Dan GHINEA

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ a ROMÂNIEI

BIBL. CENTR. UNIV.
M. „I. ... IASI
GEOLOG. ... GRAFIE
IV-14693 /1

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A ROMÂNIEI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat cu sprijinul Ministerului Cercetării și Tehnologiei —
Colegiul Consultativ pentru Cercetare Științifică și Dezvoltare
Tehnologică

© Editura Enciclopedică,
București, Piața Presei Libere nr. 1

Ilustrațiile și hărțile au fost selectate de autor
din Fototeca Editurii Enciclopedice

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dan Ghinea

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A ROMÂNIEI

Volumul I
(A–G)

056854
B.C.U. - IASI

Editura Enciclopedică
București, 1996

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Coperta și supracoperta:
MIRCEA DUMITRESCU

Consultanți științifici:
CRISTINA MUICĂ
ALEXANDRU LIGOR

Cartografia:
VASILE MĂRGĂRIT

Redactori:
RODICA CHIRIACESCU
ELIZA-DANIELA GHINEA

Tehnoredactor:
MIHAELA MIHALACHE

17.03.1997
B.C.U. ... IAȘI
Acc 54.156
SALĂ

ISBN general: 973-45-0148-8
ISBN vol. I: 973-45-0149-6

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVÂNT ÎNAINTE

Profitând de o îndelungată experiență profesională, ca redactor la Editura Enciclopedică (din dec. 1969), precum și de acumularea, de-a lungul anilor, a unui bogat și variat material documentar, am început elaborarea acestei enciclopedii în 1992 conștient fiind de riscurile pe care mi le asum în vehicularea unui vast și complex volum de informații. Am făcut acest lucru din dorința de a oferi unui cerc larg de cititori o sursă de informare imediată în acest domeniu. Așadar, timp de aproape patru ani m-am străduit să elaborez articolele într-un mod cât mai accesibil, util, interesant și, pe cât posibil, cu cât mai puține erori. Cu tot efortul și cu toată atenția pe care le-am depus, nu mă sfiesc să recunosc că, probabil, vor exista unele inexactități legate, în mare parte, de perioada de frământări și transformări de după dec. 1989 când numeroase obiective social-culturale, industrial-agrare, de artă, de arhitectură etc. (muzee, case memoriale, monumente, fabrici, unități zootehnice etc.) au fost înființate sau și-au încetat temporar activitatea.

Concepută pe baza unei îndelungate documentări, *Enciclopedia Geografică a României* este structurată alfabetic, cuprinzând în paginile sale informații de tip enciclopedic, selectate conform unor criterii bine definite.

Cei aproximativ 5 000 de termeni geografici cuprinși în cele trei volume privesc marile unități de relief ale României (munți, dealuri, podișuri, câmpii ș.a.), râurile de peste 50 km lungime, cele mai importante lacuri naturale și antropice, depresiuni intramontane și subcarpatice, pasuri, vârfuri muntoase și deluroase etc., precum și toate județele, orașele, comunele și stațiunile balneoclimaterice ale țării. Cele 13 285 de sate din România nu sunt tratate în articole de sine stătătoare, ele regăsindu-se inserate, alfabetic, la sfârșitul fiecărui județ.

Articolele referitoare la cadrul natural cuprind diverse informații despre elementele fizico-geografice (poziție geografică, limite, suprafață, înălțime, lungime etc.), cele referitoare la localități includ date despre localizare, populație, economie, istorie, știință,

BUKAREST UNIVERSITY LIBRARY

cultură, artă, turism etc., iar sistemul de trimiteri (→) de la un articol la altul completează în mod eficient aceste informații.

Având în vedere cantitatea mare de material, am considerat necesară apariția acestei enciclopedii în trei volume. Actualizarea informațiilor din vol. I se încheie la 1 nov. 1996.

Sper ca lucrarea să constituie un instrument de lucru și de informare pentru o categorie cât mai largă de cititori și, în mod special, pentru elevi și studenți.

În încheierea acestui preambul, aduc calde mulțumiri colegului meu Marcel Popa (Director al Editurii Enciclopedice), prietenului Aurelian Stroe, cât și soției mele Eliza-Ana, și fiicei Eliza-Daniela, pentru ajutorul lor neprețuit. De asemenea, adresez mulțumiri colegei Mihaela Mihalache care a asigurat ținuta grafică deosebită a acestui volum.

DAN GHINEA

București, 24 oct. 1996

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DATE GENERALE

DENUMIREA OFICIALĂ: România.

FORMA DE GUVERNĂMÂNT: Republică.

POZIŢIA GEOGRAFICĂ: Stat situat în SE Europei, la N de Peninsula Balcanică, în bazinul inferior al fluviului Dunărea, cu ieșire la Marea Neagră, având drept „coloană vertebrală" Carpații Sud-Estici. România se află între 43°37'07" și 48°15'06" latitudine nordică și între 20°15'44" și 29°41'24" longitudine estică, la mijlocul distanței dintre Ecuator și Polul Nord (marcată de paralela de 45°) și la o depărtare aproximativ egală (2 700-2 900 km) de Oceanul Atlantic, Oceanul Arctic și Munții Ural și la numai 1 050 km Nord de Marea Mediterană.

SUPRAFAŢA: 238 391 km² (locul 11 în Europa și 79 pe glob — comparabilă, din acest punct de vedere, cu Marea Britanie, Laos, Ghana și Uganda).

FRONTIERE: 3 175,1 km, din care 1 036,7 km terestre și 2 138,4 km fluviale și maritime. România se învecinează cu Ucraina (639,4 km) și Republica Moldova (681,3 km) la N și E, cu Marea Neagră (234 km) la SE, Bulgaria (631,3 km) la S, Iugoslavia (544,3 km) la SV și cu Ungaria (444,8 km) la V și NV. România are o formă elipsoidală, lungimea teritoriului său fiind, în linie dreaptă, de circa 735 km de la V la E și de circa 530 km de la N la S.

POPULAŢIA: 22 607 620 loc. (1 iul. 1996), locul 8 în Europa și 38 în lume. Structura populației pe naționalități (la recensământul din 7 ian. 1992): 20 408 542 români (89,47%), 1 624 959 maghiari (7,12%), 401 087 țigani (1,75%), 119 462 germani (0,52%), 65 764 ucraineni (0,29%), ruși, turci, sârbi, tătari, slovaci, bulgari, evrei, cehi, greci, armeni ș.a. Dinamica populației (în paranteză este înscrisă data recensămintelor): 8 600 000 loc. (1859), 10 000 000 loc. (12.02. 1891), 12 768 399 loc. (19.12.1912), 18 295 049 loc. (29.12.1930), 15 872 624 loc. (25.01.1948), 17 489 450 loc. (21.02.1956), 19 103 163 loc. (15.03.1966), 21 599 910 loc. (5.01.1977), 22 810 035 loc. (7.01.1992).

DIVIZIUNI ADMINISTRATIVE (1996): 41 de județe și, separat, municipiul București, cu rang de județ, 262 orașe (din care 80 sunt municipii), 2 686 comune, 13 285 sate (din care 321 de sate aparțin orașelor și municipiilor) și 382 de localități componente ale orașelor și municipiilor.

SLOVACIA
UCRAINA
UNGARIA
IUGOSLAVIA
BULGARIA
22°
24°
48°
46°
44°
Tisza
Tisa
Negreşti-Oaş
SIGHETU MARMAŢIEI
MARAMUREŞ
SATU MARE
CAREI
Seini
Baia Sprie
Cavnic
Vişeu de Sus
Borşa
BAIA MARE
Debrecen (Debreţin)
Valea lui Mihai
Tăşnad
Târgu Lăpuş
Sângeorz-Băi
Năsăud
Marghita
Şimleu Silvaniei
Cehu Silvaniei
Jibou
BISTRIŢA-NĂSĂ
ZALĂU
ORADEA
Aleşd
SĂLAJ
DEJ
Beclean
BISTRIŢA
BIHOR
Gherla
Salonta
Huedin
CLUJ-NAPOCA
Beiuş
C L U J
REGHI
Ştei
Nucet
TURDA
Câmpia Turzii
MUREŞ
Luduş
TÂRGU MUREŞ
Chişineu-Criş
Ineu
Curtici
Pâncota
Sebiş
Vaşcău
Câmpeni
Iernut
Târnăveni
Ocna Mureş
SIGHIŞOARA
A R A D
Abrud
AIUD
Mureş
Nădlac
ARAD
Teiuş
BLAJ
Dumbrăveni
Lipova
Zlatna
ALBA
Sânnicolau Mare
BRAD
MEDIAŞ
ALBA IULIA
Copşa Mică
Agnita
Jimbolia
DEVA
Simeria
Sebeş
Ocna Sibiului
SIBIU
T I M I Ş
Făget
HUNEDOARA
Cugir
ORĂŞTIE
SIBIU
TIMIŞOARA
LUGOJ
Călan
Cisnădie
Avrig
Victor
HUNEDOARA
Tălmaciu
Buziaş
Haţeg
Bistra
Deta
Bocşa
PETROŞANI
Petrila
Aninoasa
Uricani
Vulcan
Brezoi
CÂMPU
CARANSEBEŞ
Lupeni
Băile Olăneşti
Călimăneşti
REŞIŢA
Novaci
Horezu
CURTEA DE AR
CARAŞ-SEVERIN
Bumbeşti-Jiu
RÂMNICU VÂLCEA
TÂRGU JIU
Târgu Cărbuneşti
Băile Govora
ARGE
BEOGRAD (BELGRAD)
Anina
Oraviţa
Baia de Aramă
Ocnele Mari
Mioven
Băile Herculane
GORJ
VÂLCEA
PITEŞTI
Motru
Rovinari
Ţicleni
Moldova Nouă
DROBETA-TURNU SEVERIN
Orşova
Topol
Drăgăşani
Scorniceşti
Strehaia
Filiaşi
MEHEDINŢI
Vânju Mare
Balş
SLATINA
Piatra-Olt
CRAIOVA
O L T
Drăgăneşti-Olt
D O L J
Morava
Timok
Şegarcea
CARACAL
Băileşti
CALAFAT
ALEX
DUNĂREA
Corabia
TURNU
0
50 km

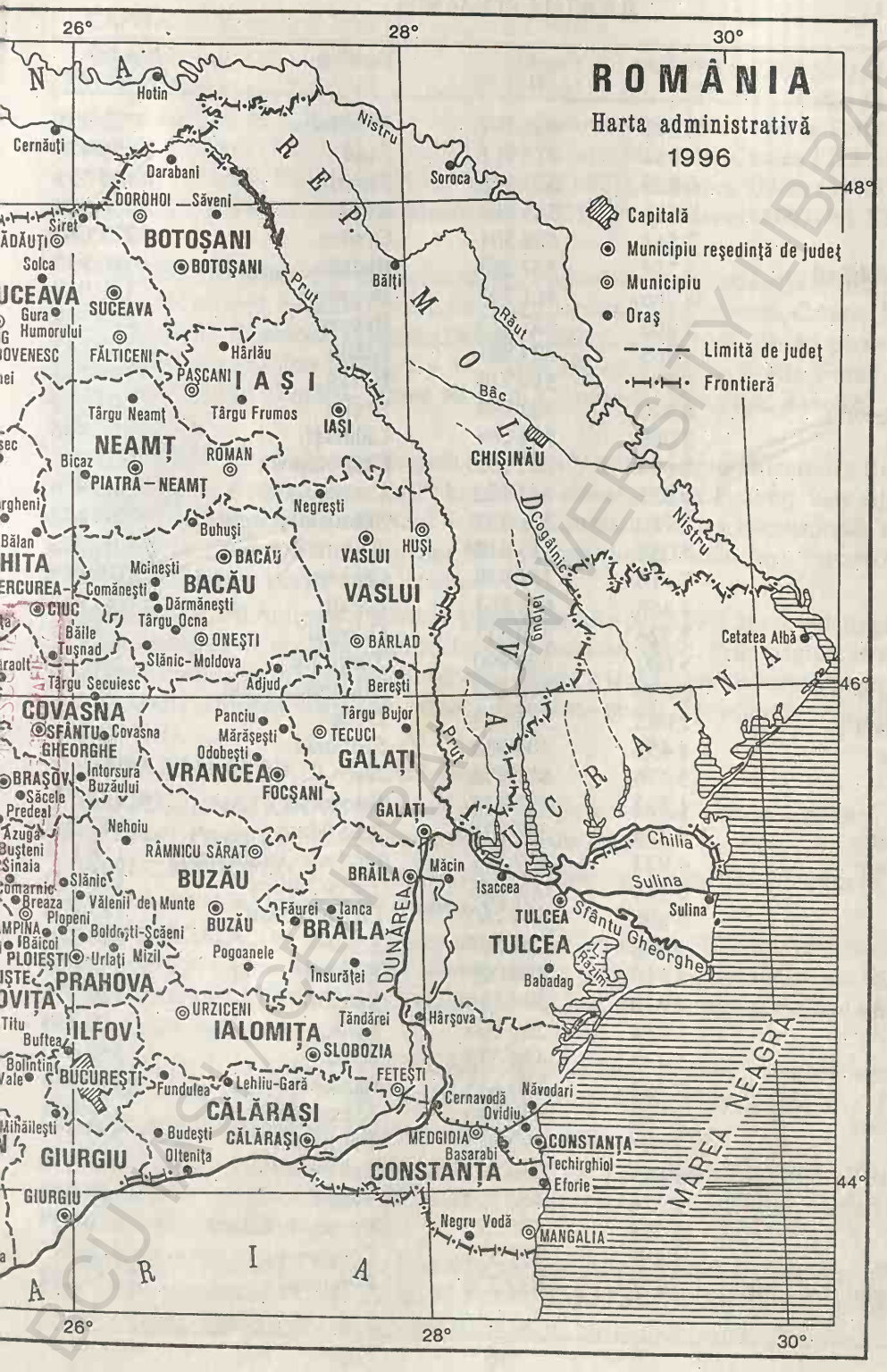

EUROPEAN UNIVERSITY LIBRARY

JUDEŢELE ROMÂNIEI

Judeţul	*Suprafaţa km²*	*Populaţia (1.VII.1996)*	*Reşedinţa*	*Populaţia (1.VII.1996)*
Alba	6 242	403 494	Alba Iulia	72 405
Arad	7 754	477 711	Arad	185 475
Argeş	6 826	677 246	Piteşti	185 693
Bacău	6 621	745 463	Bacău	208 565
Bihor	7 544	628 501	Oradea	223 680
Bistriţa-Năsăud	5 355	327 262	Bistriţa	86 945
Botoşani	4 986	461 793	Botoşani	129 019
Braşov	5 363	637 463	Braşov	319 908
Brăila	4 766	389 881	Brăila	235 243
Buzău	6 103	510 718	Buzău	149 293
Caraş-Severin	8 520	362 498	Reşiţa	94 580
Călăraşi	5 088	334 164	Călăraşi	77 856
Cluj	6 674	726 790	Cluj-Napoca	332 297
Constanţa	7 071	747 122	Constanţa	346 830
Covasna	3 710	231 872	Sfântu Gheorghe	67 153
Dâmboviţa	4 054	555 410	Târgovişte	99 173
Dolj	7 414	751 938	Craiova	310 838
Galaţi	4 466	641 561	Galaţi	327 975
Giurgiu	3 526	300 615	Giurgiu	73 621
Gorj	5 602	396 990	Târgu Jiu	98 342
Harghita	6 639	344 323	Miercurea-Ciuc	46 985
Hunedoara	7 063	543 848	Deva	76 765
Ialomiţa	4 453	304 985	Slobozia	56 977
Iaşi	5 476	822 573	Iaşi	346 613
Ilfov	1 593	277 476	Bucureşti	2 037 278
Maramureş	6 304	535 124	Baia Mare	149 307
Mehedinţi	4 933	327 521	Drobeta-Turnu Severin	118 114
Mureş	6 714	604 263	Târgu Mureş	166 099
Neamţ	5 896	584 780	Piatra-Neamţ	125 803
Olt	5 498	517 597	Slatina	87 264
Prahova	4 716	868 099	Ploieşti	253 623
Satu Mare	4 418	394 133	Satu Mare	130 271
Sălaj	3 864	261 040	Zalău	70 796
Sibiu	5 432	444 873	Sibiu	169 460
Suceava	8 553	710 845	Suceava	117 571
Teleorman	5 790	470 280	Alexandria	59 075
Timiş	8 697	692 645	Timişoara	332 277
Tulcea	8 499	266 897	Tulcea	97 038
Vaslui	5 318	462 703	Vaslui	80 041
Vâlcea	5 765	435 274	Râmnicu Vâlcea	118 539
Vrancea	4 857	392 571	Focşani	100 314
Municipiul Bucureşti	228	2 037 278	Bucureşti	2 037 278

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITALA: București: 2 037 278 loc. (1 iul. 1996).

ORAŞE cu peste 100 000 loc. (1 iul. 1996): Arad (185 475), Bacău (208 565), Baia Mare (149 307), Botoșani (129 019), Brașov (319 908), Brăila (235 243), Buzău (149 293), Cluj-Napoca (332 297), Constanța (346 830), Craiova (310 838), Drobeta-Turnu Severin (118 114), Focșani (100 314), Galați (327 975), Iași (346 613), Oradea (223 680), Piatra-Neamț (125 803), Pitești (185 693), Ploiești (253 623), Râmnicu Vâlcea (118 539), Satu Mare (130 271), Sibiu (169 460), Suceava (117 571), Târgu Mureș (166 099), Timișoara (332 277).

PORTURI maritime: Constanța, Mangalia, Midia-Năvodari, Sulina (la Marea Neagră); fluviale (pe Dunăre): Moldova Nouă, Orșova, Drobeta-Turnu Severin, Calafat, Corabia, Turnu Măgurele, Zimnicea, Giurgiu, Oltenița, Călărași, Cernavodă (de aici pornește, spre Est, Canalul Dunăre-Marea Neagră — 64,2 km), Hârșova, Măcin, Brăila, Galați, Tulcea; porturi pe Canalul Dunăre–Marea Neagră: Cernavodă, Medgidia, Basarabi, Agigea-Constanța Sud.

AEROPORTURI: București-Otopeni (la 16 km N de municipiul București), București-Băneasa, Mihail Kogălniceanu (la 27 km NV de municipiul Constanța), care deservește litoralul Mării Negre, Timișoara, Arad — toate pentru trafic intern și internațional; Cluj-Napoca, Suceava, Oradea, Satu Mare, Baia Mare, Târgu Mureș, Bacău, Iași, Tulcea, Craiova, Sibiu, Caransebeș — pentru curse interne.

LIMBA OFICIALĂ: limba română — limba maternă a peste 89% din populația țării. Este o limbă romanică ce aparține familiei limbilor indo-europene. Prin origine, structură și vocabular, limba română este continuatoarea directă a latinei care se vorbea în provinciile romane Dacia și Moesia din spațiul carpato-danubiano-pontic (aproximativ teritoriul actual al României).

SĂRBĂTOAREA NAȚIONALĂ: 1 Decembrie.

DRAPELUL NAȚIONAL: trei benzi egale, dispuse vertical — roșu, galben și albastru (lângă lance). Proporția: lățimea este egală cu 2/3 din lungime.

IMNUL NAȚIONAL: Deșteaptă-te, române (muzica: Anton Pann; versurile: Andrei Mureșanu), intrat în vigoare la 24 ianuarie 1990.

ORA OFICIALĂ: Ora Europei răsăritene (GMT + 2 ore). Din 1979, între ultima duminică a lunii martie și ultima duminică a lunii septembrie, pe teritoriul României este în vigoare ora oficială de vară (GMT + 3 ore). România se află în același fus orar cu Finlanda, Bulgaria, Grecia, Egipt, Sudan ș.a.

MONEDA: 1 leu (plural lei) = 100 bani (singular ban). În circulație sunt bancnote de 500, 1000, 5000, 10000 și 50000 lei și monede de 1 leu, 5, 10, 20, 50 și 100 lei.

SISTEMUL DE MĂSURI: sistemul metric (în vigoare din 1866).

CULTE (1992): 19 762 135 ortodocși (86,6%), 1 144 820 catolici (5%), 804 577 reformați (3,5%), 228 377 greco-catolici (1%), 220 051 penticostali (1%), 109 677 baptiști (0,5%), restul sunt musulmani, mozaici etc.

RELAȚII INTERNAȚIONALE: România are relații diplomatice și consulare cu 175 de state și este membră a ONU, FAO, OMC, BIRD, UNESCO, ONUDI, IMF, Consiliul Europei (din 1993), membru asociat al Uniunii Europene (de la 1 februarie 1995) ș.a.

ABREVIERI

ad. = adâncime
ad-tiv. = administrativ
afl. = afluent
alim. = alimentar, ă
alt. = altitudine
apr. = aprilie
aug. = august
c. = circa
c.f. = cale ferată
cm = centimetru, i
com. = comună
conf. = confecții
confl. = confluență
constr. = construcții
dec. = decembrie
Depr. (înainte de un nume propriu) = depresiune
dr. = drept, dreapta
d.Hr. = după Hristos
E = Est
etc. = et cetera (și altele)
expl. = exploatare, exploatări
f. = fundat, ă
febr. = februarie
fem. = feminin
fl. = fluviu
g = gram, e
ha = hectar, e
ian. = ianuarie
ind. = industrie
ins. = insulă
iul. = iulie
iun. = iunie
izv. = izvor, izvorăște
î. Hr. = înainte de Hristos
încălț. = încălțăminte
jud. = județ
km = kilometru, i
km^2 = kilometru pătrat (kilometri pătrați)
loc. = locuitor, i
localit. = localitate
m = metru, i
m^2 = metru pătrat (metri pătrați)
m^3 = metru cub (metri cubi)
mart. = martie
masc. = masculin
mat. de constr. = materiale de construcții
max. = maxim, ă
md. = miliard, e
mil. = milion (milioane)
milen. = mileniu, ii
min. = minereu
mm = milimetru, ii
M-ți (înainte de un nume propriu) = munți
MW = megavat, -ți
N = Nord
nov. = noiembrie
nr. = număr
oct. = octombrie
piel. = pielărie
Piem. (înainte de un nume propriu) = piemont
Pod. (înainte de un nume propriu) = podiș
pr. = principal
prelucr. = prelucrare
prof. = profesor
prov. = provincie
reg. = regiune

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Rep. = Republică
reșed. = reședință
s = secundă
S = Sud
sec. = secol, e
sept. = septembrie
sf. = sfârșit
stg. = stâng, stânga
supr. = suprafață
ș.a. = și altele
temp. = temperatură
terit. = teritoriu
V = Vest
vf. = vârf
vol. = volum, e
→ = vezi

SEMNE CONVENȚIONALE

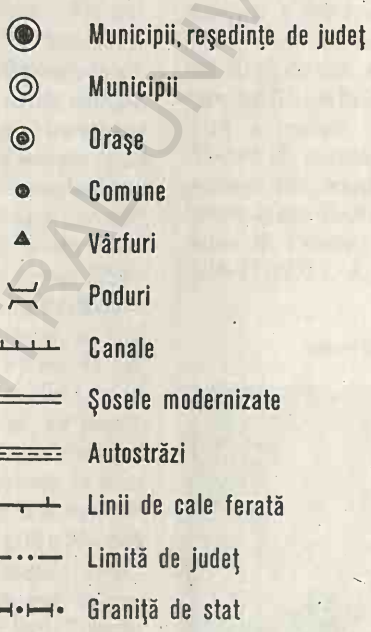

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A

ABRAM, com. în jud. Bihor, alcătuită din 8 sate, situată în NE Câmpiei Barcăului, în zona de contact cu Dealurile Crasnei (la NE) și cu Dealurile Barcăului (la S și SE), pe cursul superior al râului Barcău și pe cel inferior al râului Dijir; 3 397 loc. (1 iul. 1995): 1 648 de sex masc. și 1 749 fem. Stație (în satul Abram) și haltă (în satul Margine) de c.f. Nod rutier. Expl. de petrol. Culturi de cereale, cartofi, legume etc. Satul Abram apare menționat documentar, prima oară, în 1291, cu numele *Villa Abraam*. În satul Margine se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1700, pictată în 1889), iar în satul Abram există ruinele unei biserici din sec. 13. Cod poștal: 3796.

ABRĂMUȚ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în SV Câmpiei Tășnadului, pe râul Barcău și pe afl. său Fâncica; 2 767 loc. (1 iul. 1995): 1 364 de sex masc. și 1 403 fem. Halte de c.f. (în satele Abrămuț și Petreu). Expl. de petrol. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume etc. Viticultură. În satul Abrămuț, menționat documentar prima oară, în 1334, cu numele *Mogosabraam*, se află o biserică reformată (1643), în stil baroc. Cod poștal: 3756.

ABRUD 1. Depresiune intramontană, de eroziune, situată în M-ții Apuseni, între M-ții Trascău (la E și S) și M-ții Bihor (la V), la 600-800 m alt., străjuită de cele două vârfuri ale Detunatelor (către SE). Supr.: 36 km². Axată în lungul văilor Abrud și Cernița (afl. al râului Abrud), Depr. A. are un relief de coline (format din culmi prelungi, domoale, împădurite, ce coboară spre partea centrală a depresiunii), de terase și lunci nu prea bine dezvoltate.

2. Municipiu în jud. Alba, situat în depresiunea omonimă, la 600-777 m alt., la confl. pârâului Cernița cu râul Abrud, la 65 km NV de municipiul Alba Iulia; 6 852 loc. (1 iul. 1995): 3 493 de sex masc. și 3 359 fem. Supr: 24,5 km²; densitatea: 214 loc./km². Stație de c.f. („Mocăniță"). Nod rutier. Expl. de min. aurifere. Combinat de prelucr. a cuprului (Roșia Poieni), intrat în funcțiune în 1977. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea, butoaie). Filatură de bumbac; conf. și tricotaje; covoare; produse alim. Istoric. Vechi centru de minerit, cunoscut ca atare în timpul daco-romanilor sub denumirea de *Abruttus*. În perioada stăpânirii romane (106-271/275), A. ființa ca așezare rurală (cu

Abrud (2). Biserica reformată

numele de *Alburnus Minor*, iar apoi cu cel de *Auraria Maior*) în vecinătatea centrului minier *Alburnus Maior* (azi Roșia Montană), având o mică fortificație *(castellum)* cu perimetrul de c. 300 de m. În acea perioadă, la A. funcționa un colegiu al aurarilor („Collegium aurariorum") condus de un magistru. La A. au fost descoperite vestigiile unei fortificații romane din sec. 2-3, în care s-au găsit inscripții în limbile latină și greacă, monumente funerare, vase, cărămizi ștampilate etc. În Evul Mediu, localit. A. apare frecvent în documentele vremii ca *Oppidum montanum*, dar prima mențiune documentară, cu numele de *Abruth* (sau *terra Obruth*), datează din 1271. La 28 nov. 1357 a obținut privilegii urbane, iar în 1491 i s-a acordat statutul de oraș liber, cu jurisdicție proprie, independentă de cea a Comitatului Alba. Consemnat cu toponimul *Abrud*, din 1750, orașul a fost unul dintre centrele răscoalei condusă de Horea, Cloșca și Crișan (1784-1785) și al Revoluției din 1848-1849. Declarat municipiu la 7 sept. 1995. În prezent, municipiul A. are în subordine ad-tivă 3 localități componente: Abrud-Sat, Gura Cornei și Soharu. **Monumente:** biserică reformată; biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1787), în localit. componentă Soharu; casa lui Ioan Boeriu (vice-prefect și primar al orașului A. în 1848-1849); casa în care a locuit (1821-1849) avocatul Ioan Buteanu (1812-1849), prefect al Zarandului și martir al Revoluției din 1848-1849, în curtea căreia se află bustul acestuia (dezvelit în 1963), operă a sculptorului V. Fulicea. Municipiul A. este un important centru turistic și punct de plecare spre Detunatele. Cod poștal: 3394.

ABRUTH → Abrud (2).

ABRUTTUS → Abrud (2).

ABUCSA → Dobra (2).

ACĂȚARI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 9 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Nirajului cu Pod. Târnavelor, pe râul Niraj și pe canalul Vețca; 4 701 loc. (1 iul. 1995): 2 361 de sex. masc. și 2 340 fem. Haltă de c.f. (în satul Acățari). Nod rutier. Expl. de gaze naturale. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, hamei etc. Pădure de foioase cu rezervație de căprioare (în satul Găiești). Satul Acățari este menționat documentar, prima oară, în 1497 cu numele de *Achusfalwa*. În satul Vălenii se află o biserică din sec. 12 și o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1696). Cod poștal: 4329.

ACÂȘ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în NE Câmpiei Tășnadului, în zona de contact cu Dealurile Crasnei, pe râul Crasna; 2 855 loc. (1 iul. 1995): 1 389 de sex masc. și 1 466 fem. Stație de c.f. (în satul Acâș). Nod rutier. Conf. și tricotaje; produse alim. Culturi de cereale, plante tehnice (in, cânepă) și de nutreț, sfeclă de zahăr, cartofi ș.a. Viticultură. Izv. cu ape minerale termale. În satul Acâș, menționat documentar, prima oară, în 1342, se află biserica fostei mânăstiri benedictine, în stil romanic, datând din sec. 12 (restaurată în 1642 și reconstruită în 1732), iar în satul Unimăt, biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1779). Cod poștal: 3969.

ACERVETIS → Mangalia (2).

ACHILLEA → Chilia Veche.

ACHUSFALWA → Acățari.

ACIDAVA → Piatra-Olt.

ACMONIA → Zăvoi.

ADA-KALEH, insulă situată în albia Dunării, la 1 km aval de Orșova. Lungime: 1 750 m; lățime: 500 m. În prezent este acoperită de apele lacului de acumulare de la Porțile de Fier I, realizat în perioda 1964-1971. Monumentele importante (moscheea,

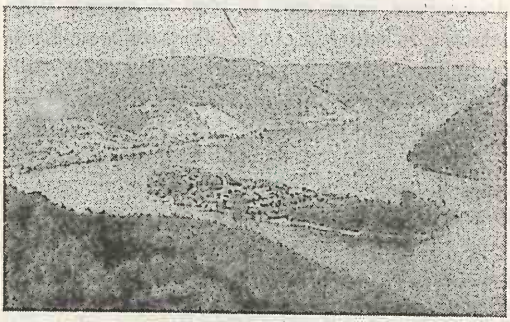

Înainte de inundare
Ada-Kaleh
Moscheea

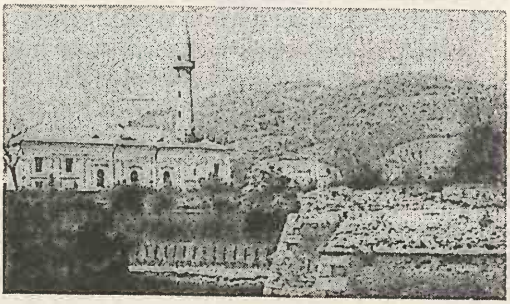

bazarele ș.a.), care dădeau insulei un aspect oriental, au fost transferate pe ins. Șimian din fața municipiului Drobeta-Turnu Severin. Prima fortificație de pe insulă, făcută în sec. 15 de voievodul Iancu de Hunedoara, avea ziduri groase din cărămidă, ganguri și hrube boltite, porți masive cu decorație barocă. Cunoscută în Antichitate sub numele *Erythia*; în 1520, când insula a fost ocupată de turci pentru a fi folosită ca avanpost în politica lor de expansiune, i s-a atribuit denumirea de *Ada-Kaleh* ce derivă de la cuvintele turcești *Ada* (insulă) și *Kaleh* (cetate), iar în sec. 18 s-a numit, o vreme, *Carolina*. În 1717, insula a fost cucerită de austrieci care, din inițiativa feldmareșalului Eugeniu de Savoia, au construit aici o puternică cetate, de tip Vauban.

ADA MARINESCU → Nufăru.

ADAM, Mânăstirea ~ → Drăgușeni (2).

ADAMCLISI, com. în jud. Constanța, alcătuită din 5 sate, situată în NV Pod. Cobadin, pe valea pârâului Urluia, la 158 m alt.; 2 285 loc. (1 iul. 1995): 1 166 de sex masc. și 1 119 fem. Nod rutier. Expl. de diatomit, calcar și argilă. Centru viticol și de vinificație. Culturi de cereale, plante tehnice, medicinale, uleioase și de nutreț etc. Creșterea ovinelor, bovinelor, porcinelor și păsărilor. Muzeu de istorie (1977). În arealul com. A. au fost descoperite două tezaure monetare: unul (descoperit în 1908) alcătuit din 25 de monede bizantine din aur și 72 din bronz, datând din timpul împăraților Constantin, Iustinian I, Iustinian II și Tiberiu II Constantin și altul (descoperit în 1969) compus din 1 548 de denari romani imperiali emiși în perioada 54-211. Pe terit. satului Urluia au fost descoperite (1936) 29 de monede bizantine din bronz datând din sec. 8-10. La 1,5 km NV de satul Adamclisi, se află un complex monumental compus din Monumentul triumfal „Tropaeum Traiani", un altar funerar și un tumul. *Monumentul triumfal „Tropaeum Traiani"*, ridicat în anul 109 d.Hr. din inițiativa împăratului Traian, pentru a comemora victoria din anul 102 d.Hr., cu greu obținută de către armatele romane asupra dacilor, este o construcție de formă cilindrică (restaurată în 1977) cu diametrul, la bază, de 42,58 m și înaltă de 37,26 m. Monumentul este alcătuit din patru părți: crepidoma (sub forma unui tambur cilindric), acoperișul (cu solzi din piatră, cu aspectul unui trunchi de con), două prisme hexagonale suprapuse și trofeul propriu-zis. Decorația sculpturală care îmbracă tamburul cilindric de jur-împrejur se compune din 54 de metope, din care numai 48 s-au mai păstrat întregi și 5 fragmentar, ale căror basoreliefuri redau scene de luptă dintre daci și romani, figuri de ofițeri și de prizonieri daci, inscripții, reprezentări de animale, arme etc., toate acestea constituind laolaltă unul dintre izvoarele istorice importante ce contribuie la reconstituirea tabloului vieții populației geto-dace din acea vreme. Monumentul are la partea superioară un grup statuar format dintr-un prizonier dac în picioare, flancat de două femei captive șezând, și se termină cu o friză cu arme, cuprinzând, în relief, de jur-împrejur, armele celor învinși, conform tradiției romane. La 200 m E de acest monument, se află *Altarul funerar*, de formă pătrată (cu latura de c. 16 m și înălțimea de c. 10 m), în care se pare că au existat osemintele sau cenușa soldaților romani căzuți în luptele cu dacii, așa după cum reiese dintr-un fragment al unei inscripții în limba latină găsită aici („În cinstea și în onoarea celor mai viteji bărbați care au murit năprasnic, luptând pentru patrie"). *Tumulul*, aflat la 60 m N de monument —

Adamclisi. Monumentul triumfal „Tropaeum Traiani"

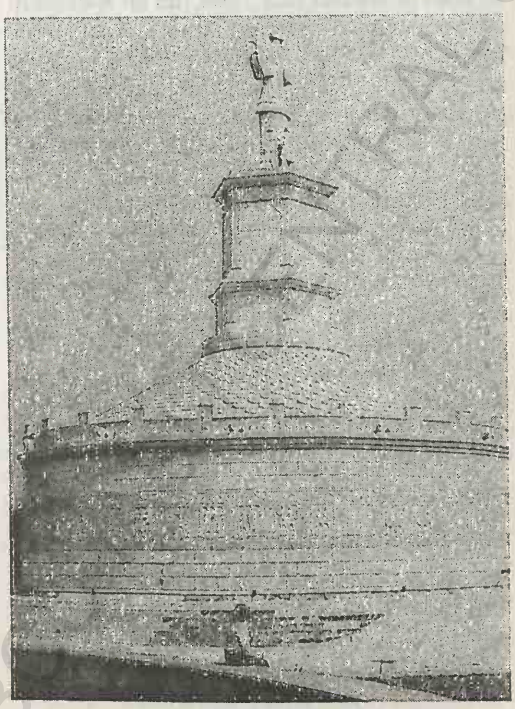

construcție circulară cu diametrul de 46 m și înălțimea de c. 7 m, cu ziduri concentrice — se presupune că este mormântul comandantului oștilor romane care a murit în luptele din Dobrogea. Cod poștal: 8634.

AD AQUAS → Călan.

ADĂMUȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 6 020 loc. (1 iul. 1995): 3 034 de sex masc. și 2 986 fem. Haltă de c.f. (în satul Adămuș). Pe terit. satului Adămuș, menționat documentar, prima oară, în 1405, au fost descoperiți numeroși dinți de mamut, dintre care unul cu o greutate de 3,8 kg, patru molari de rinocer, datând din Pleistocen, și au fost scoase la iveală (în 1963) vestigii de locuire din epocile bronzului și a fierului. În arealul satului Dâmbău a fost descoperit (1921) un tezaur monetar alcătuit din 200 de denari romani. În satul Adămuș există o cetate țărănească (sec. 16) și o biserică unitariană (1518), cu elemente gotice, turn din 1694 și poartă din lemn din 1794. În satul Herepea se află o biserică din sec. 13-14 și un turn-clopotniță (1646). Biserici din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" —, în satele Chinciuș (sec. 18) și Dâmbău (sec. 18, cu elemente de zidărie adăugate în 1896 și cu picturi interioare din 1795). Cod poștal: 3230.

ADÂNCATA 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în V Câmpiei Bărăganului, pe stg. râului Prahova, la confl. cu Cricovu Sărat; 3 233 loc. (1 iul. 1995): 1 538 de sex masc. și 1 695 fem. Haltă de c.f. (Adâncata). Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice și de nutreț, legume etc. Cod poștal: 8216.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 6 sate, situată în SE Pod. Dragomirna, pe dr. văii Siretului și pe râul Hănțești; 7 560 loc. (1 iul. 1995): 3 746 de sex masc. și 3 814 fem. Nod rutier. Fabrică de amidon și dextrină (în satul Hănțești). Creșterea bovinelor (Hănțești). În satul Adâncata se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1794, cu pridvor adăugat în 1860) care păstrează în interior picturi murale din sec. 18 și un bogat decor sculptat, iar în satul Hănțești există biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (sec. 17, cu pridvor adăugat în 1822) și conacul „Killerman" (sec. 19). Cod poștal: 5832.

ADJUD, oraș în jud. Vrancea, situat în Câmpia Siretului inferior, pe interfluviul Siret—Trotuș, la 400 m alt., la 46 km N de municipiul Focșani; 20 989 loc. (1 iul. 1995): 10 364 de sex masc. și 10 625 fem. Supr: 5,8 km²; densitatea: 3 498 loc./km². Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) și rutier. Expl. de nisip și pietriș. Combinat de celuloză și hârtie. Fabrici de mobilă, conf., ambalaje din hârtie și carton, prefabricate din beton și produse alim. (preparate din carne și lapte, lichioruri, panificație etc.). Filatură și țesătorie de fire groase din in și cânepă. Ateliere pentru reparat material rulant feroviar și mașini agricole. Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Muzeu de științele naturii. Spital (sf. sec. 19) cu o capacitate de 253 de paturi. **Istoric.** În partea de NV a orașului a fost identificată o așezare din Epoca bronzului, aparținând Culturii Monteoru (milen. 2 î.Hr.), în cadrul căreia s-au găsit topoare din piatră, o cataramă din cochilie de scoică, fusaiole ș.a. Tot aici au fost scoase la iveală vestigiile unei așezări geto-dace (sec. 5-3 î.Hr.). Localit. apare menționată documentar, prima oară, la 9 apr. 1433 cu numele *Adjudu Vechi*, ca punct de vamă, într-un act emis de domnul Iliaș Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun; ulterior este menționată la 3 iul. 1460, într-un act privilegial emis de Ștefan cel Mare și apoi la 15 febr. 1795, într-un hrisov domnesc. Important centru comercial în sec. 16-17. Ridicat la rang de târg la 20 oct. 1838. Declarat oraș în 1948. În prezent, are în subordine ad-tivă localit. componentă Burcioaia și satele Adjudu Vechi și Șișcani. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sec. 18) și „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19); clădirea Primăriei (începutul sec. 20). Cod poștal: 5400.

AD MEDIAM → Mehadia (2).

AD MUTRIUM → Butoiești.

AD PANNONIOS → Teregova.

AD PINUM → București.

ADUNAȚI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în V Subcarpaților Prahovei, la poalele SE ale M-ților Bucegi, la 550 m alt., pe cursul superior al râului Provița; 2 498 loc. (1 iul. 1995): 1 228 de sex masc. și 1 270 fem. Expl. forestiere. Pomicultură (meri, pruni, peri). Apicultură. Cod poștal: 2166.

ADUNAȚII-COPĂCENI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în SE Câmpiei Găvanu-

Burdea și în lunca de pe dr. râului Argeș; 6 546 loc. (1 iul. 1995): 3 176 de sex masc. și 3 370 fem. Nod rutier. Expl. de balast. Confecții metalice, prefabricate din beton, carton presat. Preparate din lapte. Creșterea bovinelor. Apicultură. Pomicultură (cireși, caiși, vișini); legumicultură. În satul Adunații-Copăceni se află conacul „Marmorosch-Blank" (1897) și bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1843-1844, restaurată în 1935) și „Cuvioasa Parascheva" (1873); în satul Mogoșești există biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1823-1825), iar în satul Dărăști-Vlașca, biserica „Sfântul Nicolae" (1880). Popas turistic. Cod poștal: 8273.

AEGYSSUS → Tulcea (3).

AEROPOLIS → Odorheiu Secuiesc.

AFFRICA → Avrig (2).

AFUMAȚI 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Desnățui, pe râul Baboia; 3 279 loc. (1 iul. 1995): 1 610 de sex masc. și 1 669 fem. Stație de c.f. (Afumați), inaugurată la 1 dec. 1895, și haltă de c.f. (în satul Boureni). Culturi irigate de cereale, plante tehnice și uleioase, cartofi, legume etc. În satul Afumați se află biserica „Izvorul Tămăduirii" (1861-1863), iar în satele Boureni și Covei există bisericile cu același hram — „Sfântul Dumitru", datând din 1840 și, respectiv, din 1848. Pădure de stejar brumăriu *(Quercus pedunculiflora)*. Cod poștal: 1238.

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Vlăsiei, pe stg. râului Pasărea, la 15 km NE de București; 6 414 loc. (1 iul. 1995): 3 192 loc. de sex masc. și 3 222 fem. Nod rutier. Ind. chimică, textilă (conf., covoare, țesături) și alim. (brânzeturi). Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Complex avicol. Creșterea bovinelor. Iaz piscicol. Satul Afumați apare menționat documentar, prima oară, în 1510. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie, din 1696, a Stolnicului Constantin Cantacuzino (restaurată în 1852, 1899-1900 și 1955, când a fost repictată). Ruinele cetății lui Radu de la Afumați (sec. 16); conacul Stolnicului Cantacuzino (1696), cu zid de incintă; monumentul închinat eroilor români căzuți în primul război mondial, realizat de sculptorul I. Iordănescu. Cod poștal: 8244.

AGAPIA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Neamțului, în depresiunea

Agapia. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"

omonimă, la poalele de E ale M-ților Stânișoara, la 480 m alt., pe râul Agapia, la 45 km N de municipiul Piatra-Neamț; 4 481 loc. (1 iul. 1995): 1 754 de sex masc. și 2 727 fem. Expl. forestiere. Ateliere de prelucr. lemnului, de conf. și pielărie. Stațiune climaterică de interes general, cu funcționare permanentă, înconjurată de coline împădurite, cu climat sedativ și aer curat, ozonizat, lipsit de praf și alergeni, indicată pentru tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, a surmenajului fizic și intelectual etc. Renumit centru de încondeiere a ouălelor. În satul Agapia se află *Mânăstirea Agapia* (de maici) cu o biserică, având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", zidită în perioda 1642-1647, din inițiativa hatmanului Gavriil, fratele domnitorului Vasile Lupu. Cele o sută de chilii, construite în stilul caselor de munte, și biserica sunt înconjurate de zidul de incintă. Biserica și chiliile, distruse parțial de incendiul din 1821, au fost refăcute între anii 1822 și 1823. Restaurată în perioada 1848-1858, biserica a fost pictată în interior de Nicolae Grigorescu (1858-1860), când acesta avea doar 20 de ani. După incendiul din 1903, au fost refăcute picturile murale, iar în 1968-1970 acestea au fost recondiționate, după ce întreg complexul monahal fusese supus renovării (1961-1965). Biserica mânăstirii a fost afectată serios de cutremurele din 4 mart. 1977, 30 aug. 1986 și 30 mai 1990, prezentând numeroase crăpături în ziduri, exfolieri ale picturilor etc. Turn-clopotniță din 1823. Mânăstirea Agapia are în subordine și *schitul Agapia*

Agapia. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" a Mânăstirii Varatec

Veche, situat pe un deal din apropiere, cu o biserică din lemn având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1780, refăcută în 1828 și reconstruită între 1990 și 1992), un paraclis cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1864) și o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Boguslavul" (sec. 19). Mânăstirea Agapia posedă o bibliotecă valoroasă, cu peste 15 000 de vol., și un muzeu de artă religioasă (inaugurat în 1930 și reorganizat în 1961), în care sunt expuse icoane, evanghelia din 1754, un crucifix sculptat în lemn de chiparos, obiecte vechi de cult, în filigran, broderii de mătase și aur, țesături de artă, covoare, scrisori și schițe aparținând pictorului Nicolae Grigorescu etc. În satul Agapia există casa scriitorului Alexandru Vlahuță, în care funcționează un muzeu memorial. În satul Varatec se află *Mânăstirea Varatec* (de maici), întemeiată în 1785 de fiica unui preot din Iași (călugărită sub numele de Olimpiada), pe locul unui schit vechi, ridicat în 1588 prin grija boierului moldovean Ieremia Movilă. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită (1808-1812) prin strădania lui Iosif Ieromonahul și a simonahiei Olimpiada, reparată și pictată în interior în 1841 și repictată în 1882, este un edificiu eclectic care îmbină formele tradiționale moldovenești cu elemente neoclasice. Distrusă parțial de un incendiu în 1900, a fost refăcută ulterior. Maicile de la Mânăstirea Varatec se ocupă cu țesutul covoarelor și al veșmintelor bisericești. În cadrul mânăstirii funcționează un muzeu de artă religioasă, în care sunt expuse evanghelii, icoanele Sfântului Arhanghel Mihail și a lui Iisus Pantocrator, manuscrise, veșminte bisericești, tapiserii, covoare, un epitaf din 1798, o dveră și un acoperământ de masă din 1838 etc. În incinta mânăstirii se află mormântul poetei Veronica Micle (1850-1889). În satul Varatec se mai găsesc bisericile cu hramurile „Schimbarea la Față" (1847) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 19, cu adăugiri din 1880 și picturi murale executate în 1888 de T. Ioan și D. Iliescu) și casa „Lahovari" (sf. sec. 19). În apropiere, pe drumul ce leagă Mânăstirea Varatec de Mânăstirea Agapia, se află rezervațiile forestiere cunoscute sub numele de „Pădurea de Argint" (1,3 ha), alcătuită din mesteceni, și „Codrii de Aramă" (9,4 ha), cu arbori seculari de gorun *(Quercus petraea)*, izvor de inspirație pentru marele poet Mihai Eminescu în *Călin (File din poveste)*. Cod poștal: 5682.

Agapia. Mormântul poetei Veronica Micle de la Mânăstirea Varatec

AGĂȘ 1. Depresiune intramontană de tip culoar, situată pe valea superioară a Trotușului, la 750 m alt., formată prin eroziune diferențială în rocile flișului carpatic (gresii, argile, marne). Supr.: c. 75 km². Relief predominant de terase, cu extin-

dere mare pe stg. Trotușului. Cunoscută și sub numele de *Brusturoasa*.

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 8 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele vf. Cotumba (1 252 m alt.) din M-ții Ciuc, pe cursul superior al râului Trotuș și pe pâraiele Cotumba, Sulța și Agăș; 6 752 loc. (1 iul. 1995): 3 431 de sex masc. și 3 321 fem. Haltă de c.f. (în satul Goioasa). Expl. și prelucr. lemnului (cherestea, mobilier mic). Cod poștal: 5491.

AGHIREȘU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 11 sate, situată în zona Dealurilor Clujului, la 447 m alt., pe cursul superior al râului Nadăș; 7 843 loc. (1 iul. 1995): 3 894 de sex masc. și 3 949 fem. Stație de c.f. (în satul Aghireșu) și halte de c.f. (în satele Dorolțu, Leghia și Macău). Expl. de cărbune brun (în satul Ticu), gips și calcar (în satul Leghia), nisipuri cuarțoase și caolinoase (Aghireșu). Fabrici de ipsos și cărămidă refractară. Centru de țesături și cusături populare. Izv. cu ape minerale sulfatate. Satul Aghireșu apare menționat documentar, prima oară, în 1263. În arealul com. A. a fost descoperită o așezare rurală romană (sec. 2-3 d.Hr.) în care s-au găsit monede și ceramică. În satul Aghireșu se află ruinele castelului „Bocskay" (1572), o biserică (sec. 13-15) cu elemente de arhitectură și sculptură gotice, cu interferențe renascentiste, și biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1780), cu picturi originare, adusă în 1931 din satul Văleni; biserici vechi în satele Dorolțu (sec. 14-17, cu tavan casetat și pictat în 1650 și mobilier de lemn pictat, datând din 1687) și Băgara (sec. 14, cu transformări din sec. 18); bisericile din lemn, cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1641, pictată în 1827), „Sfânta Varvara" (1735), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1730), „Învierea Domnului" (1740, adusă în 1862 din satul Valea Drăganului) și „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18), în satele Ticu, Ticu-Colonie, Macău, Dâncu și Aghireșu-Fabrici. Cod poștal: 3469.

AGIGEA 1. Lac de tip liman maritim, situat pe țărmul Mării Negre, în arealul com. omonime. Supr.: 64 ha; ad. max.: 70 cm; vol.: 0,3 mil. m³. Conține apă sărată (4,32 g/litru) și nămol sapropelic eficient în tratamentul afecțiunilor reumatismale.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată pe litoralul Mării Negre, la gura Canalului Dunăre—Marea Neagră (km 64,2), unde se află și o ecluză, la 0-40 m alt., la 8 km S de municipiul Constanța; 4 558 loc. (1 iul. 1995): 2 470 de sex masc. și 2 088 fem. Haltă de c.f. (în satul Agigea). Port maritim (Constanța Sud-Agigea). Hidrocentrală (10 MW) dată în folosință în 1987. Pod rutier peste canalul Dunăre-Marea Neagră, susținut de un pilon central, înalt de 83 m, de care sunt prinse 10 cabluri (hobane) groase. Traveea centrală are o deschidere de 162 m, cea mai mare din țară. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, indicată pentru tratarea afecțiunilor aparatului locomotor (reumatism, tuberculoză osteoarticulară). Sanatoriu. Muzeu de floră și faună marină. Stațiune oceanologică, înființată de naturalistul Ion Borcea în 1926. Rezervație naturală de dune marine, creată în 1939, în cadrul căreia se dezvoltă c. 120 de specii de plante

Agigea (2). Podul rutier peste Canalul Dunăre–Marea Neagră

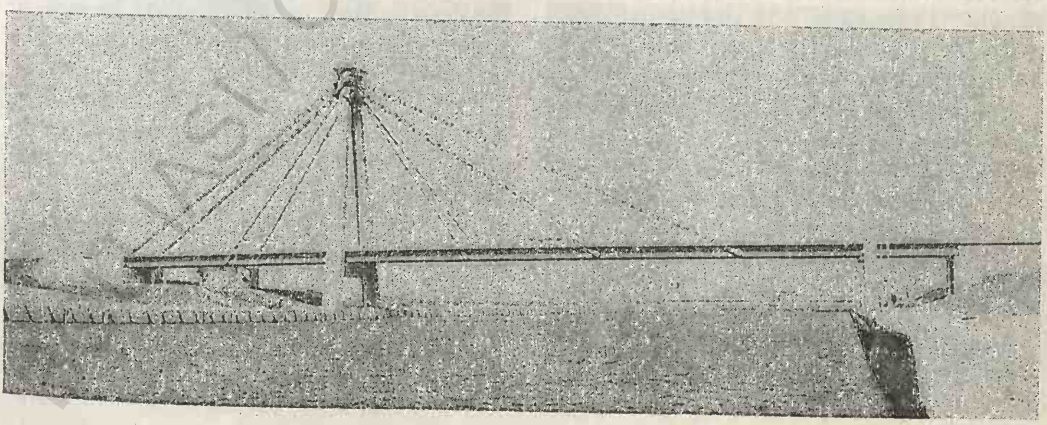

caracteristice litoralului românesc al Mării Negre. Printre raritățile floristice se întâlnesc: ciucușoara de nisip (*Alyssum borzeanum*) — endemism al reg. pontice vestice, cârcelul (*Ephedra distachya*), varza de nisip (*Crambe maritima*), ridichea de nisip (*Cakile maritima*) și volbura de nisip (*Convolvulus persicus*) — plante ocrotite etc. În această zonă vegetează numeroase plante xerofile (adaptate la uscăciune), printre care rogozul de nisip (*Carex arenaria*), lucerna de nisip (*Medicago maritima*), guşa porumbelului de nisip (*Silene pontica*), troscotul de nisip (*Polygonum maritimum*) etc. Fauna este reprezentată prin broaște țestoase de uscat (declarate monumente ale naturii), călugărițe, diferite insecte de nisip etc. Întreaga rezervație este declarată monument al naturii. Cod poștal: 8711.

AGIGHIOL 1. Lac de tip liman fluvio-maritim, situat în NV lacului Razim (de care este separat printr-un perisip), la gura de vărsare a pârâului Tulcea. Supr.: 491 ha. Piscicultură.

2. → Valea Nucarilor.

AGNAVIAE → Zăvoi.

AGNITA, oraș în jud. Sibiu, situat în S Pod. Transilvaniei (în Pod. Hârtibaciului), la 447 m alt., pe valea Hârtibaciului, la 62 km NE de municipiul Sibiu; 12 342 loc. (1 iul. 1995): 6 180 de sex masc. și 6 162 fem. Supr.: 96,2 km². Stație finală de c.f. Nod rutier. Expl. și prelucr. lemnului (mobilier). Fabrici de utilaje și accesorii pentru ind. ușoară (mașini de cusut și de tricotat ș.a.), piese și accesorii pentru autovehicule și motoare de autovehicule, prelucr. maselor plastice, conf. și tricotaje, ciorapi, pielărie și încălțăminte (mănuși, încălțăminte), benzi adezive, produse alim. Muzeul „Valea Hârtibaciului", inaugurat în 1958, cu colecții de arheologie, istorie și etnografie. Istoric. În arealul orașului au fost descoperite mai multe topoare din piatră și cupru, un inel, vase dacice, o fibulă romană din bronz ș.a. Prima atestare documentară a localit. datează din 1280. În perioada 1317-1320 apare consemnată în documente cu numele *Vallis Sancte Agnetis*, ca centru de ceramică smălțuită, în 1379 cu numele de *Villa Agnethis*, în 1733 figurează cu denumirea *Agnetta*, iar în 1750, cu cea de *Agnita*. Localit. a fost declarată oraș în 1950, având în subordine ad-tivă localit. componente Coveș și Ruja. Monumente: Fortificația țărănească (sec. 13, amplificată succesiv până în sec. 17), în interiorul căreia se află o biserică evanghelică (1500-1525), inițial romanică, transformată ulterior în stil gotic; biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1795). În localit. componentă Ruja se află o biserică romanică (sec. 13-14) trasformată ulterior în stil gotic, fortificată în 1509, precum și biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18), cu forme baroce. Cod poștal: 2475.

AGRIJ, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, la poalele de E ale M-ților Meseș, pe cursul superior al râului Agrij; 2 338 loc. (1 iul. 1995): 1 163 de sex masc. și 1 175 fem. Pomicultură (pruni, meri). Renumită pentru costumele populare ornamentate (în care domină culorile alb și negru), cusăturile, țesăturile și broderiile cu specific local. Satul Agrij este menționat documentar, prima oară, în 1459. Satul Treznea (→) i-a aparținut până la 12 iul. 1995 când a fost declarat comună de sine stătătoare. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sf. sec. 17), cu decor sculptat și picturi interioare din sec. 18, și „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19), în satele Bozna și Răstoltu Deșert. Cod poștal: 4715.

AGROPOLIS → Târgu Mureș.

AHTON → Aiton.

AITA MARE, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Aita, la poalele vestice ale M-ților Baraolt, pe râul Aita, în zona de confl. cu Oltul; 1 795 loc. (1 iul. 1995): 875 de sex masc. și 920 fem. Zăcăminte de lignit (în satul Aita Medie). Fabrică de conf. Satul Aita Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1211, iar satul Aita Medie, în 1332 (într-un registru al dijmelor papale). În satul Aita Mare, se află o cetate țărănească, cu ziduri înalte (8 m) și groase (1,5 m), fortificată cu turnuri de apărare (sec. 16), în incinta căreia există o biserică în stil gotic (c. 1520-1541, cu transformări din 1794 și 1882, cu tavan casetat și pictat în 1794); biserică ortodoxă, din lemn (1866). Cod poștal: 4021.

AITA SEACĂ → Bățani.

AITON, com. în jud. Cluj, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Feleacului, pe stg. Văii Racilor, la 22 km SE de municipiul Cluj-Napoca; 1 415 loc. (1 iul. 1995): 692 de sex masc. și 723 fem. Pe terit. com. A. au fost descoperite urmele mai multor așezări din Neolitic (Cultura Turdaș —

milen. 4 î.Hr.), din Epoca bronzului, din prima și a doua Epocă a fierului (Hallstatt și La Tène), din perioada stăpânirii romane și din timpul migrațiilor. Tot aici au mai fost scoase la iveală un mormânt de incinerație (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) și o *villa rustica*, în care s-a găsit o fructieră dacică (sec. 2 î.Hr.). Satul Aiton apare menționat documentar, prima oară, în 1320 cu numele *Villa Ohthunth*, iar în 1329, cu toponimul *Ahton*. Biserică din lemn (1711), în satul Aiton. Cod poștal: 3373.

AIUD 1. Dealurile Aiudului, unitate de relief deluros, bine individualizată, extinsă pe direcția N-S, între valea râului Unirea, la N, și cea a râului Ampoi, la S, la marginea de E a M-ților Trascău, dominând spre E (cu 300-400 m) lunca largă a Mureșului. Sunt alcătuite predominant din depozite panoniene (argile nisipoase, pietrișuri, nisipuri), cu petice de depozite aluvionare cuaternare. Sunt intens fragmentate de râuri care le ferestruiesc pe direcție NV-SE (râurile Cricău, Galda, Geoagiu, Aiudu de Sus, Ciugudiu ș.a.). Constituie un important areal pomi-viticol.

2. Municipiu în jud. Alba, situat în zona Dealurilor Aiudului, la 260 m alt., pe dr. văii Mureșului și pe stg. râului Aiudu de Sus, la 30 km N de municipiul Alba Iulia; 29 191 loc. (1 iul. 1995): 14 664 de sex masc. și 14 527 fem. Supr.: 10 km²; densitatea: 2 919 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier pe șoseaua europeană E 81. Întreprinderi: metalurgică, constr. de mașini (utilaje pentru ind. metalurgică, constr. metalice diverse), prelucr. a lemnului, prefabricate din beton, conf. și alim. (preparate din carne și lapte, bere, sucuri naturale, produse de panificație). Centru pomicol (meri, pruni, nuci) și viticol. La A. a luat ființă, în 1662, Colegiul confesional „Bethlen", cu o bibliotecă ce dispune de numeroase cărți rare. Muzeu de istorie și arheologie (f. 1950); Muzeu de științele naturii („Raritatvm et rervm natvralivm Mvsevm"/ Muzeul rarităților și lucrurilor naturale) cu o bogată colecție de fluturi și păsări exotice, fundat în 1796 pe lângă Colegiul academic „Bethlen" (unul dintre cele mai vechi din țară). Sanatoriu TBC. Spital (1878) cu 379 de paturi; Noul spital (1993), cu o policlinică, are 250 paturi. La A. se află un penitenciar în care, în perioada comunistă (1945-1989), au suferit cumplit și chiar au murit numeroase persoane întemnițate pe criterii politice, fiind recunoscut ca unul dintre cele mai dure din țară. Istoric. În perimetrul municipiului au fost descoperite (1966-1973) urmele unor așezări din Neolitic, din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (aparținând Culturii Coțofeni, 2500-1800 î.Hr.), din Epoca mijlocie a bronzului (Cultura Wietenberg, sec. 16-13 î.Hr.) și de la sf. Epocii bronzului (Cultura Noua, sec. 14-12 î.Hr.), din prima și din a doua Epocă a fierului (Culturile Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr., și La Tène, sec. 5-1 î.Hr.) în care s-au găsit două lame de spadă din fier, cuțite, sulițe, o brățară, fibule și inele din bronz, ceramică cenușie etc. În 1971, pe terit. orașului s-a descoperit un depozit de bronzuri (c. 1 500 de piese cântărind în total 732 kg), datând din Hallstatt. În arealul actualului oraș a existat în sec. 2-3 o importantă așezare civilă romană cu numele *Brucla*, în care se pare că au staționat

Aiud (2)

Colegiul „Bethlen"

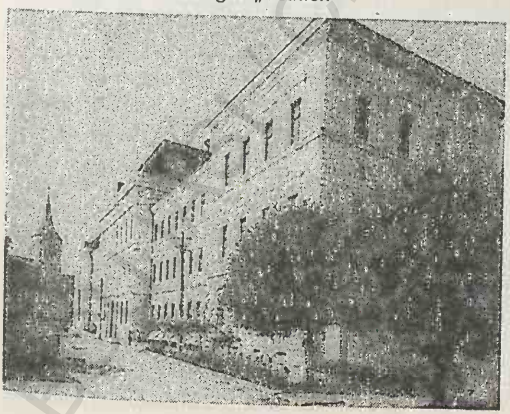

Cetatea și biserica reformată

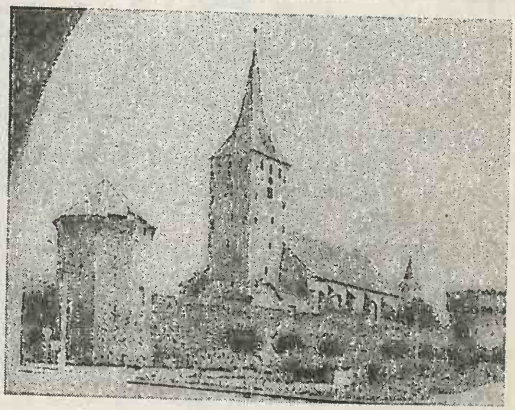

legiunile romane a XIII-a *Gemina* și a V-a *Macedonica*. Prima mențiune documentară a localit. datează din 7 nov. 1293; în 1302 aici au fost colonizați sași. La mijlocul sec. 14, A. figura ca așezare fortificată, primind statut de oraș-târg în 1462. În 1658 a devenit, pentru scurt timp, centrul politico-administrativ al Comitatului Alba, ca urmare a distrugerii orașului Alba Iulia de către turci. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. În prezent, A. are în subordine ad-tivă 4 localit. componente (Aiudul de Sus, Gâmbaș, Măgina, Păgida) și 6 sate (Ciumbrud, Gârbova de Jos, Gârbova de Sus, Gârbovița, Sâncrai, Țifra). **Monumente:** Cetatea de plan poligonal (sec. 13-16), cu 8 turnuri de apărare (ale blănarilor, măcelarilor, croitorilor, fierarilor ș.a.) și ziduri groase (1,20 m). În interiorul cetății se află biserica reformată (sec. 15-16, cu transformări din sec. 18) construită în stil gotic pe locul unei bazilici romanice care data din anul 1200. Biserica a fost incendiată în 1601 de trupele austriece ale generalului Basta, iar în 1704 din nou de trupele austriece. Restaurată în 1720, 1735 și 1965-1966. În 1961, turnul-clopotniță a fost lovit de trăznet; Palatul (sec. 16-17) principelui Transilvaniei, Gabriel Bethlen, cu transformări baroce ulterioare, în care se află astăzi Muzeul de istorie; biserica romano-catolică și Mânăstirea minorită (1728-1736), cu un turn ridicat în 1896; biserica ortodoxă cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 14, cu picturi murale din sec. 15), în satul Gârbovița; biserica „Sfânta Treime" a fostei Mânăstiri Măgina (1611) situată în localit. componentă Măgina; clădirea Colegiului „Bethlen"; busturile lui Avram Iancu (operă a sculptorului Octav Mihălțan) și Axente Sever (dezvelit în 1993); biserică datând din sec. 13-18, cu adăugiri din 1918-1919, în satul Ciumbrud; biserica ortodoxă cu hramul „Nașterea Fecioarei Maria" (sec. 14, cu picturi murale din sec. 15 și cu adăugiri din sec. 18), în satul Gârbovița; biserică din sec. 13-18 și clopotniță din lemn (1830), în satul Sâncrai. Rezervații naturale (pădurea Sloboda și Pârâul Bobii). Cod poștal: 3325.

AIZIS → Fârliug.

ALAH BAIR → Crucea (1).

ALBA, județ situat în partea central-vestică a României, pe cursul mijlociu al râului Mureș și pe cel inf. al râului Târnava, străbătut de paralela de 46° latitudine N și de meridianele de 23° și 24° longitudine E, limitat de jud. Cluj (N), Mureș (NE), Sibiu (E și SE), Vâlcea (S), Hunedoara (V și SV), Arad (NV) și Bihor (NV). *Supr.*: 6 242 km² (2,62% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 406 234 loc. (1,79% din populația țării), din care 202 030 de sex masc. (49,73%) și 204 204 fem. (50,27%). *Populația urbană*: 234 030 loc. (57,61%); *rurală*: 172 204 loc. (42,39%). *Densitatea*: 65,08 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 90,10% români, 5,98% maghiari, 3,05% țigani, 0,76% germani ș.a. *Reședința*: municipiul Alba Iulia. *Orașe*: Abrud (municipiu), Aiud (municipiu), Blaj (municipiu), Câmpeni, Cugir, Ocna Mureș, Sebeș, Teiuș, Zlatna. *Comune*: 66; *Sate*: 657 (din care 34 de sate aparțin municipiilor și orașelor); *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 49.

Relief predominant muntos (61% din supr. jud. A.), reprezentat prin unități montane aparținând M-ților Apuseni, care ocupă jumătatea de NV a jud., și Carpaților Meridionali în SE (respectiv, NV M-ților Șureanu, cu vf. Șureanu de 2 059 m alt. și Vârful lui Pătru de 2 130 m alt. și porțiunea de NV a M-ților Cindrel). Zona M-ților Apuseni, cu înălțimi moderate (1 000-1 800 m alt.) cuprinde prelungirile de SE ale M-ților Bihor (vf. Găina, 1 486 m alt.), cu numeroase forme carstice (peșterile Scărișoara, Pojarul Poliței ș.a., cheile Ordâncușei, Galdei, Râmețului ș.a.), culmile de S ale Muntelui Mare (vf. Balomireasa 1 632 m alt. și vf. Muntele Mare 1 826 m alt.), culmile NE ale M-ților Metaliferi și întreg ansamblul M-ților Trascău, cu un relief variat (dezvoltat în mare parte pe calcare jurasice) reprezentat prin măguri calcaroase izolate (Piatra Craivii, Piatra Cetii, Corabia ș.a.), abrupturi calcaroase, chei (cheile Aiudului, Vălișoarei, Galdei, Cetii, Geoagiului, Râmețului etc.), peșteri (Huda lui Papară), precum și prin numeroase măguri vulcanice, între care se remarcă cele două vârfuri ale Detunatelor. În lungul văilor care fragmentează spațiul montan din V-NV jud. A., se detașează mai multe depresiuni intramontane, bine individualizate: Abrud (pe valea Abrudului), Câmpeni și Sălciua (pe valea Arieșului), Zlatna și Ighiu (pe valea Ampoiului), Trascău (pe valea Aiudului), Mogoș (pe Geoagiu) ș.a. Culoarul larg al văii Mureșului, ce străbate terit. jud. A. pe direcția NE-SV, separă zona montană din V de zona de podiș din E jud. A., care se remarcă printr-un relief colinar

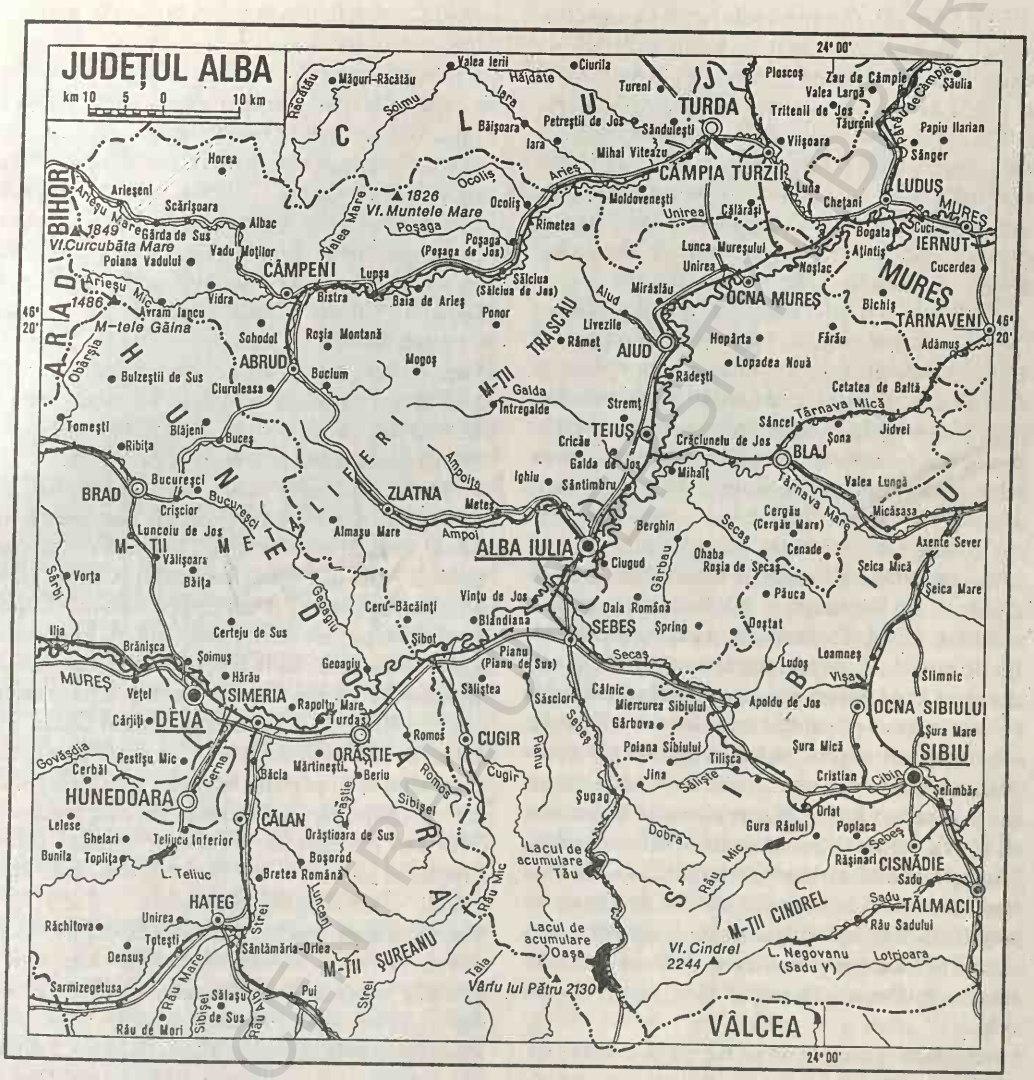

aparținând Pod. Târnavelor și Pod. Secașelor, cu înălțimi de 400-550 m, fragmentate de văi largi, cu lunci și terase.

Clima jud. A. are un caracter continental-moderat, variind în funcție de unitățile de relief — mai blândă în culoarul văii Mureșului și în Pod. Târnavelor, unde temp. medie anuală este de 9,5°C, și mai aspră în reg. montane înalte, unde media termică anuală oscilează în jurul valorii de 2°C. Iernile sunt lungi și aspre, iar verile răcoroase și umede. Temp. max. absolută (42,5°C) s-a înregistrat la Alba Iulia (16 aug. 1952), iar minima absolută (–32°C) la Blaj (25 ian. 1942). Cantitățile medii anuale de precipitații variază între 550 mm în zonele joase și 1 200-1 400 mm pe crestele M-ților Șureanu. Vânturile predominante bat dinspre SV (25,2%) și NE (12,6%) cu viteze medii anuale ce variază între 2,3 și 4,3 m/s la Alba Iulia și între 4,0 și 6,0 m/s în zonele montane înalte.

Hidrografia este reprezentată, în principal, prin râul Mureș, care brăzdează terit. jud. A. pe direcția NE-SV, pe o distanță de 125 km, între com. Noșlac

(NE) și Șibot (SV), având o vale largă, cu aspect de culoar, un curs meandrat, o pantă generală de scurgere de 0,5 m/km și un debit mediu multianual ce crește de la 68 m³/s, la intrarea pe terit. jud. A., la 120 m³/s la ieșirea din județ, în aval de confl. cu râul Cugir. Râul Mureș colectează majoritatea cursurilor de ape care izvorăsc din arealul jud. A. sau din afara lui, cei mai importanți fiind Târnava, Sebeș, Cugir (pe stg.), Arieș, Aiudu de Sus, Geoagiu, Galda, Ampoi, Valea Vințului (pe dr.).

Vegetația naturală, bogată și variată, prezintă o evidentă etajare. Etajele alpin și subalpin ocupă zonele cele mai înalte ale munților, în cadrul lor dezvoltându-se asociații de pajiști secundare, formate din părușcă (*Festuca piroides*), țăpoșică (*Nardus stricta*), clopoței (*Campanula alpina*) ș.a., ce alternează cu tufișuri de smirdar (*Rhododendron kotschyi*), jneapăn (*Pinus mugo*), ienupăr (*Juniperus communis, ssp. nana*), afin (*Vaccinium myrtillus*) etc. Etajul pădurilor de molid, care, în M-ții Apuseni, are limita inf. la 1 300 m alt., cuprinde, alături de molid (*Picea abies*), și exemplare de paltin de munte (*Acer pseudoplatanus*), zadă (*Larix decidua*), brad (*Abies alba*) ș.a. Etajul pădurilor de foioase, extinse pe pantele munților sub 800 m alt., este reprezentat prin păduri de gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) sau prin păduri de fag (*Fagus silvatica*) în amestec cu ulm de munte (*Ulmus montana*), paltin de munte (*Acer platanoides*), brad (*Abies alba*) ș.a. În zona Pod. Secașelor se dezvoltă pâlcuri de păduri de stejar (*Quercus robur*) în amestec cu carpen, gorun și arțar tătăresc (*Acer tataricum*). În luncile râurilor mari se întâlnesc zăvoaie de plop, salcie și anin negru.

Fauna diversă, bogată și eterogenă, este adaptată, în cea mai mare parte, condițiilor de viață ale domeniului forestier, multe specii având o valoare cinegetică deosebită. Cele mai reprezentative exemplare faunistice care trăiesc în păduri sunt: cerbul, căpriorul, ursul brun, râsul, mistrețul, veverița, cocoșul de munte ș.a. Zonele înalte ale munților reprezintă domeniul caprei negre (*Rupicapra rupicapra*), declarată monument al naturii, și al acvilei de munte (ocrotită de lege). Pe terit. jud. A. se întâlnesc și câteva endemisme carpatice, printre care fluturele *Erebia melas*, câteva elemente boreale, între care alunarul (*Nucifraga c. caryocatactes*) ș.a. Apele râurilor sunt bogate în păstrăv, lipan, mreană etc.

Resurse naturale: zăcăminte de min. auro-argentifere (exploatate la Abrud, Zlatna, Baia de Arieș, Almașu Mare, Roșia Montană), pirite cuprifere (Bucium), min. de cinabru (Izvoru Ampoiului), sulfuri polimetalice ce cuprind galenă și blendă (Baia de Arieș, Almașu Mare, Bucium), gaz metan (Cetatea de Baltă, Tăuni), min. de fier (Sălciua), sare (Ocna Mureș), apoi marmură de diferite nuanțe (Sohodol), calcare (Abrud, Galda de Sus, Poiana Aiudului, Rimetea ș.a.), gresii (Jibold, Sebeșel, Pianu de Sus, Șard), argile bentonitice (Ciugud, Ocna Mureș), nisipuri cuarțoase (Mirăslău), balast etc. Pădurile ocupă o supr. de 226 499 ha (1 ian. 1995), reprezentând 36,3% din supr. jud. A.

Istoric. Străveche vatră românească, locuită neîntrerupt din Neolitic (vestigii descoperite la Câlnic, Daia Română, Pianu, Tărtăria, Petrești), cu urme de viață din Epoca bronzului (Câlnic, Daia Română, Spălnaca) și din Epoca fierului (Ciumbrud), terit. pe care se află astăzi jud. A. a cunoscut o dezvoltare continuă în timpul dacilor, care aveau la Piatra Craivii una dintre cele mai puternice cetăți (sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.). Situat în centrul Daciei romane (în 106 d.Hr. acest ținut, ca și altele, a intrat în stăpânirea Imperiului Roman), terit. actualului jud. A. ocupa un loc însemnat datorită prezenței celor trei drumuri ale legiunilor romane care-l străbăteau (unul spre N, către Napoca, unul spre Oescus — azi Ghighen în Bulgaria — și altul spre Sarmizegetusa), precum și datorită existenței așezărilor numeroase și mari ca Apulum (azi Alba Iulia), devenită capitala Daciei Apulensis, Brucla (azi Aiud), Ampelum (azi Zlatna), Alburnus Maior (azi Roșia Montană), Alburnus Minor (Abrud), Salinae (Ocna Mureș) ș.a. — ultimele patru așezări fiind și importante centre miniere. După retragerea legiunilor și a administrației romane din Dacia (271/275), populația daco-romană și-a continuat viața neîntrerupt (descoperirile arheologice de la Obreja și Alba Iulia datând din sec. 2-4 și 3-6 și cele de la Blandiana și Ciumbrud — sec. 9-10 dovedesc continuitatea populației autohtone), viața orășenească cunoscând o stagnare și o oarecare decădere în timpul migrației popoarelor (sec. 4-7). În sec. 9-10, Alba Iulia (numită popular *Bălgrad*) s-a menținut ca un important centru economic și politic al forma-

țiunii prestatale românești de pe valea mijlocie a Mureșului. Recunoscută ca oraș în sec. 13, Alba Iulia a cunoscut o deosebită înflorire în a doua jumătate a sec. 16, când a devenit capitala principatului autonom Transilvania (1542-1690). Între evenimentele mai importante care au avut loc pe terit. jud. A. se remarcă: intrarea triumfală a voievodului Mihai Viteazul în cetatea de scaun a Transilvaniei (Alba Iulia), la 1 nov. 1599, care în iul. 1600 va realiza prima etapă de unire politică a celor trei țări române (Transilvania, Moldova și Țara Românească); martirizarea lui Horea și Cloșca, la 28 febr. 1785, pe Dealul Furcilor (azi Câmpul lui Horea); Marea Adunare Națională de pe Câmpia Libertății de lângă Blaj din 3-5 mai 1848, când românii (peste 40 000 de persoane) s-au pronunțat cu hotărâre împotriva unirii forțate a Transilvaniei cu Ungaria; Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de la 1 dec. 1918, care a proclamat unirea necondiționată și definitivă a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România — eveniment marcant în viața poporului român care a dus la realizarea statului național unitar român, cunoscut în istoriografie și sub numele de România Mare (ziua de 1 dec. a devenit, din 1990, ziua națională a României).

Economia actuală a jud. A. se caracterizează printr-o dinamică ascendentă și printr-o structură industrial-agrară. La începutul anului 1994, activitatea economică a jud. A. era susținută de 154 de agenți economici cu capital integral sau majoritar de stat (din care 26 de regii autonome și 128 de societăți comerciale) și peste 3 800 de agenți economici cu capital privat. În cadrul producției globale *industriale* a jud. A., ponderi importante dețin: ind. constr. de mașini și de prelucr. a metalelor, care produce utilaje miniere, agricole și utilaje pentru ind. metalurgică, de prelucr. a lemnului și pentru ind. mat. de constr., mașini-unelte (Alba Iulia, Blaj), obiecte de uz casnic (mașini de spălat rufe, mașini de cusut la Cugir) ș.a.; ind. extracției nemetalifere și ind. metalurgiei neferoase (Abrud, Zlatna); ind. de expl. și prelucr. a lemnului (Câmpeni, Aiud, Blaj, Sebeș, Abrud, Avram Iancu, Albac); ind. chimică (produse sodice, cupru electrolitic, acid sulfuric etc. — Ocna Mureș, Zlatna); ind. mat. de constr. (Alba Iulia, Aiud, Ocna Mureș, Blaj); ind. faianței și porțelanului (Alba Iulia), hârtiei (Petrești), conf. și tricotajelor (Sebeș, Abrud, Câmpeni, Blaj, Baia de Arieș), pielăriei, blănăriei și încălțămintei (Alba Iulia, Orăștie, Sebeș), ind. alim. (Alba Iulia, Sebeș, Aiud, Jidvei, Abrud ș.a.). De curând, jud. A., este un important producător de energie electrică prin intrarea în funcțiune (în 1983) a salbei de hidrocentrale de pe râul Sebeș care realizează c. 340 MWh pe an. În cadrul jud. A. se produc numeroase obiecte meșteșugărești, specifice zonei M-ților Apuseni (tulnice, ciubere, fluiere, pieptare, diverse țesături cu motive populare etc.). În perioada de după Revoluția din dec. 1989, caracterizată prin trecerea treptată la economia de piață, pe terit. jud. A. au luat ființă peste 3 800 de societăți comerciale cu capital privat, ponderea cea mai mare aparținând comerțului, ind. mobilei și ind. alim.

Agricultura are un caracter diversificat, în care cultura cerealelor, creșterea animalelor, pomicultura și viticultura se îmbină armonios în funcție de condițiile pedo-climatice. La sf. anului 1994, din totalul supr. agricole a jud. A. (324 445 ha), 130 724 ha reveneau terenurilor arabile, 115 376 ha pășunilor naturale, 70 525 ha fânețelor, 5 394 ha viilor și pepinierelor viticole, 2 426 ha livezilor și pepinierelor pomicole ș.a. În același an, structura culturilor de câmp era dominată de culturile de porumb (38 025 ha), urmate de cele de grâu și secară (31 712 ha), plante de nutreț (20 654 ha), orz și orzoaică (17 124 ha), cartofi (6 872 ha), ovăz, legume, plante uleioase etc. Culturile viticole (4 273 ha) sunt mai răspândite în Pod. Târnavelor și în zona dealurilor din jurul Sebeșului, renumite fiind podgoriile Jidvei, Aiud, Ighiu, Alba Iulia, Blaj, Crăciunelu de Jos ș.a. Pomicultura are condiții optime în reg. deluroase, cele mai importante bazine pomicole aflându-se în arealul localit. Șona, Galda de Jos, Cugir, Stremț, Ighiu, Rimetea, Gârbova ș.a. În toamna anului 1994, producția totală de fructe a fost de 19 390 tone, din care 9 785 tone mere, 7 248 tone prune, 922 tone pere, apoi caise, nuci ș.a. La începutul anului 1995, în jud. A. existau 92,4 mii capete bovine (din care 82,5 mii capete în sectorul privat), 113,8 mii capete porcine (89,4 mii capete în sectorul privat), 328,4 mii capete ovine (320,1 mii capete în sectorul privat), 12,6 mii capete cabaline (în întregime aflat în sectorul privat), 1 915,9 mii capete păsări (1 223,6 mii capete în sectorul privat)

și 10,7 mii familii de albine. Ponderea sectorului privat în agricultură depășește 85% în multe sectoare (88,4% la legume, 90,4% la cereale, 92,2% la sfecla de zahăr, 95% la cartofi etc.).

Căile de comunicație. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare era de 315 km (din care 148 km electrificate), revenind 50,5 km la 1 000 km² teritoriu, iar cea a drumurilor publice de 1 972 km, din care 402 km modernizate, atingând o densitate de 31,6 km/100 km² teritoriu. În cadrul transportului feroviar, o importanță apreciabilă are magistrala București—Brașov—Sighișoara—Mediaș—Blaj—Teiuș (important nod feroviar), de unde se ramifică spre Deva—Arad—Curtici și spre Aiud—Cluj-Napoca—Oradea—Episcopia Bihorului. Din ramificația către Cluj-Napoca, o altă linie importantă de c.f. se îndreaptă, din nodul feroviar Ocna Mureș, către Târgu Mureș—Miercurea-Ciuc—Brașov. Totodată, importanța transportului rutier este amplificată de prezența pe terit. jud. A. a unui tronson din magistrala rutieră europeană E 81, Halmeu—Satu Mare—Zalău—Cluj-Napoca—Turda—Alba Iulia—Sibiu—Râmnicu Vâlcea—Pitești și de aici, pe autostradă (114 km), până la București și, mai departe, până la Giurgiu.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. A. își desfășurau activitatea 286 grădinițe de copii, cu 15 501 copii înscriși și 806 cadre didactice, 416 școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8) cu 45 386 elevi și 3 549 cadre didactice, 35 de licee, cu 14 715 elevi și 1 375 profesori, 21 de școli profesionale, cu 5 490 elevi și 16 profesori, două institute de stat de învățământ superior (Universitatea „1 Decembrie"), cu 927 studenți și 82 profesori și Institutul Teologic romano-catolic ș.a. În aceeași perioadă, rețeaua instituțiilor de cultură și artă cuprindea 283 de biblioteci, cu 2 471 000 volume, 10 cinematografe, șapte case de cultură, 67 cămine culturale, un teatru de păpuși, numeroase muzee și case memoriale, formații corale, echipe de dansuri, orchestre populare etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul a 15 cluburi sportive și 206 secții sportive care cuprind 5 158 sportivi, 163 antrenori și 296 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. A. cuprindea nouă spitale, cu 3 348 paturi (1 pat de spital la 121 de locuitori), două sanatorii TBC, 152 dispensare, zece policlinici, 13 farmacii ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 668 medici (1 medic la 608 locuitori), 99 stomatologi (1 medic stomatolog la 4 103 locuitori) și 2 165 cadre medicale cu studii medii.

Turismul reprezintă o componentă principală a activității jud. A. Frumusețea și varietatea peisajului, marea diversitate a monumentelor naturii, a celor istorice și arhitectonice, bogăția și varietatea elementelor etnografice și folclorice, frecvența locurilor istorice și a siturilor arheologice etc. înscriu această zonă în patrimoniul turistic al țării. Farmecul neasemuit al M-ților Apuseni, pe ale căror culmi domoale și prelungi se risipesc, până aproape de vârf, așezările omenești, prezența nenumăratelor forme carstice (peșterile Pojarul Poliței, Huda lui Papară, Scărișoara, Cheile Ordâncușei, ale Galdei, Runcului, Râmețului etc.), masivele de roci bazaltice „Detunatele" — având aspectul unei uriașe orgi naturale, declarate monumente ale naturii —, Râpa Roșie de lângă Sebeș, cu aspect de canion, lung de 1 km și lat de 200 m, declarată monument al naturii, sunt doar câteva dintre atracțiile turistice de interes major ale jud. A. La acestea se mai pot adăuga calcarele de la Ampoița (rezervație geologică), Fagul împăratului de la Baia de Arieș, declarat arbore ocrotit, Ghețarul de la Vârtop (rezervație speologică), Iezeru Șureanu (rezervație complexă), Pădurea de larice de la Vidolm (rezervație forestieră), precum și numeroasele și valoroasele obiective istorice și de arhitectură, printre care se remarcă Cetatea, Catedrala romano-catolică, Catedrala ortodoxă, clădirea Palatului episcopal, Biblioteca Batthyáneum ș.a. din Alba Iulia, Câmpia Libertății de la Blaj, Câmpul de luptă de la Mirăslău, Cetatea și biserica evanghelică din Sebeș, Cetatea din Aiud ș.a. În suita manifestărilor etno-folclorice ale jud. A. un loc important îl ocupă tradiționalul „Târg de fete" de pe Muntele Găina, unde se organizează anual, la 20 iul. (de Sf. Ilie), una dintre cele mai ample și originale serbări populare (dansuri și cântece populare, schimb de produse etc.) la care participă zeci de mii de locuitori ai zonei înconjurătoare sau veniți din alte părți ale țării. La sf. anului 1994, unitățile de cazare turistică de pe cuprinsul jud. A. erau: 13 hoteluri, patru cabane, două campinguri, o vilă, un han, un bungalow ș.a., cu o capacitate totală de 2 222 de locuri. Indicativ auto: *AB*.

Localităţile jud. Alba
(în paranteză sunt înscrişi anii primei menţiuni documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*	*Sate care aparţin municipiului*
1. ABRUD	1. Abrud-Sat (1850) 2. Gura Cornei (1956) 3. Soharu (1835)	
2. AIUD (1293)	1. Aiudul de Sus (1332) 2. Gâmbaş (1231) 3. Măgina (1344) 4. Păgida (1343)	1. Ciumbrud (1220) 2. Gârbova de Jos (1282) 3. Gârbova de Sus (1505) 4. Gârboviţa (1505) 5. Sâncrai (1291) 6. Ţifra (1913)
3. ALBA IULIA (1097)	1. Bărăbanţ (1299) 2. Micești (1299) 3. Oarda (1290-1291) 4. Pâclişa (1265)	
4. BLAJ (1271)	1. Deleni-Obârşie (1913) 2. Filiteşti (1954) 3. Izvoarele (1386) 4. Petrisat (1332) 5. Tiur (1332) 6. Veza (1320)	1. Mănărade (1205) 2. Spătac (1367)

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*	*Sate care aparţin oraşului*
1. CÂMPENI (1565)	1. Boncești (1954) 2. Borleşti (1954) 3. Boteşti (1954) 4. Certege (1850) 5. Coasta Vâscului (1954) 6. Dănduţ (1956) 7. Dealu Bistrii (1956) 8. Dealu Capsei (1954) 9. Dric (1956) 10. Faţa Abrudului (1956) 11. Floreşti (1954) 12. Furduieşti (1956) 13. Mihoeşti (1954) 14. Motorăşti (1954) 15. Peste Valea Bistrii (1954) 16. Poduri (1956) 17. Sorliţa (1956) 18. Tomuşeşti (1954) 19. Valea Bistrii (1954) 20. Valea Caselor (1954) 21. Vârşi (1954)	

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. CUGIR (1330)	1. Bocșitura (1913) 2. Bucuru (1913) 3. Călene (1913) 4. Fețeni (1956) 5. Goașele (1913) 6. Mugești (1954) 7. Vinerea (1310)	
3. OCNA MUREȘ (1203)	1. Uioara de Jos (1215) 2. Uioara de Sus (1202-1203)	1. Cisteiu de Mureș (1320) 2. Micoșlaca (1332) 3. Războieni-Cetate (1291)
4. SEBEȘ (1245)	1. Lancrăm (1309) 2. Petrești (1309)	1. Răhău (1291)
5. TEIUȘ (1290)		1. Beldiu (1219) 2. Căpud (1264) 3. Coșlariu Nou (1733) 4. Petelca (1264)
6. ZLATNA (1347)		1. Botești (1956) 2. Budeni (1856) 3. Dealu Roatei (1956) 4. Dobrot (1956) 5. Dumbrava (1956) 6. Feneș (1733) 7. Galați (1505) 8. Izvoru Ampoiului (?) 9. Pătrângeni (1733) 10. Pârău Gruiului (1956) 11. Pirita (1954) 12. Podu lui Paul (1956) 13. Runc (1954) 14. Ruși (1956) 15. Suseni (1954) 16. Trâmpoiele (1733) 17. Valea Mică (?) 18. Vâltori (1954)

III. Comune	*Satele componente (primul sat este reșed. com.)*
1. ALBAC	1. Albac (1688) 2. Bărăști (1956) 3. Budăiești (?) 4. Cionești (?) 5. Costești (1954) 6. Dealu Lămășoi (1956) 7. Deve (?) 8. După Pleșe (1954) 9. Fața (1956) 10. Pleșești (1954)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

11. Potionci (1954)
12. Rogoz (1956)
13. Roșești (1954)
14. Rușești (1954)
15. Sohodol (1954)
16. Tamburești (1956)

2. ALMAȘU MARE
1. Almașu Mare (1407)
2. Almașu de Mijloc (1511)
3. Brădet (1954)
4. Cheile Cibului (1954)
5. Cib (1407)
6. Glod (1418)
7. Nădăștia (1321)

3. ARIEȘENI
1. Arieșeni (1909)
2. Avrămești (1956)
3. Bubești (?)
4. Casa de Piatră (1954)
5. Cobleș (1954)
6. Dealu Bajului (1954)
7. Fața Cristesei (1954)
8. Fața Lăpușului (1954)
9. Galbena (1954)
10. Hodobana (1954)
11. Izlaz (1956)
12. Păntești (?)
13. Pătrăhăițești (1956)
14. Poienița (1956)
15. Ravicești (1956)
16. Sturu (1956)
17. Știei-Arieșeni (1956)
18. Vanvucești (1954)

4. AVRAM IANCU
1. Avram Iancu (1839)
2. Achimețești (1956)
3. Avrămești (1954)
4. Bădăi (1956)
5. Boldești (1956)
6. Călugărești (?)
7. Căsoaia (1956)
8. Cândești (1956)
9. Cârăști (1956)
10. Cârțulești (1956)
11. Cocești (1956)
12. Cocoșești (1956)
13. Coroiești (1956)
14. Dealu Crișului (1956)
15. Dolești (1956)
16. Dumăcești (?)
17. Gojcești (1956)
18. Helerești (1956)
19. Incești (1954)
20. Jojei (?)
21. Mărtești (1956)
22. Orgești (1956)
23. Pătrutești (1956)
24. Plai (1956)
25. Pușelești (?)
26. Șoicești (?)
27. Șterțești (?)
28. Târsa (?)
29. Târsa-Plai (?)
30. Valea Maciului (1956)
31. Valea Uțului (1956)
32. Verdești (1956)
33. Vidrișoara (1954)

5. BAIA DE ARIEȘ
1. Baia de Arieș (1308)
2. Brăzești (1733)
3. Cioara de Sus (1805)
4. Muncelu (1486)
5. Sartăș (1733)
6. Simulești (1956)

6. BERGHIN
1. Berghin (1332)
2. Ghirbom (1309)
3. Henig (1333)
4. Straja (1274)

7. BISTRA
1. Bistra (1437)
2. Aronești (1956)
3. Bălești (1954)
4. Bălești-Cătun (1956)
5. Bârlești (1956)
6. Cheleteni (?)
7. Ciuldești (1956)
8. Crețești (1956)
9. Dealu Muntelui (1954)
10. Dâmbureni (1956)
11. Durăști (1956)
12. Gănești (1956)
13. Gârde (1954)
14. Hodișești (1956)
15. Hudricești (1954)
16. Lipaia (1956)
17. Lunca Largă (1956)
18. Lunca Merilor (1954)
19. Mihăiești (1956)
20. Nămaș (1956)
21. Novăcești (1956)
22. Perjești (1956)
23. Poiana (1956)
24. Poiu (1956)
25. Rătitiș (1956)
26. Runcuri (1956)
27. Sălăgești (1956)
28. Ștefanca (?)

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

29. Tolăcești (1956)
30. Tomnatec (1954)
31. Trișorești (1956)
32. Țărănești (1956)
33. Vârși-Rontu (1954)
34. Vârșii Mari (1954)
35. Vârșii Mici (1954)

8. BLANDIANA
1. **Blandiana** (1733)
2. Acmariu (1276)
3. Ibru (1954)
4. Poieni (1956)
5. Răcătău (1488)

9. BUCIUM
1. **Bucium** (1595)
2. Anghelești (1956)
3. Bisericani (1956)
4. Bucium-Sat (1909)
5. Cerbu (1850)
6. Ciuculești (1956)
7. Colești (1956)
8. Dogărești (1956)
9. Fereștí (1956)
10. Florești (1956)
11. Gura Izbitei (1956)
12. Helești (1956)
13. Izbicioara (1956)
14. Izbita (1850)
15. Jurcuiești (?)
16. Lupulești (1956)
17. Măgura (1956)
18. Muntari (1733)
19. Petreni (1956)
20. Poiana (1956)
21. Poieni (1956)
22. Stâlnișoara (1954)
23. Valea Abruzel (1956)
24. Valea Albă (1956)
25. Valea Cerbului
26. Valea Negrilesii (1956)
27. Valea Poienii (1956)
28. Valea Șesii (1956)
29. Văleni (1956)
30. Vâlcea (1956)

10. CÂLNIC
1. **Câlnic** (1269)
2. Cut (1291)
3. Deal (1509)

11. CENADE
1. **Cenade** (1311)
2. Capu Dealului (1956)
3. Gorgan (1956)

12. CERGĂU
1. **Cergău Mare** (1302)
2. Cergău Mic (1303)
3. Lupu (1306)

13. CERU-BĂCĂINȚI
1. **Ceru-Băcăinți** (1909)
2. Bolovănești (1954)
3. Bulbuc (1457)
4. Cucuta (1956)
5. Curpeni (1850)
6. Dumbrăvița (1956)
7. Fântânele (1954)
8. Groși (1954)
9. Valea Mare (1733)
10. Viezuri (?)

14. CETATEA DE BALTĂ
1. **Cetatea de Baltă** (1202-1203)
2. Crăciunelu de Sus (1332)
3. Sântămăric (1448)
4. Tătârlaua (1332)

15. CIUGUD
1. **Ciugud** (1335)
2. Drâmbar (1332)
3. Dumbrava (1309)
4. Hăpria (1520)
5. Șeușa (1332)
6. Teleac (1956)

16. CIURULEASA
1. **Ciuruleasa** (1850)
2. Bidigești (1956)
3. Bodrești (1954)
4. Boglești (1956)
5. Buninginea (1850)
6. Ghedulești (1956)
7. Mătișești (1954)
8. Morărești (1956)
9. Vulcan (?)

17. CRICĂU
1. **Cricău** (1206)
2. Craiva (1733)
3. Tibru (1352)

18. CRĂCIUNELU DE JOS
1. **Crăciunelu de Jos** (1324)
2. Bucerdea Grânoasă (1303)
3. Cornu (1913)
4. Pădure (1956)
5. Pânca (1954)

19. DAIA ROMÂNĂ
1. **Daia Română** (1293)

20. DOȘTAT
1. **Doștat** (1320)
2. Boz (1290-1295)
3. Dealu Doștatului (1956)

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

21. FĂRĂU
1. Fărău (1299)
2. Heria (1202-1203)
3. Medveș (1288)
4. Sânbenedic (1332)
5. Șilea (1319)

22. GALDA DE JOS
1. Galda de Jos (1287)
2. Benic (1299)
3. Cetea (1337)
4. Galda de Sus (1648)
5. Lupșeni (1956)
6. Măgura (1956)
7. Mesentea (1303)
8. Oiejdea (1238)
9. Poiana Galdei (?)
10. Răicani (1913)
11. Zăgriș (?)

23. GÂRBOVA
1. Gârbova (1291)
2. Cărpiniș (1488)
3. Reciu (1309)

24. GÂRDA DE SUS
1. Gârda de Sus (1909)
2. Biharia (?)
3. Dealu Frumos (1954)
4. Dealu Ordâncușii (1954)
5. Dobrești (1954)
6. Gârda Seacă (1909)
7. Ghețari (1956)
8. Hănășești (1956)
9. Huzărești (1954)
10. Izvoarele (1386)
11. Mununa (1954)
12. Ocoale (1954)
13. Plai (1954)
14. Pliști (1954)
15. Scoarța (1956)
16. Snide (?)
17. Sucești (1956)

25. HOPÂRTA
1. Hopârta (1332)
2. Silivaș (1202-1203)
3. Șpălnaca (1329)
4. Turdaș (1202-1203)
5. Vama Seacă (1913)

26. HOREA
1. Horea (1839)
2. Baba (1954)
3. Butești (1956)
4. Dârlești (1956)
5. Fericet (1956)
6. Giurgiuț (1956)
7. Măncești (1956)
8. Mătișești (1954)
9. Niculești (1954)
10. Pătrușești (1954)
11. Petreasa (1213)
12. Preluca (1954)
13. Teiu (1956)
14. Trifești (1954)
15. Zânzești (1956)

27. IGHIU
1. Ighiu (1206)
2. Bucerdea Vinoasă (1238)
3. Ighiel (1733)
4. Șard (1238)
5. Țelna (1648)

28. ÎNTREGALDE
1. Întregalde (1525)
2. Dealu Geoagiului (1413)
3. Ghioncani (1954)
4. Iliești (1956)
5. Ivăniș (1956)
6. Mărinești (1956)
7. Modolești (1954)
8. Necrilești (1954)
9. Popești (1956)
10. Sfârcea (1956)
11. Tecșești (1909)

29. JIDVEI
1. Jidvei (1309)
2. Bălcaciu (1319)
3. Căpâlna de Jos (1332)
4. Feisa (1332)
5. Veseuș (1332)

30. LIVEZILE
1. Livezile (1733)
2. Izvoarele (1470)
3. Poiana Aiudului (1330)
4. Vălișoara (1342-1343)

31. LOPADEA NOUĂ
1. Lopadea Nouă (1202-1203)
2. Asinip (1202-1203)
3. Băgău (1296)
4. Beța (1272)
5. Cicârd (1913)
6. Ciuguzel (1202-1203)
7. Ocnișoara (1202-1203)
8. Odverem (1303)

32. LUNCA MUREȘULUI
1. Lunca Mureșului (1291)
2. Gura Arieșului (1291)

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

33. LUPȘA
1. Lupșa (1366)
2. Bârdești (1956)
3. Bârzan (1956)
4. Curmătură (1956)
5. După Deal (1956)
6. Geamăna (1825)
7. Hădărău (1909)
8. Holobani (1956)
9. Lazuri (1956)
10. Lunca (1956)
11. Mănăstire (1909)
12. Mărgaia (?)
13. Mușca (1733)
14. Pârâu-Cărbunări (1956)
15. Pițiga (1956)
16. Poșogani (1956)
17. Șasa (1956)
18. Trifești (1956)
19. Valea Holhorii (1956)
20. Valea Lupșii (1854)
21. Valea Șesii (1909)
22. Văi (1956)
23. Vința (1825)

34. METEȘ
1. Meteș (1338)
2. Ampoița (1293)
3. Isca (1956)
4. Lunca Ampoiței (1956)
5. Lunca Meteșului (1956)
6. Pădurea (1956)
7. Poiana Ampoiului (1733)
8. Poiana Ursului (1956)
9. Presaca Ampoiului (1733)
10. Remetea (1956)
11. Tăuți (1341)
12. Văleni (1956)

35. MIHALȚ
1. Mihalț (1319)
2. Cistei (1461)
3. Obreja (1760-1762)
4. Zărieș (1835)

36. MIRĂSLĂU
1. Mirăslău (1219)
2. Cicău (1291)
3. Decea (1339)
4. Lopadea Veche (1296)
5. Ormeniș (1291)
6. Rachiș (1750)

37. MOGOȘ
1. Mogoș (1909)
2. Bărbești (1956)
3. Bârlești (1909)
4. Bârlești-Cătun (1956)
5. Bârzogani (1956)
6. Bocești (1956)
7. Bogdănești (1956)
8. Butești (1956)
9. Cojocani (1760-1762)
10. Cristești (1956)
11. Mămăligani (1760-1762)
12. Negrești (1956)
13. Oncești (1956)
14. Poienile-Mogoș (1956)
15. Tomești (1956)
16. Valea Barnii (1954)
17. Valea Bârluțești (1956)
18. Valea Cocești (1956)
19. Valea Giogești (1956)
20. Valea Mlacii (1956)
21. Valea Țupilor (1956)

38. NOȘLAC
1. Noșlac (1288)
2. Căptălan (1587-1589)
3. Copand (1288)
4. Găbud (1458)
5. Stâna de Mureș (1334)
6. Valea Ciuciului (1954)

39. OCOLIȘ
1. Ocoliș (1408)
2. Lunca Largă (1954)
3. Runc (1733)
4. Vidolm (1470)

40. OHABA
1. Ohaba (1372)
2. Colibi (1805)
3. Măghierat (1954)
4. Secășel (1509)

41. PIANU
1. Pianu de Sus (1488)
2. Pianu de Jos (1309)
3. Plaiuri (1956)
4. Purcăreți (1909)
5. Strungari (1488)

42. POIANA VADULUI
1. Poiana Vadului (?)
2. Costești (1954)
3. Duduieni (1954)
4. Făgetu de Jos (1954)
5. Făgetu de Sus (1954)
6. Hănășești (1956)
7. Lupăiești (1954)
8. Morcănești (1954)
9. Păștești (1956)
10. Petelei (1954)
11. Stănești (1954)

43. PONOR
1. Ponor (1648)
2. După Deal (1956)

3. Geogel (1867)
4. Măcărești (1928)
5. Valea Bucurului (1956)
6. Vale în Jos (?)

44. POȘAGA
1. Poșaga de Jos (1365)
2. Cortești (?)
3. Incești (1956)
4. Lunca (1470)
5. Orăști (1956)
6. Poșaga de Sus (1824)
7. Săgagea (1835)

45. RĂDEȘTI
1. Rădești (1263-1269)
2. Leorint (1348)
3. Meșcreac (1264)
4. Șoimuș (1318)

46. RÂMEȚ
1. Râmeț (1441)
2. Boțani (1956)
3. Brădești (1909)
4. Cheia (1909)
5. Cotorăști (1956)
6. Florești (1954)
7. Olteni (1913)
8. Valea Făgetului (1956)
9. Valea Inzelului (1954)
10. Valea Mănăstirii (1909)
11. Valea Poienii (1956)
12. Valea Uzei (1909)
13. Vlădești (1956)

47. RIMETEA
1. Rimetea (1257-1272)
2. Colțești (1332)

48. ROȘIA MONTANĂ
1. Roșia Montană (1733)
2. Bălmoșești (1954)
3. Blidești (1954)
4. Bunta (1956)
5. Cărpiniș (1595)
6. Coasta Henții (1956)
7. Corna (1850)
8. Curături (1956)
9. Dăroaia (?)
10. Gârda-Bărbulești (1956)
11. Gura Roșiei (1909)
12. Iacobești (1956)
13. Ignățești (1954)
14. Șoal (1956)
15. Țarina (1956)
16. Vârtop (?)

49. ROȘIA DE SECAȘ
1. Roșia de Secaș (1306)
2. Tău (1335)
3. Ungurei (1304)

50. SĂLCIUA
1. Sălciua de Jos (1365)
2. Dealu Caselor (1956)
3. Dumești (1956)
4. Sălciua de Sus (1370)
5. Sub Piatră (1909)
6. Valea Largă (1956)

51. SĂLIȘTEA
1. Săliștea (1458)
2. Mărgineni (1956)
3. Săliștea-Deal (1956)
4. Tărtăria (1733)

52. SĂSCIORI
1. Săsciori (1309)
2. Căpâlna (1386)
3. Dumbrava (1309)
4. Laz (1357)
5. Loman (1733)
6. Pleși (1954)
7. Răchita (1574)
8. Sebeșel (1382)
9. Tonea (1913)

53. SÂNCEL
1. Sâncel (1252)
2. Iclod (1347)
3. Pănade (1290)

54. SÂNTIMBRU
1. Sântimbru (1238)
2. Coșlariu (1733)
3. Dumitra (1269)
4. Galtiu (1333)
5. Totoi (?)

55. SCĂRIȘOARA
1. Scărișoara (1733)
2. Bârlești (1956)
3. Botești (1954)
4. Fața-Lăzești (1954)
5. Florești (1956)
6. Lăzești (1954)
7. Lespezea (1956)
8. Matei (1956)
9. Negești (1956)
10. Prelucă (1954)
11. Runc (1954)
12. Sfoartea (1954)
13. Știuleți (1954)
14. Trâncești (?)

56. SOHODOL
1. Sohodol (1805)
2. Băzești (1956)
3. Bilănești (1956)
4. Bobărești (1956)
5. Brădeana (1956)
6. Burzonești (?)
7. Deoncești (?)
8. Dilimani (1956)
9. Furduiești (1956)
10. Gura Sohodol (1956)

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

11. Hoancă (1956)
12. Joldișești (1956)
13. Lazuri (1956)
14. Lehești (1956)
15. Luminești (1956)
16. Medrești (1956)
17. Morărești (1956)
18. Munești (?)
19. Năpăiești (1956)
20. Nelegești (1956)
21. Nicorești (1956)
22. Peleș (1835)
23. Poiana (1909)
24. Robești (1956)
25. Sicoiești (1956)
26. Surdești (1954)
27. Șebișești (1956)
28. Șimocești (1956)
29. Țoci (1956)
30. Valea Verde (1954)
31. Vlădoșești (1956)

7. STREMȚ
1. Stremț (1332)
2. Fața Pietrii (1956)
3. Geoagiu de Sus (1263)
4. Geomal (1282)

8. ȘIBOT
1. Șibot (1281)
2. Balomiru de Câmp (1479)
3. Băcăinți (1278)
4. Sărăcsău (1733)

9. ȘONA
1. Șona (1313)
2. Alecuș (1332)
3. Biia (1202-1203)
4. Doptău (1913)
5. Lunca Târnavei (1647)
6. Sânmiclăuș (1309)
7. Valea Sasului (1290)

50. ȘPRING
1. Șpring (1290-1301)
2. Carpen (1913)
3. Carpenii de Sus (1913)
4. Cunța (1291)
5. Drașov (1309)
6. Vingard (1309)

51. ȘUGAG
1. Șugag (1750)
2. Arți (1913)
3. Bârsana (1956)
4. Drobra (1909)
5. Jidoștina (1956)
6. Mărtinie (1956)
7. Tău Bistra (1913)

62. UNIREA
1. Unirea (?)
2. Ciugudu de Jos (1219)
3. Ciugudu de Sus (1332)
4. Dumbrava (1219)
5. Inoc (1291)
6. Măhăceni (1291)

63. VADU MOȚILOR
1. Vadu Moților (1909)
2. Bodești (1954)
3. Burzești (1954)
4. Dealu Frumos (1954)
5. Lăzești (1954)
6. Necșești (1954)
7. Poduri-Bricești (1956)
8. Popeștii de Jos (1956)
9. Popeștii de Sus (1954)
10. Tomuțești (1954)
11. Totești (1954)
12. Vâltori (1954)

64. VALEA LUNGĂ
1. Valea Lungă (1309)
2. Făget (1296)
3. Glogoveț (1717)
4. Lodroman (1439)
5. Lunca (1447)
6. Tăuni (1461)

65. VIDRA
1. Vidra (1595)
2. Băi (1956)
3. Bobărești (1956)
4. Bogdănești (1954)
5. Bordeștii Poieni (1956)
6. Culdești (1956)
7. Dealu Goiești (1956)
8. Dos (1956)
9. Dosu Luncii (1956)
10. Dosu Văsești (1956)
11. Drăgoiești-Luncă (1956)
12. Ficărești (1954)
13. Gligorești (1956)
14. Goiești (1956)
15. Haiducești (1956)
16. Hărăști (1956)
17. Hoancă (1956)
18. Jeflești (1956)
19. Lunca (1954)
20. Lunca Bisericii (1956)
21. Lunca de Jos (1956)
22. Lunca Goiești (1956)
23. Lunca Vesești (?)
24. Modolești (1956)
25. Nemeși (1954)
26. Oidești (1956)
27. Pitărcești (1956)
28. Pleșcuța (1956)
29. Poieni (1956)
30. Ponorel (1854)

BCU CLUJ - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

31. Puiuleţeşti (1956)
32. Runc (1954)
33. Segaj (1956)
34. Urdeş (1956)
35. Valea Morii (1913)
36. Văseşti (1956)
37. Vâlcăneasa (1956)
38. Vâlceşti (1956)
39. Vârtăneşti (1956)

66. VINŢU DE JOS
1. Vinţu de Jos (1248)
2. Câmpu Goblii (1956)
3. Ciocaşu (1956)
4. Crişeni (1956)
5. Dealu Ferului (1956)
6. Gura Cuţului (1956)
7. Haţegana (1956)
8. Inuri (1733)
9. Laz (1954)
10. Mătăcina (?)
11. Mereteu (1954)
12. Părău lui Mihai (1956)
13. Poienița (1956)
14. Stăuini (?)
15. Valea Goblii (1954)
16. Valea lui Mihai (1956)
17. Valea Vinţului (1954)
18. Vurpăr (1248)

ALBAC, com. în jud. Alba, alcătuită din 16 sate, situată la poalele de NE ale M-ţilor Bihor şi cele de SV ale Muntelui Mare, la 635 m alt., în Ţara Moţilor, la confl. râului Albac cu Arieşu Mare; 2 293 loc. (1 iul. 1995): 1 230 de sex masc. şi 1 063 fem. Nod rutier. Expl. de marmură (în satul Bărăşti). Fabrică de butoaie (Albac). Muzeu de istorie. În satul Albac, menţionat documentar, prima oară, în 1688 cu numele *Reul Marc*, se află bustul lui Horea (dezvelit în 1967), operă a sculptorului Romulus Ladea. Cod poştal: 3387.

ALBA CAROLINA → Alba Iulia.

ALBA IULIA, municipiu în partea central-vestică a României, reşed. jud. Alba, situat în culoarul larg al văii Mureşului, pe dr. râului Mureş, în zona de confl. cu râul Ampoi, la poalele sudice ale Dealurilor Aiudului, la 222-247 m alt.; 73 239 loc. (1 iul. 1995): 35 448 de sex masc. şi 37 791 fem. Supr.: 9,7 km²; densitatea: 744 loc./km². Nod feroviar şi rutier. Constr. de utilaj minier, utilaje de transport, utilaje pentru ind. mat. de constr. şi pentru prelucr. lemnului. Întreprinderi de piese turnate din fontă pentru maşini-unelte (matriţe, scule), de mat. de constr. (produse refractare), încălţ., de obiecte din porţelan, covoare plușate şi mochete şi alim. (preparate din carne şi lapte, produse de panificaţie, vinuri, băuturi alcoolice etc.). Morărit. Centru pomicol şi viticol. Universitatea „1 Decembrie“,

Alba Iulia. Vedere generală

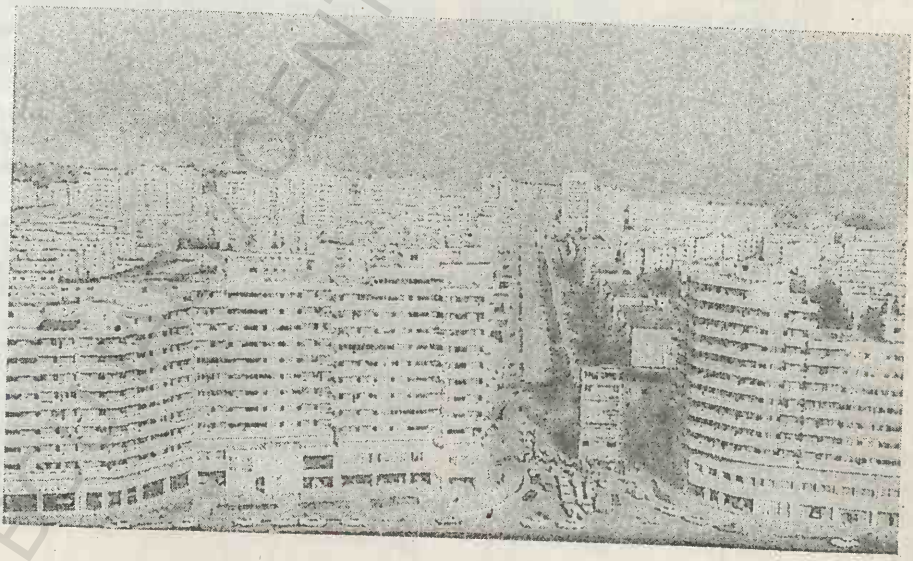

Catedrala ortodoxă „Sfânta Treime"

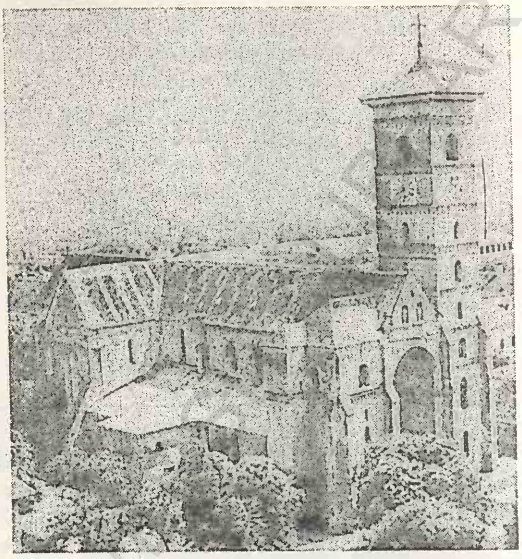

Catedrala romano-catolică „Sfântul Mihail"

Alba Iulia

înființată în 1991, cu 2 facultăți, 927 studenți și 82 profesori (1994-1995). Teatru de păpuși (f. 1952). Muzeul Național al Unirii, cu colecții de arheologie, istorie și etnografie (1887), în interiorul căruia se află Sala Unirii unde, la 1 Dec. 1918, s-a semnat actul unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România. Biblioteca județeană „Lucian Blaga" (f. 1943), cu 159 509 vol. (1994). **Istoric.** În arealul municipiului au fost descoperite vestigii neolitice (milen. 5 î.Hr.) aparținând culturilor Vinča-Turdaș, Petrești, Coțofeni, precum și din epocile bronzului (coliere, fibule) și fierului (un pandantiv din bronz în formă de secure). Vechea așezare dacică, cunoscută sub numele *Tharmis*, a fost cucerită de către romani (în sec. 2 d.Hr.) care au construit aici cel mai mare castru din Dacia (27-30 ha), cu ziduri din piatră, și au stabilit sediul *Legiunii a XIII-a Gemina*. În jurul castrului roman s-a dezvoltat o puternică așezare civilă cu numele *Apulum*, ridicată la rangul de *municipiu* în timpul împăratului Marcus Aurelius, numit *Municipium Aurelium Apulense*, și apoi (în 180-193 d.Hr.) la cel de *colonia* (*Colonia Aurelia Apulensis*). După retragerea armatelor și a administrației romane din Dacia (271-275 d.Hr.), populația autohtonă și-a continuat viața neîntrerupt, dovadă fiind vasele de lut, opaițele, fibulele, brățările etc. (datând din sec. 3-6) descoperite pe terit. orașului. În sec. 9-10, aici era un centru fortificat, probabil reșed. unei formațiuni politice românești, cunoscut în izvoarele istorice de mai târziu cu numele de *Alba Iuliae* sau *Bălgrad* (în graiul popular), ceea ce însemna Orașul sau Cetatea Albă (după aspectul său alb datorat pietrelor albe). Menționat documentar, prima dată, în 1097, iar apoi în 1177 ca reșed. a unui comitat. În sec. 13 a devenit oraș, fiind consemnat ulterior și cu numele *Karlsburg* și *Alba Carolina*. Distrus de invazia tătară din 1241. În 1516, episcopia catolică a reconstruit cetatea. Între 1542 și 1690 a fost capitala principatului autonom Transilvania. La 1 nov. 1599, voievodul Mihai Viteazul a intrat în Alba Iulia, realizând prima unire politică a celor trei țări române (Țara Românească, Moldova și Transilvania), sub cârmuirea sa. Distrus de turci în 1658, orașul este refăcut ulterior, devenind, în scurt timp, un important centru al tipăriturilor românești. În perioada 1714-1733 se reconstruiește cetatea. La 28 febr. 1785, aici au fost torturați Horea și Cloșca, doi dintre cei trei conducători ai Răscoalei țărănești din 1784-1785 din Transilvania. La 18 nov./1 dec. 1918, la **A. I.** a avut loc Marea Adunare Națională, la care au participat peste 100 000 de români veniți din toate ținuturile Transilvaniei și Banatului și la care Vasile Goldiș a citit textul rezoluției de unire a Transilvaniei cu România: *„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara*

ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 nov. (1 dec.) 1918, decretează Unirea acelor români și a teritoriilor locuite de dânșii cu România". În sept. 1940, locuitorii orașului au participat la o mare demonstrație de protest împotriva Dictatului fascist de la Viena (din 30 aug. 1940) prin care Germania hitleristă și Italia fascistă cedau partea de NV a Transilvaniei Ungariei horthyste. Declarat municipiu la 17 febr. 1968 și apoi Cetate simbol a unirii tuturor românilor (la 30 nov. 1994). Municipiul A. I. are în subordine ad-tivă 4 localit. componente: Bărăbanț, Micești, Oarda și Pâclișa. **Monumente:** Cetatea „Alba Carolina", în stil Vauban, ridicată în 1714-1733 (pe locul alteia din sec. 9-10), după planurile arhitectului italian Giovanni Morando Visconti, din inițiativa împăratului Carol VI de Habsburg, este un fort de plan heptagonal, cu ziduri groase, 7 bastioane și mai multe porți cu basoreliefuri care înfățișează figuri și scene din mitologie, realizate de Johann König. Pentru a putea fi construită cetatea, a fost distrusă, printre altele, și mitropolia ortodoxă, ctitorie din anii 1595-1601 a voievodului Mihai Viteazul; Catedrala romano-catolică „Sfântul Mihail", cu elemente de structură și decorație gotice, construită între anii 1246 și 1291, cu adăugiri și prefaceri succesive ulterioare (a suferit reparații în 1718-1739, 1907-1917, 1950-1953). În această catedrală se află sarcofagul lui Iancu de Hunedoara. În prezent, biserica „Sfântul Mihail" este Catedrala Arhiepiscopiei romano-catolice Alba Iulia; Catedrala Ortodoxă sau Catedrala Reîntregirii, cu hramul „Sfânta Treime", a fost construită între 1921-1922 după planurile arhitectului Victor Ștefănescu în stilul

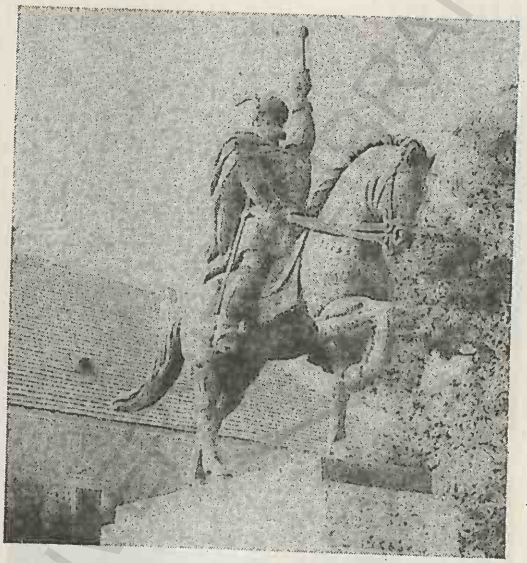

Alba Iulia. Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul

vechilor biserici românești, cu o turlă de 58 m înălțime (renovată și reparată, 1993-1994 și resfințită la 19 iun. 1994). Turn-clopotniță înalt de 52 m. În această catedrală, la 15 oct. 1922 a fost încoronat, ca rege al României, Ferdinand I; biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1691); biserica grecească cu hramul „Buna Vestire" (1783); bisericile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1787) și „Sfânta Treime" (1795); Palatul princiar (sec. 13-18), fostă reșed. a principilor Transilvaniei și a voievodului Mihai Viteazul; Palatul Apor (sec. 17), în stilul Renașterii târzii, cu influențe baroce; Biblioteca Batthyáneum, întemeiată în 1784 de către Ignatius Batthyáni, episcop catolic al Transilvaniei, cu 69 061 volume (în anul 1994), dintre care 1 230 de manuscrise și cărți tipărite înainte de anul 1500, unele unice în lume (*Codex aureus*, sec. 8, pe foi de pergament), 19 000 de documente, 596 incunabule etc; obelisc realizat de către sculptorul Ion Negrulea (1937), închinat lui Horea, Cloșca și Crișan; statuia ecvestră a voievodului Mihai Viteazul, operă a sculptorului Oscar Han (dezvelită în 1968); statuia Lupa Capitolina, donație făcută (1993) de către orașul Alessandria din Italia; statuia în bronz a lui Iuliu Maniu (dezvelită la 28 mai 1995); busturile unor iluștrii oameni politici: Ion Rațiu, Vasile Goldiș, I. I. C. Brătianu, Pan. Halippa, Ion Nistor ș.a. — dezvelite în nov. 1994. La 16 sept.

Alba Iulia. Poarta cetății „Alba Carolina"

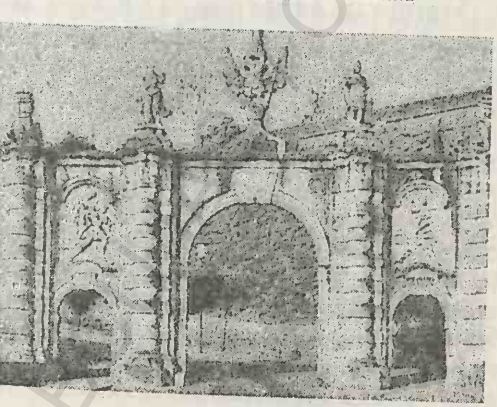

1995 a fost dezvelită statuia lui I. I. C. Brătianu, operă a sculptorului Paul Vasilescu; biserica romano-catolică (1302, cu modificări din sec. 18), în localit. componentă Bărăbanț. Cod poștal: 2500.

ALBENI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Olteniei, pe râul Câlnic; 2 853 loc. (1 iul. 1995): 1 390 de sex masc. și 1 463 fem. Expl. de petrol și de lignit. Pomicultură (meri, pruni, peri). Biserica „Sfântul Nicolae"-Săulescu (înainte de 1730, reparată în 1820, 1844, 1893-1894), în satul Albeni; bisericile din lemn „Sfântul Gheorghe" (1799-1800) și alta cu dublu hram — „Cuvioasa Parascheva și Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1812), în satele Bârzeiu de Gilort și Mirosloveni. Cod poștal: 1347.

ALBEȘTI 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei superioare, pe râul Jijia; 6 121 loc. (1 iul. 1995): 3 129 de sex masc. și 2 992 fem. Haltă de c.f. (în satul Jijia). Creșterea ovinelor; viticultură. În satul Albești au existat (sec. 16-17) casele boierești ale familiei Balș, incendiate de poloni în 1686. Cod poștal: 6826.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 5 sate, situată în SE Pod. Cobadin, pe valea râului Albești, la granița cu Bulgaria; 3 395 loc. (1 iul. 1995): 1 697 de sex masc. și 1 698 fem. În arealul com A. au fost descoperite (1973, 1994) vestigiile unei așezări urbane fortificate (sec. 4-1 î.Hr.), cu locuințe din piatră și pământ, aparținând populației geto-dace și unor greci veniți din cetatea Callatis. Au fost identificate străzi pavate, prevăzute cu canalizare, urmele unor edificii publice, ceramică de import (amfore de Thasos, Sinope, Cos ș.a.), ștampile, aplice, statuete din ceramică, vase autohtone etc. Cod poștal: 8730.

3. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, în lunca de pe dr. râului Ialomița: 2 662 loc. (1 iul. 1995): 1 346 de sex masc. și 1 316 fem. Nod rutier. În satul Bueşti se află biserica ortodoxă cu dublu hram „Sfânta Treime și Sfântul Nicolae" (1843, reparată și renovată în 1907). Cod poștal: 8427.

4. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 9 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mare, la 5 km E de municipiul Sighișoara; 5 217 loc. (1 iul. 1995): 2 536 de sex masc. și 2 681 fem. Stație de c.f. (în satul Albești). Fabrică de sticlă. Topitorie de in. Produse textile (frânghii) și alim. (brânzeturi, panificație); două mori de cereale. Culturi de cereale, hamei, in, sfeclă de zahăr, cartofi etc. Creșterea bovinelor. Muzeu memorial „Petőfi Sándor" (inaugurat în 1966). Parc. În arealul satului Jacu a fost descoperită o oglindă circulară din bronz, care are mânerul terminat cu o figură zoomorfă, datând din sec. 6 î.Hr., atribuită sciților. Pe terit. satului Albești, menționat documentar, prima oară, în 1305, s-a desfășurat (la 31 iul. 1849) bătălia dintre armata revoluționară maghiară, comandată de generalul polonez Józef Bem, și oștile rusești, conduse de generalul A.N. Lüders, venite să înăbușe revoluția — luptă în care au murit poetul ungur Petőfi Sándor, aghiotantul generalului Bem, și publicistul german Anton Kurz. În amintirea poetului ungur a fost ridicat (în 1899), din inițiativa Luizei Haller, un obelisc din piatră. În satul Albești există o biserică din sec. 15, cu transformări din 1721 și din sec. 19, cu elemente de arhitectură și sculptură gotice, iar în satul Țopa se află castelul „Bethlen" (1665), de plan dreptunghiular, cu trei niveluri, cu turnuri la colțuri, înconjurat de o incintă fortificată cu 3 turnuri de apărare. Cod poștal: 3068.

5. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în zona Colinelor Fălciului, pe stg. văii Bârladului, în reg. în care acesta confluează cu râul Crasna; 3 118 loc. (1 iul. 1995): 1 529 de sex masc. și 1 589 fem. Stație de c.f. (în satul Crasna), inaugurată la 13 nov. 1886. Centru viticol și de vinificație. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Satul Crasna apare menționat documentar, prima oară, în 1450, în legătură cu lupta victorioasă purtată de domnul Bogdan II (tatăl lui Ștefan cel Mare) împotriva oștilor polone. În satul Albești se află biserica „Sfinții Voievozi" (1874). Cod poștal: 6541.

ALBEȘTII DE ARGEȘ, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată pe cursul superior al râului Argeș, pe șoseaua Transfăgărășană, în zona de contact a Muscelelor Argeșului cu Dealurile Argeșului, la 500 m alt.; 6 006 loc. (1 iul. 1995): 2 964 de sex masc. și 3 042 fem. Reșed. com. este satul *Albeștii Pământeni*. Hidrocentrală (15 MW) intrată în funcțiune în 1967. Cărămidărie. Expl. forestiere. Moară de cereale. Pomicultură (meri, pruni). Centru de meșteșuguri populare (dărăcit, piuă de apă, confecționarea de sumane, păturii ș.a.). În satul Brătești se află biserica „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (1735, refăcută în 1795 și în 1819), cu picturi murale originare. Cod poștal: 0474.

ALBEŞTII DE MUSCEL, com. în jud. Argeş, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Muscelelor Argeşului cu prelungirile M-ţilor Iezer-Păpuşa, la 590-630 m alt.; 4 604 loc. (1 iul. 1995): 2 236 de sex masc. şi 2 368 fem. Reşed. com. este satul *Bughea de Sus*. Expl. forestiere şi de calcare numulitice, folosite în lucrări ornamentale la construcţiile arhitectonice monumentale. Pomicultură (meri, pruni, peri). Bisericile „Adormirea Maicii Domnului" (1877) şi „Schimbarea la Faţă" (1894), în satele Albeşti şi Bughea de Sus. Rezervaţie geologică („granitul de Albeşti") şi paleontologică („calcarul de Albeşti" — punct fosilifer cu calcare numulitice în care se găsesc pietrificaţi crabi, arici de mare, dinţi fosili de rechini etc.). Declarate rezervaţii în 1954; o supr. de 3 900 m², se află sub ocrotirea legii. Staţiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, în satul *Bughea de Sus* (→). Turism. Cod poştal: 0432.

ALBEŞTI-PALEOLOGU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată pe valea Cricovului Sărat, în zona de contact a Câmpiei Săratei cu Subcarpaţii Prahovei şi ai Buzăului; 6 041 loc. (1 iul. 1995): 2 964 de sex masc. şi 3 077 fem. Haltă de c.f. (în satul Albeşti-Muru), inaugurată la 13 sept. 1872. Expl. de petrol. Prelucr. lemnului (mobilă). Preparate din lapte. Centru viticol. Biserica „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1799 a lui Barbu Văcărescu şi a soţiei sale Stanca, reparată în 1901 cu sprijinul Ecaterinei Sfetescu, în satul Albeşti-Paleologu. Cod poştal: 2041.

ALBOTA, com. în jud. Argeş, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteştiului cu Piem. Cotmeana, pe pârâul Albota; 3 558 loc. (1 iul. 1995): 1 759 de sex masc. şi 1 799 fem. În arealul com. A. au fost identificate urmele unui castru roman de pământ (108 x 95 paşi) situat pe linia de fortificaţii numită *limes alutanus*. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1820, reparată în 1904), în satul Albota. Cod poştal: 0310.

ALBURNUS MAIOR → Roşia Montană.

ALBURNUS MINOR → Abrud (2).

ALEŞD, oraş în jud. Bihor, situat în Depr. Vad-Borod, la poalele de SV ale M-ţilor Plopiş şi cele de N ale M-ţilor Pădurea Craiului, la 224 m alt., pe dr. văii Crişului Repede, la 38 km E de municipiul Oradea; 11 064 loc. (1 iul. 1995): 5 448 de sex masc. şi 5 616 fem. Supr.: 72 km²; densitatea: 154 loc./km². Nod rutier. Expl. de balast. Fabrici de

Aleşd. Biserica „Sfântul Dumitru"

sticlărie (din anul 1840, în localit. componentă Pădurea Neagră), ciment, var şi produse ceramice refractare, confecţii, prelucr. a lemnului şi produse alim. Centru pomicol. Istoric. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, cu numele *Villa Elusd*, într-un registru de dijme al Episcopiei romano-catolice din Oradea, apoi, în 1332, este consemnată cu denumirea *Sacerdos de Villa Elesd*, iar în 1622, cu toponimul *Elesd*. În a doua jumătate a sec. 13, în apropiere de Aleşd a fost construită, pe un pinten de calcar, cetatea Piatra Şoimului, menţionată documentar, prima oară, în 1306. În perioada 1658-1660, cetatea Piatra Şoimului, alături de 33 de aşezări, s-au aflat în posesia domnului Ţării Româneşti, Constantin Şerban Basarab (1654-1658). Între 1660 şi 1692, A. a funcţionat ca sangeac (subunitate ad-tivă a unui paşalâc) al Paşalâcului de Oradea. În 1711, cetatea Piatra Şoimului a fost aruncată în aer de trupele imperiale austriece. La 24 apr. 1904, locuitorii din A. au declanşat o răscoală (au participat peste 5 000 de ţărani români şi maghiari) îndreptată împotriva politicii nedrepte a guvernului de la Budapesta, reprimată sângeros de autorităţi. Localit. a fost declarată oraş la 17 febr. 1968. În

prezent, orașul A. are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Pădurea Neagră, Peștiș, Tinăud. Monumente: în localit. componentă Peștiș, se află cetatea Piatra Șoimului (sec. 13), de plan poligonal, cu bastioane, și biserica din lemn cu hramul „Buna Vestire" (1797, cu iconostas din 1810); în localit. componentă Tinăud se află biserica cu hramul „Sfântul Dumitru", ctitorie din 1658-1659 a lui Constantin Șerban Basarab, domn al Țării Românești (1654-1658), reconstruită în 1828 și reparată în 1910, ce păstrează icoane atribuite lui David din Pitești; castelele „Batthyányi" (1830) și „Moscovits" (1850); castel de vânătoare (1891-1894). Motel. Punct fosilifer, cu resturi de reptile mezozoice (din Triasic), în localit. componentă Peștiș. Cod poștal: 3575.

ALEXANDRIA, municipiu în S României, reședința jud. Teleorman, situat în zona de contact a Câmpiei Boian cu Câmpia Găvanu-Burdea, la 41 m alt., pe dr. râului Vedea, la 88 km SV de București; 59 362 loc. (1 iul. 1995): 29 451 de sex masc. și 29 911 fem. Supr.: 95,63 km²; densitatea: 618 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 2 dec. 1895). Nod rutier. Fabrici de rulmenți, panouri și tablouri electrice, de aparate și accesorii (filtre mecanice, baterii, panouri radiante), angrenaje și organe mecanice de transmisie, prefabricate din beton, cărămizi și produse alim. (conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, biscuiți, bere etc.). Prelucr. tulpinilor de in și cânepă. Filatură de bumbac. Topitorie de in și cânepă. Morărit. Târg anual de mașini și utilaje agricole (în luna aug.). Muzeul județean Teleorman, cu colecții de

Alexandria. Hotel „Parc"

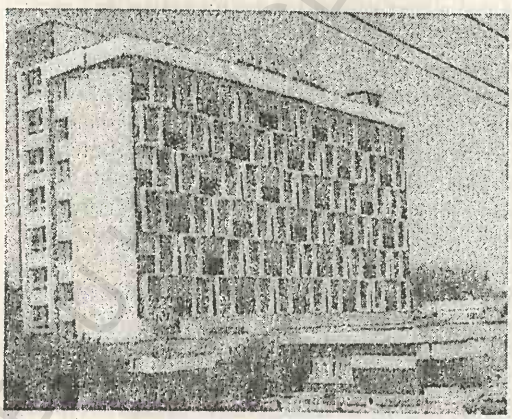

Alexandria. Monumentul eroilor primului război mondial

arheologie, istorie și etnografie. Biblioteca județeană „Marin Preda" (f. 1949), cu 119 304 vol. (1994). Festival folcloric național, anual (din 1968), în luna nov. Din sept. 1996, la A. se află sediul Episcopiei Alexandriei și Teleormanului. Istoric. În apropierea actualului oraș, în punctul numit „La Vii" (la 2 km N) au fost descoperite (1957-1958) urmele unei așezări geto-dace, datând din sec. 5-4 î.Hr., în care s-au găsit vase de ceramică (străchini, cupe cu două toarte etc.) lucrate cu mâna sau la roată, piese din bronz (3 fibule) ș.a. În punctul numit „La Hectare" (2 km SE de oraș) au fost identificate (1957) vestigiile unei așezări din sec. 4 d.Hr., cu bordeie de formă rectangulară (2,80 x 4,50 m), în care s-au găsit vase de ceramică din pastă cenușie sau cărămizie, lucrate la roată, cu decor de linii incizate. Pe malul stg. al Vedei a fost descoperită o așezare veche românească, datând din sec. 8-11. Pe vatra acestor străvechi așezări a fost întemeiată (1834) localit. A., de către domnul Alexandru Ghica, de la care derivă și numele actualului oraș. În 1837, așezarea a fost distrusă în mare parte de un violent incendiu. Refăcută ulterior,

localit. A. a fost declarată oraș (în 1840), printr-un hrisov domnesc care se păstrează în Muzeul de istorie al orașului. În a doua jumătate a sec. 19 și începutul sec. 20 la A. aveau loc vestitele târguri anuale, cunoscute sub numele de Bâlciul Mavrodinului. Declarat municipiu la 27 iul. 1979, orașul a suferit mari pagube materiale de pe urma cutremurului din seara zilei de vineri, 4 martie 1977. Monumente: Catedrala ortodoxă cu hramul „Sfântul Alexandru", construită între 1869 și 1898, în stil bizantino-romanic, cu picturi murale interioare executate, în 1898, de Ștefan Luchian și Constantin Artachino; bisericile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1842-1846, restaurată în 1902-1904), „Sfântul Nicolae" (1848-1850), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1852), „Adormirea Maicii Domnului" (1858-1860), „Izvorul Tămăduirii" (1859-1861). Monumentele ridicate în amintirea țăranilor uciși în timpul Răscoalei din 1907 și a eroilor căzuți pe câmpurile de luptă în timpul primului război mondial; busturile domnitorilor Alexandru Ghica și Alexandru Ioan Cuza (operă din 1914 a sculptorului I. Iordănescu). Cod poștal: 0700.

ALEXANDRU I. CUZA, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în Culoarul Siretului; 2 890 loc. (1 iul. 1995): 1 441 de sex masc. și 1 449 fem. Localit. a fost înființată în 1879, în urma împroprietăririi țăranilor cu pământ. Expl. de balast. Moară. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Cuza Vodă*. Conacul „Sturdza-Scheianu" (1808-1810, cu adăugiri din 1835), în satul Scheia. Cod poștal: 6768.

ALEXANDRU ODOBESCU, com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 2 968 loc. (1 iul. 1995): 1 478 de sex masc. și 1 490 fem. Stație de c.f. Reșed. com. este satul *Nicolae Bălcescu*. Până la 24 mart. 1981 com. s-a numit *Nicolae Bălcescu;* între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a fost în jud. Ialomița. Pe terit. com. a fost descoperită (1963 și 1965) o necropolă plană birituală, aparținând Culturii Sântana (sec. 4 d.Hr.), cu un bogat inventar material (ceramică cenușie fină — străchini, castroane, căni, urcioare —, catarame și fibule din bronz, piepteni din os etc.). Cod poștal: 8545.

ALEXANDRU VLAHUȚĂ, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în Colinele Tutovei; 2 863 loc. (1 iul. 1995): 1 490 de sex masc. și 1 373 fem. Satul Mânzați este menționat documentar, prima oară, în 1434, iar Ghicani, în 1613. În 1890, paleontologul Gregoriu Ștefănescu (1838-1911) a descoperit, pe terit. satului Mânzați, scheletul unui mamifer uriaș (*Dinotherium gigantissimum*), înrudit cu elefantul, exemplar conservat în întregime, expus la Muzeul de științe naturale „Grigore Antipa" din București. Biserică având hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1761, cu modificări din 1910), în satul Mânzați. Cod poștal: 6437.

ALEXENI, com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. râului Ialomița; 2 359 loc. (1 iul. 1995): 1 187 de sex masc. și 1 172 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, legume etc. Biserica „Sfântul Nicolae" (1815-1817, reparată în 1885). Cod poștal: 8233.

ALIMAN, com. în jud. Constanța, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Oltinei, pe dr. văii Dunării; 3 031 loc. (1 iul. 1995): 1 556 de sex masc. și 1 475 fem. Centru de vinificație. Viticultură. Creșterea bovinelor. Piscicultură. Pe terit. satului Dunăreni (fost Mârleanu), au fost descoperite (1969) vestigiile unei așezări geto-dacice cu numele *Sacidava* și ale unui castru roman fortificat (sec. 2-7), unde a fost cantonată o unitate de infanterie (cohors I *Cilicum milliaria equitata*) în perioada Principatului. În perioada 107-167, Sacidava s-a aflat sub supravegherea marii unități militare de la Troesmis, unde era cantonată *Legiunea a V-a Macedonica*. Aici au fost găsite fragmente de ceramică dacică, o statuie a zeului Dionysos ș.a. Rezervație paleontologică (punct fosilifer cu peste 100 de specii de corali și gasteropode de talie mare), declarată monument al naturii (supr.: 14,62 ha). Cod poștal: 8631.

ALIMPEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Olteniei, pe cursul superior al râului Olteț; 2 159 loc. (1 iul. 1995): 1 047 de sex masc. și 1 112 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (începutul sec. 19) și „Sfinții Voievozi" (1750), în satele Alimpești și Nistorești. Cod poștal: 1354.

ALMAȘ 1. Râu, afl. stg. al Someșului în aval de com. Surduc; 65 km; supr. bazinului: 810 km². Izv. din M-ții Meseș. Local, în cursul superior, se numește *Fildu*. Afl. pr.: Valea Cetății, Bozolnic, Băbiu ș.a.

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Gurahonț, pe stg. văii Crișului Alb; 3 037 loc. (1 iul. 1995): 1 475 de sex masc. și 1 562 fem. Stație de c.f. Expl. de andezit. În arealul satului Almaș (menționat documentar, prima oară, în 1334) a fost descoperit (1964) un tezaur monetar (c. 200 de monede de argint dacice), datând de la sf. sec. 2 și începutul sec. 1 î.Hr. Cod poștal: 2838.

ALMAȘ-AGRIJ, depresiune de eroziune diferențială, situată pe terit. jud. Sălaj, la contactul M-ților Meseș cu Pod. Someșan, la 350-400 m alt., în lungul văilor Almaș și Agrij. Supr.: c. 600 km². Relief complex, format din coline, terase și lunci. Fragmentarea accentuată a reliefului și prezența rocilor friabile au determinat intense procese de pantă (șiroiri, ogașe, ravene și torenți). Climă răcoroasă (8-9°C temp. medie anuală); precipitații moderate (700 mm anual). Pomicultură. Creșterea animalelor.

ALMAȘU, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, pe cursul superior al râului Almaș, la confl. acestuia cu Băbiu; 2 986 loc. (1 iul. 1995): 1 423 de sex masc. și 1 563 fem. Expl. de alabastru (în satul Stana). În satul Almașu, menționat documentar, prima oară, în 1239 se află castelul „Csáky", cu parc (1815-1819) și ruinele unei cetăți din sec. 13-14 (Cetatea Almașului). Aflată în proprietatea voievozilor Transilvaniei, cetatea a fost și în posesia lui Petru Rareș (1545-1546). În timpul ocupației habsburgice a Transilvaniei (1551-1556), cetatea a fost asediată și cucerită de trupele habsburgice, care au distrus-o cu ocazia retragerii lor. Ulterior, a intrat în stăpânirea familiei nobiliare Csáky, care a refăcut-o, fiind apoi incendiată de trupele generalului Giorgio Basta. Refăcută în 1627, cetatea a fost asediată și distrusă în 1662, rămânând în ruină. Restaurată în 1964. Biserică reformată (1640, restaurată în 1742, cu tavan casetat și pictat în 1838), în satul Stana; biserică din sec. 15, cu clopotniță din lemn (1750), în satul Sfăraș. Cod poștal: 4733.

ALMAȘU MARE, com. în jud. Alba, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Zlatna, pe stg. râului Ardeu; 1 961 loc. (1 iul. 1995): 1 006 de sex masc. și 955 fem. Expl. de min. auro-argentifere. În satul Almașu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1407, se află colecția „Achim Emilian", care cuprinde peste 2 500 de piese (steaguri vechi, icoane pe sticlă și lemn, ceramică, unelte agricole, costume populare, lăzi de zestre, obiecte de interior, decorații, monede, bancnote, cărți vechi etc.), și biserica cu hramul „Buna Vestire" (1418, refăcută în 1841); bisericile cu hramurile „Schimbarea la Față" (1822-1826, pictată în 1835 de Vasile Țura) și „Sfântul Nicolae" (sec. 15, refăcută în 1780), în satele Suseni și Cib. Cod poștal: 2535.

ALMĂJ 1. Munții ~, masiv muntos în SV României, în grupa M-ților Banatului (Carpații Occidentali), la N de defileul Dunării, constituit din

Almăj (1). Vârful Trescovăț

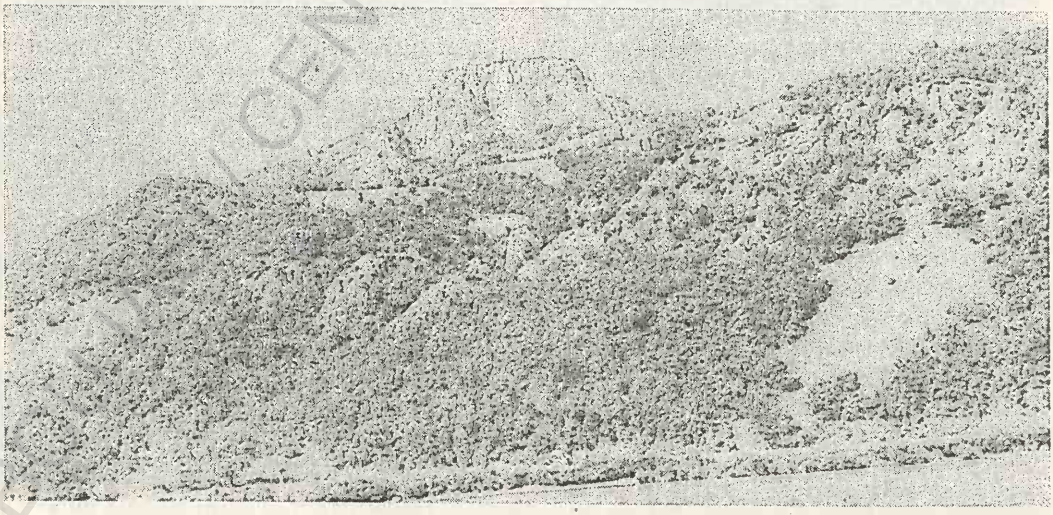

roci cristaline cu intruziuni de granite și calcare jurasice. Alt. max.: 1 224 m (vf. Svinecea Mare). Păduri de stejar pufos, de gorun și fag. Zăcăminte de huilă (Cozla, Baia Nouă) și de cromite.

2. Depresiunea ~, zonă depresionară intramontană, în S Banatului, între M-ții Semenicului, Almăjului și Locvei, drenată de râul Nera care, la ieșirea din depresiune, formează un spectaculos defileu. Supr.: 250 km² (33 km lungime; 5-10 km lățime). Relief colinar (400-650 m alt.), de terase și lunci. Climă blândă (media termică anuală 9°C). Expl. forestiere, de calcar, cărbuni și azbest. Culturi de cartofi și porumb. Zonă pomicolă și de creștere a vacilor pentru lapte. Cunoscută și sub numele de *Depr. Bozovici.*

3. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Amaradiei cu lunca Jiului; 3 886 loc. (1 iul. 1995): 1 898 de sex masc. și 1 988 fem. Expl. de petrol. Distilerie de alcool. Legumicultură. Satul Almăj este atestat documentar în 1566, cu numele de *Halmăj.* Monumente: în satul Almăj se află cula „Poenaru", construită în perioda 1750-1764 (modificări în 1896), cu încăperi având ca decor picturi în frescă, inspirate din fabulele lui Esop, și biserica „Sfinții Îngeri", ctitorie (1787-1789) a slugerului Barbu Poenaru, păstrează un remarcabil tablou votiv din 1789 (reparată în 1892, 1912, 1929-1930); în satul Coțofenii din Față se află Curtea Coțofenilor, cu conac construit în 1653 de către spătarul Mihai Coțofeanu și cu biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1653, refăcută în 1827, cu fresce originare), iar în satul Șitoaia se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1819, cu fresce originare). Cod poștal: 1127.

ALTINA (ALTINUM) → Oltina (3).

ALȚINA, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe râul Hârtibaciu; 1 633 loc. (1 iul. 1995): 817 de sex masc. și 816 fem. Halte de c.f. (în satele Alțina și Benești). Aici s-au descoperit urme materiale din Epoca fierului și vestigiile unei așezări dacice. În satul Alțina, menționat documentar, prima oară, în 1291, se află o biserică evanghelică în stil romanic (sec. 13), cu transformări gotice și fortificații efectuate după anul 1496, iar în satul Benești, o biserică ortodoxă construită în 1810, cu unele transformări din 1907. Cod poștal: 2482.

ALUNIȘ 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Dejului, pe râul Valea Mărului; 1 532 loc. (1 iul. 1995): 755 de sex masc. și 777 fem. În satul Aluniș, menționat documentar, prima oară, în 1279, se află o biserică reformată (sec. 17); bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1809) și „Înălțarea Sfintei Cruci" (sec. 18), în satele Ghirolt și Pruneni. Cod poștal: 3485.

2. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată pe stg. râului Mureș, în zona Dealurilor Mureșului; 3 380 loc. (1 iul. 1995): 1 605 de sex masc. și 1 775 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Satul Aluniș apare menționat documentar, prima oară, în 1228. Cod poștal: 4235.

3. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Prahovei; 3 971 loc. (1 iul. 1995): 1 955 de sex masc. și 2 016 fem. Expl. forestiere. Cod poștal: 2117.

ALUNU, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Olteniei cu Piem. Oltețului, pe cursul superior al râului Olteț; 4 650 loc. (1 iul. 1995): 2 432 de sex masc. și 2 218 fem. Expl. de petrol, de gaze și de cărbune (prin decopertare). Centru viticol și pomicol. În satul Alunu, menționat documentar în 1502, se află un conac (sf. sec. 19), iar în satele Igoiu și Colțești câte o biserică din lemn, cu același hram — „Cuvioasa Parascheva" —, datând din 1652 și, respectiv, 1897. În satul Bodești, biserica din lemn cu hramul „Sfinții Îngeri" (1675). Cod poștal: 1070.

ALUTELA → Călimănești.

ALUTUS (ALUTA), denumirea daco-getică și apoi romană a râului Olt.

AMARA 1. Lac de tip liman fluviatil, situat în Câmpia Bărăganului, pe un curs părăsit al Ialomiței, la 7 km NV de municipiul Slobozia. Supr.: 156 ha; ad. max.: 3 m; vol.: 2,6 mil. m³. Apa lacului este sulfatată, clorurată, sodică, bicarbonatată, magneziană. Pe fundul lacului se află importante rezerve de nămol sapropelic (409 860 m³) cu calități terapeutice asemănătoare celui de la Techirghiol.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, la 30 m alt., pe malul de NV al lacului omonim, la 9 km NV de Slobozia; 7 357 loc. (1 iul. 1995): 3 656 de sex masc. și 3 701 fem. Expl de gaze naturale. Produse de panificație. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr,

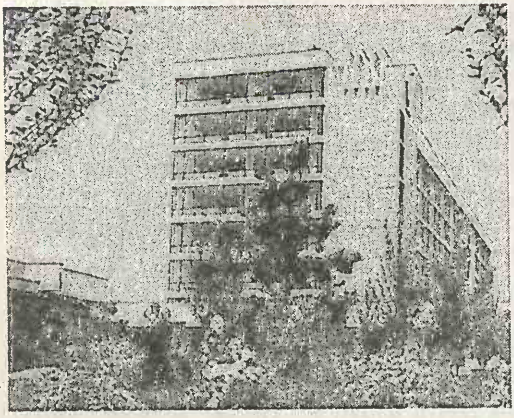

Amara (2). Sanatoriul balnear

floarea-soarelui etc. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă (climat continental de câmpie, cu veri călduroase, uneori toride, și ierni reci — temp. medie anuală 10,3°C), renumită pentru valoarea curativă a nămolului și a apelor lacului (folosite încă din anul 1900); este indicată în special pentru tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative, inflamatorii și abarticulare, a celor ginecologice, dermatologice, posttraumatice, ale sistemului nervos periferic etc. Cod poștal: 8433.

3. → Balta Amară.

AMARADIA 1. **Dealurile Amaradiei**, subunitate a Piem. Oltețului, situată între văile râurilor Gilort, la V și Olteț, la E, drenată median pe direcția N-S de râul Amaradia. Alcătuită predominant din depozite aluvionare și loessoide pleistocene și holcene și din pietrișuri, nisipuri și argile levantine. Relieful are aspectul unor culmi alungite, cu aspect de platouri piemontane, ce se lărgesc spre S, cu alt. cuprinse între 250 și 550 m. Acoperite cu păduri de gorun și cu plantații de vie și pomi fructiferi.

2. Râu, afl. stg. al Jiului în arealul com. Cernele (jud. Dolj); 99 km; supr. bazinului: 870 km². Izv. din E Dealului Cărbunești, de la 490 m alt. și are o direcție predominantă de curgere N-S, drenând partea de V a Piem. Oltețului (respectiv Dealurile Amaradiei). Debitul mediu multianual al A., în zona de vărsare, este de 3,20 m³/s. Afl. pr.: Pârâu Gâlcești, Pârâu Negreni, Totea (pe dr.), Slăvuța, Amărăzuia, Plosca (pe stg.).

AMARU 1. Lac de tip liman fluviatil, situat în Câmpia Săratei, pe pârâul Râiosu (afl. stg. al râului Sărata), în jud. Buzău. Supr.: 120 ha; ad max.: 10 m. Acoperit în mare parte cu stuf. Mineralizare accentuată (1 690 mg/l).

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Săratei; 2 593 loc. (1 iul. 1995): 1 271 de sex masc. și 1 322 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, tutun, plante de nutreț etc. Stațiune de cercetare și producție a bovinelor (în satul Dulbanu). Satul Amaru este menționat documentar, prima oară, în 1699. Cod poștal: 5170.

AMĂRĂȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Pesceana; 2 326 loc. (1 iul. 1995): 1 148 de sex masc. și 1 178 fem. Centru viticol și de vinificație. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Amărăști (1802, cu pictură originară în pronaos și pridvor), Padina (1812, cu pictură din prima jumătatea a sec. 19), Nemoiu (1832) și Merești (1832). În satul Palanga se află biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1847), cu decor sculptat în pridvor. Cod poștal: 0920.

AMĂRĂȘTII DE JOS, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați; 6 061 loc. (1 iul. 1995): 2 970 de sex masc. și 3 091 fem. Pe terit. com. au fost descoperite (1949) urmele unei așezări cu caracter urban, datând din epoca stăpânirii romane (sec. 2-3 d.Hr.), în care s-au găsit monede, ceramică, cărămizi. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1654), „Sfinții Voievozi" (1759) și biserica din lemn „Sfântul Ioan" (1812), în satul Amărăștii de Jos. Cod poștal: 1120.

AMĂRĂȘTII DE SUS, com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Romanați; 3 885 loc. (1 iul. 1995): 1 922 de sex masc. și 1 963 fem. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unui *vicus* roman, extins pe c. 20 de ha, în care s-au găsit monede, arme, vase ceramice, cărămizi și o statuetă înfățișându-l pe Iupiter Dolichenus. Biserica „Sfântul Nicolae" (1834-1843, reparată în 1923), în satul Amărăștii de Sus; bisericile din lemn „Sfântul Nicolae" (1818, refăcută în 1848 sau 1858) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1790), în satul Dobrotești; biserica „Sfântul Nicolae" (1860-1864), în satul Zvorsca. Cod poștal: 1119.

AMPELUM → Zlatna (2).

AMPOI, râu, afl. dr. al Mureșului în aval de municipiul Alba Iulia; 60 km; supr. bazinului: 579 km². Izv. din NE M-ților Metaliferi, de la

poalele culmilor Dosu și Petriceaua, de la 1 220 m alt., având o direcție predominantă de curgere NV-SE. După un curs zbuciumat, cu căderi mari de pantă, în zona de obârșie, apele râului A. se domolesc în arealul Depr. Zlatna, iar după ce o părăsesc, formează un frumos defileu în perimetrul com. Meteș. Cursul mijlociu și inf. al A. formează limita dintre M-ții Metaliferi (în S și V) și M-ții Trascău (în E și N). Afl. pr.: Vâltori, Feneș, Ampoița, Ighiu (pe stg.), Valea Mare, Galați (pe dr.).

AMPOIȚA → Meteș.

AMUTRIA → Butoiești.

AMZACEA, com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în E Pod. Cobadin; 2 798 loc. (1 iul. 1995): 1 419 de sex masc. și 1 379 fem. Stație de c.f. (în satul Casicea). Nod rutier. Culturi irigate de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț etc. Creșterea ovinelor, bovinelor, porcinelor, păsărilor etc. Siloz de cereale. Satul Amzacea apare consemnat pe o hartă a Dobrogei din 1887. În arealul com. A. a fost descoperit (1973) un tezaur monetar (206 monede din bronz) datând din sec. 5 î.Hr. Între 17 febr. 1968 și 18 apr. 1989, satul Amzacea a făcut parte din com. Topraisar, iar satele Casicea și General Scărișoreanu (numit până în 1950 *Enghez*) au fost în componența com. Comana. Din 18 apr. 1989, aceste trei sate au fost grupate într-o comună de sine stătătoare — *Amzacea*. Geamie (sec. 17) cu minaret refăcut în 1927, în satul Amzacea; bustul generalului Constantin Scărișoreanu (dezvelit la 9 mai 1977), în satul General Scărișoreanu. Cod poștal: 8747.

ANA, lac glaciar în M-ții Retezat (în V Carpaților Meridionali), la 1 930 m alt. Supr.: 3,13 ha; ad. max.: 1,6 m. Lungime: 266 m; lățime max.: 188 m: vol.: 169 125 m^3.

ANDRĂȘEȘTI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. râului Ialomița; 2 134 loc. (1 iul. 1995): 1 055 de sex masc. și 1 079 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, legume etc. Biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1821) și han (sec. 19), în satul Andrășești; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1797), în satul Orboești. Cod poștal: 8426.

ANDREIAȘU DE JOS, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 7 sate, situată în Subcarpații de Curbură (Subcarpații Vrancei), pe cursul superior al râului Milcov; 2 016 loc. (1 iul. 1995): 1 038 de sex masc. și 978 fem. Satul Andreiașu de Jos este menționat documentar, prima oară, la 8 aug. 1445, într-un act emis de domnul Ștefan (fiul lui Alexandru cel Bun). Pe terit. com. se află rezervația geologică „Focul Viu", declarată monument al naturii, constând în emanații de gaze ce pătrund prin crăpăturile scoarței terestre și care ard în permanență, formând flăcări slab colorate de 30-50 cm înălțime, extinse pe o supr. de 12 ha, și rezervațiile forestiere Cenaru I (150 ha) și Cenaru II (233 ha) cu arborete de fag, brad și numeroase exemplare de tisă (declarate rezervații în apr. 1973). Cod poștal: 5337.

ANDRID, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Ier; 2 712 loc. (1 iul. 1995): 1 371 de sex masc. și 1 341 fem. În arealul satului Andrid, menționat documentar, prima oară, în 1332, s-au descoperit urmele unei așezări aparținând fazei de mijloc a Culturii Otomani (sec. 19-13 î.Hr.) în care s-au găsit numeroase fragmente ceramice, și o necropolă cu morminte de înhumație datând din aceeași perioadă. În 1893, a fost descoperit un tezaur monetar dacic. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1800), în satul Dindești. Cod poștal: 3838.

ANDRIEȘENI, com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Jijiei, pe râul Jijia; 4 057 loc. (1 iul. 1995): 2 077 de sex masc. și 1 980 fem. Stație de c.f. (în satul Buhăeni). Satul Andrieșeni este menționat documentar, prima oară, în 1429. Pe terit. com. s-au descoperit obiecte de ceramică aparținând culturii neolitice Precucuteni (prima jumătate a milen. 4 î.Hr.). Bisericile „Buna Vestire" (1806) și „Sfântul Vasile" (1783), în satul Iepureni. Cod poștal: 6688.

ANGUSTIA → Bretcu (2).

ANINA 1. Munții Aninei, masiv muntos alcătuit din calcare jurasice și din fliș grezo-conglomeratic, situat în M-ții Banatului, între văile Carașului, la N și Nerei, la S. Prezintă numeroase forme carstice: lapiezuri, doline, uvale, polii, chei, izbucuri, peșteri etc. Alt. max.: 1 160 m (vf. Leordiș). Acoperit cu o vegetație interesantă, cu diverse specii mediteraneene. Zăcăminte de huilă și de șisturi bituminoase.

2. Oraș în jud. Caraș-Severin, situat la poalele M-ților Aninei, la 645-780 m alt., la 34 km S de Reșița; 11 073 loc. (1 iul. 1995): 5 526 de sex

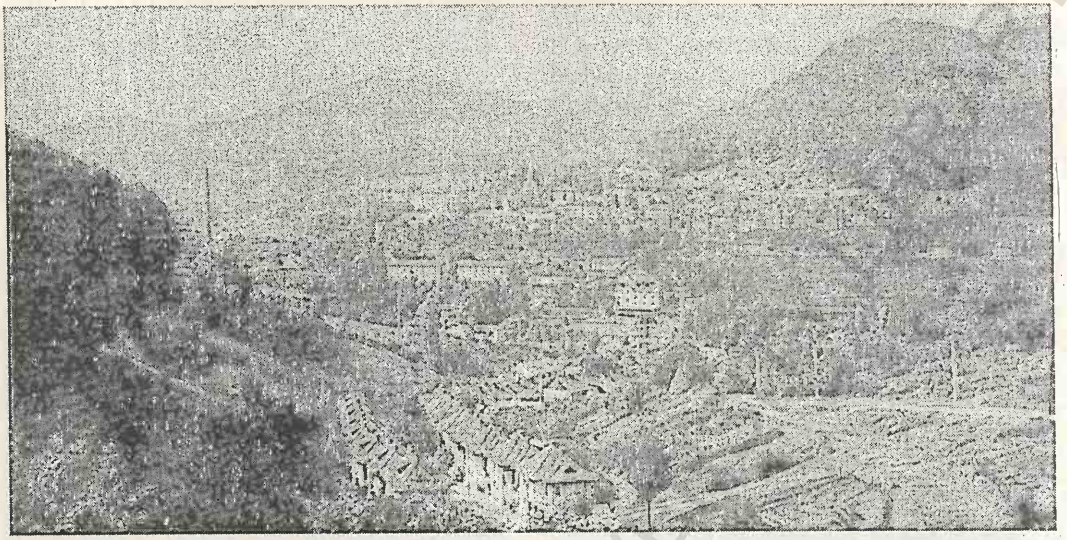

Anina (2). Vedere generală

masc. și 5 547 fem. Supr.: 9,7 km²; densitatea: 1 107 loc./km². Stație de c.f. Expl. de huilă (din 1792), argilă și șisturi bituminoase. Termocentrală construită în anii '80, pe baza folosirii șisturilor bituminoase, exploatate local. Din cauza slabei puteri calorice a acestora, termocentrala s-a dovedit ineficientă, funcționând doar 17 luni (iul. 1988-nov. 1989), de la pornirea ei. Cocserie; centru metalurgic (din 1850). Fabrici de șuruburi, mobilă și cherestea, produse alim. Muzeul „Farmacia Steierdorf". Muzeu de istorie. Istoric. Pe terit. orașului au fost descoperite vestigii (ceramică) din Epoca bronzului. Localit. a fost întemeiată la 24 iun. 1773 prin stabilirea aici a unor familii de muncitori forestieri, aduși din Styria (Austria), specializați în fabricarea mangalului necesar metalurgiei de la Oravița și care au numit așezarea *Steierdorf*. În 1790, un localnic a găsit din întâmplare o bucată de cărbune într-o pădure de anini (de la care se presupune că a derivat ulterior numele *Anina*), fapt ce a determinat ca lângă localit. Steierdorf, întemeiată de coloniștii austrieci, să ia naștere și să se dezvolte rapid așezarea carboniferă A. În scurt timp, A. devine cea mai importantă localit. carboniferă denumită de localnici Steierdorf-Anina — nume păstrat până în 1952, când așezarea este declarată oraș, cu numele de A. Monumente: Biserica romano-catolică (1828); biserica din localit. componentă Steierdorf, datând din 1773; gara feroviară (1846); cazinoul (începutul sec. 20). Centru turistic și punct de plecare spre stațiunea climaterică Marila (660 m alt.), peștera Anina, peștera și lacul Buhui ș.a. Cod poștal: 1794.

ANINOASA 1. Oraș în jud. Hunedoara, situat în Depr. Petroșani, la poalele de SE ale M-ților Retezat, la 650 m alt., la 7 km V de municipiul Petroșani; 6 120 loc. (1 iul. 1995): 3 184 de sex masc. și 2 936 fem. Supr.: 1,85 km²; densitatea: 3 060 loc./km². Expl. forestiere și de huilă. Prelucr. lemnului; fabrică de oxigen. Menționată documentar ca așezare rurală în 1442, localit. a fost declarată oraș la 18 apr. 1989, având în subordine ad-tivă satul Iscroni. Cod poștal: 2688.

2. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Argeșului; 3 388 loc. (1 iul. 1995): 1 678 de sex masc. și 1 710 fem. În satul Slănic se află o mânăstire de călugări, întemeiată în timpul domniei lui Vlad Țepeș, cu zid de incintă, în interiorul căruia există biserica și clădirile anexe (chilii, paraclis, cuhnia). Mânăstirea a fost desființată în 1863, o dată cu secularizarea averilor mânăstirești, și reînființată în 1922, când s-a construit actuala biserică, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", pe temelia vechiului lăcaș, prin strădania ieromonahului Isidor Ghimpețeanu. În această biserică se citește neîntrerupt *Psaltirea*, ziua

și noaptea, slujbele de noapte având loc între orele 24 și 3. În satul Slănic mai există și biserica „Sfântul Nicolae", construită în perioada 1992-1995 (sfințită la 12 nov. 1995). Cod poștal: 0414.

3. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Ialomiței; 5 728 loc. (1 iul. 1995): 2 733 de sex masc. și 2 995 fem. Expl. de petrol (în satele Aninoasa și Viforâta). Centru pomicol (meri, pruni, peri). În satul Viforâta (4 km N de Târgoviște) se află Mânăstirea Viforâta (de maici), cu biserica „Sfântul Gheorghe", construită în perioada 1530-1532 prin grija domnului Vlad Înecatul și refăcută în întregime de către Matei Basarab, în 1635. Între 1712 și 1713, din inițiativa Doamnei Maria Brâncoveanu, se construiesc zidul de incintă și câteva chilii noi și se refac picturile bisericii. Complexul monahal (reparat în anii 1914, 1960, 1977 și 1990), posedă un muzeu cu colecții de obiecte de cult și de artă religioasă. Tot în satul Viforâta se află Mânăstirea Dealu (de maici), întemeiată (probabil) în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân și menționată documentar, prima oară, la 17 nov. 1431, într-un act emis de domnul Alexandru Aldea. Biserica Mânăstirii Dealu, cu hramul „Sfântul Nicolae", prototip al arhitecturii muntenești, construită între 1499 și 1501, prin grija domnului Radu cel Mare și terminată de fratele său, Vlad cel Tânăr, în perioada 1510-1512, are pereții exteriori placați cu dale de piatră fălțuite și ornamentați cu numeroase arcade oarbe, iar cele trei turle sunt și ele bogat ornamentate cu „broderii" sculptate în piatră. Picturile murale interioare au fost executate (1514-1515) de o echipă de zugravi condusă de meșterul Dobromir cel Tânăr (din Târgoviște) și refăcute (1713) prin grija lui Constantin Brâncoveanu. Biserica a fost consolidată și refăcută după cutremurul din 10 nov. 1940, restaurată în perioda 1955-1958 și repictată în 1985 de Sofian Boghiu. Biserica Mânăstirii Dealu este una dintre cele mai importante necropole domnești, în ea aflându-se mormintele lui Radu cel Mare († 1508), Vlad Înecatul († 1532), Pătrașcu cel Bun († 1557), racla cu capul lui Mihai Viteazul, depusă aici în 1601, Mihai Movilă († 1608). În sec. 16, Mânăstirea Dealu a fost un însemnat centru cultural și de tipărire a numeroase cărți de cult (*Liturghierul*, 1508, *Octoihul*, 1510, *Evangheliarul*, 1512 ș.a.) sub îngrijirea călugărului sârb Macarie, adus în Țara Românească de Radu cel Mare. Redevine un puternic centru tipografic în timpul lui Matei Basarab, prin grija lui Udriște Năsturel. Mânăstirea Dealu a funcționat cu intermitență: până în 1863 a fost mânăstire de călugări, în 1877 a devenit lagăr de prizonieri turci, între 1890 și 1891 a fost depozit de muniții al armatei, în 1902 s-a instalat Școala copiilor de trupă, între 1912 și 1940 a funcționat Liceul militar „Nicolae Filipescu", iar între 1953 și 1988, a fost Casa sanatorială pentru monahii și preoții bătrâni. Ansamblul monahal a fost restaurat (1955-1958) prin grija Patriarhului Iustinian Marina. Posedă un interesant muzeu de artă religioasă (aici se află o cruce dăruită mânăstirii de Matei Basarab). Obiectiv turistic. În satul Aninoasa se află biserica „Sfântul Ilie" (1810, distrusă de cutremurul din 1838 și reconstruită în 1846), iar în satul Săteni, biserica „Sfântul Nicolae" (sec. 19). Cod poștal: 0268.

4. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele Gilortului, la contactul cu Dealurile Jiului; 4 614 loc. (1 iul. 1995): 2 377 de sex masc. și 2 237 de fem. Muzeu etnografic. În arealul satului Aninoasa a fost descoperit (1934) un tezaur monetar (c. 150 de monede din argint) geto-dac, datând din a doua jumătate a sec. 2 î.Hr. În satul Groșerea se află cula „Crăsnaru" (1808)

Aninoasa (3). Biserica „Sfântul Nicolae" a Mânăstirii Dealu

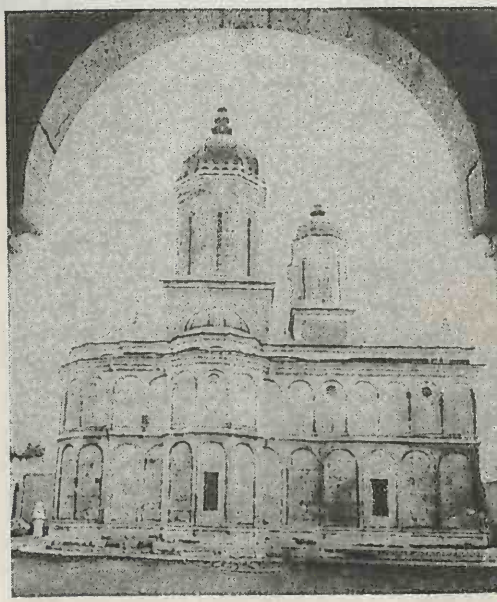

și biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1808), cu fresce originare; în satul Aninoasa există biserica cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1887-1888), iar în satul Bobaia se află o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (ante 1816). Cod poștal: 1330.

ANTONINA → Tia Mare.

APA, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în lunca Someșului, la 20 km E de Satu Mare; 3 143 loc. (1 iul. 1995): 1 419 de sex masc. și 1 724 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Casa memorială „Vasile Lucaciu". Pe terit. com. s-a descoperit (1939) un depozit din Epoca mijlocie a bronzului (sec. 16-15 î.Hr.) alcătuit din două spade cu mânere masive, un topor de luptă, o apărătoare de braț ș.a. În satul Apa, menționat documentar, prima oară, în 1215, cu numele *Villa Apa*, se află o biserică reformată (1640), de tip biserică-sală, în stil gotic, cu turn-clopotniță, o biserică ortodoxă, cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1848) și o casă țărănească din 1853. Cod poștal: 3985.

APAHIDA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 8 sate, situată în NV Pod. Transilvaniei, pe dr. Someșului Mic, la 13 km NE de Cluj-Napoca; 7 474 loc. (1 iul. 1995): 3 731 de sex masc. și 3 743 fem. Nod feroviar. Expl. de tufuri dacitice, balast și nisip. Complex avicol. Pomicultură (meri, peri). Pe terit. com. A. s-au descoperit o necropolă celtică (sec. 3-2 î.Hr.), conținând mai ales ceramică cenușie, și două morminte princiare germane (sec. 5 d.Hr.), cu un bogat inventar funerar (un coif din bronz aurit, două oenochoe din argint, cu scene bahice, brățări etc.). În satul Apahida, menționat documentar, prima oară, în 1263, cu numele *Apathida*, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită, în 1806, de meșterul lemnar Ghiran Ioan din Nadiș și pictată, în 1808, de Ioan Pop din Unguraș. Cod poștal: 3411.

Apahida. Oenochoe din argint descoperit în mormântul principelui gepid Onharus

APA NEAGRĂ → Carasu.

APATEU, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Crișurilor; 3 838 loc. (1 iul. 1995): 1 926 de sex masc. și 1 912 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante de nutreț etc. Satul Apateu este menționat documentar, prima oară, în 1219. Cod poștal: 2864.

APATHIDA → Apahida.

APAȚA, com. în jud. Brașov, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele M-ților Perșani, pe Olt; 2 852 loc. (1 iul. 1995): 1 447 de sex masc. și 1 405 fem. Stație de c.f. Satul Apața este atestat documentar, prima oară, în 1377. Turn de cetate (sec. 14); biserică evanghelică cu casă parohială. Peștera Bârlogul Ursului (ocrotită). Cod poștal: 3015.

APELE VII, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Romanați; 2 527 loc. (1 iul. 1995): 1 277 de sex masc. și 1 250 fem. Centru viticol. În satul Apele Vii, amintit documentar în 1572, se află bisericile „Sfântul Nicolae" (1790, refăcută în 1841-1843 și 1929), „Sfântul Ștefan" (1812, refăcută în 1847-1854) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1868). Cod poștal: 1117.

APOLD, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Șaeș; 2 389 loc. (1 iul. 1995): 1 210 de sex masc. și 1 179 fem. Expl. de calcar. Centru pomicol (meri, pruni, nuci). Punct fosilifer (fosile din Sarmațian). În satul Apold, menționat documentar, prima oară, în 1309, se află biserica cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1721, cu modificări din 1807) și o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (cu mobilier din 1762), amintită documentar în 1504, dar cu o existență anterioară, renovată în 1900. În satul Daia se află o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (1457, renovată în 1780 și 1896) și turn-clopotniță (1829-1834), în satul Vulcan, o biserică evanghelică construită în jurul anului 1300, în stil romanic, refăcută ulterior în stil gotic, cu tavan casetat și pictat în 1682 și o cetate țărănească (1521), iar în satul Șaeș, biserica „Schimbarea la Față" (1805-1821) și cetatea sătească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 16, reconstruită în

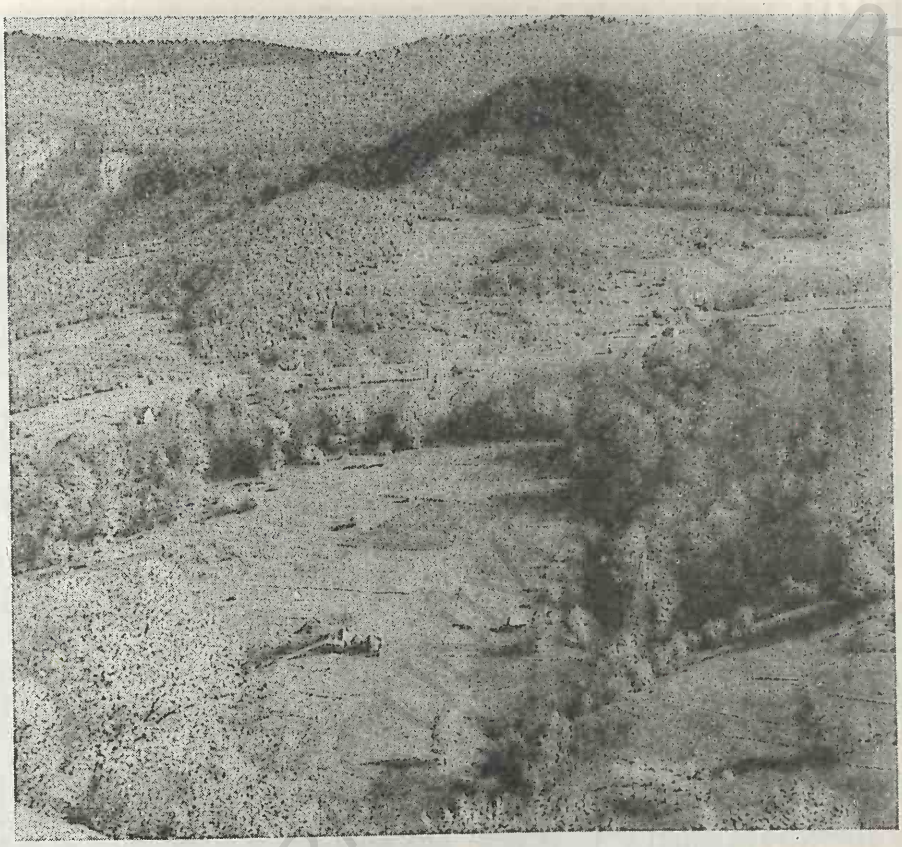

Peisaj din Munții Apuseni

1820). În satul Șaeș a fost descoperit (1891) un tezaur dacic (sec.1 î.Hr.) alcătuit din 6 fibule de argint, un colier și o centură din lanț de argint, precum și 563 de denari romani republicani datând din perioada 217-249. Cod poștal: 3081.

APOLDU DE JOS, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Secașelor, pe cursul superior al râului Secaș; 1 502 loc. (1 iul. 1995): 695 de sex masc. și 807 fem. Viticultură. Culturi de cereale (grâu, porumb). Pomicultură (nuci, meri, pruni). În arealul com. s-a descoperit un tezaur monetar roman. În satul Apoldu de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1288, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1771-1772, reparată în 1818), iar în satul Sângătin, biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1687). Cod poștal: 2472.

APOSTOLACHE, com în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în zona subcarpatică, pe cursul superior al Cricovului Sărat; 2 460 loc. (1 iul. 1995): 1 242 de sex masc. și 1 218 fem. Expl. de petrol. Viticultură și pomicultură (în satul Udrești). Muzeu etnografic. Mânăstirea Apostolache (1595) cu biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1645-1652, refăcută în 1850). Cod poștal: 2141.

APULUM → Alba Iulia.

APUSENI, Munții ~, grupă muntoasă în N Carpaților Occidentali, limitată de Pod. Someșan la N, Pod. Transilvaniei, la E, culoarul Mureșului la S, Dealurile Crișanei și Câmpia de Vest, la V. Sunt constituiți dintr-un mozaic de roci (șisturi cristaline, granite, calcare, tufuri vulcanice, conglomerate, gresii, marne etc.), au alt. mici, sub 1 900 m (alt. max.: 1 849 m, vf. Curcubăta Mare din M-ții Bihor), numeroase depresiuni (Abrud, Brad, Beiuș

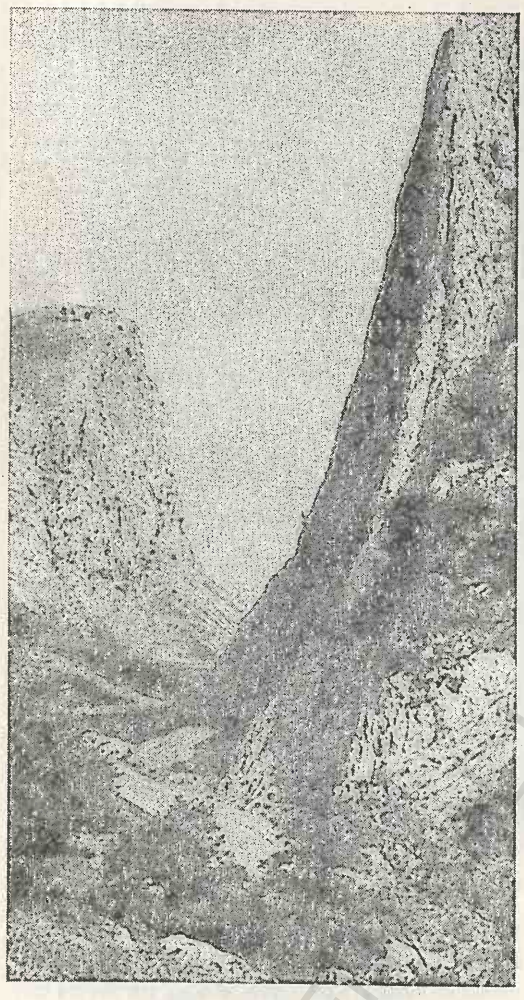

Cheile Râmeţului
Munţii Apuseni
Valea Aiudului

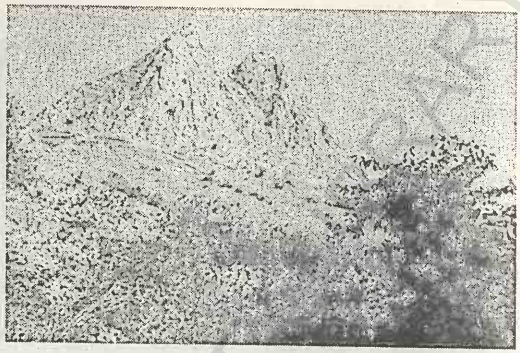

Spre Cheile Cetăţii
Munţii Apuseni
Cetatea romană de la Roşia Montană

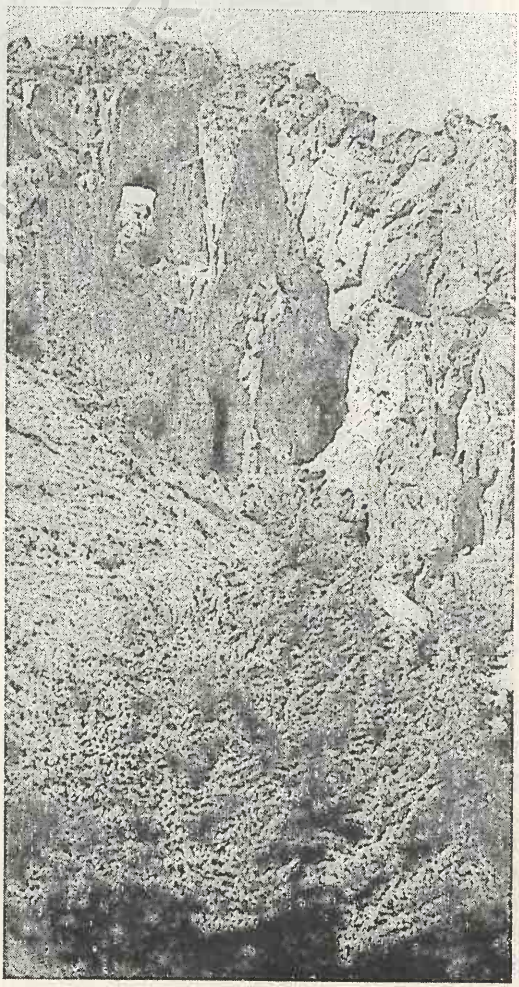

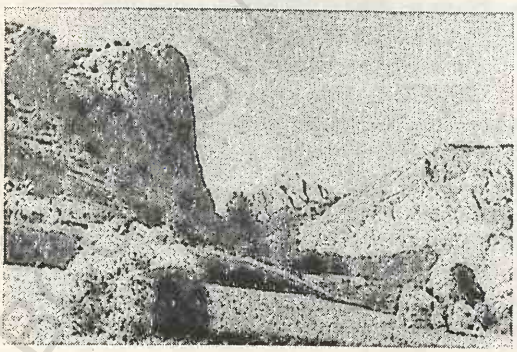

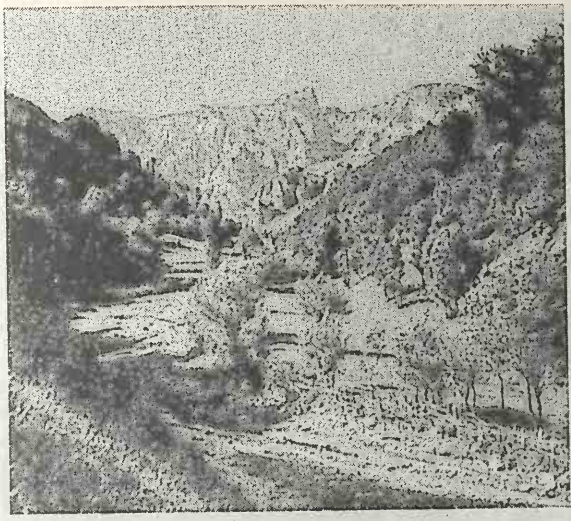

Munții Apuseni

Peisaj din zona Scărișoara

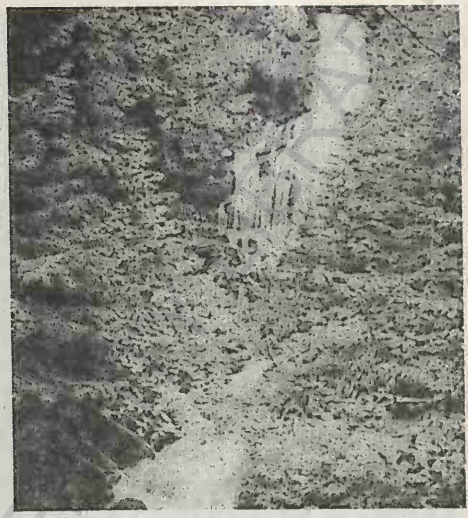

Cascada Iadei

Vad-Borod, Zarand, Codru-Moma ș.a.) și platforme de eroziune, sunt puternic fragmentați de râuri (Crișurile, Someșu Mic, Arieș, Ampoi etc.), bine populați (aici se află cel mai ridicat plafon al așezărilor omenești din Carpații românești, satul Bădăi din jud. Alba situându-se la 1 650 m alt.), conțin importante zăcăminte de minereuri auro-argentifere, bauxită, sulfuri complexe, cărbuni și constituie un important nod hidrografic. Sunt acoperiți cu păduri de foioase, de brad și molid. Sunt alcătuiți dintr-un masiv central *(M-ții Bihor)*, înconjurat de masive bine individualizate, cu alt. între 836 m și 1 836 m. Astfel, în N masivului central se desfășoară *M-ții Vlădeasa* (1 836 m), *Pădurea Craiului* (970 m), *Plopiș* (918 m) și *Meseș* (997 m), în NE, E și SE se află *M-ții Gilău* (1 405 m), *Muntele Mare* (1 826 m) și *Trascău* (1 437 m), în S, *M-ții Metaliferi* (1 120 m), iar în SV și V, *M-ții Zarand* (836 m) și *Codru-Moma* (1 112 m). Reprezintă o importantă zonă turistică a României, cu afluență în tot timpul anului, mai intensă vara (peșteri, chei, defilee, izbucuri, stațiuni climaterice și de odihnă, cabane etc.). În zonă există un Parc național (din 1990), extins pe 37 900 ha.

Arad (2). Piața Avram Iancu

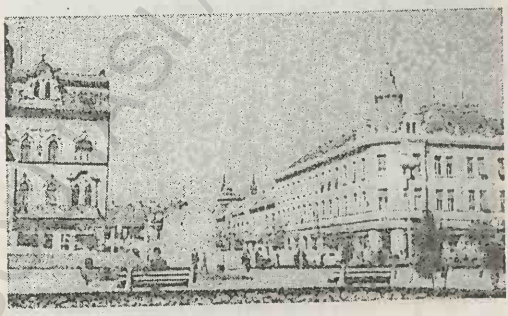

AQUAE → Călan.

ARAD 1. Câmpia Aradului, subunitate de relief aparținând Câmpiei de Vest, situată în extremitatea vestică a României, între râurile Mureș la S și Crișu Alb la N și granița cu Ungaria la V și M-ții Zarand la E. Formată din luncile râurilor și din câmpuri întinse, cu alt. între 90 și 124 m, acoperite cu depozite loessoide. Importantă zonă agricolă (cereale legumicultură, viticultură, creșterea animalelor etc.)

2. Municipiu în extremitatea vestică a României, reșed. jud. omonim, situat în Câmpia Aradului la 107 m alt., pe malurile Mureșului; 187 286 loc (1 iul. 1995): 89 948 de sex masc. și 98 338 fem Supr.: 39,4 km²; densitatea: 4 753 loc./km². Mare nod feroviar (pe aici trece și magistrala București—Arad—Curtici—Budapesta—Viena) și rutier Aeroport internațional ale cărui piste au fost modernizate în perioada 1 sept. 1994-1 iun. 1995. Important centru industrial al țării. Două centrale electrice și de termoficare (Arad I, intrată în funcțiune în 1965 și Arad II, în 1992). Constr. de vagoane

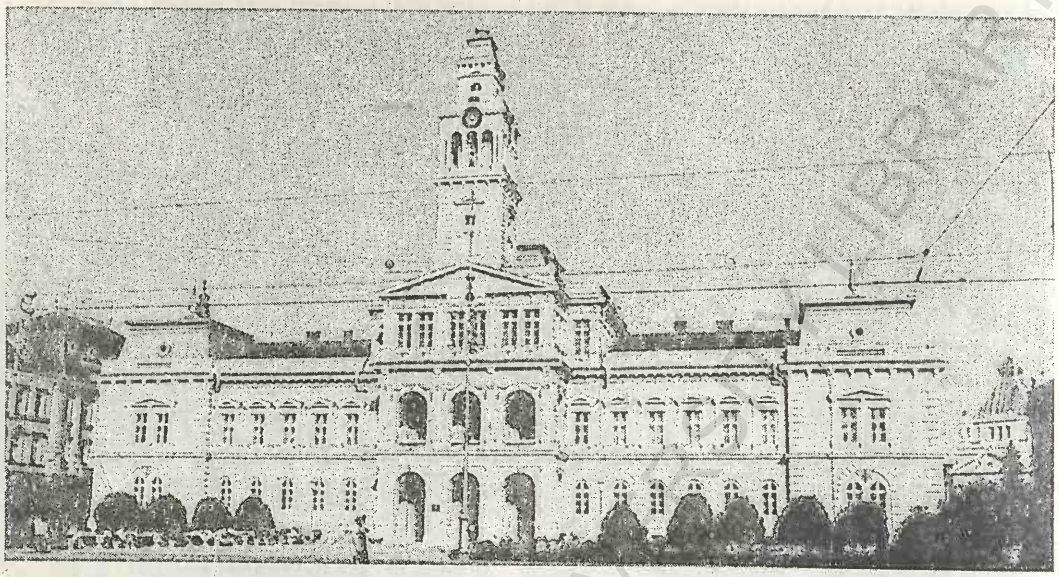

Arad (2). Palatul Prefecturii

de cale ferată pentru mărfuri și călători (inclusiv vagoane de metrou), strunguri, mașini-unelte, utilaje agricole și mori pentru prepararea furajelor; combinat chimic (îngrășăminte chimice complexe, coloranți, lacuri, vopsele); fabrici de aparate și instrumente de măsură, verificare și control, mobilă, conf., tricotaje, țesături din bumbac, încălț., articole de feronerie, jucării, ceasuri deșteptătoare,

Arad (2). Palatul Culturii

spirt, seringi și ace cu unică întrebuințare și produse alim. (zahăr, preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, bere, băuturi alcoolice, panificație etc.) ș.a. Pr. centru legumicol (mari sere) și pomicol (piersici). Ciupercărie (din 1972). Universitatea „Aurel Vlaicu" (f. 18 mai 1990), cu 2 facultăți, 1 249 studenți și 65 profesori (1994-1995). Teatru dramatic (f. 1948) cu secții în limbile română și maghiară. Teatru de marionete (f. 1951). Filarmonică de stat (f. 1948). Numeroase biblioteci, între care Biblioteca Județeană Arad (f. 1913), cu 507 450 vol. (1994) și multe colecții rare. Muzee: Muzeul Județean Arad (muzeu mixt, întemeiat în 1892) având colecții de arheologie, istorie, etnografie, artă românească clasică și contemporană, pictură europeană (sec. 17-19), artă decorativă, științele naturii; Muzeul de Artă Arad (înființat în 1913), cu lucrări ale pictorilor și sculptorilor români din sec. 19-20 și exponate aparținând maeștrilor flamanzi, italieni, ș.a.; Colecția muzeală a Mânăstirii Gai, cu valoroase icoane pe sticlă și lemn din sec. 18, piese de mobilier bisericesc, obiecte de cult, cărți bisericești etc.; Casa memorială „Vasile Goldiș", în care a locuit luptătorul unionist între 1911 și 1934. La Arad există un centru regional de control, dirijare și informare a transportului aerian (civil și militar) inaugurat la 30 nov. 1994. Istoric:

Săpăturile arheologice din cartierul Aradul Nou au scos la iveală o necropolă și mai multe morminte celtice din sec. 4 î.Hr., iar cele efectuate în 1994, în centrul municipiului, au identificat obiecte de ceramică neagră, canelată, precum și cărămizie, lucrate cu mâna, între care se remarcă un vas-biberon datând din Hallstatt. Menționat documentar, prima oară, în 1131, iar ca oraș *(civitas)* în 1329. În 1514, populația orașului s-a alăturat răsculaților conduși de Gheorghe Doja, iar în 1527, a participat la răscoala condusă de Ivan Nenada, contra nobilimii maghiare. Ocupat de turci în 1550, care construiesc aici cetatea, A. a fost inclus în pașalâcul Timișoara (prov. otomană condusă de un pașă) și transformat în sediul unui hangeac (unitate ad-tivă otomană), care a durat între 1552 și 1600 și între 1616 și 1687. Eliberat de sub stăpânirea turcilor (1600) de oastea lui Mihai Viteazul (când s-a aflat sub autoritatea acestuia), revine sub dominația acestora în 1616. Între 1687 și 1867, A. s-a aflat sub dominația habsburgică, perioadă în care se reconstruiește cetatea (1698-1701) după planurile lui Eugeniu de Savoia (refăcută apoi între 1762 și 1783), iar între 1867 și 1918 — sub cea a imperiului dualist austro-ungar. În timpul răscoalei antihabsburgice, condusă de Francisc Rákóczi II, cetatea Aradului a fost asediată de curuți în 1707, dar fără succes. În 1812 s-a înființat „Schoala preparandă sau pedagoghicească a nației românești" — prima școală pedagogică românească din Transilvania. La 22 martie 1848, populația orașului se întrunește într-o mare adunare care adoptă programul Revoluției din 1848-1849. În 1862, la A. se formează „Asociația națională arădeană pentru cultura poporului român". În perioada 3 nov.-1 dec. 1918, A. a fost sediul Comitetului Național Român Central al Partidului Național Român, condus de Vasile Goldiș, care a pregătit actul Unirii Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România de la 1 Decembrie 1918. Reocupat de unguri (sept. 1940), în urma Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940, A. este eliberat de ostașii români în sept. 1944. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. A. a fost printre primele orașe care s-a alăturat municipiului Timișoara după izbucnirea revoltei anticomuniste. La 15 dec. 1994, cu prilejul împlinirii a 5 ani de la Revoluția din dec. 1989, municipiul A. a fost declarat, de Parlamentul României, oraș-martir.

Monumente: Cetatea Aradului (sec. 16, reconstruită între 1698 și 1701 și refăcută între 1762 și 1783, cu

Arad (2)

Biserica Roșie

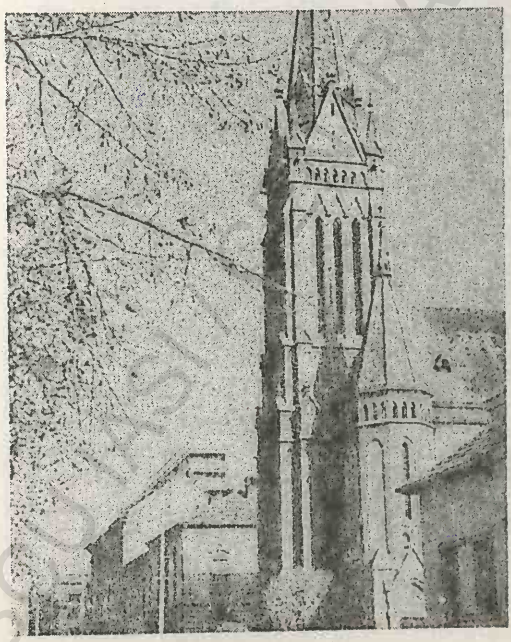

Biserica romano-catolică

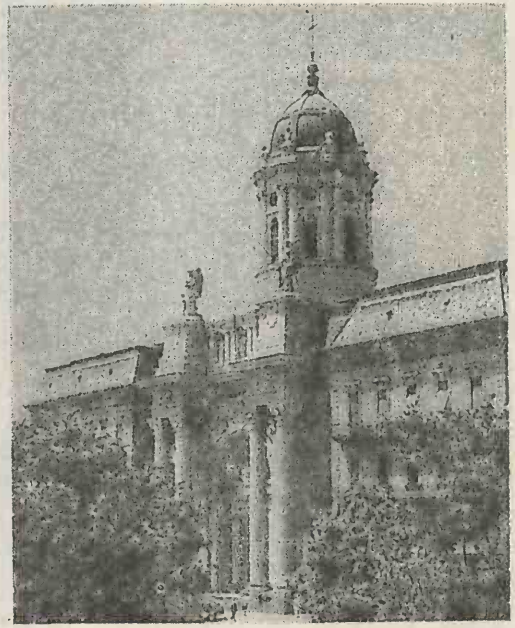

un ansamblu de clădiri în stil baroc, în incintă; clădirea Primăriei, construită între 1872 și 1876, în stil renascentist, după planurile arhitectului Pekár Ferenc, cu un orologiu în turn, amplasat în 1878; clădirea Teatrului vechi, construită (1816-1817), în stil neoclasic (azi cinematograf); Palatul Culturii, ridicat (1910-1913), în stil eclectic, după planurile arhitectului Szantay Ludovic; clădirea Tribunalului (1892), în stil neobaroc; clădirea Cazinoului (1872), azi reastaurant; palatul „Bohuș" (1910), azi sediul unei bănci; Spitalul municipal (1815); Palatul Băncii Naționale (1905-1906); Hotel „Ardeal" (1841), în stil neoclasic; hanul „Boul Roșu" (sec. 19); biserica ortodoxă sârbă cu hramul „Sfinții Petru și Pavel" construită (1698-1702), în stil baroc (restaurată în 1790, cu unele modificări din 1822 și repictată în 1902 de Ștefan Aleksić); capela romano-catolică „Sfântul Florian" (1751-1753), în stil baroc; Mânăstirea Gai cu biserica „Sfântul Simion Stâlpnicul", construită (1760-1762), în stil baroc, prin grija episcopului Sinesie Jivanović, și pictată în interior (1767) de Ștefan Tenetchi Ponerchiu. În sec. 18-19, Mânăstirea Gai a fost folosită ca reșed. episcopală de vară și ca gropniță a episcopilor de Arad. Până în 1955 a funcționat ca biserică de parohie pentru credincioșii cartierului Gai din Arad, după care a devenit mânăstire. Desființată în 1959, prin Decretul 410, mânăstirea a fost reînființată în 1964, prin grija P. S. Episcop Teoctist (actualul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române), când biserica a fost restaurată și s-a închegat obștea monahală de maici. În 1985, la această mânăstire a fost strămutată, din satul Seliște, com. Petriș, jud. Arad, biserica din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", datând din 1745-1754, cu iconostas pictat (1785-1788) de Filip și Nicolae din Lupșa; Catedrala ortodoxă română, cu hramul „Sfântul Ioan", construită (1862-1865), în stil neoclasic, prin strădania episcopului Procopie Ivacicović, a bancherului George Sina din Viena și a familiei Mocioni. Picturile murale interioare au fost executate între 1956 și 1958 de Anastase Demian și în 1966 de Eremia Profeta; Catedrala romano-catolică (1902-1904); biserica romano-catolică (1812-1821); biserica evanghelică luterană (1906); Sinagogă (1827-1834); Biserica Roșie (1900) etc. Cod poștal: 2900.

3. Județ situat în extremitatea vestică a României, pe cursurile inf. ale râurilor Mureș și Crișu Alb, la granița cu Ungaria, străbătut, marginal, de paralelele de 45°58' și 46°38' latitudine N și de meridianele de 20°45' și 22°39' longitudine E. Este

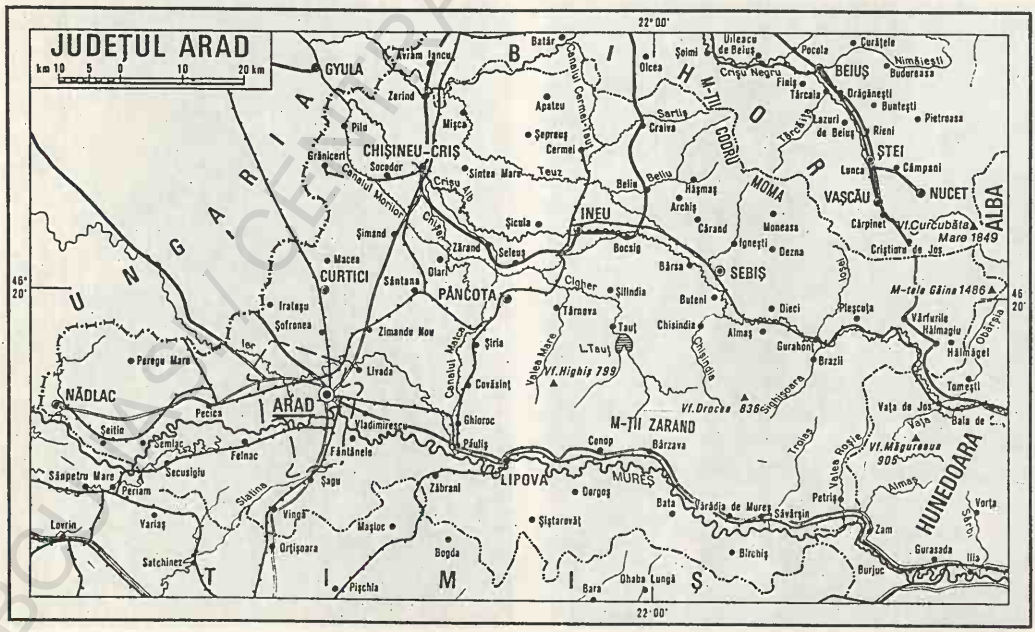

limitat de jud. Bihor (N și NE), Alba (E), Hunedoara (E), Timiș (S) și Rep. Ungaria la V. *Supr.:* 7 754 km² (3,25% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 479 575 loc. (2,11% din populația țării), din care 231 465 de sex masc.(48,26%) și 248 110 de sex fem. (51,74%). *Populația urbană:* 251 094 loc. (52,36%); *rurală*: 228 481 loc. (47,64%). *Densitatea:* 61,8 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 80,5% români, 12,5% maghiari, 2,8% țigani, 4,2% alte minorități naționale. *Reșed.:* municipiul Arad. *Orașe:* Chișineu-Criș, Curtici, Ineu, Lipova, Nădlac, Pâncota, Sebiș. *Comune:* 67. *Sate:* 267 (din care 7 aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor:* 2.

Relieful este reprezentat prin trei mari unități ce se succed, în trepte, de la E la V (Carpații Occidentali, Dealurile Vestice și Câmpia de Vest), care se întrepătrund prin intermediul marelui golf depresionar Zarand-Gurahonț-Hălmagiu. Unitățile montane aparținând Carpaților Occidentali ocupă 35% din supr. jud. A. și se extind în E și NE acestuia sub forma literei V, cu deschiderea spre NV, îmbrățișând marele golf depresionar. M-ții Zarand se desfășoară în partea central-estică a jud., sub forma unei culmi orientate V-E, ce se termină brusc la contactul cu câmpia, printr-o denivelare de 300-400 m. Alt. max. a acestora se află în partea centrală, în vf. Drocea (836 m). Partea de NE a jud. este ocupată de ramificațiile vestice ale M-ților Codru-Moma, cu vf. Pleșu (1 112 m), Momuța (930 m), Bălăteasa (927 m) ș.a., în cadrul cărora se individualizează relieful carstic dezvoltat pe calcare jurasice și triasice (chei, măguri, polii, doline, platouri etc.). Spre E-SE, M-ții Codru-Moma sunt delimitați de Muntele Găina prin înșeuarea tectonică Criștioru de Jos-Vârfurile, aflată la c. 500 m alt., care asigură legătura rutieră între Depr. Beiuș și Depr. Hălmagiu-Gurahonț. Dealurile Vestice, cu înălțimi de 200-400 m, aflate pe rama internă a golfurilor depresionare, ocupă 15% din supr. jud. A. și sunt reprezentate prin Dealurile Cigherului, Dealurile Codrului și Dealurile Cuedului, iar în partea de S a jud., la S de valea Mureșului, se desfășoară jumătatea nordică a Pod. Lipovei. Câmpia de Vest, cu subunitățile ei (Câmpia Aradului, porțiuni din Câmpiile Vingăi, Cermei și Crișurilor), dezvoltată în partea central-vestică a jud., formează treapta de relief cea mai coborâtă (90-124 m alt.), ocupând 50% din supr. jud. A.

Clima, de tip continental-moderată, este influențată de masele de aer temperat-oceanice din V și se caracterizează prin ierni blânde și veri relativ călduroase. Valorile medii anuale ale temp. aerului variază altitudinal, fiind cuprinse între 6°C în zonele montane înalte, 8-9°C în reg. deluroase și 10,8-11°C în câmpie. Temp. max. absolută (41,5°C) s-a înregistrat la Miniș (19 aug. 1946), iar temp. minimă absolută (–30,1°C) la Arad (6 febr. 1954). Precipitațiile medii anuale însumează c. 600 mm în câmpie, c. 700 mm în zonele deluroase și peste 1 000 mm pe crestele munților (mai abundente în lunile mai-iunie). Vânturile predominante bat dinspre SE (13,7%), S (13%), N (12,4%) și NV (10,7%) cu viteze medii anuale ce variază între 2,6 și 6,0 m/s.

Hidrografia este reprezentată, în principal, prin cursul inf. al Mureșului, care drenează partea de S a jud. A. pe direcția E-V, pe o distanță de 220 km, și prin cursul mijlociu și inf. al Crișului Alb, în partea central-nord-vestică a jud. Aceste două mari artere hidrografice, care colectează numeroși afl., sunt legate print-o rețea densă de canale (Matca—Canalul Morilor etc.), folosite pentru drenarea și irigarea terenurilor agricole.

Vegetația naturală se caracterizează prin predominarea pădurilor de foioase (cer, gârniță, fag, gorun, carpen, ulm, paltin etc.) în zonele deluroase și de podiș, prin dezvoltarea masivă a pădurilor de gorun cu fag pe versanții munților și prin marea extindere a formațiunilor vegetale de silvostepă (păduri de stejar în amestec cu frasin și ulm) ce alternează cu terenurile agricole în câmpie. În luncile marilor râuri (în special în lunca Mureșului) sunt prezente pădurile de plop și salcie.

Fauna este bogată și variată cuprinzând cerbi, căprioare, mistreți, râși, lupi (întâlniți mai ales în pădurile de foioase), bizami, popândăi, hârciogi, potârnichi, grauri, dropii (rezervația de la Zerind) etc. Râurile sunt populate de păstrăv, crap, somn, clean, mreană, lipan ș.a.

Resursele naturale sunt legate de patrimoniul forestier (pădurile ocupau la începutul anului 1995 o supr. de 212 185 ha) și de natura petrografică a subsolului: expl. de petrol și gaze (Pecica, Turnu, Nădlac, Sântana), min. de fier și mangan (Moneasa), sulfuri polimetalice (Hălmagiu), pirite cuprifere (pe flancul sudic al M-ților Codru-Moma), andezit (Vârfurile, Aciuța, Mocrea, Dieci, Hălmagiu, Leasa ș.a.), diatomit (Minișu de Sus), marmură (Moneasa,

Căprioara), calcare (Iacobini, Lalașinț, Galșa), diorit (Bârzava, Cladova), dacit (Radna), gresie (Milova), granit (Săvârșin, Galșa, Păuliș, Radna), argilă refractară (Dumbrava), balast ș.a. O bogăție aparte o reprezintă izv. cu ape minerale întâlnite la Lipova, Moneasa, Mocrea, Păuliș ș.a.

Istoric. Descoperirile arheologice atestă continuitatea vieții pe meleagurile de azi ale jud. A., începând din Paleolitic (unelte de piatră au fost scoase la iveală pe terit. localit. Iosășel, Macea, Sânpetru German ș.a.), iar urme de așezări din epocile bronzului și a fierului au fost identificate la Pecica, Șimand, Socodor, Șiclău, Vărșand, Arad etc. Importante sunt și dovezile materiale ale existenței unor așezări ale dacilor liberi, descoperite lângă Arad (sec. 4 î.Hr.), pe terit. localit. Pecica, Sântana, marele tezaur de la Șilindia (sec. 3 î.Hr.). În sec 9-10, partea de S a actualului jud. era înglobată în formațiunea statală românească condusă de voievodul Glad, iar partea de N se afla în componența voievodatului lui Menumorut. Sub conducerea acestor voievozi, populația autohtonă a opus o rezistență dârză împotriva tendințelor de dominație ale statului feudal ungar, ceea ce explică și faptul că o serie de cnezate și voievodate mai mici din părțile Aradului (Cladova, Covăsinț, Nădab, Șomoșcheș ș.a.) au reușit să-și apere existența. Descoperirile de la Sânpetru German (sec. 11-13), Frumușeni (sec. 12), Pecica (sec. 12-13) ș.a. atestă, în Evul Mediu timpuriu, prezența unei populații numeroase autohtone. În condițiile înăspririi situației sociale a țăranilor, au loc numeroase răscoale, între care se evidențiază Răscoala țărănească din 1514, condusă de Gheorghe Doja, și revolta lui Ioan Nenada din 1527. În 1552, Aradul și reg. din jur au fost ocupate de turci și incluse în Pașalâcul de Timișoara, rămânând sub administrație turcească până în 1687, când Transilvania (deci și această parte) a fost ocupată de trupele austriece. O dată cu destrămarea feudalismului și apariția relațiilor capitaliste în a doua jumătate a sec. 18, au început să se dezvolte manufacturile (Arad) și mineritul (Dezna, Milova, Covăsinț). În apr. 1848 s-au lichidat servituțile iobăgești, iar în toamna aceluiași an au început marile mișcări revoluționare împotriva asupririi habsburgice. În a doua jumătate a sec. 19 și începutul sec. 20, A. a devenit unul dintre cele mai importante centre ale luptei de eliberare națională din Transilvania și un focar de cultură românească. La începutul lunii sept. 1940, pe terit. jud. A. au avut loc ample manifestații împotriva Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940. La 22 sept. 1944, trupele germane și ungare au fost alungate de armatele române de pe terit. jud. A., și, implicit, al țării, marcând ziua eliberării A.

Economia jud A. este armonios dezvoltată, având un profil complex, industrial-agrar. În 1994, activitatea economică a jud. A. era susținută de 129 de agenți economici cu capital integral de stat, 22 de agenți cu capital mixt și 741 cu capital privat.

Industria, cu o tradiție îndelungată, constituie ramura conducătoare a economiei jud. A., cuprinzând un număr însemnat de întreprinderi industriale aparținând aproape tutoror sectoarelor de bază (minerit, expl. de petrol, constr. de mașini, expl. și prelucr. lemnului, mat de constr., ind chimică, textilă, alim. ș.a.). Ponderea covârșitoare în realizarea producției globale industriale a jud A. o are ramura construcțiilor de mașini concentrată, cu precădere, în municipiul Arad și profilată pe producția unei game variate de vagoane de cale ferată, destinată transportului de mărfuri și călători (inclusiv vagoane pentru metrou), pe realizarea celei mai mari părți a producției de strunguri a țării (cu secții și la Lipova), a întregii producții de ceasuri deșteptătoare a României, precum și pe producția de utilaje feroviare și agricole, de mori pentru prepararea furajelor etc. Ponderi importante mai dețin ind. chimică (îngrășăminte chimice), textilă și a conf. (Arad, Lipova, Chișineu-Criș, Ineu), de prelucr. a lemnului (Arad, Pâncota, Sebiș, Lipova, Ineu, Nădlac), mat. de constr. (Arad), alim. (preparate din carne și lapte, zahăr, conserve de legume și fructe, produse de panificație, băuturi etc.).

Agricultura, cu vechi tradiții, dispune de premise naturale și social-economice favorabile, fiind orientată pe calea dezvoltării multilaterale a producției. La sf. anului 1994, din totalul supr. agricole (511 665 ha), 348 087 ha reveneau terenurilor arabile, 127 290 ha pășunilor naturale, 25 466 ha fânețelor, 4 014 ha viilor și pepinierelor viticole, 6 808 ha livezilor și pepinierelor pomicole etc. În același an, structura culturilor de câmp era dominată de culturile de porumb (106 084 ha), urmate de cele de grâu și secară (92 243 ha), orz și orzoaică (43 772 ha), plante de nutreț (37 338 ha), plante uleioase (21 517 ha), ovăz (15 458 ha), sfeclă de zahăr (7 507 ha), cartofi, soia, legume etc. Supr.

apreciabile sunt acoperite cu sere legumicole (Arad) specializate în producția de tomate, ardei gras, castraveți etc. Viticultura este concentrată în arealul câtorva localit. care formează renumite podgorii la Miniș (aici funcționează și o școală de viticultură datând din 1881), Șiria, Ghioroc, Mocrea, Păuliș, Radna, Valea Viilor ș.a. Supr. pomicole grupate în mari livezi de meri, pruni, peri, piersici, cireși, vișini, nuci etc. formează bazine pomicole compacte în arealul localit. Lipova, Zăbrani, Buteni, ș.a., producția totală de fructe atingând 23 773 tone (1994), din care 5 941 tone mere, 11 344 tone prune etc. La începutul anului 1995, sectorul zootehnic cuprindea 89,7 mii capete bovine (din care 77,1 mii capete în sectorul privat), 260,0 mii de capete porcine (205,9 mii în sectorul privat), 255,2 mii capete ovine (229,9 mii capete în sectorul privat), 13,5 mii capete caprine (numai în sectorul privat), 23,8 mii capete cabaline (22,5 mii capete — privat). Avicultură (1 390,6 mii capete păsări din care 1 234,8 mii capete — privat); apicultură (25,4 mii familii de albine numai sectorul privat).

Căile de comunicații. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare era de 485 km (din care 196 km electrificată), revenind 62,5 km/1 000 km² de teritoriu, iar cea a drumurilor publice de 2 087 km, din care 496 km modernizate, având o densitate de 26,9 km/100 km² de teritoriu. Pe terit. jud. A. există un intens trafic de mărfuri și călători datorită existenței punctelor de vamă de la Curtici, Nădlac și Turnu, prin care se asigură o parte din legăturile României cu țările Europei centrale și occidentale. Transportul aerian de mărfuri și călători se realizează prin intermediul aeroportului internațional din Arad.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. A. își desfășurau activitatea 289 grădinițe de copii (cu 15 166 copii înscriși și 811 cadre didactice), 300 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 44 897 elevi înscriși și 1 788 cadre didactice, 35 de licee, cu 14 869 elevi și 1 505 profesori, 19 școli profesionale cu 4 893 elevi și 141 profesori. Universitatea „Aurel Vlaicu" (la Arad, f. 18 mai 1990) având două facultăți cu 1 249 studenți și 65 profesori, un teatru de stat, un teatru de marionete și o filarmonică (la Arad). În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor culturale și de artă era formată din 11 case de cultură, 228 cămine culturale, 16 cinematografe, 258 de biblioteci, cu 2 787 000 vol., numeroase muzee de istorie, artă, etnografie etc., ansambluri folclorice, grupuri vocal-instrumentale, corale etc. Activitatea sportivă are la dispoziție 10 cluburi sportive și 73 asociații, în cadrul cărora activează 6 944 sportivi, 223 antrenori și 308 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. A. cuprindea 11 spitale, cu 3 939 paturi, 787 medici (1 medic la 609 locuitori), 104 stomatologi (1 medic stomatolog la 4 611 locuitori), 146 dispensare, 10 policlinici, 98 farmacii ș.a., în cadrul cărora activau și 2 770 personal sanitar cu pregătire medie.

Turismul jud. A. dispune de condiții naturale favorabile practicării unui turism de sejur sau de tranzit, precum și de o bază materială corespunzătoare: 16 hoteluri și moteluri, patru hanuri turistice, două campinguri, nouă vile ș.a. (1994), cu o capacitate totală de cazare de 3 423 de locuri. Intensa activitate turistică de pe terit. jud. A. este determinată de existența unui relief variat (inclusiv relieful carstic din M-ții Codru-Moma, la limita cu jud. Bihor, unde se află și un interesant izbuc — cel de la Călugări), prezența unor izvoare cu ape minerale care au generat dezvoltarea stațiunilor balneoclimaterice Lipova și Moneasa, frecvența obiectivelor istorice și social-culturale (cetățile de la Arad, Șoimuș, Șiria, Dezna; castelele de la Macea, Curtici, Șiria, Pâncota, Sebiș, Dezna; bisericile din lemn de la Bodești, Hălmagiu, Ionești; mânăstirile Hodoș-Bodrog, Gai, Secusigiu, Pecica; muzeele de istorie și etnografie de la Arad, Lipova, Sebiș, Curtici), varietatea și originalitatea etnografiei și folclorului (bogăția cromatică a portului popular din zonele Șicula, Birchiș, Secusigiu; serbările populare de la Tăcășele; centrele de ceramică populară de la Bârsa, Hălmăgel, Târnovița; picturile naive din satul Brusturi etc.), precum și de parcurile dendrologice de la Gurahonț, Lipova, Macea, de rezervațiile botanice de la Bacău de Mijloc (poiană cu narcise), Petriș, Zimbru (rezervația „Dosul Laurului" — singurul loc din țară unde vegetează laurul/*Ilex aquifolium* — arburst de origine atlantică, ocrotit de lege) și nu în ultimul rând de poziția jud. A. la granița cu Ungaria — fiind o adevărată poartă de intrare în România a turiștilor din întreaga Europă de Vest și Centrală. Indicativ auto: *AR*.

Localităţile jud. Arad
(în paranteze sunt înscrişi anii primei menţiuni documentare)

I. Municipii

1. ARAD (1131)

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*	*Sate care aparţin oraşului*
1. CHIŞINEU-CRIŞ (1202-1203)		1. Nădab (1334)
2. CURTICI (1519)		1. Dorobanţi (1454)
3. INEU (1214)		1. Mocrea (c. 1160)
4. LIPOVA (1245)	1. Radna (1440-1477) 2. Şoimuş (1278)	
5. NĂDLAC (1313)		
6. PÂNCOTA (1202-1203)		1. Măderat (1746)
7. SEBIŞ (1552)		1. Donceni (1439) 2. Prunişor (1406) 3. Sălăjeni (1574)

III. *Comune*	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ALMAŞ	1. Almaş (1334) 2. Cil (1369) 3. Joia Mare (1439) 4. Rădeşti (1441)
2. APATEU	1. Apateu (1219) 2. Berechiu (1344) 3. Moţiori (1956)
3. ARCHIŞ	1. Archiş (1552) 2. Bârzeşti (1580) 3. Groşeni (1580) 4. Nermiş (1580)
4. BATA	1. Bata (1367) 2. Bacău de Mijloc (1717) 3. Bulci (1225) 4. Ţela (1427)
5. BÂRSA	1. Bârsa (1489) 2. Aldeşti (1477) 3. Hodiş (1429) 4. Voivodeni (1553)
6. BÂRZAVA	1. Bârzava (1471) 2. Bătuţa (1851) 3. Căpruţa (1350) 4. Dumbrăviţa (1471) 5. Groşii Noi (1515) 6. Lalaşinţ (1585) 7. Monoroştia (1350) 8. Slatina de Mureş (1439)
7. BELIU	1. Beliu (1332) 2. Beneşti (1828) 3. Bochia (1552) 4. Lunca Teuzului (?) 5. Secaci (1580) 6. Tăgădău (1552)
8. BIRCHIŞ	1. Birchiş (1596) 2. Căpălnaş (1369) 3. Ostrov (c. 1169) 4. Virismort (1374)
9. BOCSIG	1. Bocsig (1553) 2. Mânerău (1341) 3. Răpsig (1553)
10. BRAZII	1. Brazii (1553) 2. Buceava-Şoimuş (1439) 3. Iacobini (1439) 4. Mădrigeşti (1441) 5. Seceş (1439)
11. BUTENI	1. Buteni (1387) 2. Berindia (1553) 3. Cuied (1447) 4. Păulian (1553)*

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Livada.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

12. CĂRAND
1. Cărand (1429)
2. Seliștea (1552)

13. CERMEI
1. Cermei (1429)
2. Avram Iancu (1956)
3. Șomoșcheș (1332)

14. CHISINDIA
1. Chisindia (1349)
2. Păiușeni (1574)
3. Văsoaia (1574)

15. CONOP
1. Conop (1510)
2. Belotinț (1607)
3. Chelmac (1717)
4. Milova (1440)
5. Odvoș (1440)

16. COVĂSINȚ
1. Covăsinț (1280)

17. CRAIVA
1. Craiva (1344)
2. Chișlaca (1828)
3. Ciuntești (1587)
4. Coroi (1828)
5. Mărăuș (1828)
6. Rogoz de Beliu (1552)
7. Stoinești (1828)
8. Susag (1828)
9. Șiad (1344)
10. Tălmaci (1828)

18. DEZNA
1. Dezna (1318)
2. Buhani (1441)
3. Laz (1553-1561)
4. Neagra (1553)
5. Slatina de Criș (1553)

19. DIECI
1. Dieci (1613)
2. Cociuba (1553)
3. Crocna (1448)
4. Revetiș (1553-1561)
5. Roșia (1553)

20. DORGOȘ
1. Dorgoș (1717)
2. Bruznic (1437)
3. Pătârș (1274)
4. Ususău (1418)
5. Zăbalț (1440)

21. FÂNTÂNELE
1. Fântânele (1457)
2. Aluniș (1828)
3. Frumușeni (c. 1080-1090)
4. Tisa Nouă (c. 1135)

22. FELNAC
1. Felnac (1330)
2. Bodrogu Nou (1828)
3. Călugăreni (1913)
4. Zădăreni (1333)

23. GHIOROC
1. Ghioroc (1135)
2. Cuvin (1323)
3. Miniș (1302)

24. GRĂNICERI
1. Grăniceri (1438)
2. Șiclău (1466)

25. GURAHONȚ
1. Gurahonț (1386)
2. Bonțești (1441)
3. Dulcele (1574)
4. Feniș (1553-1633)
5. Honțișor (1441)
6. Iosaș (1386)
7. Mustești (1439)
8. Pescari (1553)
9. Valea Mare (1439)
10. Zimbru (1553-1561)

26. HĂLMAGIU
1. Hălmagiu (1390)
2. Bănești (1441)
3. Bodești (1441)
4. Brusturi (1464)
5. Cristești (1464)
6. Ionești (1441)
7. Leasa (1439)
8. Leștioara (1477)
9. Poienari (1760-1762)
10. Tisa (1439)
11. Țărmure (1439)

27. HĂLMĂGEL
1. Hălmăgel (1439)
2. Luncșoara (1760-1762)
3. Sârbi (1561)
4. Târnăvița (1760-1762)
5. Țohești (1760-1762)

28. HĂȘMAȘ
1. Hăşmaş (1588)
2. Agrișu Mic (1588)
3. Botfei (1595)
4. Clit (1828)
5. Comănești (1599)
6. Urvișu de Beliu (1599)

29. IGNEȘTI
1. Ignești (1553)
2. Minead (1619)
3. Nădălbești (1553-1561)
4. Susani (1574)

30. IRATOȘU
1. Iratoșu (1446)
2. Variașu Mare (1446)
3. Variașu Mic (1913)

31. LIVADA
1. Livada (?)
2. Sânleani (1913)

32. MACEA
1. Macea (1380)
2. Sânmartin (1477)

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

33. MIȘCA
1. Mișca (1249)
2. Satu Nou (1828)
3. Vânători (1214)
4. Zerindu Mic (1326)

34. MONEASA
1. Moneasa (1597)
2. Rănușa (1556)

35. OLARI
1. Olari (1746)
2. Sintea Mică (1467)

36. PĂULIȘ
1. Păuliș (1333)
2. Barațca (1913)
3. Cladova (1308)
4. Sâmbăteni (1138)

37. PECICA
1. Pecica (1335)
2. Bodrogu Vechi (1422)
3. Sederhat (1913)
4. Turnu (1333)

38 PEREGU MARE
1. Peregu Mare (1241)
2. Peregu Mic (?)

39. PETRIȘ
1. Petriș (1743)
2. Corbești (1743)
3. Ilteu (1743)
4. Obârșia (1468)
5. Roșia Nouă (1743)
6. Seliște (1479)

40. PILU
1. Pilu (1283)
2. Vărșand (1214)

41. PLEȘCUȚA
1. Pleșcuța (1439)
2. Aciuța (1366)
3. Budești (1441-1445)
4. Dumbrava (1553)
5. Gura Văii (1553-1561)
6. Rostoci (1439)
7. Tălagiu (1439)

42. SĂVÂRȘIN
1. Săvârșin (1479)
2. Căprioara (1256)
3. Cuiaș (1477)
4. Hălăliș (1479)
5. Pârnești (1479)
6. Temești (1479)
7. Toc (1743)
8. Troaș (1828)
9. Valea Mare (1717)

43. SÂNTANA
1. Sântana (1828)
2. Caporal Alexa (1334 — fost Cherechiu)

44. SECUSIGIU
1. Secusigiu (1359)
2. Munar (1219)
3. Satu Mare (1333)
4. Sânpetru German (1335)

45. SELEUȘ
1. Seleuș (1489)
2. Iermata (1387)
3. Moroda (1508)

46. SEMLAC
1. Semlac (1256)

47. SINTEA MARE
1. Sintea Mare (1337)
2. Adea (1202-1203)
3. Țipar (1913)

48. SOCODOR
1. Socodor (1299)

49. ȘAGU
1. Șagu (1333)
2. Cruceni (întemeiat în 1772)
3. Firiteaz (1256)
4. Fiscut (1493)
5. Hunedoara Timișană (1925)

50. ȘEITIN
1. Șeitin (1138)

51. ȘEPREUȘ
1. Șepreuș (1407)

52. ȘICULA
1. Șicula (1334)
2. Chereluș (1334)
3. Gurba (1213)

53. ȘILINDIA
1. Șilindia (1334)
2. Camna (1828)
3. Iercoșeni (1477)
4. Luguzău (1561)
5. Satu Mic (1954)

54. ȘIMAND
1. Șimand (1290)

55. ȘIRIA
1. Șiria (c.1169)
2. Galșa (1202-1203)
3. Mâsca (1331)

56. ȘIȘTAROVĂȚ
1. Șiștarovăț (1440)
2. Cuveșdia (1440)
3. Labașinț (1477)
4. Varnița (întemeiat în 1820-1830)

57. ȘOFRONEA
1. Șofronea (1437)
2. Sânpaul (1235)

58. TAUȚ
1. Tauț (1496)
2. Minișel (1561)
3. Minișu de Sus (1746)
4. Nadăș (1464)

59. TÂRNOVA
1. Târnova (1406-1409)
2. Agrișu Mare (1214)
3. Arăneag (1390)
4. Chier (1325)
5. Drauț (1406-1409)
6. Dud (1169)

BCU IAȘI — CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

60. VĂRĂDIA DE MUREȘ	1. Vărădia de Mureș (1369) 2. Baia (1479) 3. Julița (1479) 4. Lupești (1479) 5. Nicolae Bălcescu (1477, numele actual după 1945) 6. Stejar (1479)
61. VÂRFURILE	1. Vârfurile (1390) 2. Avram Iancu (1441) 3. Groși (1760-1762) 4. Lazuri (1427) 5. Măgulicea (1427) 6. Mermești (1760-1762) 7. Poiana (1510) 8. Vidra (1477)
62. VINGA	1. Vinga (1231) 2. Mailat (1454) 3. Mănăștur (1285)
63. VLADIMIRESCU	1. Vladimirescu (1752) 2. Cicir (1522) 3. Horia (1315) 4. Mândruloc (1471)
64. ZĂBRANI	1. Zăbrani (c. 1080-1090) 2. Chesinț (1334) 3. Neudorf (1723-1725)
65. ZĂRAND	1. Zărand (1318) 2. Cintei (1396)
66. ZERIND	1. Zerind (c. 1169) 2. Iermata Neagră (1241)
67. ZIMANDU NOU	1. Zimandu Nou (1913) 2. Andrei Șaguna (1855, din 1930 numele actual) 3. Zimandcuz (1743)

ARANCA, râu în V României, afl. stg. al Tisei, fost braț de vărsare al Mureșului, foarte meandrat; 104 km pe terit. României; supr. bazinului: 990 km². Izv. din Câmpia Aradului, din apropierea com. Felnac, trece prin Sânnicolau Mare și se varsă în Tisa, pe terit. Iugoslaviei, la Pade.

ARBORE, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Sucevei, pe râul Solca, la 32 km NV de municipiul Suceava; 7 096 loc. (1 iul. 1995): 3 467 de sex masc. și 3 629 fem. Preparate din lapte. În satul Arbore se află biserica cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul", zidită între 2 apr. și 29 aug. 1503 din inițiativa portarului (persoană însărcinată cu paza Curții domnești) Luca Arbore (înmormântat în incinta ei), cu sprijinul material al lui Ștefan cel Mare, monument reprezentativ al arhitecturii din epoca domnului Ștefan cel Mare. Este una dintre bisericile din N Moldovei cu remarcabile picturi murale exterioare și interioare executate în frescă (1541), pe o nuanță predominant verde, de o echipă de zugravi în frunte cu Dragoș Coman din Iași. Printre scenele deosebit de valoroase se remarcă „Imnul Acatist", „Asediul Constantinopolului", „Judecata de Apoi", „Fiul risipitor" ș.a. Multiplele nuanțe de verde folosite la redarea munților, vegetației, clădirilor, îmbrăcămintei personajelor ș.a. se asociază armonios cu albastrul, galbenul și roșul în tonalități variate, toate laolaltă demonstrând măestria folosirii culorilor de către meșterii zugravi. Biserica, cunoscută și sub numele de „Biserica Arbure", a fost reparată în anii 1909-1914 și 1936-1937, și este declarată monument UNESCO. Turn-clopotniță din 1867. Muzeu etnografic (costume populare, țesături de interior, cojoace etc.). Cod poștal: 5884.

ARCALIA → Șieu-Măgheruș.

Arbore. Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul"

ARCANI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Olteniei; 1 418 loc. (1 iul. 1995): 675 de sex masc. și 743 fem. Pe terit. com. s-au descoperit urme de locuire daco-romane. Muzeu etnografic (obiecte de uz casnic și piese de port popular). Biserica din lemn „Sfântul Nicolae" (1708-1710), în satul Câmpofeni, cu picturi interioare din 1877-1878; biserica „Sfinții Voievozi" (sec. 18, refăcută în 1857 și 1903), în satul Arcani. Cod poștal: 1427.

ARCEȘTI, lac de acumulare construit pe cursul inf. al Oltului, în anii '70, terminat în 1980, cu scopul de a pune în mișcare turbinele hidrocentralei de la Arcești (com. Pleșoiu, jud. Olt), cu o putere instalată de 38 MW, dată în folosință la 11 nov. 1980. Supr.: 837 ha; vol.: 43,44 mil. m³.

ARCHIȘ, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în N Depr. Zarand; 1 816 loc. (1 iul. 1995): 920 de sex masc. și 896 fem. Expl. de cuarțit și calcar (în satul Groșeni). Satul Archiș este menționat documentar, prima oară, în 1552. Biserică având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1725), în satul Groșeni. Cod poștal: 2856.

ARCHITA → Vânători (4).

ARCIDAVA 1. → Histria.

2. → Vărădia.

ARDEOANI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Tazlău, pe râul Tazlău Sărat; 2 527 loc. (1 iul. 1995): 1 253 de sex masc. și 1 274 fem. Expl. de balast. Pe terit. satului Ardeoani a fost descoperit (1965) un tezaur monetar (95 denari romani imperiali). Cod poștal: 5480.

ARDUD 1. **Câmpia Ardudului**, câmpie înaltă în NV României, parte componentă a Câmpiei Someșului, situată între râul Someș la N, Dealurile Codrului (E-SE), râul Crasna (V) și Câmpia joasă a Someșului (V-NV), la 180-200 m alt. Acoperită predominant de soluri argiloiluviale podzolice și brune podzolite. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume etc. Viticultură.

2. Com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Ardudului, pe Pârâu Sărat; 6 619 loc. (1 iul. 1995): 3 199 de sex masc. și 3 420 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (mobilă). Produse textile și alim. Centru viticol. În satul Ardud, menționat documentar, prima oară, în 1215, iar apoi în 1231 (*Silva Ardud*), se află ruinele unei cetăți din sec. 15, o biserică romano-catolică zidită în 1482 (refăcută în 1860 și restaurată în 1959), cu elemente de arhitectură gotică, precum și ruinele castelului „Károlyi" (1630), dominate de un turn refăcut (1896) în stil neogotic; biserică având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1832), în satul Mădăraș. Cod poștal: 3959.

ARDUSAT, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în NV Depr. Baia Mare, în lunca Someșului; 2 425 loc. (1 iul. 1995): 1 198 de sex masc. și 1 227 fem. Expl. de balast. Satul Ardusat este menționat documentar, prima oară, în 1231. Ruinele unui castel din sec. 19. Biserică din lemn (1739). Cod poștal: 4816.

AREFU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 3 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele M-ților Frunți, pe valea superioară a Argeșului, în aval de lacul Vidraru; 3 122 loc. (1 iul. 1995): 1 577 de sex masc. și 1 545 fem. Hidrocentrala „Cumpănița" (5 MW), intrată în funcțiune în 1968. Fabrică de cherestea; prelucr. artistică a lemnului. Reșed. com. este satul *Căpățânenii Pământeni*. Pe terit. satului Căpățânenii Ungureni, pe un vârf de munte, greu accesibil, se află ruinele Cetății Poienari sau Cetatea lui Negru Vodă, datând din sec. 14, care, potrivit legendei, ar fi aparținut legendarului domn al Țării Românești, Negru Vodă, cunoscut în istoriografie

Arefu. Cetatea Poienari

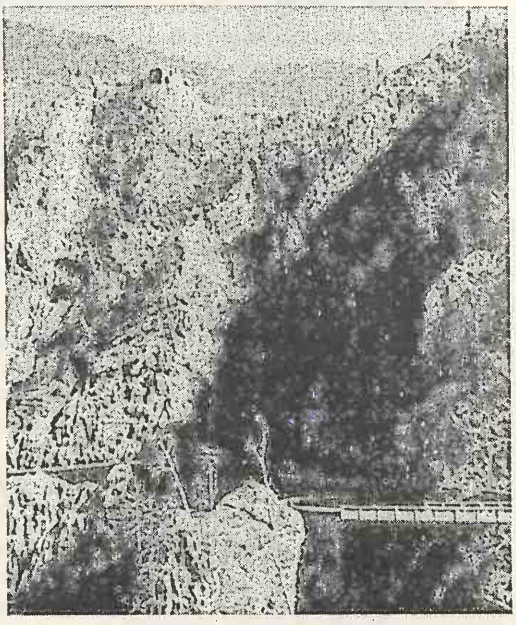

sub numele de Radu I. Pădurea Arefu, declarată rezervație forestieră (257 ha). Biserica din lemn cu hramul „Sfânta Parascheva" (începutul sec. 19), refăcută din zid (1857), în satul Arefu. Cod poștal: 0481.

ARGAMUM → Jurilovca.

ARGEDAVA → Mihăilești (1).

ARGEL (BRODINA), pas de înălțime în N României, situat între cursurile superioare ale văilor Moldovița și Brodina, între Obcina Mare și Obcina Feredeului (N Carpaților Orientali), la 1 100 m alt. Mijlocește legătura rutieră (drum județean nemodernizat) între localitățile Vama (în S) și Brodina (în N).

ARGESIS → Argeș (1).

ARGEȘ 1. Râu în S-SE României, afl. stg. al Dunării la Oltenița; 350 km; supr. bazinului: 12 550 km². Izvorăște din partea central-vestică a culmii pr. a M-ților Făgăraș prin doi afl.: *Buda* și *Capra*. Buda (22,6 km lungime), care este considerat izv. pr. al sistemului hidrografic Argeș, izvorăște de sub vf. Arpașu Mic (2 459 m alt.), de la 2 030 m alt., din lacul glaciar Buda, iar pârâul Capra (20 km lungime) izvorăște din lacul glaciar Capra, aflat sub vf. Vânătarea lui Buteanu (2 506 m alt.). În aval de confl. pârâului Buda cu Capra, a fost construit lacul de acumulare Vidraru (→) din bazinul căruia pornește în prezent cursul râului Argeș. De la izv. și pînă în zona municipiului Pitești, râul A. are o direcție de curgere N-S, drenând mai întâi pantele sudice ale M-ților Făgăraș, străbate apoi Muscelele Argeșului și Dealurile Argeșului, căpătând o ușoară tendință de abatere a cursului către SE, iar după ce separă Piem. Cotmeana (în V) de Piem. Cândești (în E), intră în câmpie (în aval de Pitești), îndreptându-și cursul, predominant, către SE, udând mai multe subunități ale Câmpiei Române. Panta medie de curgere a râului A. este de 13 m/km (mai accentuată în cursul superior, 65 m/km), iar debitul mediu multianual variază între 19,6 m³/s în cursul superior, 40 m³/s la ieșirea din zona piemontană și 73 m³/s la vărsare. Pe cursul superior al râului A. s-a construit un sistem hidroenergetic constituit din 17 hidrocentrale cu o putere instalată ce însumează 412,2 MW. Acestea sunt, din amonte spre aval: Cumpănița (5,0 MW, dată în folosință în 1968), Argeș — fostă Gheorghe Gheorghiu-Dej (220 MW — 1966), Oești (15 MW — 1967), Albești (15 MW — 1967), Cerbureni (15 MW — 1968), Valea Iașului (15 MW — 1969), Curtea de Argeș (7,7 MW — 1972), Noapteș (15,4 MW — 1973), Zigoneni (15,4 MW — 1973), Băiculești (15,4 MW — 1974), Mănicești (11,5 MW — 1975), Vâlcelele (15,4 MW — 1976), Merișani (11,5 MW — 1976), Budeasa (11,5 MW — 1978), Bascov (7,7 MW — 1971), Pitești (7,7 MW — 1972), Golești (8,0 MW — 1983). Valea superioară a râului A. se încadrează într-o interesantă și neasemuită zonă turistică străbătută de șoseaua națională Transfăgărășană. În cursul inferior, în aval de Mihăilești, au fost efectuate (în anii '80), parțial, lucrări de amenajare complexă a râului A. în contextul construirii Canalului București—Dunăre (lucrări începute în 1982 și întrerupte în dec. 1989). În zona de câmpie, apele râului A. sunt folosite pentru irigații și pentru alimentarea cu apă potabilă și industrială a municipiului București. Râul A. era numit în Antichitate *Ordessos*, de către scito-eleni, după toponimul local *Argesis*. Afl. pr.: Vâlsan, Râu Doamnei, Sabar, Dâmbovița (pe stg.), Neajlov (pe dr.).

Argeș (1). Lacul de acumulare

2. **Dealurile Argeșului** sau **Gruiurile Argeșului**, zonă deluroasă (parte componentă a Piem. Getic), extinsă pe terit. jud. Argeș, sub forma unui triunghi cu vf. spre S, între Muscelele Argeșului, la N, râul Argeșel și Piem. Cândești, la E, un golf al Câmpiei Piteștiului, la S și râul Argeș, la V. Alcătuite din depozite fluvio-lacustre (datând din Pleistocenul inf.) ce acoperă formațiuni mio-pliocene. Intens fragmentată de văile râurilor. Alt. max.: 726 m (Dealul Pietrosani). Reprezintă o importantă zonă pomicolă a jud. A. (pruni, meri, peri).

3. **Muscelele Argeșului** (**Muscelele Getice** sau **Subcarpații Argeșului**), situate între lanțul M-ților Cozia, Ghițu, Frunți, Iezer la N, valea superioară a

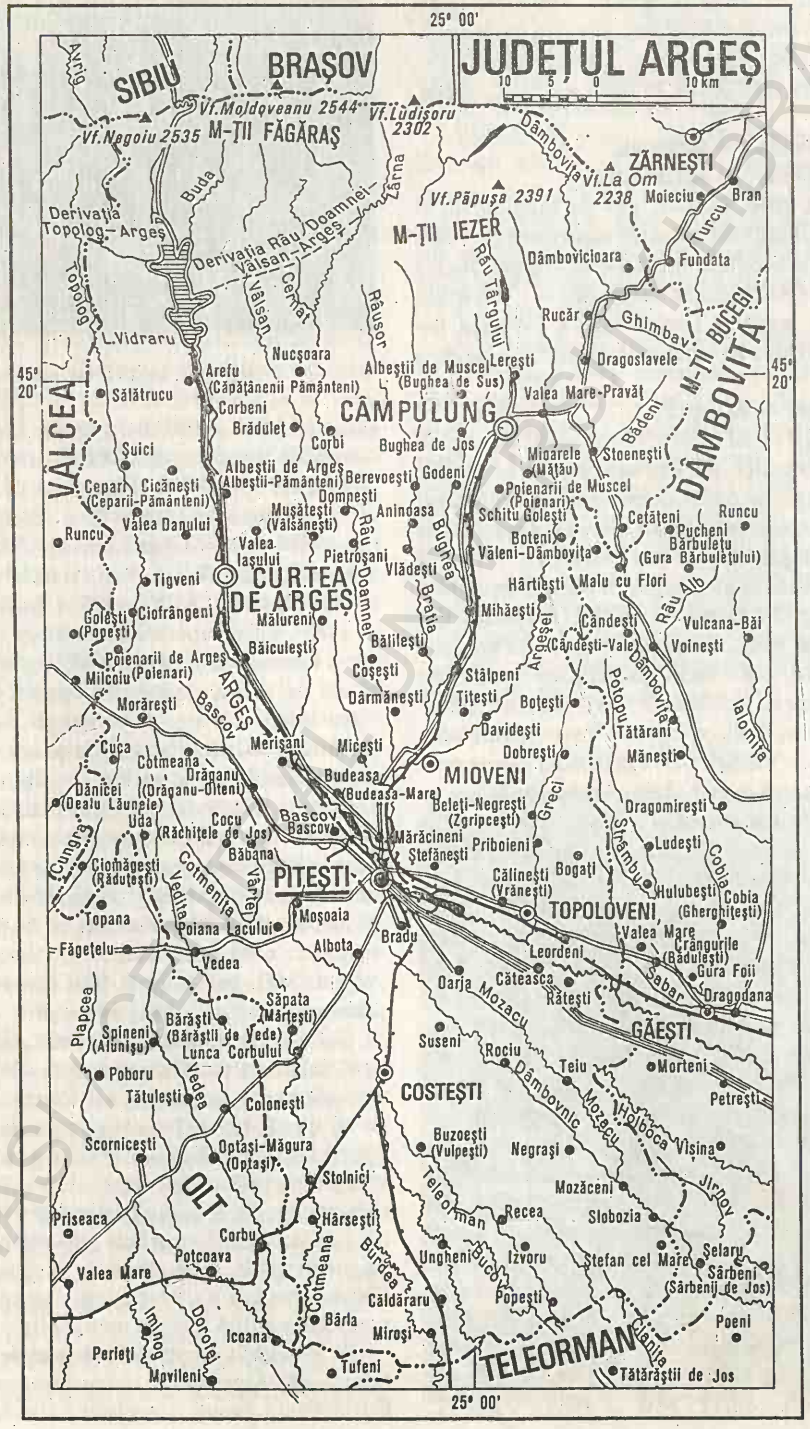
JUDEȚUL ARGEȘ
10 5 0 10 km
25° 00'
45° 20'
SIBIU
BRAȘOV
Avrig
Vf.Moldoveanu 2544
Vf.Negoiu 2535
M-ȚII FĂGĂRAȘ
Vf.Lăidișoru 2302
Dâmbovița
ZĂRNEȘTI
Vf.La Om 2238
Moieciu
Bran
Vf.Păpușa 2391
M-ȚII IEZER
Buda
Lărna
Derivația Topolog-Argeș
Derivația Râu Doamnei-Vâlsan-Argeș
Râu Târgului
Dâmbovicioara
Fundata
Turcu
Topolog
Vâlsan
Cernat
Râusor
Rucăr
Ghimbav
M-ȚII BUCEGI
DÂMBOVIȚA
L.Vidraru
Nucșoara
Albeștii de Muscel (Bughea de Sus)
Lereşti
Dragoslavele
Arefu (Căpățânenii Pământeni)
Valea Mare-Pravăț
VÂLCEA
Sălătrucu
Corbeni
CÂMPULUNG
Brăduleț
Corbi
Bughea de Jos
Badeni
Stoenești
Șuici
Albeștii de Argeș (Albeștii-Pământeni)
Berevoești
Godeni
Mioarele (Mătău)
Poienarii de Muscel (Poienari)
Cepari (Ceparii-Pământeni)
Cicănești
Domnești
Musătești (Vâlsănești)
Anindasa
Schitu Goleşti
Cetățeni
Runcu
Runcu
Valea Danului
Valea Iașului
Pietroșani
Râu Doamnei
Bughea
Boteni
Văleni-Dâmboviță
Pucheni
Bărbulețu (Gura Bărbulețului)
Tigveni
CURTEA DE ARGEȘ
Vlădești
Hârtiești
Malu cu Flori
Râu Alb
Golești (Popești)
Ciofrângeni
Mălureni
Bratia
Mihăești
Argeșel
Cândești (Cândești-Vale)
Vulcana-Băi
Poienarii de Argeș
Băiculeşti
Bălilești
Voinești
Milcoiu (Poienari)
Coșești
Stâlpeni
Potopu
Dâmbovița
Morăreşti
ARGEȘ
Bascov
Dârmănești
Țiteşti
Boțeşti
Ialomița
Davidești
Tătărani
Cuca
Cotmeana
Merișani
Miceşti
Dobreşti
Mănești
Dănicei (Dealu Lăunele)
Drăganu (Drăganu-Olteni)
Budeasa (Budeasa-Mare)
MIOVENI
Beleți-Negreşti (Zgripcești)
Greci
Dragomirești
Uda
Cocu (Răchitele de Jos)
Bascov
Mărăcineni
Priboieni
Ștefănești
Strâmbu
Ludeşti
Cungra
Ciomăgeşti (Rădulești)
Cotmeniţa
Vârtej
Băduna
PITEȘTI
Călinești (Vrănești)
Bogați
Cobia
Hulubeşti
Cobia (Gherghiţeşti)
Topana
Vedita
Poiana Lacului
Moșoaia
TOPOLOVENI
Valea Mare
Crângurile (Bădulești)
Făgețelu
Vedea
Albota
Bradu
Leordeni
Gura Foii
Sabar
Dragodana
Oarja
Mozacu
Câteasca
Răteşti
Plapcea
Spineni (Alunișu)
Bărăşti (Bărăștii de Vede)
Săpata (Mârțești)
Lunca Corbului
Suseni
GĂEȘTI
Rociu
Teiu
Morteni
Poboru
Vedea
Tătuleşti
Colonești
COSTEȘTI
Dâmbovnic
Mozacu
Holboca
Vișina
Petreşti
Scorniceşti
Optași-Măgura (Optași)
Buzoeşti (Vulpeşti)
Negraşi
Jirnov
OLT
Stolnici
Teleorman
Mozăceni
Priseaca
Hârșeşti
Recea
Slobozia
Corbu
Potcoava
Cotmeana
Burdea
Ungheni
Bucov
Izvoru
Ștefan cel Mare
Selaru
Sârbeni (Sârbenii de Jos)
Valea Mare
Căldăraru
Popeşti
Bârla
Iminog
Dorofei
Icoana
Miroşi
Cianța
Poeni
Perieți
Tufeni
TELEORMAN
Movileni
Tătărăștii de Jos

Dâmboviței la E, Piem. Cândești, Dealurile Argeșului, Piem. Cotmeana la S și valea Oltului la V, reprezintă o unitate de relief bine individualizată, formată dintr-o asociație de culmi înalte și prelungi, cu alt. între 600 și 1 000 m, separate de numeroase depresiuni. Denumirea de „muscele" a fost atribuită acestei zone de către I. P. Voitești, în 1908. Șirul masivelor deluroase este format dintr-o succesiune (de la E la V) de înălțimi ce depășesc 800 m alt.: Mățău (1 017 m), Ciocanu (886 m), Chicera sau Chiciura (1 218 m; după alte surse 1 227 m), Tămașu (1 104 m) ș.a. Sunt înălțimi cu aspect greoi, cutate în boltă, alcătuite din fliș grezo-marnos, gresii, argile, pe alocuri conglomerate etc., separate de culoare de vale (Topolog, Argeș, Vâlsan, Râu Târgului, Argeșel ș.a.), ale căror versanți sunt afectați de ravenare și alunecări. Șirul culmilor și masivelor deluroase domină către N o serie de depresiuni de contact tectonic, bine individualizate, extinse la poalele munților care le străjuiesc dinspre N: Sălătrucu pe râul Topolog, Arefu pe Argeș, Brădetu pe Vâlsan, Nucșoara pe Râu Doamnei, Câmpulung pe Bughea și Râu Târgului ș.a. Această zonă se caracterizează prin marea extindere a fânețelor și livezilor. Exploatări de lignit (în bazinul Schitu-Golești).

4. Cetate situată pe cursul superior al râului Argeș, pe locul actual al municipiului Curtea de Argeș, atestată documentar în 1330.

5. Județ situat în partea central-sudică a României, în bazinul superior al râului Argeș, între 44°83' și 45°37' latitudine N și 24°25' și 25°20' longitudine E, între jud. Sibiu și Brașov (la N), Dâmbovița (E), Teleorman (S), Olt (SV) și Vâlcea (V și NV). *Suprr.*: 6 826 km² (2,86% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 678 705 loc. (2,99% din populația țării), din care 332 614 de sex masc. (49,01%) și 346 091 fem. (50,99%). *Populația urbană*: 322 049 loc. (47,45%); *rurală*: 356 656 loc. (52,55%). *Densitatea*: 99,43 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 98,90% români, 0,95% țigani, 0,06% maghiari, 0,09% alte minorități. *Reșed.*: municipiul *Pitești*. *Orașe*: Câmpulung (municipiu), Costești, Curtea de Argeș (municipiu), Mioveni, Topoloveni. *Comune*: 93. *Sate*: 577 (din care 14 aparțin orașelor). *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 2.

Relief variat, reprezentat prin trei mari unități care coboară, altimetric, de la N spre S. Unitatea montană, care ocupă 25% din supr. jud. A., se desfășoară în partea de N a acestuia, pe direcție E-V (c. 40 km), cuprinzând culmea pr. a M-ților Făgăraș, dominată de cele mai înalte vârfuri din Carpații Românești (Moldoveanu, 2 544 m — alt. max. a întregului lanț carpatic românesc; Negoiu, 2 535 m; Dara, 2 500 m ș.a.) situate la limita cu jud. Brașov și Sibiu, apoi, prelungirile de V ale masivului Leaota și cele de SV ale M-ților Piatra Craiului, precum și lanțul masivelor muntoase Iezer-Păpușa (2 462 m), Ghițu (1 622 m), Frunți (1 534 m). Partea centrală a jud. A. este ocupată în proporție de 55% de regiuni deluroase (Muscelele Argeșului) și de subunități ale Pod. Getic (porțiuni din Dealurile Argeșului, Piem. Cândești și Piem. Cotmeana), iar reg. de S, de subunități ale Câmpiei Române (Câmpia Piteștiului și un sector al Câmpiei Găvanu-Burdea).

Climă temperat-continentală, cu temp. medii anuale ce prezintă diferențieri altitudinale, cuprinse între –2°C pe crestele înalte ale M-ților Făgăraș, 6-7°C în zonele deluroase și de podiș și 10,5°C în câmpie. Temp. max. absolută (41,0°C) s-a înregistrat la stația Goleștii-Badii (Topoloveni), la 14 aug. 1946, iar temp. minimă absolută (–31,0°C) la Câmpulung (24 dec. 1933). Precipitațiile atmosferice însumează cantități medii anuale variabile în funcție de unitățile de relief, atingând valori de 600 mm în câmpie, 800-1 000 mm în zonele de deal și podiș și peste 1 400 mm în reg. montane înalte. Vânturile predominante bat dinspre NV (18%) și V (14%) cu viteze medii anuale de 2,3 m/s pentru direcția NV și 1,8 m/s pentru cea de V, viteze mai mari înregistrându-se pe culmile M-ților Făgăraș, mai ales iarna, când ating valori max. de 50-60 m/s.

Rețeaua hidrografică, cu o densitate mare și debite bogate, este reprezentată în pr. prin cursul superior al râului Argeș, care colectează direct sau prin intermediul afl. săi, majoritatea râurilor de pe terit. jud. A., printre care Vâlsan, Râu Doamnei cu afl. său Râu Târgului, Budișteanca ș.a. Partea de NV a jud. A. este drenată de un sector de vale al râului Topolog, iar partea de S, de cursurile superioare ale râurilor Cotmeana, Teleorman, Dâmbovnic, Neajlov ș.a. În zona montană înaltă se află 20 de lacuri glaciare (Capra, Călțun, Buda, Podu Giurgiului, Paltinu ș.a.), pe cursul superior al Argeșului au fost construite mai multe lacuri de acumulare (cel mai mare fiind Vidraru →), iar pe Dâmbovița acumularea de la Pecineagu.

Vegetația naturală are o distribuție etajată în funcție de unitățile de relief. În zona de câmpie se dezvoltă pâlcuri de păduri de cer *(Quercus cerris)* și de gârniță *(Quercus frainetto)*, uneori și de stejar pedunculat *(Quercus robur)*, care alternează cu pajiști stepizate și cu terenuri agricole; în reg. deluroase, de podiș și montană joasă, respectiv între 300 și 1 300 m alt., se desfășoară etajul pădurilor de foioase, alcătuite din gorun *(Quercus petraea)*, carpen în amestec cu fag, iar la alt. cuprinse între 1 300 și 1 800 m se extind pădurile de brad și molid. Etajele subalpin și alpin, la peste 1 800 m alt. sunt constituite din tufărișuri (jnepeni, ienupăr) ce alternează cu pajiști alpine care formează o importantă bază furajeră pentru pășunatul sezonier. În M-ții Făgăraș se mai păstrează câteva pâlcuri de zâmbru *(Pinus cembra)*, relict glaciar.

Fauna domeniului forestier este alcătuită din mamifere de interes cinegetic, printre care se remarcă mistreți, urși, cerbi, căprioare, lupi, vulpi, râși, veverițe ș.a. Cel mai valoros element îl reprezintă capra neagră *(Rupicapra rupicapra)*, cu o frecvență mare pe crestele M-ților Făgăraș, declarată monument al naturii și ocrotită de lege. Avifauna include cocoșul de munte, ierunca, vulturul pleșuv, acvila de piatră, fâsa alpină, cinteza ș. a. În zona de câmpie sunt frecvente rozătoarele (iepuri, hârciogi, șoareci ș.a.), șopârlele, uliii, ciocârliile etc. Apele sunt populate de păstrăvi, mreană, clean, crap, caras etc. O specie endemică deosebit de interesantă este peștele *Romanichtys valsanicola*, întâlnit numai într-o mică porțiune a râului Argeș și în Vâlsan.

Resursele naturale sunt reprezentate printr-o gamă variată de produse ale solului și subsolului: păduri (289 974 ha, 1 ian. 1995, locul 4 pe țară), zăcăminte de petrol și gaze naturale (Bogați, Leordeni, Moșoaia, Cocu, Merișani, Miroși ș.a.), de lignit (Poienarii de Muscel, Berevoești, Jugur, Schitu Golești, Boteni, Godeni etc.), sare (Slătioarele), gips (Stănești, Oești ș.a.), calcar ornamental (Albeștii de Muscel), calcar pentru ciment (Mateiaș, Dragoslavele), argile comune (Budeasa, Câmpulung, Leordeni, Valea Iașului ș.a.), gresii (Brădetu), balast (în albiile râurilor), izv. cu ape minerale cu valoare terapeutică (Brădetu, Bughea de Sus) etc.

Istoric. Vestigiile arheologice descoperite pe terit. jud. A. atestă existența unor așezări omenești datând din Paleolitic. Descoperirile de pe văile râurilor Dâmbovnic, Argeș, Neajlov, Mozacu dovedesc că această reg. forma, împreună cu văile Oltului și Dârjovului din apropiere, una dintre cele mai însemnate zone ale Culturii de prund din Europa, asemănătoare celor aparținând Culturii Oldowaiană. Identificarea unor așezări în arealul localit. Bârlogu, Cetățeni, Rociu, Teiu, Țițești, Râca, Albeștii de Muscel ș.a. relevă existența unei vieți înfloritoare și în Neolitic și în epocile bronzului și a fierului. Geto-dacii au avut la Cetățeni, în sec. 2-1 î.Hr., un puternic centru economic și de schimb (*emporium*), iar romanii au întemeiat (sec. 2-4 d.Hr.) castrele de la Rucăr, Jidava (azi Pescăreasa), Câmpulung, Purcăreni. Pe aceste plaiuri a luat ființă, în sec. 13, puternicul voievodat al lui Seneslau (menționat în *Diploma ioaniților* din 1247), care își stabilise capitala în Depr. Arefu (sau în cea a Titeștilor; alte surse indică Curtea de Argeș). Pe terit. jud. A. se află cel mai vechi oraș din Muntenia, Câmpulung (c. 1300), care a fost capitala Țării Românești în sec. 14. Menționată documentar, prima oară, în 1385, localit. Pitești apare atestată ulterior într-un act emis de Mircea cel Bătrân la 20 mai 1388, apoi ca oraș într-un hrisov din aug. 1481 și ca reșed. domnească a lui Neagoe Basarab în sec. 16. La conacul din Golești a poposit, timp de trei zile (18-20 mai 1821), Tudor Vladimirescu, conducătorul Revoluției de la 1821, la întoarcerea sa din București în drum către mânăstirile din N Olteniei, loc în care a fost arestat de către Iordache Olimpiotul și predat lui Alexandru Ipsilanti. La pregătirea și conducerea Revoluției de la 1848-1849, o importantă activitate au desfășurat-o argeșenii Alexandru Golescu-Negru (Arăpilă) — un ardent luptător și pentru Unirea Principatelor — , frații Ștefan și Nicolae G. Golescu, frații Dumitru și Ion Brătianu ș.a. În perioada primului război mondial (1916-1918), pe frontul de la Rucăr—Dragoslavele, ostașii români au înscris memorabile pagini de vitejie, iar în timpul evenimentelor din august 1944, pe terit. jud. A. au avut loc acțiuni de luptă împotriva trupelor germane (la Rucăr și Dragoslavele).

Economia jud. A. are un caracter preponderent industrial, evidențiat și de raportul dintre producția globală industrială (327 889,8 mil. lei, în 1992) și cea agricolă (43 818 mil. lei, 1992). Activitatea economică este susținută de 8 460 de agenți economici, printre care 19 regii autonome, 8 235

societăți comerciale (180 cu capital de stat, 8 088 cu capital privat și 17 cu capital mixt) ș.a., care desfășoară, concomitent, acțiuni industriale, agricole, de construcții, de transport, comerț, turism, servicii etc. Pr. produse industriale care se realizează în cadrul jud. A. sunt: energia electrică (termocentralele Pitești, Schitu Golești și salba celor 17 hidrocentrale de pe râul Argeș →), autoturisme de oraș, marca „Dacia" (Mioveni), și de teren — „ARO" (Câmpulung), utilaj greu, poduri metalice, motoare electrice și produse petrochimice (Pitești), mat. de constr. (Pitești, Câmpulung, Costești, Valea Mare-Pravăț), stofe și conf. (Pitești, Curtea de Argeș), aparate electrocasnice (Curtea de Argeș), mobilă, parchet, cherestea (Pitești, Curtea de Argeș, Stâlpeni, Câmpulung, Rucăr), tananți (Pitești), încălțăminte (Pitești), articole de porțelan (Curtea de Argeș), produse alim. diverse (Pitești, Câmpulung, Curtea de Argeș, Topoloveni, Băiculești, Ștefănești, Costești) etc.

Agricultura, care la sf. anului 1994 dispunea de un fond agricol însemnat (345 057 ha) și de o bază tehnico-materială corespunzătoare, are un caracter intensiv și o structură variată. Din totalul supr. agricole (345 057 ha), 170 571 ha revin terenurilor arabile, 101 700 ha pășunilor, 42 378 ha fânețelor, 3 457 ha viilor și pepinierelor viticole, 26 951 ha livezilor și pepinierelor pomicole (locul 1 pe țară) etc. În 1994, în structura culturilor de câmp predominau supr. ocupate cu porumb (55 491 ha), urmate de cele cu grâu și secară (47 522 ha), plante uleioase (11 548 ha), floarea-soarelui (10 792 ha), orz și orzoaică, ovăz, legume, cartofi, sfeclă de zahăr etc. Prin numărul mare de pomi fructiferi (în componența cărora predomină prunii și merii) și prin producția totală de fructe (68 323 tone, 1994), din care 41 031 tone prune, 14 746 tone mere, 5 631 tone pere etc.), jud. A. ocupă locul 1 pe țară. Viticultura se practică în special la contactul Câmpiei Piteștiului cu Piem. Cândești, unde se întâlnesc podgoriile Ștefănești și Leordeni, specializate în producția de struguri pentru vinuri albe (tămâioasă, Muscat Ottonel etc.). La începutul anului 1995, sectorul zootehnic era format din 122,2 mii capete bovine (111,6 mii capete în sectorul privat), 125,9 mii capete porcine (122,2 mii capete în sectorul privat), 216,7 mii capete ovine (201,4 mii capete în sectorul privat), 24,2 mii capete caprine (numai în sectorul privat), 15,0 mii capete cabaline (14,6 mii capete în sectorul privat). Avicultură (1 314,9 mii capete păsări, 1 020,8 mii capete în sectorul privat); apicultură (31,5 mii familii de albine, locul 1 pe țară la producția de miere: 998,4 tone, 1992).

Căi de comunicație (1995): lungimea rețelei feroviare însumează 225 km, cu o densitate de 33 km/1 000 km² teritoriu, iar cea a drumurilor publice 2 662 km, din care 582 km modernizate, având o densitate de 39 km/100 km² teritoriu. În cadrul traficului rutier, o însemnătate deosebită o are autostrada București—Pitești (114 km), continuată de un sector al șoselei naționale Transfăgărășene care scurtează drumul dintre Transilvania și Muntenia, precum și drumul național Pitești—Câmpulung — prin Culoarul Bran—Rucăr, spre Brașov.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. A. își desfășurau activitatea 482 grădinițe de copii, cu 21 099 copii înscriși și 1 071 personal didactic, 494 de școli generale (învățământ primar, clasele 1-4 și gimnazial, clasele 5-8) cu 75 007 elevi și 5 362 cadre didactice, 37 licee cu 27 248 elevi și 2 044 profesori, 22 de școli profesionale cu 9 843 elevi și 259 profesori, o universitate cu cinci facultăți (cu 3 439 studenți și 213 profesori). În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor de cultură și artă cuprindea un teatru dramatic „Alexandru Davila" (f. 1948, la Pitești), 62 de cinematografe, 611 biblioteci, cu 3 555 000 vol., 18 muzee (Pitești, Câmpulung, Golești, Curtea de Argeș ș.a.), numeroase case memoriale („George Topârceanu" la Nămăești, „Tudor Mușatescu" la Câmpulung, „George Ștephănescu" la Căpățâneni, „Liviu Rebreanu" la Valea Mare-Pravăț ș.a.), cămine culturale, case de cultură, ansambluri folclorice, o orchestră profesionistă de muzică populară („Doina Argeșului") etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor nouă cluburi sportive, trei asociații sportive și 215 secții sportive în care activează 7 135 sportivi, 226 antrenori și 339 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. A. dispunea de 14 spitale cu 4 21(paturi (1 pat de spital pentru 161 locuitori), 93 dis pensare medicale comunale și 79 dispensare oră șenești, 14 policlinici, 51 de farmacii ș.a., în cadru cărora activau 1 100 medici (1 medic la 617 lo cuitori), 191 stomatologi (1 medic stomatolog l 3 553 locuitori), 3 566 personal sanitar cu pregătir medie ș.a.

Turism. Jud. A. se înscrie printre primele locuri din țară în ceea ce privește potențialul său turistic, asigurat și de o bază materială adecvată (20 hoteluri, șapte moteluri, cinci cabane, două campinguri, două hanuri și mai multe popasuri turistice cu o capacitate totală de cazare de 4 413 locuri, 1994). Pr. elemente de atracție turistică ale jud. A. sunt: peisajul natural variat, de o inegalabilă frumusețe (vârfurile semețe ale M-ților Făgăraș — multe dintre ele oglindindu-se în apa unor neasemuite lacuri glaciare, ca de pildă Capra, Buda ș.a., peștera și Cheile Dâmbovicioarei, Cheile Brusturetului, lacul de acumulare Vidraru și întreaga salbă de lacuri antropice de pe cursul superior al văii Argeșului etc.), varietatea elementelor de floră și faună, cu multe specii declarate monumente ale naturii (floarea de colți/ *Leontopodium alpinum*, garofița Pietrii Craiului/ *Dianthus callizonus*, bujorul de munte sau smirdarul/*Rhododendron kotschyi*, zâmbrul/*Pinus cembra*, capra neagră/*Rupicapra rupicapra* ș.a.), vestigiile istorice și monumentele arhitectonice (Complexul Curții Domnești de la Curtea de Argeș, Cetatea Poienari-Argeș, culele de la Retevoești și Țițești, conacul de la Goleşti, ansamblul „Bărăția" din Câmpulung etc.), obiectivele social-culturale (muzeele și casele memoriale ale poeților George Topârceanu din Nămăești, romancierului Liviu Rebreanu din Valea Mare-Pravăț, compozitorului George Ștephănescu din Căpățâneni, scriitorului Vladimir Streinu din Teiu ș.a.), numeroasele biserici și mânăstiri, varietatea și originalitatea folclorului și a artei populare, numeroasele rezervații (poiana cu narcise din Negrași, granitul și calcarele numulitice de la Albești, punctul fosilifer de la Suslănești ș.a.). Indicativ auto: *AG*.

Localităţile jud. Argeş

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*	
1. CÂMPULUNG	1. Valea Rumânești	
2. CURTEA DE ARGEŞ	1. Noapteș	
3. PITEȘTI		
II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. COSTEȘTI		1. Broșteni
		2. Lăceni
		3. Pârvu Roșu
		4. Podu Broșteni
		5. Smei
		6. Stârci
2. MIOVENI *		1. Clucereasa
		2. Colibași
		3. Făgetu
		4. Racovița
3. TOPOLOVENI		1. Boțârcani
		2. Crintești
		3. Gorănești
		4. Țigănești

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Colibași.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III. Comune	*Satele componente (primul sat este reșed. com.)*
1. ALBEȘTII DE ARGEȘ	1. Albeștii Pământeni
	2. Albeștii Ungureni
	3. Brătești
	4. Doblea
	5. Dobrotu
	6. Dumirești
	7. Florieni
2. ALBEȘTII DE MUSCEL	1. Bughea de Sus
	2. Albești
	3. Cândești
3. ALBOTA	1. Albota
	2. Cerbu
	3. Frătești
	4. Gura Văii
	5. Mareș
4. ANINOASA	1. Aninoasa
	2. Broșteni
	3. Slănic
	4. Valea Siliștii
5. AREFU	1. Căpățânenii Pământeni
	2. Arefu
	3. Căpățânenii Ungureni
6. BASCOV	1. Bascov
	2. Brăileni
	3. Glâmbocu
	4. Mica
	5. Prislopu Mic
	6. Schiau
	7. Uiasca
	8. Valea Ursului
7. BĂBANA	1. Băbana
	2. Băjănești
	3. Ciobănești
	4. Cotmenița
	5. Groși
	6. Lupueni
	7. Slătioarele
8. BĂICULEȘTI	1. Băiculești
	2. Alunișu
	3. Anghinești
	4. Argeșani
	5. Mănicești
	6. Stejari
	7. Tutana
	8. Valea Brazilor
	9. Valea lui Enache
	10. Zigoneni
9. BĂLILEȘTI	1. Bălilești
	2. Băjești
	3. Golești
	4. Poienița
	5. Priboaia
	6. Ulita
	7. Valea Mare-Bratia
10. BÂRLA	1. Bârla
	2. Afrimești
	3. Bădești
	4. Brabeți
	5. Ciocești
	6. Malu
	7. Mândra
	8. Mozăcenii-Vale
	9. Podișoru
	10. Șelărească
	11. Urlueni
	12. Zuvelcați
11. BELEȚI-NEGREȘTI	1. Zgripcești
	2. Beleți
	3. Lențea
	4. Negrești
12. BEREVOEȘTI	1. Berevoești
	2. Bratia
	3. Gămăcești
	4. Oțelu
13. BOGAȚI	1. Bogați
	2. Bârloi
	3. Bujoi
	4. Chițești
	5. Dumbrava
	6. Glâmbocel
	7. Glâmbocelu
	8. Suseni
14. BOTENI	1. Boteni
	2. Balabani
	3. Lunca
	4. Mușcel
15. BOȚEȘTI	1. Boțești
	2. Moșteni-Greci
16. BRADU	1. Bradu
	2. Geamăna
17. BRĂDULEȚ	1. Brăduleț
	2. Alunișu

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Brădetu
	4. Cosaci
	5. Galeșu
	6. Piatra
	7. Slămnești
	8. Uleni
	9. Ungureni
18. BUDEASA	1. Budeasa Mare
	2. Budeasa Mică
	3. Calotești
	4. Gălășești
	5. Rogojina
	6. Valea Mărului
19. BUGHEA DE JOS	1. Bughea de Jos
20. BUZOEȘTI	1. Vulpești
	2. Bujoreni
	3. Buzoești
	4. Cornățel
	5. Curteanca
	6. Ionești
	7. Podeni
	8. Redea
	9. Șerboeni
	10. Tomșanca
	11. Vlăduța
21. CĂLDĂRARU	1. Căldăraru
	2. Burdea
	3. Strâmbeni
22. CĂLINEȘTI	1. Vrănești
	2. Călinești
	3. Cârstieni
	4. Ciocănești
	5. Glodu
	6. Gorganu
	7. Radu Negru
	8. Râncăciov
	9. Udeni-Zăvoi
	10. Urlucea
	11. Valea Corbului
	12. Văleni-Podgoria
23. CĂTEASCA	1. Cătеasca
	2. Catancle
	3. Cireșu
	4. Coșeri
	5. Gruiu
	6. Recea
	7. Siliștea
24. CEPARI	1. Ceparii Pământeni
	2. Cărpeniș
	3. Ceparii Ungureni
	4. Morăști
	5. Șendrulești
	6. Urluiești
	7. Valea Măgurei
	8. Zamfirești
25. CETĂȚENI	1. Cetățeni
	2. Lăicăi
	3. Valea Cetățuia
26. CICĂNEȘTI	1. Cicănești
	2. Bărăști
	3. Mioarele
	4. Urechești
27. CIOFRÂNGENI	1. Ciofrângeni
	2. Burluși
	3. Lacurile
	4. Piatra
	5. Schitu-Matei
28. CIOMĂGEȘTI	1. Răduțești
	2. Beculești
	3. Bratia
	4. Ciomăgești
	5. Cungrea
	6. Dogari
	7. Fedelești
	8. Giuclani
	9. Păunești
29. COCU	1. Răchițele de Jos
	2. Bărbătești
	3. Cocu
	4. Crucișoara
	5. Făcălețești
	6. Greabănu
	7. Popești
	8. Răchițele de Sus
30. CORBENI	1. Corbeni
	2. Berindești
	3. Bucșenești
	4. Oeștii Pământeni
	5. Oeștii Ungureni
	6. Poienari
	7. Rotunda
	8. Turburea
31. CORBI	1. Corbi
	2. Corbșori
	3. Jgheaburi
	4. Poduri
	5. Poienărei
	6. Stănești

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

32. COȘEȘTI
1. Coșești
2. Jupânești
3. Lăpușani
4. Leicești
5. Păcioiu
6. Petrești
7. Priseaca

33. COTMEANA
1. Cotmeana
2. Bascovele
3. Bunești
4. Costești
5. Dealu Pădurii
6. Drăgolești
7. Lintești
8. Negești
9. Pielești
10. Săndulești
11. Spiridoni
12. Ursoaia
13. Vârloveni
14. Zamfirești

34. CUCA
1. Cuca
2. Bălțata
3. Bărbălani
4. Cârcești
5. Cotu
6. Crivățu
7. Lăunele de Sus
8. Măcăi
9. Mănești
10. Sinești
11. Stănicei
12. Teodorești
13. Valea Cucii
14. Vonigeasa

35. DAVIDEȘTI
1. Davideşti
2. Conțești
3. Voroveni

36. DÂMBOVICIOARA
1. Dâmbovicioara
2. Ciocanu
3. Podu Dâmboviței

37. DÂRMĂNEȘTI
1. Dârmănești
2. Negreni
3. Piscani
4. Valea Nandrii
5. Valea Rizii

38. DOBREȘTI
1. Dobrești
2. Furești

39. DOMNEȘTI
1. Domnești

40. DRAGOSLAVELE
1. Dragoslavele
2. Valea Hotarului

41. DRĂGANU
1. Drăganu-Olteni
2. Băcești
3. Dumbrăvești
4. Prislopu Mare

42. GODENI
1. Godeni
2. Bordeieni
3. Capu Piscului
4. Cotești
5. Malu

43. HÂRSEȘTI
1. Hârseşti
2. Ciobani
3. Martalogi

44. HÂRTIEȘTI
1. Hârtieşti
2. Bârzești
3. Dealu
4. Huluba
5. Lespezi
6. Lucieni
7. Vulturești

45. IZVORU
1. Izvoru

46. LEORDENI
1. Leordeni
2. Baloteasca
3. Băila
4. Bântău
5. Budișteni
6. Cârciumărești
7. Ciolcești
8. Ciulnița
9. Cotu Malului
10. Glâmbocata
11. Glâmbocata-De
12. Glodu
13. Moara Mocanul
14. Schitu Scoicești

47. LEREȘTI
1. Lereşti
2. Pojorâta
3. Voinești

48. LUNCA CORBULUI
1. Lunca Corbului
2. Bumbueni
3. Catane
4. Cieşti
5. Lăngești
6. Mârghia de Jos
7. Mârghia de Sus
8. Pădureți
9. Silișteni

49. MĂLURENI
1. Mălureni
2. Bunești
3. Păuleasca

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	4. Toplița
	5. Zărnești
50. MĂRĂCINENI	1. Mărăcineni
	2. Argeșelu
51. MERIȘANI	1. Merișani
	2. Borlești
	3. Brătească
	4. Capu Piscului
	5. Crâmpotani
	6. Dobrogostea
	7. Malu Vânăt
	8. Vărzaru
	9. Vâlcelele
52. MICEȘTI	1. Micești
	2. Brânzari
	3. Păuleasca
	4. Purcăreni
53. MIHĂEȘTI	1. Mihăești
	2. Drăghici
	3. Furnicoși
	4. Rudeni
	5. Valea Bradului
	6. Valea Popii
	7. Văcarea
54. MIOARELE	1. Mățău
	2. Aluniș
	3. Chilii
	4. Cocenești
	5. Suslănești
55. MIROȘI	1. Miroși
	2. Surdulești
56. MORĂREȘTI	1. Morărești
	2. Dedulești
	3. Dealu Obejdeanului
	4. Luminile
	5. Măncioiu
	6. Săpunari
57. MOȘOAIA	1. Moșoaia
	2. Bătrâni
	3. Ciocănăi
	4. Dealu Viilor
	5. Hințești
	6. Lăzărești
	7. Smeura
58. MOZĂCENI	1. Mozăceni
	2. Babaroaga
	3. Zidurile
59. MUȘĂTEȘTI	1. Vâlsănești
	2. Bolovănești
	3. Costești-Vâlsan
	4. Mușătești
	5. Prosia
	6. Robaia
	7. Stroești
	8. Valea Faurului
	9. Valea lui Maș
	10. Valea Muscelului
60. NEGRAȘI	1. Negrași
	2. Bârlogu
	3. Buta
	4. Mozacu
61. NUCȘOARA	1. Nucșoara
	2. Gruiu
	3. Sboghițești
	4. Slatina
62. OARJA	1. Oarja
	2. Ceaușești
63. PIETROȘANI	1. Pietroșani
	2. Bădești
	3. Gănești
	4. Retevoiești
	5. Vărzăroaia
64. POIANA LACULUI	1. Poiana Lacului
	2. Cătunași
	3. Cepari
	4. Dealu Orașului
	5. Dealu Viilor
	6. Dinculești
	7. Găleșteanu
	8. Gărdinești
	9. Gâlcești
	10. Metofu
	11. Păduroiu din Deal
	12. Păduroiu din Vale
	13. Sămara
65. POIENARII DE ARGEȘ	1. Poienari
	2. Ceaurești
	3. Ioanicești
	4. Tomulești
66. POIENARII DE MUSCEL	1. Poienari
	2. Groșani
	3. Jugur
	4. Șerbănești
	5. Valea Îndărăt

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

67. POPEȘTI
1. Popești
2. Adunați
3. Bucov
4. Palanga
5. Purcăreni
6. Râca
7. Slobozia

68. PRIBOIENI
1. Priboieni
2. Albotele
3. Paraschivești
4. Sămăila
5. Pitoi
6. Valea Mare
7. Valea Nenii
8. Valea Popii

69. RĂTEȘTI
1. Rătești
2. Ciupa-Mănciulescu
3. Furdueşti
4. Mavrodolu
5. Nejlovelu
6. Pătuleni
7. Tigveni

70. RECEA
1. Recea
2. Deagu de Jos
3. Deagu de Sus
4. Goleasca
5. Orodel

71. ROCIU
1. Rociu
2. Gliganu de Jos
3. Gliganu de Sus
4. Șerbănești

72. RUCĂR
1. Rucăr
2. Sătic

73. SĂLĂTRUCU
1. Sălătrucu
2. Văleni

74. SĂPATA
1. Mârțești
2. Bănărești
3. Dealu Bradului
4. Drăghicești
5. Găinușa
6. Lipia
7. Popești
8. Turcești

75. SCHITU GOLEȘTI
1. Schitu Golești
2. Burnești
3. Costiță
4. Lăzărești
5. Loturi
6. Valea Pechii

76. SLOBOZIA
1. Slobozia
2. Nigrișoara

77. STÂLPENI
1. Stâlpeni
2. Dealu Frumos
3. Livezeni
4. Ogrezea
5. Opreşti
6. Pițigaia
7. Rădești

78. STOENEȘTI
1. Stoenești
2. Bădeni
3. Cotenești
4. Lunca Gârlii
5. Piatra
6. Slobozia
7. Valea Bădenilor

79. STOLNICI
1. Stolnici
2. Cochinești
3. Cotmeana
4. Fâlfani
5. Izbășești
6. Vlășcuța

80. SUSENI
1. Suseni
2. Burdești
3. Cerșani
4. Chiriței
5. Găleșești
6. Odăeni
7. Pădureni
8. Strâmbeni
9. Ștefănești
10. Țuțulești

81. ȘTEFAN CEL MARE
1. Ștefan cel Mare
2. Glavacioc

82. ȘTEFĂNEȘTI
1. Ștefănești
2. Enculești
3. Golești
4. Izvorani
5. Ștefăneștii Noi
6. Valea Mare-Podgoria
7. Viișoara
8. Zăvoi

83. ȘUICI
1. Șuici
2. Ianculești
3. Paltenu
4. Păuleni
5. Rudeni
6. Valea Calului

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

84. TEIU
1. Teiu
2. Leșile

85. TIGVENI
1. Tigveni
2. Bădislava
3. Bălilești
4. Bălteni
5. Bârseștii de Jos
6. Bârseștii de Sus
7. Blaju
8. Vlădești

86. ȚIȚEȘTI
1. Țițești
2. Bucșenești-Lotași
3. Cișmea
4. Valea Mănăstirii
5. Valea Stânii

87. UDA
1. Uda
2. Bădulești
3. Bărănești
4. Branistea
5. Chiriței
6. Cotu
7. Dealu Bisericii
8. Dealu Tolcesii
9. Diconești
10. Gorani
11. Greabăn
12. Lungulești
13. Miercani
14. Râjlețu-Govora
15. Romana
16. Săliștea

88. UNGHENI
1. Ungheni
2. Colțu
3. Găujani
4. Goia
5. Humele
6. Satu Nou

89. VALEA DANULUI
1. Valea Danului
2. Bănicești
3. Bolculești
4. Borobănești
5. Vernești

90. VALEA IAȘULUI
1. Valea Iașului
2. Bădila
3. Bărbălătești
4. Borovinești
5. Cerbureni
6. Mustățești
7. Ruginoasa
8. Ungureni
9. Valea Uleiului

91. VALEA MARE-PRAVĂȚ
1. Valea Mare-Pravăț
2. Bilcești
3. Colnic
4. Fântânea
5. Gura Pravăț
6. Nămăești
7. Pietroasa
8. Șelari

92. VEDEA
1. Vedea
2. Bădicea
3. Blejani
4. Burețești
5. Chiriței
6. Chițani
7. Ciurești
8. Dincani
9. Fata
10. Frătici
11. Izvoru de Jos
12. Izvoru de Sus
13. Lungani
14. Mogoșești
15. Prodani
16. Rățoi
17. Vața
18. Vârșești
19. Vețișoara

93. VLĂDEȘTI
1. Vlădești
2. Coteasca
3. Drăghescu
4. Putina

ARGEȘEL, râu, afl. stg. al Râului Târgului în aval de Mioveni; 76 km; supr. bazinului: 242 km². Izv. de pe pantele de S ale masivului Păpușa, de sub vf. Păpușa (2 391 m alt.), de la 2 020 m alt., având o direcție predominantă de curgere N-S, cu ușoară abatere spre SV în aval de com. Davidești, căpătând înfățișarea unui arc de cerc. Străbate mai întâi zona cristalină a M-ților Păpușa, unde are pantă mare de curgere (54 m/km), apoi, în aval de Nămăești, intră în zona subcarpatică, iar în aval de Hârtiești drenează Piem. Cândești, trecând prin Mioveni. În zona Piem. Cândești, din cauza infiltrațiilor puternice

BU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

în pietrișurile piemontane, râul seacă în anii secetoși. Este lipsit de afl. importanți.

ARGETOAIA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 12 sate, situată în Piem. Bălăciței, pe râul Argetoaia; 4 933 loc. (1 iul. 1995): 2 389 de sex masc. și 2 544 fem. Biserică cu triplu hram „Sfântul Nicolae, Sfântul Ioan și Sfântul Gheorghe" (1813). Cod poștal: 1198.

ARICEȘTII RAHTIVANI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Prahovei; 8 131 loc. (1 iul. 1995): 4 057 de sex masc. și 4 074 fem. Stație de c.f. (în satul Târgșoru Nou). Expl. de petrol și gaze naturale. Biserica „Sfântul Ilie" (1777, reparată în 1887) păstrează picturi murale originare; biserica „Sfântul Nicolae" (1811, reparată în 1880). Cod poștal: 2071.

ARICEȘTII ZELETIN, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Telcajenului cu prelungirile M-ților Ciucaș; 1 565 loc. (1 iul. 1995): 785 de sex masc. și 780 fem. Expl. forestiere. Biserică cu dublu hram, „Sfântul Ilie și Sfântul Nicolae" (1770), în satul Ariceștii Rahtivani; în satul Târgșoru Nou se află biserica „Sfinții Voievozi", a fostei mânăstiri Târgșoru Nou, deteriorată de cutremurul din 10 nov. 1940 și refăcută în 1942. Cod poștal: 2140.

ARIEȘ, râu, afl. dr. al Mureșului pe terit. com. Lunca Mureșului (jud. Alba); 166 km; supr. bazinului: 3 005 km². Izv. din N masivului Bihor, de sub vf. Curcubăta Mare, de la 1 195 m alt., curge mai întâi pe direcție NV-SE, până la Câmpeni, de aici se îndreaptă către NE, având, până la Turda, o direcție de curgere opusă râului Mureș, după care se arcuiește spre S-SE. În cursul superior, până la confl. cu râul Arieșu Mic, A. poartă numele Arieșu Mare. În zona montană, până la ieșirea de pe terit. jud. Alba, râul A. are o pantă medie de curgere de 7‰, iar în Câmpia Turzii aceasta scade la 2,5‰. Debitul mediu multianual în zona de confl. cu Mureșul este de 26 m³/s. În zilele de 26-28 dec. 1995, din cauza ploilor abundente și a topirii zăpezii, debitul râului A. a crescut foarte mult, provocând mari inundații în cursul mijlociu și inf., soldate cu pagube materiale. De-a lungul văii sale — una dintre cele mai încântătoare zone turistice —, râul A. a modelat, prin eroziune diferențială, câteva depresiuni fermecătoare (Arieșeni, Câmpeni, Sălciua ș.a.) și a „sculptat" mai multe defilee și chei impunătoare, între care se remarcă pitorețtile chei dintre localit. Ocoliș (jud. Alba) și Moldovenești (jud. Cluj) în lungime de c. 30 km, săpate în prelungirile cal caroase ale M-ților Trascău. Râul A. trece prin ora șele Câmpeni, Turda și Câmpia Turzii. Afl. pr Arieșu Mic, Sohodol, Cernița, Râmetea (pe dr.) Gârda Seacă, Albac, Bistra, Valea Mare, Poșaga Ocoliș, Iara, Hăjdate, Valea Racilor, Valea Florilo Valea Lungă ș.a. (pe stg.).

ARIEȘENI, com. în jud. Alba, alcătuită din 1 sate, răsfirată pe pantele domoale ale M-ților Biho la 830 m alt., situată în Țara Moților, pe valea supe rioară a Arieșului Mare, în Depr. Arieșeni; 1 94 loc. (1 iul. 1995): 1 010 de sex masc. și 931 fem Expl forestiere. Satul Arieșeni este menționat docu mentar, prima oară, în 1909. Biserică din lemn c hramul „Înălțarea Domnului" construită în 1791 pictată în 1829 de Mihai din Abrud. În arealul cor A. se află Ghețarul de la Vârtop. Cod poștal: 339

ARINIȘ, com. în jud. Maramureș, alcătuită d 3 sate, situată în zona de contact a Dealuril Asuajului cu Dealurile Sălajului, pe cursul superi al râului Sălaj, la confl. cu râul Tămășești; 1 209 lo (1 iul. 1995): 591 de sex masc. și 618 fem. Haltă

Arieșeni. Sat de tip risipit

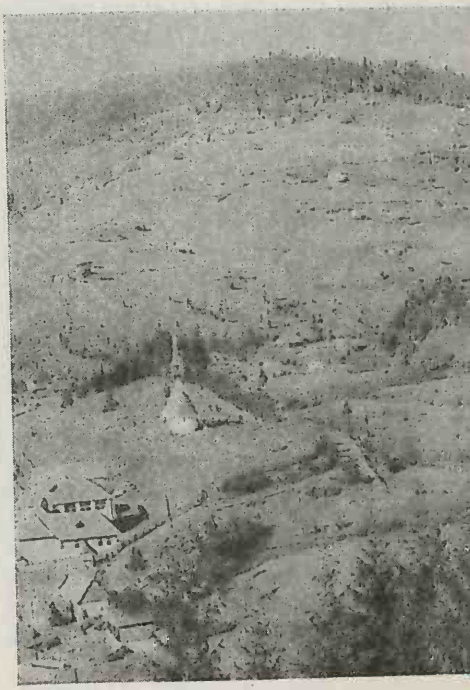

c.f. (în satul Ariniș). Expl. forestiere. Creșterea bovinelor și ovinelor. Satul Ariniș apare menționat documentar, prima oară, în 1543. Cod poștal: 4828.

ARIUȘD → Vâlcele (1).

ARMĂȘEȘTI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Sărata; 6 469 loc. (1 iul. 1995): 3 236 de sex masc. și 3 233 fem. Stație de c.f. (în satul Armășești) și haltă de c.f. (în satul Bărbulești). Primărie (1882), școala agricolă „Iordache Zosima" (1887) și spital (1889), în satul Armășești. Culturi de cereale, plante uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr, legume etc. Creșterea bovinelor, ovinelor și păsărilor. Fazanerie (în satul Malu Roșu). Satul Nenișori apare atestat documentar, prima oară, în 1639, iar satul Armășești, în 1778. La Nenișori, în nov. 1639, oastea lui Matei Basarab a învins-o pe cea moldoveană a lui Vasile Lupu, care s-a retras în dezordine; Matei Basarab a fost confirmat la domnie de către Poarta Otomană. În urma acestei bătălii, Matei Basarab a construit, la Nenișori (în 1641), biserica având hramul „Mucenic Procopie". În satul Armășești se află biserica „Sfântul Gheorghe" zidită în 1778, din inițiativa căpitanului Ioniță Nenișor, pe locul uneia din lemn, cu transformări din 1859. Han (sec. 19) și biserica „Sfântul Nicolae" (1754, cu refaceri din 1873), în satul Bărbulești. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. A. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8226.

ARMENIERSTADT → Gherla.

ARMENIȘ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 5 sate, situată în Culoarul Timiș-Cerna, pe dr. râului Timiș, în amonte de defileul acestuia; 3 216 loc. (1 iul. 1995): 1 583 de sex masc. și 1 633 fem. Stație de c.f. Expl. de min. de fier, de mică și feldspat. Expl. forestiere. Creșterea bovinelor și porcinelor. Satul Armeniș este menționat documentar, prima oară, în 1428. Cod poștal: 1662.

ARMENOPOLIS → Gherla.

ARNOTA, Mânăstirea ~ → Costești (4).

ARONEANU, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona colinelor Bahluiului, pe râul Ciric; 2 427 loc. (1 iul. 1995): 1 202 de sex masc. și 1 225 fem. Creșterea bovinelor și a păsărilor. Centru viticol și de vinificație (satul Șorogari). Iaz piscicol (96 ha). În satul Aroneanu se află biserica „Sfântul Nicolae" a fostei mânăstiri Aroneanu,

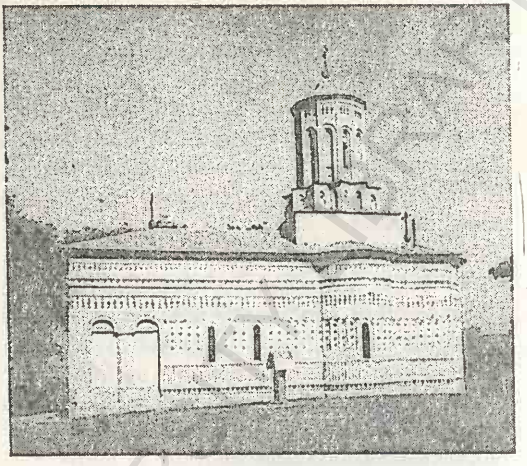

Aroneanu. Biserica „Sfântul Nicolae"

ctitorie din 1594 a domnului Aron Tiranul, cu fațadele decorate cu ceramică smălțuită (discuri, flori de crin, steluțe), iar în satul Rediu Aldei, biserica „Sfântul Ilie" (1718, cu pridvor din sec. 19). Com. și satul Aroneanu s-au numit anterior *Aron Vodă*. Cod poștal: 6610.

ARON VODĂ → Aroneanu.

ARPAȘU DE JOS, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Făgăraș, pe dr. râului Arpaș, la confl. cu Oltul; 2 744 loc. (1 iul. 1995): 1 330 de sex masc. și 1 414 fem. Stație de c.f. (în satul Arpașu de Jos). Hidrocentrală (14,2 MW) dată în folosință la 21 ian. 1992. Expl. forestiere și de balast. Centru pomicol (meri, peri, pruni). Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr, plante textile ș.a. Satul Arpașu de Jos este atestat documentar, prima oară, în 1511; pe terit. lui au fost descoperite (1954-1955) urmele unei așezări dacice (91 x 56 m), fortificată cu val de pământ și palisadă și cu șanț de apărare, datând din sec. 1 î.Hr.-2 d.Hr., în care s-au găsit vase ceramice lucrate cu mâna și la roată (căni, fructiere, strecurători etc.), râșnițe din tuf vulcanic, lame de cuțite din fier, un vârf de lance, o brățară de argint etc. Tot aici se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1794), cu picturi murale interioare din 1823 și fosta mânăstire cistercian ă (1202), reconstruită din piatră, în 1250. În satul Arpașu de Sus există o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1799-1802), cu picturi murale interioare datând din 1815. Cod poștal: 2406.

ARPAȘU MARE, vârf în M-ții Făgăraș, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 468 m. De sub acest vf. izv. râul Arpaș. Greu accesibil pe poteci turistice.

ARPAȘU MIC, vârf în M-ții Făgăraș, în apropiere de A. Mare, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 459 m. De sub el izvorăște pârâul Buda, considerat pr. izv. al sistemului hidrografic Argeș.

ARRUBIUM → Măcin (3).

ARSACHE → Vedea (3).

ARSURA 1. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în E Pod. Central Moldovenesc; 1 773 loc. (1 iul. 1995): 867 de sex masc. și 906 fem. Creșterea ovinelor și a păsărilor. Viticultură. Aici au fost descoperite (1964) urmele unei mari cetăți traco-getice (25 ha), întărită cu două valuri de pământ și cu ziduri din piatră, datând din sec. 4-2 î.Hr. Biserica „Sfântul Spiridon" (1886), în satul Mihail Kogălniceanu. Cod poștal: 6596.

2. → Mărgineni.

ARUTELA → Călimănești.

ASAN AGA → Bujoreni (1).

ASĂU, com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Comănești, în zona de confl. a râului Asău cu Trotuș; 7 393 loc. (1 iul. 1995): 3 726 de sex masc. și 3 667 fem. Stație de c.f. Expl. forestiere, de cărbune brun, de petrol și de gresii. Moară. Cod poștal: 5476.

ASSERCULI OPPIDUM → Târgu Secuiesc (2).

ASUAJU DE SUS, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Asuajului, pe râul Asuaj; 1 685 loc. (1 iul. 1995): 820 de sex masc. și 865 fem. Centru de tâmplărie. Satul Asuaju de Sus este menționat documentar, prima oară, în 1391. Rezervație arheologică în punctul numit „La Cetate". Anual, la mijlocul lunii sept., aici se desfășoară Festivalul cântecului, dansului și portului popular din zona Codrului. Cod poștal: 4835.

AȘCHILEU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Clujului, pe cursul superior al râului Borșa; 1 755 loc. (1 iul. 1995): 865 de sex masc. și 890 fem. Creșterea bovinelor și ovinelor. Reșed. com. este satul *Așchileu Mare*, menționat documentar, prima oară, în 1331. Bisericile din lemn cu hramul „Sfinții Îngeri", în satele Așchileu Mare (construită în 1825 de Dima din Bistrița și pictată în 1839 de Perșa din Elciu) și Așchileu Mic (1801, cu decor sculptat din 1806 și picturi interioare din 1843, executate de Simeon Mărtișianu). Cod poștal: 3432.

AȘTILEU, com. în jud. Bihor, alcătuită di 4 sate, situată pe stg. văii Crișului Repede, în Depr Vad-Borod, la poalele de N ale M-ților Pădure Craiului; 4 110 loc. (1 iul. 1995): 2 119 de sex masc și 1 991 fem. Expl. de marmură, de bauxită; d argile refractare, de nisipuri și calcare. Hidro centralele Aștileu I (2,8 MW), intrată în funcțiun în 1954, și Aștileu II (1 MW), dată în folosință î 1982. Fabrici de cărămizi refractare și de var (î satul Chistag). Satul Chistag este atestat documen tar, prima oară, în 1075, apoi în 1220, iar sat Aștileu, în 1335. Conac (sec. 18), în satul Aștile Cod poștal: 3576.

ATÂRNAȚI → Măgura (5).

ATID, com. în jud. Harghita, alcătuită d 5 sate, situată în E Pod. Târnavelor, în Depr. Ati la 550 m alt.; 2 994 loc. (1 iul. 1995): 1 502 sex masc. și 1 492 fem. Nod rutier. Creșter bovinelor și ovinelor. Muzeu sătesc. În sat Inlăceni au fost descoperite (1950, 1956) vestigii unui castru roman (sec. 2-3), de plan dreptunghiul (142 x 146 m), cu patru porți străjuite de turn patrulatere. La Inlăceni se află o biserică unitaria (sec. 15, cu adăugiri din sec. 19) în stil gotic, tavan casetat și pictat în 1668 și zid de incin construit în 1753. În satul Atid, menționat doc mentar, prima oară, în 1566, există o biser reformată din 1797, cu turn ridicat în 1814. În sa Cușmed, atestat documentar, prima oară, în 13 se află o biserică în stil gotic (sec. 15), ctitorie a Iancu de Hunedoara, cu tavan casetat (1714) și de incintă (sec. 18), clopotnița fiind, construită 1717) din grinzi de stejar prinse în cuie de lemn. la Cușmed se află casa olarului Bereczki Zsigm (1858). Cod poștal: 4189.

AȚEL, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 5 s situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mar 12 km E de municipiul Mediaș; 3 558 loc. (1 1995): 1 800 de sex masc. și 1 758 fem. Stație de (în satul Ațel) pe linia Mediaș-Sighișoara. Expl nisipuri cuarțoase. Culturi de cereale, sfeclă de hăr, cartofi, legume ș.a. Creșterea bovinelor, ov lor și păsărilor. Pe terit. com. A. au fost descop (1859) două vase ceramice lucrate la roată, un de suliță și trei brățări din bronz datând din a d Epocă a fierului — La Tène (sec. 5 î.Hr.-1 d.H precum și vestigiile unei așezări rurale romane (2-3 d.Hr.) și un tezaur daco-roman de argint alc din 375 de monede, 18 inele, brățări, fibule, mărgele etc. Satul Ațel, menționat docume

prima oară, în 1253 cu numele *Echelin*, a căpătat, la mijlocul sec. 14, pentru scurtă vreme, statut de oraș (*civitas*). Aici există o biserică evanghelică construită în stil gotic în a doua jumătate a sec. 14, cu modificări ale bolților corului și ale navelor laterale de la sf. sec. 15. Biserica păstrează o ușă cu încrustații (1499), strane din piatră realizate (sf. sec. 15) în stil gotic de pietrarul Andreas și strane din lemn executate, în 1516, de Johannes Reychmuth. În jurul bisericii a fost construită (înainte de anul 1471) o cetate țărănească cu mai multe turnuri de apărare, din care se păstrează câteva fragmente. În satul Alma, menționat documentar în sec. 13, se află o cetate țărănească (sec. 16), cu biserică din 1502, în stil gotic, care păstrează fragmente de picturi originare (cu refaceri din 1718), iar în satul Dupuș se află o biserică evanghelică (sec. 15, fortificată în 1524), în stil gotic, cu altar poliptic, pictat în 1520-1522, și orgă acționată pneumatic, instalată în 1731. În satele Șmig și Giacaș se află câte o biserică evanghelică din sec. 15. Cod poștal: 3142.

AŢINTIŞ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Aținti, în apropiere de confl. acestuia cu Mureșul; 1 663 loc. (1 iul. 1995): 852 de sex. masc. și 811 fem. Expl. de gaze naturale (Sâniacob). Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante tehnice și nutreț etc. Creșterea bovinelor, ovinelor și păsărilor. Satul Aținti este menționat documentar, prima oară, în 1357. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în satul Cecălaca. Cod poștal: 4362.

AUGMONIA → Zăvoi.

23 AUGUST 1. → I. C. Brătianu.

2. → Unirea (4).

AURARIA MAIOR → Abrud (2).

AUŞEU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Vad-Borod, la poalele M-ților Plopiș, pe dr. văii Crișului Repede; 3 106 loc. (1 iul. 1995): 1 554 de sex masc. și 1 552 fem. Expl. de calcar (în satul Groși). Satul Ausșeu este menționat documentar, prima oară, în anul 1406. În satul Gheghie se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (începutul sec. 18), strămutată aici, în 1714, din satul învecinat Luncșoara; Casă parohială (1927), în satul Groși; biserică din lemn (începutul sec. 18) și biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1760, construită de meșterul Lup, pictată în sec. 19), în satul Luncșoara. Cod poștal: 3586.

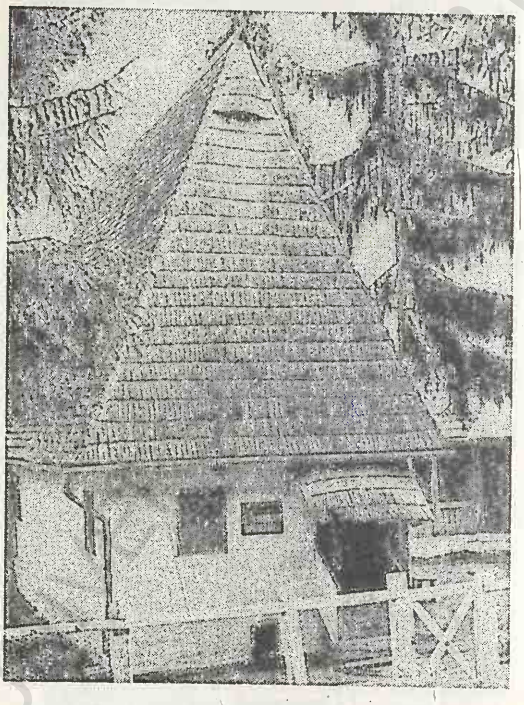

Avram Iancu (1). Muzeul memorial „Avram Iancu"

AVRAM IANCU 1. Com. în jud. Alba, alcătuită din 33 de sate, răsfirată pe pantele domoale, de SE, ale M-ților Bihor, situată în Țara Moților, pe cursul superior al Arieșului Mic; 2 138 loc. (1 iul. 1995): 1 028 de sex masc. și 1 110 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Centru de prelucr. artistică a lemnului. Satul Avram Iancu este menționat documentar, prima oară, în 1839. În satul Vidra de Sus, azi satul Avram Iancu, s-a născut Avram Iancu (1824-1872), unul dintre conducătorii Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania, supranumit „Craiul munților", în casa căruia s-a amenajat Muzeul memorial „Avram Iancu", care cuprinde fotografii, documente de familie, obiecte personale (arme, drapele, tunul și săbiile etc.). Bustul lui Avram Iancu, realizat (în 1968) de sculptorul Romulus Ladea. Punct de plecare spre muntele Găina, aflat la 9 km SV de com. A. I. Cod poștal 3393.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Crișurilor, în apropierea granței cu Ungaria; 3 332 loc. (1 iul. 1995): 1 645 de sex masc. și 1 687 fem. Stație de c.f. (în satul Tămașda). Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, legume, plante de

nutreț etc. Creșterea bovinelor și ovinelor. Helești pisciciol (în satul Tămașda). Centru de țesături populare (ștergare). Satul Avram Iancu este menționat documentar, prima oară, în 1828. Cod poștal: 3657.

AVRĂMENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 9 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare; 5 090 loc. (1 iul. 1995): 2 538 de sex masc. și 2 552 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, plante de nutreț etc. Creșterea bovinelor și ovinelor. Cod poștal: 6878.

AVRĂMEȘTI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 8 sate, situată în Pod. Târnavelor, la 500 m alt.; 2 539 loc. (1 iul. 1995): 1 289 de sex masc. și 1 250 fem. Creșterea bovinelor. Satul Avrămești apare menționat documentar, prima oară, în 1334. Biserică (sec. 13-15). Cod poștal: 4186.

AVRIG 1. Lac glaciar în V M-ților Făgăraș, la 2 011 m alt. Supr.: 1,48 ha. Ad. max.: 4,5 m.

2. Oraș în jud. Sibiu, situat în Depr. Făgăraș, la 300 m alt., pe dr. râului Avrig, în apropiere de confl. acestuia cu Oltul, la 22 km SE de municipiul Sibiu; 15 618 loc. (1 iul. 1995): 7 873 de sex masc. și 7 745 fem. Supr.: 5,3 km²; densitatea: 2 546 loc./km². Stație de c.f. Expl. forestiere, de argilă și calcare dolomitice. Hidrocentrală (14,2 MW). Întreprinderi constr. de mașini (utilaje pentru ind. textilă și a lemnului, buldozere pe șenile, de mare capacitate, având cupa de 20 m³, remorci basculante, cabine pentru tractoare, piese pentru autobasculante de 110 tone), sticlărie (cristaluri, corpuri de iluminat), faianță și porțelan, prelucr. a lemnului și alim. Fermă de creștere a porcilor. Parc. Stațiune climaterică. Sanatoriu. Muzeu etnografic. Muzeu memorial „Gheorghe Lazăr" (inaugurat la 10 iun. 1979), cu exponate aparținând iluministului ardelean, întemeietorul școlii în limba română. Tabără de creație pentru pictorii amatori (din 1981). **Istoric:** În perimetrul orașului au fost descoperite vestigii din Neolitic (ceramică, topoare din piatră), din epocile bronzului și a fierului și din perioada stăpânirii romane. La începutul sec. 13, aici s-au stabilit coloniști germani, care au suferit de pe urma năvălirii tătarilor în 1241. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1364 cu numele *Affrica*, iar în 1733 cu toponimul actual. Declarată oraș la 18 apr. 1989. În prezent, orașul A. are în subordine ad-tivă 4 sate: Bradu, Glâmboaca, Mârșa, Săcădate. **Monumente:** Ruinele unei cetăți (construită în jurul anului 1200, în perioada colonizării saxone); biserica evanghelică (1265-1270), în stil romanic, cu transformări din sec. 16 și 18, înconjurată de un zid de apărare din sec. 14-15; biserica ortodoxă cu hramul „Duminica Floriilor", construită în 1755, cu decor de inspirație barocă și picturi murale interioare, executate (în 1762) de zugravii Ionașcu și Pană; aici se află mormântul cărturarului iluminist Gheorghe Lazăr (1779-1823), născut la Avrig; Palatul Brukenthal (sec. 18), în stil baroc (azi Sanatoriu); monumentul lui Gheorghe Lazăr, realizat, în1964, de sculptorul Cornel Medrea. În satul Săcădate se află o biserică având hramul „Botezul Domnului" (inițial biserică unită), datând din 1794, și o biserică de la sf. sec. 13 (cu transformări din sec. 18 și 20), iar în satul Bradu, o biserică din sec. 15-18, cu casă parohială (sec. 17). Cod poștal: 2417.

AXENTE SEVER, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, la confl. râului Vișa cu Târnva Mare; 4 123 loc. (1 iul. 1995): 2 126 de sex masc. și 1 997 fem. Expl. forestiere. Centru viticol și de vinificație. Culturi de cereale, plante

Axente Sever. Biserica evanghelică

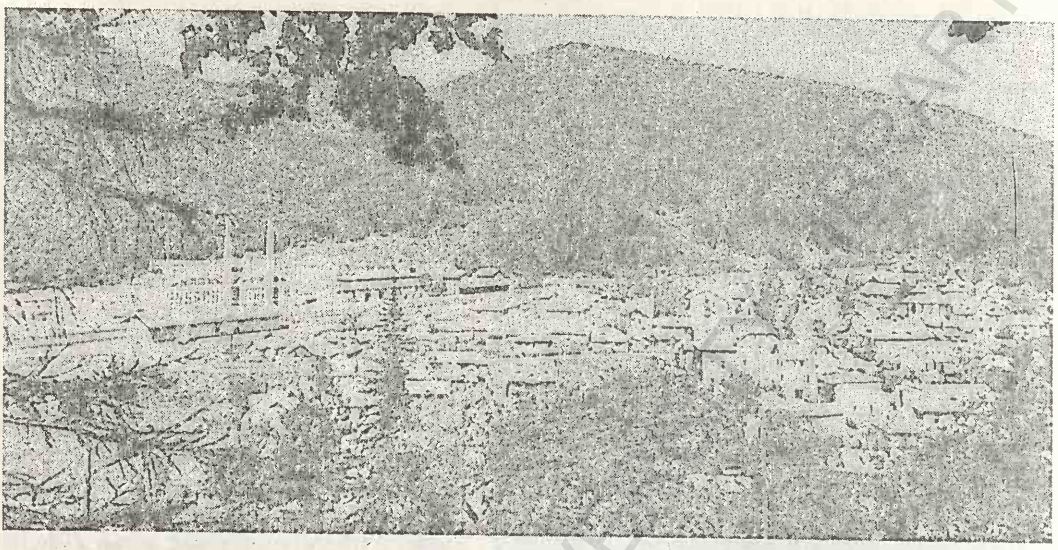

Azuga. Vedere generală

pentru nutreț, sfeclă de zahăr, cartofi etc. Creșterea bovinelor, ovinelor și păsărilor. În arealul satului Axente Sever a fost descoperit (1875) un tezaur alcătuit din 562 denari romani republicani, datând din perioada 211/208-56 î.Hr. Tot aici a fost identificată o necropolă de incinerație din Epoca mijlocie a bronzului (sec. 16-13 î.Hr.), aparținând Culturii Wietenberg. Satul Axente Sever apare menționat documentar, în 1305, cu numele *Villa Dominarum* și, ulterior, în 1322. Aici s-a născut Axente Ioan (1821-1906), poreclit „Sever", om politic, pedagog și prefect în oastea lui Avram Iancu, participant la Revoluția din 1848-1849 și unul dintre conducătorii mișcării de eliberare națională a românilor transilvăneni. Cu ocazia comemorării a 25 de ani de la moartea acestuia (1931), satul și com. *Frâua* au fost numite Axente Sever. Aici se află o biserică evanghelică (sec. 14-15), fortificată, cu turn de poartă și o biserică cu hramul „Învierea Domnului" (ante 1836), cu picturi murale interioare din 1862. În satul Agârbiciu se află o biserică evanghelică (sec. 14), fortificată în sec. 16, cu modificări din sec. 19, iar în satul Șoala, o cetate țărănească cu biserică evanghelică (sec. 15-19). Cod poștal: 3159.

AXINTELE, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului, în lunca Ialomiței; 2 778 loc. (1 iul. 1995): 1 370 de sex masc. și 1 408 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, legume etc. Creșterea bovinelor, ovinelor, porcinelor și păsărilor. Moară. Biserică (1823, reclădită în 1901-1902). Han (sec. 19). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8237.

AXIOPOLIS → Cernavodă.

AZIZIS → Fârliug.

AZUGA, oraș în jud. Prahova, situat pe valea superioară a Prahovei, la confl. cu râul Azuga, la poalele M-ților Bucegi, la 895-950 m alt., la 60 km NV de Ploiești; 6 583 loc. (1 iul. 1995): 3 158 de sex masc. și 3 425 fem. Supr.: 1,4 km²; densitatea: 4 702 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 10 iun. 1879). Fabrici de mat. de constr. (produse refractare, var, sticlă, cherestea), sticlărie pentru menaj, bere (1898) și șampanie, mezeluri și brânzeturi; țesătorie de lână. Păstrăvărie. Localitatea a fost întemeiată în anul 1830. Până în 1881 s-a numit *Întreprahove*. Declarat oraș în 1948. Stațiune climatericǎ și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă, având un climat tonic-stimulant, aer curat, ozonizat, fără praf și alergeni, indicată pentru tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, a surmenajului fizic și intelectual etc. Centru turistic și punct de plecare spre cabanele din M-ții Bucegi și Baiului. Pârtie olimpică de schi (2 224 m lungime), cu instalații de transport pe cablu. Cod poștal: 2188.

B

BABA ANA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Săratei, pe râul Ghighiu; 4 172 loc. (1 iul. 1995): 2 066 de sex masc. și 2 106 fem. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1815-1817, reparată în 1894 și 1947 și zugrăvită în 1909), în satul Baba Ana. Cod poștal: 5030.

BABADAG 1. Podiș în N Dobrogei, parte componentă a Pod. Dobrogei de Nord, situat la S de valea râului Taița. Format din depozite cretacice marno-grezoase, are un relief structural evident (cueste, supr. structurale), cu interfluvii prelungi, pe direcția NV-SE, și înălțimi ce coboară, treptat, de la 300-400 m în V la 60 m în E (în Culmea Doloșman). Alt. max.: 402 m (vf. Cârjelari).

2. Liman fluvio-maritim, pe terit. jud. Tulcea, la NE de Pod. Babadag și la V de lacul Razim. Supr.: 24,7 km²; lungime: 8,8 km; lățime max.: 3,4 km; ad. max.: 3,5 m. Bază piscicolă.

3. Oraș în jud. Tulcea, situat în SE Pod. Babadag, la 30-70 alt., în apropierea lacului omonim, la 35 km S de Tulcea; 10 769 loc. (1 iul. 1995): 5 348 de sex masc. și 5 421 fem. Supr.: 60 km²; densitatea: 179 loc./km². Stație de c.f. Expl. de gresii și calcar. Fabrici de mobilă și cherestea, produse alim. (zahăr, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice etc.). Rezervație naturală (poiana Kiorum Tarla cu *Saphora jaubertii*, element pontic). Istoric. Săpăturile arheologice efectuate pe promotoriul Sultantepe, de pe malul lacului Babadag, au scos la iveală (1953, 1962-1973) o mare așezare hallstattiană fortificată, care a dat numele Culturii Babadag (sec. 11-8 î.Hr.), răspândită în Dobrogea și regiunile imediat învecinate, în care s-au găsit variate forme de vase ceramice, în special urne bitronconice și strachini cu buza răsfrântă spre interior, cu caneluri, linii incizate, cercuri realizate pe un fond negru, lustruit. Peste această așezare s-a suprapus o alta, în epoca La Tène timpuriu (sec. 4 î.Hr.), cu urme de locuire getică, peste care au mai fost identificate vestigii ale unor așezări din epoca romano-bizantină (sec. 6) și apoi din perioada feudalismului timpuriu. Săpăturile arheologice efectuate în anii 1993-1994, în perimetrul curții geamiei Ali-Gazi Pașa, au scos la suprafață fragmente ceramice provenite de la amfore, oale, urcioare, strachini, farfurii ș.a. datînd din sec. 10-11, 14-15 și 16-18. Prima atestare documentară a localit. datează din sec. 13. În 1330, când se numea *Baba-Saltîk*, a fost vizitată de călătorul și geograful arab Ibn Battūtah. Conform unui izvor documentar turcesc, un oarecare Saltîk, al cărui mormânt se află în oraș, s-ar fi stabilit aici în 1262, venit o dată cu coloniștii turci selgiucizi aduși în Dobrogea de împăratul bizantin Mihail al VIII-lea Paleologul. Orașul a fost ocupat de turci în 1420. În 1484, pe mormântul lui Saltîk, sultanul Baiazid al II-lea a ridicat un mausoleu, o moschee și clădiri anexe, transformând orașul în feudă al lui Sari Saltîk. În 1518, așezarea a fost prădată și incendiată de cetele de cazaci. Localit. a suferit ulterior numeroase asedii (1597, 1791, 1808 etc.). Călătorul turc Evlia Celebi, în nenumăratele călătorii pe care le-a făcut la B. (1641, 1652, 1657, 1659, 1667), îl descrie ca pe un oraș înfloritor, cu 3 000 de clădiri, cu seraiuri înalte, cu 4 geamii, 11 schituri, 20 de școli, 8 hanuri, meșteșuguri de tot felul etc. **Monumente:** Geamia lui Ali-Gazi Pașa

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

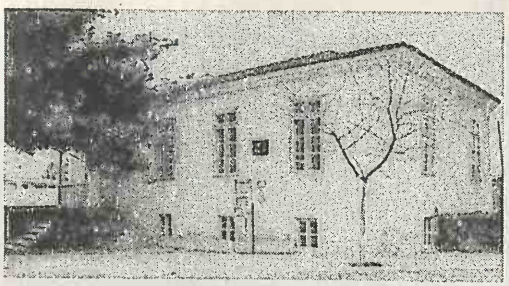

Babadag (3). Casa „Panaghie"

(sf. sec. 17), cu un minaret de 23 m înălțime; Mausoleul lui Sari Saltîk (sec. 15, cu refaceri din sec. 18-19 și 1977); biserica armenească „Sfânta Născătoare" (sec. 17; mistuită de un incendiu în 1823), reclădită în 1829, distrusă din nou de un incendiu în 1891 și rezidită în 1896; biserica „Sfântul Dumitru" (sec. 18); Cazarma (c. 1828); casa „Panaghie" (începutul sec. 19), inițial casă de rugăciune, apoi seminar musulman, găzduiește azi muzeul de artă orientală. Cod poștal: 8845.

BABELE, culme muntoasă în partea central-nordică a masivului Bucegi (Carpații Meridionali), cu direcție N-S, între Valea Jepilor, la E, și Valea Șugărilor, la V, constituită din conglomerate și gresii. Alt. max.: 2 292 m (vf. Baba Mare). În urma modelării îndelungate și complexe a rocilor din această zonă, datorită agenților naturali (vânt, gelivație, șiroire, eroziune diferențială etc.), au rezultat forme specifice de relief, cu aspect de stânci izolate sau grupuri de stânci, unele cu profil uman, altele având înfățișarea unor ciuperci uriașe (numite „Babe") sau a unui Sfinx. Important obiectiv turistic de la care se poate pleca spre vf. Omu (2 505 m), spre izv. și peștera Ialomiței, spre Crucea de pe masivul Caraiman, spre cabanele Piatra Arsă și Vârful cu Dor etc. Hotel turistic. Punct final al telecabinei ce face legătura cu orașul Bușteni, dată în folosință la 11 aug. 1978 (lungimea cablului: 4 350 m; diferență de nivel: 1 237 m) și punct de plecare al celei spre Hotelul Peștera (din apropierea Peșterii Ialomiței), a cărui lungime este de 2 600 m și diferență de nivel de 520 m, dată în funcțiune la 30 dec. 1982.

BACĂU 1. Municipiu în E României, reședința jud. omonim, situat în culoarul larg al Siretului, la 165 m alt., pe dr. râului Bistrița, la c. 10 km amonte de confl. cu Siretul; 208 519 loc. (1 iul. 1995): 101 835 de sex masc. și 106 684 fem. Supr.: 17,4 km²; densitatea: 12 265 loc./km². Aeroport. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 1 sept. 1872) și rutier. Termocentrală (200 MW); două hidrocentrale: Bacău I (23,6 MW, în com. Hemeiuș, dată în folosință în 1966), și Bacău II (30 MW, în com. Letea Veche, dată în folosință în 1966). Combinat de îngrășăminte chimice. Întreprinderi constr. de mașini (avioane, mașini-unelte, mașini de rectificat, mașini și utilaje agricole, mașini și utilaje pentru ind. alim., șuruburi, buloane, arcuri și organe de asamblare, produse metalice diverse), prelucr. a lemnului (cherestea, mobilă, căsuțe turistice), celuloză și hârtie (fabrica Letea, f. 1841, este cea mai veche din România, în prezent mult dezvoltată și modernizată), de produse electronice (asamblare de televizoare color și aparate video, în colab. cu firma Daewoo din Coreea, din aug. 1995), textile (țesături din lână, conf.), piel. și încălț. (inclusiv talpă artificială), mat. de constr. (prefabricate din beton, produse ceramice) și alim. (preparate din carne și lapte, produse de panificație,

Babele

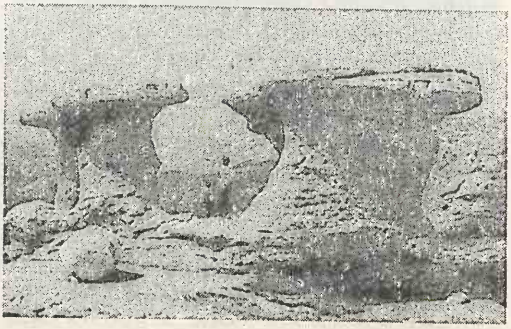

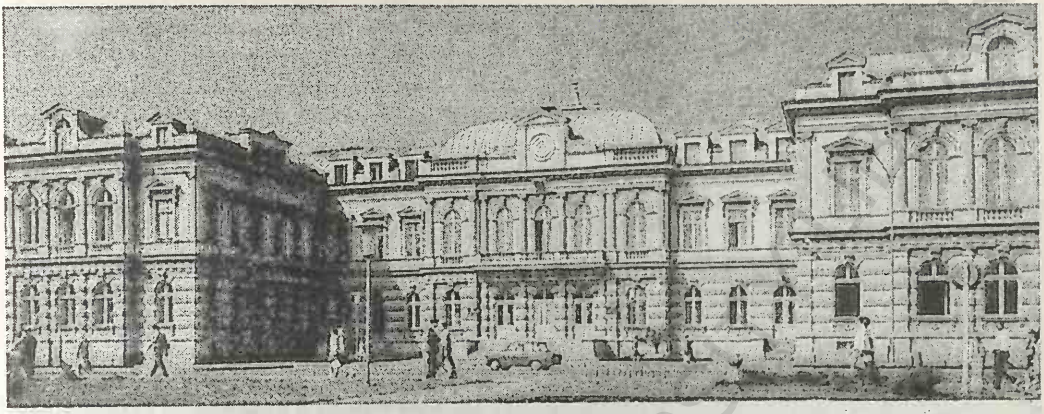

Bacău (1). Palatul Prefecturii

bere, vin și băuturi alcoolice, spirt, drojdie etc.). Fabrică de nutrețuri combinate. Institut de învățământ superior (f. 1960), cu două facultăți, 2 069 studenți și 125 prof. (1994/1995). Teatrul dramatic „George Bacovia" (inaugurat la 28 mai 1852), Teatrul de păpuși, Orchestră simfonică; Muzeul județean „Iulian Antonescu", cu secții de arheologie și istorie (exponate din Paleolitic, piese dacice, materiale documentare referitoare la Războiul de Independență și la primul război mondial etc.), etnografie și artă (picturi ale artiștilor locali, tapiserii, ceramică); Muzeu județean de științele naturii (păsări, fluturi, geobotanică); casa memorială „George Bacovia"; casa memorială „Nicu Enea", cuprinzând fotografii, obiecte personale, corespondență, picturi și grafică semnate de Nicu Enea; complexul astronomic popular „V. Anestin"; numeroase biblioteci, între care Biblioteca județeană Bacău (f. 1893), cu 375 087 vol. (1994), cinematografe etc. **Istoric:** Săpăturile arheologice au scos la iveală dovezi ale existenței acestei așezări din sec. 4-7 d.Hr. (au fost identificate locuințe-bordei, în interiorul cărora s-au găsit vase de lut, obiecte de podoabă autohtone și slave etc.). În cartierul Șerbănești, a fost identificată o necropolă de incinerație geto-dacică din sec. 2-3, iar în zona Curții Domnești și a cartierului C.F.R. au fost descoperite vestigiile unei așezări din sec. 4-5, suprapusă de cele ale unei alte așezări din sec. 6-7, în care s-au găsit unelte din fier și bronz, vase ceramice lucrate la roată și cu mâna, fibule, amfore etc. Atestat documentar, prima oară, la 6 oct. 1408, ca oraș și punct de vamă, într-un document emis de domnul Alexandru cel Bun. La B. s-au stabilit mai mulți husiți, refugiați din Ungaria și Polonia (menționați în 1431), față de care domnii Moldovei au avut o atitudine tolerantă. După această dată, târgul B. este atestat documentar foarte des (1435, 1439, 1453,

Bacău (1)

Sala sporturilor

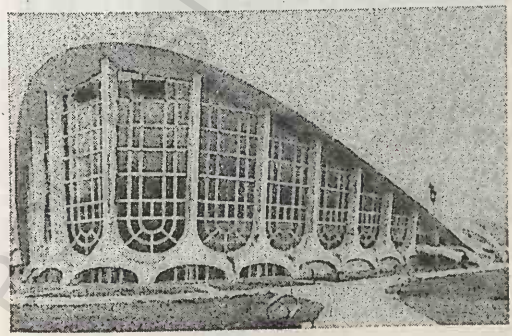

Casa de cultură

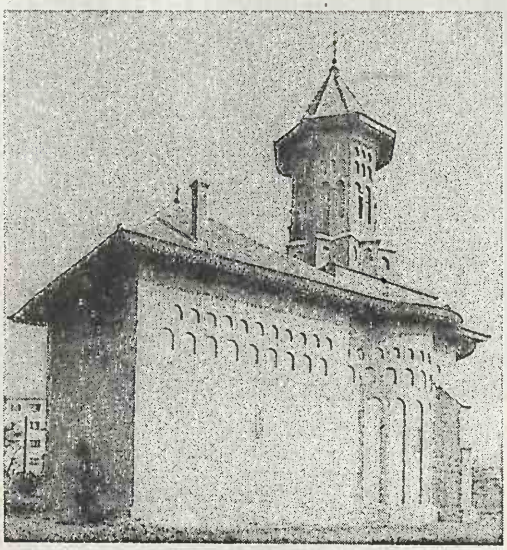

Bacău (1). Biserica „Precista"

1457, 1460 etc.). În nov. 1467, localit. a fost incendiată de regele maghiar Matei Corvin, în timpul unei expediții întreprinsă în Moldova și încheiată cu eșecul de la Baia. Între 1472 și 1491, Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare, asociat la domnie cu tatăl său, a construit, la B., o curte domnească pentru a-i servi ca reșed., curte extinsă ulterior de Bogdan III (Bogdan cel Chior), alt fiu al lui Ștefan cel Mare și biserica „Precista". În sec. 15-17, B. a fost un important centru vamal și comercial, nu numai în virtutea tradiției, ci și ca expresie a continuei sale dezvoltări economice. În perioada 1635-1847, este amintit frecvent ca târg în diferite documente, iar în 1864 figurează ca oraș pe harta lui Partenie-Dubău. În sec. 18 și primele decenii ale sec. 19, B. se situa în rândul orașelor de frunte ale Moldovei, având rol de târg domnesc, dar și unele funcții industriale și culturale (în 1841 ia ființă fabrica de hârtie, urmată de cea de bere în 1867, cea de cărămidă, în 1870, tipografia, în 1866, câteva gimnazii ș.a.). În 1905 și 1920, la B. au avut loc greve muncitorești, iar în dec. 1989, manifestații pentru doborârea regimului comunist. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** ansamblul Curții Domnești (sec. 15-16); biserica „Precista" sau „Adormirea Maicii Domnului", de mari dimensiuni (25,70 m lungime, 9 m lățime), construită în anii 1490-1491 din inițiativa lui Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare. Aici se păstrează o lespede funerară (1496) cu decorații (rozete). Pictura murală a fost refăcută în 1854 și 1989. Biserica a suferit lucrări de restaurare în 1912, 1919, 1924-1925, 1943; bisericile „Sfântul Nicolae" (1840), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1845, pictată în 1923), „Sfânta Treime" (1876), „Buna Vestire" (1880); Sinagogă (1906); Palatul Administrativ (1889-1891); clădirea Primăriei vechi (1750), azi sediul bibliotecii județene; turnul de apă (1890), azi observator astronomic; casele scriitorilor George Bacovia și D. D. Pătrășcanu; monumentul poetului George Bacovia ș.a. Cod poștal: 5500.

2. Județ situat în E României, în bazinul mijlociu al Siretului și al Trotușului, între 46°10' și 46°55' latitudine N și 26°00' și 27°40' longitudine E, între jud. Neamț (N), Vaslui (E), Vrancea (S), Covasna (SV) și Harghita (V). *Supr.:* 6 621 km² (2,78% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 744 167 loc. (3,28% din populația țării), din care 370 082 de sex masc. (49,73%) și 374 085 fem. (50,27%). *Populația urbană:* 376 114 loc. (50,54%); *rurală:* 368 053 loc. (49,46%). *Densitatea:* 112,4 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 98,2% români, 1,1% țigani, 0,6% maghiari, 0,1% alte minorități. *Reșed.:* municipiul *Bacău. Orașe:* Buhuși, Comănești, Dărmănești, Moinești, Onești (municipiu), Slănic-Moldova, Târgu Ocna. *Comune:* 79. *Sate:* 485 (din care 5 aparțin orașelor). *Localități componente ale municipiilor și orașelor:* 11.

Relief variat, format din unități montane, dealuri subcarpatice și de podiș, zone colinare, terase și lunci, care se succed în trepte, de la V la E. În partea de V a jud. se desfășoară o serie de culmi muntoase de înălțime mijlocie (între 984 m, vf. Măgura din M-ții Berzunți și 1 664 m în vf. Grindușu din M-ții Tarcău) care ocupă 35,54% din supr. jud. B., reprezentând prelungirile sudice și estice ale munților ce aparțin flișului din zona externă a Carpaților Orientali. Astfel, de la N la S, rama montană care însoțește limita vestică a jud. B. este alcătuită din prelungirile sudice ale M-ților Goșmanu și Tarcău, cu vf. Grindușu (1 664 m, alt. max. a jud. B.), Preotesele (1 338 m), Aluniș (1 343 m) ș.a., apoi pantele estice ale M-ților Ciuc (vf. Gura Muntelui, 1 553 m) și Nemira (vf. Nemira Mare, 1 649 m și Șandru Mare, 1 640 m) și versantul nordic al M-ților Vrancei (vf. Zboina Neagră, 1 350 m și Clăbuc, 1 366 m). În interiorul spațiului montan, în

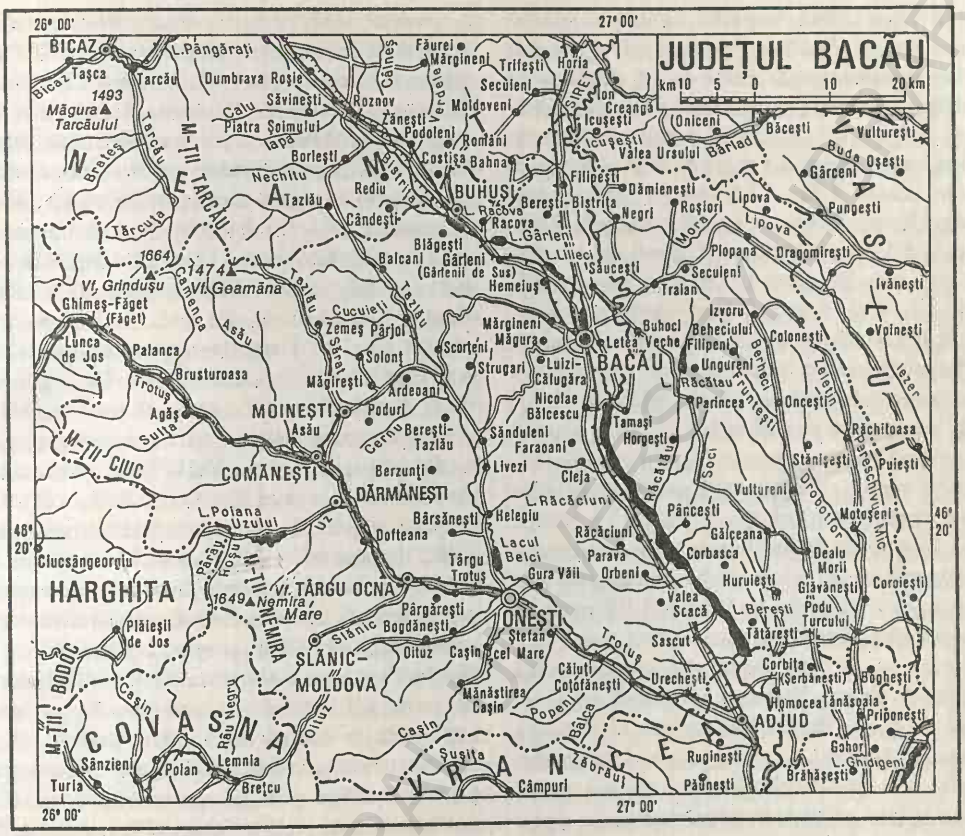

lungul unor văi, s-au individualizat numeroase depresiuni, bine conturate, între care se remarcă Depr. Dărmănești, Agăș, Coșnea, Poiana Uzului, Slănic-Moldova, Ferăstrău-Oituz ș.a. Partea centrală a jud. B., între zona montană (la V) și valea Siretului (la E), este ocupată de Subcarpații Tazlăului și partea de N a Subcarpaților Vrancei (28%), în cadrul cărora o mare extensiune o are Depr. subcarpatică Tazlău-Cașin și Culmea Pietricica (746 m alt. max. în vf. Biene). La E de culoarul văii Siretului, se află partea de NV a Colinelor Tutovei (subunitate a Pod. Bârladului) și o mică zonă a extremității vestice a Pod. Central Moldovenesc.

Clima temperat-continentală cu nuanțe excesive în E și moderate în V și cu diferențieri marcante altitudinal. Temp. medie anuală variază între 2°C în zona montană, 8°C în reg. subcarpatică și de podiș și 9-10°C în lunca Siretului. Temp. max. absolută (40,8°C) s-a înregistrat la Târgu Ocna (5 iul. 1916), iar minima absolută (–32,5°C) la Bacău (20 febr. 1954). Cantitatea de precipitații prezintă variații în raport cu unitățile de relief, atingând valori medii anuale cuprinse între 550 mm, în partea de E a jud., și 1 100 mm pe culmile montane din V. Direcția predominantă a vânturilor denotă o frecvență accentuată a circulației aerului dinspre N, NV și NE, viteza medie anuală a acestora variind între 4 și 6 m/s, viteze mai mari înregistrându-se în timpul iernii.

Rețeaua hidrografică aparține în întregime bazinului mijlociu al râului Siret, care străbate de la N la S, pe o distanță de 125 km, partea de E a jud. B., cu o pantă medie de 60 cm/km, colectând, prin intermediul Bistriței inferioare și al Trotușului, toate apele din zona montană și din Subcarpați. Reg. colinară și de podiș din E este fragmentată de numeroase râuri mai mici, aparținând în mare parte bazinului hidrografic al râului Bârlad și doar câteva

sunt tributare direct Siretului, ca de pildă Valea Morii, Răcătău, Soci ș.a. Pe cursul inf. al Bistriței au fost construite mai multe lacuri de baraj cu scop hidroenergetic și de alimentare cu apă (Bacău I, 7,4 mil. m³, Bacău II, 4 mil. m³, Racova, 8,66 mil. m³, Gârleni, 5,1 mil. m³), la fel și pe râurile Tazlău (Lacul Belci, 12,5 mil. m³), Uz (Lacul Poiana Uzului, 90 mil. m³) și Siret (lacurile Răcăciuni, 103,7 mil. m³, Galbeni, 39,6 mil. m³, Berești, 120 mil. m³). Singurul lac natural este Bălătău (7 ha; vol.: 150 mii m³), format prin bararea naturală, în 1883, a râului Izvoru Negru (afl. al Uzului).

Vegetația naturală aparține aproape în întregime domeniului forestier. Etajul pădurilor de foioase, prezente cu precădere în E jud., este alcătuit din gorun și stejar în amestec și în alternanță cu tei, jugastru, carpen și fag. Pantele joase ale munților sunt acoperite cu păduri de amestec (fag, molid, brad), iar cele ale dealurilor subcarpatice cu gorun în alternanță cu fag. Etajul pădurilor de molid este extins pe culmile înalte, iar la peste 1 600 m alt. se află domeniul pășunilor și fânețelor naturale.

Fauna se caracterizează prin preponderența speciilor de pădure, între care se evidențiază ursul, cerbul, mistrețul, jderul, lupul, vulpea, râsul, pisica sălbatică, căpriorul, veverița, cocoșul de munte, șoimul ș.a. În lunca largă a Siretului, găsesc condiții optime lișițele, gârlițele, rațele sălbatice ș.a. Apele sunt populate de păstrăv, scobar, clean, mreană, lipan etc.

Resurse naturale: păduri (279 537 ha, 1994), zăcăminte de petrol (Zemeș, Lucăcești, Solonț, Geamăna, Stănești, Moinești, Tescani, Modârzău, Dofteana, Uture etc.) și gaze naturale (Glăvănești, Huruiești, Găiceana ș.a.), zăcăminte de cărbune brun (bazinele Comănești și Asău), sare gemă (Târgu Ocna, Sărata), săruri de potasiu (Solonț, Găleanu, Arșița, Stănești). Expl. de gresii (Goioasa, Comănești, Sălătruc, Slănic-Moldova ș.a.), gips (Perechiu), calcar (Solonț, Ștefan cel Mare), tufuri vulcanice (Cleja, Bibirești, Gura Răcătăului), argilă (Călugăra, Măgura, Dofteana) și balast (în albia râurilor Siret, Bistrița, Trotuș ș.a.). O bogăție aparte o reprezintă izv. cu ape minerale de la Slănic-Moldova, Târgu Ocna, Poiana Sărată, Moinești ș.a.

Istoric. Situat la intersecția unor străvechi drumuri ce însoțeau văile Siretului, Bistriței, Trotușului, Tazlăului, Oituzului ș.a., terit. actual al jud. B. a cunoscut de timpuriu o intensă activitate umană, atestată de descoperirile arheologice de la Buda și Lespezi (Paleolitic), de la Podei, Brad, Lichitișeni, Mândrișca (Neolitic), Bărboasa, Brad, Răcătău, Bogdănești, Mândrișca (Epoca bronzului), Brad, Răcătău ș.a. (Epoca fierului) etc. Numeroase urme materiale au lăsat geto-dacii în așezări de tip „dava" (*Tamasidava* — azi Răcătău de Jos, important centru de schimb în sec. 1 î.Hr.- 2 d.Hr., cetatea de la Tisești, sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr., așezările dacice de la Brad și Răcătău ș.a.). Pe terit. jud. B. au fost identificate și două importante așezări carpice — la Bărboasa și Mândrișca (sec. 3 d.Hr.). Descoperirile de la Bacău (sec. 4-7), Oncești (sec. 8-9) ș.a. dovedesc continuitatea populației daco-romane pe aceste meleaguri. O deosebită înflorire au cunoscut aceste locuri în vremea domniei lui Ștefan cel Mare (născut, se pare, la Borzești), care a construit o Curte domnească (la Bacău) și bisericile de la Borzești și Bacău. Evoluția procesului de maturizare a feudalismului la E de Carpați a avut drept consecință, între altele, și apariția târgurilor de la Bacău, Trotuș ș.a. O importanță deosebită pentru economia jud. au avut-o salinele de la Târgu Ocna, exploatate în tot cursul Evului Mediu, cât și exploatările de petrol, începute în sec. 17. În timpul primului război mondial, pe terit. jud. B. s-au desfășurat lupte grele la Oituz, Mănăstirea Cașin, Târgu Ocna; în perioada interbelică, jud. B. a înregistrat o importantă dezvoltare social-economică, culturală etc.

Economia actuală a jud. B., aflată la începutul perioadei de tranziție la economia de piață, se caracterizează prin prezența unei industrii variate și a unei agriculturi în care se îmbină culturile de tot felul cu pomi-viticultura și creșterea animalelor. Activitatea economică este susținută de 5 906 agenți economici cu capital privat, 185 cu capital de stat, 145 agenți economici cu capital românesc și străin și 30 cu capital integral străin. Caracterul preponderent industrial al jud. B. este evidențiat de raportul dintre producția globală industrială (274 209,1 mil. lei, 1992) și cel al producției globale agricole (53 834 mil. lei, 1992). În structura producției globale industriale a jud. B., locurile pr. le dețin ind. energiei electrice și termice (termocentralele Onești, Borzești, Comănești, Bacău, Dărmănești și hidrocentralele Bacău I și II, Racova,

Gârleni, Galbeni, Berești, Răcăciuni, Buhuși ș.a.), ind. chimică și de prelucr. a petrolului (Borzești, Onești, Dărmănești), apoi ind. energetică, bazată pe expl. de petrol, cărbune, gaze naturale și de sondă, ind. constr. de mașini și prelucr. metalelor, producătoare de utilaje pentru ind. chimică, ușoară și alim. (Onești, Buhuși), de utilaje tehnologice, mașini-unelte, mașini agricole, avioane (Bacău), ind. textilă (Buhuși, Bacău), de expl. și prelucr. a lemnului (Comănești, Bacău), pielăriei și încălțămintei (Bacău), alim. (zahăr, preparate din lapte și carne, băuturi alcoolice, vin, bere etc.).

Agricultura actuală, aflată în plin proces de privatizare, este complexă și echilibrată, bazată în pr. pe culturi de câmp, pomi-viticultură și creșterea animalelor. În 1994, din totalul supr. agricole a jud. B. (323 922 ha), 183 299 ha reveneau terenurilor arabile, 86 812 ha pășunilor, 41 028 ha fânețelor, 8 704 ha viilor și pepinierelor viticole, 4 079 ha livezilor și pepinierelor pomicole etc. În 1994, terenurile arabile erau ocupate cu culturi de porumb (88 698 ha), grâu și secară (37 854 ha), plante de nutreț (28 220 ha), orz și orzoaică, ovăz, plante uleioase, floarea-soarelui, cartofi, legume, leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr etc. Viticultura are condiții favorabile de dezvoltare în zona Culmii Pietricica și pe terasele inf. ale Trotușului și Tazlăului, iar pomicultura, în special, în Depr. Tazlău-Cașin, unde se află întinse plantații de meri, pruni, peri, cireși ș.a. La începutul anului 1995, sectorul zootehnic cuprindea 128,2 mii capete bovine (116,5 mii capete în sectorul privat), 181,4 mii capete porcine (77,9 mii capete în sectorul privat), 251,4 mii capete ovine (240,4 mii capete în sectorul privat), 40,3 mii capete caprine (integral în sectorul privat), 18,3 mii capete cabaline (17,9 mii capete în sectorul privat). Avicultură (2 783,9 mii capete păsări, 954,8 mii capete în sectorul privat). Apicultură (31,3 mii familii de albine).

Căile de comunicații (1995): lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. B. însumează 226 km (din care 191 km electrificate), cu o densitate de 34,1 km/1 000 km² teritoriu, iar cea a drumurilor publice, 2 303 km, din care 518 km modernizate, cu o densitate de 34,8 km/100 km² teritoriu. O importanță deosebită o au, atât în cadrul transportului feroviar, cât și în cel rutier, segmentele magistralelor naționale care străbat jud. dinspre București—Ploiești—Buzău—Focșani—Mărășești—Adjud și de aici, unele spre N, prin Bacău către Suceava—Vicșani—Ucraina—Polonia și altele spre NV, prin Onești—Ghimeș—Făget către Miercurea-Ciuc și întreaga Transilvanie. Transportul aerian de mărfuri și călători se realizează prin intermediul aeroportului din Bacău.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. B. își desfășurau activitatea 503 grădinițe de copii, cu 29 158 copii înscriși și 1 418 cadre didactice, 570 de școli generale (învățământul primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 89 516 elevi și 5 913 cadre didactice, 30 de licee, cu 22 366 elevi și 1 845 profesori, 21 de școli profesionale, cu 11 395 elevi și 143 profesori, un Institut de învățământ superior (f. în 1960), cu două facultăți, 2 069 studenți și 125 profesori. În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor de cultură și artă cuprindea un teatru dramatic, „George Bacovia" (inaugurat la 28 mai 1852), unul de păpuși, o orchestră simfonică, „Mihail Șora", 13 muzee, 494 de biblioteci cu 4 487 000 vol., 58 de cinematografe, 208 cămine culturale, cinci case de cultură, numeroase case memoriale, orchestre de muzică populară, ansambluri folclorice, formații de estradă, corale și de dansuri etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 17 cluburi sportive și 73 de asociații în care activează 8 354 sportivi, 291 antrenori și 410 arbitri.

Ocrotirea sănătății se realiza, la sf. anului 1994, prin intermediul celor șapte spitale, cu 4 208 paturi (1 pat de spital la 176 locuitori), 173 de dispensare, un sanatoriu (la Dofteana), 13 policlinici, 107 farmacii, din care 83 sunt private, iar asistența medicală era asigurată de 794 de medici (1 medic la 937 locuitori), 145 de stomatologi (1 medic stomatolog la 5 132 locuitori) și 3 598 personal sanitar cu pregătire medie.

Turismul de sejur sau de tranzit, practicat pe scară largă în arealul jud. B., dispune de o gamă variată de elemente de peisaj, monumente istorice și de artă, muzee și case memoriale, localități pitorești, renumite stațiuni balneoclimaterice (Slănic-Moldova, Târgu Ocna), interesante și atractive manifestări etnofolclorice, precum și de o bază materială adecvată, formată din 17 hoteluri, trei hanuri turistice, patru camping-uri, 20 de vile ș.a., cu o capacitate totală de cazare de 6 129 de locuri. Pe

tot cuprinsul jud., se poate admira frumusețea elementelor de peisaj (valea Trotușului cu o succesiune de defilee și bazinete depresionare, valea și defileul Uzului, lacul de acumulare de la Poiana Uzului, valea Bistriței cu salba de lacuri antropice, cu peisajul urbanistic al municipiului Bacău etc.), numeroase locuri istorice și monumente arhitectonice (câmpurile de luptă de la Oituz, Mănăstirea Cașin, Cireșoaia, biserica din Borzești — ctitorie din 1493-1494 a lui Ștefan cel Mare, Curtea domnească și biserica „Precista" din Bacău, cetatea dacică „Tamasidava", hanul de la Gura Orbicului de lângă Buhuși etc.), rezervații naturale (codrul secular de la Runc-Racova de 57,7 ha, alcătuit din fag, gorun și stejar; Dealul Perchiu, cu elemente termofile, cum sunt stejarul pufos, scumpia, migdalul pitic; parcul dendrologic de la Hemeiuș, de 47,5 ha, cu arbori exotici, ca de pildă arborele pagodelor/*Ginkgo biloba*) etc. Interesul turistic al jud. B. este marcat în special de prezența stațiunilor balneoclimaterice Slănic-Moldova, Târgu Ocna, Dofteana, Sărata-Băi. Indicativ auto: *BC.*

Localitățile jud. Bacău

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*	*Sate care aparțin orașului*
1. BACĂU		
2. ONEȘTI	1. Borzești 2. Slobozia	
II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	
1. BUHUȘI	1. Marginea 2. Runcu	
2. COMĂNEȘTI	1. Podei 2. Vermești	
3. DĂRMĂNEȘTI		1. Dărmănească 2. Lapoș 3. Păgubeni 4. Plopu 5. Sălătruc
4. MOINEȘTI	1. Găzărie	
5. SLĂNIC-MOLDOVA	1. Cerdac 2. Cireșoaia	
6. TÂRGU OCNA	1. Poieni 2. Vâlcele	

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)		
1. AGĂȘ	1. Agăș 2. Beleghet 3. Coșnea 4. Cotumba 5. Diaconești	2. ARDEOANI	6. Goioasa 7. Preluci 8. Sulța 1. Ardeoani 2. Leontinești
		3. ASĂU	1. Asău 2. Apa Asău 3. Ciobănuș

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	4. Lunca Asău
	5. Păltiniș
	6. Straja
4. BALCANI	1. Balcani
	2. Frumoasa
	3. Ludași
	4. Schitu Frumoasa
5. BÂRSĂNEȘTI	1. Bârsănești
	2. Albele
	3. Brătești
	4. Caraclău
6. BEREȘTI-BISTRIȚA	1. Bereşti-Bistrița
	2. Brad
	3. Ciumași
	4. Climești
	5. Dumbrava
	6. Făgețel
	7. Iteşti
	8. Pădureni
7. BEREȘTI-TAZLĂU	1. Bereşti-Tazlău
	2. Boșoteni
	3. Enăchești
	4. Prisaca
	5. Românești
	6. Tescani
	7. Turluianu
8. BERZUNȚI	1. Berzunți
	2. Buda
	3. Dragomir
9. BLĂGEȘTI	1. Blăgești
	2. Buda
	3. Poiana Negustorului
	4. Țârdenii Mari
	5. Valea lui Ion
10. BOGDĂNEȘTI	1. Bogdănești
	2. Filipești
11. BRUSTUROASA	1. Brusturoasa
	2. Buruieniș
	3. Buruienișu de Sus
	4. Camenca
	5. Cuchiniș
	6. Hângănești
12. BUHOCI	1. Buhoci
	2. Bijghir
	3. Buhocel
	4. Coteni
	5. Dospinești
13. CAȘIN	1. Cașin
	2. Curița
14. CĂIUȚI	1. Căiuți
	2. Blidari
	3. Boiștea
	4. Florești
	5. Heltiu
	6. Mărcești
	7. Popeni
	8. Pralea
	9. Vrânceni
15. CLEJA	1. Cleja
	2. Somușca
	3. Valea Mică
16. COLONEȘTI	1. Colonești
	2. Călini
	3. Poiana
	4. Satu Nou
	5. Spria
	6. Valea Mare
	7. Zăpodia
17. CORBASCA	1. Corbasca
	2. Băcioiu
	3. Marvila
	4. Pogleț
	5. Rogoaza
	6. Scărișoara
	7. Vâlcele
18. COȚOFĂNEȘTI	1. Coțofănești
	2. Bâlca
	3. Boiștea de Jos
	4. Borșani
	5. Tămășoaia
19. DĂMIENEȘTI	1. Dămienești
	2. Călugăreni
	3. Drăgești
	4. Pădureni
20. DEALU MORII	1. Dealu Morii
	2. Banca
	3. Bălănești
	4. Blaga
	5. Boboș
	6. Bodeasa
	7. Bostănești
	8. Calapodești
	9. Căuia
	10. Dorofei
	11. Ghionoaia
	12. Grădești
	13. Negulești
	14. Tăvădărești

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

21. DOFTEANA	1. Dofteana
	2. Bogata
	3. Cucuieți
	4. Hăghiac
	5. Larga
	6. Seaca
	7. Ștefan Vodă
22. FARAOANI	1. Faraoani
23. FILIPENI	1. Filipeni
	2. Bălaia
	3. Brad
	4. Fruntești
	5. Mărăști
	6. Pădureni
	7. Slobozia
	8. Valea Boțului
24. FILIPEȘTI	1. Filipești
	2. Boanța
	3. Cârligi
	4. Cornești
	5. Cotu Grosului
	6. Galbeni
	7. Hârlești
	8. Onișcani
25. GĂICEANA	1. Găiceana
	2. Arini
	3. Huțu
	4. Popești
26. GÂRLENI	1. Gârlenii de Sus
	2. Gârleni
	3. Lespezi
	4. Șurina
27. GHIMEȘ-FĂGET	1. Făget
	2. Bolovăniș
	3. Făgetu de Sus
	4. Ghimeș
	5. Răchitiș
	6. Tărhăuși
28. GLĂVĂNEȘTI	1. Glăvănești
	2. Frumușelu
	3. Muncelu
	4. Putredeni
	5. Răzeșu
29. GURA VĂII	1. Gura Văii
	2. Capăta
	3. Dumbrava
	4. Motocești
	5. Păltinata
	6. Temelia
30. HELEGIU	1. Helegiu
	2. Brătila
	3. Deleni
	4. Drăgugești
31. HEMEIUȘ	1. Hemeiuș
	2. Fântânele
	3. Lilieci
32. HORGEȘTI	1. Horgești
	2. Bazga
	3. Galeri
	4. Mărăscu
	5. Răcătău de Jos
	6. Răcătău-Răzeși
	7. Recea
	8. Sohodor
33. HURUIEȘTI	1. Huruiești
	2. Căpotești
	3. Florești
	4. Fundoaia
	5. Ocheni
	6. Perchiu
	7. Prădaiș
34. IZVORU BERHECIULUI	1. Izvoru Berheciului
	2. Antohești
	3. Băimac
	4. Făghieni
	5. Obârșia
	6. Oțelești
	7. Pădureni
35. LETEA VECHE	1. Letea Veche
	2. Holt
	3. Radomirești
	4. Ruși-Ciutea
	5. Siretu
36. LIPOVA	1. Lipova
	2. Mâlosu
	3. Satu Nou
	4. Valea Caselor
	5. Valea Hogei
	6. Valea Mărului
	7. Valea Moșneagului
37. LIVEZI	1. Livezi
	2. Bălăneasa
	3. Orășa
	4. Poiana
	5. Prăjoaia
	6. Scăriga

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

38. LUIZI-CĂLUGĂRA
1. Luizi-Călugăra
2. Osebiți

39. MĂGIREȘTI
1. Măgirești
2. Prăjești
3. Stănești
4. Șesuri
5. Valea Arinilor

40. MĂGURA
1. Măgura
2. Crihan
3. Dealu Mare
4. Sohodol

41. MĂNĂSTIREA CAȘIN
1. Mănăstirea Cașin
2. Lupești
3. Pârvulești
4. Scutaru

42. MĂRGINENI
1. Mărgineni
2. Barați
3. Luncani
4. Pădureni
5. Podiș
6. Poiana
7. Trebeș
8. Valea Budului

43. MOTOȘENI
1. Motoșeni
2. Bâclești
3. Chetreni
4. Chicerea
5. Cociu
6. Cornățelu
7. Fântânele
8. Fundătura
9. Gura Crăiești
10. Poiana
11. Praja
12. Rotăria
13. Șendrești
14. Țepoaia

44. NEGRI
1. Negri
2. Brad
3. Călinești
4. Mâgla
5. Poiana
6. Ursoaia

45. NICOLAE BĂLCESCU
1. Nicolae Bălcescu
2. Bălțata
3. Buchila
4. Galbeni
5. Lărguța
6. Sărata
7. Valea Seacă

46. OITUZ
1. Oituz
2. Călcâi
3. Ferestrău-Oituz
4. Hârja
5. Marginea
6. Poiana Sărată

47. ONCEȘTI
1. Onceşti
2. Bărboasa
3. Dealu Perjului
4. Onceștii Vechi
5. Satu Nou
6. Tarnița
7. Taula

48. ORBENI
1. Orbeni
2. Scurta

49. PALANCA
1. Palanca
2. Cădărești
3. Ciugheș
4. Pajiștea
5. Popoiu

50. PARVA
1. Parva
2. Drăgușani
3. Rădoaia
4. Teiuș

51. PARINCEA
1. Parincea
2. Barna
3. Milești de Jos
4. Milești de Sus
5. Nănești
6. Năstășeni
7. Poieni
8. Satu Nou
9. Văleni
10. Vladnic

52. PÂNCEȘTI
1. Pâncești
2. Chilia Benei
3. Dienet
4. Fulgeriș
5. Fundu Văii
6. Motoc
7. Petrești
8. Soci

53. PÂRGĂREȘTI
1. Pârgărești
2. Bahna
3. Nicorești
4. Pârâu Boghii
5. Satu Nou

54. PÂRJOL
1. Pârjol
2. Băhnășeni

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Bărnești
4. Băsășți
5. Câmpeni
6. Hăineala
7. Pustiana
8. Tărâța

55. PLOPANA
1. Plopana
2. Budești
3. Dorneni
4. Fundu Tutovei
5. Ițcani
6. Rusenii de Sus
7. Rusenii Răzeși
8. Străminoasa
9. Țâgâra

56. PODU TURCULUI
1. Podu Turcului
2. Bălănești
3. Căbești
4. Fichitești
5. Giurgioana
6. Hanța
7. Lehancea
8. Plopu
9. Răcușana
10. Sârbi

57. PODURI
1. Poduri
2. Bucșești
3. Cernu
4. Cornet
5. Negreni
6. Prohozești
7. Valea Șoșii

58. RACOVA
1. Racova
2. Gura Văii
3. Hălmăcioaia
4. Ilieși

59. RĂCĂCIUNI
1. Răcăciuni
2. Ciucani
3. Fundu Răcăciuni
4. Gheorghe Doja
5. Gâșteni
6. Răstoaca

60. RĂCHITOASA
1. Răchitoasa
2. Barcana
3. Bucșa
4. Buda
5. Burdusaci
6. Dănăila
7. Dumbrava
8. Farcașa
9. Fundătura Răchitoasa
10. Hăghiac
11. Magazia
12. Movilița
13. Oprișești
14. Putini
15. Tochilea

61. ROȘIORI
1. Roșiori
2. Misihănești
3. Negușeni
4. Poieni
5. Valea Mare
6. Valea Mică

62. SASCUT
1. Sascut
2. Berești
3. Conțești
4. Păncești
5. Sascut-Sat
6. Schineni
7. Valea Nacului

63. SĂNDULENI
1. Sănduleni
2. Bârzulești
3. Coman
4. Mateiești
5. Stufu
6. Tisa
7. Verșești

64. SĂUCEȘTI
1. Săucești
2. Bogdan Vodă
3. Costei
4. Schineni
5. Siretu
6. Șerbești

65. SCORȚENI
1. Scorțeni
2. Bogdănești
3. Florești
4. Grigoreni
5. Stejaru
6. Șerpeni

66. SECUIENI
1. Secuieni
2. Bălușa
3. Berbinceni
4. Chiticeni
5. Ciuturești
6. Fundeni
7. Glodișoarele
8. Odobești
9. Tisa-Silvestri
10. Valea Fânațului
11. Văleni

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

67. SOLONȚ	1. Solonț 2. Cucuieți 3. Sărata
68. STĂNIȘEȘTI	1. Stănișești 2. Balotești 3. Belciuneasa 4. Benești 5. Crăiești 6. Gorghești 7. Slobozia 8. Slobozia Nouă 9. Văleni
69. STRUGARI	1. Strugari 2. Cetățuia 3. Iaz 4. Nadișa 5. Petricica 6. Răchitașu
70. ȘTEFAN CEL MARE	1. Ștefan cel Mare 2. Bogdana 3. Buciumi 4. Gutinaș 5. Negoiești 6. Răcăuți 7. Rădeana 8. Viișoara
71. TAMAȘI	1. Tamași 2. Chetriș 3. Furnicari 4. Gioseni
72. TĂTĂRĂȘTI	1. Tătărăști 2. Cornii de Jos 3. Cornii de Sus 4. Drăgești 5. Gherdana 6. Giurgeni 7. Ungureni
73. TÂRGU TROTUȘ	1. Târgu Trotuș 2. Tuta 3. Viișoara
74. TRAIAN	1. Traian 2. Bogdănești 3. Hertioana de Jos 4. Hertioana-Răzeși 5. Prăjești 6. Zăpodia
75. UNGURENI	1. Ungureni 2. Bărtășești 3. Bibirești 4. Bota 5. Botești 6. Gârla Anei 7. Viforeni 8. Zlătari
76. URECHEȘTI	1. Urechești 2. Cornățel 3. Lunca Dochiei 4. Satu Nou 5. Slobozia
77. VALEA SEACĂ	1. Valea Seacă 2. Cucova
78. VULTURENI	1. Vultureni 2. Bosia 3. Dădești 4. Dorneni 5. Ghilăvești 6. Godinești de Jos 7. Godinești de Sus 8. Lichitișeni 9. Medeleni 10. Năzărioaia 11. Reprivăț 12. Tomozia 13. Țigănești 14. Valea Lupului 15. Valea Merilor 16. Valea Salciei
79. ZEMEȘ	1. Zemeș 2. Bolătău

BACIU 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 7 sate, situată în zona Dealurilor Clujului, pe stg. râului Nadăș; 7 610 loc. (1 iul. 1995): 3 747 de sex masc. și 3 863 fem. Stație de c.f. Expl. de calcar. Satul Baciu apare menționat documentar, prima oară, în 1263. Rezervație naturală (Cheile Baciului) și punct fosilifer (în satul Corușu). **Monumente:** Conacul „Bornemisza-Matskassy" (1804), în satul Popești; fosta Poștă (sec. 17), azi casă parohială, în satul Corușu; biserică reformată (sec. 18), în satul Mera; biserica din lemn cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (1750), în satul Săliștea Nouă; biserică reformată (1747-1749) și biserică din lemn (1771, cu picturi interioare originare), în satul Succeagu. Cod poștal: 3458.

2. → La Om.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BAHLUI, râu, afl. dr. al Jijiei în amonte de Chiperești (jud. Iași); 104 km; supr. bazinului: 1 915 km². Izv. din N Dealului Mare (E Pod. Sucevei), de la 500 m alt., din arealul com. Tudora (jud. Botoșani) și străbate, pe direcția NV-SE, Câmpia Jijiei Inferioare, trecând prin Hârlău și Iași. Debitul mediu multianual este scăzut (2,8 m³/s). Pe cursul său au fost amenajate numeroase iazuri pentru piscicultură și pentru apărare împotriva inundațiilor (ca supape). În 1932, râul B. a provocat mari inundații. Afl. pr.: Gurguiata, Durușca, Hoiseni, Valea Lupului, Ciric ș.a. (pe stg.), Bahlueț, Voinești, Valea Locii ș.a. (pe dr.).

BAHNA 1. Depresiune tectonică și de eroziune diferențială, situată în zona de contact dintre M-ții Mehedinți și Pod. Mehedinți, pe valea râului Bahna, la 175-250 m alt., având forma unui culoar lung de c. 9 km și lat de 2,5-3 km. Relief de dealuri cu alt. de 200-300 m (dealurile Alion, Cucuiu, Cioaca Mare, Drănic ș.a.), terase și lunci. Climă cu influențe submediteraneene, cu temp. medii anuale de 8-11°C și precipitații moderate (700-850 mm anual). Păduri de gorun și cer; tufișuri cu elemente termofile (liliac, cărpiniță, mojdrean, scumpie ș.a.). Culturi agricole; pășuni și fânețe naturale. Rezervația paleontologică Bahna-Ilovița.

2. Com în jud. Neamț, alcătuită din 8 sate, situată la poalele Dealului Bahna (507 m alt.) din Subcarpații Neamțului, la 300 m alt., pe râul Turbata; 3 721 loc. (1 iul. 1995): 1 799 de sex masc. și 1 922 fem. Cod poștal: 5567.

BAHNEA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Târnavelor, la confl. râului Cund cu Târnava Mică; 3 728 loc. (1 iul. 1995): 1 906 de sex masc. și 1 822 fem. Haltă de c.f. Satul Bahnea este atestat documentar, prima oară, în 1291, iar în 1405 apare menționat într-un document ca *oppidum* (târg). În satul Gogan, atestat documentar în 1332, este amintită (1347) existența unei cetăți regale; în același sat se află o biserică din sec. 13-18, de tip biserică-sală, în stil gotic târziu, cu decor caracteristic artei renascentiste. Biserică din sec. 14, cu transformări din 1794 și turn din 1901 (în satul Bahnea); biserică din sec. 14-15, cu turn din 1804 (în satul Cund); biserică din lemn (1805), în satul Bernadea și biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1796), cu turn din 1835, în satul Lepindea. Cod poștal: 3248.

BAIA 1. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în SV Pod. Sucevei, la 500 m alt., pe stg. râului Moldova, la 9 km SV de Fălticeni; 6 617 loc. (1 iul. 1995): 3 362 de sex masc. și 3 255 fem. În arealul com. B. au fost descoperite urmele unei cetăți traco-getice (1,5 ha), fortificată cu val de pământ și șanț, datând din sec. 4-3 î.Hr. Atestată ca oraș în sec. 13, localit. este menționată mai întâi în 1334-1335, și apoi în 1339 (înscrisă pe Portulanul lui A. Dulcert), cu numele *Civitas Moldaviae*, dată după care figurează în mai toate actele oficiale ale vremii cu acest nume (de exemplu într-un document din 1352). Pr. centru economic și capitală a Moldovei în timpul domniei lui Bogdan I (1359-c. 1365). În dec. 1467, Ștefan cel Mare a învins la B. oastea lui Matei Corvin, regele Ungariei, care, din nov. același an, se afla într-o campanie de cucerire în Moldova. Din 1599, orașul B. începe să

Baia (1)

Ruinele bisericii romano-catolice „Sfânta Fecioară"

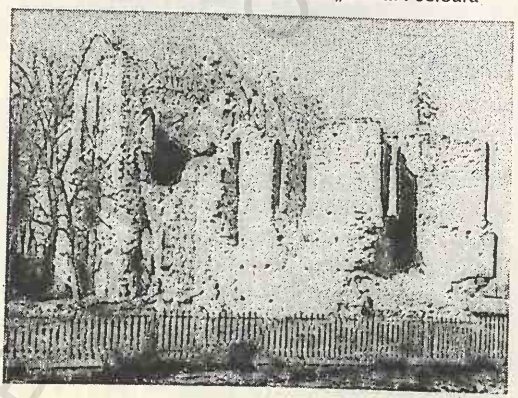

Biserica Albă, cu hramul „Sfântul Gheorghe"

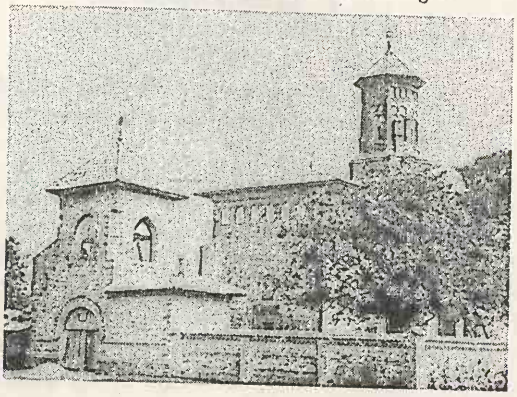

decadă, după cum scria trimisul papal Bernardo Quirini, iar din a doua jumătate a sec. 18 localit. încetează să mai figureze ca oraș (ultima mențiune ca oraș apare în 1741) din cauza plecării târgoveților de aici în noul târg *Șoldănești* (denumit ulterior Fălticeni). **Monumente:** Ruinele bisericii catolice cu hramul „Sfânta Fecioară", zidită în 1410 prin grija Doamnei Margareta, soția lui Alexandru cel Bun; Biserica Albă cu hramul „Sfântul Gheorghe", atribuită lui Ștefan cel Mare, care ar fi ctitorit-o în 1467 după victoria repurtată asupra lui Matei Corvin (restaurată în 1907); biserica „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1532 a lui Petru Rareș, mai păstrează fragmente de picturi murale exterioare și interioare, executate între 1535 și 1538, restaurată în 1925; în 1993 s-au executat lucrări de drenaj în jurul bisericii pentru îndepărtarea apei din pânza freatică aflată aproape de supr. Săpăturile arheologice din 1994 efectuate pe traseul drenajului, au scos la iveală 449 de monede, din care 17 piese datează din timpul domniei lui Petru Rareș, 21 de monede de la sf. sec. 18 și începutul sec. 19, o monedă din argint (groș) este emisă în timpul lui Petru I, iar o altă monedă din argint în vremea lui Alexandru cel Bun. Cod poștal: 5776.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 5 sate, situată pe râul Ceamurlia, în apropiere de vărsarea acestuia în lacul Ceamurlia, din complexul lacustru Razim; 5 427 loc. (1 iul. 1995): 2 749 de sex masc. și 2 678 fem. Stație de c.f. Expl. de gresii și conglomerate. Creșterea ovinelor și porcinelor. Între satul Camena și com. Peceneaga există o importantă linie de falie, care separă Pod. Dobrogei de Nord de Pod. Dobrogei Centrale. Pe terit. satului Baia (fost Hamangia) au fost descoperite vestigii neolitice (milen. 4-2 î.Hr.) care formează *Cultura Hamangia* (→). Cod poștal: 8847.

BAIA DE ARAMĂ, oraș în jud. Mehedinți, situat în N Pod. Mehedinți, la 275 m alt., pe valea Bulbei, în apropiere de confl. cu Motru, la 66 km NE de municipiul Drobeta-Turnu Severin; 5 752 loc. (1 iul. 1995): 2 822 de sex masc. și 2 930 fem. Supr.: 8,9 km²; densitatea: 639 loc./km². Expl. forestiere și de calcar. Vechi centru minier, unde s-a exploatat min. de cupru din timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (1392) până în sec. 18. Întreprinderi de expl. și prelucr. a lemnului (mobilă), conf., mat. de constr. și alim. Centru pomicol. Atestat documentar, prima oară, în 1581. Declarat oraș la

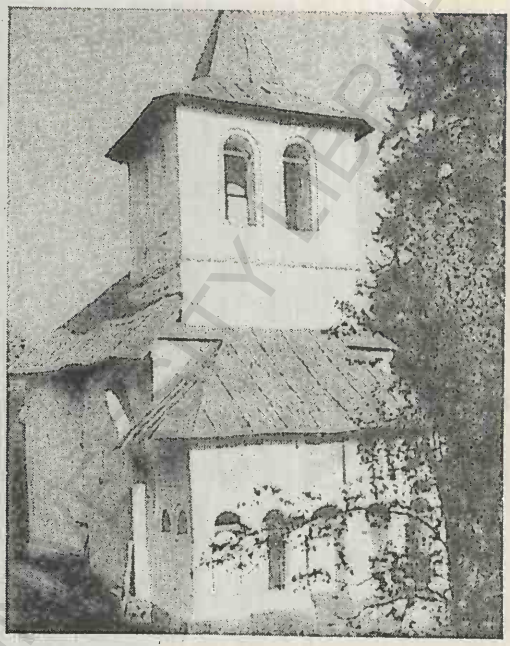

Baia de Aramă. Biserica „Sfinții Voievozi"

17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă 8 sate: Bratilovu, Brebina, Dealu Mare, Mărășești, Negoești, Pistrița, Stănești, Titerlești. **Monumente:** Biserica „Sfinții Voievozi" a fostei mânăstiri, ctitorită în 1699 de Milco Băiașul (vătaful minelor din localit.), cu ajutorul banului Cornea Brăiloiu, și terminată în 1703, păstrează un ansamblu de picturi murale, realizate în 1703, de zugravii Neagoe și Partenie de la Tismana. Restaurată în 1937-1938; bisericile din lemn „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1757, refăcută în 1845) și „Sfântul Dumitru" (sf. sec. 18), în satele Brebina și Negoești; bisericile din zid „Adormirea Maicii Domnului" (1819) și „Sfinții Voievozi" (1825), în satele Pistrița și Titerlești. Cod poștal: 1533.

BAIA DE ARIEȘ, com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată pe valea Arieșului, la poalele Muntelui Mare, în Țara Moților; 4 776 loc. (1 iul. 1995): 2 402 de sex masc. și 2 374 fem. Stație de c.f. Expl. de min. auro-argentifere și de min. complexe. Produse textile (conf.) și alim. Prelucr. artistică a lemnului. În perioada stăpânirii romane în Dacia (106-271/275), localit. era cel mai important centru de expl. a aurului. Din această perioadă au fost descoperite o covată din bronz pentru spălarea

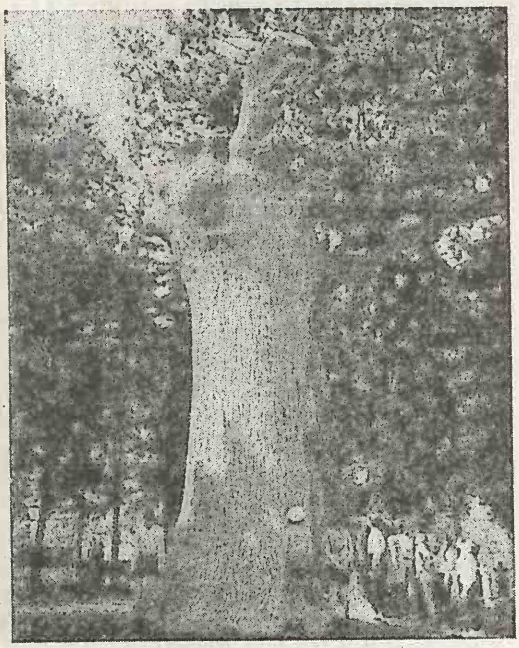

Baia de Criş. Gorunul lui Horea din Ţebea

aurului, unelte pentru minerit, opaiţe, ştampile, ceramică ş.a. Prima atestare documentară a satului Baia de Arieş datează din 1308, iar la 23 sept. 1325 apare consemnat, ca localit. minieră, cu numele de *Civitas Ovounberg* sau *Aranyosbanya*, într-un act emis de către Carol I Robert de Anjou, regele Ungariei. În Evul Mediu este amintit şi cu denumirea *Ofenbaia*, iar în sec. 15 figura ca oraş liber. Biserică având hramul „Învierea Domnului" (1769), în satul Baia de Arieş. Biserici din lemn cu hramurile „Învierea Domnului" (1769, pictată în 1784 de Teodor Ciugan) şi „Pogorârea Duhului Sfânt" (1780, cu picturi pe pereţii interiori din 1790 şi 1827), în satele Brăzeşti şi Sartăş. Cod poştal: 3379.

BAIA DE CRIŞ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată în NV Depr. Brad, pe cursul superior al Crişului Alb, la poalele M-ţilor Bihor şi Metaliferi; 3 477 loc. (1 iul. 1995): 1 730 de sex masc. şi 1 747 fem. Staţie de c.f. Expl. de cărbune brun (Ţebea, Lunca Moţilor) şi de min. auro-argentifere (în satele Căraci şi Ţebea). Centru pomicol. În arealul com. au fost descoperite o secure de trahit din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.), trei stele-menhire, statui antropomorfe din augit-andezit, fără capete, datând din prima Epocă a fierului (sec. 4 î.Hr.) şi un tezaur alcătuit din 70 de monede (din care 11 drahme din Apollonia), un lanţ de argint şi un cercel. Tot aici au fost identificate urmele unei aşezări romane de mineri în care s-au găsit unelte de minerit, monede, ceramică şi o epigrafă cu AVIANVS. Satul Baia de Criş este menţionat documentar, prima oară, în 1390. Monumente: bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17) şi „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în satele Lunca şi Căraci; mânăstirea franciscană cu biserică din sec. 15, transformată parţial în sec. 18, şi claustrul (1760-1780), în satul Baia de Criş; Gorunul secular al lui Horea şi mormântul lui Avram Iancu, în satul Ţebea; un bust al lui Avram Iancu (realizat de Cornel Medrea), în satul Baia de Criş şi altul în satul Ţebea (operă, din 1934, a sculptorului Radu Moga). Punct de plecare spre Muntele Găina (1 486 m), unde are loc anual (la mijlocul lunii iulie), renumitul „Târg de Fete". În satul Ţebea are loc anual (în luna septembrie) Festivalul de muzică populară românească şi de dansuri populare româneşti desfăşurat în aer liber. Cod poştal: 2784.

BAIA DE FIER, com. în jud. Gorj, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Subcarpaţilor

Baia de Fier. Intrarea în Peştera Muierilor

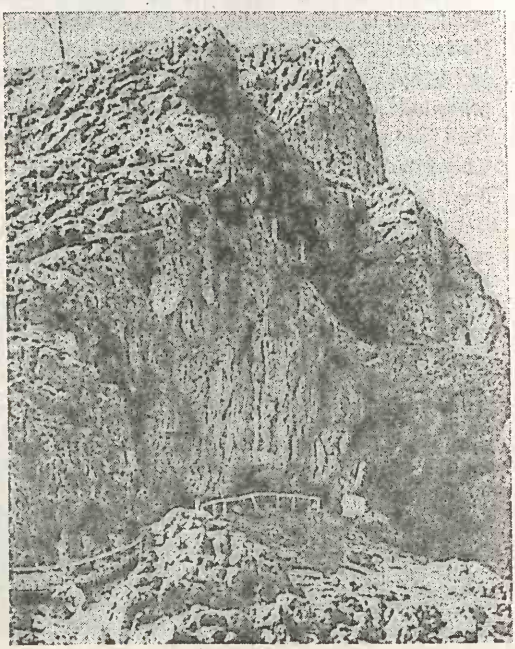

Baia Mare (2). Vedere generală

Olteniei cu prelungirile M-ților Parâng, la 560 m alt., pe Pârâu Galben; 4 612 loc. (1 iul. 1995): 2 264 de sex masc. și 2 348 fem. Expl. forestiere, de grafit și de calcar. Cherestea. Creșterea ovinelor. Menționat documentar în 1480, ca centru minier. În satul Baia de Fier se află biserica „Toți Sfinții" (1749-1753), ctitorită de egumenul Dionisie Bălăcescu de la Mănăstirea Hurezi (cu picturi murale din 1753), iar în satul Cernădia există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1731). În N com. se află Peștera Muierilor (rezervație speologică și arheologică), în care s-au descoperit urme de locuire din Paleoliticul mijlociu (vârfuri de suliță executate din os) și schelete de *Ursus spelaeus*. Centru turistic. Cod poștal: 1352.

BAIA MARE 1. Depresiune tectono-erozivă, în NV României, cuprinsă între M-ții Oaș și Gutâi la N și NE, Dealurile Chioarului la S și SE, Dealurile Sălajului la SV și Dealurile Asuajului la V, cu largă ieșire spre Câmpia Someșului în NV. Drenată de Someș și afl. săi: Lăpuș (cu Săsar), Bârsău, Asuaj ș.a. Supr.: c. 675 km². Relieful se compune din două trepte pr.: piemonturile și glacisurile marginale, cu alt. de 200-350 m, luncile și terasele cu alt. de 140-200 m. Climă blândă, de adăpost, cu temp. medii anuale de 9,5°C și precipitații variabile (650-1 050 mm/anual). Păduri de castan comestibil, constituite într-o rezervație ce ocupă o supr. de 450 ha, cu exemplare seculare, în care se întâlnesc, în proporție mai mică, și alte specii de arbori (gorun, carpen, tei, fag). Culturi de cereale; pomicultură (meri, peri, pruni); viticultură; legumicultură. Creșterea animalelor. Expl. de min. complexe pe rama nordică a depresiunii. Izv. cu ape minerale. Zonă turistică ce gravitează în jurul municipiului Baia Mare.

2. Municipiu în NV României, reședința jud. Maramureș, situat în depresiunea omonimă, la poalele

Baia Mare (2). Piscina olimpică

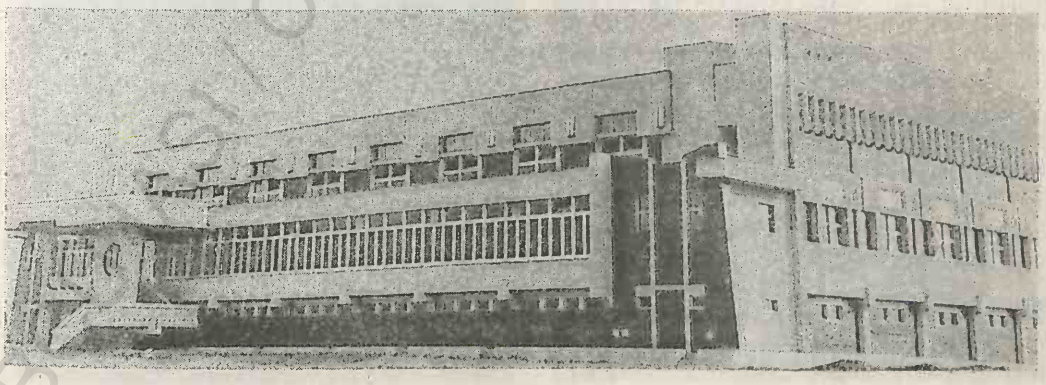

M-ților Gutâi, la 220 m alt., pe râul Săsar; 150 201 loc. (1 iul. 1995): 73 499 de sex masc. și 76 702 fem. Supr.: 20,6 km²; densitatea: 7 152 loc./km². Aeroport (în com. Tăuții-Măgherăuș) situat la 10 km V de oraș. Nod feroviar și rutier. Expl. de min. auro-argentifere, min. de cupru, plumb, zinc, andezite, marne etc. Termocentrală. Cel mai important centru al metalurgiei neferoase românești (cupru rafinat electrolitic și bare de cupru, oxizi de plumb, sulfați de zinc și de cupru, reactivi de flotație etc.), din cauza căreia așezarea suferă o poluare accentuată. Turnătorie de oțel. Întreprinderi constr. de mașini (utilaj minier, mașini-unelte, mașini și utilaje agricole și forestiere, accesorii și scule, piese neferoase ș.a.), de prelucr. a lemnului (mobilă, butoaie, doage etc.), mat. de constr. (cărămizi, faianță, prefabricate din beton), textile (filatură și țesătorie de bumbac, conf., tricotaje), blănărie (confecții din blănuri) și alim. (produse de panificație, conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, sucuri naturale din fructe, nectar etc.). Institut de învățământ superior cu cinci facultăți, 2 271 studenți și 177 profesori (în anul școlar 1994/1995). Teatru de stat (f. 1952), cu secții de dramă și de păpuși. Filarmonică. Muzeu județean cu colecții de arheologie și istorie (tipare din bronz, sigilii, inele-peceți, arme, tezaure monetare etc.), etnografie (unelte țărănești, piese de port popular, ceramică, cergi, covoare etc.) și artă; Muzeu de artă plastică, cu lucrări aparținând Școlii de pictură de la B.M.; Muzeu de etnografie și artă populară; Muzeul florilor de mină, ce cuprinde interesante și neasemuite colecții mineralogice; Muzeu de științele naturii. Biblioteca județeană „Petre Dulfu" (f. 1951), cu 317 872 vol. (1994). În sec. 16-18, la B.M. a funcționat un colegiu reformat („Schola Rivulina", 1547-1755) și un gimnaziu catolic. În 1896, Simion Corbul (zis Hollosi) a întemeiat la B.M. „Colonia de pictură", care avea menirea să promoveze pictura în aer liber, în opoziție cu academismul. Din 1902, „Colonia de pictură" își continuă activitatea prin înființarea „Școlii libere de pictură", transformată, în 1927, în „Școala de pictură", a cărei activitate încetează în 1936. Istoric. Săpăturile arheologice au scos la iveală vestigii din Epoca bronzului și urmele unor exploatări miniere din perioada dacilor liberi. Prima mențiune documentară a localit. datează din 1327. În 1329, așezarea apare consemnată în documente cu numele *Civitas Rivuli Dominarum*, iar în 1346, ea capătă privilegiul de oraș liber. În documentele anului 1411 este amintită existența unei monetării la B.M.. După 1412, când apare prima breaslă (cea a croitorilor), orașul se dezvoltă ca un puternic centru meșteșugăresc (iau ființă breslele măcelarilor, olarilor, tâmplarilor, tăbăcarilor, aurarilor, fierarilor, cizmarilor etc., ajungând la c. 30 de bresle în sec. 18), centru comercial și de expl. forestiere. În 1469, Matei Corvin acordă orașului dreptul de a fi înconjurat cu ziduri și bastioane de apărare. În 1472 se execută primele lucrări de canalizare și de pavare a străzilor, iar în 1641 este construită prima conductă pentru aprovizionarea cu apă a orașului. În sec. 16, pe fondul unor nemulțumiri, au avut loc numeroase mișcări de protest ale minerilor și meșteșugarilor (1518, 1551, 1558, 1571). Între 1703 și 1711, locuitorii orașului au participat activ la Răscoala curuților, mulți dintre ei înrolându-se în cetele de haiduci conduse de Pintea Gligor, supranumit Pintea Viteazul. În prima jumătate a sec. 19, orașul începe să se dezvolte din punct de vedere industrial. Locuitorii din B.M. au participat la acțiunile revoluționare din 1848-1849, constituindu-se în gărzi înarmate. În anii 1915, 1920, 1925 au avut loc greve

Baia Mare (2)

Casa de cultură a sindicatelor

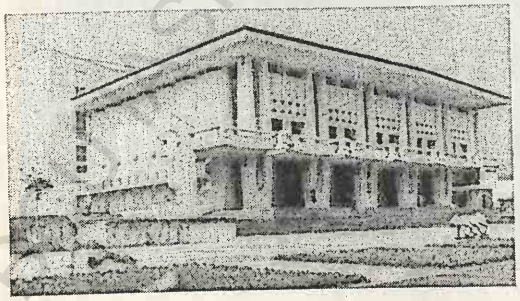

Zona veche a orașului

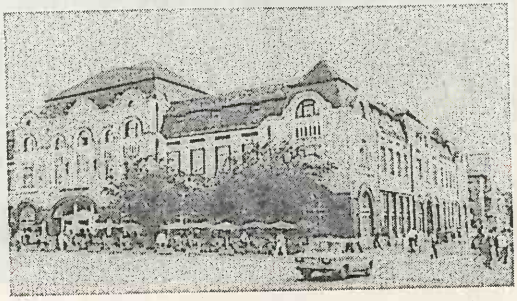

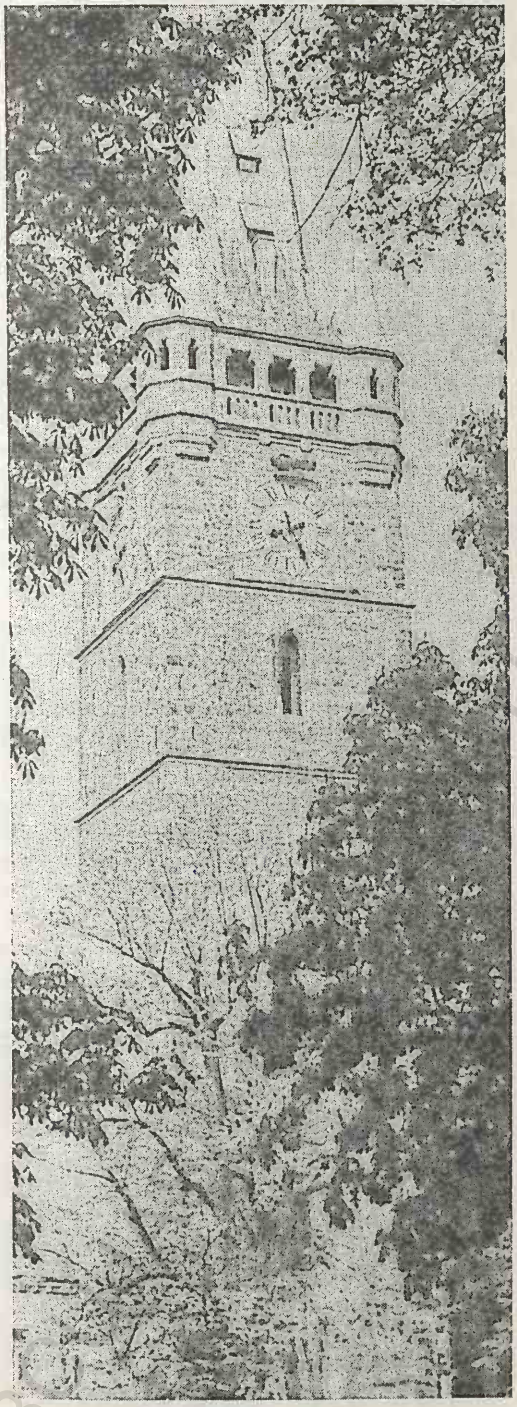

Baia Mare (2). Turnul „Ştefan"

ale muncitorilor din oraș. În perioada 31 aug.— 3 sept. 1940, populația orașului a protestat cu vehemență împotriva Dictatului fascist de la Viena din 30 aug. 1940, prin care Germania hitleristă și Italia fascistă îi smulgeau României partea de NV a Transilvaniei, cedând-o Ungariei horthyste. În a doua jumătate a lunii dec. 1989, locuitorii din B.M. au manifestat, alături de toate marile orașe ale României, pentru doborârea regimului comunist condus de Nicolae Ceaușescu. Orașul a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968. În prezent, municipiul B.M. are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Blidari, Firiza, Valea Neagră. **Monumente:** Fragmente din zidurile cetății (sec. 15); centrul vechi al orașului, menționat documentar în 1482, cu numeroase construcții în stil baroc, ce păstrează aspectul din sec. 17; Turnul-clopotniță (50 m înălțime), cu o scară interioară având 100 de trepte, construit în perioada 1445-1468 lângă Catedrala „Sfântul Ștefan" (asemănătoare Catedralei „Sfântul Mihail" din Cluj-Napoca) — edificiu gotic ridicat în anii 1347-1376, trăznit în 1769 și demolat în sec. 19, din care se mai păstrează fundațiile. Acest turn, numit și „Turnul Ștefan" seamănă cu turnul vechii primării din Praga; biserica romano-catolică „Sfântul Anton" (1402, cu transformări ulterioare); casa „Elisabeta", construită în 1446 de Iancu de Hunedoara pentru soția sa; biserica „Sfânta Treime" (1717-1720), în stil baroc, a fostei mânăstiri iezuite; Bastionul măcelarilor sau Turnul de muniții (sec. 14-15); biserica din lemn (1630); fosta mânăstire a minoriților (1733-1734) cu supraetajări din 1741; Bastionul Monetăriei (1734-1739), în stil baroc; clădirea Monetăriei (1734-1738), azi sediul Muzeului județean; biserica reformată (1792); clădirea Oficiului minelor (1748), azi sediul Muzeului de Artă; Casa „Degenfeld" (sec. 16-18); capela „Rozalia" (1771); clădirea fostului Cazinou (1834); biserica ortodoxă (fostă greco-catolică) construită în 1905-1911; biserică luterană (1912); biserica ortodoxă (1907); Palatul Prefecturii (în care se îmbină stilurile arhitectonice moderne cu cele tradițional-maramureșene); Episcopia greco-catolică (începutul sec. 20); Monumentul ostașului român, realizat de sculptorul Andrei Ostap; grupul statuar „Sfatul bătrânilor", operă a lui Vida Géza (1970); biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1824), situată în localit. componentă Firiza. La 14 apr. 1995, în municipiul B.M. a fost dat în

folosință un coș de dispersie a gazelor la Societatea Comercială „Phoenix" S.A., înalt de 351,5 m (cel mai înalt din Europa), a cărui construcție a început în 1990. Cod poștal: 4800.

BAIA SPRIE, oraș în jud. Maramureș, situat la poalele M-ților Gutâi, la 500 m alt., pe râul Săsar, la 10 km E de municipiul Baia Mare; 15 714 loc. (1 iul. 1995): 7 701 de sex masc. și 8 013 fem. Supr.: 4 km²; densitatea: 3 928 loc./km². Expl. forestiere și de sulfuri polimetalice, asociate cu min. de aur și de argint. Stație de flotație a min. neferoase. Fabrici de conf., piel., mat. de constr., prelucr. a lemnului și alim. (produse de panificație, preparate din lapte și carne, prelucr. fructelor de pădure etc.). Centru pomicol. **Istoric.** Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1329, cu numele de *Medius Mons* și apoi, în 1384, cu numele *Civitas Medii Montis*. În 1523 este consemnat ca *oppidum*. Orașul are în subordine ad-tivă 2 localități componente (Chiuzbaia și Tăuții de Sus) și un sat care îi aparține (Satu Nou de Sus). **Monumente:** Casa iezuiților (sec. 16-17, cu transformări baroce din 1793); biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1793), în stil baroc; capela „Calvaria" (sec. 17); casa din lemn „Csaszi" (1754); clădirea fostului sediu al Oficiului minelor (1733), azi Primăria orașului; casa parohială romano-catolică (1773); biserica romano-catolică (1846-1858); casa parohială ortodoxă (1836); biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1775), în satul Satu Nou de Sus; biserica romano-catolică (sec. 14-15), în stil gotic, în localit. componentă Tăuții de Sus. La 3 km de oraș se află Lacul Albastru, de formă circulară, format în 1920 prin prăbușirea unei mine vechi în care s-a acumulat, ulterior, apa provenită din ploi care, cu timpul, a căpătat o aciditate crescută datorată conținutului de acid sulfuric și ioni de cupru. La 8 km NE de oraș se află cabana Mogoșa (731 m alt.), unde există un telescaun ce urcă până la vf. Mogoșa (1 246 m), de unde coboară o pârtie de schi de 2 100 m lungime, cu o diferență de nivel de 500 m, una dintre cele mai bune din țară pentru probele de slalom. Orașul B.S. constituie un punct de plecare spre vf. Creasta Cocoșului (1 428 m) din M-ții Gutâi, constituit din andezite bazaltice. Pe acest vârf, care reprezintă un vechi con vulcanic, se află o rezervație mixtă — geologică, botanică și faunistică — cu o supr. de 50 ha. Zonă turistică. Cod poștal: 4847.

BAIULUI, Munții ~, complex de culmi muntoase în V Carpaților de Curbură (Carpații Orientali), între valea Prahovei la V și valea Doftanei la E. M-ții B. sunt alcătuiți dintr-o alternanță de gresii calcaroase, calcare marnoase și șisturi argilo-marnoase și se prezintă sub forma unei culmi pr., cu direcție NNE-SSV, din care se desprind mai multe culmi secundare (Clăbucetul Mare, Clăbucetul Taurului, Clăbucetul Azugii, Clăbucetul Baiului ș.a.). Culmea pr. este dominată de mai multe vârfuri, de la N la S: Neamțu (1 926 m, alt. max. a M-ților B.), Rusu (1 902 m), Unghia Mare (1 847 m), Cazacu (1 753 m), Zamora (1 826 m), Baiu Mare (1 908 m), Drăgan (1 775 m), Gagu Mare (1 660 m). Pantele M-ților B. sunt acoperite cu păduri de fag și de conifere, iar la peste 1 600 m alt. se extind pajiști, propice păstoritului (numeroase stâne). Zonă turistică. Cunoscuți și sub numele de *M-ții Gârbovei*.

BALA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 15 sate, situată în Pod. Mehedinți, la 400 m alt., la 57 km NE de municipiul Drobeta-Turnu Severin; 4 693 loc. (1 iul. 1995): 2 278 de sex masc. și 2 415 fem. Expl. forestiere. Pomicultură (meri, peri, pruni). Stațiune balneoclimaterică, de interes local, cu izv. de ape minerale sulfuroase, oligominerale (hipotone), termale (23,5-29,5°C) și nămol terapeutic, indicată pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, ginecologice și ale aparatului locomotor, precum și a gastritelor, colecistitelor, insuficiențelor hepatice și bolilor renale. Aici a existat o așezare rurală romană neidentificată. Bisericile de zid cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1882), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1879-1881) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1818, cu picturi din 1837), în satele Bala de Sus, Comănești și Crainici; bisericile din lemn „Sfântul Gheorghe" (1834, refăcută în 1895) și „Sfântul Nicolae" (1895), în satele Runcușoru și Vidimirești. Cod poștal: 1530.

BALACI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Burdea; 2 554 loc. (1 iul. 1995): 1 188 de sex masc. și 1 366 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 ian. 1887). În satul Balaci se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1684 din inițiativa agăi (comandant militar) Constantin

Bălăceanu, cu picturi murale din 1825. Aici se află și ruinele Curții familiei Constantin Bălăceanu, construită înainte de 1690, precum și conacul „Făgărășeanu" (1900). Cod poștal: 0673.

BALACIU, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. râului Ialomița; 3 335 loc. (1 iul. 1995): 1 636 de sex masc. și 1 699 fem. Creșterea porcinelor. Pe terit. satului Crăsanii de Sus, pe o înălțime *(Piscul Crăsani)* care domină valea Ialomiței, au fost descoperite (1923, 1973-1975) urmele unei așezări geto-dacice, fortificată cu val de pământ, datând din a doua perioadă a Epocii fierului — La Tène (sec. 3-1 î.Hr.). Aici s-a găsit un bogat material aparținând civilizației dacice (ceramică cenușie, modelată pe roată, lustruită, formată din fructiere, căni, străchini, etc.), cât și obiecte elenistice de import (amfore, boluri, opaițe, fibule, castroane, un candelabru din bronz cu trei brațe ș.a.). Așezarea a fost distrusă, se pare, în anii 11-12 d.Hr. de Sextus Aelius Catus în timpul unei expediții a armatelor romane de pedepsire a locuitorilor din N Dunării. În satul Crăsanii de Sus se află mânăstirea Balaciu (de călugări), cu biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorită în 1750 de către Grigore II Ghica și refăcută în 1821-1841. Mânăstirea a fost desființată în 1961 (părăsită de călugări; biserica a căzut în ruină) și reînființată în 1990, o dată cu începerea lucrărilor de restaurare a bisericii. Cod poștal: 8411.

BALAVÁSAR → Bălăușeri.

BALC, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Barcăului, pe cursul superior al râului Barcău; 3 823 loc. (1 iul. 1995): 1 962 de sex masc. și 1 861 fem. Haltă de c.f. În satul Balc, menționat documentar, prima oară, în 1213, se află o biserică reformată (1791) și castelul familiei Degenfeld-Schönburg (1896). Cod poștal: 3797.

BALCANI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Tazlău, pe cursul superior al râului Tazlău; 8 635 loc. (1 iul. 1995): 4 449 de sex masc. și 4 186 fem. Expl. de petrol. Centru de ceramică populară și de prelucr. artistică a lemnului. Satul Schitu Frumoasa a fost afectat în mare parte de un incendiu în ziua de 17 aug. 1994. Cod poștal: 5490.

BALDOVINEȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Romanați cu Piem. Oltețului, pe dr. râului Olteț; 3 629 loc. (1 iul. 1995): 1 777 de sex masc. și 1 852 fem. Reșed. com. este satul *Bălceasa*. Moară de cereale (sf. sec. 19), în satul Bălceasa. Conace în satele Baldovinești (sf. sec. 18) și Bălceasa (sf. sec. 19). Bisericile cu hramurile „Sfântul Ilie" (1835) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1878), în satele Gubandru și Bălceasa; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1739, refăcută în 1860), în satul Baldovinești. Cod poștal: 0586.

BALINȚ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Lugojului, pe cursul superior al râului Bega; 1 756 loc. (1 iul. 1995): 826 de sex masc. și 930 fem. Stație de c.f. Satul Balinț este menționat documentar, prima oară, în 1510. Cod poștal: 1846.

BALOTA, vârf în NV M-ților Căpățânii (Carpații Meridionali), alcătuit dintr-un complex de roci cristaline, calcare jurasice și granitoide. Alt.: 2 108 m. Traseu turistic de creastă, accesibil pe la obârșia Oltețului.

BALOTEȘTI, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Cociovaliștea, la 21 km N de București; 6 798 loc. (1 iul. 1995): 3 274 de sex masc. și 3 524 fem. Stație de c.f. Fabrică de sticle din polietilenă, intrată în funcțiune la 2 mart. 1995. Filatură și țesătorie de in și cânepă (saci, prelate, plase de cânepă, frânghii); covoare; preparate din carne. Confecții. Ateliere meșteșugărești ce produc garnituri din cauciuc și diverse prefabricate. Fermă avicolă și Stațiune pentru cercetări avicole. Institut de cercetare pentru nutriția animalelor. Popas turistic (motelul „Săftica"). Prima atestare documentară a localit. datează din 1624. Declarată oraș la 18 apr. 1989, a redevenit com. în 22 ian. 1990. Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Han (sec. 19) și biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Nicolae, Teodor și Stelian" (1763), ctitorie a lui Zamfirache Cămăraș, în satul Balotești; biserică ortodoxă cu triplu hram — „Sfânta Troiță, Sfântul Dumitru și Sfânta Elisabeta", ctitorie, din 1801, a vornicului Radu Slătineanu, în satul Săftica; mânăstirea „Turbați" (1813), în satul Dumbrăveni. Cod poștal: 8113.

BALȘ, oraș în jud. Olt, în zona de contact a Câmpiei Romanați cu Pod. Getic, la 150 m alt., pe râul Olteț, la 24 km S de municipiul Slatina; 23 696

loc. (1 iul. 1995): 11 705 de sex masc. și 11 991 fem. Supr.: 37 km²; densitatea: 640 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Nod rutier. Oțelărie. Întreprinderi de osii și boghiuri (1965) pentru vagoane de c.f. și de instalații pentru irigații, constr. de mașini pentru ierbicidat, pentru transportul apelor minerale, de uscătoare pentru cereale, obiecte de uz casnic (mașini de gătit, cazane pentru boiler, cuptoare pentru mașini de gătit etc.). Reparații de mașini agricole. Ind. mat. de constr. (produse din marmură, azbociment, prefabricate din beton), de prelucr. a lemnului, textilă (conf., tricotaje) și alim. (preparate din carne). Centru pomicol și viticol. Muzeu de istorie și arheologie. Istoric. Amintit documentar ca sat, prima oară, în 1477, iar apoi în 1564. La începutul sec. 19, era o com. mare, cu peste 5 000 loc., cu trei târguri pe an, iar în a doua jumătate a sec. 19 s-a dezvoltat ca centru agricol. Declarat oraș în 1921. Are în subordine ad-tivă 2 localit. componente (Corbeni și Română) și un sat (Teiș). Monumente: bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (ante 1743), „Sfântul Dumitru și Sfântul Ștefan" (1752-1768), „Cuvioasa Parascheva" (1812-1824). În localit. componentă Corbeni se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1833), iar în satul Teiș, biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1882). Cod poștal: 0575.

BALȘA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 14 sate, situată la poalele M-ților Metaliferi, la 500 m alt., pe râul Geoagiu; 1 409 loc. (1 iul. 1995): 687 de sex masc. și 722 fem. Expl. de min. auro-argentifere (în satul Almașu Mic de Munte) și de min. de cinabru (în satul Voia). Muzeu etnografic și biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în satul Almașu Mic de Munte; în satul Vălișoara se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18). Satul Balșa apare menționat documentar, prima oară, în 1407. Cod poștal: 2623.

BALTA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Mehedinți, la 500 m alt.; 1 673 loc. (1 iul. 1995): 745 de sex masc. și 928 fem. Relief carstic (pereții calcaroși de la izvoarele Coșustei, Cheile Coșustei, Cornetele Babelor și Cerbrania. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sec. 18), „Sfântul Nicolae" (1835, construită pe locul uneia din 1789), „Sfântul Ștefan" (1796-1799, refăcută în sec. 19) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1853-1854), în satele Balta, Costești, Gornovița și Sfodea; biserica de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (construită în 1859 pe locul uneia din lemn din 1808), în satul Prejna. Cod poștal: 1535.

BALTA ALBĂ 1. Liman fluviatil în NE Câmpiei Române, pe stg. cursului inferior al Buzăului, pe terit. jud. Buzău. Supr.: 1 012 ha; ad. max.: 4 m; lungime: 6,5 km; lățime max.: 2,5 km; vol.: 5,1 mil. m³. Conține apă salmastră (101 g/litru) și importante rezerve de nămol sapropelic (2,45 mil. m³).

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în NE Câmpiei Române (Câmpia Râmnicului), la 30 m alt., în apropiere de lacul omonim, la 56 km NE de municipiul Buzău; 2 927 loc. (1 iul. 1995): 1 412 de sex masc. și 1 515 fem. Apa minerală a lacului B.A., clorurată, slab sulfatată, sodică, slab magneziană, hipotonă, precum și nămolul sapropelic de pe fund sunt cunoscute, încă din anul 1847, ca având calități terapeutice deosebite, fapt ce a determinat dezvoltarea ulterioară a stațiunii balneoclimaterice, unde se pot trata boli reumatismale, neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după polineuropatii), ginecologice (insuficiență ovariană, metroanexită cronică), dermatologice (unele eczeme, neurodermite, ichtioze), endocrine (hipotiroidite, hipoovarie puberală, mixedem) ș.a. Cod poștal: 5283.

3. Cartier în partea de E a municipiului București.

BALTA AMARĂ, liman fluviatil cu apă dulce, în NE Câmpiei Române, situat pe stg. cursului inferior al Buzăului, pe terit. jud. Buzău. Supr.: 600 ha; vol.: 3,6 mil. m³. Cunoscută și sub numele de *Amara*.

BALTA BORCEI → Balta Ialomiței.

BALTA BRĂILEI, luncă joasă (6-12 m alt.), hidroamenajată, a Dunării, situată între despletirile Dunării din aval de com. Giurgeni până la unificarea acestora în dreptul com. Smârdan, respectiv între Dunărea Veche la E și Brațul Cremenea la V. Până în 1964, această zonă reprezenta o alternanță de mlaștini, gârle, lacuri, grinduri (pe alocuri cu stufăriș ori cu păduri de plop și salcie), canale navigabile (Filipoiu, Ulmu) și mici terenuri cultivate agricol. După lucrările de îndiguire din anii

1964-1970 și de scoatere a terenurilor de sub inundații, acest „ostrov", de 60 km lungime, 20 km lățime și c. 96 000 ha, a devenit o reg. fertilă, propice culturilor de cereale, atribuindu-i-se numele de *Insula Mare a Brăilei*, deși nu este o insulă în înțeles geografic. Geografii preferă să păstreze vechea denumire de B.B., care o definește corespunzător. În partea de V-SV a B.B., între Dunăre la V și brațul Vâlciu la E, se individualizează un ostrov alungit pe direcție S-N, cunoscut sub numele de *Insula Mică a Brăilei* (supr.: 5 336 ha). Drenat de mai multe brațe și privaluri (Mănușoaia, Cremenea, Pasca, Iapa ș.a.), care mărginesc, la rândul lor, alte ostroave mai mici (Vărsătura, Chiciu, Ostrovu Orbului, Iapa). Insula Mică a Brăilei a rămas în regim natural, în arealul său existând numeroase lacuri, gârle, brațe părăsite, grinduri fluviatile, zăvoaie de plop alb și negru și de salcie, precum și pajiști de luncă, stufărișuri ș.a. Faună diversă: rața cârâitoare, rața roșie, lișița, lebăda, cormoranul, gâsca, stârcul cenușiu, egreta mică, corcodelul, mistrețul, pisica sălbatică, lupul, vidra, bizamul, nevăstuica, dihorul etc.

BALTA DOAMNEI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Gherghiței, pe stg. râului Ialomița; 2 766 loc. (1 iul. 1995): 1 338 de sex masc. și 1 428 fem. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 18), în satul Balta Doamnei. Cod poștal: 2036.

BALTA IALOMIȚEI (denumită și *Balta Borcei*), luncă hidroamenajată a Dunării, cuprinsă între brațele Dunărea Veche (la E) și Borcea (la V). Supr.: 831,3 km²; 94 km lungime (între Călărași și Hârșova); 4-17 km lățime. Alt. medie: 10-17 m. Reg. de bălți, mlaștini, canale, privaluri și grinduri, îndiguită și desecată în mare parte (diguri marginale, interioare și transversale, canale de evacuare a apelor în exces, cu stații de pompare) și transformată în zonă cerealieră (culturi de porumb, grâu, orz, ovăz, pe soluri de luncă bălane și cernoziom carbonatic). Creșterea ovinelor și porcinelor. În lunca inundabilă a Dunării, la c. 3 km S de podul de la Cernavodă, se află pădurea Caiafele (348,9 ha), declarată rezervație naturală mixtă (preponderent faunistică, și, în mai mică măsură, forestieră). Specificul acestei păduri îl constituie sălciile bătrâne (*Salix alba*), plopii seculari (*Populus alba, Populus nigra*) și plantele agățătoare, printre care vița sălbatică (*Vitis silvestris*) și *Periploca graeca*. Pădurea Caiafele este o importantă zonă de cuibărit pentru diferite păsări: rața, gâsca, lișița, stârcul, țigănușul, turturica, porumbelul sălbatic, bufnița ș.a. Printre speciile valoroase se numără vulturul codalb și călifarul roșu. Împreună cu Pădurea Moroiu (130 ha) formează rezervația Caiafele-Moroiu.

BÁLVÁNYOS, stațiune balneoclimatică de interes general, cu funcționare pemanentă, situată în partea central-estică a României (jud. Covasna), la poalele M-ților Bodoc și Puciosu (Carpații Orientali), la 775-800 m alt., la 67 km NE de municipiul Sfântu Gheorghe. Climă moderată, cu

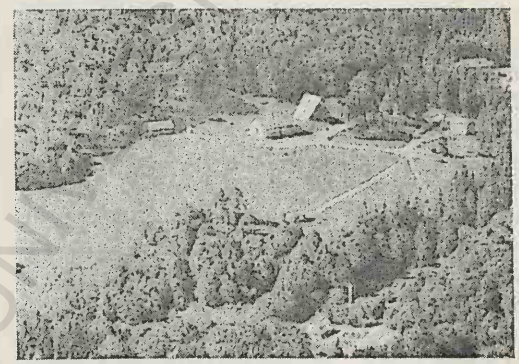

Vedere generală
Bálványos
Ruinele Cetății Păgânilor

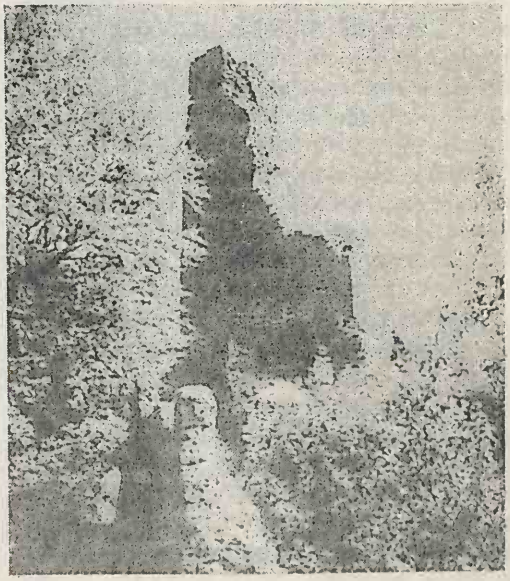

temp. medii anuale de 6°C și precipitații ce însumează c. 900 mm anual. Are numeroase izvoare cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, calcice, hipotone, indicate în tratarea afecțiunilor cardiovasculare (hipertensiune arterială, insuficiență mitrală și aortică, arteriopatii periferice, varice) și a bolilor asociate (nevroză astenică, gastrite cu aciditate scăzută etc.). Stațiunea a început să se dezvolte după anul 1895, când s-a construit primul hotel. În apropiere se află Peștera de sulf sau Grota puturoasă, amintită documentar, prima oară, în 1349 (prima descriere a peșterii și a împrejurimilor datează din 1744), care are în partea inferioară un strat de bioxid de carbon constant, rezultat al emanațiilor post-vulcanice, ce determină moartea prin sufocare a oricărei viețuitoare care pătrunde aici. Pe Dealul Bálványos (1 041 m) se află ruinele Cetății Păgânilor (sec. 10-13). Cod poștal: 4074.

BANCA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 12 sate, situată în zona Dealurilor Fălciului, pe stg. râului Bârlad; 5 080 loc. (1 iul. 1995): 2 533 de sex masc. și 2 547 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 nov. 1886). Reședința com. este satul *Gara Banca*. Satul Sârbi este atestat documentar, prima oară, în 1436, iar Ghermănești, în 1588. Cod poștal: 6441.

BAND, com. în jud. Mureș, alcătuită din 10 sate, situată în Pod. Transilvaniei (Câmpia Sărmașului), pe stg. râului Lechința (sau Comlod); 7 529 loc. (1 iul. 1995): 3 766 de sex masc. și 3 763 fem. Stație de c.f. Satul Band este menționat documentar, prima oară, în 1332. Castelul „Bethlen" (1517), în satul Mădăraș. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfânta Maria" (sec. 18, strămutată din Făgăraș), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1741, cu clopotniță din lemn din 1761), „Schimbarea la Față" (1896), în satele Band, Petea și Țiptelnic. În satul Oroiu se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"-Ungureni (1690-1720, cu transformări din 1953) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1764). Cod poștal: 4344.

BANLOC, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Timișului; 4 365 loc. (1 iul. 1995): 2 180 de sex masc. și 2 185 fem. Stație de c.f. Piscicultură în iazuri și heleșteu. În satul Banloc, menționat documentar, prima oară, în 1717, se află un castel (1750, refăcut în 1790-1793) și o biserică în stil baroc (1750-1753). În satul Partoș, atestat documentar, prima oară, în 1333, într-un registru de dijme, a funcționat mânăstirea Partoș, întemeiată în sec. 13 (reconstruită în sec. 16) și desființată din ordinul Imperiului Habsburgic, în 1777. Actuala biserică, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", a fost construită în 1750-1753, în stil baroc, din inițiativa lui Marcu Mușiu. La această mânăstire s-a retras, în 1665, în ultimii ani ai vieții sale, mitropolitul Timișoarei, Sfântul Ierarh Iosif cel Nou, ale cărui moaște se află, din 1956, la catedrala din Timișoara. Cod poștal: 1933.

BARA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Pod. Lipovei cu Câmpia Lugojului, pe râul Miniș; 399 loc. (1 iul. 1995): 210 de sex masc. și 189 fem. Satul Bara este menționat documentar, prima oară, în 1367. Biserică din lemn (1832), în satul Dobrești. Punct fosilifer (în satul Rădmănești) cu o bogată faună de moluște ponțiene. Cod poștal: 1848.

BARAOLT 1. Masiv muntos în SV Carpaților Orientali, având forma unui horst, îmbrățișat de marele cot al Oltului la E și V și limitat de Depr. Baraolt la N și Sfântu Gheorghe la S. Alcătuit din fliș (roci marno-grezoase și gresii) cu intruziuni de roci vulcanice. Alt. max.: 1 018 m (vf. Șugag). Acoperit cu păduri de fag și gorun în alternanță cu pășuni.

2. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, în SV Carpaților Orientali, limitată de Dealul Dugău (847 m alt.) și M-ții Perșani la V, M-ții Harghita la N și M-ții Baraolt la S. Are formă tentaculară, pe direcția râurilor care o brăzdează (Baraolt, Cormoș, Vârghiș), către partea ei sudică evidențiindu-se mica Depr. Aita, drenată de râul cu același nume. Relief colinar (400-500 m alt.) și de terase. Expl. de lignit (Căpeni, Vârghiș), calcar (Vârghiș), diatomit (Filia) și balast. Izv. cu ape minerale (Biborțeni, Vârghiș ș.a.).

3. Oraș în jud. Covasna, situat în depresiunea și pe râul cu același nume, la 500 m alt., la 60 km NV de municipiul Sfântu Gheorghe; 10 795 loc. (1 iul. 1995): 5 392 de sex masc. și 5 403 fem. Expl. de lignit (în satele Racoșul de Sus, din 1839 și Căpeni, din 1870 până în prima jumătate a sec. 20), diatomit și forestiere. Stație tehnică de sortare și depozitare a lignitului. Combinat de prelucr. a laptelui. Fabrici de cărămizi, cherestea și produse de panificație. Muzeu de istorie și etnografie. Prima menționare documentară a localit. datează din 1224. Declarat oraș la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă 5 sate: Biborțeni, Bodoș, Căpeni, Micloșoara,

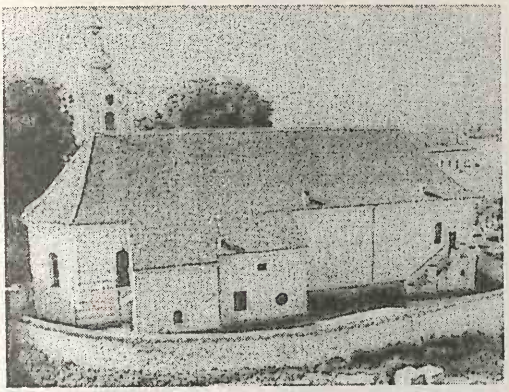

Baraolt (3). Biserica fortificată

Racoșul de Sus. **Monumente:** biserică în stil baroc (1569, refăcută în 1690), înconjurată de un zid de apărare (construit în 1818-1819), cu un turn de pază. Orgă din 1750. În satul Micloșoara, atestat documentar în 1211, cu numele *Castrum Sanct Nikolas*, se află castelul „Kalnoky", în stilul Renașterii (sec. 16), iar în satul Racoșul de Sus, o biserică unitariană (sec. 18). Cod poștal: 4023.

BARBOȘI → Galați (1).

BARCANI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în interiorul Carpaților de Curbură; 4 888 loc. (1 iul. 1995): 2 464 de sex masc. și 2 424 fem. Inițial s-a numit *Borcani*, după numele „borcănenilor", care, la mijlocul sec. 19, fabricau obiecte din sticlă (în special borcane). Biserică având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în satul Valea Mare. Cod poștal: 4047.

BARCĂU 1. Dealurile Barcăului, unitate de relief deluros aparținând Dealurilor Vestice, situată pe terit. jud. Bihor, între râul Barcău la V și N, M-ții Plopiș la E și Valea Fânețelor la S. Sunt formate din culmi prelungi, cu alt. de 200-400 m, separate de văi largi, cu lunci și terase joase. Viticultură.

2. Câmpia Barcăului, subunitate de câmpie înaltă, parte componentă a Câmpiei de Vest, situată între râul Barcău (la N), Dealurile Barcăului și ale Oradei (la E), Crișu Repede (la S) și granița cu Ungaria (la V). Alt.: 140-170 m.

3. Râu, afl. dr. al Crișului Repede, cu care confluează pe terit. Ungariei. Izv. de sub vf. Ponor (977 m) din E M-ților Plopiș, flanchează marginea sudică a Depr. Șimleu Silvaniei, străbate defileul de la Marca, săpat epigenetic în șisturi cristaline, apoi trece în zona de dealuri și de câmpie, unde panta talvegului scade la 0,4 m/km. Terase largi pe dr., în Depr. Nușfalău și în zona de câmpie. Afl. pr.: Bistra (pe stg.), Husasău și Ier (pe dr.). Lungimea totală a râului până la frontiera cu Ungaria este de 118 km; supr. bazinului: 3 455 km². Debitul său este redus (5,6 m³/s la confl. cu Sălardul). În câmpie, în aval de com. Sălard, este îndiguit pe o distanță de 37,5 km; lucrări de desecare pe 50 mii ha.

BARCEA, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Tecuci, în lunca râului Bârlad; 5 926 loc. (1 iul. 1995): 3 028 de sex masc. și 2 898 fem. Stație de c.f. Viticultură. Cod poștal: 6330.

BARSA → Groapa de la ~.

BARU, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată în SE Depr. Hațeg-Pui, pe râul Strei; 3 099 loc. (1 iul. 1995): 1 498 de sex masc. și 1 601 fem. Stație de c.f. Expl. de talc (în satul Valea Lupului) și min. de mangan. Fabrică de cărămizi și produse refractare. În satul Baru, menționat documentar, prima oară, în 1453, se află biserica „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 18). Pe terit. satului Petros se află *Peștera Tecuri*, declarată monument al naturii (1954). Cod poștal: 2671.

BASARABI, oraș în jud. Constanța, situat în Pod. Dobrogei de Sud, la 90 m alt., pe Canalul Dunăre—Marea Neagră, la 20 km V de municipiul Constanța; 10 995 loc. (1 iul. 1995): 5 565 de sex masc. și 5 430 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 oct. 1860). Nod rutier. Port pe canalul Dunăre—Marea Neagră. Expl de calcar și cretă. Constr. și reparații navale, constr. de utilaj greu pentru construcții; prefabricate din beton. Stație de pompare a apei pentru irigații, cu o putere totală de 56 MW. Stațiune de cercetare și producție vitivinicolă (f. 1907). Complex de creștere a taurinelor. Vestită podgorie (Murfatlar) și important centru de vinificație. Cramă. Pomicultură (piersici). Muzeu al viticulturii. Declarat oraș la 18 apr. 1989, având în subordine ad-tivă un sat (Siminoc). În Dealul Tibișir din apropiere, într-o carieră veche de cretă, s-a descoperit o așezare călugărească rupestră (*Complexul monastic Basarabi*), datând din sec. 9-10 d.Hr., constituită dintr-o biserică cu compartimentare specific ortodoxă (altar, naos, pronaos), o biserică cu plan de bazilică (trei nave pe stâlpi), două paraclise, șase cavouri și mai multe galerii de comunicație săpate în cretă. Încăperile, scobite în

Basarabi. Imagine din interiorul complexului religios

stânca de cretă, sunt decorate cu motive simbolice sau figurative, stilizate schematic (doi balauri încolăciți, pomul vieții, porumbel, călăreț, diverse animale și tipuri de cruci) și cu inscripții cu litere grecești, slave și runice. În aceste încăperi s-au mai găsit unelte din os, fier și piatră, vase din ceramică specifice civilizației balcano-dunărene din sec. 9-10 și un sgrafit cu data anului 992. Complexul monastic rupestru de la Basarabi, considerat un unicat al culturii străvechi românești, atestă influența monahismului cappadocian. Biserica „Nașterea Maicii Domnului" construită (1903-1906) după planurile arhitectului D. Bănescu, cu picturi de P.A. Serafim. Până la 7 nov. 1975, localit. s-a numit *Murfatlar*. Pe terit. com. B. se află pădurea Murfatlar (641 ha), alcătuită din stejar pufos (*Quercus pubescens*) și cărpiniță (*Carpinus orientalis*), și rezervația floristică „Fântânița-Murfatlar" (19,7 ha), care adăpostește numeroase specii de plante rare (zambila/*Hyacinthus leucophaeus*, usturoiul/ *Allium saxatile*, lușca/*Ornithogalum refractum*, spinul de Murfatlar/*Carduus murfatlarii*, colilia/ *Stipa lessingiana murfatlarii*, ruscuța/*Adonis vernalis var. murfatlariensis*, inul dobrogean/*Linum pallasianum* etc.), precum și câteva plante extrem de rare pentru alte reg. ale țării noastre, precum migdalul pitic (*Prunus tenella*), cimbrul (*Satureja caerulea*), bujorul de stepă (*Paeonia tenuifolia*) ș.a. În această pădure trăiesc numeroase broaște țestoase. Cod poștal: 8764.

BASCOV 1. Lac de acumulare creat pe râul Argeș, cu scop hidroenergetic, situat în arealul com. Bascov, la N de municipiul Pitești, umplut cu apă în 1970; vol.: 5,1 mil. m³.

2. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe dr. văii Argeșului; 8 905 loc. (1 iul. 1995): 3 965 de sex masc. și 4 130 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol. Hidrocentrală (7,7 MW), dată în folosință în 1971. Satul Bascov este atestat documentar, prima oară, în 1428. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1730), în satul Bascov și „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1808), în satul Glâmbocu. Cod poștal: 0355.

BAȘEU, râu, afl. dr. al Prutului, în aval de Ștefănești; 106 km; supr. bazinului: 961 km². Izv. din Dealul Ibănești, străbate Câmpia Jijiei Superioare și trece prin orașul Săveni. Debitul său este redus (1,19 m³/s) și regimul de scurgere torențial. În bazinul său sunt amenajate mari iazuri folosite în economia piscicolă (Negreni, cel mai mare).

BATA, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Lipovei cu lunca largă a Mureșului; 1 122 loc. (1 iul. 1995): 508 de sex masc. și 614 fem. Satul Bata este menționat documentar, prima oară, în 1367. Ruinele unei abații din sec. 13. Castelul „Mocioni" (sec. 19), în satul Bulci, astăzi Sanatoriul TBC. Cod poștal: 2893.

BATĂR, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Miersigului, pe dr. Crișului Negru; 5 170 loc. (1 iul. 1995): 2 500 de sex masc. și 2 670 fem. Stație de c.f. Satul Batăr apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1202-1203. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1789), în satul Tăut; castelul „Moskovits" (1850), în satul Arpășel. Cod poștal: 3683.

BATOȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată la poalele Dealului Bura (Dealurile Mureșului), pe râul Lut; 4 051 loc. (1 iul. 1995): 2 033 de sex masc. și 2 018 fem. Pomicultură (meri, peri, cireși). Satul Batoș apare menționat documentar, prima oară, în 1228. Colonizat cu germani în

1300. Cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 16, cu transformări din sec. 18) și turn din 1638 (în satul Batoș); biserică evanghelică (1800-1860) și biserică reformată reconstruită în 1889-1890, pe locul uneia ce data din sec. 13-14, în satele Dedrad și Goreni. Cod poștal: 4251.

BAZIAȘ, sat în com. Socol, jud. Caraș-Severin, în extremitatea de SV a României; în arealul său, Dunărea intră pe terit. României, parcurgând apoi o distanță de 1 075 km până la vărsarea ei în Marea Neagră. Mânăstire (sec. 18) din care se păstrează doar biserica (chiliile sunt în ruină).

BAZNA, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, la 321 m alt., la 10 km NV de municipiul Mediaș; 3 825 loc. (1 iul. 1995): 1 889 de sex masc. și 1 936 fem. Expl. de gaze naturale. Fabrică de cărămidă. Produse de panificație. Menționată documentar, ca așezare rurală, în 1302. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu izv. de ape minerale cloruro-sodice, iodurate, bromurate, hipertone, indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale, neurologice periferice (pareze, paralizii posttraumatice, sechele după poliomielită sau după polineuropatii), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite, metroanexite cronice), posttraumatice (stări după entorse, luxații, fracturi), endocrine ș.a. Primele informații scrise despre apele minerale și cura balneară datează din 1749. În 1843 este înființată oficial „Stațiunea de cură Bazna". În satul Bazna se află o biserică fortificată, construită în 1402, cu transformări din 1504-1506 ce i-au dat înfățișarea de biserica-sală. Altarul poliptic, datând din 1430-1440, decorat cu reliefuri (de influență slovacă), se află azi expus la Muzeul Brukenthal din Sibiu. În satul Boian a fost înființată, în 1780, o școală românească. Tot aici există o biserică din sec. 15, fortificată în sec. 16, cu unele transformări din sec. 16 și 20. În satul Velț se găsește o biserică evanghelică din sec. 15, cu unele transformări din sec. 16, 19 și 20. Cod poștal: 3149.

BĂBANA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată în Piem. Cotmeana; 2 596 loc. (1 iul. 1995): 1 273 de sex masc. și 1 323 fem. Expl. de petrol (în satul Slătioarele). Biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (începutul sec. 19, reconstruită în 1907), în satul Cotmenița; biserică de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1836-1839), în satul Băbana. Cod poștal: 0377.

BĂBĂIȚA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Clanița; 6 705 loc. (1 iul. 1995): 3 275 de sex masc. și 3 430 fem. Cula „Costea" (sec. 18), în satul Frăsinet. În satul Băbăița se află conacul lui George Angelescu (1900), azi sediul Primăriei, iar în satul Merișani există o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1808). Cod poștal: 0645.

BĂBENI 1. Lac de acumulare creat pe cursul inf. al Oltului, în arealul comunei omonime, jud. Olt, pentru punerea în mișcare a turbinelor hidrocentralei Băbeni; dat în folosință în 1978. Supr.: 905 ha; vol.: 59,7 mil. m^3.

2. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Culmii Prisnel, pe dr. Someșului; 2 144 loc. (1 iul. 1995): 1 024 de sex masc. și 1 120 fem. Expl. de calcar, nisip cuarțos și alabastru (în satul Ciocmani). Satul Băbeni este menționat documentar, prima oară, în 1377. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Piroșa (sec. 18, cu pridvor adăugat în sec. 19) și Poienița (sec. 18, cu picturi interioare din 1863). Cod poștal: 4685.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Piem. Oltețului cu terasele și lunca largă a râului Olt, pe râul Bistrița (olteană) în apropiere de confl. cu Oltul; 9 194 loc. (1 iul. 1995): 4 591 de sex masc. și 4 603 fem. Stație de cale ferată (inaugurată la 20 iun. 1887). Expl. de petrol și gaze naturale. Hidrocentrală (37 MW) dată în folosință în 1978. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Fabrici de nutrețuri combinate și de produse de panificație. Conac (începutul sec. 20), în satul Băbeni. În satul Capu Dealului se află biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1799), iar în satul Valea Mare, există biserica de zid cu hramul „Sfântul Dumitru" (1849). Cod poștal: 1012.

BĂBICIU, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Romanați, pe dr. cursului inf. al Oltului; 2 480 loc. (1 iul. 1995): 1 285 de sex masc. și 1 195 fem. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Băbiciu-Episcopiei*. Bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1808) și „Sfinții Voievozi" (1833-1846). Cod poștal: 0815.

BĂCANI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 5 sate, situată în zona Colinelor Tutovei, la confluența

râului Simila cu Ibăna; 2 496 loc. (1 iul. 1995): 1 290 de sex masc. și 1 206 fem. Satul Băcani este atestat documentar, prima oară, în 1546, iar Drujești, în 1599. Cod poștal: 6436.

BĂCEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al Bârladului; 3 464 loc. (1 iul. 1995): 1 696 de sex masc. și 1 768 fem. Stație de c.f. În satul Băbușa se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1750, refăcută în 1861), iar în satul Țibănești Buhlii o biserică de zid cu dublu hram „Sfântul Dumitru și Sfântul Nicolae" (1804). Cod poștal: 6556.

BĂCIA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Hunedoara, pe stg. râului Strei; 1 812 loc. (1 iul. 1995): 893 de sex masc. și 919 fem. Stație de c.f. Satul Băcia este menționat documentar, prima oară, în 1332. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 19), în satul Băcia. Cod poștal: 2634.

BĂDEANA → Tutova (3).

BĂDEȘTI, stațiune balneoclimaterică de interes local, situată în raza com. Bârla, jud. Argeș, în Câmpia Găvanu-Burdea, la 170 m alt., pe stg. râului Cotmeana, la 60 km S de Pitești. Climat de câmpie, cu veri calde (22°C în iul.) și ierni friguroase (–3°C în ian.). Numeroase izv. cu ape minerale clorurate, sulfuroase, iodurate, hipertone, termale (52°C) indicate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după poliomielită), a stărilor prepuberale la copiii hiperponderali, a afecțiunilor aparatului locomotor (devieri ale coloanei vertebrale, ale membrelor inferioare, hiperlaxitate și instabilitate capsulo-ligamentară și musculo-articulară) etc. Cod poștal: 0321.

BĂDEUȚI → Milișăuți.

BĂDILA → Pârscov.

BĂGACIU, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Târnavelor; 2 297 loc. (1 iul. 1995): 1 153 de sex masc. și 1 144 fem. Expl. de gaze naturale (în satul Delenii, fost Șaroș). Centru viticol cu secții de vinificație și de producție a tescovinei și a rachiului din vin. În satul Băgaciu, menționat documentar, prima oară, în 1351, se află o cetate țărănească (sec. 14-15) cu trei turnuri de apărare și un turn de poartă, care a rezistat asediilor turcilor, tătarilor și curuților. În interiorul zidurilor cetății se află o biserică din sec. 15, cu un valoros altar poliptic, cu sculpturi din 1518, strane executate în 1533 de Johannes Reychmuth și fragmente de picturi murale din sec. 15-16. Restaurată în 1923. În satul Băgaciu există case vechi, construite în anul 1773. Cod poștal: 3239.

BĂICOI, oraș în jud. Prahova, situat în zona Subcarpaților Prahovei, la 300 m alt., pe dr. râului Dâmbu (afl. al Teleajenului), la 20 km NV de Ploiești; 20 667 loc. (1 iul. 1995): 10 130 de sex masc. și 10 537 fem. Supr.: 11,4 km²; densitatea: 1 878 loc./km². Expl. de petrol și gaze naturale. Reparații mecanice. Produse alim. Centru pomicol. Combinat avicol. Stațiune balneoclimaterică în localit. Țintea. Menționat documentar ca sat la sfârșitul sec. 16. Declarat oraș în 1948. Are în subordinea sa ad-tivă 5 localități componente: Dâmbu, Liliești, Schela, Tufeni, Țintea. Monumente: Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (sec. 19) păstrează picturi murale executate în 1853 de Nicolae Grigorescu, când acesta avea doar 15 ani; biserici în localit. componente Țintea (1853) și Liliești (1848). Cod poștal: 2064.

BĂICULEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 10 sate, situată în zona Dealurilor Argeșului, pe stg. râului Argeș; 6 485 loc. (1 iul. 1995): 3 167 de sex masc. și 3 318 fem. Stație de c.f. și gară (1880) în satul Băiculești. Hidrocentrale în satele Băiculești (15,4 MW), dată în folosință în 1974, Mănicești (11,5 MW), intrată în funcțiune în 1975 și Zigoneni (15,4 MW), dată în exploatare în 1973. Fabrici de conserve din legume și fructe și de sucuri naturale. Combinat avicol. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Mănicești este atestat documentar, prima oară, în 1428. În satul Tutaria se află o mânăstire cu biserica având hramul „Sfântul Athanasie", din vremea domniei lui Mihnea cel Rău (1508-1509), refăcută în 1582-1588 de domnul Mihnea Turcitul. Ansamblul monahal a fost refăcut în mai multe rânduri (1886, 1942 și 1993-1994). Cod poștal: 0366.

BĂILE DRÂNCENI, stațiune balneoclimaterică de interes local, situată în raza com. Drânceni, jud. Vaslui, în zona de contact a Pod. Central Moldovenesc cu terasele și lunca largă a Prutului, la 160 m alt., la 24 km NE de orașul Huși. Climă continentală de dealuri și podiș (temp. medie anuală 9°C). Apele minerale de aici, sulfuroase, cloruro-sodice, bicarbonatate, iodurate sunt indicate în tratarea bolilor

reumatismale, digestive (gastrite cronice hipoacide, în stadiul incipient, colon iritabil), hepato-biliare (dischinezie biliară) și ginecologice. Cod poștal: 6594.

BĂILE EPISCOPEȘTI → Băile 1 Mai.

BĂILE EPISCOPIEI → Băile 1 Mai.

BĂILE FELIX, stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, situată în NV României (jud. Bihor), în zona de contact a Câmpiei Miersigului (Câmpia de Vest) cu Dealurile Oradei, la 140 m alt., la 8 km S de municipiul Oradea și la 22 km SE de Borș (punctul de frontieră, rutier, cu Ungaria). Haltă de c.f. Climă temperat-continentală, cu slabe influențe oceanice dinspre vest, cu veri nu prea călduroase (media lunii iul. 21°C) și ierni blânde (media lunii ian. –2°C), cu temperaturi medii anuale în jur de 10,6°C. Numeroase izvoare minerale cu ape termale (20-48°C), sulfatate, sodice, calcice, bicarbonatate, slab radioactive, cunoscute încă de la începutul mileniului nostru. Renumită pentru tratarea afecțiunilor reumatice degenerative, inflamatorii și abarticulare, a celor neurologice centrale și periferice (hemipareze, parapareze etc.), ginecologice (metroanexite, tulburări de menopauză), posttraumatice, endocrine etc., stațiunea dispune de baze moderne de tratament, fiecare hotel fiind dotat cu instalații pentru băi calde cu ape minerale în căzi și bazine, bazine cu apă minerală termală pentru kinetoterapie, instalații pentru împachetări calde cu nămol și parafină, instalații pentru fizioterapie, pentru aerosoli etc., permițând tratamentul balnear în condiții optime și în sezonul rece al anului. Numeroase săli de gimnastică medicală, saune, piscine acoperite și în aer liber, ștranduri cu ape termale, terenuri de sport etc. Din B.F. se organizează excursii în M-ții Apuseni, la stațiunea Stâna de Vale și la peșterile Meziad și Urșilor. Clădirea ștrandului vechi „Apollo" (1900). Cod poștal: 3733.

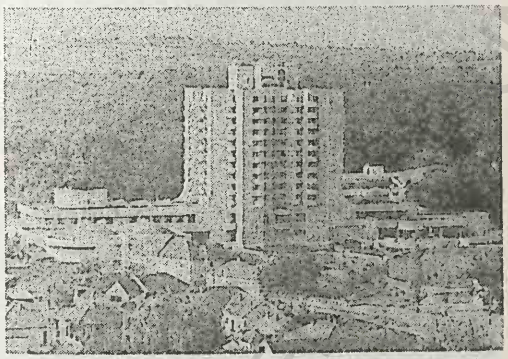

Hotel „Internațional"
Băile Felix
Ștrandul „Apollo"

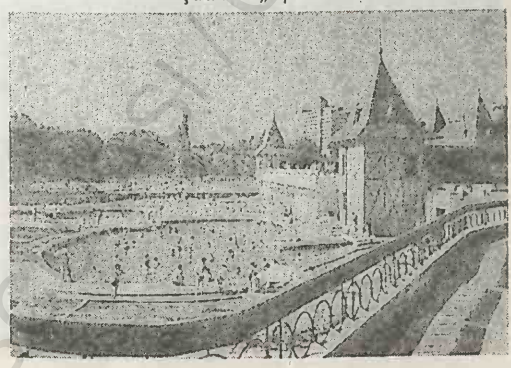

BĂILE GOVORA, oraș în jud. Vâlcea, situat în Depr. subcarpatică Govora, la 360-380 m alt., la 20 km SV de Râmnicu Vâlcea; 3 199 loc. (1 iul. 1995): 1 554 de sex masc. și 1 645 fem. Supr.: 2,2 km²; densitatea: 1 454 loc./km². Produse textile (conf., țesături) și alim. (preparate din carne, panificație). Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, renumită pentru varietatea și calitățile terapeutice ale apelor minerale cloruro-sodice, iodurate, bromurate, clorurate-sodice sulfuroase (folosite în cură externă) și magneziene, calcice, slab sulfuroase, hipotone (pentru cură internă), cunoscute și folosite din anul 1866. Stațiunea este recunoscută pentru tratarea afecțiunilor respiratorii (astm bronșic, bronșită cronică, emfizem pulmonar, pneumonii microbiene sau virotice, rinite, sinuzite, faringite etc.), a celor reumatismale, posttraumatice, neurologice periferice și centrale (pareze ușoare, sechele după poliomielită) și a unor boli asociate (ginecologice, endocrine, cardiovasculare, digestive, urinare etc.). Complex balnear cu 500 de locuri, aparținând sindicatelor. Satul de vacanță „Silva". Sanatoriu cu profil de reumatologie și boli respiratorii pentru copii. Istoric. În arealul localit. componente Gătejești a fost descoperită o necropolă (sec. 5-4 î.Hr.). Prima mențiune documentară a localit. B.G. datează din 1488. În 1887 a fost construit primul stabiliment balnear, în 1894 a început construirea a trei hoteluri și a unui stabiliment cu 240 de locuri, iar în 1910,

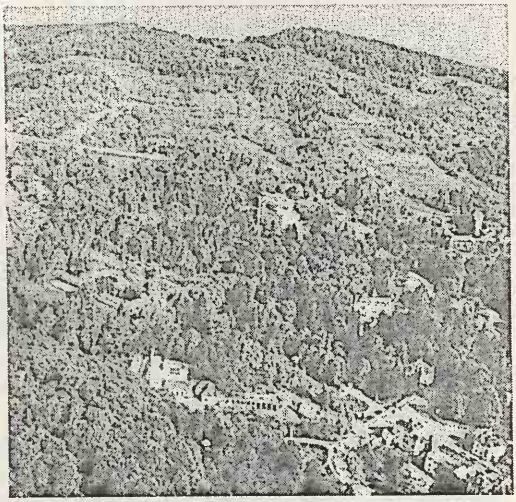

Vedere generală
Băile Govora
Hotel „Palace"

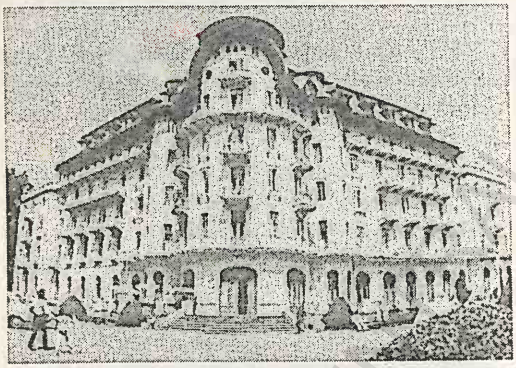

doctorul H. Botescu a înființat aici primul laborator balnear din țară. Localit. B. G. a fost declarată oraș în 1927. Orașul are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Curăturile, Gătejești, Prajila. **Monumente:** În apropiere de B. G. se află Mânăstirea Govora, întemeiată în sec. 15, rezidită de Vlad Călugărul și Radu cel Mare înainte de 1496 și refăcută în timpul domniei lui Matei Basarab (1632-1654). Acesta din urmă a instalat la mânăstire o tiparniță la care s-a imprimat în 1640, *Pravila de la Govora* — cea mai veche culegere de legi tipărită în Țara Românească. În 1710-1711, prin grija domnului Constantin Brâncoveanu, complexul monastic a fost amplificat și s-a reconstruit biserica, ce păstrează și azi un valoros ansamblu de picturi murale, executate în 1711 de zugravii Iosif, Hranite, Teodosie, Ștefan ș.a.; Hotel „Palace" și Pavilionul băilor (sf. sec. 19), construite după planurile arhitectului Ernest Doneaud. Cod poștal: 1042.

BĂILE HEBADIEI → Băile Herculane.

BĂILE HERCULANE, oraș în jud. Caraș-Severin, situat pe râul Cerna, între M-ții Mehedinți la E și M-ții Cernei la V, la 160 m alt., la 41 km NV de municipiul Drobeta-Turnu Severin și 106 km SE de Reșița; 6 263 loc. (1 iul. 1995): 3 019 de sex masc. și 3 244 fem. Supr.: 2,9 km²; densitatea: 2 087 loc./km². Stație de c.f. Expl. de calcar. Hidrocentrală (32 MW) intrată în funcțiune în 1987. Muzeu de istorie (documente referitoare la istoricul stațiunii, inscripții, basoreliefuri, arme, monede, ceramică, podoabe). Numeroase inscripții, statui, ornamentații din epoca romană (când aici exista un oraș roman), scoase la iveală cu ocazia unor săpături arheologice, se păstrează în Muzeul din Viena. Renumită stațiune balneoclimatică, de interes general, cu funcționare permanentă, cunoscută din vremea stăpânirii romane în Dacia sub numele *Ad aquas Herculis sacras* (atestată documentar ca stațiune în anul 153 d.Hr.), fiind cea mai veche stațiune balneoclimatică din România. Climă blândă, de adăpost, cu influențe mediteraneene ce determină temperaturile medii din timpul iernii să fie pozitive (+1°C), primăverile să fie timpurii, iar verile nu excesiv de călduroase (medii termice de 22°C). Aerul are o puternică ionizare (2 000 ioni negativi/cm³) cu efecte sedative asupra organismului. Izv. cu ape minerale sulfuroase, sodice, calcice, magneziene, oligominerale, slab radioactive, cu mineralizări (3 166-7 426 mg/litru) și

Băile Herculane. Vedere generală

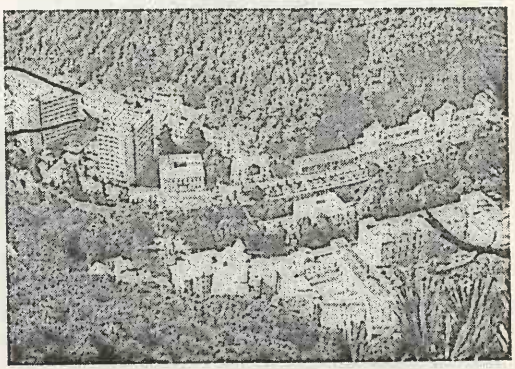

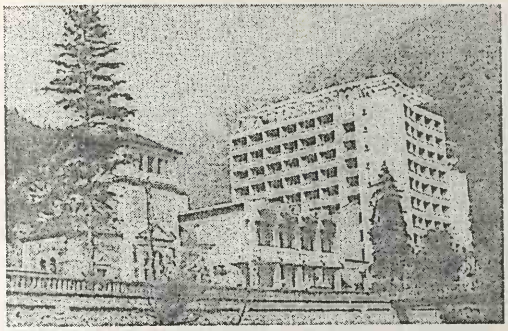

Hotel „Hercule"
Băile Herculane
Statuia lui Hercule

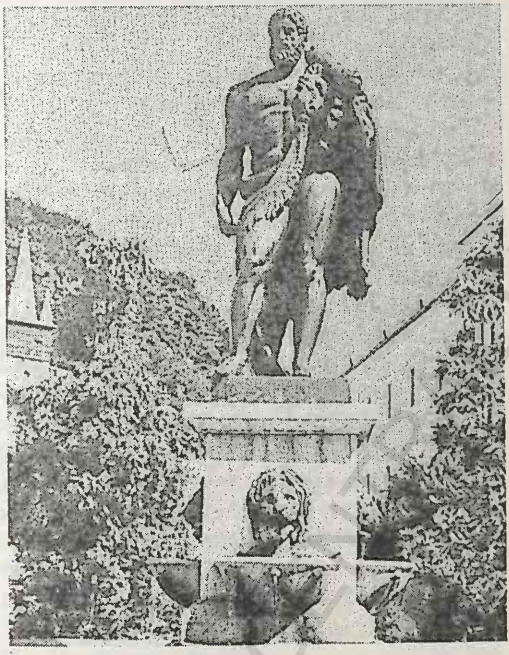

temperaturi (38-60°C) variate, folosite atât în cură internă, cât și externă, au o acțiune fiziologică complexă și o valoare terapeutică fără egal. Stațiunea (cu funcționare neîntreruptă din 1734), numită până în 1817 *Băile Hebadiei*, s-a dezvoltat în mod deosebit în a doua jumătate a sec. 20, fiind indicată pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, posttraumatice (stări după operații pe articulații, după fracturi, entorse, luxații etc.), a celor neurologice periferice (pareze, paralizii) și a unor boli asociate (afecțiuni respiratorii, otorinolaringologice, ginecologice, dermatologice, obezitate etc.). La B.H. are loc anual (din 1993) Congresul spiritualității românești la care participă români din toate colțurile lumii. B.H. a devenit oraș în 1951, în prezent având în subordine ad-tivă localit. componentă Pecinișca. **Monumente:** Gară feroviară, în stil baroc (1886); biserică catolică (1838); biserică ortodoxă (sec. 19); statuia lui Hercule, turnată în bronz (1847); clădirea Cazinoului (1862), azi muzeu; *Sequoia Gigantea* — arbore de 30 m înălțime, originar din America de Nord; ruinele stațiunii termale romane (apeducte, băi, tabule votive); Peștera Hoților, cu urme de cultură materială din Paleolitic, Neolitic, epocile bronzului și a fierului, daco-romană și feudală; podul de piatră peste Cerna (1864). Cod poștal: 1600.

BĂILE HOMOROD, stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local (este localit. componentă a orașului Vlăhița, jud. Harghita), situată în E Pod. Transilvanici, la poalele M-ților Harghita, la 756 m alt., pe cursul superior al râului Homorodu Mic, la 35 km V de municipiul Miercurea-Ciuc. Numeroase izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, magneziene, feruginoase, hipotone indicate, în cură internă, pentru tratarea bolilor tubului digestiv, a celor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistite cronice), a afecțiunilor endocrine (hiperestrogenism, sindrom ovarian de menopauză etc.). Buvete. Cod poștal: 4153.

BĂILE 1 MAI, stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, situată în NV României, în arealul satului Haieu, com. Sânmartin, jud. Bihor, într-o regiune de dealuri piemontane, la 140 m alt., în cadrul unui parc natural de stejari seculari, la 8 km SE de municipiul Oradea și 2 km NE de Băile Felix. Climă continentală moderată, cu slabe influențe oceanice dinspre V, cu ierni blânde și veri lipsite de călduri excesive. Temperatura medie anuală este de c. 10,5°C, iar precipitațiile însumează aproximativ 650 mm/anual. Numeroase izvoare cu ape minerale termale (20-48°C), bicarbonatate, calcice, sulfatate, slab radioactive. Stațiunea este indicată pentru tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative, inflamatorii și abarticulare, a celor posttraumatice (stări după luxații, entorse, fracturi), ginecologice (metroanexite cronice, tulburări de menopauză sau de pubertate), neurologice centrale și periferice (hemipareze, stări după operații pe măduvă sau

după traumatisme vertebrale) etc. Sanatoriu de recuperare a copiilor cu deficiențe locomotorii. În apa termală a pârâului și lacului Peștea din stațiune (4 ha), cu temperaturi constante de 30°C, trăiesc melcul *Melanopsis parreyssi* (relict terțiar), peștele endemic roșioara de apă caldă (*Scardinus racovitzae*) și se dezvoltă o specie rară de nufăr de tip subtropical (*Nymphaea lotus* var. *thermalis*), relict terțiar, declarat monument al naturii. Cazinou (sec. 20). Înainte de 1956 a purtat numele de *Băile Episcopești* sau *Băile Episcopiei*. Cod poștal: 3734.

BĂILE OLĂNEȘTI, oraș în jud. Vâlcea, situat în Depr. Olănești, la poalele M-ților Căpățânii, la 430-475 m alt., pe râul Olănești (afl. al Oltului), la 18 km NV de municipiul Râmnicu Vâlcea; 4 828 loc. (1 iul. 1995): 2 346 de sex masc. și 2 482 fem. Fabrici de conf. și mat. de construcții. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu ierni blânde (media termică a lunii ian. –2,5°C), veri plăcute (media lunii iul. 21°C), aer puternic ozonizat, lipsit de praf și alergeni și cu izv. de ape minerale sulfuroase, clorurate, slab iodurate, bromurate, sodice, calcice, magneziene, de concentrații diferite (unele oligominerale, altele hipotone, izotone, hipertone) cunoscute din sec. 17. Prima mențiune documentară a localit. apare într-un hrisov emis de Radu de la Afumați, la 19 iul. 1527, iar primele analize chimice ale apelor minerale de aici au fost făcute în 1830. În 1873, aceste ape minerale au fost medaliate cu aur la Expoziția internațională de la Viena. În 1895, o inundație de mari proporții a astupat temporar izvoarele. Provenite din peste 30 de izv., apele minerale de la B.O. sunt indicate, în cură internă, pentru tratarea bolilor

Băile Olănești. Vedere generală

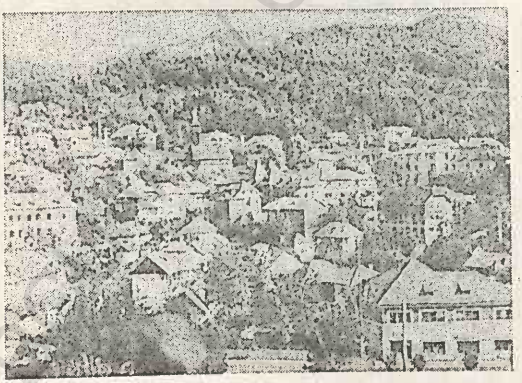

cronice ale rinichilor și căilor urinare (litiază renală neoperată sau operată, pielonefrită cronică, glomerulonefrită cronică), ale tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, constipație cronică, colite cronice), a afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică, hepatită cronică), a celor metabolice și de nutriție (diabet zaharat, obezitate etc.). Numeroase buvete. Orașul B.O. are în subordine ad-tivă 8 localități componente: Cheia, Comanca, Gurguiata, Livadia, Mosoroasa, Olănești, Pietrișu, Tisa. În arealul orașului se află rezervația forestieră „Valea Cheii", cu exemplare de tisă (*Taxus baccata*), și mlaștina Mosoroasa. Monumente: Schitul „Iezeru" (de maici), cu biserică având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" — ctitorie, din 1559, a domnului Mircea Ciobanul și soției sale, Doamna Chiajna; construcția bisericii a fost terminată în 1568; în anul 1700, aceasta se afla în ruină. Biserica actuală a fost zidită la începutul sec. 18 prin osârdia episcopului Ilarion al Râmnicului și a schimonahului Antonie, pictată în 1720 de ieramonahul Nicolae și restaurată în 1865-1870; Schitul „Pahomie" (de călugări), cu biserica „Sfântul Prooroc Ilie" — ctitorie din 1520 a monahului Pahomie (care era de fapt marele ban Barbu Craiovescu) și a lui Sava haiducul —, reparată în 1684. Biserica și schitul sunt menționate documentar în 1793 și 1798, în hrisoavele domnilor Alexandru Moruzi și, respectiv, Constantin Hangerli. În 1824, schitul se afla într-o stare avansată de dărăpănare, fiind părăsit în 1880 și rămânând în ruină până în 1952, când biserica a fost reclădită în forma ei inițială, cu pictură executată în 1956 de pictorul Stan Hermeneanu; biserica „Sfântul Nicolae", construită în 1718 prin grija lui Drăghici Olănescu, păstrează picturi murale originare și o ușă din lemn sculptat, datând din 1729; biserica din lemn, cu hramul „Sfântul Pantelimon" (sau Biserica lui Horea), datând din 1746, cu o turlă de 21 m înălțime, a fost strămutată, în 1958, din localit. Florica, jud. Argeș, la Băile Olănești. În oraș există numeroase case populare de tip vâlcean și case vechi de târgoveți (Casa Bădescu, 1718; Casa Olănescu, sec. 19 ș.a.). În localitățile componente Cheia, Gurguiata, Olănești și Pietrișu se află bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1770-1772, cu picturi murale interioare, din 1779, și exterioare, din 1796), „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", a fostului Schit Bradu (1784, cu picturi originare),

„Sfântul Nicolae" (1718, cu picturi originare) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1820, cu picturi originare) — ambele în Olănești, și „Toți Sfinții" (1736) a fostului schit Comanca. Cod poștal: 1037.

BĂILE SLĂNIC → Slănic-Moldova.

BĂILEȘTI 1. Câmpia ~ → Desnățui (1).

2. Oraș în jud. Dolj, situat în Câmpia Desnățuiului (sau Câmpia Băilești), pe râul Sărăceaua, la 60 km SV de municipiul Craiova; 22 588 loc. (1 iul. 1995): 11 084 de sex masc. și 11 504 fem. Supr.: 8,6 km²; densitatea: 2 509 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 1 dec. 1895). Nod rutier. Turnătorie de fontă. Constr. de mașini și utilaje agricole, aparataj electric, remorci auto și mașini de spălat rufe. Fabrici de conf., mobilă, prefabricate din beton, nutrețuri combinate și alim. (produse de panificație, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice etc.). Complexe de creștere a porcinelor și bovinelor. Muzeul Câmpiei Băileștilor, cu peste 7 000 de exponate din domeniile istorici și etnografiei. La B. se desfășoară, anual, Festivalul humorului „Amza Pellea" (fiu al acestui oraș). Istoric. Localit. B., atestată documentar, la 4 ian. 1536, cu numele *Băiulesti*, se dezvoltă ulterior ca centru agricol și comercial și se extinde apoi prin contopirea (în 1832) mai multor așezări rurale. Declarat oraș la 3 mai 1921. Centru al Răscoalei țărănești din 1907. Orașul B. are în subordine ad-tivă localit. componentă Balasan. Monumente: bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1851-1853, reparată în 1874), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1839), „Adormirea Maicii Domnului" (zidită între 8 iul. 1885 și 5 sept. 1887). Cod poștal: 1225.

BĂILE TUȘNAD, oraș în jud. Harghita, în extremitatea sudică a Depr. Ciuc, la poalele M-ților Harghita și Bodoc, la 650 m alt., pe cursul superior al Oltului, în defileul Tușnad și în amonte de pasul Tușnad, la 32 km S de municipiul Miercurea-Ciuc; 1 864 loc. (1 iul. 1995): 917 de sex masc. și 947 fem. Supr.: 98 ha. Stație de c.f. Expl. de piatră ponce. Produse de panificație. Menționat documentar, prima oară, în sec. 17. Declarat oraș la 17 febr. 1968, dată până la care s-a numit *Tușnad-Băi*. Renumită stațiune balneoclimaterică și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă (din sec. 19), în cadrul căreia relieful depresionar, dominat de munții din jur, acoperiți cu

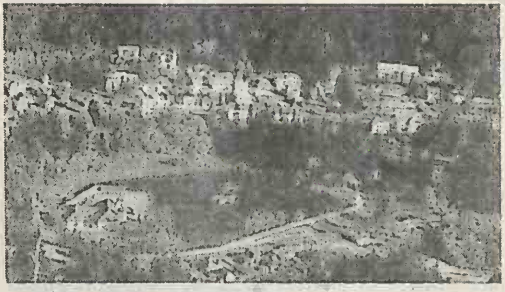

Vedere generală
Băile Tușnad
Hotel „Oltul"

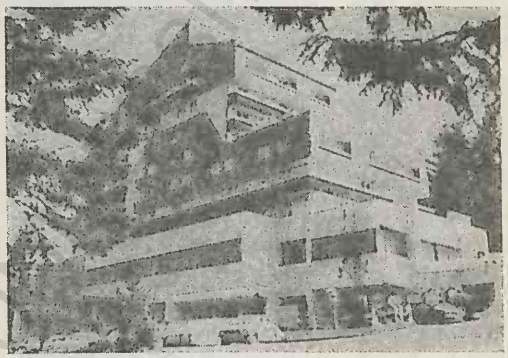

păduri de molid și fag, aerul curat, ozonizat, lipsit de praf și alergeni și mai ales izv. cu ape minerale (folosite pentru cură din anul 1860) carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, magneziene, feruginoase, calcice conferă orașului un eficient potențial balnear și valențele unui ideal loc de vacanță în toate anotimpurile. Stațiunea este solicitată pentru tratarea afecțiunilor sistemului nervos central (nevroze astenice, stări astenice secundare, de surmenaj fizic și intelectual), a celor cardiovasculare (infarct miocardic, hipertensiune arterială, arteriopatii periferice, stări după flebite, varice), precum și pentru tratarea bolilor asociate (afecțiuni ale tubului digestiv, endocrine, ginecologice) și ale căilor urinare (litiază renală, inflamații ale căilor urinare etc.). Stațiunea dispune de baze moderne de tratament, cu dotări diverse, precum și de o mofetă (emanații naturale de bioxid de carbon) prevăzută cu încăperi pentru băi cu CO_2. Important centru turistic (lacul Ciucaș, folosit vara pentru canotaj și iarna ca patinoar) și punct de plecare spre lacul Sfânta Ana — singurul lac de origine vulcanică din

România, situat la 950 m alt. —, ruinele cetății dacice „Piscul Cetății", rezervația complexă a tinovului Mohoș, rezervația naturală Piatra Șoimului, cu o specie endemică de vulturică (*Hieracium telekianum*) etc. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1939). Orașul B.T. are în subordine ad-tivă localitatea componentă Carpitus. Cod poștal: 4111.

BĂIȘOARA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 9 sate, situată la poalele de E ale Muntelui Mare (M-ții Apuseni), pe cursul mijlociu al râului Iara; 2 419 loc. (1 iul. 1995): 1 293 de sex masc. și 1 126 fem. Satul Băișoara este menționat documentar, prima oară, în 1426. Ruinele cetății „Lita" (sec. 13), în satul Săcel. Pistă de schi. Cod poștal: 3361.

BĂIȚA 1. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 11 sate, situată la poalele de S ale M-ților Metaliferi, la 500 m alt., pe cursul superior al râului Călan; 4 451 loc. (1 iul. 1995): 2 140 de sex masc. și 2 311 fem. Expl. de min. complexe și auro-argentifere (în satele Hărțăgani, Căinelu de Sus, Crăciunești) cunoscute din epoca romană. Produse de panificație. Cojocărit (în satul Hărțăgani). Satul Băița este menționat documentar, prima oară, în 1427. Bisericile cu același hram „Buna Vestire" — în satele Trestia (1674) și Băița (sec. 18); biserica din lemn cu hramul „Buna Vestire" (sec. 18), în satul Hărțăgani. Rezervație paleontologică (calcarele din Dealul Măgura). Cod poștal: 2730.

2. Stațiune balneoclimaterică de interes local, cu funcționare permanentă, situată în NV României, în zona Dealurilor Dejului, la 257 m alt., pe stg. văii Someșului Mic, în raza orașului Gherla, la 42 km NE de Cluj-Napoca. Numeroase izv. cu ape minerale bicarbonatate, slab sulfuroase, hipotone indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după poliomielită) și ginecologice (insuficiență ovariană, cevicite cronice etc.). Cod poștal: 3475.

3. → Băița de sub Codru.

BĂIȚA DE SUB CODRU, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Asuajului, la poalele de SE ale Culmii Codrului; 2 570 loc. (1 iul. 1995): 1 305 de sex masc. și 1 265 fem. Renumit centru de ceramică nesmălțuită și de confecționare a lăzilor de zestre, ornamentate cu motive sculpturale specific maramureșene (Soare, brâu, pomul vieții etc.). Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Băița*. Satul Băița de sub Codru este menționat documentar, prima oară, în 1475. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1832), în satul Odești. Cod poștal: 4830.

BĂIUȚ, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele M-ților Țibleș, la 650 m alt., pe cursul superior al râului Lăpuș; 3 177 loc. (1 iul. 1995): 1 570 de sex masc. și 1 607 fem. Expl. de min. complexe și de argilă refractară. Panificație. Satul Băiuț este menționat documentar, prima oară, în 1315. Biserică din piatră, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1818), în satul Băiuț și biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1830), în satul Poiana Botizii. Rezervația naturală „Peștera cu oase". Cod poștal: 4890.

BĂLA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în zona Colinelor Mădărașului; 994 loc. (1 iul. 1995): 498 de sex masc. și 496 fem. Satul Băla apare menționat documentar, prima oară, în 1327. Biserică din sec. 15, cu tavan casetat și pictat în 1772, în satul Ercea. Cod poștal: 4266.

BĂLAN 1. Oraș în jud. Harghita, situat la poalele M-ților Hășmaș, la 950-1 000 m alt. pe cursul superior al Oltului, la c. 10 km aval de izvorul acestuia; 10 417 loc. (1 iul. 1995): 5 439 de sex masc. și 4 978 fem. Supr.: 107 ha. Expl. de pirită cupriferă cu blendă și galenă. Întreprindere de prelucr. primară a min. cuprifere. Fabrică de tricotaje; produse de panificație. În Evul Mediu era un mic cătun, care, la începutul sec. 19, a devenit cel mai important centru de extracție a cuprului din Transilvania, menționat ca atare în 1850. Declarat oraș la 4 aug. 1967. Punct de acces spre cabana Piatra Singuratică din M-ții Hășmaș. Cod poștal: 4137.

2. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, pe râul Almaș; 4 334 loc. (1 iul. 1995): 2 050 de sex masc. și 2 284 fem. Două biserici din lemn, cu bogat decor sculptat, una în satul Joseni („Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil",1695) și alta în satul Cricova („Adormirea Maicii Domnului", sec. 17). În satul Bălan, menționat documentar, prima oară, în 1399, se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1762). Cod poștal: 4693.

BĂLĂBĂNEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Covurlui; 3 692 loc. (1 iul. 1995): 1 867 de sex masc. și 1 825 fem. Centru de olărit (satul Rădești). Cod poștal: 6285.

BĂLĂCEANU, com. în jud. Buzău, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Râmnicului; 1 747 loc. (1 iul. 1995): 832 de sex masc. și 915 fem. Întemeiată în 1864. Cod poștal: 5279.

BĂLĂCIȚA 1. Piemontul Bălăciței, unitate de relief în SV României, alcătuită din întinse platouri piemontane, cu interfluvii largi și netede, fapt ce-i conferă aspect tipic de platformă, parte componentă a Piem. Motru. Constituit dintr-o cuvertură groasă de pietrișuri, nisipuri și luturi roșii. Alt.: 250-300 m. Fragmentat de cursurile superioare ale râurilor Blahnița, Drincea, Hușnița ș.a. Acoperit cu păduri de cer și gârniță și, parțial, cu plantații de viță de vie. Cunoscut în literatura de specialitate și cu denumirile de *Platforma Strehaiei* sau *Câmpia înaltă a Bălăciței.*

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată în piemontul omonim; 3 804 loc. (1 iul. 1995): 1 876 de sex masc. și 1 928 fem. Preparate din lapte. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1804), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1898) și „Sfântul Nicolae" (1872), în satele Gvardinița, Bălăcița și Dobra. Cod poștal: 1588.

BĂLĂNEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Subcarpații Olteniei (Dealurile Săcelului), pe râul Amaradia; 2 463 loc. (1 iul. 1995): 1 175 de sex masc. și 1 288 fem. Reședința com. este satul *Voiteștii din Vale.* În satul Voiteștii din Deal se află casa memorială „Ion Popescu-Voitești", cu exponate care evocă viața și activitatea cunoscutului geolog, și două biserici din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1795) și „Sfântul Dumitru" (1818); în satul Voiteștii din Vale se găsește biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1832), în satul Bălănești, bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1680) și „Sfântul Gheorghe" (1857), iar în satul Glodeni, bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1772) și „Cuvioasa Parascheva" (1728, refăcută în 1791-1792). Cod poștal: 1437.

BĂLĂȘEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Covurlui; 2 262 loc. (1 iul. 1995): 1 164 de sex masc. și 1 098 fem. Cod poștal: 6288.

BĂLĂTĂU, lac de baraj natural, situat în apropiere de orașul Dărmănești (jud. Bacău), pe râul Izvoru Negru (afl. al Uzului). Lacul s-a format prin surparea și alunecarea (1883) versantului drept al văii. Supr.: 6 ha; ad. max.: 3,7 m; vol.: 150 000 m³.

BĂLĂUȘERI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 5 066 loc. (1 iul. 1995): 2 492 de sex masc. și 2 574 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Expl. de gaze naturale (în satul Filitelnic). Culturi de cereale (porumb, grâu, ovăz), sfeclă de zahăr, legume ș.a. Centru viticol. Centru de confecționare a obiectelor din pănuși (pălării, genți, coșuri, covorașe etc.), în satul Chendu. Pe terit. satului Senereuș a fost descoperit (1878) un tezaur dacic de argint (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) alcătuit dintr-o brățară spiralică, un colan, trei inele, un lanț, o fibulă, zece denari romani republicani ș.a. Satul Bălăușeri apare menționat documentar ca târg, prima oară, în 1325, cu numele *Balavásar (Târgul lui Bala).* În satul Agriștеu se află o biserică romanică (sec. 14), cu o clopotniță din lemn din 1760. Aici, în 1788, Gheorghe Șincai a înființat o școală cu predare în limba română. În satul Senereuș se află o biserică din sec. 15, ruinele unei cetăți țărănești (1641), din care se mai păstrează turnul de poartă și fragmente de zid; în satul Filitelnic există o cetate țărănească (sec. 17), cu biserică evanghelică (sec. 16-18) și clopotniță (1848), iar în satul Dumitreni, o biserică romano-catolică (sec. 17-18). Castel (sec. 19), în satul Chendu. Han turistic. Cod poștal: 3267.

BĂLCĂUȚI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Dragomirnei, pe cursul superior al râului Horaiț; 3 368 loc. (1 iul. 1995): 1 599 de sex masc. și 1 769 fem. Cod poștal: 5856.

BĂLCEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în Piem. Oltețului, în zona de confl. a râurilor Pesteana și Cerna cu Olteț; 6 132 loc. (1 iul. 1995): 2 850 de sex masc. și 3 282 fem. Fabrici de mobilă (dată în folosință la 30 oct. 1980) și prefabricate din beton. Produse textile (prelucr. lânii) și alim. Creșterea bovinelor și ovinelor. În satul Benești se află curtea „Otetelișanu" (sec. 18), cu o casă din 1713 (cu adăugiri din anul 1900) și biserica „Sfinții Voievozi" (1746, reparată și zugrăvită în 1868). Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1774), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1795, cu fresce originare) și „Sfântul Nicolae" (1884), în satele Otetelișu, Gorunești și Irimești. Cod poștal: 0945.

BĂLENI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Târgoviștei, pe râul Ialomița; 8 056 loc. (1 iul. 1995): 4 068 de sex masc. și 3 988 fem. Moară (1902). Ruinele curții

boierești a familiei Băleanu (sec. 17); han (sec. 18); Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 19), cu picturi murale executate, în 1858, de Gheorghe Tattarescu. Împletituri de răchită. Reșed. com. este satul *Băleni-Români*. Cod poștal: 0224.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpia Covurlui, pe râul Suhu; 2 583 loc. (1 iul. 1995): 1 292 de sex masc. și 1 291 fem. Cod poștal: 6216.

BĂLEȘTI 1. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 9 sate, situată în Depr. Târgu Jiu, la 8 km SV de municipiul Târgu Jiu; 7 365 loc. (1 iul. 1995): 3 576 de sex masc. și 3 789 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (1832, cu picturi din 1872), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1672), „Sfântul Dumitru" — fostă „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, refăcută în 1846), „Adormirea Maicii Domnului" (1834) și „Sfinții Voievozi și Adormirea Maicii Domnului" (1818), în satele Bălești, Ceauru, Cornești, Rasova și Stolojani. Cod poștal: 1412.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Râmnicului; 2 105 loc. (1 iul. 1995): 1 053 de sex masc. și 1 052 fem. Cod poștal: 5351.

BĂLGRAD (BĂLGĂRAD), vechea denumire populară a municipiului Alba Iulia.

BĂLILEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată în Piem. Cândești, pe râul Bratia; 4 427 loc. (1 iul. 1995): 2 196 de sex masc. și 2 231 fem. Centru de olărit (în satul Poienița). În satul Băjești se află curtea fortificată a banului Mareș Băjescu (sec. 17), cu biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1666, care păstrează picturi murale din 1669), iar în satul Bălilești, biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Românești (1824) și casa Agripina Constantinescu (sec. 19). Cod poștal: 0412.

BĂLINEȘTI → Grămești.

BĂLTENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Buda; 1 484 loc. (1 iul. 1995): 732 de sex masc. și 752 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 mai 1892). Pe terit. com. se află o pădure de luncă (649 ha), în care predomină stejarul pufos (*Quercus pubescens*), alături de care se dezvoltă frasinul și ulmul, la parterul căreia se întâlnesc o serie de plante rare, printre care voniceriu pitic (*Euonymus nana*) — declarat monument al naturii —, laleaua pestriță (*Fritillaria meleagris*), plantă ocrotită, laleaua galbenă (*Tulipa biebersteiniana*) ș.a. Întreaga pădure este declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 6528.

BĂLȚAȚI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită de 7 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare, pe râul Bahlueț; 4 261 loc. (1 iul. 1995): 2 341 de sex masc. și 2 280 fem. Satul Bălțați este atestat documentar, prima oară, în 1473. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Grigore Teologul (sec. 19), în satul Mădârjești. Cod poștal: 6636.

2. → Stejaru (1).

BĂLȚAȚII VECHI → Valea Râmnicului.

BĂLȚĂTEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Neamțului cu M-ții Stânișoara, la 475 m alt., într-o reg. colinară acoperită cu livezi și păduri, la 32 km N de municipiul Piatra-Neamț; 6 856 loc. (1 iul. 1995): 3 390 de sex masc. și 3 466 fem. Reparații de utilaje agricole; produse de panificație. Centru de cojocărit (bundițe), în satul Ghindăoani. Cazinou (sec. 19) în satul Bălțătești. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu izv. de ape minerale cloruro-sodice concentrate, sulfatate, unele magneziene, iodurate și bromurate, cunoscute din anul 1810, dar valorificate intens de la sf. sec. 19. Primele analize chimice ale apelor minerale de aici au fost făcute în 1839 de medicii I. Cihac și Franz Humpel. Apele minerale de la B., medaliate cu aur la Expozițiile de la Paris (1900) și București (1906), sunt foarte eficiente în tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor posttraumatice (stări după operații pe articulații și mușchi, după entorse, luxații și fracturi), neurologice periferice (pareze, sechele după poliomielită și polineuropatii), endocrine (sterilitate ovariană), dermatologice etc. *Sarea de* B., extrasă din apa minerală, este comercializată în scopul folosirii acesteia pentru băi la domiciliu. După dec. 1989, din cauza lipsei de fonduri, Baza de tratament a fost temporar dezafectată din 1990. Între 2 și 14 febr. 1395, pe terit. satului Ghindăoani (vechea denumire: *Hindău*), armata moldoveană condusă de domnul Ștefan I Mușat a învins oastea invadatoare a regelui Ungariei, Sigismund I de Luxemburg. Biserică zidită în sec. 19 pe locul uneia ce data dinainte de 1676. În satul Ghindăoani s-a născut Vasile Conta. Cod poștal: 5644.

BĂLȚEȘTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Prahovei; 3 586 loc. (1 iul. 1995): 1 767 de sex masc. și 1 819 fem. Expl. de petrol (în satul Podenii Vechi). Cod poștal: 2131.

BĂLUȘENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, la confluența râului Drăcșani cu Morișca; 5 066 loc. (1 iul. 1995): 2 501 de sex masc. și 2 565 fem. Pe terit. com. se află o parte a iazului Drăcșani, folosit pentru piscicultură. În satul Bălușeni se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1740) și Schitul Zosin, cu biserica din lemn având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1779, cu pridvor adăugat în sec. 19 și reparații în 1944 — tencuieli, acoperiș). În satul Zăicești se află biserica din lemn „Adormirea Maicii Domnului" (1816, cu transformări din 1884). Cod poștal 6834.

BĂNEASA 1. Lac de baraj antropic, pe valea Colentinei, în N municipiului București. Supr.: 40 ha. Loc de agrement pentru locuitorii capitalei și bază de sporturi nautice. Ștrand.

2. Pădure situată în N municipiului București, la 10,5 km de Piața Sfântul Gheorghe (considerată kilometrul zero al țării), alcătuită din stejar (*Quercus robur*), carpen (*Carpinus betulus*), tei (*Tilia tomentosa*), arțar (*Acer tataricum*), salcâm (*Robinia pseudacacia*) ș.a. Subarboretul este format din corn (*Cornus mas*), porumbar (*Prunus spinosa*), măceș (*Rosa canina*), păducel (*Crataegus monogyna*) etc., iar covorul vegetal cuprinde ghiocei, viorele, toporași, brebenei etc. Pădurea B., extinsă pe o supr. de c. 50 ha, reprezintă un rest al renumiților codrii ai Vlăsiei. În sec. 19, această pădure a fost proprietatea domnului Gheorghe Bibescu. În 1921, primăria capitalei a hotărât crearea aici a unui parc de agrement, realizându-se căi de acces, alei, un restaurant în stil românesc (în 1930), după planurile arhitectului Octav Doicescu etc. Ulterior, s-a mai construit un restaurant și s-au amenajat o Grădină zoologică și un camping. În partea de NE a Pădurii B. se află poligonul Tunari, în care au loc mari competiții naționale și internaționale de tir.

3. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Oltinei, în apropiere de granița cu Bulgaria; 5 152 loc. (1 iul. 1995): 2 627 de sex masc. și 2 525 fem. Nod rutier. Produse alim. Rezervația Canaraua Fetii (168 ha). Cod poștal: 8636.

4. Com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpia Covurlui, pe râul Slivna; 2 199 loc. (1 iul. 1995): 1 111 de sex masc. și 1 088 fem. Biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (începutul sec. 19), în satul Roșcani. Rezervația forestieră Breana-Roșcani. Cod poștal: 6268.

5. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Burnasului; 5 813 loc. (1 iul. 1995): 2 930 de sex masc. și 2 883 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 nov. 1869). Viticultură. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1908-1910), „Sfântul Nicolae" (1858) și „Adormirea Maicii Domnului" (1865), în satele Băneasa, Frasinu și Pietrele. Cod poștal: 8384.

6. Cartier în partea de N a municipiului București.

BĂNEȘTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe stg. râului Doftana, la confl. cu Prahova; 5 787 loc. (1 iul. 1995): 2 821 de sex masc. și 2 966 fem. Monument închinat lui Aurel Vlaicu, ridicat pe locul unde acesta s-a prăbușit cu avionul (construit de el), la 13 sept. 1913, în timpul unei încercări de a trece peste Carpați. Biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Voievozi" (1760), în satul Urleta. Cod poștal: 2173.

BĂNIA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Almăj, la poalele M-ților Almăj; 2 020 loc. (1 iul. 1995): 988 de sex masc. și 1 032 fem. În satul Bănia, menționat documentar, prima oară, în 1484, se află un muzeu sătesc (cu exponate de arheologie și istorie locală, numismatică, etnografie) și biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1779, cu refaceri din 1840 și 1881 și picturi din 1897). Cod poștal: 1640.

BĂNIȘOR, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele M-ților Plopiș, pe Valea Banului; 2 581 loc. (1 iul. 1995): 1 280 de sex masc. și 1 301 fem. Satul Bănișor este menționat documentar, prima oară, în 1213. Cod poștal: 4779.

BĂNIȚA 1. → Merișor.

2. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 3 sate, situată în SE Depr. Hațeg-Pui, pe cumpăna de ape dintre râurile Strei și Jiu de Vest, în pasul Merișor (sau Bănița); 1 522 loc. (1 iul. 1995): 833 de sex masc. și 689 fem. Stație de c.f. Expl. de calcar. Pe terit. com. a fost descoperită o cetate geto-dacică (sec. 1 î.Hr.-106 d.Hr.) datând din timpul lui

Burebista, refăcută sub regele Decebal și distrusă în timpul războaielor daco-romane. Satul Băniţa este menționat documentar, prima oară, în 1839. Turn medieval de apărare (sec. 15), în satul Crivadia. Rezervațiile naturale Peștera Bolii și Cheile Crivadiei. Cod poștal: 2680.

BĂRĂGAN, mare unitate de șes în SE României, aparținând Câmpiei Române, cuprinsă între văile Mostiștei la V, Dunării la S și E, Buzăului și Siretului inferior la N. Acoperită cu un strat gros de loess (10-40 m) și presărată cu crovuri, dune, lacuri sărate, limane fluviatile și văi de tip „mostiște". Caracteristica pr. este dată de interfluviile largi, de mare netezime, cu scurgere semiendoreică și pânza freatică aflată la mare adâncime (15-25 m). Străbătută în partea centrală, de la V la E, de râul Ialomița, pe care îl putem supranumi „Nilul Bărăganului". Climă de stepă și soluri predominant cernoziomice, cu fertilitate mare, propice culturilor cerealiere, de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, tutun etc. Este foarte roditoare în condiții normale de umiditate naturală sau de irigație. Denumirea de Bărăgan derivă, după unele opinii, de la un termen turco-cuman, care înseamnă teren arid, sterp (în sensul de necultivat, nelucrat). Considerat grânarul României. Cuprinde două mari subunități: *Bărăganul Mostiștei*, la S de valea Ialomiței, și *Bărăganul Ialomiței*, la N de aceasta.

BĂRĂGANUL, com. în jud. Brăila, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului (Bărăganul Ialomiței); 3 541 loc. (1 iul. 1995): 1 825 de sex masc. și 1 716 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 21 nov. 1886). Expl. de petrol. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Cioara-Doicești*. Satul Bărăganul este atestat documentar, prima oară, în 1770. Biserică (1852-1858). Cod poștal: 6097.

BĂRĂGANUL DE NORD → Brăila (1).

BĂRĂGANUL IALOMIŢEI, subunitate de relief a Câmpiei Bărăganului, de mare netezime, situată în E-NE Câmpiei Române (a cărei parte componentă este), între văile Călmățui la N, Dunărea la E, Ialomița la S și Sărata la V. Alt. descresc de la V (60-70 m) la E (20 m). Este acoperită cu depozite loessoide, de diferite grosimi, pe care s-au dezvoltat soluri de tip cernoziomic, foarte fertile în condiții normale de umiditate. Apa freatică se află la adâncime mai mare de 5 m. Este formată din mai multe câmpuri (Câmpurile Urziceni, Mohreanu, Roșiori, Griviţa etc.) presărate cu movile, dune, crovuri, lacuri (Fundata, Perieți, Amara, Strachina ș.a.). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc.

BĂRĂGANUL MOSTIŞTEI, subunitate de relief a Câmpiei Bărăganului, de mare netezime, situată în E Câmpiei Române (a cărei parte componentă este), între văile Ialomița la N, Brațul Borcea la E, Dunărea la S și Mostiștea la V. Alt. variază între 70-90 m (Câmpul Hagieni) și 25 m în E. Este acoperită cu nisipuri și depozite loessoide, de diferite grosimi, pe care s-au dezvoltat soluri de tip cernoziomic, foarte fertile în condiții normale de umiditate. Apa freatică se află la foarte mare adâncime (18 m pe Câmpul Făcăeni, 50-70 m pe Câmpul Hagieni etc.). Este formată din mai multe câmpuri, cu puternic caracter semiendoreic (Câmpurile Hagieni, Lehliu, Mărculești, Ciulnița ș.a.). În SE B. M. au fost create mari sisteme de irigație (Independența—Dragoș Vodă—Dragalina; Ciulnița—Ștefan Vodă—Cuza Vodă; Jegălia—Perișoru; Movila—Ștefan cel Mare—Borcea etc.) pentru a compensa lipsa de umiditate din sol în perioadele secetoase. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc.

BĂRĂŞTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 8 sate, situată în Piem. Cotmeana; 2 173 loc. (1 iul. 1995): 996 de sex masc. și 1 177 fem. Reșed. com. este satul *Bărăștii de Vede*. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1820) și „Sfântul Nicolae" (1900), în satele Bărăștii de Cepturi și Bărăștii de Vede; biserica din lemn și cărămidă, cu dublu hram, „Sfântul Nicolae și Cuvioasa Parascheva" (1820), în satul Boroești. Cod poștal: 0549.

BĂRBĂTEŞTI 1. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în zona de E a Dealurilor Jiului, pe râul Gilort; 1 841 loc. (1 iul. 1995): 913 de sex masc. și 928 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 16 ian. 1888). Expl. de balast. Produse alim. Muzeu etnografic (în satul Bărbătești). Casa „Costică Bărbătescu" (1848-1850). Cod poștal: 1332.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Olteniei; 3 914 loc. (1 iul. 1995): 1 900 de sex masc. și 2 014 fem. Muzeu etnografic. Reșed. com. este satul *Bodești*. În satul Bărbătești se află Schitul „Pătrunsa" (de călugări); înființat în 1740 de către episcopul Climent, a fost

distrus ulterior de prăbușirea unei stânci și apoi refăcut în a doua jumătate a sec. 18. Părăsit în 1895, a fost reînființat în 1934-1935. Biserica schitului are hramul „Cuvioasa Parascheva" și păstrează picturi murale din 1812; biserica de zid cu hramul „Sfântul Nicolae" (1712-1715, pictată în 1774) are un pridvor adăugat în 1774; biserică fortificată cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1776, cu picturi originare și zid de incintă ridicat în sec. 18); bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1790, pictată în 1800 și 1862) și „Buna Vestire" (1795, pictată în 1823 și 1890 și tencuită în 1887-1890), adusă din satul Băbeni-Bistrița. În satul Bodești există bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1732, cu fresce originare și zid de incintă din 1732 și cu pridvor adăugat în 1870) a fostului schit Bodești, și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1749, cu picturi originare). Cod poștal: 1045.

BĂRBULEȚU, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 10 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Ialomiței cu prelungirile M-ților Leaota, pe Râul Alb (afl. al Dâmboviței); 7 063 loc. (1 iul. 1995): 3 589 de sex masc. și 3 474 fem. Punct muzeal cu colecții de istorie și etnografie (în satul Râul Alb de Jos). Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1662-1680), „Sfântul Ioan, Sfinții Apostoli Petru și Pavel și Sfântul Nicolae" (1832-1841), „Sfântul Nicolae, Sfinții 40 de Mucenici și Sfântul Pantelimon" (1853-1854) și „Adormirea Maicii Domnului" (1885-1886), în satele Bărbulețu, Pietrari, Râul Alb de Jos și Gura Bărbulețului. Reșed. com. este satul *Gura Bărbulețului*. Cod poștal: 0265.

BĂRCĂNEȘTI 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, în lunca largă de pe dr. râului Ialomița; 4 010 loc. (1 iul. 1995): 1 957 de sex masc. și 2 053 fem. Complex de creștere a porcilor. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, plante de nutreț, legume, tutun etc. Viticultură. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1812), în satul Bărcănești; conacul lui Marius Ionescu (1909), azi sediul I.A.S., în satul Speteni. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. B. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8238.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, la 6 km SE de municipiul Ploiești; 9 250 loc. (1 iul. 1995): 4 493 de sex masc. și 4 757 fem. Nod rutier. Sere legumicole (130 ha), în satul Tătărani. În satul Ghighiu se află mânăstirea (de maici) cu același nume, întemeiată în 1817 de către ieromonahul Arsenie de la Cernica, cu ajutorul familiei Rucăreanu, pe un loc cedat în 1814 de către Uța Cantacuzino-Corneanu. Până în 1952, aici a funcționat o mânăstire de călugări. Biserica actuală, cu hramul „Izvorul Tămăduirii", a fost construită în anii 1858-1865 (sfințită la 31 mart. 1866), pe locul vechii biserici din lemn, prin strădania stareților Eftimie și Antonie și pictată la interior, în 1865-1866, de către Gheorghe Tattarescu. Complexul monahal a suferit ample lucrări de restaurare în anii 1954-1958, perioadă în care s-au construit chilii în stil brâncovenesc, ateliere de lucru și a fost recondiționată pictura murală. Biserica a fost consolidată, reparată și i s-au restaurat picturile murale după stricăciunile provocate de cutremurele din 10 nov. 1940, 4 mart. 1977 și 30 mai 1990 (resfințită în aug. 1990). Biserica posedă un muzeu cu colecții de artă veche religioasă. În satul Tătărani există conacul „Brâncoveanu-Mavrocordat" (sec. 18). În arealul satului Ghighiu se află un pâlc de stejari seculari (ocrotiți de lege). Cod poștal: 2026.

BĂSEȘTI 1. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Asuajului, la poalele de SE ale Culmii Codrului, la 200 m alt.; 1 202 loc. (1 iul. 1995); 592 de sex masc. și 610 fem. Muzeu etnografic. În satul Băsești, menționat documentar, prima oară, în 1391, s-a născut Gheorghe Pop de Băsești (1835-1919), unul dintre inițiatorii și conducătorii mișcării memorandiste din 1892-1894 și Președinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, care a proclamat unirea Transilvaniei cu România la 1 Dec. 1918. În casa acestuia, construită în 1878, s-a amenajat un muzeu memorial. Casă din lemn (1860). Cod poștal: 4829.

2. → Călmățuiu.

3. → Viișoara (7).

BĂTARCI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Someșului cu M-ții Oaș, în apropiere de granița cu Ucraina; 4 136 loc. (1 iul. 1995): 2 143 de sex masc. și 1 993 fem. Satul Bătarci este menționat documentar, prima oară, în 1378. Cod poștal: 3933.

BĂTRÂNA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată la poalele M-ților Poiana Ruscăi,

pe râul Dobra; 256 loc. (1 iul. 1995): 117 de sex masc. și 139 fem. Satul Bătrâna este menționat documentar, prima oară, în 1750. Cod poștal: 2744.

BĂŢANI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Baraolt, pe râul Baraolt; 4 366 loc. (1 iul. 1995): 2 237 de sex masc. și 2 129 fem. Expl. de balast. Confecționarea covoarelor (în satul Herculian), pălăriilor și a coșurilor împletite din nuiele (în satul Bățanii Mici). Topitoria de fier „Bodvaly" (1831). Reșed. com. este satul *Bățanii Mari*, atestat documentar, prima oară, în 1332. În 1843, com. B. a fost devastată de un incendiu pustiitor, după care a fost reconstruită în întregime. Izv. cu ape minerale carbogazoase și feruginoase, în satul Ozunca-Băi. Biserică în stil gotic târziu (sec. 15) cu transformări renascentiste (sec. 16) și apoi baroce (1776). Două clopote vechi (1575 și 1615). Cetate sătească (sec. 15) și casa memorială „Benedek Elek" (mobilă, obiecte personale, documente, fotocopii aparținând scriitorului și publicistului), în satul Bățanii Mici. În satul Aita Seacă există o rezervație paleontologică (punct fosilifer), cu cochilii de moluște din Pliocen, declarată monument al naturii (supr.: 2 ha). Cod poștal: 4030.

BĂUŢAR, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în culoarul depresionar Bistra, pe cursul superior al râului Bistra; 2 884 loc. (1 iul. 1995): 1 459 de sex masc. și 1 425 fem. Stație de c.f. Expl. de min. de fier și de mică (satul Bucova). Satul Băuțar este menționat documentar, prima oară, în 1750. Cod poștal: 1681.

BÂCLEŞ, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 7 sate, situată în Piem. Bălăciței; 2 933 loc. (1 iul. 1995): 1 376 de sex masc. și 1 557 fem. Creșterea bovinelor. Cod poștal: 1494.

BÂLEA, lac glaciar în M-ții Făgăraș, la 2 034 m alt. Supr.: 0,46 km²; ad. max.: 11 m; vol.: 0,2 mil. m³. Din el izv. râul cu același nume (22,5 km). Punct turistic. Cabană, distrusă de un incendiu în 1995. Pe aici trece drumul național transfăgărășan (inaugurat în 1974); linie de telecabină (804 m diferență de nivel) între Bâlea-lac și Bâlea-cascadă (inaugurată în 1975). În jurul lacului se întinde rezervația naturală complexă omonimă (120,40 ha), cu vegetație variată, constituită din tufărișuri de smirdar (*Rhododendron kotschyi*) și merișor (*Vaccinium vitis-idaea*) și numeroase alte plante, printre care rogozuri (*Carex pyrenaica, Carex dacica*), garofița cu flori roșii (*Dianthus compactus*), floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), planta endemică milițea (*Silene dinarica*) ș.a.

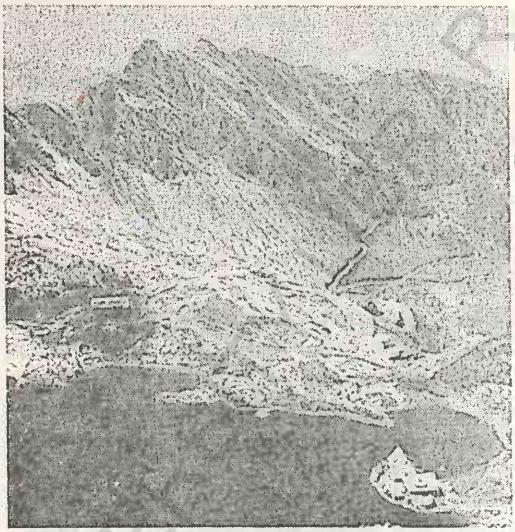

Lacul Bâlea

BÂLTENI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată pe stg. Jiului, la poalele de SV ale Dealului Bran; 8 140 loc. (1 iul. 1995): 4 009 de sex masc. și 4 131 fem. Expl. de petrol. Hidrocentrală (11 MW) dată în folosință la 8 iul. 1992. Constr. și reparații de utilaj minier. Mat. de constr. Creșterea bovinelor. Biserică având dublu hram „Sfântul Vasile și Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1826, cu unele modificări din 1894), în satul Bâlteni. Cod poștal: 1441.

BÂLVĂNEŞTI, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Mehedinți, pe râul Coșuștea Mică; 1 254 loc. (1 iul. 1995): 619 de sex masc. și 635 fem. Muzeu etnografic. Săpăturile arheologice au scos la iveală urme ale unor așezări neolitice și din perioada bronzului și un depozit din Epoca fierului (sec. 7 î.Hr.), în care s-au găsit două securi din fier, 12 coliere din bronz, 10 brățări din bronz ș.a. În arealul com. B. se află o pădure de pin negru de Banat (ocrotită de lege). Cod poștal: 1522.

BÂRCA, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Desnățui, pe stg. râului Desnățui; 4 624 loc. (1 iul. 1995): 2 212 de sex masc. și 2 412 fem. Expl. de balast. Produse alim. Muzeu de istorie și etnografie. Biserică având hram dublu — „Sfântul Dumitru și Sfântul Gheorghe"

(1801-1803, refăcută în 1912-1914). Cod poștal: 1233.

BÂRGĂU 1. Munții Bârgăului, munți scunzi, situați în N Carpaților Orientali, delimitați de cursul superior al râului Someșu Mare (la V și NV), de râul Coșna (la NE) și valea Bistriței ardelene (la S) și străjuiți de M-ții Rodna (la NV), Suhard (la NE) și Căliman (la S). Sunt alcătuiți din depozite sedimentare, străpunse de roci eruptive care au generat mai multe vârfuri vulcanice, în majoritate neck-uri (vf. Miroslava, 1 625 m; Heniu Mare, 1 611 m; Cucureasa, 1 392 m; Bârgău, 1 362 m; Păltineasa, 1 227 m ș.a.). M-ții B. prezintă culmi prelungi, netede, separate de văile Ilva, Leșu și Bârgău, care formează impresionante defilee la traversarea măgurilor eruptive. În partea de E se află platoul structural Zâmbroia. Expl. de min. complexe. Acoperiți cu păduri, pășuni și fânețe. Pe pantele lor sunt risipite așezări omenești de altitudine (Șanț, Rodna, Lunca Ilvei ș.a.).

2. Pasul ~ → Tihuța.

BÂRGĂUANI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 13 sate, situată în Subcarpații Neamțului; 4 225 loc. (1 iul. 1995): 2 088 de sex masc. și 2 137 fem. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1763), în satul Bălănești. Han (sec. 18). Cod poștal: 5635.

BÂRGHIȘ, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Hârtibaciului; 2 164 loc. (1 iul. 1995): 1 047 de sex masc. și 1 117 fem. În satul Bârghiș, menționat documentar, prima oară, în 1357, se află un castel medieval. Biserici în satele Apoș (sec. 15-18, cu turn-clopotniță din 1799), Pelișor (sec. 14, fortificată în sec. 16-18) și Zlagna (sec. 15-16). Cod poștal: 2484.

Peisaj din Munții Bârgăului

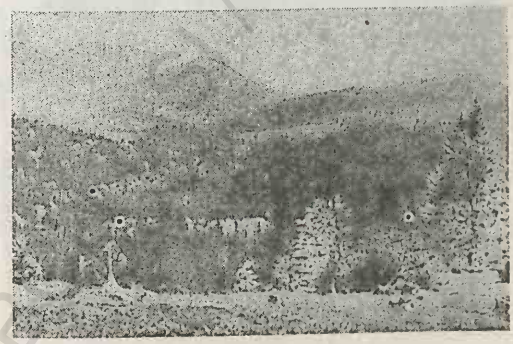

BÂRLA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 12 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Cotmeana; 5 885 loc. (1 iul. 1995): 2 871 de sex masc. și 3 014 fem. Expl. de petrol. Stațiune balneoclimaterică, în satul Bădești (→). În satul Urlueni au fost identificate urmele unui castru roman, situat pe fortificația romană *Valul lui Traian* (→). Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului"-Lereni (1787, cu picturi originare) și „Sfântul Nicolae" (1812, cu picturi originare), în satele Urlueni și Podișoru. Cod poștal: 6320.

BÂRLAD 1. Râu, afl. stg. al Siretului, la 4 km aval de com. Liești (jud. Galați); 207 km; supr. bazinului: 7 220 km². Izv. din Dealul Bour (Pod. Central Moldovenesc), de la 370 m alt., din amonte de com. Valea Ursului (jud. Neamț). Are o pantă medie de scurgere de 1,4 m/km și un debit mediu multianual ce variază între 0,20 m³/s în cursul superior și 7 m³/s în zona de vărsare. Este un râu cu scurgere redusă, meandrare puternică și variații mari de nivel și debit. Produce frecvente inundații în cursul inf. Prezintă, în cursul superior, o asimetrie accentuată spre stg., din cauza Colinelor Tutovei de pe partea dr., căpătând aspectul unui semn de întrebare, traversează podișul cu același nume și trece prin orașele Negrești, Vaslui, Bârlad și Tecuci. Afl. pr.: Rebricea, Vaslui, Crasna (pe stg.), Buda, Racova, Tutova (pe dr.).

2. Podișul Bârladului, parte componentă a Pod. Moldovei, cuprinsă între Câmpia Moldovei (la N), Prut (la E), Câmpia Română (la S) și Siret (la V), străbătută, în zona centrală, de râul Bârlad. Este format din numeroase culmi deluroase (cu alt. medii de 250-350 m), constituite din gresii, calcare, marne argiloase, separate de văi largi, în majoritate cu orientare N-S sau NNV-SSE. Alcătuirea petrografică și structura monoclinală (înclinarea generală a straturilor spre SE) au determinat dezvoltarea unor puternice fronturi de cueste (Coasta Iașilor, Coasta Racovei, Coasta Schitu-Hadâmbu etc.), a unor supr. structurale, cu lățimi de 4-5 km (Scheia, Tansa, Repedea, Ipatele ș.a.), a văilor consecvente (afl. Bârladului), obsecvente (afl. Bahluiului) și subsecvente (afl. dr. ai Jijiei și Prutului). Înălțimile cele mai mari se găsesc în Colinele Tutovei (Dealul Mângăralei, 485 m, Dealul Răzești, 461 m ș.a.) și în Pod. Central Moldovenesc (Dealul Cetatea, 467 m, Dealul Cheia Domniței, 458 m ș.a.). Alt. max.: 561 m (Dealul Dorohoiu). Diviziuni: *Pod. Central*

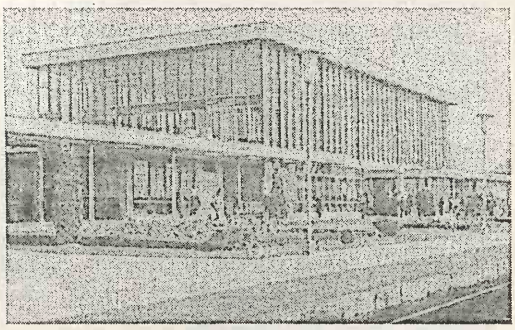

Gara feroviară

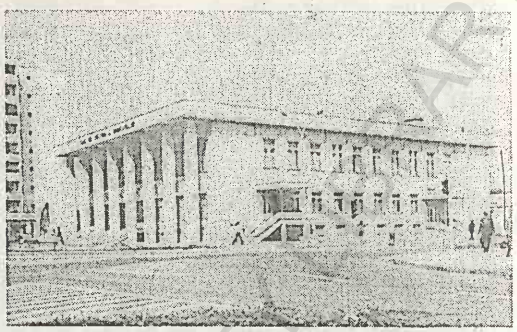

Casa de cultură a sindicatelor

Bârlad

Moldovenesc, la N de râul Racova, *Colinele Tutovei*, în concavitatea râului Bârlad, la S de râul Racova, și *Colinele* sau *Dealurile Fălciului*, la E de râul Bârlad. Viticultură. Pomicultură.

3. Municipiu în jud. Vaslui, situat pe râul Bârlad, între prelungirile de SE ale Colinelor Tutovei și cele de SV ale Colinelor Fălciului, la 70-120 m alt.; 79 517 loc. (1 iul. 1995); 38 915 de sex masc. și 40 602 fem. Supr.: 10,2 km²; densitatea: 7 795 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Nod rutier. Expl. de nisip metalurgic. Termocentrală. Fabrici de rulmenți (1953), elemente pneumatice pentru automatizare și aparate de măsură, produse abrazive, angrenaje și organe mecanice de transmisie, textile (conf., filatură și țesătorie de vigonie), cărămidă și alim. (conserve de legume și fructe, uleiuri vegetale, produse de panificație etc.). Sere legumicole (12 ha). Teatrul „Victor Ion Popa". Muzeul „Vasile Pârvan", cu secții de istorie, arheologie, etnografie, artă și științele naturii. Parc zoologic. **Istoric.** Veche așezare, cu vestigii materiale din sec. 9 î.Hr., din sec. 4 d.Hr. (ceramică de tip Sântana de Mureș, coarne de cerb, diferit prelucrate) și din sec. 9-12. Menționat documentar, pentru prima oară, în 1174, într-o cronică rusească, apoi în 1401, iar ca târg, în 1408, și ca punct de vamă, într-un hrisov emis de domnul Alexandru cel Bun, în anul 1422 și din nou ca târg, în 1495. Incendiat și prădat de hoardele tătare în nov. 1439, în 1440, 1444 și 1683. În Evul Mediu a fost pr. centru meșteșugăresc și comercial al Țării de Jos a Moldovei și reședința unui mare vornic (sec. 16). De B. se leagă existența unei presupuse formațiuni politice a *bârladnicilor*. În 1802, orașul a fost distrus în mare parte de un cutremur de pământ, în 1822 a fost incendiat și jefuit de turci, iar în 1826 mistuit de un mare incendiu. Acțiuni greviste în oct. 1920. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** Urmele unei cetăți de pământ, construită de Ștefan cel Mare în 1476; biserica „Sfântul

Bârlad

Muzeul „Vasile Pârvan"

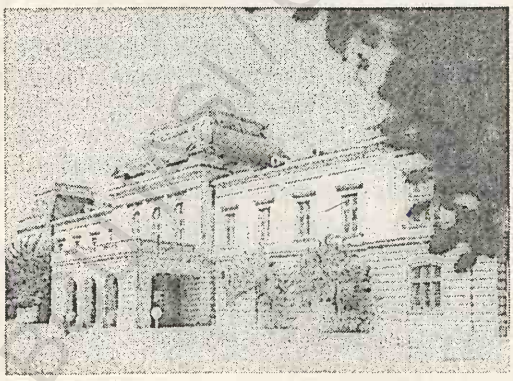

Teatrul „Victor Ion Popa"

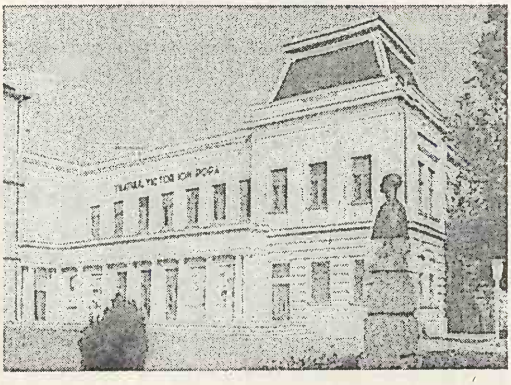

Gheorghe", ctitorie, din 1496, a domnului Ștefan cel Mare, și reconstruită de Vasile Lupu, în 1636; biserica „Sfântul Dumitru" (1636); biserica „Sfântul Gheorghe" a breslei abagiilor, construită în 1818 și refăcută în 1925, cu turn-clopotniță din 1857; biserica ridicată prin strădania lui Stroe Belloescu, în 1808; bisericile având dublu hram — „Sfântul Spiridon și Buna Vestire" (1825) și „Vovidenia și Sfânta Parascheva"-Duculeasa (1826, construită pe locul uneia din 1768, cu anumite transformări, în 1849); biserica „Sfântul Dumitru" (1835); biserica „Sfinții Voievozi" (1840), cu turn-clopotniță (1858); biserica „Sfântul Ilie" a breslei blănarilor (1865); casele Iamandi (1830), Suțu (1840), Alexandru Tuduri (1840, cu transformări din sec. 20), Miclescu (1850), Deciu (1896-1901), azi Școala de muzică și artă plastică; clădirea fostului spital „Elena Beldiman" (1866); Liceul „Gheorghe Roșca-Codreanu" (1886); clădirea vechii Prefecturi (ante 1890), azi Muzeul „Vasile Pârvan"; clădirea teatrului „Victor Ion Popa" (ante 1890, cu unele transformări din sec. 20), distrusă parțial de un incendiu la 8 apr. 1992 și refăcută ulterior; statuia doctorului Constantin Codrescu, operă din 1903 (sau 1880) a sculptorului Fr. Storck, și a caporalului Constantin Mușat, realizată în 1923 de sculptorul Ion Dimitriu-Bârlad; busturile scriitorilor Costache Negri (1945, sculptor Ginette Sontha), Victor Ion Popa (1945, sculptor Florica Hociung) și Al. Vlahuță (sculptor Ion Dimitriu-Bârlad). Cod poștal: 6400.

BÂRNA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Lugojului cu prelungirile de NV ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Săraz; 1 648 loc. (1 iul. 1995): 858 de sex masc. și 790 fem. Satul Bârna este menționat documentar, prima oară, în perioada 1514-1516. Cod poștal: 1858.

BÂRNARU, masiv muntos în partea centrală a M-ților Bistriței (Carpații Orientali), constituit din roci cristaline, limitat de valea Bistriței, la E și râurile Bârnărel, la N și Bârnaru, la S. Alt. max.: 1 699 m (vf. Bârnaru).

BÂRNOVA, com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc; 3 032 loc. (1 iul. 1995): 1 501 de sex masc. și 1 531 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 mai 1892). Expl. de calcar și gresii calcaroase. Centru viticol. Sanatoriu T.B.C. (sf. sec. 19). În satul Bârnova, menționat

Bârnova. Biserica „Sfântul Gheorghe"

documentar în sec. 17, se află mânăstirea cu același nume, cu biserica „Sfântul Gheorghe", ctitorie din 1626-1629 a domnului Miron Barnovschi, terminată definitiv în anii 1664-1667. Turn-clopotniță din 1667, chilii din 1728 (refăcute în 1975) și zid de incintă din 1728. Mânăstirea a fost desființată în 1959 și reînființată după Revoluția din dec. 1989. În satul Pietrăria există schitul „Tărâța", cu biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1755, cu adăugiri de la sf. sec. 18 și reparații din 1836). Bisericile „Învierea Domnului" (sec. 19) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1812), în satele Vișan și Păun. Punct fosilifer, pe dealul Repedea. Cod poștal: 6609.

BÂRSA 1. Râu pe terit. jud. Brașov, afl. stg. al Oltului la Feldioara; 66 km; supr. bazinului: 530 km². Izv. din partea de E a M-ților Făgăraș, de sub vf. Comisul (1 883 m), de la 1 600 m alt. În cursul superior prezintă o vale prăpăstioasă, adâncită în șisturi cristaline, cu pante abrupte, de 40-50 m/km. Apele acestui râu, poluate intens de Fabrica de hârtie și celuloză din Zărnești, sunt apoi captate pentru alimentarea cu apă industrială a uzinelor chimice din orașul Codlea.

2. **Munții Bârsei**, denumire atribuită munților din S Depr. Bârsei (Piatra Mare, Postăvaru, Măgura Codlei), formați din fliș. Alt. max.: 1 843 m (vf. Piatra Mare). Obiective turistice.

3. **Depresiunea Bârsei**, depresiune de origine tectonică, în partea de V a Depr. Brașovului, cuprinsă în zona de curbură internă a Carpaților Orientali. Morfologic, este o câmpie netedă, aluvio-proluvială, slab fragmentată, cu alt. medie de 510 m, în cadrul căreia se detașează și o zonă piemontană și de măguri. Climă răcoroasă, cu

inversiuni de temperatură. Drenată la E de Olt, care adună, între Bod și Feldioara, un mănunchi de afl. Soluri fertile, cultivate cu cereale, cartofi, sfeclă de zahăr, in pentru fuior. Cunoscută și sub denumirea de *Țara Bârsei*. Prima mențione documentară despre Țara Bârsei datează din a doua jumătate a anului 1211, când în această zonă au fost colonizați cavalerii teutoni cu scopul de a apăra granița de SE a Transilvaniei și care, în perioada instalării lor (1211-1225), au construit cetățile Feldioara și Codlea. În diplomele acordate cavalerilor teutoni se fac referiri la *Terra Blachorum* (sau Țara Românilor), identificată cu Țara Făgărașului.

4. Com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Zarand, pe stg. Canalului Morilor; 1 998 loc. (1 iul. 1995): 955 de sex masc. și 1 043 fem. Haltă de c.f. Mat. de constr. Centru de olărit. Satul Bârsa este menționat documentar, prima oară, în 1489. Cod poștal: 2826.

BÂRSANA, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Maramureș, pe râul Iza; 6 744 loc. (1 iul. 1995): 3 330 de sex masc. și 3 414 fem. Expl. de pământuri colorate. În perioada 1965-1968, în arealul satului Oncești, în punctul numit „Cetățuia", au fost descoperite urmele unei așezări omenești în care au fost găsite obiecte din epocile bronzului (brățări) și a fierului, precum și ceramică dacică din sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr. În satul Bârsana, menționat documentar, prima oară, în 1326, se află biserica din lemn, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1720), cu acoperiș dublu-poală pe corpul navei și turn-clopotniță pe pronaos, cu foișor și coif prelung. Păstrează picturi interioare. Mânăstire (de maici) înființată la 30 iun. 1994, cu biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", construită în 1991-1992. Cod poștal: 4933.

BÂRSĂNEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Tazlău, la poalele de SE ale Culmii Berzunți; 5 081 loc. (1 iul. 1995): 2 598 de sex masc. și 2 483 fem. Cod poștal: 5453.

BÂRSĂU, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de NE ale Culmii Codrului; 2 770 loc. (1 iul. 1995): 1 401 de sex masc. și 1 369 fem. Expl. de nisip cuarțos. Mat. de constr. Reședința com. este satul *Bârsău de Sus*, menționat documentar, prima oară, în 1470, în care se află biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1828). Cod poștal: 3952.

BÂRSEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Vrancea, pe râul Putna; 3 755 loc. (1 iul. 1995): 1 892 de sex masc. și 1 863 fem. Prelucr. artistică a lemnului. Așezare getică datând din prima Epocă a fierului (sec. 7-6 î.Hr.) în cadrul căreia s-au descoperit o necropolă tumulară de incinerație și diferite vase (străchini, cești), fibule din bronz, vârfuri de săgeți din fier ș.a. Cod poștal: 5377.

BÂRZA, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată pe stg. râului Olteț; 2 741 loc. (1 iul. 1995): 1 356 de sex masc. și 1 385 fem. Biserica „Sfântul Nicolae" (1856), în satul Bârza. Cod poștal: 0579.

BÂRZAVA 1. Râu, afl. stg. al Timișului, cu care confl. pe terit. Iugoslaviei; 127 km (pe terit. României); supr. bazinului: 1 020 km². Izv. din M-ții Semenic, trece prin Reșița (alimentează cu apă industrială combinatul siderurgic) și Bocșa. Amenajări hidrotehnice: lacul de acumulare Gozna (10,2 mil. m³), care constituie sursa de alimentare cu apă a hidrocentralei Crăinicel (22,5 MW), intrată în funcțiune în 1954, și cu apă potabilă a municipiului Reșița; lacul Văliug (1,2 mil. m³, barajul construit în 1907-1909) alimentează hidrocentralele Grebla (5 MW) și Brazova (0,4 MW); lacul Secu (15,1 mil. m³, barajul construit în 1963) alimentează cu apă potabilă și industrială municipiul Reșița. Pentru suplimentarea rezervelor de apă din B. s-au construit mai multe canale de aducțiune (Semenic, Zănoaga, Crainic, Gropos, Gozna ș.a.). Pe cursul său inferior (în parte canalizat) sunt orezării.

2. **Câmpia Bârzavei**, câmpie înaltă, situată în extremitatea sudică a Câmpiei de Vest, limitată de Câmpia Timișului la V, Câmpia Lugojului la N, Dealurile Dognecei și Pogănișului la E și NE și granița cu Iugoslavia la S. Alt.: 140-170 m.

3. Com. în jud. Arad, alcătuită din 8 sate, situată la poalele M-ților Zarand, pe râul Bârzava (afl. dr. al Mureșului); 3 072 loc. (1 iul. 1995): 1 457 de sex masc. și 1 615 fem. Stație de c.f. Expl. de diorit. Expl. și prelucr. lemnului. Satul Bârzava este menționat documentar, prima oară, în 1471. Biserică din lemn (sec. 18), în satul Groșii Noi. Rezervație forestieră (pădurea Runcu-Groși), cu arbori seculari de gorun și fag, în partea centrală a M-ților Zarand, cu pătură ierbacee abundentă, cu unele specii relativ termofile și cu arbori de gârniță și tei argintiu. Supr.: 248 ha. Cod poștal: 2884.

BÂSCA, râu, afl. stg. al Buzăului, la 3 km amonte de orașul Nehoiu; 71,4 km; supr. bazinului: 776 km². Ia naștere prin două pâraie pr. (*Bâsca Mare*, 55,2 km și *Bâsca Mică*, 44, 3 km) care izv. din M-ții Vrancei, de sub vf. Goru, de la 1 520 m alt. (respectiv 1 680 m, Bâsca Mică) și care, după ce ocolesc M-ții Penteleu (Bâsca Mare prin V și Bâsca Mică prin E), se unesc în aval de satul Varlaam (com. Gura Teghii, jud. Buzău) formând un singur curs cu numele B.

BÂTCA DOAMNEI → Piatra-Neamț.

BEBA VECHE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Mureșului (Câmpia de Vest), la 81 km NV de municipiul Timișoara, la granița cu Ungaria și Iugoslavia; 1 642 loc. (1 iul. 1995): 785 de sex masc. și 857 fem. Expl. de petrol. Com. B. V. este marcată de meridianul 20°15'44" longitudine E, reprezentând punctul cel mai vestic al României. În satul Beba Veche, menționat documentar, prima oară, în 1247, se află biserica având hramul „Sfânta Născătoare de Dumnezeu" (1779). Cod poștal: 1979.

BECENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 9 sate, situată în Subcarpații Buzăului, pe râul Slănic; 5 257 loc. (1 iul. 1995): 2 489 de sex masc. și 2 768 fem. Expl. de petrol (în satul Arbănași) și balast. Țesături de lână. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Satul Beceni este atestat documentar în 1526. Cod poștal: 5151.

BECHECI, masiv deluros în SE Dealurilor Mureșului (E Pod. Transilvaniei), între râurile Niraj, la N, și Târnava Mică, la S, alcătuit din argile marnoase, nisipuri și pietrișuri, acoperit cu păduri de fag. Alt. max.: 1 080 m. Din el izv. râul Niraju Mic. Cunoscut și sub numele de *Bicheș*.

BECHET, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca largă de pe stg. Dunării, la granița cu Bulgaria; 4 100 loc. (1 iul. 1995): 2 005 de sex masc. și 2 095 fem. Nod rutier. Port fluvial și punct de vamă (trecere cu bacul peste Dunăre), modernizat în 1994, la granița cu Bulgaria (localit. Oreahovo). Produse textile (conf., tricotaje, covoare persane) și alim. (cașcaval). Muzeu cu colecții de artă plastică, de istorie și etnografie. În arealul com. B. au fost descoperite vestigiile unei așezări rurale romane (sec. 2-3 d.Hr.). Biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" construită în 1861-1870, pe locul bisericii din lemn cu hramul „Sfânta Troiță", care data din 1808. Cod poștal: 1183.

BECHET—DĂBULENI → Dăbuleni—Bechet.

BECICHERECU MIC, com. în jud. Timiș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timișului; 4 752 loc. (1 iul. 1995): 2 304 de sex masc. și 2 448 fem. Mat. de constr.; produse alim. Satul Becicherecu Mic este atestat documentar, prima oară, în 1232, într-un registru de dijme papale, iar satul Dudeștii Noi, în 1331, cu denumirea *Beșenova*. În satul Beșenova Nouă s-au stabilit, în 1741, italieni și francezi (din Lorena). În satul Dudeștii Noi se află biserica romano-catolică „Sfântul Vendelin" (1750-1751), iar în satul Becicherecu Mic, o biserică sârbească (1828-1844), pictată de Nicolae Alexici. Cod poștal: 1971.

BECLEAN 1. Oraș în jud. Bistrița-Năsăud, situat pe valea Someșului Mare, la confl. cu Șieu, în N Pod. Transilvaniei (între Dealurile Ciceului și Lechinței), la 252 m alt., la 31 km NV de municipiul Bistrița; 11 962 loc. (1 iul. 1995): 5 942 de sex masc. și 6 020 fem. Supr.: 5 km²; densitatea: 2 392 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de balast. Ind. metalurgică (oțel moale, laminate subțiri — sârmă, cuie, caiele, plase din sârmă), de prelucr. a lemnului (cherestea, mobilă), mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămidă, țiglă), textilă (țesătorie de in și cânepă, covoare, mochete) și alim. (semipreparate din legume și fructe, preparate din carne, produse de panificație etc.). Topitorie de in și cânepă. Fabrică de nutrețuri combinate. Centru pomicol. Istoric. Vestigii din Epoca bronzului (sec. 13 î.Hr.). Menționat documentar, prima oară, ca așezare rurală, în 1235, apoi, în 1305, cu toponimul *Villa Bethlend*, iar în sec. 17-18 este amintit ca posesiune nobiliară a familiei Bethlen *(Villa Bethlen)*. Declarat oraș la 17 febr. 1968.

Beclean (1). Castelul „Bethlen"

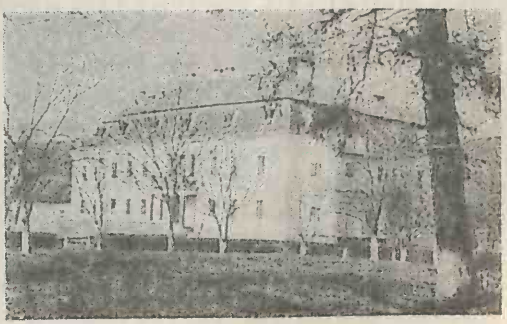

Orașul B. are în subordine ad-tivă 3 sate: Coldău, Figa, Rusu de Jos. **Monumente:** biserică din sec. 15; castelul „Bethlen", cu elemente de arhitectură barocă, construit în 1768, azi casă de cultură; fosta casă de vânătoare „Bethlen" (sec. 18), azi liceu. Parc cu arbori seculari. Cod poștal: 4575.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Făgăraș, pe râul Săvăstreni, în apropiere de confl. acestuia cu Oltul; 1 619 loc. (1 iul. 1995): 788 de sex masc. și 831 fem. Păstrăvărie. Culturi de cartofi. În satul Calbor se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1802) și o cetate sătească (sec. 13-16) cu biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", aflată în incinta acesteia, iar în satul Beclean, menționat documentar, prima oară, în 1509, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1800). Cod poștal: 2310.

BEGA, râu, afl. stg. al Tisei pe terit. Iugoslaviei; 255 km; supr. bazinului: 2 362 km². Izv. din N M-ților Poiana Ruscăi, de sub vf. Padeș, de la 1 150 m alt., traversează masivele calcaroase cristaline de la Luncani (unde a săpat chei), apoi câmpiile Lugojului și Timișoarei și trece prin Timișoara (de aici, în aval, amenajat pentru navigație). Între anii 1727 și 1760, în aval de Făget, s-a construit canalul Bega pentru combaterea inundațiilor și pentru navigație. Printr-un sistem de ecluze, canalul este legat cu Timișul în zona com. Topolovățu Mare și Belinț pentru reglarea nivelului apelor. În trecut Bega s-a numit *Timișel*.

BEGA VECHE, râu în SV României, afl. dr. al Begăi pe terit. Iugoslaviei; 88 km; supr. bazinului: 2 048 km². Reprezintă, de fapt, cursul inferior al vechiului traseu al râului Bega, care s-a individualizat ca râu aparte la începutul sec. 19, în urma lucrărilor de canalizare și regularizare a râului Bega. În prezent, B.V. este o continuare a râului Beregsău, care își are obârșia în Pod. Lipovei, în apropiere de satul Sintar al com. Bogda (jud. Timiș). Este canalizat în aval de confl. cu Apa Mare.

BEICA DE JOS, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în zona Dealurilor Mureșului (E Pod. Transilvaniei), pe râul Beica; 2 280 loc. (1 iul. 1995): 1 173 de sex masc. și 1 107 fem. Satul Beica de Jos este menționat documentar, prima oară, în 1453. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1717) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1810), în satele Nădașa și Beica de Jos. Cod poștal: 4272.

BEIDAUD, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată în NE Pod. Casimcea; 1 659 loc. (1 iul. 1995): 889 de sex masc. și 770 fem. Pe terit. com. B. s-a descoperit o cetate fortificată, datând din prima Epocă a fierului (sec. 9-7 î.Hr.). Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (mijlocul sec. 19), în satul Beidaud. Cod poștal: 8869.

BEIU → Izvoarele (1).

BEIUȘ 1. Depresiune tectonică, de tip golf, în V M-ților Apuseni, limitată de M-ții Pădurea Craiului, la N, de M-ții Vlădeasa și Bihor, la E și SE și de M-ții Codru-Moma, la SV, cu largă comunicație spre NV (mai întâi cu Dealurile Vestice și apoi cu Câmpia de Vest). Spre S-SE, Depr. B. înaintează până în zona orașului Vașcău. Supr.: 825 km² (55 km lungime; 8-25 km lățime). Drenată în partea centrală de Crișu Negru cu numeroșii lui afl. (Crișu Pietros, Tărcăița, Finiș, Beiușele, Valea Roșie ș.a.). Relieful este format dintr-o treaptă mai înaltă (250-600 m alt.) a dealurilor piemontane, cu aspect rotunjit (numite local „doaburi"), intens fragmentate de afl. Crișului Negru, și o treaptă mai joasă (120-250 m alt.) a luncilor și teraselor. Climă blândă, de adăpost (media termică anuală 9-10°C), cu precipitații bogate (800 mm/anual). Vegetația naturală este constituită din pâlcuri de păduri de fag și stejar, pășuni și fânețe. Expl. forestiere, de marmură (Vașcău, Chișcău) și calcar (Vașcău, Borz, Cărpinet). Aici se găsesc orașele Beiuș, Ștei, Vașcău și Nucet.

2. Oraș în jud. Bihor, în depresiunea cu același nume, la 191 m alt., pe râul Crișu Negru, la 66 km SE de municipiul Oradea; 12 053 loc. (1 iul. 1995): 5 901 de sex masc. și 6 152 fem. Supr.: 2,5 km²; densitatea: 4 851 loc./km². Stație de c.f. Expl. de argile refractare și balast. Constr. de mașini-unelte și piese de schimb. Fabrici de mobilă, conf., mat. de constr. și produse alim. Ateliere de reparații. Centru pomicol. Muzeu de istorie și etnografie (costume populare, țesături, obiecte de uz casnic, mobilier, unelte, ceramică, icoane etc.). **Istoric.** Menționat documentar, prima oară, în 1263, apoi în 1309 și 1363, iar ca oraș, în 1441 (*liberta civitas Belynes*) și 1451 (*oppidum*). În 1713, orașul a fost teatrul de luptă al răscoalei curuților. În perioada ocupării temporare (1940-1944) a părții de NV a Transilvaniei (inclusiv a orașului Oradea) de către Ungaria

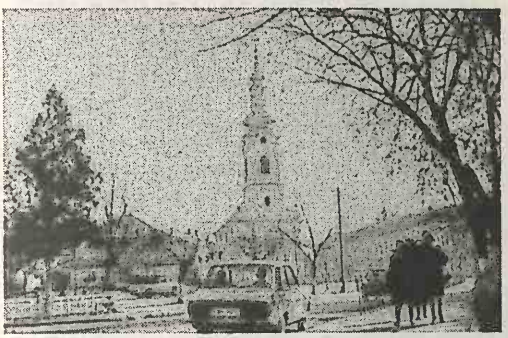

Beiuş (2). Biserica ortodoxă

horthystă, orașul a fost centrul politico-ad-tiv al jud. Bihor. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă localit. componentă Delani. **Monumente:** Ruinele unei cetăți din sec. 13; biserica romano-catolică „Sfânta Treime" (1752); biserica reformată (1780); biserica ortodoxă (1784-1790); Monumentul ostașilor români; conac (1755). În 1828, Samuil Vulcan a înființat un gimnaziu greco-catolic superior pentru români, reorganizat în 1853. Centru turistic și punct de plecare spre obiectivele din M-ții Apuseni (stațiunea Stâna de Vale, Peștera Meziad etc.). Local, orașul este cunoscut și sub numele de *Biș*. Cod poștal: 3600.

BELCEȘTI, com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare, pe stg. râului Bahlui; 11 280 loc. (1 iul. 1995): 5 791 de sex masc. și 5 489 fem. Stație de c.f. Creșterea bovinelor. Piscicultură în iazuri. Satul Belcești este atestat documentar, prima oară, în 1420. Cod poștal: 6636.

BELCI, lac de acumulare, dat în folosință în 1963, creat pe cursul inf. al râului Tazlău, pentru alimentarea cu apă a municipiului Onești. Vol.: 12,5 mil. m³. Înălțimea barajului: 16 m.

BELCIUGATELE, com. în jud. Călărași, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Belciugatele, la 24 km E de București; 1 988 loc. (1 iul. 1995): 1 005 de sex masc. și 983 fem. Culturi de cereale, de floarea soarelui, plante de nutreț etc. Stațiune didactică pentru creșterea animalelor. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. B. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (ante 1810) și „Sfântul Gheorghe" (1865), în satele Cojești, Mataraua și Mărițua. Cod poștal: 8254.

BELEȚI-NEGREȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în Piem. Cândești; 2 034 loc. (1 iul. 1995): 1 023 de sex masc. și 1 011 fem. Prelucr. tradițională a lemnului (dulgherit, rotărit, confecționarea uneltelor din lemn). Reșed. com. este satul *Zgripcești*. Cod poștal: 0351.

BELIN, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în S Depr. Aita, la poalele M-ților Baraolt, pe dr. Oltului; 2 552 loc. (1 iul. 1995): 1 294 de sex masc. și 1 258 fem. Satul Belin este atestat documentar, prima oară, în 1332. Cetatea, care înconjură biserica unitariană, construită în stilul goticului târziu, în sec. 16, cu modificări baroce din 1614 și 1720, are ziduri groase de 2 m și patru turnuri de apărare. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1774, are un clopot din 1782; biserică reformată (1770), cu turn din 1911. Cod poștal: 4020.

BELINȚ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Lugojului, pe un mic canal ce leagă râul Timiș de Bega; 2 977 loc (1 iul. 1995): 1 402 de sex masc. și 1 575 fem. Stație de c.f. În satul Belinț, atestat documentar, prima oară, în 1285, se află biserica având hramul „Învierea Domnului" (1797), iar în satul Chizătău există biserica „Nașterea Maicii Domnului" (1821). Cod poștal: 1871.

BELIȘ, com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, extinsă pe pantele de NV ale M-ților Gilău și cele de S-SE ale Măgurii Călățele (M-ții Apuseni), pe malurile lacului antropic Fântânele, de pe cursul superior al Someșului Cald; 1 381 loc. (1 iul. 1995): 726 de sex masc. și 655 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Satul Giurcuța de Jos a fost dezafectat în 1972, pe locul lui fiind construit barajul lacului de acumulare Fântânele. Satul Beliș este consemnat documentar în 1913. Rezervațiile Izvoarele Someșului Cald și Tinovul Mare de la Izbuc. Cod poștal: 3532.

BELITORI → Troianul.

BELIU, com. în jud. Arad, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Cermei cu Dealurile Codru-Moma, pe râul Beliu; 3 554 loc. (1 iul. 1995): 1 733 de sex masc. și 1 821 fem. Glăjărie (sticlărie) datând din 1611. Creșterea bovinelor. Colecție muzeală cu secții de etnografie (ceramică, textile, obiecte din lemn, costume populare, vase de semicristal), arheologie și istorie (documente, obiecte aparținând manufacturii locale de sticlă, realizate în sec. 18-19) și de științele naturii

(păsări, roci, minerale). Satul Beliu este menționat documentar, prima oară, în 1332. Biserică din lemn (1725), cu colecție de icoane pe sticlă, în satul Secaci. Cod poștal: 2856.

BELTIUG, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Someșului cu Dealurile Codrului; 3 585 loc. (1 iul. 1995): 1 729 de sex masc. și 1 856 fem. Conf. și tricotaje. Centru pomicol și viticol. Izv. cu ape minerale oligominerale indicate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale și ginecologice. Satul Beltiug este menționat documentar, prima oară, în 1216. Biserici romano-catolice în satele Beltiug (1482) și Șandra (1783); biserică din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sf. sec. 18), în satul Bolda, strămutată din satul Socond. Cod poștal: 3966.

BENESAT, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Sălajului, pe stg. râului Someș; 1 836 loc. (1 iul. 1995): 901 de sex masc. și 935 fem. Stație de c.f. Expl. de calcar și balast. Fabrică de cărămidă și țiglă. Satul Benesat este menționat documentar, prima oară, în 1475. Biserică având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17), în satul Benesat. Cod poștal: 4764.

BENGEȘTI-CIOCADIA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Săcelului, pe râul Ciocodia; 3 791 loc. (1 iul. 1995): 1 923 de sex masc. și 1 868 fem. Pomicultură. Centru de vinificație. În satul Bengești se află biserica fortificată cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din 1729 a boierului Stoica Bengescu (Consilier imperial în timpul ocupației austriece a Olteniei, 1718-1739), cu un bogat decor sculptat în piatră la coloane și ancadramente; monument de artă postbrâncovenească. Picturi murale interioare (din 1732) cu un tablou votiv al ctitorului. Ruinele casei familiei Bengescu; în satul Bălcești se află biserica având hramul „Sfântul Ilie" (1732, cu fresce originare) și biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1790), iar în satul Ciocodia, o biserică din zid cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1808, cu picturi originare, pridvor modificat ulterior și zid de incintă din 1906) și una din lemn cu dublu hram „Pogorârea Duhului Sfânt și Sfântul Nicolae" (1763). Reșed. com. este satul *Bengești*. Cod poștal: 1349.

BERBECEȘTI → Stănilești.

BERBEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Târâia; 5 858 loc. (1 iul. 1995): 3 012 de sex masc. și 2 846 fem. Expl. de lignit (prin decopertare) și petrol. Pomicultură (meri, peri, pruni). Creșterea bovinelor. În satul Târgu Gângulești se află biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" (1797, cu fresce din 1801), iar în satele Roșioara și Valea Mare, câte o biserică din lemn, prima cu hramul „Sfântul Dimitrie" (1819), iar a doua, „Sfântul Nicolae" (1863). Cod poștal: 1066.

BERCA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 13 sate, situată în Subcarpații Buzăului, pe stg. râului

Berca. Vulcanii noroioși de la Pâclele

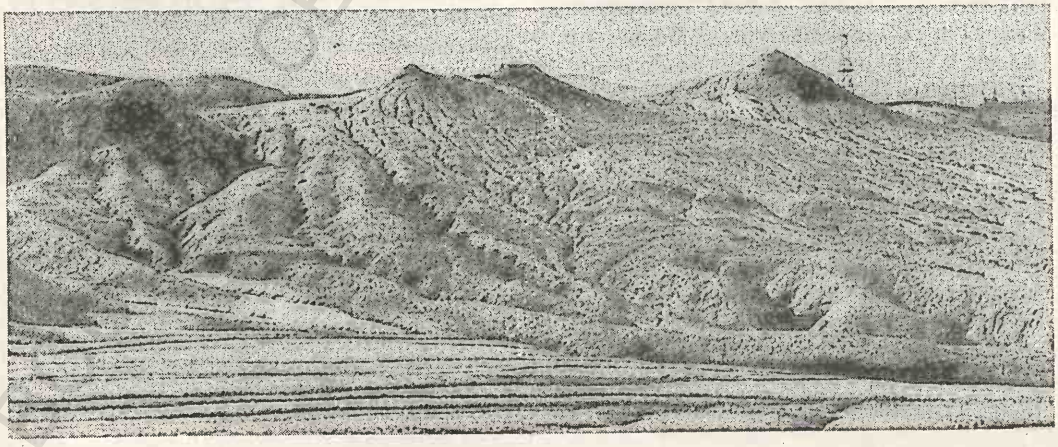

Buzău; 9 890 loc. (1 iul. 1995): 4 821 de sex masc. și 5 069 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol, balast, argilă și nisip. Producție de sticlărie pentru menaj (pahare, vaze pentru flori etc.), cărămidă și țiglă. Produse de panificație. Satul Berca este menționat documentar, prima oară, în 1552. Ruinele unei vechi cetăți. În satul Rătești se află o mânăstire (de maici) înființată, în 1634, de familia boierească Dragomir. Inițial, mânăstirea a avut o biserică din lemn pe locul căreia a fost zidită și pictată, în 1843-1844, biserica „Sfânta Treime", prin strădania episcopului Chesarie. Biserica a fost restaurată și repictată în mai multe rânduri (1879, 1930, 1974, 1978-1979). Colecție de icoane, cărți vechi, broderii etc. În satul Berca se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi", a fostei mânăstiri Berca, ctitorie, din 1694, a marelui stolnic Mihalcea Cândescu și a Alexandrei Cantacuzino, construită în stilul artei brâncovenești, cu picturi murale interioare, atribuite lui Pârvu Mutu, și cu frumoase decorațiuni sculptate (coloane, ancadramente, ușa de intrare în pronaos etc.). În satul Pâclele există numeroși „vulcani" noroioși, extinși pe o supr. de 5 ha, numiți popular „fierbători", fenomen datorat emanațiilor de gaze naturale care se infiltrează prin crăpăturile scoarței terestre, antrenând către suprafață apa freatică în amestec cu argilă dizolvată în apă, și creând la suprafața scoarței terestre mici „conuri vulcanice", în care bolborosește și din care se revarsă, din când în când, „lava" de noroi. Vegetația din jurul vulcanilor noroioși este slab dezvoltată, fiind reprezentată prin exemplare rare de gărdurariță (*Nitraria schöberi*), cu aspect de tufă ramificată, înaltă de 1-2 m, cu ramuri țepoase care susțin smocuri de frunze cărnoase. Această specie de plantă se dezvoltă doar în Europa de Est, în Siberia și Australia, zona com. B. fiind unicul loc de apariție a ei în România și punctul cel mai vestic al arealului său. Declarată monument al naturii. În împrejurimi se întind pajiști de colilie și negară (*Stipa joannis*, ssp. *capillata*) cu ruscuță de primăvară (*Adonis vernalis*) și alte plante de uscăciune. Întreaga zonă a vulcanilor noroioși este declarată rezervație geologică, floristică și monument al naturii. Cod poștal: 5121.

BERCENI 1. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, pe râul Teleajen; 5 867 loc. (1 iul. 1995): 2 926 de sex masc. și 2 941 fem. Fabrică de carton asfaltat și mat. izolatoare. Biserică având dublu hram „Sfântul Nicolae și Sfântul Eustatie" (1792), în satul Corlătești. Cod poștal: 2028.

2. Com. în Sectorul Agricol Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Română, la 15 km SE de București; 4 011 loc. (1 iul. 1995): 1 946 de sex masc. și 2 065 fem. Sere legumicole. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov, iar între 23 ian. 1981 și 19 iun. 1986 din jud. Giurgiu. Vechiul nume: *Berceni-Dobreni*. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18, refăcută în 1882), în satul Berceni. Cod poștal: 8269.

3. Cartier în partea de SE a municipiului București.

BEREȘTI 1. Lacul de acumulare ~ → Sascut.

2. Oraș în jud. Galați, situat în Pod. Covurlui, la 140 m alt., la 80 km N de municipiul Galați; 3 972 loc. (1 iul. 1995): 1 974 de sex masc. și 1 998 fem. Supr.: 2,4 km²; densitatea: 1 655 loc./km². Stație de c.f. Centru viticol. Produse alim. (panificație, preparate din carne, vinuri și băuturi alcoolice). Istoric. Localit. este menționată documentar, ca sat, în 1484 și recunoscută ca târg, în 1838, prin hrisov domnesc. Declarată oraș la 17 febr. 1968 prin contopirea localit. Berești-Târg cu Berești-Sat. Biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1799). Punct fosilifer. Cod poștal: 6280.

BEREȘTI-BISTRIȚA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 8 sate, situată la poalele de SE ale Dealului Bahna (507 m alt.) din Subcarpații Neamțului, pe terasele înalte din dr. Siretului; 2 971 loc. (1 iul. 1995): 1 473 de sex masc. și 1 498 fem. Stație de c.f. (în satul Ițești) inaugurată la 13 sept. 1872. Fermă de creștere a bovinelor (în satul Ițești). Cod poștal: 5513.

BEREȘTI-MERIA, com. în jud. Galați, alcătuită din 10 sate, situată în Pod. Covurlui; 4 251 loc. (1 iul. 1995): 2 084 de sex masc. și 2 167 fem. Muzeu de artă medievală. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae". Până la 17 febr. 1968, s-a numit *Berești*. Cod poștal: 6280.

BEREȘTI-TAZLĂU, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Tazlău, pe dr. râului Tazlău; 5 623 loc. (1 iul. 1995): 2 918 de sex masc. și 2 705 fem. Expl. de petrol (satul Tescani). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1819), cu pridvor de piatră (adăugat în 1842), în satul Berești-Tazlău și „Sfântul Ilie" (sec. 19) strămutată în satul Prisaca (1883) din satul Gârlenii de Sus; biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1769,

ruinată în 1936 și refăcută în 1986), în satul Tescani. În casa „Rosetti -Tescanu" (1894) din satul Tescani, în care a locuit un timp George Enescu, își desfășoară activitatea un centru cultural cu secții de muzică, teatru, pictură. Cod poștal: 5482.

BEREVOEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Muscelelor Argeșului, pe râul Bratia; 3 519 loc. (1 iul. 1995): 1 760 de sex masc. și 1 759 fem. Expl. de lignit. Prelucr. lemnului. Pomicultură (meri, peri, pruni). Centru de țesături populare. Colecție de artă plastică aparținând călătorului Mihai Tican-Rumano, cuprinzând lucrări semnate de Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Henri Catargi, Ilie Burghelea, Dan Băjenaru. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1784), în satul Berevoești. Cod poștal: 0416.

BEREZENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 5 sate, situată în lunca largă a Prutului; 5 282 loc. (1 iul. 1995): 2 654 de sex masc. și 2 628 fem. Cod poștal: 6586.

BERGHIN, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Secașelor, pe râul Gârbău; 2 048 loc. (1 iul. 1995): 1 031 de sex masc. și 1 017 fem. În arealul satului Berghin a fost descoperită o necropolă de incinerație, cu c. 600 de complexe funerare, din care 52 de morminte datează din epoca romană (sec. 2-3) și aparțin populației dace. Aici s-au găsit catarame, cuie, lame de cuțit etc. În satul Berghin, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Petru" (1707), strămutată aici în anul 1900 din satul Gârbova de Sus, de lângă orașul Aiud, iar în satul Ghirbom, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1688, pictată la sf. sec. 18). Cod poștal: 2514.

BERHECI, râu, afl. dr. al Bârladului, la c. 10 km S de com. Ghidigeni; 89,3 km; supr. bazinului: 1 044 km². Izv. din Colinele Tutovei, din amonte de com. Izvoru Berheciului, de la 410 m alt. Afl. pr.: Zeletin, Găiceana, Răchitoasa.

BERISLĂVEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de SE ale Masivului Cozia, pe râul Sălătrucel; 3 185 loc. (1 iul. 1995): 1 602 de sex masc. și 1 583 fem. Reșed. com. este satul *Stoenești*. În arealul satului Rădăcinești au fost descoperite (1892-1894, 1971 și ulterior) urmele unui castru roman din piatră (70 x 70 m), datând din anul 138 d.Hr., și ale unui edificiu termal. Aici au fost găsite obiecte din metal și ceramică, monede ș.a. În satul Berislăvești se află o mânăstire cu o biserică având dublu hram — „Sfinții Trei Ierarhi și Sfântul Gheorghe", ctitorie din 1753 a lui Sandu Bucșănescu (terminată în 1762 de egumenul Nicodim). Zidul de incintă al mânăstirii datează din 1762, iar turnul-clopotniță, din 1754. În satul Scăueni se află o biserică având dublu hram — „Buna Vestire și Sfântul Nicolae" (1796-1802, cu picturi murale originare la interior) — a fostului schit Scăueni, iar în satul Dângești, biserică având hramul „Buna Vestire" (1820, cu fresce originare). Cod poștal: 1081.

BERIU, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 8 sate, situată la poalele de N ale M-ților Șureanu, în zona de contact cu Culoarul Orăștiei, pe râul Orăștie; 3 247 loc. (1 iul. 1995): 1 607 de sex masc. și 1 640 fem. În arealul satului Orăștioara de Jos au fost descoperite (1944) vestigiile unei așezări rurale romane, în care s-au găsit obiecte din ceramică, țigle și cărămizi, un coronament de stelă funerară ș.a. Satul Beriu apare menționat documentar, prima oară, în 1332. Cod poștal: 2603.

BERIVOIU MARE, vârf piramidal în E M-ților Făgăraș, la limita jud. Argeș cu jud. Brașov, constituit din roci cristaline. Alt.: 2 300 m.

BERLEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Dealurile Amaradiei; 2 519 loc. (1 iul. 1995): 1 219 de sex masc. și 1 300 fem. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1778), în satul Pârâu Viu. Cod poștal: 1339.

BERLIȘTE, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carașului cu Dealurile Oraviței, pe râul Vicinic, la granița cu Iugoslavia; 1 286 loc. (1 iul. 1995): 597 de sex masc. și 689 fem. Haltă de c.f. (în satul Iam), situată la granița cu Iugoslavia, pe prima linie de c.f. construită în România (1846-1854) între Oravița și Iam, via Răcășdia (27 km). Creșterea bovinelor. Satul Berliște este menționat documentar, prima oară, în 1611. Cod poștal: 1797.

BEROE → Ostrov (2).

BERTEA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Prahovei, la poalele de S ale M-ților Grohotiș, pe râul Vărbilău; 3 539 loc. (1 iul. 1995): 1 778 de sex masc. și 1 761 fem. Centru pomicol. Biserică cu hramul „Sfânta Treime" (mijlocul sec. 19), în satul Bertea. Cod poștal: 2117.

BERTEȘTII DE JOS, com. în jud. Brăila, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe

râul Călmățui; 3 166 loc. (1 iul. 1995): 1 608 de sex masc. și 1 558 fem. Culturi cerealiere și de plante tehnice. Satul Berteștii de Jos a fost întemeiat în anul 1828. Cod poștal: 6169.

BERTHELOT → Unirea (6).

BERVENI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Carei, pe râul Crasna, la granița cu Ungaria; 3 742 loc. (1 iul. 1995): 1 829 de sex masc. și 1 913 fem. Stație de c.f. Topitorie de in și cânepă. Produse textile. Satul Berveni este menționat documentar, prima oară, în 1216. Cod poștal: 3833.

BERZASCA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 5 sate, situată pe stg. Dunării; în zona de vărsare a râului Berzasca; 3 230 loc. (1 iul. 1995): 1 533 de sex masc. și 1 697 fem. Port fluvial (satul Drencova). Expl. de huilă (în satele Bigăr și Cozla). Cherestea. În satul Berzasca, menționat documentar, prima oară, în 1692, se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1836). Cod poștal: 1792.

BERZOVIA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Bârzavei cu Dealurile Dognecei, pe râul Bârzava; 4 285 loc. (1 iul. 1995): 2 123 de sex masc. și 2 162 fem. Stație de c.f. Fabrică de nutrețuri combinate. Creșterea bovinelor (rasele Bălțata românească și Pinzgau). Aici a existat castrul roman *Berzobis*, de mari dimensiuni (490 x 410 m), construit de Legiunea a IV-a *Flavia Felix* în timpul campaniilor împăratului Traian de cucerire a Daciei în anii 101-102; 105-106 d.Hr. Prima atestare documentară a satului Berzovia datează din perioada 1690-1700. Cod poștal: 1742.

BERZUNȚI 1. Munții ~, culme muntoasă cu orientare NV-SE, situată în E Carpaților Orientali, între râurile Trotuș, la V, și Tazlău, la E, alcătuită din fliș. Alt. max.: 984 m (vf. Măgura).

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de E ale Culmii Berzunți; 5 339 loc. (1 iul. 1995): 2 724 de sex masc. și 2 615 fem. Expl. de petrol. Biserica „Adormirea Maicii Domnului", construită, în 1774, pe locul uneia din lemn, care data din 1572, cu picturi murale, din 1836, executate de Macarie Levantos. Clopot din 1570. Cod poștal: 5454.

BEȘENOVA → Becicherecu Mic.

BEȘENOVA VECHE → Dudeștii Vechi.

BEȘTELOAIA → Sălcioara (1).

BEȘTEPE, culme deluroasă în N Dobrogei, la E de Dealurile Tulcei, pe dr. brațului Sfântu Gheorghe, la 25 km E de municipiul Tulcea. Constituită din dolomite și cuarțite. Alt. max.: 242 m.

BETFIA → Sânmartin (2).

BETHAUSEN, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Pod. Lipovei, pe cursul superior al râului Bega, la confl. cu Cladova; 2 809 loc. (1 iul. 1995): 1 352 de sex masc. și 1 457 fem. Expl. de granit (în satul Cladova). Satul Bethausen este menționat documentar, prima oară, în 1883. În satul Cladova a fost descoperit (aug. 1995), printre altele, un inel cu sigiliu care a aparținut voievodului Pousa (1227). Cod poștal: 1851.

BEZDEAD, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, pe râul Bizdidel; 5 475 loc. (1 iul. 1995): 2 716 de sex masc. și 2 759 fem. Punct muzeal cu colecții de istorie și etnografie (în satul Bezdead). Biserică având hramul „Sfântul Ierarh Nicolae și Toți Sfinții" (1757, cu transformări din 1872), în satul Bezdead. Cod poștal: 0283.

BEZDIN, Mânăstirea ~ → Secusigiu.

BIBORȚENI, stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, situată în partea central-estică a României (jud. Covasna), în raza orașului Baraolt, în Depr. Baraolt, la 490 m alt., la 45 km NV de municipiul Sfântu Gheorghe. Climat de dealuri, sedativ-indiferent. Numeroase izvoare cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, feruginoase, sodice, calcice, magneziene, hipotone, cunoscute și exploatate din 1892, indicate atât ca ape de masă, cât și pentru tratarea afecțiunilor tubului digestiv (gastrite cu aciditate crescută, gastro-duodenite cronice, diabet), ale rinichilor și căilor urinare (cură de diureză după infecții urinare tratate și vindecate, fără sechele, prezența bacteriureei), ale celor hepato-biliare (dischinezie biliară, litiază biliară), endocrine, cardiovasculare ș.a. Instalații pentru băi calde și reci; buvete pentru cură internă. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Biserică (sec. 15) cu fragmente de frescă originare, descoperite în 1972, pictate în stilul Renașterii italiene (restaurări în 1973). Cod poștal: 4029.

BICAZ 1. Râu, afl. dr. al Bistriței în zona orașului Bicaz; 42 km; supr. bazinului: 562 km². Izv. din masivul Hășmaș, în aval de stațiunea climaterică Lacu Roșu, și-a modelat, în calcarele

triasic-jurasice, chei impunătoare, de un pitoresc inegalabil. Afl. pr.: Bicăjel, Dămuc. Importantă zonă turistică.

2. → Izvoru Muntelui.

3. **Cheile Bicazului,** chei formate de râul Bicaz în cursul său superior, modelate în calcarele triasic-jurasice ale versantului central-estic al masivului Hășmaș (Carpații Orientali), între stațiunea climaterică Lacu Roșu, în amonte și com. Bicaz-Chei, în aval (8 km lungime). Sunt străbătute de o șosea modernizată, care, prin pasul Bicaz, face legătura între Moldova și Transilvania. Valea Bicazului, în sectorul cheilor, este străjuită de mai multe înălțimi izolate, cu pereți abrupți (300-400 m), numite local „Pietre": Piatra Altarului (1 121 m alt.), cu pereți abrupți, de 200 m înălțime, are numele legat, conform legendei, de ceremoniile de cult de pe vremea dacilor liberi; Piatra Arșiței, amintește de un cumplit incendiu de acum câteva secole; Piatra Glodului ș.a. În zona centrală a cheilor, în amonte de confl. râului Bicaz cu Bicăjel, se află „Gâtul iadului", partea cea mai impresionantă, cu pereți foarte abrupți și foarte apropiați unul de altul, cu aspect de canion, încât razele Soarelui nu ajung niciodată până la oglinda apei râului. Reg. C. B. este declarată rezervație complexă, geologică, floristică și faunistică (955 ha), cele mai interesante plante fiind vulturica de Pojorâta (*Hieracium pojoritense*), o firuță endemică (*Poa rehmanni*) etc. Din fauna locală se remarcă două specii rare: un melc (*Alopia glauca var. unipalatalis*) și un fluture (*Parnassius Apollo var. transilvanicus*). Frecventată zonă turistică și pr. loc de practicare a alpinismului.

4. Pas de înălțime în partea centrală a M-ților Hășmaș (Carpații Orientali), pe valea superioară a râului Bicaz, în apropiere de izv. acestuia, la 1 257 m alt. Asigură atât legăturile comerciale tradiționale dintre Moldova și Transilvania, cât și tranzitarea unui mare număr de turiști atrași de frumusețea Cheilor Bicazului și de renumele stațiunii climaterice Lacu Roșu.

5. Oraș în jud. Neamț, situat la poalele M-ților Ceahlău, la 432 m alt., la confl. râului Bicaz cu Bistrița, la 28 km V de municipiul Piatra-Neamț; 8 801 loc. (1 iul. 1995): 4 354 de sex masc. și 4 447 fem. Punct final de c.f. Nod rutier. Aici se află barajul lacului de acumulare *Izvoru Muntelui* și hidrocentrala „Stejaru" (210 MW), intrată în funcțiune în 1960. Fabrici de ciment (1952),

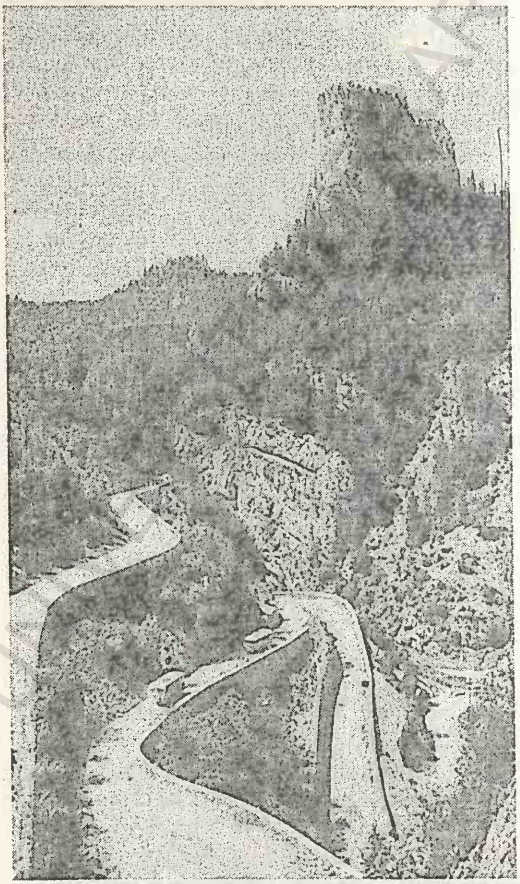

Bicaz (3). Cheile Bicazului, străjuite de Piatra Altarului

Bicaz (5). Barajul hidrocentralei

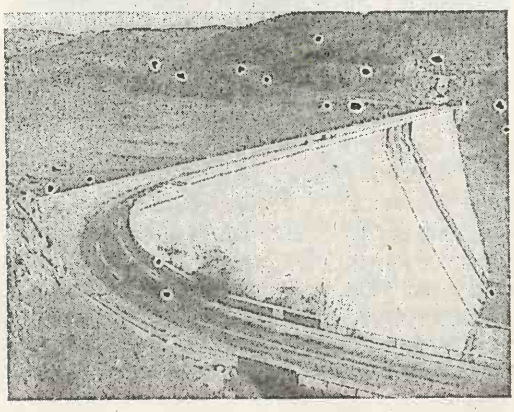

azbociment (1956), var (1961), de conf., de fire tip mohair (1993) și de produse cosmetice (parfumuri, 1993). Expl. și prelucr. lemnului. Produse de panificație. Reparații de utilaje energetice. În clădirea fostului Teatru, construită în 1909 după planurile arhitectului Carol Zane, se află Muzeul de Istorie și Arheologie (inaugurat în 1959), cu exponate care ilustrează locuirea văii Bistriței din Paleolitic și până în zilele noastre. Din 1992, Muzeul cuprinde și o secție de etnografie. Istoric. Veche așezare rurală (menționată într-un act emis de voievodul Radu Mihnea la 10 ian. 1625), localit. apare consemnată ca târg într-un hrisov domnesc din 8 mai 1855, iar la 26 aug. 1960 este declarată oraș. În prezent, orașul B. are în subordine ad-tivă 3 localit. componente (Capșa, Dodeni, Izvoru Muntelui) și 3 sate (Izvoru Alb, Potoci, Secu). Centru turistic. Cod poștal: 5650.

6. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de S-SE ale Culmii Codrului; 1 457 loc. (1 iul. 1995): 673 de sex masc. și 784 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului. În satul Bicaz, menționat documentar, prima oară, în 1424, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1723). Cod poștal: 4833.

BICAZ-CHEI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată pe râul Bicaz, la ieșirea acestuia din chei; 4 409 loc. (1 iul. 1995): 2 214 de sex masc. și 2 195 fem. Expl. de calcar. Conf. din piele. Turism. Satul Bicaz-Chei apare consemnat, prima oară, în 1954. Rezervațiile Cheile Șugăului și peștera Munticelu. Cod poștal: 5665.

BICAZU ARDELEAN, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Giurgeu, la confl. râului Bistra cu Jidanul; 4 162 loc. (1 iul. 1995): 2 110 de sex masc. și 2 052 fem. Expl. de calcar și marne. Turism. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1829, cu picturi interioare originare, executate în tempera pe lemn) și „Înălțarea Sfintei Cruci" (1880), în satele Bicazu Ardelean (menționat documentar, prima oară, în 1808) și Telec. Peștera Toșonog (ocrotită de lege). Cod poștal: 5664.

BICHEȘ → Becheci.

BICHIȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Ațintiș; 1 055 loc. (1 iul. 1995): 488 de sex masc. și 567 fem. Satul Bichiș este menționat documentar, prima oară, în 1296. Castelul „Pekri" (ante 1705, refăcut în 1732), în satul Ozd. Cod poștal: 4365.

BIERTAN, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Biertan; 2 800 loc. (1 iul. 1995): 1 356 de sex masc. și 1 444 fem. Săpăturile arheologice efectuate în arealul com. B. au scos la iveală urmele unei așezări rurale romane din Dacia Superior și un *donarium* (obiect destinat să fie dăruit unei divinități) din bronz, datând din sec. 4 d.Hr., format dintr-o *tabula ansata* de formă

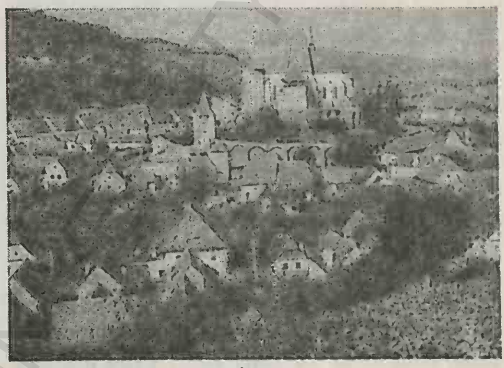

Vedere generală
Biertan

Donarium

dreptunghiulară, cu o inscripție în limba latină, din litere ajurate pe trei rânduri — *Ego Zenovius votum posui* (Eu Zenovius am împlinit făgăduința), de care atârnă un medalion de formă circulară (un *chrismon* discoidal), în interiorul căruia se află înscrisă crucea monogramatică a lui Iisus Hristos. Această descoperire constituie una dintre primele dovezi ale procesului de creștinare în Dacia, după retragerea administrației romane. În satul Biertan, menționat documentar, prima oară, în 1283, se află una dintre cele mai puternice cetăți țărănești din Transilvania, în incinta căreia există o biserică construită între 1492 și 1516 în stil gotic târziu. Ușa de la intrare, construită în 1515, are un sistem de zăvorâre pentru 13 încuietori acționate simultan cu ajutorul unei singure chei. Biserica păstrează la interior un valoros altar poliptic cu sculpturi policrome executate în lemn (1515-1524), strane cu intarsii (incrustări) realizate de Johannes Reychmuth în 1514 și un amvon din piatră, decorat cu reliefuri inspirate din ciclul patimilor lui Iisus Hristos, atribuit meșterului Ulrich din Brașov (1523). Întregul ansamblu fortificat, alcătuit din 3 incinte, întărite cu 6 turnuri și 3 bastioane de apărare, a fost construit în perioada 1490-1522, cu unele transformări din sec. 17. În satul Copșa Mare, menționat documentar în 1283, se află o biserică în stil gotic (sec. 14), cu modificări renascentiste și fortificații din 1519 și cu unele refaceri și transformări din 1797 și 1859. Casa parohială a bisericii din Copșa Mare datează din 1826. În acest sat a fost înființată o școală românească, în 1780. În satul Richiș se află o biserică din sec. 14, fortificată în sec. 16, cu unele transformări din sec. 19. Cod poștal: 3145.

BIHARIA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Barcăului, la 14 km N de municipiul Oradea; 5 393 loc. (1 iul. 1995): 2 610 de sex masc. și 2 783 fem. Stație de c.f. Centru viticol. Săpăturile arheologice au scos la iveală vestigii de locuire neîntreruptă din diferite epoci: așezare neolitică de bordeie, cu vetre libere; așezare din Epoca bronzului (cultura Otomani); tezaur monetar de denari romani imperiali; necropole din sec. 4 d.Hr. ș.a. Satul Biharia este atestat documentar, prima oară, în anul 1075. Pe terit. com. se află *Cetatea Bihariei* (sau *Biharea*, identificată cu *Castrum Byhor* — sediul voievodului Menumorut). Izvoarele scrise menționează că voievodul Menumorut a rezistat, în această cetate, vreme de 13 zile asediului maghiar de la sfârșitul sec. 10. Cetatea Bihariei este o fortificație de formă dreptunghiulară (150 x 115 m), cu valuri de pământ (înalte de 5-7 m) înconjurată de șanțuri cu apă (15-20 m lățime). În interiorul cetății au fost descoperite vestigiile unei necropole cu piese de inventar datând din sec. 11-13. În sec. 11, aici a fost reședința unui episcopat catolic, transferat mai târziu la Oradea. Biserică din sec. 13, cu transformări din sec. 18, în satul Parhida. Cod poștal: 3390.

BIHOR 1. Munții ~, masiv muntos în V României, constituind nucleul M-ților Apuseni (Carpații

Munții Bihor. Vedere generală

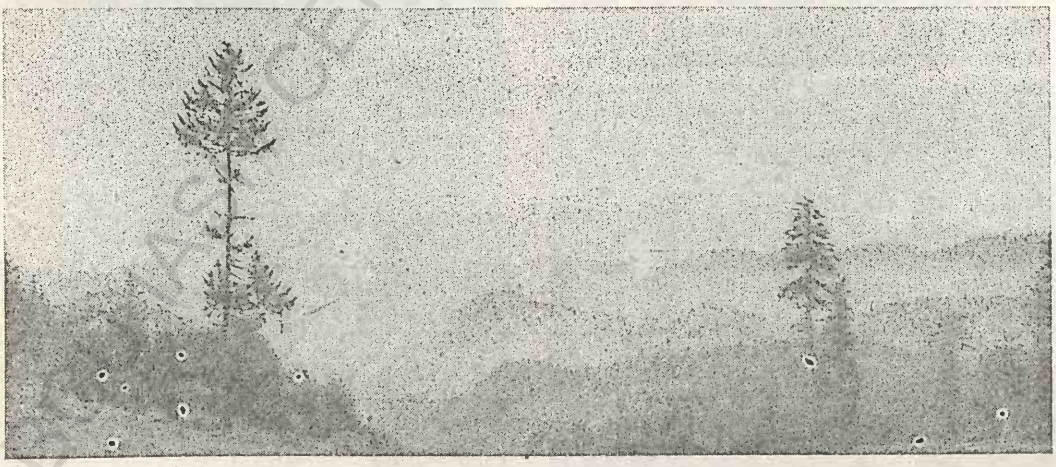

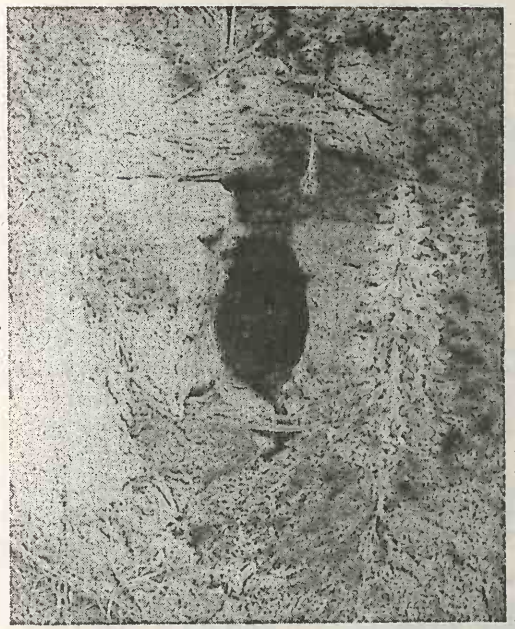

Munţii Bihor. Intrarea în Peştera Cetatea Rădesei

Occidentali) și, totodată, treapta montană cea mai înaltă a acestora. Alt. max.: 1 849 m (vf. Curcubăta Mare). Alcătuiți din roci cristaline, eruptive și sedimentare (conglomerate, gresii, calcare, marne), care au imprimat reliefului un aspect masiv, cu interfluvii largi și povârnișuri domoale, M-ții B. sunt un adevărat nod orohidrografic din care se despletesc numeroase culmi (Găina, Muncelu, Piatra Grăitoare etc.) și izv. mai multe râuri (Arieșu Mare, Arieșu Mic, Someșu Cald, Crișu Negru, Crișu Pietros ș.a.). Sunt acoperiți cu păduri de molid și fag, în alternanță cu pajiști secundare. Expl. de bauxită, min. polimetalice, calcare ș.a. Numeroase fenomene carstice: doline, uvale, polii, avenuri, văi oarbe, chei, izbucuri și peșteri (Cetățile Ponorului, Scărișoara, Focul Viu, Cetatea Rădesei ș.a.). Important obiectiv turistic, ușor accesibil.

2. Județ situat în extremitatea V-NV a României, la granița cu Ungaria, în bazinele râurilor Crișu Negru, Crișu Repede și Barcău, între 46°23'48" și 47°35'21" latitudine N și 21°26'06" și 22°48'39" longitudine E, între jud. Satu Mare (N-NE), Sălaj (NE), Cluj (E), Alba (SE), Arad (S) și Rep. Ungaria (V). *Supr.*: 7 544 km² (3,16% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 631 095 loc. (2,78% din populația țării), din care 308 803 de sex masc. (48,93%) și 322 292 de sex fem. (51,07%). *Populația urbană*: 311 666 loc. (49,38%); *rurală*: 319 429 loc. (50,62%). *Densitatea*: 83,7 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 66,54% români, 28,44% maghiari, 3,41% țigani, 1,22% slovaci, 0,25% germani, 0,14% alte minorități. *Reșed.*: municipiul Oradea. *Orașe*: Aleșd, Beiuș, Marghita, Nucet, Salonta, Ștei, Valea lui Mihai, Vașcău. *Comune*: 86. *Sate*: 434. *Localit. componente ale orașelor*: 13.

Relieful, dispus în trepte descrescânde, de la E la V, sub forma unui amfiteatru cu deschidere spre NV, este constituit dintr-o zonă montană, în S-SE și E, ce ocupă 24% din supr. jud. B., o reg. deluroasă, combinată cu depresiuni intracolinare în partea de mijloc (32%), și una de câmpie în V (44%). Unitățile montane sunt reprezentate prin prelungirile vestice ale M-ților Bihor (cu vf. Curcubăta Mare de 1 849 m — alt. max. a jud. B. și a M-ților Apuseni), și Vlădeasa (vf. Buteasa, 1 792 m), din care se desprind trei culmi (Codru-Moma, Pădurea Craiului și Plopiș) ce pătrund ca niște tentacule în aria colinară, spre V, închizând între ele Depr. Beiuș, pe cursul superior al Crișului Negru, și Depr. Vad-Borod, pe cel al Crișului Repede. Zona M-ților Bihor și Pădurea Craiului se caracterizează prin extinse supr. de eroziune, cu un grad înalt de netezime (cum este cazul la Zece Hotare, Podu Glimeii, Damiș ș.a. din M-ții Pădurea Craiului), ce contrastează cu relieful carstic, bine dezvoltat (doline, uvale, avenuri, peșteri, chei, lapiezuri, văi subterane etc.), în reg. Padiș—Cetățile Ponorului, Meziad, Vârtop, Vadu Crișului etc. Treapta intermediară de relief, cu alt. de 250-450 m, interpusă între munte și câmpie, este reprezentată de Dealurile piemontane Crișene — parte componentă a Dealurilor Vestice — alcătuite din culmi prelungi, separate de văi largi cu lunci și terase, în cadrul cărora se individualizează mai multe unități deluroase: Dealurile Viișoarei, Dealurile Barcăului, Dealurile Oradei, Dealurile Pădurii Craiului (cu subunitățile lor: Dealurile Vârciorogului, Dealurile Tășadului, Dealurile Hidișelului, Dealurile Vălanilor ș.a.), Dealurile Codru-Moma ș.a. Ansamblul unităților de câmpie, ce ocupă jumătatea de V a jud. B., aparține Câmpiei de Vest, fiind rezultatul unui proces îndelungat de acumulare și eroziune prin divagarea rețelei hidro-

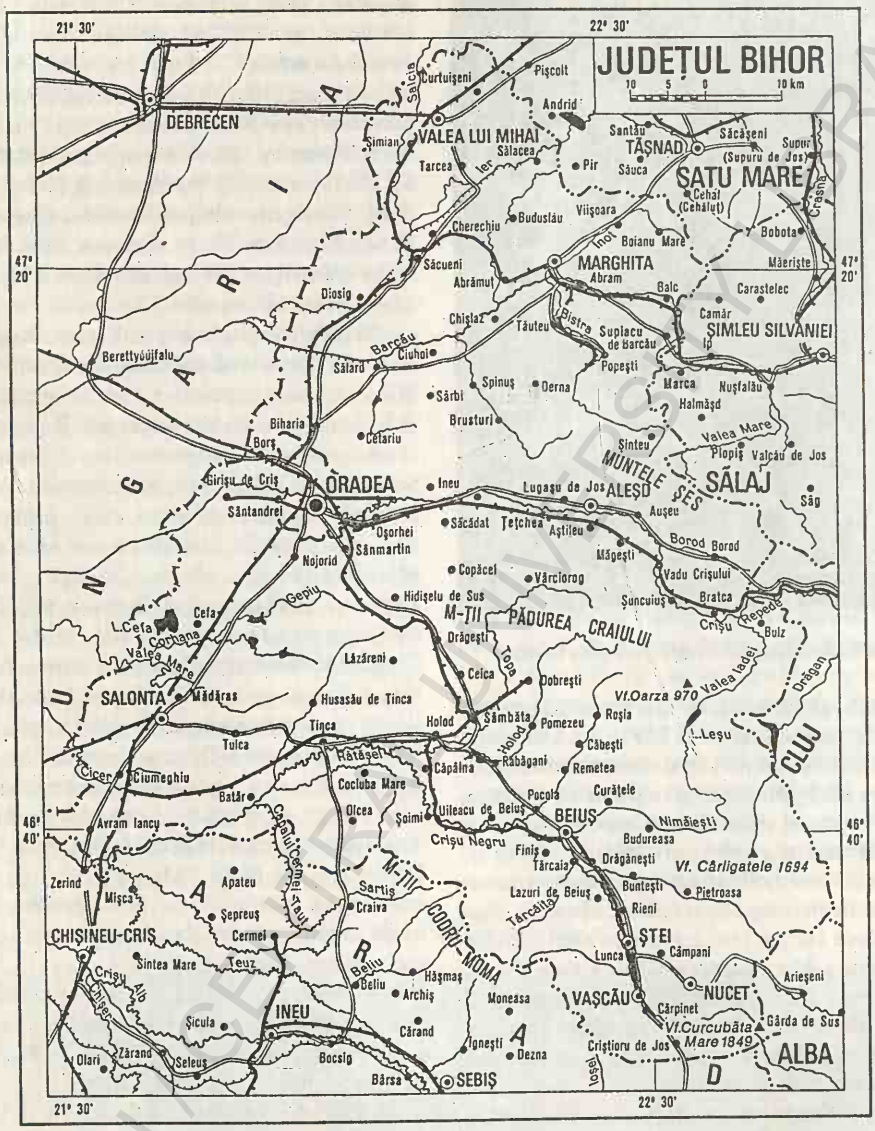

grafice, ce coboară din zona montană și din cea deluroasă. Prezintă o netezime remarcabilă, cu ușoară înclinare de la E (200 m alt.) spre V (110 m alt.). Subunitățile Câmpiei de Vest, cu extindere pe terit. jud. B., sunt: părțile de S ale Câmpiei Carei și Câmpiei Ierului, Câmpia Tășnadului, Câmpia Barcăului, Câmpia Miersigului, Câmpia joasă a Crișurilor, partea de N a Câmpiei Cermei ș.a.

Clima jud. B. este temperat-continentală moderată, cu influențe ale circulației maselor de aer vestice, care transportă un aer umed. Valorile parametrilor meteorologici sunt influențate și de creșterea treptată a alt. reliefului de la V la E. Astfel, temp. medie anuală descrește de la 10,5°C în câmpie, la 8-10°C în zona deluroasă și a munților cu alt. mici și la 2-4°C pe culmile montane înalte din

E. În arealul jud. B., temp. max. absolută (40,2°C) a fost înregistrată la Vașcău (15 aug. 1952), iar temp. minimă absolută (–30,5°C) la Beiuș (24 ian. 1942). Cantitatea de precipitații prezintă variații anuale, anotimpuale și lunare, în raport cu etajarea unităților de relief, atingând valori medii anuale de 600 mm în câmpie, 700-1 000 mm în reg. deluroase și peste 1 400 mm pe treptele înalte de relief. Direcția predominantă a vânturilor denotă o frecvență accentuată a circulației aerului dinspre S (28,1%), N (8,6%) și V (3,6%), viteza medie anuală a acestora variind între 7,5 și 7,7 m/s.

Rețeaua hidrografică care drenează jud. B., de la E la V, prezintă o densitate mare și aparține în majoritate celor trei bazine colectoare pr.: Barcău, Crișu Repede și Crișu Negru, la care se mai adaugă cursul inf. al râului Ier. Regimul natural de scurgere al râurilor prezintă variații mari de nivel (8-10 m) și ale debitului lor lichid, înregistrând o creștere accentuată de la izvor la vărsare (ex.: Crișu Negru are un debit de 2,16 m³/s în cursul superior și de 29 m³/s în cel inf.), fapt ce a impus executarea unor extinse lucrări de îndiguire și de canalizare în scopul combaterii inundațiilor. Rețeaua de canale este reprezentată prin: Canalul Crișurilor, ce leagă Crișu Repede, în N (în arealul satul Tărian, com. Girișu de Criș) cu Crișu Negru, în S (satul Tămașda, com. Avram Iancu), lung de 61,18 km, Canalul Culișer (41 km) ș.a. Lacurile naturale sunt puține, cel mai reprezentativ fiind lacul Pețea (4 188,4 m²; ad. max.: 4,5 m), cu apă termală (30°C), care asigură dezvoltarea unor forme relicte de floră (*Nymphaea lotus var. thermalis*) și faună (*Melanopsis parreyssi*). Există și o serie de lacuri artificiale, amenajate ca bazine piscicole (Cefa, 670 ha; Tămașda, 206 ha; Inand, 164 ha; Homorog, 105 ha; Mădăras, 30 ha ș.a.).

Vegetația prezintă o zonalitate verticală evidentă, grefată pe etajarea treptelor de relief, dar cu unele particularități locale legate de expunerea și de gradul de înclinare al versanților. Vegetația subalpină, prezentă pe supr. restrânse pe cele mai înalte culmi, la peste 1 700 m alt., cuprinde pajiști dominate de țăpoșică (*Nardus stricta*), firuță (*Poa alpina*), părușcă (*Festuca supina*) ș.a. ce alternează, pe alocuri, cu tufișuri târâtoare, printre care se remarcă jneapănul, ienupărul, afinul ș.a. Etajul conifere lor, extins între 1 000 și 1 700 m alt., are ca element dominant molidul (*Picea abies*), în amestec cu brad (*Abies alba*), iar etajul pădurilor de foioase ocupă spațiul cuprins între 300 și 1 000 m alt., fiind alcătuit din păduri de stejar (*Quercus robur*) în amestec cu gorun (*Quercurs petraea*), carpen (*Carpinus betulus*), frasin (*Fraxinus excelsior*), ulm (*Ulmus campestris*) ș.a. Zona pădurilor de foioase, situată între 70 și 300 m alt., este constituită predominant din cer (*Quercus cerris*) în amestec cu carpen, gorun, alternând cu pajiști secundare și culturi agricole. Zona de silvostepă este ocupată de culturi agricole, iar, pe alocuri, cu vegetație de nisipuri și sărături.

Fauna pădurilor este cea mai însemnată și mai bine reprezentată, cuprinzând numeroase exemplare de interes cinegetic, printre care se numără cerbul, muflonul (colonizat), mistrețul, ursul, râsul, jderul de piatră, jderul de pădure, cocoșul de munte, ierunca, fazanul ș.a. Fauna silvostepei este slab reprezentată, fiind alcătuită din popândăi, hârciogi, orbeți, iepuri, prepelițe, grauri și câteva specii de reptile. Apele râurilor și lacurilor sunt bogate în păstrăv, lipan, mreană, clean, crap, știucă, biban ș.a.

Resurse naturale: păduri (195 019 ha, 1994), zăcăminte de petrol (Suplacu de Barcău, Abrămuț, Ciumeghiu, Săcueni), cărbune brun (Borod, Cornițel), lignit (Borumlaca, Vărzari, Voivozi, Budoi, Valea Crișului, Cornițel, Cuzap, Derna, Tătăruș ș.a.), nisipuri bituminoase (Derna, Budoi), bauxită (Zece Hotare, Luncasprie, Vârciorog, Remeți, Bratca, Roșia — cu stațiunea de prelucr. a bauxitei de la Dobrești), galenă, blendă, pirită, molibden (Băița), apoi marmură (exploatată la Vașcău, varietate mare de culori și nuanțe, Budureasa, Chișcău, Băița), calcare compacte (Bratca, Cărpinet, Remeți, Borz), argile refractare (Șuncuiuș, Bălnaca, Aștileu, Beiuș, Ceica, Borodu Mare), gresii cuarțoase (Borz, Șoimi) ș.a. O bogăție aparte a jud. B. o formează izv. cu ape minerale (Tinca, Răbăgani, Chișlaz, Tămășeu, Balc, Săcueni) și termale (Băile Felix, Băile 1 Mai) cu efecte terapeutice de excepție.

Istoric. Cele mai vechi urme ale vieții umane descoperite pe terit. jud. B. în câteva peșteri aflate în defileul Crișului Repede, datează din Paleolitic (50 000-35 000 î.Hr.), iar așezările neolitice identificate în arealul localit. Oradea, Săcueni, Suplacu de Barcău, Sântandrei ș.a., în care s-au găsit unelte din piatră, vase ceramice, figurine antropomorfe din

lut ș.a., atestă existența unor comunități sedentare. În această zonă, o deosebită înflorire a cunoscut civilizația din Epoca bronzului, ilustrată nu numai prin marile așezări de la Otomani, Sălacea, Girișu de Criș, Săcueni, Cheșereu ș.a. (sec. 19-13 î.Hr.), ci și prin dezvoltarea remarcabilă a culturii materiale din aceste așezări (ateliere de turnătorie, ustensile, tezaure de aur etc.). Pentru Epoca fierului (1300-1200 î.Hr.), vestigiile arheologice atestă o oarecare dezvoltare economică și culturală în zona celor trei Crișuri, descoperindu-se mai multe tezaure monetare dacice, mari vase rituale decorate (la Valea lui Mihai), tezaurul de podoabe de argint (la Oradea) etc. În sec. 4 î.Hr., în această reg. au pătruns celții, care s-au stabilit în zona de câmpie, alături de populația dacă, așa cum atestă descoperirile unor cimitire birituale de la Tărian și Curtuișeni. În timpul ocupării Daciei de către romani (106-271/275), terit. actual al jud. B. rămăsese în afara granițelor provinciei romane, el continuând să fie sub stăpânirea dacilor liberi, care își ridicaseră cetăți la Oradea, Tășad, Suplacu de Barcău ș.a. și unde s-au descoperit mai multe tezaure de podoabe din argint (la Oradea, Drăgești, Tășad, Cadea, Săcălășău Nou) și tezaure monetare (Sânnicolau Român, Vaida, Drăgești ș.a.). Prezența neîntreruptă a comunităților dace pe aceste meleaguri, în sec. 4-6, este atestată de numeroasele așezări autohtone în care au fost descoperite materiale arheologice (la Biharea, Girișu de Criș, Tinca, Râpa, Cheșereu ș.a.) printre care se remarcă ceramica neagră, fibule, monede etc. În sec. 7-11, comunitățile românești de aici au supraviețuit valurilor migratoare de slavi, reușind, totodată, să-și edifice o formațiune statală proprie, cu centrul la Cetatea Biharea, cunoscută sub numele de voievodatul lui Menumorut — unul dintre voievozii români care a opus o dârză rezistență împotriva cuceririi maghiare. În ciuda împotrivirii populației românești, Bihorul a fost cucerit de regatul ungar și transformat în comitat, atestat ca atare în 1111. Cu toate acestea, stăpânirea efectivă s-a realizat mult mai târziu, Bihorul cunoscând o intensă activitate economică și comercială, dezvoltându-se mai multe orașe și târguri, printre care Oradea, Beiuș, Tileagd, Săcueni ș.a. Năvălirea tătarilor în 1241 a frânat procesul de feudalizare în Bihor și a slăbit, pentru moment, dominația ungară, favorizând consolidarea elementelor autohtone. Astfel, documentele amintesc de dezvoltarea voievodatelor lui Maxim și Tihomir pe valea Gepișului, de Ocolul Borodului, condus de voievodul Ioan Comorzovan, districtul românesc al Beiușului ș.a. Ulterior, așezările omenești cu aspect și funcție de „târguri de câmpie" (Salonta, Beiuș, Săcueni, Tileagd ș.a.) au capătat o dezvoltare accentuată, fiind prevăzute cu cetăți și ziduri de apărare. Între acestea, Oradea, care a căpătat caracter urban în sec. 11, cu o puternică cetate de apărare, a constituit în Evul Mediu un important centru economic, comercial și cultural de anvergură europeană, cu însemnat rol în răspândirea culturii umaniste în Transilvania. Totodată, meșteșugarii din Oradea, organizați în bresle, contribuiau cu produsele lor la întărirea comerțului din Transilvania. La mijlocul sec. 16, partea de V a Principatului Transilvaniei a fost amenințată de pericolul otoman, în 1598 turcii încercând să asedieze, fără succes, Cetatea Oradei; în schimb, aceasta, împreună cu întreg ținutul Bihor au căzut sub suzeranitatea habsburgică (1598-1606). Ulterior, supunerea treptată a satelor din Bihor de către otomani s-a încheiat prin cucerirea, în anul 1660, a cetății Oradei, și transformarea ei în sediul unui pașalâc (până la 5 iun. 1692), după care stăpânirea otomană a fost înlocuită cu cea habsburgică. Creșterea fiscalității, însoțită de măsurile ad-tive represive practicate de Imperiul Habsburgic au determinat izbucnirea, în 1703, a răscoalei antihabsburgice condusă de Francisc Rákóczi al II-lea, cunoscută și sub numele de Răscoala curuților, care a durat până în 1711; la această răscoală au participat mulți români bihoreni, între care s-a remarcat un detașament de 300 de oameni conduși de colonelul Marcu Hațeganu. În 1784, părțile sudice ale jud. B. au fost cuprinse de marea răscoală țărănească condusă de Horea, Cloșca și Crișan. În 1848, intelectualii orădeni au menținut contacte permanente cu fruntașii politici din Transilvania, întreprinzând numeroase demersuri pentru obținerea drepturilor firești ale națiunii române. În preajma primului război mondial, mișcarea culturală și națională din această parte a țării s-a concentrat cu precădere asupra obiectivului ei pr. — acela al emancipării de sub dominația străină habsburgică și realizarea unității statale. La 12 oct. 1918, în casa dr. Aurel Lazăr din Oradea, a fost redactată *Declarația de la Oradea*, prin care se

proclama dreptul românilor transilvăneni la autodeterminare; ea a fost citită la 18 oct. același an în parlamentul ungar de la Budapesta. La 3 nov. 1918, la Oradea, s-a constituit Consiliul Național Român din Oradea și Bihor, al cărui președinte a fost ales dr. Aurel Lazăr, iar la 18 nov./1 dec. 1918, Bihorul a trimis la Adunarea Națională de la Alba Iulia 109 reprezentanți pentru a participa la actul Unirii Transilvaniei cu România. La 1 sept. 1940, după pronunțarea Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940, la Oradea a avut loc o puternică manifestație de protest împotriva acestei nedreptăți, prin care Germania hitleristă și Italia fascistă cedau partea de NV a Transilvaniei Ungariei horthyste (aproape 2/3 din supr. jud. B. a fost răpită, în acest context, de către Ungaria horthystă, centrul politico-ad-tiv al jud. B. devenind în acel timp orașul Beiuș). Ocupația a provocat din partea autorităților maghiare mari tulburări de ordin economic, cultural și social (majoritatea salariaților români au fost concediați, mulți intelectuali au fost arestați și deportați, învățământul românesc a fost mutilat prin desființarea școlilor în limba română, s-a înăsprit procesul de deznaționalizare a românilor, ca urmare a aplicării Legii lui Apponyi din 1907 etc.). La 12 oct. 1944, trupele naziste și horthyste au fost alungate de către Diviziile 2 Vânători de Munte și 180 Infanterie române în cooperare cu unități ale armatei sovietice, marcând eliberarea jud. B. de sub ocupație străină.

Economia actuală a jud. B., aflată la începutul perioadei de tranziție la economia de piață, are un profil complex, industrial-agrar, fiind capabilă să valorifice în mod adecvat întreaga gamă a resurselor naturale variate de care dispune. La începutul anului 1994, activitatea economică era susținută și de aportul unui număr de 7 440 de agenți economici cu capital privat, 31 de regii autonome și 183 de societăți comerciale cu capital integral sau majoritar de stat. Din totalul acestora, 75 activau în industrie, 37 în agricultură, 16 în construcții, 26 în transporturi, 2 în telecomunicații etc. În structura producției globale industriale se remarcă o mare varietate de produse realizate în cadrul unor unități ce aparțin unei game largi de ramuri industriale. Pr. produse industriale realizate în cadrul jud. B. sunt: energia electrică și termică (termocentralele de la Oradea, Salonta, Voivozi, hidrocentrala de la Aștileu), alumină (Borș), produse petroliere (Suplacu de Barcău), mașini-unelte, utilaje tehnologice pentru ind. metalurgică și accesorii pentru mijloacele de transport (Oradea, Salonta, Vașcău, Beiuș), piese de schimb pentru tractoare și mașini agricole, utilaj minier (Ștei, Salonta), diverse produse metalice (Marghita), lacuri, vopsele, coloranți, mase plastice, semipreparate pentru medicamente (Oradea), ciment, var, cărămidă, prefabricate din beton, azbociment, produse refractare etc. (Oradea, Aleșd, Chiștag, Ceica, Beiuș, Valea lui Mihai, Aștileu), obiecte din sticlă (Pădurea Neagră) și porțelan (Aleșd), conf. și tricotaje (Oradea, Marghita, Ștei, Salonta, Beiuș, Săcueni, Nucet, Vașcău, Aleșd ș.a.), îmbrăcăminte din blană (Oradea), încălțăminte (Oradea, Marghita), mobilă (Oradea, Salonta, Marghita, Beiuș, Ștei, Valea lui Mihai), cherestea (Tileagd, Săcueni, Ioaniș), produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume, dulciuri, băuturi, produse de panificație etc.) la Oradea, Salonta, Beiuș, Vașcău, Valea lui Mihai, Tinca, Aleșd, Diosig ș.a. În cadrul producției meșteșugărești, cu o îndelungată tradiție, un loc aparte îl ocupă producția de ceramică populară (în centrele de la Vadu Crișului, Borod, Cărpinet, Leheceni, Criștioru de Jos ș.a.), mobilier țărănesc (Curățele, Chișcău, Cresula), lăzi de zestre (Budureasa), cojoace (Beiuș, Vașcău, Rieni, Cărpinet) ș.a.

Agricultura, străveche ocupație a locuitorilor acestor meleaguri, variată ca structură, ocupă un loc însemnat în activitatea productivă a jud. B., dispunând de un bogat fond agricol (499 414 ha, la sfârșitul anului 1994). Din totalul supr. agricole (499 414 ha), 301 302 ha revin terenurilor arabile, 139 680 ha pășunilor, 41 123 ha fânețelor, 5 562 ha viilor și pepinierelor viticole, 10 747 ha livezilor și pepinierelor pomicole ș.a. În 1994, cele mai mari supr. ale terenurilor arabile erau ocupate cu porumb (88 698 ha), urmate de grâu și secară (69 187 ha), plante de nutreț (62 565 ha), plante perene pentru fân (25 193 ha), orz și orzoaică (24 005 ha), ovăz (15 255 ha), plante uleioase (11 185 ha), floarea-soarelui (8 219 ha), cartofi, sfeclă de zahăr, legume etc. Producții însemnate de legume sunt obținute în serele de la Oradea (tomate, ardei, castraveți ș.a.). Pomicultura, în componența căreia predomină merii, prunii, piersicii, perii, dispune de

condiții favorabile de dezvoltare în Dealurile Oradei, în Piem. Tășadului și Dealurile Marghitei, formând areale pomicole compacte în zona localit. Oradea, Sălard, Lupașu de Jos, Valea lui Mihai, Ceica, Căbești, Viișoara ș.a. În 1994, producția totală de fructe a fost de 37 514 tone, din care 11 797 tone mere, 13 679 tone prune, apoi piersici, pere etc. Viticultura deține supr. apreciabile în jurul localit. Valea lui Mihai, Diosig, Marghita, Ineu, Tileagd ș.a. La începutul anului 1995, sectorul zootehnic cuprindea 143,3 mii capete bovine, 267,7 mii capete porcine, 181,6 mii capete ovine, 19,2 mii capete caprine, 30,2 mii capete cabaline (locul 4 pe țară după jud. Iași, Suceava și Botoșani), 2 368,2 mii capete păsări; apicultură (17,9 mii familii de albine). În majoritatea sectoarelor zootehnice se remarcă un procent ridicat (peste 63%) al proprietății private.

Căile de comunicație (1995). Rețeaua căilor de comunicație feroviară și rutieră de pe terit. jud. B. asigură realizarea unor legături lesnicioase ale României cu țările Europei Centrale și Occidentale prin punctele de frontieră de la Episcopia Bihorului, Salonta și Valea lui Mihai. Prin intermediul aeroportului din Oradea, jud. B. are legături directe cu mai multe orașe ale țării (inclusiv cu București), precum și cu unele țări ale Europei. La începutul anului 1995, lungimea rețelei feroviare însuma 474 km, revenind 62,8 km/1 000 km² teritoriu, iar cea a drumurilor publice de 2 491 km, din care 580 km modernizate, cu o densitate de 33 km/100 km² teritoriu.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. B. cuprindea 476 grădinițe de copii, cu 21 476 copii înscriși și 1 253 cadre didactice, 529 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 65 557 elevi și 4 796 cadre didactice, 41 de licee cu 22 030 elevi și 2 054 profesori, 24 de școli profesionale cu 8 071 elevi și 187 profesori, o Universitate, la Oradea (înființată în 1990), cu 8 facultăți, 6 152 studenți și 293 profesori. O vastă activitate de promovare și difuzare a culturii, științei, artei etc. o desfășoară cele două teatre dramatice (unul în limba română și altul în limba maghiară), două teatre de păpuși, o orchestră simfonică, 21 case de cultură, 356 cămine culturale, 22 cinematografe, 461 biblioteci, cu 4 251 000 vol., 13 muzee (din care Muzeul Țării Crișurilor este de interes național), numeroase case memoriale, 4 edituri, 7 ziare și 7 reviste, 5 institute de cercetare științifică etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 23 de cluburi sportive și 45 de asociații sportive în care activează 7 601 sportivi, 257 antrenori și 418 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, aceasta se realiza prin intermediul celor 16 spitale, cu 5 770 paturi (1 pat de spital pentru 109 locuitori), 190 dispensare, 18 policlinici, 131 de farmacii, din care 93 sunt particulare ș.a., iar asistența medicală era asigurată de 1 152 medici (1 medic la 547 de locuitori), 171 stomatologi (1 medic stomatolog la 3 690 locuitori) și 4 165 personal sanitar cu studii medii.

Turismul. Potențialul turistic ridicat al jud. B., condiționat de marea varietate a monumentelor istorice și arhitectonice, de frumusețea și originalitatea peisajului natural, de bogăția elementelor folclorice și etnografice, de baza materială adecvată etc. determină desfășurarea unui intens trafic turistic de sejur și de tranzit. Pe lângă existența mai multor monumente istorice și de arhitectură și obiective social-culturale (Palatul episcopal, în stil baroc, care adăpostește Muzeul Țării Crișurilor, Catedrala romano-catolică, Biserica cu Lună și cetatea medievală din Oradea, cetățile Biharea și Finiș, bisericile din lemn din Rieni, Sebiș, Brusturi, Păușa ș.a., Turnul Cetății din Salonta etc.), o puternică atracție turistică o constituie zona carstică Padiș—Cetățile Ponorului din M-ții Bihor, cu fenomene carstice complexe (peșteri, avenuri, doline, izbucuri, sorburi etc.). Un interes turisitc aparte îl au vf. Curcubăta Mare (1 849 m alt.), valea superioară a râului Galbena, cu aspect de canion, Cetatea Rădesei (tunel lung de 300 m cu tavanul spart de 6 avenuri), Ponorul și avenul Cuciulata, Peștera Ursilor din Chișcău, Peștera Meziad, Peștera Vântului, defileul Crișului Repede, zona carstică Vașcău, cu izbucul de la Călugări (fenomen rar întâlnit) etc. Un permanent flux turistic se îndreaptă către stațiunile balneoclimaterice Băile Felix, Băile 1 Mai, Tinca și către stațiunea montană Stâna de Vale. La sf. anului 1994, capacitatea de cazare turistică a jud. B. era de 10 547 locuri, asigurate de 25 de hoteluri, un motel, un han, patru cabane, șapte campinguri, 14 vile și trei tabere pentru elevi. Indicativ auto: *BH.*

Localităţile jud. Bihor

(în paranteze sunt înscrişi anii primei atestări documentare)

I. Municipii

1. ORADEA (1113)

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*
1. ALEŞD (1291-1294)	1. Pădurea Neagră (1954) 2. Peştiş (1302) 3. Tinăud (1219)
2. BEIUŞ (1263)	1. Delani (1828)
3. MARGHITA (1216)	1. Cheţ (1397) 2. Ghenetea (1332)
4. NUCET (1956)	1. Băiţa (1585) 2. Băiţa-Plai (1956)
5. SALONTA (1332)	
6. ŞTEI (1580)	
7. VALEA LUI MIHAI (1270)	
8. VAŞCĂU (1552)	1. Câmp (1600) 2. Câmp-Moţi (1954) 3. Colești (1580) 4. Vărzarii de Jos (1552) 5. Vărzarii de Sus (1552)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ABRAM	1. Abram (1291) 2. Cohani (1454) 3. Dijir (1410) 4. Iteu (1321) 5. Iteu Nou (1956) 6. Margine (1406) 7. Satu Barbă (?) 8. Suiug (1374)
2. ABRĂMUŢ	1. Abrămuţ (1334) 2. Crestur (1311) 3. Făncica (1278) 4. Petreu (1215)
3. AŞTILEU	1. Aştileu (1335) 2. Călăţea (1475) 3. Chistag (1075) 4. Peştere (1692)
4. AUŞEU	1. *Auşeu* (1406) 2. Cacuciu Vechi (1435) 3. Codrişoru (?) 4. Gheghie (1406) 5. Groşi (1406) 6. Luncşoara (1214)
5. AVRAM IANCU	1. Avram Iancu (1828) 2. Ant (1353) 3. Tămaşda (1169)
6. BALC	1. Balc (1213) 2. Almaşu Mare (1760-1762) 3. Almaşu Mic (1291-1294) 4. Ghida (1386) 5. Săldăbagiu de Barcău (1406)
7. BATĂR	1. Batăr (1202-1203) 2. Arpăşel (1326) 3. Talpoş (1344) 4. Tăut (1316)
8. BIHARIA	1. Biharia (1075) 2. Cauaceu (1213) 3. Niuved (1200) 4. Parhida (1216) 5. Satu Nou (1828) 6. Tămăşeu (1219)
9. BOIANU MARE	1. Boianu Mare (1358) 2. Corboaia (1913) 3. Huta (1954) 4. Păgaia (1474) 5. Rugea (1913)
10. BOROD	1. Borod (1291-1294) 2. Borozel (1291) 3. Cetea (1392) 4. Cornițel (1392) 5. Şerani (1913) 6. Valea Mare de Criş (1392)
11. BORŞ	1. Borş (1215) 2. Santăul Mare (1219) 3. Santăul Mic (1291-1294) 4. Sântion (1215)
12. BRATCA	1. Bratca (1435) 2. Beznea* (1406) 3. Damiş (1587-1589) 4. Lorău (1406)

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Delureni

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Ponoară (1909)
6. Valea Crișului (1392)

13. BRUSTURI
1. **Brusturi** (1360)
2. Cuieșd (1283)
3. Loranta (1954)
4. Orvișele (1954)
5. Păulești (1413)
6. Picleu (1469)
7. Țigănești de Criș (1588)
8. Varasău (1913)

14. BUDUREASA
1. **Budureasa** (1588)
2. Burda (1588)
3. Saca (1587)
4. Sălișteș de Beiuș (1588)
5. Teleac (1580)

15. BUDUSLĂU
1. **Buduslău** (1552)
2. Albiș (1373)

16. BULZ
1. **Bulz** (1406)
2. Munteni (1954)
3. Remeți (1851)

17. BUNTEȘTI
1. **Buntești** (1588)
2. Brădet (1587)
3. Dumbrăvani (1588)
4. Ferice (1588)
5. Lelești (1588)
6. Poienii de Jos (1587)
7. Poienii de Sus (1587)
8. Săud (1588)
9. Stâncești (1600)

18. CĂBEȘTI
1. **Căbești** (1552)
2. Goila (1828)
3. Gurbești (1584)
4. Josani (1956)
5. Sohodol (1552)

19. CĂPÂLNA
1. **Căpâlna** (1552)
2. Ginta (1213)
3. Rohani (1213)
4. Săldăbagiu Mic (1599)
5. Suplacu de Tinca (1291-1294)

20. CĂRPINET
1. **Cărpinet** (1588)
2. Călugări* (?)
3. Izbuc (1588)
4. Leheceni (1588)

21. CÂMPANI
1. **Câmpani** (1492)
2. Fânațe (1600)

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Ponoarele

3. Hârsești (1588)
4. Sighiștel (1600)
5. Valea de Sus (1600)

22. CEFA
1. **Cefa** (1302)
2. Ateaș (1283)
3. Berechiu (1332)
4. Bicaci (1291-1294)
5. Gepiu (1332)
6. Inand (1369)
7. Roit (1291-1294)
8. Sânnicolau Român (1322)

23. CEICA
1. **Ceica** (1398)
2. Bucium (1508)
3. Ceișoara (1508)
4. Corbești (1828)
5. Cotiglet (1492)
6. Dușești (1508)
7. Incești (1828)

24. CETARIU
1. **Cetariu** (1208)
2. Paleu (1291-1294)
3. Săldăbagiu de Munte (1226)
4. Șișterea (1291-1294)
5. Șușturogi (1372)
6. Tăutelec (1272)
7. Uileacu de Munte (1291-1294)

25. CHERECHIU
1. **Cherechiu** (1220)
2. Cheșereu (1215)
3. Târgușor (1203)

26. CHIȘLAZ
1. **Chișlaz** (1213)
2. Chiraleu (1291-1294)
3. Hăucești (1909)
4. Mișca (1255)
5. Poclușa de Barcău (1213)
6. Sărsig (1490)
7. Sânlazăr (1291-1294)

27. CIUHOI
1. **Ciuhoi** (1291-1294)
2. Cenaloș (1342)
3. Sâniob (c. 1169)
4. Sfârnaș (1332)

28. CIUMEGHIU
1. **Ciumeghiu** (1216)
2. Boiu (1232)
3. Ghiorac (1214)

29. COCIUBA MARE
1. **Cociuba Mare** (1445)
2. Cărăsău (1371)

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Chesa (1374)
4. Petid (1374)

30. COPĂCEL
1. **Copăcel** (1508)
2. Bucuroaia (1508)
3. Chijic (1236)
4. Poiana Tășad (1954)
5. Sărand (1236)
6. Surduc (1508)

31. CRIȘTIORU DE JOS
1. **Crișioru de Jos** (1588)
2. Bâlc (1956)
3. Crișioru de Sus (1588)
4. Poiana (1600)
5. Sălișteș de Vașcău (1588)

32. CURĂȚELE
1. **Curățele** (1692)
2. Beiușele (1588)
3. Cresuia (1588)
4. Nimăiești (1552)
5. Pocioveliște (1600)

33. CURTUIȘENI
1. **Curtuișeni** (1342)
2. Vășad (1219)

34. DERNA
1. **Derna** (1406)
2. Dernișoara (1406)
3. Sacalasău (1406)
4. Sacalasău Nou (1954)
5. Tria (1466)

35. DIOSIG
1. **Diosig** (1278)
2. Ianca (1291-1294)
3. Mihai Bravu (1954)
4. Roșiori (1291-1294)
5. Vaida (1285)

36. DOBREȘTI
1. **Dobrești** (1508)
2. Cornișești (1508)
3. Crâncești (1508)
4. Hidișel (1508)
5. Luncasprie (1692)
6. Răcaș (1954)
7. Topa de Jos (1326)
8. Topa de Sus (1508)

37. DRĂGĂNEȘTI
1. **Drăgănești** (1552)
2. Belejeni (1552)
3. Grădinari (1422)
4. Livada Beiușului (1956)
5. Mizieș (1580)
6. Păntășești (1580)
7. Șebiș (1552)
8. Talpe (1580)
9. Țigănești de Beiuș (1692)

38. DRĂGEȘTI
1. **Drăgești** (1508)
2. Dicănești (1508)
3. Stracoș (1508)
4. Tășad (1508)
5. Topești (1508)

39. FINIȘ
1. **Finiș** (1291)
2. Brusturi (1956)
3. Fiziș (1552)
4. Ioaniș (1422)
5. Șuncuiuș (1422)

40. GIRIȘU DE CRIȘ
1. **Girișu de Criș** (1221)
2. Cheresig (1289)
3. Tărian (1341)
4. Toboliu (1213)

41. HIDIȘELU DE SUS
1. **Hidișelu de Sus** (1214)
2. Hidișelu de Jos (1435)
3. Mierlău (1214)
4. Sântelec (1435)
5. Șumugiu (1692)

42. HOLOD
1. **Holod** (1326)
2. Dumbrava (1828)
3. Dumbrăvița (1374)
4. Forosig (1508)
5. Hodiș (1326)
6. Lupoaia (1508)
7. Valea Mare de Codru (1828)
8. Vintere (1349)

43. HUSASĂU DE TINCA
1. **Husasău de Tinca** (1332)
2. Fonău (1583)
3. Miersig (1337)
4. Oșand (1213)
5. Sititelec (1213)

44. INEU
1. **Ineu** (1214)
2. Botean (1366)
3. Husasău de Criș (1236)

45. LAZURI DE BEIUȘ
1. **Lazuri de Beiuș** (1588)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Băleni (1580)
3. Cusuiuș (1588)
4. Hinchiriș (1588)

46. LĂZĂRENI
1. **Lăzăreni** (1828)
2. Bicăcel (1508)
3. Calea Mare (1552)
4. Cărăndeni (1493)
5. Cărănzel (1552)
6. Gepiș (1338)
7. Gruilung (1508)
8. Miheleu (1355)

47. LUGAȘU DE JOS
1. **Lugașu de Jos** (1291-1294)
2. Lugașu de Sus (1291-1294)
3. Urvind (1282)

48 LUNCA
1. **Lunca** (1588)
2. Briheni (1588)
3. Hotărel (1527)
4. Sârbești (1692)
5. Seghiște (1503)
6. Șuștiu (1588)

49. MĂDĂRAS
1. **Mădăras** (1291-1294)
2. Homorog (1202-1203)
3. Ianoșda (1203)
4. Martihaz (1291)

50. MĂGEȘTI
1. **Măgești** (1508)
2. Butani (1552)
3. Cacuciu Nou (1482)
4. Dobricionești (1360)
5. Gălășeni (1552)
6. Josani (1508)
7. Ortiteag (1335)

51. NOJORID
1. **Nojorid** (1229)
2. Apateu (1291-1294)
3. Chișirid (1214)
4. Leș (1291-1294)
5. Livada de Bihor (1954)
6. Păușa (1291-1294)
7. Șauaieu (1216)

52. OLCEA
1. **Olcea** (1552)
2. Călacea (1214)
3. Hodișel (1580)
4. Ucuriș (1344)

53. OȘORHEI
1. **Oșorhei** (1391)
2. Alparea (1272-1290)
3. Cheriu (1202-1203)
4. Felcheriu (1202-1203)
5. Fughiu (1236)

54. PIETROASA
1. **Pietroasa** (1587)
2. Chișcău (1588)
3. Cociuba Mică (1587)
4. Giulești (1956)
5. Gurani (1587)
6. Măgura (1690)
7. Moțești (1956)

55. POCOLA
1. **Pocola** (1422)
2. Feneriș (1580)
3. Petrani (1552)
4. Poietari (1956)
5. Sânmartin de Beiuș (1828)

56. POMEZEU
1. **Pomezeu** (1492)
2. Câmpani de Pomezeu (1492)
3. Coșdeni (1508)
4. Hidiș (1508)
5. Lacu Sărat (1956)
6. Sitani (1508)
7. Spinuș de Pomezeu (1492)
8. Vălani de Pomezeu (1508)

57. POPEȘTI
1. **Popești** (1435)
2. Bistra (1472)
3. Budoi (1828)
4. Cuzap (1406)
5. Varviz (1327)
6. Vărzari (1913)
7. Voivozi (1406)

58. RĂBĂGANI
1. **Răbăgani** (1552)
2. Albești (1508)
3. Brătești (1954)
4. Săliște de Pomezeu (1583)
5. Săucani (1580)
6. Vărășeni (1508)

59. REMETEA
1. **Remetea** (1422)
2. Drăgoteni (1522)
3. Meziad (1552)
4. Petreasa (1851)
5. Șoimuș (1213)

60. RIENI
1. **Rieni** (1588)
2. Cucuceni (1588)
3. Ghighișeni (1588)
4. Petrileni (1588)
5. Sudrigiu (1588)
6. Valea de Jos (1588)

61. ROȘIA
1. **Roșia** (1445)
2. Lazuri (1552)

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

62. SĂCĂDAT
1. Săcădat (1256)
2. Borșa (1249)
3. Săbolciu (1256)

63. SĂCUENI
1. Săcueni (1214)
2. Cadea (c. 1270)
3. Ciocaia (1338)
4. Cubulcut (1291-1294)
5. Olosig (1291-1294)
6. Sânnicolau de Munte (1291-1294)

64. SĂLACEA
1. Sălacea (1163-1173)
2. Otomani (1263)

65. SĂLARD
1. Sălard (1291-1294)
2. Hodoș (c. 1169)
3. Sântimreu (1220)

66. SÂMBĂTA
1. Sâmbăta (1508)
2. Copăceni (1692)
3. Ogești (1508)
4. Rogoz (1568)
5. Rotărești (1508)
6. Zăvoiu (1508)

67. SÂNMARTIN
1. Sânmartin (1291-1294)
2. Betfia (1552)
3. Cihei (1220)
4. Cordău (1273)
5. Haieu (1249)
6. Rontău (1552)

68. SÂNTANDREI
1. Sântandrei (1291-1294)
2. Palota (1214)

69. SÂRBI
1. Sârbi (1291-1294)
2. Almașu Mic (1291-1294)
3. Burzuc (1421)
4. Chioag (1421)
5. Fegernic (1213)
6. Fegernicu Nou (1954)
7. Sarcău (1800)

70. SPINUȘ
1. Spinuș (1523)
2. Ciulești (1828)
3. Gurbești (1828)
4. Nădar (1400)
5. Sălișteu (1490)

71. SUPLACU DE BARCĂU
1. Suplacu de Barcău (1291-1294)
2. Borumlaca (1327)
3. Dolea (1954)
4. Foglaș (1954)
5. Valea Cerului (?)
6. Vâlcelele (1956)

72. ȘIMIAN
1. Șimian (1332)
2. Șilindru (1281)
3. Voivozi (1291-1294)

73. ȘINTEU
1. Șinteu (1535)
2. Huta Voivozi (1913)
3. Socet (1954)
4. Valea Târnei (1830)

74. ȘOIMI
1. Șoimi (1487)
2. Borz (1587)
3. Codru (1956)
4. Dumbrăvița de Codru (1692)
5. Poclușa de Beiuș (?)
6. Sânnicolau de Beiuș (1552)
7. Ursad (1374)
8. Urviș de Beiuș (1487)

75. ȘUNCUIUȘ
1. Șuncuiuș (1256)
2. Bălnaca (1406)
3. Bălnaca-Groși (1954)
4. Zece Hotare (1913)

76. TARCEA
1. Tarcea (1163)
2. Adoni (1237)
3. Galoșpetreu (1291-1294)

77. TĂRCAIA
1. Tărcaia (1332)
2. Mierag (1588)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Tărcăița (1588)
	4. Totoreni (1580)
78. TĂUTEU	1. Tăuteu (1291-1294)
	2. Bogei (1406)
	3. Chiribiș (1219)
	4. Ciutelec (1305)
	5. Poiana (1954)
79. TILEAGD	1. Tileagd (1256)
	2. Bălaia (1622)
	3. Călătani (1954)
	4. Poșoloaca (1291-1294)
	5. Tilecuș (1552)
	6. Uileacu de Criș (1283)
80. TINCA	1. Tinca (1338)
	2. Belfir (1552)
	3. Girișu Negru (c. 1169)
	4. Gurbediu (1302)
	5. Râpa (1692)
81. TULCA	1. Tulca (1215)
	2. Căuașd (1316)
82. ȚEȚCHEA	1. Țețchea (1256)
	2. Hotar (1508)
	3. Subpiatră (1552)
	4. Telechiu (1291-1294)
83. UILEACU DE BEIUȘ	1. Uileacu de Beiuș (1332)
	2. Forău (1552)
	3. Prisaca (1580)
	4. Vălanii de Beiuș (1828)
84. VADU CRIȘULUI	1. Vadu Crișului (1256)
	2. Birtin (1213)
	3. Tomnatic (1954)
	4. Topa de Criș (1406)
85. VÂRCIOROG	1. Vârciorog (1492)
	2. Fâșca (1274)
	3. Surducel (1954)
	4. Șerghiș (1438)
86. VIIȘOARA	1. Viișoara (1355)
	2. Izvoarele (1850)
	3. Pădureni (1956)
	4. Reghea (1797)

BILBOR 1. Depresiune intramontană, de baraj vulcanic, situată la 950-1 100 m alt., la contactul zonei eruptive cu formațiunile cristalino-mezozoice din Carpații Orientali, între M-ții Căliman (la NV), Giurgeu (la V și SV) și Bistriței (la E și NE), drenată de cursul superior al râului Bistricioara. Relief colinar și de terase. Climă rece (temp. medie anuală este de c. 4°C). Expl. de turbă. Izvoare cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice etc. Păduri de molid pe pantele munților înconjurători. Aici se află stațiunea balneară cu același nume și o rezervație naturală floristică (mlaștina cu borviz „Pârâul Dobreanului"), extinsă pe o supr. de 3,5 ha.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, la 1 050 m alt., pe râul Bistricioara; 2 908 loc. (1 iul. 1995): 1 533 de sex masc. și 1 375 fem. Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu veri răcoroase (temp. medie a lunii iul. este de 14°C) și ierni friguroase și lungi (media termică a lunii ian. este –6°C). Apele minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, hipotone, cu conținut bogat în fluor, sunt folosite în cură internă pentru tratarea afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică necalculoasă), a bolilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, constipații cronice, colite cronice) etc. În satul Bilbor, menționat documentar, prima oară, în 1808, se află o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1795), o biserică romano-catolică, din lemn (începutul sec. 20) și clădirea Primăriei comunale (1936-1938). Cod poștal: 4221.

BILCA, com. în jud. Suceava, alcătuită dintr-un sat, situată în Pod. Sucevei, pe râul Suceava, la granița cu Ucraina; 3 612 loc. (1 iul. 1995): 1 796 de sex masc. și 1 816 fem. Biserică din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1752) și piuă pentru bătut sumane (sec. 20). Cod poștal: 5889.

BILCIUREȘTI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Ialomița; 1 794 loc. (1 iul. 1995): 863 de sex masc. și 931 fem. Expl. de gaze naturale. Complex de creștere a porcilor. Biserică ortodoxă cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1879), în satul Bilciurești. Cod poștal: 0237.

BILED, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului; 6 661 loc. (1 iul. 1995): 3 330 de sex masc. și 3 281 fem. Stație de c.f.

Nod rutier. Fabrică de cărămizi. Topitorie de cânepă. Produse textile și alim. Satul Biled este atestat documentar, prima oară, în 1462. Cod poștal: 1972.

BIRA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Birei cu culoarul larg al văii Siretului, pe râul Albuia; 4 302 loc. (1 iul. 1995): 2 196 de sex masc. și 2 106 fem. Produse textile. Cod poștal: 5574.

BIRCHIȘ, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a culoarului Mureșului cu Pod. Lipovei; 1 920 loc. (1 iul. 1995): 928 de sex masc. și 992 fem. Centru de olărit. Muzeu etnografic. În satul Căpălnaș, atestat documentar, prima oară, în 1369, se află un castel din sec. 19, azi sanatoriu. Satul Birchiș este menționat documentar, prima oară, în 1596. Cod poștal: 2895.

BISERICANI, Mânăstirea ~ → Viișoara (5).

BISOCA 1. Masiv deluros în Subcarpații Vrancei, între râurile Râmnicel și Jgheab, la contactul cu M-ții Penteleu. Alt. max.: 970 m.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Vrancei, în Depr. Bisoca-Neculele, la poalele Dealului Bisoca; 2 979 loc. (1 iul. 1995): 1 462 de sex masc. și 1 517 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Renumit centru etnografic și folcloric (case țărănești cu specific vrâncean, țesături populare, port popular, fluiere, buciume, ceramică). Satul Bisoca este atestat documentar, prima oară, în 1552. Cod poștal: 5154.

BISTRA 1. Râu, afl. dr. al Timișului la c. 10 km aval de Caransebeș; 57 km; supr. bazinului: 908 km². Izv. din M-ții Țarcu, de sub vf. Pietrii (2 192 m), de la 1 900 m alt., străbate culoarul depresionar omonim și trece prin orașul Bistra.

2. Culoar depresionar de origine tectonică, cu direcție E-V, situat între M-ții Poiana Ruscăi, la N și Țarcu, la S, străbătut de râul Bistra. Lungime: 27 km; lățime max.: 2 km; supr.: 58 km². Comunică spre E, prin pasul Poarta de Fier a Transilvanici, cu Depr. Hațeg.

3. Oraș în jud. Caraș-Severin, situat în culoarul depresionar Bistra, în aval de confl. râului Bistra Mărului cu Bistra, la 250-268 m alt., la 64 km NE de municipiul Reșița; 13 083 loc. (1 iul. 1995): 6 317 de sex masc. și 6 766 fem. Supr.: 5,3 km²; densitatea: 247 loc./km². Stație de c.f. Vechi centru al metalurgiei feroase (1804), de pe vremea când era sat (*Ohaba-Bistra*), ajunge la sf. sec. 19 al doilea centru siderurgic al Banatului (după Reșița). În prezent este unul dintre principalele centre de producere a oțelului electric, a laminatelor (tablă, bare, tuburi metalice flexibile din oțel pentru semănători agricole, pentru autoturisme, pentru dușuri, pentru aspiratoare etc.) și a produselor refractare. Istoric. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în sec. 14 cu numele *Bisthere*, iar apoi într-un act emis la 21 dec. 1458. În perioada 1699-1700, când Banatul se afla sub stăpânire austriacă, așezarea este consemnată în conscripția localităților din Banat cu denumirea de *Ohaba-Bistra*. În 1768, aici a luat ființă un regiment de grăniceri. În 1795, în arealul localit. Ohaba-Bistra, la poalele Dealului Ferdinandsberg, apar primele ateliere de prelucrare a fierului, în care lucrau coloniștii de la Reșița și Bocșa, întemeindu-se o colonie care va sta la baza dezvoltării ulterioare a localit. *Ferdinandsberg* (atestată documentar în 1806), numită apoi *Ferdinand* (între 1924 și 1945). După cel de-al doilea război mondial, localit. Ohaba-Bistra se unește cu așezarea Ferdinand, sub denumirea de *Ferdinand-Bistra*, iar la 8 iun. 1948 acestor două localit. contopite li se va atribui numele de *Oțelu Roșu*. În 1960, localit. Oțelu Roșu este declarată oraș, iar la 15 mai 1992 revine la numele Bistra. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă localit. componentă Cireșa și satul Mal. Monumente: bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1831), în oraș, și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1830, pictată în 1867 și restaurată în 1938), în localit. componentă Cireșa. Cod poștal: 1671.

4. Com. în jud. Alba, alcătuită din 35 de sate, situată în Depr. Câmpeni, în Țara Moților, pe râul Arieș; 5 355 loc. (1 iul. 1995): 2 704 de sex masc. și 2 651 fem. Produse de dulgherie. Centru de încrustături în lemn. Ansamblu coral (1901). Satul Bistra este menționat documentar, prima oară, în 1437. Bustul lui Nicodim Ganea (1874-1949), operă a sculptorului I. Berindei (1978). Rezervația botanică Molhașurile de la Căpățâna. Cod poștal: 3381.

5. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în N Depr. Maramureș, pe râul Vișeu, la granița cu Ucraina; 4 772 loc. (1 iul. 1995): 2 386 de sex masc. și 2 386 fem. Expl. de calcare compacte. Satul Bistra este menționat documentar în 1913. Cod poștal: 4966.

BISTREȚ 1. Lac cu apă dulce, situat în lunca Dunării, pe terit. jud. Dolj, alimentat cu apă de

râurile Desnățui și Sărăceaua și, uneori, în timpul inundațiilor, de Dunăre. Supr.: 18,67 km²; vol.: 28 mil. m³. Lungime: 12 km; lățime max.: 5 km. Importanță piscicolă. Cunoscut și sub numele de *Cârna* (după denumirea satului cu același nume, jud. Dolj).

2. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în lunca largă a Dunării, pe malul de NV al lacului Bistreț; 4 618 loc. (1 iul. 1995): 2 223 de sex masc. și 2 395 fem. Cherhana. Aici au existat două așezări daco-getice (sec. 9-6 î.Hr.) și un mare castru roman, de pământ (sec. 2-3 d.Hr.). Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1826-1832, cu picturi murale interioare din 1837), în satul Bistreț. Cod poștal: 1252.

BISTRICIOARA 1. Râu, afl. dr. al Bistriței moldovenești, cu vărsare în lacul de acumulare Izvoru Muntelui; 68,5 km; supr. bazinului: 779 km². Izv. din SE M-ților Călimani, de la 1 350 m alt., și traversează Depr. Bilbor.

2. Pas de înălțime în partea de N a M-ților Giurgeu, situat pe cumpăna de ape dintre Valea Vinului (afl. al Bistricioarei) și Pârâu Sec (afl. al ToplițeI), la 1 105 m alt., care asigură legăturile rutiere dintre Toplița și Borsec, iar de aici, prin com. Tulgheș, cu jud. Neamț și întreaga Moldovă.

BISTRIȚA 1. Râu, afl. dr. al Siretului la 10 km aval de Bacău; 283 km; supr. bazinului: 7 039 km². Izv. de pe versantul de N al M-ților Rodna prin două pâraie (Bistricioara, 5 km și Putreda, 7 km), de la 1 930 m alt., străbate apoi, vijelios, diferite formațiuni geologice în care formează bazinete mai largi (Șesuri, Cârlibaba, Ciocănești etc.), în alternanță cu chei și îngustări pitorești (Zugreni, Toance, Crucea etc.). În cursul său superior, până la Vatra Dornei, poartă numele de *Bistrița Aurie* (datorită unor sedimente care conțin nisipuri aurifere, exploatate în trecut), parcurgând, mai întâi, un culoar depresionar de c. 10 km lățime, între Obcina Mestecăniș și M-ții Suhard, ce se lărgește apoi în Depr. Dornelor, unde se evidențiază o adevărată piață a apelor. În aval de Vatra Dornei, apele râului învinge rocile dure ale M-ților Bistriței (calcare cristaline, amfibolite, paragneisuri etc.), săpându-și cheile de la Zugreni, iar după ce se liniștesc, pe o mică porțiune, înfruntă cataractele din zona numită *Toance*, învolburându-se din nou în defileul de la Crucea, pentru a se domoli, în cele din urmă, în lacul de acumulare Izvoru Muntelui. De aici și până la confl. cu Siretul, apele B. se prăvălesc peste turbinele mai multor hidrocentrale (Stejaru, Pângărați, Piatra-Neamț, Roznov, Buhuși, Gârleni, Bacău I și II), ce formează o adevărată salbă, cu o putere instalată de 454 MW. Întregul curs al B. mai poartă denumirea de *Bistrița moldovenească*, spre a o deosebi de *Bistrița ardeleană* (2), *Bistrița gorjană* (3) și *Bistrița vâlceană* (4). Până la amenajarea

Bistrița (1). Plutărit pe valea Bistriței

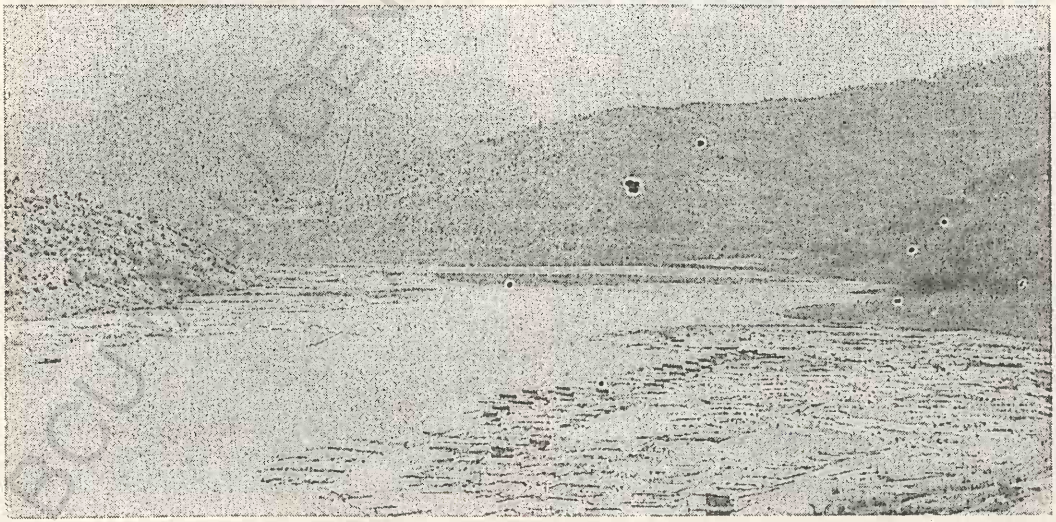

hidroenergetică a B., pe valea ei se practica un intens plutărit.

2. Râu pe terit. jud. Bistrița-Năsăud, afl. dr. al Șieului (afl. stg. al Someșului Mare la Beclean) la c. 10 km aval de municipiul Bistrița, prin care trece; 65,4 km; supr. bazinului: 662 km². Izv. din N M-ților Căliman, de la 1 562 m alt. Numit și *Bistrița ardeleană* spre a-l deosebi de *Bistrița gorjană* (3), *Bistrița moldovenească* (1) și de *Bistrița vâlceană* (4).

3. Râu pe terit. jud. Gorj, afl. al lacului antropic Ceauru-Rovinari, în aval de Telești; 40 km; supr. bazinului: 560 km². Izv. din partea de V a M-ților Vâlcan, de sub vf. Oslea (1 946 m), de la 1 780 m alt., străbate mai întâi pantele de S-SV ale M-ților Vâlcan, modelându-și o vale îngustă în șisturile cristaline și în calcarele jurasice din această zonă, și apoi traversează reg. de SV a Depr. Subcarpatice oltene. În cursul superior, până la Peștișani, B. are un curs vijelios, datorat pantei mari (65 m/km) și debit mic (până la 3 m³/s), iar în zona de vărsare panta de curgere a râului scade la 1,50 m/km și debitul ajunge la c. 10 m³/s. Acest râu mai este numit și *Bistrița gorjană*, pentru a-l deosebi de *Bistrița ardeleană* (2), *Bistrița moldovenească* (1) și *Bistrița vâlceană* (4).

4. Râu pe terit. jud. Vâlcea, afl. dr. al Oltului în aval de com. Băbeni; 50 km; supr. bazinului: 416 km². Izv. din S M-ților Căpățânii, de la 1 880 m alt. Numit și *Bistrița vâlceană* spre a-l deosebi de *Bistrița ardeleană* (2), *Bistrița gorjană* (3) și *Bistrița moldovenească* (1).

5. Munții Bistriței, sistem de masive muntoase în N Carpaților Orientali, limitat de valea superioară a Moldovei, în N, valea Bistricioarei, la S, M-ții Stânișoarei, la E și M-ții Căliman și Depr. Dornelor, la V, străpunși în partea lor nordică de nebiruita vale a Bistriței. Creasta pr. este fragmentată în mai multe masive, bine individualizate: Rarău (1 651 m), Giumalău (1 857 m), Bârnaru (1 699 m), Grințieșu (1 734 m) și Budacu (1 859 m). Sunt alcătuiți în general din roci cristaline. Alt. max.: 1 859 m (vf. Budacu). Împăduriți cu rășinoase.

6. Dealurile Bistriței, unitate geomorfologică în E Pod. Transilvaniei, la poalele de V ale M-ților Căliman, între râul Dipșa, la S, și Rosua, la N (afl. ai Șieului), alcătuită dintr-o asociație de culmi deluroase și depresiuni subcarpatice drenate de râurile Șieu, Budac și Bistrița ardeleană. Importantă zonă pomi-viticolă.

7. Depresiunea Bistriței, mică depresiune intracolinară, în zona Dealurilor Bistriței, drenată de Bistrița ardeleană, la 360-500 m. alt. Relief de terase și lunci.

8. Municipiu în N României, reședința jud. Bistrița-Năsăud, situat în depresiunea și pe râul cu același nume, la 360 m alt.; 88 199 loc. (1 iul. 1995): 43 206 de sex masc. și 44 993 fem. Supr.: 20,6 km²; densitatea: 428 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Termocentrală. Constr. de utilaje pentru metalurgie, instalații tehnologice, motoare electrice, motoare și accesorii pentru autovehicule. Fabrici de acumulatori pentru autoturisme, baterii și pile electrice, fire și cabluri electrice și optice izolate, radiatoare de aluminiu, prelucr. lemnului (mobilă, articole din lemn pentru uz casnic și tehnic), mat. de constr. (prefabricate din beton, cahle de teracotă), textile (filatură de lână pieptănată), sticlă (articole pentru menaj) și alim. (preparate din lapte și carne, produse zaharoase și de panificație etc.). Centru pomicol și viticol. Complex de depozitare și conservare a fructelor. Institut de învățământ superior. Școală luterană (sec. 16). Bibliotecă județeană (f. 1951), cu 151 626 vol. (1994), dintre care multe incunabile, cărți rare și periodice vechi. Muzeu județean cu colecții de arheologie (ceramică neolitică, depozite de bronzuri, obiecte dacice, celtice și romane, monede), de etnografie (costume populare, unelte) și de științele naturii. Parc dendrologic (1 ha). Festival anual internațional de folclor „Nunta Zamfirei" (din 1991). **Istoric.** Descoperirile arheologice efectuate cu ocazia unor săpături în arealul orașului atestă o locuire a acestei zone din Neolitic. Totodată, au fost identificate unele vestigii din Epoca bronzului (o necropolă de incinerație, o sabie din bronz ș.a.) și din perioada dacică (un colier dacic din argint ș.a.). Prima mențiune documentară a localit. datează din 16 iul. 1264, fiind consemnată cu numele *Villa Bistiche*. Devine oraș în 1349 (*civitas Bysterce*), iar în 1353 obține dreptul de a ține târg anual. În 1453, orașul și districtul Bistrița au intrat în posesia voievodului Iancu de Hunedoara, care a construit o cetate în NE localității. În 1465, a început zidirea centurii de apărare a orașului, încheiată la începutul sec. 16. În 1529, orașul a fost donat de Ioan Zápolya, voievod al Transilvaniei, lui Petru Rareș, domn al Moldovei, care l-a stăpânit, cu întreruperi,

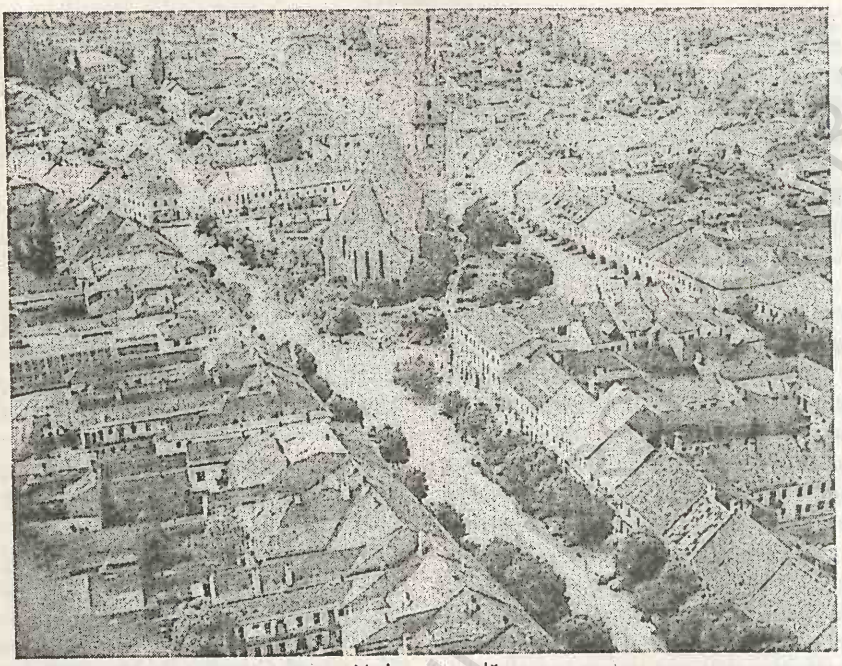

Vedere generală
Bistrița (8)

Ansamblul comercial Sugălete

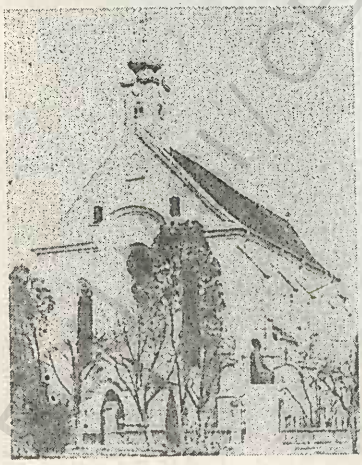

Biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"

Biserica evanghelică

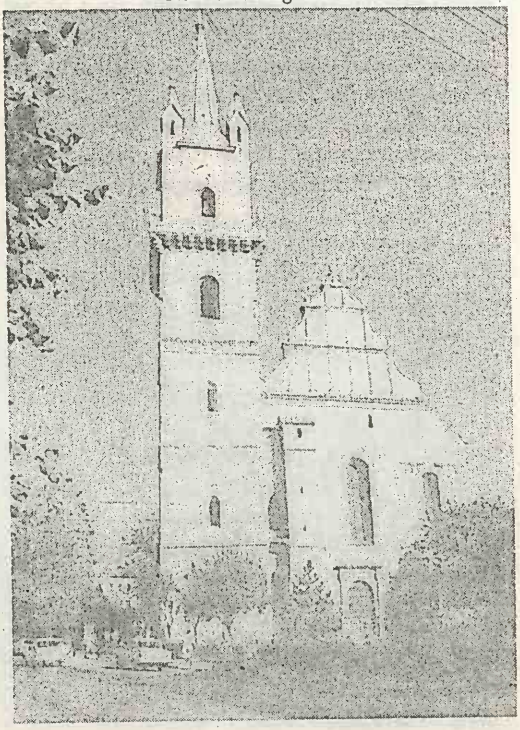

până în 1546. În 1602, orașul a fost asediat de trupele generalului austriac, de origine italiană, Giorgio Basta (din ordinul căruia, în 1601, a fost ucis mișelește Mihai Viteazul) care i-au provocat mari distrugeri, agravate și de izbucnirea unei cumplite ciume. La 27 iun. 1704, orașul B. a fost asediat, fără succes, de către curuți. În a doua jumătate a sec. 19, s-au executat primele lucrări de modernizare și sistematizare ale orașului. Orașul B., important centru al luptei de emancipare socială și națională a românilor din Transilvania în secolele trecute, s-a aflat sub ocupație ungaro-horthystă în anii 1940-1944. Declarat municipiu la 27 iul. 1979. În prezent, municipiul B. are în subordine ad-tivă 6 localit. componente: Ghinda, Sărata, Sigmir, Slătinița, Unirea, Viișoara. Monumente: ruinele cetății (1465-1575), din care se mai păstrează fragmente din zidurile de apărare, din valul și șanțul care o înconjurau, Turnul Dogarilor (sec. 15), în care se află amenajată o expoziție de măști și păpuși, ș.a.; biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", datând din 1270-1280, cu fragmente de picturi murale interioare de la sf. sec. 14 (a funcționat inițial ca biserică a fostei mânăstiri minorite (sec. 13-18); biserică din sec. 14-15, inițial în stil gotic, transformată apoi în stilul Renașterii (1560-1563), de Petrus Italus da Lugano., păstrează valoroase strane renascentiste executate de Johannes Begler, renovată în repetate rânduri (1897, 1901, 1927); biserica romano-catolică (sec. 17), cu casă parohială; sinagogă (sf. sec. 19); clădirea vechii Primării (sec. 15-16); fosta Cazarmă (sf. sec. 19), astăzi sediul Muzeului județean; case vechi din sec. 15-16 (Casa argintarului, Casa lui Petru Rareș, Casa Peterman, Casa parohială, Casa lui Ioan Zidarul ș.a.); vechiul ansamblu comercial „Sugălete", cu prăvălii adăpostite sub arcade (sec. 15-17), de arhitectură gotică și renascentistă; monumentul lui Andrei Mureșanu, realizat de sculptorul Cornel Medrea; statuia lui George Coșbuc, operă a sculptorului G. Covalschi; bustul lui Liviu Rebreanu, executat de Romulus Ladea. Biserici evanghelice se mai află în localitățile componente Ghinda (1778-1878, preluată ulterior de cultul ortodox), Slătinița (sec. 15-16), Unirea (sec. 15-19, preluată ulterior de cultul ortodox) și Viișoara (sec. 15-16, preluată ulterior de cultul ortodox). În localit. componentă Sărata, există biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1753) și o biserică reformată (sec. 18). Cod poștal: 4400.

9. Mânăstirea ~ → Costești (4).

10. Mânăstirea ~ → Viișioara (5).

BISTRIȚA ARDELEANĂ → Bistrița (2).

BISTRIȚA AURIE → Bistrița (1).

BISTRIȚA BÂRGĂULUI, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Bistriței, pe cursul superior al Bistriței ardelene; 4 633 loc. (1 iul. 1995): 2 314 de sex masc. și 2 319 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Țesături și cusături populare. Satul Bistrița Bârgăului este menționat documentar, prima oară, în 1317. Punct de plecare spre M-ții Bârgău și Căliman. În arealul com. se află mai multe rezervații naturale (Cheile Bistriței ardelene, Valea Repedea, Tăul Zânelor, Stâncile Tătarcei, Stremiorul). Cod poștal: 4446.

BISTRIȚA GORJANĂ → Bistrița (3).

BISTRIȚA MOLDOVENEASCĂ → Bistrița (1).

BISTRIȚA-NĂSĂUD, județ situat în extremitatea nordică a României, în jumătatea septentrională a Transilvaniei, în bazinul superior al Someșului Mare, între 46°48' și 47°37' latitudine N și 23°27' și 25°36' longitudine E, între jud. Maramureș (N), Suceava (E-NE), Mureș (S-SE) și Cluj (V-SV). *Supr.*: 5 355 km² (2,25% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 328 436 loc. (1,45% din populația țării), din care 163 107 de sex masc. (49,66%) și 165 329 fem. (50,34%). *Populația urbană*: 122 460 loc. (37,29%); *rurală*: 205 976 loc. (62,71%). *Densitatea*: 61,3 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 90,42% români, 6,45% maghiari, 2,75% țigani, 0,28% germani, 0,01% alte minorități. *Reșed.*: municipiul Bistrița. *Orașe*: Beclean, Năsăud, Sângeorz-Băi. *Comune*: 53. *Sate*: 235 (din care 3 aparțin orașului Beclean). *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 10.

Relief predominant de deal și podiș (2/3 din supr. jud. B.-N.), aparținând Pod. Transilvaniei, străjuite la N și E de unități montane ale Carpaților Orientali, cu prelungiri ce ocupă restul de 1/3 din terit. jud. Cea mai reprezentativă unitate montană de pe cuprinsul jud. B.-N. este aceea a M-ților Rodnei, care ocupă partea de N a jud., dominând zonele înconjurătoare prin masivitatea lor impresionantă și prin câteva vârfuri impunătoare (Ineu, 2 279 m; Muncelu, 1 703 m ș.a.), aflate în arealul său (vf. Pietrosu, care constituie alt. max. a

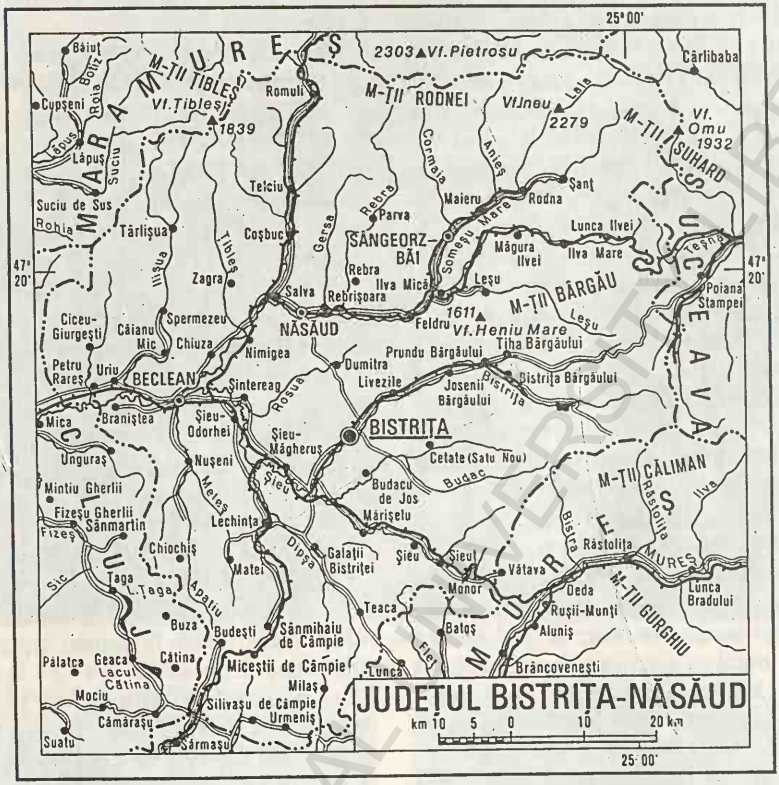

masivului, 2 303 m, fiind situat pe terit. jud. Maramureș). Celelalte masive muntoase, care încadrează prin prelungirile lor jud. B.-N. sunt: M-ții Țibleș (în NV), cu vf. Țibleș, de 1 839 m alt., aflat la hotarul cu jud. Maramureș, M-ții Bârgău (în NE), cu relief peneplenizat dominat de numeroase măguri conice (Heniu Mare, 1 611 m; Păltineasa, 1 227 m; vf. Stegii, 1 069 m ș.a.) și M-ții Căliman (în E-SE) care își etalează masivitatea prin versantul său de NV și prin vf. Vulturu (1 501 m), Poiana Tomii (1 470 m) ș.a. Unitățile colinare ce aparțin Pod. Transilvaniei, cu structuri monoclinale, domuri și cute diapire, ocupă partea centrală și de V a jud., fiind reprezentate prin Muscelele Năsăudului, Dealurile Bistriței, Culmea Șicului, partea nordică a Colinelor Mădărașului și Comlodului, Dealurile Lechinței și Jimborului, Dealurile Ciceului și extremitatea estică a Culmii Breaza, cu vf. Breaza (974 m). În interiorul zonei colinare se individualizează c. 20 de depresiuni intracolinare, printre care se remarcă Depr. Bistrița, Sângeorz, Dumitra, Colibița, Budacu ș.a.

Climă temperat-continentală moderată, cu ierni lungi și umede, veri răcoroase și anotimpuri de tranziție (primăvară și toamnă) mult mai scurte decât în partea de S a țării. Valorile medii anuale ale temp. aerului variază între 0°C, în zonele montane înalte, la peste 1 900 m alt., și 8-8,5°C, în reg. deluroase. Temp. max. absolută înregistrată pe terit. jud. B.-N. a fost de 40,6°C, la Teaca (16 aug. 1952), iar minima absolută de –33,8°C, la Bistrița (18 ian. 1953). Cantitatea de precipitații prezintă variații anuale, anotimpuale și lunare în raport cu alt. unităților de relief, atingând valori medii anuale de 650 mm, în zonele colinare și peste 1 400 mm, pe crestele munților, imprimând climatului un caracter de umiditate accentuată. Pe un areal ce depășește 50% din supr. jud. B.-N. precipitațiile însumează peste 800 mm anual. Direcția predominantă a vânturilor este dinspre V și NV (cu schimbări

evidente de la iarnă la vară), înregistrând o viteză medie de c. 3,5 m/s, intensități mai mari manifestându-se pe culmile montane, unde vântul suflă în rafale cu viteze ce depășesc uneori 40 m/s.

Rețeaua hidrografică, a cărei lungime totală depășește 3 000 km, aparține în majoritate bazinului Someșului Mare, la care se adaugă și câțiva afl. tributari Bistriței Aurii (Putreda, Bâla, Lala, Dornișoara) în NE și Mureșului (Lutu, Lechința, Șesu, Pârâu de Câmpie) în S. Someșu Mare, al cărui bazin de recepție are o supr. de 4 990 km², străbate jud. de la NE spre SV, colectând o puzderie de râuri, printre care: Valea Băilor, Anieș, Cormaia, Rebra, Sălăuța, Țibleș, Valea Lungă (pe dr.), Ilva, Șieu, Meleșu ș.a. (pe stg.).

Vegetația prezintă o pronunțată etajare pe verticală datorată reliefului predominant deluros și muntos. La peste 1 800 m alt. se extinde etajul alpin, dominat de diferite ierburi și arbuști pitici, multe dintre ele raritați sau endemisme carpatice, ocrotite de lege și declarate monumente ale naturii. Printre acestea se remarcă floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), narcisa (*Narcissus stellaris*), smirdarul (*Rhododendron kotschyi*), jneapănul ș.a. Între 1 300 și 1800 m alt. se află zona pădurilor de conifere, constituite predominant din molid (*Picea abies*), iar sub acest etaj, până la 500 m alt., sunt răspândite pădurile de foioase (care acoperă majoritatea dealurilor), alcătuite din fag (*Fagus silvatica*), gorun (*Quercus petraea*) și carpen (*Carpinus betulus*), în alternanță cu pajiști secundare, livezi și terenuri agricole. Dealurile din partea de N a jud. (Muscelele Năsăudului) sunt acoperite cu păduri de fag, în amestec cu carpen, brad și molid, la fel ca și versanții munților.

Fauna, abundentă și variată, este reprezentată în pr. prin specii de pădure, de importanță cinegetică: cerbul carpatin (*Cervus elaphus*), căpriorul (*Capreolus capreolus*), mistrețul (*Sus scrofa*), ursul (*Ursus arctus*), râsul (*Lynx lynx*), jderul (*Martes martes*), lupul, vulpea, pisica sălbatică, cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), cocoșul de mesteacăn (*Lyrurus tetrix*), acvila etc. În reg. montane înalte a fost recolonizată, în ultimele decenii, capra neagră (*Rupicapra rupicapra*). În zonele joase se întâlnesc iepuri, șoareci de câmp, șobolani, hârciogi, potârnichi, prepelițe etc. Domeniul apelor este bogat în scobar, mreană, clean, somn, lipan, păstrăv ș.a.

Resurse naturale: păduri (205 605 ha, 1994), zăcăminte de gaze naturale (Enciu, Stupini, Matei, Monor, Silivașu de Câmpie ș.a.), de cărbune (Valea Budacului, Galații Bistriței), zăcăminte polimetalice (min. de plumb, zinc, cupru, argint, aur) la Rodna, Parva, Valea Vinului, Valea Borcutului, Gușețel, Izvoru Cepii, grafit (Anieș, Maieru), mică (Parva), marmură (Cormaia, Anieș, Parva), caolin și argile caolinoase (Parva), sare (Parva), andezit (Măgura Ilvei), dacit (Anieș, Sângeorz-Băi) etc. O bogăție aparte o reprezintă izv. cu ape minerale, mai frecvente la Sângeorz-Băi, Colibița, Lunca Ilvei, Parva, Ilva Mare, Poiana Ilvei, Rodna ș.a.

Istoric. Existența vieții pe aceste meleaguri datează din cele mai îndepărtate timpuri, vestigii materiale din Paleoliticul superior (40 000-10 000 î.Hr.) fiind descoperite la Mintiu și Cepari (unelte din piatră și silex). Mai frecvente sunt, însă, urmele de locuire din Neolitic (milen. 5-4 î.Hr.), identificate în arealul localit. Bistrița, Slătinița, Archiud, Năsăud, Șintereag, Coldău, Chiochiș ș.a., unde s-au găsit resturi ceramice, unelte din piatră și silex (topoare, răzuitoare, lame, buzdugane), vetre de foc etc. Elemente ale Culturii Wietenberg (sec. 16-13 î.Hr.), din Epoca mijlocie a bronzului, au fost descoperite în așezările de la Lechința, Bistrița, Șintereag, Chintelnic, iar elemente de cultură materială din prima Epocă a fierului (Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr.) au fost scoase la iveală în arealul localit. Căianu Mic, Ciceu-Corabia, Bistrița, Rebrișoara, Stupini, Visuia ș.a. Începutul celei de-a doua Epoci a fierului (450 î.Hr.-sec. I d.Hr.), denumită Epoca La Tène, caracterizată prin dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului, precum și prin afirmarea elementului autohton dac pe meleagurile jud. B-N., este marcată printr-o serie de descoperiri de așezări și locuințe omenești cu inventare bogate la Bistrița, Sânmihaiu de Câmpie, Archiud, Sărățel, Ardan, Feleac, Arcalia ș.a. Urmele stăpânirii romane au fost identificate în apropierea granitei de N a Daciei, apărată de castrele de la Ilișua, Orheiu Bistriței, Livezile ș.a. Populația daco-romană și apoi românească din această zonă a continuat să viețuiască fără întrerupere și după retragerea armatelor și a administrației romane (în perioada 271/275), constituindu-se în obști sătești și în formațiuni prestatale care vor continua să existe și după cucerirea Transilvaniei de către regatul ungar, cât și după colonizarea acestor locuri cu populație

germană în a doua jumătate a sec. 12. Perioada în care poporul român apare pe deplin constituit este ilustrată de vestigiile descoperite la Bistrița, Archiud, Șintereag, Fântânița, Șirioara ș.a., unde s-au identificat locuințe de suprafață, ceramică autohtonă, necropole de înhumație, cetăți etc. La sf. sec. 12 încep să apară primele atestări documentare ale unor localit., printre care, în 1172-1173, este menționat satul Șieu-Sfântu (cu numele *Villa Igalia*), iar în prima jumătate a sec. 13, documentele vremii amintesc de existența districtului săsesc (*Districtus saxonicus*) cu 23 de așezări, situate în apropierea localit. Bistrița, și a districtului românesc numit *Districtus Rodensis* sau *Districtus Valahorum* (cunoscut mai târziu, în sec. 15, sub numele de *Vallis Valachalis* sau Țara Năsăudului). Terit. jud. de azi a suferit mari distrugeri provocate de invazia tătară din 1241, cele mai mari pagube înregistrându-se în localit. Bistrița, Rodna, Beclean ș.a. Localit. Bistrița, centrul de gravitație al zonei înconjurătoare, apare amintită documentar, prima oară, la 16 iul. 1264, apoi devine oraș (*civitas*), în 1349, și obține dreptul de a organiza târguri anuale, în 1353. Perioada de mare prosperitate a orașului Bistrița s-a înregistrat în sec. 15-18, ca urmare a schimburilor comerciale foarte intense cu orașele moldovenești. La începutul sec. 18, în timpul Răscoalei curuților (1703-1711), locuitorii de pe valea Bârgăului s-au alăturat acestora, mai ales cu prilejul asediului orașului Bistrița (27 iun. 1704), fapt ce le-a atras ulterior aspre sancțiuni din partea magistratului bistrițean după înfrângerea răscoalei. Un moment important în istoria jud. B.-N. l-a constituit militarizarea acestor ținuturi prin înființarea la Năsăud, în 1762, de Maria Tereza (împărăteasa Imperiului Roman de Națiune Germană și regină a Ungariei și Cehiei), a Regimentului II românesc de graniță, care cuprindea 44 de sate românești de pe văile Someșului, Bârgăului și Șieului. Acțiunea a fost primită cu nesupunere și cu instigare la revoltă de către masele țărănești, mulți dintre țărani (printre care este amintit și Tănase Todoran din Bichigiu) refuzând să presteze jurământul de înrolare în cadrul acestui regiment. Totuși, în perioada cât a existat Regimentul II de graniță (desființat în 1851) grănicerii, care purtau numele de „cătanele negre", s-au afirmat ca buni și viteji ostași pe câmpurile de luptă ale Europei, culminând cu bătălia de la Arcole (14-17 nov. 1796), din N Italiei, unde mulți dintre ei au căzut eroic în luptele dintre armatele comandate de Napoleon Bonaparte și cele austriece conduse de feldmareșalul J. Alvinczy, încheiate cu victoria lui Napoleon. Actualul teritoriu al jud. B.-N. a fost, deseori, martorul unor însemnate mișcări sociale, printre care se remarcă răscoala țărănească din 1514, condusă de Gh. Doja, răscoala din 1784-1785, condusă de Horea, Cloșca și Crișan, acțiunile revoluționare din iun. 1849, acțiunile întreprinse pentru înfrângerea armatelor austro-ungare și crearea statului național unitar român (1918), amplele manifestații de protest împotriva Dictatului de la Viena (din 30 aug. 1940), organizate în 8 sept. 1940 la Bistrița etc.

Economia jud. B.-N. a cunoscut, după 1989, modificări structurale atât sub aspectul organizării juridice, cât și al formelor de proprietate, aflându-se în plin proces de trecere de la economia planificată, la economia de piață. Ca urmare, economia actuală are un profil complex, industrial-agrar, capabilă să valorifice întreaga gamă a resurselor naturale de care dispune. În 1994, activitatea economică a jud. se desfășura în cadrul a 273 de unități industriale private, mici și mijlocii, a 13 regii autonome, 130 de societăți comerciale cu capital de stat, 2 900 societăți comerciale cu capital privat, 112 societăți comerciale cu capital mixt, 76 de organizații cooperatiste și 4 292 întreprinzători particulari. Pr. produse industriale care se realizează în cadrul jud. B.-N. sunt: oțel moale și laminate subțiri (Beclean, Rodna), instalații complexe pentru ind. metalurgică, motoare electrice, utilaje diverse, produse electrotehnice ș.a. (Bistrița), armături industriale din oțel, prefabricate din beton, cahle etc. (Bistrița, Beclean, Sângeorz-Băi, Măgura Ilvei), articole din cauciuc și mase plastice (Năsăud), sticlărie pentru menaj (Bistrița), celuloză și hârtie (Prundu Bârgăului), mobilă (Bistrița), cherestea (Prundu Bârgăului, Rodna, Măgura Ilvei, Telciu, Ilva Mică, Leșu Ilvei, Lunca Ilvei ș.a.), țesături (Năsăud, Bistrița), tricotaje (Sângeorz-Băi), covoare (Beclean), preparate din carne și lapte, dulciuri, produse de panificație (Bistrița), semipreparate din legume și fructe (Năsăud, Beclean) etc. Meșteșugurile tradiționale sunt reprezentate prin olărit (Susenii Bârgăului, Josenii Bârgăului), cojocărit (Prundu Bârgăului), confecționarea uneltelor și a obiectelor decorative cu sculpturi și cioplituri (Telciu, Leșu, Șanț), confecționarea obiectelor de îmbrăcăminte și a dife-

ritelor materiale cu ajutorul războiului de țesut manual etc.

Agricultura deține o pondere însemnată în economia jud., fiind specializată în pomicultură și creșterea animalelor. La sfârșitul anului 1994, din totalul supr. agricole a jud. B.-N. (284 502 ha), 101 187 ha reveneau terenurilor arabile, 107 408 ha pășunilor, 64 159 ha fânețelor, 10 752 ha livezilor și pepinierelor pomicole, 996 ha viilor și pepinierelor viticole etc. În 1994, în structura culturilor de câmp predomina porumbul (32 738 ha), urmat de grâu și secară (20 134 ha), plante de nutreț (17 152 ha), ovăz (9 860 ha), orz și orzoaică (7 108 ha), cartofi (6 964 ha), legume, sfeclă de zahăr etc. Pomicultura, în cadrul căreia predomină merii, prunii, perii, are condiții optime de dezvoltare în zona dealurilor Bistriței, Lechinței și Năsăudului și în reg. Piem. Călimani, asigurând o producție ridicată de fructe (16 435 tone, 1994, din care 9 775 tone mere). Pentru asigurarea unor condiții optime de păstrare a fructelor, la Bistrița funcționează un depozit modern, dotat cu camere a căror temp. constantă favorizează menținerea fructelor în stare proaspătă pe o perioadă îndelungată. Viticultura ocupă supr. mici, reprezentate prin podgoriile Lechința, Dumitra și Viișoara. La începutul anului 1995, sectorul zootehnic cuprindea 78,8 mii capete bovine (în special din rasele Pinzgau și Bălțata românească), 83,4 mii capete porcine, 329,7 mii capete ovine, 15,4 mii capete caprine, 21,8 mii capete cabaline, 849,7 mii capete păsări; apicultură (10,4 mii familii de albine).

Căile de comunicație (1995): rețeaua feroviară, cu o lungime totală de 365 km (din care 44 km electrificată), dispune de câteva noduri de c.f. (Beclean, Salva, Ilva Mică) prin care trec două magistrale feroviare importante: București—Baia Mare și Cluj-Napoca—Vatra Dornei—Suceava. Densitatea liniilor de c.f. este de 68,2 km/1 000 km² teritoriu. Trebuie amintit că segmentul de c.f. dintre Salva și Vișeu de Jos (jud. Maramureș), în lungime de 61 km, a fost construit în 1948 cu ajutorul brigăzilor voluntare de tineret, scurtând drumul dintre Maramureș și nordul Transilvaniei. Lungimea căilor rutiere însumează 1 304 km, din care 338 km drumuri modernizate, cu o densitate de 24,4 km/100 km² teritoriu.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, rețeaua unităților de învățământ cuprindea 274 grădinițe de copii, cu 13 522 copii înscriși și 670 cadre didactice, 288 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 41 282 elevi și 1 880 cadre didactice, 16 licee, cu 8 747 elevi și 857 profesori, 10 școli profesionale, cu 4 270 elevi și 93 profesori, un Institut de învățământ superior (la Bistrița). Activitatea culturală beneficiază de prezența celor șase case de cultură, 52 de cămine culturale, 260 de biblioteci, cu 1 682 000 vol., 14 cinematografe, cinci muzee și alte puncte muzeale, două posturi private de televiziune locale etc. Activitatea sportivă este concentrată în cadrul celor cinci cluburi sportive, 57 de asociații sportive și 148 secții în cadrul cărora se legitimează 3 983 de sportivi, 189 antrenori și 200 arbitri.

Ocrotirea sănătății este asigurată de activitatea celor trei spitale cu 1 876 paturi (1994), revenind 1 pat de spital la 175 de locuitori, 91 de dispensare, șase policlinici, 40 de farmacii (din care 34 sunt particulare) ș.a. și a celor 428 de medici (1 medic la 767 locuitori), 69 de medici stomatologi (1 medic stomatolog la 4 760 locuitori) și 1 822 personal sanitar cu studii medii.

Turismul. Prin variatele sale forme de relief, prin prezența monumentelor istorice și de artă, prin bogăția și diversitatea elementelor folclorice și etnografice, prin stațiunile balneoclimaterice Sângeorz-Băi, Rodna, Ilva Mică ș.a., jud. B.-N. se înscrie printre zonele țării cu un potențial turistic ridicat. Reg. montane, cu numeroase trasee marcate și obiective de atracție (întinse zone alpine dominate de vf. semețe, râuri repezi, lacurile glaciare Lala Mare, Lala Mică, Tăurile Buhăescu, pasurile pitorești Rodna, 1 271 m alt., Șetref, 817 m alt., Tihuța, 1 201 m alt. ș.a., peștera Izvoru Tăușoarelor etc.), reprezintă perimetrele turistice cu cea mai mare afluență. Măreția și farmecul peisajului bistrițean sunt întregite de nenumărate rezervații (Tăul Zânelor, Stâncile Tătărcii, poienile cu narcise din masivul Saca, de pe șesul Mogoșani și de pe valea Budacului, vulcanii noroioși de la Monor, masivul de sare de la Sărățel, zăvoaiele Borcutului etc.) și numeroase monumente de artă și istorice (Cetățile Rodna, Ciceu, Anieș, castelele feudale de la Urmeniș, Arcalia, Posmuș ș.a., castrele romane de la Orheiu Bistriței, Ilișua, Livezile, casele memoriale din Hordou — azi com. George Coșbuc, Liviu Rebreanu din Târlișua, bisericile din lemn din

Sărata, Spermezeu, Sălcuța, Zagra, sec. 18 ș.a.) care păstrează dovezi concludente ale unei îndelungate existențe. Vestitele zone de artă populară și folclor de pe văile Someșului, Bârgăului, Șieului ș.a., cu o mare diversitate în domeniul creației populare, manifestată prin cântece, dansuri („bărbuncul", „ardeleana", „învârtita" etc.) și port popular specific (printre altele, sunt renumite pălăriile bărbătești cu pene în formă de evantai, cojoacele ș.a.) sunt tot atâtea obiective de mare interes turistic. La sf. anului 1994, capacitatea totală de cazare turistică (3 415 locuri) era asigurată de 12 hoteluri, un motel, două campinguri, trei vile, șase tabere pentru copii, o cabană. Indicativ auto: *BN*.

Localităţile jud. Bistriţa-Năsăud

(în paranteze sunt înscrișii anii primei menționări documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. BISTRIȚA (1264)	1. Ghinda (1332) 2. Sărata (1292) 3. Sigmir (1332) 4. Slătinița (1332) 5. Unirea (1332) 6. Viișoara (1332)

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. BECLEAN (1235)		1. Coldău (1392) 2. Figa (1305) 3. Rusu de Jos (1305)
2. NĂSĂUD (1264)	1. Liviu Rebreanu (1392, numele actual din 1958) 2. Lușca (1392)	
3. SÂNGEORZ-BĂI (sec. 13)	1. Cormaia (1956) 2. Valea Borcutului (1956)	

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. BISTRIȚA BÂRGĂULUI	1. Bistrița Bârgăului (1317) 2. Colibița (1760-1762)
2. BRANIȘTEA	1. Braniștea (1362) 2. Cireșoaia (1269) 3. Măluț (1334)
3. BUDACU DE JOS	1. Budacu de Jos (1228) 2. Buduș (1345) 3. Jelna (1264) 4. Monariu (1243) 5. Simionești (1215)
4. BUDEȘTI	1. Budești (1283) 2. Budești-Fânațe (1956) 3. Țagu (1327) 4. Țăgșoru (1329)
5. CĂIANU MIC	1. Căianu Mic (1456) 2. Căianu Mare (1456) 3. Ciceu-Poieni (1461) 4. Dobric (1456) 5. Dobricel (1593) 6. Dumbrăvița (1456)
6. CETATE	1. Satu Nou (1332) 2. Budacu de Sus (1443) 3. Dumitrița (1333) 4. Orheiu Bistriței (1319) 5. Petriș (1311) 6. Ragla (1319)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7. CICEU-GIURGEȘTI	1. Ciceu-Giurgești (1405) 2. Breaza (1370) 3. Dumbrăveni (1467) 4. Negrilești (1405) 5. Purcărete (1543)
8. CHIOCHIȘ	1. Chiochiș (1320) 2. Apatiu (1320) 3. Bozieș (1315) 4. Buza Cătun (1220) 5. Chețiu (1305) 6. Jimbor (1320) 7. Manic (1329) 8. Sânnicoară (1329) 9. Strugureni (1373) 10. Țentea (1219)
9. CHIUZA	1. Chiuza (1292) 2. Mireș (1440) 3. Piatra (1418) 4. Săsarm (1292)
10. COȘBUC	1. Coșbuc (1523) 2. Bichigiu (1523)
11. DUMITRA	1. Dumitra (1317-1320) 2. Cepari (1380) 3. Tărpiu (1332)
12. FELDRU	1. Feldru (1440) 2. Nepos (1717)
13. GALAȚII BISTRIȚEI	1. Galații Bistriței (1345) 2. Albeștii Bistriței (1332) 3. Dipșa (1332) 4. Herina (1246) 5. Tonciu (1587-1589)
14. ILVA MARE	1. Ilva Mare (1552) 2. Ivăneasa (1956)
15. ILVA MICĂ	1. Ilva Mică (1825)
16. JOSENII BÂRGĂULUI	1. Josenii Bârgăului (1547) 2. Mijlocenii Bârgăului (1733) 3. Rusu Bârgăului (1733) 4. Strâmba (1956)
17. LECHINȚA	1. Lechința (1335) 2. Bungard (1331) 3. Chirales (1292) 4. Sângeorzu Nou (1317-1320) 5. Sâniacob (1332) 6. Țigău (1243) 7. Vermeș (1439)
18. LEȘU	1. Leșu (1696) 2. Lunca Leșului (1956)
19. LIVEZILE	1. Livezile (1311) 2. Cușma (1805) 3. Dorolea (1332) 4. Dumbrava (?) 5. Valea Poenii (1909)
20. LUNCA ILVEI	1. Lunca Ilvei (1954)
21. MAIERU	1. Maieru (1440) 2. Anieș (1954)
22. MATEI	1. Matei (1391) 2. Bidiu (1305) 3. Corvinești (1305) 4. Enciu (1356) 5. Fântânele (1288) 6. Moruț (c. 1278)
23. MĂGURA ILVEI	1. Măgura Ilvei (1808) 2. Arșița (1909) 3. Poiana Ilvei (1760-1762)
24. MĂRIȘELU	1. Mărișelu (1243) 2. Bârla (1319) 3. Domnești (1246) 4. Jeica (1332) 5. Măgurele (1319) 6. Nețeni (1291) 7. Sântioana (1220)
25. MICEȘTII DE CÂMPIE	1. Miceștii de Câmpie (1329) 2. Fântânița (1297) 3. Visuia (1329)
26. MILAȘ	1. Milaș (1315) 2. Comlod (1315) 3. După Deal (1956) 4. Ghemeș (1913) 5. Hirean (1913) 6. Orosfaia (1297)
27. MONOR	1. Monor (1319) 2. Gledin (1319)

28. NIMIGEA
1. Nimigea de Jos (1367)
2. Florești (1325)
3. Mintiu (1332)
4. Mititei (1547)
5. Mocod (1440)
6. Mogoșeni (1392)
7. Nimigea de Sus (1392)
8. Tăure (1693)

29. NUȘENI
1. Nușeni (1305)
2. Beudiu (1305)
3. Dumbrava (1956)
4. Feleac (c. 1310)
5. Malin (1305)
6. Rusu de Sus (1408)
7. Vița (1315)

30. PARVA
1. Parva (1839)

31. PETRU RAREȘ
1. Reteag (1283)
2. Bața (1405)
3. Ciceu-Corabia (1467)
4. Ciceu-Mihăiești (1405)
5. Lelești (1405)

32. PRUNDU BÂRGĂULUI
1. Prundu Bârgăului (1386)
2. Susenii Bârgăului (1547)

33. REBRA
1. Rebra (1440)

34. REBRIȘOARA
1. Rebrișoara (1375)
2. Gersa I (1954)
3. Gersa II (1956)
4. Poderei (1956)

35. RODNA
1. Rodna (1235)
2. Valea Vinului (1909)

36. ROMULI
1. Romuli (1750)
2. Dealu Ștefăniței (1956)

37. SALVA
1. Salva (1440)
2. Runcu Salvei (1547)

38. SÂNMIHAIU DE CÂMPIE
1. Sânmihaiu de Câmpie (1329)
2. Brăteni (1670)
3. La Curte (1956)
4. Sălcuța (1329)
5. Stupini (1318)
6. Zoreni (1344)

39, SILIVAȘU DE CÂMPIE
1. Silivașu de Câmpie (1329)
2. Draga (1913)
3. Fânațele Silivașului (1956)
4. Porumbenii (1956)

40. SPERMEZEU
1. Spermezeu (1456)
2. Hălmăsău (1956)
3. Lunca Borlesei (1956)
4. Păltineasa (1601)
5. Sita (1576)
6. Șesuri Spermezeu-Vale (1956)

41. ȘANȚ
1. Șanț (1839)
2. Valea Mare (1909)

42. ȘIEU
1. Șieu (1319)
2. Ardan (1319)
3. Posmuș (1319)
4. Șoimuș (1319)

43. ȘIEU-MĂGHERUȘ
1. Șieu-Măgheruș (1292)
2. Arcalia (1355)
3. Chintelnic (1279)
4. Crainimăt (1264)
5. Podirei (1956)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	6. Sărățel (1292) 7. Valea Măgherușului (1913)
44. ȘIEU-ODORHEI	1. Șieu-Odorhei (1329) 2. Agrișu de Jos (1408) 3. Agrișu de Sus (1364) 4. Bretea (1305) 5. Coasta (1913) 6. Cristur-Șieu (1332) 7. Șirioara (1250)
45. ȘIEUȚ	1. Șieuț (1319) 2. Lunca (1319) 3. Ruștior (1228) 4. Sebiș (1319)
46. ȘINTEREAG	1. Șintereag (1325) 2. Blăjenii de Jos (1434) 3. Blăjenii de Sus (1434) 4. Caila (1332) 5. Cociu (1329) 6. Șieu-Sfântu (1172-1196) 7. Șintereag-Gară (1956)
47. TÂRLIȘUA	1. Târlișua (1501) 2. Agrieș (1562) 3. Agrieșel (1909) 4. Borleasa (1597) 5. Cireași (1956) 6. Lunca Sătească (1956) 7. Molișet (1956) 8. Oarzina (1956) 9. Răcătești (1956) 10. Șendroaia (?)
48. TEACA	1. Teaca (1318) 2. Archiud (1238) 3. Budurleni (1733) 4. Ocnița (1315) 5. Pinticu (1332) 6. Viile Tecii (1332)
49. TELCIU	1. Telciu (1440) 2. Fiad (1954) 3. Telcișor (1956)
50. TIHA BÂRGĂULUI	1. Tiha Bârgăului (1386) 2. Ciosa (1956) 3. Mureșenii Bârgăului (1835) 4. Piatra Fântânele (1956) 5. Tureac (1956)
51. URIU	1. Uriu (1405) 2. Cristeștii Ciceului (1333) 3. Hășmașu Ciceului (1405) 4. Ilișua (1405)
52. URMENIȘ	1. Urmeniș (1321) 2. Câmp (1954) 3. Coșeriu (1956) 4. Delureni (1329) 5. Fânațe (1954) 6. Podenii (1956) 7. Scoabe (1956) 8. Șopteriu (1321) 9. Valea (1956) 10. Valea Mare (1956)
53. ZAGRA	1. Zagra (1440) 2. Alunișul (1695) 3. Perișor (1576) 4. Poienile Zagrei (1547) 5. Suplai (1695)

BISTRIȚA VÂLCEANĂ → Bistrița (4).

BIȘ → Beiuș (2).

BIVOLARI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în lunca largă de pe dr. Prutului; 4 238 loc. (1 iul. 1995): 2 092 de sex masc. și 2 146 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Satul Bivolari este atestat documentar, prima oară, în 1801. Vechiul nume: *Cotul Bradului*. Biserică cu hramul „Sfântul Ilie" (1820), în satul Soloneț. Cod poștal: 6680.

2. Castrul ~ → Călimănești.

BIVOLU, vârf în partea de N a M-ților Stânișoarei, constituind alt. max. a acestora (1 530 m).

BIVOLU MARE → Viișoara (2).

BIXAD, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în NE Depr. Oaș, la poalele M-ților Oaș, la 178 m alt.; 7 733 loc (1 iul. 1995): 3 919 de sex masc. și 3 814 fem. Punct terminus de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Expl. de lignit

(satul Trip) și de min. complexe (pirită, plumb, zinc, cupru, argint). Satul Bixad este atestat documentar, prima oară, în 1478. Stațiune balneoclimatericâ sezonieră, de interes local, cu climat de dealuri, sedativ-indiferent și cu izv. de ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, sulfuroase, calcice, magneziene, indicate în tratarea bolilor tubului digestiv (gastrite cronice cu aciditate scăzută, tulburări funcționale ale colonului), a afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară), a celor metabolice și de nutriție etc. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. În satul Bixad se află mânăstirea cu același nume, întemeiată în 1695, de arhimandritul Isaia. Biserica actuală, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", a fost zidită în 1711 (restaurată, repictată și înzestrată cu mobilier nou în 1980-1987). Desființată în 1948 și reînființată în 1990, Mânăstirea Bixad păstrează o icoană a Maicii Domnului mult cinstită de către credincioși. Aici au loc, anual, mari pelerinaje de Sfânta Maria Mare (15 august — Adormirea Maicii Domnului), Sfânta Maria Mică (8 septembrie — Nașterea Maicii Domnului), Ziua Crucii (14 septembrie) și la 29 august (Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul). Tot în satul Bixad există o biserică ortodoxă datând din 1881. Conac (sec. 18), în satul Boinești. Cod poștal: 3921.

BIZUŞA-BĂI, stațiune balneoclimatericâ permanentă, de interes local, situată în NV României, în raza com. Ileanda (jud. Sălaj), pe dr. râului Someș, în NV Pod. Transilvaniei, la 240 m alt., la 42 km NV de municipiul Dej. Climat de coline, sedativ-indiferent, influențat de pădurile de fag și stejar din împrejurimi. Temp. medie anuală este de c. 8,5°C. Verile sunt răcoroase (media termică a lunii iul. este de 20°C), iar iernile reci (media lunii ian. –4°C). Precipitații moderate (650-700 mm/anual). Numeroase izv. cu ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, sulfatate, sodice, calcice, magneziene, hipotone indicate în tratarea afecțiunilor hepatobiliare (dischinezie biliară), a celor renale și ale căilor urinare (stări după infecții urinare tratate medicamentos), a afecțiunilor reumatismale degenerative (spondiloze, artroze, poliartroze) și abarticulare (tendinoze, tendomioze, periartrită scapulohumerală) etc. Cod poștal: 4679.

BLAHNIŢA 1. Râu pe terit. jud. Mehedinți, afl. stg. al Dunării; 55 km; supr. bazinului: 543 km². Izv. din V Piem. Bălăciței și are un debit mediu multianual redus (0,70 m³/sec.).

2. Câmpia Blahniței, câmpie în SV Olteniei, parte componentă a Câmpiei Române, limitată de marele cot al Dunării, în S și V, de râul Drincea, la E și Piem. Bălăciței, la N, drenată median de râul cu același nume. Este constituită din terasele Dunării, pe supr. cărora s-au instalat, pe alocuri, dune de nisip cu orientare NV-SE. Abundența apelor freatice din cursul inf. al râului Blahnița face ca, uneori, să se formeze lacuri temporare (Jiana, Bucium, Rotunda) între dunele de nisip. Pentru înlăturarea excesului de umiditate s-a realizat sistemul de desecare Blahnița—Vânju Mare, care apără o supr. de c. 2 500 ha. Alt. max.: 123 m. Culturi de cereale.

BLAJ, municipiu în jud. Alba, situat în Pod. Târnavelor, la 257 m alt., la confl. Târnavei Mici cu Târnava Mare; 22 246 loc. (1 iul. 1995): 11 068 de sex masc. și 11 178 fem. Supr.: 7,25 km²; densitatea: 305 loc./km². Nod feroviar și rutier. Combinat pentru industrializarea lemnului (mobilă, placaj, plăci fibrolemnoase etc.). Fabrici de unelte pentru mină, accesorii pentru mașini-unelte, conf. și tricotaje, prefabricate din beton, cărămidă și țiglă, produse alim. (preparate din lapte, bere, panificație etc.). Centru pomicol și viticol. Muzeu cu secții de

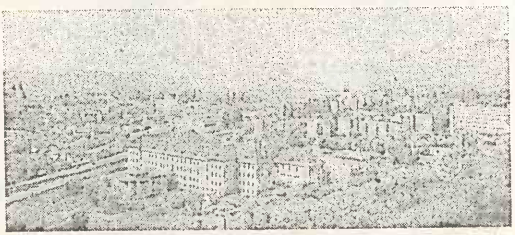

Vedere generală
Blaj

Marea Adunare Națională din 3/15-5/17 mai 1848

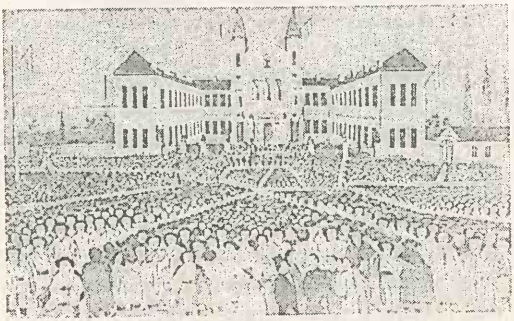

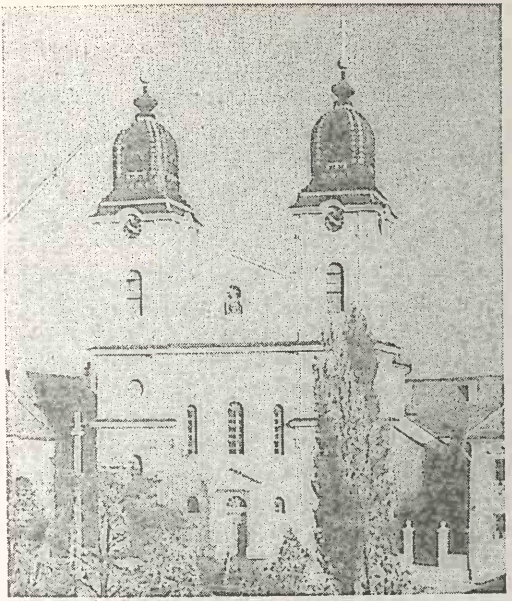

Catedrala greco-catolică „Sfânta Treime"

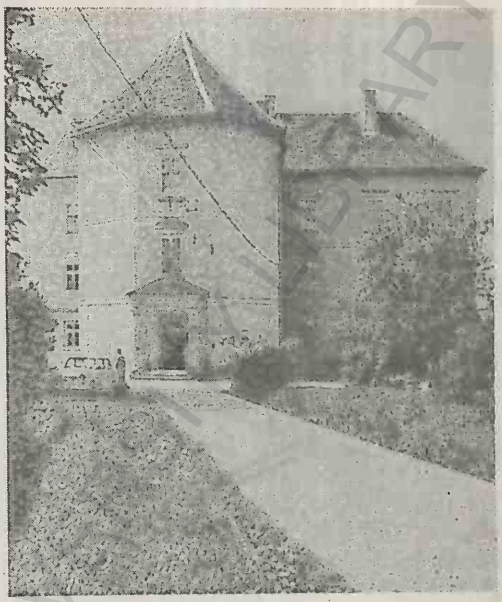

Palatul episcopal

Blaj

științele naturii, de istorie și arheologie (f. 1851), în care se conservă și biblioteca lui Timotei Cipariu. Istoric. Săpăturile arheologice efectuate în zona Dealului Hula au scos la iveală o necropolă din prima Epocă a fierului (Hallstatt), aparținând Culturii Ciumbrud (sec. 7-6 î.Hr.), în care s-au găsit podoabe (perle din pastă caolinoasă, inele, aplice din foiță de aur), obiecte din ceramică, fusaiole, vârfuri de săgeți din bronz etc. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1271, cu denumirea *Terra* sau *Villa Herbordi*, iar apoi, în 1313, este consemnată cu numele *Terra Blasii filii Herbordi*. În 1393, intră în stăpânirea nobilului Blazius, iar în 1535, Ștefan Bagdi a construit un palat care a servit ca sediu al reședinței episcopale. În 1617, localit. primește dreptul de a ține târguri săptămânale și anuale. La 27 oct. 1687, la B. s-a încheiat tratatul dintre Imperiul Habsburgic și Principatul autonom al Transilvaniei, prin care Transilvania se obliga să plătească 700 000 de florini, iar Imperiul recunoștea privilegiile țării și domnia ereditară a lui Mihail Apafi. În 1737, Ioan Inocențiu Micu (Clain) a mutat reșed. episcopiei greco-catolice de la Făgăraș la Blaj. În a doua jumătate a sec. 18, orașul B. a devenit cel mai important centru de cultură și învățământ românesc din Transilvania prin înființarea unei tipografii (1747), a unui Seminar și a două școli („Școala latinească" și „Școala de obște", în 1754 — transformată în 1779 în Școală normală) ș.a. În a doua jumătate a sec. 18 și începutul sec. 19, orașul B. a fost un puternic centru al luptei românilor din Transilvania pentru emancipare națională, o întreagă pleiadă de cărturari iluminiști (Samuil Micu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ioan Budai-Deleanu, Ioan Piuariu-Molnar ș.a.) promovând curentul cultural novator cunoscut sub numele de „Școala Ardeleană"; aceștia, sprijiniți de alți gânditori iluminiști (Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Timotei Cipariu, Gheorghe Lazăr, Iacob Mureșanu ș.a.) au adus, prin scrierile lor, argumente istorice, filologice și demografice privind originea latină a limbii române și a poporului român, continuitatea și unitatea etnică a acestuia, combătând teoriile neștiințifice ale unor contemporani, printre care Sulzer, Eder, Kopitar, Engel ș.a. La B., pe Câmpia Libertății, a avut loc, la 3/15-5/17 mai 1848, Marea Adunare Națională a românilor transilvăneni (c. 40 000 de participanți), în majoritate țărani, care a adoptat programul de revendicări referitoare la drepturile inalienabile ale poporului român și care a protestat vehement împotriva „unirii" forțate a Transilvaniei cu Ungaria. La 15 mai

1993, orașul B. a fost declarat municipiu, având în prezent în subordine ad-tivă 6 localit. componente (Deleni-Obârșie, Flitești, Izvoarele, Petrisat, Tiur, Veza) și 2 sate care îi aparțin (Mănărade, Spătac). Monumente: Palatul episcopal (1535, renovat și mărit în 1837), în stil baroc, în care se află astăzi Muzeul de istorie și arheologie; Catedrala greco-catolică, cu hramul „Sfânta Treime", construită în anii 1738-1745, în stil baroc, după planurile arhitectului italian Giovanni Martinelli (finisată la exterior până în 1749) a fost restaurată între 1777 și 1779; a suferit ample lucrări de restaurare și transformări radicale (alungirea navei, zidirea corului, mărirea altarului și a absidei semicirculare) în 1835-1837. Renovată amplu în 1963-1968, Catedrala mai păstrează în naos picturi murale, executate între 1756 și 1780, în stil brâncovenesc și un iconostas din lemn de tei, realizat în anii 1749-1765 de către meșterul tâmplar Aldea din Târgu Mureș; biserica parohială (a „grecilor") cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1770), cu picturi murale interioare originare; edificiul vechii Academii teologice (1741-1777), construit după planurile arhitectului Giovanni Martinelli; ansamblul monumental comemorativ al „Adunării de la Blaj", constând dintr-un obelisc (ridicat în 1958) executat din beton, placat cu mozaic, și un grup statuar alcătuit din 32 de personalități ale istoriei și culturii românești (inaugurat în 1973); statuia lui Avram Iancu, operă a sculptorului George Apostu (dezvelită în 1972); busturile lui Petru Aron (autor I. Togănel, 1985), Axente Sever (autor Alexandra Crișan, 1970), Gheorghe Șincai (autor V. Fulicea, 1959), Iacob Mureșanu (autor V. Fulicea, 1959); statuia „Lupa capitolina" (dezvelită la 20 nov. 1993); în satul Mănărade se află o biserică având hramul „Schimbarea la Față" (1737) și o cetate țărănească (sec. 17) cu ziduri puternice, străjuite de două turnuri de apărare, în mijlocul căreia a fost construită o biserică evanghelică (în 1864); în localit. componentă Petrisac se află o biserică din sec. 13 (cu adăugiri — prelungirea navei — din sec. 15), cu turn-clopotniță din 1913, iar în localit. componentă Tiur se află biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1730). Cod poștal: 3175.

Blaj. Ansamblul monumental comemorativ

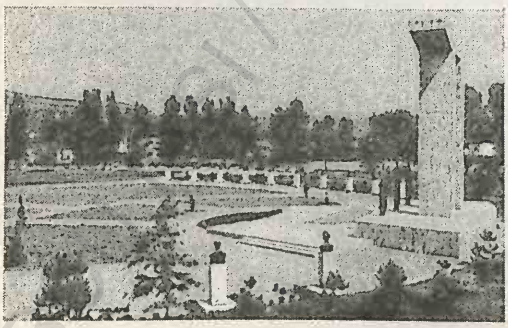

BLANDIANA, com. în jud. Alba, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Metaliferi, în culoarul larg al Mureșului; 1 197 loc. (1 iul. 1995): 604 de sex masc. și 593 fem. Stație de c.f. Vestigii arheologice datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului și până în sec. 11-12 (depozit de obiecte din bronz din Hallstattul târziu; ruinele unei așezări romane — *mansio* — în care s-au găsit inscripții, urmele unui templu închinat lui Mithras, ștampile pe cărămizi, care dovedesc prezența soldaților romani din *Legiunea a XIII-a Gemina*; ceramică striată de tip balcano-dunărean din sec. 9-10 etc.). Satul Acmariu este menționat documentar, prima oară, în 1276, iar satul Blandiana în 1733. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1768), în satul Acmariu, strămutată ulterior la Schitul din Alba Iulia. Cod poștal: 2564.

BLĂGEȘTI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Cracău-Bistrița, la poalele Culmii Pietricica, pe râul Blăgești; 6 920 loc. (1 iul. 1995): 3 466 de sex masc. și 3 454 fem. Biserica cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1838-1842, reparată în 1911 și 1933). Cod poștal: 5537.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Colinelor Fălciului cu Depr. Elan; 1 778 loc. (1 iul. 1995): 866 de sex masc. și 912 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1808-1810) și „Sfântul Nicolae" (1843). Cod poștal: 6483.

BLĂJANI 1. Culme deluroasă în Subcarpații Vrancei, cu orientare N-S, cuprinsă între râurile Călnău, la E și Slănic, la V. Alt. max.: 633 m (vf. Cărătnău).

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată la poalele Culmii Blăjani; 1 411 loc. (1 iul. 1995): 686 de sex masc. și 725 fem. Pomicultură. Satul Blăjani este atestat documentar, în 1545. Cod poștal: 5138.

BLĂJEL, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor; 2 393 loc. (1 iul. 1995):

1 207 de sex masc. și 1 186 fem. Satul Blăjel este menționat documentar, prima oară, în 1393. Cod poștal: 3148.

BLĂJENI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 8 sate, situată în NE Depr. Brad, la poalele M-ților Bihor, pe cursul superior al Crișului Alb; 1 783 loc. (1 iul. 1995): 878 de sex masc. și 905 fem. Satul Blăjeni este menționat documentar, prima oară, în 1439. Cod poștal: 2782.

BLEJEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Glavacioc; 4 254 loc. (1 iul. 1995): 2 091 de sex masc. și 2 163 fem. Expl. de petrol și gaze naturale (satele Blejești, Baciu, Sericu). Pe terit. com. B. s-a descoperit o așezare neolitică cu trei niveluri aparținând Culturii Gumelnița, în care s-au găsit obiecte din silex, strachini, castroane, două figurine antropomorfe ș.a. Biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1812) și școală din 1835, în satul Sericu; conacul „Voinea" (1890), în satul Blejești. Cod poștal: 0616.

BLEJOI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, pe interfluviul dintre Teleajen și râul Dâmbu, la 5 km N de Ploiești; 7 556 loc. (1 iul. 1995): 3 673 de sex masc. și 3 883 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de petrol. Biserică, construită în anii 1983-1990. Cod poștal: 2047.

BLIDARU → Costești (5).

BLIDIȘEL, masiv deluros în Subcarpații Buzăului, între râurile Buzău, la V și Bălăneasa, la E. Alt. max.: 821 m.

BOBICEȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Romanați cu Piem. Oltețului; 3 604 loc. (1 iul. 1995): 1 791 de sex masc. și 1 813 fem. Biserică având hramul „Sfânta Parascheva" (1818), în satul Bobicești. Cod poștal: 0590.

BOBÂLNA 1. Masiv deluros, bine individualizat, aparținând Dealurilor Dejului (Pod. Someșan), în N jud. Cluj. Alt. max.: 693 m. Nod hidrografic.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 11 sate, situată la poalele de N ale dealului omonim, pe cursul superior al râului Olpret (afl. stg. al Someșului); 1 881 loc. (1 iul. 1995): 932 de sex masc. și 949 fem. Pomicultură. Biserică din lemn (sec. 17). Până în 21 dec. 1957 s-a numit *Olpret*. În satul Bobâlna, menționat documentar, prima oară, în 1332, s-a declanșat ampla răscoală țărănească din Transilvania (1437-1438), provocată de înăsprirea asupririi feudale și de măsurile excepționale luate de episcopul Gheorghe Lepeș, în anul 1436. Mulțimea răsculată, formată din țărani români și maghiari, sprijinită de mii de locuitori ai orașelor, de lucrătorii de la ocnele din Dej, Sic, Cojocna, și de unele elemente ale micii nobilimi, a ridicat (în luna apr. sau mai 1437), pe Dealul Bobâlna, o tabără după model husit și a înfrânt (la sf. lunii iun. 1437) armata nobililor, obținând (6 iul. 1437) prin convenția de la Cluj-Mănăștur, satisfacerea unor revendicări sociale, economice și politice (dreptul de liberă strămutare, abolirea nonei, micșorarea rentei feudale în bani, natură și muncă etc.). Categoriile privilegiate (nobilime, cler, fruntașii secui și sași) au încheiat (16 sept. 1437), la Căpâlna, o înțelegere, cunoscută sub numele de *Unio trium nationum*, prin care obligau să se ajute reciproc împotriva răsculaților, a turcilor și uneori chiar împotriva regalității maghiare. La sf. lunii sept. 1437, ostilitățile dintre răsculați și armata nobiliară sunt reluate și, după lupta de la Apatiu (încheiată nedecis), se ajunge (la 6 oct.) la o nouă înțelegere prin care se anula o parte din succesele răsculaților obținute anterior. În nov. 1437, răscoala reizbucnește și armata răsculaților, condusă de Anton cel Mare din Buda și Ioan Românul din Vireag, ocupă la începutul lunii dec. orașele Aiud și Cluj (probabil și Dej și Turda), dar la 9 ian. 1438, armata nobiliară, comandată de Desideriu de Losoncz, cu ajutorul secuilor și al regelui Albert de Habsburg, recucerește orașul Cluj (centrul de rezistență al răsculaților) și reprimă sângeros răscoala. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1677, cu picturi interioare din 1758), în satul Cremenea. Cod poștal: 4654.

BOBOTA, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Crasnei, pe râul Crasna; 4 094 loc. (1 iul. 1995): 2 069 de sex masc. și 2 025 fem. Prelucr. lemnului. Satul Bobota este menționat documentar, prima oară, în 1213. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Derșida (1700) și Zalnoc (c. 1700, cu picturi de la sf. sec. 18). Cod poștal: 4793.

BOCÂRNEA → Siriu (2).

BOCICOIU MARE, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Maramureș, pe

stg. râului Tisa, la granița cu Ucraina; 4 502 loc. (1 iul. 1995): 2 274 de sex masc. și 2 228 fem. Stație de c.f. Satul Bocicoiu Mare este menționat documentar, prima oară, în 1364. Stațiune balneoclimatică, în satul Crăciunești (→ *Crăciunești 2*). Conacul „Szaploncsay Zoltan" (1848-1849), azi școală, în satul Tisa. Cod poștal: 4948.

BOCSIG, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată la contactul Depr. Zarand cu Câmpia Crișurilor, pe Crișu Alb și Canalul Morilor; 3 802 loc. (1 iul. 1995): 1 857 de sex masc. și 1 945 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Viticultură. Satul Bocsig este menționat documentar, prima oară, în 1553. Castel în stilul Renașterii târzii, construit în 1860 de Alexandru, fostul rege al Serbiei din dinastia Karagheorghević, care, detronat în 1858, a emigrat la Bocsig. Cod poștal: 2855.

BOCȘA 1. Oraș în jud. Caraș-Severin, situat într-o mică depresiune din N M-ților Dognecea, la 170 m alt., pe râul Bârzava, străjuit de Culmea Mare, la S (617 m alt.) și de Dealul Areniș (549 m alt.), la N, la 24 km NV de municipiul Reșița; 19 215 loc. (1 iul. 1995): 9 400 de sex masc. și 9 815 fem. Supr.: 9,1 km²; densitatea: 2 135 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de min. de fier, min. complexe și marmură. Constr. metalice grele (poduri rulante, macarale portuare pivotante, macarale-turn), de utilaje metalurgice, miniere și agricole și piese auto. Prelucr. lemnului (cherestea); produse alim. (preparate din carne și lapte, panificație etc.). **Istoric.** Săpăturile arheologice, întreprinse la sf. sec. 19, în arealul Dealului Colțan, au scos la iveală urme de cultură materială din perioada de tranziție de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.), aparținând Culturii Coțofeni; în perimetrul Dealului (Culmea) Mare a fost identificat un cimitir de incinerație hallstattian, iar pe terit. fostei com. Bocșa Română a fost descoperit un tezaur datând din perioada stăpânirii romane în Dacia (106-271/275), format din 119 monede romane imperiale. Identificarea unor cărămizi ștampilate în această zonă atestă prezența unităților armatei romane aparținând *Legiunii a IV-a Flavia Felix*. Perimetrul actualului oraș a rezultat din unirea, în 1960, a două localit. rurale — *Bocșa Montană* (sau *Bocșa Vasiovei*, menționată documentar, prima oară, în 1437 și apoi în 1534, cu numele *Castrum Bokcha*) și *Bocșa Română*, atestată documentar din 1828, cu numele *Vallach Bogschan* — localit. contopite sub denumirea de Bocșa care, în același an (1960), a fost declarat oraș. În 1719, pe terit. fostei com. Bocșa Montană (sau Bocșa Vasiovei) a fost construit primul furnal, iar în 1722, al doilea furnal și o turnătorie, după această dată fiind aduși coloniști germani pentru dezvoltarea mineritului și a metalurgiei fierului. **Monumente:** Cetatea Cuiești (sec. 14), cucerită de către turci în 1551, renovată în 1595 de localnici și apoi distrusă de turci în 1658 (azi în ruină); bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1795, pictată în 1810 și restaurată în 1938), „Buna Vestire" (1755), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1808), „Pogorârea Duhului Sfânt" (1815, cu picturi din 1845); biserica romano-catolică (sec. 18, reconstruită în 1840); mânăstirea „Vasiova" (de maici) cu biserica având hramul „Sfântul Ilie", construită în trei luni (15 mai-aug. 1905) prin strădania călugărului Macarie Gușcă și sfințită abia în 1907. În 1933-1938, în cadrul ansamblului monahal, a fost construită o clădire cu etaj destinată atelierelor de țesut covoare. Prin Decretul 410 din 1959, atelierele de țesut au trecut în proprietatea statului, iar mânăstirea desființată (reînființată la 1 iul. 1990); posedă o importantă și valoroasă colecție de cărți bisericești vechi (*Adunarea cazaniilor*, 1793, Viena; *Dogmele credinței*, 1816, Neamț; *Pidalionul*, 1844, Neamț; *Explicarea Psalmilor*, 1853, București ș.a.); clădirea Primăriei (sec. 19). Cod poștal: 1725.

2. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Crasnei cu Dealurile Codrului, pe râul Sălaj; 3 477 loc. (1 iul. 1995): 1 742 de sex masc. și 1 735 fem. Haltă de c.f. În satul Bocșa, menționat documentar, prima oară, în 1349, se află casa natală a lui Simion Bărnuțiu (1808-1864), gânditor, om politic și revoluționar, vicepreședinte al Adunării de la Blaj din 3/15-5/17 mai 1848, în care există amenajat un muzeu memorial. Cod poștal: 4767.

BOCU, masiv deluros în Subcarpații Buzăului, între râurile Sărățel, la V, și Slănic, la E. Alt. max.: 809 m.

BOD, com. în jud. Brașov, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Brașov, pe râul Ghimbășel, în zona de confl. a acestuia cu Oltul; 4 087 loc. (1 iul. 1995): 2 082 de sex masc. și 2 005 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fabrică de zahăr (1889); produse de panificație. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, cartofi, lucernă, legume ș.a. Antenă de radio-emisie, insta-

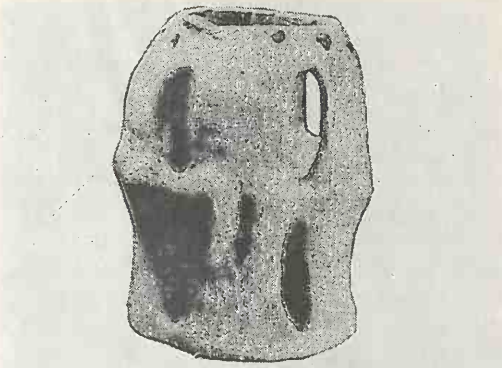

Bodeşti (2). „Hora de la Frumuşica"

lată în 1935. Staţie meteorologică. Aici s-a înregistrat, la 25 ian. 1942, minima absolută de temp. din România (–38,5°C). În satul Bod, menţionat documentar, prima oară, în 1368, se află o biserică evanghelică fortificată (sec. 16) şi o biserică ortodoxă având hramul „Sfântul Nicolae" (1776). Pădure de stejari (*Quercus robur*) ocrotiţi. Cod poştal: 2238.

BODEŞTI 1. → Buhuşi.

2. Com. în jud. Neamţ, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpaţii Neamţului, pe râul Cracău; 5 193 loc. (1 iul. 1995): 2 559 de sex masc. şi 2 634 fem. Centru de cojocărit. Pomicultură. În arealul com. B. au fost descoperite (1939-1942) vestigiile unei importante aşezări neolitice cu mai multe niveluri de locuire, aparţinând Culturii Cucuteni (milen. 4-3 î.Hr.), în care s-au găsit obiecte din piatră şlefuită şi silex, ustensile din os şi mai ales figurine feminine din lut, cu tors plat, şi vase ceramice, remarcabile prin bogăţia şi varietatea modelelor pictate. Caracteristic pentru plastica descoperită aici este vasul ajurat, numit de arheologi „Hora de la Frumuşica", la care părţile pline au silueta unui corp uman văzut din spate, oferind întregului ansamblu înfăţişarea unui grup dansând în horă. În satul Bodeştii de Jos se află biserica având hramul „Sfinţii Voievozi" (mijlocul sec. 17, cu pridvor adăugat în 1795), iar în satul Corni, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Boguslavul" (1740). Cod poştal: 5643.

BODOC 1. Masiv muntos în S Carpaţilor Orientali, în grupa munţilor vulcanici, limitat de Depr. Ciuc şi M-ţii Ciuc, la N, M-ţii Nemira, la NE, Depr. Târgu Secuiesc, la E, Râu Negru, la S, valea Oltului, la V şi M-ţii Harghita, la NV. Are o culme centrală, orientată N-S, din care se detaşează câteva vârfuri (Bodoc, 1 193 m, vf. Pădurii, 1 213 m, Cărpiniş ş.a.) legate prin înşeuări. Alcătuit din fliş cu intruziuni vulcanice. Alt. max.: 1 241 m (vf. Cărpiniş). Nod hidrografic. Acoperit cu păduri de fag. Expl. de andezit (Bixad, Micfalău). La poale apar numeroase izv. cu ape minerale (Băile Tuşnad, Malnaş, Turia, Bodoc etc.).

2. Com. în jud. Covasna, alcătuită din 3 sate, situată în N Depr. Sfântu Gheorghe, la poalele M-ţilor Bodoc şi Baraolt, la 549 m alt. pe râul Olt, la 15 km N de municipiul Sfântu Gheorghe; 2 666 loc. (1 iul. 1995): 1 409 de sex masc. şi 1 257 fem. Staţie de c.f. Expl. de argilă. Fabrică de cărămidă şi ţiglă. Staţie de îmbuteliere a apelor minerale. Creşterea ovinelor. Satul Bodoc este atestat documentar, prima oară, în 1332, iar satul Zălan în 1319. Staţiune balneoclimaterică de interes local, cu funcţionare permanentă, cu izv. de ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene, clorurate, folosite atât ca ape de masă, cât şi pentru tratarea afecţiunilor tubului digestiv (dispepsie gastro-intestinală, gastrite cu aciditate redusă), a celor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită, litiază biliară) şi renale (cură pentru diureză după infecţii urinare). În perimetrul satului Olteni au fost descoperite (1959) vestigiile unei aşezări neolitice, ale unei aşezări dacice, datând din a doua Epocă a fierului, ale unui castru roman din piatră (80 x 120 m) din sec. 2-3 şi ale unei aşezări civile romane (sec. 2-3). Biserică fortificată (sec. 15), cu portal în stil gotic; Castelul „Mikó" (1827), în satul Olteni. Cod poştal: 4033.

BOGATA, com. în jud. Mureş, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Mureş; 1 827 loc. (1 iul. 1995): 920 de sex masc. şi 907 fem. Haltă de c.f. Expl. de gaze naturale. Pe terit. satului Bogata, menţionat documentar, prima oară, în 1295, au fost descoperite vestigii din Epoca bronzului (ceramică de tip Wietenberg, cu decor bogat în spirale meandrate, roţi de teracotă etc.), din cea a fierului şi o aşezare feudală din sec. 12-14. Vechiul nume: *Bogata de Mureş*. Cod poştal: 4356.

BOGAŢI, com. în jud. Argeş, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteştiului cu Piem. Cândeşti, pe râul Budişteanca; 5 335 loc. (1 iul. 1995): 2 613 de sex masc. şi 2 722 fem. Expl. de petrol (în satele Bogaţi şi Glâmbocel). Viticultură. Cod poştal: 0341.

BOGAZCHIOI → Cernavodă.

BOGDA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în V Pod. Lipovei, la 200 m alt., în zona de izv. a râului Bega Veche, la 50 km NE de Timișoara; 474 loc. (1 iul. 1995): 240 de sex masc. și 234 fem. Stațiune balneoclimaterică de interes local, cu izv. de ape minerale carbogazoase, feruginoase, iodurate, oligominerale (mineralizare totală 717,7 g/litru), indicate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, ginecologice, ale rinichilor și căilor urinare etc. Buvete pentru cură cu apă minerală. Aici se organizează tabere de vară pentru vacanța elevilor. Satul Bogda este menționat documentar, prima oară, în 1436. Cod poștal: 1987.

BOGDANA 1. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Boian; 3 188 loc. (1 iul. 1995): 1 566 de sex masc. și 1 622 fem. Culturi de cereale. Cod poștal: 0740.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în Colinele Tutovei, pe râul Bogdana; 1 716 loc. (1 iul. 1995): 825 de sex masc. și 891 fem. Viticultură. Satul Bogdana este atestat documentar în 1469. Biserică având hramul „Schimbarea la Față" (sec. 19), în satul Găvanu. Cod poștal: 6559.

3. Mânăstirea ~ → Ștefan cel Mare (2).

BOGDAND, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în S Dealurilor Codrului, pe interfluviul Cerna—Maia; 3 652 loc. (1 iul. 1995): 1 801 de sex masc. și 1 851 fem. Satul Bogdand este menționat documentar, prima oară, în 1383. În satul Corund, atestat documentar, prima oară, în 1423, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1723), cu decor sculptat la portal și stâlpii pridvorului și cu picturi pe pereții interiori executate în 1798. Cod poștal: 3978.

BOGDAN VODĂ, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Maramureș, pe râul Iza; 3 682 loc. (1 iul. 1995): 1 841 de sex masc. și 1 841 fem. Constr. de piese auto; producție de covoare persane. Satul Bogdan Vodă, numit până la 17 febr. 1968 *Cuhea*, menționat documentar, prima oară, în 1352, se pare că a fost reșed. voievodului Bogdan I (primul domn de sine stătător al Moldovei, 1359-1365). Acest fapt este atestat de descoperirea (1964-1965), pe un promontoriu de deasupra Izei, a urmelor unei temelii din piatră a unei locuințe (12 x 9 m) incendiate, care se pare că a aparținut voievodului Bogdan I, în care s-au găsit balamale, cuie din fier, vârfuri de săgeți, ceramică, pinteni de cavaleri, lănci din fier ș.a. Această pre-

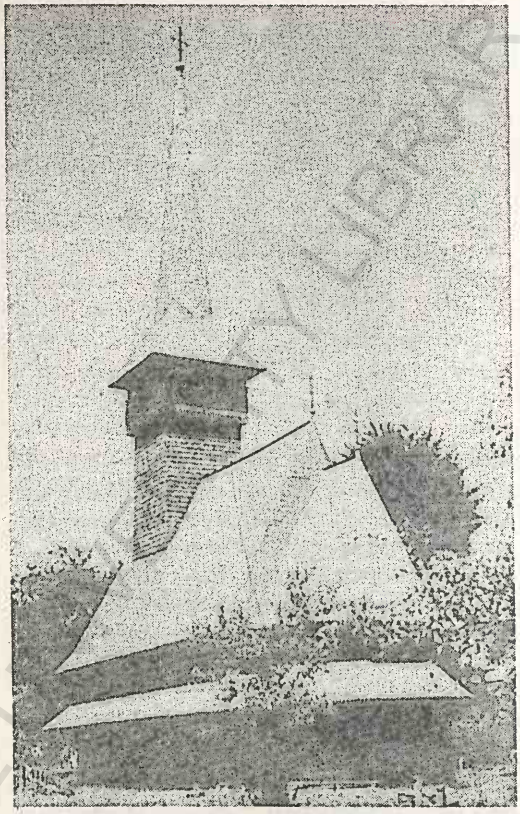

Bogdan Vodă. Biserica „Sfântul Nicolae"

supusă reșed. voievodală era înconjurată de pavaj și de o palisadă. Tot aici, au fost descoperite fundațiile unei biserici din piatră (23 x 11,50 m) datând din prima jumătate a sec. 14. În satul Bogdan Vodă se află o biserică cu hramul „Sfântul Nicolae", construită din bârne de brad, în anii 1718-1722, pe locul alteia incendiată de tătari în 1717; este unul dintre cele mai valoroase monumente de acest fel din țară. Biserica păstrează picturi interioare originare, un candelabru din lemn sculptat (1722), un clopot din 1801 și câteva cărți vechi valoroase (*Octoih*, 1750, *Evanghelia*, 1760, *Triod*, 1771). Tot aici există o casă din lemn din 1780 care a aparținut lui Vasile Deac. Anual, în satul Bogdan Vodă are loc, la mijlocul lunii mai, o manifestare populară ciobănească, asemănătoare cu cea a „Sâmbrei oilor", numită local „Ruptul sterpelor". Cod poștal: 4999.

BOGDĂNEȘTI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 2 sate, situată în SV Depr. Cașin, pe râul Oituz;

2 591 loc. (1 iul. 1995): 1 276 de sex masc. și 1 315 fem. Centru pomicol (meri, peri, pruni). Săpăturile arheologice au scos la iveală o așezare din Epoca bronzului, constituită din bordeie cu podine din lut și vetre din pietre, cu ceramică bogată (căni cu o toartă, cești, amfore, castroane, borcane etc.). Biserică cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (1778, cu adăugiri din 1929). Cod poștal: 5460.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită dintr-un sat, situată în N Subcarpaților Neamțului, pe râul Râșca; 3 797 loc. (1 iul. 1995): 1 936 de sex masc. și 1 861 fem. Biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Voievozi" (1779, refăcută în 1805, cu pridvor adăugat în 1879). Cod poștal: 5787.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în Colinele Tutovei, pe râul Bogdănești; 3 063 loc. (1 iul. 1995): 1 503 de sex masc. și 1 560 fem. Satul Unțești este atestat documentar în 1499, iar satele Bogdănești și Vlădești, în 1528. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1792), „Sfinții Voievozi" (1794) și „Sfântul Nicolae" (1801, refăcută în 1851), în satele Orgoiești, Vlădești și Bogdănești. Cod poștal: 6438.

BOGDĂNIȚA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în Colinele Tutovei, pe interfluviul dintre râurile Bogdana și Horoaia; 1 350 loc. (1 iul. 1995): 683 de sex masc. și 667 fem. Satul Tunșești este menționat documentar, prima oară, în 1453, iar Rădoești, în 1617. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Trei Ierarhi" (1794) și „Sfântul Nicolae" (1833), în satele Cepești și Cârțibași; în satul Bogdănița se află biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1847) a fostului schit Fundul Bogdăniței. Cod poștal: 6439.

BOGHEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 9 sate, situată în SV Colinelor Tutovei, pe stg. râului Zeletin; 1 766 loc. (1 iul. 1995): 874 de sex masc. și 892 fem. Satele Pleșești și Prisecani sunt menționate documentar, prima oară, în 1491, Plăcinteni în 1495, iar Iguani în 1569. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 17, reparată în sec. 20), în satul Chițcani. Cod poștal: 5418.

BOGHIȘ → Nușfalău.

BOHOLT → Șoimuș.

BOIAN 1. Câmpie în S României, parte componentă a Câmpiei Române, cuprinsă între Platforma Cotmeana, la N, râul Vedea, la E, fl. Dunărea, la S, și râul Olt, la V, drenată median, de la NV la SE, de Călmățui. Este formată din câmpuri interfluviale largi (7-18 km lățime), slab fragmentate, cu o ușoară înclinare spre SE, acoperite cu depozite groase de loess (20-30 m), afectate de depresiuni de tasare (crovuri sau găvane), unele de dimensiuni foarte mari (200 ha; ad.: 4-5 m). Partea de S a Câmpiei B. este constituită din terasele și lunca Dunării, având alt. mai mici (20-60 m). Alt. max.: 171 m. Culturi de cereale, plante tehnice și legume pe soluri cernoziomice, fertile în condiții de umiditate normală.

2. Lac situat în lunca Dunării, în SE Câmpiei Române, pe terit. jud. Călărași. Supr.: 230 ha. Importanță piscicolă.

3. Cultură materială din Neoliticul mijlociu (milen. 5-4 î.Hr.), descoperită pe ins. Ulmilor din lacul Boian, de pe terit. satul Vărăști, com. Dorobanțu, jud. Călărași, caracterizată prin patru faze de dezvoltare, în cadrul cărora s-au identificat locuințe, obiecte din silex și piatră șlefuită, ceramică bogat decorată prin excizie, cu motive spiralate-meandrice, plastică din lut sau os (figurine zoomorfe și antropomorfe), obiecte de podoabă (mărgele din marmură, coliere din cochilii de scoici etc.). Aceste caracteristici, tipice Neoliticului mijlociu, au dat numele culturii B. a cărei arie de răspândire maximă a cuprins Muntenia, SE Transilvaniei, Moldova de S, Dobrogea și NE Bulgariei.

BOIANU MARE, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Viișoarei, în apropierea izv. râului Inot; 1 465 loc. (1 iul. 1995): 710 de sex masc. și 755 fem. Satul Boianu Mare este menționat documentar, prima oară, în 1358. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1686, cu adăugiri din sec. 19 și picturi din sec. 18), în satul Boianu Mare. Cod poștal: 3790.

BOIȘOARA, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 3 sate, situată în NE Depr. Loviștea, la poalele de SV ale M-ților Făgăraș; 2 123 loc. (1 iul. 1995): 1 090 de sex masc. și 1 033 fem. Biserică având dublu hram — „Buna Vestire și Cuvioasa Parascheva" (ante 1816), în satul Bumbuești. Cod poștal: 1085.

BOIU MARE, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Boiului (Pod. Someșan); 1 398 loc. (1 iul. 1995): 713 de sex masc. și 685 fem. Expl. de bentonit. Satul Boiu Mare este menționat documentar, prima oară, în 1405. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae"

(1757), în satul Frâncenii Boiului. Cod poștal: 4874.

BOKCHA → Bocșa (1).

BOLBOȘI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Dealurile Jiului, pe râul Jilțu; 3 396 loc. (1 iul. 1995): 1 730 de sex masc. și 1 666 fem. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1755-1757, refăcută în 1818), în satul Bălăcești. Cod poștal: 1446.

BOLDEȘTI-GRADIȘTEA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Săratei, la confl. râului Râiosu cu Bălana; 2 176 loc. (1 iul. 1995): 1 196 de sex masc. și 1 080 fem. Expl. de petrol. Reșed. com. este satul *Boldești*. Cod poștal: 5033.

BOLDEȘTI-SCĂENI, oraș în jud. Prahova, situat la poalele de SV ale Dealului Seciu, pe valea Teleajenului, la ieșirea acestuia din Subcarpații Prahovei, la 250-300 m alt., la 14 km N de Ploiești; 11 635 loc. (1 iul. 1995): 5 682 de sex masc. și 5 953 fem. Supr.: 5,4 km²; densitatea : 2 155 loc./km². Stație de c.f. Expl. de petrol și gaze naturale. Fabrici de geamuri, de sticlărie și de mucava. Centru viticol și pomicol. Istoric. Orașul s-a format prin contopirea (17 febr. 1968) satelor Boldești (atestat documentar în 1600 și 1778) și Scăeni (*Scăieni*, *Scăiani* sau *Scăuiani*, menționat documentar în 1543 și 1581). La Scăeni, între 10 mart. 1835 și 30 sept. 1836, a funcționat un falanster (organizație social-economică primară, formată din c. 2 000 de persoane, care urma să funcționeze ca asociație de producție și consum bazată, îndeosebi, pe îndeletniciri agricole), înființat de Teodor Diamant (socialist-utopic), cu ajutorul boierului Emanoil Bălăceanu, după modelul falansterului preconizat de socialistul-utopic francez Charles Fourier. Orașul B.-S. are în subordine ad-tivă localit. componentă Seciu. În oraș se află ruinele bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1812) și monumentul lui Teodor Diamant, operă din 1977 a sculptorilor E. Tudorache și Șt. Macovei. În localit. componentă Seciu există biserica având hramul „Sfânta Treime" (sec. 18). Cod poștal: 2085.

BOLDU, com. în jud. Buzău, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Râmnicului; 2 344 loc. (1 iul. 1995): 1 154 de sex masc. și 1 190 fem. Expl. de gaze naturale. Viticultură. Satul Boldu este atestat documentar în 1830. Cod poștal: 5280.

BOLDUR, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Lugojului; 2 500 loc. (1 iul. 1995): 1 164 de sex masc. și 1 336 fem. Satul Boldur este menționat documentar, prima oară, în 1290. Cod poștal: 1828.

BOLINTIN-DEAL, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, la 20 km V de București; 6 238 loc. (1 iul. 1995): 3 044 de sex masc. și 3 194 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Bolintin-Deal se află bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1886) și „Sfântul Nicolae" (sf. sec. 19) și conacele „Hubert" (azi Spital comunal) și „Băleanu" — ambele de la începutul sec. 20. Cod poștal: 8140.

BOLINTIN-VALE, oraș în jud. Giurgiu, situat în Câmpia Vlăsiei, pe stg. văii Argeșului, la 25 km V de București; 11 496 loc. (1 iul. 1995): 5 669 de sex masc. și 5 827 fem. Supr.: 8 km²; densitatea: 1 437 loc./km². Expl. de balast. Fabrici de tricotaje, de confecții metalice, de prelucr. a lemnului și alim. (preparate din lapte). Tăbăcărie. Complex de industrializare a legumelor și fructelor. Reparații auto. Moară (1920). Istoric. Prima mențiune documentară a localit. datează din perioada 1426-1450, aflându-se printre cele 63 de așezări rurale consemnate în acest interval în Țara Românească. Aici a poposit Tudor Vladimirescu, la 16 mart. 1821, în drum spre București, lansând o proclamație către locuitorii Bucureștiului pentru a se solidariza cu mișcarea condusă de el. Declarat oraș la 18 apr. 1989. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 B.-V. a făcut parte din jud. Ilfov. În prezent, are în subordine ad-tivă 3 sate: Crivina, Malu Spart, Suseni. Monumente: Conacul familiei boierești Băleanu (sec. 17); biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1832, cu refaceri ulterioare); monumentul funerar și statuia scriitorului Dimitrie Bolintineanu (născut la Bolintin-Vale în 1819 — mort 1872), realizate de sculptorul Carol Storck. În satul Malu Spart se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1880). Cod poștal: 8139.

BOLOTEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de SE ale Măgurii Odobești, pe râul Putna; 4 396 loc. (1 iul. 1995): 2 201 de sex masc. și 2 195 fem. Nod rutier. Centru viticol și de vinificație. Satul Bolotești, menționat documentar, prima oară, în 1565, s-a numit, până în sec. 17, *Târgoveți*. Satul Găgești este atestat

documentar în 1610, iar Căpotești (azi desființat și înglobat în satul Putna) în 1626. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1702), în satul Bolotești. Cod poștal: 5370.

BOLVAȘNIȚA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în N culoarului depresionar Timiș-Cerna, la poalele de V ale Muntelui Mic; 1 695 loc. (1 iul. 1995): 857 de sex masc. și 838 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Bolvașnița este menționat documentar, prima oară, în 1376. Cod poștal: 1666.

BONCHII, Peștera ~, peșteră în V României, în partea centrală a M-ților Pădurea Craiului (M-ții Apuseni), în raza com. Roșia (jud. Bihor). Lungime: 2 300 m. Are forma unui coridor, străbătut de un pârâu subteran, cu numeroase săli largi (unele cu însemnate formațiuni stalagmitice), centrale sau colaterale, și sifoane. Greu accesibilă.

BONCUȚA, pas în Carpații de Curbură, într-o zonă de înșeuare dintre M-ții Ciucaș, în V, și Siriu, în E, în apropiere de izv. râului Siriu Mare, la 1 078 m alt.

BONȚIDA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Transilvaniei (Câmpia Fizeșului), pe dr. Someșului Mic; 4 245 loc. (1 iul. 1995): 2 174 de sex masc. și 2 071 fem. Stație de c.f. Herghelie. Topitorie de cânepă. În satul Bonțida, menționat documentar, prima oară, în 1263, se află castelul „Banffy", cu turnuri rotunde la colțuri, construit în 1652, după planurile arhitectului Agostino Serena, modificat și amplificat în stil baroc de arhitectul J. Fischer von Erlach (după 1750) și amplificat din nou în 1850 (o aripă nouă) de arhitectul A. Kagerbauer și o biserică din sec. 13, cu refaceri ulterioare și cu amvon din 1720, construit de David Sipoș. În satul Coasta există conacul „Dujardin" (sec. 18-19), iar în satul Răscruci, castelul „Banffy" (sec. 18) și o biserică reformată (sec. 17). Cod poștal: 3479.

BORĂSCU, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în zona Dealurilor Jiului, pe râul Borăscu; 3 874 loc. (1 iul. 1995): 1 960 de sex masc. și 1 914 fem. Schitul Săroiu (sec. 19). Muzeu etnografic. Biserică din lemn cu dublu hram — „Sfântul Dimitrie și Sfântul Ioan Botezătorul" (1821), în satul Scorușu. În perioada 1 ian. 1965 și 17 febr. 1968, satul și com. B. s-au numit *Livada*. Cod poștal: 1447.

BORCA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată la poalele M-ților Bistriței și Stânișoarei, pe valea superioară a Bistriței moldovenești, în zona de confl. cu râurile Borca și Sabasa; 6 512 loc. (1 iul. 1995): 3 319 de sex masc. și 3 193 fem. Centru forestier. Stațiune balneoclimaterică de interes local. Numele localit. provine de la un izv. cu apă minerală alcalină, cloruro-sodică, numit local „borcut". Monument închinat eroilor căzuți pe câmpurile de luptă în primul război mondial. Cod poștal: 5673.

BORCEA 1. Braț stg. al Dunării, în cursul ei inf., pe terit. României, care se desprinde la 5 km amonte de municipiul Călărași și se unește apoi cu „albia mamă", la 6 km N de Hârșova. Are un curs meandrat, pe o distanță de 100 km, limitând, la V, Balta Ialomiței. Navigabil pentru vase de mic tonaj. După difluența din amonte de Călărași, B. are un debit redus (c. 10% din apele fl.), majoritatea vol. (c. 90%) dirijându-se pe brațul Dunărea Veche. După ce B. primește aportul brațului intermediar Bala (sau *Brațul Rău*), în aval de com. Unirea (jud. Călărași), care îl leagă cu Dunărea Veche, debitul crește considerabil (c. 61%), iar albia se lățește la 300-450 m. Din apele B. se alimentează marile sisteme de irigații de la Jegălia (20 mii ha), Pietroiu—Ștefan cel Mare (80 mii ha), Gălățui—Călărași (54 mii ha) ș.a. Pe malul stg. al B. se află municipiile Călărași și Fetești. Brațul B. este traversat, la Fetești, de două poduri feroviare (unul construit de ing. Anghel Saligny, în 1890-1895 și altul realizat în 1985-1987) și de un pod rutier (1985-1987) care asigură legăturile între Muntenia și Dobrogea pe o variantă mult scurtată. Podul rutier de la Fetești face parte integrantă din magistrala rutieră ce se construiește între București și Constanța.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în E Câmpiei Bărăganului, pe stg. Brațului Borcea; 9 816 loc. (1 iul. 1995): 4 922 de sex masc. și 4 894 fem. Haltă de c.f. (inaugurată la 26 sept. 1896). Complex avicol. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Cocargeaua*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8581.

BORDEI VERDE, com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Brăilei; 2 960 loc. (1 iul. 1995): 1 487 de sex masc. și 1 473 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale. Satul Bordei Verde a fost întemeiat în 1858. Biserică (1860-1870). Cod poștal: 6076.

BORDEŞTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpaţii Vrancei, pe dr. râului Râmna; 1 911 loc. (1 iul. 1995): 901 de sex masc. şi 1 010 fem. Ruinele fostei mânăstiri B. (sec. 17) şi biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1698), ctitorie a căpitanului Mihăilă Ioniţă, în satul Bordeşti. Cod poştal: 5326.

BORDUŞANI, com. în jud. Ialomiţa, alcătuită din 2 sate, situată în E Câmpiei Bărăganului, pe stg. Braţului Borcea; 5 427 loc. (1 iul. 1995): 2 755 de sex masc. şi 2 672 fem. Cherhana. Moară (începutul sec. 20). Culturi de cereale. Pomicultură. Creşterea porcinelor. În perimetrul satului Bordușani au fost descoperite urmele unei aşezări neolitice aparţinând Culturii Gumelniţa (milen. 4-3 î.Hr.), în care s-au găsit unelte din piatră, silex, os şi corn şi vestigiile unei aşezări daco-getice din sec. 2 î.Hr., în care au fost identificate fragmente de vase ceramice lucrate la roată şi decorate cu picturi sau prin lustruire. Biserică având hramul „Sfântul Ilie" (sec. 18, refăcută în 1838), în satul Bordușani. Cod poştal: 8588.

BORLEŞTI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 5 sate, situată în V Depr. Cracău—Bistriţa, la poalele de E ale M-ţilor Goşmanu, pe râul Nechitu; 9 268 loc. (1 iul. 1995): 4 713 de sex masc. şi 4 555 fem. Zăcăminte de săruri de potasiu şi de magneziu. Fabrică de conf. În satul Nechit se află Mânăstirea Horăicioara (de călugări) cu biserică având hramul „Schimbarea la Faţă" (sec. 19), cu zidăria refăcută şi repictată în 1991. Cod poştal: 5622.

BOROAIA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpaţii Neamţului, pe dr. râului Moldova; 4 736 loc. (1 iul. 1995): 2 309 de sex masc. şi 2 427 fem. Biserică din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1808), în satul Boroaia. Cod poştal: 5789.

BOROD, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în E Depr. Vad-Borod, la poalele M-ţilor Plopiş şi Pădurea Craiului, pe râul Borod; 4 395 loc. (1 iul. 1995): 2 218 de sex masc. şi 2 177 fem. Expl. de cărbune brun şi argilă refractară. Pomicultură. Satul Borod este menţionat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294. Punct fosilifer (în satul Cornitel). Cod poştal: 3594.

BOROŞNEU MARE, com. în jud. Covasna, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Târgu Secuiesc, pe stg. Râului Negru; 2 896 loc. (1 iul. 1995): 1 455 de sex masc. şi 1 441 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Complex de creştere a bovinelor. Satul Boroşneu Mare este menţionat documentar, prima oară, în 1332. În satul Leţ au fost descoperite (1949, 1955) vestigiile unei aşezări neolitice, cu mai multe niveluri de locuire, în care s-a găsit ceramică de tip Criş şi Boian. Vestigii ale unui castru roman auxiliar, construit în anii 110-120 pe drumul dintre Pasul Oituz şi Pasul Bran. În satul Dobolii de Sus se află o biserică reformată din sec. 16, construită în stil gotic târziu, cu picturi murale din 1667 şi strane pictate în 1773, iar în satul Boroşneu Mic există conacul „Tompa" (sec. 18) şi o biserică din sec. 18. Cod poştal: 4042.

BORSEC 1. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, în Carpaţii Orientali, dominată de M-ţii Giurgeu, la S-SV, şi M-ţii Bistriţei, la E-NE, drenată de Valea Vinului (afl. dr. al Bistricioarei). Supr.: 30 km². Relief colinar şi de terase joase. Climă răcoroasă (media termică anuală 4°C) şi precipitaţii bogate (800 mm/anual). Păduri de răşinoase. Numeroase izv. cu ape minerale. Importantă zonă turistică.

2. Oraş în jud. Harghita, situat în depresiunea cu acelaşi nume, la 860-880 m alt., pe Valea Vinului; 3 128 loc. (1 iul. 1995): 1 523 de sex masc. şi 1 605 fem. Supr.: 1,7 km²; densitatea: 1 840 loc./km². Expl. de cărbune, turbă şi travertin. Fabrică de confecţii. Renumită staţiune balneoclimatică, de interes general, cu funcţionare permanentă, cu izv. de ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, alcalino-feroase, hipotone, cunoscute şi recomandate pentru acţiunea lor tămăduitoare încă din 1594. În 1767, B. figura printre cele mai importante staţiuni balneare. În 1805, un ing. vienez ia în arendă izv. minerale de la B. pe timp de 28 de ani, organizând îmbutelierea apelor minerale în sticle, ca ape de masă, iar în 1884 ia fiinţă Staţia de îmbuteliere a apelor minerale. În 1889 au început expl. de turbă pentru „băi de nămol". Recunoaşterea internaţională a calităţilor terapeutice ale apelor minerale de la B. a fost confirmată de acordarea mai multor distincţii: Medalia de merit a Târgului Internaţional de la Viena (1873); Medalia de argint şi Diploma de onoare acordate în 1876 la Expoziţiile internaţionale de la Berlin şi, respectiv, Trieste; Diploma de onoare a Expoziţiei Internaţionale de la Paris (1878). Medicii specialişti indică staţiunea B. pentru tratarea afecţiunilor cardiovasculare (insuficienţă mitrală şi aortică compensată, hipertensiune arterială, varice), endocrine

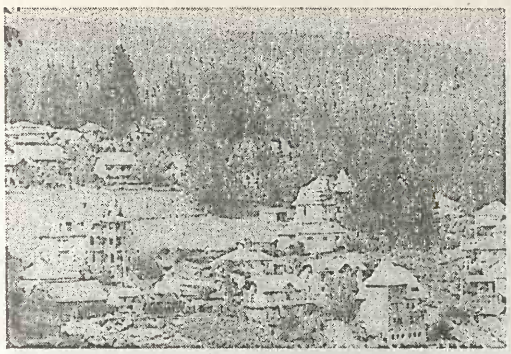

Borsec (2). Aspect din staţiune

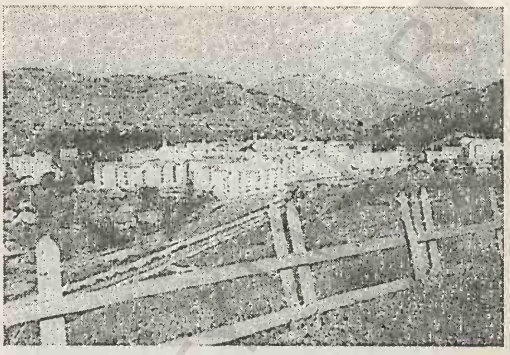

Borşa (1). Vedere generală

(hipertiroidie, boala Basedow, stări prepuberale la copii supraponderali), hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistite cronice necalculoase), a bolilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, constipaţii cronice, colite cronice nespecifice), ale rinichilor şi căilor urinare etc. Numeroase buvete pentru cură internă cu apă minerală. Staţiunea B. a fost declarată oraş în 1956. Biserică din lemn, ortodoxă (fostă greco-catolică), construită în 1847. În arealul oraşului B. se găsesc câteva exemplare dintr-o specie de mesteacăn de mici dimensiuni (*Betula humilis*), ocrotite de lege, precum şi mlaştina Budos (ocrotită de lege). Cod poştal: 4222.

BORŞ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia de Vest, la graniţa cu Ungaria, la 12 km NV de municipiul Oradea; 3 189 loc. (1 iul. 1995): 1 542 de sex masc. şi 1 647 fem. Uzină de alumină. Punct de vamă, rutier, modernizat în anii 1991-1995 şi redat traficului la 15 iul. 1995 (extins pe o supr. de 9 ha). Satul Borş apare menţionat documentar, prima oară, în 1215. În arealul satului Sântion au fost descoperite (1955) vestigiile unei aşezări din Epoca bronzului, aparţinând Culturii Otomani (sec. 19-13 î.Hr.), un cimitir de înhumaţie în care s-au găsit câteva inele din argint (sec. 11 d.Hr.) şi urmele unei aşezări feudale (sec. 11-13). Cod poştal: 3731.

BORŞA 1. Oraş în extremitatea nordică a României, în jud. Maramureş, situat în E Depr. Maramureş, la 660-950 m alt., la poalele M-ţilor Rodna şi Maramureş, pe cursul superior al Vişcului, la 157 km E de Baia Mare; 27 566 loc. (1 iul. 1995): 13 952 de sex masc. şi 13 614 fem. Supr.: 26,5 km^2; densitatea: 1 040 loc./km^2. Punct final de c.f. Expl. de plumb, zinc, cupru şi andezite (Băile Borşa). Uzină de flotaţie şi preparare a min. Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea, mobilă, plăci aglomerate din lemn). Produse alim. (preparate din lapte, băuturi alcoolice, panificaţie). Centru pomicol. Istoric. Menţionat documentar, prima oară, ca aşezare rurală, în 1365 şi apoi în 1450. Locuitorii din B. au opus o dârză rezistenţă (4 sept. 1717) hoardei de tătari care se retrăgea spre Moldova, după ce devastase localit. de pe valea Someşului. Înainte de 1944 era un important centru de desfăşurare a târgurilor săptămânale şi anuale. Declarat oraş la 17 febr. 1968. Are în subordine ad-tivă localit. componentă Băile Borşa. **Monumente:** biserica din lemn având hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1700), cu decor sculptat în lemn şi picturi interioare executate pe lemn în 1775; obeliscul ridicat, pe o înălţime numită „Preluca Tătarilor", în amintirea victoriei obţinute de localnici asupra tătarilor invadatori în 1717. La 12 km NE de centrul oraşului B. se află *Complexul turistic B.*, amplasat la poalele M-ţilor Rodna şi Maramureş, la 700-850 m alt., pe valea superioară a Vişcului, în apropiere de Pasul Prislop (1 414 m alt.), pe şoseaua rutieră modernizată care face legătura între Transilvania şi Bucovina, într-o zonă de mare aflux turistic. Izv. cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, cu efecte curative în tratarea infecţiilor rinichilor şi căilor urinare, ale bolilor cronice ale tubului digestiv etc., climatul submontan, tonic-stimulant, cu aer curat, lipsit de praf şi alergeni, puternic ozonizat, variatele posibilităţi de practicare a turismului montan şi a sporturilor de iarnă (numeroase trasee marcate,

pârtii de schi cu diferite grade de dificultate, trambulină olimpică naturală (113 m înălțime) amenajată pentru sărituri cu schiurile, linia de teleferic (de 1 900 m lungime și 500 m diferență de nivel) și teleschi în continuare (790 m lungime), care leagă complexul turistic B. cu vf. Runcu Știolului, 1 611 m alt. etc., prezența hotelurilor și vilelor moderne, toate la un loc contribuie la desfășurarea activităților turistice non-stop, ce imprimă acestui complex turistic caracteristicile unei veritabile stațiuni climaterice și de odihnă. În raza orașului se află stâncăriile de la Sălhoi (cu plante rare) și rezervația cu *Cochlearia pyrenaica* de la Zâmbioslăvii din M-ții Maramureșului. Cod poștal: 4990.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Clujului, pe râul Borșa; 1 813 loc. (1 iul. 1995): 904 de sex masc. și 909 fem. Pomicultură. În satul Borșa, menționat documentar, prima oară, în 1315, se află un castel (sec. 19), iar în satul Ciumăfaia există o biserică din sec. 16-19, cu amvon construit în 1745 de David Sipoș. Cod poștal: 3433.

BORZEȘTI, localit. componentă a municipiului Onești, jud. Bacău. Combinat chimic. Are două centrale electrice și de termoficare (Borzești I, intrată în funcțiune în 1956, și Borzești II, în 1975). După cum menționează istoricul Grigore Tocilescu în *Istoria Românilor*, se pare că aici s-a născut Ștefan cel Mare (în anul 1436). La B. se află biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", de mari dimensiuni (26,20 lungime și 10,30 m lățime), ctitorie din anii 1493-1494 a domnului Ștefan cel Mare și a fiului său Alexandru (sfințită la 12 oct. 1494), având fațadele decorate cu ceramică smălțuită (de culoare verde, galbenă, cafeniu deschis, portocaliu), în alternanță cu cărămidă și piatră brută. Biserica a fost restaurată în 1904-1905, 1924 și 1994 (resfințită la 12 oct. 1994). La B. se află un stejar secular (ocrotit de lege). Cod poștal: 5463.

Borzești. Biserica „Adormirea Maicii Domnului"

BOSANCI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Sucevei; 6 737 loc. (1 iul. 1995): 3 386 de sex masc. și 3 351 fem. Centru pomicol și de țesături populare. Biserică din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva", construită în 1792 și strămutată, în 1949, din satul Poiana (com. Brusturi-Drăgănești, jud. Neamț) în satul Cumpărătura. Rezervație floristică (Fânațele seculare Bosanci-Ponoare, 24,4 ha), cu bogate și variate specii de plante mezoxerofile și xerofile (migdalul pitic/*Prunus tenella*, jaleșul de stepă/*Salvia nutans*, ruscuța de primăvară/*Adonis vernalis*, barba boierului/*Ajuga laxmanni*, gladiola sălbatică/*Gladiolus imbricatus*, stânjenelul/*Iris hungarica*) și cu numeroase specii de lepidoptere. La poalele Dealului Strâmbu apar izvoare reci care au creat condiții favorabile pentru dezvoltarea unor specii de plante iubitoare de umezeală (bulbucii de munte/*Trollius europaeus*, trifoiștea/*Menyanthes trifoliata* ș.a.). Cod poștal: 5824.

BOSIA, denumirea, până la 20 mai 1996, a com. *Ungheni*.

BOȘOROD, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Șureanu, pe Pârâul Luncanilor; 2 308 loc. (1 iul. 1995): 1 148 de sex masc. și 1 160 fem. Expl. de marmură (în satul Luncani). În satul Boșorod, menționat documentar, prima oară, în 1733, pe Dealul Piatra Roșie, au fost descoperite (1949-1952) urmele unei cetăți dacice construită din piatră, cu cinci turnuri și o poartă, datând din sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr., care făcea parte din sistemul de fortificații din M-ții Orăștiei, menită să apere, dinspre V, capitala Dacici — Sarmizegetusa Regia. Aici au fost găsite o sabie din fier, de origine celtică, învelișul unui scut de paradă, din fier forjat, cu reliefuri reprezentând un bour în medalion, un candelabru din bronz, cu trei brațe, un bust din bronz reprezentând-o, probabil, pe zeița Bendis ș.a. Cetatea *Piatra Roșie* a fost cucerită și distrusă de romani în anul 106 d.Hr. În satul Chitid se află biserica de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), în satul Luncani, o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), iar în satul Alun, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită,

în 1938, din marmură, cu picturi murale originare în interior. Pe terit. satului Cioclovina se află peștera Cioclovina Uscată (→), unde a fost găsită o cutie craniană de tip *homo sapiens fosilis* (c. 60 000-10 000 î.Hr.). Cod poștal: 2639.

BOȘOTENI → Teslui (3).

BOTANU → Dâlma.

BOTENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în N Piem. Cândești, pe râul Argeșel; 3 022 loc. (1 iul. 1995): 1 504 de sex masc. și 1 518 fem. Aeroport militar. Expl. de lignit și de gips. Biserica „Sfântul Gheorghe" (1827), în satul Lunca. Cod poștal: 0409.

BOTEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată pe stg. râului Moldova; 6 043 loc. (1 iul. 1995): 3 004 de sex. masc. și 3 069 fem. În arealul satului Văleni au fost descoperite (1959-1963 și după 1963) vestigiile unor așezări neolitice aparținând Culturii Cucuteni (milen. 4-3 î.Hr.), fazele A și B, în care s-au găsit figurine antropomorfe feminine, ceramică pictată ș.a. și urmele unor așezări din Epoca bronzului (Cultura Noua, sec. 14-12 î.Hr.), cu inventar de ceramică tipică. Tot la Văleni a fost identificată o așezare carpică din sec. 2-3 d.Hr., fortificată cu val, palisadă și șanț, în care s-au găsit fructiere, căni, oale, urne, căței de tradiție dacică, amfore, cești, oenochoe din import. Pe terit. com. se află celebrul Han al Ancuței (sec. 19). Parc dendrologic (3 ha), în satul Văleni, cu frumoase specii rare de brad argintiu (*Abies concolor*), arborele pagodelor (*Ginkgo biloba*), pin negru (*Pinus nigra*), pin roșu de Canada (*Pinus banksiana*), brad de Grecia (*Abies cephalonica*), chiparos japonez (*Chamaecyparis pisifera*) etc. Cod poștal: 5593.

BOTIZ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Someșului; 4 794 loc. (1 iul. 1995): 2 447 de sex masc. și 2 347 fem. Haltă de c.f. În satul Botiz, menționat documentar, prima oară, în 1364, se află clădirea Curiei romano-catolice (sec. 18), azi Primăria, iar în satul Agriș există o biserică din sec. 15. Cod poștal: 3911.

BOTIZA, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în S Depr. Maramureș, la poalele de NV ale M-ților Țibleș, pe râul Botiza, la 50 km SE de municipiul Sighetu Marmației; 2 972 loc. (1 iul. 1995): 1 481 de sex masc. și 1 491 fem. Expl. forestiere și de marne. Izv. cu ape minerale carbogazoase, clorurate, sodice, sulfuroase, bicarbonatate, folosite local. Renumit centru de prelucr.

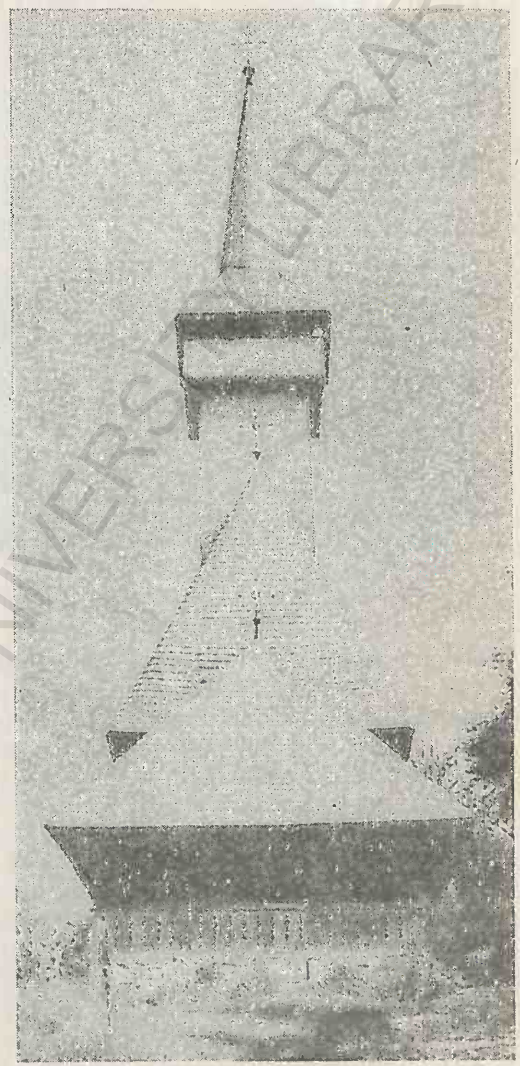

Botiza. Biserica din lemn „Cuvioasa Parascheva"

artistică a lemnului (lăzi de zestre, porți sculptate) și a lânii (cergi). Satul Botiza este menționat documentar, prima oară, în 1373, iar apoi în 1385. Biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1796, strămutată în 1899 din satul Vișeu de Sus). Până la 10 apr. 1995, com. B. a avut în componența ei satul Poienile Izei, devenit, după această dată, comună de sine stătătoare. Cod poștal: 4997.

BOTOROAGA, com. în jud. Telcorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Gărvanu-Burdea,

pe râul Călnișteа; 6 801 loc. (1 iul. 1995): 3 343 de sex masc. și 3 458 fem. Stație de c.f. (în satul Botoroaga). Nod rutier. Moară (în satul Târnava). Culturi de cereale, de floarea-soarelui, plante de nutreț, legume etc. Cod poștal: 0628.

BOTOȘANA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Sucevei; 5 052 loc. (1 iul. 1995): 2 504 de sex masc. și 2 548 fem. Renumit centru de confecționare a cojoacelor, bundițelor și chimirelor. Pe terit. com. B. s-au descoperit vestigii materiale aparținând populației trace din perioada de trecere de la Epoca bronzului (Cultura Noua — sec. 14-12 î.Hr.) la prima vârstă a fierului (sec. 9 î.Hr.), o așezare geto-dacică din sec. 2 î.Hr.-2 d.Hr., precum și o importantă așezare și un cimitir ale populației românești din sec. 5-7 (urme de bordeie, cu sobe din piatră, ceramică cenușie modelată pe roată). Biserici din lemn, cu hramurile „Sfântul Dumitru" (construită în 1810 de meșterul Grigore Ulian din Câmpulung; iconostas din 1815; clopotniță din 1810) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18, strămutată în 1837 din satul Pârteștii de Jos), în satele Botoșana și Humoreni; biserică de zid, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1772, cu pridvor adăugat în sec. 19), în satul Comănești. Cod poștal: 5843.

BOTOROGI → Dănești (1).

BOTOȘANI 1. Municipiu în NE României, reședința jud. cu același nume, situat în N Pod. Moldovei, în zona de contact a Dealurilor Siretului cu Câmpia Jijiei, la 130 m alt., pe interfluviul dintre râurile Drăcșani și Sitna; 129 099 loc. (1 iul. 1995): 63 026 de sex masc. și 66 073 fem. Supr.: 13 km²; densitatea: 9 931 loc./km². Stație finală de c.f.

Botoșani (1). Vedere generală

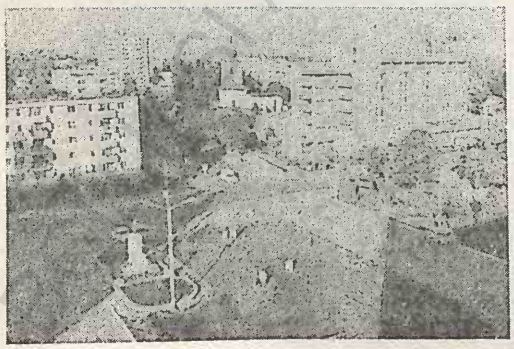

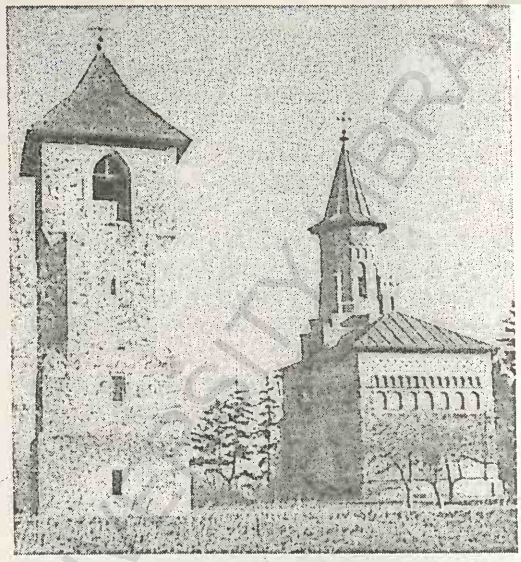

Botoșani (1). Biserica „Sfântul Nicolae"-Popăuți și Turnul-clopotniță

(inaugurată la 1 nov. 1871). Mare nod rutier. Termocentrală. Constr. și reparații de utilaje și piese de schimb pentru ind. ușoară și alim. și pentru agricultură (motopompe, electropompe); constr. de aparataj electric de joasă tensiune, izolatori electrici, șuruburi, lanțuri și arcuri. Întreprinderi textile (filatură și țesătorie de bumbac, lână, in și cânepă, tricotaje, fire de melană, confecții — în cadrul Societății mixte româno-canadiene „Serconf"), de prelucr. a lemnului (mobilă), mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămidă), confecționare a articolelor tehnice din cauciuc, articole pentru sport, sticlărie tehnică și produse alim. (preparate din carne și lapte, uleiuri vegetale, lapte praf, băuturi alcoolice, vin etc.). Centru tipografic. Teatru de stat „Mihai Eminescu", Teatru de păpuși, Filarmonică (f. 1953). Muzeu județean (f. 1955), cu secții de istorie și arheologie, etnografie, de artă plastică și artă populară. Biblioteca județeană „Mihai Eminescu" (f. 1882), cu 321 549 vol. (1994). Casa memorială „Nicolae Iorga", în care a copilărit marele istoric, cuprinde mobilier de epocă, obiecte personale, publicații de epocă etc. În sec. 18, la B. a funcționat o importantă Școală domnească și grecească. **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate în arealul municipiului B. au scos la iveală vestigii datând din Paleoliticul mijlociu și târziu, din Neolitic

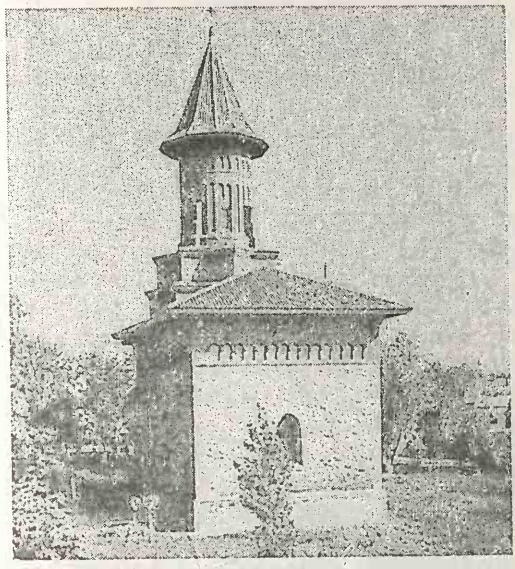

Botoşani (1)

Biserica „Sfântul Gheorghe"-Domnească

Biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Uspenia

(Cultura Cucuteni), din perioada de tranziție de la Neolitic la Epoca bronzului, din prima perioadă a fierului (Hallstatt — 1200-450/300 î.Hr.), apoi din sec. 3-4 d.Hr. (Cultura Sântana de Mureș), din sec. 5 și 13-14. O inscripție de la biserica armenească, a cărei construcție a început în 1350, arată că, la acea dată, localit. funcționa ca sediu al unui vornic, dar prima atestare documentară datează din 1401, apoi la 28 nov. 1439, și, ulterior, în 1448 ca pr. centru meșteșugăresc al Moldovei în care își desfășurau activitatea numeroase bresle (blănari, cojocari, pielari, ciubotari, tăbăcari etc.). În cronica sa, *Letopisețul Țării Moldovei* (cea mai veche scriere în limba română din Moldova, care prezintă istoria Moldovei din perioada 1359-1595), Grigore Ureche arată că *„... în anul 6947 (1439), novembre 28, au venitu tătarii și au prădatu și au arsu până la Botășeni, și au arsu și târgu Botășanii"*. Localit. a mai fost prădată și incendiată de poloni în 1505, 1509, 1529 și de tătari și cazaci în 1650. În sec. 16, B. a fost considerat drept „cel mai mare și mai vechi iarmaroc al Moldovei", consemnat ca atare într-un document din 24 nov. 1542. Pecetea orașului, din 5 aug. 1670, are înscrisă denumirea *Târgu Botăș* — nume provenit, probabil, de la renumita familie de boieri Botăș. După anul 1820, a început modernizarea urbanistică a orașului (pavarea străzilor, introducerea cișmelei centrale în 1828, iluminatul cu lămpi de ulei, în 1845, și electric, în 1900-1910 etc.) devenind, în a doua jumătate a sec. 19, al doilea oraș al Moldovei (după Iași) și al patrulea oraș al țării. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, când devine și reșed. jud. omonim. **Monumente:** biserica cu hramul „Sfântul Nicolae"-Popăuți, de mari dimensiuni (24 m lungime și 9,80 m lățime), ctitorie, din 30 sept. 1496, a lui Ștefan cel Mare, păstrează, în interior, picturi murale originare. Are un turn-clopotniță (din 1496, restaurat în 1752 și în 1896-1899). Biserica a funcționat ca mânăstire în 1751-1752; bisericile „Sfântul Gheorghe"-Domnească și „Adormirea Maicii Domnului"-Uspenia sunt ctitorii din 1551 (cu transformări din sec. 19 și clopotniță din 1819) și, respectiv, din 1552 (transformată în 1725 și restaurată în 1912) ale Doamnei Elena, soția voievodului Petru Rareș. La biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"-Uspenia a fost botezat Mihai Eminescu, născut la Botoșani, la 15 ian. 1850; biserică armenească, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", datând din 1350 și o altă biserică armenească, rezidită în sec. 18, pe locul uneia mai vechi ce data din 1560, cu adăugiri din 1782 (pridvor) și 1826 (turn-clopotniță), cu interesante și valoroase pietre de mormânt; biserica armeano-gregoriană cu hra-

mul „Sfânta Treime" (1797, refăcută în 1832); bisericile cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (c. 1750), „Trei Ierarhi" (1789), „Sfântul Spiridon" (ante 1789, renovată în 1801 și 1868), „Sfântul Nicolae" (1808), „Cuvioasa Parascheva" (1816), „Sfinții Împărați Constantin și Elena"-Ruset (ctitorie din 1825, în stil neoclasic, a spătarului Constantin Ruset), „Întâmpinarea Domnului" (1826), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1833), „Vovidenia" (1834, reparată în 1868), „Sfântul Ilie" — a blănarilor (reclădită în 1838-1843 pe locul uneia din 1777); biserica lipovenească (1853); casa „Bolfosu" (c. 1800); casa „Ventura" (ante 1872), azi sediul Filarmonicii; casa „Văsescu" (1891), în stil neoclasic; clădirea Tribunalului construită în anii 1906-1914, în stil eclectic, după planurile arhitectului Petre Antonescu; clădirea Băncii Naționale construită, în 1926, după planurile arhitectului Radu Dudescu; noul palat al Prefecturii (1969-1971); monumentul închinat Răscoalei țărănești din 1907; bustul lui Nicolae Iorga (sculptor Oscar Han) și două busturi ale lui Mihai Eminescu, realizate de sculptorii Ion Georgescu și Ovidiu Maitec. Cod poștal: 6800.

2. Județ situat în extremitatea de NE a României, între cursurile superioare ale râurilor Siret, la V, și Prut, la E, între 47°24'16" și 48°16'06" latitudine N și 26°02'02" și 27°24'32" longitudine E, între Rep. Moldova (NE și E), jud. Iași (S), jud. Suceava (V) și Ucraina (NV). *Supr.*: 4 986 km² (2,09% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 462 792 loc. (2,04% din populația țării), din care 226 827 de sex masc. (49,01%) și 235 965 fem. (50,99%). *Populația urbană*: 185 073 loc. (39,99%); *rurală*: 277 719 loc. (60,01%). *Densitatea*: 92,8 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 98,64% români, 0,44% țigani, 0,15% ruși-lipoveni, 0,13% ucraineni, 0,64% alte minorități (evrei, maghiari, germani, greci, armeni, polonezi ș.a.). *Reședința*: municipiul Botoșani. *Orașe*: Darabani, Dorohoi (municipiu), Săveni. *Comune*: 68. *Sate*: 336 (din care 8 aparțin orașelor). *Localit. componente ale municipiilor*: 3.

Relieful, cu aspect predominant deluros, larg vălurit, cuprinde două unități distincte: partea de E a *Pod. Sucevei* (culmea Siretului, situată la E de culoarul Siretului) în NV, V și SV, care ocupă 21% din supr. jud., reprezentată printr-o succesiune de dealuri cu înălțimi cuprinse între 200 și 593 m (Dealurile Bour 472 m, Masca 428 m, Cervicești 356 m, Baisa 352 m, Agafton sau Crivăț 330 m, Corni 367 m, Mesteacăn 491 m, Dealu Mare-Tudora 587 m — alt. max. a jud. B. —, Holm 556 m ș.a.), despărțite de câteva zone mai coborâte, numite șei (șeile Dersca 260 m, Lozna 300 m, Bucecea 264 m, Hrișcani 280 m, Vorona 260 m ș.a.) și *Câmpia Jijiei Superioare* (parte componentă a Câmpiei Moldovei), extinsă la E de Pod. Sucevei, ocupând 79% din supr. jud., formată din coline joase, cu aspect de platouri, de 200-350 m alt., separate de numeroase văi largi. Denumirea de câmpie este atribuită acestei unități atât din cauza înălțimii reduse a reliefului, cât mai ales a specificului predominant agricol. Orientarea și înclinarea generală a reliefului de la NV spre SE reflectă structura monoclinală; dealurile sunt de obicei asimetrice, cu versanți mai abrupți spre N și NV (relief de cueste) și cu cline domoale spre S și SE. Văile care brăzdează Câmpia Jijiei Superioare, pe direcție generală NV-SE, sunt puternic adâncite (60-100 m), prezentând șesuri aluviale și 3-4 niveluri de terase.

Clima temperat-continentală cu puternice influențe exercitate de masele de aer continentale, dinspre E, care imprimă climatului un caracter continental cu nuanțe excesive. Acest caracter excesiv este evidențiat atât vara, când circulația maselor de aer continental dinspre E-NE condiționează, împreună cu lipsa precipitațiilor, călduri mari și o secetă accentuată, cât și iarna, când invaziile de aer subarctic sau cele provenite din dorsala anticiclonului euro-asiatic provoacă scăderi pronunțate ale temperaturii sau viscole violente. Temp. medie anuală variază între 8,3°C în NV jud., la Dorohoi, și 9,2°C în E-SE, la Ștefănești (între vară și iarnă se înregistrează amplitudini termice mari, de 25°C — în iul. valori medii de 20,5°C, iar în ian. de –4,5°C). Temp. max. absolută (39,4°C) s-a înregistrat la Botoșani, la 17 aug. 1952, iar minima absolută (–32,5°C) la Dorohoi, în datele de 15 febr. 1911, 1 febr. 1937 și 11 și 12 ian. 1940. Precipitațiile înregistrează cantități relativ mici pe întreg arealul jud. B., însumând 569 mm anual (în medie) la Botoșani și 452 mm la Avrămeni. Vânturile predominante bat dinspre NV, cu o frecvență medie anuală de 23,6% și o viteză medie de 3,8 m/s, urmate de cele dinspre SE, cu o frecvență de 18,7% și o viteză medie de 2,8 m/s. Surprinzător este faptul că jud. B. este bântuit de Crivăț mult mai rar decât Bărăganul.

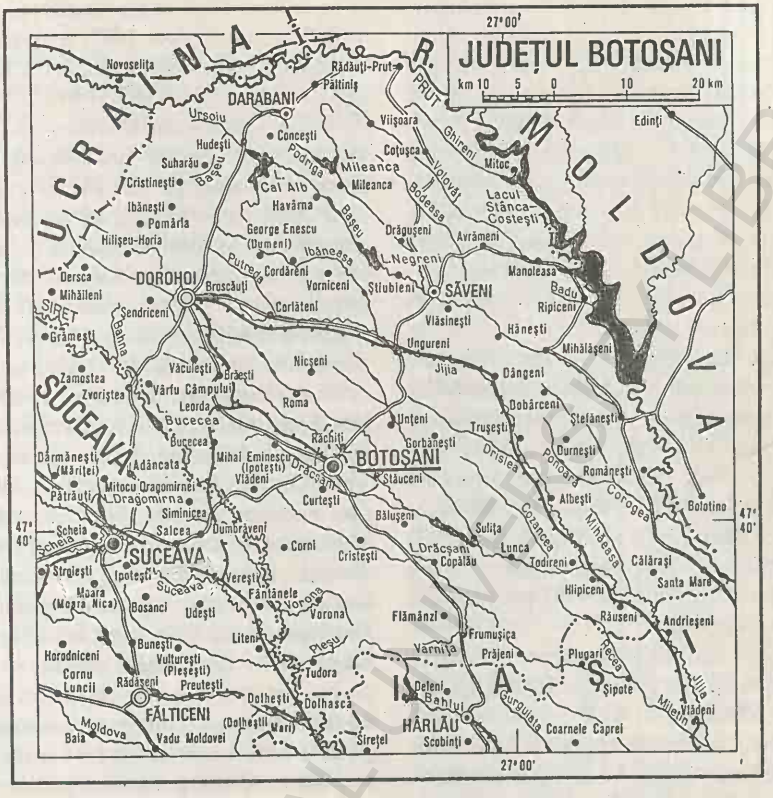

Rețeaua hidrografică prezintă o densitate slabă (în medie 0,43-0,62 km/km²), terit. jud. B. fiind delimitat, la V și E, de cursurile superioare ale râurilor Siret și Prut, care colectează toate râurile mai mici ce drenează supr. jud. Spre valea Siretului își îndreaptă cursurile Molnița, Bahna, Vorona, Pleșu, iar spre Prut, câteva râuri cu debite mai mari, printre care Volovăț, Bașeu și cursul superior al Jijiei cu afl. săi Ibăneasa, Sitna, Miletin ș.a. Din cauza variațiilor mari de debit, au fost construite peste 150 de iazuri, atât pentru regularizarea cursurilor apelor, cât și pentru piscicultură, irigații și alimentarea cu apă a localit., cele mai multe aflându-se în luncile văilor Jijia (Dragulea, Popeni, Ibăneasa, Vorniceni, Dângeni ș.a.), Sitna (iazul Dracșani, 440 ha, cel mai mare de pe terit. jud. B.), Bașeu (Negreni, 304 ha) ș.a. Cel mai important lac de pe terit. jud. B. este lacul de acumulare Stânca-Costești, pe Prut (supr.: 14 000 ha; vol.: 1,4 md. m³), urmat de lacul de acumulare de la Bucecea, pe Siret, cu o supr. de 475 ha și un vol. de 10 mil. m³.

Vegetația întregului jud. este influențată de condițiile climaterice și de relief. Silvostepa ocupă cea mai mare parte a terit. jud. B., fiind formată din păduri de stejar (*Quercus robur*), adesea amestecat cu carpen (*Carpinus betulus*), ulm (*Ulmus procera*), arțar tătăresc (*Acer tataricum*) ș.a., în alternanță cu terenurile cultivate, care au înlocuit aproape în întregime formațiunile vegetale spontane. Reg. deluroase din V și NV jud. sunt acoperite în bună parte cu păduri de foioase, alcătuite predominant din stejar (*Quercus robur*), pe înălțimile mai mari, gorun (*Quercus petraca*), carpen (*Carpinus betulus*) și chiar fag (*Fagus silvatica*) și tei (*Tilia tomentosa*) pe Dealul Mare-Tudora, unde, local, apare și tisa (rezervația de la Tudora). În luncile largi ale Siretului și Prutului sunt pâlcuri de sălcii și plopi.

Fauna jud. B. este reprezentată prin două domenii faunistice mari: *silvostepă* și *pădure*. În zona de silvostepă abundă rozătoarele (popândăul/*Citellus citellus*, cățelul pământului/*Spalax microphthalmus*, șoarecele de stepă/*Sicista subtilis*, di-

horul/*Putorius putorius*, nevăstuica/*Mustela nivalis* ș.a.), reptilele (șopârle, șerpi) și păsările (graurul/*Sturnus vulgaris*, pitpalacul/*Coturnix coturnix*, ciocârlia/*Alauda arvensis* ș.a.), în timp ce pădurile de foioase adăpostesc mistrețul, vulpea, lupul, pisica sălbatică, căpriorul, veverița și numeroase păsări (mierla, sturzul cântător, gaița, turturica, privighetoarea mică, uliul ș.a.). În partea de E a jud. B., apar bizamul (*Ondatra zibethica*) și câinele enot (*Nyctereutes procynoides*). Apele râurilor și iazurilor sunt populate cu biban, clean, știucă, crap, somn, scobar, mreană, caras auriu etc.

Resurse naturale: nisipuri cuarțoase (Miorcani, Hudești), de o mare puritate, folosite pentru fabricarea sticlei optice și de cristal, gips (Păltiniș, Crasnaleuca), gresii (Ibănești, Coșula, Tudora, Hudești), turbă (Dersca), calcare (Vorona, Ripiceni, Ștefănești, Coșula, Tudora, Dealu Holm), zăcăminte de sulf (Păltiniș), tufuri andezitice (Hudești), argile bentonitice (Crasnaleuca), argile comune (Bucecea, Dorohoi, Leorda, Mihăileni), balast în albiile râurilor Prut și Siret.

Istoric. Cele mai vechi urme ale activității umane descoperite în arealul jud. B. datează din Paleolitic și Neolitic, fiind identificate la Botoșani, Ripiceni, Mitoc, Trușești, Drăgușeni ș.a., iar vestigiile unei cetăți traco-getice au fost găsite la Stânceşti. Prima mențiune despre aceste ținuturi apare într-o inscripție de la Biserica armenească din Botoșani (a cărei construcție a început în 1350), în care se arată că la acea dată așezarea Botoșani era sediul unui vornic. Ulterior, o altă localit., Dorohoi, este menționată într-un act încheiat la Lvov (la 6 oct. 1407), între boierii moldoveni și regele Poloniei, Vladislav II Jagiełło. Numele jud. B. a fost împrumutat de la cel al orașului de reșed., fapt mai puțin obișnuit în trecut, când mai toate jud. își luau numele de la apele care le străbăteau (ex.: Neamț, Suceava, Vaslui, Putna, Siret, Covurlui ș.a.). În nov. 1439, terit. actualului jud. B. a fost invadat de tătari, care au jefuit și incendiat multe localit., și îndeosebi târgul Botoșani, așa după cum reiese și din cronica lui Grigore Ureche — *Letopisețul Țării Moldovei.* Ulterior, atât orașul Botoșani, cât și alte localit. au fost prădate și incendiate de către poloni (în 1505, 1509, 1529), de tătari și cazaci în 1650. Pe terit. actualului jud. au avut loc lupte memorabile între armatele moldovene, comandate de Ștefan cel Mare, și cele invadatoare ale tătarilor (Ștefănești, iun. 1476) și polonilor (oct. 1497, la Codrii Cosminului de lângă orașul Siret) în care oștile moldovene au ieșit biruitoare. În luna mai 1600, la Verbia (azi satul Recia-Verbia, com. Corlăteni), Mihai Viteazul, aflat în fruntea armatei Țării Românești, în acțiunea lui de centralizare politică a celor trei țări române, a înfrânt resturile forțelor militare moldo-polone, alungându-l pe Ieremia Movilă și ocupând Moldova; a realizat, astfel, unirea celor trei țări române într-un singur stat. Ca formă ad-tiv teritorială organizată, terit. actualului jud. s-a constituit, în 1741, sub denumirea de Ținutul Botoșani și s-a păstrat ca atare până la reforma ad-tivă din timpul lui Alexandru Ioan Cuza, când vornicia de Botoșani s-a transformat în jud. B. Cu mici modificări, survenite la reforma ad-tivă din 1926, limitele jud. B. s-au menținut aceleași timp de un secol, până în 1950, când, în urma organizării ad-tiv teritoriale a țării, pe regiuni și raioane, a fost creată regiunea Botoșani cu cinci raioane (Botoșani, Dorohoi, Darabani, Săveni și Trușești). În 1952, o nouă reformă ad-tiv teritorială a țării a făcut ca reg. Botoșani să fie contopită cu reg. Suceava într-o unitate ad-tivă mai mare, funcționând sub această formă până la 17 febr. 1968, când s-a revenit din nou la împărțirea pe județe a țării, stabilindu-se limitele actualului jud. B. Populația țărănească de pe întinsul jud. B. a cunoscut, la sf. sec. 19 și începutul sec. 20, asuprirea și exploatarea latifundiarilor, fapt care a provocat răscoalele țărănești de la Corni și Dumbrăveni (în 1888) și mai ales răscoala de la Flămânzi din 1907. Muncitorii și-au exprimat nemulțumirile prin grevele din oct. 1920 și din perioada 1929-1933. Din jud. B. sunt originari numeroși repezentanți de seamă ai culturii și științei românești, printre care: Mihai Eminescu, George Enescu, Ștefan Luchian, Nicolae Iorga, Grigore Antipa, Dimitrie Brandza, Octav Băncilă ș.a.

Economia actuală a jud. B., aflată la începutul perioadei de tranziție de la forma planificată și centralizată a perioadei comuniste la economia de piață, încearcă să-și definească locul și rolul în cadrul economiei generale a țării, având un caracter ușor echilibrat, agrar-industrial. Structura producției globale industriale a jud. B. scoate în evidență trei ramuri cu ponderi mari: ind. constr. de mașini și prelucr. metalelor (utilaje și piese de schimb

pentru ind. ușoară și alim., mașini agricole, aparataj electric de joasă tensiune, mijloace de automatizare, izolatori electrici, șuruburi ș.a.), la Botoșani și Dorohoi, ind. textilă, a confecțiilor și tricotajelor (Botoșani, Dorohoi, Darabani, Săveni, Flămânzi) și ind. alim. (preparate din lapte și carne, zahăr, lapte praf, băuturi alcoolice, produse de panificație etc.), la Botoșani, Dorohoi, Darabani, Săveni, Flămânzi, Bucecea ș.a. Alte unități economice din jud. B. mai produc: energie electrică (termocentralele din Botoșani și Bucecea, hidrocentralele Bucecea și Stânca-Costești), articole tehnice din cauciuc (Botoșani), cărămidă și prefabricate din beton (Botoșani, Dorohoi, Săveni, Ștefănești), mobilă, cherestea (Botoșani, Dorohoi, Darabani, Săveni), încălțăminte, corpuri pentru iluminat, sticlărie pentru menaj, obiecte de porțelan ș.a. (Dorohoi). La începutul anului 1994, activitatea economică a jud. se desfășura în cadrul a 131 de agenți economici cu capital integral sau majoritar de stat (din care 8 regii autonome și 123 de societăți comerciale) și 6 240 agenți economici cu capital privat.

Agricultura, cu vechi tradiții, se află într-un permanent proces de diversificare și intensificare a producției agricole, folosind rațional bogatul fond agricol de care dispune (387 682 ha, la sfârșitul anului 1994). Din totalul supr. agricole (387 682 ha), 291 210 ha revin terenurilor arabile, 74 712 ha pășunilor, 14 156 ha fânețelor, 4 011 ha livezilor și pepinierelor pomicole, 3 593 ha viilor și pepinierelor viticole ș.a. În același an, supr. amenajate pentru irigat erau de 24 773 ha. În 1994, în structura culturilor de câmp pe primul loc se situa porumbul (109 658 ha), urmat de grâu și secară (69 685 ha), plante de nutreț (28 684 ha), orz și orzoaică (26 721 ha), plante uleioase (16 550 ha), floarea-soarelui (11 083 ha), soia (4 985 ha, locul 3 pe țară), ovăz, leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr, cartofi, legume ș.a. Sectorul pomicol se remarcă prin producții mari de fructe, în special de mere (10 024 tone, 1994), prune (5 235 tone), pere, nuci, cireșe și vișine etc., livezile extinzându-se în arealul localit. Șendriceni, Vorona, Cristești, Frumușica ș.a. Viticultura are condiții propice de dezvoltare în partea de S a jud. B., formând podgoriile Ștefănești, Călărași, Todireni, Trușești. La începutul anului 1995, sectorul zootehnic era format din 106,8 mii capete bovine (predominant din rasele Simmenthal și Bălțata românească), 98,4 mii capete porcine, 464,3 mii capete ovine, cu un procent ridicat din rasele Karakul și țigaie (jud. B. se află printre primele producătoare de blănițe de Astrahan), 3 mii capete caprine, 30,4 mii capete cabaline. Avicultură (1 597,7 mii capete păsări); apicultură (18,8 mii familii de albine).

Căile de comunicație. În 1994, lungimea rețelei feroviare însuma 159 km, cu o densitate sub media pe țară (31,9 km/1 000 km² teritoriu, față de 47,7 km/1 000 km² teritoriu), iar cea a drumurilor publice, 1 824 km, din care 318 km modernizate, cu o densitate superioară mediei pe țară (36,6 km/100 km² teritoriu, față de 30,5 km/100 km² teritoriu).

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. B. cuprindea 360 de grădinițe de copii, cu 16 291 copii înscriși și 892 cadre didactice, 406 școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 56 729 elevi și 4 211 cadre didactice, 25 de licee, cu 13 728 elevi și 1 002 profesori, 16 școli profesionale, cu 4 858 elevi și 143 profesori și un Colegiu de învățământ superior (la Botoșani). O intensă activitate de promovare și difuzare a culturii, științei, artei etc. o desfășoară Teatrul „Mihai Eminescu", Teatrul de păpuși „Vasilache", orchestra simfonică a Filarmonicii Botoșani, apoi cele 127 de cămine culturale, 33 cinematografe, 342 biblioteci, cu 2 856 000 vol., 12 muzee și numeroase case memoriale (Mihai Eminescu la Ipotești, George Enescu la Liveni, Nicolae Iorga la Botoșani ș.a.), cele 20 de publicații (reviste și ziare) etc. Activitatea sportivă, cu o veche tradiție (în 1867, la Botoșani, a fost înființată „Societatea de dare la semn" — corespunzătoare activității de tir din zilele noastre), se desfășoară în cadrul celor șase cluburi sportive, 32 de asociații sportive și 121 secții sportive, în care activează 4 204 sportivi, 134 antrenori și 165 arbitri.

Ocrotirea sănătății se realizează prin intermediul celor 10 spitale (prima instituție spitalicească datând din 1838, la Botoșani), cu 3 842 de paturi (1994), revenind 1 pat de spital la 120 persoane, nouă policlinici, 101 dispensare medicale, 64 farmacii (din care 39 sunt particulare), un sanatoriu TBC ș.a., iar asistența medicală este asigurată de 492 medici (1 medic la 940 de locuitori), 57 medici

stomatologi (1 medic stomatolog la 8 119 locuitori) și 2 549 personal sanitar cu studii medii.

Turism. Pr. obiective de interes turistic ale jud. B. sunt concentrate cu precădere în municipiul Botoșani și în împrejurimile acestuia, printre cele mai interesante și atractive numărându-se bisericile „Sfântul Nicolae"-Popăuți (ctitorie din 30 sept. 1496 a lui Ștefan cel Mare), „Sfântul Gheorghe" și „Uspenia" (ctitorii din 1551 și, respectiv, 1552 ale Doamnei Elena, soția lui Petru Rareș), biserica armenească (1350), biserica „Trei Ierarhi" (1789) ș.a. din Botoșani, Mânăstirea Agafton din com. Curtești, situată la 4 km SV de municipiul Botoșani, datând din 1740, Mânăstirea Cozancea (sec. 17) din com. Sulița, Mânăstirea Gorovei (1740-1742) din satul Gorovei, com. Văculești, Schitul Balș (1430) ș.a. Alte obiective sunt bisericile din lemn din Cristești (1766), Brăești (1745), Văculești (1712), Cervicești (1757), Orășeni (1762) ș.a., biserica „Sfântul Nicolae" din Dorohoi, ctitorie, din 1495, a lui Ștefan cel Mare etc. O categorie aparte a obiectivelor de interes turistic o formează casele memoriale ce amintesc de marile personalități culturale sau științifice care s-au născut sau și-au desfășurat o parte din activitatea lor pe aceste meleaguri moldovene. Galeria personalităților românești de frunte cu care se mândrește jud. B. cuprinde pe Mihai Eminescu (s-a născut la Botoșani și a copilărit la Ipotești), George Enescu (Liveni-Vârnav, azi satul George Enescu), Nicolae Iorga (Botoșani), Ștefan Luchian (Ștefănești), Alexandru (Păstorel) Teodoreanu (Dorohoi), Octav Băncilă (Corni), Grigore Antipa (Botoșani), Dimitrie Brandza (Bivolu, azi satul Viișoara), Mihail Sorbul (Botoșani) și mulți alții. În 1994, capacitatea totală de cazare turistică (1 505 locuri) era asigurată de patru hoteluri, două moteluri și o cabană. Indicativ auto: *BT*.

Localitățile jud. Botoșani

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. BOTOȘANI	
2. DOROHOI	1. Dealu Mare 2. Loturi Enescu 3. Progresul

II. Orașe	*Sate care aparțin orașului*
1. DARABANI	1. Bajura 2. Eșanca 3. Lișmănița
2. SĂVENI	1. Bodeasa 2. Bozieni 3. Chișcăreni 4. Petricani 5. Sat Nou

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ALBEȘTI	1. Albești 2. Buimăceni 3. Coștiugeni 4. Jijia 5. Măscăteni 6. Tudor Vladimirescu
2. AVRĂMENI	1. Avrămeni 2. Adășeni 3. Aurel Vlaicu 4. Dimitrie Cantemir 5. Ichimeni 6. Panaitoaia 7. Timuș 8. Tudor Vladimirescu 9. Zoițani
3. BĂLUȘENI	1. Bălușeni 2. Bălușenii Noi 3. Buzeni

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR

4. Coșuleni
5. Draxini
6. Zăicești

4. BRĂEȘTI
1. **Brăești**
2. Poiana
3. Popeni
4. Vâlcelele

5. BROSCĂUȚI
1. **Broscăuți**
2. Slobozia

6. BUCECEA
1. **Bucecea**
2. Bohoghina
3. Călinești

7. CĂLĂRAȘI
1. **Călărași**
2. Libertatea
3. Pleșani

8. CONCEȘTI
1. **Concești**
2. Movileni

9. COPĂLĂU
1. **Copălău**
2. Buda
3. Cerbu
4. Coșula
5. Cotu
6. Pădureni
7. Șupitca

10. CORDĂRENI
1. **Cordăreni**
2. Grivița

11. CORLĂTENI
1. **Corlăteni**
2. Carasa
3. Dimăcheni
4. Mateieni
5. Podeni
6. Recia-Verbia
7. Vlădeni

12. CORNI
1. **Corni**
2. Balta Arsă
3. Mesteacăn
4. Sarafinești

13. COȚUȘCA
1. **Coțușca**
2. Avram Iancu
3. Cotu Miculinți
4. Crasnaleuca
5. Ghireni
6. Mihail Kogălniceanu
7. Nichiteni
8. Nicolae Bălcescu
9. Puțureni

14. CRISTEȘTI
1. **Cristești**
2. Oneaga
3. Schit-Orășeni
3. Unguroaia

15. CRISTINEȘTI
1. **Cristinești**
2. Baranca
3. Dragalina
4. Fundu Herții
5. Poiana

16. CURTEȘTI
1. **Curtești**
2. Agafton
3. Băiceni
4. Hudum
5. Mănăstirea Doamnei
6. Orășeni-Deal
7. Orășeni-Vale

17. DÂNGENI
1. **Dângeni**
2. Hulub
3. Iacobeni
4. Strahotin

18. DERSCA
1. **Dersca**
2. Lozna
3. Străteni

19. DOBÂRCENI
1. **Dobârceni**
2. Bivolari
3. Brăteni*
4. Cișmănești
5. Livada
6. Murguța

20. DRĂGUȘENI
1. **Drăgușeni**
2. Podriga
3. Sarata-Drăgușeni

21. DURNEȘTI
1. **Durnești**
2. Băbiceni
3. Bârsănești
4. Broșteni
5. Cucuteni
6. Guranda

22. FLĂMÂNZI
1. **Flămânzi**
2. Chițoveni
3. Nicolae Bălcescu
4. Poiana
5. Prisăcani

23. FRUMUȘICA
1. **Frumușica**
2. Boscoteni
3. Rădeni
4. Storești
5. Șendreni
6. Vlădeni-Deal

---

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Pădureni.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

24. GEORGE ENESCU	1. Dumeni
	2. Arborea
	3. George Enescu
	4. Popeni
	5. Stânca
25. GORBĂNEȘTI	1. Gorbănești
	2. Bătrânești
	3. George Coșbuc
	4. Mihai Eminescu
	5. Silișcani
	6. Socrujeni
	7. Vânători
	8. Viforeni
26. HAVÂRNA	1. Havârna
	2. Balinți
	3. Galbeni
	4. Gârbeni
	5. Niculcea
	6. Tătărășeni
27. HĂNEȘTI	1. Hănești
	2. Borolea
	3. Moara Jorii
	4. Sarata-Basarab
	5. Slobozia Hănești
28. HILIȘEU-HORIA	1. Hilișeu-Horia
	2. Corjăuți
	3. Hilișeu-Cloșca
	4. Hilișeu-Crișan
	5. Iezer
29. HLIPICENI	1. Hlipiceni
	2. Dragalina
	3. Victoria
30. HUDEȘTI	1. Hudești
	2. Alba
	3. Baranca
	4. Mlenăuți
31. IBĂNEȘTI	1. Ibănești
	2. Dumbrăvița
32. LEORDA	1. Leorda
	2. Belcea
	3. Costinești
	4. Dolina
	5. Mitoc
33. LUNCA	1. Lunca
	2. Stroiești
	3. Zlătunoaia
34. MANOLEASA	1. Manoleasa
	2. Bold
	3. Flondora
	4. Iorga
	5. Liveni
	6. Loturi
	7. Manoleasa-Prut
	8. Sadoveni
	9. Șerpenița
	10. Zahoreni
35. MIHAI EMINESCU	1. Ipotești
	2. Baisa
	3. Cătămărești
	4. Cătămărești-Deal
	5. Cerviceşti
	6. Cerviceşti-Deal
	7. Cucorăni
	8. Manolești
	9. Stâncești
36. MIHĂILENI	1. Mihăileni
	2. Călinești
	3. Cândești
	4. Pârâu Negru
	5. Rogojești
	6. Talpa
	7. Vițcani
37. MIHĂLĂȘENI	1. Mihălășeni
	2. Caraiman
	3. Năstase
	4. Negrești
	5. Păun
	6. Sarata
	7. Slobozia Silișcani
38. MILEANCA	1. Mileanca
	2. Codreni
	3. Scutari
	4. Seliștea
39. MITOC	1. Mitoc
	2. Horia
40. NICȘENI	1. Nicșeni
	2. Dacia
	3. Dorobanți
41. PĂLTINIȘ	1. Păltiniș
	2. Cuzlău
	3. Horodiștea
	4. Slobozia
42. POMÂRLA	1. Pomârla
	2. Hulubești
	3. Racovăț
43. PRĂJENI	1. Prăjeni
	2. Câmpeni

BCUIASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Lupăria
4. Miletin

44. RĂCHIȚI
1. Răchiți
2. Cișmea
3. Costești
4. Roșiori

45. RĂDĂUȚI-PRUT
1. Rădăuți-Prut
2. Miorcani
3. Rediu

46. RĂUSENI
1. Răuseni
2. Doina
3. Pogorăști
4. Rediu
5. Stolniceni

47. RIPICENI
1. Ripiceni
2. Cinghiniia
3. Lehnești
4. Movila Ruptă
5. Popoaia
6. Râșca
7. Ripicenii Vechi

48. ROMA
1. Roma
2. Cotârgaci

49. ROMÂNEȘTI
1. Românești
2. Dămideni
3. Românești-Vale
4. Sărata

50. SANTA MARE
1. Santa Mare
2. Bădărăi
3. Berza
4. Bogdănești
5. Durnești
6. Ilișeni
7. Rânghilești
8. Rânghilești-Deal

51. STĂUCENI
1. Stăuceni
2. Siliștea
3. Tocileni
4. Victoria

52. SUHARĂU
1. Suharău
2. Izvoare
3. Lișna
4. Oroftiana
5. Plevna
6. Smârdan

53. SULIȚA
1. Sulița
2. Blândești
3. Cerchejeni
4. Cheliș
5. Dracșani
6. Șoldănești

54. ȘENDRICENI
1. Șendriceni
2. Horlăceni
3. Pădureni

55. ȘTEFĂNEȘTI
1. Ștefănești
2. Bădiuți
3. Bobulești
4. Stânca
5. Ștefănești-Sat

56. ȘTIUBIENI
1. Știubieni
2. Ibăneasa
3. Negreni

57. TODIRENI
1. Todireni
2. Cernești
3. Florești
4. Gârbești
5. Iurești

58. TRUȘEȘTI
1. Trușești
2. Buhăceni
3. Ciritei
4. Drislea
5. Ionășeni
6. Păsăteni

59. TUDORA
1. Tudora

60. UNGURENI
1. Ungureni
2. Borzești
3. Călugăreni
4. Călugărenii Noi
5. Durnești
6. Mândrești
7. Mihai Viteazu
8. Plopenii Mari
9. Plopenii Mici
10. Tăutești
11. Vicoleni

61. UNȚENI
1. Unțeni
2. Burla
3. Burlești
4. Mânăstireni
5. Soroceni
6. Valea Grajdului
7. Vultureni

62. VĂCULEȘTI
1. Văculești
2. Gorovei
3. Saucenița

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

63. VÂRFU CÂMPULUI	1. Vârfu Câmpului 2. Ionășeni 3. Lunca
64. VIIȘOARA	1. Viișoara 2. Cuza Vodă 3. Viișoara Mică
65. VLĂDENI	1. Vlădeni 2. Brehuiești 3. Hrișcani 4. Huțani 5. Mândrești
66. VLĂSINEȘTI	1. Vlăsinești 2. Miron Costin 3. Sârbi
67. VORNICENI	1. Vorniceni 2. Davidoaia 3. Dealu Crucii
68. VORONA	1. Vorona 2. Icușeni 3. Joldești 4. Poiana 5. Vorona Mare 6. Vorona-Teodoru

BOTOȘEȘTI-PAIA, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Piem. Bălăciței, pe râul Urdinița; 1 028 loc. (1 iul. 1995): 493 de sex masc. și 535 fem. Pe terit. com. s-au descoperit urmele unei așezări romane datând din sec. 2-3 d.Hr.; aici s-au găsit resturi de ceramică, o statuetă din bronz reprezentându-l pe Mercur, diferite obiecte din metal. Cod poștal: 1148.

BOȚEȘTI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în Piem. Cândești; 1 407 loc. (1 iul. 1995): 689 de sex masc. și 718 fem. Cod poștal: 0353.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Blăgești; 2 249 loc. (1 iul. 1995): 1 166 de sex masc. și 1 083 fem. Cod poștal: 6590.

BOUR, masiv deluros în NE Pod. Sucevei, limitat de valea Siretului, la V, granița cu Ucraina, la N, cursurile superioare ale Jijiei și Sitnei. Alt. max.: 472 m. Alcătuit din argile și gresii peste care se suprapun depozite de pietrișuri. Zăcăminte de turbă (Dersca). Acoperit cu păduri de foioase (predomină gorunul).

BOZIANI → Oțeleni.

BOZIENI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 5 sate, situată în V Pod. Central Moldovenesc; 2 842 loc. (1 iul. 1995): 1 425 de sex masc. și 1 417 fem. Aici s-a descoperit urmele unei importante așezări geto-dacice datând din sec. 2 î.Hr.-2 d.Hr. Biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Paraschева" (1680, cu transformări din 1796), în satul Crăiești. Cod poștal: 5584.

BOZIORU, com. în jud. Buzău, alcătuită din 10 sate, situată în Subcarpații Buzăului, pe râul Bălăneasa; 1 257 loc. (1 iul. 1995): 628 de sex masc. și 629 fem. Pomicultură. Centru de dogărie. În satul Nucu există Mânăstirea „Sfântul Gheorghe" (biserică și chilii din lemn), ctitorită de Mihai Viteazul în 1596, și mai multe așezări monastice săpate în stâncă, datând din sec. 13-16: *Schitul Fundătura*, menționat documentar, prima oară, în 1678, păstrează doar biserica săpată într-o stâncă uriașă, izolată în mijlocul unei poieni; bisericuța *Peștera lui Iosif*; *Schitul lui Agaton*, menționat în 1587; *Peștera lui Dionisie Torcătorul* — mică biserică în stâncă, greu accesibilă; *Piatra Găurită* — biserică în stâncă. Bisericile din lemn cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18) și „Sfinții Voievozi" (1784), în satul Bozioru, „Adormirea Maicii Domnului" (1803), în satul Găvanele, „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1765), în satul Nucu, „Schimbarea la Față" (1832), în satul Văvălucile. Stațiune balneoclimatercă, în satul Fișici (→). Cod poștal: 5131.

BOZOVICI 1. → Almăj (2).

2. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Almăj (sau Bozovici), la poalele de S ale M-ților Semenic, pe râul Miniș, în zona de confl. cu Nera; 3 494 loc. (1 iul. 1995): 1 707 de sex masc. și 1 787 fem. Expl. de azbest. Centru pomicol (meri, peri, pruni). Creșterea bovinelor. Produse lactate. În satul Bozovici, menționat documentar, prima oară, în 1484, se află biserica având hramul „Înălțarea Domnului" (1798, pictată în 1821 și 1857). Cod poștal: 1637.

BRABOVA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Bălăciței, pe râul Brabova; 2 012 loc. (1 iul. 1995): 956 de sex masc. și 1 056

fem. Podgorie. Culă (sec. 18). Biserica „Sfinții Voievozi" (1885), în satul Brabova. Cod poștal: 1146.

BRAD 1. Depresiune intramontană, de origine tectonică, situată în SV M-ților Apuseni, între M-ții Bihor, la N și E, M-ții Metaliferi, la S și V, și M-ții Codru-Moma, la NV, drenată median, pe direcție SE-NV, de Crișu Alb. Supr.: 320 km². Lungime: 40 km; lățime: 8-10 km. Relieful este format dintr-o treaptă înaltă, constituită dintr-o succesiune de dealuri piemontane, intens fragmentate, cu alt. de 380-450 m și alta joasă (250-350 m alt.), alcătuită din terasele și lunca Crișului Alb. Depr. B. se compune din trei bazinete depresionare, bine conturate: *Hălmagiu*, în NV, *Vața*, în partea centrală și *Brad*, în SE. Climă răcoroasă (media termică anuală 7-8°C) și precipitații abundente (900-1 000 mm/anual). Vegetația naturală este formată din păduri de fag și stejar, și pășuni și fânețe naturale. Zăcăminte auro-argentifere și de cărbune brun.

2. Municipiu în jud. Hunedoara, situat în depresiunea omonimă, la poalele de N ale M-ților Metaliferi și cele de S ale M-ților Bihor, la 278 m alt., pe cursul superior al Crișului Alb; 18 783 loc. (1 iul. 1995): 9 157 de sex masc. și 9 626 fem. Supr.: 10,5 km²; densitatea: 1 788 loc./km². Stație de c.f., cu gară inaugurată în 1890. Nod rutier. Expl. de cărbune brun și de min. auro-argentifere. Termocentrală. Constr. și reparații de utilaj minier. Ind. de expl. și prelucr. a lemnului (cherestea, mobilă), textilă (conf., tricotaje) și alim. (preparate din lapte, produse de panificație etc.). Centru pomicol și de cojocărit. Vechi centru cultural (gimnaziu românesc, f. în 1860, azi liceul „Avram Iancu"). Muzeu de etnografie și de istorie a mineritului, îndeosebi a aurului, cu interesante colecții mineralogice. Stațiune climaterică. **Istoric.** Menționat documentar, prima oară, în 1445 și apoi în 1585. În sec. 18-19 se desfășurau mari târguri anuale cu produse din lemn, cu cereale aduse din câmpie, cu fructe și vite. B. a fost unul dintre pr. centre ale Revoluției de la 1848-1849 din Transilvania. La 23 ian. 1849, a fost ocupat de trupele maghiare, dar eliberat ulterior, în luna mai, de armata revoluționară condusă de Avram Iancu. Declarat oraș în 1941 și municipiu la 15 sept. 1995. Are în subordine ad-tivă 5 sate: Mesteacăn, Potingani, Ruda-Brad, Țărățel, Valea Bradului. **Monumente:** biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 14), cu un valoros ansamblu pictural interior, între care se remarcă tabloul votiv înfățișându-l pe cneazul Bălea cu soția sa, Visa, și copiii. Biserica păstrează la exterior, pe peretele dinspre N, fragmente de pictură. Statuile lui Crișan (operă a sculptorului Radu Moga) și Avram Iancu. Cod poștal: 2775.

BRADU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Piem. Cotmeana cu Câmpia Piteștiului, pe râul Dâmbovnic, în apropiere de izv.; 4 662 loc. (1 iul. 1995): 2 287 de sex masc. și 2 375 fem. Stație de c.f. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Cod poștal: 0311.

BRAGADIRU 1. Com. în jud. Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Română, pe râul Sabar, la 13 km SV de București; 7 103 loc. (1 iul. 1995): 3 478 de sex masc. și 3 625 fem. Nod rutier. Expl. de petrol, de balast și de argilă. Ind. mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămidă) și alim. (conserve de legume și fructe, drojdie de bere, băuturi alcoolice, spirt). Fabrică de nutrețuri combinate. Ferme legumicole și pomicole (cireși, vișini, caiși, piersici). Creșterea bovinelor și porcinelor. Complex turistic. Declarată oraș la 18 apr. 1989, com. B. a fost trecută din nou în rândul așezărilor rurale, în ian. 1990. Cod poștal: 76950.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnas, pe râul Vedea; 5 100 loc. (1 iul. 1995): 2 493 de sex masc. și 2 602 fem. Cod poștal: 0791.

BRALOȘTIȚA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în NE Piem. Bălăciței, pe dr. văii Jiului; 3 655 loc. (1 iul. 1995): 1 840 de sex masc. și 1 815 fem. Biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18), în satul Valea Fântânilor. Cod poștal: 1192.

BRAN 1. **Dealul lui Bran**, masiv deluros în Subcarpații Olteniei, în E Dealurilor Jiului, limitat de Depr. Târgu Jiu—Câmpu Mare, la N, râurile Gilort, la E, și Jiu, la V, alcătuit din conglomerate, gresii, marne, argile și nisipuri. Alt. max.: 425 m. Zăcăminte de lignit (Rovinari) și petrol (Țicleni). Acoperit cu păduri de gorun, carpen, cer și gârniță.

2. Pas de înălțime în E Carpaților Meridionali, situat între M-ții Piatra Craiului, la NV, Bucegi, la E, și Leaota, la SE, care asigură legătura rutieră (șosea modernizată) între Muntenia (Depr. Câmpu-

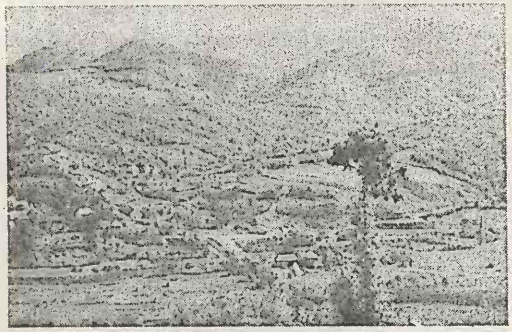

Pasul Bran

lung) și Transilvania (Depr. Brașov). Alt.: 1 290 m. Cunoscut și sub numele *Giuvala*.

3. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 4 sate, situată în NE culoarului depresionar Rucăr-Bran, la poalele de NV ale M-ților Bucegi și cele de E ale masivului Piatra Craiului, pe râul Turcu, la 28 km SV de Brașov; 5 675 loc. (1 iul. 1995): 2 838 de sex masc. și 2 837 fem. Expl. forestiere. Microhidrocentrală. Produse lactate. Creșterea bovinelor. Stațiune climaterică și punct de plecare spre obiectivele turistice din M-ții Bucegi și Piatra Craiului. Satul Bran este menționat documentar, prima oară, în 1367. Castel fortificat, construit în 1377-1378, în urma unui act emis, la 19 nov. 1377, de Ludovic I de Anjou, care acorda brașovenilor „dreptul de a ridica la Bran o cetate de piatră cu propriile cheltuieli și osteneli". Castelul Bran, situat pe un vf. de deal ce domină com. și vechiul drum comercial ce leagă orașele Brașov și Câmpulung, a îndeplinit o perioadă îndelungată funcțiile militară și punct de vamă. În intervalul 1395-1425, Castelul B. (sau *Cetatea* B.) a fost sub stăpânirea, mai întâi (1395-1418) a domnului Mircea cel Bătrân, iar apoi a fiului său Mihail I (1419), a lui Dan II (1422), Radu Prasnaglava (1424), în 1427 intră în posesia regelui Ungariei, Sigismund I de Luxemburg, în 1448 în cea a lui Iancu de Hunedoara, iar între 1498 și 1878 sub cea a orașului Brașov. Castelul a suferit modificări renascentiste în sec. 17, după incendiul din 1619, iar la începutul sec. 20 a fost adaptat funcțiilor de reșed. regală. Restaurat în 1886, 1963, 1986 și 1996; în perioada 1920-1930 a suferit modificări și adăugiri prin grija reginei Maria. Azi adăpostește muzeul de istorie, de artă medievală și de etnografie. În satul Bran se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1820-1836), și vama veche (sec. 18), azi muzeu; în satul Sohodol, există biserica cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18), iar în satul Șimon, bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1790) și „Sfântul Nicolae" (sec. 19). Com. B. s-a mai numit *Bran-Poartă*. Cod poștal: 2229.

Bran (3). Castelul

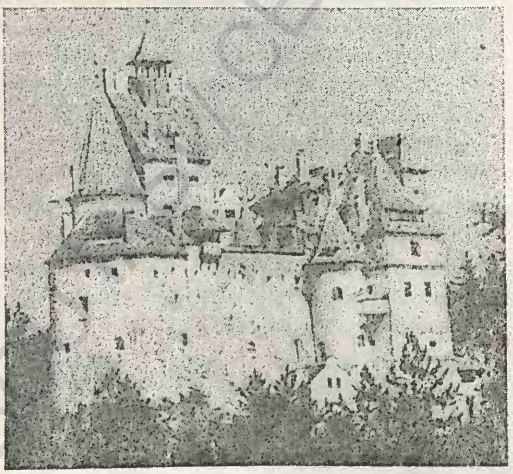

BRANIȘTEA 1. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Jimborului, pe Someșu Mare; 3 666 loc. (1 iul. 1995): 1 826 de sex masc. și 1 840 fem. Satul Braniștea este menționat documentar, prima oară, în 1362. Cod poștal: 4593.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Titu; 4 794 loc. (1 iul. 1995): 2 312 de sex masc. și 2 482 fem. Creșterea bovinelor. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1809), în satul Săvești și biserică având dublu hram, „Nașterea Maicii Domnului și Sfânta Sofia" (1747), în satul Dâmbovicioara. Cod poștal: 0109.

3. Com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Siretului inferior, în zona de confl. a râului Lozova cu Siretul; 3 853 loc. (1 iul. 1995): 1 930 de sex masc. și 1 923 fem. Stație de c.f. Expl. de argilă. Cod poștal: 6226.

BRAN-RUCĂR → Rucăr-Bran.

BRASTAVĂȚU, com în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați; 5 725 loc. (1 iul. 1995): 2 916 de sex masc. și 2 809 fem. Culturi de cereale în sistem irigat (com. se află în marele sistem de irigații Scărișoara—Vișina—Brastavățu—

Bucinișu). Pe terit. com. B. au fost descoperite vestigiile unei așezări rurale romane datând din sec. 3 d.Hr. Biserica „Sfântul Nicolae" (1844-1847), în satul Crușovu. Cod poștal: 0839.

✝BRAȘOV 1. Depresiune intracarpatică, de origine tectonică, formată la sf. perioadei levantine (Pliocen) și începutul erei cuaternare, situată în curbura internă a Carpaților, în zona de contact a Carpaților Orientali cu cei Meridionali. Este cea mai mare și mai tipică depresiune intramontană din Carpații românești, înconjurată de M-ții Baraolt, Bodoc și Nemira (N), de M-ții Vrancei (E), M-ții Buzăului (SE), de M-ții Ciucaș, Piatra Mare, Postăvaru, Bucegi, Piatra Craiului (S), de M-ții Țagla, Măgura Codlei și M-ții Perșani (V) și drenată de cursul superior al Oltului și afl. săi. Supr.: c. 3 900 km². Lungime: 125 km (Zărnești—Brețcu); lățime: 15-20 km. Are aspectul unei întinse câmpii aluvio-proluviale, cu mai multe ramificații sub formă de golfuri sau culoare depresionare (Râșnov—Zărnești, în SV, Măieruș, în N-NV ș.a.) și mai multe trepte de relief (lunci foarte largi, joase și mlăștinoase, terase, câmpii piemontane de 550-700 m alt. și dealuri submontane de 700-850 m alt., mai fragmentate). Este constituită din trei mari compartimente: *Depr. Bârsei* (*Țara Bârsei* sau *Depr. Brașov* propriu-zisă), în SV, *Depr. Sfântu Gheorghe*, în partea centrală și *Depr. Târgu Secuiesc*, în NE. Clima răcoroasă (temp. medii anuale de 6-8°C), cu frecvente inversiuni de temp. în anotimpul rece (acest fapt a determinat ca în com. Bod să se înregistreze minima absolută a țării, –38,5°C, la 25 ian. 1942) și precipitații atmosferice ce cresc cantitativ de la 550 mm, în zona luncilor joase, până la 850 mm, în reg. piemontană. Culturi de cereale, de cartofi, in, sfeclă de zahăr, plante pentru nutreț etc. Creșterea animalelor.

2. Municipiu în partea centrală a României, reședința jud. omonim, situat în Depr. Bârsei, la 520-650 m alt., la poalele masivului Tâmpa și ale prelungirilor nordice ale masivului Postăvaru; 322 977 loc. (1 iul. 1995): 158 429 de sex masc. și 164 548 fem. Supr.: 73,6 km²; densitatea: 4 388 loc./km². Mare nod feroviar și rutier și al doilea centru industrial al țării (după București). Expl. de calcar. Centrală electrică și de termoficare, intrată în funcțiune în 1990, cu o putere instalată de 100 MW. Ind. constr. de mașini, cu cea mai mare pondere în producția globală industrială a orașului, produce tractoare de cele mai variate tipuri (de la cel greu până la cele speciale pentru viticultură, pomicultură, legumicultură ș.a.), aeronave, autocamioane de mare tonaj, dotate cu motor Diesel de 215 C.P., autovehicule speciale pentru produse chimice, utilaj petrolier și energetic, material rulant feroviar și rutier, mașini-unelte pentru prelucr. metalelor, motoare, piese și accesorii pentru autovehicule, rulmenți, unelte de mină etc. Celelalte ramuri ind. sunt: chimică (prelucr. petrolului, produse cosmetice, locul 2 pe țară, după București, vopsele, articole tehnice din cauciuc), textilă (stofe, conf., tricotaje), de prelucr. a lemnului (mobilă, placaje, furnire, cherestea etc.), piel. și încălț., mat. de constr. (prefabricate din beton, faianță, cărămidă, produse refractare), alim. (zahăr și produse zaharoase, preparate din carne și lapte, bere, vin, băuturi răcoritoare, inclusiv fabrică de îmbuteliat Coca-Cola etc.). Important centru tipografic. Universitatea „Transilvania" (f. 1971 prin fuzionarea Institutului Politehnic cu Institutul Pedagogic) cu 12 facultăți, 10 060 studenți și 536 de prof. (1994/1995) și Universitatea „George Barițiu" (particulară, f. 1991), Teatrul dramatic, înființat în 1949 (cu secții de dramă și de păpuși), Teatrul muzical, întemeiat în 1955 (cu secții de operă și operetă, de estradă și de balet), Filarmonica „Gheorghe Dima" (înființată la 15 apr. 1949), două galerii de artă, numeroase cinematografe și biblioteci publice (Biblioteca Județeană „George Barițiu", f. 1835, cu 608 988 vol., 1994; Biblioteca Centrală a Univ. „Transilvania", f. 1948, cu 605 000 vol., 1994 ș.a.) etc. *Muzee*: Muzeul Județean de Istorie, amenajat în Casa Sfatului, cu exponate din Paleoliticul mijlociu, ceramică și unelte din perioadele Hallstatt și La Tène etc.) precum și arme, mobilier, diferite produse ale breslelor meșteșugărești, documente etc.; Muzeul Județean de Etnografie (ceramică populară, sticlărie din sec. 18-19, costume și țesături, unelte, ouă încondeiate etc.); Muzeul de Artă (reorganizat în 1970) cu colecții de artă românească (opere aparținând pictorilor Gheorghe Tattarescu, Theodor Aman, Sava Henția, Aurel Lecca, Nicolae Grigorescu ș.a. și sculptorilor Cornel Medrea, Ion Jalea, Dimitrie Paciurea, Ion Irimescu ș.a.) și artă decorativă universală; Muzeul „Șcheii Brașovului" (reorganizat în 1964 pe baza colecțiilor din 1933) păstrează tipărituri vechi, documente oficiale din vremea lui Constantin Brâncoveanu, cataloage ale

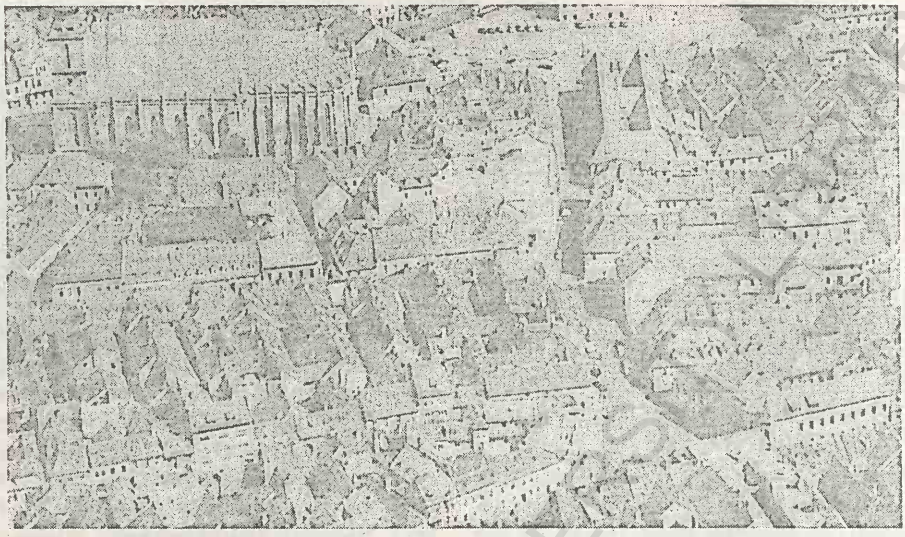

Braşov (2). Vedere generală a centrului vechi

bisericii „Sfântul Nicolae", manuscrise românești, grecești și slavone, partitura originală a operetei „Crai Nou" de Ciprian Porumbescu, obiecte de artă medievală și bisericească etc.; casa memorială „Gheorghe Dima" (amenajată în fosta locuință a compozitorului) cuprinde mobilier, pianul și obiecte personale, afișe de concert, partituri, documente etc.; „Casa Mureșenilor" (fotografii, obiecte, corespondență, aparținând familiei Mureșenilor) ș.a. Stații locale de emisii TV și radio. Important centru editorial și de tipărire a presei. Grădină zoologică. La B. are loc, anual, Festivalul internațional de muzică ușoară „Cerbul de aur" (primele patru ediții, 1968-1971, ediția a 5-a, 24-28 iun. 1992). **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate în arealul orașului și împrejurimi au scos la iveală vestigii de locuire din epoca de piatră și din perioada daco-getică. Prima mențiune documentară datează din 1234, când localit. apare înscrisă în *Catalogus Ninivensis* cu numele *Corona*. Ulterior, figurează în diferite documente cu alte denumiri: *Brassovia* (1251), *Barasu* (1252, împreună cu zona din jur, numită *Saxones Barasu*), *Brasu* (1271), *Braso* (1288), *Brasov* (1294), *Brassov* (1295), *Brasso* (1309), *Brassov* (1331), *Korona* (1336) etc. În sec. 14-18 a devenit un important centru comercial și meșteșugăresc (în 1364 capătă dreptul de a organiza târguri anuale și săptămânale; în sec. 16 existau 20 de bresle, iar în 1798, aici își desfășurau activitatea 43 de bresle și 1 300 de ateliere). În 1395 a început construirea primelor ziduri de fortificație ale orașului. La 7 mart. 1395, la B. a fost încheiat un tratat de alianță antiotomană, în condiții de deplină egalitate, între domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, și regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg. În sec. 15, B. a fost pr. centru meșteșugăresc și comercial din S Transilvaniei care a întreținut strânse relații politico-economice cu Țara Românească și Moldova (mărturie sunt numeroasele privilegii acordate brașovenilor de către domnii celor două țări române, ca de exemplu cele acordate de Vladislav I [Vlaicu], în 1368, de Mircea cel Bătrân, în 1413, Alexandru cel Bun, în 1421, Vlad Țepeș, în 1456, Ștefan cel Mare, în 1457 etc.). În sec. 16, B. a devenit un important centru cultural prin strădania iluministului Ioan (Johannes) Honterus, care a înființat prima tipografie din Transilvania (1533) și un gimnaziu săsesc (1543) și prin activitatea tipografică a diaconului Coresi, care tipărește, în 1559, prima carte în limba română, *Catehismul românesc* (*Întrebare creștinească*), iar în 1581, *Carte ce se cheamă evanghelie cu învățătură*, utilizată și ca manual școlar, prin activitatea Școlii de la biserica „Sfântul Nicolae" din Șchei (școală care exista din

1471, așa după cum reiese din epilogul *Octoihului* scris de diaconul Oprea în 1495). O mărturie scrisă, referitoare la B., cu importanță aparte, o constituie *Scrisoarea lui Neacșu* trimisă, în 1521, din Câmpulung (Muscel), de către negustorul Neacșu, lui Johannes Benkner, judele Brașovului, în care existau informații referitoare la mișcările armatelor turcești pe malurile Dunării, care se pregăteau să atace Ardealul. Această scrisoare reprezintă, de altfel, cel mai vechi text datat, în limba română, care se păstrează până astăzi (cea mai veche scriere în limba română fiind *Zbornicul de la Ieud;* → Ieud). În 1688, orașul a fost cucerit cu greu de trupele habsburgice. La 21 apr. 1689, B. a fost devastat de un puternic incendiu, împrejurare în care a ars și biserica evanghelică, ale cărei ziduri au rămas înnegrite de fum, de atunci păstrându-i-se numele de Biserica Neagră. La B. au funcționat, începând din 1788 și, respectiv, 1834, două școli elementare românești și un liceu înființat în 1850 de mitropolitul Andrei Șaguna, iar din 1838 au apărut ziarul „Gazeta de Transilvania" și suplimentul acestuia „Foaie pentru minte, inimă și literatură" (revistă socială și literară) care au contribuit la închegarea și dezvoltarea conștiinței naționale a poporului român (în iun. 1848, apare în suplimentul literar al „Gazetei de Transilvania", imnul revoluționar „Deșteaptă-te, române" de Andrei Mureșanu). În timpul Revoluției de la 1848-1849, B. a fost locul de întâlnire al participanților din cele trei țări române. Aici, revoluționarii moldoveni au elaborat (12/24 mai 1848) programul „Prințipiile noastre pentru reformarea patriei" care prevedea, între altele, unirea românilor „într-un singur stat neatârnat românesc". În 1868, la B., George Barițiu a editat primul număr al revistei „Transilvania" — organ al Societății culturale „ASTRA" (1868-1945) — care a avut o largă arie de răspândire în toate părțile locuite de români. În 1859, locuitorii B. și-au exprimat deplina solidaritate cu actul Unirii Moldovei cu Țara Românească și edificarea statului național România. Din a doua jumătate a sec. 19, B. capătă o intensă dezvoltare industrială, cunoscând o adevărată amploare după încadrarea sa în statul român în 1918, când apar primele mari întreprinderi: „Întreprinderea Aeronautică Română" (IAR), „Romloc", „Schiel", „Scherg", „Ancora Română" ș.a. În sept. 1940, populația B. a protestat cu vehemență împotriva Dictatului de la Viena, din 30 aug. 1940. La 15 nov. 1987, muncitorii de la uzinele de autocamioane și de la cele de tractoare, la care s-au alăturat cei de la alte întreprinderi industriale, precum și o mare parte din populația orașului, au ieșit în stradă, manifestând împotriva abuzurilor de putere comise de autoritățile de partid și de stat locale. Revolta, socotită de unii, a doua ca

Brașov (2). Biserica Neagră

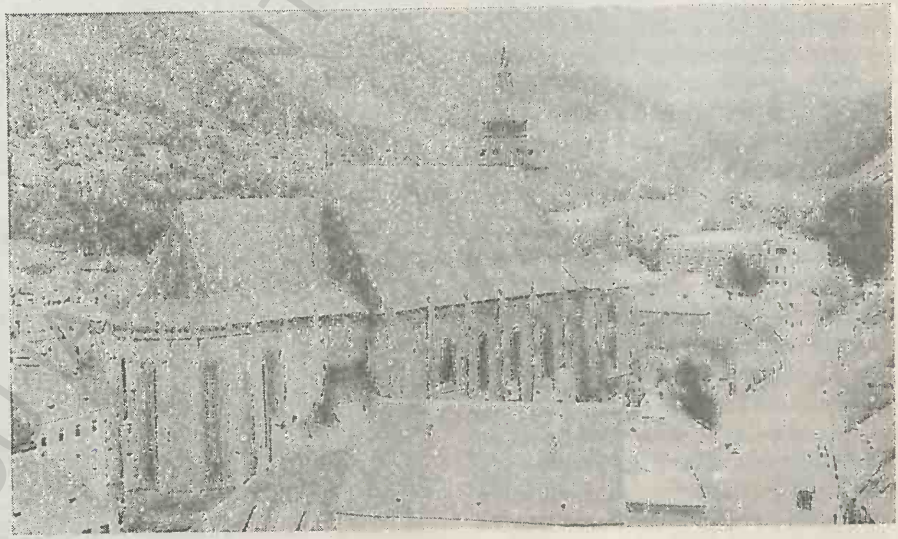

intensitate după greva minerilor de la Lupeni, din aug. 1977, a fost înăbușită cu brutalitate de forțele de securitate. Locuitorii municipiului B. au luat parte la evenimentele din dec. 1989, unii dintre participanți căzând victime (66 morți și numeroși răniți). Orașul B., care între 8 sept. 1950 și 24 dec. 1960 s-a numit *Orașul Stalin*, a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** Cetatea B. (sec. 14-17), din care se mai păstrează fragmente ale zidurilor de centură, precum și unele turnuri de apărare (Turnul Alb, 1494; Turnul Negru, sec. 15; Turnul măcelarilor, sec. 15 ș.a.), bastioane (Bastionul țesătorilor, 1425-1436; Bastionul frânghierilor, 1416; Bastionul cojocarilor, 1452; Bastionul postăvarilor, 1450-1455; Bastionul fierarilor, 1521 — azi sediul Arhivelor Statului; Bastionul Porții — pod fortificat peste pârâul Graff, 1515-1521) și porți (Poarta Ecaterinei, 1559 — azi sediul Uniunii Arhitecților ș.a.); castelul cu incintă fortificată „Cetățuia" (Schlossberg, sec. 15-17); biserica evanghelică „Sfântul Bartolomeu" (sec. 13, refăcută în sec. 15), construită în stilul goticului timpuriu; Biserica Neagră (1384-1477), amplă construcție gotică (89 m lungime, 38 m lățime, 65 m înălțime), distrusă parțial de incendiul din 21 apr. 1689 (refăcută ulterior), în urma căruia i s-a atribuit numele de Biserica Neagră din cauza zidurilor înnegrite de fumul incendiului. Biserica Neagră, care a suferit ample lucrări de renovare la exterior (1993-1996), păstrează picturi murale interioare în stilul Renașterii italiene, datând din sec. 15, precum și o valoroasă colecție de covoare orientale (119 bucăți) din sec. 16-18 și o orgă de mari dimensiuni (4 000 de tuburi), instalată în 1839; biserica „Sfântul Nicolae" din Șchei, construită inițial din bârne, în 1292, și atestată documentar în 1399 a fost înlocuită cu una din piatră la sf. sec. 15, probabil în 1495, reconstruită în 1519-1594 (cu unele adăugiri din 1733, 1740 și 1752) și modificată în stil baroc, în 1761. Biserica păstrează o frumoasă și valoroasă colecție de icoane, dintre care una datează din 1564. Lângă biserica „Sfântul Nicolae" din Șchei se află clădirea (refăcută în 1760) în care a funcționat prima școală românească (înființată în 1471) — azi sediul unui muzeu de artă veche românească, precum și mormântul lui Nicolae Titulescu; Casa Sfatului (Primăria veche), care găzduiește astăzi Muzeul de Istorie și Arheologie este un edificiu interesant și original, construit în 1420, cu frecvente

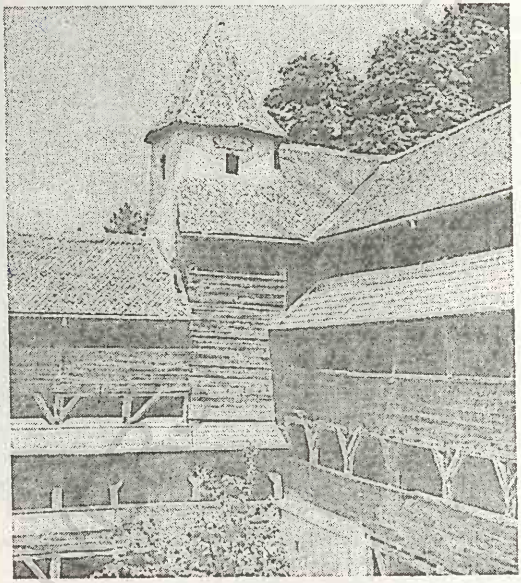

Bastionul țesătorilor
Brașov (2)

Biserica „Sfântul Bartolomeu"

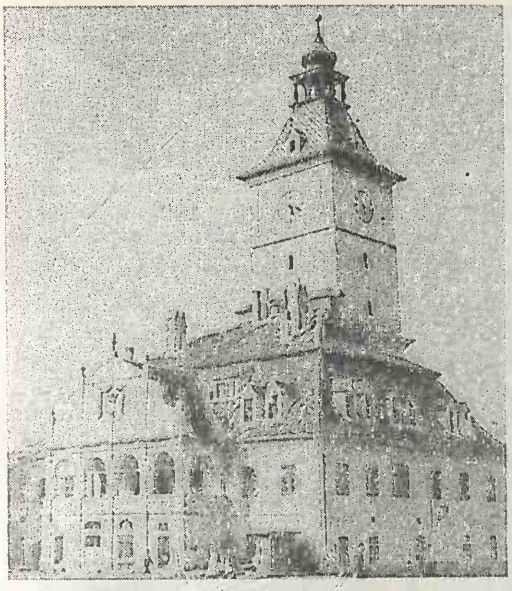

Casa Sfatului
Brașov (2)

Biserica „Sfântul Nicolae" din Șchei

transformări (1515-1518, 1543, 1656, 1770-1774) ce poartă pecetea Renașterii târzii și a barocului transilvănean; în trecut a fost sediul de unde „Sfatul celor 100 de cetățeni" conducea treburile orașului. Turnul de deasupra edificiului, înalt de 48 m, a fost construit în 1528 și refăcut în 1910; biserica evanghelică „Sfântul Martin" (sec. 15) și casa parohială a bisericii evanghelice (sec. 16, refăcută în sec. 18); biserica mânăstirii franciscane, cu hramul „Sfântul Ioan" (1506); biserica evanghelică „C.A. Blumana" (1777); biserica romano-catolică „Sfinții Petru și Pavel" (1776-1782); biserica evanghelică (1790-1793); biserica evanghelică maghiară (1787); bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfânta Treime" (1783), „Sfânta Adormire" (1783), „Sfânta Treime"-Pe Tocile (1824-1825), „Adormirea Maicii Domnului" (9 iul. 1895-20 sept. 1896, sfințită la 6/18 iun. 1899) construită după planurile arhitectului G. Bruss după modelul bisericii grecești din Viena, „Buna Vestire" (1934-1936), cu picturi din 1971-1976 executate de Iosif Vassu; Liceul „Honterus" (1545-1547), refăcut în sec. 18; Vechea Prefectură (1884), azi Rectoratul Universității; Școala reală (1780), azi liceu; hanul Roșu (sec. 17), azi locuințe; Cazarma Neagră (1796); Hanul vechi (sec. 18), azi comisariat militar; Liceul „Andrei Șaguna" (1851); *Case vechi:* Casa „Hirscher" sau Casa Negustorilor (1544), în stil renascentist; Casa „Schobelin" (1550), cu loggie și ancadramente în stilul Renașterii; Casa „Kammer" (1587); Casa „Grid" (1773); Casă din sec. 16, situată în Piața Sfatului nr. 18, în care a funcționat (1835) prima bancă românească; Casa „Mureșenilor" (sec. 18), azi muzeu; clădirea familiei Brukenthal (sec. 18) care era reșed. de vară; clădirea Casei de cultură a municipiului Brașov (1878); Palatul „Știrbei" (sec. 19) situat în Parcul dendrologic — azi Casa Școlarului; Casa Armatei (sec. 20), construită după planurile arhitectului Constantin Iotzu; hanul „La Cerbul de Aur" unde s-a oprit Alexandru Ioan Cuza, în 1866, în drum spre Viena; casa în care a locuit Mattis Teutsch, artist plastic brașovean (1884-1960); casa natală a lui Șt. O. Iosif (1875-1913); casa în care a locuit Lucian Blaga între 1906 și 1908 etc. Cod poștal: 2200.

3. Județ situat în partea centrală a țării, în curbura interioară a arcului carpatic, în zona de întâlnire a Carpaților Orientali cu Carpații Meridionali și cu Pod. Transilvaniei, pe cursul mijlociu și

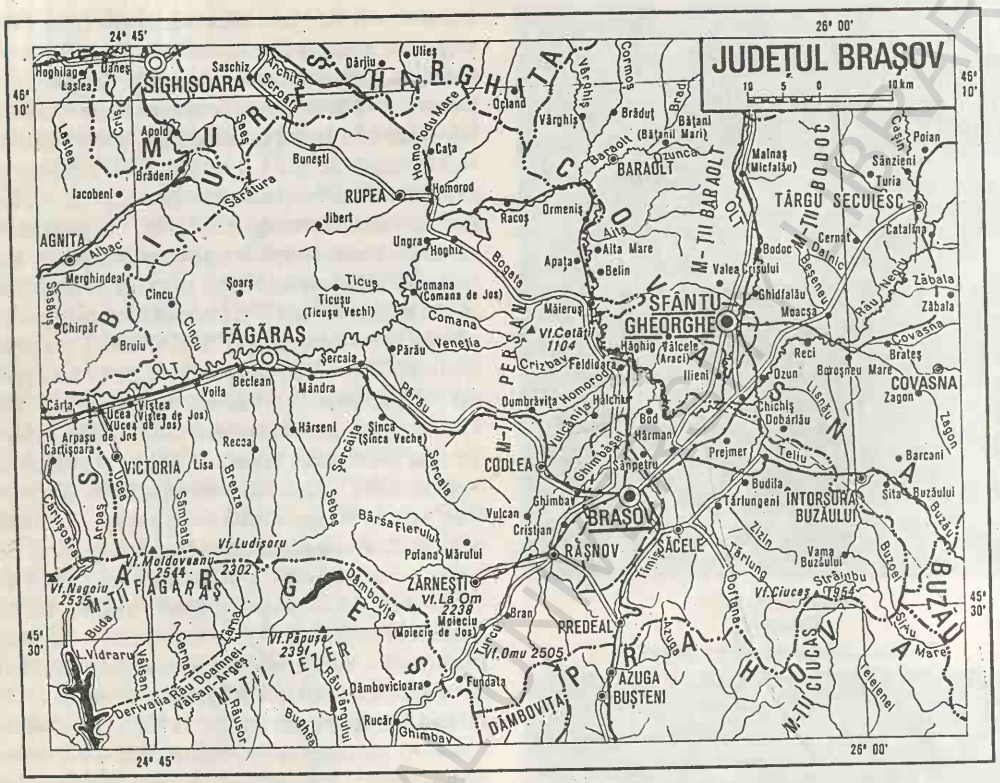

superior al Oltului, între 45°23'13" și 46°12'12" latitudine N și între 24°06'11" și 26°01'00" longitudine E, între jud. Harghita (N), Covasna (E-NE), Buzău (SE), Prahova (SE), Dâmbovița (S), Argeș (S-SV), Sibiu (V) și Mureș (NV). *Supr.*: 5 363 km² (2,25% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 640 943 loc. (2,83% din populația țării), din care 315 661 de sex masc. (49,25%) și 325 282 de sex fem. (50,75%). *Populația urbană*: 489 858 loc. (76,42%); *rurală*: 151 085 loc. (23,58%). *Densitatea*: 119,5 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 86,00% români, 9,90% maghiari, 1,55% germani, 2,42% țigani, 0,13% alte minorități. *Reșed.*: municipiul Brașov. *Orașe:* Codlea, Făgăraș (municipiu), Predeal, Râșnov, Rupea, Săcele, Victoria, Zărnești. *Comune*: 43. *Sate*: 150. *Localit. componente ale orașelor*: 5.

Relief variat, cu o mare complexitate morfologică și morfogenetică, desfășurat sub forma a trei trepte majore, de la S la N: treapta munților înalți (peste 1 700 m alt.), în S și SE, ocupă 18% din supr. jud., treapta munților scunzi (între 800 și 1 700 m alt.), în partea centrală și de SE a jud., se extinde pe 22% din supr. jud., iar treapta depresiunilor și a dealurilor de podiș (400-700 m alt.) din jumătatea de NV și de E a jud. B. se desfășoară pe 60% din supr. jud. Partea de SV a jud. B. este ocupată de versantul nordic al M-ților Făgăraș, cu aspect alpin, ce domină cu 1 600-2 000 m Pod. Transilvaniei, din creasta lor principală (prin care trece limita dintre jud. Brașov și Argeș), apărând cele mai înalte vf. din Carpații românești (Dara 2 500 m, Moldoveanu 2 544 m — alt. max. a întregului lanț carpatic românesc, Vistea Mare 2 527, Lespezi 2 522 m, Vânătarea lui Buteanu 2 506 m, Gălășescu 2 471 m ș.a.). Versantul nordic al M-ților Făgăraș este brăzdat de o puzderie de râuri mici (Sebeș, Berivoiu, Săvăstreni, Breaza, Sâmbăta, Vistea, Ucea ș.a.) care formează, în această zonă, cea mai densă rețea hidrografică din țară (1,4 km/km², față de 0,5 km/km² cât este media pe țară). În partea de S și SE a jud. se desfășoară prelungirile nordice ale masivelor Piatra Craiului, Leaota, Bucegi, Baiului și Ciucaș, precum și masivele Piatra Mare (1 843 m)

și Postăvaru (1 802 m). În cadrul zonei muntoase din S și SE se individualizează culoarul Bran-Rucăr, văile superioare ale Prahovei, Timișului și Teleajenului, cu pasurile Giuvala (1 290 m alt.), Predeal (1 032 m) și Bratocea (1 263 m), care asigură legăturile rutiere și feroviare între Transilvania și Muntenia. Treapta munților scunzi este reprezentată, în principal, prin Clăbucetele Întorsurii (în SE), M-ții Țagla (1 640 m) și M-ții Perșani (1 292 m) în partea central-nordică a jud. De o parte și de alta a M-ților Perșani, se desfășoară două mari arii depresionare, numite și „țări": Depr. Brașov sau Țara Bârsei (în partea central-estică a jud., la E de M-ții Perșani) și partea central-estică a Depr. Făgăraș sau Țara Făgărașului (în partea central-vestică, la V de M-ții Perșani). Sectorul de NV al jud. B., la V și N de valea Oltului, cuprinde în arealul său partea de E și SE a Pod. Hârtibaciului, cu subdiviziunile sale, cu înălțimi de 500-600 m.

Clima jud. B. este temperat-continentală, moderată, cu variate nuanțe, în funcție de altitudine. Regimul climatic general se caracterizează prin veri răcoroase, cu precipitații frecvente, și ierni foarte reci în zonele depresionare și de podiș, și veri răcoroase, cu precipitații abundente, și ierni friguroase, cu ninsori bogate în sectorul montan. În anotimpul rece al anului, în zonele depresionare se remarcă frecvente inversiuni de temp. caracterizate prin instalarea și stagnarea, pe fundul lor, a unor mase de aer foarte reci. Așa se explică faptul că pe fundul Depr. Brașov, în luna ian., la Bod, temp. medie multianuală a aerului este de –5,3°C, în timp ce la Predeal, aflat cu 500 m mai sus, aceasta este de –5,1°C. În timpul unor inversiuni de lungă durată, temp. aerului poate coborî, în zonele depresionare cu 15-20°C față de zonele înalte înconjurătoare. Așa s-a întâmplat în 14 ian. 1965 când la Brașov temp. aerului a fost cu 17,5°C mai scăzută decât la vf. Omu. Într-o situație asemănătoare, la stațiunea meteorologică Bod s-a înregistrat cea mai scăzută temp. din țară până în prezent (–38,5°C), la 25 ian. 1942, cauzată de o puternică inversiune termică, formată în condiții anticiclonice și favorizată de prezența unui bogat strat de zăpadă. Caracteristic inversiunilor termice este și ceața, fenomen cu frecvență mare în zonele depresionare, care apare cu precădere primăvara și toamna. Pe timpul verii, temp. aerului este pozitivă pe întreg terit. jud. B., media termică a lunii aug. fiind de 5,7°C pe crestele montane înalte și de 18°C în depresiuni. Temp. max. absolută, de 38,9°C, a fost înregistrată în orașul Făgăraș, la 9 sept. 1946. Temp. medii multianuale variază între 8,2°C la Făgăraș, 7,6°C la Brașov, 4,0°C la Predeal și sub 0°C pe culmile montane înalte. Amplitudinea max. a valorilor extreme absolute de temp. este de 77,4°C, jud. B. situându-se, din acest punct de vedere, pe primul loc în țară. Cantitățile medii anuale ale precipitațiilor atmosferice înregistrează creșteri accentuate în raport cu altitudinea, acestea oscilând între 610 mm la Bod, 747,2 mm la Brașov, 945 mm la Predeal și peste 1 300 mm în zonele montane înalte. Stratul de zăpadă din anotimpul rece se depune neuniform și discontinuu, durata medie anuală a acestuia crescând o dată cu înălțimea, de la 55,2 zile în depresiune, la Bod, la 70,8 zile la Brașov, 118 zile la Predeal și 215 zile în zonele înalte. Vânturile bat cu o frecvență mai mare dinspre V (19,3%), NE (18,7%) și SV (17,3%), înregistrând viteze medii anuale cuprinse între 3 m/s în reg. depresionare joase și 7-8 m/s, uneori peste 10 m/s, în sectorul montan înalt. Pe versantul nordic al M-ților Făgăraș și pe cel estic al M-ților Perșani se fac resimțite, în timpul primăverii, mișcările de aer cu caracter de föhn care topesc zăpada. În Depr. Făgăraș, acest vânt föhnic, numit de localnici „mâncător de zăpadă", mai este cunoscut sub numele de Vântul Mare.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. B. este relativ bogată, densă, bine organizată și cu debite ridicate în toate anotimpurile anului. Majoritatea râurilor mai mici din arealul jud. B. sunt colectate de râul Olt, care străbate partea de NV a jud. B. pe o distanță de c. 210 km, între satul Lunca Calnicului (la limita cu jud. Covasna) și com. Ucea (la limita cu jud. Sibiu). Pe acest tronson panta medie de curgere a Oltului este de 0,45 ‰, cursul său este regularizat, iar energia apelor sale este folosită în hidrocentralele de la Făgăraș, Voila și Viștea. Afl. pr. pe care-i primește Oltul pe terit. jud. B., începând din amonte spre aval sunt: Homorod, Dăișoara, Cincu ș.a. pe partea dreaptă și Târlung, Ghimbășel, Bârsa, Crizbav, Bogata, Comana, Venetia, Șercaia, Sebeș, Berivoiu, Săvăstreni, Breaza, Sâmbăta, Viștea, Ucea ș.a. pe stânga, determinând o densitate medie de 0,9 km/km², superioară mediei pe țară (care este 0,5 km/km²). Cea mai mare valoare a densității rețelei hidrografice se înre-

gistrează pe versantul nordic al M-ților Făgăraș (1,4 km/km², cea mai ridicată din țară), iar cea mai scăzută (0,6 km/km²), în Depr. Brașov. Extremitatea SE a jud. B. este drenată de cursul superior al râului Buzău, cu afl. său Buzoel. Lacurile naturale și antropice sunt puține în cadrul jud. B., cel mai însemnat lac natural fiind Urlea, cantonat într-un circ glaciar, iar cele de acumulare sunt realizate pe râul Tărlung (la Săcele) și pe râul Olt (lacurile hidrocentralelor de la Făgăraș, Voila și Viștea).

Vegetația se caracterizează printr-o etajare altitudinală, bine exprimată, dar cu contraste locale evidente, determinate de particularitățile litologice, edafice și topoclimatice. Crestele înalte ale M-ților Făgăraș, Piatra Craiului, Leaota, Bucegi, Piatra Mare, Postăvaru și Ciucaș, la peste 1 700 m alt., sunt acoperite cu vegetație alpină și subalpină, alcătuită din pajiști, în care predomină rogozul (*Carex curvula*), părușca (*Festuca supina*), țăpoșica (*Nardus stricta*), ș.a. și din tufișuri pitice de arbuști, în care domină smirdarul (*Rhododendron kotschyi*), afinul (*Vaccinium myrtillus*), jneapănul (*Pinus mugo*) și coacăzul (*Brukenthalia spiculifolia*). În masivele Bucegi și Piatra Craiului, este specifică larga dezvoltare a vegetației de stâncărie, cu multe elemente floristice rare, ocrotite de lege, între care se remarcă floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), gențiana sau ghințura (*Gentiana lutea*) ș.a. O caracteristică aparte a pajiștilor de pe creasta Pietrii Craiului o reprezintă existența unei plante endemice, declarată monument al naturii — garofița Pietrii Craiului (*Dianthus callizonus*) — una dintre cele mai frumoase flori alpine. În M-ții Făgăraș se întâlnesc câteva pâlcuri de zâmbru (*Pinus cembra*), relict glaciar, caracteristic etajului subalpin. Sub etajul alpin, începe domeniul forestier, care acoperă o supr. destul de mare în cadrul jud. B. (199 315 ha, la sf. anului 1994). Etajul pădurilor de rășinoase, în care predomină molidul (*Picea abies*), se dezvoltă pe versanții munților înalți, între 1 700 și 1 500-1 300 m alt. Alături de molid apar exemplare de paltin de munte (*Acer pseudoplatanus*) și sorb de munte (*Sorbus aucuparia*). În cadrul domeniului forestier, cel mai bine reprezentat este etajul pădurilor de foioase, extins între 1 500-1.300 și 1 000-700 m alt. Pădurile de gorun, în amestec cu carpen, se dezvoltă pe arii restrânse la poalele munților și dealurilor piemontane, în timp ce pădurile de fag, în amestec cu carpen, acoperă aproape în întregime M-ții Perșani, iar pădurile de fag, în amestec cu molid și brad, au o largă răspândire pe versanții M-ților Bucegi, Făgăraș, Piatra Mare, Clăbucetele Întorsurii, Ciucaș ș.a. Etajul forestier se termină în partea cea mai joasă cu pădurile de gorun (*Quercus petraea*) care acoperă versanții luminoși și mai încălziți de Soare. În arealul etajului forestier, datorită unor condiții locale (expoziția la Soare, înclinarea versanților, sol etc.), pe versantul sudic, însorit, al masivului Tâmpa, ca și pe Dealul Cetății, pe Dealul Sânpetru de la Hărman și în alte locuri, se dezvoltă, în condiții optime, unele enclave de vegetație xerofilă, în care vegetează colilia (*Stipa pulcherrima*), migdalul pitic (*Prunus tenella*), vișinul de stepă (*Prunus fruticosa*), dedițelul (*Pulsatilla montana*) ș.a. O caracteristică deosebită a vegetației de pe terit. jud. B. este aceea a numeroaselor cazuri de inversiune de vegetație. Relevant este în acest sens versantul dinspre Poiana Brașov al masivului Postăvaru, care este acoperit cu fag și stejar în jumătatea superioară și cu brad, în cea inferioară. Vegetația azonală este larg dezvoltată în luncile râurilor din depresiuni, precum și în perimetrul câtorva mlaștini eutrofe, între care se remarcă zona mlăștinoasă din zona localit. Hărman, alimentată de izvoare reci. Aici se dezvoltă o serie de plante relicte glaciare (*Pedicularis sceptrum carolinum*, care vegetează normal în Arctica, dar care la Hărman ating punctul cel mai sudic din lume), endemice (*Armeria alpina ssp. barcensis*), plante rare (*Swertia perennis* — element boreal, rar întâlnit în România), plante carnivore — o specie de roua cerului (*Drosera anglica*) — care atinge aici limita sudică de pe terit. României. Un caracter intrazonal au arboretele de stejar (*Quercus robur*), situate în șesurile depresiunilor, reprezentând resturi ale unor păduri care ocupau odinioară supr. mult mai extinse în zonele Hărman, Prejmer, Bod. Gama floristică, deosebit de variată pe terit. jud. B., se impune în mod deosebit și prin prezența, la Dumbrava Vadului, a unei vestite poieni cu narcise (*Narcissus stellaris*), extinsă pe 400 de ha.

Fauna, ca și vegetația, este bogată și variată și răspândită pe toate formele de relief, din luncile râurilor până pe crestele munților înalți. Zona alpină este dominată de coleoptere, lepidoptere și unele specii de reptile, iar culmile crenelate și abrupturile alpine sunt stăpânite de caprele negre (*Rupicapra rupicapra*), vulturii pleșuvi (*Gyps fulvus fulvus*),

acvila de piatră (*Acvila heliaca heliaca*), declarate monumente ale naturii, ș.a. Domeniul forestier este foarte bogat în viețuitoare ca: ursul brun, cerbul carpatin, râsul, mistrețul, lupul, jderul, pisica sălbatică, căpriorul, veverița, cocoșul de munte, ierunca (păsări ocrotite), găinușa sălbatică, cinteza ș.a. În apele repezi de munte trăiesc păstrăvii și lipanul, iar în râul Olt și celelalte ape de șes, somnul, crapul, știuca, scobarul, mreana, lipanul ș.a.

Resursele naturale: păduri (199 315 ha, la sf. anului 1994), zăcăminte nichelifere (Poiana Mărului, Holbav), de cărbune brun (Codlea, Cristian) și turbă (Mândra). Din categoria rocilor utile fac parte bazalte (Racoș, Hoghiz, Bogata Olteană, Racoșu de Jos, Comana), calcare (Codlea, Cristian, Râșnov, Zărnești), tufuri vulcanice (Cața, Drăușeni, Perșani, Veneția de Jos), argile caolinoase (Cristian, Holbav), dolomit (Măgura Veneției), gresii (Teliu, Apața, Dopca), argile comune (Făgăraș, Hoghiz, Măieruș, Bogata, Râșnov, Rupea, Hălchiu, Ucea, Feldioara), nisipuri, pietrișuri ș.a. O bogăție aparte o reprezintă apele minerale, cu compoziții chimice variate, sub forma izvoarelor clorosodice și carbogazoase (Zizin), clorosodice și bromurate (Rodbav), clorosodice și sărate (Perșani, Grid, Veneția de Jos, Racoș), clorosodice și sulfuroase (Rupea, Homorod) etc.

Istoric. Prezența activității umane în arealul actual al jud. B. a fost semnalată în numeroase puncte, cele mai vechi urme de locuire fiind atribuite Culturii Musteriene (60 000-40 000 î.Hr.) din Paleoliticul mijlociu. Obiecte din cremene sau os (unelte, arme etc.) au fost descoperite în Peștera Gura Cheii din apropiere de Râșnov, la Rupea, Crizbav ș.a. Vestigiile unor așezări omenești din Neolitic, cu inventar arheologic bogat (unelte, arme, produse ceramice, podoabe etc.), au fost scoase la iveală în localit. din jurul municipiului Brașov, iar urme materiale care dovedesc prezența unei populații locale pe aceste meleaguri, în Epoca bronzului, aparținând Culturii Noua (sec. 14-12 î.Hr.), au fost descoperite în cartierul Noua al municipiului Brașov, la Bod, Hărman, Cuciulata ș.a. Urme edificatoare (monede, obiecte de podoabă etc.) din Epoca fierului (800 î.Hr.-sec. 1-3 d.Hr.), corespunzătoare perioadei dacice, au fost identificate în arealul localit. Brașov, Hărman, Codlea, Râșnov ș.a. Din vremea stăpânirii romane au rămas ca mărturii urmele castrelor de la Râșnov (anticul *Cumidava*) și Hoghiz, iar perioada desăvârșirii procesului de formare a poporului român este ilustrată de descoperirile de la Cristian și Șercaia (sec. 4), Feldioara (sec. 4-9), Hărman (sec. 6-13), Comana de Jos (sec. 8-9), Brașov (sec. 9-12) ș.a., care dovedesc o locuire intensă în Țara Bârsei înainte de aducerea și stabilirea aici a coloniștilor sași, la mijlocul sec. 12. Teritoriul brașovean este amintit în documentele sec. 13-14 ca unitate ad-tivă aparte, unele dintre districtele românești și comitatele de aici continuând să existe până în anul 1920, când, după înfăptuirea (în 1918) statului național unitar român, a fost necesară reorganizarea ad-tiv-teritorială a României Mari. De remarcat este faptul că o mare parte a terit. brașovean se suprapune unor forme vechi de organizare teritorială, numite „țări". În acest sens, cea mai veche unitate ad-tivă distinctă este Țara Bârsei, amintită documentar, în 1211, cu numele *Terra Borza*, iar apoi Țara Făgărașului sau Țara Oltului, consemnată documentar, în 1222, cu numele *Terra Blachorum*. La sf. sec. 12 și începutul sec. 13, centrele meșteșugărești, în special orașul Brașov, au devenit principalele furnizoare cu produse meșteșugărești ale Moldovei și Țării Românești. Dezvoltarea legăturilor comerciale ale Brașovului cu Țara Românească și cu Moldova, înlesnite de existența numeroaselor trecători naturale care străbat Carpații (Giuvala, Predeal, Predeluș, Bratocea, Boncuța ș.a.) sunt ilustrate și de faptul că domnii Țării Românești au stăpânit Făgărașul până în 1452, iar Mircea cel Bătrân și fiul său, Mihail I, au stăpânit o perioadă (1395-1425) Cetatea Bran. Un document important al vremii este scrisoarea adresată de către brașoveni, la 26 apr. 1479, lui Ștefan cel Mare, domnul Moldovei, în care proslăveau victoriile acestuia împotriva turcilor, care salvau interesele celor trei țări române, și prin care îl rugau pe bravul domn „.... să binevoiești a te apropia de această țară spre a o apăra de acei turci prea cumpliți". Din 1541, Transilvania, inclusiv terit. de azi al jud. B., a devenit principat autonom sub suzeranitate turcească. În timpul luptelor pentru unificarea celor trei țări române, Mihai Viteazul a locuit în cetatea Făgărașului, iar după lupta de la Mirăslău (18 sept. 1600), acesta s-a retras, cu familia sa, la Râșnov pe care îl considera drept „un oraș al domniei mele". În 1688, brașovenii s-au împotrivit pătrunderii armatelor austriece și încorporării Transilvaniei de către Imperiul Habsburgic, cerând ajutorul

domnului Țării Românești, Șerban Cantacuzino. Marca răscoală a meșteșugarilor brașoveni împotriva instaurării stăpânirii austriece a fost însă înăbușită, iar conducătorii revoltei — condamnați la moarte. Răscoala a marcat, totodată, începutul luptelor antihabsburgice ale populației de pe terit. Transilvaniei. Jumătatea sec. 19 este marcată de Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, în timpul căreia peste 3 000 de locuitori din Țara Făgărașului, sub conducerea lui Iovian Bradu și Nicolae Orhidan, au incendiat numeroase case ale nobililor maghiari. A doua jumătate a sec. 19 și începutul sec. 20, au fost dominate de continuarea luptei politice și culturale a intelectualității românești din Transilvania pentru scoaterea națiunii române din „situația înjositoare de popor tolerat" și acordarea unor drepturi și libertăți democratice egale cu acelea ale altor naționalități. La Adunarea Națională a Marii Uniri de la 1 Dec. 1918 de la Alba Iulia, jud. B. a delegat 52 de cetățeni aparținând tuturor categoriilor sociale. După unirea Transilvaniei cu România, la 1 Dec. 1918, viața economică și social-culturală a jud. B. a înregistrat o dezvoltare considerabilă, în cadrul căreia orașul Brașov a devenit unul dintre cele mai puternice centre industriale și culturale ale țării. Revenind la fizionomia jud. B., se remarcă faptul că, în 1854, pe o hartă publicată de E. A. Bielz, în SE Transilvaniei figura, printre altele, districtul (Kreise) Brașovului, alcătuit din zece preturi (Bezirk). În 1876 a avut loc o reorganizare a Transilvaniei în urma căreia s-a înființat Comitatul Brașov (1 499 km²) ce cuprindea fostul district Brașov și o parte din districtul Făgărașului și Scaunul Cohalmului. După crearea României Mari (1918), a avut loc o nouă organizare ad-tiv teritorială, în 1921, când a fost înființat jud. B., în componența căruia intrau orașul Brașov, 3 plase (Bârsa de Jos, Bârsa de Sus, Săcele) și 23 de comune. În urma modificărilor intervenite în 1926, jud. B. era format din orașul B. și 48 de comune grupate în patru plase (Bârsa de Jos, Bârsa de Sus, Săcele și Zărnești), menținându-se în această formă până la 8 sept. 1950, când a fost efectuată o reorganizare ad-tiv teritorială după model sovietic, creând regiunea Stalin (formată din 8 raioane, 20 de orașe și comune), a cărei denumire a fost schimbată la 24 dec. 1960, în regiunea Brașov. Prin Legea nr. 2/17 febr. 1968 privind organizarea ad-tiv teritorială a României (cu modificările din 23 ian. 1981) s-a revenit la împărțirea pe județe a țării, regiunea Brașov devenind jud. Brașov, între limite mai mici, fiind format în prezent din 2 municipii, 7 orașe și 43 de comune.

Economia jud. B. are un profil complex, în cadrul căreia funcțiile industrială (predominantă), de transport, turistică, agricolă ș.a. s-au amplificat, contribuind la realizarea, în proporții ridicate, a unor produse din diferite ramuri ale economiei naționale. În 1994, activitatea economică se desfășura în cadrul a 293 de agenți economici cu capital integral sau majoritar de stat (din care 32 de regii autonome și 261 de societăți comerciale) și 9 000 de agenți economici cu capital privat.

Industria, principala componentă a activității jud. B., are un înalt grad de complexitate, specializare, diversificare și o mare capacitate de producție. În ansamblul economiei naționale, jud. B. ocupă locul 2, după București, în producția constr. de mașini și în cea a produselor cosmetice. Pr. produse industriale realizate de întreprinderile brașovene sunt: autocamioane (la Brașov), tractoare (Brașov, Codlea), helicoptere și motoplanoare (Ghimbav), biciclete și motorete (Zărnești), mașini și utilaje agricole (Brașov), utilaj petrolier și chimic (Brașov, Făgăraș), motoare asincrone (Brașov), rulmenți (Brașov), echipament electric de bord pentru autovehicule și tractoare (Săcele), scule (Râșnov), coloranți organici (Codlea), amoniac (Făgăraș, Victoria), metanol, acid sulfuric ș.a. (Victoria), mase plastice (Râșnov), ciment (Hoghiz), prefabricate din beton și produse ceramice (Feldioara), mobilă, furnir, placaje ș.a. (Brașov, Codlea), celuloză și hârtie (Zărnești, din 1835), carton (Ghimbav), stofe, conf. și tricotaje (Brașov, Rupea), produse alim. (zahăr, preparate din carne și lapte, bere, vin, dulciuri etc.) la Bod, Brașov, Făgăraș, Rupea, Moeciu, Prejmer, Homorod, Tohanu ș.a. Ind. poligrafică cu o veche tradiție.

Agricultura ocupă un loc important în economia jud. B., evidențiindu-se prin predominarea sectorului zootehnic și prin cultura plantelor tehnice. La sf. anului 1994, din totalul supr. agricole (297 519 ha), 118 175 ha reveneau terenurilor arabile, 119 890 ha pășunilor, 56 536 ha fânețelor, 2 685 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 233 ha viilor și pepinierelor viticole. În același an, în structura culturilor de câmp, pe primul loc se situau plantele de nutreț (35 529 ha), urmate de culturile

de grâu și secară (23 377 ha), orz și orzoaică (16 764 ha), cartofi (12 350 ha, locul 4 pe țară), porumb (9 969 ha), sfeclă de zahăr, ovăz, legume etc. Pomicultura este concentrată în arealul orașului Rupea și a com. Recea, Lisa și pe pantele Pod. Hârtibaci, predominant fiind mărul și prunul. Creșterea animalelor reprezintă ramura tradițională și, totodată, sectorul cel mai important în cadrul economiei agricole. La începutul anului 1995, efectivul de animale al jud. B. cuprindea 82,7 mii capete bovine, 154,2 mii capete porcine, 298,4 mii capete ovine, 8,4 mii capete caprine, 13,0 mii capete cabaline. Avicultură (2 469,7 mii capete păsări); apicultură (26,2 mii familii de albine). Caracteristic pentru Depr. Făgăraș este aria largă de creștere a bubalinelor. În cadrul sectorului zootehnic se remarcă faptul că mai mult de jumătate din efectivul de animale aparține sectorului privat, iar în unele cazuri (caprine, cabaline) în întregime.

Căile de comunicație. Intensa activitate economică a jud. B. și poziția sa centrală în cadrul țării au atras dezvoltarea corespunzătoare a căilor și mijloacelor de comunicație care converg dinspre Moldova, Muntenia și din N și V Transilvaniei, B. fiind unul dintre cele mai importante noduri de comunicații al țării. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. B. era de 333 km (din care 166 km linii electrificate), cu o densitate de 62,1 km/1 000 km² teritoriu, acesta fiind străbătut de cea mai importantă magistrală feroviară a țării care leagă capitala României cu capitalele din centrul și V Europei, respectiv linia de c.f. București—Ploiești—Brașov—Sighișoara—Mediaș—Teiuș—Cluj-Napoca—Oradea—Episcopia Bihorului. Din Brașov pleacă o derivație către Făgăraș—Sibiu—Deva—Arad—Curtici și o altă derivație din Brașov către Sfântu Gheorghe—Miercurea-Ciuc—Ciceu—Toplița—Deda—Dej—Baia Mare—Satu Mare. În același an, lungimea drumurilor publice, măsura 1 348 km (din care 395 km drumuri modernizate), cu o densitate de 25,1 km/100 km² teritoriu, nodul rutier Brașov fiind o adevărată placă turnantă de legătură către București, Buzău, Onești, Miercurea-Ciuc, Sighișoara, Cluj-Napoca, Satu Mare, Oradea, Deva, Arad, Sibiu, Pitești ș.a.

Învățământ, cultură și artă. În jud. B. a fost înființată una dintre cele mai vechi școli românești din Transilvania (1471, la Șcheii Brașovului). În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. B., își desfășurau activitatea 237 grădinițe de copii, cu 19 071 copii înscriși și 1 019 personal didactic, 208 școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 78 314 elevi și 4 547 cadre didactice, 46 licee, cu 28 573 elevi și 2 392 profesori, 26 școli profesionale, cu 10 206 elevi și 32 cadre didactice, două universități („Transilvania", f. 1971, cu 12 facultăți, 10 060 studenți și 536 profesori și „George Barițiu", particulară, f. 1991). Învățământul se desfășoară atât în limba română, cât și în limbile germană și maghiară pentru elevii care aparțin celor două minorități naționale. O intensă și bogată activitate cultural-artistică o desfășoară cele trei teatre din municipiul Brașov (dramatic, muzical, de păpuși), Filarmonica „Gheorghe Dima" din Brașov (înființată la 15 apr. 1949), două galerii de artă, 22 de cinematografe, 350 biblioteci, cu 3 877 000 vol., 135 cămine culturale, nouă case de cultură, numeroase muzee (Brașov, Bran, Făgăraș, Rupea, Săcele ș.a.), o stație locală de emisii TV și alta de emisii radio, numeroase case editoriale și redacții de presă, formații artistice de amatori și ansambluri folclorice. Activitatea artistică este marcată anual de desfășurarea, la Brașov, a Festivalului internațional de muzică ușoară „Cerbul de aur", ale cărui prime patru ediții au avut loc în anii 1968-1971, întrerupt de autoritățile comunist-ceaușiste în 1972 și reluat după 1989, respectiv, ediția a 5-a, desfășurându-se între 24 și 28 iun. 1992, urmată de alte ediții în 1993, 1994, 1995, 1996. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 36 de cluburi sportive, 61 de asociații sportive și 420 de secții sportive, în care activează 16 273 sportivi, 395 antrenori și 568 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. B. dispunea de 13 spitale, cu 4 698 paturi (1 pat de spital la 136 de locuitori), 167 dispensare, 17 policlinici, 173 cabinete stomatologice, un centru de medicină preventivă și o stație de salvare, 82 de farmacii (din care 51 sunt particulare) ș.a. Asistența medicală este asigurată de 1 153 medici (1 medic la 556 locuitori), 181 stomatologi (1 medic stomatolog la 3 541 locuitori) și 3 784 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Înzestrat cu un bogat, complex și valoros potențial turistic, natural și „umanizat", jud. B. cunoaște o permanentă dezvoltare a activității turistice, oferind în toate anotimpurile anului posibilități multiple de turism. Activitatea turistică de

B.C.U. „EMINESCU" IAȘI GEOLOGIE-GEOGRAFIE

pe raza jud. B. este coordonată de către Societatea comercială „Postăvarul" S.A., înființată în 1990 prin desființarea O. N. T. Brașov, care asigură serviciile hoteliere prin unitățile aflate în patrimoniul său. Jud. B. are o capacitate totală de cazare turistică de 11 056 locuri (1994, locul 3 pe țară, după jud. Constanța și Vâlcea) în 39 de hoteluri, 2 hanuri turistice, 31 de cabane, un motel, 2 campinguri și 88 de vile. Varietatea și frumusețea peisajului montan, cu lacuri glaciare, trasee marcate, cabane (Trei Brazi, Diham, Clăbucet Plecare, Clăbucet Sosire, Gârbova, Piatra Mare, Postăvarul, Omu, Susai etc.) și posibilități de alpinism, nenumăratele monumente istorice și de arhitectură (cetățile Făgăraș, Rupea, Râșnov, Prejmer ș.a., castelele medievale de la Bran, Racoș, Hoghiz ș.a., Biserica Neagră, Casa Sfatului, bisericile „Sfântul Bartolomeu", „Sfântul Nicolae" din Șchei, toate în Brașov, bisericile fortificate, în stil gotic sau baroc, din Calbor, Seliștat, Felmer, Rotbav, Homorod ș.a.), stațiunile balneoclimaterice (Rodbav, Zizin ș.a.) și ale sporturilor de iarnă (Poiana Brașov, Predeal ș.a.), celebrele monumente ale naturii (Poiana Narciselor de la Dumbrava Vadului, bazaltele de la Racoș, stejarii seculari de la Cristian, garofița Pietrii Craiului și floarea de colți de pe crestele M-ților Piatra Craiului), complexul mânăstiresc de la Sâmbăta etc. constituie tot atâtea obiective turistice și puncte de atracție pentru vizitatorii români și străini aflați la odihnă sau în tranzit prin jud. B. Indicativ auto: *BV*.

Localitățile jud. Brașov
(în paranteze sunt înscriși anii primei mențiuni documentare)

I. Municipii

1. BRAȘOV (1234)
2. FĂGĂRAȘ (1291)

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*
1. CODLEA (1265)	
2. PREDEAL (1805)	1. Pârâul Rece 2. Timișu de Jos (1850) 3. Timișu de Sus (1854)
3. RÂȘNOV (1331)	
4. RUPEA (1324)	1. Fișer (1488)
5. SĂCELE (1482-1496)	
6. VICTORIA (1949-1953)	
7. ZĂRNEȘTI (1367)	1. Tohanu Nou (1294)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. APAȚA	1. Apața (1377)
2. BECLEAN	1. Beclean (1509) 2. Boholț (1317-1320) 3. Calbor (1488) 4. Hurez (1556) 5. Luța (1556)
3. BOD	1. Bod (1368) 2. Colonia Bod (1956)
4. BRAN	1. Bran (1367) 2. Predeluț (?) 3. Sohodol (1805) 4. Șimon (1805)
5. BUDILA	1. Budila (1211)
6. BUNEȘTI	1. Bunești (1337) 2. Criț (1270-1272) 3. Meșendorf (1322) 4. Roadeș (1356) 5. Viscri (1231)
7. CAȚA	1. Cața (1299) 2. Beia (1494) 3. Drăușeni (1224) 4. Ionești (1448) 5. Paloș (1520)
8. CINCU	1. Cincu (1328) 2. Toarcla (1329)
9. COMANA	1. Comana de Jos (1509) 2. Comana de Sus (1582) 3. Crihalma (1396) 4. Ticușu Nou (1733)
10. CRISTIAN	1. Cristian (1362)
11. DUMBRĂVIȚA	1. Dumbrăvița (1509) 2. Vlădeni (1570)

12. FELDIOARA
1. Feldioara (1240)
2. Colonia Reconstrucția (1956)
3. Rotbav (1413)

13. FUNDATA
1. Fundata (1850)
2. Fundățica (1956)
3. Șirnea (1805)

14. GHIMBAV
1. Ghimbav (1342)

15. HĂLCHIU
1. Hălchiu (1335)
2. Crizbav (1235)
3. Cutuș (1913)
4. Satu Nou (1404)

16. HĂRMAN
1. Hărman (1240)
2. Podu Oltului (1954)

17. HÂRSENI
1. Hârseni (1520)
2. Copăcel (1584)
3. Mălinișș (1956)
4. Mărgineni (1437)
5. Sebeș (1589)

18. HOGHIZ
1. Hoghiz (1186)
2. Bogata Olteană (1337)
3. Cuciulata (1372)
4. Dopca (1235)
5. Fântâna (1606)
6. Lupșa (1539)

19. HOMOROD
1. Homorod (1488)
2. Jimbor (1342)
3. Mercheașa (1448)

20. JIBERT
1. Jibert (1289)
2. Dacia (1309)
3. Grânari (1289)
4. Lovnic (1206)
5. Văleni (1231)

21. LISA
1. Lisa (1527)
2. Breaza (1554)
3. Pojorta (1601)

22. MĂIERUȘ
1. Măieruș (1377)
2. Arini (1839)

23. MÂNDRA
1. Mândra (1400)
2. Ileni (1511)
3. Râușor (1509)
4. Șona (1488)
5. Toderița (1589)

24. MOIECIU
1. Moieciu de Jos (1805)
2. Cheia (1909)
3. Drumul Carului (1956)
4. Măgura (1805)
5. Moieciu de Sus (1805)
6. Peștera (1805)

25. ORMENIȘ
1. Ormeniș (1733)
2. Augustin (1679)

26. PĂRĂU
1. Părău (1527)
2. Grid (1509)
3. Veneția de Jos (1235)
4. Veneția de Sus (1589)

27. POIANA MĂRULUI
1. Poiana Mărului (1589)
2. Paltin (1956)
3. Șinca Nouă (1805)

28. PREJMER
1. Prejmer (1240)
2. Lunca Calnicului (1954)
3. Stupinii Prejmerului (1954)

29. RACOȘ
1. Racoș (1421)
2. Mateiaș (1733)

30. RECEA
1. Recea (1560)
2. Berivoi (1511)
3. Dejani ((1452)
4. Gura Văii (1556)
5. Iași (1534)
6. Săsciori (1432)
7. Săvăstreni (1589)

31. SÂNPETRU
1. Sânpetru (1240)

32. ȘERCAIA
1. Șercaia (1235)
2. Hălmeag (1211)
3. Vad (1417)

33. ȘINCA
1. Șinca Veche (1511)
2. Bucium (1556)
3. Ohaba (1566)
4. Perșani (1527)
5. Șercăița (1584)
6. Vâlcea (1956)

34. ȘOARȘ
1. Șoarș (1206)
2. Bărcut (1206)
3. Felmer (1206)
4. Rodbav (1332)
5. Seliștat (1206)

35. TĂRLUNGENI
1. Tărlungeni (1484)
2. Cărpiniș (1913)
3. Purcăreni (1500)
4. Zizin (1367)

36. TELIU
1. Teliu (1212)

37. TICUȘU
1. Ticușu Vechi (1373)
2. Cobor (1206)

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

38. UCEA
1. Ucea de Jos (1509)
2. Corbi (1589)
3. Feldioara (1307)
4. Ucea de Sus (1509)

39. UNGRA
1. Ungra (1211)
2. Dăișoara (1606)

40. VAMA BUZĂULUI
1. Vama Buzăului (1533)
2. Acriș (1954)
3. Buzăiel (1954)
4. Dălghiu (1956)

41. VIȘTEA
1. Vișteа de Jos (1511)
2. Drăguș (1527)
3. Olteț (1529)
4. Rucăr (1387)
5. Vișteа de Sus (1511)
6. Vișтioara (1956)

42. VOILA
1. Voila (1511)
2. Cincșor (1332)
3. Dridif (1509)
4. Ludișor (1534)
5. Sâmbăta de Jos (1534)
6. Sâmbăta de Sus (1509)
7. Stațiunea Climaterică Sâmbăta (1956)
8. Voivodeni (1432)

43. VULCAN
1. Vulcan (1369)
2. Colonia 1 Mai (1956)
3. Holbav (1589)

BRATCA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în extremitatea de E a Depr. Vad-Borod, la poalele de NE ale M-ților Pădurea Craiului, pe Crișu Repede, în zona de confl. cu râul Brătcuța; 5 984 loc. (1 iul. 1995): 2 953 de sex masc. și 3 031 fem. Stație de c.f. Expl. de calcare compacte, de argilă refractară și de dacit. Zăcăminte de lignit și de bauxită. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Bratca este menționat documentar, prima oară, în 1435. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" — în satele Beznea (1725, cu modificări din 1864) și Valea Crișului (1785, cu picturi din 1876 executate de Dionisiu Iuga). Rezervația paleontologică „Calcarele cu hipuriți" — un imens recif coralier cu lamelibranhiate marine de vârstă cretacică, extins pe o supr. de 0,40 ha. Tot în arealul com. B., există un punct fosilifer unde s-au descoperit resturile scheletului unui rinocer datând din Miocen. Cod poștal: 3577.

BRATEIU, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe râul Târnava Mare; 2 642 loc. (1 iul. 1995): 1 316 de sex masc. și 1 326 fem. Viticultură. Pe terit. com. au fost descoperite două așezări și patru cimitire din sec. 4-6, aparținând populației daco-romane, în care s-au găsit urme de locuire în bordeie, ceramică roșu-cărămiziu cu decor striat, spade, cataramе, fibule din bronz și argint etc. Având un caracter rural, influențată puternic de cultura provincială bizantină, Cultura B. a cuprins întreg terit. României,

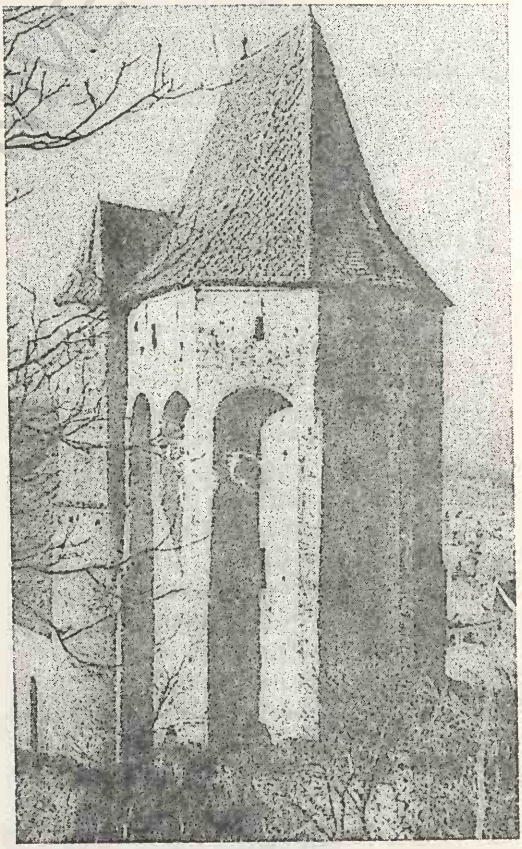

Brateiu. Biserica evanghelică din satul Buzd

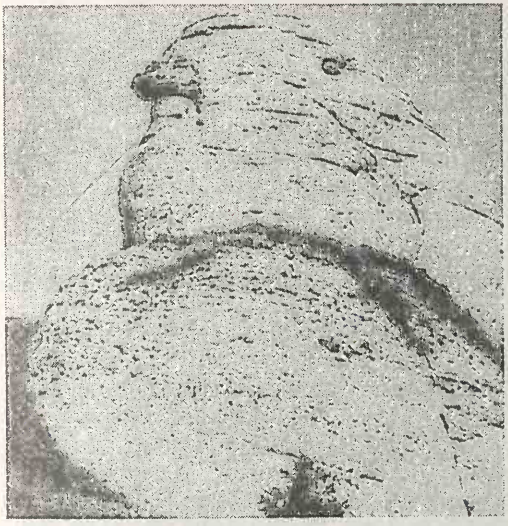

Bratocea. „Porumbelul Bratocei"

formând fondul de populație (etnic și lingvistic) și de cultură care a stat la baza formării și dezvoltării culturii materiale Ipotești-Ciurel-Cândești din sec. 7-8. În satul Buzd se află o biserică evanghelică fortificată (sec. 16), iar în satul Brateiu (menționat documentar, prima oară, în 1283), o biserică construită înainte de anul 1283, amplificată în sec. 14-15 și fortificată în sec. 16. Cod poștal: 3141.

BRATEȘ 1. Lac hidroamenajat în E României, în Câmpia Covurlui, la 2 km NE de municipiul Galați, a cărui supr. a fost redusă de la 74,2 km² la 24 km², o dată cu lucrările de amenajare efectuate după anul 1948. Ad. medie: 3 m. Piscicultură. O mare parte din terenurile rămase după desecarea lacului au fost îndiguite și redate agriculturii. Apele lacului B. sunt legate de cele ale Prutului printr-un canal realizat pe valea fostului emisar Ghimia.

2. Com. în jud. Covasna, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Târgu Secuiesc, pe râul Covasna; 1 536 loc. (1 iul. 1995): 769 de sex masc. și 767 fem. Haltă de c.f. Satul Brateș este menționat documentar, prima oară, în 1415. Conacul „Horvath" (sec. 18), în satul Telechia. Cod poștal: 4061.

BRATIA, râu, afl. dr. al Râului Târgului în aval de com. Stâlpeni, jud. Argeș; 53 km; supr. bazinului: 368 km². Izv. de pe versantul sudic al masivului Iezer, de la 2 020 m alt.

BRATOCEA, pas de înălțime în Carpații de Curbură, în V M-ților Ciucaș, pe valea superioară a Teleajenului, la 1 263 m alt. Străbătut de o șosea modernizată ce asigură legăturile rutiere între Muntenia (Ploiești—Vălenii de Munte—Măneciu) și Transilvania (Săcele—Brașov). În sec. trecute a avut un rol însemnat în asigurarea legăturilor comerciale ale Bucureștiului cu Brașovul. În această zonă se află o interesantă formă de relief, sub forma unui porumbel uriaș („Porumbelul Bratocei"), rezultată în urma acțiunii îndelungate de eroziune efectuată de agenții modelatori externi (gelivație, vânt, ploi, zăpezi ș.a.) asupra rocilor calcaroase.

BRATOVOEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Romanați, în lunca largă de pe stg. Jiului; 6 137 loc. (1 iul. 1995): 3 041 de sex masc. și 3 096 fem. Viticultură. Apicultură (în satul Rojiște). În satul Bratovoești se află biserica „Sfântul Nicolae" (1855-1856), în satul Bădoși, biserica „Sfântul Nicolae" (1733), în satul Tâmburești, biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" (1834, reparată în 1907 și 1928), iar în satul Rojiște, biserica „Sfântul Nicolae" (1780, cu fresce originare). În arealul com. B. se află rezervația naturală pădurea cu mărgăritar (*Convallaria majalis*). Cod poștal: 1177.

BRAZI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, pe râul Leaotu, la 8 km S de municipiul Ploiești; 8 116 loc. (1 iul. 1995): 4 056 de sex masc. și 4 060 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Centrală electrică (600 MW) și de termoficare, intrată în funcțiune în 1961. Combinat petrochimic. Fabrică de cauciuc sintetic. Creșterea porcinelor. Conacul „Nicolau" (mijlocul sec. 19), azi spital, în satul Brazi; biserica „Sfânta Treime" (sec. 19), în satul Stejaru. Cod poștal: 2011.

BRAZII 1. Com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată în S Depr. Gurahonț, la poalele de NE ale M-ților Zarand, pe râul Sighișoara; 1 509 loc. (1 iul. 1995): 764 de sex masc. și 745 fem. Pomicultură. Castel în stil neoclasic (1800). Biserică din lemn (sec. 18), în satul Buceava-Șoimuș și biserica din lemn „Sfântul Gheorghe" (1800, restaurată în 1866, 1911 și 1959), în satul Mădrigești. Până la 1 ian. 1965, satul și com. B. s-au numit *Saturău*, menționat documentar cu acest nume, prima oară, în 1553. Cod poștal: 2841.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Săratei, pe râul Prahova; 3 446 loc. (1 iul. 1995): 1 696 de sex masc. și 1 750 fem.

Până la 1 ian. 1965 com. B. s-a numit *Rădulești-Filitis*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Brazii se află biserica „Sfântul Nicolae" (sec. 18, refăcută în 1834), iar în satul Maia, biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1778, refăcută în 1862), cu cavoul lui Bărbu Catargiu, și ruinele conacului „Catargiu" (1820). Cod poștal: 8218.

BRĂDEANU, com. în jud. Buzău, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 2 745 loc. (1 iul. 1995): 1 315 de sex masc. și 1 430 fem. Nod rutier. Pădure de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) în amestec cu ulm (*Ulmus minor*), arțar tătăresc (*Acer tataricum*), păr pădureț (*Pyrus pyraster*) ș.a., extinsă pe 2,1 ha, declarată rezervație forestieră (1975). Cod poștal: 5118.

BRĂDENI 1. Lac de acumulare, creat pentru piscicultură, pe cursul superior al Hârtibaciului, în arealul com. Brădeni, jud. Sibiu. Supr.: 115 ha; vol.: 2,0 mil. m^3.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe cursul superior al râului Hârtibaciu; 1 487 loc. (1 iul. 1995): 736 de sex masc. și 751 fem. Piscicultură. Cetate sătească având biserică de incintă (sec. 15-16). Până la 1 ian. 1965, com. și satul B. s-au numit *Hendorf*. În satul Brădeni, menționat documentar, prima oară, în 1297, se află o biserică evanghelică fortificată (1476-1507), iar în satul Retiș, o biserică luterană (sec. 15-16) și o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1811). Cod poștal: 2499.

BRĂDEȘTI 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Amaradiei cu lunca largă a Jiului, la poalele de SV ale Dealului Mateului; 4 889 loc. (1 iul. 1995): 2 409 de sex masc. și 2 480 fem. Haltă de c.f. Expl. de petrol și gaze naturale. Complex avicol; apicultură; viticultură. În satul Răcarii de Jos au fost descoperite (1887-1898, 1928-1929) urmele unui castru roman și ale unei așezări civile romane (sec. 2 d.Hr.), care a ființat până în sec. 6. Castrul (173,20 x 141,50 m), construit în timpul domniei împăratului Hadrian, a fost refăcut în a doua jumătate a sec. 3 d.Hr. și transformat în cetate (după retragerea în 271/275 a armatelor romane), în care a continuat să locuiască populația autohtonă. Aici s-au găsit fragmente de statui imperiale din bronz (una înfățișându-l pe Septimiu Sever și alte două pe Hercule și pe Minerva), o aplică din bronz, un candelabru din bronz, unelte și ustensile din fier și bronz, ceramică (opaițe, *terra sigilata*) etc. În satul Brădeștii Bătrâni, se află biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită în 1751 prin grija vornicului C. Brădescu, cu picturi murale originare, între care se remarcă tabloul votiv și scena „Judecata de Apoi"; în satul Tatomirești, există biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1770-1780), iar în satul Brădești, biserica cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1823). Cod poștal: 1187.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Odorhei, la poalele de V ale M-ților Harghita, la confl. râului Brădești cu Târnava Mare; 3 605 loc. (1 iul. 1995): 1 864 de sex masc. și 1 741 fem. Nod rutier. Expl. de nisip cuarțos. Centru de constr. a porților monumentale, bogat decorate cu motive florale încrustate, vopsite în culori vii, datând de la sf. sec. 19 și începutul sec. 20 (în satul Satu Mare). Satul Brădești este menționat documentar, prima oară, în 1532. În satul Târnăvița se află o casă veche (1826), din lemn. Cod poștal: 4151.

BRĂDETU 1. Mică depresiune de eroziune, situată în zona de contact a Muscelelor Argeșului cu prelungirile sudice ale M-ților Făgăraș, străjuită la V de Dealul Chiciura (1 218 m alt.) și străbătută de râul Vâlsan.

2. Stațiune balneoclimatică de interes local, situată în depresiunea omonimă, la 624 m alt., pe cursul superior al râului Vâlsan, în raza com. Brăduleț, jud. Argeș, la 60 km N de Pitești. Climă de depresiune intradeluroasă, cu temp. medii anuale de 7,5°C (în iul. media termică este 17°C, iar în ian. –4°C) și precipitații moderate (750 mm anual). Numeroase izv. cu ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, bicarbonatate, iodurate, indicate pentru tratarea afecțiunilor renale și ale căilor urinare (litiază recentă, necomplicată, stări după infecții urinare, tratate medicamentos), ale bolilor tubului digestiv (gastrite cronice, hipoacide, tulburări funcționale ale colonului), hepato-biliare (dischinezie biliară), endocrine (stări prepuberale la copii hiperreactivi, sindrom ovarian de menopauză) etc. Climatul subalpin, reconfortant, cu aer curat, ozonat, lipsit de praf și alergeni, este recomandat atât în convalescențe, cât și pentru tratarea astheniei, a stărilor de surmenaj fizic și intelectual. Biserică de schit, cu hramul „Înălțarea Domnului" (sec. 15), cu picturi murale din 1761. Cod poștal: 0464.

BRĂDIŞOR, Hidrocentrala ~ → Malaia.

BRĂDULEŢ, com. în jud. Argeş, alcătuită din 9 sate, situată în zona Muscelelor Argeşului, pe cursul superior al râului Vâlsan; 2 308 loc. (1 iul. 1995): 1 093 de sex masc. şi 1 215 fem. Pomicultură. Staţiune balneoclimatericǎ şi biserică de schit, cu hramul „Înălţarea Domnului" (sec. 15), în satul Brădetu (→). Com. B. s-a mai numit *Brăteni*. Cod poştal: 0463.

BRĂDUŢ, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în N Depr. Baraolt, la poalele de SV ale M-ţilor Harghita, pe râul Cormoş; 4 543 loc. (1 iul. 1995): 2 259 de sex masc. şi 2 284 fem. Expl. de diatomit (în satul Filia). Pe terit. com. s-a descoperit un tezaur şi un depozit de la începutul Epocii fierului (25 de inele din aur, topoare şi fragmente de spadă din bronz ş.a.). Satul Brăduţ este menţionat documentar, prima oară, în 1332. Biserică din sec. 13-14 şi castelul „Daniel" (1669, cu modificări din 1884), în satul Tălişoara; conacul „Boda" (1713, cu modificări din 1826), în satul Filia. Cod poştal: 4028.

BRĂEŞTI 1. Com. în jud. Botoşani, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei cu Dealul Bour; 2 240 loc. (1 iul. 1995): 1 083 de sex masc. şi 1 157 fem. Haltă de c.f. Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1745) şi conacul „Capri" (1860), în satul Brăeşti; biserică din lemn cu hramul „Sfinţii Voievozi" (1800), în satul Poiana. Cod poştal: 6853.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Subcarpaţilor Buzăului cu prelungirile de SE ale M-ţilor Penteleu, pe râul Bălăneasa; 2 748 loc. (1 iul. 1995): 1 358 de sex masc. şi 1 390 fem. Satul Brăeşti este atestat documentar în 1655. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1820) şi „Sfântul Vasile" (1858), în satele Ivăneţu şi Ruginoasa. Cod poştal: 5131.

3. Com. în jud. Iaşi, alcătuită din 5 sate, situată în S Câmpiei Jijiei, pe râul Albeşti; 3 425 loc. (1 iul. 1995): 1 756 de sex masc. şi 1 669 fem. În satul Brăeşti, atestat documentar, prima oară, în 1462, se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18). Cod poştal: 6760.

BRĂHĂŞEŞTI, com. în jud. Galaţi, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Tecuci cu Colinele Tutovei, pe râul Berheci; 6 582 loc. (1 iul. 1995): 3 435 de sex masc. şi 3 147 fem. Fermă de creştere a porcinelor. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei aşezări geto-dacice din sec. 4-3 î.Hr. Satul Cosiţeni este atestat documentar, prima oară, în 1546, iar Corcioveni în 1616. Cod poştal: 6340.

BRĂILA 1. Câmpia Brăilei, unitate de relief, joasă şi netedă, situată în NE Câmpiei Române (parte componentă a acesteia), între luncile râurilor Siret la N, Dunărea la E, Călmăţui la S şi Buzău la V. Alt. variază între 50 m în NV şi 20 m în E. Este acoperită, în mare parte, de depozite loessoide pe care s-au dezvoltat soluri de tip cernoziomic, foarte fertile în condiţii normale de umiditate. Câmpia este formată din mai multe câmpuri (câmpurile Viziru, Ianca, Gemenele ş.a.) presărate cu numeroase movile şi lacuri instalate în crovuri (Ianca, Plopu, Esca, Lutul Alb, Lacu Sărat ş.a.). Expl. de petrol şi gaze. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, sfeclă de zahăr etc. Cunoscută şi sub numele de *Bărăganul de Nord*.

2. Municipiu în E-SE României, reşed. jud. omonim, situat în NE Câmpiei Brăilei, la 20 m alt., pe stg. Dunării, la 170 km amonte de vărsarea Dunării în Marea Neagră; 236 197 loc. (1 iul. 1995): 114 556 de sex masc. şi 121 641 fem. Supr.: 31 km²; densitatea: 7 619 loc./km². Port fluvio-maritim până la care pot pătrunde vase de mare tonaj.

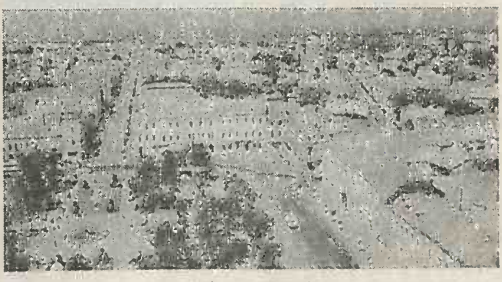

Vedere generală
Brăila (2)
Faleza

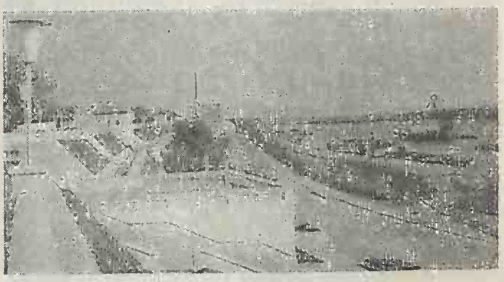

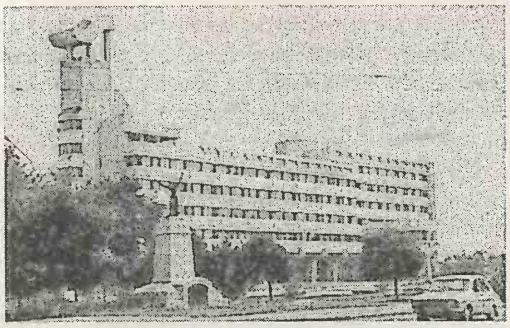

Palatul Prefecturii

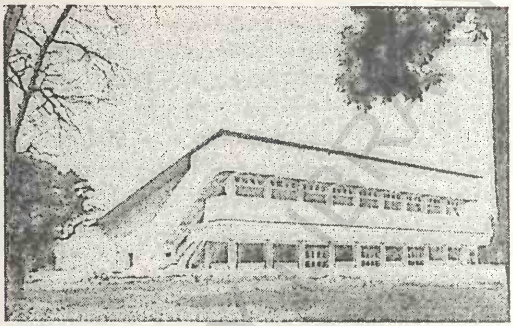

Sala Sporturilor

Brăila (2)

Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) și rutier. Expl. de argilă și de nisip. Centrală electrică și de termoficare (1 950 MW), la Chiscani, intrată în funcțiune în 1973. Important centru al metalurgiei feroase (oțeluri aliate, sârmă, bare, fier-beton, lanțuri, cuie etc.) și al constr. de mașini (excavatoare, rulouri compresoare, gredere, screpere, remorchere, șlepuri fluviale, cargouri maritime până la 7 500 tdw, drăgi, utilaje pentru fabrici de ciment și uzine de aluminiu, pentru ind. celulozei și hârtiei și pentru ind. de prelucr. a lemnului, vagoane siderurgice, rotoare pentru turbine hidroenergetice etc.). Reparații capitale de nave. Alte ramuri ind.: mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămizi, șamote, ciment, mortar refractar, praf de diatomită pentru combinatele metalurgice), chimică (celofan, folii impermeabile, fibre artificiale, la Chiscani), prelucr. lemnului (mobilă, plăci aglomerate, chibrituri), celuloză și hârtie (la Chiscani), conf., tricotaje, alim. (conserve de pește, conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, biscuiți, paste făinoase, lapte praf, produse zaharoase și de panificație, bere, sucuri naturale etc.). Crescătorie de fazani. Teatru dramatic, din 1851 (azi Teatrul „Maria Filotti"), și de păpuși, o filarmonică, un Institut de învățământ superior, numeroase cinematografe, biblioteci publice (între care Biblioteca județeană „Panait Istrati", f. 1881, cu 367 219 vol., 1994), Muzeul Brăilei (f. 1881), care cuprinde mai multe secții (de istorie și arheologie, etnografie, artă, științele naturii), a fost reorganizat în 1968 cuprinzând ceramică de Cucuteni, materiale arheologice aparținând Culturilor Dridu și Babadag, documente și fotocopii din perioada 1868-1944, lucrări de artă plastică semnate de Theodor Aman, Henri Catargi, Alex. Ciucurencu etc.; casele memoriale „Panait Istrati" și „Perpessicius" (Dimitrie S. Panaitescu). Parc-monument, amenajat în 1835. Între 23 și 27 aug. 1995, la B. s-a desfășurat prima ediție a Concursului Național „Hariclea Darclée", organizat din inițiativa sopranei Mariana Nicolesco. **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate în cartierul Brăilița (1955-1975) au scos la iveală o așezare neolitică cu două niveluri (una aparținând Culturii Boian, cu ceramică decorată meandric, și alta Culturii Gumelnița, caracterizată prin locuințe cu platformă, ceramică excizată și pictată, plastică), un cimitir de înhumație din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, în care s-au găsit schelete chircite, un vas cu capac, pictat bicrom, un pumnal din bronz aurit ș.a., o așezare sătească de bordeie și un cimitir de incinerație daco-getic (sec. 4-3 î.Hr.) cu inventar ceramic bogat. Peste acestea s-a mai individualizat o așezare de la începutul feudalismului (sec. 10-11). Prima atestare documentară datează din sec. 13, când B. apare menționată cu numele bizantin *Proilavan*. În 1350 este amintită cu numele *Drinago* (sau *Brillago*) într-o descriere geografică spaniolă, iar în documentele românești este menționată într-un act emis la 20 ian. 1368 la cancelaria domnului Vlaicu Vodă. Într-o descriere din 1396 a lui Johann Schiltberger, B. apare ca un puternic centru comercial și însemnat port fluvial unde acostau numeroase corăbii cu mărfuri. Aici a acostat, în 1445, și flota burgundă antiotomană, comandată de Walerand de Wawrin. De la sf. sec. 14 și până la mijlocul sec. 16, a fost punct de vamă și pr. port la Dunăre al Țării Românești și al Moldovei. În 1463, cronicarul bizantin Laonicos Chalcondylas caracte-

riza B. ca fiind „orașul dacilor (*sic !*) în care se face un comerț mai mare decât în toate orașele țării". În febr. 1470, orașul a fost prădat și incendiat de oastea moldovenească comandată de Ștefan cel Mare care se afla într-o campanie împotriva lui Radu cel Frumos, domn al Țării Românești, supus turcilor. În iun. 1539, B. a fost cucerită de turci, împreună cu terit. din jur, transformată în raia (1542), atribuindu-se numele de *Ibrail*, și stăpânită de aceștia până în 1829. Orașul a fost devastat de incendii în 1462 și 1470. Cetatea, construită de turci în sec. 16, a fost demantelată în 1828, iar orașul și terit. din jur au fost restituite Țării Românești prin Tratatul de Pace de la Adrianopol (2 sept. 1829). Între 1831 și 1835, orașul a fost sistematizat pe baza unui plan radiar-concentric, modern, iar în perioada 1836-1883 a avut statut de porto-franco. Din a doua jumătate a sec. 19, s-a dezvoltat în ritm accelerat, construindu-se mori, silozuri, fabrică de ciment, tipografie, antrepozite, șantierul de reparații navale etc., s-au introdus iluminatul public (mai întâi cu opaițe și lumânări, în 1832, apoi cu petrol lampant, din 1858 și electric, din vara anului 1893) și tramvaiul electric (1900), iar după primul război mondial au luat ființă ind. metalurgică, constr. de material rulant feroviar (vagoane siderurgice) ș.a. În perioada ocupației de trupele bulgaro-austro-germane (23 dec. 1916-11 nov. 1918), B. a suferit mari distrugeri. B. se numără printre marile orașe ale țării în care populația a participat la evenimentele din dec. 1989 (la 15 dec. 1994, cu ocazia comemorării a 5 ani de la evenimentele din dec. 1989, Parlamentul României a declarat municipiul B. ca oraș-martir). Orașul B. a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** zidurile cetății; biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", inițial (sec. 17) geamie, transformată în 1831-1836 în biserică ortodoxă, când i s-au adăugat elemente specifice cultului ortodox (în 1862, biserica a fost prelungită cu 7 m, iar în 1993-1994 consolidată și restaurată); biserica grecească cu hramul „Buna Vestire" (1862-1872), de dimensiuni mari (43,40 m lungime și 21,50 m lățime), a fost construită după planurile arhitectului Avraam Ioanidis din Brusa (are vitralii valoroase și păstrează picturi murale interioare executate, în 1890, de către Gheorghe Tattarescu, apoi picturi realizate de către Constantin Livadas Liochis, în 1901, și de Belizarie, în 1945-1946); biserica având dublu hram „Sfinții Apostoli Petru și Pavel și Sfânta Parascheva" (construită în 1872-1894, după planurile arhitectului P. A. Tabai); biserica „Sfântul Nicolae" (1860-1865), cu picturi murale executate de Petre Alexandrescu; Institutul „Sancta Maria" (1898); clădirea Tribunalului (1886-1890); Palatul Agriculturii, realizat în 1923 după planurile arhitectului Florea Stănculescu; Hruba „Pulberăria Nouă" (1812-1814); gimnaziul „Nicolae Bălcescu" (1885-1886), construit după planurile arhitectului Alexandru Săvulescu, azi liceu; Palatul Cultural (1864); Palatul „Lyra" (1924); clădirea Băncii Agricole (sec. 19); Clubul NAVROM (1900); Han (1864); clădirea Teatrului „Maria Filotti" (sec. 19); farmacia „Faltis" (1899); Gara fluvială (începutul sec. 20); silozuri construite în 1887-1891 de ing. Anghel Saligny; spital construit în trei etape (1884, 1923, 1935); Grădina publică (8 100 m²), cu ruinele cetății; Orologiul (1909) pe soclul căruia este marcată o corabie cu pânze, simbolizând activitatea portuară; Faleza; bustul împăratului roman Traian, operă a

Brăila (2)

Casa de cultură a tineretului

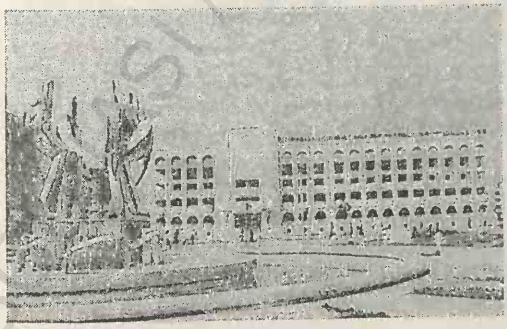

Vechiul zid al cetății

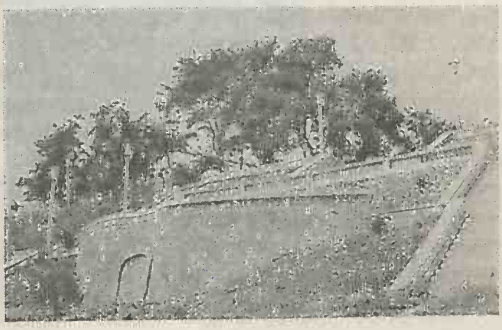

sculptorului Tache Dimo-Pavelescu; casele memoriale „Perpessicius“ (sec. 19, refăcută în 1971), „Ana Aslan“ (sf. sec. 19), Petre „Ștefănescu-Goangă“ (sf. sec. 19), „Maria Filotti“ ș.a.; casa „Suliotis“ (sf. sec. 18), azi liceul „Ion Ghica“. Cod poștal: 6100.

3. Județ situat în E-SE României, în NE Câmpiei Române, pe cursul inf. al Dunării, între 27°5' și 28°10' longitudine E și între 44°44' și 45°28' latitudine N. Jud. B. este limitat de jud. Galați (N), Tulcea (E), Constanța (SE), Ialomița (S), Buzău (V) și Vrancea (NV). *Supr.*: 4 766 km² (1,99% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 391 075 loc. (1,72% din populația țării), din care 192 373 loc. de sex masc. (49,19%) și 198 702 de sex fem. (50,81%). *Populația urbană*: 260 784 loc. (66,68%); *rurală*: 130 291 loc. (33,32%). *Densitatea*: 82,1 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (recensământul din 7 ian. 1992): 98,30% români, 1,01% țigani, 0,55% lipoveni, 0,09% greci, apoi aromâni, turci ș.a. *Reședința*: municipiul Brăila. *Orașe*: Făurei, Ianca, Însurăței. *Comune*: 39. *Sate*: 140 (din care 9 aparțin orașelor).

Relieful este reprezentat, în proporție de 58%, printr-o câmpie tabulară, de tip bărăgan, care aparține părții de NE a Câmpiei Române, iar 42% din supr. jud. B. este ocupată de luncile Dunării, Siretului, Buzăului și Călmățuiului, care constituie subunități distincte în cadrul câmpiei. În sens mai larg, cea mai mare parte din supr. jud. B. (cu excepția luncii Dunării) se extinde în arealul părții de NE a Câmpiei Române, formată din mai multe subunități (Câmpia Bărăganului central sau Bărăganul Ialomiței, Câmpia Călmățuiului, Câmpia Bărăganului de Nord sau Câmpia Brăilei și Câmpia Siretului inferior) și în care singurele accidente ale reliefului sunt văile râurilor, crovurile și cuvetele lacustre. Cea mai mare alt. a jud. B. se află în arealul com. Zăvoaia (51 m), din Câmpia Călmățuiului, iar cea mai joasă (6 m alt.), în Balta Brăilei. Relieful de câmpie este relativ uniform, cu interfluvii netede, întinse, care formează așa-numitele câmpuri (câmpurile Viziru, Ianca, Mircea Vodă, Mohreanu, Roșiori ș.a.), acoperite în mare parte cu depozite loessoide. Caracteristicile pr. ale zonei de câmpie sunt prezența numeroaselor crovuri (formate prin tasarea depozitelor de loess) în care s-au acumulat

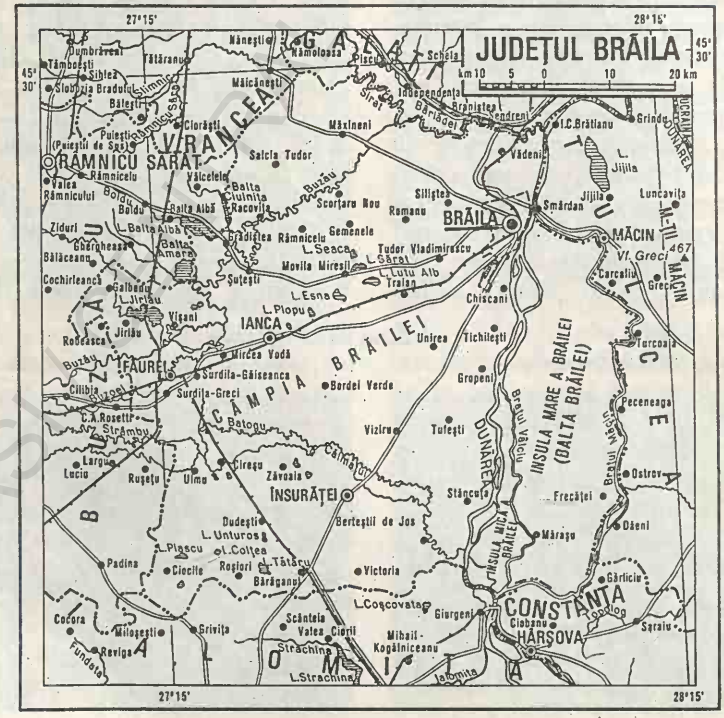

apele, dând naștere unor lacuri, și extinderea supr. acoperite cu dune de nisip, fixate cu vegetație, așternute peste depozitele loessoide. Lunca Dunării din această zonă (cuprinsă între brațul Dunărea Veche la E și cursul pr. al Dunării la V) este numită Balta Brăilei sau Insula Mare a Brăilei (denumire improprie, folosită de agronomi). Balta Brăilei are o lungime de 60 km și o lățime de 20 km, ocupă o supr. de c. 96 000 ha, fiind îndiguită, desecată și redată circuitului agricol, în special pentru culturi de porumb.

Clima este temperat-continentală, cu veri călduroase și secetoase și ierni friguroase, marcate adeseori de viscole. Temp. medie anuală variază între 10,3°C și 10,5°C, înregistrându-se valori mari ale amplitudinii anuale, respectiv 25,2°C între vară și iarnă. Pe terit. jud. B. s-a înregistrat (la 10 aug. 1951), la stația meteorologică Ion Sion din Bărăgan, cea mai ridicată temp. (44,5°C), omologată ca record absolut pe țară (până în prezent). Temp. minimă absolută (–30,0°C) a fost înregistrată la stația meteorologică Grivița, la 25 ian. 1942. Amplitudinea max. a valorilor extreme absolute de temp. pe terit. jud. B. este de 74,5°C, situându-se, din acest punct de vedere, pe locul doi în țară, după Brașov, unde această amplitudine este de 77,4°C. Precipitațiile atmosferice anuale însumează, în medie, 400-500 mm, majoritatea acestora căzând în semestrul cald al anului, când au caracter de aversă. În general, cantitatea scăzută de precipitații și frecvența anilor secetoși (cum au fost 1896, 1908, 1927, 1934, 1938, 1946, 1951, 1968, 1994, 1996) pun probleme culturilor agricole, deficitul de apă trebuind să fie compensat prin irigații. Vânturile predominante bat, cu o frecvență mai mare, dinspre N (31,5%) și NE (18%), cu viteze medii anuale ce variază între 1,5 și 5,3 m/s. Vitezele maxime ale vânturilor se înregistrează în timpul iernii, când acestea depășesc frecvent 100 km/h (în febr. 1954, viteza vântului a atins 125 km/h). Cele mai cunoscute vânturi sunt *Crivățul* (vânt rece și uscat ce bate în timpul iernii dinspre N și NE, cauzat de anticiclonul siberian) și *Suhoveiul* (vânt cald și uscat, ce bate vara, dinspre E).

Rețeaua hidrografică autohtonă este foarte slab reprezentată pe terit. jud. B. din cauza climatului temperat cu nuanțe semiaride, a energiei reduse de relief și a permeabilității depozitelor loessoide și nisipoase. Acești trei factori pr. determină existența unor întinse areale fără o scurgere a apelor de supr., cunoscute sub numele de areale sau zone semiendoreice. Lipsa râurilor autohtone este compensată de câteva cursuri de ape alohtone care traversează jud. B. (printre acestea evidențiindu-se albiile inf. ale Dunării, ale Siretului, Buzăului și Călmățuiului), reușind să asigure o densitate de 0,3 km/km² (una dintre cele mai scăzute densități din țară). Cea mai importantă arteră hidrografică a jud. B. este Dunărea, care intră pe terit. său în aval de Giurgeni, unde se despletește în trei brațe (Dunărea propriu-zisă, la V, brațul Vâlciu în partea central-vestică, paralel cu Dunărea, și brațul Dunărea Veche, la E) ce închid între ele *Balta Brăilei* sau Insula Mare a Brăilei (denumire improprie, folosită de agronomi). Brațul Dunărea Veche (sau Măcin) formează, totodată, limita dintre jud. B. și jud. Constanța și Tulcea. Siretul drenează partea de N a jud. B. pe o distanță de 47,4 km, între localit. Corbu Vechi și confl. cu Dunărea, separându-l, pe această porțiune, de jud. Învecinat Galați, iar râul Buzău (afl. drept al Siretului pe terit. jud. B.) străbate partea de NV a jud. pe o distanță de 141 km, având un curs foarte meandrat. Râul Călmățui, care traversează partea central-sudică a jud. B. pe o distanță de 70 km (aproximativ jumătate din lungimea lui totală de 145 km se află pe terit. jud. B.), este considerat că urmează un vechi curs, părăsit, al Buzăului, el reprezentând o importantă sursă de apă pentru irigațiile din această zonă. În regiunea cursului inferior al Siretului se remarcă un puternic fenomen de subsidență, reflectat prin convergența râurilor în această parte (cunoscută ca „piață de adunare a apelor"), prin aluvionarea intensă a acestora și prin meandrare accentuată. Lacurile de tip clasto-carstic (sau de crov), de luncă și limanele fluviale constituie elementele hidrografice cu o abundență mai mare pe terit. jud. B. Cele mai numeroase sunt lacurile de crov (Ianca, Plopu, Lutu Alb, Seaca, Movila Miresii sau Lacu Sărat, Esna, Tătaru, Colțea, Plașcu, Unturoș ș.a.), asupra originii cărora au emis diferite ipoteze geografii George Vâlsan și Constantin Brătescu, limnologul Petre Gâștescu, geologii Gregoriu Ștefănescu, Ludovic Mrazec, Gheorghe Munteanu-Murgoci ș.a. Limanele fluviale sunt reprezentate prin lacurile Jirlău, Ciulnița, Câineni, Balta Albă ș.a. de pe cursul inf. al Buzăului, iar lacurile de luncă sunt cantonate cu precădere în luncile Dunării și Siretului.

Vegetația naturală, care aparține, aproape în întregime, zonei de stepă, a fost înlocuită în proporție de 90-95% cu plantele de cultură. Vegetația arborescentă este foarte slab reprezentată, existând doar câteva pâlcuri de pădure de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) în amestec cu arțar tătăresc (*Acer tataricum*) și unele tufișuri de porumbar (*Prunus spinosa*), vișin de stepă (*Prunus fruticosa*) și migdal pitic (*Prunus tenella*). Pajiștile de colilie și năgară, caracteristice odinioară pentru vegetația de stepă, au dispărut aproape complet; pe micile suprafețe pe care se mai află încă vegetație ierboasă se dezvoltă păiușul (*Festuca valesiaca, Festuca sulcata*), pirul crestat (*Agropyrum cristatum*), bărboasa (*Botriochloa ischaemum*) ș.a. Vegetația de luncă este formată în majoritatea cazurilor din zăvoaie de plop alb și negru, salcie și cătină roșie.

Fauna de stepă, destul de săracă în comparație cu cea a pădurilor, cuprinde rozătoare (popândău, șoarece de câmp, orbete, hârciog, șobolanul de câmp, iepurele), păsări (ciocârlia de Bărăgan, șorecarul încălțat, fâsa de câmp, prepelița, potârnichea), reptile (șopârle, șerpi) și numeroase insecte (lăcuste, cosași, greieri, călugărițe, fluturi etc.). Luncile Dunării și Siretului sunt populate de o variată și bogată faună de apă, între care se remarcă găinușa de baltă, corcodelul, cârsteiul de baltă, gâsca și rața sălbatică, lișița, țigănușul, barza, bizamul, câinele enot ș.a. Ihtiofauna, specifică apelor Dunării, este reprezentată prin pești migratori, care vin în Dunăre pentru reproducere (păstruga, scrumbia ș.a.), și semimigratori (crap, știucă, șalău, plătică, somn, caras, biban, caracudă, lin etc.).

Resurse naturale: zăcăminte de petrol și gaze naturale (Ianca, Ulmu, Bordei Verde, Lișcoteanca, Oprișenești, Făurei, Jugureanu, Bărăganul), argile și balast (Brăila, Făurei, Însurăței, Grădiștea), ape minerale (Însurăței).

Istoric. Săpăturile arheologice efectuate în cartierul Brăilița atestă faptul că aceste meleaguri au fost locuite încă din Neolitic. Aici a fost identificată o așezare neolitică cu două niveluri: una aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), cu ceramică decorată meandric, și alta Culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.), caracterizată prin locuințe cu platformă, ceramică excizată și pictată, plastică etc. Tot la Brăilița a fost descoperit un cimitir de incinerație daco-getic (sec. 4-3 î.Hr.) cu inventar bogat. Perioada stăpânirii romane (sec. 2-3) este ilustrată de castrul și așezarea civilă descoperite în arealul satului Filipești din com. Surdila-Găiseanca, iar necropola identificată pe terit. com. Chiscani dovedește o intensă locuire a acestor regiuni în sec. 9-10. Jud. B. este unul dintre cele mai vechi unități ad-tiv-teritoriale ale țării, el datând de la întemeierea statului Țara Românească (începutul sec. 14), dar cu o existență anterioară anului 1300, fapt dovedit de prima atestare documentară a orașului Brăila, în sec. 13, când apare menționat cu numele *Proilavan*. Dar prima mențiune documentară a jud. B. datează din 1481, urmată, la scurt timp (1487), de alta, când, într-un act emis la 31 iul. 1487, voievodul Vlad Călugărul dăruiește egumenului și călugărilor Mânăstirii Snagov: „să le fie în județul Brăila gălețile de grâu domnești ahabnice și dijma domnească și vămeșitul, zeciuiala care este domnească de la stupi și cu perperii cu tot în întreg județul Brăila...". După 1542, când orașul Brăila și teritoriile din jur au fost transformate în raia turcească, jud. B. a continuat să existe și să figureze în actele cancelariei domnești, cu toate că a rămas sub ocupație turcească până în 1829, când prin Tratatul de Pace de la Adrianopol (2 sept. 1829), orașul Brăila și teritoriile din jur au fost restituite Țării Românești. În 1646, jud. B. apare contopit cu jud. Râmnicu Sărat, apoi este reînființat temporar (în perioada războiului ruso-turc, 1806-1812), când s-a aflat sub ocupație rusească (1809-1812) și, definitiv, după Pacea de la Adrianopol (2 plăși cu 58 de sate și domeniul Brăilei care cuprindea terit. fostei raiale). Sub această configurație, jud. B. a existat până în sept. 1950, când, în urma reformei administrativ-teritoriale a țării, a fost desființat și inclus în regiunea Galați, sub forma raioanelor Brăila, Făurei și Însurăței. A fost reînființat ca județ de sine stătător la 17 febr. 1968, când a avut loc o nouă împărțire administrativ-teritorială a țării.

Economia actuală a jud. B. se caracterizează printr-o industrie dinamică, cu mai multe obiective industriale de interes național (Șantierul naval, Societatea Comercială „Laminorul" S.A., Societatea Comercială „Promex" S.A. — fostă uzina „Progresul", Societatea Comercială „Braiconf" S.A., Combinatul de Celuloză și Hârtie) și o agricultură cu caracter intensiv, orientată cu precădere în direcția culturilor cerealiere și a plantelor tehnice și în cea a creșterii animalelor. În 1994, în jud. B. erau

organizate 14 regii autonome și 132 de societăți comerciale, din care 121 cu capital integral de stat, 7 cu capital de stat și cu capital privat, 3 cu capital mixt (de stat și străin) și una cu capital mixt (de stat, străin și cu capital privat românesc). În același an, rețeaua agenților economici cuprindea 3 116 agenți cu capital român, 8 cu capital străin și 8 cu capital privat mixt (român și străin).

Industria rămâne, totuși, și pentru jud. B., principala componentă a activității economice, evidențiată de valoarea ridicată a producției globale industriale față de valoarea producției globale agricole. Structura producției globale industriale a jud. B. scoate în evidență, ca ramură principală, ind. constr. de mașini, reprezentată prin Șantierul naval și prin Societatea Comercială „Promex" S.A. (fostă „Progesul"). În cadrul șantierului naval se realizează cargouri maritime până la 7 500 tdw, șlepuri și remorchere fluviale, drăgi, ceamuri pentru transportul stufului, șalupe etc., iar S.C. „Promex" S.A. produce excavatoare pe pneuri și pe șenile, rulouri compresoare, gredere, screpere, vagoane siderurgice, rotoare pentru turbine hidroenergetice, piese forjate pentru motonave și cargouri, roți dințate cilindrice, roți de mare complexitate, cu dantură curbată, linii de fabricație pentru fabricile de ciment, prese hidraulice verticale pentru cărămizi refractare, motoare, cilindri pentru laminoare și blumînguri etc. Celelalte ramuri, cu ponderi importante în realizarea producției globale industriale a jud. B. sunt: ind. energiei electrice și termice (termocentrala de la Chiscani, cu o putere instalată de 1 950 MW), ind. de extracție a petrolului și gazelor naturale, ind. metalurgiei feroase (Societatea Comercială „Laminorul" S.A., înființată la 17 ian. 1923, în bună parte modernizată și reutilată) producătoare de oțeluri aliate, laminate de diferite profile, fier-beton, cornier etc., ind. chimică (Combinatul de fibre artificiale din Chiscani), ind. celulozei și hârtiei (Chiscani), ind. textilă și a conf. (Brăila, Făurei, Ianca, Însurăței), ind. de prelucr. a lemnului (mobilă, plăci aglomerate, chibrituri etc., la Brăila), ind. mat. de constr. (ciment și prefabricate din beton, la Brăila, cărămizi, la Brăila, Făurei, Ianca, Însurăței), ind. alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, zahăr, lapte praf, biscuiți, paste făinoase, băuturi răcoritoare etc.).

Agricultura, cu vechi tradiții în jud. B., este o ramură importantă a economiei care beneficiază de condiții pedo-climatice favorabile și de vaste lucrări agrotehnice și de ameliorații. La sf. anului 1994, jud. B. dispunea de o supr. agricolă de 381 165 ha (2,6% din supr. agricolă a țării), din care 335 970 ha reveneau terenurilor arabile (3,5% din supr. arabilă a țării și 88,1% din supr. agricolă a jud. B.), 33 171 ha pășunilor, 10 224 ha viilor și pepinierelor viticole, 1 420 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 380 ha fânețelor naturale ș.a. În 1994, cea mai mare parte din supr. arabilă a jud. B. a fost destinată culturilor de porumb (107 081 ha), urmate de culturile de grâu și secară (78 053 ha), plante uleioase (59 816 ha, locul 3 pe țară, după jud. Călărași și Constanța), floarea-soarelui (47 144 ha), plante de nutreț (32 007 ha), orz și orzoaică (26 952 ha), pepeni verzi și galbeni (3 864 ha, locul 3 pe țară, după jud. Dolj și Galați), leguminoase pentru boabe, cartofi, sfeclă de zahăr, tutun, legume etc. O extinsă rețea de canale asigură irigiarea pe scară largă a culturilor agricole. O importantă dezvoltare o au culturile legumicole în sere, organizate la Chiscani și Surdila-Găiseanca. Viticultura ocupă supr. restrânse în arealul localit. Însurăței, Ianca, Făurei, Șutești, Urleasca. Sectorul zootehnic, cu străvechi tradiții și cu o bogată bază furajeră, oferită de producțiile ridicate de cereale boabe și plante de nutreț, dispune de efective însemnate de animale provenite din mari ferme de creștere a porcinelor (Brăila), a ovinelor (Tichilești), a bovinelor (Viziru, Victoria) și avicole (Brăila). La începutul anului 1995, efectivul de animale al jud. B. cuprindea 62,7 mii capete bovine, 334,9 mii capete porcine, 297,2 mii capete ovine, 26,2 mii capete cabaline, 7,9 mii capete caprine; avicultură (1 299,8 mii capete păsări); apicultură (14,7 mii familii de albine). Prezența cursurilor inf. ale Dunării și Siretului și a mai multor lacuri pe terit. jud. B. determină o intensă activitate de pescuit. În cadrul sectorului zootehnic se remarcă faptul că mai mult de jumătate din efectivul de animale aparține sectorului privat, iar în mai multe cazuri (la caprine, cabaline, albinărit) în întregime.

Căile de comunicație. Așezarea geografică favorabilă (la Dunăre), condițiile de relief adecvate ș.a. au permis o dezvoltare corespunzătoare a căilor și mijloacelor de comunicație feroviare, rutiere și

fluviale. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. B. era de 168 km (din care 126 km electrificate), cu o densitate de 35,2 km/1 000 km² de teritoriu, iar cea a drumurilor publice de 1 150 km (din care 219 km modernizate), revenind 24,1 km/100 km² de teritoriu. Prin portul fluvio-maritim Brăila, situat la 170 km Vest de Marea Neagră, se efectuează transporturi de mărfuri și călători către și dinspre Marea Neagră, dar și cu porturile fluviale aflate în amonte de Brăila.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. B. funcționau 186 grădinițe de copii (cu 12 420 copii înscriși și 632 personal didactic), 180 de școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 42 283 elevi și 2 682 cadre didactice, 22 de licee, cu 12 478 elevi și 1 100 profesori, 15 școli profesionale, cu 4 596 elevi și 85 profesori, un Institut de învățământ superior, cu 443 studenți și 27 profesori. În 1994, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea două teatre (unul dramatic și altul de păpuși, la Brăila), 214 biblioteci, cu 1 916 000 vol., șapte cinematografe, 96 cămine culturale, cinci case de cultură, șase muzee, numeroase ansambluri folclorice, case memoriale etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor patru cluburi sportive și 149 asociații sportive în care activează 6 405 sportivi, 195 de antrenori, 250 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. B. dispunea de cinci spitale cu 2 846 de paturi, 100 de dispensare, zece policlinici și 58 de farmacii, din care 27 sunt particulare. În același an, asistența medicală era asigurată de 529 medici (1 medic la 739 locuitori), 95 stomatologi și 2 299 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Cu toate că este situat într-o zonă de câmpie, cu forme de relief puțin variate, jud. B. are câteva valențe turistice determinate atât de așezarea sa pe Dunăre, la intersecția fluxurilor turistice dinspre Moldova spre litoralul Mării Negre și Delta Dunării, cât și de prezența unor lacuri sărate cu calități terapeutice. Vestigiile trecutului (așezarea geto-dacă de la Brăilița, necropola de la Chiscani, cetatea Brăilei ș.a.), obiectivele naturale (Balta Brăilei — de interes cinegetic și de pescuit sportiv —, Popina Blasova — monument al naturii — unde există un punct turistic nautic pentru concursuri internaționale, Pădurea Viișoara de lângă Însurăței etc.) și arhitectonice (Palatul cultural, 1864, bisericile „Buna Vestire", 1862-1872, cu picturi murale executate de Gheorghe Tattarescu, și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", sec. 17, orologiul din 1909 ș.a., toate în Brăila), zona etno-folclorică Corbu Vechi, stațiunea balneoclimaterică Lacu Sărat ș.a. reprezintă tot atâtea puncte de atracție pentru turiștii aflați la odihnă sau în tranzit. Indicativ auto: *BR*.

Localitățile jud. Brăila

I. Municipii	
1. BRĂILA	
II. Orașe	*Sate care aparțin orașului*
1. FĂUREI	
2. IANCA	1. Berlești
	2. Gara Ianca
	3. Oprișenești
	4. Perișoru
	5. Plopu
	6. Târlele Filiu
3. ÎNSURĂȚEI	1. Lacu Rezii
	2. Măru Roșu
	3. Valea Călmățuiului

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. BĂRĂGANUL	1. Bărăganul
2. BERTEȘTII DE JOS	1. Berteștii de Jos
	2. Berteștii de Sus
	3. Gura Călmățui
	4. Gura Gârlutei
	5. Nicolești
	6. Spiru Haret
3. BORDEI VERDE	1. Bordei Verde
	2. Constantin Gabrielescu
	3. Filiu
	4. Lișcoteanca

4. CHISCANI	1. Chiscani 2. Lacu Sărat 3. Vărsătura
5. CIOCILE	1. Ciocile 2. Chichinețu* 3. Chioibășești 4. Odăieni
6. CIREȘU	1. Cireșu 2. Batogu 3. Ionești 4. Scărlătești 5. Vultureni
7. DUDEȘTI	1. Dudești 2. Bumbăcari 3. Tătaru
8. FRECĂȚEI	1. Frecăței 2. Agaua 3. Cistia 4. Salcia 5. Stoienești 6. Titcov
9. GALBENU	1. Galbenu 2. Drogu 3. Pântecani 4. Sătuc 5. Zamfirești
10. GEMENELE	1. Gemenele 2. Găvani
11. GRADIȘTEA	1. Gradiștea 2. Ibrianu 3. Maraloiu
12. GROPENI	1. Gropeni
13. JIRLĂU	1. Jirlău 2. Brădeanca
14. MĂRAȘU	1. Mărașu 2. Băndoiu 3. Măgureni 4. Nedeicu 5. Plopi 6. Țacău
15. MĂXINENI	1. Măxineni 2. Corbu Nou 3. Corbu Vechi 4. Latinu 5. Voinești
16. MIRCEA VODĂ	1. Mircea Vodă 2. Dedulești
17. MOVILA MIRESII	1. Movila Miresii 2. Esna 3. Țepeș Vodă
18. RACOVIȚA	1. Racovița 2. Corbeni 3. Custura
19. RÂMNICELU	1. Râmnicelu 2. Boarca 3. Constantinești 4. Mihail Kogălniceanu
20. ROMANU	1. Romanu 2. Oancea
21. ROȘIORI	1. Roșiori 2. Colțea 3. Florica 4. Pribeagu
22. SALCIA TUDOR	1. Salcia Tudor 2. Ariciu 3. Cuza Vodă 4. Gulianca 5. Olăneasca
23. SCORȚARU NOU	1. Scorțaru Nou 2. Deșirați 3. Gurguieți 4. Nicolae Bălcescu 5. Pitulați 6. Sihleanu
24. SILIȘTEA	1. Siliștea 2. Cotu Lung 3. Cotu Mihalea 4. Mărtăcești 5. Muchea 6. Vameșu
25. STĂNCUȚA	1. Stăncuța 2. Cuza Vodă 3. Polizești 4. Stanca
26. SURDILA-GĂISEANCA	1. Surdila-Găiseanca 2. Filipești
27. SURDILA-GRECI	1. Surdila-Greci 2. Brateșu Vechi 3. Făurei-Sat 4. Horia
28. ȘUȚEȘTI	1. Șuțești 2. Mihail Kogălniceanu

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Ștefan Gheorghiu.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

29. TICHILEȘTI	1. Tichilești 2. Albina
30. TRAIAN	1. Traian 2. Căldărușa 3. Silistraru 4. Urleasca
31. TUDOR VLADIMIRESCU	1. Tudor Vladimirescu 2. Cazasu 3. Comănească 4. Scorțaru Vechi
32. TUFEȘTI	1. Tufești
33. ULMU	1. Ulmu 2. Jugureanu
34. UNIREA	1. Unirea 2. Morotești 3. Valea Cânepii
35. VĂDENI	1. Vădeni 2. Baldovinești 3. Pietroiu
36. VICTORIA	1. Victoria 2. Mihai Bravu
37. VIȘANI	1. Vișani 2. Câineni-Băi 3. Plăsoiu
38. VIZIRU	1. Viziru 2. Lanurile
39. ZĂVOAIA	1. Zăvoaia 2. Dudescu

BRĂNEȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, pe cursul superior al Ialomiței; 9 219 loc. (1 iul. 1995): 4 528 de sex masc. și 4 691 fem. Țesătorie de bumbac; cherestea; panificație. În satul Vulcana-Pandele se află Muzeul memorial „Gabriel Popescu" (1866-1937), grafician, întemeietorul școlii românești de gravură. În satul Brănești există biserica „Sfântul Nicolae" (1859, cu transformări din 1911 și picturi realizate în 1958-1960) și numeroase case vechi (Pencea Gh. Ion, c. 1850; Ciocoiu Nicolae, 1870-1880 ș.a.), iar în satul Gura Vulcanei se află biserica „Înălțarea Domnului" (1779, terminată în 1832 și refăcută în 1862). Cod poștal: 0273.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în S Dealurilor Jiului, în zona de confl. a râului Gilort cu Jiul; 2 601 loc. (1 iul. 1995): 1 267 de sex masc. și 1 334 fem. Stație de c.f. (în satul Gilortu) inaugurată la 16 ian. 1888. Complex avicol. În satul Brănești se află o biserică cu dublu hram „Sfântul Nicolae și Sfinții Voievozi" (1854-1859). Cod poștal: 1328.

3. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Pasărea, la 20 km E de București; 8 039 loc. (1 iul. 1995): 3 903 de sex masc. și 4 136 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 17 nov. 1896). Fabrici de tricotaje din lână și bumbac și de ulei de in. Piscicultură în iazuri și heleșteie. Liceu cu profil de silvicultură. În com. B. se află Mânăstirea Pasărea (de maici), cu două biserici: Biserica Mare, cu hramul „Sfânta Treime", construită în 1843 prin grija lui Calinic cel Sfânt, și biserica din cimitir, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1834-1838). Așezământul monastic, consemnat prima oară în documentele anului 1813, a fost restaurat în anii 1950-1960. Posedă o interesantă colecție de icoane, ceramică, broderii etc. Cod poștal: 8252.

BRĂNIȘCA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată la poalele M-ților Metaliferi, pe dr. văii Mureșului; 1 905 loc. (1 iul. 1995): 922 de sex masc. și 983 fem. Stație de c.f. Expl. de bazalt. Satul Târnăvița este un renumit centru de ceramică populară, smălțuită în verde (urcioare, oale, căni, figurine). În satul Brănișca, menționat documentar, prima oară, în 1329, se află castelul „Jozsika" (sec. 18). Biserici din lemn cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), „Întâmpinarea Domnului" (sec. 19) și „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 19), în satele Boz, Căbești, Gialacuta, Bărăștii Iliei și Furcșoara; în satul Târnava se află bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (construită în 1629 prin grija arhimandritului Sava și reparată în 1663 și 1680) și „Sfântul Nicolae" (sec. 18). Cod poștal: 2739.

BRĂTENI → Brăduleț.

BRĂTILA, vârf în E M-ților Făgăraș (2 274 m).

BRÂNCENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Boian, pe râul Vedea; 3 113 loc. (1 iul. 1995): 1 519 de sex masc. și 1 594 fem. Haltă de c.f. Biserică având hramul „Sfântul Evanghelist Luca" (construită în 1850, cu picturi murale interioare executate de Gheorghe Tattarescu, în 1859). Cod poștal: 0724.

BRÂNCOVENEȘTI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealului Bura (746 m alt.) din Dealurile Mureșului, pe dr. râului Mureș; 4 766 loc. (1 iul. 1995): 2 346 de sex masc. și 2 420 fem. Haltă de c.f. Centru de confecționare a pieselor autentice de port popular. În satul Brâncovenești, menționat documentar, prima oară, în 1228, se află castelul „Kendy-Kemeny" (1557-1558), în stilul Renașterii transilvănene, fortificat cu șanțuri (1599-1600) și turnuri de colț (cu transformări din sec. 19.) În curtea castelului au fost descoperite urmele unui castru roman de pământ (sec. 2-3), iar în apropiere vestigiile unei așezări civile romane din sec. 2-3 (o lampă din bronz ș.a.). Biserici reformate, în satele Brâncovenești (1727) și Vălenii de Mureș (sanctuar din 1562, nava din 1883 și turnul din 1888); biserică din lemn, cu hramul „Înălțarea Domnului" (sec. 18), în satul Săcalu de Pădure. Cod poștal: 4239.

BRÂNCOVENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în NE Câmpiei Romanați; 3 543 loc. (1 iul. 1995): 1 748 de sex masc. și 1 795 fem. Topitorie de in. Fabrică de băuturi alcoolice. În satul Brâncoveni se află Mânăstirea B., datând din 1494, refăcută și fortificată de către Matei Basarab în 1634-1640 (când s-a ridicat și turnul-clopotniță), și apoi de către Constantin Brâncoveanu, în 1699, când acesta a refăcut integral Biserica Mare cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (pictată în 1702) și a construit o bolniță nouă (1700), cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (cu picturi interioare originare). Avariată grav de cutremurul din 1838, biserica a fost refăcută în 1842. Desființat prin decretul 410 din 1959, așezământul monahal a fost transformat în azil de bătrâni, iar în 1973-1975 a fost renovat, redevenind mânăstire. În satul Brâncoveni se mai află ruinele curții domnești ale lui Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu (sec. 17-18), cu zid de incintă (1634) și biserica paraclis „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1634, refăcută în 1881), precum și mormântul tatălui lui C. Brâncoveanu. În satul Mărgheni există biserica „Sfântul Gheorghe" (1866-1869). Cod poștal: 0563.

BREASTA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Piem. Bălăciței cu lunca largă a Jiului, pe râul Raznic; 3 760 loc. (1 iul. 1995): 1 873 de sex masc. și 1 887 fem. Nod rutier. Viticultură. Biserica „Sfântul Nicolae" (1782-1784), în satul Breasta. Cod poștal: 1141.

BREAZA 1. Culme deluroasă în N Pod. Transilvaniei, cu orientare E-V, delimitată de Depr. Lăpuș, la N, pe care o domină printr-un abrupt de 200-300 m, și Dealurile Ciceului, la S. Alt. max.: 974 m (vf. Breaza).

2. Oraș în jud. Prahova, situat în Subcarpații Prahovei, pe valea Prahovei, la 380-450 m alt., la 43 km NV de Ploiești; 19 262 loc. (1 iul. 1995): 9 335 de sex masc. și 9 927 fem. Supr.: 12,6 km²; densitatea: 1 528 loc./km². Stație de c.f. Expl. de calcar (Gura Beliei), marne, argilă și balast. Fabrici de var, cărămidă și gips (Gura Beliei) și de elemente de precizie (injectoare, distribuitoare, elemente de supapă). Produse de panificație. Pomicultură (meri, peri). Liceul militar „Dimitrie Cantemir" (f. 1949). Renumit centru de artă populară (covoare, broderii, țesături, ii, cusături). Muzeu etnografic (ștergare, crestături în lemn, costume populare, țesături etc.). Spital. Stațiune climaterică și de odihnă de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de deal, sedativ-indiferent, cu veri răcoroase (media termică în iul. 19°C) și ierni puțin friguroase (media termică a lunii ian. –3°C). Stațiunea este indicată pentru ameliorarea stărilor de debilitate, a surmenajului fizic și intelectual, a nevrozelor astenice, în

Breaza (2). Muzeul etnografic

convalescență cu stare generală bună. **Istoric.** Prima atestare documentară a localit. datează din 1431, iar apoi din 27 mai 1510. Punct de vamă (1834-1852). Declarat oraș în 1952. Are în subordine ad-tivă 10 localit. componente: Breaza de Jos, Breaza de Sus, Frăsinet, Gura Beliei, Irimești, Nistorești, Podu Corbului, Podu Vadului, Surdești, Valea Târsei. **Monumente:** biserica „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1777 a domnului Alexandru Ipsilanti, cu o expresivă înfățișare rustică, decorată cu picturi murale la interior; biserici din 1810 și 1830; Palatul domnului Gheorghe Bibescu, construit în 1843-1848; Monumentul eroilor, ridicat în 1930 pe Dealul Gurga (743 m alt.) în amintirea soldaților români căzuți pe câmpurile de luptă în primul război mondial. Centru turistic. Cod poștal: 2165.

3. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de SV ale Dealului Istrița; 3 400 loc. (1 iul. 1995): 1 620 de sex masc. și 1 780 fem. Expl. de calcar. Podgorie. Centru de prelucr. artistică a pietrei. În satul Breaza, atestat documentar în 1560, a început construcția (la 2 apr. 1996) bisericii cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena". Cod poștal: 5174.

4. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în Colinele Mădărașului (Pod. Transilvaniei), pe râul Luț; 2 499 loc. (1 iul. 1995): 1 237 de sex masc. și 1 262 fem. Expl. de bentonit. Biserici în satele Breaza (sec. 14-15, cu turn din 1895) și Filpișu Mare (sec. 14-17). Satul Breaza apare menționat documentar, prima oară, în 1319. Cod poștal: 4258.

5. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată pe cursul superior al Moldovei, la poalele Obcinelor Mestecăniș, în V, și Feredeu, în E; 1 833 loc. (1 iul. 1995): 938 de sex masc. și 895 fem. Expl. și prelucr. lemnului. Cod poștal: 5966.

BREB, stațiune balneoclimaterică de interes local, cu funcționare permanentă, situată în extremitatea nord-vestică a României, în Depr. Maramureș, în raza com. Ocna Șugatag (jud. Maramureș), pe valea pârâului Breboaia, la poalele de NE ale M-ților Gutâi, la 748 m alt., la 24 km SE de municipiul Sighetu Marmației. Climat de munți mijlocii, tonic-stimulant și izvoare cu ape minerale bicarbonatate, carbogazoase, sulfatate, sulfuroase, clorurosodice, calcice, magneziene, indicate în tratarea

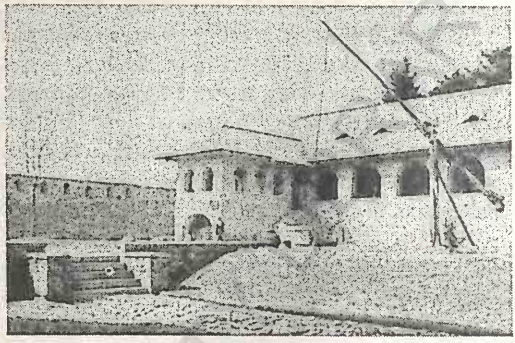

Brebu (3). Casa Domnească

afecțiunilor gastrointestinale, hepato-biliare etc. Cod poștal: 4940.

BREBENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Boian; 2 767 loc. (1 iul. 1995): 1 348 de sex masc. și 1 419 fem. Nod rutier. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1845), în satul Brebeni. Cod poștal: 0518.

BREBU 1. Depresiune de eroziune, situată în Subcarpații Prahovei, dezvoltată în bazinul inf. al râului Doftana, în formațiuni predominant marno-argiloase. Supr.: c. 16 km². Extinsă pe c. 8 km lungime și 1,5-2 km lățime. Relief de lunci, de terase (60-80 m înălțime față de albia Doftanei) și de dealuri cu înălțimi de 550-750 m, afectate de mici abrupturi și unele alunecări. Climat de deal, cu temp. medie anuală în jur de 7°C, cu ierni friguroase (media termică a lunii ian. este de –3°C), veri răcoroase (în iul. temp. medie este de 17°C) și precipitații moderate (800 mm anual). Pantele dealurilor sunt acoperite cu livezi, fânețe și pășuni naturale, iar în partea lor superioară se extind păduri de foioase, în care predomină gorunul.

2. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Pogănișului cu prelungirile nordice ale M-ților Semenic, pe cursul superior al râului Pogăniș; 1 323 loc. (1 iul. 1995): 624 de sex. masc. și 699 fem. Stație de c.f. Creșterea ovinelor. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Brebu, menționat documentar, prima oară, în 1577 se află biserica având hramul „Înălțarea Domnului" (1791). Cod poștal: 1668.

3. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe râul Doftana; 8 027 loc. (1 iul. 1995): 3 997 de sex masc. și 4 030

fem. Expl. de argilă și de bentonit. În satul Brebu, menționat documentar, prima oară, în 1564, se află o mânăstire, cu biserică de zid, având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din 1640-1650 a domnului Matei Basarab și terminată în 1690, în timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu; înconjurată cu ziduri de apărare. Altarul și tâmpla bisericii au fost pictate în 1902 de Sava Henția. Ancandramentele din piatră ale locuințelor sunt realizate în spiritul goticului moldovenesc târziu. Ansamblul monahal a fost restaurat în perioada 1958-1962. Turn-clopotniță (1650). Tot aici se mai află Casa Domnească a lui Matei Basarab, construită în 1641, cu un foișor, care adăpostește în prezent un muzeu de istorie. Reșed. com. B. este satul *Brebu Mânăstirei*. Cod poștal: 2169.

BREBU NOU, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată pe pantele de NE ale M-ților Semenic, în zona de izv. a râului Timiș; 114 loc. (1 iul. 1995): 59 de sex masc. și 55 fem. Pe terit. com. se află lacul Trei Ape (52,6 ha; vol.: 4,8 mil. m^3), de origine antropică, pe malurile căruia a luat naștere stațiunea climaterică Trei Ape (→). Satul Brebu Nou este menționat documentar, prima oară, în 1828. Cod poștal: 1665.

BRESTOVĂȚ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Pod. Lipovei cu Câmpia Lugojului, pe râul Chizdia; 757 loc. (1 iul. 1995): 393 de sex masc. și 364 fem. Expl. de bazalt (în satul Lucareț). Satul Brestovăț este menționat documentar, prima oară, în 1440. Biserică sârbească, din lemn, cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1750), în satul Lucareț. Rezervație botanică (2 ha). Cod poștal: 1880.

BRETEA ROMÂNĂ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 13 sate, situată în NE Depr. Hațeg, pe râul Strei; 3 429 loc. (1 iul. 1995): 1 717 de sex masc. și 1 712 fem. Stație de c.f. Zăcăminte de bioxid de carbon (în satul Ocolișu Mare) pe baza cărora s-a construit și dat în folosință (4 oct. 1995) o uzină de bioxid de carbon lichefiat. Satul Bretea Română este menționat documentar, prima oară, în 1406. Cod poștal: 2645.

BREȚCU 1. Masiv muntos în V M-ților Vrancea (Carpații de Curbură), limitat de Depr. Târgu Secuiesc la V, cursul superior al Putnei, la E, masivul Lăcăuț la S și Oituz, la N. Constituit predominant din depozite de fliș grezos și, în mai mică măsură, din șisturi argiloase și gresii. Alt. max.: 1 503 m (vf. Mușat). Acoperit cu păduri. Nod hidrografic (de aici izv. Brețcu, Orbat, Covasna, Zagon, Oituz ș. a.).

2. Com. în jud. Covasna, alcătuită din 3 sate, situată în NE Depr. Târgu Secuiesc, la poalele NV ale masivului omonim, în zona Pasului Oituz; 4 108 loc. (1 iul. 1995): 2 064 de sex masc. și 2 044 fem. Stație de c.f. Expl. de gresie. Fabrici de cărămidă și de cherestea, lăzi și butoaie. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări civile (*canabae*), cu construcții având ziduri de piatră, și ale unui castru roman (probabil *Angustia*) din sec. 2-3, de formă dreptunghiulară (160 x 180 m), construit din piatră cu dublu zid de incintă, cu turnuri circulare la colțuri (caz rar întâlnit) și patru porți axiale, flancate de turnuri dreptunghiulare. S-au găsit și vase de ceramică autohtonă (dacică). Satul Brețcu este menționat documentar, prima oară, în 1426. În satul Mărtănuș se află o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (zidită în 1796, reparată în 1918 și 1945 și repictată în 1867 și 1901); biserica „Sfântul Nicolae" (1783), în satul Brețcu; Vama veche (sec. 19), în satul Oituz. La 20 iul. 1991, în com. B. a fost dezvelit bustul lui Mihai Viteazul. Cod poștal: 4092.

3. → Târgu Secuiesc (1).

BREZNIȚA-MOTRU, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată în NE Piem. Bălăciței; 1 888 loc. (1 iul. 1995): 918 de sex masc. și 970 fem. Bisericile „Adormirea Maicii Domnului" (1845) și „Sfântul Nicolae" (1895), în satele Cosovăț și Deleni. Cod poștal: 1479.

BREZNIȚA-OCOL, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată la contactul Pod. Mehedinți cu terasa Dunării; 4 066 loc. (1 iul. 1995): 2 081 de sex masc. și 1 985 fem. În satul Jidoștița există o moară de cereale din anul 1925, iar în satul Șușița o moară (1912) și o casă veche (din 1832) aparținând lui Gheorghe Popescu. Centru viticol. Vestigii ale unei așezări rurale romane și ale unei cariere de calcar (sec. 2-3 d.Hr.). Rezervațiile naturale Valea Oglănicului și Dealul Vărănic. Cod poștal: 1539.

BREZOAELE, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Dâmbovița; 4 098 loc. (1 iul. 1995): 1 955 de sex masc.

și 2 143 fem. Biserică (sec. 18). Vechiul nume: *Brezoaiele-Brăiloiu*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Brezoaele se află bisericile „Adormirea Maicii Domnului"-Cruceru (1758-1759) și „Cămărașu", cu dublu hram „Nașterea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1846). Cod poștal: 8135.

BREZOI, oraș în jud. Vâlcea, situat în SV Depr. Loviștea, la poalele de NE ale M-ților Căpățânii și cele de SE ale M-ților Lotrului, la 320 m alt., pe cursul inf. al râului Lotru, în apropiere de confl. cu Oltul; 7 555 loc. (1 iul. 1995): 3 782 de sex masc. și 3 773 fem. Supr.: 1,8 km²; densitatea: 4 197 loc./km². Stație de c.f. (gara Lotru, sf. sec. 19). Balastieră. Hidrocentrala „Gura Lotrului" (26,5 MW) intrată în funcțiune în 1986. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Producție de substanțe abrazive. Produse textile și alim. Stațiune climaterică. Prima mențiune documentară datează din 1575. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Orașul B. are în administrarea sa 8 sate: Călinești, Corbu, Drăgănești, Golotreni, Păscoaia, Proieni, Valea lui Stan și Văratica. Monumente: biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1789); în satul Proieni se află o biserică având hramul „Toți Sfinții" (1794-1798, cu picturi originare și cu pridvor adăugat în 1817), iar în satul Călinești, biserica „Cuvioasa Parascheva" (1775, pictată în 1781-1782) și Schitul Cornetu, cu biserica având hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (construită pe malul dr. al Oltului, în anul 1666, prin strădania marelui vornic Mareș Băjescu și a soției sale Maria). Afectată de un incendiu în 1808, biserica a fost refăcută și zugrăvită în 1835. Cupola și altarul au suferit unele avarii în 1916-1918, fiind refăcute în 1923-1925. Monumentul, reprezentant arhitectonic de seamă al epocii lui Matei Basarab, având fațadele cu parament tradițional din cărămidă și panouri de tencuială, împărțite printr-un brâu și decorate cu bumbi de ceramică, a fost restaurat în 1960. Popas turistic. Rezervație naturală (Călinești). Cod poștal: 1074.

BREZOI-TITEȘTI → Loviștea.

BRILLAGO → Brăila (2).

BRODINA 1. → Argel.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 10 sate, situată în NV Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Suceava, la granița cu Ucraina; 3 766 loc. (1 iul. 1995): 1 844 de sex masc. și 1 922 fem. Haltă de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Păstrăvărie. Cod poștal: 5893.

BROSCARI → Livezile (3).

BROSCĂUȚI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe cursul superior al Jijiei; 3 145 loc. (1 iul. 1995): 1 497 de sex masc. și 1 648 fem. Cod poștal: 6860.

BROȘTENI 1. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. CosușteI, pe râul Motru; 3 057 loc. (1 iul. 1995): 1 507 de sex masc. și 1 550 fem. Stație de c.f. Expl. de lignit. În satul Broșteni se află o culă, construită de căpitanul de panduri Ghiță Cuțui, în 1815, și biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1836), cu valoroase picturi murale interioare, realizate în 1840 de preotul Mihai. Bisericile din lemn cu hramurile „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1700, refăcută în 1802) și „Sfântul Nicolae" (1795, refăcută în 1878), în satele Căpățânești și Meriș. Cod poștal: 1527.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de E ale masivului Grințieșu, pe râul Bistrița, la confl. cu Negrișoara; 6 953 loc.

Broșteni (1). Cula Cuțui

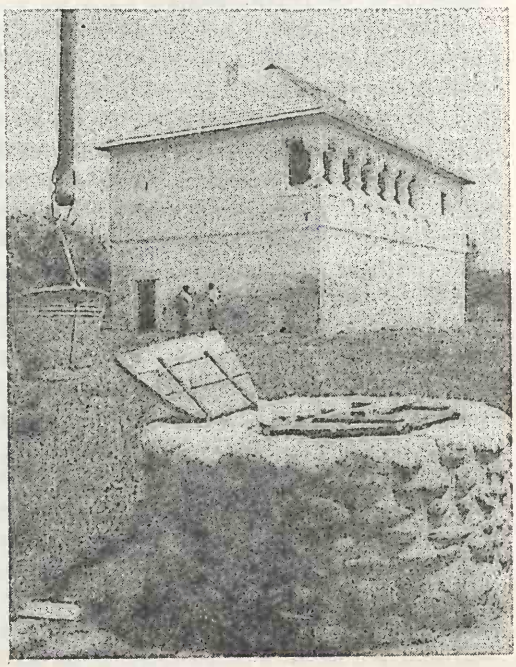

(1 iul. 1995): 3 517 de sex masc. și 3 436 fem. Zăcăminte de mangan. Microhidrocentrală. Centru minier și forestier. Produse textile (țesături din bumbac) și alim. (preparate din lapte, panificație). Izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, feruginoase cu acțiuni diuretice și laxative. În satul Dârmoxa există un cuptor de ars var (1924), iar în satul Broșteni se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1779). Aici, în sec. 19, logofătul Alecu Balș a înființat o școală, vestită în toată Moldova, unde a învățat și Ion Creangă (acesta a descris, cu savoare, perioada din timpul studiilor sale la B.). Pe terit. com. se află Mânăstirea Rarău (→ *Rarău 2*). Cod poștal: 5928.

3. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Vrancei, pe râul Milcov; 2 110 loc. (1 iul. 1995): 1 037 de sex masc. și 1 073 fem. Viticultură. Cod poștal: 5335.

BRUCLA → Aiud.

BRUIU, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe Pârâu Nou; 756 loc. (1 iul. 1995): 368 de sex masc. și 388 fem. În satul Bruiu, menționat documentar, prima oară, în 1307, se află o cetate țărănească (sec. 15-16) cu biserică evanghelică în incinta ei (datând din sec. 13, cu adăugiri în sec. 19); în satul Gherdeal există o cetate (sec. 15-16) cu biserică evanghelică (sec. 13, cu transformări din sec. 16 și din 1795), cu zid de incintă. Cod poștal: 2494.

BRUSTURI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Oradei cu prelungirile M-ților Plopiș, pe Valea Fânețelor; 4 661 loc. (1 iul. 1995): 2 344 de sex masc. și 2 317 fem. Expl. de lignit. Satul Brusturi este menționat documentar, prima oară, în 1360. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1600, cu modificări din sec. 19), în satul Țigănești de Criș. Cod poștal: 3595.

BRUSTURI-DRĂGĂNEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Neamțului; 5 307 loc. (1 iul. 1995): 2 651 de sex masc. și 2 656 fem. Reședința com. este satul *Brusturi*. Biserică din zid cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 18) și biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1806, cu pridvor adăugat în 1919), în satele Poiana și Groși. Cod poștal: 5690.

BRUSTUROASA 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Agăș, la poalele de NE ale M-ților Ciuc și cele de S ale M-ților Tarcău, pe cursul superior al râului Trotuș; 3 689 loc. (1 iul. 1995): 1 895 de sex masc. și 1 794 fem. Haltă de c.f. Centru de cusături și țesături populare (costume, cergi, lăicere, covoare), de cojocărit și de prelucr. a lemnului (dulgherit). Biserica „Nașterea Maicii Domnului" (1856-1859, reclădită 1871). Cod poștal: 5492.

2. → Agăș (1).

BUCECEA 1. Șa (loc mai coborât) în E Pod. Sucevei, între Dealul Bour (472 m alt.), la NV și Dealul Cervicești (356 m alt.), la SE, situată la 200-264 m alt. Străbătută de c.f. Dorohoi—Bucecea—Verești—Suceava și de o șosea modernizată (Suceava—Bucecea—Leorda—Botoșani).

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în șaua Bucecea, pe stg. văii Siretului; 5 209 loc. (1 iul. 1995): 2 568 de sex masc. și 2 641 fem. Stație de c. f. (inaugurată la 1 nov. 1871). Nod rutier. Expl. de argilă. Hidrocentrală (1,2 MW), intrată în funcțiune în 1981. Lacul de acumulare Bucecea, care alimentează turbinele hidrocentralei, are o supr. de 475 ha și un vol. de 10 mil. m³. Termocentrală. Fabrică de zahăr. Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Pe terit. com. au fost descoperite o necropolă sarmată și alta feudală, cu diferite obiecte și monede din argint. În satul Bucecea, menționat documentar, prima oară, în 1434, se află biserica „Sfântul Nicolae" (clădită în 1865 pe locul uneia din lemn din 1781, cu picturi din 1933); în satul Călinești există biserica „Sfântul Nicolae" (1815, cu adăugiri din 1845) și conacul „Miclescu" (c. 1820). Cod poștal: 6812.

BUCEGI, masiv muntos în extremitatea estică a Carpaților Meridionali, între Valea Prahovei, la E (pe care o domină printr-un abrupt de peste 1 000 m) și M-ții Leaota, la V. Din punct de vedere fizico-geografic (masivitate, frecvente urme glaciare etc.), masivul B. face parte din Carpații Meridionali, iar geologic este încadrat în Carpații Orientali (alcătuit predominant din gresii și conglomerate, parțial și calcare). De fapt, este un vast sinclinal în conglomeratele Cretacicului inferior, având aspectul unui podiș înalt, cu alt. medie de c. 2 000 m, bine marcat în ansamblul peisajului carpatic prin abrupturile sale marginale, ce pun în evidență flancurile exterioare ale sinclinalului. La 1 800-2 400 m alt. s-a dezvoltat o largă supr. structurală, cunoscută sub numele de *Platoul Bucegilor*, care corespunde

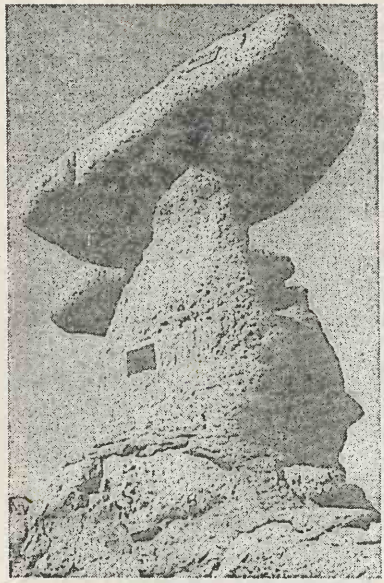

Formă de ciupercă, rezultată în urma eroziunii diferenţiale

Munţii Bucegi

Sfinxul

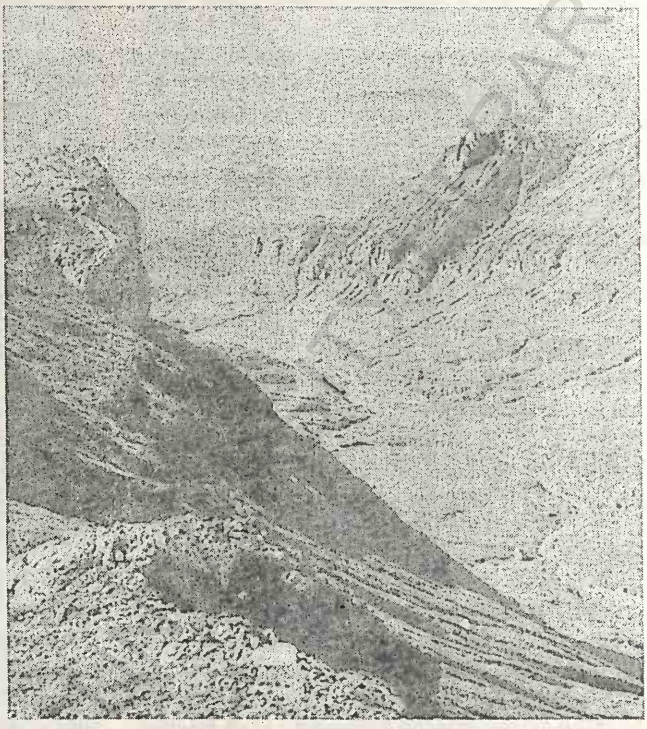

Valea glaciară Gaura

Munţii Bucegi

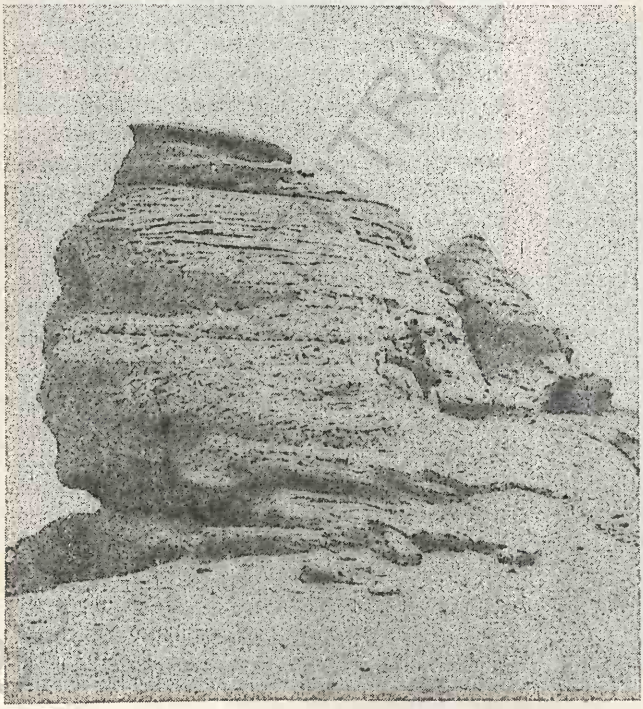

Abruptul de est al masivului Caraiman

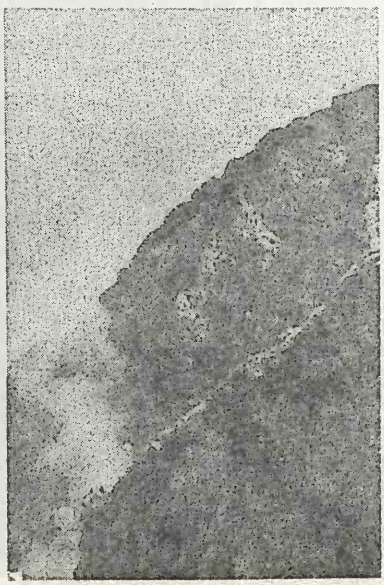

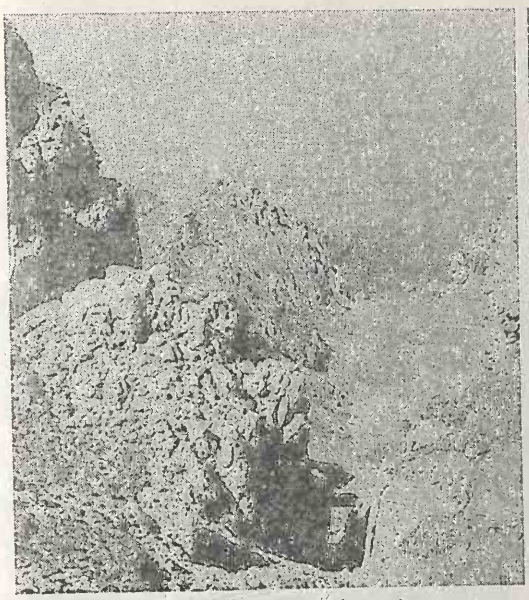

Valea Mălăieşti, în cursul superior

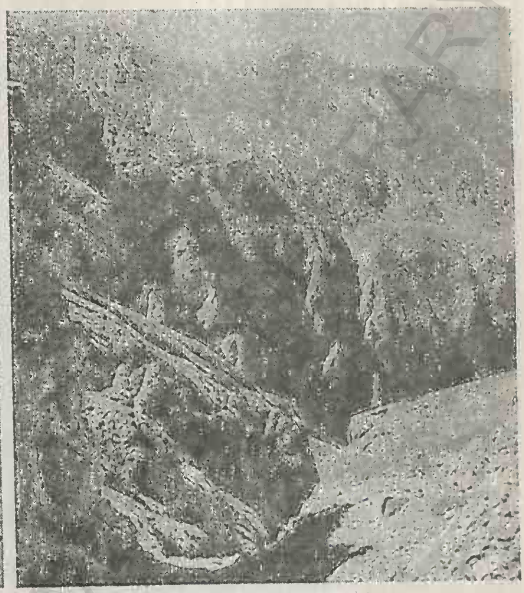

Creasta Ţigăneşti

Munţii Bucegi

Valea Cerbului, în cursul superior

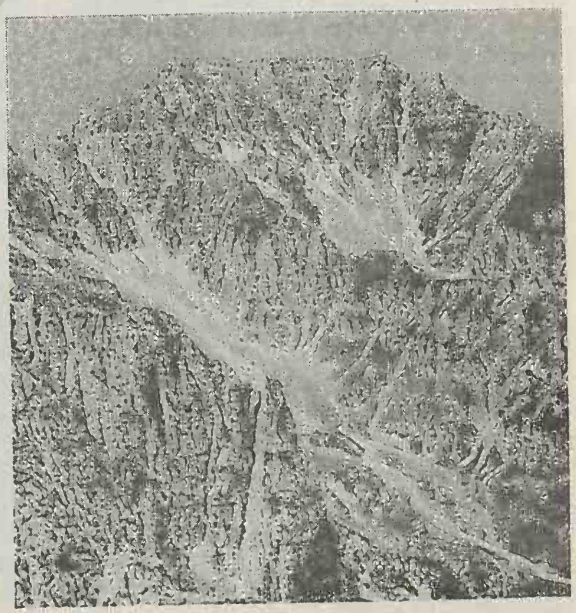

Zona de izvor a Ialomiţei

flancului estic al sinclinalului, terminat cu un front de cuestă, puternic fragmentat, ce formează abruptul prahovean al Bucegilor. Masivul B. are frecvente înălțimi ce depășesc 2 000 m, acestea scăzând în alt. de la N la S: vf. Omu, 2 505 m (alt. max. a masivului), Coștila, 2 498 m, Caraiman, 2 284 m, Jepii Mici, 2 184 m, Jepii Mari, 2 071 m, Furnica, 2 103 m, Vârfu cu Dor, 2 030 m. Prezintă evidente urme ale glaciațiunii cuaternare (Valea Gaura, Valea Cerbului etc.) și numeroase fenomene periglaciare (grohotișuri, custuri, morene, nișe nivale, râuri de pietre etc.). În bazinul superior al Ialomiței predomină relieful carstic (abrupturi, hornuri, doline, chei, peșteri etc.). Alternanța stratelor de gresii, marne și conglomerate, precum și neuniformitatea litologică a conglomeratelor au condiționat formarea, prin dezagregare și eroziune diferențială exercitată de vânt, ploi, gelivație etc., a unui relief rezidual interesant (Sfinxul, Babele, Ciupercile etc.). Versanții M-ților B. sunt, în cea mai mare parte, acoperiți cu păduri de fag sau cu păduri de fag în amestec cu brad și molid. Spre limita superioară a pădurilor se dezvoltă zada sau laricele (*Larix decidua*). În porțiunile abrupte, unde pădurea nu s-a putut dezvolta, se întâlnesc pajiștile de stâncărie (așa-numitele „brâne"). Jnepenișurile, care altădată erau bine reprezentate, se mai întâlnesc doar local, pe versanții și la obârșiile văilor (un pâlc de jnepeni bătrâni, de mari dimensiuni, se găsește la marginea platoului Bucegilor, în apropiere de Piatra Arsă). În M-ții B., o mare răspândire are și smirdarul (*Rhododendron kotschyi*). Vegetația de pajiște de pe Platoul B. a fost în mare parte afectată de trecerea prin această zonă a unui număr mare de turiști, cât și din cauza unor activități antropice, fapt ce a determinat degradarea puternică a covorului vegetal și, în consecință, dezvoltarea lui discontinuă. Stație meteorologică de alt. (pe vf. Omu), de ordinul I. Masivul B. este unul dintre cele mai atractive obiective turistice ale țării prin prezența, în cadrul lui, a numeroase fenomene naturale (Peștera Ialomiței, cheile Horoabelor, Urșilor, Peșterii, Tătarului, Zănoagei, Orzei de pe cursul superior al Ialomiței, izv. Ialomiței, Sfinxul, Babele, Valea Gaura, Colții Morarului etc.), poteci marcate, cabane (Omu, situată la cea mai mare alt. din țară, 2 505 m, Caraiman, Piatra Arsă, Mălăiești, Bolboci, Gura Diham, Padina, Vârful cu Dor, Cota 1 500 etc.) și hoteluri (Peștera, Babele, Cota 1 400 etc.), numeroase pârtii de schi cu diferite grade de dificultate (pârtia „Turistică" de 2 800 m lungime cu grad mediu de dificultate, pârtiile „Carp" de 2 500 m și „Papagal" de 2 140 m, dificile ș. a.). Pe Platoul B. se poate urca atât cu automobilul, pe șosea, cât și cu telecabina din Sinaia și din Bușteni. Rezervație naturală complexă (6 680 ha), cu relief spectaculos (abrupturi, creste ascuțite, circuri și văi glaciare, relief carstic, văi torențiale, turnuri, clăi, formațiunile reziduale Sfinxul, Babele, pietrele singuratice sub formă de ciuperci etc.), cu o mare bogăție floristică (tisa/*Taxus baccata*, zâmbrul/*Pinus cembra*, macul galben/*Papaver pyrenaicum* ssp. *corona sancti-stephani*, *Festuca bucegiensis*, bujorul de munte sau smirdarul/*Rhododendron kotschyi*, floarea de colți/*Leontopodium alpinum* etc., diverse specii de gențiana și de plante în perniță, caracteristice etajului alpin, cum sunt gușa porumbelului pitică/*Silene acaulis*, *Minuartia sedaides*, diferite specii de *Saxifraga* etc.) și faunistică (capra neagră, ursul brun, cocoșul de munte etc.); rezervație paleontologică (c. 150 specii de amoniți, de belemniți, cefalopode, gasteropode) și interesante formațiuni geologice. În 1990, masivul Bucegi a fost declarat Parc național (extins pe 35 700 ha).

BUCEȘ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Bihor, pe râul Stănija; 2 666 loc. (1 iul. 1995): 1 302 de sex masc. și 1 364 fem. Expl. de sulfuri polimetalice asociate cu min. auro-argentifere (în satul Stănija). Dulgherit. Satul Bucеș este menționat documentar, prima oară, în 1439. Monument închinat Răscoalei din 1784 (în satul Mihăileni). Cod poștal: 2782.

BUCHIN, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 5 sate, situată în N culoarului Timiș-Cerna, la poalele de NE ale M-ților Semenic, pe cursul superior al Timișului; 2 200 loc. (1 iul. 1995): 1 040 de sex masc. și 1 160 fem. Expl. de lignit. Combinat de prelucr. a lemnului, construit în 1996, în colaborare cu o firmă americană. Pomicultură. Satul Buchin este menționat documentar, prima oară, în 1411. Cod poștal: 1666.

BUCIN, pas de înălțime, situat în Carpații Orientali, în partea centrală a M-ților Gurghiu, la 1 287 m alt. Asigură legătura rutieră (drum modernizat), prin intermediul Pasului Bicaz, între

Moldova și Transilvania (varianta Bicaz—Lacu Roșu—Gheorgheni —Praid—Sovata).

BUCINIȘU, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați; 2 532 loc. (1 iul. 1995): 1 231 de sex masc. și 1 301 fem. Culturi irigate de cereale (sistemul de irigații Vișina—Brastavățu—Bucinișu). Cod poștal: 0834.

BUCIUM, com. în jud. Alba, alcătuită din 30 de sate, extinsă la poalele de NV ale M-ților Trascău, în mica Depr. Șasa-Poieni, în luncile râurilor Bucium și Abruzel, la 76 km NV de Alba Iulia; 2 019 loc. (1 iul. 1995): 933 de sex masc. și 1 086 fem. Expl. forestiere și de min. auro-argentifere, pirită cupriferă și min. complexe. Important centru de cojocărit (cojoace și pieptare, frumos ornamentate), dulgherit și confecționare a costumelor populare. Pe terit. com. au fost descoperite un castru roman, o necropolă din timpul stăpânirii romane, locuințe ale minerilor, unelte de minerit, o inscripție dedicată lui Iupiter Cimistenus (divinitate din Asia Mică) etc. Satul Bucium este menționat documentar, prima oară, în 1595. Locuitorii de aici au avut un rol important în timpul Răscoalei țărănești din 1784-1785, condusă de Horea, Cloșca și Crișan, și în timpul Revoluției din 1848-1849, condusă de Avram Iancu. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în satul Izbita. Până la 17 febr. 1968, com. B. s-a numit *Șasa*. Centru turistic, în arealul căruia se află *Detunatele* — două stânci bazaltice (Detunata Goală, 1 169 m și Detunata Flocoasă, 1 265 m), considerate printre cele mai interesante monumente ale naturii din România. Cod poștal: 3395.

BUCIUMENI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Ialomiței cu prelungirile sudice ale M-ților Bucegi, pe cursul superior al Ialomiței; 5 038 loc. (1 iul. 1995): 2 575 de sex masc. și 2 463 fem. Centru pomicol (meri, peri, pruni). În satul Buciumeni se află o biserică având dublu hram — „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul și Sfântul Teodor Tiron" (1900-1906), în satul Dealu Mare, biserica „Sfântul Nicolae" (1852), iar în satul Valea Leurzii, biserica „Intrarea în Biserică a Maici Domnului" (1893). Cod poștal: 0287.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Colinelor Tutovei cu Câmpia Tecuciului; 2 372 loc. (1 iul. 1995): 1 138 de sex masc. și 1 234 fem. Centru viticol. Pădure de stejari și tei. Satul Hănțești este atestat documentar, prima oară, în 1531. Mânăstire cu biserica „Sfânta Treime" (1800, reparată și zugrăvită în 1884), în satul Buciumeni. Muzeu de artă religioasă (icoane vechi, obiecte bisericești). Cod poștal: 6320.

BUCIUMI, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de E ale M-ților Meseș, pe cursul superior al râului Agrij; 2 955 loc. (1 iul. 1995): 1 455 de sex masc. și 1 500 fem. Centru etno-folcloric (Jocurile Agrijului, în luna august) și de meșteșuguri tradiționale (prelucr. artistică a lemnului, olărit, prelucr. firelor și fibrelor textile). Pe terit. com. au fost descoperite vestigii neolitice (Cultura Tisa), un castru și o așezare civilă (*canabae*) romane, situate pe limesul de NV al Daciei. Castrul B., de formă dreptunghiulară, construit inițial din pământ (150 x 128 m) de *Cohors I Augusta*, a fost înlocuit cu unul din piatră (167 x 134 m), în anul 114 d.Hr., de *Cohors II Augusta Nervia Britonnum Milliaria Pacensis*, care a rămas aici până la sf. stăpânirii romane (275 d.Hr.). Castrul, întărit la colțuri cu turnuri trapezoidale de apărare, era sediul garnizoanei *Cohors II Augusta*. Aici s-au găsit arme, aplice, cataramе din bronz de la uniformele militare, fibule, chei, vase ceramice (unul de mari dimensiuni, prosopomorf, nemaiîntâlnit în Dacia), ustensile casnice, instrumente chirurgicale etc. Satul Buciumi este menționat documentar, prima oară, în 1491. Biserică din lemn având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1835), în satul Răstoț. Cod poștal: 4717.

BUCOȘNIȚA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în culoarul Timiș-Cerna, la poalele de NE ale M-ților Semenic, pe cursul superior al Timișului în zona de confl. cu râurile Cerneț și Goleț; 3 317 loc. (1 iul. 1995): 1 626 de sex masc. și 1 691 fem. Pomicultură. Satul Bucoșnița este menționat documentar, prima oară, în 1468. Cod poștal: 1666.

BUCOV, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, pe râul Bucovel, la 8 km NE de Ploiești; 10 334 loc. (1 iul. 1995): 5 095 de sex masc. și 5 239 fem. Expl. de argilă și de petrol. Fabrici de cărămidă și țiglă, prefabricate din beton, produse din cauciuc. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii din Neolitic. În punctele Rotari și Tioca s-au identificat așezări

omenești din Epoca prefeudală (sec. 9-10), cu locuire în bordeie, cu vetre deschise, în care s-au găsit ceramică decorată cu striuri orizontale, ondulate, inele din bronz, inscripții chirilice pe tencuiala de lut a pereților ș.a. În Evul Mediu a fost oraș și reședința unui județ. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în satul Valea Orlei; biserică de zid cu hramul „Sfântul Stelian" (1797), în satul Chițorani. Cod poștal: 2038.

BUCOVĂŢ 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în SE Piem. Bălăciței, pe dr. văii Jiului; 3 921 loc. (1 iul. 1995): 1 952 de sex masc. și 1 969 fem. Tăbăcărie; mat. de constr. Muzeu local (în satul Bucovăț). Sanatoriu TBC (în satul Leamna de Jos). Pe terit. com. B. au fost descoperite (1956) urmele unei cetăți de pământ datând din prima Epocă a fierului (Hallstatt — 1200-450/300 î.Hr.), întărită cu turte de vălătuci arse, la baza valului, care atestă, se pare, forme importante de arhitectură militară. Rezervație paleontologică (punct fosilifer, cu bogată faună fosilă de cochilii de moluște datând din Pliocen), extinsă pe 4 ha. Bisericile cu hramul „Sfântul Nicolae", în satele Bucovăț (1842) și Palilula (1830). Cod poștal: 1151.

2. Mânăstirea ~ → Craiova.

BUCŞANI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Târgoviștei, pe râul Pârscov; 6 941 loc. (1 iul. 1995): 3 492 de sex masc. și 3 449 fem. Expl. de petrol. Moară (1829). Viticultură. Spital (1889). Rezervație de zimbri (39 exemplare) în Pădurea Neagră. În satul Bucșani se află conacul „Dalles" (1935) și biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfântul Ioan Botezătorul" (1828, refăcută în 1894), în satul Hăbeni, biserica „Sfântul Nicolae" (1822), iar în satul Racovița, biserica având hram dublu „Sfânta Treime și Toți Sfinții" (1806). Cod poștal: 0229.

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Neajlov; 4 092 loc. (1 iul. 1995): 2 009 de sex masc. și 2 083 fem. Spital (1897), în satul Vadu Lat. Complex de creștere a bovinelor. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. B. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile „Sfântul Nicolae" (1836), „Adormirea Maicii Domnului" (1816) și „Sfinții Trei Ierarhi" (1839), în satele Bucșani, Golească și Obedeni. Cod poștal: 8185.

BUCU, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. văii

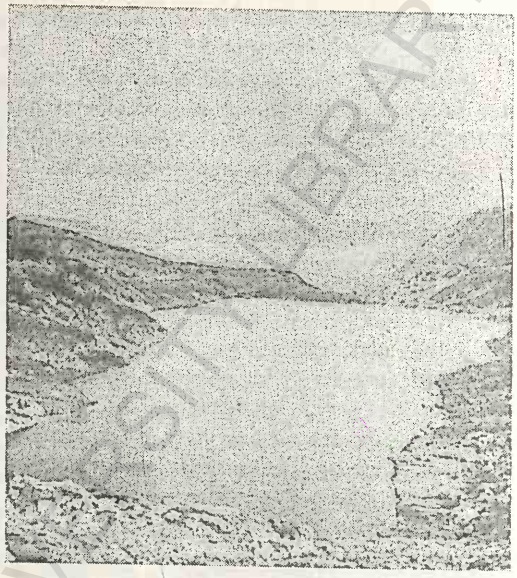

Lacul Bucura

Ialomița; 5 097 loc. (1 iul. 1995): 2 525 de sex masc. și 2 572 fem. Stație de c.f. Expl. de pietriș și nisip. Culturi de cereale și plante tehnice. Muzeu memorial „Ionel Perlea" (în satul Ograda), organizat în casa natală (sec. 19) a marelui dirijor, cu mobilier, instrumente muzicale, scrisori, discuri, publicații, partituri, fotografii etc. (c. 800 de piese) aparținând celebrului dirijor. Biserica „Sfântul Gheorghe" (1869), în satul Ograda. Cod poștal: 8446.

BUCURA, lac alpin, situat într-un circ glaciar complex din masivul Retezat (sub vf. Peleaga), la 2 041 m alt. Supr.: 10,8 ha (550 m lungime; 225 m lățime); ad. max.: 15,7 m; vol.: 487 210 m³. Populat cu păstrăvi. Turism. Cuprins în Parcul Național Retezat. Este cel mai extins lac alpin (ca suprafață) din România.

BUCUREŞCI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată în extremitatea de E a Depr. Brad, la poalele de N ale M-ților Metaliferi, pe râul Bucureșci; 2 182 loc. (1 iul. 1995): 1 048 de sex masc. și 1 134 fem. Expl. de min. auro-argentifere (în satul Curechiu). Satul Bucureșci este menționat documentar, prima oară, în 1464. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sec. 18) și „Înălțarea Sfintei Cruci" (sec. 19), în satele Curechiu și Rovina. Cod poștal: 2779.

BUCUREŞTI este capitala României, oraș cu rang de municipiu (din 17 febr. 1968), cu statut de unitate ad-tivă aparte (asemănător județului), cel mai mare și mai important centru politic, economic, financiar-bancar, comercial, cultural-științific, de învățământ, de transport, informațional, sportiv și turistic al țării. Orașul se află situat în S-SE României, în Câmpia Vlăsiei, la 54-90 m alt., pe râurile Dâmbovița și Colentina, la intersecția paralelei de 44°25'50" latitudine N cu meridianul de 26°06'50" longitudine E, la 60 km N de fluviul Dunărea, 120 km S de M-ții Carpați și 226 km V de Marea Neagră, aproximativ la aceeași latitudine cu orașele Belgrad (Iugoslavia), Ravenna și Genova (Italia), Bordeaux (Franța), Minneapolis (S.U.A.), Harbin (R. P. Chineză) și Ialta (Ucraina). *Supr.*: 228 km² (0,10% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 2 054 079 loc. (9,06% din populația țării), din care 978 672 de sex masc. și 1 095 280 fem. *Densitatea*: 901 loc./km². Orașul are o formă circulară, axele sale măsurând c. 24 km pe direcție N-S și c. 22 km E-V. Între aceste limite, municipiul B. cuprinde șase sectoare ad-tive (numerotate cu cifre arabe, de la 1 la 6), dispuse radiar, iar din 23 ian. 1981 i-a fost subordonat, din punct de vedere ad-tiv, *Sectorul Agricol Ilfov*, extins în jurul Capitalei, având o dezvoltare teritorială mai mare către N. Acest al șaptelea sector al Capitalei (1 593 km² și 276 476 loc.), alcătuit din 38 de comune și orașul Buftea a fost transformat (24 sept. 1996) în județ, cu reședința în B. Înainte de 1968 avea opt raioane (Nicolae Bălcescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Grivița Roșie, V. I. Lenin, I. V. Stalin, Tudor Vladimirescu, 1 Mai și 23 August), iar în perioada 1968-1979 a fost împărțit în opt sectoare ad-tive.

Relieful și Hidrografia. Terit. municipiului B., situat pe un fundament alcătuit din formațiuni cristaline proterozoice ce aparțin Platformei Moesice (sau Platforma Valahă), peste care se dezvoltă un sedimentar vechi (Paleozoic, Mezozoic) și apoi depozitele cuaternare de supr., se află în întregime în Câmpia Vlăsiei — subunitate a Câmpiei Române. În arealul orașului, din cauza densității mari a construcțiilor și a diferitelor amenajări urbanistice, valorile hipsometrice ale reliefului sunt puternic atenuate, distingându-se cu greu aspectele microreliefului. Relieful de câmpie pe care se situează orașul B. este ușor vălurit, format din interfluvii largi (Sabar-Dâmbovița, Dâmbovița-Colentina, Colentina-Pasărea), netede, cu aspect de câmpuri (câmpurile Cotroceni, Băneasa, Filaret, Văcărești etc.), ce coboară în pantă lină pe direcție NNV-SSE. Valea Dâmboviței, care trece prin centrul orașului, străbătându-l pe direcție NV-SE, pe c. 22 km lungime, are o luncă largă (lățime max.: 2,5 km) și malul drept mai înalt (10-15 m, față de 4-6 m cel stâng), dominat de mai multe coline (sau dealuri) sub forma unor pinteni proeminenți, printre care se remarcă dealurile Cotroceni, Spirei, Filaret, Belu, Piscu, Văcărești ș.a. În vechea luncă a Dâmboviței se află câteva grădiști (sau popine), adevărați martori de eroziune rămași ca niște movile: grădiștile

Bucureşti la sf. sec. 18 (Mânăstirea Mihai Vodă în 1794 — aquatinte de W. Watts, după desenul lui Luigi Mayer)

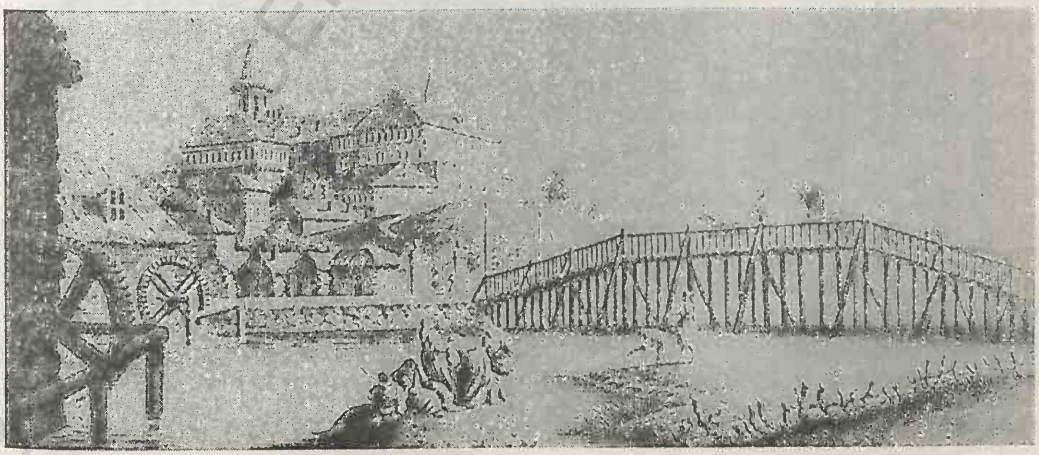

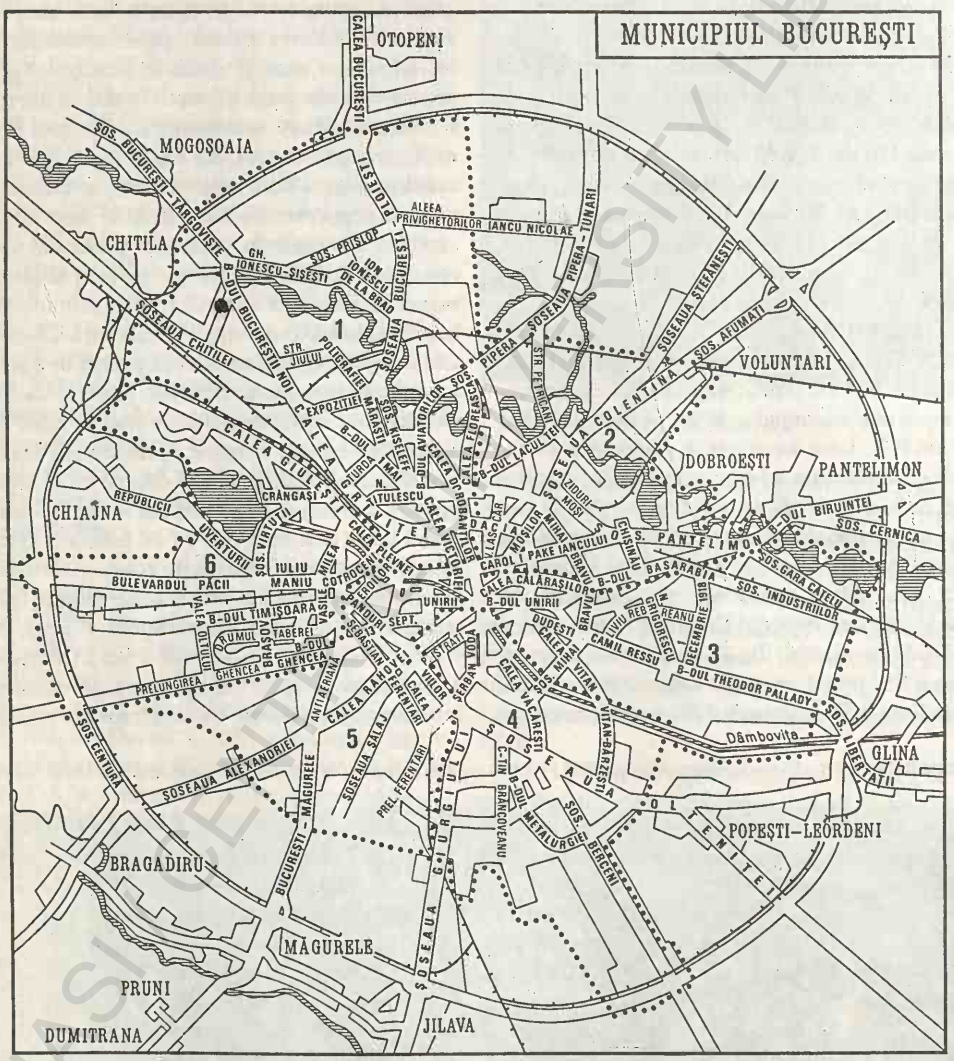
MUNICIPIUL BUCUREŞTI
OTOPENI
CALEA BUCUREŞTI
MOGOŞOAIA
CHITILA
SOS. BUCUREŞTI-TARGOVIŞTE
B-DUL BUCUREŞTI NOI
GH. IONESCU-ŞIŞEŞTI
SOS. PRISLOP
ION IONESCU DE LA BRAD
SOSEAUA BUCUREŞTI PLOIEŞTI
ALEEA PRIVIGHETORILOR IANCU NICOLAE
SOSEAUA PIPERA-TUNARI
SOSEAUA ŞTEFĂNEŞTI
SOS. AFUMAŢI
VOLUNTARI
SOSEAUA CHITILEI
STR. JIULUI
POLIGRAFIEI
EXPOZIŢIEI
MĂRAŞTI
SOS. KISELEFF
B-DUL AVIATORILOR
SOS. PIPERA
STR. PETRICANI
SOSEAUA COLENTINA
CALEA GIULEŞTI
CALEA RIVIŢEI
CALEA FLOREASCA
B-DUL LACULŢEI
DOBROEŞTI
PANTELIMON
CHIAJNA
REPUBLICII
CRÂNGAŞI
N. TITULESCU
ZIDURI MOŞI
B-DUL BIRUINŢEI
SOS. CERNICA
UVERTURII
SOS. VIRTUŢII
CALEA PLEVNEI
CALEA VICTORIEI
DACIA
MOŞILOR
MIHAI BRAVU
CHIŞINĂU
SOS. PANTELIMON
IULIU MANIU
BULEVARDUL PĂCII
COTROCENI
CAROL I PAKE IANCULUI
CALEA CĂLĂRAŞILOR
B-DUL BASARABIA
SOS. GARA CĂŢELU
SOS. INDUSTRIILOR
B-DUL TIMIŞOARA
VASILE MILEA
UNIRII
B-DUL UNIRII
DUDEŞTI
CAMIL RESSU
B-DUL THEODOR PALLADY
PRELUNGIREA GHENCEA
CALEA RAHOVEI
SOSEAUA ŞALAJ
PREL. FERENTARI
SERBAN VODĂ
CALEA VĂCĂREŞTI
VITAN-BĂRZEŞTI
Dâmboviţa
GLINA
SOS. LIBERTĂŢII
SOS. CENTURA
SOSEAUA ALEXANDRIEI
BUCUREŞTI-MĂGURELE
SOSEAUA GIURGIULUI
C-TIN BRÂNCOVEANU
B-DUL METALURGIEI
SOS. BERCENI
SOSEAUA OLTENIŢEI
POPEŞTI-LEORDENI
BRAGADIRU
MĂGURELE
PRUNI
DUMITRANA
JILAVA
1
2
3
4
5
6

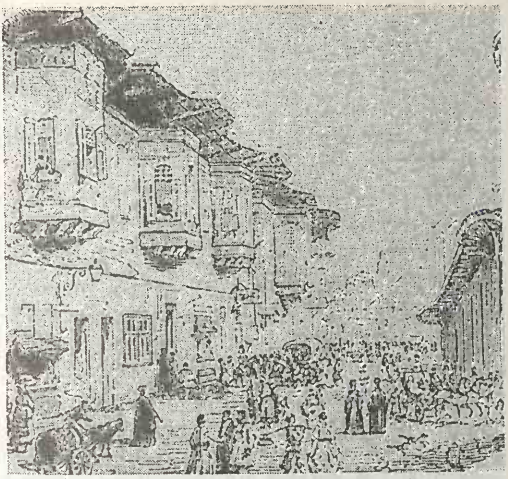

La mijlocul sec. 19 (gravură în lemn de Ch. Doussault)

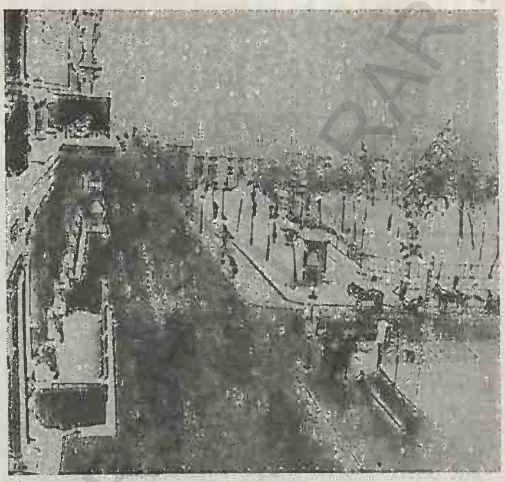

Calea Moşilor în zona Pieţei Sfântul Gheorghe (1899)

Patriarhiei (85 m alt. absolută), Radu Vodă (75 m), Bucur (74 m), Troiţa (72 m), Movila Mare (67 m) ş.a. Tot în luncă sunt şi câteva lacuri amenajate — Cişmigiu (3 ha), Carol (fost Libertăţii, 2 ha), Tineretului (13 ha). Pe terit. B., cursul Dâmboviţei a fost amenajat în 1865, rectificat şi canalizat în 1880-1882, după planurile arhitectului Grigore Cerchez, a fost acoperit cu un planşeu din beton, în 1936, pe porţiunea dintre Piaţa Naţiunilor Unite (fosta Piaţa Operetei) şi Podul Şerban Vodă, şi a fost complet modernizat şi regularizat între nov. 1985 şi nov. 1987. Astfel, ultimele lucrări de regularizare şi modernizare executate pe toată porţiunea care traversează Capitala au avut ca scop crearea unui curs cu apă limpede, înfrumuseţarea malurilor, adaptarea Dâmboviţei la cerinţele actuale şi de perspectivă ale reţelei de canalizare care debuşează în ea etc. În concordanţă cu aceste cerinţe, în albia minoră a Dâmboviţei, deasupra firului normal de apă, care a rămas pr. colector al apelor reziduale menajere şi industriale, s-a construit o albie nouă, betonată, înălţată la 5 m deasupra oglindei apei râului, prin care curge apă curată şi limpede. Debitul de apă al acestui nou curs, creat artificial, este regularizat prin intermediul unui baraj (construit în apropiere de uzina Semănătoarea), în spatele căruia s-a format cel mai mare lac de acumulare din capitală — Lacul Morii din cartierul Crângaşi — cu o supr. de 240 ha şi un vol. de c. 20 mil. m³. Cursul Dâmboviţei este traversat, pe terit. Capitalei, de 12 poduri (Ciurel, Grozăveşti, Cotroceni, Municipal, Elefterie, Izvor, Operetei, Unirii, Mărăşeşti, Timpuri Noi, Mihai Bravu, Vitan-Bârzeşti), care asigură circulaţia în condiţii optime de pe un mal pe altul. Valea Colentinei, afl. stg. al Dâmboviţei în aval de com. Cernica, drenează partea de N-NE a B., pe o distanţă de 33 km, având o luncă îngustă (250-1 000 m), dar bine conturată, şi maluri în general abrupte şi nu prea înalte (7-12 m). Întregul curs bucureştean al văii Colentina a fost regularizat în deceniul patru al sec. 20, creându-se de-a lungul lui o salbă de lacuri care constituie tot atâtea zone de agrement pentru locuitorii Capitalei. Din amonte spre aval, se înlănţuie lacurile Străuleşti (39 ha), Grivita (80 ha), Băneasa (40 ha — pe malul acestuia funcţionează o bază de tratament cu ape geotermale), Herăstrău (77 ha), Floreasca (70 ha), Tei (80 ha — aici există un complex sportiv studenţesc), Plumbuita (55 ha), Fundeni (123 ha), Pantelimon I (120 ha), Pantelimon II (260 ha — aici se află complexul hotelier „Lebăda"), Cernica (360 ha) ş.a. În afara acestora, în perimetrul oraşului mai există câteva lacuri antropice, cantonate în diferite excavaţii: lacurile din parcurile Titan (26 ha), Drumul Taberei (1,1 ha), Circului, Naţional.

Clima oraşului este temperat-continentală, cu uşoare nuanţe excesive şi cu unele diferenţieri ale temp. aerului cauzate de încălzirea suplimentară a reţelei stradale din interiorul său, de arderile de combustibili industriali şi casnici, de radiaţia

exercitată de zidurile clădirilor etc. Astfel, valorile temp. medii anuale cresc de la 10,5°C la periferia orașului (stația Băneasa), la c. 12°C în centrul acestuia (stația Filaret). Temp. max. absolută înregistrată la stația Filaret a fost de 41,1°C (20 aug. 1945), iar minima absolută de –30°C (25 ian. 1942). Verile sunt calde (media termică este de 23°C în iul.), uneori toride și deseori secetoase, iar iernile sunt reci (–2,8°C media termică a lunii ian.), cu zăpezi abundente, însoțite frecvent de viscole. În general, iernile durează de la sf. lunii nov. până la sf. lui febr. Primăverile sunt de obicei scurte, cu contraste termice evidente de la o zi la alta și cu salturi mari termice de la o lună la alta (6-7°C între mart. și apr.). Toamnele sunt frumoase, moderate termic (între 18 și 6°C), cu tendința de prelungire spre iarnă. Cantitatea de precipitații însumează c. 600 mm anual, cele mai mari valori înregistrându-se în perioada mai-iul., ploile având caracter torențial. Prima ninsoare cade de obicei în ultima decadă a lunii nov., iar ultima, către sf. lunii martie. Vânturile dominante bat dinspre E și NE (îndeosebi iarna), cu viteze medii anuale de 3,8 și, respectiv, 4,5 m/s, și dinspre S și SV în restul anului. Cele mai mari viteze ale vântului se înregistrează iarna, când crivățul atinge 6,1 m/s, spulberând și viscolind zăpada. Creșterea continuă a gradului de poluare în interiorul orașului, ca urmare a numărului mare de întreprinderi industriale, automobile și camioane, șantiere de construcții etc., determină sporirea numărului de zile în care se produce ceața, frecvența acestora, depășind în unele cartiere, 65 de zile pe an (în special toamna, iarna și primăvara).

Piața Sfântul Anton (1902)

Strada Lipscani (1904)

Istoric. Cele mai vechi mărturii referitoare la existența unei activități umane pe terit. actual al municipiului B. datează din Paleoliticul mijlociu (obiecte din silex și din cuarț) și au fost identificate în cartierele Pantelimon, Herăstrău, Militari și pe dealurile Mihai Vodă, Uranus, Radu Vodă ș.a. Urmele unor așezări din perioada timpurie a Epocii neolitice, aparținând purtătorilor Culturii Dudești (milen. 5-4 î.Hr.), au fost descoperite în cartierele Dudești, Fundenii Doamnei, Giulești, pe Dealul Piscului ș.a., iar din perioada mijlocie a aceleiași epoci, aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), au fost reperate în cartierele Pantelimon, Giulești, Cățelu Nou etc. Vestigiile unor așezări de tip Gumelnița, din perioada finală a Epocii neolitice (milen. 4-3 î.Hr.) au fost identificate în imediata apropiere a B., la Glina, Jilava și Măgurele. În perioada timpurie a Epocii bronzului, în arealul orașului de astăzi au existat triburile care au creat Cultura Glina-Schneckenberg (sec. 18-16 î.Hr.), așezări sau locuințe ale acestora fiind descoperite în zonele Fundeni, Glina, Pantelimon, Cățelu Nou, Bucureștii Noi, Ciurel, Mihai Vodă ș. a. În aceste așezări s-au găsit obiecte din ceramică cenușie, dominantă fiind ceașca cu gât înalt, cilindric, și toartă înaltă. Până la sf. Epocii bronzului, pe aceste locuri a viețuit un grup numeros de populații aparținând Culturii Tei (c. 1900-1300 î.Hr.), ale căror urme au fost descoperite în special de-a lungul văii Colentina, respectiv în cartierele Bucureștii Noi, Băneasa, Tei, Fundeni, Fundenii Doamnei, Pantelimon, Cățelu Nou, precum și în zonele Giulești, Militari, Dealul Piscului, Dealul Văcărești, Berceni ș.a., caracteristică acesteia fiind vasele mari de provizii și ceștile negre, lustruite, cu decor incizat

și cu toartă supraînălțată. Din prima Epocă a fierului (1200-450/300 î.Hr.) au fost scoase la iveală urme de locuire în zonele Ciurel, Piscului, Fundenii Doamnei, Cățelu Nou ș. a., iar din a doua Epocă a fierului (450-100 î.Hr.) au fost descoperite (1956 și 1963), în cartierul Militari, mai multe complexe arheologice, între care se evidențiază un nivel de locuire geto-dac în care s-au găsit vase de ceramică, o fibulă din bronz, oglindă din metal ș.a. În cartierul Herăstrău a fost scos la iveală (în 1938) un tezaur dacic din argint, alcătuit din podoabe (două fibule-falere circulare, cu un medalion decorat în relief ciocănit, având o efigie umană ale cărei trăsături sunt rudimentar stilizate, o cupă conică, o agrafă de bronz, fragmente de brățări în spirală etc.) și monede datând din sec. 1 î.Hr. Locuitorii acestor mealeaguri, aparținând triburilor traco-getice, au continuat să viețuiască neîntrerupt și în perioada existenței statului dac, așa cum o dovedesc descoperirile arheologice din arealele Giulești, Pipera, Tei, Pantelimon, Mihai Vodă, Radu Vodă, Dămăroaia ș.a. Terit. actual al Capitalei nu a fost inclus în provincia Dacia romană, dar elemente de cultură romană au pătruns în această zonă atât prin legături comerciale, cât și prin intermediul deplasării dacilor liberi în Dacia romană. În această perioadă, se pare că pe terit. actual al Capitalei exista așezarea *Pinum* (*Ad Pinum*). Ulterior, viața a continuat să se desfășoare neîntrerupt, atât în perioada migrațiilor (așezările din zonele Curtea Veche, Bucur, Mihai Vodă, Crângași, Dămăroaia ș.a.), cât și în cea a feudalismului timpuriu (Lacul Tei). În cartierul Străulești a fost scoasă la iveală o importantă așezare a dacilor liberi, cu locuințe de suprafață, datând din sec. 3 d.Hr., în care s-a găsit ceramică lucrată cu mâna sau la roată, precum și un cuptor de ars ceramică. Săpăturile arheologice au dezvăluit că, în sec. 6-7, pe terit. B. existau 17 vetre de așezări omenești în punctele Străulești, Băneasa, Dămăroaia, Tei, Fundenii Doamnei, Cățelu Nou, Ciurel, Militari, Mihai Vodă, Piața Unirii etc. aparținând Culturii Ipotești-Ciurel-Cândești. Așezările Culturii Dridu (sec. 8-11), descoperite în cartierele Giulești, Bucureștii Noi, Băneasa, Pipera, Crângași, Militari, Piața Unirii ș.a., atestă prezența activă a populației românești în actualul perimetru al Capitalei, în sec. 10-11 existând aici 34 de vetre de așezări omenești. Potrivit tradiției (exprimată și de către italianul Luccari în 1605), B. exista ca târg încă dinainte de formarea statului independent Țara Românească, la începutul sec. 14, întemeietorul său fiind considerat ciobanul Bucur sau legendarul Negru Vodă. Independent de această idee, unii cercetători au identificat „Cetatea Dâmboviței" (menționată în 1368 și 1397 în unele izvoare maghiare) cu B. Ipoteza cea mai apropiată de adevăr este aceea care așează vatra B. (și nucleul inițial de unde a pornit dezvoltarea orașului) în zona Curtea Veche de pe malul stg. al Dâmboviței (în apropierea Hanului Manuc de azi), unde, de altfel, Vlad Țepeș, domnul Țării Românești (1448, 1456-1462, 1476), a ridicat Cetatea Bucureștilor ca punct fortificat de stăvilire a invaziilor turcești care amenințau existența ca stat a Țării Românești și a capitalei sale — Târgoviște. De fapt, din această perioadă, mai exact din *20 sept. 1459*, datează și cea mai veche consemnare scrisă a denumirii Cetății București, existentă într-un document emis de Vlad Țepeș, care se încheie cu mențiunea că „s-a scris în Cetatea București" (reședința sa preferată din perioada anilor 1458-1462). Acest lucru este confirmat și de faptul că, din cele 25 de documente ale lui Vlad Țepeș, 18 au fost emise la B. Urmașii săi la domnie, din a doua jumătate a sec. 15 și începutul sec. 16, îndeosebi fratele său, Radu cel Frumos (1462-1475, cu întreruperi), apoi Basarab (cel Bătrân) Laiotă (1473-1477, cu întreruperi), Basarab (cel Tânăr) Țepeluș (1477-1482), Vlad Călugărul (1481-1495), Mihnea cel Rău (1508-1509), Vlad Înecatul (1530-1532) au preferat B. ca reșed. domnească în locul Târgoviștei (capitala Țării Românești în sec. 15-17), acesta devenind de cele mai multe ori a doua capitală a țării. În a doua jumătate a sec. 15, B. a trecut, treptat, de la faza de târg la cea de oraș, procesul de urbanizare desăvârșindu-se în sec. 16. Primul document în care B. este atestat ca oraș poartă data de *3 iun. 1533*. Pe la mijlocul sec. 16, dezvoltarea economică, politică, comercială și edilitară a B. fac să devină unul dintre cele mai însemnate centre urbane din SE Europei. Viața economică a orașului a luat amploare prin creșterea numărului de meșteșugari (cojocari, croitori, cizmari, zidari, zugravi, săbieri etc.), cea comercială, prin sporirea numărului negustorilor autohtoni și străini (în special greci), iar activitatea edilitară a determinat înmulțirea clădirilor dregătorilor boierești și a făcut să apară primele edificii impunătoare — Palatul Voievodal (Curtea Veche) și biserica „Buna Vestire" de lângă el, ambele

ridicate în timpul domniei lui Mircea Ciobanul (1545-1559, cu întreruperi). Prădat și incendiat de turci în 1554, B. a fost refăcut în timpul domniei lui Pătrașcu cel Bun (1554-1557) și a cunoscut o perioadă de dezvoltare și înflorire sub domnia lui Alexandru II Mircea (1568-1577, cu întrerupere în mai 1574). La 13 nov. 1594, voievodul Mihai Viteazul, a dat semnalul luptei antiotomane, măcelărind turcii din oraș, și apoi întreprinzând o incursiune asupra cetăților turcești de la Dunăre. Dar, în vara și toamna anului 1595, B. a fost ocupat de armata otomană, comandată de Sinan Pașa, și fortificat. În toamna aceluiași an, turcii, siliți de ofensiva lui Mihai Viteazul, au fost nevoiți să părăsească în grabă orașul, incendiindu-l și pustiindu-l, așa cum vor face și tătarii în oct. 1596. După aceste distrugeri, orașul s-a refăcut cu greu, mai ales că, la sf. sec. 16, domnul Țării Românești și-a stabilit reședința mai mult la Târgoviște. B. își va recăpăta poziția de reședință domnească în timpul domniei lui Radu Mihnea (1601-1602, 1611-1616, 1620-1623), când cunoaște o perioadă de liniște și propășire, ajungând în scurt timp la c. 1 500 de case și c. 20 000 locuitori. În prima parte a domniei sale, Matei Basarab (1632-1654) a înfrumusețat B. și i-a sporit importanța economică și comercială. În 1632, un călător străin consemna: „Toate străzile și piețele orașului erau pline cu mărfuri scumpe, pe care negustorii italieni, greci, armeni și turci le expuseseră spre vânzare". Tot acum se construiesc numeroase hanuri și prăvălii. Orașul a cunoscut noi vicisitudini în timpul răscoalei seimenilor și a dorobanților, din 1655, care a cuprins și B., antrenând păturile sărace ale populației. În 1658, orașul a fost parțial mistuit de un incendiu, în 1659 prădat de tătari, iar în 1660 supus unei înfometări cumplite, datorată secetei. Refacerea orașului a avut loc destul de repede, așa după cum reiese din relatările călătorului turc Evlia Celebi, care a vizitat B. în 1666. După anul *1659*, când B. a devenit *capitala permanentă a Țării Românești*, orașul s-a dezvoltat, timp de aproape 6 decenii, fără să mai cunoască ocupație străină și jafuri, aria lui extinzându-se tot mai mult (c. 25 de mahalale cu c. 6 000 de case, la sf. sec. 17). Cifrele referitoare la numărul de case și la populație, consemnate de călătorii străini care vizitau B., sunt contradictorii. Astfel, în 1640, Bogdan Bakšić consemna în notele sale de călătorie că în B. existau, la acea dată, 12 000 de case și 100 000 suflete; Paul de Alep afirma, în 1654, că sunt 6 000 de case, iar călătorul turc Evlia Celebi menționa, în 1666, existența a 12 000 case. Pentru sf. sec. 17 și începutul sec. 18, Anton Maria del Chiaro aprecia că în B. trăiau 50 000 de locuitori (cifră apropiată de realitate), iar un călugăr rus făcea, în 1708, o descriere lapidară, dar nu lipsită de semnificație, a orașului: „Orașul București e foarte mare, palate frumoase, mitropolia e sus pe deal și clopotnița înaltă de piatră e pe deal. Se vede tot orașul... Multe piețe cu barace... multe curți înconjurate cu zid... ulițele sunt peste tot pavate... 37 mânăstiri, biserici peste 200 (sic!). Pe toate ulițele și în toate curțile sunt puțuri adânci; apă de ajuns, pâine, struguri, toate din belșug". Orașul înregistrează o deosebită înflorire a meșteșugurilor (documentele atestă peste 80 de meșteșuguri), a negoțului intern și extern. Pentru asigurarea mărfurilor și pentru găzduirea negustorilor străini au fost construite numeroase hanuri, menționate pentru prima oară de Evlia Celebi. În această perioadă, B. se afirmă și ca un înfloritor centru de cultură și religios. Domnii Șerban Cantacuzino (1678-1688) și Constantin Brâncoveanu (1688-1714) au încurajat construcțiile laice și bisericești. Niciodată până atunci nu se construise în B. mai mult și mai somptuos. Astfel, Constantin Brâncoveanu a reclădit Palatul Voievodal și i-a înfrumusețat grădina, a întemeiat și construit (1694-1695) Academia „Sfântul Sava", a ctitorit biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1698-1709), care îi adăpostește azi mormântul, a podit cu bârne drumul care ducea către palatul său de la Mogoșoaia (drum numit „Podul Mogoșoaiei") etc., iar Șerban Cantacuzino a ctitorit (1683) Biserica Doamnei, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului". În această perioadă au fost construite spitalele Colțea (1715) și Pantelimon (1735), bisericile Zlătari (1637), Fundenii Doamnei ș.a. Prosperitatea B. continuă și în Epoca Fanariotă (1716-1821), când a cunoscut un spor de întindere, de populație și de gospodărire. Astfel, domnul Alexandru Ipsilanti (1774-1782) a făcut o nouă delimitare (hotărnicire) a B. (pentru a-l feri de inundații), a asigurat alimentarea cu apă potabilă prin intermediul unor olane prin care venea apa de la unele izvoare aflate în afara orașului, a construit o nouă curte domnească, a reorganizat complet (ian. 1776), în spirit iluminist, Academia Domnească de la „Sfântul Sava", a încurajat meșteșugurile și co-

merțul (în B. aflându-se 14 din cele 20 de manufacturi existente în Țara Românească) etc. Procesul de înflorire și dezvoltare accelerată al orașului a fost împiedicat însă de numeroasele calamități care s-au abătut asupra Capitalei. În 1706 s-a declanșat o cumplită epidemie de ciumă, în 1718 au izbucnit ciuma și foametea, micșorând considerabil numărul locuitorilor, iar în 1719, în zona centrală, cu locuințe îngrămădite, multe din lemn, a izbucnit un incendiu care a mistuit, printre altele, Curtea Domnească și frumoasa mânăstire „Sfântul Gheorghe". În 1738, orașul a fost jefuit și incendiat de tătari și bântuit din nou de ciumă — calamitate care se va repeta în 1792 și în 1812-1813, când a fost cunoscută sub numele de „Ciuma lui Caragea" (atunci s-au înregistrat câte 200-300 de victime pe zi). La 2 nov. 1793 și mai ales la 14/26 oct. 1802, orașul a fost zguduit de puternice cutremure (în timpul cutremurului din 1802 Turnul Colței a fost grav avariat), iar la 28 aug./9 sept. 1804 un violent incendiu a mistuit din nou o mare parte din oraș. La toate acestea se mai adaugă și pagubele mari provocate de ocupațiile armatelor rusești și turcești, îndeosebi în timpul războaielor ruso-austro-turce din 1768-1774, 1787-1791, 1806-1812. Fiscalitatea instituită de domnii fanarioți a provocat și în B. răscoale ale păturilor sărace ale populației (1716, 1753, 1764-1765, 1769, 1802, 1806 ș.a.), în urma cărora Sublima Poartă (Cancelaria sultanului de la Istanbul) a fost nevoită să-i retragă de la tron pe unii domni nepopulari. În ciuda jafurilor, a epidemiilor și a calamităților naturale, orașul B. a înregistrat o continuă dezvoltare, înglobând treptat și unele sate din vecinătate (Grozăvești, Lupești, Greci ș.a.). În a doua jumătate a sec. 18, în oraș încep să apară și să se dezvolte mai multe mori și manufacturi (fabricile de ceară albă — 1764, hârtie — 1765, la Fundeni, fidea, bere ș.a.), s-au construit primele cișmele, s-a încercat regularizarea debitului apelor Dâmboviței printr-un canal, a fost înălțat ansamblul arhitectonic „Curtea Nouă" (1775-1776) etc. Pe plan cultural, B. a înregistrat, în această perioadă, progrese simțitoare: în ian. 1776, domnul Alexandru Ipsilanti a reorganizat, în spirit iluminist Academia Domnească de la „Sfântul Sava", la Văcărești au fost înființate o școală, o tipografie și faimoasa bibliotecă a Mavrocordaților etc. În prima jumătate a sec. 19, dezvoltarea B. a înregistrat un ritm mai alert pe toate planurile: au apărut manufacturi noi, s-a intensificat activitatea meșteșugarilor și a negustorilor (un recensământ din 1807 consemna existența la acea dată a unui număr de 3 523 de prăvălii, din care 2 500 în târgul propriu-zis, iar celelalte răspândite în cele patru „văpsele"/sectoare ale orașului), a fost introdus iluminatul străzilor pe timp de noapte, mai întâi cu butoaie de păcură, apoi cu lumânări din seu, iar din 1828-1830 iluminatul public cu felinare cu untdelemn instalate pe străzile centrale (în 1830 existau 955 de felinare); în 1818 a luat ființă la „Sfântul Sava" o „școală academicească" în limba română, condusă de cărturarul iluminist Gheorghe Lazăr, teatrul de la Cișmeaua Roșie etc. În anul 1821 (21 mart./2 apr. și 15/27 mai), B. a devenit centrul Revoluției conduse de Tudor Vladimirescu, care a pus capăt domniilor fanariote. După înlăturarea regimului fanariot (1821), primul domn pământean care a ocupat scaunul Țării Românești a fost Grigore IV Ghica (1822-1828) — inițiatorul unor ample lucrări edilitar-urbanistice (pavarea orașului cu piatră, construirea de palate și cazărmi etc.). În 1834, s-a introdus nomenclatura oficială a străzilor Capitalei, în 1844 a fost executat sistemul modern de alimentare cu apă al orașului prin țevi metalice, au fost construite apoi palatele Ghica, Suțu, Știrbei ș.a., au fost înființate Eforia Spitalelor (2/14 febr. 1831), Arhivele Statului (1 mai 1831), „Societatea Filarmonică" (oct. 1833, care a militat pentru cultivarea literaturii dramatice în limba română, pentru dezvoltarea muzicii vocale și pentru înființarea unui teatru național), „Soțietatea d'agricultură a Rumânii" (1836), s-au pus bazele primului „Muzeu de istorie națională și antichități" (1834), s-a dat în folosință spitalul Filantropia (1839), au apărut primele publicații în limba română la 8/20 dec. 1832 („Buletin gazetă administrativă" — devenit ulterior „Buletinul ofițial al Prințipatului Țării Românești"), au fost amenajate grădinile Filaret, Kiseleff, aleea Mitropoliei etc. În această perioadă, noi calamități și epidemii aduc mari pagube orașului. Astfel, holera din 1831 a provocat moartea a 2 169 de persoane, iar cutremurul din 1838, inundațiile provocate de revărsarea Dâmboviței în 1839 și marele incendiu din 23-24 mart. 1847 (când timp de două zile au fost mistuite de flăcări 13 mahalale, c. 1/5 din oraș) au determinat noi suferințe. Orașul s-a refăcut însă, devenind un centru al renașterii spirituale și naționale. Revoluția de la 1848 a fost

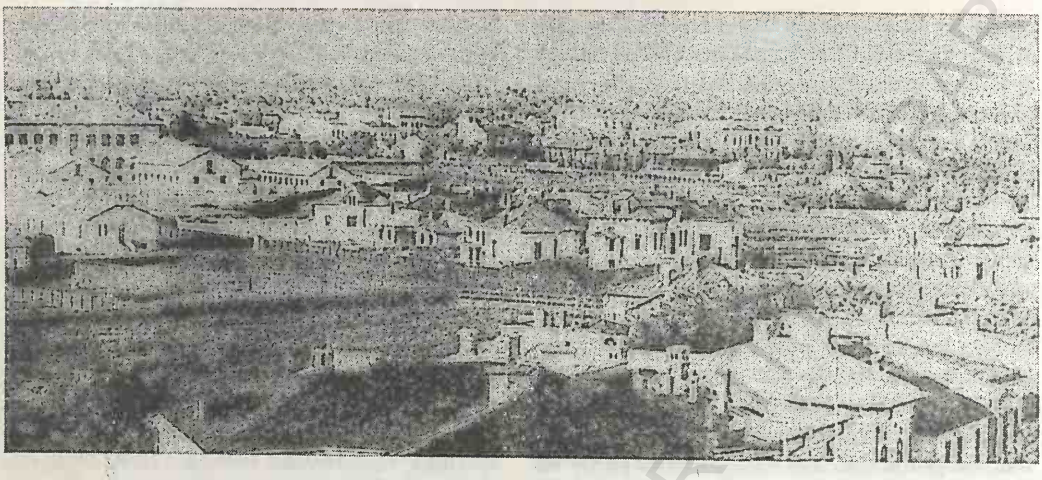

Vedere generală (1902)

Dealul Mitropoliei (1906)

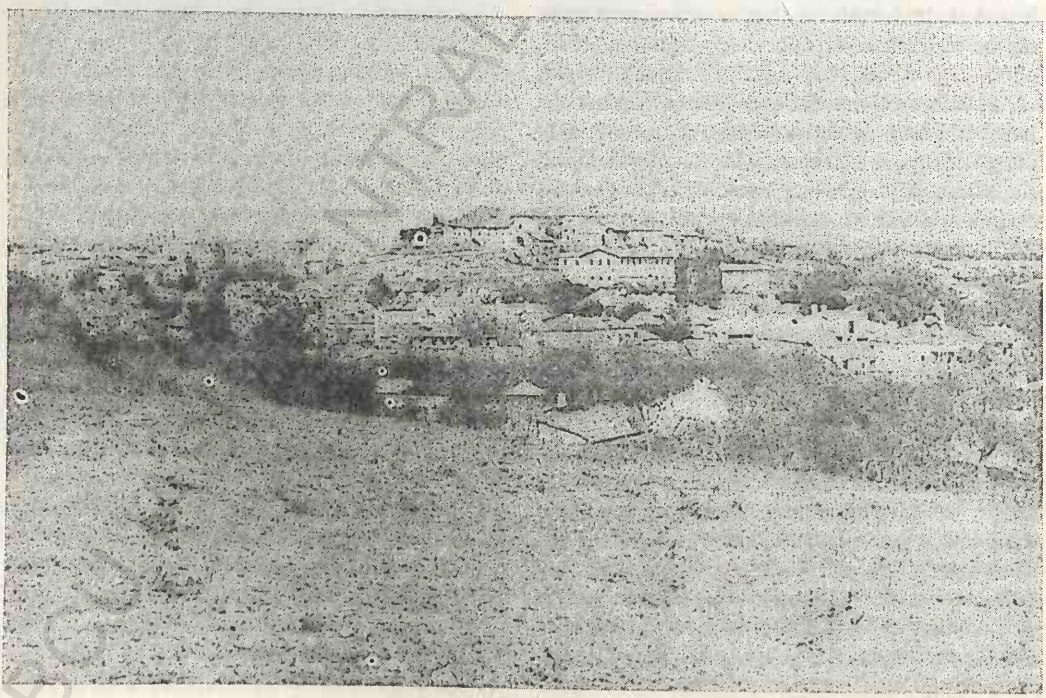

pregătită în principal la B., unde exista (din 1843) și își desfășura activitatea societatea revoluționară secretă „Frăția". Izbucnită la 11 iun. 1848 în București, revoluția a antrenat mulți locuitori ai B., care au ieșit pe străzile Capitalei, silindu-l pe domnul Gheorghe Bibescu să abdice în noaptea de 13 spre 14 iun. 1848. La 15 iun. 1848, populația orașului s-a adunat în număr mare (c. 30 000 de persoane) pe Câmpia de la Filaret — numită atunci „Câmpia Libertății" — jurând pe constituție, cerând respectarea celor 21 de articole ale Proclamației de la Islaz și aclamând Guvernul Provizoriu constituit în ajun. B. a devenit astfel, în iun.-sept. 1848, sediul guvernului revoluționar. Populația B., demonstrând atașamentul față de ideile revoluției, a înscris o pagină de eroism prin dârza rezistență pe care a opus-o trupelor turcești invadatoare, comandate de Fuad-efendi, în zilele de 12-13 sept. 1848, când peste 40 000 de bucureșteni neînarmați au încercat să stăvilească pătrunderea acestora în oraș. Alături de populația neînarmată, au luptat eroic pe Dealul Spirii, cei 270 de pompieri de sub comanda locotenentului Pavel Zăgănescu, care au rezistat până la ultimul în înfruntarea cu trupele turcești, de peste 15 ori mai numeroase. Revoluția a fost înăbușită în sânge și armatele turcești au ocupat Capitala, supunând-o la acte de jaf și cruzime. Fuad-efendi a emis o drastică proclamație, iar vechiul regim, regulamentar, a fost restaurat. A doua jumătate a sec. 19 a debutat cu o îngrozitoare epidemie de holeră, declanșată în 1854 și repetată în 1866 și 1873. Între 1857 și 1859, populația orașului București (la fel ca la Iași) a participat activ la lupta pentru unirea Moldovei cu Țara Românească. La 22-24 ian. 1859, mii de bucureșteni, adunați pe Dealul Mitropoliei, au făcut presiuni asupra Camerei Elective, sprijinind partida unionistă și impunând alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Principatelor Unite (24 ian. 1859). La 8 febr. 1859, Alexandru Ioan Cuza este primit cu entuziasm de locuitorii B., în fața cărora citește o Proclamație către țară. La 11/23 dec. 1861, domnitorul Alexandru Ioan Cuza dă o nouă Proclamație către națiune prin care aduce la cunoștință oficial că „Unirea este îndeplinită, naționalitatea română este întemeiată", iar la 24 ian./5 febr. 1862, cu ocazia deschiderii la B. a primului parlament al României, domnitorul Alexandru Ioan Cuza a proclamat în mod solemn, în fața Adunărilor Moldovei și Țării Românești reunite în ședință comună, „Unirea definitivă a Principatelor", iar orașul *București proclamat capitala României*, în care se află sediul guvernului și instituțiile centrale ale statului. După această dată, orașul a cunoscut un ritm rapid de dezvoltare sub toate aspectele, înregistrând și remarcabile creșteri demografice, de la 58 794 locuitori (în 1831), la 121 734 locuitori (în 1859). Transformările ce au avut loc pe plan edilitar și urbanistic s-au reflectat în modificarea aspectului orașului, care treptat a căpătat o înfățișare occidentală. S-au trasat și pavat noi străzi, s-a accelerat dotarea orașului cu clădiri de zid, s-au amenajat noi piețe și grădini publice, s-au construit edificii impunătoare (clădirile Teatrului Național, 1846-1852, Universității, 1857-1869, ridicată după planurile arhitectului Alexandru Orăscu și inaugurată la 14/26 dec. 1869, Gara Filaret, 1869, Gara de Nord, inaugurată la 13/25 sept. 1872 ș.a.; în 1860, în București existau c. 200 de clădiri publice). În 1854 a început construirea primei linii de telegraf electric între București—Giurgiu—Ruse, inaugurată la 10/22 mart. 1855 și București—Ploiești—Brașov, iar în luna mai 1857 au fost instalate pe străzile Bucureștiului primele lămpi cu „idrocarbură" (petrol lampant) — Bucureștiul fiind primul oraș din lume care a folosit petrolul lampant pentru iluminat. În 1871 a fost introdus iluminatul public cu gaz aerian (gaz fluid), iar în 1882 iluminatul electric. La 28 dec. 1872 a apărut pe străzile Capitalei primul mijloc de transport în comun — tramvaiul cu cai, iar la 10 iun. 1894 a fost inaugurată prima linie electrică de tramvai pe distanța Obor—Cotroceni. În perioada 1880-1882 au fost întreprinse ample lucrări de rectificare, modernizare și adâncire a cursului Dâmboviței, construindu-se o vastă rețea de canale și poduri. În 1865 s-a deschis la B. prima expoziție națională de produse agricole și industriale românești. În a doua jumătate a sec. 19, B. a cunoscut o spectaculoasă înflorire economică, comercială, bancară, culturală etc. prin înmulțirea întreprinderilor industriale (115 în anul 1893 și 172 în 1902), a instituțiilor bancare, culturale și de învățământ etc. Astfel, au luat ființă Moara lui Assan (1853) — prima moară cu aburi, cărămidăria Filipescu (1855), filatura de mătase Dămăroaia (1859), Arsenalul Armatei (1861), atelierele „Lemaître" (1864), fabrica de cărămidă a lui Max Tonolla (1865), fabrica de bere „Luther" (1869), fabrica de tutun

(1872), întreprinderea de pompe (1882), întreprinderea de încălțăminte „Dâmbovița" (1887), fabrica de conserve D. Staicovici (1874), fabrica de ulei (1875), întreprinderea mecanică și de material rulant „Grivița" (1896) ș.a., a fost inaugurată monetăria statului (24 febr. 1870), unde s-au bătut primii bani de aur (20 lei) și de argint (1 leu), au fost create mai multe bănci, cea mai importantă fiind Banca Națională a României (f. 17/29 apr. 1880) etc. În această etapă, realizările cele mai importante s-au manifestat însă în domeniul cultural-științific, fapt evidențiat și prin aceea că numai într-un singur an, 1864, au fost inaugurate mai multe așezăminte, printre care: Spitalul Colentina (1858-1864), Universitatea (înființată prin decret domnesc la 4/16 iul. 1864, cu facultățile de drept, filosofie-litere, științe, al cărei prim-rector a fost ales la 15/27 sept. 1864 juristul Gheorghe Costa-Foru; clădirea universității a fost inaugurată mai târziu, la 14/26 dec. 1869), Conservatorul de Muzică și Declamațiune (1/13 nov. 1864), Școala de Bele-Arte (14/26 dec. 1864), Muzeul Național de Antichități (23 nov./5 dec. 1864) ș.a. Începând cu 31 dec. 1852, când a fost inaugurat la B. Teatrul Mare (devenit în 1875 Teatrul Național), cu piesa „Zoe sau Amor românesc", avându-l ca prim-director pe Costache Caragiale, Capitala s-a îmbogățit an de an cu noi și utile așezăminte și societăți, printre care: Școala de mică chirurgie de la spitalul „Filantropia" (2/14 ian. 1853), Școala de mică chirurgie de la spitalul „Mihai Vodă" (4/16 dec. 1855), fondată de Carol Davila, Școala Națională de Medicină și Farmacie (29 iul./10 aug. 1857), Societatea Română de Științe (1862), Societatea de dare la semn (17 mai 1862) — prima asociație sportivă din România, Direcția Centrală a Poștelor (23 iul./4 aug. 1862), Societatea pentru învățătura poporului român (1866), Societatea Literară Română (1/13 apr. 1866) — devenită, din aug. 1867, Societatea Academică Română, iar din mart. 1879 Academia Română —, Societatea de științe fizico-naturale (1868), Filarmonica Română (29 aug./11 mai 1868) — azi Filarmonica „George Enescu" —, care își susține concertul inaugural la 15/27 dec. 1868, Societatea de asigurări „Dacia" (31 mart./12 apr. 1871), Societatea de geografie (15/27 iun. 1875), Societatea Națională de Cruce Roșie a României (4/16 iun. 1876) etc. Pe plan politic se conturează apariția unor asociații muncitorești (Asociația lucrătorilor din România — 1872, Cercul muncitorilor — 1887, Clubul muncitorilor — 1890 ș.a.) și a unor grupări politice care s-au constituit în partide, așa cum au fost Partidul Liberal (1875, devenit ulterior Partidul Național-Liberal), Partidul Conservator (febr. 1880), Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (apr. 1893). Un moment memorabil în viața Capitalei din a doua jumătate a sec. 19 l-a constituit proclamarea independenței de stat, la 9 mai 1877, când în parlamentul de la București, Mihail Kogălniceanu, ministrul Afacerilor Străine, rostea următoarele cuvinte: „suntem o națiune liberă și independentă". Noile condiții create după cucerirea independenței au marcat un nou avânt economic al Capitalei, ce a determinat și o creștere continuă a numărului de locuitori. Industria Capitalei a înregistrat un progres evident mai ales după adoptarea la 12/24 mai 1887 a Legii de încurajare a industriei naționale. În perioada 1878-1916, populația orașului s-a dublat (de la 177 646 loc. în 1878 la 381 279 loc. în 1916), iar suprafața de cuprindere urbană s-a mărit de la 2 925 ha în 1878 la 5 614 ha în 1918. La 2/14 oct. 1892, după un timp relativ îndelungat (c. 50 de ani) un violent cutremur, care a durat 30 de secunde, a provocat mari pagube materiale și mai multe victime. Sfârșitul sec. 19 (în special ultimul deceniu) și începutul sec. 20 au fost marcate în București, de o intensă activitate de construire a unor edificii publice monumentale la care au contribuit atât arhitecții români cât și cei străini, în special francezi (Albert Galleron, Paul Gottereau, Albert Ballu, Bernard Cassien ș.a.). Importante clădiri sunt înălțate în această perioadă: Atheneul Român (1886-1888) după planurile arhitectului francez Albert Galleron, inaugurat la 14/26 febr. 1888, Banca Națională a României (1884-1890) — arhitecți Albert Galleron și Bernard Cassien, Palatul de Justiție — azi Tribunalul (1890-1895) construit în stilul Renașterii franceze, după planurile arhitectului francez Albert Ballu, Biblioteca Centrală Universitară (1891-1895), arhitect Paul Gottereau, „Foișorul de Foc" (1881-1883), Palatul Poștelor (1894-1900) — azi Muzeul Național de Istorie a României, arhitect Alexandru Săvulescu, Palatul Ministerului Agriculturii (1895-1896) după planurile arhitectului elvețian Louis Pierre Blanc, Palatul C.E.C. (1896-1900), arhitect Paul Gottereau, Palatul Cantacuzino (1898-1900) — azi Muzeul „George Enescu",

Bulevardul Ferdinand şi Foişorul de Foc (1900)

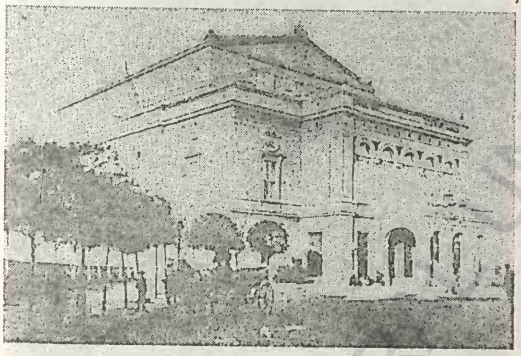

Teatrul Naţional (1895)

Biblioteca Centrală Universitară (1914)

Casa de depuneri şi consemnaţiuni (1895)

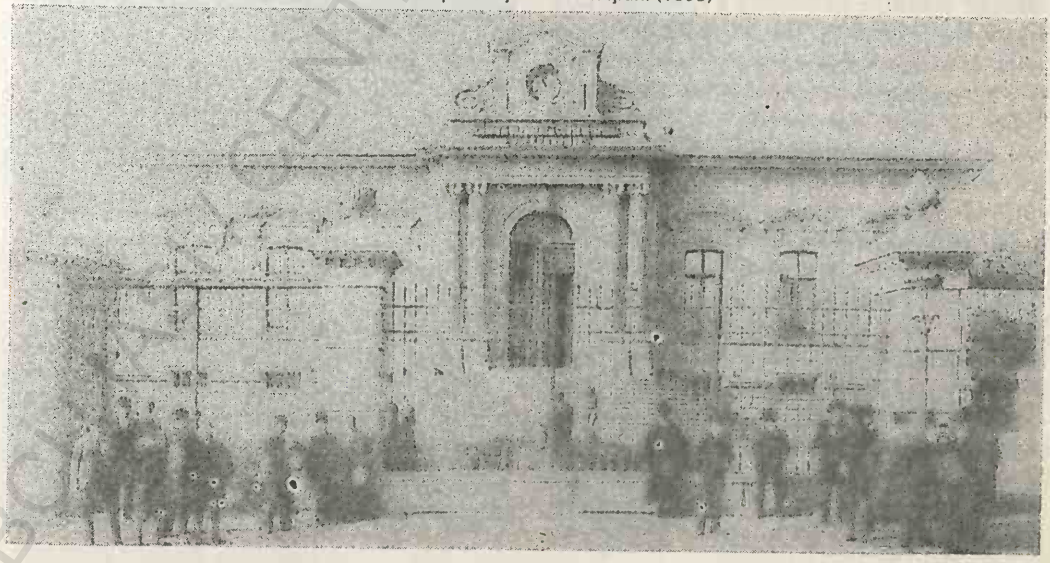

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

arhitect I. D. Berindei, Facultatea de Medicină (1900-1902) după planurile arhitectului elveţian (stabilit în România) Louis Pierre Blanc, Palatul Primăriei (1906-1910) — arhitect Petre Antonescu, Institutul de Arhitectură (1912-1917) — arhitect Grigore Cerchez, Muzeul etnografic (azi Muzeul Ţăranului Român din Şos. Kiseleff) — arhitect N. Ghika-Budeşti ş.a. Tot în această perioadă (1900-1906), a fost amenajat, după planurile lui E. Redont, Parcul Carol (fost Libertăţii), în cadrul căruia s-a deschis, la 6/19 iun. 1906, „Expoziţia generală română" prilejuită de jubileul regal de 40 de ani. În toamna anului 1916, pe 12/25 sept., după intrarea României în război, B. a fost bombardat de aviaţia germană, iar la 23 nov./6 dec. 1916 armatele germano-austro-ungare au ocupat Capitala, rămânând aici până în nov. 1918; în această perioadă, guvernul României a fost nevoit să părăsească B. şi să-şi stabilească sediul provizoriu la Iaşi. După Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 18 nov./1 dec. 1918, care a consfinţit crearea statului naţional unitar român, B. a devenit capitala României Mari, fapt ce a avut consecinţe importante asupra dezvoltării sale ulterioare. După 1918, B. a înregistrat o puternică dezvoltare industrială (au apărut marile uzine Malaxa — azi Faur, în 1921, Uzina de ţevi — azi Republica ş.a.), ajungând ca după două decenii, respectiv în 1939, producţia industrială bucureşteană să reprezinte 17,2% din întreaga producţie industrială a României. B. a cunoscut acum o intensă dezvoltare instituţională şi urbanistică, o remarcabilă înflorire culturală şi o creştere spectaculoasă a numărului de locuitori, de la 382 853 în 1918, la 639 040 în 1930. Suprafaţa oraşului s-a extins de la 5 614 ha în 1918 la 7 800 ha în 1939. În 1927 a intrat în funcţiune prima centrală telefonică automată, iar la 1 nov. 1928, primul post românesc de radioemisie. În 1929 s-au retras tramvaiele cu cai de pe străzile B., rămânând numai tramvaiele electrice (care circulau încă din 10 iun. 1894) şi s-au înfiinţat mai multe linii de autobuze. La 24 iun. 1926 a avut loc inaugurarea primei linii aeriene civile naţionale pe ruta Bucureşti—Galaţi cu avioane italiene de transport civil de tip „Ansaldo". În anii '30, B. s-a îmbogăţit cu noi şi moderne dotări edilitare. S-au construit cartierele rezidenţiale „Delavrancea", „Filipescu", „Bonaparte", s-au creat noi bulevarde, s-au întreprins ample lucrări de amenajare a salbei de lacuri de pe cursul Colentinei (Băneasa, Herăstrău, Floreasca, Tei ş.a.), au fost create parcul Herăstrău şi Muzeul satului din interiorul său, s-au construit clădiri moderne şi obiective de artă, printre care imobilul „Aro" — azi „Patria" (1931-1933), arhitect Horia Creangă, Palatul Telefoanelor (1933) — operă a arhitecţilor americani Louis Weells şi Walter Froy, clădirea Facultăţii de Drept (1933-1935), arhitect Petre Antonescu, clădirea Ministerului Industriilor de azi de pe calea Victoriei — operă din 1934-1941 a arhitectului Duiliu Marcu, Arcul de Triumf (1935-1936), Palatul Regal (1928-1937), clădirea Bibliotecii Academiei (1936-1937), arhitect Duiliu Marcu, clădirea de azi a guvernului, numit Palatul Victoria (1937-1944), arhitect Duiliu Marcu etc. În perioada 28 ian.-2 febr. 1933 şi 15-16 febr. 1933, muncitorii de la Atelierele C.F.R. „Griviţa" au organizat unele dintre cele mai mari greve din ţară. După instaurarea dictaturii militare a mareşalului Ion Antonescu (sept. 1940), oraşul B. a trăit o perioadă sub teroarea dezlănţuită de organizaţia legionară Garda de Fier. La 10 nov. 1940, oraşul a fost zguduit de un puternic cutremur, care a provocat mari pagube materiale şi numeroase victime. În timpul celui de-al doilea război mondial, B. a fost puternic bombardat de aviaţia anglo-americană la 4 apr. şi în zilele de 22, 28 şi 31 iul. 1944, fapt soldat cu mii de morţi şi răniţi. Actul de la 23 aug. 1944 a determinat scoaterea României din războiul hitlerist şi alăturarea ei Naţiunilor Unite, fapt ce a atras bombardarea violentă a capitalei, la 24 aug. 1944, de aviaţia germană, provocând uriaşe pagube materiale (printre altele, atunci a fost dărâmată clădirea Teatrului Naţional de pe Calea Victoriei). Ca urmare a luptelor purtate de către armata română şi de formaţiunile patriotice, B. a fost eliberat la 26 aug. 1944 de sub ocupaţia trupelor germane, aşa încât armatele sovietice au ajuns la 30 aug. 1944 în capitala deja eliberată. După război, România a fost abandonată de Puterile Occidentale în sfera de influenţă a U.R.S.S., regele Mihai I al României fiind constrâns să abdice la 30 dec. 1947; B. a devenit capitala Republicii Populare Române, iar între 1965 şi 1989 a Republicii Socialiste România. În acest context, în anii următori, B. a fost martorul a nenumărate prefaceri, care şi-au lăsat amprenta asupra înfăţişării actuale a oraşului. Astfel, după anul 1950,

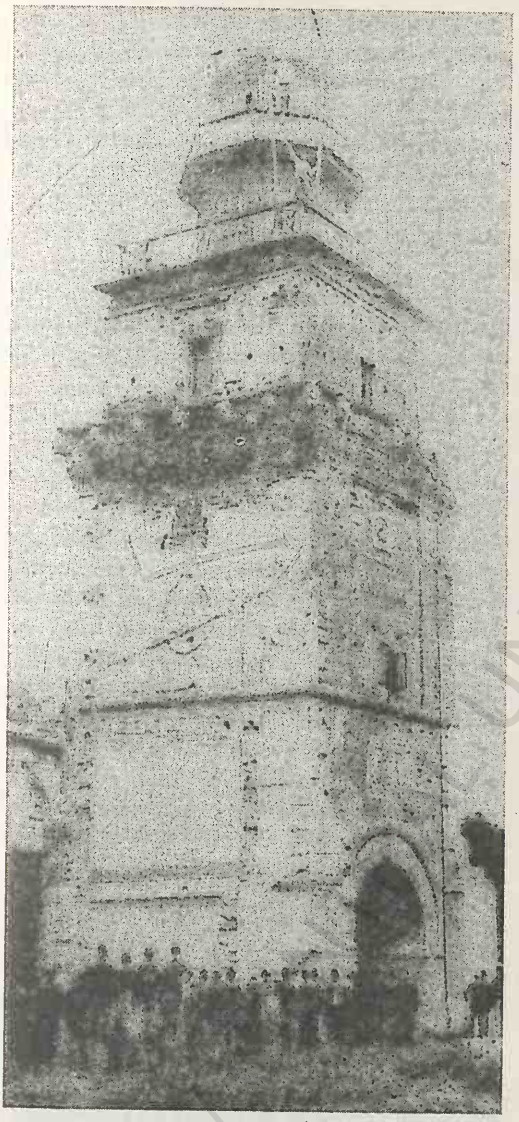

Turnul Colței (1910)

Palatul Regal(1896)

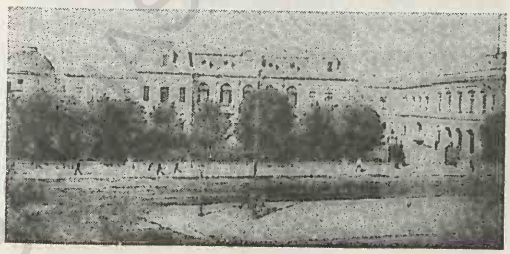

timp de trei decenii și jumătate B. a fost supus la tot felul de sistematizări și modernizări, începând cu blocurile de tip muncitoresc din cartierul Ferentari, casele tip din cartierul Bucureștii Noi și continuând cu demolarea unor cartiere întregi și realizarea unor ansambluri de blocuri. Așa au apărut noile cartiere de locuit Titan, Balta Albă, Drumul Taberei, Berceni, Colentina, Pantelimon ș.a. și s-au modernizat arterele de circulație Mihai Bravu, Șos. Ștefan cel Mare, Griviția, Rahova, Giurgiului ș.a. În această etapă au fost construite și o serie de edificii publice impunătoare, în diferite zone ale orașului: Casa Presei Libere (fostă „Casa Scânteii"), 1949-1953, arhitect Horia Maicu, Sala Palatului (1959-1960) după planurile arhitecților Horia Maicu, Tiberiu Ricci, Romeo Belea și I. Șerban, Centru Național de Televiziune, Teatrul Național, Institutul Politehnic (azi Universitatea Politehnică), hotelurile „Intercontinental", „Dorobanți", „Parc", „Flora" ș.a., aerogara București—Otopeni, Pavilionul central al complexului expozițional din Piața Presei Libere, Opera Națională (1953, arhitect Octav Doicescu, inaugurată la 9 ian. 1954), Circul „Globus", Palatul Sporturilor și Culturii, Palatul Copiilor (fostul Palat al pionierilor), Spitalul Municipal (azi Spitalul Universitar), Spitalul de Urgență, spitalul medico-legal „Dr. Minovici", stadionul Național (fost 23 August), cu instalații de iluminare pe timp de noapte etc. În ziua de 4 martie 1977, ora 21 și 20 de minute a avut loc un violent cutremur (7,1 grade pe scara Richter), care a durat 90 de secunde, distrugând și avariind un mare număr de edificii publice, locuințe, școli, spitale, monumente etc. și provocând numeroase victime. S-au prăbușit blocurile de locuit din strada Colonadelor — azi Toma Caragiu (vizavi de Biserica Rusă și în spatele Palatului Suțu — azi Muzeul de istorie a municipiului B.), de la cofetăria „Scala" de pe Bd. Nicolae Bălcescu și cel de vizavi de acesta, la parterul căruia se află restaurantul „Bulevard" și „China House", blocul cofetăriei de lângă magazinul „Polar" și restaurantul „Grădinița", blocul din strada Brezoianu, colț cu strada Domnița Anastasia, blocul de pe șos. Ștefan cel Mare, colț cu strada Lizeanu, două blocuri în cartierul Militari ș.a. și au dispărut sub dărâmături, printre alții, actorul Toma Caragiu, regizorul de televiziune Alexandru Bocăneț, scriitorul Alexandru Ivasiuc, cântăreața de muzică ușoară Doina

Badea ș.a. Alte două cutremure au zguduit B., fără să provoace victime, ci numai pagube materiale, la 30 aug. 1986 și 30 mai 1990. Într-una din zilele primăverii anului 1961, în jurul prânzului, B. a căzut în beznă, câteva minute, din cauza unei eclipse totale de Soare. În cadrul așa-zisului program de sistematizare a centrului istoric al orașului, conceput și inițiat de Nicolae Ceaușescu, începând din 1983, a fost demolată c. 1/3 din supr. zonei centrale a municipiului, respectiv o mare parte din cartierele 13 Septembie, Uranus, Unirii, Dudești, Muncii ș.a. Atunci au căzut pradă buldozerelor 20 de biserici („Sfânta Vineri", demolată la 17 iun. 1987, „Olteni", „Biserica Ienei", „Doamna Oltea", „Dimieni", „Albă-Postăvari", „Bradu-Staicu", „Buna Vestire" din cartierul Rahova, „Gherghiceanu", „Izvorul Tămăduirii", „Sfântul Nicolae"-Sârbi, „Sfântul Nicolae"-Jitnița, „Sfântul Spiridon Vechi", „Spirea Veche", „Sfânta Treime" din cartierul Dudești, „Crângași" I și II, Buda Sat, mânăstirile Văcărești și Cotroceni), case vechi cu valoare de monument, spitalul Brâncovenesc — unul dintre cele mai vechi lăcașuri de sănătate (sec. 18) etc. În locul acestora a fost construită „Casa Poporului", și a fost tăiat un mare bulevard pe direcția V-E (Bd. Victoria Socialismului — azi Bd. Unirii) care pornește din fața Casei Poporului și se termină în Piața Muncii, fiind însoțit de numeroase fântâni arteziene. O realizare utilă este însă metroul bucureștean, inaugurat la 16 nov. 1979 (→ *Funcția de transport*). În decursul acestui secol, Capitala României a fost gazda unor importante reuniuni internaționale, printre care: Conferința de Pace (16/29 iul.-28 iul./10 aug. 1913), prin care s-a pus capăt celui de-al doilea război balcanic, Conferința Micii Înțelegeri (20-22 iun. 1928), a treia Conferință a Înțelegerii Balcanice (22-28 oct. 1932), al IV-lea Festival mondial al tineretului și studenților (2-14 aug. 1953), Congresul Organizației Internaționale a Ziariștilor (15-18 mai 1958), al XIII-lea Congres Mondial de Chimie (1970), a treia conferință O.N.U. privind studiul viitorului (1972), Conferința Mondială O.N.U. a Populației (1974), Congresul Federației Internaționale de Marketing (1974), al V-lea Congres Internațional de Histochimie și Citochimie (1976), Congresul Mondial al Petrolului (1979), Conferința Internațională a Forumului Crans Montana (1994), a 94-a Conferință a Uniunii Interparlamentare (1995), Forumul oamenilor de afaceri, al cooperării economice la Marea Neagră (25-28 apr. 1996) ș.a. În B. își au sediul Centrul de informare O.N.U. și Centrul demografic O.N.U., Centrul european de învățământ superior UNESCO și APIMONDIA. Evenimentul cel mai important al acestui sf. de secol, petrecut la B. este, fără îndoială, Revoluția de la sf. lunii dec. 1989 soldată cu prăbușirea sistemului comunist din România și, totodată, cu 640 de victime (din totalul de 1 030 de morți înregistrați în întreaga țară) și 1 040 de răniți (din totalul de 2 198 pe țară).

În prezent, în B. își au sediile Parlamentul (bicameral: Senat și Camera Deputaților), Guvernul, Președintele republicii, instituțiile centrale ale statului și ministerele, numeroase societăți comerciale românești și străine, bănci cu capital românesc sau mixt (românesc și străin), majoritatea celor 145 de partide politice existente în România, numeroase ambasade ale statelor independente ale lumii, nenumărate companii aeriene străine (Aïr France, AUA, Turkish Airlines, Sabena, El Al, Aeroflot, Malev, LOT, Balkan, Swissair ș.a.), posturile naționale de radio și televiziune, Agenția națională de știri „ROMPRES", redacțiile marilor cotidiene centrale („Evenimentul zilei", „România liberă", „Cotidianul", „Adevărul" ș.a.) și ale unor edituri de stat și particulare etc.

Populația. Municipiul B. este cel mai mare oraș al României, al cărui număr de locuitori se ridică la 2 054 079 (1 iul. 1995). El deține 16,49% din *populația urbană* a țării și 9,06% din cea totală a României. *Densitatea:* 9 009 loc./km². La 1 iul. 1995, populația de *sex masc.* a municipiului B. număra 968 974 loc., iar cea de *sex fem.* 1 085 105 loc. Asupra perioadei de început a existenței sale urbanistice nu există date referitoare la numărul de locuitori, unele referiri asupra populației B. apărând în a doua jumătate a sec. 17, în consemnările unor călători străini care au vizitat orașul, printre care Deodat Bogdan Pancić, Evlia Celebi, Paul de Alep, Anton Maria del Chiaro ș.a. care apreciau în jurul a 50 000-60 000 locuitori. Cele mai sigure date privitoare la populația Capitalei există începând cu anul 1831 când are loc primul recensământ al populației.

Ani de recensământ sau în care s-au făcut estimări	*Nr. de locuitori*
1831 (estimare)	58 794
1859 (estimare)	121 734
1878 (estimare	177 646
1889 (estimare)	184 488
1899 (estimare)	282 078
1912 (30 dec.)	341 321
1918 (estimare)	382 853
1930 (29 dec.)	639 040
1941 (estimare)	992 536
1948 (25 ian.)	1 041 807
1956 (21 febr.)	1 236 608
1966 (15 mart.)	1 451 942
1977 (5 ian.)	1 807 044
1984 (estimare)	1 978 654
1986 (estimare)	1 989 823
1989 (estimare)	2 036 894
1992 (7 ian.)	2 067 545
1994 (estimare)	2 060 551
1995 (estimare)	2 054 079

La recensământul din 7 ian. 1992, *rata natalității* în arealul municipiului B. a fost de 7,7‰, cea a *mortalității* 11,1‰ rezultând, astfel, un *spor natural* negativ de –3,4‰. La același recensământ s-au înregistrat 14 758 de căsătorii și 3 847 de divorțuri. La recensământul din 7 ian. 1992, *structura pe naționalități* a populației municipiului B. era următoarea: din totalul de 2 067 545 loc., 2 014 586 loc. (97,44%) erau români, 24 990 (1,21%) țigani, 8 228 (0,40%) maghiari, 4 175 (0,20%) germani, 3 177 (0,15%) evrei, 2 372 (0,11%) aromâni, 1 149 (0,05%) macedoneni și 0,44% alte minorități (935 greci, 910 turci, 906 armeni, 898 ruși, 518 ucraineni, 446 bulgari, 350 polonezi, 316 sârbi, 311 lipoveni, 258 tătari, 132 cehi, 59 slovaci ș.a.). În 1994, din totalul de 953 958 de salariați, 364 869 lucrau în industrie, 91 162 în tranzacții imobiliare și alte servicii, 68 713 în transporturi, 113 589 în construcții, 109 390 în comerț, 55 209 în învățământ, 40 407 în domeniile sănătății și asistenței sociale, 21 872 în administrația publică, 15 118 în poștă și telecomunicații, 8 906 în hoteluri și restaurante etc. La 31 dec. 1994, în B. existau 65 665 șomeri, din care 32 929 de persoane beneficiau de ajutor de șomaj, iar numărul persoanelor accidentate în muncă a fost de 398, din care 44 mortal. La recensământul din 7 ian. 1992, numărul total al locuințelor a fost de 849 189, din care 544 431 în forma de propietate privată.

Economia. Municipiul B. este în prezent cel mai mare și mai important centru economic al țării, cu funcții complexe, între care un rol determinant revine industriei. Tradiția industrială, legată de morărit, tăbăcărie, produse textile și alim. etc., a fost continuată în perioada interbelică prin înființarea câtorva întreprinderi din ramurile constructoare de mașini, chimică, textilă, alim. ș.a. În anul 1938, anul de vârf al economiei românești interbelice, municipiul B. concentra 1/5 din producția industrială a țării, o contribuție importantă având-o ind. ușoară și alim. Ind. constr. de mașini era mai puțin dezvoltată, majoritatea întreprinderilor acestei ramuri (c. 90%) fiind profilate pe asamblări și reparații de mașini. După cel de-al doilea război mondial și mai ales după 11 iun. 1948 (data naționalizării pr. mijloace de producție), autoritățile comuniste, au început să aplice, după modelul sovietic, dezvoltarea planificată a economiei (mai întâi pe baza planurilor anuale, 1949, 1950, apoi a planurilor cincinale 1951-1955, 1956-1960, 1961-1965, 1966-1970 etc.) punând accent pe ind. grea și, în special, pe ramura conducătoare a acesteia — ind. constr. de mașini. După anul 1950, unele întreprinderi mai mari au fost dezvoltate, modernizate și reutilate în vederea creșterii capacității lor de producție („Timpuri Noi" — fostă „Lemaître", înființată în 1864 — azi „Timpuri Noi" S.A., întreprinderea mecanică și de material rulant „Grivița Roșie", f. 1896 — azi „GRIRO" S.A., „Electrotehnica", f. 1915 — azi „Electrotehnica" S.A., „Malaxa", f. 1921 — fostă „23 August", între 1948 și 1990 — azi „Faur" S.A. ș.a.), altele au devenit, practic, întreprinderi noi, în locul vechilor ateliere (întreprinderea de încălțăminte „Dâmbovița", f. 1887 — azi „Dâmbovița" S.A., „Electromagnetica", f. 1930 — azi „Electromagnetica" S.A., „Electroaparataj", f. 1935 — azi „Electroaparataj" S.A., întreprinderea de țevi „Republica", f. 1938 — azi „Republica" S.A. etc.), iar alte unități industriale au fost construite din temelii, ca obiective noi, de mare capacitate („Optica Română", f. 1948 — azi „Întreprinderea Optică Română"/I.O.R. S.A., singura din țară care produce aparatură optică, întreprinderea textilă „Grivița", f. 1949 — azi „Textila Grivița" S.A., întreprinderea „Semănătoarea", f. 1949 — azi „Semănătoarea"

S.A., profilată pe constr. de utilaj agricol, Întreprinderea de piese radio și semiconductori „I.P.R.S. Băneasa", f. 1962 — azi „Băneasa" S.A., Întreprinderea de anvelope „Danubiana", f. 1962 — azi „Danubiana" S.A., „Întreprinderea de calculatoare electronice", f. 1970 — azi „Felix Computers" S.A. etc.). Toate acestea, împreună cu numeroase alte unități industriale au transformat Capitala în cel mai puternic centru industrial al României (dispunând în 1993, de 347 întreprinderi industriale, din care 255 de interes republican), gama produselor realizate fiind deosebit de variată (energie electrică și termică, utilaje grele, chimice, petroliere, electro-tehnice ș.a., locomotive, autobuze, troleibuze, tramvaie, avioane, elicoptere, mașini agricole, computere, aparate optice și medicale, radiouri, televizoare, tuburi-cinescop, produse chimico-farmaceutice, textile și alim., conf., tricotaje, mat. de construcție, anvelope, mobilă, încălțăminte etc.), practic, foarte puține din produsele industriei românești în ansamblu nu se realizează în B.. Majoritatea sunt întreprinderi mari și foarte mari, cu capital integral de stat. Din 1992 a început derularea procesului de privatizare a întreprinderilor mici și mijlocii. În structura pe ramuri a ind. bucureștene se evidențiază următoarele:

Ind. energiei electrice și termice cu mai multe Centrale Electrice și de Termoficare (C.E.T.), printre care cele mai importante sunt: C.E.T. B.-Grozăvești (intrată în funcțiune în 1964), C.E.T. B.-Sud (1965), C.E.T. B.-Titan (1965), C.E.T. B.-Vest (1975), C.E.T. B.-Progresul (1986).

Ind. metalurgiei feroase cuprinde trei mari întreprinderi („Republica" S.A., pentru țevi de toate dimensiunile, „Helitube" S.A. — fostă Întreprinderea de țevi sudate B., „Laromet" S.A.) și numeroase oțelării din cadrul unor mari întreprinderi, iar cea a *metalurgiei neferoase* include întreprinderea „Neferal" S.A. care valorifică, în principal, deșeurile de metale neferoase producând importante cantități de plumb, zinc, cupru, laminate ș.a.

Ind. constr. de mașini este reprezentată prin mari întreprinderi (peste 50 de unități), în cadrul cărora se produc: instalații industriale, linii pentru fabrici de ciment, tramvaie, motoare cu combustie internă, utilaje pentru ind. grea, piese turnate, compresoare ș.a. („Faur" S.A. — fostă „23 August"), utilaj greu (în special linii de ciment de 3 000 de tone), carcase de înaltă tensiune, convertizoare, turbine de mare capacitate etc. (Întreprinderea de Mașini Grele B./I.M.G.B. — azi cu mai multe secții: „CASTUMAG" S.A., „FECNE" S.A., „I.M.G.B." S.A., „UNIVERS" SDV S.A., „UPETROLAM" S.A.), cazane de aburi, utilaje chimice, siderurgice și petroliere („Vulcan" S.A.), utilaje chimice („GRIRO" S.A. — fosta Întreprinderea de utilaj chimic „Grivița Roșie"), mașini agricole („Semănătoarea" S.A.), mașini-unelte și agregate („Întreprinderea de Mașini-Unelte și Agregate"/I.M.U.A.B. cu secțiile „Titan" S.A. și „Titan Trading" S.A.), avioane și elicoptere („Romaero" S.A., „IAROM" S.A. — fostă Întreprinderea de avioane B.), autobuze, troleibuze, microbuze, autobasculante, autoutilitare („ROCAR" S.A. — fostă întreprinderea „Autobuzul"), motoare cu combustie internă, compresoare, piese de schimb („Timpuri Noi" S.A.), motoare Diesel („Romprim" S.A. — fostă Întreprinderea de motoare Diesel) etc.

Ind. electronică, electrotehnică, optică și de mecanică fină se remarcă printr-o serie de întreprinderi noi, competitive, care produc calculatoare electronice („Felix Computers" S.A. — fostă Întreprinderea de calculatoare electronice), centrale telefonice și aparate telefonice („Electromagnetica" S.A.), elemente și linii de automatizare („Automatica" S.A.), aparataj electric de joasă tensiune și aparate electrocasnice („Electroaparataj" S.A.), aparate de radio și televiziune („Electronica" S.A.), tuburi cinescop („ROCIN" S.A. — fostă Întreprinderea de cinescoape B.), instalații de radioficare, radio-emisie și piese de schimb (Întreprinderea de piese radio și semiconductori/I.P.R.S. „Băneasa" S.A.), aparate de măsură și control, aparate pentru ind. aeronautică, termometre și elemente de mecanică fină — inclusiv ceasuri (Întreprinderea de mecanică fină — azi „Diasfin" S.A.), aparate optice (microscoape, obiective pentru aparate de fotografiat, lentile și diverse articole de optică, aparate medicale, îndeosebi pentru cabinetele de stomatologie etc. — la Întreprinderea Optică Română/„I.O.R." S.A.) ș.a.

Ind. chimică și chimico-farmaceutică are o pondere însemnată în cadrul industriei Capitalei, dispunând de numeroase unități („Danubiana" S.A., „PRODPLAST" S.A., „ROMPLAST" S.A. — fostă Întreprinderea de prelucrare a maselor plastice, „MUNPLAST" S.A. — fostă Întreprinderea de nasturi și mase plastice, „POLICOLOR" S.A. —

fostă Întreprinderea de lacuri și vopsele „Policolor", „Siderma" S.A. — fostă Întreprinderea de piele sintetică „Siderma", „Anticorosiv" S.A. — fostă Întreprinderea de protecție anticorosivă și utilaje speciale, „Biofarm" S.A. — fostă Întreprinderea de medicamente „Biofarm", „Sintofarm" S.A. — cu secțiile „IMECO" S.A. și „Sintofarm" S.A. — fostă Întreprinderea de medicamente și coloranți „Sintofarm", „Galenica" S.A., „Miraj" S.A. ș.a.), în cadrul cărora se realizează articole din mase plastice, lacuri, cerneluri, vopsele, piele sintetică, anilină, negru de fum, produse abrazive din cărbune și grafit, hârtie indigo, anvelope și o gamă variată de medicamente și de produse cosmetice.

Ind. mat. de construcții produce îndeosebi prefabricate din beton (panouri mari, planșee, tuburi, stâlpi etc.), plăci din faianță și gresie, obiecte de faianță și porțelan pentru instalații sanitare, materiale izolatoare etc. (întreprinderile „Progresul" S.A. — fostă întreprinderea de prefabricate din beton „Progresul", Întreprinderea de prefabricate din beton Militari-Vest S.A., „Granitul" S.A. — fostă Întreprinderea de construcții agregate, prefabricate și betoane „Granitul", „CESAROM" S.A. — fostă Întreprinderea de materiale de construcții „CESAROM" ș.a.).

Ind. de prelucr. a lemnului se remarcă prin mari și moderne combinate („Pipera" S.A. — fostă Combinatul de industrializare a lemnului „Pipera", „Mobest" S.A. — fostă Întreprinderea „Heliade", „Militari" S.A. — fostă Întreprinderea de mobilă „Militari") și fabrici („CHIBRO" S.A. — fostă Fabrica de chibrituri, „Doina" S.A. — fostă Fabrica de instrumente muzicale „Doina") în cadrul cărora se realizează variate garnituri de mobilă, instrumente muzicale, chibrituri, butoaie, doage, cherestea ș.a.

Ind. textilă, a confecțiilor și tricotajelor, cu o veche tradiție în Capitală, deține o pondere însemnată în cadrul producției globale industriale a țării și a B. și valorifică în special forța de muncă feminină. Cele peste 50 de unități aparținând acestor ramuri industriale (mai importante: „FILROM" S.A. — fostă Filatura Română de Bumbac, „FILAN" S.A. — fostă țesătoria de in și cânepă „Unirea", „SINATEX" S.A. — fostă întreprinderea „Mătasea populară", „SNITEX" S.A. — fostă Întreprinderea „Munca textilă", „Tricorelon" S.A. — fostă Întreprinderea „Tricotajul Roșu", „Tricorom" S.A. — fostă „Tricodava", „Trimond" S.A. — fostă Întreprinderea de tricotaje „Tânăra Gardă", „CONDOR" S.A. — fostă Întreprinderea „Tehnica confecției", „APACA" S.A. — fostă Fabrica de confecții și tricotaje B., „ADESGO" S.A. ș.a.) produc o gamă variată și modernă de sortimente din lână, bumbac, in și cânepă, mătase naturală și artificială (țesături, fire și fibre, stofe, confecții, tricotaje, ciorapi etc.).

Ind. pielăriei, blănăriei și încălțămintei, cu o îndelungată tradiție, asigură piața internă și la export cu produse de înaltă calitate și într-o gamă variată de modele pentru femei, bărbați și copii, prin intermediul unor fabrici care și-au căpătat un prestigiu binemeritat: „Dâmbovița" S.A. (fostă Întreprinderea de piele și încălțăminte „Dâmbovița"), „Flaros" S.A. (fostă Fabrica de piele și încălțăminte „Flacăra Roșie"), „Pionierul" S.A. (fostă Întreprinderea de piele și încălțăminte „Pionierul"), „Antilopa" S.A. (fostă Întreprinderea de încălțăminte „Progresul") ș.a.

Ind. alim. constituie una dintre cele mai importante ramuri industriale ale Capitalei, fiind reprezentată prin aproape toate subramurile caracteristice, care realizează un bogat și diversificat sortiment de produse: carne proaspătă și congelată, preparate din carne, lapte și preparate din lapte, conserve de legume și fructe, ulei vegetal, dulciuri, vin, bere, băuturi alcoolice, șampanie, spirt, sucuri naturale, băuturi răcoritoare (Coca Cola, Pepsi Cola, Fanta, Mirinda etc.), țigarete, produse de panificație etc.

Ind. poligrafică, cu cele mai mari unități din țară (Combinatul Poligrafic B. — fost „Casa Scânteii" — cu secțiile Imprimeria „Coresi" și „Regia autonomă a imprimeriilor", „Romcart" — fostă Întreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918", „Arta Grafică" S.A., „Universul" S.A. — fostă Întreprinderea poligrafică „Informația", „Bucureștii Noi") și cu unele mici imprimerii particulare („Intergraf" S.A. ș.a.) asigură realizarea a mai mult de jumătate din totalul tipăriturilor anuale din țară.

O contribuție aparte la activitatea economică a municipiului B. o au zecile de mii de unități mici și mijlocii și ateliere meșteșugărești, particulare sau aparținând Cooperației meșteșugărești, cu o mare diversitate de profile: reparații auto și mecanice de tot felul, vulcanizare de anvelope și reșapare de cauciucuri, reparații de aparate electrice și electronice,

croitorii, cismării, cojocării, blănării, obiecte de artizanat, geamgii, bijutieri, ceasornicari, dulgheri, zidari, zugravi, hamali etc.

Căile de comunicație și transporturile. Funcțiile de comunicații și transporturi ale Capitalei au crescut permanent ca importanță în strânsă corelare cu dezvoltarea celorlalte funcțiuni ale B., având o mare însemnătate în legăturile complexe pe care le are acesta cu restul teritoriului României, cât și în relațiile cu alte state ale lumii. Sub aspectul comunicațiilor și al transporturilor, municipiul B. reprezintă nodul central al țării (în Piața Sfântul Gheorghe se află marcat kilometrul zero al României), și, totodată, un mare și important centru internațional de transport și comunicații, spre care converg pr. căi ferate, rutiere și aeriene interne și internaționale.

Liniile de c.f., dispuse radiar în arealul municipiului B., pătrund spre marile gări feroviare (Gara de Nord, inaugurată la 13/25 sept. 1872 și numită până în 1888 „Gara Târgoviștei" — cea mai mare gară a orașului și a țării, prin care trec zilnic peste 160 de garnituri de tren cu o medie de 120 de mii călători pe zi, Gara de Est sau Gara Obor, Gara Basarab, Gara Băneasa, Gara Progresul ș.a.) care asigură un însemnat trafic de mărfuri și călători. Din Gara de Nord pornesc 9 magistrale feroviare interne și internaționale care înlesnesc legăturile municipiului B. cu pr. orașe ale țării și cu marile orașe europene: 1. B.—Roșiori de Vede—Craiova—Timișoara—Jimbolia—Kikinda—Belgrad; 2. B.—Ploiești—Brașov—Sibiu—Deva—Arad—Curtici—Budapesta—Viena și în continuare; 3. B.—Ploiești—Brașov—Teiuș—Cluj-Napoca—Oradea—Episcopia Bihorului—Budapesta—Viena și în continuare; 4. B.—Ploiești—Brașov—Miercurea-Ciuc—Ciceu—Deda—Dej—Baia Mare—Satu Mare—Halmeu—Varșovia; 5. B.—Ploiești—Buzău—Mărășești—Adjud—Bacău—Pașcani—Suceava—Vicșani—Varșovia; 6. B.—Ploiești—Buzău—Mărășești—Adjud—Bacău—Pașcani—Iași—Ungheni—Chișinău—Moscova; 7. B.—Ploiești—Buzău—Făurei—Brăila—Galați—Reni—Odessa; 8. B.—Ciulnița—Fetești—Constanța—Mangalia; 9. B.—Giurgiu—Ruse—Sofia—Istanbul (această linie, între B. și Giurgiu, a fost construită în perioada 1865-1869 și s-a inaugurat oficial la 19/31 oct. 1869, primul tren plecând din Gara Filaret, întâia gară a B. — azi transformată în autogară).

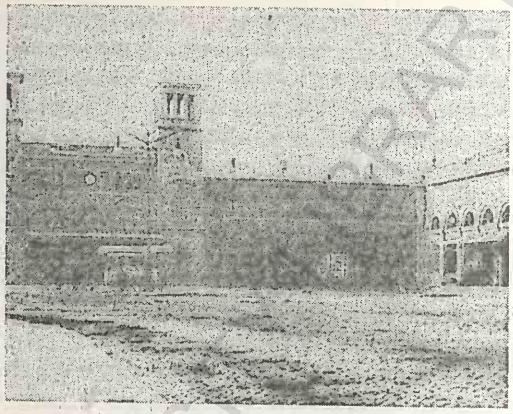

Gara de Nord în 1900

Gara de Nord în 1996

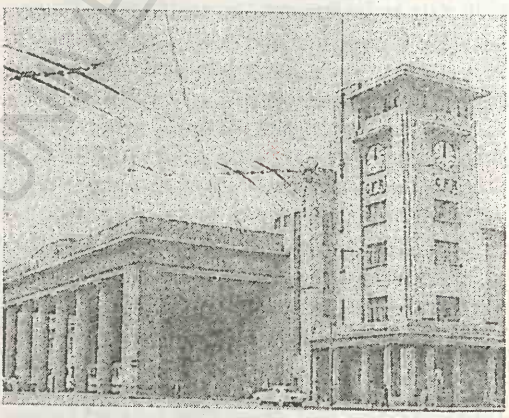

Gara de Est

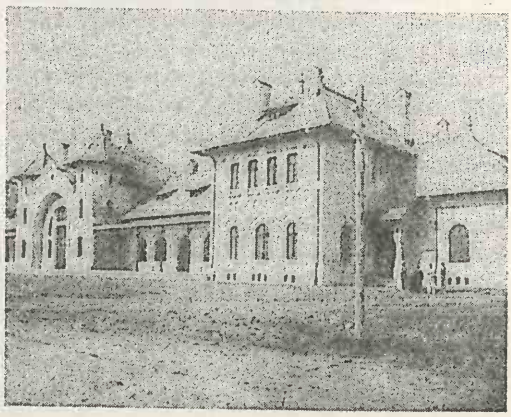

În B. se concentrează, totodată, sau pornesc spre diferite colțuri ale țării 8 șosele naționale modernizate, cu prelungire către țările din N, E, S, Centrul și Vestul Europei: 1. *DN1* (Drumul Național 1) = B.—Ploiești—Brașov—Sibiu—Alba Iulia—Cluj-Napoca—Oradea—Borș; 2. *DN 1A* = B.—Ploiești—Brașov—Sibiu—Deva—Arad—Nădlac; 3. *DN 2* = B.—Urziceni—Buzău—Focșani—Bacău—Suceava—Siret; 4. *DN 3* = B.—Lehliu—Călărași—Ostrov—Constanța; 5. *DN 4* = B.—Oltenița; 6. *DN 5* = B.—Giurgiu; 7. *DN 6* = B.—Alexandria—Craiova—Drobeta-Turnu Severin—Timișoara—Jimbolia; 8. *DN 7* = B.—Pitești (114 km, amenajat ca autostradă în anii 1967-1970)—Râmnicu Vâlcea—Sibiu—Deva—Arad—Nădlac. Dintre drumurile naționale (DN) amintite anterior, unele sunt incluse în rețeaua de drumuri europene având importanță majoră în transporturile rutiere între țările europene. Printre acestea se numără *E 15* (Budapesta—Borș—Oradea—Cluj-Napoca—Turda—Târgu Mureș—Sighișoara—Brașov—Ploiești—B.—Constanța, cu variantă *E 15 A* (Cluj-Napoca—Turda—Alba Iulia—Sibiu—Râmnicu Vâlcea—Pitești—B.); *E 20* pe direcția Varșovia—Lvov—Cernăuți—Siret—Suceava—Bacău—Focșani—Buzău—Ploiești—B.—Giurgiu—Ruse; *E 94* pe sensul Belgrad—Moravița—Timișoara—Drobeta-Turnu Severin—Craiova—Pitești—B. Autostrada B.—Fetești—Constanța, în lungime totală de 198,6 km, a cărei construcție se apropie de sfârșit (tronsonul Constanța-Fetești a fost dat în folosință în 1990) va asigura într-un timp mai mic și pe o distanță mult scurtată afluxul mare de călători și mărfuri spre litoral, mai cu seamă în perioada estivală. Totodată, municipiul B. este înconjurat de o șosea de centură modernizată, care însoțește linia de c.f. de centură și are menirea să descongestioneze traficul rutier prin Capitală, prin evitarea zonei centrale.

Rețeaua căilor de comunicație din interiorul municipiului B. (alei, străzi, bulevarde, șosele) însumează o lungime totală de 1 874 km (31 dec. 1994), din care 851 km modernizate. Acestea sunt dispuse radiar, o mare parte a arterelor pr. și secundare întâlnindu-se în Piața Unirii. Trasarea marilor bulevarde, a șoselei de centură și alinierea străzilor mai mici a început după anul 1848 („Legea exproprierii pentru cauze de utilitate publică"), realizându-se mai ales în perioada 1888-1907 și,

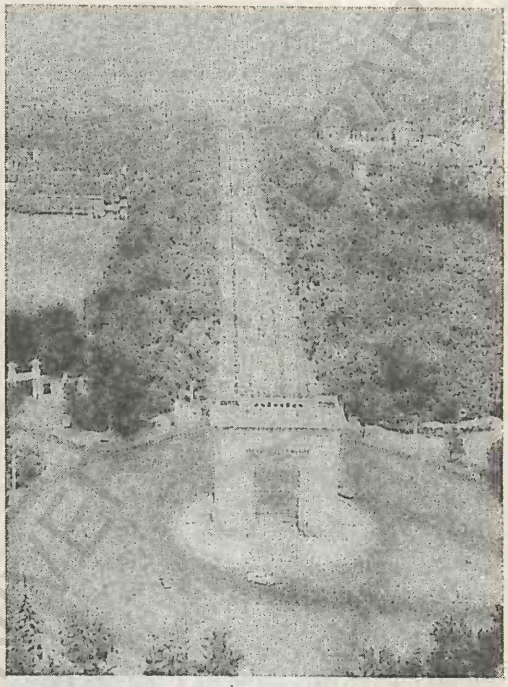

Șos. Kiseleff între Arcul de Triumf și Piața Presei Libere

Bulevardele Magheru și Nicolae Bălcescu

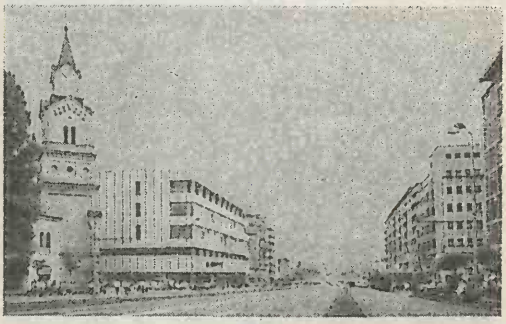

Bulevardul I. C. Brătianu

parțial, după 1960 până prin anii '80 când au fost construite marile cartiere Titan, Balta Albă, Drumul Taberei, Berceni ș.a. Există câte o mare arteră pe direcțiile N-S și E-V, alcătuite dintr-o succesiune de șosele și bulevarde, separate de scuaruri (piețe), care se întretaie în Piața Universității. Astfel, dinspre N pornește o arteră, din zona aeroportului Băneasa, care este o continuare a șoselei naționale ce vine dinspre Ploiești, formată din șos. B.—Ploiești (până la Piața Presei Libere), apoi șos. Kiseleff (între Piața Presei Libere și Piața Victoriei), Bd. Lascăr Catergiu, fost Ana Ipătescu (între Piața Victoriei și Piața Romană), continuat cu bulevardele Magheru și Nicolae Bălcescu (între Piața Romană și Piața Universității), cu Bd. I. C. Brătianu (între Piața Universității și Piața Unirii), apoi Bd. Dimitrie Cantemir (fostă magistrala N-S) între Piața Unirii și liceul „Gh. Șincai" și în continuare, către S, cu șos. Giurgiului. Pe direcția E-V se desfășoară șos. Pantelimon (șoseaua se prelungește spre exterior către Călărași—Constanța), șos. Iancului (până la Piața Iancului), Bd. Pake Protopopescu (fost Republicii), între Piața Iancului și intersecția cu Calea Moșilor, continuat cu Bd. Carol I (fost Republicii), de la intersecția cu Calea Moșilor până la Piața Universității, apoi cu Bd. Mihail Kogălniceanu (fost Elisabeta, fost 6 Martie, fost Gheorghe Gheorghiu-Dej) între Piața Universității și Piața Operei (sau Podul Elefterie), Bd. Eroilor Sanitari, Bd. Iuliu Maniu și continuat spre exterior cu autostrada B.—Pitești. Zona semicentrală a orașului este mărginită de o șosea circulară care începe din Calea Griviței și se continuă cu șos. Nicolae Titulescu (prin Piața Victoriei), șos. Iancu de Hunedoara, șos. Ștefan cel Mare, șos. Mihai Bravu, șos. Vitan-Bârzești, șos. Olteniței, str. Luică etc. Municipiul B. are 14 intrări principale (prin șoselele: B.—Ploiești, Pipera—Tunari, Ștefănești, Afumați, Pantelimon, Glina, Olteniței, Berceni, Giugiului, Măgurele, Alexandriei, B.—Pitești, Chitila, B.—Târgoviște) și mai multe secundare. Întreaga rețea stradală din B. este iluminată electric pe timp de noapte, iluminatul electric fiind inaugurat în 1882.

Municipiul B. este cel mai mare și mai important centru al transporturilor aeriene din România, traficul intern realizându-se prin intermediul aeroportului București-Băneasa (inaugurat în 1920), aflat în N orașului, pe șos. București—Ploiești, de pe pistele căruia decolează și aterizează avioane

Aeroportul internațional București-Otopeni

către și dinspre 15 orașe ale țării: Cluj-Napoca, Timișoara, Arad, Oradea, Baia Mare, Satu Mare, Târgu Mureș, Caransebeș, Sibiu, Craiova, Suceava, Bacău, Iași, Tulcea și Constanța. Traficul internațional de mărfuri și călători este asigurat atât de aeroportul București-Băneasa, cât și de către aeroportul București-Otopeni (inaugurat la 8 apr. 1970), aflat la 18 km N de centrul orașului, pe șos. ce duce spre Ploiești, prin care trec peste 1 mil. de călători pe an. Clădirea aeroportului București-Otopeni a suferit ample lucrări de modernizare și extindere (oct. 1992-dec. 1993), iar pista nr. 1, în lungime de 3 500 m, reconstruită și modernizată (iul. 1993-dec. 1994), a fost inaugurată la 27 dec. 1994, fiind capabilă să asigure decolarea și aterizarea pe orice timp și în orice condiții meteorologice (pista are un sistem modern de iluminare) a tuturor categoriilor de avioane. Totodată, prin aeroportul București-Otopeni se efectuează și o parte a traficului intern de mărfuri și călători. Cursele aeriene sunt efectuate de către companiile românești TAROM (Transporturile Aeriene Române), LAR (Liniile Aeriene Române), ROMAVIA și de DAC AIR (din 19 mai 1996), pe diferite tipuri de avioane (Boeing, Rombac, Airbus, IL, AN ș.a.) către celelalte aeroporturi din țară și către 40 de aeroporturi mari din diferite țări ale lumii.

Transporturile pe apă în municipiul B. se practică numai pentru agrement pe unele lacuri ale Capitalei (Herăstrău, Băneasa, Tei ș.a.). În 1982, a început construirea canalului B.-Dunăre (→), în lungime de 73 km și lățime de 80 m, ale căror lucrări au fost întrerupte (din cauza lipsei de fonduri) după Revoluția din dec. 1989, cu toate că traseul acestuia era în linii mari terminat.

Transportul urban de călători în Capitală se efectuează cu mijloace variate: tramvaie, autobuze,

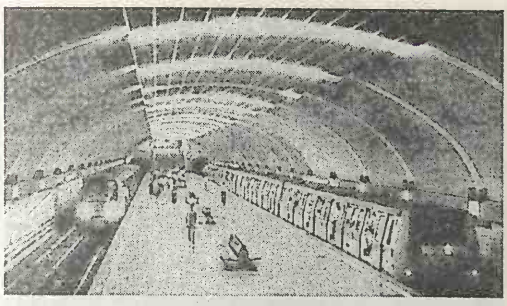

Stația Titan a metroului bucureștean

troleibuze, autotaximetre, microbuze (maxi-taxi), metrou. În B., primul mijloc de transport în comun a fost omnibuzul (cu 10-15 locuri), introdus în 1848, urmat apoi (în 1871) de tramcar (un fel de camion tras de cai sau catâri) și de tramvaiul cu cai (c. 18 călători capacitate de transport), inaugurat la 28 dec. 1872 pe traseul Gara Târgoviștei (din 1888 Gara de Nord)—Piața Sfântul Gheorghe—Obor. La 10 iun. 1894 a fost inaugurat primul tramvai electric pe distanța Obor—Cotroceni, care a circulat în paralel cu tramvaiele trase de cai până în 1929, când acestea din urmă au fost retrase definitiv din circulație. În 1939, lungimea liniilor de tramvai electric însuma 112 km, pentru ca în prezent să depășească 500 km. În anul 1900, pe străzile B. a circulat primul automobil (aflat astăzi în Muzeul tehnic „Dimitrie Leonida" din B.). În perioada interbelică au fost introduse primele autobuze pentru transportul urban în comun de călători, în 1950 primele troleibuze, iar în 1979 prima garnitură de metrou (al 57-lea metrou de pe glob și a 27-a țară din lume cu metrou). Metroul bucureștean, a cărui construcție a început în 1975, a intrat în funcțiune, cu primul tronson al magistralei Est-Vest, la 16 nov. 1979, între stațiile Semănătoarea și Timpuri Noi (8,9 km), iar al doilea tronson, între Timpuri Noi și Uzina Republica (9,3 km), a fost dat în circulație la 28 dec. 1981. La 19 aug. 1983 a fost inaugurat tronsonul dintre stațiile Eroilor și Industriilor (cartierul Militari), în lungime de 7,8 km, încheindu-se, astfel, lucrările primei magistrale (Est-Vest) a metroului bucureștean în lungime totală de 26 km și 17 stații. Magistrala a doua a metroului, pe direcția N-S, între zona industrială Pipera și cea din Berceni-Sud, în lungime totală de 19 km, cu 12 stații, trecând prin centrul orașului (Pipera—bulevardele Aviatorilor—Lascăr Catargiu—Magheru—Nicolae Bălcescu—Piața Universității—Bd. I. C. Brătianu—Piața Unirii, unde se intersectează cu magistrala Est-Vest, Bd. Dimitrie Cantemir—Berceni Sud), a fost dată în circulație cu primul tronson (10,5 km), între Piața Unirii și Întreprinderea de Mașini Grele București (IMGB), la 24 ian. 1986, iar cu al doilea tronson, între Piața Unirii și Pipera (8,4 km), la 24 oct. 1987. Magistrala a treia, pe direcția Dristor 2—șos. Mihai Bravul—Bucur-Obor—șos. Ștefan cel Mare—Piața Victoriei (aici se intersectează cu magistrala a doua, N-S)—Gara de Nord—Gara Basarab—Piața Crângași—Semănătoarea—Eroilor (aici joncțiunea cu magistrala 1, Est-Vest), în lungime de 11,5 km, a fost inaugurată la 17 aug. 1989. Lungimea totală a liniilor de metrou din B. însumează 60 km, având 38 de stații. Traficul metroului bucureștean este automatizat, computerizat și controlat prin televiziune cu circuit închis, iar vagoanele pe care le folosește sunt fabricate în țară, la Arad.

Comerțul. În cadrul marelui complex urban al Capitalei României, funcția comercială ocupă un loc însemnat, în evoluția lui aceasta având o importanță majoră, fapt ce a determinat conturarea unor areale cu intensă activitate comercială. Astfel, în secolele trecute, hanurile au constituit nu numai loc de popas pentru călători, ci și antrepozite de mărfuri, contribuind la sporirea activității comerciale a orașului. Printre marile hanuri bucureștene existente în sec. 19, se remarcă Hanul lui Manuc, construit în 1808 de bogătașul armean Emmanuel Mârzaian, supranumit Manuc-Bei, renovat în anii '70 ai sec. 20, păstrându-i-se stilul arhitectural din

Hanul lui Manuc la începutul sec. 19

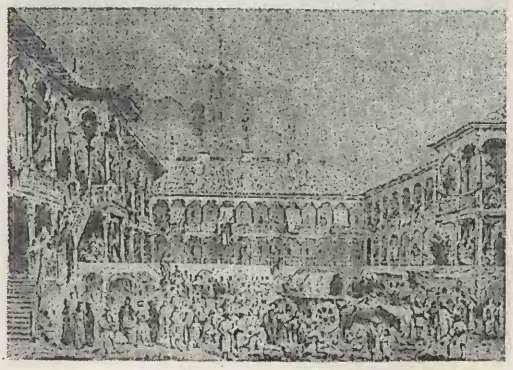

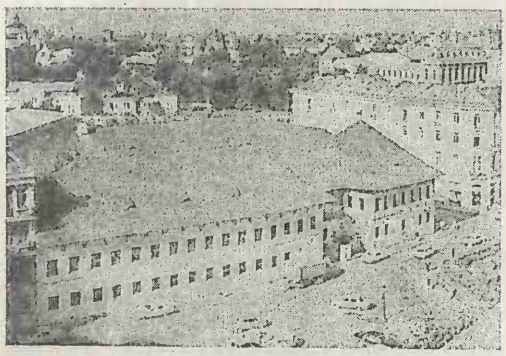

Hanul lui Manuc, după renovarea din anii '70

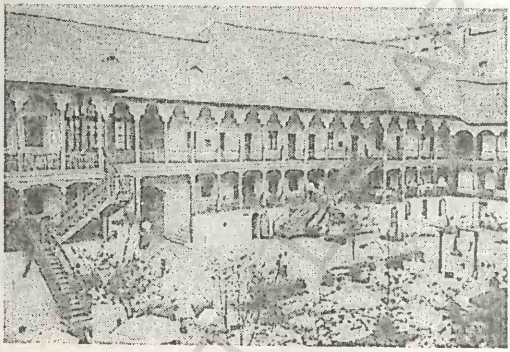

Curtea interioară a Hanului Manuc

trecut, Hanul cu Tei — acestea fiind singurele care se mai păstrează și în prezent, apoi Hanul lui Șerban Vodă care a existat pe locul unde se află astăzi Palatul Băncii Naționale a României, Hanul lui Constantin Vodă — pe locul unde există astăzi Muzeul Național de Istorie a României, hanurile Galben, Zlătari, Filaret ș.a. (toate dispărute). Marile piețe comerciale ale orașului (Bucur-Obor cu o hală construită în 1937-1950, Unirii, Buzești — fostă Matache, Decebal, Sudului), cărora li se adaugă piețele mai mici (Amzei, Dorobanți, Delfinului, Piscului, Griviței, Ferentari, George Coșbuc, Traian (cu o hală datând din 1896), 1 Mai, Latină, Galați, Titan, Domenii — fostă 7 Noiembrie ș.a.), zona tipic comercială Lipscani—Smârdan—Cavafi—Sfântul Gheorghe și arealul ultra-central cu Calea Victoriei, bulevardele Mihail Kogălniceanu, I. C. Brătianu, Nicolae Bălcescu, Magheru, Carol I ș.a. sunt tot atâtea obiective comerciale în cadrul cărora se comercializează o gamă variată și îmbelșugată de produse agroalimentare și industriale autohtone și din import. În perioada de după anul 1965 au fost construite mari magazine de desfacere a diferitelor produse, de tip „Super Market" („Unirea", „Bucur-Obor" — cele mai mari din țară, cu un spațiu comercial de peste 30 000 m² fiecare, „Cocor", „Big-Berceni", „Favorit" ș.a.) și mari complexe agroindustriale („Delfinului", „Unirii", „Florească" ș.a.), iar după Revoluția din dec. 1989 au apărut, în toate cartierele orașului, o sumedenie de magazine mai mici (așa-zisele „boutique") și chioșcuri particulare înțesate cu mărfuri de tot felul, dând orașului un aspect oriental.

Hanul cu Tei

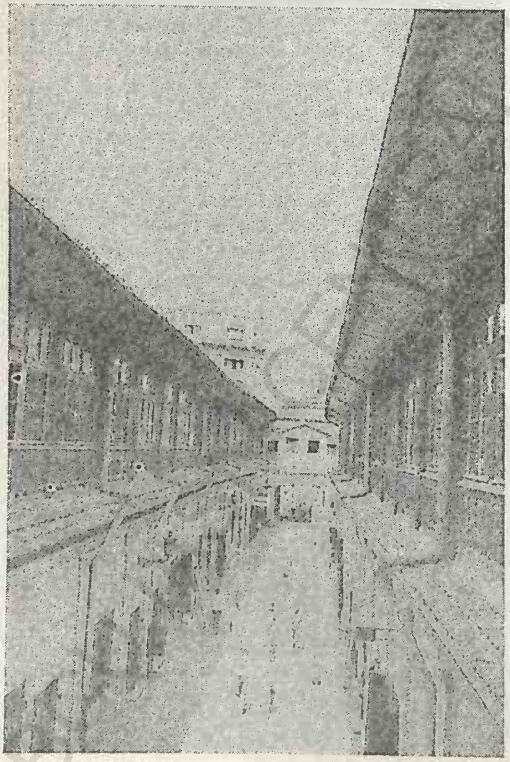

La începutul anului 1994, în B. existau 22 871 unități comerciale, din care 2 898 aparțineau comerțului de stat (respectiv, 1 419 magazine alimentare, 1 103 magazine nealimentare, 110 magazine universale și mixte și 266 chioșcuri), 619 aparțineau comerțului cooperatist (respectiv, 145 magazine alimentare, 291 magazine nealimentare, 143

Magazinul „Cocor"

magazine universale și mixte și 40 chioșcuri) și 19 354 comerțului privat. În cadrul acestor unități comerciale, în anul 1993 au fost efectuate vânzări de mărfuri în valoare de 1 097 009 milioane lei, din care 327 211 milioane lei în sectorul de stat și 769 798 milioane lei în cel privat. Din totalul vânzărilor, 497 767 milioane lei au fost încasate pe vânzarea mărfurilor alimentare și 599 242 milioane lei pe cele nealimentare.

Municipiul B. este, totodată, și cel mai important centru al comerțului exterior al țării, aici având-și sediul numeroase întreprinderi de comerț exterior (Agroexport S.A., Electronum S.A., Geomin S.A., Chimexim, Metaloexportimport S.A., Uzinexportimport S.A., Tehnoforestexport S.A., Mineralimportexport S.A., Tehnoimportexport S.A., Terra S.A. etc.) și nenumărate sucursale și agenții ale unor firme și societăți străine care cooperează cu România. La B., în cadrul Pavilionului expozițional din Piața Presei Libere (fostă Piața Scânteii), în toamna anului 1970, a avut loc prima ediție a Târgului Internațional București (TIB), care în perioada 1970-1980 s-a ținut o dată la doi ani, în intervalul 1981-1990 s-a desfășurat anual, iar din 1991 bianual (o ediție de primăvară și alta de toamnă). În apropierea acestui Pavilion a fost dat în folosință (15 mai 1994) un nou și modern edificiu („World Trade Center" — Hotel „Sofitel") cu multiple utilități.

Învățământul și știința. Învățământul de toate gradele are o îndelungată tradiție, fiind legat de evoluția și dezvoltarea, de-a lungul secolelor, a târgului și apoi a orașului B., de devenire a acestuia, în 1659, drept capitală a Țării Românești și ulterior (1862) a României. În perioada feudală, școlile funcționau, la început, pe lângă marile biserici și mânăstiri; mai târziu au apărut școlile laice de pe lângă marile case boierești. În anul 1678, în vremea lui Șerban Cantacuzino, a fost întemeiat Colegiul „Sfântul Sava" — cea mai bună școală la care predau dascăli renumiți. Anul 1694 reprezintă punctul de plecare a învățământului cu caracter academic prin înființarea, de către Constantin Brâncoveanu, a Academiei domnești de la „Sfântul Sava", condusă de învățatul grec Sevastos Kymenitis, în cadrul căreia limba de predare a fost greaca (până la 24 mart./5 apr. 1818 când Gheorghe Lazăr a inaugurat cursurile în limba română). Această academie, la care se studia literatura și filosofia antică și creștină, a dobândit repede un prestigiu european devenind una dintre cele mai reputate instituții de învățământ din SE Europei. În paralel, a fost reorganizată Școala slavo-română de la biserica „Sfântul Gheorghe"-Vechi ale cărei începuturi datau din sec. 16. Secolul 19 reprezintă, însă, perioada de vârf a învățământului românesc, mai întâi prin inaugurarea la 24 mart./5 apr. 1818 a învățământului superior în limba română, inițiat de Gheorghe Lazăr la „Școala academicească" de la „Sfântul Sava", urmat apoi de întemeierea nenumăratelor pensioane, școli, colegii și facultăți. În toamna anului 1832, Școala de la „Sfântul Sava" s-a reorganizat în patru cicluri: *Școala începătoare* (cu patru clase), *Umanioarele* (cu patru clase), *Învățături complementare* (cu trei clase) și *Cursuri speciale* (cu trei ani de studii). La 19/31 ian. 1834 s-a deschis, la B., Școala de muzică vocală, de declamațiune și literatură a „Societății Filarmonice", urmată la scurt timp de inaugurarea Pensionului „Gianelloni", întemeiat de Ludovic Gianelloni, în apropierea Colegiului Național „Sfântul Sava". În 1835, a luat ființă Școala de agricultură de la Pantelimon, unde s-au efectuat primele experiențe cu mașini agricole, care a fost apoi transformată, în 1869, de către P. S. Aurelian în Școala Centrală de Agricultură și Silvicultură și mutată la Herăstrău, devenind, astfel, nucleul actualului Institut Agronomic. Tot în 1835, s-a deschis la B., sub conducerea dr. Zucker, un curs practic pentru pregătirea de meseriași (lăcătuși, strungari, fierari, dulgheri etc.) concretizat în inventarea și construirea, în 1840, a unei mașini de trefierat. La începutul anului 1851, domnul Barbu Știrbei a înființat Școala de arte și meserii de la Pantelimon, iar la 17 dec. 1851 a fost fondat, din inițiativa lui

Ioan Andrei Wachmann și a lui Ludovic Wiest, Conservatorul de muzică (reînființat la 1/13 nov. 1864 de către Alexandru Flechtenmacher sub numele de Conservatorul de muzică și declamațiune). La 2/14 ian. 1853, a luat ființă, pe lângă spitalul Filantropia, Școala de mică chirurgie, la 15/27 nov. 1855 s-au deschis oficial cursurile Școlii tehnice de telegrafie, la 4/16 dec. 1855 a fost inaugurată Școala de mică chirurgie de la spitalul Mihai Vodă din B., fondată de Carol Davila, iar la 29 iul./20 aug. 1857 s-au pus bazele Școlii Naționale de Medicină și Farmacie din B. (azi Universitatea de medicină și Farmacie „Carol Davila"). La scurt timp după Unirea Principatelor Române, a avut loc (la 20 mart./1 apr. 1862) fuzionarea școlilor militare de ofițeri de la Iași și B., cu sediul la B., eveniment remarcabil în organizarea învățământului tehnic ostășesc. La 30 oct./11 nov. 1863, Alexandru Ioan Cuza a semnat un decret domnesc pentru înființarea la B. a Școlii superioare de litere — instituție de învățământ superior, premergătoare viitoarei Universități, care se va înființa, tot prin decret domnesc, la 4/16 iul. 1864, cu facultățile de drept, filosofie-litere și științe, al cărui prim-rector a fost ales, la 15/27 sept. 1864, juristul Gheorghe Costa-Foru. Anul 1864 este fructuos atât prin întemeierea sau reorganizarea unor școli superioare de învățământ (reînființarea Conservatorului de muzică și declamațiune la 1/13 nov. 1864 sub conducerea lui Alexandru Flechtenmacher, înființarea Școlii de Bele-Arte, inaugurată la 14/26 dec. 1864, fondarea Școlii Naționale de Ponți, Șosele, Mine și Arhitectură, transformată în 1881 în Școala Națională de Poduri și Șosele — nucleul Universității Politehnice din B.), cât și prin adoptarea Legii instrucțiunii publice, la 5/17 dec. 1864, prin care învățământul devine unitar în întreaga țară, obligatoriu și gratuit, fapt ce a atras creșterea numărului de școli primare și gimnaziale. În această perioadă au fost întemeiate gimnaziile „Gheorghe Lazăr" (16 ian. 1860), „Mihai Viteazul" (1865), „Matei Basarab" (1883) ș.a. Începutul sec. 20 este marcat prin înființarea, în 1904, a Școlii Superioare de Arhitectură, urmată de întemeierea Școlii superioare de medicină veterinară (la 4/17 iun. 1909) și apoi a Academiei de înalte studii comerciale și industriale (la 13/26 apr. 1913) — prima instituție de învățământ economic superior din România. După 1918, anul Marii Unirii, au fost adoptate (1924-1928) noi legi de reglementare a învățământului, unitare pe întreg teritoriul României Mari. În această perioadă au fost puse bazele unor noi școli primare și a unor licee, între care „Spiru Haret", „Mihai Eminescu", „Iulia Hasdeu", „Aurel Vlaicu", „Gheorghe Șincai"(1920-1925), „Dimitrie Cantemir" (1925) ș.a. După reforma învățământului din 1948, învățământul a fost în întregime laicizat. După 1989, a fost reintrodusă religia în școlile primare, ca materie de învățământ, au fost revizuite manualele școlare, iar învățământul nu mai este apanajul vreunui partid politic; au fost înființate mai multe universități particulare etc.

La 28 iun. 1995, Parlamentul României a adoptat o nouă lege a învățământului (promulgată de Președintele țării la 23 iul. 1995), care să-l pună pe o temelie nouă. În anul școlar 1994-1995, în arealul municipiului B. își desfășurau activitatea 339 de grădinițe de copii, cu 39 245 copii înscriși și 2 832 personal didactic, 345 de școli generale (din care 296 de gimnazii), cu 249 744 elevi și 14 410 cadre didactice, 111 licee, cu 98 844 elevi și 6 302 profesori, 56 de școli profesionale, cu 28 391 elevi și 1 494 profesori, 40 de școli postliceale de specialitate, cu 3 635 elevi și 261 cadre didactice și 16 școli de maiștri, cu 1 141 elevi și 52 cadre didactice. În același an școlar, în B. funcționau 15 instituții de învățământ superior, de stat și particulare, cu 70 de facultăți, frecventate de 89 283 studenți (mulți veniți din alte țări să studieze diferite discipline) sub îndrumarea a 7 141 profesori și asistenți universitari. Printre cele mai importante instituții de învățământ superior din B. se remarcă: Universitatea București, cu 12 facultăți (Biologie, Chimie, Istorie, Fizică, Matematică, Geografie, Geologie, Limba română, Limbi și literaturi străine, Drept, Filosofie, Teologie), al cărei tricentenar a fost comemorat în 1994 (Academia domnească de la „Sfântul Sava", întemeiată în 1694 de către Constantin Brâncoveanu, fiind socotită nucleul inițial al Universității de astăzi), Universitatea Politehnică, Academia de Studii Economice, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila", Academia de Muzică, Academia de Artă, Academia de Teatru și Film, Academia Militară, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza", Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu", Insitutul de Arhitectură „Ion Mincu", Academia de Sport ș.a. Învățământul superior particular se face cunoscut prin universitățile „Athe-

naeum", „Ecologică", „Hyperion", „Europa Ecor", Universitatea independentă „Dimitrie Cantemir", Universitatea independentă „Titu Maiorescu", Universitatea Româno-Americană ș.a.

Instituțiile de învățământ superior, împreună cu cele 251 de institute de cercetare ale Academiei Române, ale Ministerului Învățământului și Științei, precum și institutele de cercetare de ramură ale ministerelor și unităților economice (67 394 cercetători, în 1994), desfășoară o intensă activitate de cercetare fundamentală și aplicativă. Între principalele unități de cercetare științifică ale Capitalei se evidențiază Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele, Institutul Central de Informatică, Institutul de Arheologie, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga", Institutul de Biologie și Patologie Celulară, Institutul de Chimie-Fizică, Institutul de Economie Agrară, Institutul de Economie Mondială, Institutul de Economie, Marketing și Turism „Virgil Madgearu", Institutul de Etnografie și Folclor etc. În B. au sediile trei mari academii: *Academia Română* (f. la 1/13 apr. 1866 cu numele „Societatea Literară Română", devenită la 1/13 aug. 1867 „Societatea Academică Română", iar în 1879 „Academia Română"), cel mai înalt for al activității științifice, culturale, educaționale, de atestare a valorilor cultural-științifice, *Academia de Științe Medicale* (f. 1969) și *Academia de Științe Agricole și Silvice* (f. 1969).

Cultura și arta. Municipiul B. este în prezent cel mai mare și mai important centru cultural și de artă și cel mai puternic centru al tipăriturilor din România, posedând o îndelungată tradiție. Printre momentele reprezentative de afirmare ale culturii și artei în B. se evidențiază înființarea primei tipografii la Plumbuita (1573-1582), apoi a tipografiei Mitropoliei (1678), unde a văzut lumina tiparului *Biblia de la București* (1688), prin grija domnului Șerban Cantacuzino, urmată de întemeierea, la Snagov (1694), a unei tipografii condusă de Antim Ivireanul (cărturar și mitropolit al Țării Românești în anii 1708-1716). În sec. 19, activitatea culturală începe să capete un caracter organizat prin înființarea unor instituții și publicații cum sunt: Societatea filarmonică, fundată în oct. 1833 de Ion Câmpineanu, Costache Aristia și Ion Heliade Rădulescu, cu scopul de a milita pentru cultivarea literaturii dramatice în limba română, dezvoltarea muzicii vocale și pentru înființarea unui teatru național; Muzeul de istorie națională și antichități, întemeiat de banul Matei Ghica în 1834; Societatea culturală „Atheneul Român", întemeiată la 28 ian./9 febr. 1865 de către Constantin Esarcu, dr. Nicolae Kretzulescu și Vasile Alexandrescu-Urechia; Societatea pentru învățătura poporului român (1866); Societatea Literară Română (1/13 apr. 1866, devenită la 1/13 aug. 1867 Societatea Academică Română, iar din 1879 Academia Română) etc. În 1837-1847 apare la B. „Curier de ambe sexe", supliment literar al „Curierului românesc", condus de Ion Heliade Rădulescu, la 20 dec. 1837 iese primul număr al primului cotidian românesc, intitulat „România" (până la 31 dec. 1838) sub redacția lui Florian Aaron și Gheorghe Hill, în 1845-1848 este editată revista istorică „Magazin istoric pentru Dacia", condusă de August Treboniu Laurian și Nicolae Bălcescu etc. La sf. sec. 19 și în prima jumătate a sec. 20, în B. și-au desfășurat activitatea mai mulți oameni de cultură și știință, unii dintre ei de renume mondial, au fost înființate societăți literare, teatrale, muzicale, științifice, școli naționale etc., arta și arhitectura au cunoscut un spirit novator, cu caracter național.

Activitatea culturală a Capitalei este susținută de numeroase teatre de stat (Teatrul Național, cu trei săli, Teatrul „Lucia Sturdza-Bulandra", cu sălile din Schitu Măgureanu și Icoanei, Teatrul „C.I. Nottara", cu două săli, Teatrul de Comedie, Teatrul Giulești, cu sălile Giulești și Odeon, Teatrul Mic, Teatrul Evreiesc de Stat, Teatrul „Țăndărică", Teatrul de Operetă, Opera Națională, Circul de Stat) și particulare („Teatrul Nostru", Teatrul „Levant", Teatrul „Masca") ș.a., cinematografe („Patria", „Scala", „Luceafărul", „Corso", „Capitol", „Modern", „Gloria", „Studio", „Aurora etc.), formații corale de cameră (între care se evidențiază corul „Madrigal", înființat în 1963, aflat sub conducerea neîntreruptă a baghetei lui Marin Constantin, n. 1925), orchestre simfonice („George Enescu", orchestra simfonică a Radioteleviziunii române), case de cultură, cluburi sindicale, biblioteci (497, cu 32 159 000 vol., în 1994) săli de expoziții („Simeza", „Orizont", „Artexpo" etc.), muzee etc.

Muzeele Capitalei (peste 40), având un anumit profil (istorie, artă, etnografie, tehnic, științele naturii etc.) sau cu profil mixt, sunt răspândite cu precădere în zona centrală a orașului, iar casele memoriale se găsesc în mai toate cartierele. Cele mai importante muzee ale Capitalei sunt:

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI (Calea Victoriei nr. 12) oferă o imagine cuprinzătoare a dezvoltării societății pe teritoriul României din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre, având un impresionant patrimoniu reprezentat prin piese originale, documente și mărturii referitoare la formarea poporului român și a limbii române, la constituirea statului național, la luptele pentru independență și libertate națională purtate sub conducerea unor mari domnitori etc. Printre exponatele de mare valoare se află o copie a Columnei lui Traian din Roma, precum și renumitul tezaur „Cloșca cu puii de aur" (atribuit regelui vizigot Athanaric, sec. 4 d.Hr.).

MUZEUL NAȚIONAL DE ARTĂ AL ROMÂNIEI (Calea Victoriei nr. 49-53), distrus parțial în timpul evenimentelor din dec. 1989, azi refăcut, cuprinde peste 70 000 de piese aparținând artelor italiană, flamandă, olandeză, spaniolă, franceză, rusă, orientală și extrem-orientală (artă chineză, japoneză). Dintre operele artiștilor români reține atenția tablourile semnate de Ion Negulici, Constantin Daniel Rosenthal, Gheorghe Tattarescu, Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza, Camil Ressu, Corneliu Baba și mulți alții, cât și o parte din sculpturile realizate de Constantin Brâncuși, Dimitrie Paciurea, Corneliu Medrea, Ion Jalea, Ion Irimescu ș.a. Galeria universală reunește tablouri semnate de Antonello da Messina (*Fecioara cu Pruncul* și *Răstignirea*), Tintoretto (*Portretul lui Marc Antonio Barbaro* și o compoziție pe tema *Bunei Vestiri*), Lucas Cranach cel Bătrân, El Greco, Jan van Eyk, Breugel cel Tânăr, Rembrandt, Rubens, Delacroix, Renoir, Monet, Repin, Aivazovski etc.

MUZEUL COLECȚIILOR DE ARTĂ (Calea Victoriei nr. 111), inaugurat în 1978, reunește un tezaur de o inestimabilă valoare artistică cu opere semnate de valoroși artiști plastici români și străini provenite din colecțiile unor celebri și pasionați colecționari de artă, ca de pildă acelea aparținând lui Anastase Simu, George Oprescu, Krikor Zambaccian ș.a.

MUZEUL NAȚIONAL COTROCENI (str. Geniului nr. 1), fundat în 1991, ocupă partea veche a palatului edificat în 1679 de Șerban Cantacuzino (restaurat în 1893-1895 și 1977-1988), în care sunt expuse colecții de artă veche românească, arhitectură medievală, istorie și memorialistică modernă, artă decorativă europeană etc. Muzeul a primit, în 1994, distincția specială „European Museum of the Year Award" (Muzeul European al Anului) din partea Asociației de specialitate aflată sub egida Consiliului Europei.

MUZEUL DE ISTORIE ȘI ARTĂ AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI (Bd. I. C. Brătianu nr. 2) este adăpostit în Palatul Suțu, construit în stil neogotic, în 1833-1834, după planurile arhitecților vienezi Conrad Schwink și Johann Weit, cuprinzând c. 150 000 de exponate care înfățișează istoria municipiului B. din cele mai vechi timpuri și până în prezent.

MUZEUL SATULUI (șos. Kiseleff nr. 28-30), înființat în 1936 de prof. Dimitrie Gusti, după zece ani de cercetări și achiziții, și inaugurat la 17 mai 1936, este un muzeu etnografic în aer liber, extins pe 10 ha (inițial 4,5 ha), cuprinzând 272 de clădiri și gospodării țărănești din toate zonele țării (dintre care 72 sunt declarate monumente de arhitectură), și peste 80 000 de piese de artă populară.

MUZEUL NAȚIONAL GEOLOGIC (șos. Kiseleff nr. 2) expune impresionante colecții de flori de mină, mineralogie, paleontologie, zăcăminte etc.

MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ „GRIGORE ANTIPA" (șos. Kiseleff nr. 1), înființat pe baza primelor colecții din 1834, care au aparținut Colegiului „Sfântul Sava", cuprinde în prezent peste 300 000 de piese organizate pe colecții de nevertebrate, vertebrate superioare, biologie marină, paleontologie, ecologie, botanică etc. Aici se află una dintre cele mai importante colecții de fluturi din Europa (peste 130 000 de exemplare), precum și scheletul uriaș al unui mamifer (*Dinotherium gigantissimum*), înrudit cu elefantul, descoperit de savantul Gregoriu Ștefănescu, în 1890, pe teritoriul satului Mânzați (com. Alexandru Vlahuță) din jud. Vaslui.

MUZEUL MILITAR NAȚIONAL (str. Mircea Vulcănescu nr. 125-127) cuprinde colecții de istorie militară, documente, fotografii, arme, uniforme, steaguri, medalii, tehnică de luptă etc.

MUZEUL POMPIERILOR (Bd. Ferdinand nr. 33 — Piața Foișorul de Foc) este adăpostit în edificiul Foișorului de Foc (construit în 1881-1883 ca punct de observație pentru incendii) și expune documente, manuscrise, hărți, arme, machete de

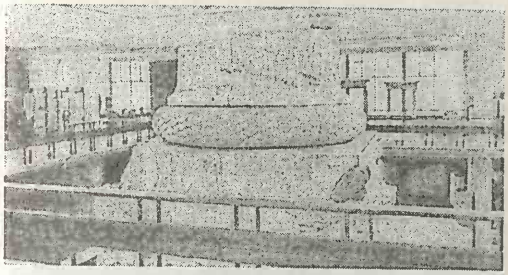

Fragment din Columna lui Traian (copie), expusă la Muzeul Național de Istorie a României

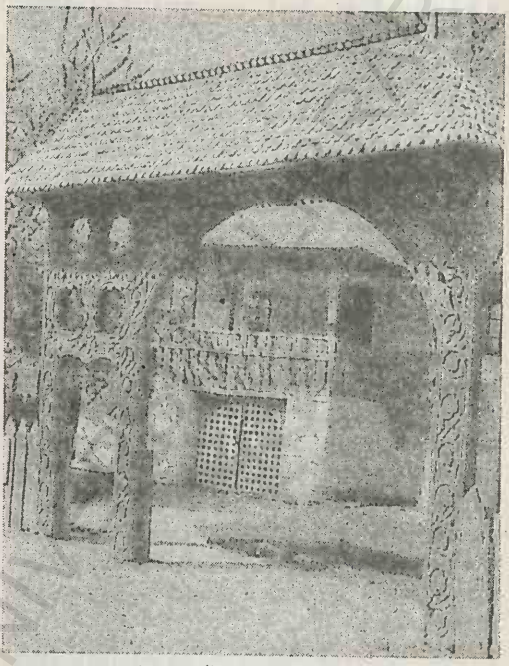

Aspect din Muzeul Satului

Muzeul Pompierilor, amenajat în Foișorul de Foc

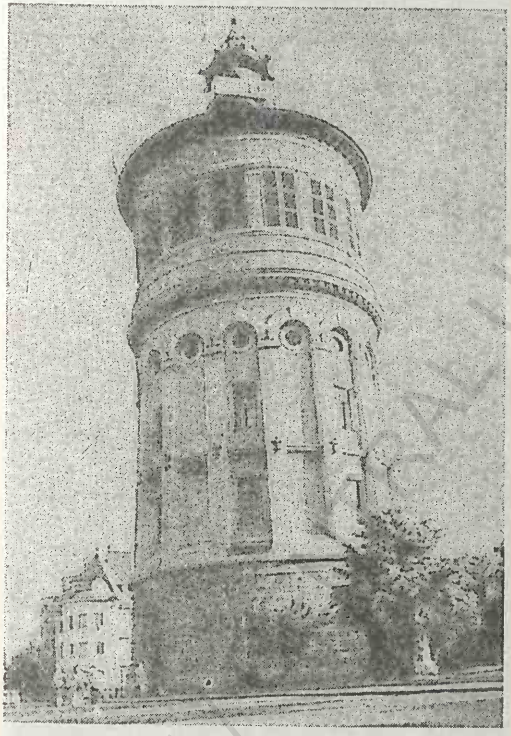

Muzeul de istorie naturală „Grigorie Antipa": Sala marilor mamifere

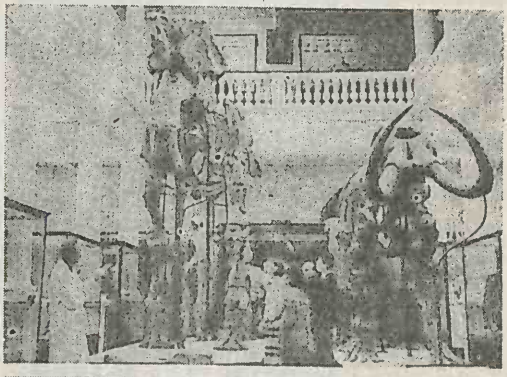

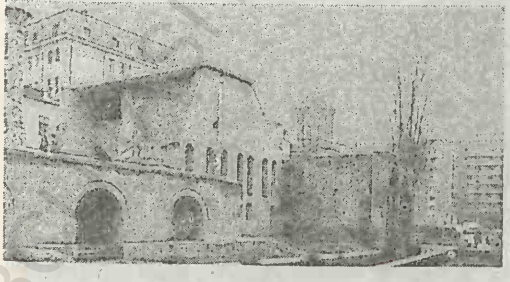

Muzeul Curtea Veche-Palatul Voievodal

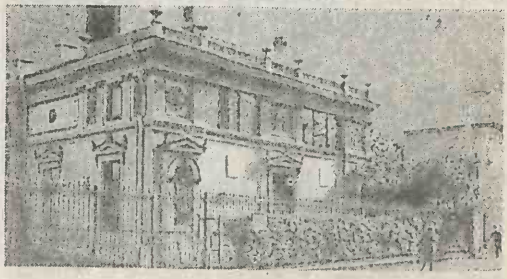

Muzeul „Theodor Aman"

utilaje ale unităților de pompieri, medalii, drapele etc.

MUZEUL CURTEA VECHE — PALATUL VOIEVODAL (str. Iuliu Maniu nr. 25-31) este un muzeu în aer liber care cuprinde ruinele primei reședințe voievodale a domnilor Țării Românești.

MUZEUL TEHNIC „PROF. ING. DIMITRIE LEONIDA" (str. Candiano Popescu nr. 2) a fost înființat în 1902 de prof. ing. D. Leonida pe baza unor achiziții de mare valoare, care ilustrează introducerea tehnicii în vechiul B. (cilindrul primei mori de cereale, care, pentru punerea în funcțiune, folosea o mașină cu aburi — Moara lui Assan, 1850 —, dinamurile Busch, folosite pentru producerea curentului electric, care trebuia să ilumineze Grădina Cișmigiu și Palatul Regal etc.). Din 1954, muzeul a fost organizat pe sectoare: istoricul mecanicii, electricitate, magnetism, industrie minieră și petrolieră, energie nucleară, telecomunicații, hidraulică, electrotehnică, transporturi terestre și aeriene etc.

MUZEUL ȚĂRANULUI ROMÂN (șos. Kiseleff nr. 3) cuprinde c. 90 000 de piese de artă populară românească (ceramică, mobilier, icoane, ouă încondeiate, bisericuță din lemn, unelte, monumente funerare etc.) și străină. Muzeul actual este continuatorul Muzeului de Antichități, înființat, în 1906, pe baza colecțiilor lui Tzigara Samurcaș, transformat în 1936 în Muzeu de Artă Națională, apoi în Muzeu de Artă Populară (1953). În perioada 1966-1990, în această clădire a funcționat Muzeul de istorie a Partidului Comunist Român, a mișcării revoluționare și democratice din România, iar din 1990 adăpostește Muzeul Țăranului Român. La 19 mai 1996, Muzeul Țăranului Român a fost declarat de către Consiliul Europei, cel mai bun muzeu european al anului.

MUZEUL CĂILOR FERATE ROMÂNE (Calea Griviței nr. 193) expune în aer liber locomotive, vagoane, iar în interior prezintă un telegraf Morse din 1869, fotografii, acte, costume de ceferiști, machete etc.

MUZEUL LITERATURII ROMÂNE (str. Fundației nr. 4) posedă valoroase colecții de manuscrise, cărți vechi, ediții princeps, cărți cu dedicații, corespondență, obiecte care au aparținut unor scriitori etc., având ca fondator și prim-director pe D. Panaitescu-Perpessicius.

MUZEUL „GEORGE ENESCU" (Calea Victoriei nr. 141), organizat în Palatul Cantacuzino-Nababul, construit în 1906 după planurile arhitectului Ion Berindei, și în care a locuit și creat după anul 1937 George Enescu, cuprinde colecții referitoare la istoria muzicii: clopoțel din Epoca bronzului, documente muzicale, partituri, manuscrise, fotografii, periodice etc.

MUZEUL TEATRULUI NAȚIONAL (Bd. Nicolae Bălcescu nr. 2-4) ilustrează prin colecțiile sale (măști, statuete, tipărituri vechi, fotografii, afișe, programe, schițe, machete de decor, costume, corespondență etc.) evoluția teatrului românesc de-a lungul timpului.

Dintre numeroasele case și muzee memoriale se remarcă:

MUZEUL „THEODOR AMAN" (str. C.A. Rosetti nr.8) este organizat în casa în care a locuit marele pictor, construită în 1869 după planurile artistului și decorată de el însuși.

MUZEUL MEMORIAL „GHEORGHE M. TATTARESCU" (str. Domnița Anastasia nr. 7) este adăpostit în casa în care a locuit celebrul pictor în perioada 1855-1894.

COLECȚIA DE ARTĂ PLASTICĂ „FREDERIC STORCK ȘI CECILIA CUȚESCU-STORCK" (str. Vasile Alecsandri nr. 16) cu lucrări semnate de renumiții sculptori.

MUZEUL „CORNEL MEDREA" (str. G-ral Budișteanu nr. 16) întemeiat pe baza lucrărilor donate de către artist (130 de sculpturi și 40 de desene).

COLECȚIA MEMORIALĂ „MARIA FILOTTI" (str. Vasile Pârvan nr. 12) expune obiecte care ilustrează viața și activitatea actriței Maria Filotti.

MUZEUL MEMORIAL „CONSTANTIN I. și CONSTANTIN C. NOTTARA" (Bd. Dacia nr. 51) cuprinde fotografii, medalii, afișe, obiecte, mobilier care au aparținut actorului C. I. Nottara și compozitorului C. C. Nottara.

Case și muzee memoriale în care au locuit și au creat personalități de frunte ale științei, culturii și artei românești: Dimitrie Gusti (str. Armindenului nr. 4), George Bacovia (str. George Bacovia nr. 56), Theodor Speranția (str. Cezar Bolliac nr. 12), Nicolae Iorga (str. Buzești nr. 36), I. L. Caragiale (str. I. L. Caragiale nr. 3), George Călinescu (str. George Călinescu nr. 29), George Oprescu (str. Dr. Clunet nr. 16), Ion Barbu (str. Carol Davila nr. 4),

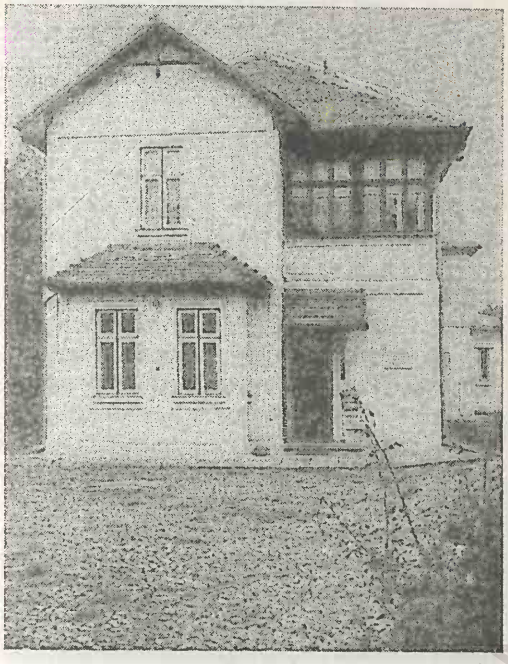

Casa memorială „Tudor Arghezi"
din strada Prelungirea Mărțișor

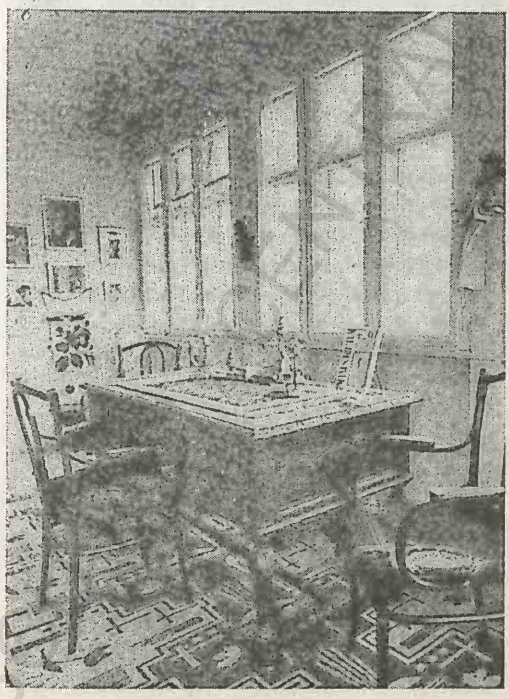

Biroul de lucru al poetului

Mihail Sadoveanu (str. Barbu Ștefănescu Delavrancea nr. 47), P. P. Carp (Calea Dorobanților nr. 72, azi Ambasada Turciei), Grigoraș Dinicu (str. Finlanda nr. 10), Dr. Gheorghe Marinescu (str. Thomás Masaryk nr. 26), Dimitrie Kiriac (str. Mircea Vulcănescu nr. 117), Dinu Lipatti (Bd. Ana Ipătescu nr. 12), Henri Coandă (Bd. Lascăr Catargiu nr. 29), Gheorghe Anghel (str. Levanticei nr. 13), Tudor Arghezi (str. Prelungirea Mărțișor nr. 37), Ștefan Luchian (str. Mendeleev nr. 25), Dr. Victor Babeș (str. Andrei Mureșan nr. 14 A), Anghel Saligny (str. Occidentului nr. 8), George Enescu (str. George Enescu nr. 2-4), Constantin Tănase (str. Puțul cu Plopi nr. 10) etc.

Dintre marile biblioteci ale municipiului B. se evidențiază Biblioteca Academiei Române (f. 1867), cu 9 397 260 vol. (1994); Biblioteca Națională (f. 1955), cu 8 580 000 vol. (1994); Biblioteca Centrală Universitară (f. 1891), al cărei sediu și o mare parte din patrimoniu au fost distruse prin incendiere în timpul evenimentelor din dec. 1989, se află în plin proces de reconstruire a clădirii și de refacere a patrimoniului, numărând, totuși 2 085 235 vol. (1994); Biblioteca municipală „Mihail Sadoveanu" (f. 1935), cu 1 724 181 vol. (1994); Biblioteca Centrală Pedagogică (f. 1880), cu 450 000 vol. (1994); Biblioteca Institutului Național de Informare și Documentare (f. 1949), cu 100 000 vol. (1994) etc.

Mijloacele de informare în masă (Mass Media) **și activitățile editoriale.** Municipiul B. este cel mai mare și mai activ centru al tipăriturilor din țară, care posedă o îndelungată tradiție. De la primul periodic din Țara Românească — „Curierul românesc" — gazetă politică, administrativă, culturală și literară, editată de Ion Heliade Rădulescu între 8 apr. 1829 și 19 apr. 1848, numărul publicațiilor a crescut mereu, ajungând în prezent, ca din cele 1 087 de titluri de ziare, reviste și alte publicații periodice, în B. să apară 195, cu orientări și apartenențe dintre cele mai variate. În B. își au sediile redacțiile celor mai mari și mai influente cotidiane din țară printre care: „Adevărul", cotidian național independent, politic și social (f. 1888, serie nouă din dec. 1989); „România liberă" (f. 1877), cotidian independent; „Evenimentul zilei" (f. 1992), cotidian independent de știri și informație, cu o ediție de dimineață și alta după-amiază; „Tineretul liber" (f. dec. 1989), cotidian național; „Curierul național" (f. 1990), coti-

dian de informație independent, serie nouă din dec. 1989, tipărit în două ediții; „Cotidianul" (f. 1991), ziar independent; „Azi" (f. 1990), cotidian al Partidului Democrat Social din România; „Dimineața" (f. 1990), cotidian independent de informație și opinie publică; „Vocea României" (f. 1993), cotidian național; „Viitorul" (f. 1861, serie nouă 1990), cotidian al Partidului Național-Liberal; „Libertatea" (f. dec. 1989), cotidian independent; „Ora" (f. 1992), ziar independent; „Viitorul românesc" (f. 1991), cotidian independent; „Ziua" (f. 1930), cotidian național, serie nouă; „Gazeta Sporturilor" (f. 1924); Româniai Magyar Szó (f. 1947), cotidian în limba maghiară; „Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien" (f. 1949 sub titlul „Neuer Weg"), cotidian în limba germană etc.

Dintre *publicațiile săptămânale* se evidențiază: „Contemporanul" (f. 1881), revistă națională de cultură, politică și știință; „Contrapunct" (f. 1990), săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor din România; „Cuvântul" (f. 1990), săptămânal de atitudine; „22" (f. 1990), publicație săptămânală editată de către Grupul pentru Dialog Social; „Expres" (f. 1990), săptămânal independent; „Expres Magazin" (f. 1990), săptămânal independent de informații, reportaje, comentarii; „Flacăra" (f. 1990), săptămânal de opinie, politic, social și cultural; „Fotbal", revistă săptămânală; „Luceafărul" (f. 1958, serie nouă 1990), săptămânal de literatură editat de Uniunea Scriitorilor din România; „Lumea azi" (f. 1963, serie nouă dec. 1989), săptămânal independent de politică externă; „Panoramic Radio-TV", publicație săptămânală cu profil cultural; „România Mare" (f. 1990), săptămânal absolut independent; „Tinerama" (f. 1990), săptămânal independent cu profil social-politic; „Totuși iubirea" (f. 1990), săptămânal independent de cultură, civilizație, eveniment și performanță; „Viitorul românesc" (f. 1990), publicație săptămânală cu profil politic etc.

Publicații bilunare și lunare: „Academica" (f. 1990), revistă bilunară de știință, cultură și artă; „Actualitatea muzicală" (f. 1990), revistă bilunară editată de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România; „Amfiteatru" (f. 1990), revistă lunară de cultură; „Atheneum" (f. 1990), revistă lunară europeană de cultură, artă, știință și învățământ; „Autoturism" (f. 1968), revistă bilunară de satiră și humor; „România pitorească" (serie nouă), revistă lunară a Automobil Clubului Român; „Cărți Noi" (serie nouă 1990), publicație lunară a Ministerului Culturii; „Femeia" (serie nouă 1990, an 48), revistă lunară a întregii familii; „Film" (f. 1990), revistă bilunară a Cineaștilor din România; „Forum" (f. 1990), revistă lunară editată de Ministerul Învățământului; „Mapamond" (f. 1990), revistă bilunară de informare generală; „Moftul român" (fondatori I. L. Caragiale și Anton Bacalbașa, serie nouă 1990), revistă lunară editată de Ministerul Turismului; „Sănătatea" (f. 1990), revistă ilustrată de informare și educație sanitară a Societății de Cruce Roșie din România; „Secolul 20" (f. 1968), revistă lunară de cultură națională și internațională editată de către Uniunea Scriitorilor din România; „Sportul ilustrat" (f. 1989), revistă lunară; „Știință și Tehnică" (f. 1948, serie nouă 1990), revistă lunară de cultută științifică și tehnică; „Realitatea evreiască", publicație a Federației Comunităților Evreiești din România (f. 1955) etc.

Rețeaua caselor editoriale s-a extins de la 18 edituri de stat în timpul regimului comunist, subordonate din punct de vedere ideologic secției de propagandă a Partidului Comunist Român, la peste 50 de edituri, multe dintre ele particulare. Printre cele mai importante edituri se numără: Editura Enciclopedică (f. 1 apr. 1968) profilată pe publicarea de enciclopedii și dicționare generale și domeniale, românești și universale, cât și a unor lucrări cu caracter monografic din diverse domenii; Editura Academiei Române (f. 1948) publică lucrări rezultate în urma cercetărilor științifice, efectuate de către institutele de cercetări și științifice precum și unele lucrări originale; Editura Științifică (f. 1948) editează lucrări originale din domeniul filosofiei, istoriei, geografiei, științei, dicționare etc.; Editura Tehnică (f. 1950) editează lucrări din diverse domenii ale tehnicii; Editura Didactică și Pedagogică (f. 1951) publică o parte din producția de manuale școlare, literatură pedagogică și matertial didactic (atlase, hărți, planșe etc.) pentru învățământul de toate gradele; Editura Meridiane (f. 1952, reprofilată în 1956) publică lucrări de artă, albume, materiale documentare, ghiduri turistice, lucrări de inițiere în domeniul artei în limba română și în limbile de circulație internațională; Editura Minerva (f. 15 dec. 1969) este profilată pe valorificarea celor mai importante opere literare româ-

nești și străine; Editura Univers (f. 1960), axată pe publicarea lucrărilor beletristice traduse din literatura universală clasică și contemporană; Editura „Mihail Eminescu" (f. 1948) editează literatură beletristică originală, clasică și contemporană, lucrări de critică și istorie literară; Editura Medicală (f. 1954) specializată în lucrări aparținând tuturor ramurilor medicinei, cât și în manuale pentru învățământul medical mediu și superior; Editura Muzicală (f. 1957) asigură publicarea lucrărilor originale și traduse din domeniul muzicii (partituri, lucrări muzicologice etc.); Editura Militară (f. 1951) editează, în principal, lucrări cu tematică militară; Editura „Ion Creangă" (f. 1969), profilată pe literatura pentru copii; Editura Kriterion (f. 15 dec. 1969) publică lucrări în limbile naționalităților conlocuitoare etc. Dintre editurile particulare, înființate în perioada 1990-1991, în marea lor majoritate profilate pe literatură beletristică națională și universală, memorialistică, literatură științifico-fantastică, filosofie etc., se remarcă editurile Humanitas, Teora, Nemira, RAO, Editura Fundației Culturale Române, Globus, Garamond, Orizonturi ș.a. Difuzarea producțiilor editoriale se face prin intermediul Societății Comerciale „Arcadia", a Centrului de Librării București și mai ales prin efortul difuzorilor particulari din B. și din întreaga țară. Cele mai mari și mai importante librării din capitală sunt: Mihail Sadoveanu (Bd-ul G-ral Magheru nr. 6), Mihail Eminescu (Bd-ul Mihail Kogălniceanu nr. 5), Dacia (Calea Victoriei nr, 41), Humanitas (Calea Victoriei nr. 101), Luceafărul (Bd-ul Unirii nr. 10), Minerva (Calea Victoriei nr. 126), Academiei (Calea Victoriei nr. 12), Societatea particulară „Noi" (Bd-ul Nicolae Bălcescu — sala Dalles), Univers (Calea Moșilor 62-28) ș.a. Totodată, la B. a avut loc, în iun. 1992, prima ediție a Târgului Internațional de carte ce se va organiza ulterior o dată la doi ani — manifestare amplă în acest domeniu, cu participarea nenumăratelor edituri din mai multe țări de pe toate continentele.

Societatea Națională de Radiodifuziune, în proprietate publică, cu sediul în str. G-ral Berthelot nr. 62-64, și-a inaugurat prima emisiune pe calea undelor la 1 nov. 1928, ajungând să difuzeze în prezent, prin intermediul mai multor posturi, programe variate (actualități, sociale, economice, literare și de artă, învățământ, educație, știință, teatru, muzică, varietăți, sport, publicitate etc.) care însumează c. 68 000 de ore-program anual, din care c. 4 200 ore-program în limbile minorităților naționale, c. 12 600 ore-program în limbile de circulație internațională și restul în limba română. Pe timpul verii, Societatea Națională de Radiodifuziune are la Mamaia, pe litoralul Mării Negre, un post — „Radio-vacanța" — care emite programe de divertisment în cinci limbi (română, engleză, franceză, germană, rusă), în perioada mai-octombrie, pentru toate stațiunile litoralului românesc, în folosul tuturor turiștilor aflați la odihnă și tratament. După 1989, s-au înființat mai multe posturi particulare de radio-emisie, printre care: Radio Contact, Radio Delta, Pro F.M., Uniplus, Tinerama, Romantic ș.a.

Televiziunea română, în proprietate publică, cu sediul în Calea Dorobanților nr. 191, a intrat în funcțiune cu prima stație de emisie în 1956 (TV 1), iar în 1959 cu programul 2 (TV 2), la început cu programe alb/negru, iar din 1984 cu programe color. În a doua jumătate a anilor '80, sub pretextul crizei de energie, Ceaușescu a suprimat programul 2 al Televiziunii, iar programul 1 ajunsese să emită doar două ore pe zi (între orele 20 și 22). După Revoluția din dec. 1989, programul 2 al Televiziunii române și-a reluat emisia la 12 febr. 1990, iar TV 1 și-a extins timpul de emisie la c. 20 de ore pe zi. În cadrul posturilor naționale de emisie ale Televiziunii române sunt prevăzute, săptămânal, câteva ore destinate minorităților de alte etnii (maghiară — prima emisiune în limba maghiară a fost difuzată la 23 nov. 1969, germană, țigănească, aromână etc.). Totodată, după 1989 au luat ființă mai multe posturi de televiziune particulare printre care SOTI (post independent, înființat în dec. 1991 și autodesființat în 1994), Sigma (1991), Canalul 31 (inaugurat la 16 iun. 1993), Antena 1 (f. 1993), Canalul Tele 7 abc (f. 1994), Canal 38, PRO TV (inaugurat la 1 dec. 1995) și sunt preluate și transmise în direct emisiuni ale unor posturi străine de televiziune, precum CNN, TV 5, TV Espagña ș.a. În B. sunt opt stații TV și s-a extins rețeaua de televiziune prin cablu.

Ocrotirea sănătății. Primii medici își fac apariția în B. în sec. 15 pe lângă curțile domnești și boierești, iar primele măsuri sanitare care s-au luat pe teritoriul orașului apar consemnate în unele pravile din 1652, în timpul domniei lui Matei Basarab. Sf. sec. 17 este marcat de construcția la B., între 1695 și 1709, a primului așezământ spitalicesc — Spitalul

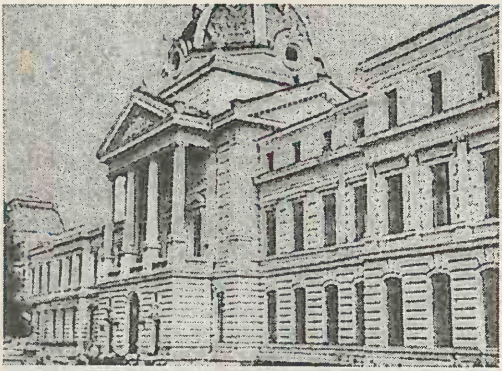

Spitalul Colţea

Spitalul Brâncovenesc (înainte de demolare)

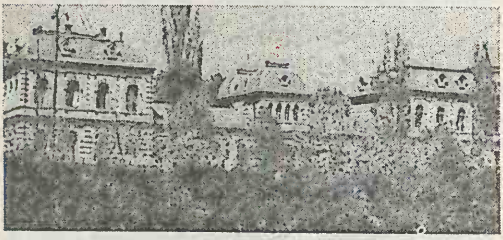

Colţea, urmat, în 1735, de Spitalul „Sfântul Pantelimon", apoi de Spitalul „Sfânta Vineri" (1763), devenit ulterior azil de bătrâni, Spitalul „Sfântul Haralambie" ş.a. În 1800 a fost înfiinţată prima farmacie din B., iar în 1804 primul lazaret (spital izolat) pentru ciumaţi (în 1811-1813 a fost transformat în Spitalul Filantropia), la 2/14 febr. 1831 a fost întemeiată Eforia Spitalelor din B., iar în 1838 a fost construit Spitalul Brâncovenesc (demolat în 1984 o dată cu distrugerea centrului istoric al Capitalei). Cel mai însemnat eveniment în evoluţia şi dezvoltarea instituţiilor sanitare îl constituie, însă, organizarea serviciului sanitar militar şi ocrotirea sănătăţii publice, realizate de medicul Carol Davila (în 1852), care, împreună cu N. Kretzulescu, a pus şi bazele învăţământului medical în Ţara Românească prin înfiinţarea la B. (la 2/14 ian. 1853) a Şcolii de mică chirurgie din cadrul spitalului Filantropia. Carol Davila (1832-1884) a fost şi animatorul şi fondatorul unor societăţi şi reviste ştiinţifice, printre care Societatea medicală (1857), Societatea naţională de Cruce Roşie a României (4/16 iun. 1876), „Gazeta medicală" (1865). În 1864 a fost dat în folosinţă spitalul Colentina, a cărui construcţie a fost începută în 1858 de epitropia spitalului „Sfântul Pantelimon", iar la 11 mai 1886 a fost înfiinţat spitalul de copii „Grigore Alexandrescu", unul dintre cele mai vechi spitale de acest fel din Europa. În 1867 a fost emis un decret de înfiinţare a Facultăţii de Medicină din B., de pe băncile căreia vor ieşi ulterior numeroşi savanţi de talie europeană şi mondială, care vor activa neobosit pentru menţinerea sănătăţii publice. Printre aceştia se evidenţiază Victor Babeş (1854-1926), Thoma Ionescu (1860-1926), Gheorghe Marinescu (1863-1938), Ion Cantacuzino (1908-1975), Constantin Parhon (1874-1969) ş.a. După cel de-al doilea război mondial, asistenţa medico-sanitară din Capitală a cunoscut o permanentă creştere, atât prin sporirea numărului de medici (9 630 medici şi 1 311 medici stomatologi, la sf. anului 1994), cât şi a numărului de paturi în spitale (23 120 paturi, la 1 ian. 1995), de policlinici, dispensare, farmacii etc. În 1995, în arealul municipiului B. îşi desfăşurau activitatea 55 de spitale 454 policlinici, două preventorii, 47 de creşe, patru leagăne pentru copii, 411 farmacii (din care 297 sunt private) etc. Cele mai importante spitale din B. sunt: Spitalul clinic „Colţea" (1695-1709), Spitalul „Sfântul Pantelimon" (fost 23 August), datând din 1735 (posedă o clădire nouă), Spitalul clinic „Colentina" (1858-1864), azi „Nicolae Gh. Lupu", Spitalul clinic „Fundeni" (dat în folosinţă în 1959), Spitalul clinic „Panduri" (1946), Spitalul „Alexandru Sahia" (1924-1928), Spitalul clinic „Bucur" (1936-1938), Spitalul de boli infecţioase „Victor Babeş" (1955-1958), Spitalul de boli contagioase „Colentina" (1953), Spitalul clinic „Gheorghe Marinescu" (1912), Spitalul clinic de Stomatologie (1949), Spitalul clinic de Oftalmologie (1945), Spitalul TBC Filaret (1904), Spitalul municipal — din 1994 — Spitalul Universitar Bucureşti, Spitalul clinic de Urgenţă, Spitalul „Elias" (1956), Spitalul de copii „Grigore Alexandrescu", Spitalul „Sfântul Ioan" (Vitan-Bârzeşti), Spitalul „Budimex" ş.a.

Viaţa religioasă. Începutul procesului de creştinare a poporului român datează din a doua jumătate a sec. 1 d.Hr., când, pe pământul Scythiei Minor (Dobrogea de astăzi) a predicat Sfântul Apostol Andrei — unul dintre cei 12 Apostoli, fratele Sfântului Apostol Petru. În sec. 2 d.Hr., creştinismul cuprinsese întreg teritoriul actual al României, fapt atestat de numeroasele mărturii arheologice, el manifestându-se de-a lungul secolelor printr-o puternică viaţă bisericească, cu lăcaşuri de

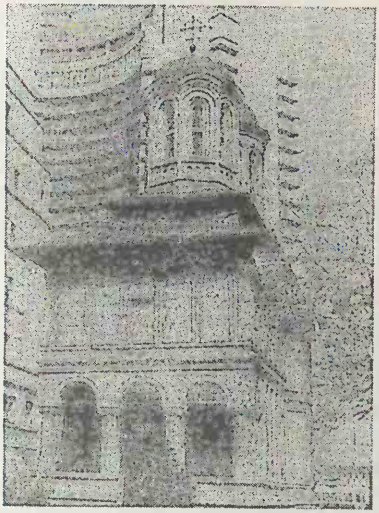

Biserica „Ienei"

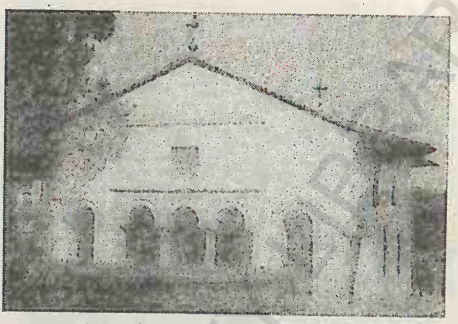

Biserica „Sfântul Spiridon"-Vechi (înainte de demolare))

Biserica „Sfântul Spiridon"-Vechi (după reclădire)

rugăciune și obiecte de cult, cu episcopi, preoți, călugări și numeroși credincioși. În prezent, în România există 14 culte religioase recunoscute oficial. Biserica Ortodoxă Română dispune de 12 500 lăcașuri de cult, în care slujesc c. 11 000 de preoți, peste 200 de mânăstiri și schituri (peste 50 dintre acestea au fost reînființate după Revoluția din dec. 1989), cu c. 4 000 de monahi și numără 19 802 389 credincioși (86,81% din totalul populației României). Biserica Ortodoxă Română este condusă de un patriarh, care își are sediul în B. La 25 febr. 1925, Scaunul Arhiepiscopal și Mitropolitan al Ungro-Vlahiei a fost ridicat la rangul de Scaun Patriarhal, iar Miron Cristea, în calitatea sa de Primat al României, a devenit primul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. În prezent, Biserica Ortodoxă Română, este condusă de către Prea Fericitul Teoctist (n. 5 feb. 1915), al cincilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, cu sediul în Palatul Patriarhal de pe Dealul Mitropoliei din B. — construcție care datează de la sf. sec. 17, cu adăugiri și refaceri din a doua jumătate a sec. 19.

Municipiul B. este orașul cu cele mai multe biserici din România. În 1739, aici erau consemnate 300 de biserici, în 1793 existau 360 de biserici, iar în prezent sunt 230 de biserici, dintre care 74 sunt declarate monumente istorice. În perioada comunistă, mai ales în timpul dictaturii lui Nicolae Ceaușescu (după 1965), și în mod deosebit după anul 1984 (când din ordinul acestuia a fost demolată c. 1/3 din zona centrală, istorică) au fost dărâmate 20 de biserici, aflate în diferite zone ale Capitalei, multe dintre ele monumente istorice, și au fost translate 6 biserici (mutate din loc pe rulmenți, la câteva zeci de metri de locul inițial).

Bisericile demolate în perioada 1977-1987:

1. *Biserica „Ienei"* (sau „Ianei"), cu hramul „Sfântul Nicolae" (vizavi de hotelul Intercontinental, pe locul actualului restaurant „Dunărea"), construită în 1724 pe locul unei biserici din lemn din 1683 (numită biserica Ienei după numele jupânesei Iana, care o ctitorise) a fost demolată în 1977.

2. *Biserica „Olteni"*, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1721 a protopopului Nicolae al Bucureștilor și a lui Costache Vătaful, demolată în 1985.

3. *Biserica „Sfânta Vineri"-Herasca*, cu hramul „Cuvioasa Parascheva", ctitorie din anul 1645 a jupânului Nicolae Aga și a soției sale Ioana, reparată în 1839 și demolată la 17 iun. 1987.

4. *Biserica „Sfântul Spiridon"-Vechi*, cu hramul „Sfântul Spiridon" (Piața Națiunilor Unite, pe malul

drept al Dâmboviței), pomenită într-un document din 1680 în vremea lui Șerban Cantacuzino, și refăcută în întregime în 1746-1748 prin strădania Patriarhului Silvestru al Antiohiei cu banii lui Constantin Mavrocordat. Demolată în 1987. Pe locul ei a fost reclădită o nouă biserică (1991-1994, sfințită la 26 oct. 1996) păstrându-i-se arhitecura anterioară.

5. *Biserica fostei Mânăstiri Cotroceni*, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită în mijlocul unei păduri de pe Dealul Cotroceni în perioada 26 mai 1679 – mai 1680 din inițiativa și pe cheltuiala lui Șerban Cantacuzino, domn al Țării Românești între 1678 și 1688, și menționată mai târziu în diferite hrisoave și note de călătorie ale unor călători străini care au vizitat-o (epigrafistul englez Edmund Chisthull, apr. 1702, italianul Domenico Sestini, 1780 ș.a.). Biserica a fost pictată inițial de Pârvu Mutu, iar în 1806 picturile murale au fost refăcute. De-a lungul existenței sale, biserica a suferit multe stricăciuni de pe urma cutremurelor (8 mai 1738, 14 oct. 1802, 23 ian. 1838), a incendiilor (1718 ș.a.), a răscoalelor și războaielor, dar de fiecare dată a fost refăcută. Clădirile Mânăstirii Cotroceni au servit adeseori, pe timpul verii, drept reședință a domnilor Țării Românești, de la Șerban Cantacuzino și până la Alexandru Ioan Cuza și regele Carol I. Vechile case domnești, devenite la sf. sec. 19 reședință regală secundară, au fost demolate în 1893, împreună cu unele anexe mânăstirești, pe locul lor construindu-se actualul palat, după planurile arhitectului francez Paul Gotterau. După cutremurul din 10 nov. 1940, biserica a fost consolidată și renovată de Comisiunea Monumentelor Istorice, iar în 1984 a fost demolată. În pronausul acestei biserici se găseau mormintele lui Șerban Cantacuzino († 29 oct. 1688), Matei Cantacuzino († dec. 1685), spătarul Iordache Cantacuzino († 1692), Radu Cantacuzino († 25 febr. 1715) și principelui Mircea († 1912), fiul regelui Ferdinand.

6. *Biserica „Izvorul Tămăduirii"*-Uranus, construită în 1797 și demolată în 1984.

7. *Mânăstirea Văcărești*, situată pe o colină de lângă Piața Sudului, înainte de a pătrunde în cartierul Berceni, extinsă pe o supr. de c. 3 ha, a fost construită (biserica mânăstirii, turnul-clopotniță, flancat de două cuhnii, stăreția, chiliile și casa domnească) din inițiativa și prin grija domnului Nicolae Mavrocordat, între anii 1716 și 1724. Biserica Mânăstirii Văcărești, cu hramul „Sfânta Treime", valoros ansamblu arhitectonic în stil brâncovenesc, a fost sfințită la 24 sept. 1724, cu picturi originare interioare, de mare valoare artistică. Picturile interioare au fost refăcute în 1845-1856. În pronaosul bisericii a fost înmormântat Nicolae Mavrocordat, răpus de ciumă la 3 sept. 1730. În cadrul complexului mânăstiresc au funcționat în trecut o școală în limba greacă, o tipografie și o bibliotecă. De la mijlocul sec. 19, întreg ansamblul monahal a avut diferite destinații, inclusiv aceea de penitenciar (în anii comunismului), sfârșind, în 1986, prin prăbușirea lui sub mânia buldozerelor lui Nicolae Ceaușescu.

Celelalte 13 biserici demolate între 1984 și 1987 sunt: Biserica „Albă"-Postăvari, Biserica „Bradu-Staicu", Biserica „Buna Vestire"-Rahova, Biserica „Gherghiceanu", Biserica „Sfântul Nicolae"-Sârbi, Biserica „Sfântul Nicolae"-Jitnița, Biserica „Spirea"-Veche, Biserica „Sfânta Treime"-Dudești, bisericile Crângași I și Crângași II, Biserica „Doamna Oltea", Biserica „Dimieni", Biserica Buda-Sat.

Biserici mutate (translate) din locul lor la câteva zeci de metri depărtare (în perioada 1983-1987), dar salvate în acest fel de la demolare:

1. *Schitul Maicilor*, datând din 1726-1727, ctitorie a monahei de origine rusă, Tatiana Hagi Dina, declarat monument istoric și de arhitectură.

2. *Biserica fostei Mânăstiri „Mihai Vodă"*, cu hramul „Sfântul Nicolae", este ctitoria din 1591-1594 a voievodului Mihai Viteazul, zidită pe locul unei biserici mai vechi care fusese construită în 1564-1568 prin strădania jupânesei Caplea. Biserica „Mihai Vodă" a fost afectată de incendiul din 1761 (a fost distrus acoperișul) și de câteva cutremure ulterioare, astfel că, la sf. sec. 18, complexul monahal se afla în paragină. La cutremurul din 14 oct. 1802, au căzut turlele, s-au stricat bolțile și au crăpat pereții, iar incendiul din 28 aug. 1804 a provocat noi avarii. Reparată imediat, i se adaugă un pridvor sprijinit pe stâlpi din lemn. Renovată și repictată la interior în perioada 1827-1837. Afectată puternic de cutremurul din 23 ian. 1838 (turlele și acoperișul s-au prăbușit), biserica a suferit reparații începând cu luna iun. 1838. În anii 1928-1935, biserica a fost restaurată de Comisiunea Monumentelor Istorice, sub îndrumarea arhitectului Emil

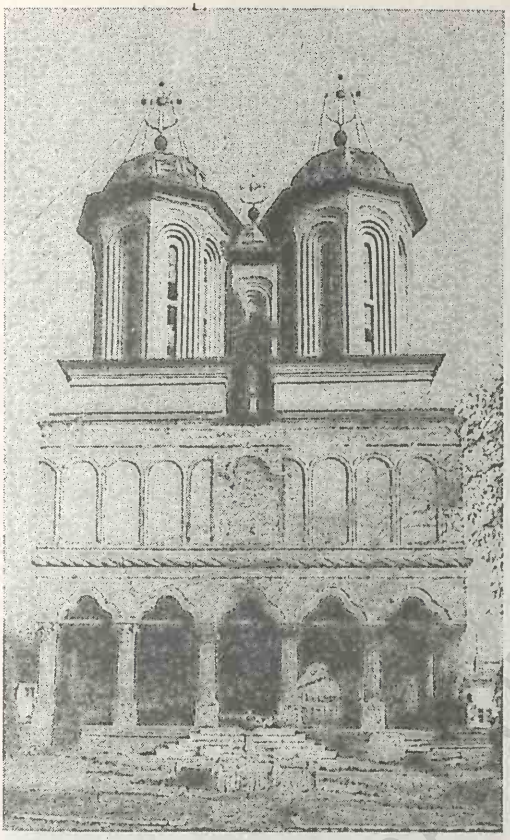

Biserica „Sfânta Treime", a fostei Mânăstiri Văcărești

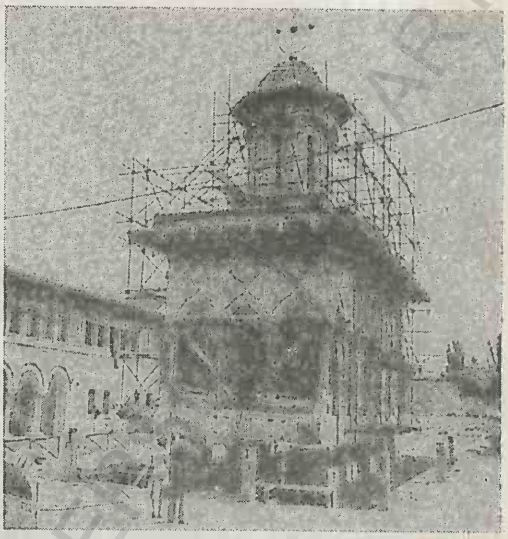

Operațiunea de mutare a bisericii „Schitul Maicilor" (iul. 1984)

Biserica „Mihai Vodă", cu hramul „Sfântul Nicolae" (înainte de strămutare, dreapta și pe noul loc de amplasare, stânga)

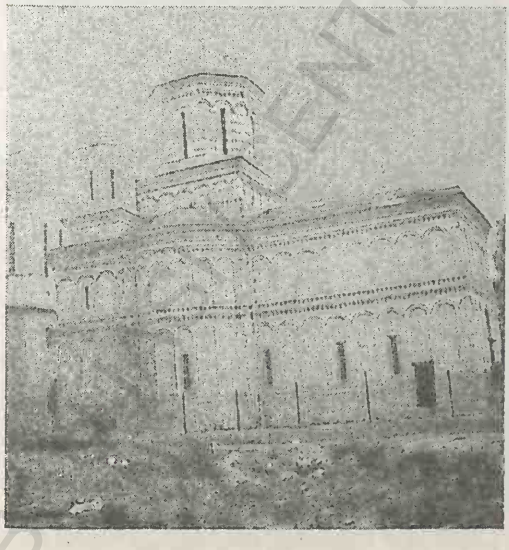

Biserica „Olari“,
cu hramul „Adormirea Maicii Domnului“

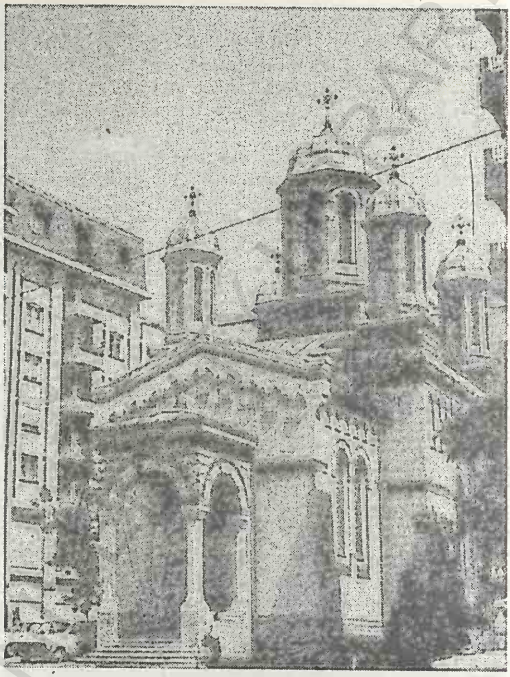

Biserica „Sfântul Ioan“-Nou

Biserica „Sfântul Ilie Tesviteanul“-Rahova

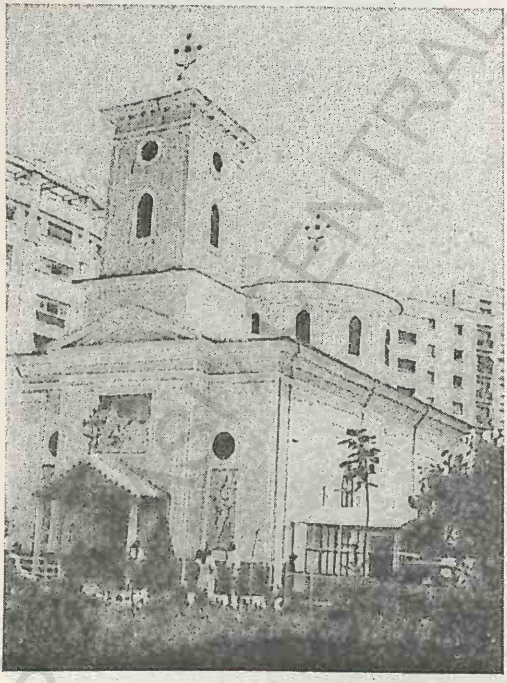

Biserica „Sfântul Gheorghe“-Capra

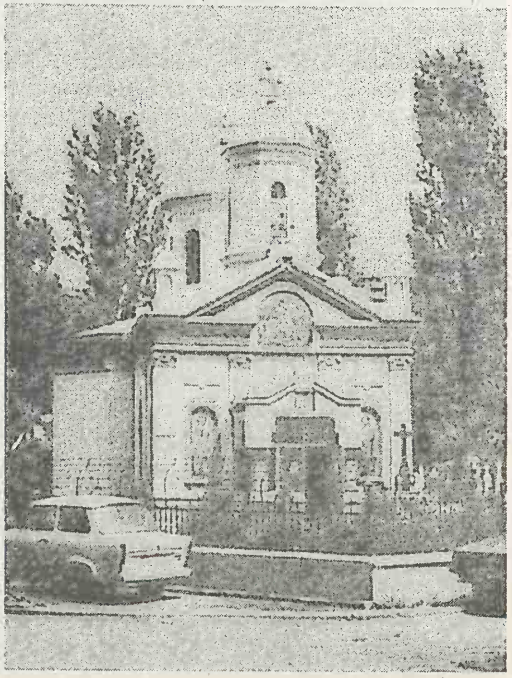

Costescu, și repictată de Costin Petrescu, redându-i-se înfățișarea inițială. La exterior, biserica are fațadele împărțite, de un brâu median, în două registre asemănătoare celor de la biserica Mânăstirii Dealu de lângă Târgoviște. Biserica a fost mutată de pe Dealul „Mihai Vodă", în vara-toamna anului 1985, fiind deplasată la poalele dealului pe o distanță de 500 m de locul inițial. Declarată monument istoric și de arhitectură.

3. *Biserica „Olari"*, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1758 a vistiernicului Dumitrașcu Racoviță.

4. *Biserica „Sfântul Ioan"-Nou*, situată pe Bd. I. C. Brătianu, colț cu Bd. Regina Maria (fost Bd. G. Coșbuc), în zona Pieții Unirii, vizavi de magazinul Unirea, datează de la începutul sec. 18, când Constantin Brâncoveanu i-a adăugat o turlă și tinda și a dispus zugrăvirea bisericii. Inițial, biserica a avut hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", iar apoi i s-a atribuit diferite nume: „Biserica dinspre Doamna", „Biserica de Sus" (spre a o deosebi de „Biserica de Jos", cu hramul „Buna Vestire"), „Sfântul Ioan cel Nou" din Podul Beilicului, „Sfântul Ioan" al Pârgoreanului, „Sfântul Ioan" Gura Vieții. Biserica actuală a fost construită în 1766, pe locul celei vechi prin osârdia lui Ioniță Croitorul. Afectată grav de incendiul din 23-24 mart. 1847, biserica a fost refăcută prin grija lui Iordache, staroste de boiangii. Biserica a cunoscut ample lucrări de restaurare în 1930-1940, după planurile arhitectului S. Becu, în timpul Patriarhului Miron Cristea și termiate în vremea Patriarhului Nicodim Munteanu. Pictura a fost reînnoită după această restaurare, fiind executată în frescă de pictorul L. Keher. Biserica posedă cinci vitralii executate în 1968 de pictorul Traian Pârvu. Picturile murale au fost spălate în 1970 de Olga Greceanu. Afectată de cutremurul din 4 mart. 1977, biserica a fost reparată în 1977-1978 din fondurile Patriarhiei Române. Din 30 mai 1986 și până în toamna aceluiași an au fost executate lucrările de translație a bisericii pe o distanță de 23 m și pe o pantă de 2,8°, după care s-a efectuat restaurarea acesteia. Biserica este declarată monument istoric.

5. *Biserica „Sfântul Ilie Tesvitcanul"*-Rahova, situată la poalele Dealului Mitropoliei, a fost zidită în 1828 pe locul unei biserici din lemn ce data din 1706. Strămutată de pe locul ei inițial în anii 1983-1984, a fost restaurată în parioada 1991-1996 și resfințită la 20 iul. 1996 de Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

6. *Biserica „Sfântul Gheorghe"*-Capra, situată pe șos. Pantelimon nr. 131, colț cu str. Fântânica nr. 2, a fost zidită în 1877 (sfințită în sept. același an) prin osârdia și pe cheltuiala lui Costache Dutulescu (zis Capra), a soției sale Eufrosina și a 151 de enoriași. Restaurată în 1924, biserica a fost resfințită la 6 nov. 1977, cu ocazia comemorării centenarului. Între 16 oct. 1985 și 20 apr. 1986, biserica a fost supusă unor moderne lucrări de translație pe actualul plasament, fiind deplasată de la locul inițial cu 89,20 m spre N, sub îndrumarea inginerilor Eugen Iordăchescu și George Mija și reparată între 1986 și 1988. Biserica posedă patru vitralii executate în 1982 (cu imagini ale Intrării Maicii Domnului în Biserică, ale Sfintei Parascheva ș.a.) și frumoase picturi murale executate în frescă de pictorii bisericești Mihai Bogdan Mociulschi și Radu Mărculescu în anii 1988-1990. Dintre picturi se remarcă tabloul votiv al familiei Dutulescu-Capra, precum și chipul Prea Fericitului Teoctist (Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române). Ca un amănunt aparte, pe peretele din stânga pronaosului este pictat steagul României (roșu, galben, albastru), ținut în mâini de doi îngeri, deasupra căruia este scris 22 dec. 1989. Evident că, pictarea bisericii fiind surprinsă de Revoluția din 16-22 dec. 1989, prin care a fost înlăturat regimul comunist, cei doi pictori au imortalizat Drapelul României, cu stema comunistă decupată de pe culoarea galbenă (deci cu o gaură la mijloc), adăugând în locul stemei palma unei mâini cu două degete ridicate în formă de V (semnul victoriei) — drapel devenit simbol al Revoluției române din 1989, purtat sau arborat în acele zile ale lunii Decembrie.

7. *Biserica „Cuibul cu Barză"*, cu hramul „Sfântul Ștefan", situată pe calea Știrbei Vodă nr. 99 bis, în apropiere de Piața Virgiliu, a fost construită în 1760, prin strădania clucerului Dona și a soției sale, Zamfira, pe locul unei biserici mai vechi. Reparată în 1853, renovată și zugrăvită în 1877, sub îngrijirea arhitectului T. Dobrescu. În 1898 a suferit reparații capitale și a fost pictată de preotul Vasile Damian. Până în 1853, biserica a fost acoperită cu șindrilă, unde o pereche de berze își făcuseră de mult timp un cuib, fapt pentru care locuitorii acestei mahalale i-au atribuit numele de

biserica „Cuibul de Barză". Declarată monument istoric.

Principalele edificii religioase din București (existente în 1996):

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" → *Biserica „Dichiu-Tirchilești"*.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" → *Biserica „Kretzulescu"*.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" → *Biserica „Pitar Moș"*.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" → *Biserica „Răzvan"*.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" → *Biserica „Silvestru"*.

Biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Flămânda (1782).

Biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Icoanei a fost construită în anii 1745-1750, prin grija monahului Panait Băbeanu, pe locul unui schit din lemn ce data din 1681-1682 (în naosul bisericii exista o icoană cu chipul Maicii Domnului, lucrată și ferecată în argint de Filip Nicolau în 1682 — icoană de la care a derivat numele de Biserica Icoanei). Zidită în 1745-1750, refăcută în 1784-1786 și pictată în frescă la interior, biserica a suferit mari stricăciuni cauzate de cutremurul din 1838, dar a fost refăcută și pictată în același an. În 1873, biserica a fost restaurată după planurile arhitectului Alexandru Orăscu, iar în 1889, prin grija lui Mihai Băbeanu, a fost supusă unor ample lucrări de restaurare (de la fundație). Atunci i s-a adăugat exonartexul, iar frescele au fost acoperite cu picturi în ulei, executate de Gheorghe Tattarescu. Actuala biserică a fost consolidată după cutremurul din 10 nov. 1940; a mai fost restaurată în anii 1965, 1977 și 1989. Declarată monument istoric.

Biserica Albă, cu hramul „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1827 a preotului Dârvaș, are fațadele zugrăvite în alb (de unde și denumirea de Biserica Albă) și pereții interiori cu picturi realizate de Gheorghe Tattarescu; se află pe Calea Victoriei, vizavi de hotelul „București".

Biserica Amzei, cu hramul „Sfântul Nicolae", situată pe str. G-ral Christian Tell, colț cu str. Biserica Amzei, în apropiere de Piața Amzei, a fost construită în perioada 1898-1901 (sfințită la 21 oct. 1901) după planurile arhitectului Alexandru Săvulescu, prin strădania preotului Ilie Teodorescu. Biserica actuală a fost ridicată pe locul uneia mai vechi clădită, în 1810, prin grija lui Amza Năescu, cu banii unchiului său, polcovnicul (colonelul) Nicolae Dărăscu, lăsați prin testament în 1807 pentru acest unic scop. Biserica de azi este o clădire monumentală, în stil neobizantin având multe ornamente din piatră și cărămidă. În interior, pardoseala este realizată din mozaic policrom, iar pictura murală, originară, a fost executată în stil neobizantin, de Umberto Marchetti. Cele două strane arhierești, amvonul și tâmpla (catapeteasma) au fost executate de sculptorul Gheorghe Babic.

Biserica „Antim" → *Mânăstirea „Antim"*.

Biserica Armenească, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", situată pe Bd. Carol I, este o construcție impunătoare, realizată după planurile arhitectului D. Maimarolu între 24 iul. 1911 și 1915 (sfințită la 6 sept. 1915). Primul lăcaș de rugăciune al armenilor din B. a fost ridicat în perioada 1581-1629 și a persistat până în 1685. Pe locul bisericii actuale a existat o altă biserică, clădită, în 1743, din inițiativa domnului Mihai Racoviță (prin hrisovul semnat de el la 16 febr. 1743), pe cheltuiala unui armean notabil din Istanbul, pe nume Harutiun amira Hovvian. Distrusă de un incendiu în 1781, biserica a fost refăcută din temelii, în timpul celei de-a doua domnii a lui Alexandru Ipsilanti (1796-1797), cu sprijinul urmașilor lui Hovvian. În curtea bisericii de azi se află bustul generalului armean Andronic (1865-1927) — erou național —, realizat în bronz de H. Toroșian și amplasat pe un soclu înalt din piatră.

Biserica Batiștei, cu dublu hram „Sfânta Ana și Sfânta Parascheva", situată pe str. G-ral Praporgescu, colț cu str. Batiștei, a fost construită prima dată din lemn, în 1632-1634, de meseriașii din această mahala și refăcută, tot din lemn, după incendiul din 1694. Reconstruită în 1726-1727 și mistuită de un incendiu în 1739, a fost refăcută cu ajutorul domnului Constantin Mavrocordat, în 1740-1741. În 1763-1764, vechea biseircă a fost înlocuită cu actuala construcție, clădită din zid prin strădania vătafului Manciu. Tot atunci a fost executată pictura murală în frescă. Tâmpla din zid a fost distrusă de cutremurul din 23 ian. 1838, fiind înlocuită (în 1850) cu una din lemn. Biserica a suferit reparații capitale în 1883-1884, sub îngrijirea preotului Mina Bungețianu, căpătând strălucirea inițială. În 1940, pictura a fost restaurată, iar în 1995-1996 au fost executate lucrări de con-

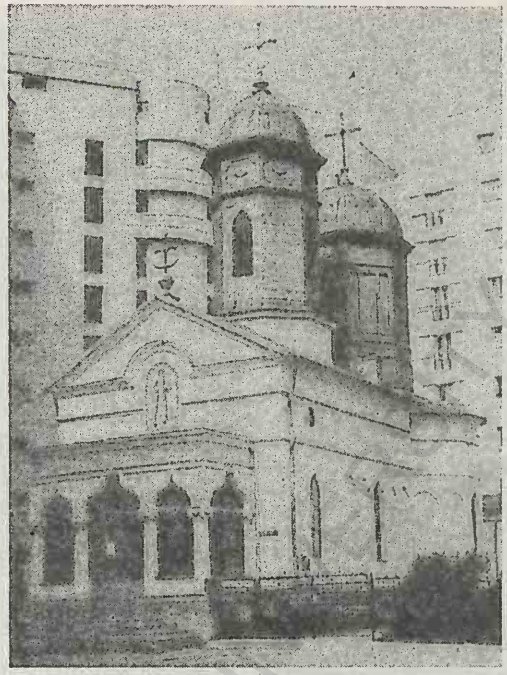

Biserica „Cuibul cu Barză", cu hramul „Sfântul Ştefan"

Biserica Albă, cu hramul „Sfântul Nicolae"

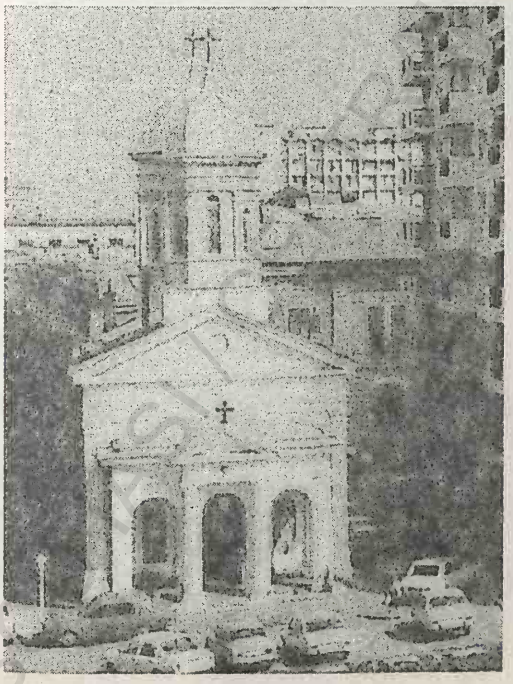

Biserica Batiştei, cu dublul hram – „Sfânta Ana şi Sfânta Parascheva""

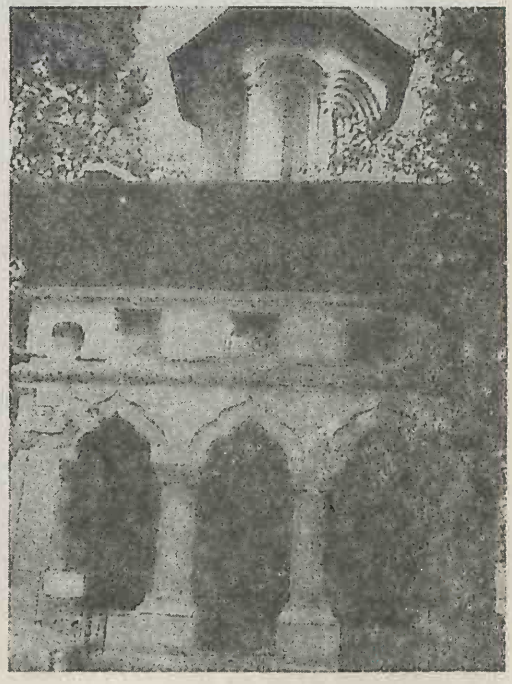

Biserica „Bucur", cu hramul „Sfinții Atanasie și Chiril"

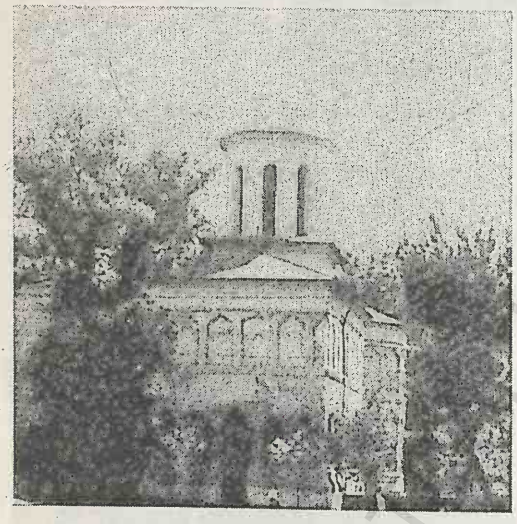

Biserica „Colțea", cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi"

Biserica „Curtea Veche", cu hramul „Buna Vestire"

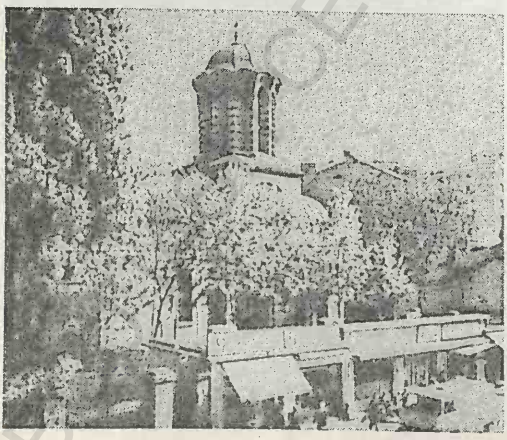

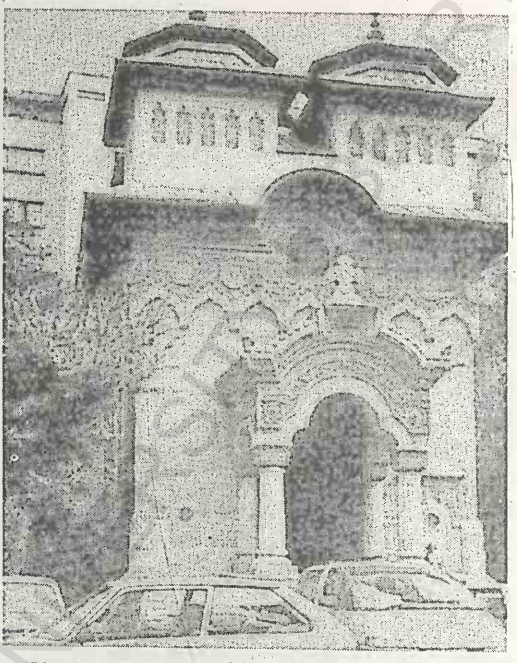

Biserica „Boteanu", cu hramul „Sfântul Gheorghe"

Biserica „Caşin",
cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"

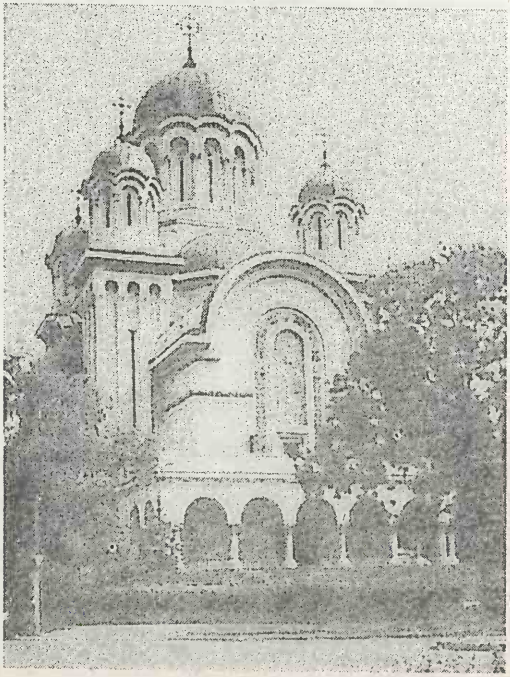

solidare a bisericii și de spălare a picturii. Declarată monument istoric. În curtea bisericii se află un stejar care a depășit 200 de ani de existență, declarat monument al naturii.

Biserica Bărăția, aparținând cultului romano-catolic, cu un turn de poartă, a fost construită în anul 1700 (pe locul unei biserici franciscane) prin strădania lui Ștefan Cantacuzino.

Biserica „Boteanu", cu hramul „Sfântul Gheorghe", situată pe str. Boteanu, în spatele magazinului „Unic" și vizavi de grădina de vară a hotelului Lido, a fost construită în 1900 pe locul unei biserici mai vechi ce data din 1760.

Biserica „Bucur", cu hramul „Sfinții Atanasie și Chiril", situată pe o colină de pe malul drept al Dâmboviței, a fost construită în prima jumătate a sec. 18 ca paraclis sau capelă a cimitirului Mânăstirii Radu Vodă, pe locul unei vechi bisericuțe din lemn atribuită legendarului cioban Bucur — care, conform tradiției, ar fi întemeiat așezarea B. Biserica, de dimensiuni modeste (9 m lungime și 5 m lățime), apare consemnată pe o hartă a B. datând din 1844-1846. Are fațadele drepte, împodobite cu arcaturi polilobate, turla sub forma unei ciuperci, și un pridvor cu aspect de prispă țărănească.

Biserica Bulgară, cu hramul „Sfântul Ilie", situată pe str. Doamnei nr. 18, a fost zidită în 1725 prin strădania clucerului Radu Colțea. Reclădită în 1841 de Lazăr Kalenderoğlu și renovată în 1954 prin grija Patriarhului Iustinian, când picturile au fost spălate de Nicolae Stoica. Biserica a fost resfințită (după ultima renovare) la 26 oct. 1954 de către Patriarhul Iustinian împreună cu Patriarhul Kiril al Bulgariei.

Biserica „Cașin" (sau *Parcul Domeniilor*), cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", situată într-o mică piațetă, la intersecția Bd. Mărăști cu str. Cașin, în apropiere de Arcul de Triumf, vizavi de Stadionul Tineretului, a fost construită în 1937 după planurile arhitectului Dumitru Ionescu Berechet, prin strădania inginerului Liviu Ciulley, și desăvârșită, treptat, în anii care au urmat. Este un monument de arhitectură, cu cinci turle, coloane din marmură, arcade din piatră la pridvor. Icoana hramului, de pe fațada principală de deasupra intrării, este realizată în mozaic de Murano. În interior, pardoseala este din marmură, iar decorația murală executată în mozaic de Murano, placat cu marmură. Catapeteasma și cafasul sunt realizate din marmură.

Biserica „Colțea", cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi", situată pe Bd. I. C. Brătianu, lângă spitalul Colțea și vizavi de palatul Suțu, a fost construită în anii 1698-1702 prin strădania spătarului Mihai Cantacuzino, pe locul uneia din lemn ridicată de slugerul Udrea Doicescu, stăpânul acestor locuri, ce au fost moștenite după moartea sa de către clucerul Colțea Doicescu. Se evidențiază prin arhitectura în stil baroc italienesc, cu elemente autohtone, fiind unul dintre primele edificii religioase din Țara Românească, în ornamentația căruia, pe lângă elemente decorative vegetale (frunze, flori, vrejuri) apar figuri de păsări, animale și oameni cu semnificații simbolice. Pe portalul din piatră sunt înfățișate siluetele Sfinților Evangheliști și animale fantastice. Biserica a cunoscut lucrări de refacere și renovare după incendiul din 1739 și după cutremurul din 23 ian. 1838, păstrând la interior picturi murale executate în 1871 de Gheorghe Tattarescu. Turnul Colței, care forma motivul principal al intrării în curtea bisericii, construit în 1715, grav avariat de cutremurul din 1802, și mai ales de cel din 1838, a fost demolat în 1888 de administrația locală pentru a se crea noul bulevard.

Biserica „Curtea Veche", cu hramul „Buna Vestire", situată în fosta Piață de Flori, vizavi de Hanul lui Manuc, este cel mai vechi edificiu religios din B. păstrat până în prezent, ctitorie a domnului Mircea Ciobanul din perioada celei de-a treia domnii (1558-1559). Lăcașul a fost terminat de fiul acestuia, Petru cel Tânăr împreună cu frații săi, Mircea și Radu. Biserica are fațadele decorate cu o alternanță de cărămizi aparente și fâșii înguste de tencuială, iar la interior păstrează picturi murale executate în 1847-1853 de Constantin Lecca și Mișu Popp. Biserica a suferit nenumărate renovări, în urma unor invazii (1659), cutremure (1802, 1838), sau incendii (1847), dar cea mai însemnată și mai atentă restaurare a fost efectuată în 1928-1935 de către Comisiunea Monumentelor Istorice, sub conducerea arhitectului Horia Teodoru care a căutat să-i redea înfățișarea ei inițială. Biserica „Buna Vestire" a Curții Domnești a fost „biserica de mir" a Țării Românești în perioada dintre jumătatea sec. 16 și până în timpul domnici lui Gheorghe Bibescu (1842-1848); aici aveau loc fastuoasele

ceremonii de „ungere a domnilor" Țării Românești. Declarată monument istoric.

Biserica cu Sfinți, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", numită și „Biserica cu Sibile" sau a „Sibilelor", deoarece partea superioară a fațadei are picturi ce înfățișează o serie de filosofi antici (Tucidide, Platon, Plutarh ș.a.) și sibile (sibila este un nume atribuit în Antichitatea greco-romană unor femei legendare care aveau darul profeției), este situată într-o mică piațetă de pe Calea Moșilor, în spatele fostului hotel „Modern". Ea a fost zidită la sf. sec. 17 prin strădania preotului Firea, care a închinat-o Mitropoliei la 15 febr. 1696. Suferind stricăciuni importante, a fost rezidită în timpul domnici lui Nicolae Mavrocordat (1715-1716, care apare într-un tablou votiv printre ctitori), și restaurată în 1728 de către Mitropolitul Daniel. Refăcută după cutremurul din 1838, biserica a mai conoscut ample lucrări de restaurare abia în perioada 1912-1931, ce au fost conduse de arhitectul Grigore Cerchez. Reparată și consolidată în 1995-1996.

Biserica „Cuțitul de Argint", construită în anul 1900 după planurile arhitectului Nicolae Ghika-Budești, are o siluetă elegantă și motive decorative asemănătoare bisericii „Sfântul Nicolae"-Domnesc din Iași.

Biserica „Darvari" → *Biserica „Schitul Darvari"*.

Biserica „Delea Nouă"-Calist, cu dublu hram — „Buna Vestire și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", situată pe Calea Călărașilor, la intersecția cu str. Labirint și Agricultori, a fost construită în perioada 1872-1875 (pe locul uneia din lemn, ridicată în anii 1790-1798) pe cheltuiala enoriașilor și a vicarului Calist Stratonichios. Lucrările s-au terminat în iarna anului 1875, iar sfințirea s-a făcut la 25 mart. 1876. Biserica a cunoscut lucrări de restaurare în 1974 și după cutremurul din 4 martie 1977. Picturile murale interioare au fost spălate în 1975-1976 și după cutremurul din 1977.

Biserica „Delea Veche", cu hramul „Sfânta Treime", situată pe str. Delea Veche nr. 29A, a fost construită în perioada 24 iun. 1894-2 mai 1896, cu ajutorul enoriașilor și al Mitropolitului Ghenadie Petrescu, pe locul unei biserici mai vechi, grav avariată de cutremurul din 1838. Reparată și pictată în 1923-1925 (pictor C. Vasilescu).

Biserica „Dichiu-Tirchilești", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", situată pe str. Icoanei, colț cu str. Comănița, în apropiere de Piața Galați, este ctitoria (din 1773-1775) unui monah (care era dichiu — adică mai mare peste călugării dela Sfânta Mitropolie), ajutat de un drept-credincios pe nume Tirchilă, de la care derivă și numele bisericii (Dichiu-Tirchilești). În 1880, bisericii i s-a adăugat o turlă mai mică, din lemn, acoperită cu tablă care are și rol de clopotniță. Biserica a fost reparată și pictată la interior în 1949-1953, iar în 1953 i s-au făcut reparații exterioare.

Biserica „Dintr-o zi", cu hramul „Sfântul Nicolae", situată lângă Institutul de Arhitectură „Ion Mincu", în capătul străzii Biserica Ienei. Biserica, numită „Dintr-o zi", se pare, pentru motivul că în ziua în care i s-a pus temelia a fost și târnosită, a fost construită în anul 1702 prin strădania Doamnei Marica, soția lui Constantin Brâncoveanu. Distrusă parțial de un incendiu în 1825, a fost refăcută în 1827. Declarată monument istoric și de arhitectură.

Biserica Doamnei, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", situată vizavi de magazinul „Romarta Copiilor", în spatele pescăriei „Delta Dunării", este ctitoria din 1683 a Doamnei Maria și a soțului ei, domnul Șerban Cantacuzino. Este o construcție din cărămidă, având fațadele decorate cu două registre de firide oarbe, înconjurate de ciubuce rotunjite, și un pridvor cu opt coloane din piatră. Interiorul bisericii păstrează fragmente de pictură murală executată în frescă, în sec. 17, de pictorul grec Constantinos Mina, ajutat de zugravul Ioan.

Biserica „Domnița Bălașa", cu hramul „Înălțarea Domnului", situată pe malul drept al Dâmboviței, în apropiere de Piața Unirii, în spatele fostului Spital Brâncovenesc, în vecinătatea Tribunalului Capitalei, este o construcție impunătoare, în stil neo-românesc, ridicată în anii 1881-1885 după planurile arhitectului Alexandru Orăscu, pe locul unei biserici mai vechi, zidită în 1751, prin strădania Domniței Bălașa, fiica lui Constantin Brâncoveanu. Prima biserică suferise o reparație în 1831, făcută de Banul Grigore Brâncoveanu, și o reconstrucție în 1838-1842 realizată (după cutremurul din 1838) din inițiativa Doamnei Safta Brâncoveanu — prin osârdia căreia a fost construit și Spitalul Brâncovenesc (demolat în 1984). Biserica actuală păstrează în interior picturi murale executate în stil neo-renascentist de către pictorii vienezi Kott și Rihofsky; pe peretele dinspre Apus există un

Biserica „Delea Nouă"-Calist, cu dublu hram — „Buna Vestire şi Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"

Biserica „Delea Veche", cu hramul „Sfânta Treime"

Biserica „Domniţa Bălaşa", cu hramul „Înălţarea Domnului"

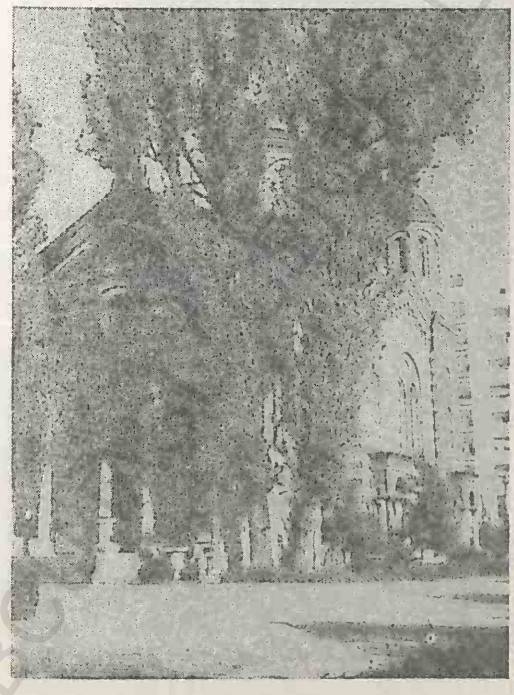

Biserica „Dichiu-Tirchileşti", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"

Biserica „Dintr-o zi", cu hramul „Sfântul Nicolae"

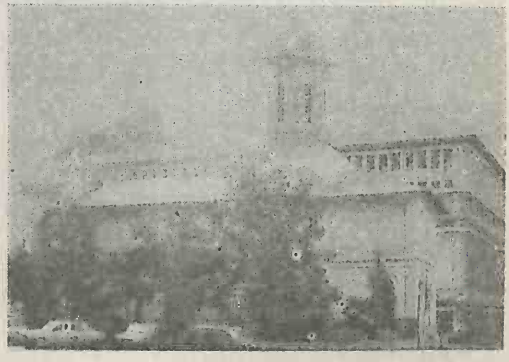

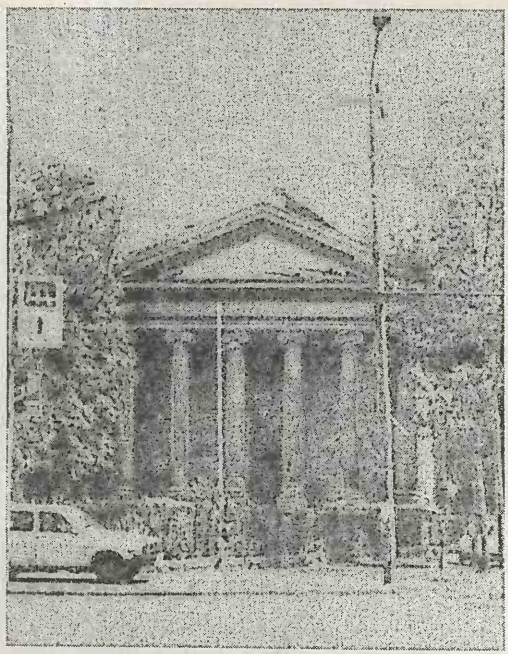

Biserica Greacă

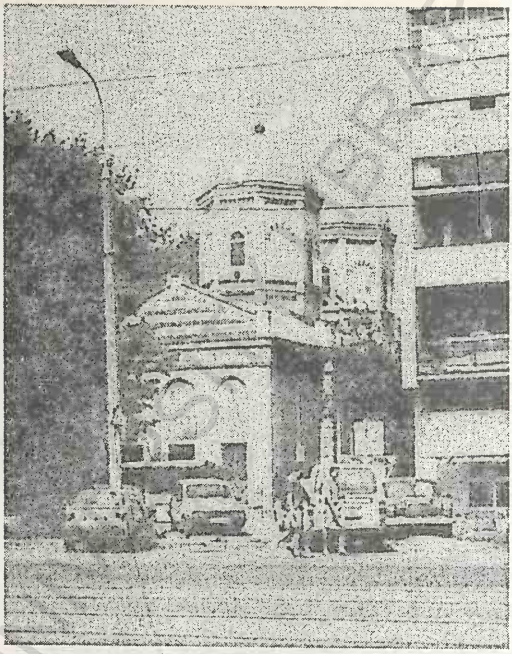

Biserica „Iancu Nou"-Bălăneanu, cu dublu hram — „Sfântul Haralambie și Sfântul Nicolae"

Biserica Italiană

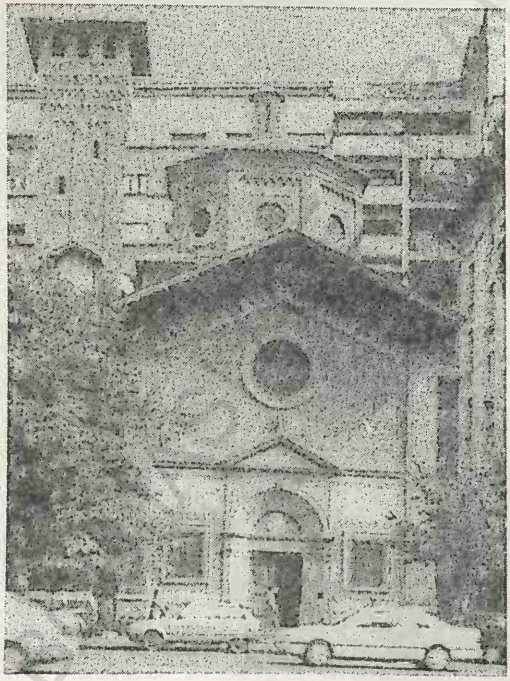

Biserica „Kretzulescu", cu hramul „Adormirea Macii Domnului"

valoros tablou votiv care îi înfățișează pe Maria Brâncoveanu, Domnița Bălașa și Constantin Brâncoveanu ca ctitori ai primei biserici, iar pe peretele din dreapta un alt tablou votiv reprezentând pe Zoe Brâncoveanu, Banul Grigore Brâncoveanu, Safta Brâncoveanu și Banul Manolache Brâncoveanu ca restauratori ai vechii biserici. Aici se află mormintele principeselor Domnița Bălașa († 1761) și Zoe Brâncoveanu-Bibescu (1805-1892), soția lui Gheorghe Bibescu. Mormântul principesei Zoe Brâncoveanu este însoțit de un monument al acesteia, realizat de sculptorul francez Jules Roulleau. Biserica a fost consolidată și reparată în perioada 1959-27 oct. 1962, iar picturile murale au fost restaurate de Grigore Stoenescu și Brânduș Iorgulescu. În curtea bisericii se află statuia, în mărime naturală, a Domniței Bălașa, ridicată pe un soclu din piatră, operă din 1881 a sculptorului Karl Storck.

Biserica „Elefterie"-Nou → *Biserica „Sfântul Elefterie-Nou și Sfântul Gheorghe".*

Biserica „Elefterie"-Vechi → *Biserica „Sfântul Elefterie"-Vechi.*

Biserica „Flămânda" → *Biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Flămânda.*

Biserica „Foișor" → *Biserica „Oborul Vechi".*

Biserica „Fundenii Doamnei" este un edificiu realizat prin strădania spătarului Mihai Cantacuzino, terminată la 1 mai 1699, a cărei particularitate constă în plastica decorativă a fațadelor, a căror suprafață este împărțită în trei registre separate între ele prin brâuri continui, formate din câte un ciubuc gros, tencuit în forma unor solzi de pește, prins între două ciubuce mai mici cu aspect de frânghie. În pridvor se păstrează o compoziție care înfățișează „Judecata de apoi" realizată de Pârvu Mutu. Biserica a fost restaurată în 1860 de Maria Ghica.

Biserica „Ghica-Tei" sau *„Teiul Doamnei"* este un edificiu a cărui construcție s-a terminat în 1833, prin strădania domnului Grigore Dimitrie Ghica și a fiului său Grigore beizadea, și care avea funcția de paraclis al Palatului domnesc al lui Grigore Ghica, aflat în apropiere. Interesant monument de arhitectură, cu totul aparte, deoarece are o formă ușor eliptică ce se abate de la stilul normal al arhitecturii religioase din Țara Românească. În curte se află mai multe morminte, între care și cel al lui Grigore Dimitrie Ghica († 1835) — sub forma unui cub de piatră sprijinit pe patru cariatide.

Biserica Greacă, situată într-o mică piațetă, pe colțul format de intersecția Bd. Ferdinand cu Bd. Pake Protopopescu, în apropiere de biserica „Olari", este o construcție cu arhitectură severă, realizată înainte de primul război mondial, având înfățișarea clasică a unui vechi templu ionic.

Biserica „Iancu Nou"-Bălăneanu, cu dublu hram — „Sfântul Haralambie și Sfântul Nicolae", situată pe șos. Mihai Bravu nr. 119, în apropiere de Piața Iancului, a fost zidită în 1873, prin strădania lui Stanciu Ioan Bălăneanu și pe cheltuiala enoriașilor din cartier. Renovată și pictată în ulei în anul 1912. Picturile murale interioare au fost refăcute în 1959 de pictorul Gheorghe Vânătoru. Clopotniță (1928).

Biserica Icoanei → *Biserica „Adormirea Maicii Domnului"-Icoanei.*

Biserica Italiană, aflată pe Bd. N. Bălcescu nr. 23, în apropiere de cofetăria Scala, este un edificiu construit în anii 1920-1930 după planurile arhitectului Stoppa, în stilul bazilicilor romane.

Biserica „Izvorul Tămăduirii"-Mavrogheni, situată pe str. Monetăriei, vizavi de aripa nordică a Muzeului Țăranului Român, în apropierea Parcului Kiseleff, este ctitoria din 1785-1787 a voievodului Nicolae Mavrogheni și a soției sale, Maria. Deteriorată de cutremurul din 1838, a fost reparată în 1847, apoi în 1890, de Epitropie, cu ajutorul enoriașilor, și reparații capitale în 1902, prin strădania Epitropiei. În perioada 1971-1973 a fost renovată și apoi repictată de pictorul Constantin Ioanid. Afectată de cutremurul din 4 mart. 1977, a fost restaurată ulterior. În curtea bisericii se află un monument ridicat la 8 aug. 1913, de Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii, în memoria lui Ion Heliade Rădulescu (1802-1872). Pe acest monument este înscris: „Marele luminator al neamului românesc și luptător pentru drepturile lui", iar sub acesta — *Non omnis moriar.*

Biserica „Kretzulescu", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", este un valoros monument de arhitectură ridicat în anii 1720-1722 (sfințită la 30 sept. 1722), prin grija marelui logofăt Iordache Kretzulescu și a soției sale Safta (una dintre fiicele lui Constantin Brâncoveanu). Biserica a fost restaurată în 1815, în 1859-1860 (perioadă în care a fost realizată și pictura murală din interior de către Gheorghe Tattarescu) și în 1935-1936 (sub îngrijirea arhitectului Ștefan Balș), când a fost înlăturată

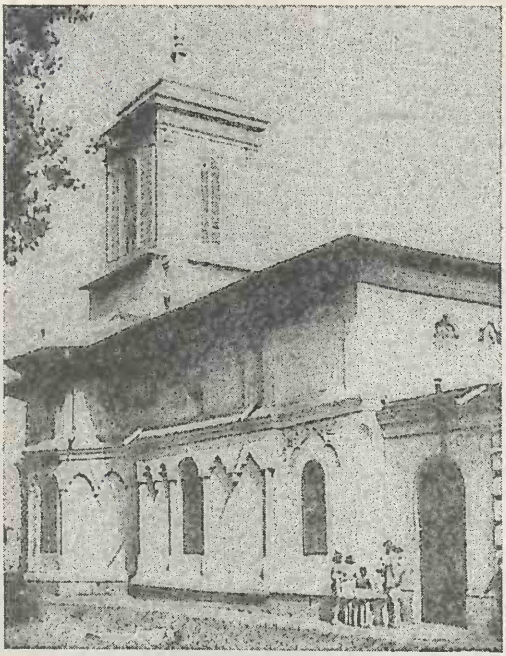

Biserica „Manea Brutaru"-Bălăneanu, cu triplu hram — „Sfântul Nicolae, Sfântul Gheorghe şi Naşterea Maicii Domnului"

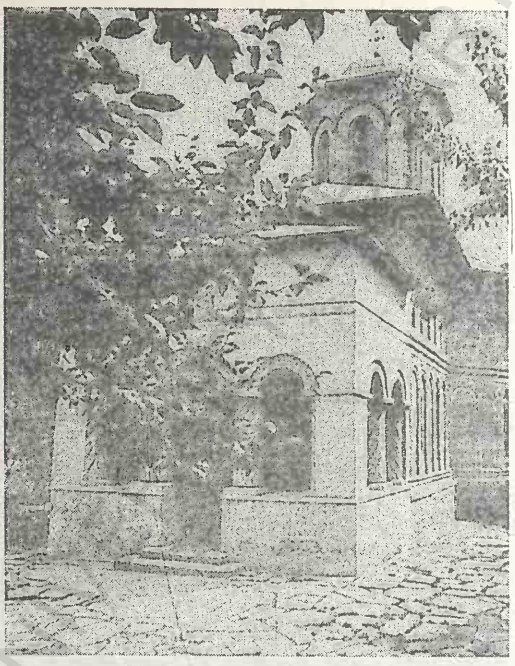

Biserica „Mărcuţa, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"

Biserica „Mântuleasa", cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"

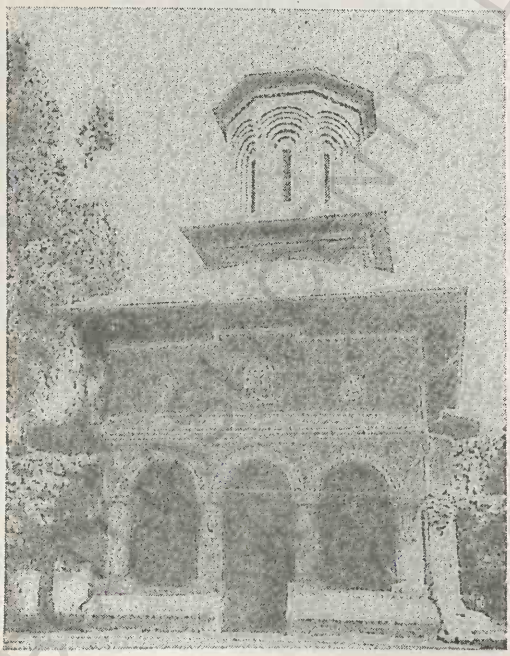

Biserica „Negustori", cu hramul „Sfântul Nicolae"

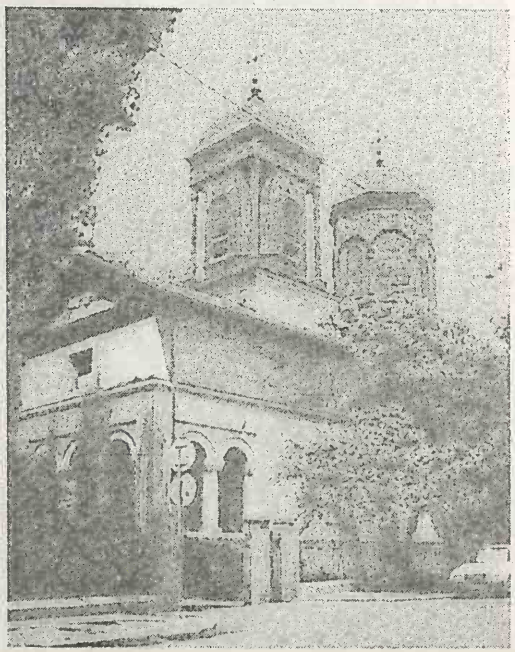

tencuiala de pe pereții exteriori și lăsată cărămida aparentă. Un frumos brâu de piatră sculptată îi împarte fațadele în două registre decorate cu firide oarbe. La intrare, are un pridvor larg, sprijinit pe șase coloane din piatră. Reparată și restaurată în 1996.

Biserica Luterană sau *Biserica Reformată*, situată pe strada Luterană, colț cu strada Știrbei Vodă, în spatele hotelului „București", este o construcție svelță, începută în 1751, în timpul domniei lui Grigore II Ghica și terminată, după mai multe opreliști, în 1771, în timpul lui Alexandru Ipsilanti.

Biserica „Manea Brutaru", cu triplu hram „Sfântul Nicolae, Sfântul Gheorghe și Nașterea Maicii Domnului", situată pe str. G-ral Budișteanu nr. 4, a fost construită în 1787 prin osârdia mitropolitului Kiriu Kir Cosma, pe cheltuiala negustorilor Gheorghe, V. Ioniță și Manea, pe locul unei biserici din lemn ridicată în 1777 de Manea Brutaru (starostele brutarilor din acea vreme).

Biserica „Mavrogheni" → *Biserica „Izvorul Tămăduirii"-Mavrogheni.*

Biserica „Mărcuța", cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", a fostei Mânăstiri Mărcuța care a funcționat până în 1864, este un vechi monument istoric și de arhitectură zidit în anii 1586-1587 cu cheltuiala marelui logofăt Dan (devenit vistiernic în 1594, în timpul domniei lui Mihai Viteazul). Reparată în perioada domniei lui Constantin Brâncoveanu, de către jupâneasa Vișana, fata armașului Marcu (numită și Mărcuța) și nepoata logofătului Dan, biserica are un pridvor adăugat în 1733 prin bunăvoința domnului Grigore II Ghica și a Mitropolitului Ungro-Vlahiei, Kir Ștefan, precum și un turn-clopotniță din aceeași perioadă care reprezintă poarta de intrare în interiorul curții mânăstirești, curte înconjurată de ziduri înalte (6-8 m) din cărămidă, datând din 1775. Fațadele sunt împărțite de un brâu median în două registre, decorate cu firide oarbe, iar deasupra pisaniei sunt pictați Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Biserica păstrează la interior câteva fragmente mici de picturi din sec. 16 și tablourile votive înfățișând pe armașul Marcu, pe domnii Grigore II Ghica (cu soția sa Joița și cei cinci copii) și Constantin Ipsilanti cu soția. Reparată și înfrumusețată în timpul lui Matei Basarab (1632-1654), Șerban Cantacuzino (1678-1688), în 1952 și 1966-1967. Între 1829 și 1924 la Mânăstirea Mărcuța a funcționat un spital pentru bolnavii alienați mintal, iar în timpul domniei lui Caragea Vodă (1812-1818), respectiv în 1813, când a izbucnit epidemia de ciumă care a durat peste un an, cunoscută sub numele de „Ciuma lui Caragea", la Mărcuța a funcționat un lazaret.

Biserica „Mântuleasa", cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", situată la intersecția străzilor Mântuleasa și Pictor Romano, a fost zidită în anii 1732-1734 prin osârdia lui Manta Precupețul și a soției sale Stanca. Numele bisericii, ca de altfel ca și al întregului cartier, derivă de la numele ctitoriței — Stanca lui Manta sau Mântuleasa. Biserica, ce păstrează la interior picturi murale din sec. 18, a cunoscut ample lucrări de restaurare în 1924-1930 prin grija Comisiunii Monumentelor Istorice și a arhitectului Nicolae Zane. Declarată monument istoric și de arhitectură.

Biserica „Nașterea Maicii Domnului", situată pe Calea Dorobanților, vizavi de liceul „Ion Luca Caragiale", între librăria „Lumina" și clădirea Poștei, a fost construită în anii 1912-1915 prin osârdia soților Vitan și Maria Gănciulescu (inițiatori și ctitori) cu ajutorul enoriașilor și sfințită la 14 oct. 1915. Deteriorată de cutremurul din 10 nov. 1940, a fost refăcută în cursul anului 1941 prin priceperea și cheltuiala inginerului constructor Emil Prager cu ajutorul enoriașilor (turlele au fost construite din nou). În același an (1941) a fost efectuată și zugrăveala.

Biserica „Nașterea Maicii Domnului" → *Biserica „Zlătari".*

Biserica „Negustori", cu hramul „Sfântul Nicolae", situată pe str. Teodor Ștefănescu nr. 5, în apropiere de Piața Rosetti, a fost zidită în 1725-1726 pe locul unei biserici din lemn, menționată documentar la 24 apr. 1665, care a fost mistuită de un incendiu în 1718. Printre ctitori se numără Simeon (Cupeț/negustor), Radu Pitești (negustor), Stoica (abagiu), Stanciu (cojocar), logofătul Iane și căpitanul Axente. După cutremurul din 23 ian. 1838, a fost reparată și restaurată pe cheltuiala marelui agă Manuil Serghiadi (înmormântat în tindă). Reparată din nou în 1867-1870, în 1888 (pe cheltuiala lui Emanoil Protopopescu Pake, fostul primar al capitalei) și în 1942 (după stricăciunile provocate de cutremurul din 10 nov. 1940). În tindă se păstrează fragmente de picturi originare, executate de Pârvu Mutu și ucenicii săi, iar în naos,

iar în naos, pronaos și altar sunt picturi realizate, peste cele vechi, de Gheorghe Tattarescu. Declarată monument istoric în anul 1953.

Biserica „Oborul Nou", cu dublu hram — „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Adormirea Maicii Domnului", situată pe str. Popa Lazăr, în apropiere de Piața Obor, a fost construită în perioada 30 mai 1853-18 sept. 1854 prin strădania lui Costache Deftu (Deftulescu) și a soției sale, Anastasia. Repictată în 1913 de către Ion Simionescu și reparată în 1943. Picturile au fost spălate în 1963. Pe lângă această biserică a funcționat o școală între 1896 și 1907.

Biserica „Oborul Vechi", cu hramul „Sfinții Ioachim și Ana", situată vis-à-vis de Foișorul de Foc, a fost construită în anii 1760-1780 prin grija mitropolitului Grigore al II-lea, având un pridvor adăugat în 1938, când a fost restaturată biserica. Biserica păstrează în pridvor fragmente de pictură în frescă executate de D. Belizarie, iar în altar există o cruce din piatră, înaltă de 5 m, ridicată în 1719 de către serdarul Matei Mogoș „pentru a îmblânzi urgia cerească și pentru încetarea ciumei și foametei abătute asupra orașului" (scrierea de pe cruce este cu litere chirilice). Zidirea bisericii a fost astfel făcută încât crucea lui Matei Mogoș să fie cuprinsă în interiorul altarului. În biserică există și o frumoasă icoană cu chipurile sfinților Ioachim și Ana, donată de Alexandru Ipsilanti. Biserica este declarată monument de arhitectură.

Biserica Patriarhiei, cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena", situată pe Dealul Mitropoliei, este o construcție de mari dimensiuni (28 m lungime la interior și 14,60 m lățime în pronaos) ridicată în anii 1656-1658 prin grija domnului Constantin Șerban Basarab și târnosită în grabă în luna mai 1658 (fără să fi fost întrutotul terminată), la ceremonie luând parte și Patriarhul Antiohiei. În timpul domniei lui Radu Leon (1664-1669) această biserică a devenit sediul Mitropoliei Țării Românești, mutat în sec. 16 de la Târgoviște, mai întâi, la Mânăstirea „Sfântul Gheorghe"-Vechi și apoi la Mânăstirea Radu Vodă. Într-un hrisov emis la 8 iun. 1668 de Radu Leon reiese că biserica „... o am zugrăvit și o am înfrumusețat cu toată podoaba". De plan trilobat, cu pronaos lărgit și cu patru turle deasupra edificiului, biserica Patriarhiei este o reproducere aproape fidelă a bisericii episcopale din Curtea de Argeș, dar se deosebește de aceasta prin dimensiunile ei mai mari și prin pridvorul larg deschis, sprijinit pe 12 coloane de zid. Fațadele sunt decorate cu două registre de arcade oarbe separate de un brâu din piatră median compus din trei ciubuce care se răsucesc din loc în loc. Arcadele oarbe din registrul inferior sunt simple, iar cele din registrul superior sunt mai înguste și grupate câte două. Brâul median este prins între două șiruri de cărămizi dispuse sub forma unor dinți de ferăstrău. Biserica a fost restaurată în 1799, 1834-1839, 1850, 1886 pierzându-și de fiecare dată vechile picturi și suferind unele modificări și adăugiri. Cele mai importante reparații și restaurări au fost efectuate de Comisiunea Monumentelor Istorice în 1935-1939 (când s-au înlăturat geamlâcul pridvorului și cele trei pridvorașe) și în 1959-1962, când biserica a căpătat o înfățișare apropiată de cea inițială, prin executarea unor picturi proaspete. Din vechile fresce, zugrăvite în 1668, nu s-a păstrat decât icoana hramului, pictată în firida de deasupra ușii din pridvor. Deasupra pridvorului, de jur-împrejur, se găsesc mai multe picturi (executate în 1935-1939 de D. Belizarie), care înfățișează chipuri de îngeri, profeți și pe cei 12 Apostoli. În pronaos se află tabloul votiv cu portretele lui Constantin Șerban Basarab și Radu Leon, cu soțiile lor, precum și cu portretele mitropoliților care au refăcut sau au reparat biserica, inclusiv Patriarhul Miron Cristea. Tot în pronaos se află o raclă din argint, împodobită cu reliefuri, în care se află moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov — sfânt protector al orașului B. — aduse din Bulgaria de către generalul rus Salticov și dăruite Mitropoliei. Turnul-clopotniță din fața bisericii a fost construit în 1698 prin grija lui Constantin Brâncoveanu și restaurat în 1958. Biserica Patriarhiei este lăcașul în care se desfășoară toate ceremoniile religioase oficiale. În 1688, la tiparnița care funcționa pe lângă Mitropolie, a văzut lumina tiparului celebra lucrare *Biblia de la București* — prima traducere integrală a *Bibliei*, în limba română, datorată fraților Șerban și Radu Greceanu și tipărită din inițiativa lui Șerban Cantacuzino. Lucrarea, declarată monument al limbii române vechi, a avut un rol important în dezvoltarea limbii române literare.

Biserica Paraclis a Patriarhiei, construită în a doua jumătate a sec. 17, a suferit o refacere importantă în 1723 (inclusiv zugrăveala) prin grija domnului Nicolae Mavrocordat și a mitropolitului

Biserica „Oborul Vechi",
cu hramul „Sfinţii Ioachim şi Ana"

Biserica Patriarhiei, cu hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena"

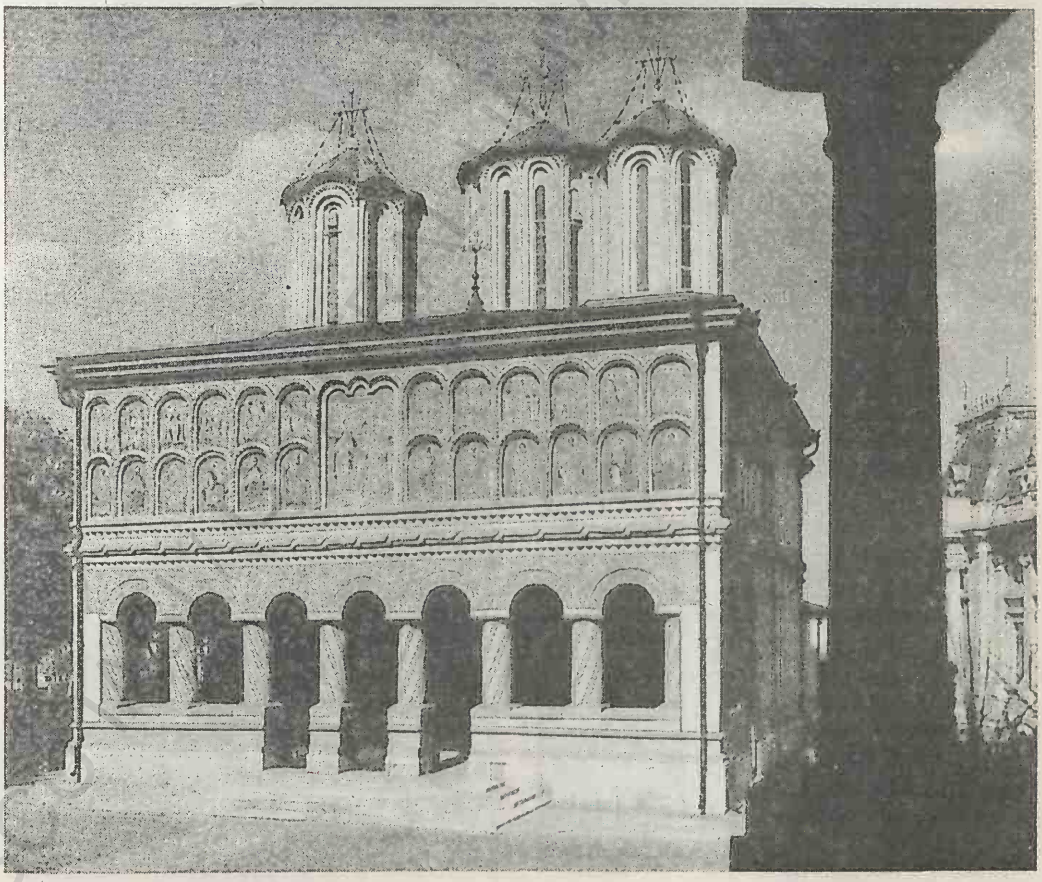

Biserica „Precupeţii Noi", cu dublul hram —
„Adormirea Maicii Domnului şi Sfântul Nicolae"

Biserica „Radu Vodă", cu hramul „Sfânta Treime"

Biserica Rusă

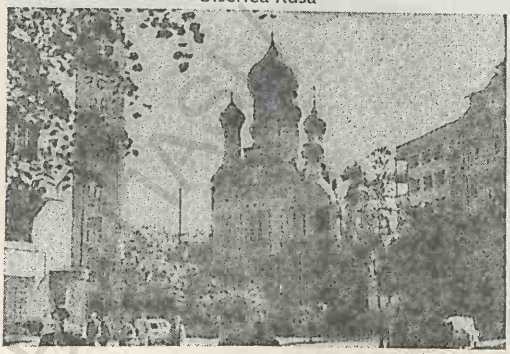

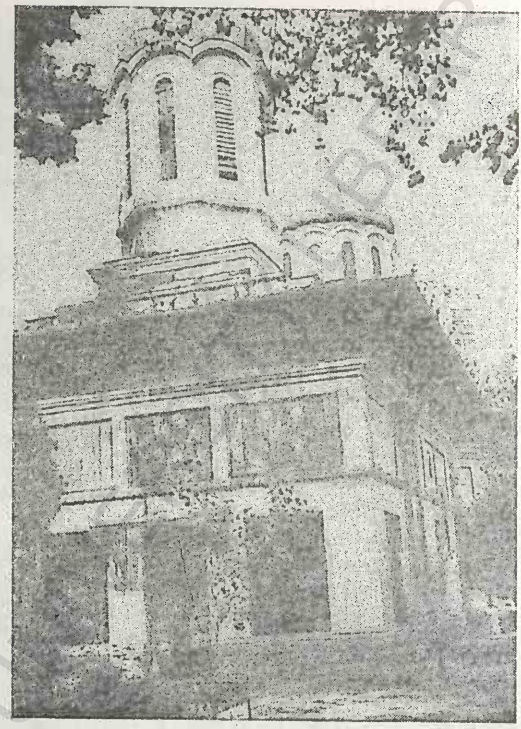

Biserica „Pitar Moş", cu hramul
„Adormirea Maicii Domnului"

Biserica „Răzvan", cu hramul
„Adormirea Maicii Domnului"

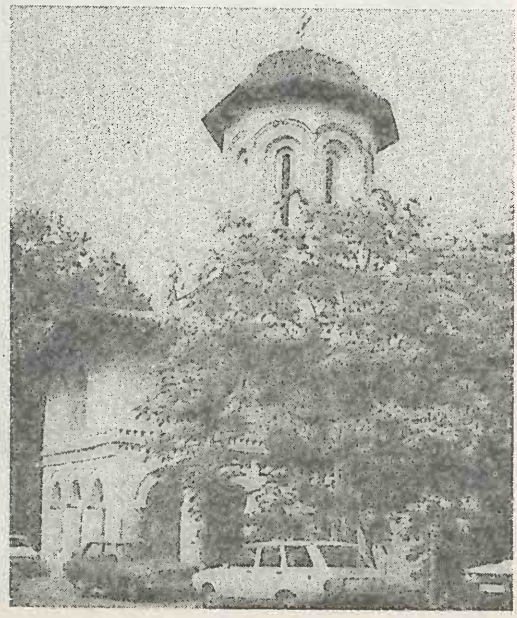

Daniil, care sunt înfățișați în chip de ctitori pe peretele vestic. Turla paraclisului a fost refăcută în 1961.

Biserica „Pitar Moș", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", situată pe strada cu același nume, este o ctitorie din 1795 a lui Moș Sârbul Pitarul și Popa Ivașcu. Restaurată în 1898 și 1964.

Biserica „Plumbuita" → *Mânăstirea „Plumbuita"*.

Biserica „Popa Tatu", situată pe strada cu același nume, a fost zidită în 1760 cu cheltuiala preotului Tatu și reaparată în 1800.

Biserica „Precupeții Noi", cu dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae", situată pe str. G-ral Ernest Broșteanu nr. 12, vizavi de aripa nouă a Academiei de Științe Economice, a fost zidită în 1814 prin osârdia și pe cheltuiala măcelarului Bârcă (ajutat și de enoriași), pe locul unei biserici din lemn, ctitorită în 1713 de Constantin Miluescu. Biserica actuală a fost zugrăvită în 1865 și a suferit unele reparații în 1877. În 1893 a fost repictată de zugravul Anton Serafim (1838-1911, cel care a pictat și biserica „Sfântul Vasile" din Calea Victoriei nr. 198). În 1914, a fost electrificată, iar în 1921 i s-a reparat acoperișul și s-a spălat pictura. Tot în 1921, Ministerul de Război a donat acestei biserici un clopot turnat la Uzinele Reșița. A mai fost reparată și i s-a spălat pictura după cutremurul din 10 nov. 1940 și în anul 1968. Are frumoase vitralii cu chipurile Sfintei Filofteia, Sfântului Vasile cel Mare ș.a.

Biserica „Precupeții Vechi", cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților", situată pe str. Mihai Eminescu, colț cu str. Toamnei, în apropiere de Piața Galați, este ctitoria din 1773 a ieromonahului Gheorghe. Renovată în 1906-1909 prin grija preotului Popian și pictată în ulei, în 1932, de Iosif Köber. Afectată de cutremurul din 10 nov. 1940, biserica a fost reparată în 1943 prin strădania lui Ioan T. Slăvescu, iar pictura restaurată de pictorii I. Dogărescu și I. Hermencanu. Lucrări de renovare și de restaurare a picturilor în 1963-1964 (sfințită la 22 nov. 1964). Lângă biserică se află statuia lui Tudor Vladimirescu, realizată în bronz de către sculptorul Teodor Burcă, în anul 1934.

Biserica „Radu Vodă" a fostei mânăstiri cu același nume (numită la început „Sfânta Troiță"), cu hramul „Sfânta Treime", situată pe str. Radu Vodă, pe o colină înaltă de 75 m, este ctitoria din 1568 a lui Alexandru, fiul lui Mircea Ciobanul. În anul 1595, turcii au pus stăpânire vremelnic pe mânăstire transformând-o în cetate pentru a servi ca punct de apărare în fața viguroasei contraofensive dezlănțuită de Mihai Viteazul. Victoria obținută de către Mihai Viteazul la Târgoviște, la 6-8 oct. 1595, și ocuparea Bucureștiului (la 12 oct. 1595) de către un detașament moldovenesc, condus de către Ștefan Răzvan, au silit armatele turcești să se retragă spre Giurgiu, timp în care ienicerii și spahiii lui Sinan pașa au aruncat în aer, biserica mânăstirii Radu Vodă și clădirile anexe, au incendiat și au jefuit orașul. Mânăstirea a rămas în ruină până la începutul sec. 17, când Radu Mihnea, domn al Țării Românești, a reconstruit (în anii 1613-1614) biserica din temelii, care de atunci avea să-i poarte numele. Fiul și urmașul său la tron, Alexandru Coconul (1623-1627) a zugrăvit și înfrumusețat biserica pe care un sol polonez, Jerzy Krasinsky, o descria, în 1636, ca fiind o „biserică foarte frumoasă ca arhitectură și zugrăveală". Biserica mânăstirii Radu Vodă a suferit repetate renovări în sec. 17-19, păstrând la interior picturi murale executate de Gheorghe Tattarescu, precum și 24 de morminte acoperite cu lespezi din piatră sau marmură printre care se află mormântul ctitorului Radu Mihnea († 13 ian. 1626 la Hârlău și îngropat aici în ziua de duminică 5 febr. 1626), cel al lui Vlad Voievod, fiul lui Mihnea Turcitul, al Doamnei Elena (probabil fiica lui Alexandru II) ș. a. Ultima restaurare s-a făcut în anii 1969-1977, prin grija Înalt Prea Sfințitului Iustinian Marina, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (1948-1977), perioadă în care au fost spălate și picturile. Resfințită la 11 iun. 1979. Biserica are alături un puternic turn-clopotniță.

Biserica „Răzvan", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", situată pe Calea Moșilor, în zona Pieței Sfântului Gheorghe, în spatele bisericii „Sfântul Gheorghe"-Nou, este o modestă, dar frumoasă ctitorie a domnului moldovean Ștefan Răzvan, care, cu ocazia scurtei sale șederi în B., în 1595, ca aliat al lui Mihai Viteazul împotriva turcilor, a inițiat și a lăsat bani pentru ridicarea acestui sfânt lăcaș care-i poartă numele. Refăcută în 1635-1647 și apoi rezidită în 1705-1706 (sfințită în sept. 1706) prin strădania vel-agăi Ianache Văcărescu și a soției sale Stanca. Distrusă de incendiul din 23-24 mart. 1847, a fost refăcută ulterior și pictată de Constantin Lecca și Mișu Popp.

Biserica Rusă, cu hramul „Sfântul Nicolae", situată pe strada Ion Ghica, lângă Ambasada Repu-

blicii Cehia, este un edificiu ridicat în stil rusesc (1905-1906), din inițiativa ambasadorului rus Ghiers. Picturile murale interioare (1 150 m²) au fost realizate în ulei mat de către pictorul rus Vasiliev, iar catapeteasma a fost construită la Moscova după modelul celei de la biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" din Kremlin. Picturile murale au fost spălate în 1948 și 1967. În ian. 1992, Biserica Rusă a redevenit paraclis universitar.

Biserica Sărindar → *Cercul Militar Național.*

Biserica „Scaune", cu dublu hram — „Nașterea Maicii Domnului și Adormirea Maicii Domnului", situată în spatele spitalului Colțea, pe str. Scaune, este ctitoria din 8 sept. 1611 a lui Atanasie din Târnovo. Numită inițial Biserica Măcelarilor și Săpunarilor, ca apare menționată documentar, prima oară, la 5 iun. 1675 și apoi în 1701. Restaurată și zugrăvită în 1843 de paharnicul Ioan Costacopolu. Între 1910 și 1939 a fost lăsată în părăsire. Restaurată în perioada 1939-1944 (pictura a fost spălată și restaurată în 1944 de către pictorul Gheorghe Popescu), a fost redată cultului ortodox la 15 aug. 1944 și resfințită la 8 sept. 1944.

Biserica „Schitul Darvari" se află pe str. Schitul Darvari, în apropiere de Biserica Icoanei. În 1834, căminarul Mihail Darvari și soția sa Elena (din familia Buzești) au ctitorit o biserică mică, fără turle, cu hram dublu — „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil". În 1835, ctitorii au întemeiat aici un schit, prin aducerea a 12 călugărițe de la mânăstirile Pasărea și Ciorogârla. În 1868, Elena Darvari a adus călugări la acest schit, deoarece călugărițele plecaseră la altă mânăstire. În 1895, biserica a fost reparată și i s-a adăugat o turlă. În 1932, biserica veche a fost dărâmată și construită biserica actuală (terminată în 1933). În 1934, a fost pictată de Iosif Köber, iar în 1967 picturile au fost spălate.

Biserica „Sfânta Ecaterina", situată pe strada cu același nume de la poalele estice ale Dealului Mitropoliei, lângă Institutul Teologic, a fost zidită în 1774 prin strădania Doamnei Ecaterina — soția lui Alexandru Ipsilanti — pe locul unei foste mânăstiri din sec. 16, întemeiată de boierul Pană Vistierul. Biserica a fost renovată în 1847-1852.

Biserica „Sfânta Vineri"-Nouă, cu hramul „Cuvioasa Parascheva", situată pe Bd. Nicolae Titulescu, în apropiere de Primăria Sectorului 1, a fost zidită în anii 1940-1942 (terminată definitiv în 1949), după planurile arhitectului Dumitru Ionescu-Berechet. Picturile murale interioare au fost executate în frescă, în 1950-1953, de Ștefan Constantinescu, Gheorghe Popescu, Nicolae Stoica și E. Profeta. Pe frontispiciul bisericii se află icoana hramului, realizată din mozaic venețian de E. Profeta. În 1992, biserica a fost împodobită cu o catapeteasmă nouă, din stejar, sculptată de meșteri populari din Moldova, sub conducerea lui Constatin Fosălău.

Biserica „Sfântul Dumitru", situată pe șos. Colentina, în apropiere de Piața Obor, este un edificiu impunător, construit în anii 1924-1934, după planurile arhitectului Ion Trajanescu, prin osârdia lui Nicolae Rădulescu-Fotache și a soției sale, Maria, cu fonduri de la enoriași, de la Primăria Capitalei, de la Ministerul Cultelor și de la alți donatori, pe locul unei vechi biserici ce data din 1838-1839 (ctitorie a părintelui Dumitrache Duhovnicul și a soției sale, Stana Prezbitera).

Biserica „Sfântul Dumitru"-Poștă, situată pe strada Poștei, lângă Teatrul de Comedie, în spatele Muzeului Național de Istorie a României, în apropiere de biserica Stavropoleos, a fost construită în 1753-1754 de logofătul Radu, călugărit sub numele de Isaia Râmniceanu, pe locul unei biserici din lemn ce data din 1674. Înfățișarea actuală a căpătat-o la ultima transformare pe care a suferit-o în 1819, când a fost reparată și zugrăvită pe cheltuiala episcopului Buzăului, Constandie Filitti. Lucrările au fost desăvârșite treptat, până în 1824, de Gherasim Rătescu. În perioada 1826-1834 au fost executate picturile murale de către zugravii Ioan, Mincu și Costache sub îndrumarea pictorului italian Giulianni. Picturile au fost afectate de incendiul din 1847, fiind refăcute în 1850-1852 de pictorul Carol Popp de Száthmary. După primul război mondial biserica a rămas în paragină și a fost propusă pentru demolare. Salvată de academicianul Ion C. Filitti, biserica a fost redată cultului la 30 nov. 1930. Renovată în 1964-1966. În trecut, era cunoscută sub numele de Biserica de Jurământ fiindcă aici se făceau jurăminte solemne pentru spunerea adevărului.

Biserica „Sfântul Elefterie-Nou și Sfântul Gheorghe", situată pe strada Sfântul Elefterie, vizavi de Opera Națională, a fost construită în

Biserica „Scaune", cu dublu hram — „Naşterea Maicii Domnului şi Adormirea Maicii Domnului

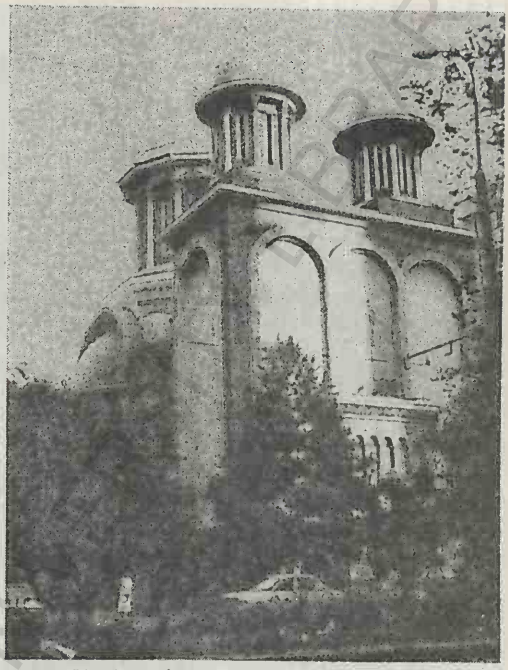

Biserica „Sfânta Vineri"-Nouă, cu hramul „Cuvioasa Parascheva"

Biserica „Sfânta Ecaterina"

Biserica „Sfântul Dumitru"-Poştă

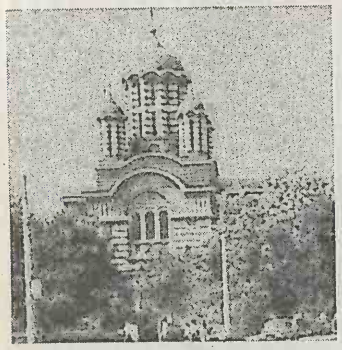

Biserica „Sfântul Elefterie-Nou și Sfântul Gheorghe"

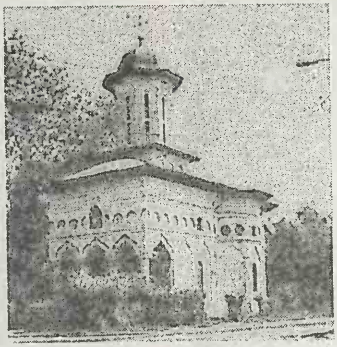

Biserica „Sfântul Elefterie"-Vechi

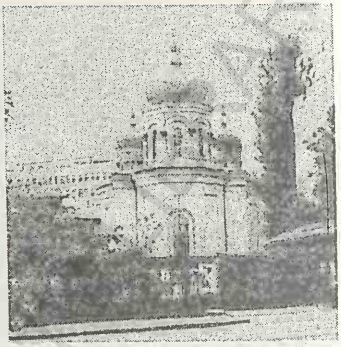

Biserica „Sfântul Gheorghe"-Vechi

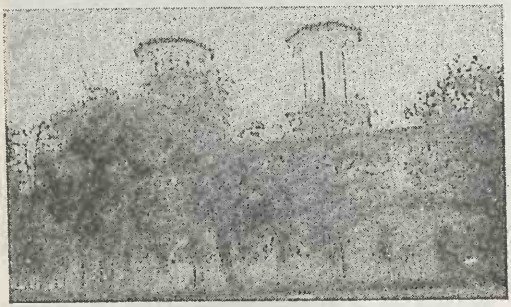

Biserica „Sfântul Gheorghe"-Nou

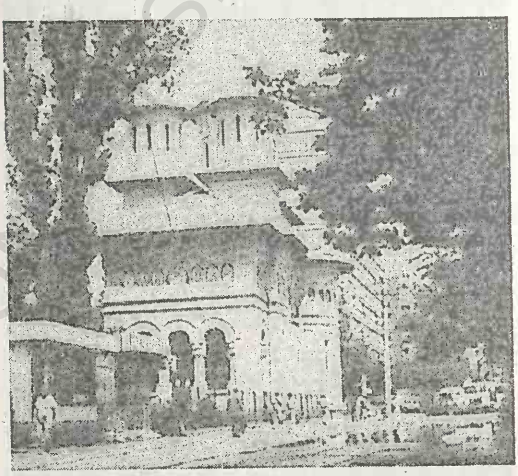

Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul"

Biserica „Sfântul Ioan"-Moși

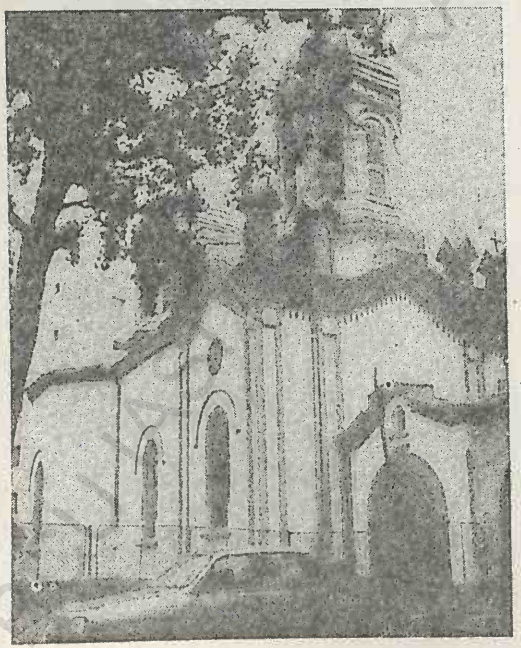

Biserica „Sfântul Ilie"-Gorgani

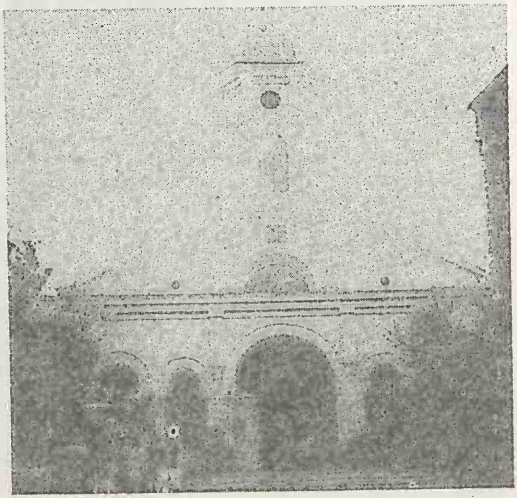

etape, începând cu 29 iun. 1935 și terminată definitiv la 29 iun. 1971.

Biserica „Sfântul Elefterie"-Vechi, situată în apropiere de Piața Operei Naționale, pe strada Sfântul Elefterie, a fost zidită în 1744 prin osârdia mitropolitului Neofit, dar cu banii lui Maxim Cupețu (negustorul). Biserica a fost renovată în 1934 prin grija arhitectului Ștefan Balș și restaurată în 1982-1984. În trecut, această biserică era renumită prin icoanele ei făcătoare de minuni, la care veneau să se roage bolnavii și mai ales îndrăgostiții.

Biserica „Sfântul Gheorghe"-Nou este situată în Piața Sfântul Gheorghe, vizavi de magazinul „București", în mijlocul unui mic părculeț. Construcția acestui sfânt lăcaș a început în 1670 prin bunăvoința domnului Antonie Vodă din Popești și cu ajutorul bănesc al cunoscutului grec Panaiot Nikusios. În 1698, domnul Constantin Brâncoveanu a început construirea unei noi biserici, de mari dimensiuni, după planurile arhitectului (presupus a fi italian) Vaseleil și cu ajutorul unor meseriași renumiți, printre care se numără pietrarul Vucașin Caragea, vătaful de zidari Manea, lemnarul Istrate, zugravul Pârvu Mutu ș.a. Biserica a fost târnosită cu mare fast la 19 iun. 1707 în prezența domnitorului ctitor, a lui Hrisant Nottara, Patriarhul Ierusalimului, a Mitropolitului Dionisie al Târnovului, a exarhului Sofiei, Axentie ș.a. Închinată Sfântului Mormânt, biserica aceasta a constituit, până în 1863 (când a avut loc secularizarea averilor mânăstirești), centrul administrativ al tuturor averilor Sfântului Mormânt existente în țară. Lângă biserică au fost construite casele egumenești și un mare han unde se opreau caravanele încărcate cu mărfuri aduse de la Lipsca (Leipzig), Istanbul și Galați. Pustiitorul incendiu din 23-24 mart. 1847 a mistuit celebrul han și a provocat mari stricăciuni bisericii. Edificiul sfântului lăcaș a fost reconstruit în anii 1852-1853 după planurile arhitectului spaniol (stabilit la B.) — X. Villacrosse —, schimbându-i-se, astfel, complet înfățișarea față de cea inițială. Tot atunci pereții interiori au fost pictați de Constantin Lecca și Mișu Popp. În pronaos se află mormintele lui Ioan Mavrocordat și Constantin Brâncoveanu. Corpul neînsuflețit al lui Constantin Brâncoveanu, aruncat în apele mării după măcelul de la Istanbul din aug. 1714, când au fost decapitați și cei patru fii ai săi, a fost recuperat în taină de câțiva credincioși și îngropat la Mânăstirea Halki de lângă Istanbul. În 1720, Maria Brâncoveanu a adus osemintele marelui voievod și le-a îngropat în pronaosul bisericii ctitorită de el. Biserica a fost supusă unor atente lucrări de restaurare în anii 1978-1980.

Biserica „Sfântul Gheorghe"-Vechi, situată în zona Pieței Sfântul Gheorghe, în spatele magazinului „Vulturul de Mare cu peștele-n gheare" și în apropiere de magazinul „Cocor", a fost rezidită în 1724 de Iamandi Dragul pe temeliile unei vechi ctitorii ce data din 1562, a vornicului Nedelcu Bălăceanu și a soției sale, Anca. Distrusă de incendiul din 23-24 mart. 1847, biserica a fost reclădită în 1880 și pictată de G. Pompilian.

Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul", situată pe șos. Pantelimon, în apropiere de intersecția cu șos. Morarilor, a fost construită în 1933, prin osârdia preoților Vasile Ionescu și Dumitru G. Popescu, și pictată în 1935 de Ghiță Popescu. Restaurată și repictată (de Virginia Vidco și Gheorghe Zaharia) în 1990-1992.

Biserica „Sfântul Ioan"-Moși, situată pe Calea Moșilor, în spatele blocului 55 bis, nr. 257, în apropiere de magazinul Bucur-Obor, a fost rezidită în anii 1868-1870, pe locul uneia ce data din 1807, și dată în folosință la 22 mart. 1870. Reparată în 1926 și în 1942 (după cutremurul din 10 nov. 1940). Picturile murale interioare, realizate în stilul Renașterii de Gheorghe Tattarescu și de urmașii școlii lui Ioanid, au fost spălate în anii 1923, 1942 și 1969.

Biserica „Sfântul Ilie"-Gorgani, situată pe str. Silfidelor nr. 5, vizavi de Liceul Lazăr, a fost construită în 1629, pe o movilă (gorgan) aflată pe malul stâng al Dâmboviței, prin strădania spătarului Gorgan (cumnatul lui Matei Basarab). Distrusă de cutremurul din 1802, pe locul ei s-a zidit, în anii 1812-1819, actuala biserică pe cheltuiala domnului Ioan Vodă Caragea și a breslei negustorilor cojocari. Picturile murale originare au fost spălate în 1913, iar în 1980 s-au executat picturile noi, în frescă, de Pavel Chichișan și Elisabeta Ursu.

Biserica „Sfântul Mina"-Vergu, situată pe str. C. F. Robescu, în zona Pieței Corneliu Coposu, în apropiere de locul pe care a existat (până la 17 iun. 1987) biserica „Sfânta Vineri"-Herasca, a fost zidită în 1725 pe cheltuiala lui Vergu Vartolomeu (fost ambasador al lui Constantin Brâncoveanu) și a soției sale, Ancuța (fiica lui Constantin

Brâncoveanu și sora Domniței Bălașa). Biserica a suferit mari distrugeri de pe urma incendiului din 23-24 mart. 1847, dar a fost refăcută imediat. Până în 1874 a avut dublu hram: „Sfântul Dumitru și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil". În forma actuală, biserica datează din anul 1900 când a fost și pictată. Avariată de cutremurul din 10 nov. 1940, a fost reparată și consolidată în 1941-1943, iar pictura restaurată în 1945 de către A. Moscu. A mai fost reparată și renovată în 1976. Declarată monument istoric.

Biserica „Sfântul Nicolae"-Băneasa a început să fie construită în 1755 prin strădania lui Ștefan Văcărescu și a soției sale Ecaterina (părinții poetului Ienăchiță Văcărescu), ca paraclis al curții, dar, din cauza unor răzmerițe, aceasta nu a putut fi terminată decât în urma lucrărilor din 1791-1792 angajate de către poet.

Biserica „Sfântul Nicolae"-Șelari, situată în zona vechiului centru comercial Lipscani, a fost construită în a doua jumătate a sec. 17 și menționată documentar în 1677. Rezidită în anul 1700 prin grija vornicului Șerban Cantacuzino, biserica a fost supusă ulterior (1744) unor reparații capitale. Avariată grav de cutremurul din 14 oct. 1802, a fost rezidită în 1804 prin osârdia lui Hagi Gheorghe Polizu, a lui Nicolae Zaharia și Gheorghe Dimitriu. Reparații în 1940, 1971-1972, 1979 și 1995-1996.

Biserica „Sfântul Nicolae"-Tabacu, situată pe Calea Victoriei, vizavi de Academia Română, a fost zidită în 1776 prin grija lui Constantin, fiul domnului Nicolae Mavrogheni, și prin strădania lui jupân Dima, a lui Drăghici Tabacu și a preotului Dimitrache, pe locul unei biserici din lemn ce data din 1752. Biserica actuală a fost reconstruită în 1864, pe locul celei zidite de Tabacu, prin osârdia preotului Ștefan cu ajutorul enoriașilor. Afectată de cutremurul din 10 nov. 1940, biserica a fost refăcută ulterior.

Biserica „Sfântul Nicolae"-Udricani, situată în centrul Capitalei, pe str. clucerul Udrican, colț cu str. Iuliu Barasch, lângă Teatrul Evreiesc de Stat, este ctitoria din 1734-1735 a clucerului Udrican și a soției sale Maria. Afectată de cutremurul din 14 oct. 1802, a fost consolidată și reparată de credincioșii Nicolae, Ieremia și Marin. A mai fost reparată și renovată după cutremurul din 1838 și după marele incendiu din 23-24 mart. 1847. Declarată monument istoric și de arhitectură.

Biserica „Sfântul Pantelimon", situată pe str. Iancu Căpitanu, în zona cuprinsă între Foișorul de Foc și Calea Moșilor, a fost construită în 1790 prin osârdia preotului Popa Ivan și a logofătului Constantin Bărănescu. Reconstruită în perioada 22 mai 1872-11 apr. 1876.

Biserica „Sfântul Spiridon"-Nou, situată pe Calea Șerban Vodă, este un edificiu monumental, de mari dimensiuni (41 m lungime, 14 m lățime, 38 m înălțime, cea mai spațioasă din Capitală), de factură eclectică (stil gotic cu elemente de artă brâncovenească) , rezidit din temelii în anii 1852-1858 pe locul unei ctitorii din 1766-1768 a lui Scarlat Ghica și a fiului său, Alexandru. Are o fațadă grandioasă, încadrată de două turnuri-clopotniță, iar cupola este întărită cu nervuri caracteristice stilului gotic. În interior, păstrează fragmente de picturi murale executate de Gheorghe Tattarescu, în 1862. Deteriorată de cutremurul din 10 nov. 1940 și de bombardamentul din 1944, biserica a fost restaurată în 1954 prin grija Patriarhului Iustinian Marina. Lucrările de consolidare și restaurare au fost făcute apoi în 1966-1970. În interiorul bisericii se află mormintele lui Scarlat Ghica († 2 dec. 1766) și Nicolae Mavrogheni (ucis de turci în 1790), Constantin Hangerli (decapitat de turci în 1799) și Alexandru Suțu († 1821).

Biserica „Sfântul Stelian-Lucaci și Sfântul Nicolae", situată pe str. Logofăt Udriște nr. 6, a fost construită în 1736 prin osârdia Mitropolitului Țării Românești, Ștefan II, pe locul unei biserici din lemn de la începutul sec. 18, care a fost deteriorată în perioada aug.-oct. 1716, în timpul acțiunilor militare ale armatei austriece împotriva turcilor. A suferit repetate stricăciuni din cauza cutremurelor din 1802 și 1838 și a zaverei din 1821, fapt ce l-a determinat pe preotul Ioan Iosif Călărășanu să rezidească o biserică nouă, în 1842, cu ajutorul și pe cheltuiala unor negustori macedoneni bogați și a câtorva inimoși credincioși, printre care Anton Pann, Constantin Athanasiu și Anghel Hagi Pandeli. Distrusă parțial de marele incendiu din 23-24 mart. 1847, biserica a fost refăcută imediat de același preot, ajutat de aceeași drept-credincioși. Afectată de puternicul cutremur din 4 mart. 1977, a fost consolidată, restaurată și repictată (de Dumitru

Biserica „Sfântul Mina"-Vergu

Biserica „Sfântul Nicolae"-Udricani

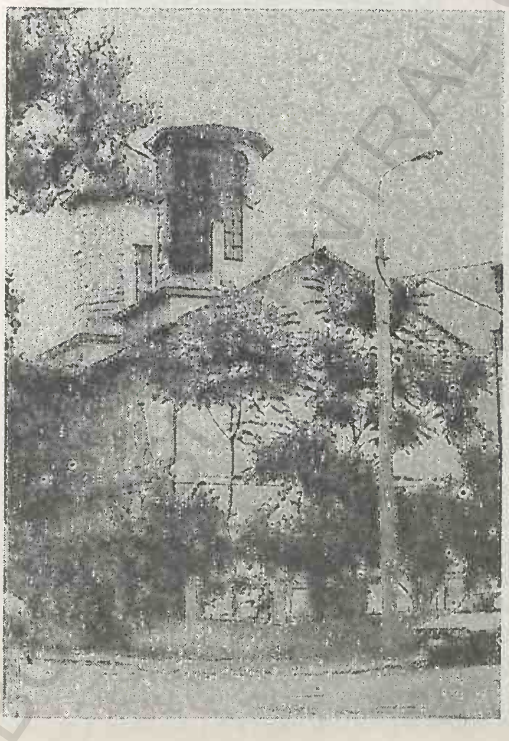

Biserica „Sfântul Spiridon"-Nou

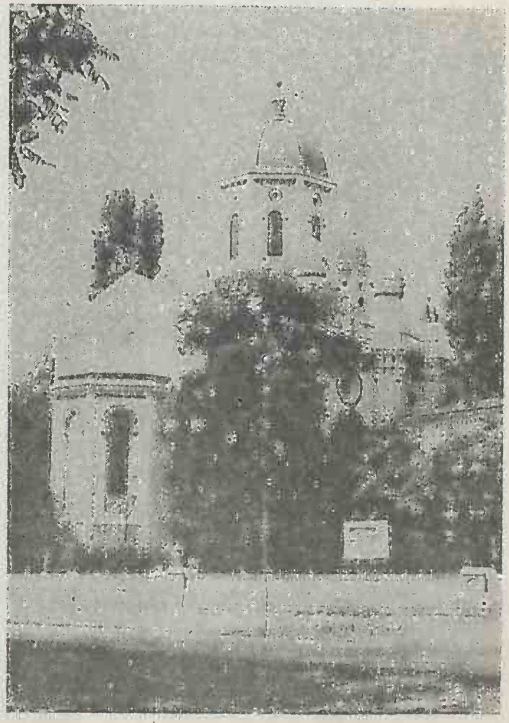

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

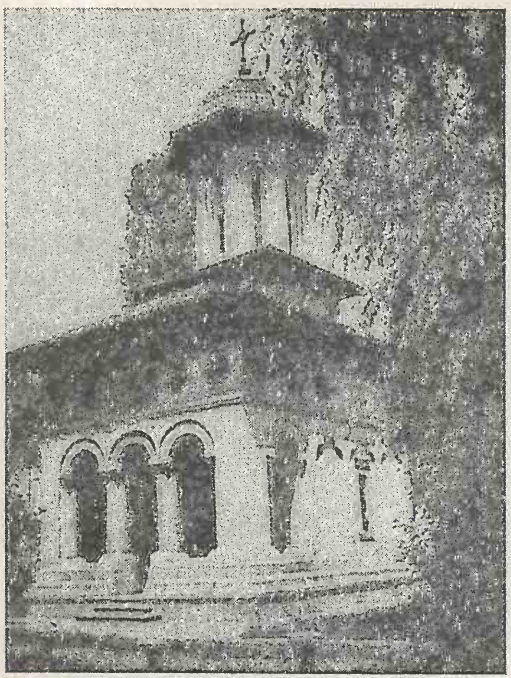

Biserica „Sfântul Ştefan"-Călăraşi,
cu hramul „Înălţarea Domnului"

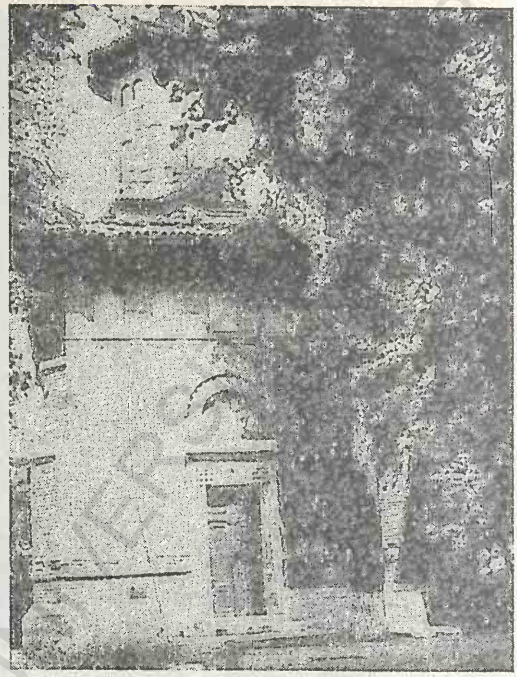

Biserica „Sfântul Vasile" (str. Polonă)

Biserica „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel"

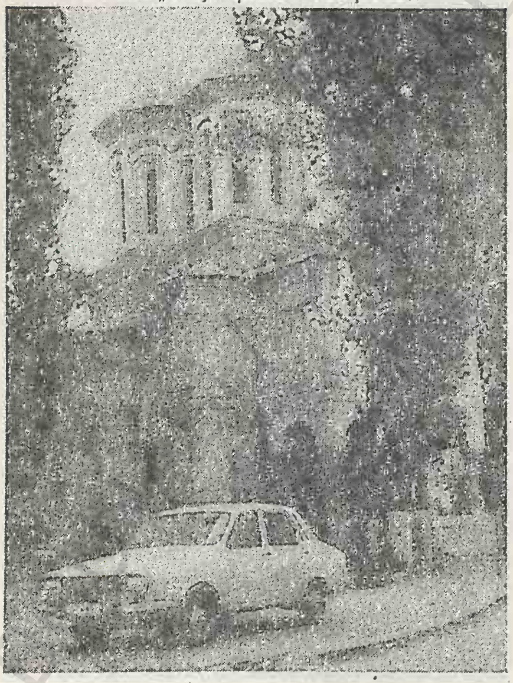

Biserica „Sfinţii Împăraţi
Constantin şi Elena" (str. Plevnei)

Bănică) în perioada 1978-1980. Păstrează în interior un tablou votiv cu chipurile celor patru ctitori (Ioan Iosif Călărășanu, Anton Pann, Constantin Athanasiu și Anghel Hagi Pandeli), realizat în 1842. În interiorul bisericii se află racla cu moaștele Sfântului Stelian (ocrotitorul copiilor) și mormântul lui Anton Pann — cel care o perioadă de timp a cântat benevol în stranele acestei biserici. Lângă biserică se află un bust al celebrului scriitor și folclorist, Anton Pann (1796-1854), ridicat pe un soclu, realizat pe baza unei subscripții publice.

Biserica „Sfântul Ștefan"-Călărași, având și hramul „Înălțarea Domnului", situată pe Calea Călărașilor, colț cu str. Sfântul Ștefan, în apropiere de Hala Traian, a fost zidită în perioada 7 febr. 1764-29 aug. 1765 prin osârdia lui Stoica Clucerul. Afectată de marele incendiu din 23-24 mart. 1847, a fost refăcută ulterior. Păstrează în pridvor fragmente din pictura originară. Picturile murale actuale au fost relizate în 1886 de Tache Ionescu. La exterior, sub cornișă, biserica are, de jur-împrejur, numeroase medalioane executate în zidărie, în care sunt pictate chipuri de sfinți.

Biserica „Sfântul Vasile", situată pe Calea Victoriei nr. 198, lângă casa Dissescu, vizavi de Muzeul „George Enescu", este ctitoria, din 1847, a căminarului Toma Baltă. Picturile murale interioare au fost executate în ulei, în 1882, de Anton Serafim (1838-1911) și spălate în 1981.

Biserica „Sfântul Vasile", situată pe str. Polonă nr. 50, a fost construită, în 1909, după planurile arhitectului Nicolae Ghika-Budești, în spiritul construcțiilor religioase moldovenești, prin contribuția și prin osârdia membrilor Comunității Românilor Transilvăneni stabiliți în B. Sprijinită de șapte contraforturi, are fațadele cu zidărie de cărămidă roșie aparentă. La bază, este înconjurată de un brâu de cărămidă verde smălțuită. La exterior, sub cornișă, sunt înșirate mai multe discuri de ceramică verde smălțuită, interpuse între numeroasele arcade oarbe. Lângă biserică se află o clopotniță din bârne de lemn construită pe un soclu de cărămidă roșie. Până în anul 1948, biserica „Sfântul Vasile" a slujit ca lăcaș de cult pentru greco-catolici, fiind preluată apoi de cultul ortodox.

Biserica cu dublu hram — „Sfântul Vasile cel Mare și Cuvioasa Parascheva", situată pe Dealul Cotroceni, pe Bd. Drumul Taberei, la intersecția cu Drumul Sării, în zona numită Răzoare, este un edificiu zidit în perioada 1930-1939, după planurile arhitectei Maria Irineu, prin osârdia preotului Vasile Bărbieru, cu contribuția enoriașilor. Picturile murale interioare au fost executate de Iosif Vassu (cel care a pictat și biserica „Buna Vestire" din Brașov) și Gheorghe Teodorescu-Romanați.

Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", situată pe strada Sfinții Apostoli nr 33 A, în apropiere de Mânăstirea Antim, este o ctitorie din prima jumătate a sec. 17 a lui Matei Basarab, ridicată pe locul unei vechi biserici din lemn a fostei mânăstiri a Târnovului. Biserica are clopotnița pe pronaos (adăugată în 1715 de Ștefan Cantacuzino) și turla pe naos, iar fațadele sunt împărțite în două registre decorate cu arcade formate din ciubuce de cărămidă tencuită, rotunjite. La intrare, biserica este prevăzută cu un pridvor larg, susținut de șase coloane din piatră, bogat decorate cu motive vegetale sculptate. Biserica a fost reparată și renovată de domnii Grigore Ghica, Constantin Brâncoveanu și Ștefan Cantacuzino, și de Comisiunea Monumentelor Istorice în 1936, sub îngrijirea arhitectului Ștefan Becu, când au fost retușate picturile din pridvor de către E. Iovănescu. Alte reparații și consolidări s-au mai făcut în anii 1940, 1949, 1952, 1957, 1960, 1967, 1974-1976, 1978. La interior, biserica păstrează picturi murale cu chipurile lui Ștefan Cantacuzino, ale Doamnei Păuna, ale jupânului Constantin Cantacuzino și jupânesei Safta ș.a. În pronaos se află mormântul lui Nicolae Grigore Suțu († 21 aug. 1851).

Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena", situată pe str. Plevnei, colț cu str. Sfântul Constantin, a fost zidită în 1785 prin osârdia lui Constantin cojocarul, Constantin croitorul, Hagi Panait ș.a. Picturile murale inițiale au fost acoperite cu o nouă pictură executată în ulei, în 1880, de pictorul Ioanid (și restaurată în 1995-1996). Biserica are frumoase vitralii.

Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena", str. Popa Nan nr. 49, a fost construită în anii 1910-1918 pe locul uneia care data din 1719 și care s-a prăbușit în 1910.

Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Cuvioasa Parascheva", situată pe Bd. Muncii nr. 2, în zona cunoscută sub numele de Bariera Vergului, este ctitoria din 1942 (terminată în 1949) a mareșalului Ion Antonescu și a Mariei Antonescu.

Picturile murale interioare, în stil neobizantin, au fost executate în 1960-1964 de E. Profeta.

Biserica „Sfinții Voievozi și Adormirea Maicii Domnului", situată într-un mic triunghi format de străzile Semicercului, Sfinții Voievozi și Calea Griviței, a fost zidită în anii 1813-1817, prin osârdia lui Stoian băcanul (sârb de origine). Rezidită în 1903 după planurile arhitectului P. Petricu prin grija preoților Vasile Pocitan și Ioan Burcă. După ce au fost executate picturile murale interioare, în stil neobizantin, de Vasile Damian, biserica a fost sfințită la 21 sept. 1903. Picturile au fost refăcute în 1962 de pictorii Teodorescu-Romanați și Traian Biltiu și restaurate în 1993 de N. Samuilă. Reparațiile după cutremurul din 4 mart. 1977, efectuate în mai multe etape, au fost terminate în 1988.

Biserica „Silvestru", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", situată pe str. Silvestru nr. 36, a fost construită în 1743 prin osârdia și pe cheltuiala jupanului Pârvan și a soției sale, Stanca. Restaurată în 1836-1839 prin strădania epitropilor Ilie, Dimitrie, Ioan, Stoian, Gheorghe, Radu și Ioan cu ajutorul enoriașilor. Biserica a fost reclădită din temelie în anii 1904-1907 după planurile arhitectului P. Petricu, prin grija epitropilor Stoian, Gheorghe, Ioan și Radu, cu sprijinul enoriașilor. Turla mică a bisericii are ferestrele alungite și ușor răsucite, asemănător celor de la biserica Mânăstirii Curtea de Argeș. În pronaos se află un frumos tablou votiv cu chipurile ctitorilor Pârvan și al soției sale, Stanca.

Biserica „Slobozia", cu hramul „Sfântul Dumitru", este o ctitorie modestă a domnului Radu Leon (1664-1669), cu refaceri din 1743, datorate marelui vistiernic Constantin Năsturel-Herescu, și cu picturi murale interioare din 1848.

Biserica „Stavropoleos", cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfântul Athanasie", se află pe strada cu același nume, vizavi de Carul cu Bere, în spatele Muzeului Național de Istorie a României. Monument istoric și de arhitectură clădit prin strădania ieromonahului grec Ioanichie, în anii 1722-1724 (sfințit la 30 oct. 1724) ca paraclis pe lângă hanul său (menționat documentar în 1704, demolat în 1860), biserica a fost extinsă (1728-1733) prin adăugarea absidelor laterale și a unui pridvor care, împreună, formează un ansamblu unitar, bine proporționat și de o delicatețe remarcabilă. Fațadele sunt împărțite în două registre inegale printr-un brâu format din ghirlande de frunze și flori, registrul superior fiind decorat cu numeroase medalioane circulare, adâncite în zid, în care sunt pictate chipuri de sfinți. Pridvorul este prevăzut cu patru coloane de piatră, bogat decorate cu sculpturi, cu cinci arcade polilobate și cu o balustradă din piatră, acoperită cu o mare varietate de elemente decorative (flori, vrejuri) și cu o scenă biblică (lupta lui Samson cu leul); este, alături de loggia Palatului Mogoșoaia, exemplarul cu cel mai frumos decor sculptat. Ușile de la intrare sunt împodobite și ele cu remarcabile sculpturi în lemn. Biserica a fost minuțios restaurată în 1899-1904 sub îngrijirea arhitectului Ion Mincu, picturile murale interioare fiind spălate și curățate în 1924. În biserică se păstrează scaunul, sculptat în lemn, care a aparținut domnului Nicolae Mavrocordat. Aici a slujit ca diacon, în anul 1900, poetul Tudor Arghezi.

Biserica „Vergu" → *Biserica „Sfântul Mina"-Vergu.*

Biserica „Visarion", cu dublu hram — „Sfântul Ierarh Visarion și Sfinții Împărați Constantin și Elena", situată pe str. Visarion, în apropiere de Piața Romană, este ctitoria, din 1913, a Doamnei Elena Eraclide (născută Stârcea), ridicată pe locul unei biserici ce data din 1797. În pronaos, pe peretele de deasupra ușii de la intrare se află tabloul votiv cu chipul ctitoriței, precum și chipul Regelui Carol I, pictat alături. În pronaos se află mormântul eroului aviator Sandu Stârcea.

Biserica „Zlătari", cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", situată pe calea Victoriei, lângă Muzeul Național de Istorie a României, vizavi de Palatul C.E.C. și de Magazinul Victoria, a fost zidită din temelii în 1637 pe locul unei vechi biserici din lemn. Rezidită din temelii în 1715 prin osârdia Spătarului Mihai Cantacuzino. Restaurată în 1850.

Catedrala romano-catolică „Sfântul Iosif", situată pe strada G-ral Berthelot, colț cu strada Luterană, este un edificiu de mari dimensiuni, construit în perioada 1875-1883 după planurile arhitectului german Friedrich Schmidt, în stil romanic, cu elemente gotice, prin osârdia Monsegniorului Ignace Paoli — prim-arhiepiscop catolic, venit în B. în urma înțelegerii stabilite între guvernul român și Papa Leon al XIII-lea. Fațada are o intrare monumentală, deasupra căreia se află o amplă rozetă cu vitralii multicolore.

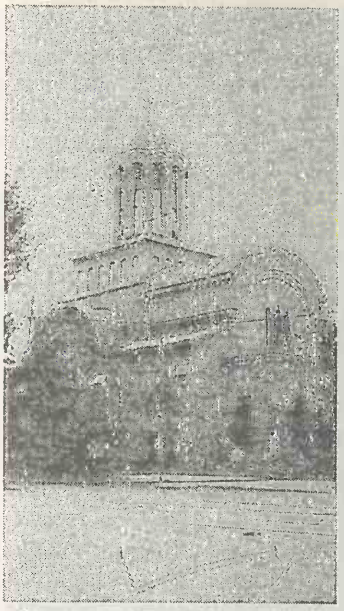

Biserica cu dublu hram — „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Cuvioasa Parascheva"

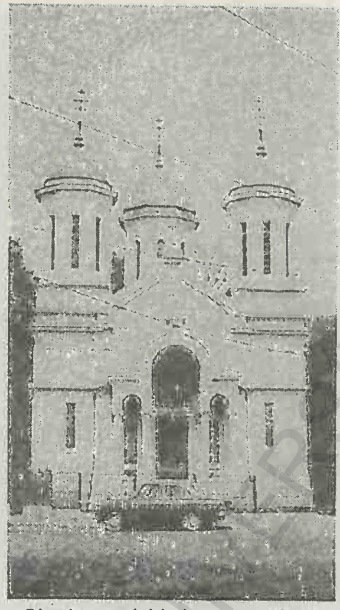

Biserica cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Adormirea Maicii Domnului"

Biserica „Silvestru", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"

Biserica „Stavropoleos", cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfântul Athanasie"

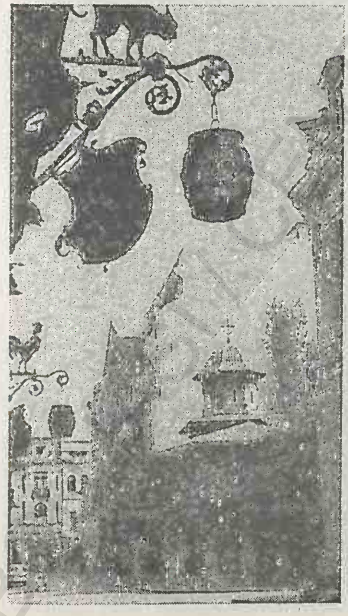

Biserica „Visarion", cu dublu hram — „Sfântul Ierarh Visarion și Sfinții Împărați Constantin și Elena"

Biserica „Zlătari", cu hramul „Nașterea Maicii Domnului"

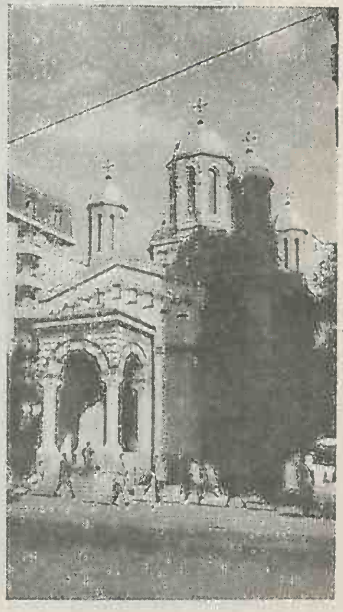

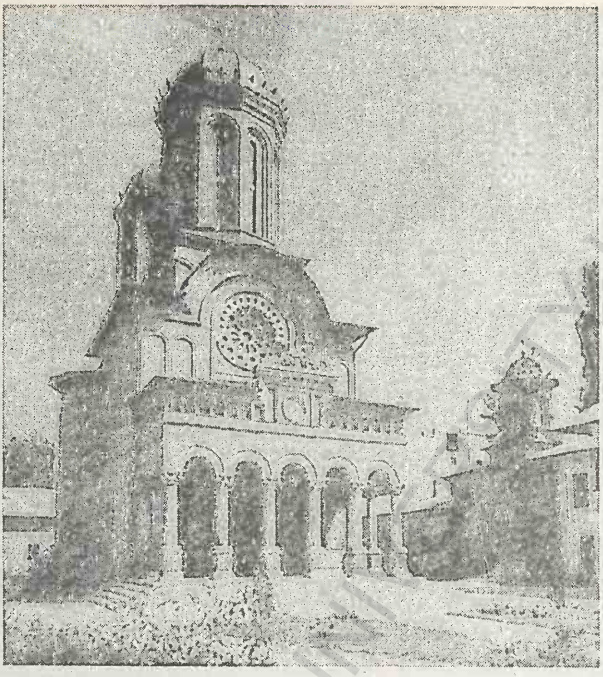

Biserica Mânăstirii „Antim", cu hramul „Duminica Tuturor Sfinţilor"

Biserica Mânăstirii „Plumbuita", cu hramul „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul

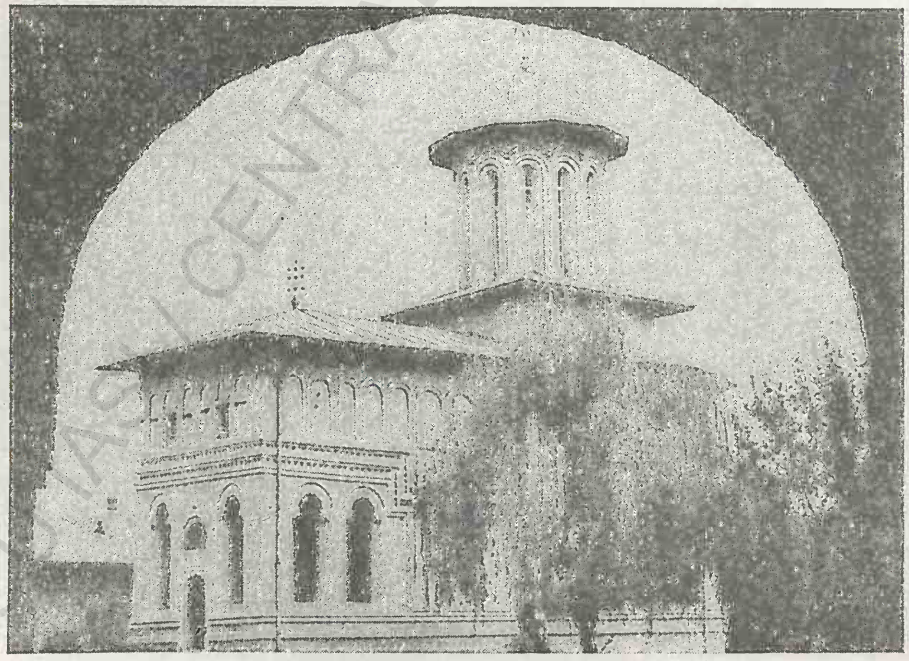

Mânăstirea „Antim" (de călugări), cu biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților", a fost construită în anii 1713-1715 prin strădania Sfântului Ierarh Martir Antim Ivireanul pe locul unei vechi bisericuțe din lemn, atribuită paharnicului Staicu Merișanu. Intrarea în curtea mânăstirii se face prin poarta unui puternic turn-clopotniță căruia i-s-au adăugat, în 1857-1860, patru turnulețe pe colțuri. Biserica mânăstirii, a cărei fațadă este precedată de un monumental pridvor deschis, sprijinit pe 10 coloane de piatră, cu capiteluri sculptate, aparține, prin decorație și concepție, stilului brâncovenesc; a suferit ample lucrări de restaurare în anii 1860-1863, executate de arhitectul austriac Schlater, perioadă în care a fost și pictată la interior de Petre Alexandrescu, unul dintre primii pictori de biserici, format în școlile din Occident. Iconostasul este din piatră sculptată și se crede că este opera lui Antim Ivireanul căruia, de altfel, i se atribuie și realizarea ușii bisericii, bogat împodobită. La această mânăstire a funcționat, pentru scurtă vreme, o tipografie de sub teascurile căreia au ieșit în 1719 un *Octoih* și o carte intitulată *Despre datorii*. Din 1797, aici și-a desfășurat activitatea o școală de preoție, după 1836 Seminarul Mitropoliei Ungro-Vlahiei, iar din 1840 Arhivele Statului care au fost mutate apoi, în 1864, la Mânăstirea „Mihai Vodă". În 1912, în incinta Mânăstirii „Antim" s-a construit Palatul Sfântului Sinod care a fost mutat din locul lui, pe o distanță de 25 m cu o rotire de 13 grade, în anul 1984, pentru a nu fi demolat ca urmare a lucrărilor de sistematizare a zonei inițiate de către Nicolae Ceaușescu. Mânăstirea „Antim" are un interesant muzeu religios și o expoziție închinată vieții și activității mitropolitului Antim Ivireanul. La 20 iun. 1992, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a canonizat pe Antim Ivireanul, el fiind înscris în calendar în ziua de 27 sept.

Mânăstirea „Plumbuita" (de călugări), cu biserica „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", situată în cartierul Colentina, a fost construită într-o primă formă de către domnul Petru cel Tânăr (1559-1568), dar a suferit multe prefaceri ulterioare. În 1647, Matei Basarab a reconstruit biserica din temelie și a construit Casa domnească, în care astăzi este amenajat un muzeu cu obiecte de artă religioasă. În acest muzeu sunt expuse 130 de busturi ale domnilor români, sculptate în piatră de starețul Simeon Tatu. Biserica mânăstirii (care un timp a fost acoperită cu tablă de plumb, fapt pentru care populația i-a atribuit numele de Plumbuita), păstrează la interior picturi murale originare. În 1573, la această mânăstire a fost instalată prima tipografie din B., de sub teascurile căreia a ieșit, în 1582, un *Tetraevangheliar*, prima carte tipărită la B. Biserica este încojurată de un zid de incintă străjuit de un turn al porții, datând din 1802-1806. În prezent, la această mânăstire se află atelierele Patriarhiei în care se produc lumânări, se prelucrează metalele și lemnul, se execută sculpturi etc. Aici există și o turnătorie de clopote. Ansamblul monahal a fost restaurat în 1933-1940 și în 1958.

Sinagoga „Credința", str. Vasile Toneanu nr. 48, din cartierul Dudești, a fost construită în anii 1926-1928 din inițiativa unui grup de credincioși evrei.

Sinagoga „Iești Tova", situată pe str. Take Ionescu nr. 9, în apropiere de Piața Amzei, este cel mai vechi așezământ religios al evreilor din B. Construită în 1827, sinagoga a suferit transformări și modelări la începurul sec. 20 (i s-a adăugat un corp de clădire cu parter și două etaje, un mic „șil" pentru servicii divine cotidiene ș.a.). Sala centrală din interior, cu 120 de locuri, oferă un aspect somptuos, iar balconul din jurul navei (cu 60 de locuri pentru femei) are balustradele decorate cu ornamente din lemn sculptat.

Sinagoga Mare, situată pe str. Vasile Adamachi nr. 11 din cartierul Văcărești, este o construcție sobră, realizată în 1846-1849, declarată ulterior, de către Academia Română, monument de arhitectură. Reparată în 1865, reclădită în 1903 și amplu renovată în 1931, sinagoga a fost pictată (1936) în interior de artistul Gherșon Horowitz, în stil rococo. Devastată de legionari în 1941, a fost reparată în 1945; restaurată în 1980. În 1992, în aula mare a fost inaugurată expoziția foto-documentară care ilustrează martiriul evreilor din România în perioada 1940-1944.

Templul „Coral", situat pe str. Sfânta Vineri nr. 9-11, este cel mai prestigios lăcaș de cult mozaic din România. Piatra de temelie a fost pusă la 21 iul. 1864, o dată cu începerea construcției, iar lucrările de finisare au durat până în 18/30 iun. 1866. Imediat după terminarea construcției, o ceată de răufăcători au devastat templul, fapt ce a determinat reluarea lucrărilor care s-au încheiat la 6/18 iul. 1867. În 1901 a fost instalată orga. În 1932 s-au întreprins

acțiuni de refacere și modernizare a exteriorului și de restaurare a interiorului. Cu această ocazie s-a mai construit o aripă care cuprinde, la parter, o sală de festivități și de conferințe și camera clerului, iar la etaj câteva săli ce adăpostesc biblioteca, muzeul și arhiva. Sala de rugăciuni are frumoase vitralii, balcoane arcuite elegant și pereții pictați în stil mozarab. În curtea templului se află Monumentul dedicat martirilor holocaustului, sub forma unei menore de mari dimensiuni, dezvelit în 1992.

Templul „Unirea Sfântă", situat pe str. Mămulari nr. 3, în cartierul Văcărești, a fost construit în 1850 din inițiativa și cu eforturile unei confrerii a croitorilor de îmbrăcăminte bărbătească din B. Templul a fost renovat în 1906, iar pereții interiori repictați în 1910 cu exuberante elemente policrome, având motive florale stilizate și steluțe în șase colțuri. Devastat de legionari în 1941, templul a fost reparat ulterior. Din 1978, templul nu mai servește ca lăcaș de rugăciune, fiind transformat în Muzeu de Istorie a Comunităților Evreiești din România.

Aspectul urbanistic. În perioada postbelică, B. a înregistrat schimbări importante sub aspect urbanistic, în evoluția lui observându-se influența diferitelor stiluri și etape în sistematizarea unor zone și în construcția clădirilor. Ca urmare a politicii de continuă modernizare, încadrată într-un plan general de sistematizare, B. a fost supus unor permanente înnoiri (mai ales după 1965), care au culminat cu demolarea unei mari porțiuni (c. 1/3) din zona central-istorică (după 25 iun. 1984) și construirea unui nou centru politico-administrativ, dominat de Casa Poporului, Bd. „Victoria Socialismului" (azi Bd. Unirii) și numeroase blocuri standard pentru locuit. Aspectul actual al orașului este dominat de un amalgam de stiluri de la sf. sec. 19 și din prima jumătate a sec. 20, unele dintre ele de o certă valoare arhitecturală. În perioada postbelică, au fost construite numeroase clădiri care adăpostesc instituții ale administrației de stat, de învățământ, de artă și cultură, institute de cercetări, săli de sport etc. și mai cu seamă un număr foarte mare (peste 500 000) de noi apartamente de locuit grupate în cadrul unor mari cartiere, relativ uniforme sub aspect urbanistic, dar utile din punct de vedere social. În perioada de după 1960 și până la jumătatea anilor '80, atât periferiile Capitalei (mai ales), dominate de locuințe insalubre și locuri virane, cât și axele radiale de penetrație spre centrul orașului au fost supuse unor transformări radicale, fiind construite complexe urbanistice noi — „adevărate orașe" care dispun de dotările corespunzătoare: complexe comerciale, piețe, clădiri social-culturale, spații verzi etc. Printre acestea se evidențiază cartierele Balta Albă, Titan, Drumul Taberei, Berceni, Militari, Bucureștii Noi, Crângași, Giulești, Băneasa (Aviației), Dămăroaia, Floreasca, Vatra Luminoasă, Ferentari, Dudești ș.a. și ansamblurile de locuințe construite în lungul marilor artere de circulație ca de pildă șoselele Colentina, Pantelimon, Iancului, Ștefan cel Mare, Mihai Bravu, Olteniței, Giurgiului, Alexandriei, Viilor, Sălaj, Nicolae Titulescu ș.a., căile Griviței, Rahovei, Dorobanților, Călărașilor, Văcărești, Giulești, 13 Septembrie, Vitan-Bârzești ș.a., bulevardele Muncii, 1 Mai, Iuliu Maniu, Timișoara, Lacul Tei, Păcii, Ghencea, Metalurgiei, Dimitrie Cantemir, Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady ș.a. Unele „piețe" mari ale Capitalei, cum sunt Piața Unirii, Piața Palatului, Piața Victoriei, Piața Națiunilor Unite (fostă Piața Operetei), Piața Operei, Piața Gării de Nord, Piața Universității, Piața Romană, Piața Chibrit, Piața Presei Libere (fostă Piața Scânteii), Piața Iancului, Piața Bucur-Obor ș.a. formează complexe arhitectonice de sine stătătoare în cadrul sistemului urban al Bucureștiului. O consecință negativă a demolării numeroaselor gospodării din B. este numărul foarte mare de câini rămași fără stăpân (la începutul primăverii anului 1996 se estima prezența a c. 200 000 de câini vagabonzi pe terit. municipiului B.).

Un fenomen similar, dar cu implicații mult mai grave în viața socială, evidențiat, în mod deosebit, după 1989, este prezența, în arealul Capitalei, a sute de copii vagabonzi, fugiți de acasă, proveniți din familii dezmembrate. Aceștia s-au aciuat în canalele, în parcurile și tufișurile Bucureștiului, dormind prin gări, pe străzi și prin catacombe, trăind din cerșit sau din furt și drogându-se cu un produs chimic, numit aurolac, foarte nociv pentru sistemul nervos central. Proliferarea îngrijorătoare a acestora a determinat ca Primăria Capitalei, Poliția și unele organizații și instituții de binefacere să ia măsuri concrete de ajutorare a acestor copii, prin crearea unor cămine speciale în care aceștia să aibe asigurate condițiile decente unei vieți normale și dreptul la educație, la învățătură și la însușirea unei meserii, astfel încât să fie redați societății. Cu toate

Cartierul Balta Albă

Piața Palatului

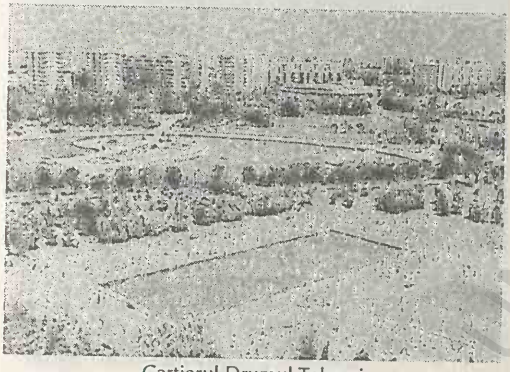

Cartierul Drumul Taberei

Piața Universității (Blocul „Dunărea", construit pe locul în care a existat, până în 1977, Biserica „Ienei")

Calea 13 Septembrie

Piața Națiunilor Unite

Piața Unirii

Piața Chibrit

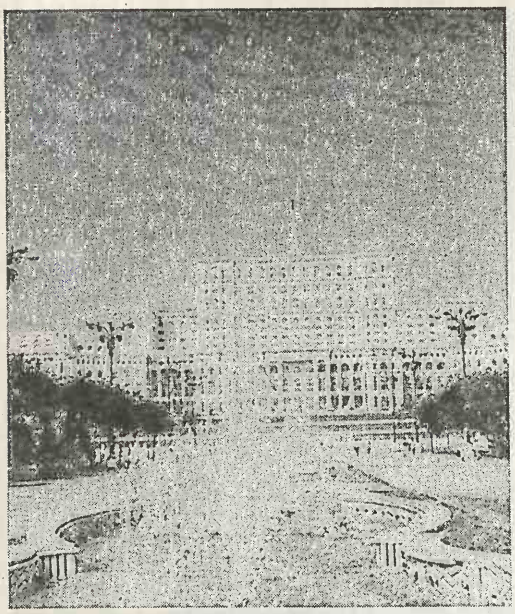

Casa Poporului

Casa Presei Libere

Circul „Globus"

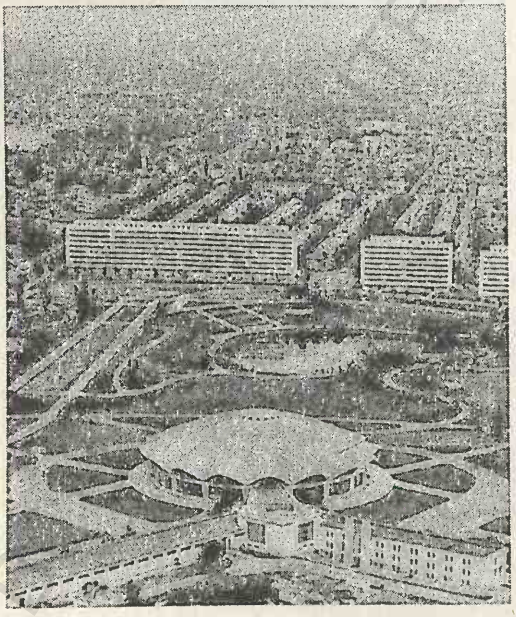

Hotel „Bucureşti"

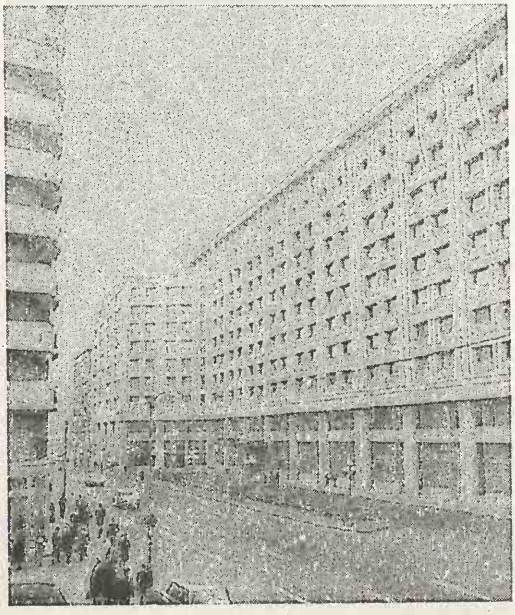

eforturile depuse până în prezent pentru ameliorarea și apoi pentru eradicarea acestui fenomen, se pare că proliferarea depășește cu mult eradicarea acestui flagel.

Cartierele municipiului București

Balta Albă	Giulești
Băneasa (Aviației)	Grivița
Berceni	1 Mai
Bucureștii Noi	Militari
Chitila	Pajura
Colentina	Panduri
Cotroceni	Pantelimon
Crângași	Pipera
Dămăroaia	Progresul
Domenii	Rahova
Drumul Taberei	13 Septembrie
Dudești	Tei
Ferentari	Titan
Filantropia	Uranus
Floreasca	Vatra Luminoasă
Ghencea	Vitan

Printre construcțiile realizate în perioada 1950-1990, care dau o notă arhitecturală aparte peisajului urbanistic bucureștean, se numără:

Casa Poporului sau *Palatul Parlamentului* (sediul nou) este un edificiu de mari proporții, extins pe o supr. de 64 800 m², la nivelul solului. Construit între 1984 și 1989 pe Dealul Uranus (sau Dealul Arsenalului), după planurile unui colectiv de arhitecți români, coordonat de arhitecta Anca Petrescu, acest impozant edificiu are o formă dreptunghiulară, cu laturile de 270 m la fațadă și respectiv 240 m lateral, o înălțime de 84 m și o adâncime, sub cota zero, ce coboară până la 92 m. Suprafețele celor 440 de birouri, ale zecilor de saloane de recepție, ale celor pentru manifestări științifice, cultural-artistice, social-politice etc. (dintre care 20 de saloane au o supr. cuprinsă între 200 și 700 m² fiecare) și ale zecilor de săli de conferințe și ședințe (dintre care trei săli au între 1 000 și 1 500 m² fiecare, două săli cu peste 2 000 m² fiecare, două săli de ședințe cu o capacitate de 1 200 de locuri și respectiv 850 de locuri) însumează 265 000 m² (locul 2 în lume după clădirea Pentagonului din Washington, care are 604 000 m² suprafață construită în interioare). Din punct de vedere al volumului construit, Casa Poporului ocupă locul 3 în lume (cu 2,55 mil. m³) după clădirea de la Cape Canaveral (S.U.A.), în care se montează rachetele cosmice (cu 3,67 mil. m³) și după Piramida lui Quetzalcóatl (3,3 mil. m³) din Mexic. Spațiile birourilor sunt destinate unor instituții centrale de stat, unor comisii parlamentare etc., iar sălile de conferințe, moderne, luxoase și echipate cu toate dotările necesare, reprezintă, printre altele, locul ideal de desfășurare a unor reuniuni internaționale, a unor concerte sau festivaluri muzicale etc. Este demn de amintit că în sălile fastuoase ale Casei Poporului (Palatul Parlamentului) s-au desfășurat lucrările Conferinței Internaționale a Forumului Crans Montana (1994), ediția din toamna anului 1995 a Festivalului internațional „George Enescu", a 94-a Conferință a Uniunii Interparlamentare (1995), Forumul oamenilor de afaceri, al cooperării la Marea Neagră (25-28 apr. 1996) ș.a.

Casa Presei Libere (fostă Casa Scânteii), extinsă pe 25 000 m², a fost construită între 1949 și 1953 după planurile unui colectiv de arhitecți, condus de către Horia Maicu. Clădirea are patru corpuri distincte care comunică între ele, corpul central fiind dominat de un turn de 90 m înălțime. Aici își au sediile Ministerul Culturii, Bursa Română de Mărfuri, Agenția „ROMPRES", Tipografia „Coresi", numeroase redacții ale unor edituri și ziare etc.

Circul „Globus" are o clădire de formă circulară, cu un diametru de 300 m, cu o cupolă ondulată, construită în anii 1958-1961, după planurile arhitecților N. Porumbescu și C. Rulea pe un teren viran cunoscut sub numele de groapa „Tonola", transformat ulterior într-un frumos parc, cu un lac în mijloc. Arena circului, cu un diametru de 13 m și o supr. de 160 m², este înconjurată de un spațios amfiteatru cu o capacitate de 2 500 de locuri.

Hotelul „București", construit, în anii 1978-1980, pe locul renumitei cofetării „Nestor" (distrusă parțial de cutremurul din 4 mart. 1977), este cel mai mare hotel din România, având 850 de camere, o sală polivalentă cu 500 de locuri, săli pentru activitatea unor agenții comerciale, de turism și de transport internațional, două restaurante, cofetărie, două piscine, parcaj subteran și multe alte utilități și servicii.

Hotelul „Intercontinental", cu 23 de etaje, înalt de peste 80 m, a fost construit în anii 1968-1970 după planurile arhitecților Dinu Hariton, Gh. Nadrag, I. Moscu și Romeo Ștefan, în baza unui acord

de cooperare economică cu firma „Intercontinental Hotel Corporation", fiind racordat la un sistem electronic internațional de rezervare a locurilor. Hotelul are 417 camere dotate cu aer condiționat și instalații pentru comunicare rapidă cu personalul hotelier, mai multe restaurante, baruri, saloane de recepție, săli de conferințe, piscine și un parcaj la subsol cu o capacitate de 1 000 de mașini și cu o stație de întreținere a automobilelor. Hotelul a fost renovat în anii 1993-1995.

Magazinul Universal „Bucur-Obor", inaugurat în primăvara anului 1977, este dispus pe trei nivele (demisol, parter, mezanin) în cadrul unui impozant cvartal de locuințe din apropierea Pieții Obor, cunoscut sub denumirea de ALMO (Ansamblul de Locuințe și Magazine Obor). Este unul dintre cele mai mari magazine din B. și din țară, cu o supr. de peste 42 000 m². La parterul magazinului a fost inaugurat, la 25 nov. 1995, un spațiu alimentar aparținând celebrei firme americane „McDonald's", iar la sf. lunii dec. 1995, un restaurant al firmei „Burger Ranch".

Magazinul Universal „Unirea", inaugurat în toamna anului 1976, este un edificiu de mari dimensiuni, cu aspect monumental, cu 8 nivele și o supr. utilizabilă de peste 30 000 m², construit după planurile unui colectiv condus de către arhitectul Gheorghe Leahu. Clădirea a suferit în anii '80 unele adăugiri ale aripilor laterale. La subsolul magazinului a fost inaugurat, în vara anului 1995, primul spațiu alimentar al firmei „McDonald's" în România.

Opera Națională beneficiază de un edificiu monumental, construit în 1953 (inaugurat la 9 ian. 1954) după planurile arhitectului Octav Doicescu, prevăzut la fațadă cu trei arcade înalte. Sala de spectacole are o capacitate de 1 200 de locuri, iar scena, în formă de potcoavă, de mari dimensiuni (24 m lățime, 30 m înălțime, 20 m adâncime), permite desfășurarea unor spectacole fastuoase.

Palatul Radiodifuziunii, dat în folosință în 1960, construit după planurile arhitecților Tiberiu Ricci, Leon Garcia și Mihai Ricci, este prevăzut, la una dintre extremități, cu o sală de concerte și de spectacole, cu o capacitate de 1 000 de locuri. Scena este dotată și cu o uriașă orgă, formată din 7 000 de tuburi, cu 80 de registre. Palatul dispune de studiouri special amenajate pentru emisiuni de teatru, de muzică populară și ușoară, de estradă etc.

Palatul Sporturilor și Culturii, dat în folosință în 1974, este un edificiu monumental construit după planurile unui colectiv coordonat de arhitecții C. Lăzărescu, G. Cristea ș.a., destinat competițiilor sportive (handbal, tenis, box, lupte etc.), dar și manifestărilor culturale (concerte, recitaluri, spectacole artistice și cinematografice etc.). Sala, de dimensiuni mari (80 x 80 m), este prevăzută cu tribune cu o capacitate de c. 6 000 de locuri.

Palatul Televiziunii, construit în 1968-1969, este un complex format din trei clădiri ce acoperă o supr. de 60 000 m², construite după planurile arhitecților Tiberiu Ricci, Th. Iacoban și Maria Căciulă.

Pavilionul Central al Complexului Expozițional din Piața Presei Libere este un edificiu impozant, de plan circular, construit în 1962-1964 (pe locul fostului hipodrom) după planurile arhitecților Ascanio Damian și Mircea Enescu. Construcția, extinsă pe 10 000 m², are un diametru, la bază, de 180 m, iar cupola care o acoperă are un diametru de 93 m și nu se sprijină pe piloni. În acest pavilion, ca și în celelalte pavilioane învecinate, se organizează edițiile de primăvară și de toamnă ale Târgului Internațional București (TIB).

Sala Palatului este un edificiu de formă prismatică, cu un acoperiș metalic boltit, conceput de către arhitecții Horia Maicu, Tiberiu Ricci, Romeo Belea și Ignace Șerban și construit în perioada 1 ian. 1959-1 apr. 1960. Sala, cu un vol. de 30 000 m³ și o capacitate de 4 000 de locuri, cu o scenă de mari proporții (deschidere de 30 m în față, 20 m în spate și o adâncime de 15 m), dotată cu instalații tehnice moderne, este destinată atât unor reuniuni de amploare (congrese, conferințe etc.), cât și desfășurării unor spectacole (concerte, spectacole artistice, proiecții de film etc.). Concertul inaugural al sălii a fost susținut în luna mai 1960 de violonistul David Oistrah.

Teatrul Național este o clădire impunătoare, construită în anii 1967-1970 după proiectul unui colectiv de arhitecți, coordonat de către Horia Maicu, Romeo Ștefan și Nicolae Cucu, având fațada realizată în stilul mânăstirilor din nordul Moldovei, cu o cornișă amplă care amintește de streșinile ctitoriilor feudale ale voievozilor moldoveni. Corpul clădirii a fost supus unor retușuri exterioare și unor renovări interioare la mijlocul anilor șaptezeci. El găzduiește o sală mare de spectacole, cu peste 900 de locuri, o scenă amplă, cu portal

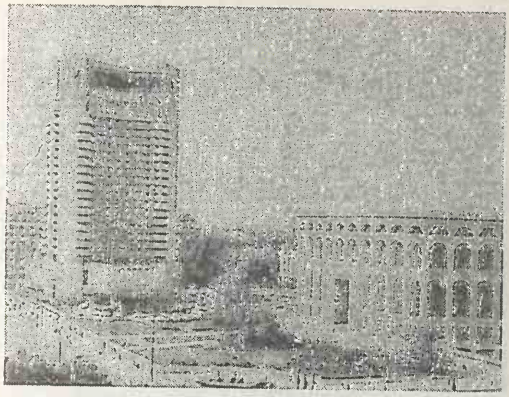

Hotel „Intercontinental"

Palatul Televiziunii Naţionale

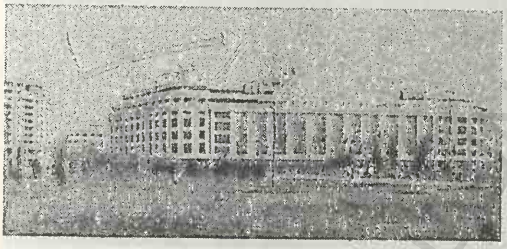

Magazinul Unirea

Pavilionul Central al Complexului Expoziţional

Opera Naţională

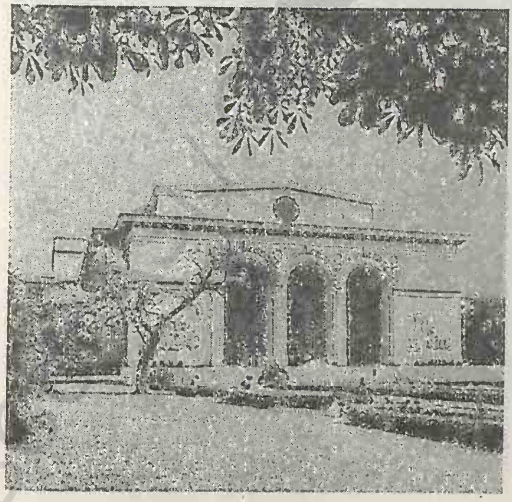

Sala Palatului

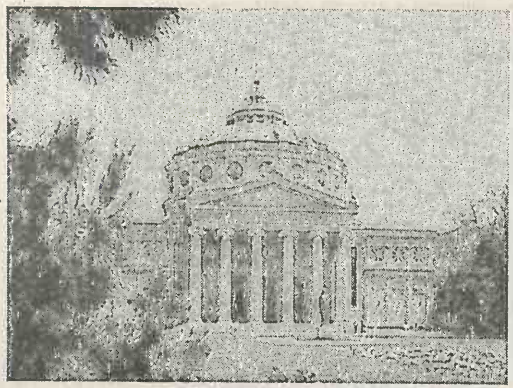

Atheneul Român

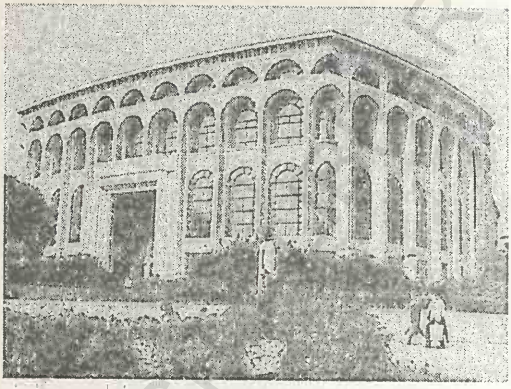

Teatrul Naţional

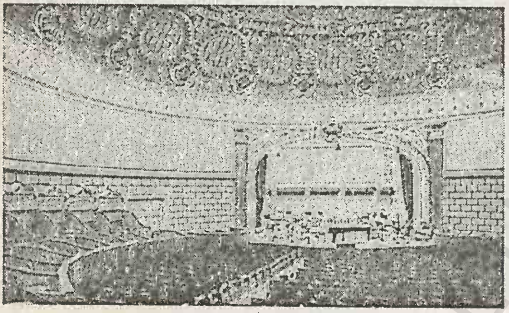

Sala de concerte a Atheneului Român

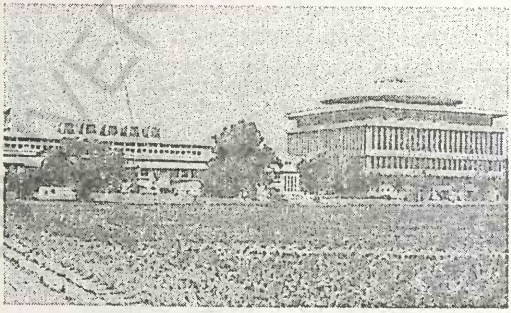

Rectoratul Universităţii Politehnice

Holul de marmură al Atheneului Român

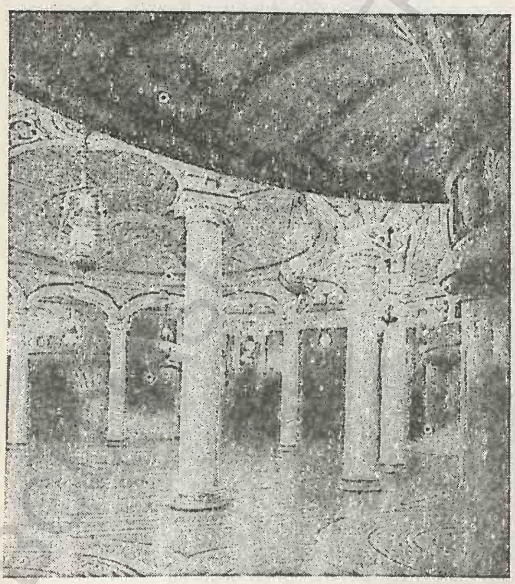

Casa „Capşa"

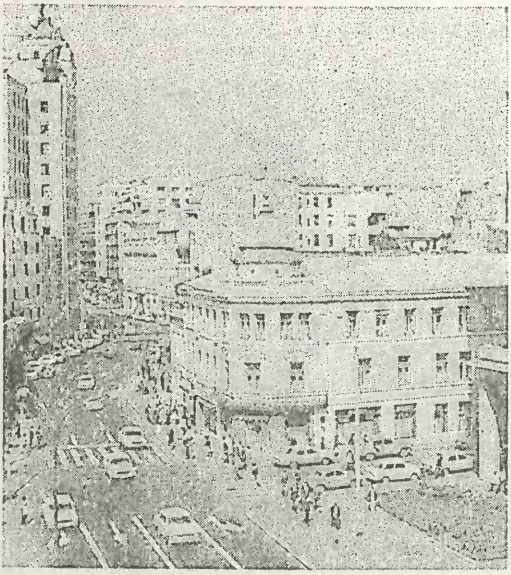

variabil, o sală mai mică, cu peste 500 de locuri, destinată în prezent spectacolelor de operetă, o sală mignonă (Sala Atelier), de câteva zeci de locuri, un muzeu al Teatrului Național și un spațiu destinat expozițiilor de artă plastică, unor târguri internaționale de carte etc.

Universitatea Politehnică, alcătuită dintr-un complex de clădiri, extinse pe 200 000 m², dispune în total de 30 de săli de curs, 28 de amfiteatre, 82 de săli de seminarii, 584 de laboratoare, o aulă de 1 500 de locuri și alta de 500 de locuri, amplasată în cadrul unui parc, a fost construită în perioada 1966-1969 după planurile unui colectiv de arhitecți condus de Octav Doicescu.

Cele mai interesante construcții din B., cu o certă și recunoscută valoare arhitecturală (uneori și istorică), rămân însă acelea realizate la sf. sec. 19 și prima jumătate a sec. 20, ca rod conceptual al unei renumite pleiade de arhitecți români și străini, multe dintre aceste construcții fiind declarate monumente istorice și de arhitectură.

Atheneul Român este una dintre cele mai reprezentative clădiri ale Capitalei, cu valoare de simbol, construită între 1886 și 1888 (inaugurarea a avut loc la 14/26 febr. 1888), după planurile arhitectului francez Albert Galleron, ajutat de arhitectul român Constantin Băicoianu, din inițiativa unui grup de intelectuali, în frunte cu Constantin Esarcu, V.A.-Urechia, Nicolae Kretzulescu ș.a., dornici să înzestreze B. cu o sală încăpătoare, destinată manifestărilor muzicale de înaltă ținută artistică. Fondurile au fost strânse prin subscripție publică ca răspuns la renumitul apel „dați un leu pentru Atheneu". Atheneul Român, cu fațada în stil neoclasic și cu o cupolă mare, de factură barocă, are aspectul unui templu ionic cu șase coloane frontale și două laterale. Clădirea a cunoscut în primele decenii mai multe completări și modificări (au fost construite două aripi în spatele edificiului, care au găzduit o perioadă Pinacoteca statului), iar între 1924 și 1928 a mai suferit unele transformări (s-au creat noi spații de expoziții și s-a realizat sala mică de concerte) sub îngrijirea arhitectului I. Ionescu. În prezent, se află în plin proces de consolidare și restaurare (lucrări începute în 1991). Sala mare de concerte, cu un diametru de 28,50 m și o înălțime de 16 m, are o capacitate de 1 000 de locuri și o bună acustică, fiind decorată cu o frescă în care sunt surprinse principalele momente din istoria României — operă a pictorului Costin Petrescu. Corpul central are la parter un hol imens, de formă circulară, susținut de 12 coloane de tip doric, executate din metal și îmbrăcate în stuc roz care imită culoarea marmurei. Edificiul a găzduit inițial sediul Societății culturale „Atheneul Român" — instituție întemeiată la 28 ian./9 febr. 1865 — din inițiativa lui Constantin Esarcu, Vasile Alexandrecu-Urechia și Nicolae Kretzulescu, cu scopul răspândirii cunoștințelor științifice și culturale în rândul populației. În sala mare s-a întrunit, la 29 dec. 1919, cea dintâi Cameră a Deputaților a României Mari, care a ratificat unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu România. În prezent, clădirea Atheneului Român este sediul Filarmonicii „George Enescu". În grădina din fața Atheneului Român (fostă proprietate a familiei Văcărescu în sec. 17-18) se află statuia lui Mihai Eminescu, executată în bronz de către sculptorul Gheorghe Anghel.

Casa „Capșa", situată vizavi de Cercul Militar Național, pe Calea Victoriei, colț cu str. Edgar Quinet, este o veche clădire (1852), modestă, cu un etaj, aparținând, inițial, vornicului Slătineanu, și care, din 1874, a intrat în posesia celebrului cofetar Grigore Capșa (fost elev al lui Boissier din Paris); acesta a transformat-o în cofetărie, cafenea, restaurant și hotel, constituind, vreme îndelungată, locul de întâlnire al unor mari personalități bucureștene (oameni politici, literați, ziariști etc.).

Casa „Dissescu", situată pe Calea Victoriei nr. 196, colț cu str. Gheorghe Manu, este o frumoasă construcție în stil românesc, ridicată în 1910-1912 după planurile arhitectului Grigore Cerchez în colaborare cu arhitectul francez A. C. Clavel. Casa a aparținut juristului și profesorului universitar Constantin Dissescu. În prezent, adăpostește Institutul de Istoria Artei.

Casa „Lenș-Vernescu", Calea Victoriei nr. 133, este o clădire în stil eclectic, ridicată în jurul anului 1820 de marele logofăt Filip Lenș, devenită, după moartea acestuia, sediul unei unități militare, apoi sediul Ministerului de Război, iar, din 1886, proprietatea politicianului Gheorghe Vernescu. Edificiul a fost restaurat în 1887-1889 sub îngrijirea arhitectului Ion Mincu și împodobit la interior cu picturi executate de G. D. Mirea. Azi adăpostește cazinoul „Palace".

Casa „Monteoru", situată pe Calea Victoriei nr. 113, lângă Casa Romanit, este o clădire ele-

gantă, cu două nivele inegale, datând din a doua jumătate a sec. 19, restaurată de arhitectul Ion Mincu în 1887-1889. Casa a aparținut familiei Monteoru. Interioarele au fost împodobite sub influența stilului eclectic francez. În prezent aici se află Casa Uniunii Scriitorilor, denumită „Mihail Sadoveanu".

Cercul Militar Național (fostă Casa Centrală a Armatei, până în 1990) este un edificiu monumental, construit în 1912, pe un platou mai înalt, mărginit de Calea Victoriei, str. Constantin Mille și Bd. Mihail Kogălniceanu, pe care a existat anterior renumita biserică Sărindar, ctitorie a lui Matei Basarab, căzută în ruină la sf. sec. 19 și demolată în 1893. Clădirea Cercului Militar Național, ridicată după planurile arhitecților Dimitrie Maimarolu, Victor Ștefănescu și Ernest Doneaud, în stilul neoclasicismului francez, are o fațadă monumentală, prevăzută cu o impunătoare colonadă în stil corintic, precedată de o vastă terasă care, pe timpul verii este folosită ca restaurant în aer liber. Clădirea dispune de elegante saloane de recepție, săli de conferințe ș.a.

Clădirea Academiei Române, Calea Victoriei nr. 125, situată vizavi de biserica „Sfântul Nicolae"-Tabacu, este un edificiu în stil neoclasic, datând din a doua jumătate a sec. 19 (aflat în mijlocul unei frumoase grădini), în care a fost stabilit, în toamna anului 1890, sediul Academiei Române. În curtea Academiei Române se află și clădirea Bibliotecii Academiei, construită în 1936-1937 după planurile arhitecților Duiliu Marcu și N. Sburcu, una dintre cele mai mari și mai valoroase biblioteci din țară devenită, în ultimul timp, neîncăpătoare și neadecvată volumului uriaș de materiale pe care îl posedă. De aceea, alături de vechea clădire, a început construcția (în 1994), unui edificiu mai mare și mai modern, pe cheltuiala Băncii Naționale a României, care să adăpostească valorile de carte ale acestei prestigioase biblioteci.

Palatul Academiei Militare, situat pe un promontoriu ce domină malul drept al Dâmboviței, pe șos. Panduri nr. 68-72, este un edificiu impunător, construit în anii 1937-1938 după planurile arhitectului Duiliu Marcu.

Palatul Băncii de Investiții (fostă Banca „Marmorosch Blank") situat în apropiere de Banca Națională a României, pe str. Doamnei, a fost construit între anii 1913 și 1915, în stil neomoldovenesc, după planurile arhitectului Petre Antonescu.

Palatul Băncii Naționale a României, cu fațada spre Lipscani, este o clădire vastă, de plan simetric și plastică sobră, construită între 1884 (12 iul.) și 1890 după planurile arhitecților francezi Albert Galleron și Cassien Bernard, în stil neoclasic francez pe locul fostului han al lui Șerban Vodă. Fațada clădirii, din strada Lipscani (care reprezintă sediul, inițial istoric), este evidențiată de patru coloane corintice, iar pavilioanele de colț sunt ornamentate cu câte patru coloane în stil ionic, care au între ele câte o nișă în care se află statuile alegorice reprezentând „Agricultura" și „Justiția", executate de către sculptorul Ion Georgescu, precum și „Comerțul" și „Industria" realizate de Ștefan Ionescu-Valbudea. Clădirea inițială a Băncii Naționale a României a fost completată, la începutul anilor '40, cu o clădire nouă, având fațada spre strada Doamnei, construită după planurile arhitectului Radu Dudescu. În acest edificiu, cu trepte monumentale din granit și coloane corintice, a funcționat, între 1948 și 1992, Ministerul de Finanțe, în prezent fiind în proprietatea, de drept, a Băncii Naționale a României. Clădirea a suferit ample lucrări de renovare în anii 1993-1995.

Palatul Bibliotecii Centrale Universitare (Fostul Palat al Fundației Universitare Carol I), situat pe aripa de NE a Pieții Palatului, vizavi de Palatul Republicii, a fost construit între 1891 și 1895 (inaugurat la 14 mart. 1895) după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, în stilul clasicismului francez, pe locul fostelor case ale lui Grigore Păunescu (fost prim-ministru), pe care Regele Carol I le-a cumpărat pentru ca pe locul lor să construiască acest așezământ, în amintirea celor 25 de ani de domnie. Față de corpul inițial al clădirii, arhitectul Paul Gottereau a amplificat de mai multe ori planul acesteia, depășind de c. patru ori volumul ei — fapt ce a determinat prelungirea timpului afectat extinderii construcției inițiale până în anul 1914 când a putut fi inaugurată. În timpul Revoluției din dec. 1989, clădirea Bibliotecii Centrale Universitare a fost aproape complet distrusă prin incendiere, cât și de proiectilele lansate de pe tancuri împotriva (se pare) unor „cuiburi" de apărători ai regimului Ceaușescu, adăpostiți în acest sediu. Edificiul se află (din vara anului 1990) în reconstrucție (pentru a i se reda înfățișarea anterioară), extindere (prin

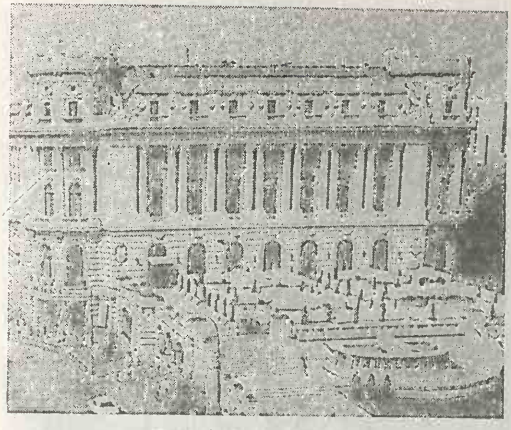

Cercul Militar Naţional

Biblioteca Centrală Universitară
(aflată în fază finală de restaurare, mai 1996)

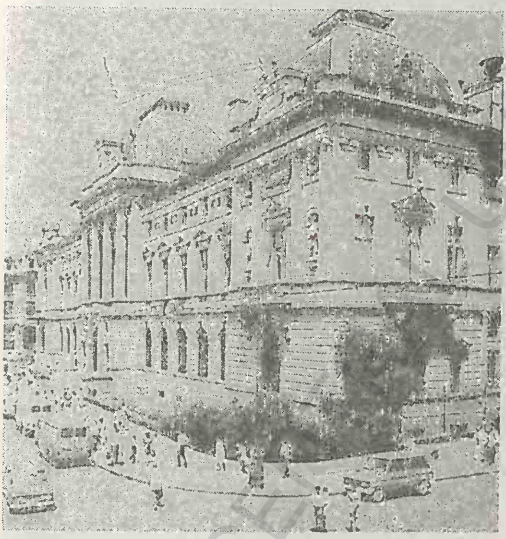

Palatul Băncii Naţionale a României (aripa veche)

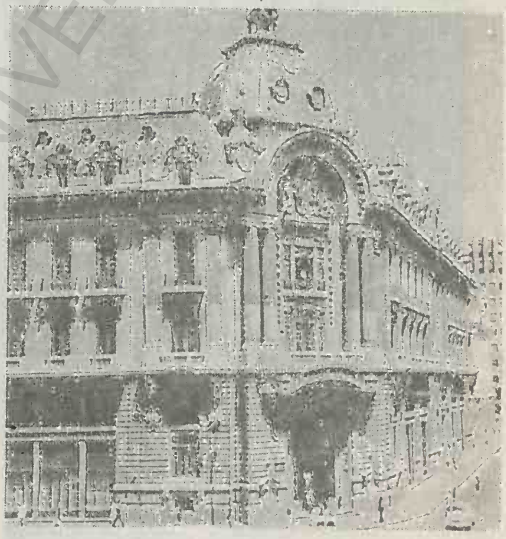

Palatul Bibliotecii Naţionale

Palatul Băncii Naţionale a României (aripa nouă)

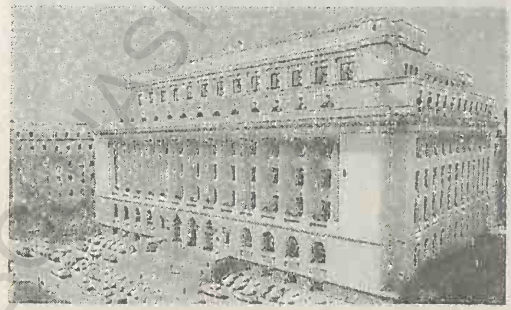

Palatul Casei de Economii şi Consemnaţiuni (C.E.C.)

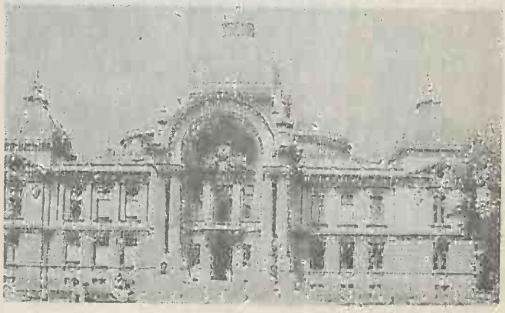

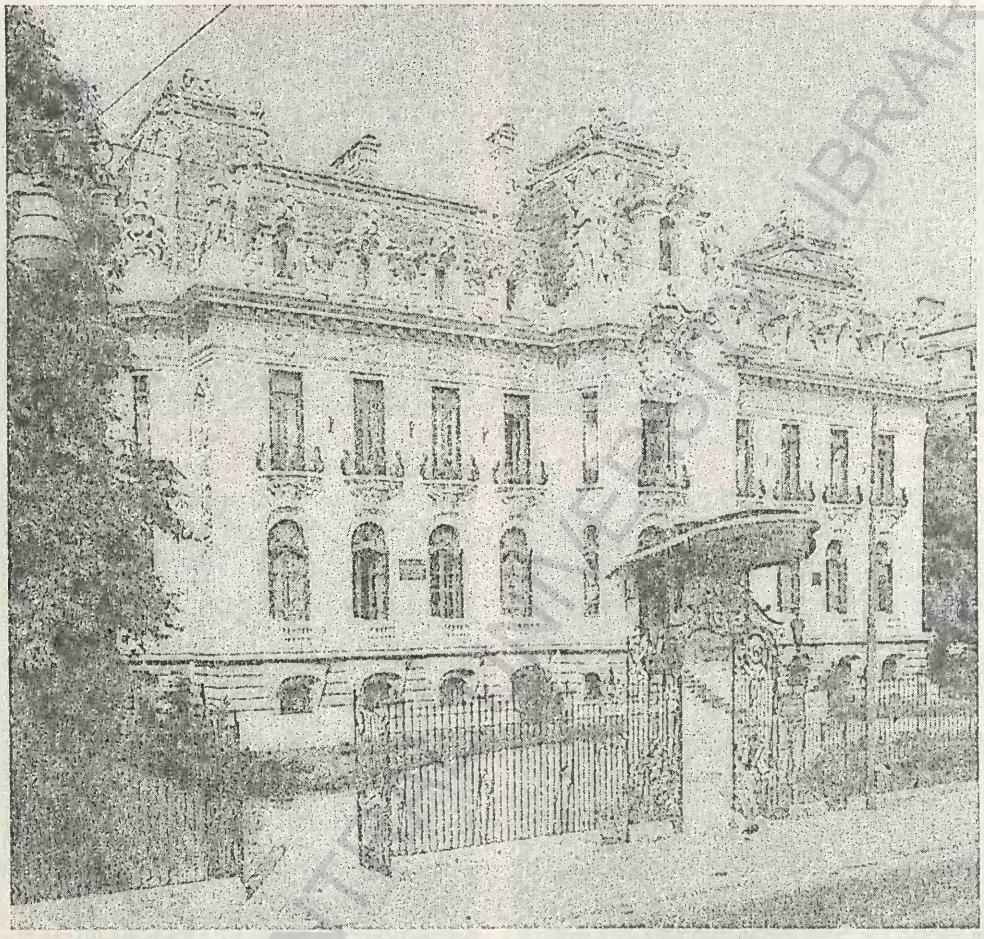

Palatul „M. Cantacuzino"

Tribunalul Capitalei

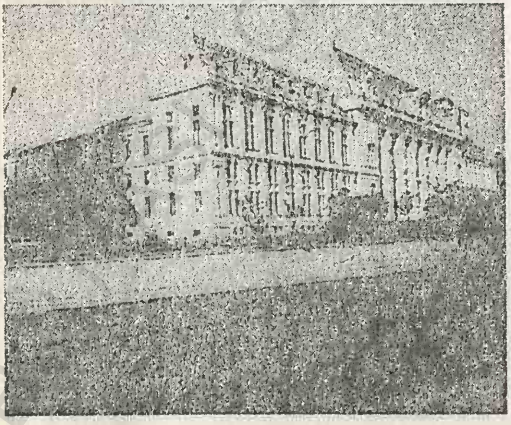

Palatul Cotroceni

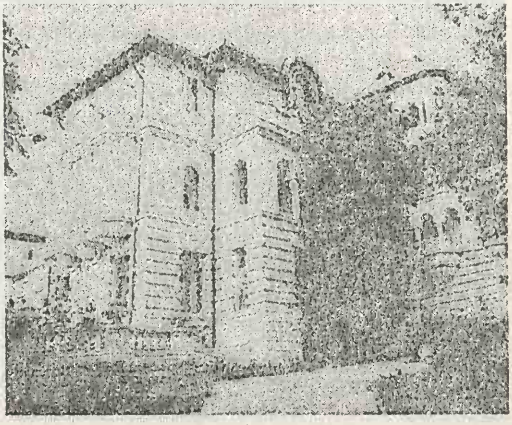

construirea unui nou corp de clădire în spatele celei existente, pe locul fostei grădini de vară „Boema") și modernizare.

Palatul Bibliotecii Naționale, situat la intersecția străzilor Doamnei și Ion Ghica, vizavi de Banca Națională a României, este un edificiu bine proporționat, conceput de arhitectul Ștefan Burcuș, în stilul neoclasic al academismului francez, lucrare pentru care autorul a obținut premiul I al concursului Internațional de Arhitectură din 1907. Clădirea, construită în 1910, a adăpostit, până la instaurarea comunismului în România, Bursa Română de Comerț, iar în 1955 a fost destinată și inaugurată ca local pentru organizarea Bibliotecii Centrale de Stat (din 1990 — Biblioteca Națională).

Palatul Casei de Economii și Consemnațiuni (C.E.C.) este un edificiu impunător, bine proporționat, construit în perioada 1896-1900, în stilul eclectismului academic francez cu valoroase detalii de arhitectură, după planurile arhitectului francez, Paul Gottereau. Palatul C.E.C., de formă pătrată, este dominat de o mare cupolă centrală, cu nervuri metalice și geamuri între ele, care permit iluminarea naturală a holului central, și de alte patru cupole mai mici în stil renascentist, care acoperă cele patru volume de colț, decorate cu frontoane și steme. Intrarea principală, situată în partea centrală a fațadei, între cele două volume de colț, este marcată de o imensă arcadă, monumentală, susținută de o parte și de alta de câte două coloane împerecheate, în stil compozit.

Palatul Cotroceni, situat pe colina cu același nume, în mijlocul unei frumoase grădini, vizavi de Grădina Botanică, în incinta fostei mânăstiri Cotroceni, este un somptuos edificiu construit în 1893, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, ca reședință permanentă a prințului moștenitor Ferdinand. Aripa de Nord a edificiului a fost refăcută la începutul sec. 20 de către arhitectul Grigore Cerchez, care i-a adăugat un pitoresc foișor. Din primăvara anului 1950 și până prin anii anii '70, în sălile palatului Cotroceni (numit Palatul Pionierilor) au funcționat diferite cercuri de lucru ale Organizației Pionierilor, după care palatul a fost supus unor ample lucrări de renovare în anii '80, pentru a servi ca reședință prezidențială. În prezent este folosit ca reședință a Președintelui țării și loc de primire a oaspeților străini. Eleganta grădină și palatul sunt înconjurate de un puternic zid de incintă.

Palatul de Justiție (azi adăpostește Tribunalul Capitalei), situat pe Splaiul Independenței, pe malul drept al Dâmboviței, între Piața Unirii și Piața Națiunilor Unite, este un edificiu monumental, construit în stilul Renașterii franceze, în anii 1890-1895, după planurile arhitectului francez Albert Ballu. Fațada, cu expunere către râul Dâmbovița, se desfășoară pe c. 100 m lungime, fiind evidențiată de un corp central, mai înalt, mărginit de două aripi laterale. Corpul central, precedat de scări, este prevăzut cu un portic dominat de șase pilaștrii masivi, terminați la partea superioară cu statui alegorice din piatră. Corpul central mai are patru nișe în care sunt plasate tot atâtea statui care simbolizează Legea, Dreptatea, Justiția, Adevărul, iar în partea superioară a corpului central, de o parte și de alta a ceasului se află câte o statuie care simbolizează Forța și Prudența — opere create de sculptorul Karl Storck. Proiectarea și finisarea interioarelor Palatului de Justiție au fost executate de arhitectul Ion Mincu, deoarece Albert Ballu decedase între timp. Palatul a fost supus unor ample lucrări de renovare în anii 1991-1994.

Palatul „M. Cantacuzino", Calea Victoriei nr. 141, care adăpostește în prezent Muzeul „George Enescu", este un somptuos edificiu construit în stil baroc francez, în anii 1898-1900, după planurile arhitectului I. D. Berindei. Fațada are o intrare monumentală, ușor decroșată, precedată de trepte din marmură, străjuită de doi lei sculptați în piatră, ocrotită de o elegantă copertină în formă de scoică. La interior are o bogată decorație cu picturi realizate de Arthur Verona, G. D. Mirea și Nicolae Vermont.

Palatul Facultății de Drept, situat pe Bd. Mihail Kogălniceanu nr. 64, lângă Opera Națională, este o construcție vastă, ridicată în anii 1933-1935, în spirit clasicizant, după planurile arhitectului Petre Antonescu. Aici se află sediul Rectoratului Universității București. Aula Mare, cu un diametru de 28 m și 17 m înălțime, este locul în care se atribuie titlul de *Doctor honoris causa* unor personalități.

Palatul „Ghica", situat pe str. Ilfov nr. 6, în spatele Palatului C.E.C., pe malul stâng al Dâmboviței, este un edificiu impunător de la începutul sec. 19, în stil neoclasic, care a aparținut marelui ban Mihalache Dimitrie Ghica, fratele domnilor

Grigore IV și Alexandru Ghica. În 1862, palatul a intrat în posesia statului devenind sediul Prefecturii jud. Ilfov, iar ulterior a găzduit, pe rând, mai multe instituții de stat, între care și Ministerul Sănătății.

Palatul Victoria (Sediul Guvernului), situat pe latura de E a Pieții Victoria, între str. Paris și Bd. Iancu de Hunedoara, este un edificiu monumental construit în anii 1937-1944 după planurile arhitectului Duiliu Marcu, în colab. cu N. Sburcu, pe locul fostului palat al prințului Grigore Sturdza (ridicat în 1901) și în care a funcționat anterior Ministerul de Externe.

Palatul Institutului de Arhitectură, situat vizavi de Teatrul Național, mărginit de străzile Biserica Ienei, Edgar Quinet și Academiei, a fost construit în perioada 1912-1927 după planurile arhitectului Grigore Cerchez. Fațada clădirii, prevăzută cu o loggie deasupra portalului, prezintă unele asemănări cu stilul brâncovenesc, îmbinat cu elemente ale arhitecturii bizantine.

Palatul Ministerului Agriculturii și Alimentației, situat pe Bd. Carol I (fost Republicii), vizavi de Teatrul Național și în stânga Spitalului Colțea, este un interesant monument arhitectonic construit în 1895-1896, în stilul Renașterii franceze, după planurile arhitectului elvețian, stabilit în România, Louis Pierre Blanc. Edificiul, cu subsol, parter și două etaje, se compune dintr-un corp central și două aripi laterale având fațadele realizate în cărămidă aparentă, iar intrarea flancată de două cariatide.

Palatul Ministerului Industriilor (Fostul Palat al Comitetului de Stat al Planificării), aflat pe Calea Victoriei nr. 152, este un edificiu modern, construit în anii 1934-1941 după planurile arhitectului Duiliu Marcu, cu fațada din marmură albă, dominată de un turn cu ceas.

Palatul Ministerului Transporturilor, situat pe Bd. Dinicu Golescu nr. 38, vizavi de Gara de Nord, este un edificiu masiv, a cărui construcție a început în 1936 și s-a terminat în 1947 din cauza întreruperii lucrărilor în timpul războiului. De formă dreptunghiulară (108 x 47 m), clădirea a fost concepută de un colectiv de arhitecți (Duiliu Marcu, Șt. Călugăreanu, P. Milescu și T. Săvulescu) prezentând patru corpuri care închid între ele o curte interioară.

Palatul Muzeului de istorie naturală „Grigore Antipa", situat pe latura de V a Pieții Victoriei, la începutul șoselei Kiseleff, este o construcție ridicată în anii 1906-1908, prin strădania savantului Grigore Antipa, cu destinație specială pentru a servi ca sediu al muzeului de istorie naturală. Este un edificiu în stil clasic, cu circa 40 de săli, în care sunt expuse peste 300 000 de piese, între care și o colecție de fluturi cu peste 130 000 de exemplare, ce se numără printre cele mai mari colecții din lume.

Palatul Muzeului Țăranului Român, situat pe șos. Kiseleff nr. 3, în apropiere de Muzeul „Grigore Antipa", este un edificiu monumental, clădit în anii 1912-1939 după planurile arhitectului Nicolae Ghika-Budești și completat cu o aripă nouă în 1965-1966. Fațada este ornamentată cu o compoziție monumentală, realizată în mozaic, de Ștefan Constantinescu. În perioada 1966-1990 în această clădire a funcționat Muzeul de Istorie a Partidului Comunist Român, a mișcării revoluționare și democratice din România.

Palatul Parlamentului, situat pe Dealul Mitropoliei, a fost construit în 1907 după planurile arhitectului Dimitrie Maimarolu pe locul fostului Divan Domnesc. Conceput în stilul eclectismului francez, palatul se desfășoară pe patru nivele deasupra cărora se înalță o impunătoare cupolă ce acoperă sala de ședințe. Fațada palatului, cu expunere către biserica Mitropoliei, se desfășoară pe 80 m lungime fiind dominată, în partea centrală, de un peristil format din 6 coloane ionice, grupate câte două. În sala acestui palat se țin ședințele curente ale Camerei Deputaților, ședințele comune ale Camerei Deputaților și Senatului, precum și alte întruniri festive ale celor două camere ale Parlamentului României (ședințe comemorative, primiri ale unor oaspeți parlamentari de peste hotare etc.).

Palatul Patriarhiei, fostă stăreție (din 1658) a mânăstirii lui Constantin Șerban, a suferit de-a lungul timpului multe transformări, înfățișarea lui actuală fiind în cea mai mare parte o construcție nouă. Partea veche a palatului, care ocupă colțul sudic, cuprinde pivnița (alcătuită din două nave paralele, boltite cilindric, separate prin trei arcade) în care se pătrunde prin bolta de sub foișor. La parter, palatul cuprinde un vestibul lung, o sală de recepție, un paraclis și două foișoare. Corpul nou al palatului a fost construit în 1928-1931, după planurile arhitectului Gheorghe Simotta, în cadrul lui aflându-se marea Sală a Tronului, cancelariile Patriarhiei, apartamentul Patriarhului și alte încăperi. Sala de recepție a fost creată și decorată în 1904 din inițiativa mitropolitului Iosif Gheorghian și ea

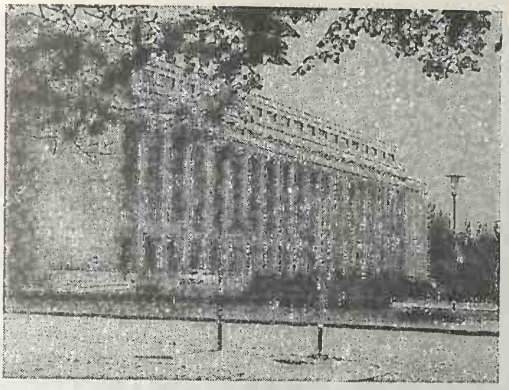

Palatul Victoria

Palatul Parlamentului

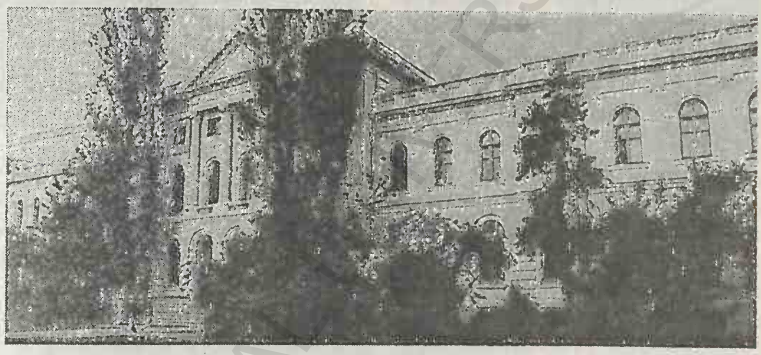

Palatul Muzeului „Grigore Antipa"

Palatul
Ministerului Industriilor

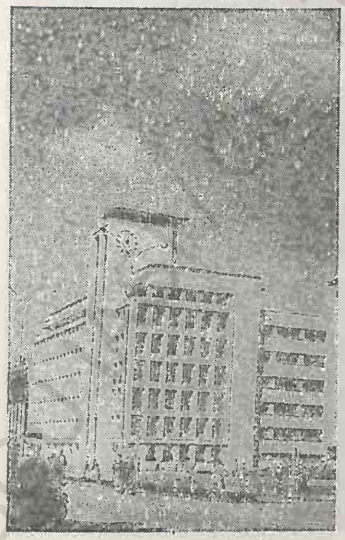

Palatul
Ministerului Transporturilor

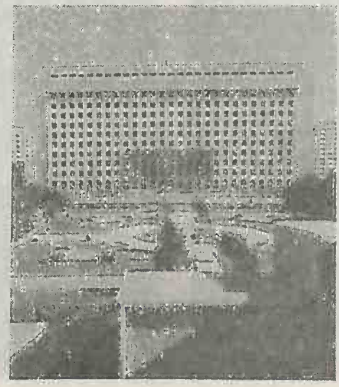

Palatul
Muzeului Ţăranului Român

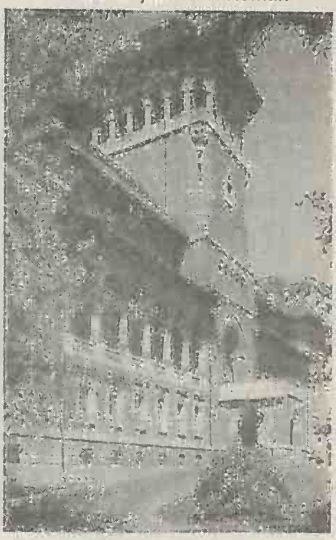

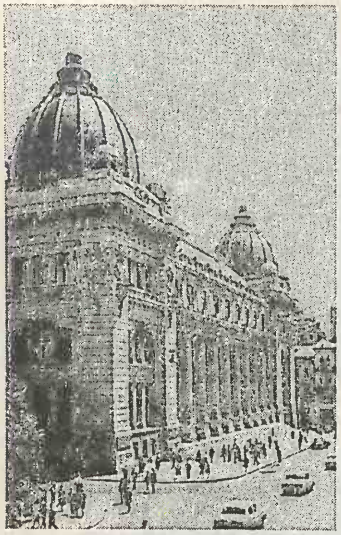

Palatul Poştelor
(azi Muzeul Naţional
de Istorie a României)

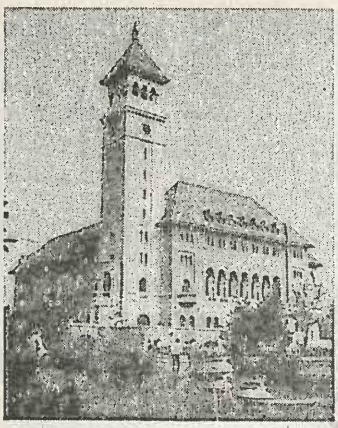

Palatul Primăriei
Sectorului 1

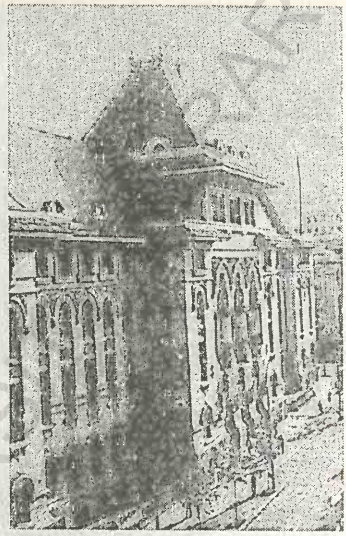

Palatul Primăriei
municipale

Palatul Institutului de Arhitectură

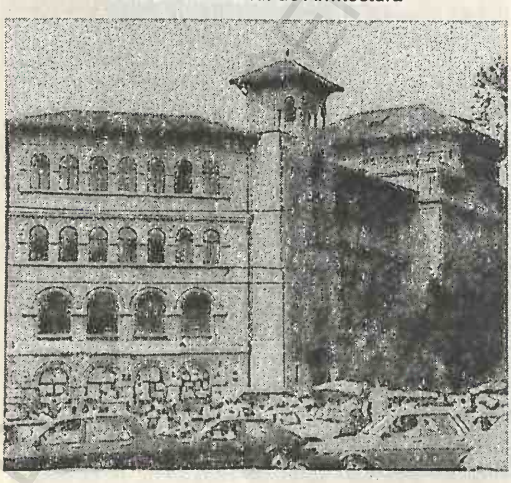

Palatul Republicii
(fostul Palat Regal)

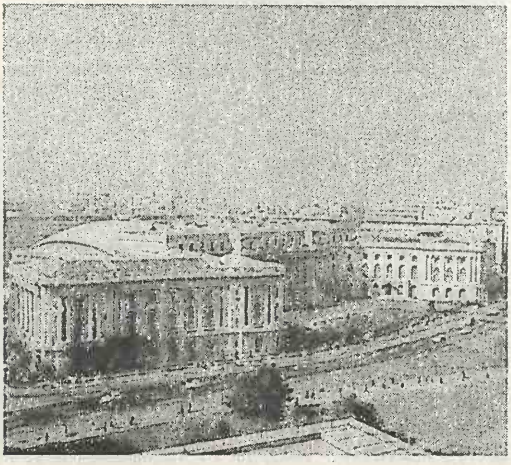

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

comunică, prin două uși cu Sala Tronului. Sala Tronului păstrează, pe doi dintre pereții ei, două momente pr. din istoria țării pictate pe tencuială umedă de către I. Rusu: Proclamarea Marii Uniri de la 1 Dec. 1918 și Ridicarea Mitropolici la rangul de Patriarhie (în 1925) și încoronarea lui Miron Cristea ca prim Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Palatul Poștelor, situat pe Calea Victoriei, vizavi de Palatul C.E.C., este un edificiu monumental, construit în anii 1894-1900 în stilul eclectismului francez neoclasic, după planurile arhitectului Alexandru Săvulescu, pe locul fostului han al lui Constantin Vodă (distrus de incendiul din 1847). Între 1871 și 1877 aici exista o sală improvizată în care se desfășurau spectacolele de circ și de teatru, pe scena căreia au evoluat Matei Millo, Grigore Manolescu ș.a. Clădirea fostului Palat al Poștelor, în care a funcționat Poșta centrală a orașului (până în 1970), iar după renovarea lui (1970-1971) găzduiește Muzeul Național de Istorie a României, are fațada monumentală, cu trepte pe toată lungimea ei și un portic susținut de 10 coloane în stil doric. La extremitățile laterale, edificiul este dominat de două corpuri proeminente, masive, acoperite de câte o cupolă.

Palatul Primăriei municipiului București, situat pe Bd. Mihail Kogălniceanu nr. 27, destinat inițial Ministerului Lucrărilor Publice, este o clădire monumentală, cu elemente de arhitectură românească, construită în perioada 1906-1910 după planurile arhitectului Petre Antonescu. Palatul a fost renovat în 1948 sub îngrijirea lui Petre Antonescu, dată la care a mai fost înălțat un etaj.

Palatul Primăriei Sectorului 1, Bd. Banu Manta nr. 9, a fost construit în anii 1927-1933 în stilul palatelor comunale din Italia, după planurile arhitecților N. Georgescu și G. Cristinel. Palatul este străjuit de un turn svelt.

Palatul Republicii (fostul Palat Regal), situat, aproximativ, la jumătatea Căii Victoriei, în zona în care aceasta se lărgește, formând Piața Revoluției (fostă Piața Palatului sau Piața Gheorghe Gheorghiu-Dej), este o construcție monumentală, de mari dimensiuni. Pe acest loc, în perioada 1812-1815, marele logofăt Dinicu Golescu (1777-1830) și-a construit o casă boierească pe care urmașii lui au vândut-o statului în 1833. Între 1834 și 1837, clădirea a fost supusă unor modificări majore, efectuate după planurile inginerului Rudolf Arthur Borroczyn și ale arhitectului Xavier Villacrosse, pentru a deveni reședința domnului Alexandru Dimitrie Ghica. În timpul domniilor lui Gheorghe Bibescu (1842-1848) și Barbu Dimitrie Știrbei (1849-1853; 1854-1856), clădirea a servit drept „palat de ceremonie", iar în timpul Revoluției de la 1848, palatul domnesc a fost sediul guvernului provizoriu. După renovarea efectuată în 1854-1855, a devenit reședința lui Alexandru Ioan Cuza (1859). Între 1882 și 1885 a fost construit un nou palat, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, pentru ceremonii oficiale, în timp ce vechea casă boierească a lui Golescu a devenit apartamentul particular al regelui Carol I de Hohenzollern. Clădirea actuală a Palatului Republicii a fost construită între anii 1928 și 1937, în stil neoclasic, după planurile arhitectului N. Nenciulescu, pentru a fi una dintre principalele reședințe regale ale lui Carol al II-lea. Edificiul, cu cinci nivele, are forma literei U larg deschis, alcătuit dintr-un corp central și două aripi laterale. Aripa dinspre strada Știrbei Vodă a rămas mult timp neterminată, suferind în plus și avarii de pe urma bombardamentelor aeriene germane din aug. 1944. Lucrările de finisare și multiplele amenajări pentru crearea în această aripă laterală a unui muzeu și a unei săli de concerte cu 500 de locuri s-au încheiat în perioada 1955-1958. Accesul în corpul central al clădirii se face prin două uși laterale, masive, care conduc în holuri spațioase, de unde, prin intermediul unor scări de marmură galbenă, se ajunge în diverse săli cu stiluri diferite: neobizantin și englezesc, cu coloane masive din marmură, cu plafoanele secționate în mici cupole, cu frize și medalioane (realizate de către sculptorul Corneliu Medrea), cu remarcabile panouri decorative (peisaje și scene alegorice) executate de către pictorii Nicolae Tonitza, Dumitru Ghiață, Arthur Verona, Cecilia Cuțescu-Storck și Ion Theodorescu-Sion. Până în 1989, aripa dinspre biserica Kretzulescu a palatului și o parte din corpul central erau ocupate de către Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România, iar restul încăperilor adăposteau comorile Muzeului de Artă al României. Având neșansa să fie plasat vizavi de sediul fostului Comitet Central al Partidului Comunist Român, unde, în zilele de 21-22 dec. 1989, s-a desfășurat un întreg lanț de evenimente care au declanșat revoluția și în București, Palatul Republicii (mai ales aripa care adăpostea Muzeul de Artă al

României) a suferit enorme stricăciuni, fiind ciuruit de gloanțe și de proiectile ușoare și chiar incendiat. Din fericire, operele de artă din interiorul muzeului au fost salvate prin evacuarea lor de către personalul muzeului cu ajutorul armatei (care fraterniza se cu revoluționarii) și al mai multor tineri revoluționari. În perioada 1990-1995, palatul a fost supus unor ample lucrări de refacere și reparații, redându-i-se strălucirea de odinioară. Printre evenimentele care s-au petrecut în interiorul acestui palat, se evidențiază și acelea că aici, comuniștii l-au arestat pe mareșalul Ion Antonescu la 23 aug. 1944 răsturnând regimul acestuia și preluând ei puterea și, tot aici, la 30 dec. 1947, comuniștii au forțat abdicarea regelui Mihai I, proclamând republica populară.

Palatul „Romanit", Calea Victoriei nr. 111, care adăpostește (din 1978) Muzeul Colecțiilor de Artă, este un edificiu de la începutul sec. 19 (aripa din dreapta) ridicat inițial de către boierul C. Faca. Neterminat din cauza decesului boierului Faca, imobilul a fost cumpărat de vistiernicul Romanit care i-a desăvârșit construcția și l-a amenajat în interior cu mult fast (el fiind consemnat în documentele vremii ca una dintre cele mai luxoase case bucureștene). Acest lucru i-a permis ca aici să fie organizate multe dintre recepțiile și balurile curții domnești. După decesul lui Romanit (1834), domnul Alexandru Ghica (1834-1842) a închiriat această casă luxoasă pentru a-și instala aici cancelaria domnească. În 1836, imobilul a fost cumpărat de către stat și transformat în sediul Curții administrative, iar la jumătatea sec. 19 a devenit sediul Ministerului de Finanțe. În 1883, acest minister și-a extins spațiul prin construirea altor două corpuri alături de cel inițial, formându-se, astfel, un ansamblu în formă de U ce cuprinde între laturile sale o mare curte interioară. Renovată și consolidată în 1977-1978, clădirea găzduiește (din 1978) Muzeul Colecțiilor de Artă.

Palatul Senatului (fostul Palat al Comitetului Central al Partidului Comunist Român), situat în Piața Revoluției, vizavi de Palatul Republicii, este un edificiu în formă de U, conceput în stil neoclasic de către arhitectul E. Nădejde și construit în perioada 1938-1948. El a găzduit inițial președinția Consiliului de Miniștri și Ministerul de Interne, apoi sediile Comitetului Central al Partidului Comunist Român și al Uniunii Tineretului Comunist din România (U.T.C.), iar după 1989 adăpostește birourile și sala „Omnia" ale Senatului României și alte instituții de stat. Acest palat a intrat în istoria recentă a municipiului B. ca loc central al Revoluției din dec. 1989. Aici și-a petrecut ultimele zile Nicolae Ceaușescu . În ziua de vineri, 22 dec. 1989, ora 12^{08}, acesta, împreună cu soția sa Elena, însoțiți de Manea Mănescu și Emil Bobu au fugit cu un helicopter de pe acoperișul acestui palat, ca urmare a luării cu asalt de către revoluționari. Tot în acest palat (intrat în vorbirea uzuală cu denumirea de Palatul C.C. — adică al Comitetului Central) a fost asasinat, prin împușcare, în ultimele clipe ale comunismului (vineri, 22 dec. 1989, în jurul orei 10^{00}), generalul Vasile Milea, care s-a opus și care nu a respectat ordinele date de Nicolae Ceaușescu ca armata să tragă în demonstranți.

Palatul Suțu, situat pe Bd. I. C. Brătianu nr. 2, vizavi de Spitalul Colțea și de Palatul Universității, este un edificiu vechi, construit în stil neogotic, cu elemente de stil romantic, în anii 1833-1834, după planurile arhitecților germani (frații) Konrad și Vitul Schwinck pentru folosul marelui postelnic Costache Grigore Suțu. Acest palat adăpostește, din 23 ian. 1959, Muzeul de Istorie și Artă ale municipiului București.

Palatul „Știrbei", situat pe Calea Victoriei nr. 107, în apropiere de intersecția cu Calea Griviței, vizavi de Palatul Ministerului Industriilor (Fostul Palat al Comitetului de Stat al Planificării), este un edificiu nu prea mare, dar suplu și elegant, cu elemente grecești (coloane și cariatide), construit în 1833-1835 ca reședință particulară a domnului Barbu Știrbei, după planurile arhitectului Joseph Hartl (constructor M. Sanjouand); azi adăpostește Muzeul Ceramicii și Sticlei.

Palatul Telefoanelor, situat pe Calea Victoriei nr. 37, pe locul vestitei case boierești Oteteleșanu de lângă fosta clădire a Teatrului Național, a fost construit în anul 1933 după planurile arhitecților americani Louis Weells și Walter Froy, fiind la acea dată cea mai înaltă clădire din București (53 m).

Palatul Universității București, mărginit de bulevardele Nicolae Bălcescu și Mihail Kogălniceanu și de străzile Academiei și Edgar Quinet, este o construcție masivă, în stil neoclasic, realizată între 1857 și 1869 (inaugurarea a avut loc la 14/26 dec. 1869) după planurile arhitectului Alexandru Orăscu. O parte a corpului central al clădirii a fost

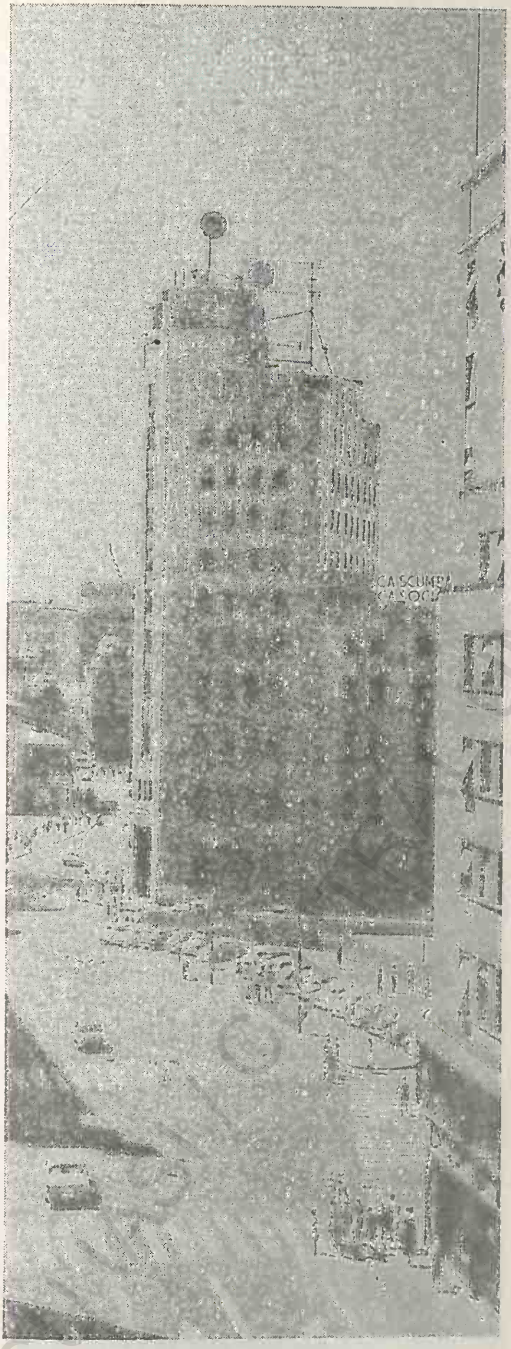

Palatul Telefoanelor

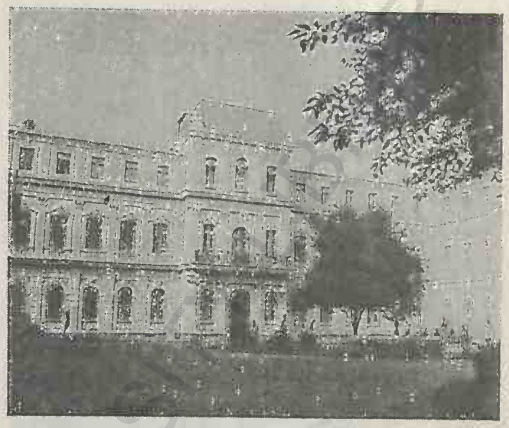

Muzeul Colecţiilor de Artă

Palatul Senatului (fostul sediu al C.C. al P.C.R.)

Palatul „Suţu"

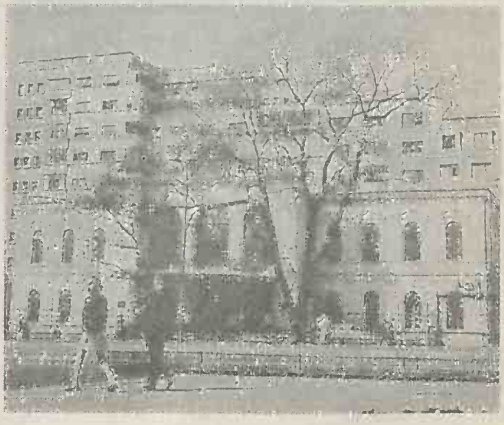

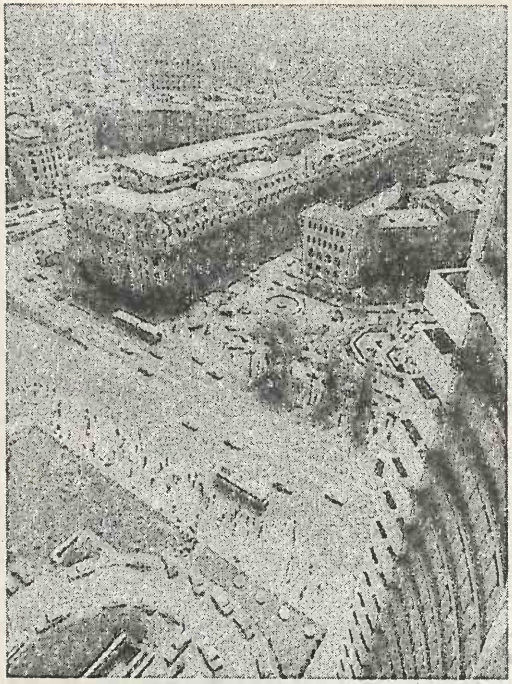

Palatul Universităţii văzut din Hotelul Intercontinental

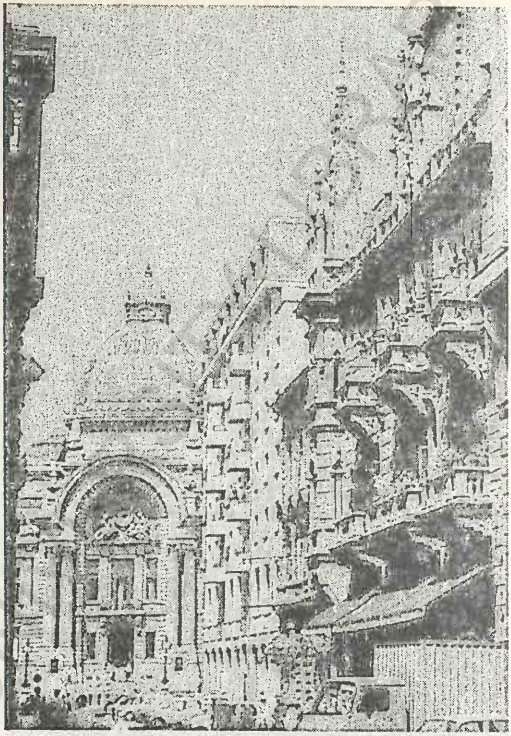

Restaurantul „Carul cu Bere" (clădirea din dreapta)

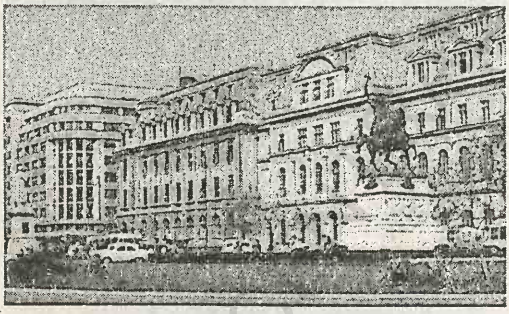

Palatul Universităţii (faţada de sud, 1996)

Arcul de Triumf

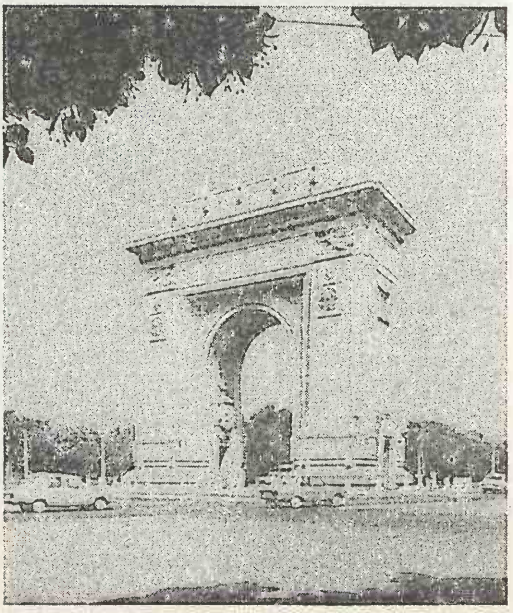

Palatul Universităţii (faţada de sud, 1895)

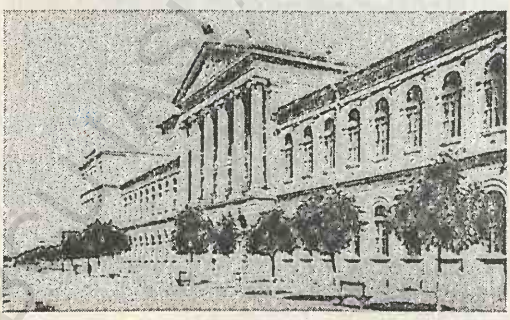

distrusă de bombardamentele aeriene din timpul celui de-al doilea război mondial și refăcută abia în deceniul opt al sec. 20. În prezent, Palatul Universității adăpostește facultățile de Geologie, Geografie, Istorie, Filozofie, Literatură, Chimie, Matematică, Institutul de Studii Sud-Est Europene ș.a.

Restaurantul „Carul cu Bere", situat în perimetrul central al orașului, pe str. Stavropoleos, vizavi de Palatul Poștelor și de biserica Stavropoleos, este o construcție în stil neogotic, ridicată în anii 1875-1879 după planurile arhitectului de origine poloneză Zigfrid Kofczincky. Renovat în deceniul șapte al sec. 20, acest vestit restaurant, care a găzduit la sf. sec. 19 și începutul sec. 20 adevărate cenacluri literare, animate de George Coșbuc, păstrează la interior ambianța berăriilor germane, iar la subsol a fost amenajat, cu ocazia renovării, un gen de cramă românească numită „Carul cu Vin".

Monumente, statui și busturi, amplasate în diverse locuri ale Capitalei, opere de mare valoare artistică, dau un farmec aparte Bucureștiului.

Arcul de Triumf, situat într-un rond la intersecția șoselei Kiseleff cu Bd. Averescu și Bd. Constantin Prezan (fostă Aleea Trandafirilor), în apropierea uneia dintre intrările sudice ale Parcului Herăstrău, a fost construit inițial (1922) din lemn acoperit cu stuc, pentru a comemora victoria armatei române în primul război mondial și, totodată, pentru a cinsti actele de eroism și mărețele momente ale desăvârșirii unității statale a României, la 1 Dec. 1918. În 1935-1936, pe locul vechiului Arc de Triumf a fost construit un altul, din beton armat și granit, după proiectul arhitectului Petre Antonescu. Monumentul ridicat atunci are liniile Arcului de Triumf clasic, înscriindu-se în forma unui paralelipiped cu baza de 25 x 11,50 m și înălțimea de 27 m. Deschiderea practicată în mijlocul său are 11 m înălțime și 9,50 m lățime, terminându-se în partea de sus cu un arc de cerc. În interiorul celor două picioare ale monumentului există scări care duc la terasa de deasupra construcției. Fațadele Arcului de Triumf prezintă sculpturi în piatră (basoreliefuri, medalioane, coroane regale, efigiile în altorelief ale Reginei Maria și Regelui Ferdinand, inscripții comemorative) realizate de Ion Jalea, Corneliu Medrea, Al. Călinescu, Mac Constantinescu, Frederick Storck, Dimitrie Paciurea, Constantin Baraschi ș.a. În 1987, Arcul de Triumf a fost supus unor lucrări de reparații și întreținere, iar în 1991 au fost reașezate, pe fațada sudică, efigiile în altorelief ale Reginei Maria și Regelui Ferdinand demontate pe timpul perioadei comuniste. La 23 aug. 1945, unități ale armatei române, participante la zdrobirea Germaniei hitleriste, au defilat pe sub Arcul de Triumf, iar după 45 de ani de totalitarism comunist, la 30 nov. 1990, unități de elită ale armatei române au reluat defilarea pe sub Arcul de Triumf, comemorând ziua națională a României — 1 Decembrie.

Monumentul Aerului, situat în piața Quito, a fost realizat în anul 1937 de sculptorul F. L. Gova. Amplasat pe un postament din beton, înfățișează un glob pământesc (realizat din vergele de metal) susținut de aripile a patru vulturi (de metal) așezați pe câte un pilastru din piatră, fiecare ornamentat cu basoreliefuri (Feți-Frumoși, Ilene Cosânzene, figuri fantastice, vulturi, creste de munți).

Monumentul „Avântul Țării", amplasat în piața Valter Mărăcineanu, în spatele magazinului „Adam", având ca fundal Grădina Cișmigiu, a fost realizat în 1924 de arhitectul A. Culina. Monumentul este format dintr-un soclu de travertin pe care se află un grup statuar din bronz ce înfățișează o femeie, simbolizând România, care ține în mâna stângă un drapel desfășurat, și un ostaș cu arma în mână, având la picioarele lor un vultur cu aripile ridicate.

Monumentul Eroilor Aerului, situat pe Bd. Aviatorilor, la intersecția cu străzile Ion Mincu și Căpitan Demetriade, a fost realizat în perioada 1930-1935 de sculptorița Lidia Kotzebue în colaborare cu Iosif Fekete, având ca element principal un Icar impunător, cu aripile larg deschise, plasat în vârful unui obelisc înalt din piatră. La baza obeliscului se află o compoziție sculpturală care înfățișează trei aviatori căzuți în luptă, cu accesoriile lor de zbor. Pe soclul monumentului sunt înscrise, pe 13 plăci din bronz, numele aviatorilor români căzuți la datorie.

Monumentul Eroilor C.F.R. din Piața Gării de Nord, închinat muncitorilor feroviari care au înscris acte de eroism în timpul primului război mondial, este opera sculptorilor Corneliu Medrea și Ion Jalea. Pe un soclu de granit, înalt de c. 5 m, este plasat un grup statuar care înfățișează un muncitor feroviar și o femeie cu o cunună de lauri în mâna stângă (simbol al victoriei) ținând-o deasupra capului muncitorului feroviar. De o parte și de alta

a soclului principal, pe câte un soclu mai jos se află câte un grup alcătuit din doi muncitori.

Monumentul Eroilor Francezi, amplasat în Grădina Cișmigiu, dezvelit în anul 1920, a fost realizat din marmură de Carrara de Ion Jalea, și înfățișează un ostaș francez, rănit în primul război mondial, îngrijit de o soră de caritate. Pe soclul monumentului stau înscrise, în limbile franceză și română, următoarele: „Ostașilor francezi căzuți pe câmpul de onoare al pământului românesc în timpul marelui război 1916-1919" («Aux soldats français tombes au champ d'honneur sur le sol roumain pendant la Grande Guerre 1916-1919»).

Monumentul Eroilor Patriei, situat pe un promontoriu al Dealului Cotroceni, într-o spațioasă esplănadă ce se deschide în fața Academiei Militare, este opera unui colectiv de sculptori, alcătuit din Marius Butoianu, Zoe Băicoianu, T. N. Ionescu

Monumentul Eroilor Patriei

și Ion Dămăceanu. Monumentul, dezvelit la 17 aug. 1957, este dedicat ostașilor români care au luptat cu eroism în cel de-al doilea război mondial pentru eliberarea țării de sub dominația fascistă, pentru libertate și pentru independență națională. Plasat pe un soclu masiv, din granit, înalt de 6 m, monumentul propriu-zis, turnat în bronz, cu o înălțime de 9 m și greutatea de 35 de tone, este format dintr-un grup statuar care înfățișează un aviator, un marinar și un infanterist (în centru), acesta din urmă ținând în mâna dreaptă, deasupra capului, o ramură de stejar ca simbol al victoriei. Pe partea din față a soclului stă scris: „Slavă ostașilor români, moștenitori ai tradițiilor străbune, luptători neînfricați împotriva fascismului, pentru libertate și independența patriei". De o parte și de alta a monumentului, pe parapetul de la baza acestuia, se află două basoreliefuri ample, extinse pe 154 m², realizate de același colectiv de sculptori, reprezentând momente importante din lupta poporului român pentru libertate socială și națională (luptele dintre daci și romani de la Tapae din anul 105 d.Hr., luptele de la Rovine din 1394 și de la Podul Înalt din 1475, intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba Iulia în 1599, Răscoala din 1784-1785 condusă de Horea, Cloșca și Crișan, scene din timpul Revoluției de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, momente din luptele de la Mărășești din 1917 etc.).

Monumentul Eroilor Pompieri, situat pe Dealul Spirii, în apropierea clădirii Ministerului Apărării Naționale, în arealul noului aspect urbanistic rezultat în urma demolării (1984-1989) a cartierului Uranus, a fost realizat de sculptorul W. Hegel în 1901 și închinat memoriei pompierilor care au opus rezistență, la 13 sept. 1848, trupelor otomane venite să înăbușe revoluția. Pe soclul din piatră, cu inscripția „Luptătorilor de la 13 sept. 1848, poporul român recunoscător", se află o statuie, din bronz, care înfățișează o femeie cu o trompetă în mâna stângă ce o duce la gură, iar cu mâna dreaptă susține un pompier rănit.

Monumentul Eroilor Sanitari, amplasat în Piața Operei, pe malul drept al Dâmboviței, în apropiere de biserica „Sfântul Elefterie", ridicat în memoria eroilor sanitari din timpul primului război mondial, este opera (din 1932) a sculptorului italian Raffaello Romanelli. Reprezintă un grup statuar din bronz (2 m înălțime), plasat pe un soclu înalt de 7 m.

Monumentul „Leul", situat într-o piațetă de la intersecția Bd-ului Iuliu Maniu (fost Armata Poporului) cu Bd-ul Geniului și șoselele Cotroceni și Grozăvești, în fața Palatului Cotroceni, este o frumoasă și impunătoare lucrare a sculptorului Spiridon Georgescu dedicată ostașilor trupelor de geniu care au luptat cu eroism și curaj în timpul primului război mondial. Monumentul, dezvelit în 1926, are ca element dominant un leu (care, în viziunea artistului, simbolizează curajul), plasat pe un soclu înalt, ce stă cu labele din față pe un fragment din țeava unui tun, pe care se află un drapel și o cască militară aparținând inamicului învins. La cele patru colțuri ale soclului pe care se află amplasat leul se află câte un ostaș, în poziția în picioare, turnat în bronz, iar la baza fiecărei fețe a soclului există câte un mic basorelief cu scene din timpul războiului. Pe fața principală a soclului, centrat, se află următorul înscris: „Spuneți generațiilor viitoare că noi am făcut suprema jertfă pe câmpul de bătaie".

Monumentul inginerului George Duca, situat în Piața Gării de Nord, este format dintr-un bust al inginerului G. Duca (fost director general al C.F.R.), plasat pe un soclu, și un grup statuar, aflat la baza soclului, alcătuit dintr-o femeie cu o carte în mână și o fată care întinde o ramură de măslin personajului evocat. Monumentul a fost realizat în 1924 de către sculptorii Dimitrie Paciurea și Filip Marin, în colaborare cu arhitectul Ștefan Burcuș.

Monumentul lui C. A. Rosetti, amplasat în Piața Rosetti, la intersecția Bd-ului Carol I cu Bd-ul Hristo Botev și str. Vasile Lascăr, în apropiere de Teatrul Național, este o elegantă operă de artă realizată în bronz, în 1902, de sculptorul german W. C. Hegel, închinată marelui om politic liberal, fruntaș al Revoluției de la 1848 și publicist. Pe un soclu din piatră, împodobit cu basoreliefuri din bronz, ce redau momente din timpul Unirii Principatelor și de la proclamarea independenței naționale a României, se află statuia lui C. A. Rosetti.

Monumentul lui Dinicu Golescu, aflat pe Bd-ul cu același nume, colț cu str. Mircea Vulcănescu, este opera sculptorului W. Hegel, realizată în 1908, și închinată marelui cărturar iluminist. În nișele de pe fiecare față a soclului se află busturile celor patru fii ai lui Dinicu Golescu, realizate de sculptorii W. Hegel, K. Storck și D. Mirea.

Monumentul „1907", amplasat într-un mic părculeț de pe șos. Mihai Bravu, în fața Halelor Obor, este o impunătoare operă, turnată în bronz, a sculptorului Naum Corcescu. Dezvelit în anul 1972, monumentul evocă marea răscoală a țăranilor din primăvara anului 1907. Pe un soclu circular realizat din piatră de granit, înalt de c. 2 m, și pe care se află înscris anul 1907, este amplasat monumentul din bronz care înfățișează un țăran în picioare (cu pumnul drept ridicat către cer) și un altul la picioarele acestuia, doborât de gloanțele autorităților din 1907, desculț și cu brațele legate la spate.

Statuia „Alergătorii", plasată într-un mic scuar din fața Ministerului Industriilor, la intersecția străzii Biserica Amzei cu Calea Victoriei, vizavi de Palatul Știrbei Vodă și de Muzeul Colecțiilor de Artă, este opera sculptorului Alfred de Boucher, realizată în anul 1913; statuia a dăinuit mult timp în

Monumentul ing. George Duca

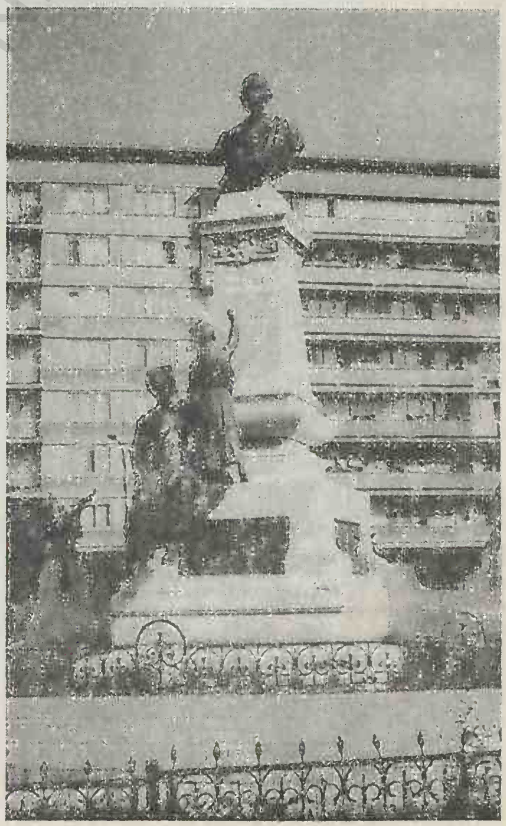

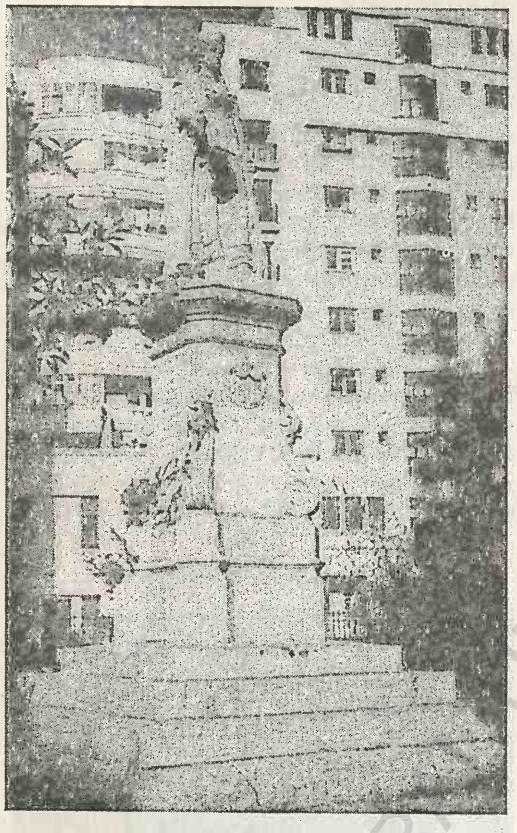

Statuia Domniței Bălașa

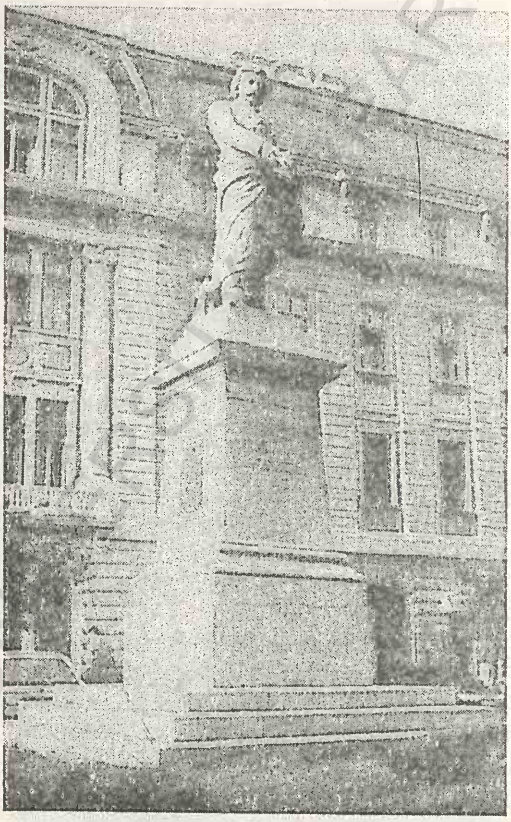

Statuia lui Gheorghe Lazăr

fața Atheneului Român, fiind înlocuită cu statuia lui Mihai Eminescu. Monumentul, de dimensiuni nu prea mari, înalt de 1,70 m, așezat pe un soclu din piatră, este un expresiv grup statuar realizat în bronz care înfățișează trei tineri alergând, cu brațele întinse înainte.

Statuia Domniței Bălașa, situată în curtea bisericii Domnița Bălașa, este opera lui Karl Storck, realizată în 1881, în mărime naturală, în marmură de Carrara. Statuia înfățișează pe fiica marelui voievod Constantin Brâncoveanu — Domnița Bălașa — îmbrăcată în costum de epocă și ținând în mâna dreaptă un hrisov.

Statuia lui Alexandru Lahovari, amplasată în piața cu același nume din apropierea hotelului Dorobanți, este opera sculptorului francez E. Mercier (turnată în bronz).

Statuia lui Carol Davila, amplasată în fața corpului central al Facultății de Medicină, este opera sculptorului Karl Storck, realizată în 1903, în marmură cenușie, evocând figura ilustrului medic român de origine franceză, înfățișat în picioare, îmbrăcat în costum de epocă.

Statuia lui Constantin Brâncoveanu, amplasată în fața bisericii „Sfântul Gheorghe"-Nou, operă realizată în bronz (3 m înălțime, pe un soclu de 4 m) de Oscar Han, în 1939, îl reprezintă pe marele om de cultură și domn al Țării Românești, îmbrăcat într-o tunică lungă, acoperită de o mantie închisă la piept și având pe cap un işlâc cu surguci. Pe soclul statuii se află inscripția: „Lui Constantin Brâncoveanu".

Statuia lui George Enescu, situată în fața Operei Naționale, este realizată în bronz de Ion Jalea, înfățișându-l pe marele muzician stând într-un fotoliu, într-o atitudine meditativă.

Statuia lui Gheorghe Lazăr, situată pe un soclu, pe Bd-ul Mihail Kogălniceanu, vizavi de

clădirea Universității, este opera sculptorului Ion Georgescu, realizată în marmură, în anii 1885-1886; îl reprezintă pe marele cărturar iluminist în poziția în picioare, cu o perelină pe umeri și ținând o carte deschisă în mâini.

Statuia lui Ion Heliade Rădulescu, situată pe Bd-ul Mihail Kogălniceanu, vizavi de clădirea Universității, este opera sculptorului italian Ettore Ferrari, realizată din marmură de Carrara, în anii 1879-1881. Autorul — cel care a executat și statuia lui Abraham Lincoln din Washington și statuile poetului Ovidiu din Roma și din Constanța (România) — l-a surprins pe ilustrul om politic, lingvist și scriitor într-o firească postură comunicativă, în picioare, cu piciorul stâng ușor întins spre înainte, cu capul și corpul aplecate puțin către înainte și cu mâna dreaptă întinsă, cu palma deschisă sugerând că vrea să explice ceva.

Statuia lui Ion Luca Caragiale, operă în bronz realizată de Constantin Baraschi, îl înfățișează pe marele dramaturg român în picioare, cu mâna stângă în buzunar și cu cea dreaptă dusă la jiletcă, purtând celebra-i pălărie cu borurile largi, răsucite în sus. Amplasată în 1976 în curtea Editurii și Librăriei „Cartea Românească" de pe str. Nuferilor (azi General Berthelot), statuia a fost mutată (în 1994) și amplasată pe un soclu, pe strada Maria Rosetti, colț cu strada I. L. Caragiale, în apropiere de Schitul Darvari.

Statuia lui Mihai Cantacuzino, aflată în curtea spitalului Colțea, a fost prima statuie din București, dezvelită în 1869, realizată din marmură de Carrara de sculptorul Karl Storck în anii 1865-1869, evocând figura celui prin grija căruia au fost construite (în 1704) primul spital din București și biserica Colțea cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (1701-1702).

Statuia lui Ion Heliade Rădulescu

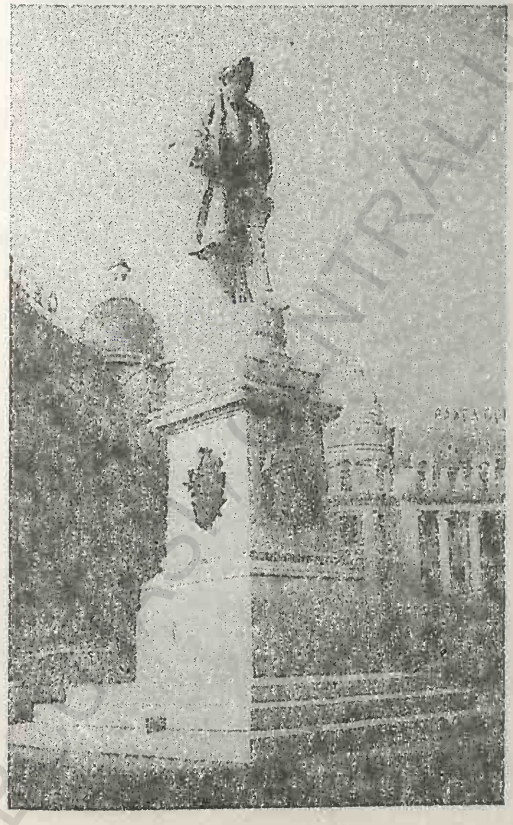

Statuia lui Mihai Cantacuzino

Statuia lui Mihai Eminescu din fața Atheneului Român este realizată în bronz de sculptorul Gheorghe Anghel.

Statuia lui Mihail Kogălniceanu, executată în bronz, în 1936, de sculptorul Oscar Han și amplasată pe un soclu în Piața Kogălniceanu, îl înfățișează pe ilustrul om politic, istoric și scriitor în picioare cu mâna dreaptă sprijinită în șold și cu piciorul stâng ușor întins spre înainte.

Statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul, situată pe Bd-ul Mihail Kogălniceanu, vizavi de clădirea Universității, este primul monument de această factură dezvelit în capitală, în 1876. Operă realizată în bronz de sculptorul francez Albert Ernest Carrière de Belleuse, statuia ecvestră, înaltă de 2,5 m, îl înfățișează pe voievodul Mihai Viteazul cu picioarele sprijinite în pinteni, ținând în mâna dreaptă hățurile calului, iar în mâna stângă sabia de luptă, înălțată ușor către spate, sugerând chemarea la atac a oștilor sale. Pe cap poartă celebra-i căciulă cu surguci, iar la șoldul stâng se află teaca sabiei. Calul se află într-o superbă poziție de mișcare, cu capul încordat în frâu, piciorul stâng din față ridicat și coada „fluturând". Soclul din piatră pe care este amplasat acest ansamblu sculptural, amintește de forma unui sarcofag antic, fiecare dintre cele patru fețe ale lui fiind ornamentate cu sculpturi și având prinse câte o stemă din bronz: în față și în spatele soclului sunt stemele cu vulturul ale Țării Românești, iar pe cele două laturi stemele Ardealului și Moldovei.

Statuia lui Spiru Haret, executată din marmură de Carrara de Ion Jalea a fost dezvelită în 1935 pe locul în care se află și în prezent — pe Bd-ul Mihail Kogălniceanu, vizavi de clădirea Universității, în extrema dreaptă, colț cu str. Academiei.

Statuia lui Mihail Kogălniceanu

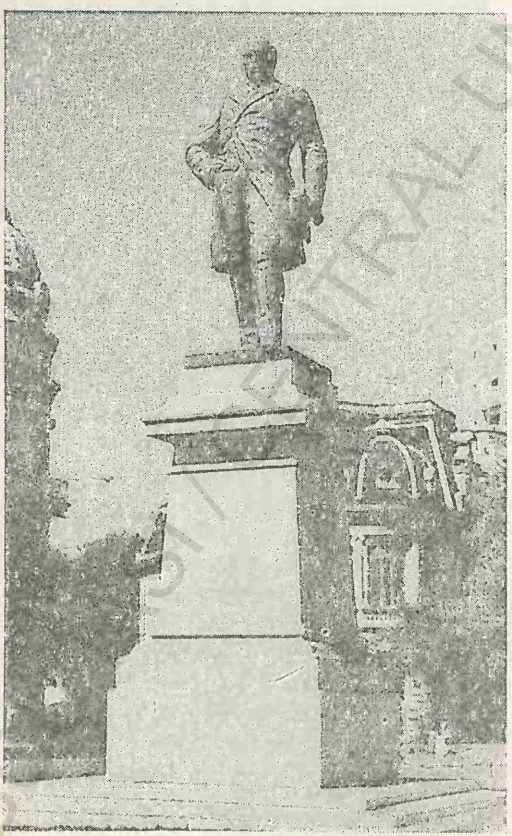

Statuia lui Spiru Haret

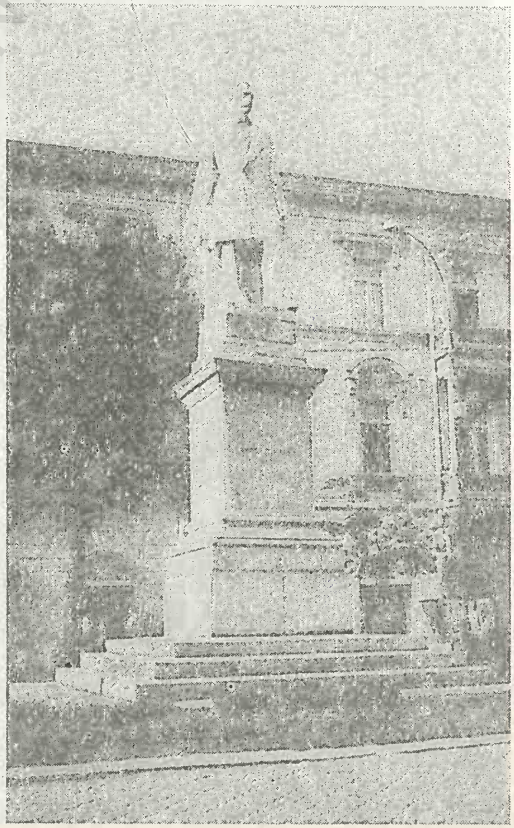

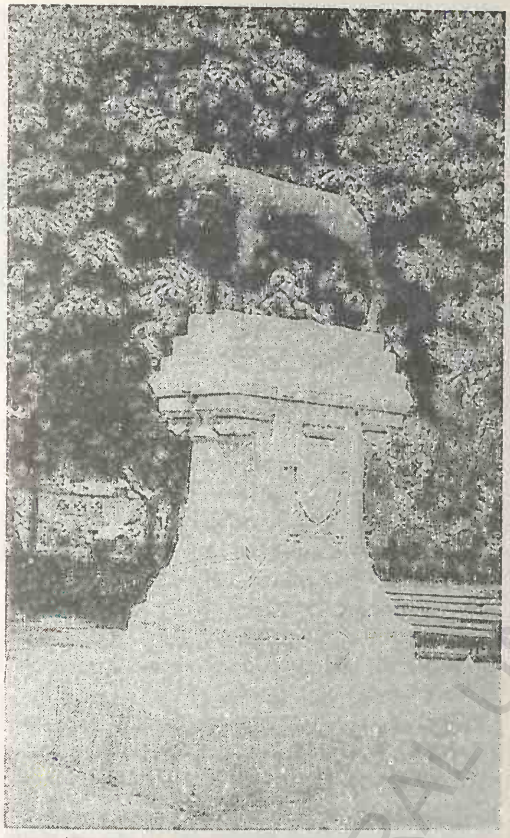

Lupoaica

Statuia lui Tudor Vladimirescu, situată lângă biserica Precupeții Vechi, pe str. Mihai Eminescu, a fost realizată în bronz de sculptorul Teodor Burcă, în anul 1934. Statuia are 2,50 m înălțime și este plasată pe un soclu înalt de 5 m.

Statuia „Lupoaica" — simbol al latinității — a fost dăruită (în 1906) orașului București de conducerea municipalității din Roma. Copie realizată în bronz, după celebra și legendara lupoaică din Muzeul de la Roma, statuia lupoaicei, care alăptează pe Romulus și Remus, întemeietorii Romei antice, a fost amplasată inițial pe un piedestal din piatră, cu inscripția S.P.Q.R. (*Senatus Populusque Romanus* — Senatul și poporul roman), în incinta Arenelor Romane (7 sept. 1906), apoi în Piața Sf. Gheorghe, iar în 1931 mutată pe Dealul Mitropoliei. După mai multe mutări și amplasări, aceasta se află în prezent în parculețul din Piața Dorobanți.

Parcurile și grădinile publice din București conferă Capitalei o personalitate distinctă, cu atât mai mult cu cât există o îndelungată tradiție în amenajarea zonelor verzi ale orașului (sec. 18). În prezent, Bucureștiul dispune de 15 parcuri și grădini publice mari și numeroase zone verzi, care ocupă o suprafață totală de c. 5 000 de ha, revenind c. 25 m² de zonă verde fiecărui locuitor al Capitalei.

Parcul sau *Grădina Cișmigiu*, aflat în centrul Capitalei, mărginit de bulevardele Mihail Kogălniceanu (la S) și Schitu Măgureanu (la V) și de străzile Știrbei Vodă (la N) și Brezoianu (la E), este cel mai vechi și mai frumos parc din București, extins pe 17 ha, pe locul în care se afla (începutul sec. 19) o dumbravă cu un lac format de izvoarele naturale aflate la baza terasei dinspre strada Știrbei Vodă. Acest lac, înconjurat de trestii și păpuriș, bogat în pește la acea vreme, apare menționat documentar, în timpul lui Matei Basarab, cu numele de „Balta lui Dura neguțătorul" și avea o extindere mult mai mare. La 10 oct. 1779, Alexandru Ipsilanti, domnul Țării Românești, a poruncit să se construiască două cișmele în București pentru a avea apă potabilă, una dintre ele fiind făcută pe locul grădinii de azi, înspre strada Știrbei Vodă. În apropierea acestei cișmele și-a construit casa Dumitru suiulgi-basa, numit de către oameni „marele cișmigiu" (deoarece era șeful lucrărilor de supraveghere a curgerii apelor și mai mare peste cișmele), de la care provine numele actual al parcului. În 1830, în timpul ocupației rusești, generalul Pavel Kisceff a ordonat baronului Borroczyn să se ocupe de secarea bălții lui Dura neguțătorul și să transforme terenul într-o grădină publică, dar lucrările au fost amânate. În 1845, terenul din această zonă a devenit proprietatea Sfatului orășenesc, an în care au început lucrările de asanare a bălții. În 1847 a fost chemat de la Berlin arhitectul Karl Fr. Wilhelm Meyer și însărcinat ca șef al lucrărilor de realizare a grădinii Cișmigiu și a altor grădini publice din București. După asanarea bălții, pentru înfăptuirea planului său, Meyer a plantat c. 30 000 de arbori și arbuști aduși din jud. Dâmbovița și Gorj, precum și numeroase plante ornamentale de la Brașov și Viena. Din cauza morții premature (în 1852) a lui Meyer, lucrările de înfrumusețare a grădinii au fost continuate de arhitectul peisagist german Fr. Rebhuhn și terminate în 1854, când s-a și inaugurat în mod oficial. Vegetația variată a grădinii, între care se află

Grădina Cişmigiu

Alee din Parcul Herăstrău

și un arbore originar din China (*Ginkgo biloba*), relict terțiar, împreună cu policromia rondurilor de flori, ca și lacul din interiorul acesteia oferă o ambianță reconfortantă. În interiorul parcului sunt amenajate spații de joacă pentru copii, există un debarcader de unde se pot închiria bărci pentru plimbări de agrement pe lac și alte dotări. Tot aici se află Monumentul Eroilor Francezi și „Rondul scriitorilor", realizat în stilul grădinilor din Roma antică unde sunt plasate busturile mai multor scriitori români, realizate de Ion Jalea (bustul lui Mihai Eminescu), Oscar Späthe (Ion Luca Caragiale), Teodor Burcă (Vasile Alecsandri), I. Gr. Popovici (George Coșbuc), I. Gr. Jiga (Ion Creangă), M. Onofrei (Bogdan Petriceicu Hasdeu), Corneliu Medrea (Ștefan O. Iosif), Milița Petrașcu (Alexandru Odobescu), Oscar Han (Alexandru Vlahuță) ș.a.

Parcul Herăstrău (187 ha), situat pe ambele maluri ale lacului Herăstrău, între Bd-ul Aviatorilor, Bd-ul C. Prezan (fostă Aleea Trandafirilor), șos. Kiseleff, șos. București-Ploiești, șos. Băneasa și șoseaua Nordului, este unul dintre cele mai mari și mai frumoase parcuri din București, amenajat în perioada 1936-1939 cu ocazia expoziției „Luna Bucureștilor". În incinta parcului se află Muzeul Satului (→), un cinematograf în aer liber, un parc de distracții pentru copii, Palatul „Elisabeta", debarcader pentru vaporașe și bărci, terenuri și baze sportive, pavilioane pentru biblioteci publice și expoziții, „Expoflora", restaurantele „Pescăruș", „Miorița" și „Parc", numeroase busturi (Mihai Eminescu, Alexandru Vlahuță, George Coșbuc, I. L. Caragiale, Leonardo da Vinci, Shakespeare, Beethoven, Victor Hugo, Goethe, Lev Tolstoi, Pușkin, Petőfi, Mark Twain ș.a.).

Parcul Carol (fost Libertății), extins pe o supr. de 36 ha la poalele Dealului Filaret, a fost amenajat în perioada 1900-1906 după planurile arhitectului peisagist francez E. Redont cu ocazia Expoziției jubiliare organizată în 1906 și a sărbătoririi a 40 de ani de domnie a regelui Carol I. Pentru amenajarea lui s-au plantat 4 206 arbori mari, 5 983 arbori-coniferi, 48 215 arbuști și numeroase plante forestiere și plante florale, au fost construite pavilioane expoziționale și alte clădiri anexe, după planurile arhitecților Ștefan Burcuș, Victor G. Ștefănescu, I. Berindei, s-a ridicat „Cetatea lui Vlad Țepeș" (de fapt un castel de apă), după planurile arhitecților Petculescu și Schindl, s-a realizat construcția unei cascade mari, în fața Palatului Artelor (devenit mai târziu Muzeul Militar), străjuită de sculpturi executate de Dimitrie Paciurea și Karl Storck, s-au construit Arenele Romane destinate susținerii unor spectacole în aer liber, a fost ridicată o moschee pe malul lacului etc. Expoziția a fost inaugurată la 6/19 iun. 1906 cu un ceremonial de mare amploare. Parcul a fost complet reamenajat în 1963, multe dintre construcțiile și amenajările inițiale au dispărut, trasându-se o nouă alee principală și realizându-se un mic lac de agrement. Pe locul unde se afla cândva Muzeul Militar (Palatul Artelor) și cascada a fost înălțat un impunător monument (48 m înălțime), inaugurat la 30 dec. 1963, realizat după proiectul arhitecților Horia Maicu și N. Cucu, închinat „Eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei". Până în dec. 1989, în acest mausoleu se aflau mormintele lui Gheorghe Gheorghiu-Dej,

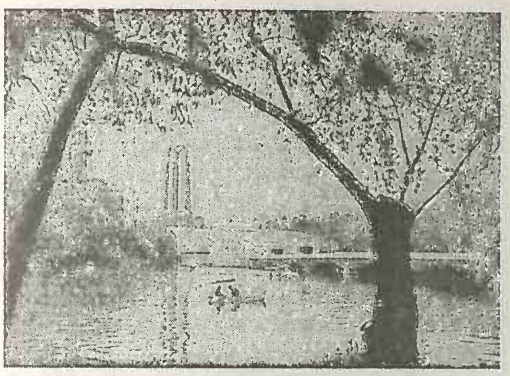

Parcul Carol

Petru Groza și C. I. Parhon, iar în criptele din jurul monumentului erau rămășițele pământești ale mai multor militanți comuniști, printre care I. C. Frimu, Leontin Sălăjan, Al. Moghioroș, Grigore Preoteasa, Ilie Pintilie, C. Dobrogeanu Gherea ș.a. În 1991, acest mausoleu închinat militanților comunismului a fost dezafectat, au fost exhumate toate osemintele din morminte și transferate în alte cimitire, în locul lor fiind depuse osemintele ostașilor din mausoleul de la Mărășești, căzuți în primul război mondial. Mausoleul și monumentul respectiv a fost închinat, astfel, memoriei „Eroului necunoscut", unde arde permanent o făclie, revenindu-se la situația care exista înainte de anul 1960. În incinta parcului se află Muzeul Tehnic „prof. ing. Dimitrie Leonida", Observatorul Astronomic „Filaret", Turnul lui Țepeș — copie a Cetății de la Poenari, Arenele Romane ș.a.

Parcul Național (fost „23 August"), extins pe o supr. de 54 ha, a fost amenajat în perioada mart.-aug. 1953 cu prilejul desfășurării, la București, al celui de-al patrulea Festival Mondial al Tineretului și Studenților. În incinta parcului se află stadionul Național, cu o capacitate de 80 000 de locuri, mai multe terenuri pentru antrenamente de fotbal, rugby, volei, baschet, tenis, un patinoar artificial, o piscină olimpică, un turn pentru parașutism, un teatru de vară, un lac artificial pentru agrement, numeroase spații de joacă pentru copii ș.a.

Parcul Tineretului (200 ha), situat în partea de SE a Capitalei, în arealul fostei zone numită odinioară „Groapa Cocioc", a fost amenajat la începutul anilor '70, în numai opt luni de zile, cu aportul tineretului. Principala atracție a parcului o constituie Orășelul Copiilor, dotat la început cu numeroase mijloace de divertisment, dar lăsat în voia soartei după dec. 1989. În incinta parcului se află Palatul Sporturilor și Culturii (c. 6 000 de locuri) destinat manifestărilor cultural-artistice și sportive, Palatul Copiilor (numit până la 17 feb. 1990 Palatul pionierilor și șoimilor patriei), un lac de agrement ș.a.

Parcul Titan (98 ha) a fost amenajat în anii 1963-1964 ca zonă de recreere a populației din noul cvartal de locuințe Titan, în interiorul lui fiind creat și un lac de agrement pentru plimbări cu vaporașul și cu bărcile.

Parcul Drumul Taberei (30 ha), amenajat în anii '70, cuprinde un lac cu o supr. de 11 000 m², terenuri de sport, un șirand (inaugurat în vara anului 1976), terenuri de joacă pentru copii etc.

Parcul „Kiseleff" (18 ha), numit cândva și Parcul de la Șosea, situat în partea de N a Capitalei, de o parte și de alta a șoselei Kiseleff, a fost realizat în 1831-1832 din inițiativa generalului rus Kiseleff care a mai înfăptuit și alte lucrări edilitare. La vremea respectivă, acest parc era apreciat de localnici, ca și de diferiți oaspeți străini, drept „cel mai atrăgător loc, cu alei minunate de flori, artistic amenajate, cu fântâni aruncând coloane de apă răcoritoare, cu fermecătoare melodii interpretate gratuit de fanfara militară"... Parcul a suportat unele reamenajări în primele decenii ale sec. 20 când în cadrul lui au fost amplasate mai multe busturi și statui, printre care bustul poetului latin Ovidiu, turnat în bronz, operă a sculptorului Corneliu Medrea, statuia cu subiect mitologic — „Omorârea centaurului de către Tezeu" — executată în 1925, în marmură de Carrara, de sculptorul Ion Jalea etc. În cadrul acestui parc se află și clădirea „Bufetul", construită în 1891, în stil românesc, după planurile arhitectului Ion Mincu în care a fost îmbinat, într-o armonie deosebită, lemnul cioplit cu tencuiala și teracota smălțuită.

Parcul „Nicolae Bălcescu" (c. 12 ha), situat în partea de NV a orașului, în cartierul Bucureștii Noi, a fost amenajat în 1953-1954, în stil clasic, și dotat cu un teatru de vară.

Parcul Tei (c. 9 ha), aflat pe malul de SE al lacului Tei, a fost amenajat în 1948, dispunând de spații pentru distracții, de un șirand, restaurant ș.a.

Parcul Plumbuita (c. 80 ha), situat în cartierul Colentina, a fost inaugurat în primăvara anului

1977, fiind integrat armonios între noile construcții și vechiul ansamblu de arhitectură veche românească, reprezentat prin mânăstirea Plumbuita.

Parcul Circului (c. 2 ha), situat în arealul zonei cunoscută în trecut cu numele „Groapa Tonola", a fost realizat în anii 1961-1962, o dată cu construcția clădirii Circului de Stat, fiind un loc agreabil de recreere, cu alei largi, peluze de flori și verdeață și un mic lac.

Grădina Botanică (18 ha), înființată în 1855 de doctorul Carol Davila pe lângă Școala de Medicină și Farmacie, a fost amenajată parțial între 1860 și 1866, în grădina fostei mânăstiri Cotroceni, după indicațiile lui Ulrich Hoffmann — director al grădinilor publice din acea vreme. În 1874-1878, Grădina Botanică a fost mutată și amenajată în fața Universității, iar în 1884-1885 transferată și organizată pe locul de azi, întreaga acțiune fiind îndrumată de savantul Dimitrie Brândză, fondatorul Institutului Botanic. În 1954, Grădina Botanică a trecut în subordinea Ministerului Învățământului, respectiv a Universității București. În perioada 1955-1960, Grădina Botanică a fost reorganizată pe baze moderne fiind înzestrată cu sere și o construcție modernă în care se țin cursurile de specialitate pentru studenții Facultății de Biologie. În 1976 a fost inaugurat un nou și modern ansamblu de sere cu o supr. de c. 2 100 m² care adăpostește c. 3 500 de specii de plante. În incinta Grădinii Botanice, pe diferite forme de relief amenajate special, vegetează peste 10 000 de specii de plante de pe toate continentele. În cadrul grădinii funcționează o pepinieră, un sector de experimentări și un muzeu botanic.

Grădina Icoanei (c. 1 ha), situată în zona Pieței Gh. Cantacuzino (fosta Piața Alexandru Sahia), în triunghiul format de străzile Xenopol, Pictor Verona și Jean Louis Calderon (fostă Alexandru Sahia), a fost amenajată în 1870-1875 pe locul fostei bălți a Icoanei. La marginea grădinii se află Biserica anglicană.

Grădina Ioanid (c. 0,8 ha), situată între Bd-ul Dacia și străzile Polonă, Dumbrava Roșie și Aurel Vlaicu, a fost amenajată în 1870 prin secarea unui loc mlăștinos din care izvora pârâul Bucureștioara, afl. al Dâmboviței. Acest teren aparținea, la vremea aceea, librarului Ioanid, de la care i s-a atribuit numele grădinii.

Turismul. Prin funcțiile sale complexe, prin poziția în cadrul țării și prin numeroasele obiective cu valoare istorică, arhitectonică și de altă natură, B. reprezintă unul dintre principalele centre turistice ale României. Capitala dispune de o apreciabilă bază materială, în continuă extindere, care cuprinde 40 de hoteluri de diverse categorii (cu o capacitate totală de 6 500 locuri), câteva moteluri, campinguri și cabane amplasate în zonele de agrement din jurul orașului, nenumărate locuri de divertisment și de practicare a sporturilor, restaurante, cazinouri, discoteci, baruri de zi și de noapte etc. Activitatea turistică din B. și din întreaga țară este coordonată de către Ministerul Turismului și susținută de mai multe societăți de turism de stat sau particulare.

După 1989, turismul s-a înscris pe orbita reformelor trecând la privatizarea întrepinderilor de turism, descentralizarea și autonomizarea acestora care au devenit Societăți comerciale de stat, private sau mixte. De la mijlocul anului 1991, aceste societăți s-au transformat în Societăți pe Acțiuni (S.A.), Societăți cu Răspundere Limitată (S.R.L.), în nume colectiv etc., aliniindu-se, în acest fel, structurilor existente în țările cu turism dezvoltat. Cea mai importantă societate de turism din țară, cu capital de stat, cu sediul în B., Bd-ul Magheru nr. 7, și cu filiale în toată țara este Oficiul Național de Turism (O.N.T.) „Carpați", înființat la 29 febr. 1936, iar mai multe societăți particulare de turism sunt permanent la dispoziția amatorilor de turism cu servicii dintre cele mai diverse.

Totodată, în 1991, s-a trecut la clasificarea pe stele a unităților turistice de cazare și a restaurantelor în conformitate cu standardele internaționale. Cele mai importante hoteluri din București, încadrate în categoria de confort de 5, 4 și 3 stele sunt:

Hotel Sofitel (5 stele), situat pe Bd-ul Expoziției nr. 2, în apropierea Complexului Expozițional, este o construcție ultramodernă, realizată în anii 1992-1994 (inaugurată la 4 mai 1994), cu 203 camere dotate cu aer condiționat, TV-satelit, video, telefon, minibar, mobilă de lux, sală de baie etc. În incinta hotelului există un Centru Internațional de Afaceri (World Trade Center), destinat agenților comerciali și guvernamentali, cu șase saloane de recepție, un amfiteatru cu 300 de locuri, un club și numeroase alte facilități puse în slujba oamenilor de afaceri

Principalele agenții particulare de turism

Numele agenției	*Categoria*	*Adresa*	*Telefon/Fax*
Nouvelles Frontièrès SIMPA TURISM	A	Str. Puțu cu Plopi nr. 18, sector 1	Tel.: 6159615 Fax : 3127485
AG. VACANȚA	A	Bd-ul Unirii nr. 27 sector 5	Tel.: 6149594 Fax : 3120918
AG. PARALELA 45 Travel and Tours	A	Bd-ul M. Kogălniceanu nr. 7-9, sector 5	Tel.: 6134450 Fax : 3122774
AG. MAGELLAN TOURS	A	Bd-ul Magheru nr. 12-14, sector 1	Tel.: 6113650 Fax : 2104903
AG. MERIDIAN TOURS	A	Str. Știrbei Vodă nr. 17A, sector 1	Tel.: 3113003 Fax : 3112907
AG. FANTASTIC TOURS	A	Bd-ul N. Bălcescu nr. 18, sc. B, et. 1, ap. 9, sector1	Tel.: 3125600 Fax : 3125263
AG. ATLANTIC TOURS	A	Calea Victoriei nr. 202, sector 1	Tel.: 6501758 Fax : 3126860
AG. NOVA TURISM	A	Bd-ul N. Bălcescu nr. 21, sector 1	Tel.: 6137228 Fax : 3121041
AG. ROMEXTUR	A	Str. Luterană nr. 4 sector 1	Tel.: 6136983
AG. MARA TOURS	A	Str. Iuliu Maniu nr. 62-64, sector 3	Tel.: 6164597 Fax : 3120471
AG. INFO TOURS	A	Str. Academiei nr. 21 sector 1	Tel.: 6147637 Fax : 3120181
AG. ATLAS TOURS	A	Șos. Mihai Bravu nr. 124	Tel.: 3112544 Fax : 3110438

implicați în tranzacții comerciale, în organizarea unor conferințe sau alte activități.

Hotel Intercontinental (4 stele), situat în centrul orașului, pe Bd-ul Nicolae Bălcescu nr. 4, colț cu strada Batiștei, lângă noua clădire a Teatrului Național, la cele două ieșiri ale stației de metrou Piața Universității. Este un edificiu nou, cu 23 de etaje, înalt de peste 80 m, cu 417 camere și o capacitate totală de 888 de locuri, construit în anii 1968-1971 după planurile arhitecților D. Hariton, Gh. Nadrag, I. Moscu și Romeo Ștefan în baza unui acord de cooperare economică cu firma „International Hotel Corporation". Hotelul este racordat la un sistem electronic internațional de rezervare a locurilor, iar cele 417 camere sunt dotate cu aer condiționat, mobilier de lux, TV, video, telefon, instalații pentru

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

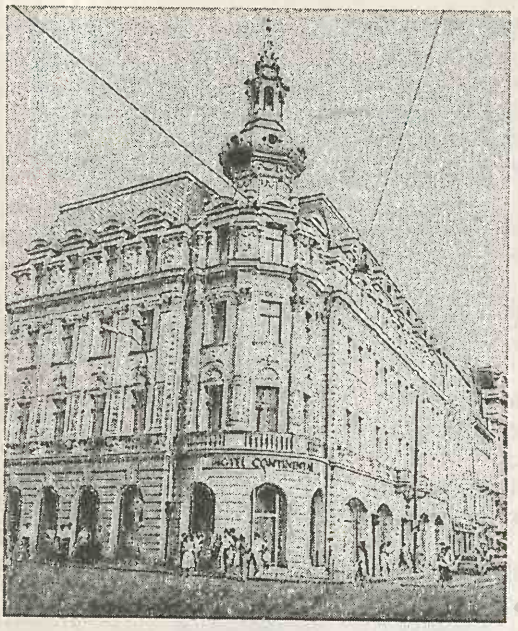

Hotel Continental

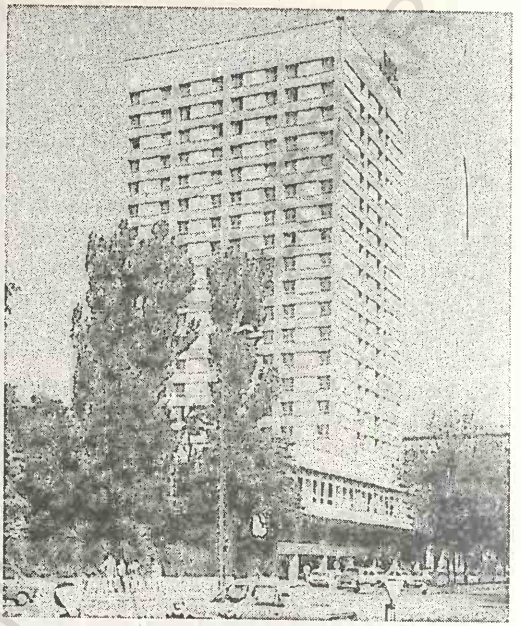

Hotel Dorobanţi

comunicare rapidă cu personalul hotelier, săli de baie etc. În incinta hotelului există trei restaurante, două snack-baruri, night-club, șase săli de recepție, piscine, saună, trei terase de pe care se poate admira, de la înălțime, B., un parcaj subteran pentru automobile, diverse alte servicii. Hotelul a fost supus unor ample lucrări de renovare și modernizare în anii 1993-1995.

Hotel Continental (4 stele), amplasat în centrul orașului, pe Calea Victoriei nr. 56, colț cu strada Ion Câmpineanu, vizavi de Palatul Telefoanelor și de Piața fostului Teatru Național (dispărut în urma bombardamentelor din 1944), este o clădire din sec. 19, elegantă, renovată în anii '80 ai sec. 20, cu 54 de camere și o capacitate totală de 104 locuri. Dispune de restaurant, braserie, snack-bar, terasă în aer liber etc. Renovat în 1995.

Hotel Flora (4 stele), strada Poligrafiei nr. 1, vizavi de Casa Presei Libere, în apropierea Complexului Expozițional, are 155 camere, cu o capacitate totală de 310 locuri, două restaurante, terasă, braserie, bar, sală de conferințe, saloane de cosmetică, de frizerie și coafură, un centru de tratament geriatric, diverse servicii.

Hotel Lido (4 stele), situat pe Bd-ul Magheru nr. 5-7, vizavi de cinematograful Scala și de librăria „Mihail Sadoveanu", este o clădire construită în 1930 și complet renovată, consolidată și modernizată în anii 1993-1995 (trecând de la o categorie inferioară, de 3 stele, la una superioară) și dispune de 121 de camere cu o capacitate totală de 240 locuri, restaurant, grădină de vară cu piscină în aer liber etc.

Hotel București (4 stele), situat pe Calea Victoriei nr. 63-69, vizavi de Biserica Albă, este o construcție nouă, modernă, realizată în anii 1978-1980 pe locul renumitei cofetării „Nestor" (distrusă parțial de cutremurul din 4 mart. 1977), cu 449 de camere, o sală polivalentă cu 500 de locuri, săli de conferințe, două restaurante, două piscine, două saune, parcaj subteran și multe alte utilități și servicii (cabinet stomatologic, salon de cosmetică, saloane de coafură și frizerie, florărie, ghișeu de schimb valutar, sală de gimnastică etc.).

Hotel Dorobanți (3 stele), situat în vecinătatea Pieței Romane, pe Calea Dorobanților nr. 1-7, colț cu Bd-ul Dacia, este un edificiu modern, înălțat la începutul anilor '70, dispunând de 298 camere cu o capacitate totală de 596 de locuri, de restaurant, sală de banchete, restaurant cu autoservire, grădină de

Alte hoteluri (în ordinea categoriei de confort)

Numele hotelului	*Categ. de confort (nr. de stele)*	*Adresa*	*Nr. de camere*	*Nr. de locuri*
MAJESTIC	4	Str. Academiei nr. 11	74	165
MINERVA	3	Str. Gh. Manu nr. 2-4	81	138
LEBĂDA	3	Bd-ul Biruinței nr. 3 (la ieșirea din București spre com. Pantelimon)	127	250
HELVETIA (construit în anii 1992-1994)	3	Piața Aviatorilor nr. 13	30	60
CAPITOL	3	Calea Victoriei nr. 29	80	165
TURIST	3	Bd-ul Poligrafiei nr. 3	293	649
PALAS	2	Str. Constantin Mille nr. 18	173	346
ASTORIA	2	Bd-ul Dinicu Golescu nr. 27	168	313
NORD în renovare din 1990				
CENTRAL	2	Str. Brezoianu nr. 13	64	125
VIILOR	2	Șos. Viilor nr. 38	—	141
DÂMBOVIȚA	1	Bd-ul Schitu Măgureanu nr. 6	41	51
DUNĂREA	1	Calea Griviței nr. 140	80	108
GRIVIȚA	1	Calea Griviței nr. 130	60	101
HANUL LUI MANUC	1	Str. Iuliu Maniu nr. 62-64	32	59
BANAT	1	Piața Rosetti nr. 3	34	71
BUCEGI	1	Str. Witting nr. 2	57	102
CARPAȚI	1	Str. Matei Millo nr. 16	—	58
CERNA	1	Str. Dinicu Golescu nr. 29	78	113
MARNA	1	Str. Buzești nr. 3	42	75
MUNTENIA	1	Str. Academiei nr. 21	122	265
OLTENIA	1	Calea Griviței nr. 90	93	115
OPERA	1	Str. Brezoianu nr. 37	51	62
RAHOVA	1	Calea Rahovei nr. 2	47	117
VENEȚIA	1	Piața M. Kogălniceanu nr. 2	52	83

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

vară, snack-bar, parcaj subteran, diverse servicii și utilități.

Hotel Ambasador (3 stele), amplasat în centrul Capitalei, pe Bd-ul Magheru nr. 8-10, lângă cinematografele Patria și Scala, vizavi de Hotel Lido, este o construcție realizată în anii 1936-1937 după planurile arhitectului A. Culina, modernizată și renovată de mai multe ori (ultima dată în 1994-1995), dispunând de 233 camere cu 400 de locuri, restaurant, braserie, bar de zi etc.

Hotel Bulevard (3 stele), situat pe Bd-ul Mihail Kogălniceanu nr. 1, colț cu Calea Victoriei, vizavi de Cercul Militar Național, este o construcție specifică sec. 19, realizată în anii 1864-1867, numit inițial Grand Hotel du Boulevard. Are 89 de camere cu 200 de locuri, restaurant, trei saloane intime, parcaj, servicii diverse.

Hotel Parc (3 stele), este un edificiu nou, construit în anii '70, pe Bd-ul Poligrafiei nr.3, lângă Hotel Flora. Are 272 de camere cu 500 de locuri, restaurant, bar de zi, snack-bar, terasă, piscină, terenuri de tenis, sală polivalentă, servicii diverse. Hotelul dispune de cabinete medicale pentru consult și tratament cu produsul PELL-AMAR.

Hotel Athénée Palace, situat în zona centrală a orașului, pe strada Episcopiei nr. 1-3, colț cu Calea Victoriei, vizavi de Atheneul Român, este un frumos edificiu construit în anul 1914, aflat (din 1990) în curs de consolidare, extindere și modernizare ca urmare a distrugerilor provocate în timpul Revoluției din dec. 1989.

Activitatea sportivă. Viața sportivă a Capitalei are o îndelungată tradiție — primele activități cu caracter sportiv manifestându-se în sec. 18 sub forma jocurilor atletice (alergări, aruncări sau ridicări de obiecte grele, trânte etc.). În 1776, au fost introduse în școli exercițiile fizice ca obiect de învățământ. În 1862, s-a constituit la B. prima asociație sportivă cu numele „Societatea română de arme, gimnastică și dare la semn". Sportul modern propriu-zis și-a făcut apariția la sf. sec. 19 și începutul sec. 20 prin intermediul studenților români care studiau în Franța și care au adus cu ei regulile de joc ale rugby-ului. La 2 mai 1910, la B. a luat ființă primul club de rugby, iar în 1914 s-a constituit Comitetul Olimpic Român.

În prezent, viața sportivă a Capitalei și a țării este coordonată de Ministerul Tineretului și Sporturilor. În 1994, în București își desfășurau activitatea 27 de cluburi sportive (Steaua, Dinamo, Rapid, Progresul, Universitatea București, Metalul ș.a.), 175 de asociații sportive și 1 030 de secții sportive în cadrul cărora activau 44 397 de sportivi legitimați, 1 242 antrenori și 1 532 arbitri și se pregăteau numeroși tineri sportivi în absolut toate ramurile sportive. Aceștia au la dispoziție o bază materială adecvată, reprezentată prin mai multe complexe sportive, săli de sport și de atletism,

Stadionul Național

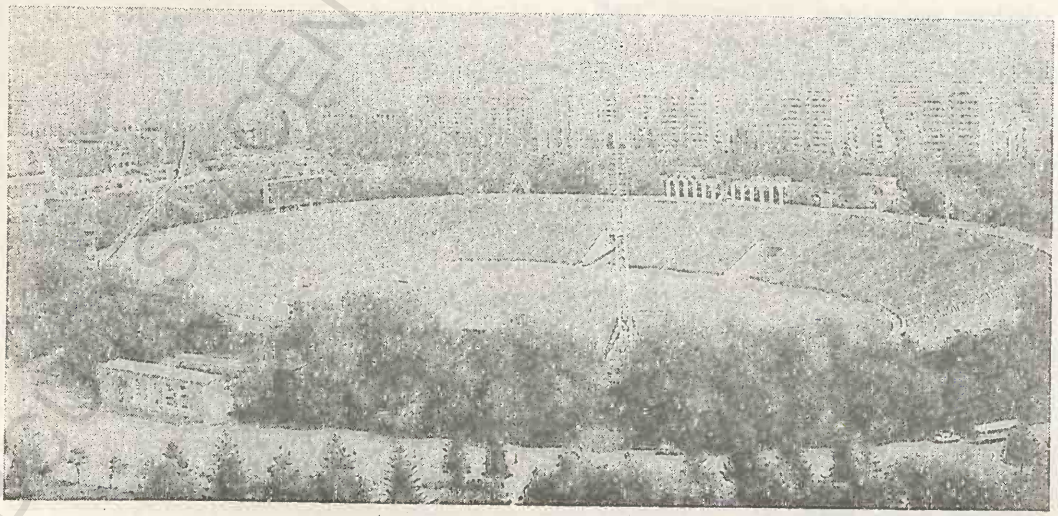

BUCUREȘTI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

bazine olimpice de înot, terenuri de tenis, de fotbal, de baschet, poligoane de tir, velodrom, turn de antrenament pentru parașutism etc.

Complexul sportiv „Național" (fost 23 August), inaugurat în august 1953 cu prilejul celui de-al IV-lea Festival Mondial al Tineretului și Studenților care a avut loc la București, are un stadion cu o capacitate de 80 000 de locuri, cu pistă de atletism și instalații de iluminat care permit desfășurarea meciurilor de fotbal pe timp de noapte. Complexul mai cuprinde un patinoar artificial acoperit, cu tribune pentru 11 500 de spectatori, o sală de atletism, un bazin olimpic de înot, mai multe terenuri de tenis, de volei, de baschet și de handbal, un turn pentru parașutism etc. Pe stadionul Național s-au desfășurat, în iul.-aug. 1981, întrecerile atletice internaționale de tineret cunoscute sub numele „Universiada".

Complexul sportiv „Steaua", aparținând Clubului sportiv al armatei — „Steaua" —, a fost dat în folosință în 1974, fiind format dintr-un modern stadion de fotbal, cu o capacitate de 30 000 de locuri, un teren de rugby, două terenuri de handbal (pe bitum și pe zgură), 9 terenuri de tenis cu zgură și unul bituminat, un teren de volei ș.a. Stadionul central dispune de instalații de iluminat pentru desfășurarea meciurilor în nocturnă.

Complexul sportiv „Dinamo", aparținând Clubului Sportiv „Dinamo", a fost inaugurat în anul 1948, cuprinzând un stadion cu 30 000 de locuri, o pistă de atletism, un velodrom cu pistă de beton și cu tribune cu o capacitate de 5 000 de locuri, săli pentru antrenamente de box, de haltere, de scrimă etc., un bazin de înot cu apă încălzită, cu tribune cu o capacitate de 3 000 de locuri, un poligon de tir, șase terenuri de tenis, două de handbal, o sală de gimnastică cu 1 000 de locuri etc.

Complexul sportiv „Giulești", aparținând Clubului sportiv „Rapid", a fost construit în 1939 cu ocazia aniversării a 70 de ani de la inaugurarea căii ferate București—Giurgiu. Dispune de un stadion cu o capacitate de 18 000 locuri pe care se pot disputa meciuri de fotbal, de rugby, de handbal, două terenuri de volei, două terenuri de baschet, o sală de box, lupte și haltere, un poligon de tir, o popicărie etc.

Complexul sportiv „Progresul", amenajat după anul 1944, în cadrul unui vechi parc, dispune de un modern teren de tenis pe zgură, înconjurat de o tribună din beton cu o capacitate de 6 000 de locuri, o sală de sport pentru meciuri de volei, de baschet, pentru reuniuni de box, haltere, judo etc.

Complexul sportiv „Tineretului", cuprinde un stadion prevăzut cu o tribună cu 1 000 de locuri, și cu pistă de atletism, terenuri de rugby, tenis, baschet, volei, handbal, o sală de gimnastică, un bazin de înot în aer liber destinat meciurilor de polo, pentru concursuri de înot, pentru sărituri de la trambulină etc. Stadionul a fost mărit și modernizat în 1995.

Complexul sportiv „Floreasca", inaugurat în anul 1949, cuprinde o sală de sport, purtând numele „Lucian Grigorescu", care polarizează activitatea sportivă pe timp de iarnă la baschet, handbal, volei, box ș.a., prevăzută cu tribune cu o capacitate de 3 000 de locuri. Bazinul de înot, acoperit, cu tribune care găzduiesc 1 000 de persoane, are dimensiuni olimpice și este utilizat în timpul concursurilor de natație, pentru meciuri de polo, pentru antrenamente. Complexul mai dispune de terenuri bituminate de baschet, tenis, volei și de o sală specială pentru antrenamente de scrimă.

Complexul sportiv „Constructorul", inaugurat în 1953, dispune de o modernă sală de sport, căreia i s-au adăugat ulterior două terenuri de handbal, un teren de baschet și o modernă sală de popice în care s-au desfășurat campionatele europene de popice în anul 1963.

Așadar, prin multiplele atribute pe care le întrunește municipiul București, poate fi încadrat în rândul marilor și frumoaselor metropole europene, care, de altfel, în perioada interbelică era supranumit „Micul Paris". Indicativ auto: *B.*

BUCUREȘTII NOI, cartier în NV municipiului București.

BUDA 1. Lac glaciar pe versantul sudic al M-ților Făgăraș, la 2 056 m alt., la poalele vf. Arpașu Mic (2 459 m). Supr.: 0,9 ha; ad. max.: 2,2 m. Din el izv. pârâul Buda, unul dintre izv. râului Argeș.

2. BUDA sau PARDOȘI, culme deluroasă în SV Subcarpaților Vrancei, cu orientare N-S, situată între râurile Câlnău, la V, și Râmnic, la E. Alt. max.: 637 m (vf. Piatra Albă).

3. Com în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în N culmii Buda, pe râul Râmnic; 3 442 loc. (1 iul. 1995): 1 724 de sex masc. și 1 718 fem.

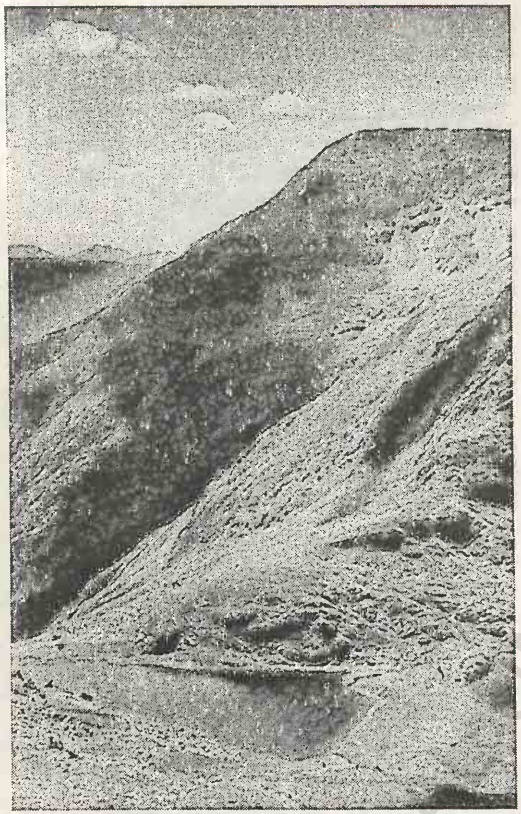

Lacul Buda

Centru pomicol. Biserică din lemn (1762), în satul Dănulești. Cod poștal: 5272.

BUDACU, masiv muntos în SE M-ților Bistriței (Carpații Orientali), situat la V de valea Bistriței, între râurile Neagra Broștenilor (la V) și Borca (la S și E). Constituit din calcare cristaline. Alt. max.: 1 859 m (vf. Budacu). Păduri și pajiști naturale.

BUDACU DE JOS, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 5 sate, situată în Dealurile Bistriței, pe râul Budac; 2 759 loc. (1 iul. 1995): 1 364 de sex masc. și 1 395 fem. Pomicultură (meri, peri). Satul Budacu de Jos este menționat documentar, prima oară, în 1228. Biserici evanghelice, preluate de cultul ortodox, în satele Jelna (sec. 15), Monariu (sec. 15, cu modificări din 1755-1782) și Budacu de Jos (sec. 16-19). Rezervație naturală floristică (poiana cu lalele pestrițe, în satul Buduș) și rezervație paleontologică (Râpa Mare de la Budacu de Jos, 20 ha). Cod poștal: 4435.

BUDEASA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Argeșului cu Câmpia Piteștiului, pe râul Argeș; 3 597 loc. (1 iul. 1995): 1 779 de sex masc. și 1 818 fem. Hidrocentrală (11,5 MW), intrată în funcțiune în 1978. Reșed. com. este satul *Budeasa Mare*, în care se află conacul „Budișteanu" (1762, restaurat în 1927) cu colecții de tablouri, arme etc., casa „Hagi Tudorache" (1762) și biserica „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1796 a lui Șerban Budișteanu, cu picturi murale originare; biserica „Sfântul Nicolae" (1751), în satul Gălășești; Conacul „Câmpeanu" (1930), azi brutărie, în satul Valea Mărului; biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1819), în satul Calotești. Cod poștal: 0539.

BUDEȘTI 1. Oraș în jud. Călărași, situat în Câmpia Bărăganul Mostiștei, la confl. râului Dâmbovița cu Argeș, la 36 km SE de București; 9 962 loc. (1 iul. 1995): 4 814 de sex masc. și 5 148 fem. Supr.: 112 km²; densitate: 89 loc./km². Stație de c.f. Expl. de argilă, pietriș și nisip. Nod hidrotehnic pe canalul București—Dunăre (a cărui construcție a început în 1984 și a fost întreruptă după Revoluția din dec. 1989) alcătuit dintr-un baraj deversor, două porturi de acostare pentru tranzitarea navelor dintr-un sector în altul, un pod ce asigură legătura între maluri și o microhidrocentrală. Fabrici de mobilă, de prelucr. a maselor plastice și confecționare a articolelor tehnice din cauciuc, cărămizi, componente electronice și conf. (articole sportive). Produse alim. (băuturi răcoritoare, prelucr. fructelor, panificație). **Istoric.** Menționat documentar ca sat, prima oară, într-un hrisov domnesc din 1526 și apoi la 20 mai 1543. Declarat oraș la 18 apr. 1989. Are în subordine ad-tivă satele Aprozi, Buciumeni, Crivăț, Gruiu. **Monumente:** Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (în satul Aprozi), ctitorie din 1841 a vornicului Ioan Manu, reaparată în 1885 și zugrăvită în 1896; ruinele conacului „Manu" (1827), în Budești. Cod poștal: 8325.

2. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Comlodului, în zona de izv. a Pârâului de Câmpie și a râului Apatiu; 2 224 loc. (1 iul. 1995): 1 097 de sex masc. și 1 127 fem. Haltă de c.f. Satul Budești este menționat documentar, prima oară, în 1283. Cod poștal: 4459.

3. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în SV Depr. Maramureș, la poalele de NE ale M-ților Gutâi, pe râul Coșeu; 3 884 loc. (1 iul.

1995): 1 928 de sex masc. și 1 956 fem. Expl. de caolin și andezit. În satul Budești, menționat documentar, prima oară, în 1361 se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (18 m lungime și 8 m lățime) construită în 1643, cu picturi interioare din 1762 executate de Alexandru Ponehalschi din Berbești. Biserica are o valoroasă colecție de icoane pe lemn, unele pictate pe ambele fețe (numite „prăsnicare"). În satul Sârbi, există bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1665) și „Cuvioasa Parascheva" (1667, pictată la interior în 1760 de Alexandru Ponehalschi). Cod poștal: 4942.

4. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 8 sate, situată în NV Piem. Cotmeana, la poalele NV ale Dealului Negru, pe stg. văii Oltului; 5 006 loc. (1 iul. 1995): 2 445 de sex masc. și 2 561 fem. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sf. sec. 16, cu picturi în altar și naos datând din sec. 17 și cu unele modificări din 1772 și adăugiri — pridvor și turlă — din sec. 19), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1787, cu pridvor adăugat în 1890), „Adormirea Maicii Domnului" (1813), „Duminica Tuturor Sfinților" (1834-1838) și „Sfinții Voievozi" (1864), în satele Ruda, Budești, Bârsești, Bercioiu și Racovița. Casa „Lahovari" (jumătatea sec. 19) și obelisc comemorativ închinat eroilor din 1877 și 1916-1918 (sculptor N. Karaghiorghios), în satul Budești. Cod poștal: 1010.

BUDILA, com. în jud. Brașov, alcătuită dintr-un sat, situată în E Depr. Brașov, la poalele de NV ale M-ților Ciucaș, la confl. râurilor Zizin și Seaca cu Tărlung; 3 201 loc. (1 iul. 1995): 1 617 de sex masc. și 1 584 fem. Haltă de c.f. Expl. de balast. Satul Budila este atestat documentar, prima oară, în 1211 cu numele *Budula*, ca localit. de graniță pe lângă terit. ocupat de cavalerii teutoni. Cu numele actual apare în 1332 în registrul papal al dijmelor. Castelul „Beldy Ladislau" (1731), azi sediul Primăriei; castelul „Beldy Pavel" (1751), în mijlocul unui parc dendrologic, azi gospodărie anexă a ONT „Carpați"; castelele „Mikeș" și „Nemeș" (sec. 18), azi anexe ale ONT „Carpați"; biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1734), cu picturi murale interioare. Cod poștal: 2247.

BUDUREASA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Bihor și cele de SV ale M-ților Vlădeasa; 2 765 loc. (1 iul. 1995): 1 362 de sex masc. și 1 403 fem. Expl. forestiere și de marmură. Renumit centru de prelucr. artistică a lemnului (lăzi de zestre cu crestături). Joagăr (începutul sec. 20). Satul Budureasa este atestat documentar în 1588. În raza com. B. se află stațiunea climaterică *Stâna de Vale*. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), în satul Saca. Rezervația molhașurile din Valea Izbucelor. Cod poștal: 3610.

BUDUSLĂU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Fâncica; 2 090 loc. (1 iul. 1995): 1 001 de sex masc. și 1 089 fem. Satul Buduslău este menționat documentar, prima oară, în 1552. Biserici din sec. 15 și 18, în satele Albiș și Buduslău. Cod poștal: 3787.

BUFTEA 1. Lac de origine antropică (construit în 1937), situat pe râul Colentina, în raza orașului omonim. Supr.: 307 ha; ad. max.: 6 m. Barajul, de 9 m înălțime, asigură acumularea unui vol. de c. 10 mil. m³ de apă, folosită pentru alimentarea orașului, pentru irigații și agrement. Microhidrocentrală (0,110 MW).

2. Oraș în jud. Ilfov, situat în Câmpia Vlăsiei, pe râul Colentina, la 20 km NV de București; 19 873 loc. (1 iul. 1995): 9 698 de sex masc. și 10 175 fem. Supr.: 50,9 km²; densitatea: 390 loc./km². Stație de c.f. Fabrici de vată, de oxigen industrial, de ambalaje pentru ind. alim., de conserve din legume și fructe. Produse alim. (preparate din carne și lapte, panificație). Filatură de bumbac. Combinat avicol. Pe malul lacului se află Centrul de producție cinematografică „București" (construit în anii 1951-1956). Istoric. Localit. apare consemnată în documente, ca sat, prima oară, la 15 iun. 1577, apoi la 14 mai 1580, 15 mart. 1645, și din nou, în 1788. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Orașul B. are în subordine ad-tivă satul Buciumeni. La B. s-a încheiat Tratatul preliminar de pace (5/18 mart. 1918), semnat de România și Puterile Centrale, care impunea cedarea către Puterile Centrale a unor însemnate părți din terit. României, c. 5 600 km² (Dobrogea; rectificarea frontierei în favoarea Austro-Ungariei), și subordonarea economiei țării capitalului german. Tratatul preliminar a fost completat și definitivat prin Tratatul de pace de la București din 24 apr./7 mai 1918 dintre România, pe de o parte, și Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, pe de altă parte. **Monumente:** Biserica „Sfântul Nicolae" (1809-1812, reparată în 1889); Palatul și capela „Știrbei" (sec. 19), în

mijlocul unui parc. În satul Buciumeni se află biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1787). În apropiere de oraș, la 3 km de satul component Buciumeni, se află Pădurea Râioasa (54,8 ha), declarată rezervație forestieră în 1973, alcătuită din stejar (*Quercus robur*), carpen (*Carpinus betulus*), arțar (*Acer platanoides*), ulm (*Ulmus laevis*) și salcâm plantat (*Robinia pseudacacia*). Numele pădurii derivă de la aspectul noduros al copacilor, care au pe scoarță mulți licheni și mușchi. În această pădure au fost găsite (și apoi descrise) mai multe forme și varietăți de brândușă galbenă (*Crocus moesiacus*). Cod poștal: 8120.

BUGEAC → Gârlița.

BUGHEA DE JOS, com. în jud. Argeș, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Câmpulung, la poalele de E ale Dealului Ciocanu (Muscelele Argeșului), pe Râul Târgului; 3 035 loc. (1 iul. 1995): 1 516 de sex masc. și 1 519 fem. Pomicultură (pruni, meri, peri). Prelucr. pieilor de animale. Aici se află Mânăstirea Ciocanu, datând din sec. 16 (dar amintită în hrisoavele anilor 1677, 1776 și 1827). Biserica actuală, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", a fost construită în 1825 pe locul uneia mai vechi, care s-a prăbușit în timpul cutremurului din 1802; renovată în 1932. Cod poștal: 0431.

BUGHEA DE SUS, sat, reșed. com. Albești de Muscel, jud. Argeș, situat în Depr. Câmpulung, la 590 m alt., la poalele de SE ale M-ților Iezer, la 5 km NV de municipiul Câmpulung. Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu izv. de ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, iodurate, slab bicarbonatate, indicate pentru tratarea afecțiunilor tubului digestiv (gastrite hipoacide cronice, colon iritabil), a celor hepato-biliare (dischinezie biliară), urinare (rare colici renale), endocrine (stări prepuberale la copii cu temperament hiperreactiv, sindrom ovarian de menopauză) etc. Buvete pentru cură internă cu apă minerală. Biserica „Schimbarea la Față" (1894). Cod poștal: 0432.

BUGIULEȘTI → Tetoiu.

BUHALNIȚA → Hangu.

BUHĂESCU, cascadă situată în masivul Rodna (Carpații Orientali), pe râul cu același nume, la ieșirea acestuia din circul glaciar omonim. Este, de fapt, o succesiune de cataracte modelate pe roci cristaline, dezvoltate pe o lungime de c. 200 m și o diferență de nivel de 110 m (1 800-1 690 m alt.). La 2,3 km de la izv. pârâului Buhăescu, se află o altă cascadă, dezvoltată pe o diferență de nivel de 50 m (1 400-1 350).

BUHOCI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Colinelor Tutovei cu Culoarul Siretului, pe stg. văii Siretului; 4 471 loc. (1 iul. 1995): 2 323 de sex masc. și 2 148 fem. Fermă de creștere a porcilor. Satul Buhoci este atestat documentar, prima oară, în 1466. Cod poștal: 5526.

BUHUI, peșteră în SV României, situată în M-ții Anina, pe versantul stg. al văii Buhui, la 600 m alt., la E de orașul Anina. Lungime: 3 217 m. Peșteră activă (cursul de apă al pârâului Buhui străbate galeria pr. pe c. 2 100 m), ușor descendentă, foarte meandrată, dezvoltată în mare parte pe diaclaze (fisuri în rocile de calcar), având aspectul unui tunel de presiune. Se prezintă ca o galerie de dimensiuni variabile, cu mici ramificații colaterale, cu câteva săli mari pe parcurs, mai multe lacuri și cascade. Numeroase formațiuni concreționare, stalagmite, stalactite, draperii, stâlpi și lame ascuțite de calcar. Temp. aerului din interior este de 9,5°C, iar umezeala de 98-100%. Faună bogată (lilieci, insecte, melci, crustacee). Urme scheletice de *Ursus spelaeus* și de *Capra ibex*.

Interior din Peștera Buhui

BUHUȘI, oraș în jud. Bacău, situat în SE Depr. Cracău-Bistrița, la 235 m alt., la confl. râului Romăni cu Bistrița, la 24 km NV de Bacău; 21 767 loc. (1 iul. 1995): 10 370 de sex masc. și 11 397 fem. Supr.: 5,8 km²; densitatea: 3 753 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 15 febr. 1885). Termocentrală; hidrocentrală (11,6 MW), intrată în funcțiune în 1965. Constr. de utilaje și piese de schimb pentru ind. ușoară. Veche fabrică de postav (1885), astăzi modernizată. Filatură de celofibră și de lână pieptănată; țesătorie de bumbac și lână. Fabrică de mobilă. Produse alim. Centru pomicol. Muzeu de artă și istorie (istoria orașului, documente, stampe, fotografii). Istoric. În apropiere de oraș, în punctul Șipote, au fost descoperite unelte din silex din Paleolitic. Prima atestare documentară datează din 1438, fiind consemnat cu numele *Bodești* (azi cartier al orașului). La 14 apr. 1457, în localit. Orbic (azi cartier al orașului), Ștefan cel Mare, înaintând spre Suceava, a repurtat o victorie decisivă asupra lui Petru Aron; ajuns pe locul numit Direptate (lângă Suceava), reprezentanții clerului, o parte din boieri și comandanții oștirii aclamă ca domn pe Ștefan cel Mare, care este „uns" de mitropolitul Teoctist. Începând cu anul 1800 așezarea capătă treptat numele actual, fiind numită, mai întâi, *Bodeștii lui Buhuși*, apoi *Bodeștii Buhușoaiei*, *Buhușoaia* și în final Buhuși. Toate aceste denumiri derivă de la numele familiei boierești Buhuș, care stăpânea aceste locuri. În 1819 a fost declarat târg boieresc prin hrisov domnesc, iar din 1832 încep să apară primele ateliere meșteșugărești (de lumânări, de olărit, de ulei comestibil etc.). În 1885 se construiește fabrica de postav (cea mai veche din țară), iar în 1927 a fost introdus iluminatul public. În noaptea de 13 spre 14 apr. 1927, localit. B. a fost mistuită (în proporție de 25%) de un violent incendiu. Declarat oraș în 1930. Frecvente acțiuni greviste ale muncitorilor textiliști (1920, 1929, 1930, 1933). Orașul B. are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Marginea și Runcu. Monumente: Mânăstirea Runcu (în localit. componentă Runcu), ctitorită de Ștefan cel Mare în 1457, în urma bătăliei victorioase de la Orbic (apr. 1457) împotriva lui Petru Aron. Biserica veche a mânăstirii a fost demolată, pe locul ei zidindu-se (1760-1787), din inițiativa boierului Ionașcu, biserica actuală cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (cu picturi murale interioare executate abia în 1987). Complexul monahal a fost restaurat în 1980-1990; la Runcu mai există o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1729), decorată cu crestături, refăcută în 1846 și căptușită cu carton la interior în 1970; conacul boieresc al familie Buhuș (1800), în stil neoclasic, care adăpostește Muzeul de Artă; hanul poștal fortificat de la Gura Orbicului (sec. 18), de tip rateș, este unul dintre hanurile moldovenești cele mai bine păstrate; monumentul închinat eroilor primului război mondial (dezvelit la 20 iun. 1926). Pe Dealul Runcu se află un codru de fag, declarat rezervație naturală. Cod poștal: 5536.

BUJORENI 1. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Câlnișteа; 1 246 loc. (1 iul. 1995): 606 de sex masc. și 640 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț. Până la 1 ian. 1965, com. și satul Bujoreni s-au numit *Asan Aga*. Biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1711), în satul Bujoreni și biserica de zid, cu hramul „Toți Sfinții" (1839), în satul Prunaru. Cod poștal: 0636.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată pe Valea Oltului, la 6 km N de Râmnicu Vâlcea; 3 474 loc. (1 iul. 1995): 1 738 de sex masc. și 1 736 fem. Stație de c.f. Reședința com. este satul *Olteni*. În satul Bujoreni se află un muzeu etnografic în aer liber (cu gospodării din zona vâlceană, o școală, o biserică, o cârciumă, case de locuit cu dotările respective) și o Culă (1810-1812). În satul Olteni există Schitul Olteni (sec. 14), cu biserica „Sfântul Nicolae" (reconstruită în 1580-1590, cu parament din cărămidă aparentă, extinsă în 1830, și pictată parțial în 1794-1795). Bisericile „Sfinții Voievozi" (1692-1698, pictată în 1797, cu pridvor și clopotniță construite în 1858), „Sfântul Gheorghe" (1758, cu picturi originare) și „Adormirea Maicii Domnului" (1812, cu picturi inițiale), în satele Bogdănești, Gura Văii și Bujoreni. Cod poștal: 1010.

BUJORESCU, masiv deluros în NV Dealurilor Jiului, situat între râurile Tismana, la N, Jiu, la E, și Motru, la V, constituit predominant din marne, gresii, argile cu intercalații de lignit, nisipuri. Alt. max.: 416 m. Importantă zonă carboniferă.

BUJORU, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnas, pe râul Vedea; 2 187 loc. (1 iul. 1995): 1 084 de sex masc. și 1 103 fem. Fermă de creștere a porcilor. Pe terit. com. s-a descoperit un car din bronz, în miniatură, datând din prima Epocă a fierului. Cod poștal: 0792.

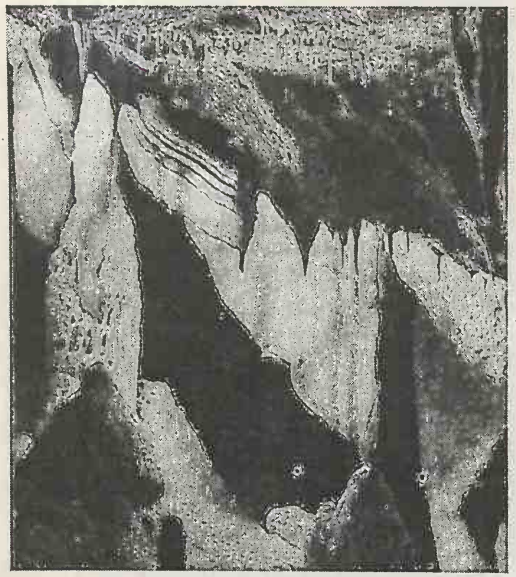

Bulba. Draperii de calcit

BULBA, peșteră în SV României, situată pe dr. văii Bulba, la 325 m alt., la c. 4 km SV de orașul Baia de Aramă, jud. Mehedinți. Lungime: 4 860 m. Descrisă sumar în 1913 (explorată în 1963, 1967, 1974). Peșteră mixtă, formată dintr-o rețea de galerii dispuse pe trei niveluri (activ, subfosil, fosil), întrerupte de mai multe săli. Galeria activă, străbătută de un pârâu, prezintă mai multe sifoane, terase, niveluri de eroziune evidențiate pe pereți, scurgeri parietale. Etajele fosil și subfosil, părăsite de apă, conțin stalactite și stalagmite, agregate calcitice, draperii, toate datorate apelor de infiltrație. Temp. aerului este de 12,5°C. Faună bogată (insecte, fluturi etc.). Greu accesibilă.

BULBUCATA, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Neajlov; 1 717 loc. (1 iul. 1995): 795 de sex masc. și 922 fem. Culturi de cereale și legume. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. B. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile „Sfântul Gheorghe" (1860), „Sfântul Ștefan" (1882), clădirea Primăriei (1888) și conacul „Voinea" (sec. 20), în satul Bulbucata. Cod poștal: 8164.

BULBUCI, Izbucul de la ~, izvor carstic puternic (c. 1 m³/s) situat în M-ții Pădurea Craiului (M-ții Apuseni), la obârșia văii Toplicioara, la 420 m alt., în raza com. Roșia (jud. Bihor). Izbucul reprezintă resurgența apelor din valea Runcșorului, captate subteran prin Ponorul de la Întorsuri. Obiectiv turistic.

BULZ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de N ale M-ților Vlădeasa, pe văile Iada și Drăgan; 2 744 loc. (1 iul. 1995): 1 405 de sex masc. și 1 339 fem. Stație de c.f. Muzeu etnografic. Expl. de bauxită și de calcare compacte (în satul Remeți). Lacul de acumulare Leșu (148 ha; vol.: 28,3 mil. m³), dat în folosință în 1973, alimentează hidrocentrala omonimă (3,4 MW), intrată în funcțiune în 1977. În satul Remeți a fost construită o hidrocentrală cu o putere instalată de 100 MW, dată în folosință în 1985, iar în satul Munteni o hidrocentrală de 58 MW, intrată în exploatare în 1988. Moară de apă (1746) și vâltoare (sec. 19). Serbare câmpenească (în sept.). Satul Bulz este menționat documentar, prima oară, în 1406. Cod poștal: 3590.

BULZEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 10 sate, situată în Dealurile Amaradiei, pe râul Horezu; 2 033 loc. (1 iul. 1995): 975 de sex masc. și 1 058 fem. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1831), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (ante 1831, refăcută în 1907), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1881) și „Sfinții Voievozi" (1805), în satele Bulzești, Gura Racului, Prejoi și Seculești; în satul Frățila se află biserica cu dublu hram „Sfântul Dumitru și Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1881). Cod poștal: 1133.

BULZEȘTII DE SUS, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată pe pantele sudice ale M-ților Bihor, la poalele vf. Găina; 501 loc. (1 iul.

Bulz. Lacul de acumulare Leșu

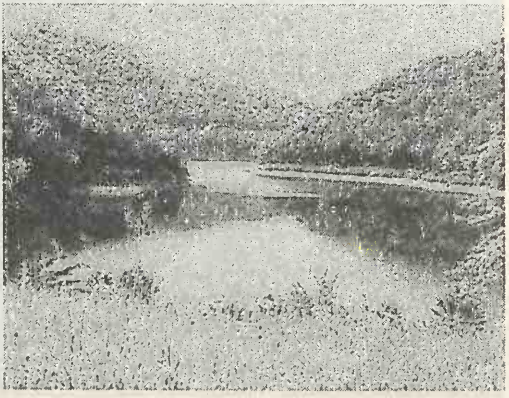

1995): 257 de sex masc. și 244 fem. Important centru de dulgherit, cojocărit și de confecționat instrumente muzicale și unelte. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19) și „Sfântul Ioan Gură de Aur" (sec. 19), în satele Bulzeștii de Jos și Bulzeștii de Sus; în satul Tomnatec se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" și „Buna Vestire", ambele din sec. 19. În arealul com. se află Podul natural de la Grohot și Peștera Cizmei (ocrotită de lege). Cod poștal: 2787.

BUMBEȘTI → Bumbești-Pițic.

BUMBEȘTI-JIU, oraș în jud. Gorj, situat în Depresiunea subcarpatică oltcană, în zona de contact a Subcarpaților Olteniei cu M-ții Parâng și M-ții Vâlcan, la 400 m alt., pe stg. râului Jiu, la ieșirea acestuia din defileu, la 16 km N de Târgu Jiu; 11 398 loc. (1 iul. 1995): 5 503 de sex masc. și 5 895 fem. Supr.: 17,2 km²; densitatea: 663 loc./km². Stație de c.f. pe linia construită prin defileul Jiului (inaugurată la 31 oct. 1948) care leagă Oltenia (Târgu Jiu) de Transilvania (Petroșani). Expl. forestiere, de granit și balast. Hidrocentrala „Valea Sadului" (17,5 MW). Constr. de mașini-unelte și de frigidere cu compresor. Prelucr. lemnului (cherestea). Produse de panificație. Fermă de creștere a porcilor. Muzeu etnografic în aer liber (în satul Curtișoara), extins pe o supr. de 10 ha, care cuprinde numeroase case țărănești, cu gospodăriile anexe, în cadrul cărora sunt expuse piese de port țărănesc, țesături, cusături, ceramică, crestături în lemn, cu specific gorjenesc etc. Istoric. Pe terit. orașului au fost descoperite vestigiile unei așezări civile (sec. 2-3 d.Hr.) și ale unui castru roman (167 x 88 m) construit inițial (în sec. 2 d.Hr.) din pământ de *Cohors IV Cypria* și de către un detașament din *Legio a V-a Macedonica* și apoi reconstruit din ziduri de piatră, în anul 201, de *Cohors I Aurelia Britonnum milliaria Antoniana*. Localit. este menționată documentar, prima oară, la 14 sept. 1696, iar la 18 apr. 1989 este declarată oraș. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă 4 sate: Curtișoara, Lăzărești, Pleșa, Tetila. Monumente: Ruinele mânăstirii Vișina (sec. 14) și ale castrului roman; în satul Curtișoara se află biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" (1802), cu picturi murale interioare de factură rustică, și cula „Cornoiu", construită la începutul sec. 18, având înfățișarea unei case masive, fortificată, de plan pătrat (10 x 10 m), cu trei niveluri, ultimul

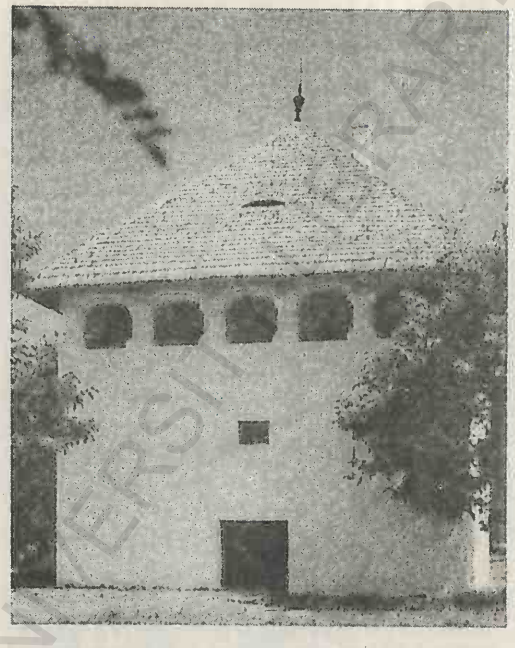

Bumbești-Jiu. Cula „Cornoiu" din Curtișoara

prevăzut cu cerdac larg pe coloane scunde de cărămidă; bisericile „Sfântul Nicolae" (1763) și „Schimbarea la Față" (1702), în satele Lăzărești și Tetila; biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1706, refăcută în 1823-1824), în satul Pleșa. Cod poștal: 1435.

BUMBEȘTI LIVEZENI → Jiu.

BUMBEȘTI-PIȚIC, com. în jud. Gorj, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Olteniei, la poalele Dealului Săcelu, pe Pârâu Galben; 2 736 loc. (1 iul. 1995): 1 361 de sex masc. și 1 375 fem. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Bumbești*. Han (începutul sec. 20) și biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1640, refăcută în 1833), în satul Bumbești-Pițic și bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1816) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1834), în satele Cârligei și Poienari. Cod poștal: 1351.

BUNEȘTI 1. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Hârtibaciului; 2 308 loc. (1 iul. 1995): 1 186 de sex masc. și 1 122 fem. Culturi de cereale, hamei, sfeclă de zahăr, cartofi etc. Muzeu etnografic (țesături, piese de port popular, ceramică, interioare de locuințe, obiecte de cult etc.). Pe terit. com. B. au fost descoperite două

săbii din bronz datând din prima Epocă a fierului. Satul Bunești este menționat documentar, prima oară, în 1337. În satul Viscri se află o cetate țărănească (sec. 13-16), cu o biserică evanghelică de incintă, în stil gotic; în satul Roadeș există o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 15-16), cu picturi murale atribuite lui Gregorius Rosalemus și altar sculptat și pictat în stilul Renașterii de Veit Stoss cel Tânăr; în satul Meșendorf se află o cetate țărănească, cu biserică evanghelică de incintă (sec. 14-15), în satul Bunești, o cetate sătească, cu biserică evanghelică de incintă (sec. 14), iar în satul Criț, o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 15-17). Cod poștal: 3021.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Sucevei, pe râul Șomuzu Mare; 2 604 loc. (1 iul. 1995): 1 319 de sex masc. și 1 285 fem. În satul Bunești se află clădirea fostei vămi (1800), azi sediul Primăriei. Cod poștal: 5771.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în E Subcarpaților Olteniei; 2 814 loc. (1 iul. 1995): 1 377 de sex masc. și 1 437 fem. În satul Teiușu se află biserica „Sfântul Nicolae" (1736, cu fresce originare) construită în stil brâncovenesc. Cod poștal: 1039.

BUNEȘTI-AVEREȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în E Pod. Central Moldovenesc, în Colinele Crasnei; 2 914 loc. (1 iul. 1995): 1 416 de sex masc. și 1 498 fem. Reședința com. este satul *Averești*. Combinat de vinificație. Viticultură. În 1984, pe terit. com. s-au descoperit vestigiile unei cetăți geto-dacice în care s-a găsit un valoros tezaur (ceramică, monede, obiecte de podoabă din argint și bronz, unelte și o diademă princiară din aur de 757,6 g). Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (sec. 18), în satul Armășeni. Cod poștal: 6592.

BUNILA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată pe pantele estice ale M-ților Poiana Ruscăi; 567 loc. (1 iul. 1995): 266 de sex masc. și 301 fem. Expl. de min. de fier (în satul Vadu Dobrii) și de marmură (în satul Alun). Centru de dulgherit. Satul Bunila este menționat documentar, prima oară, în 1416. În satul Alun se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1809), cu bogată decorație cioplită la interior; păstrează fragmente de picturi (cu caracter popular) pe pereții interiori. Cod poștal: 2768.

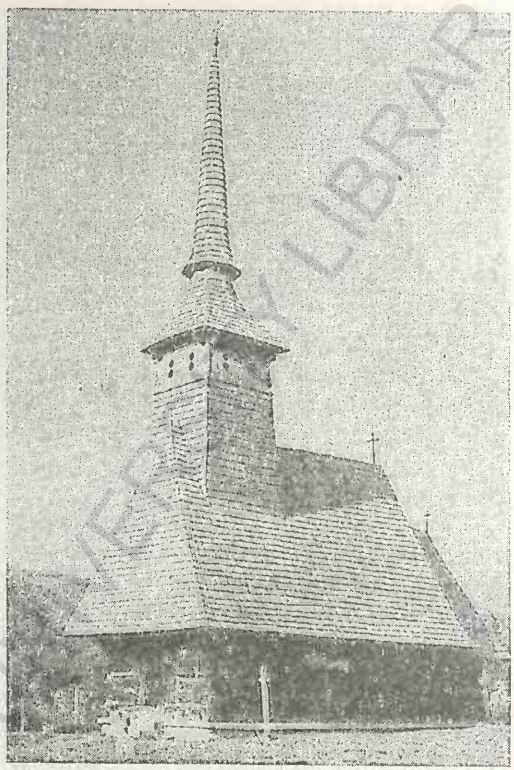

Buntești. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Gură de Aur" din satul Stânceşti

BUNTEȘTI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 9 sate, situată în SE Depr. Beiuș, la poalele NV ale M-ților Bihor, pe râul Crișu Pietros; 5 063 loc. (1 iul. 1995): 2 556 de sex masc. și 2 507 fem. Pomicultură. Centru de prelucr. artistică a lemnului; ceramică roșie și albă (în satul Lelești). Satul Buntești este menționat documentar, prima oară, în 1588. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Ioan Teologul" (1733), bogat ornamentată cu crestături în lemn, „Schimbarea la Față" (sec. 18) și „Sfântul Ioan Gură de Aur" (1750, cu picturi din 1756 și 1783), în satele Brădet, Dumbrăveni și Stânceşti. Cod poștal: 3634.

BURDEA, râu, afl. stg. al Vedei pe terit. com. Plosca (jud. Teleorman); 80 km; supr. bazinului: 364 km². Izv. din S Câmpiei Piteștiului, din arealul com. Stolnici (jud. Argeș) și străbate, pe direcție aproximativ N-S, Câmpia Găvanu-Burdea, unde are un curs foarte meandrat.

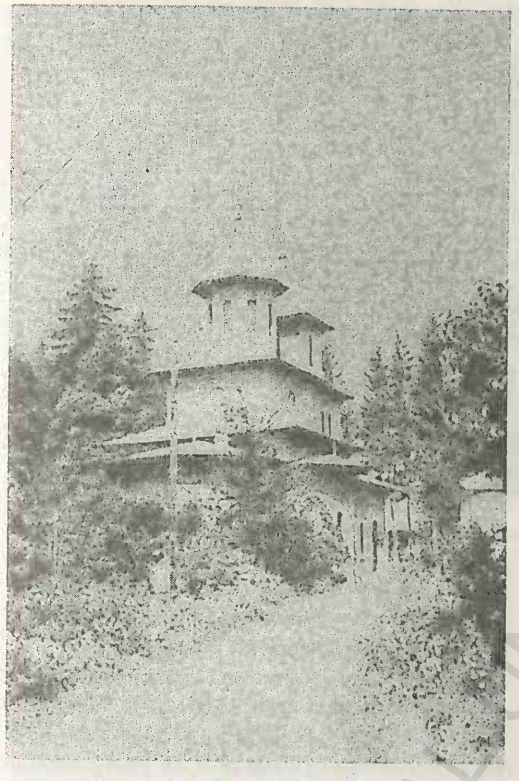

Buşteni. Biserica „Naşterea Maicii Domnului"

BURIDAVA → Ocnele Mari și Râmnicu Vâlcea.

BURILA MARE, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Blahniței, pe terasa Dunării; 2 622 loc. (1 iul. 1995): 1 227 de sex. masc. și 1 395 fem. Rezervație forestieră (pădurea Bunget). Cod poștal: 1566.

BURJUC, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 6 sate, situată pe râul Mureș, la poalele S ale M-ților Metaliferi; 975 loc. (1 iul. 1995): 481 de sex masc. și 494 fem. Satul Burjuc este menționat documentar, prima oară, în 1468. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19) și „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 18), în satele Brădățel și Tisa. Cod poștal: 2743.

BURNAS sau BURNAZ, unitate de câmpie în S României, parte componentă a Câmpiei Române, delimitată de aliniamentul râurilor Vedea—Teleorman, la V, Câlnișlea—Argeș, la N și E și Dunăre, la S. Este o câmpie de tip tabular, ce coboară în trepte, de la N la S, corespunzătoare teraselor Dunării, cu alt. cuprinse între 12 și 90 m, puternic fragmentată de pârâie și ogașe. Alcătuită din strate orizontale de argile și nisipuri terțiare, peste care s-au depus nisipuri și pietrișuri cuaternare, acoperite, la rândul lor, de o pătură groasă de loess (5-30 m). Numeroase crovuri (numite local „padine"), unele de dimensiuni foarte mari. Culturi de cereale și plante tehnice. Viticultură (podgoria Greaca).

BUSTUCHIN, com. în jud. Gorj, alcătuită din 8 sate, situată în zona Dealurilor Amaradiei, pe cursul superior al râului Amaradia; 3 759 loc. (1 iul. 1995): 1 857 de sex masc. și 1 902 fem. Expl. de petrol și gaze. Pomicultură. În arealul satului Poiana Seciuri a fost descoperit (1938) un tezaur dacic din argint (sec. 1 d.Hr.), alcătuit din două brățări, un colier, mai multe inele, opt plăci decorative, având forma de scut rombic, cu decor gravat, 13 denari romani republicani și 10 denari romani-imperiali. Bisericile din lemn cu același hram, „Nașterea Maicii Domnului", în satele Pojaru (1825) și Valea Pojarului (1737). Cod poștal: 1341.

BUȘTENI, oraș în jud. Prahova, situat la poalele masivului Caraiman din M-ții Bucegi și la poalele M-ților Baiu (cartierul Zamora), la 880-940 m alt., pe cursul superior al Văii Prahova, la 75 km NV de Ploiești și 135 km NV de București; 12 545 loc. (1 iul. 1995): 6 124 de sex masc. și 6 421 fem. Supr.: 51,7 km²; densitatea: 243 loc./km². Stație de c.f. Fabrici de hârtie (1882, azi modernizată), var hidraulic și cherestea. Panificație. Stațiune balneoclimaterică și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat tonic-stimulant, cu aer curat, ozonizat, lipsit de praf și alergeni cu efecte curative în tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, a surmenajului fizic și intelectual, a rahitismului și tulburărilor de creștere la copii, în convalescențe etc. Numeroase izv. cu ape minerale clorurate, iodurate, carbonatate, sodice, calcice, magneziene captate de la sf. sec. 19 și folosite în tratamentele balneare. Muzeul memorial „Cezar Petrescu". Grădină zoologică cu animale care trăiesc în Carpați (urși, cerbi, capre etc.). Istoric. În jurul anului 1800, au luat ființă primele nuclee de locuire, îndeosebi pe Valea Cerbului, unde există un loc numit „La Bușteni" de la care derivă numele actual, iar în 1840, apare menționat ca localit. rurală cu 12 familii. Declarat oraș în 1946. Orașul B. are în subordine ad-tivă localit. componentă Poiana

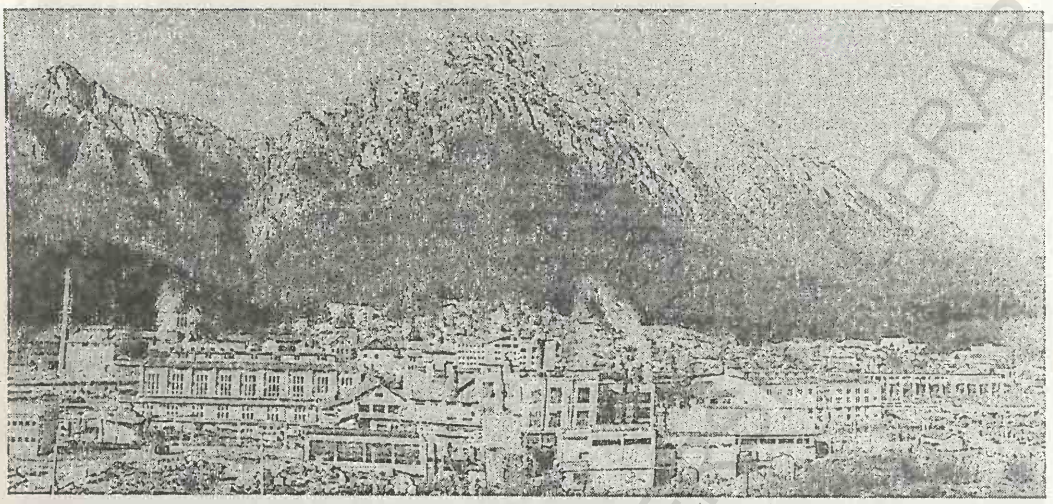

Bușteni. Vedere generală

Țapului. Monumente: Biserica „Nașterea Maicii Domnului", ctitorie din 1889 (sfințită la 8 sept. 1889) a regelui Carol I și a reginei Elisabeta, construită după planurile arhitectului I.N. Socolescu, cu sprijinul unor constructori italieni. Biserica păstrează (în altar) picturi murale interioare, originare, executate de pictorul danez Agnes Exner. Deteriorată de luptele din primul război mondial, biserica a fost reparată ulterior și pictată (1936) de Gheorghe Belizarie; Castelul „Cantacuzino" (1910); Monumentul din bronz „Ultima grenadă", realizat (în 1928) de sculptorul Dimitriu-Bârlad, reprezentându-l pe legendarul caporal Mușat care lansează o grenadă împotriva inamicului. Pr. centru turistic, cu numeroase pârtii de schi, B. este legat cu Platoul Bucegilor (cabana Babele) printr-o linie de telecabină (capacitatea unei cabine fiind de 36 de persoane), dată în folosință la 11 aug. 1978, cu lungimea cablului de 4 350 m (cea mai lungă din țară și a treia în Europa) și o diferență de nivel (între Babele și Bușteni) de 1 237 m. De la cabana Babele, o linie de telescaun asigură legătura cu hotelul Peștera de lângă Peștera Ialomiței. Mai multe trasee marcate stau la dispoziția amatorilor de drumeții spre cabanele Caraiman, Babele (de aici spre vf. Caraiman, pe care se află renumita Cruce, înaltă de 33 m, construită din oțel, în anii 1926-1928, din inițiativa reginei Maria și închinată eroilor patriei căzuți pe câmpurile de luptă în timpul primului război mondial; este iluminată pe timp de noapte), Omu, Mălăiești, Gura Diham, spre cascada Urlătoarea etc. Cod poștal: 2185.

BUTEA, com. în jud. Iași, alcătuită din 2 sate, situată pe terasele și în lunca Siretului; 4 001 loc. (1 iul. 1995): 1 965 de sex masc. și 2 036 fem. Satul Butea, atestat documentar în 1803, poartă numele ce derivă de la ocupația locuitorilor care lucrau butoaie (buți). În satul Miclăușeni, atestat documentar în 1472, se află castelul „Sturdza" (sec. 17, reclădit în 1752 și reparat în 1904) cu anexe și parc, biserica cu dublu hram „Sfinții Voievozi și Buna Vestire" (1787, reclădită în 1823) și monumentul domnitorului Ioan Sandu Sturdza, realizat (în 1875) de sculptorul D. Metzger. Cod poștal: 6767.

BUTENI, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Zarand, la poalele Dealurilor Cigherului, pe Canalul Morilor; 3 718 loc. (1 iul. 1995): 1 791 de sex masc. și 1 927 fem. Nod rutier. Fermă de creștere a ovinelor. Centru de cojocărit, de țesături și cusături populare. Cod poștal: 2835.

BUTIMANU, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Titu; 2 418 loc. (1 iul. 1995): 1 141 de sex masc. și 1 277 fem. Satul Butimanu a fost întemeiat în 1790. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. B. a făcut parte din jud. Ilfov. Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"-Decindea (1791), în satul Butimanu. Cod poștal: 8124.

BUTOIEȘTI, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 8 sate, situată în S Dealurilor Jiului, pe râul Motru; 3 549 loc. (1 iul. 1995): 1 702 de sex masc. și 1 847 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. În satul Butoiești se află casa memorială „Gheorghe Rădulescu-Motru", în care s-a născut marele filozof. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări rurale romane (*Ad Mutrium*), menționată și de Ptolomeu cu numele *Amutrium* sau *Amutria*. Unii cercetători presupun că *Ad Mutrium* a existat pe terit. de azi al com. Botoșești-Paia, jud. Dolj. În satul Gura Motrului, se află Mânăstirea Gura Motrului (de călugări) întemeiată în 1512-1521 de Harvat, mare logofăt în vremea lui Neagoe Basarab. Biserica actuală, cu hramul „Cuvioasa Parascheva", a fost construită în 1653 de marele vornic Preda Brâncoveanu pe locul celei vechi și pictată la interior în 1704-1705. Între 1841 și 1852, biserica a fost restaurată și picturile murale refăcute din inițiativa arhimandritului Eufrosin Poteca. Complexul monahal și biserica au fost supuse unor lucrări de restaurare în 1956-1957 și 1983-1987. Muzeu cu obiecte religioase (icoane pe lemn, cărți religioase vechi, obiecte de cult ș.a.). În biserică se află mormântul cărturarului Eufrosin Poteca. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1784, refăcută în 1846) și „Cuvioasa Parascheva" (1892), în satele Țânțaru și Buicești. Cod poștal: 1483.

BUTURUGENI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe dr. văii Argeșului; 4 179 loc. (1 iul. 1995): 2 020 de sex masc. și 2 159 fem. Expl. de petrol și gaze. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a fost în jud. Ilfov. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1827), în satul Pădureni. Cod poștal: 8182.

Butoiești. Mânăstirea Gura Motrului

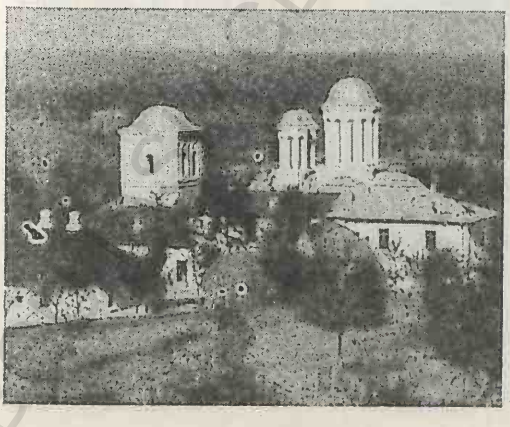

BUZA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele Dealului Ascuțit (Dealurile Jimborului); 1 404 loc. (1 iul. 1995): 700 de sex masc. și 704 fem. În satul Buza, menționat documentar, prima oară, în 1220, se află un conac din sec. 18, iar în satul Jimbor, atestat documentar în 1320, un conac din sec. 19. Cod poștal: 3497.

BUZĂU 1. Râu, afl. dr. al Siretului în Câmpia Siretului inferior; 302 km; supr. bazinului: 5 264 km². Izv. din N masivului Ciucaș, de la 1 800 m alt., de sub vf. Ciucaș, curge mai întâi spre N, urmând direcția longitudinală a structurilor geologice, pentru ca la Întorsura Buzăului să facă o cotitură bruscă, de c. 180°, spre SE. În aval de com. Sita Buzăului, râul se îngustează, străbătând un frumos defileu (până la Nehoiu) între M-ții Siriu, la V, și M-ții Podu Calului, la E. În această zonă, în arealul com. Siriu, s-a construit un baraj de 100 m înălțime (finalizat în anul 1985), în spatele căruia s-a format un lac de acumulare de 10 km lungime (supr.: 500 ha; vol.: 155 mil. m³) cu scop hidroenergetic (apele sale pun în mișcare turbinele unei hidrocentrale cu o putere instalată de 210 MW), de alimentare cu apă și regularizare a debitelor râului. La ieșirea din zona montană (aval de Nehoiu) și pătrunderea lui în reg. subcarpatică, aspectul văii B. se schimbă ca urmare a eroziunii accentuate pe care o manifestă, prin alternanța unor strangulări (uneori cu aspect de chei), cu bazinete depresionare, erozionale. În aval de com. Berca, valea râului B. se deschide larg spre câmpie, străbătând-o în semicerc de la NV la SE și NE. În zona de câmpie, unde formează numeroase meandre, are tendința de despletire și de părăsire a cursului pr. și este însoțit, pe partea stg., de unele limane fluviatile (Coșteiu, Jirlău, Balta Amară, Balta Albă ș.a.), cu mineralizare ridicată (3-42 g/l). Debitul mediu multianual al râului B. oscilează între 20 și 26 m³/sec. B. străbate terit. a trei jud. (Covasna, Buzău, Brăila) și trece prin orașele Întorsura Buzăului, Nehoiu și prin apropiere de municipiul Buzău. Afl. pr.: Bâsca, Bâsca Chiojdului, Slănic, Câlnău. În zona de câmpie apele B. sunt intens utilizate pentru irigații (c. 60 000 ha).

2. Pas în Carpații de Curbură, pe valea superioară a râului omonim, la 869 m alt., la 16 km SE

de orașul Întorsura Buzăului, la granița dintre jud. Buzău și Covasna, străjuit de vf. Mălâia (1 663 m) al M-ților Siriu în V și vf. Zimbru Mare (1 230 m) al M-ților Podu Calului în E. Pasul B., situat pe un vechi drum comercial ce asigura legătura între Transilvania (Brașov și localit. din Depr. Țara Bârsei) și porturile dunărene Brăila și Galați, este străbătut de o șosea modernizată, pe care se practică un intens trafic de tranzit comercial și unul turistic.

3. M-ții Buzăului, ansamblu muntos în Carpații de Curbură, format din cinci masive, bine delimitate (Penteleu, Podu Calului, Siriu, Monteoru și Culmea Ivănețu), grupate sub numele generic de M-ții Buzăului. Alt. max.: 1 772 m (vf. Penteleu).

4. Subcarpații Buzăului (Dealurile Buzăului), subunitate a Subcarpaților de Curbură (Subcarpații Orientali) delimitată de M-ții Buzăului, la N-NV, râul Slănic, la E-NE, Câmpia Română, la S-SE și râul Teleajen, la V. Este constituită dintr-o succesiune de masive deluroase (dealurile Cornățel, 827 m, Blidișel, 821 m, Dâlma sau Botanul, 801 m, Bocu, 809 m, Ciolanu, 753 m, Istrița, 754 m, Pâclele, 598 m, Pripor, 823 m ș.a.), delimitate de văi, bazinete și culoare depresionare (Nișcov, Cislău, Nehoiu, Lopătari, Pârscov, Pătârlagele etc.). Este o zonă intens populată. Expl de petrol și gaze și de diatomit. Pomicultură; viticultură.

5. Câmpia Buzău-Călmățui, porțiune a Câmpiei Române, în NE acesteia, cuprinsă între râurile Călmățui și Buzău, limitată de Subcarpații Buzăului, la NV, Câmpia Râmnicului, la N, Câmpia Brăilei, la SE, Bărăganul Ialomiței, la S și Câmpia Săratei, la V. Culturi de cereale, de plante tehnice și uleioase etc. pe bază de irigații.

6. Municipiu în SE României, reședința jud. cu același nume, situat în NV Câmpiei Buzău-Călmățui, la 95 m alt., pe dr. văii Buzăului; 149 524 loc. (1 iul. 1995): 72 940 de sex masc. și 76 584 fem. Supr.: 19,6 km²; densitatea: 7 628 loc./km². Zăcăminte de gaze naturale descoperite, în 1995, în cartierul Verguleasa. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 13 sept. 1872) și rutier. Expl. de balast și nisip cuarțos. Termocentrală. Ind. metalurgică (din 1967) produce diferite sortimente de sârmă, cuie, electrozi pentru sudură. Întreprindere constr. de mașini care realizează utilaje petroliere, metalurgice și chimice, materiale feroviare (schimbători cu ace flexibile, trifoane pentru fixarea șinelor de cale ferată), rezervoare, cisterne și containere metalice, instalații de filtrare, subansamble pentru tractoare, bunuri metalice de larg consum (mașini de gătit, sobe de încălzit, vermorele, extinctoare pentru incendii, fiare de călcat) ș.a. Fabrici de pulberi metalice (din 1994), de cord metalic pentru anvelope (singura din țară), produse chimice (folii de vinilin, tuburi și plăci din plastic, prelucr. maselor plastice), sticlă (sticlărie pentru menaj, geamuri securizate, semicristal), prelucr. a lemnului (mobilă), mat. de constr. (geamuri șlefuite, cărămizi, țigle, prefabricate din beton), textile (filatură de lână, țesături de bumbac, tricotaje, conf., topitorie de cânepă) și alim. (preparate din carne și lapte, produse de panificație, paste făinoase, ulei vegetal, zahăr, bere etc.). Stațiune de cercetare și producție legumicolă. Teatrul „Gheorghe Ciprian". Muzeu județean cu secții de istorie, etnografie, artă plastică și artă populară (ceramică neolitică și din sec. 14, materiale referitoare la istoria orașului, colecție

Buzău (6)

Piața „Dacia"

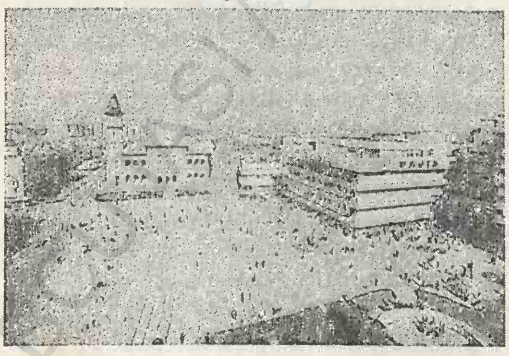

Hotel „Pietroasa"

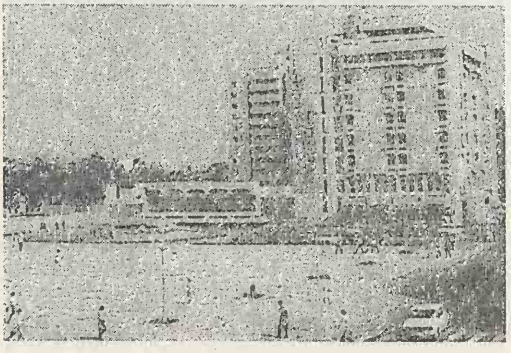

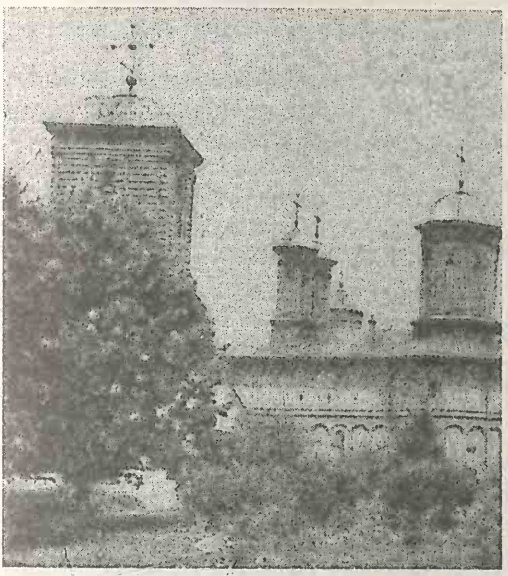

Buzău (6)

Biserica episcopală „Adormirea Maicii Domnului"

Biserica „Sfinții Îngeri"

numismatică, scoarțe, ceramică populară, artă decorativă etc.); Muzeu de Etnografie și Artă Populară (piese de port popular, ceramică, unelte etc.); Colecția Muzeală Episcopia Buzău; Institut de învățământ superior cu 414 studenți și 54 de profesori (1994-1995). Casa de cultură a sindicatelor, bibliotecă județeană (f. 1873) cu 238 000 vol. (1994), cinematografe, patinoar artificial. Parcul Crâng (200 ha). În fiecare an, în luna iunie, la B. se desfășoară târgul tradițional „Drăgaica". **Istoric.** Prima mențiune documentară datează din sec. 4 d.Hr. (anul 372), localit. fiind consemnată într-o scrisoare a unui grec. În 1234 apare într-o corespondență papală, apoi într-un document din 1310 în care raguzanul Luccari amintește că la B. a fost ridicată o cetățuie; în 1350, localit. este amintită ca târg, iar în 1431 figurează ca punct de vamă (pe drumul comercial dintre Moldova și Muntenia), într-un document emis de Dan II. În nov. 1473, oastea condusă de Ștefan cel Mare a trecut prin B. în drumul său spre Cetatea Dâmboviței (București) pe care a cucerit-o, instalându-l domn pe Laiotă Basarab. În 1504, fostul mitropolit de Constantinopol, Nifon al II-lea, devine mitropolit al Țării Românești (1503-1505), înființând episcopia Buzăului, în cadrul căreia s-a desfășurat ulterior o vie și bogată activitate culturală (s-au creat școli în sec. 16, între care și o școală de zugravi de biserici, s-a înființat o tipografie la sf. sec. 17, de sub teascurile căreia au ieșit numeroase cărți în limba română pentru cultul ortodox etc.). În 1574, B. este recunoscut ca oraș, fiind consemnat, ulterior, într-un act emis de Mihai Viteazul în 1594 și într-un hrisov semnat de către Matei Basarab și datat 24 ian. 1643. Localit. a fost de mai multe ori prădată și incendiată de turci și a suferit distrugeri în timpul conflictelor dintre Vasile Lupu și Matei Basarab. O grijă deosebită i-a acordat Constantin Brâncoveanu, care a stimulat atât activitatea tipografică, cât și pe aceea a școlii de dascăli în limba română. Orașul a mai suferit mari distrugeri în timpul războaielor ruso-austro-turce (1736-1739, 1768-1774, 1787-1792) și din cauza unor incendii pustiitoare (în anii 1775, 1778, 1808, 1821). Prădat și incendiat de turci în 1806. Între 1806 și 1828 orașul s-a extins în supr., iar la sf. sec. 19 și începutul sec. 20 s-a dezvoltat în ritm rapid. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. Locuitorii municipiului B. au luat parte la evenimentele din a doua jumătate a lunii dec. 1989, alături de celelalte orașe mari ale țării. La 15 dec. 1994, cu ocazia comemorării a 5 ani de la Revoluția din dec. 1989, municipiul B. a fost declarat oraș-martir. **Monumente:** Biserica episcopală,

cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", de mari dimensiuni (26 m lungime și 9,70 m lățime), este o ctitorie din 1649 a domnului Matei Basarab, pe locul schitului Frăsinet (sf. sec. 15), în cadrul căreia a funcționat (sec. 17-18) o tipografie, înființată în 1691 de Constantin Brâncoveanu, și o școală de dascăli în limba română. Biserica a suferit refaceri și modificări (în 1779), în timpul domniei lui Alexandru Ipsilanti și în vremea episcopului Chesarie, și a fost pictată în 1832 de Nicolae Teodorescu. Reparată în 1939-1942 și renovată în 1949, 1982-1983; biserica „Banu", ctitorie din 1571 a vistiernicului Andronic, a fost refăcută în 1722 de către Adriana, văduva vornicului Șerban Cantacuzino, când a și fost acoperită cu țiglă smălțuită, policromă; biserica „Negustători", cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", construită în stil neoclasic, în 1649, și refăcută în 1850; biserica „Sfinții Îngeri" (1619, refăcută în 1833-1838); clădirea Seminarului „Chesarie", construită în stil neoclasic, în 1838; Palatul municipal construit în 1896-1904, în stilul palatelor italiene, cu șiruri de loggii și un turn înalt, după planurile arhitectului Alexandru Săvulescu; Palatul princiar (1710-1712); monumentul închinat țăranilor răsculați în 1907; statuia poetului Vasile Cârlova și obeliscul ridicat cu ocazia comemorării a 1600 de ani de la prima atestare documentară, situate în Parcul Crâng. La 7 km S de municipiul B. se află pădurile Frasinu (158 ha)și Spătaru (346 ha), declarate rezervații forestiere în 1954, situate în arealul com. Țintești. Cod poștal: 5100.

7. Județ situat în partea central-estică a țării, în SE Carpaților Orientali, axat pe cursul superior și mijlociu al râului Buzău, între 44°44' și 45°49' latitudine N și între 26°04' și 27°26' longitudine E, între jud. Vrancea (N și NE), Brăila (E și SE), Ialomița (S), Prahova (SV și V), Brașov (NV) și Covasna (NV). Supr.: 6 103 km² (2,56% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 512 849 loc. (2,26% din populația țării), din care 251 572 de sex masc. (49,05%) și 261 277 fem. (50,95%). *Populația urbană:* 211 801 loc. (41,29%); *rurală:* 301 048 loc. (58,71%). *Densitatea*: 84 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 97,76% români, 2,15% țigani, 0,09% alte minorități (maghiari, germani, ucraineni ș.a.). *Reșed.*: municipiul Buzău. *Orașe*: Nehoiu, Pogoanele, Râmnicu Sărat (municipiu). *Comune*: 81. *Sate*: 478 (din care 8 aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor*: 2.

Relieful este reprezentat prin trei trepte majore (munți 19%, dealuri subcarpatice 31%, câmpii 50%) care coboară de la NV către SE. Treapta înaltă cuprinde M-ții Buzăului, constituiți din cinci masive (Penteleu, sub forma unei piramide, înalt de 1 772 m — alt. max. a jud. B., Siriu, 1 657 m, Podu Calului, 1 439 m, Monteoru, 1 344 m și Ivănețu, 1 191 m), și prelungirile de SV ale M-ților Vrancea, iar cea mijlocie include Subcarpații Buzăului, formați dintr-un ansamblu de culmi deluroase (Cornățel, Blidișel, Ciolanu, Istrița, Dâlma, Bocu, Pâclele ș.a.) separate de depresiuni subcarpatice (Nehoiu, Siriu, Chiojdu, Pătârlagele, Sibiciu, Nișcov, Lopătari, Cislău, Pârscov ș.a.) și o mică porțiune din Subcarpații Vrancei (Dealurile Bisoca, Blăjani, Buda). Caracteristicile pr. ale Dealurilor Pâclelor, axate pe un anticlinal, cu înălțimi ce variază între 300 și 550 m, sunt degradările de teren, care au dat naștere la așa-numitele „bad-lands" (pământuri rele), și prezența vulcanilor noroioși. Zona de câmpie, extinsă în jumătatea SE a jud., este alcătuită din patru subunități pr. (Câmpiile Sărata, Bărăganul Ialomiței sau Câmpia Bărăganului de Mijloc, Buzău-Călmățui și Câmpia Râmnicului) care aparțin Câmpiei Române. Trecerea de la zona subcarpatică la cea de câmpie se face prin intermediul a două glacisuri (Glacisul Istriței și Glacisul Râmnicului) cu altitudini de c. 250 m.

Clima are un caracter temperat-continental, cu nuanțe locale determinate de formele de relief. În sectorul montan, temp. medii multianuale oscilează între 4 și 6°C, în cel deluros variază între 8 și 10°C, iar în cel de câmpie sunt în jur de 10,5°C. Mediile termice ale lunii celei mai calde (iul.) depășesc 22°C în câmpie și coboară sub 10°C pe culmile montane înalte, iar temp. medii ale lunii celei mai reci (ian.) ating –2,4°C în zona de câmpie și –8,0°C pe crestele munților. Temp. max. absolută (41,5°C) s-a înregistrat la stația meteorologică Rușețu, în ziua de 11 aug. 1951, iar temp. minimă absolută a atins valoarea de –30,7°C la stația meteorologică Istrița de Jos, în ziua de 9 ian. 1938. Cantitățile medii anuale de precipitații variază între 500 mm în câmpie, 600-700 mm în zona dealurilor subcarpatice și peste 1 200 mm pe culmile montane înalte. Vânturile predominante bat dinspre NE, cu o frecvență de 25,4% pe an, urmate de cele dinspre SV

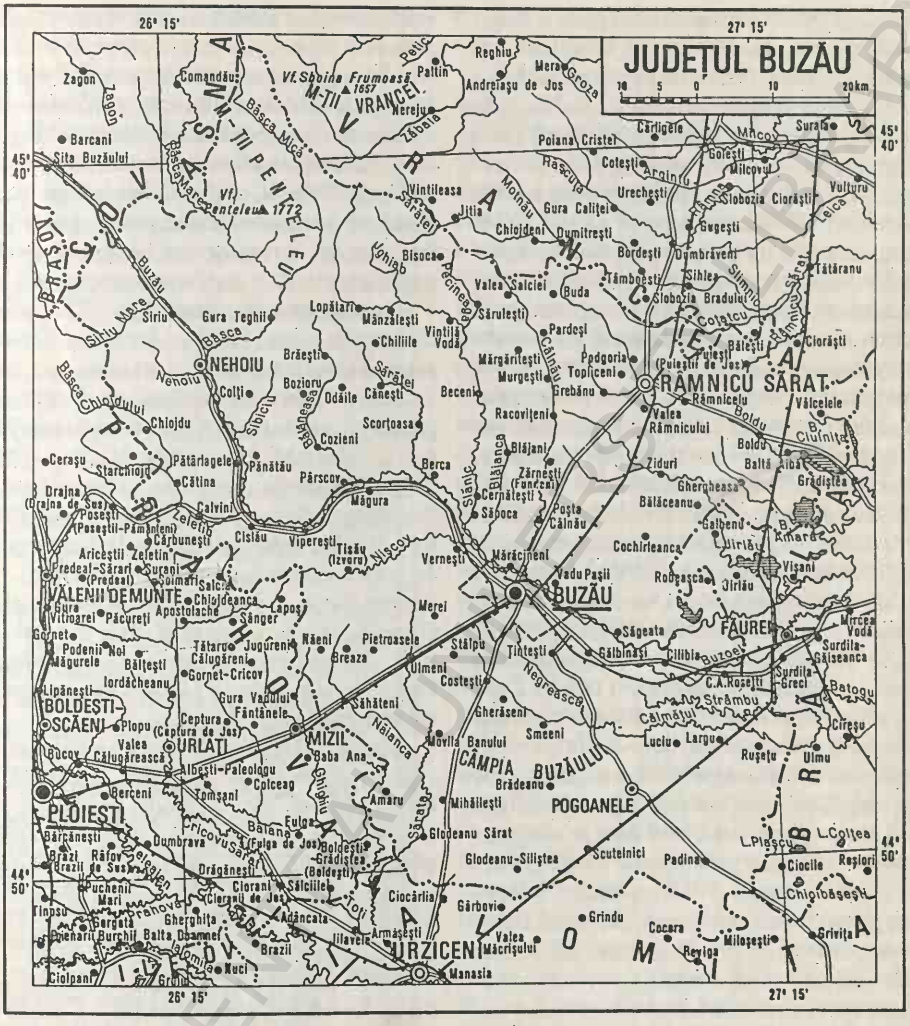

(11,8%) și NV (9,3%). Culmile montane înalte sunt biciuite mai frecvent de vânturile ce bat din sectorul vestic. În sezonul rece al anului, zona de câmpie și poalele subcarpaților sunt adeseori invadate de masele de aer rece provenite din aria anticiclonului siberian, cunoscute sub numele de Crivăț (vânt puternic ce bate în rafale, spulberând sau viscolind zăpada). O caracteristică locală o reprezintă prezența föhn-ului în zona dealurilor Istrița, Ciolanu, Botanu ș.a., care favorizează dezvoltarea unor specii termofile. Vitezele medii anuale ale vânturilor oscilează între 1,4 m/s în zona de câmpie și între 2,0 și 6,0 m/s pe culmile montane.

Rețeaua hidrografică este reprezentată, în principal, de cursul superior și mijlociu al râului Buzău, care străbate jud. pe o lungime de 175 km, pe direcție NV-SE, colectând majoritatea râurilor mai mici, printre care: Cașoca, Bâsca Mică, Sibiciu, Bălăneasa, Băligoasa, Slănic, Câlnău ș.a., pe stânga, și Siriu, Nehoiu, Bâsca Chiojdului, Nișcov ș.a., pe dreapta. Terit. jud. B. mai este drenat și de cursurile superioare ale râurilor Râmnic (în NE), Călmățui (în SE) și Sărata (în SV). Lacurile existente în arealul jud. B. sunt numeroase și variate ca origine și mărime: Lacul Vulturilor (de origine periglaciară), lacurile Joseni, Policiori, Odăile, Mlăjet

ș.a. (formate între valurile de alunecare), Lacul Tâlharilor de pe valea Hânsar (de baraj natural), lacurile de la Meledic (carstosaline), Costeiu, Amara, Balta Albă ș.a. (limane fluviatile), Lacul Siriu de pe valea superioară a Buzăului (lac artificial) ș.a.

Vegetația naturală este marcată de o mare diversitate. Culmile înalte ale masivelor Penteleu, Siriu, Vrancea, Podu Calului (la peste 1 450-1 550 m alt.) sunt acoperite de pajiști secundare, alcătuite din iarba stâncilor (*Agrostis rupestris*), păiuș (*Festuca rubra*), țăpoșică (*Nardus stricta*), stirigoaia (*Veratrum album*), hirușor (*Poa anua*) ș.a., și tufișuri de jneapăn (*Pinus mugo*), smirdar (*Rhododendron kotschyi*), ienupăr (*Juniperus sibirica*), afin (*Vaccinium myrtillus*) ș.a. Etajul pădurilor de molid, ce alternează uneori cu pajiștile secundare, este bine reprezentat doar în masivele Penteleu, Siriu și Vrancea, la altitudini cuprinse între 1 350 m și 1 600 m. Cel mai bine dezvoltat este etajul pădurilor de foioase, extins între 1 500 și 300 m alt., format din păduri de gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) și fag (*Fagus sylvatica*). Pădurile amestecate de fag, brad și molid sunt mai compacte la alt. de peste 1 000 m. Zona silvostepei, extinsă între 130 și 300 m alt., ocupă aproape jumătate din supr. jud. B. În prezent, vegetația naturală din stepă și silvostepă a fost în cea mai mare parte înlocuită prin culturi. Vegetație ierboasă de silvostepă se mai întâlnește pe marginea exterioară a dealurilor subcarpatice (în zona Berca—Policiori—Aldeni), fiind reprezentată îndeosebi de păiuș (*Festuca valesiaca*), bărboasă (*Botriochloa ischaemum*), negară (*Stipa capillata*), colilie (*Stipa lessingiana*) și pin crestat (*Agropyron cristatum*), ruscuță de primăvară (*Adonis vernalis*) ș.a. Pâlcuri de stejar pufos (*Quercus pubescens*) se întâlnesc, dispersat, în tot arealul subcarpatic, pe versanții însoriți și bine drenați. În câmpie se mai păstrează câteva pâlcuri de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), iar în zona de obârșie a Călmățuiului (lângă orașul Buzău), există două păduri de stejar brumăriu în amestec cu frasin cu frunză îngustă (*Fraxinus angustifolia*) și frasin pufos (*Fraxinus pallisae*).

Fauna, asemenea vegetației, are o distribuție altitudinală, fiind alcătuită dintr-o mare varietate de specii. Pădurile de munte și din Subcarpați adăpostesc o bogată și variată lume animală (cerbi, căprioare, mistreți, urși, râși, jderi, veverițe, lupi, vulpi, cocoși de munte, ierunci, mierle, sturzi, ciocănitoare, iepuri, șoareci, șerpi, șopârle, salamandre). În marginea externă a Subcarpaților și în zona de stepă și silvostepă trăiesc nenumărate rozătoare (șoareci de câmp, popândăi, iepurele de câmp, dihor etc.), păsări (prepelița, potârnichea, graurul, ciocârlia de Bărăgan, prigoria, dumbrăveanca, uliul, cioara etc.), insecte (lăcuste, cosași, greieri, păianjeni) etc. Apele râurilor sunt bogate în păstrăvi (în zona de munte), clean, biban, lipan, somn ș.a.

Resurse naturale: păduri (169 748 ha, 1994), zăcăminte de petrol (Berca, Arbănași, Tisău, Plopeasa, Scorțoasa, Beceni, Scutelnici ș.a.), de gaze naturale (Tisău, Boldu, Roșioru, Padina, Ghergheasa ș.a.) și de lignit (Ojasca); diatomit (Pătârlagele), chihlimbar (perimetrul Mlăjet—Sibiciu—Colți—Bozioru), argilă de calitate superioară (Simileasca, Sătuc, Râmnicu Sărat), sare (Mânzălești, Bisoca, Brătilești), gresie de Tarcău și gresie de Kliwa, nisipuri cuarțoase (Crivineni), calcar (Dealul Istrița, Viperești, Ciuta, Măgura), gips etc. O bogăție aparte o reprezintă apele minerale sulfuroase, feruginoase, clorosodice (Sărata-Monteoru, Fișici, Nehoiu, Siriu ș.a.) și nămolul sapropelic, cu valoare terapeutică, de la Balta Albă.

Istoric. Mărturii ale vieții materiale (unelte și arme din piatră sau os — topoare, măciuci de luptă, vârfuri din silex etc. —, produse ceramice variate — cești, căni, castroane etc.), scoase la iveală prin săpăturile arheologice de la Aldeni, Sudiți ș.a., atestă prezența omului în această zonă încă din Neolitic (milen. 4 î.Hr.). Epoca bronzului (milen. 2 î.Hr.) este ilustrată în mod special de Cultura Monteoru (descoperiri la Sărata-Monteoru, Aldeni, Merei, Cernătești, Săpoca, Smeeni ș.a.), care indică un habitat dezvoltat al omului primitiv, mai ales în arealul subcarpatic, produs al celui mai puternic grup nord-tracic. Urme ale civilizației geto-dace au fost indentificate în arealul localit. Cârlomănești (sec. 2-1 î.Hr.) și Gherăseni (sec. 4 d.Hr.), iar castrul de la Pietroasele este o mărturie a stăpânirii romane a acestor locuri. Începând cu sec. 3 și până prin sec. 7, numeroasa populație daco-romană existentă în această regiune a suferit de pe urma frecventelor penetrații ale diferitelor popoare migratoare, fără a fi însă dislocată. Invazia și trecerea goților prin aceste părți este dovedită de faimosul tezaur din aur, în greutate de 19 kg, compus din 12 piese (inițial au fost 22), între care o tavă mare, mai multe vase,

fibule în formă de vultur, încrustate cu pietre prețioase, colane din aur, numit „Cloșca cu puii de aur", îngropat la Pietroasele de regele vizigot Athanaric, în anul 375, și descoperit în 1837. Descoperirile de la Cândești și Sărata-Monteoru atestă că populația autohtonă s-a menținut și după marea năvălire a hunilor din sec. 4-5. Continuitatea de locuire în vetrele străbune mai este dovedită și de vestigiile arheologice descoperite la Budureasa (sec. 6), Sărata-Monteoru (sec. 6-7), Pruneni și Blăjani (sec. 6-10) ș.a. Prezența unor așezări omenești bine închegate în sec. 13-15, dar cu existență anterioară, începe să fie menționată în documente (Buzău în 1234, Râmnicu Sărat în 1474, Chiojdu în 1560, Lopătari în 1579 ș.a.). O serie de materiale cartografice din sec. 16-18 confirmă existența în aceste locuri a mai multor localități, drumuri comerciale, denumiri de munți, ape etc. Astfel, pe harta lui N. Germanus (1507), așezarea Buzău este înscrisă cu numele *Boza*, pe hărțile atlasului lui Mercator (1595) Râmnicu Sărat apare cu numele *Rebnick*, iar pe o hartă militară din 1595 este consemnat Pasul Buzăului ca loc de bătălie. Pe harta Stolnicului Constantin Cantacuzino din anul 1700 este redată, pentru prima oară, împărțirea ad-tivă a Țării Românești în 17 județe, între care sunt consemnate și județele Buzău, Râmnic și Săcueni ale căror teritorii, se încadrează, în cea mai mare parte, în supr. actualului județ Buzău. Pe aceeași hartă mai erau trecute 72 de localit. (între care două târguri, câteva lacuri, câțiva vulcani noroioși și unele bogății (sare, sulf ș.a.). După 1 ian. 1845, când a fost desființat jud. Săcueni și înglobat în cea mai mare parte la jud. B., acesta s-a extins spre V și N evoluând între aceste limite, cu unele modificări de la sf. sec. 19, până în 1950, când regimul comunist a adoptat o nouă împărțire ad-tiv teritorială, după model sovietic, jud. B. devenind una dintre cele 28 de regiuni ale țării. În 1952, au avut loc unele modificări ale împărțirii ad-tiv teritoriale din 1950, jud. B. fiind încadrat în cea mai mare parte în regiunea Ploiești. Prin noua împărțire ad-tiv teritorială din 17 febr. 1968, a fost reînființat jud. B., iar orașul de reședință (Buzău) a fost trecut în categoria municipiilor.

Economia jud. B. are un caracter complex și dinamic, cu un profil industrial-agrar. În 1994, în cadrul jud. B., activau 5 035 de agenți economici, din care 156 cu capital de stat, 49 cu capital mixt, 86 proprietate de grup și 4 744 cu capital privat.

Industria reprezintă ramura conducătoare a economiei jud. B., fiind concentrată în cea mai mare parte în municipiile Buzău și Râmnicu Sărat. Structura producției globale industriale scoate în evidență, ca ramură principală, ind. constr. de mașini și de prelucr. a metalelor (cu unități la Buzău și Râmnicu Sărat) în cadrul căreia se produc utilaje tehnologice pentru ind. metalurgică, petrolieră și chimică, subansamble pentru tractoare, materiale feroviare (schimbători cu ace flexibile, trifoane pentru fixarea șinelor de cale ferată), garnituri de frână și etanșare, rezervoare, cisterne și containere metalice, instalații de filtrare, diverse bunuri metalice de larg consum (mașini de gătit, sobe de încălzit, vermorele, extinctoare pentru incendii, fiare de călcat etc.). Alte ramuri, cu ponderi importante în producția industrială a jud. sunt: metalurgia feroasă (sârmă și produse din sârmă, corduri metalice pentru anvelope — singura producătoare din țară —, pulberi metalice, la Buzău), ind. de expl. a combustibililor, ind. chimică (prelucr. maselor plastice, folii de vinilin, tuburi și plăci, la Buzău și Beceni, regenerarea uleiurilor uzate, la Râmnicu Sărat), ind. mat. de constr. (calcar la Istrița, diatomit la Pătârlagele, geamuri și prefabricate din beton la Buzău, var la Măgura, cărămizi la Berca, Pătârlagele), ind. de prelucr. a lemnului (Buzău, Râmnicu Sărat, Nehoiu, Vernești, Gura Teghii), ind. textilă și a confecțiilor (Buzău, Râmnicu Sărat, Smeeni, Pătârlagele, Nehoiu), alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, uleiuri vegetale, zahăr, vin, bere, produse de panificație etc., la Buzău, Râmnicu Sărat, Nehoiu, Pietroasele, Zărnești, Săhăteni ș.a.). O pondere însemnată o dețin și activitățile ind. meșteșugărești, mici și mijlocii, producătoare de covoare manuale (Bisoca, Lopătari, Siriu, Gura Teghii), împletituri din răchită (Ziduri), confecții artizanale, vase ceramice (Nișcov, Pârscov, Plopeasa, Calvini, Olari, Policiori ș.a.), instrumente muzicale (Mânzălești, Cătina), obiecte de tâmplărie și dogărie (Tisău, Lopătari, Gura Teghii, Viperești, Bozioru, Chiojdu, Bisoca ș.a.), cioplituri în piatră (Măgura, Năeni, Pietroasele, Breaza, Cătina) etc.

Agricultura, a doua ramură a economiei jud. B., se caracterizează prin varietate și complexitate structurală, repartiție zonală în raport cu marile

unități de relief și prin continuitate tradițională de activități. La sf. anului 1994, supr. agricolă a jud. B. era de 402 477 ha, din care 254 027 ha terenuri arabile, 89 187 ha pășuni naturale, 29 943 ha fânețe naturale, 17 794 ha vii și pepiniere viticole și 11 526 ha livezi și pepiniere pomicole. Din totalul supr. agricole a jud. B., 76,6% revine sectorului privat. În 1994, supr. arabile erau dominate de culturile de porumb (101 144 ha), urmate de cele de grâu și secară (67 516 ha), plante uleioase (32 283 ha), floarea-soarelui (31 311 ha), plante de nutreț (24 603 ha), orz și orzoaică (8 559 ha), sfeclă de zahăr, legume, leguminoase pentru boabe, cartofi, tutun etc. Culturile viticole au o extindere mai mare în zona dealurilor subcarpatice, concentrându-se în două mari areale viticole: podgoria Dealu Mare, pe versanții sudici ai Dealului Istrița, cu centrele de mare productivitate Pietroasele, Breaza, Vernești, Zorești, Merei ș.a. și podgoria din zona Piem. Râmnicului, cu centrele Cernătești, Zărnești, Râmnicu Sărat ș.a. Dispersate sunt și podgoriile din reg. de câmpie, de la Cochirleanca, Săgeata, Pogoanele, Padina, Boldu, Rușețu ș.a. Aceste podgorii produc o gamă variată de sortimente de struguri de masă și de vinuri. De remarcat faptul că, în cadrul Stațiunii de cercetare și producție viticolă Pietroasele (înființată în 1892), au fost create mai multe soiuri de viță de vie, între care se evidențiază Tămâioasa românească. Pomicultura, cu vechi tradiții în jud. B., se practică, mai ales, în zonele subcarpatică și piemontană, unde formează bazine pomicole compacte în arealele localit. Nehoiu, Pătârlagele, Cislău, Pârscov, Chiojdu, Sibiciu, Vernești, Merei ș.a. Din producția totală de fructe (36 621 tone, 1994), mai mult de jumătate (21 100 tone) aparține prunelor, apoi merelor (11 597 tone), cireșelor și vișinelor, perelor, nucilor ș.a. Sectorul zootehnic cuprindea, la începutul anului 1995, efective din mai toate speciile de animale, respectiv 88,7 mii capete bovine, 142,8 mii capete porcine, 303,6 mii capete ovine, 32,7 mii capete caprine, 21,2 mii capete cabaline; avicultură (2 075,8 mii capete păsări); apicultură (22,0 mii familii de albine). Peste jumătate din efectivele de animale aparține sectorului privat, iar în unele cazuri (la caprine, în apicultură) sectorul privat reprezintă 100%. La Cislău și Rușețu există mari crescătorii de cai de rasă, folosiți la concursurile hipice interne și internaționale, iar la Cislău se află o importantă crescătorie de viermi de mătase.

Căile de comunicații de pe terit. jud. B., aflat la interferența celor trei provincii istorice românești (Muntenia, Transilvania și Moldova), reflectă strânsa legătură a acestora cu desfășurarea reliefului și a vechilor axe comerciale ce traversau jud. B. La începutul anului 1995, rețeaua căilor de comunicații însuma 232 km de cale ferată (din care 108 km electrificate), cu o densitate de 38 km/1 000 km² de teritoriu, și 2 054 km de drumuri publice (din care 328 km modernizate), cu o densitate de 33,7 km/100 km² de teritoriu. O deosebită importanță în activitatea de transport de mărfuri și călători o au magistralele rutieră (E 85) și feroviară Siret—Suceava—Bacău—Focșani—Buzău—Ploiești—București—Giurgiu care trec prin jud. B. și prin municipiul Buzău — unul dintre principalele noduri feroviare și rutiere ale țării prin care trec fluxurile de mărfuri și călători dintre cele trei provincii istorice românești.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. B. funcționau 330 de grădinițe de copii, cu 15 520 copii înscriși și 771 cadre didactice, 429 de școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 53 586 elevi și 2 355 cadre didactice, 25 de licee, cu 17 893 elevi și 1 282 profesori, 23 de școli profesionale, cu 5 614 elevi și 178 cadre didactice și un institut de învățământ superior, cu 414 de studenți și 54 de profesori. În aceeași perioadă, rețeaua instituțiilor de cultură și artă cuprindea 6 muzee, 307 biblioteci, cu 2 183 000 volume, 8 cinematografe, 6 case de cultură, 81 cămine culturale, 4 uniuni de creație, o orchestră profesională de muzică populară, numeroase ansambluri folclorice, formații corale și de dansuri etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul a 4 cluburi sportive și 247 asociații sportive care cuprind 5 802 sportivi legitimați, 289 arbitri și 216 antrenori.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. B. era formată din 8 spitale cu 3 339 de paturi, 140 dispensare medicale, 9 policlinici și 81 de farmacii (din care 51 sunt particulare), în cadrul cărora activau 571 medici (1 medic la 898 de locuitori), 87 stomatologi (1 medic stomatolog la 5 895 locuitori) și 2 568 personal sanitar cu pregătire medie.

Turismul reprezintă o componentă pr. a activității jud. B., legat de prezența numeroaselor

obiective turistice, a bogăției și varietății elementelor de ordin istoric, etnografic și folcloric, cât și de existența unei bune rețele de unități de cazare (15 hoteluri, 8 vile, 2 hanuri, 2 moteluri, un camping, nenumărate case particulare), cu o capacitate totală de 2 461 de locuri. Principalele obiective de interes turistic sunt: peisajele, din zonele montană și subcarpatică (valea superioară a Buzăului, marcată de un defileu de mare atractivitate, însoțită de o șosea modernizată ce asigură, prin pasul Buzău, legătura dintre Transilvania și Muntenia; masivele muntoase Siriu, Penteleu, Podu Calului ș.a., cu numeroase trasee marcate, cu zone de interes cinegetic etc; vulcanii noroioși din arealul localit. Pâclele Mari, Pâclele Mici, Beciu — fenomen rar întâlnit —, declarați monumente ale naturii; „focurile nestinse" de la Lopătari, de pe terit. satului Terca, unde gazele naturale ies la supr. prin crăpăturile scoarței terestre, arzând permanent și imprimând terenului un aspect pârjolit; rezervația geologică de la Bădila, cu stânci de calcar, denumite „Sarea lui Buzău" — declarate monumente ale naturii; rezervația forestieră „Milea-Viforâta", cu molizi seculari etc.), monumentele și locurile istorice (mânăstirile Ciolanu, Barbu, Cetățuia, Cârnu, Găvanu, Nifon, Rătești, complexul arheologic de la Sărata-Monteoru, urmele castrului roman de la Pietroasele și locul unde s-a descoperit celebrul tezaur de la Pietroasele, numit „Cloșca cu puii de aur" etc.), diversitatea și bogăția elementelor etnografice (sculpturi în lemn, la Bisoca, Chiojdu, Lopătari, Buda, țesături și covoare, la Bisoca, Siriu, Lopătari, instrumente muzicale, la Mânzălești și Cătina, olărit, la Nișcov, Pârscov, Plopeasa, Olari ș.a., cioplitul în piatră, la Măgura, Năeni, Breaza, Cătina ș.a.), prezența taberei de sculptură în aer liber de la Măgura, existența stațiunilor balneoclimaterice Sărata-Monteoru, Siriu, festivalurile folclorice „Floarea de Colți", „Festivalul Slăniculuí" (Lopătari), „Pe plaiuri bisocene" și „Pe urme de baladă" (Gura Teghii), „Drăgaica" (Buzău) etc. Indicativ auto: *BZ*.

Localitățile jud. Buzău

I. Municipii

1. BUZĂU
2. RÂMNICU SĂRAT

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. NEHOIU	1. Lunca Priporului	1. Bâsca Rozilei
	2. Nehoiașu	2. Chirlești
		3. Curmătura
		4. Mlăjet
		5. Păltineni
		6. Stănila
		7. Vinețișu
2. POGOANELE		1. Căldărești

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. AMARU	1. Amaru
	2. Câmpeni
	3. Dulbanu
	4. Lacu Sinaia
	5. Lunca
	6. Scorțeanca
2. BALTA ALBĂ	1. Balta Albă
	2. Amara
	3. Băile
	4. Stăvărăști
3. BĂLĂCEANU	1. Bălăceanu
4. BECENI	1. Beceni
	2. Arbănași
	3. Cărpinișteа

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Dogari
5. Florești
6. Gura Dimienii
7. Izvoru Dulce
8. Mărgăriți
9. Valea Părului

5. BERCA
1. Berca
2. Băceni
3. Cojanu
4. Joseni
5. Mânăstirea Rătești
6. Pâclele
7. Pleșcoi
8. Pleșești
9. Rătești
10. Sătuc
11. Tâtârligu
12. Valea Nucului
13. Viforâta

6. BISOCA
1. Bisoca
2. Băltăgari
3. Lacurile
4. Lopătăreasa
5. Pleși
6. Recea
7. Sările
8. Șindrila

7. BLĂJANI
1. Blăjani
2. Sorești

8. BOLDU
1. Boldu

9. BOZIORU
1. Bozioru
2. Buduile
3. Fișici
4. Găvanele
5. Gresia
6. Izvoarele
7. Nucu
8. Scăeni
9. Ulmet
10. Văvălucile

10. BRĂDEANU
1. Brădeanu
2. Mitropolia
3. Smârdan

11. BRĂEȘTI
1. Brăești
2. Brătilești
3. Goidești
4. Ivănețu
5. Pinu
6. Pârscovelu
7. Ruginoasa

12. BREAZA
1. Breaza
2. Bădeni
3. Greceanca
4. Văleanca-Vilănești
5. Vispești

13. BUDA
1. Buda
2. Alexandru Odobescu
3. Dănulești
4. Mucești-Dănulești
5. Spidele
6. Toropălești
7. Valea Largă

14. CALVINI
1. Calvini
2. Bâscenii de Jos
3. Bâscenii de Sus
4. Frăsinet
5. Olari

15. C. A. ROSETTI
1. C. A. Rosetti
2. Bălteni
3. Bâlhacu
4. Cotu Ciorii
5. Lunca
6. Vizireni

16. CĂNEȘTI
1. Căneşti
2. Gonțești
3. Negoșina
4. Păcurile
5. Șuchea
6. Valea Verzei

17. CĂTINA
1. Cătina
2. Corbu
3. Slobozia
4. Valea Cătinei
5. Zeletin

18. CERNĂTEȘTI
1. Cernătești
2. Aldeni
3. Băești
4. Căldărușa
5. Fulga
6. Manasia
7. Vlădeni
8. Zărnești de Slănic

19. CHILIILE
1. Chiliile
2. Budești
3. Crevelești
4. Ghiocari
5. Glodu-Petcari
6. Poiana Pletari
7. Trestioara

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

20. CHIOJDU	1. Chiojdu
	2. Bâsca Chiojdului
	3. Cătiașu
	4. Lera
	5. Plescioara
	6. Pocnițele
21. CILIBIA	1. Cilibia
	2. Gara Cilibia
	3. Mânzu
	4. Movila Oii
	5. Poșta
22. CISLĂU	1. Cislău
	2. Bărăști
	3. Buda Crăciunești
	4. Gura Bâscei
	5. Scărișoara
23. COCHIRLEANCA	1. Cochirleanca
	2. Boboc
	3. Gara Bobocu
	4. Roșioru
	5. Târlele
24. COLȚI	1. Colți
	2. Aluniș
	3. Colții de Jos
	4. Muscelu Cărămănești
25. COSTEȘTI	1. Costești
	2. Budișteni
	3. Gomoești
	4. Grosani
	5. Pietrosu
	6. Spătaru
26. COZIENI	1. Cozieni
	2. Anini
	3. Bălănești
	4. Bercești
	5. Ciocănești
	6. Cocârceni
	7. Colțeni
	8. Fața lui Nan
	9. Glodurile
	10. Izvoru
	11. Lungești
	12. Nistorești
	13. Pietraru
	14. Punga
	15. Teișu
	16. Trestia
	17. Tulburea
	18. Valea Banului
	19. Valea Roatei
	20. Zăpodia
27. GĂLBINAȘI	1. Gălbinași
	2. Bentu
	3. Tăbărăști
28. GHERĂSENI	1. Gherăseni
	2. Sudiți
29. GHERGHEASA	1. Ghergheasa
	2. Sălcioara
30. GLODEANU SĂRAT	1. Glodeanu Sărat
	2. Căldărușeanca
	3. Ileana
	4. Pitulicea
31. GLODEANU-SILIȘTEA	1. Glodeanu-Siliștea
	2. Casota
	3. Cârligu Mare
	4. Cârligu Mic
	5. Corbu
	6. Cotorca
	7. Satu Nou
	8. Văcărcasca
32. GREBĂNU	1. Grebănu
	2. Homești
	3. Livada
	4. Livada Mică
	5. Plevna
	6. Zăplazi
33. GURA TEGHII	1. Gura Teghii
	2. Furtunești
	3. Nemertea
	4. Păltiniș
	5. Secuiu
	6. Vadu Oii
	7. Varlaam
34. LARGU	1. Largu
	2. Scărlătești
35. LOPĂTARI	1. Lopătari
	2. Brebu
	3. Fundata
	4. Luncile
	5. Pestrițu
	6. Plaiu Nucului
	7. Ploștina
	8. Potecu
	9. Săreni
	10. Terca
	11. Vârteju

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

36. LUCIU
1. Luciu
2. Caragele

37. MĂGURA
1. Măgura
2. Ciuta
3. Unguriu

38. MĂRĂCINENI
1. Mărăcineni
2. Căpățânești
3. Potoceni

39. MĂRGĂRITEȘTI
1. Mărgăritești
2. Câmpulungeanca
3. Fântânele

40. MÂNZĂLEȘTI
1. Mânzălești
2. Beșlii
3. Bușteа
4. Cireșu
5. Ghizdita
6. Gura Bădicului
7. Jghiab
8. Plavățu
9. Poiana Vâlcului
10. Satu Vechi
11. Treistioara
12. Valea Cotoarei
13. Valea Ursului

41. MEREI
1. Merei
2. Ciobănoaia
3. Dealul Viei
4. Dobrilești
5. Gura Sărății
6. Izvoru Dulce
7. Lipia
8. Nenciulești
9. Ogrăzile
10. Sărata-Monteoru
11. Valea Puțului Merci

42. MIHĂILEȘTI
1. Mihăilești
2. Colțăneni
3. Florica
4. Mărgineanu
5. Satu Nou

43. MOVILA BANULUI
1. Movila Banului
2. Cioranca
3. Limpeziș

44. MURGEȘTI
1. Murgești
2. Batogu
3. Valea Ratei

45. NĂENI
1. Năeni
2. Fântânele
3. Fințești
4. Proșca
5. Vârf

46. ODĂILE
1. Odăile
2. Capu Satului
3. Corneanu
4. Gorâni
5. Lacu
6. Piatra Albă
7. Posobești
8. Scoroșești
9. Valea Fântânei
10. Valea Ștefanului

47. PADINA
1. Padina

48. PARDOȘI
1. Pardoși
2. Chiperu
3. Costomiru
4. Valea lui Lalu
5. Valea Șchiopului

49. PĂNĂTĂU
1. Pănătău
2. Begu
3. Lacu cu Anini
4. Măguricea
5. Plăișor
6. Râpile
7. Sibiciu de Jos
8. Țega
9. Zaharești

50. PĂTÂRLAGELE
1. Pătârlagele
2. Calea Chiojdului
3. Crâng
4. Fundăturile
5. Gornet
6. Lunca
7. Mănăstirea
8. Mărunțișu
9. Mușcel
10. Poienile
11. Sibiciu de Sus
12. Stroești
13. Valea Lupului
14. Valea Sibiciului
15. Valea Viei

51. PÂRSCOV
1. Pârscov
2. Bădila
3. Curcănești
4. Lunca Frumoasă
5. Olești
6. Pârjolești
7. Robești

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

8. Runcu
9. Târcov
10. Tocileni
11. Trestieni
12. Valea Purcarului

52. PIETROASELE
1. Pietroasele
2. Câlțești
3. Clondiru de Sus
4. Dara
5. Pietroasa Mică
6. Șarânga

53. PODGORIA
1. Podgoria
2. Coțatcu
3. Oratia
4. Pleșești
5. Tăbăcari

54. POȘTA CÂLNĂU
1. Poșta Câlnău
2. Aliceni
3. Coconari
4. Potârnichești
5. Sudiți
6. Zilișteanca

55. PUIEȘTI
1. Puieștii de Jos
2. Dăscălești
3. Lunca
4. Măcrina
5. Nicolești
6. Plopi
7. Puieștii de Sus

56. RACOVIȚENI
1. Racoviteni
2. Budrea
3. Petrișoru

57. RÂMNICELU
1. Râmnicelu
2. Colibași
3. Fotin
4. Știubei

58. ROBEASCA
1. Robeasca
2. Moșești

59. RUȘEȚU
1. Rușețu
2. Sergent Ionel Ștefan

60. SĂGEATA
1. Săgeata
2. Baniță
3. Beilic
4. Bordușani
5. Dâmbroca
6. Găvănești
7. Movilița

61. SĂHĂTENI
1. Săhăteni
2. Găgeni
3. Istrița de Jos
4. Vintileanca

62. SĂPOCA
1. Săpoca
2. Mătești

63. SĂRULEȘTI
1. Sărulești
2. Cărătnău de Jos
3. Cărătnău de Sus
4. Goicelu
5. Sările-Cătun
6. Valea Largă-Sărulești
7. Valea Stânei

64. SCORȚOASA
1. Scorțoasa
2. Balta Tocila
3. Beciu
4. Dâlma
5. Deleni
6. Golu Grabicina
7. Grabicina de Jos
8. Grabicina de Sus
9. Gura Văii
10. Plopeasa
11. Policiori

65. SCUTELNICI
1. Scutelnici
2. Arcanu
3. Brăgărcasa
4. Lipănescu

66. SIRIU
1. Lunca Jariștei
2. Casoca
3. Colțu Pietrii
4. Gura Siriului
5. Mușcelușa

67. SMEENI
1. Smeeni
2. Albești
3. Bălaia
4. Călțuna
5. Moisica
6. Udați-Lucieni
7. Udați-Mânzu

68. STÂLPU
1. Stâlpu

69. TISĂU
1. Izvoru
2. Bărbuncești
3. Grăjdana
4. Haleș
5. Izvoranu
6. Leiculești
7. Pădurenii
8. Salcia

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	9. Strezeni
	10. Tisău
	11. Valea Sălciilor
70. TOPLICENI	1. Topliceni
	2. Băbeni
	3. Ceairu
	4. Dedulești
	5. Gura Făgetului
	6. Poșta
	7. Răducești
71. ȚINTEȘTI	1. Țintești
	2. Maxenu
	3. Odaia Banului
	4. Pogoanele
72. ULMENI	1. Ulmeni
	2. Băltărești
	3. Clondiru
	4. Sărata
	5. Vâlcele
73. VADU PAȘII	1. Vadu Pașii
	2. Băjani
	3. Făcșănei
	4. Gura Câlnăului
	5. Scurtești
	6. Stăncești
74. VALEA RÂMNICULUI	1. Valea Râmnicului
	2. Oreavul
	3. Rubla
75. VALEA SALCIEI	1. Valea Salciei
	2. Modreni
	3. Valea Salciei-Cătun
76. VÂLCELELE	1. Vâlcelele
77. VERNEȘTI	1. Verenești
	2. Cândești
	3. Cârlomănești
	4. Mierea
	5. Nenciu
	6. Nișcov
	7. Săsenii Noi
	8. Săsenii pe Vale
	9. Săsenii Vechi
	10. Zorești
78. VINTILĂ VODĂ	1. Vintilă Vodă
	2. Bodinești
	3. Coca-Antimirești
	4. Coca-Niculești
	5. Niculești
	6. Petrăchești
	7. Podu Muncii
	8. Sârbești
	9. Smeești
79. VIPEREȘTI	1. Viperești
	2. Muscel
	3. Pălici
	4. Rușavăț
	5. Tronari
	6. Ursoaia
80. ZĂRNEȘTI	1. Fundeni
	2. Pruneni
	3. Vadu Sorești
	4. Zărnești
81. ZIDURI	1. Ziduri
	2. Costieni
	3. Cuculeasa
	4. Heliade Rădulescu
	5. Lanurile
	6. Zoița

BUZESCU, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Boianu, la confl. râului Tinoasa cu Vedea; 4 514 loc. (1 iul. 1995): 2 278 de sex masc. și 2 236 fem. Haltă de c.f. (inaugurată la 2 dec. 1895). Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. Biserica „Sfinții Voievozi" (1860). Cod poștal: 0712.

BUZIAȘ, oraș în jud. Timiș, situat în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Dealurile Pogănișului, la 128 m alt., pe râul Șurgani, la 34 km SE de Timișoara; 8 296 loc. (1 iul. 1995): 4 059 de sex masc. și 4 237 fem. Supr: 4,8 km²; densitatea: 1 728 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 18 nov. 1896). Fabrici de încălț. și conf. Produse alim. (preparate din lapte, panificație, vinificație). Centru viticol. Prima atestare documentară datează din 26 febr. 1321. Declarat oraș în 1956. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat sedativ-indiferent (ierni blânde, cu medii termice în jur de 0°C, și veri plăcute, cu temp. medie de 21°C) și izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonate, unele feruginoase, clorurate, sodice, calcice, magneziene. Prima încercare de punere în valoare a caracterului

BCU / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

terapeutic al apelor minerale dateză din 1805, dar captarea primului izv. mineral a avut loc în 1811. Primele stabilimente balneare au fost construite în 1819, când localit. a fost declarată stațiune balneară. Apele minerale de aici sunt indicate, îndeosebi, pentru tratarea maladiilor cardiovasculare (stări după infarct miocardic, cardiopatie ischemică, insuficiență mitrală și aortică compensată, hipertensiune arterială, sechele după flebite superficiale etc.) cât și ale celor digestive (gastrite cronice cu hipoaciditate, colon iritabil), hepato-biliare, metabolice și de nutriție etc. Sanatoriu balnear. Buvete pentru cură internă cu apă minerală. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Muzeu de artă populară. Cazinou (1856). Orașul B. are în subordine ad-tivă localit. componentă Silagiu și satul Bacova. Rezervație forestieră (pădurea Dumbrava). Cod poștal: 1919.

BUZOEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 11 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Găvanu-Burdea cu Câmpia Pitești, pe cursul superior al râului Teleorman; 6 462 loc. (1 iul. 1995): 3 139 de sex masc. și 3 323 fem. Reșed. com. este satul *Vulpești*. Biserica „Sfântul Teodor Tiron" (1823, cu picturi originare), în satul Vlăduța. Cod poștal: 0391.

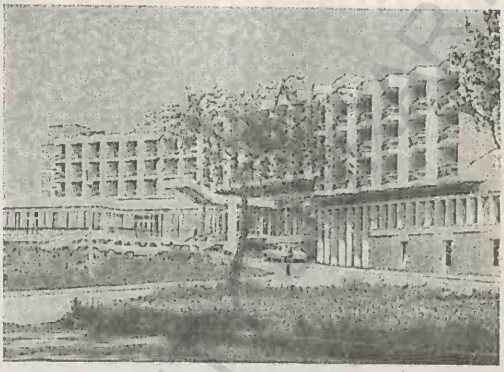

Hotel „Parc"
Buziaș

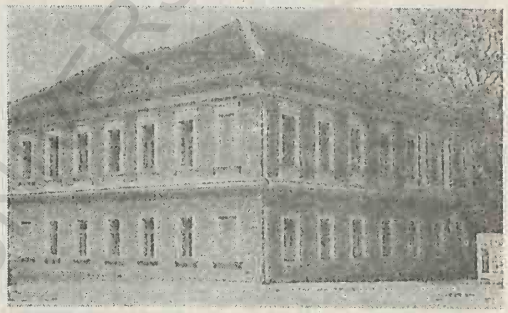

Pavilionul 4, datând din 1850

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C

CACICA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Pod. Sucevei cu Obcina Mare, pe cursul superior al râului Solonet; 4 289 loc. (1 iul. 1995): 2 095 de sex masc. și 2 194 fem. Reșed. com. este satul *Pârtieștii de Sus*. Stație de c.f. Expl. de sare (din 1855), de argilă și de lemn. Fabrică de cherestea. Centru de olărit. Biserică romano-catolică (sec. 19), în satul Cacica; biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Voievozi" (1779) și clopotniță (1861), în satul Pârtieștii de Sus. Cod poștal: 5916.

CACOMEANCA → **Grădiștea (1).**

CACOVA 1. → **Grădinari (1).**

2. → **Livezile (1).**

CAIAFELE MOROIU → **Balta Ialomiței.**

CAJVANA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în V Pod. Sucevei; 7 552 loc. (1 iul. 1995): 3 844 de sex masc. și 3 708 fem. Creșterea bovinelor și ovinelor. Cod poștal: 5845.

CALAFAT, municipiu în jud. Dolj, situat pe stg. Dunării, în V Câmpiei Desnățui, la granița cu Bulgaria; 21 347 loc. (1 iul. 1995): 10 458 de sex masc. și 10 889 fem. Supr.: 3,9 km²; densitatea: 5 473 loc./km². Stație finală de c.f. (inaugurată la 1 dec. 1895). Expl. de argilă și de balast. Port fluvial și punct de vamă (modernizat în aug.-sept. 1994) la trecerea cu bacul peste Dunăre, în Bulgaria. Centrală electrică și de termoficare, intrată în funcțiune în 1980. Fabrici de produse electrotehnice, mașini și utilaje agricole și forestiere, mobilă și binale, mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămidă), alim. (lapte praf, unt, brânzeturi, zahăr, conserve de legume, produse de panificație) și de biostimulatori pentru hrana animalelor. Filatură și țesătorie de bumbac. Podgorie. Muzeu cu colecții de istorie, de artă și etnografie (f. 1969). **Istoric.** Prin poziția sa pe Dunăre, C. a avut din vremuri vechi rolul de schelă (punct vamal) și de antrepozit comercial al genovezilor. În sec. 14 este atestat ca punct de vamă, cu numele *Vadul Diului*, și ca loc unde se reparau și se calafatau (se etanșau cu câlți și catran) navele. De la această îndeletnicire derivă numele localit. La 5 aug. 1424, este amintit, din nou, ca punct de vamă, la trecerea Dunării, pentru grâne, sare, vite, vin, ceară, miere ș.a. Ridicat la rangul de oraș în 1853 de către Barbu Știrbei. Bateriile armatei turcești de la Vidin au început bombardarea orașului C., la 26 apr./8 mai 1877, la care artileria română a ripostat, bombardând Vidinul, declanșându-se astfel Războiul de Independență. În amintirea eroilor căzuți în 1877, la C. s-a ridicat monumentul „1877" și statuia sergentului Cobuz, căzut eroic la datorie. Declarat municipiu la 24 sept. 1996. **Monumente:** bisericile „Sfântul Nicolae" (1730-1740, refăcută în 1856), „Adormirea Maicii Domnului" (1866-1872) și „Izvorul Tămăduirii" (1874-1879). În satul Ciupercenii Vechi se află biserica „Sfântul Mucenic Gheorghe" (1856). Municipiul C. are în subordine ad-tivă satele Basarabi, Ciupercenii Vechi și Golenți. Cod poștal: 1275.

CALAFINDEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 4 sate, situată în N Pod. Suceava, în zona de izv. a pârâului Hătnuța; 6 129 loc. (1 iul. 1995): 3 045 de sex masc. și 3 084 fem. În satul Calafindești se află conacul „Bucevski" (1925), azi

sediul Primăriei. Fânațe puse sub ocrotire. Cod poștal: 5855.

CALLATIS → Mangalia (2).

CALOPĂR, com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Desnățuiului cu Piem. Bălăciței; 3 880 loc. (1 iul. 1995): 1 942 de sex masc. și 1 938 fem. Bisericile „Sfântul Ilie" (1803, refăcută în 1895) și „Adormirea Maicii Domnului" (1845, refăcută în 1938), în satele Calopăr și Belcinu. Cod poștal: 1166.

CALU → Piatra Șoimului.

CALVINI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealului Cornățel, pe râul Bâsca Chiojdului; 4 146 loc. (1 iul. 1995): 2 074 de sex masc. și 2 072 fem. Centru pomicol (meri, peri, pruni, nuci) și de olărit. Satul Calvini este atestat documentar, prima oară, în 1587. În satul Bâscenii de Jos se află biserica „Sfântul Nicolae", zidită în 1775 din inițiativa vătafului de plai Tudor Săseanu, cu picturi murale interioare din 1797, caracterizate prin bogăția elementelor decorative și prin interpretarea în spirit popular a temelor iconografice. Cod poștal: 5192.

CAMĂR, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 2 sate, situată în zona Delurilor Crasnei; 1 901 loc. (1 iul. 1995): 899 de sex masc. și 1 002 fem. În satul Camăr, menționt documentar, prima oară, în 1349, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18). Cod poștal: 4791.

CANALUL BUCUREȘTI—DUNĂRE, cale navigabilă fluvială, între București și Oltenița, care urmează cursul inf. al Argeșului în aval de Mihăilești, în lungime de 73 km și lățime de 480 m. Lucrările de construcție au fost începute în 1982, dar au fost întrerupte după dec. 1989. Canalul B-D. era prevăzut să aibă cinci noduri hidroenergetice (Mihăilești-Cornetu, Copăceni, Gostinari, Budești și Oltenița), fiecare dintre ele alcătuit dintr-un baraj deversor, două porturi de acostare pentru tranzitarea navelor dintr-un sector în altul al navigației și o microhidrocentrală. În perioada 1982-1989 s-au efectuat escavări în proporție de 73%, îndiguiri (69%), s-au turnat betoane sub apă (39%); în 1989, traversările peste canal erau gata în proporție de 90%, iar porturile, în linii mari, erau terminate.

CANALUL CRIȘURILOR, canal în V României, în Câmpia Crișurilor, cu direcție N-S, creat între Crișu Repede, în N (în arealul satului Tărian, com. Girișu de Criș, jud. Bihor) și Crișu Negru, în S (satul Tămașda, com. Avram Iancu), pe terit. jud. Bihor, cu scopuri piscicole, de regularizare a debitelor și pentru irigații. Lungime: 61,18 km.

CANALUL DUNĂRE—MAREA NEAGRĂ, cale navigabilă în SE României, axată în cea mai mare parte pe valea râului Carasu, care unește fl. Dunărea (la S de Cernavodă) cu Marea Neagră (la Agigea—Constanța Sud), scurtând drumul navelor spre Constanța cu c. 400 km și asigurând irigarea a peste 200 000 ha de teren agricol. Ideea construirii unui canal în Dobrogea este mai veche. Proiecte de realizare a unui asemenea canal datează din sec. 19. Astfel, în 1834, sultanul Mahmud II a angajat un expert englez care, în fruntea unei comisii internaționale, după trei ani de calcule și supoziții a ajuns la concluzia că o lucrare de acest gen depășește puterea epocii. În 1844, o comisie de ingineri și geologi austrieci ajunge la același rezultat. Prima propunere românească de construire a unui canal navigabil între Cernavodă și Constanța aparține agronomului și economistului Ion Ionescu de la Brad (1818-1891) și datează din anul 1850, dar fără nici o acțiune concretă. Ideea este reluată apoi în 1922 de către ing. Leon Stoenescu-Dunăre care supune discuției publice un proiect de canal pe traseul Cernavodă—Medgidia—Murfatlar—Valul lui Traian—Constanța. În 1949, încep lucrările de executare a unei căi navigabile între Cernavodă și Midia (la N de Constanța), la care regimul comunist a folosit ca forță de muncă un număr mare de deținuți politici, dintre care foarte mulți au căzut victime condițiilor inumane, de extenuare prin muncă forțată. În iun. 1953, lucrările canalului sunt

Traseul Canalului Dunăre—Marea Neagră

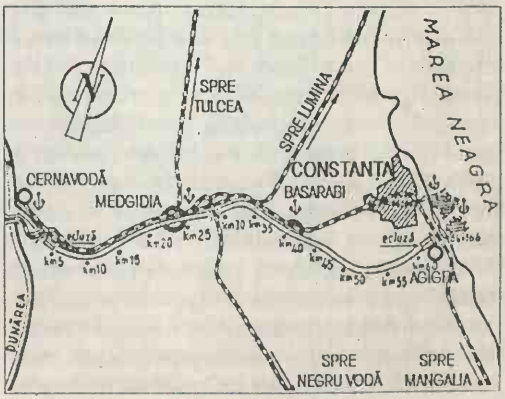

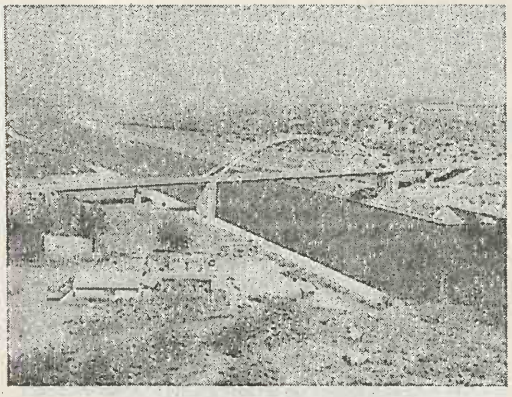

Canalul Dunăre—Marea Neagră
în zona municipiului Medgidia

abandonate din cauza posibilităților reduse de care dispunea economia de atunci a României. Proiectul actualului canal a fost aprobat în iun. 1973, lucrările de construcție începând în toamna anului 1975 și terminându-se în primăvara anului 1984 (a fost inaugurat la 26 mai 1984). Execuția sa a însemnat un volum foarte mare de muncă: 300,9 mil. m^3 de excavații în sol, calcare și cretă, 4,2 mil. m^3 beton turnat în ecluze, poduri, ziduri de sprijin și consolidări pe taluz, 7,2 mil. m^2 de protecții ale taluzurilor cu pereuri (îmbrăcăminte) din piatră și în alte sisteme constructive, 45,9 km ziduri de sprijin, 24 345 tone de conf. metalice și echipamente montate, 11 085 tone de tabliere metalice pentru poduri etc. Canalul, care străbate Pod. Dobrogei de Sud cu alt. sub 150 m în această zonă, are o lungime totală de 64,2 km și permite o navigație fluvială în două sensuri concomitent. Lățimea la fund este de 70 m, iar la supr. de 110-140 m. Ad. max.: 8,5 m; ad. minimă: 7 m; pescaj admis: 5,5 m. Cel mai mare convoi standard care poate să-l străbată nu trebuie să depășească 298 m lungime, 22 m lățime și 3,5 m pescaj. La capete, canalul este prevăzut cu câte o ecluză (una la Cernavodă și alta la Agigea), cu sasul (spațiul unde se face ecluzarea navelor) de 310 x 25 m și porturi de așteptare în amonte și aval. Ecluza de la Agigea ridică navele de la nivelul Mării Negre la înălțimea de 7 m, aducându-le la nivelul apelor canalului, iar cea de la Cernavodă ridică sau coboară navele în funcție de nivelul apelor Dunării în acel moment. De-a lungul traseului său, canalul este traversat de șapte poduri: podul mixt (rutier și feroviar) de la Cernavodă (peste ecluză), lung de 571 m și o deschidere max. de 81 m; podurile rutier (lung de 689 m și o deschidere de 131 m) și, respectiv, de c.f. (292 m lungime) de la Medgidia; podul de c.f. de la Nazarcea (141 m lungime); podul rutier de la Basarabi (225 m lungime); podul rutier de la Agigea, cu 4 benzi de circulație, lung de 266 m, susținut de 10 hobane (cabluri groase din oțel) prinse de un pilon de 83 m înălțime; podul de c.f. de la Agigea, lung de 358 m. Canalul Dunăre—Marea Neagră, care poate prelua anual un vol. de c. 75 mil. tone mărfuri prin intermediul navelor fluviale și a celor maritime de dimensiuni mici (5 000 tdw), are o importanță deosebit de mare pe continentul european, asigurând legătura fluvială, mult scurtată (3 500 km), între Marea Neagră și Marea Nordului prin intermediul Dunării, a canalului Main—Dunăre (dat în folosință la 25 sept. 1992) și a fl. Rin. Canalul Dunăre—Marea Neagră are o ramificație de 26,6 km lungime (canalul Poarta Albă—Năvodari—Midia), a cărei construcție, începută la 14 aug. 1983 și dată în folosință la 21 nov. 1987, este destinată în special transporturilor de mărfuri către și dinspre Combinatul petrochimic Năvodari și portul maritim Midia. Lățimea canalului este de 60-80 m, iar adâncimea de 5,5 m.

CANALUL MORILOR, curs de apă în V României, pe terit. jud. Arad, creat în a doua jumătate a sec. 19 (aproximativ paralel cu Crișu Alb) printr-o derivație spre stg. a apelor Crișului Alb, în aval de com. Buteni. Lungime: 83,5 km. Se unește cu Crișu Alb în apropiere de granița cu Ungaria. Apele lui sunt folosite pentru irigații și pescuit.

CANALUL POARTA ALBĂ—NĂVODARI—MIDIA → Canalul Dunăre-Marea Neagră.

CAP AURORA, stațiune balneoclimaterică estivală, de interes general, situată în extremitatea sud-estică a României (jud. Constanța), pe țărmul Mării Negre, la 4 km N de municipiul Mangalia, căruia îi aparține din punct de vedere ad-tiv. Este o stațiune relativ nouă (inaugurată la 1 iul. 1973), formată, în principal, dintr-un ansamblu arhitectonic ultramodern, cu hoteluri în formă de piramidă purtând nume de pietre prețioase (Agat, Rubin, Diamant, Topaz, Onix, Opal etc.). Climat de litoral maritim. În lunile de vară, cerul este mai mult senin, Soarele strălucind, în medie, 10-12 ore pe zi. Temp. medie anuală este de peste 11°C (în iul. peste 22°C, iar în ian. în jur de 0°C). Precipitații reduse (400 mm anual). Factorii naturali de cură sunt apa Mării

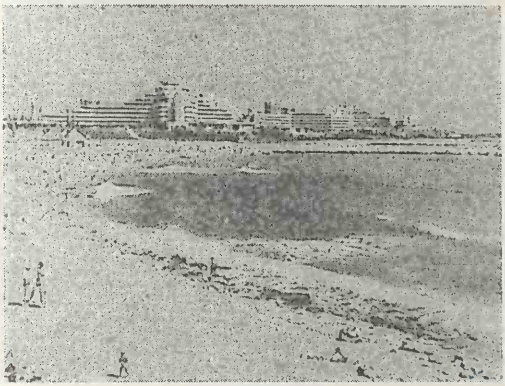

Cap Aurora. Vedere generală (în prim plan Hotel Onix)

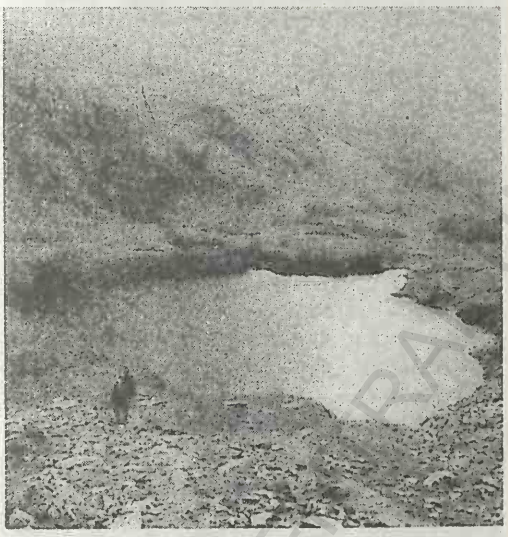

Lacul Capra

Caracal. Vedere generală

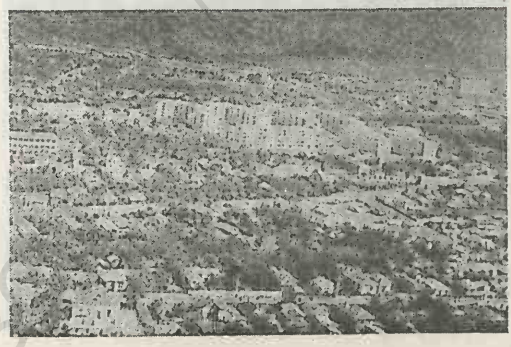

Negre, clorurată, sulfatată, sodică, magneziană, hipotonă (mineralizare 15,5 g/l) și climatul maritim, bogat în aerosoli salini. Plaje mari, amenajate pentru helioterapie și talazoterapie. Stațiunea este indicată, deopotrivă, pentru odihnă în vacanțele de vară, cât și pentru tratament curativ (hipotiroidism, anemii secundare, rahitism, stări de debilitate, decalcifieri, unele dermatoze, afecțiuni reumatismale). Numeroase posibilități de distracții, sport, excursii interne și externe. Cod poștal: 8723.

CAPIDAVA → Topalu.

CAPNIC → Cavnic.

CAPRA 1. Vârf în partea central-vestică a M-ților Făgăraș, înălțându-se din creasta pr. a acestora până la 2 417 m alt.

2. Lac glaciar pe versantul sudic al M-ților Făgăraș la 2 230 m alt., străjuit de vf. omonim. Supr.: 1,8 ha; ad. max.: 8 m. Din el izv. pârâul Capra, unul dintre izv. Argeșului.

CAPUT STENARUM → Tălmaciu.

CARACAL, municipiu în jud. Olt, situat în Câmpia Romanați, la 95 m alt., pe râul Gologan, la 40 km S de municipiul Slatina; 39 610 loc. (1 iul. 1995): 19 364 de sex masc. și 20 246 fem. Supr.: 10,3 km²; densitatea: 3 845 loc./km². Nod rutier și feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 1 apr. 1887). Constr. de vagoane de c.f. pentru mărfuri; reparații de mașini și utilaje agricole. Fabrici de anvelope și camere de aer, mobilă, tricotaje și conf., alim. (conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, produse zaharoase și de panificație); morărit. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Muzeul Romanaților, cu secții de istorie și arheologie (opaițe, fibule, figurine, documente referitoare la Revoluția din 1848-1849 etc.), artă plastică și etnografie. Teatru. Parc cu specii exotice. Istoric. Localit. apare menționată documentar, prima oară, la 17 nov. 1538 (apoi în anii 1558, 1593, 1597), dar are o existență anterioară (descoperirile arheologice confirmă faptul că așezarea există din epoca daco-romană). În 1598, localit. a fost ridicată la rangul de oraș de Mihai Viteazul, care a avut aici prima reșed. domnească (1597), urmată de acelea ale domnilor Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu. C. este menționat documentar ca oraș, prima oară, în 1653, de Paul de Alep, iar în catagrafia anului 1833, C. figura ca oraș cu peste 4 800 loc. Unii istorici consideră că numele orașului este de origine cumană — *Cara-cale* (Cetatea Neagră), iar

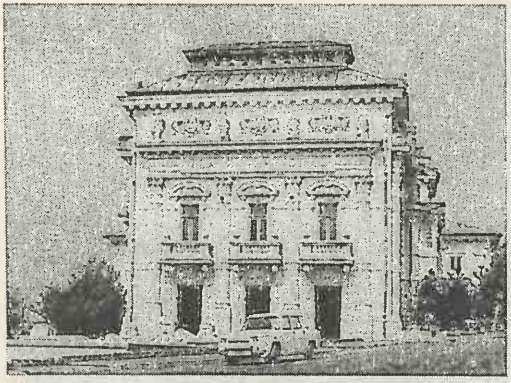

Clădirea Teatrului Național

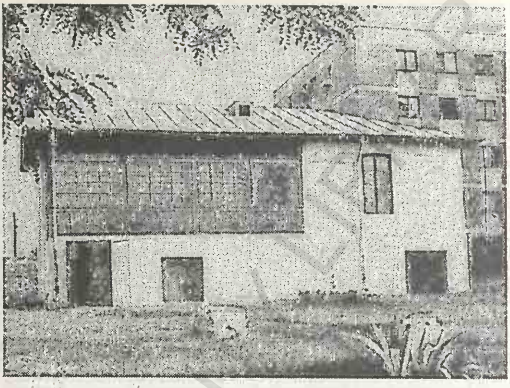

Casa „Iancu Jianu"

Caracal

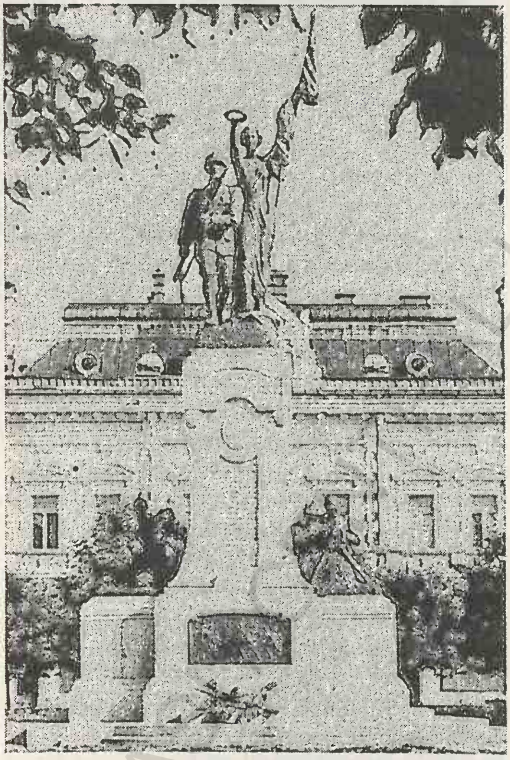

Caracal. Monumentul eroilor

filologii din sec. 19 susțineau că denumirea derivă de la numele împăratului roman Caracalla. Orașul **C.** a fost ridicat la rang de municipiu la 24 nov. 1994. **Monumente:** Curtea domnească (sec. 16) cu ruinele caselor domnești; biserica domnească cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" — ctitorie de la sf. sec. 16, atribuită lui Mihai Viteazul, refăcută de Matei Basarab în 1632-1634 și din nou refăcută în sec. 18, când i se adaugă un pridvor cu coloane din cărămidă (renovată în 1817); bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1646-1647, restaurată în 1853), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1767-1769, refăcută în 1862, cu picturi executate în 1890 peste frescele originare), „Sfântul Nicolae" (1725, refăcută în 1863), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1824-1832, pictată de Iosif Keber), „Toți Sfinții" (1821), „Sfântul Vasile" (1829), „Adormirea Maicii Domnului" (1839); sinagogă (1902); clădirea Teatrului Național, construită în anii 1896-1901, în stilul barocului târziu, după planurile arhitectului Fr. Billek, a fost mistuită parțial de un incendiu în noaptea de 17 spre 18 ian. 1995 (refăcută ulterior); clădirea fostei Prefecturi (1870); clădirea fostului Tribunal, construită în sec. 19 după planurile arhitectului E. Gesher; Foișorul de Foc (jumătatea sec. 19); castelul de apă (1930-1940); casa cu aspect de culă a haiducului Iancu Jianu (sec. 18, refăcută în 1958); monumentul eroilor (1925); monumentul anului revoluționar 1848; bustul lui George Enescu (1965, autor Ion Jalea) și Mihai Eminescu (1965); Statuia „Susurul" (1938). Cod poștal: 0800.

CARAGIALE → I. L. Caragiale.

CARAIMAN, masiv și vârf, cu abrupturi impresionante, în E M-ților Bucegi, alcătuit din conglomerate calcaroase, care domină Valea Prahovei și orașul Bușteni. Alt. max.: 2 384 m. Aici se află o cruce din oțel, înaltă de 33 m, construită, în anii 1926-1928, din inițiativa reginei Maria și

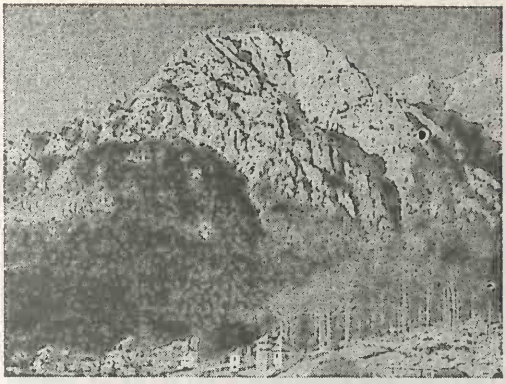

Masivul Caraiman

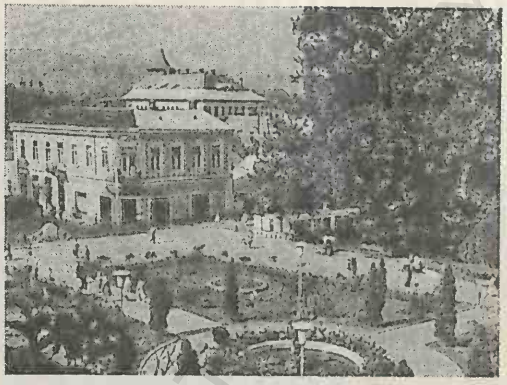

Caransebeș. Vedere din centru

Crucea de pe Caraiman

închinată eroilor patriei căzuți pe câmpurile de luptă în timpul primului război mondial. Este iluminată noaptea.

CARANSEBEȘ, municipiu în jud. Caraș-Severin, situat în extremitatea nordică a culoarului depresionar Timiș-Cerna, în zona de confl. a râului Sebeș cu Timiș, la 220 m alt., la 44 km NE de Reșița; 31 218 loc. (1 iul. 1995): 15 038 de sex masc. și 16 180 fem. Supr.: 10,8 km²; densitatea: 2 890 loc./km². Aeroport. Nod feroviar și rutier. Expl. de argile și balast. Combinat pentru industrializarea lemnului (mobilă, placaje, furnire, butoaie, dogărie). Construcții de macarale-turn și macarale portuare. Fabrici de cărămidă și țiglă, de prefabricate din beton și de conf. Ateliere de reparații. Produse alim. Centru viticol și pomicol. Ferme avicole, de creștere a bovinelor și a animalelor pentru blană. Stațiune de cercetări pomicole; Institut teologic (din 1865). Muzeu județean de etnografie și a Regimentului de graniță, cu colecții de arheologie (topoare din piatră, ceramică neolitică, arme) și istorie, de etnografie și artă populară (unelte agricole, piese de port popular, țesături, obiecte de țesut etc.) și de artă veche românească; expoziție arheologică (arheologie romană) în localit. componentă Jupa; Muzeu cu colecții de artă religioasă. **Istoric.** Localit. este menționată documentar, prima oară, în 1289 cu numele *Sebeș*, ca reșed. a banului Severinului și în legătură cu existența unei cetăți. În sec. 15, din unirea așezării Sebeș cu satul apropiat Căran, a rezultat localit. Caransebeș, care a fost recunoscută ca oraș în 1564. Până în 1783, C. a fost reședința episcopiei ortodoxe române, iar în 1865 a devenit reșed. de episcopie greco-ortodoxă. În 1738, orașul a fost devastat de turci. Între 1803 și 1872 a fost reșed. unei garnizoane grănicerești. În anii 1950-1952, C. a fost reșed. regiunii Severin, iar în perioada 1952-1968 reșed. raionului omonim. În

localit. componentă Jupa, în punctul „Peste Ziduri" au fost descoperite urmele unui castru roman (320 x 170 m), construit în 3 faze, între anul 101 d.Hr. și sec. 4 d.Hr., și ale unei așezări civile romane (orașul *Tibiscum*), menționată de Ptolomeu cu numele *Tibiskon*, în cadrul căreia s-au indentificat ruine de locuințe, fundațiile unui templu, mai multe monumente epigrafice, de cult și funerare. Se pare că în timpul împăratului roman Septimius Severus, orașul (*canabae*) Tibiscum a fost ridicat la rangul de municipiu. Orașul C. a fost declarat municipiu la 18 ian. 1995, având în subordine ad-tivă localit. componentă Jupa. **Monumente:** Ruinele cetății feudale (sec. 13-14) și ale unei biserici din sec. 13; ruinele castrului roman și ale orașului roman Tibiscum; biserica „Sfântul Gheorghe", de mari dimensiuni (31 m lungime, 9 m lățime, 35 m înălțimea turlei), construită în 1444, distrusă în 1738 cu ocazia jefuirii orașului C. de către turci, a fost refăcută în 1739 și 1759; păstrează frumoase picturi murale interioare, executate în anii 1862-1863 (restaurate în 1926, 1955 și 1985) și un iconostas din lemn sculptat, aurit, datând din 1862; biserica „Sfântul Ioan Botezătorul", construită în 1780-1781, pe locul unei biserici din lemn și sfințită la 11 mai 1781, are decorații baroce și picturi murale interioare executate în 1785-1787; biserica franciscană (1725); sinagogă (1893); clădirea Primăriei (1903), cu elemente baroce; fosta cazarmă a grănicerilor (1799), azi muzeu; monumentul și casa generalului Ion Dragalina. Cod poștal: 1650

CARANSEBEȘ—MEHADIA → Timiș—Cerna.

CARA OMER → Negru Vodă (2).

CARAORMAN 1. **Grindul ~**, grind de origine fluvio-maritimă, în Delta Dunării, între brațele Sulina și Sfântul Gheorghe, format din dune de nisip (unele de 7 m înălțime) întrepătrunse de privaluri (gârle). Lungime: 18 km; lățime: 8 km; supr.: 7 000 ha; alt. max.: 6,7 m.

2. **Pădurea ~**, pădure relictă de stejari (*Quercus robur*), situată pe grindul cu același nume, în care vegetează și unele elemente sudice: frasinul cu frunză îngustă (*Fraxinus angustifolia*), frasinul pufos (*Fraxinus pallisae*), stejarul brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), dar și esențe moi (*Populus alba*, *Populus tremula*, *Populus canescens*). Supr.: 840,5 ha. În interiorul ei se remarcă un număr mare de arbuști (porumbar/*Prunus spinosa*, sânger/*Cornus sanguinea*, păducel/*Crataegus monogyna*, măceș/*Rosa canina* etc.) și plante agățătoare, între care se evidențiază un exemplar de iederă (*Hedera helix*) cu diametrul tulpinei de 22 cm. Aici cuibăresc numeroase păsări ocrotite.

CARASTELEC, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 2 sate, situată în Dealurile Crasnei; 1 242 loc. (1 iul 1995): 565 de sex masc. și 677 fem. Satul Carastelec este menționat documentar, prima oară, în 1241. Cod poștal: 4796.

CARASU 1. (sau **Apa Neagră**), râu în partea centrală a Dobrogei, afl. dr. al Dunării la Cernavodă (46 km lungime; supr. bazinului: 840 km²), pe cursul căruia a fost construită (1975-1984) cea mai mare parte a traseului Canalului Dunăre—Marea Neagră (→). De-a lungul lui se desfășoară unul dintre cele mai mari sisteme de irigații din țară. Este considerat drept una dintre vechile albii ale Dunării.

2. **Podișul ~** (*Pod. Medgidiei* sau *Pod. Dorobanțu*), subunitate a Pod. Dobrogei de Sud, situată la N de valea Carasu, constituită dintr-o succesiune de platouri joase cu înclinare generală către valea Carasu sau Dunăre. Alt. variază între 50 și 130 m.

CARAȘ 1. Râu, afl. stg. al Dunării pe terit. Iugoslaviei; 85 km; supr. bazinului: 1 118 km². Izv. de pe versantul vestic al M-ților Semenic, de la 700 m alt., are mai întâi o direcție de curgere S-N, iar în zona satului Carașova formează un arc de cerc, schimbându-și direcția spre SV. În cursul superior străbate o zonă calcaroasă, în care formează chei sălbatice (19 km lungime), cu aspect de canion, declarate monument al naturii, drenează apoi mica Depr. Carașova, după care se strecoară

Caraș (1). Cheile Carașului

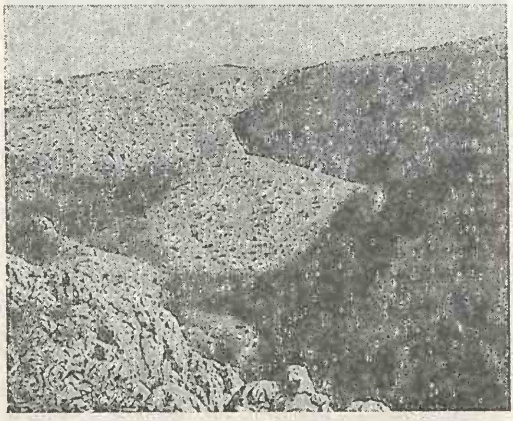

printre prelungirile M-ților Dognecea (la N) și Anina (la S), formând defileul de la Goruia, traversează Câmpia Carașului, intră pe terit. Iugoslaviei în aval de com. Vrani, iar după 38 km confl. cu Dunărea. Panta generală a văii C. este de 6,7‰. În bazinul său se află peșterile Buhui, Racoviță, Comarnic, Popovăț, Izbucul Bigăr și numeroase rezervații complexe, speologice, floristice etc. Rezervația complexă Cheile Carașului (floristică și speologică), extinsă pe 894,5 ha cuprinde numeroase forme carstice (chei, peșteri, doline, polițe) și numeroase fitocenoze cu liliac sălbatic (*Syringa vulgaris*), mojdrean (*Fraxinus ornus*), scumpie (*Cotinus coggygria*), gorun (*Quercus petraea*), cărpiniță (*Carpinus orientalis*), fag (*Fagus sylvatica*) etc.

2. **Câmpia Carașului**, mică zonă de câmpie în SV României, în V M-ților Banatului, la granița cu Iugoslavia, drenată median de râul Caraș și afl. săi Ciornovăț, Lisava, Ciclova. Alt.: 100 m. Culturi de cereale și plante de nutreț. Legumicultură.

CARAȘOVA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în mica depresiune omonimă de la poalele M-ților Anina și Dognecea, pe cursul superior al râului Caraș, la ieșirea acestuia din chei; 3 475 loc. (1 iul. 1995): 1 751 de sex masc. și 1 724 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Carașova este menționat documentar, prima oară, în 1333. Ruinele unei cetăți din sec. 13-14. Biserică catolică (1726, cu transformări din 1822). Rezervație naurală (Cheile Carașului). Cod poștal: 1717.

CARAȘ-SEVERIN, județ situat în extremitatea sud-vestică a României, în Banat, pe stg. Dunării, în zona de contact a Carpaților Meridionali cu partea de S a Carpaților Occidentali (respectiv cu M-ții Banatului), la granița cu Iugoslavia, la intersecția paralelei de 45° latitudine N cu meridianul de 22° longitudine E, între jud. Timiș (la N și NV), Hunedoara (NE), Gorj (E), Mehedinți (E și SE) și Iugoslavia (S și SV). *Supr.*: 8 520 km² (3,57% din supr. țării), al treilea jud. ca mărime al țării, după jud. Timiș și Suceava. *Populația* (1 iul. 1995): 366 296 loc. (1,61% din populația țării), din care 179 505 de sex masc. (49,00%) și 186 791 fem. (51,00%). *Populația urbană*: 207 842 loc. (56,74%); *rurală*: 158 454 loc. (43,26%). *Densitatea*: 43 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 86,36% români, 3,14% germani, 2,15% maghiari, 2,09% țigani, 2,06% sârbi, 1,09% ucraineni, 0,99% cehi, 0,96% slovaci, 1,16% alte minorități. *Reșed.*: municipiul Reșița. *Orașe*: Anina, Băile Herculane, Bistra, Bocșa, Caransebeș (municipiu), Moldova Nouă, Oravița. *Comune*: 69. *Sate*: 288 (din care 7 aparțin orașelor și municipiilor). *Localități componente ale municipiilor și orașelor*: 13.

Relief variat, alcătuit în cea mai mare parte din unități montane (65,4%), în cadrul cărora se individualizează nenumărate arii depresionare (16,5%); dealurile ocupă 10,8% din supr. jud., iar câmpiile 7,3%. Unitățile montane aparțin atât Carpaților Meridionali (masivele Godeanu, cu vf. Gugu de 2 291 m — alt. max. a jud. C.-S., Țarcu, Muntele Mic, Cerna, Mehedinți, situate la E de culoarul Timiș—Cerna și la S de culoarul Bistra), cât și părții de S a Carpaților Occidentali, reprezentate prin M-ții Semenic (1 447 m), Almăj, Locva, Anina, Dognecea și Poiana Ruscăi, situați la V și la N de culoarele Timiș—Cerna și Bistra. Extinderea pe supr. mari a rocilor calcaroase în M-ții Banatului și în M-ții Cernei și Mehedinți, a favorizat dezvoltarea unui variat și spectaculos relief carstic (chei, defilee, peșteri, izbucuri, doline, lapiezuri, podișuri și depresiuni carstice etc.), printre care se remarcă Cheile Nerei, Gârlișteі, Carașului, Cernei, Corcoaiei, Minișului ș.a., peșterile Popovăț, Comarnic, Buhui ș.a., izbucurile Bigăr și Irma, defileul Dunării etc. Culoarele depresionare, tectono-erozive, Timiș—Cerna și Bistra, cu relief colinar și de terase, sunt considerate ca zone ce separă Carpații Meridionali de cei Occidentali. Dealurile Oraviței, Dognecei (sau Doclinului) și Pogănișului, cu relief domol, sub formă de culmi prelungi, cu înălțimi de 200-300 m, separate de văi largi, ocupă partea de V și NV a jud. C.-S., fiind părți componente ale Dealurilor Vestice. Câmpiile, reprezentate prin Câmpia Carașului și prin extremitatea de E a Câmpiei Bârzavei, ocupă suprafețe restrânse în partea de V și NV a jud. C.-S. Două categorii aparte ale reliefului le reprezintă depresiunile (Almăj, Caransebeș, Ezeriș, Domașnea, Carașova, Moldova Nouă, Liubcova, Fârliug ș.a.), care constituie importante regiuni de aglomerare umană, și defileul Dunării de la Porțile de Fier, desfășurat între Baziaș și Gura Văii, pe o lungime de 130 km.

Clima este temperat-continentală, moderată, cu influențe submediteraneene, reflectate prin valorile termice pozitive din timpul iernii. Temp. medie anuală variază între 11,5°C în zonele depresionare

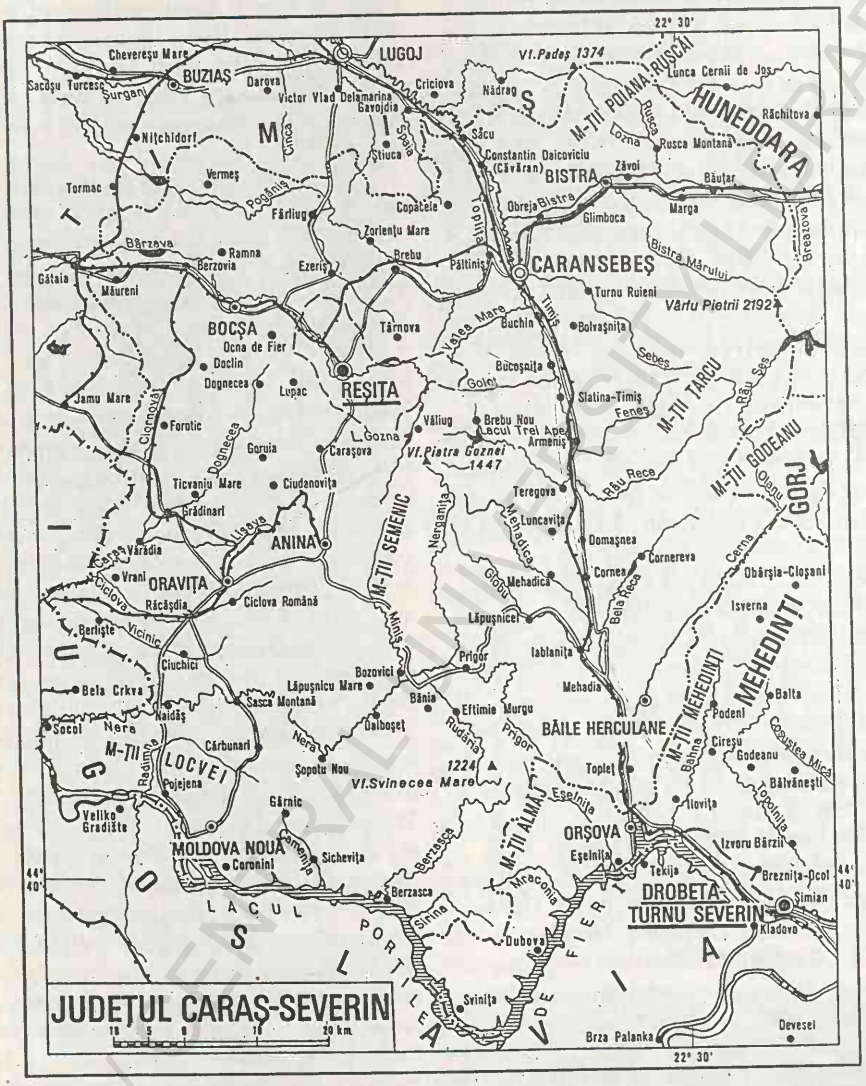

și de câmpie, 9-11°C în reg. munților mijlocii și 0°C pe cele mai mari înălțimi din M-ții Țarcu și Godeanu. Climatul blând, caracteristic jud. C.-S., este marcat de valorile medii ale temp. aerului în luna ian., puțin mai coborâte sub 0°C, oscilând între –1°C la Caransebeș, –2°C în aria munților mijlocii și –6°C pe crestele cele mai înalte. Temp. minimă absolută, înregistrată până în prezent pe terit. jud. C.-S., a atins valoarea de –32,2°C, la stația meteorologică din Caransebeș, la 10 febr. 1929, iar temp. max. absolută (41,0°C) a fost notată la stația meteorologică din Bocșa, la 6 iul. 1950. Cantitățile medii multianuale de precipitații prezintă variații în raport cu altitudinea unităților de relief, oscilând între 650 mm anual în zonele depresionare și de câmpie, 700-800 mm în reg. deluroase, 800-1 000 mm în arealul munților mijlocii și 1 200-1 400 mm pe crestele înalte ale munților. Terit. jud. C.-S. se află sub influența mai multor vânturi dominante, provocate de circulația maselor de aer

dinspre V, NV și SV, cele mai frecvente fiind Austrul (dinspre SV), Coșava (vânt violent, de tip „bora", cauzat de diferențele de presiune, ce bate dinspre V, cu precădere în Defileul Dunării și în V jud.), Vântul Mare (de tip „föehn"), dinspre S și Hațeganul, dinspre E. Vitezele medii anuale sunt influențate de formele de relief, prezentând valori cuprinse între 4 m/s în zonele de câmpie, 8 m/s pe M-ții Semenic și 13 m/s în masivul Țarcu. Vitezele cele mai mari se înregistrează iarna, pe crestele cele mai înalte ale munților, atingând 40-50 m/s când vântul bate în rafale.

Rețeaua hidrografică, cu aspect radial și o densitate medie ridicată (0,7 km/km²), este tributară, în mod direct sau indirect, Dunării, care străbate jud. C.-S. în partea de S-SV, pe o distanță de 64 km, formând, totodată, o parte din granița României cu Iugoslavia. Această porțiune este marcată de un sector al spectaculosului defileu Porțile de Fier creat de Dunăre la trecerea prin Carpați. În acest tronson, debitul mediu multianual al Dunării este de 5 390 m³/s, iar debitul de aluviuni în suspensie este de 1 110 kg/s. Pr. râuri care drenează jud. și care formează bazine hidrografice distincte sunt: Cerna (cu afl. său Bela Reca), Timișul, care străbate jud. pe o distanță de 93 km, cu un bazin de recepție pe 2 335 km², colectând numeroși afl. (Teregova, Râu Rece, Feneș, Goleț, Cerneț, Sebeș, Bistra ș.a.), Nera, Caraș, Bârzava, Pogăniș ș.a. Lacurile naturale sunt puține și au dimensiuni reduse, fiind reprezentate prin lacuri de origine carstică (Lacul Dracului: 700 m² și 9,3 m ad. max.; Lacul Ochiul Beului: 284 m² și 3,6 m ad. max.) și de origine glaciară (Iezeru Țarcu, Pietrele Albe). Mai numeroase sunt lacurile antropice construite în scopuri hidroenergetice, pentru alimentarea cu apă a localit. și pentru agrement. Dintre acestea, cel mai important este lacul de acumulare Porțile de Fier, care se întinde pe Dunăre pătrunzând și în jud. C.-S. Pe cursul superior al râului Bârzava au fost construite lacurile de acumulare Văliug sau Breazova (12,1 ha și 1,23 mil. m³ de apă), Gozna (66 ha și 10,7 mil. m³ de apă) și Secu (105 ha și 15,1 mil. m³ de apă), la izv. Timișului, în zona de confl. cu pâraiele Semenic, Grădiștea și Brebu, a fost realizat lacul Trei Ape (52,6 ha și 14,8 mil. m³ de apă), pe malul căruia a fost amenajată stațiunea climaterică cu același nume, iar pe cursul pârâului Buhui s-au construit lacurile de acumulare Buhui (11,3 ha și 600 000 m³ de apă) și Mărghitaș.

Vegetația este complexă, variată și dispusă altitudinal. Etajele alpin și subalpin ocupă areale restrânse în M-ții Țarcu și Godeanu, fiind dominate de pajiști cu ierburi scunde, în care predomină coarna (*Carex curvula*), părușca (*Festuca supina*), iarba vântului (*Agrostis rupestris*), rugina (*Juncus trifidus*) ș.a., la care se adaugă pâlcurile de arbuști pitici (salcia pitică/*Salix retusa*, azalea/*Loiseleuria procumbens*) și tufișurile de smirdar (*Rhododendron kotschyi*), ienupăr (*Juniperus sibirica*) și afin (*Vaccinium myrtillus*). Domeniul forestier ocupă cele mai mari supr. în cadrul jud., fiind extins de la 1 600 m alt. și până în zona de câmpie. Molidul formează păduri compacte în bazinul superior al râului Bistra. Pădurile în care predomină fagul (*Fagus silvatica*), amestecat cu brad, au o largă răspândire, ocupând pantele munților și dealurilor. În partea inf., pădurile de fag sunt în amestec cu gorunul (*Quercus petraea*) și uneori, cu carpenul (*Carpinus betulus*), paltinul (*Acer pseudoplatanus*), frasinul (*Fraxinus excelsior*) ș.a. Pădurile compacte de gorun ocupă supr. mari între 300 și 500 m alt., dar exemplare izolate pot ajunge până la 1 000 m alt. Vegetația de silvostepă, caracteristică reg. de câmpie, ocupă supr. restrânse în bazinul Bârzavei, fiind înlocuită în cea mai mare parte de culturile agricole. Caracteristică pentru jud. C.-S. este prezența a numeroase specii de plante termofile (iubitoare de căldură), de origine submediteraneană, printre care se evidențiază cărpinița (*Carpinus orientalis*), mojdreanul (*Fraxinus ornus*), arțarul trilobat (*Acer monspessulanum*), pinul negru de Banat (*Pinus nigra var. banatica*), ghimpele (*Ruscus hypoglossum*), vița sălbatică (*Vitis silvestris*), liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*), scumpia (*Cotinus coggygria*), dârmozul (*Viburnum lantana*) ș.a.

Fauna, bogată și variată în specii, respectă aceeași repartiție pe verticală ca și vegetația de care este legată în bună parte. Crestele înalte ale M-ților Țarcu și Godeanu reprezintă domeniul caprei negre (*Rupicapra rupicapra*), declarată monument al naturii. „Golurile" alpine, cu ierburi și tufișuri, sunt populate de insecte, melci, șopârle, tritoni, vipere (*Vipera berus*) ș.a. Zona forestieră adăpostește numeroase specii de animale, multe dintre ele cu valoare cinegetică, cele mai des întâlnite fiind cerbul (*Cervus elaphus carpaticus*), ursul (*Ursus*

arctos), jderul de piatră (*Martes foina*), mistrețul (*Sus scrofa*), căprioara (*Capreolus capreolus*), veverița (*Sciurus vulgaris*), râsul (ocrotit de lege), ierunca, cocoșul de munte (ocrotit de lege) ș.a. În cadrul faunei se întâlnesc și o serie de specii termofile, ca de exemplu broasca țestoasă de uscat (*Testudo hermanni*), scorpionul (*Euscorpius carpathicus*), vipera cu corn (*Vipera ammodytes*), dihorul pătat (*Vormela peregusna*), potârnichea de stâncă (*Alectoris graeca*), termitele etc. Fauna acvatică este reprezentată prin multe elemente valoroase de pești, ca păstrăvul indigen (*Salmo trutta fario*), păstrăvul curcubeu (*Salmo irideus*), lipanul, mreana de munte, scobarul, cleanul ș.a.

Resurse naturale: păduri (409 829 ha, 1994, locul 2 pe țară, după jud. Suceava), zăcăminte de huilă (Anina, Doman, Secu, Cozla, Lupac, Bigăr, Ponor, Eftimie Murgu), cărbune brun (Mehadia), lignit (Caransebeș, Ilova, Goleț, Dalboșeț, Rusca Montană), șisturi bituminoase (Anina, Oravița, Doman, Secu), min. de fier (Ocna de Fier, Dognecea, Topleț, Băuțar, Armeniș), min. de mangan (Delinești), min. de cupru (Moldova Nouă, Oravița, Sasca Montană, Dognecea, Ciclova Română), min. de plumb și zinc (Ruschița, Dognecea), min. de titan și bismut (Sasca Montană, Dognecea, Târnova), de molibden (Oravița, Sasca Montană, Ciclova Română), mineralizații de bor (Ocna de Fier); apoi o serie de zăcăminte nemetalifere, printre care azbest (Moceriș, Bozovici, Putna, Eftimie Murgu, Borlova, Pârvova, Șumița, Voislova), mică (Măgura, Armeniș, Voislova, Marga, Băuțar, Târnova, Secu, Bucova), talc (Voislova, Marga), feldspat (Armeniș, Teregova, Globu Craiovei). Acestora li se adaugă o gamă variată de roci utile și de construcții: marmură (Ruschița, Rusca Montană, Ocna de Fier, Bocșa, Bucova), andezite și tufuri andezice (Glimboca), bentonit (Rugi, Ohabița), calcar (Doman, Gârliște, Constantin Daicoviciu, Pecinișca), nisip metalurgic (Doclin, Surducu Mare), diorit (Forotic), granodiorit (Maidan), gresii (Mehadia), caolin și nisipuri caolinoase (Sichevița), argilă refractară (Anina), argile comune etc. O bogăție aparte o reprezintă apele minerale termale (55°C), sulfuroase, sodice, calcice, magneziene de la Băile Herculane.

Istoric. Cele mai vechi urme ale activității omenești de pe terit. de azi al jud. C.-S., datând din Paleoliticul mijlociu, au fost descoperite la Băile Herculane (80 000-70 000 î.Hr.) și la Tincova (prima așezare paleolitică în aer liber din Banat). Mezoliticul este bine reprezentat prin vestigiile materiale identificate în Peștera Hoților (12 000-8000 î.Hr.), iar Neoliticul (5500-2500 î.Hr.), prin acelea din arealul localit. Liubcova, Zorlențu Mare, Gornea ș.a. Epoca bronzului (1800-800 î.Hr.) este reprezentată de descoperirile unor așezări omenești pe valea Bârzavei, iar cea a fierului (1200 î.Hr.-sec. 1 d.Hr.), de așezările de la Colțan, Bocșa, Ocna de Fier, Oravița, Bănia, Sasca Montană ș.a. În perioada de înflorire a Daciei, în timpul domniilor lui Burebista și Decebal, acest teritoriu era bine populat și cuprindea nenumărate localități și cetăți de mare importanță. După cele două războaie daco-romane (101-102 și 105-106) și cucerirea Daciei de către romani, ținutul Banatului (inclusiv terit. de azi al jud. C.-S.) făcea parte din Dacia Superior, iar după anul 156 d.Hr. aparținea Daciei Malvensis. În vremea stăpânirii romane, această regiune a cunoscut o importantă dezvoltare, atestată de prezența numeroaselor castre romane, descoperite la Vărădia (Arcidava), Mehadia (Ad Mediam), Berzovia (Berzobis), Jupa (Tibiscum), Teregova (Ad Pannonios) ș.a. și așezări dacice, printre care Aizis (azi Fârliug), Acmonia (Zăvoi) ș.a. O importanță deosebită pentru confirmarea continuității de locuire a populației autohtone pe aceste meleaguri o au desenele rupestre descoperite în peștera Gura Chindiei din localit. Alibeg, unde se află una dintre cele mai vechi inscripții chirilice de pe terit. României, datând din sec. 10-11, precum și urmele unor cuptoare de reducere a min. de fier, identificate în arealul localit. Gherteniș, Ramna, Bocșa ș.a. Terit. actual al jud. C.-S. a cunoscut de timpuriu unele forme autohtone de organizare social-politică. Astfel, la sf. mileniului 1 și începutul mileniului 2, în această zonă exista voievodatul lui Glad — puternică formațiune social-politică românească, cu centrul, probabil, în cetatea Cuvin (Keve) și cu cetăți la Carașova, Coronini, Bocșa ș.a. — amintită în unele cronici ale vremii (*Gesta Hungarorum* și *Legenda Sfântului Gerard*). Potrivit informațiilor lui Anonymus, consemnate în cronica *Gesta Hungarorum*, voievodatul lui Glad a fost cucerit de către unguri, iar Ahtum (sec. 10-11), urmașul lui Glad, care mutase capitala voievodatului de la Cuvin la Morisena (azi Cenad), după lupte grele, a fost învins de unguri la începutul sec. 11. În anul 1230, a

luat ființă Banatul de Severin — unitate militar-administrativă ce cuprindea S Banatului, zona Severinului și o mică parte din V Olteniei, cu centrul în cetatea Severinului. Atestat documentar, prima oară, în 1233, Banatul de Severin, condus de banul de Severin, Luca, a devenit ulterior (începând din vremea domnului Basarab I) feudă a domnilor Țării Românești, Basarab I, apoi Vlaicu Vodă, care se intitula și ban al Severinului („banus de Zeverino", 1368) și Mircea cel Bătrân. La mijlocul sec. 16, respectiv în anul 1552, o mare parte din Banatul de Severin a căzut sub dominație turcească, în aceste ținuturi vechi românești fiind create sangeacuri (mici unități administrative), unite ulterior într-o reg. mai mare, cunoscută sub numele de pașalâc, cu reședința la Timișoara, și care va dura până la începutul sec. 18. Existența zăcămintelor de cărbuni și a celor de min. de fier au favorizat dezvoltarea, mai devreme decât în alte părți ale României, a ind. metalurgice, primele instalații cu caracter industrial fiind construite la Oravița (1718), Bocșa (1719) și Reșița (1769). Începând din aceeași perioadă se organizează și se dezvoltă puternice centre miniere la Dognecea, Bocșa, Anina, Moldova Nouă ș.a. Spre sf. sec. 19, în S Banatului existau două unități administrativ-teritoriale (Caraș și Severin), unite apoi (în 1880) într-o singură unitate administrativă, cu numele Caraș-Severin. În 1926, acest mare județ Caraș-Severin a fost împărțit în județele Caraș (cu plășile Bocșa, Bozovici, Moldova Nouă, Oravița, Răcășdia, Reșița, având 129 de comune) și Severin (cu plășile Balinț, Birchiș, Caransebeș, Făget, Lugoj, Marginea, Orșova, Sacu, Teregova, cu 224 de comune). Sub această formă au existat, până în sept. 1950, când au fost înglobate, sub forma mai multor raioane (Mehadia, Moldova Nouă, Oravița, Reșița, Caransebeș), în regiunea Timișoara (denumită din 1960, regiunea Banat). Prin Legea nr. 2/17 febr. 1968, a fost reînființat jud. Caraș-Severin, care a evoluat în limitele actuale, cuprinzând 2 municipii, 6 orașe și 69 de comune.

Economia jud. C.-S, are un caracter complex și dinamic, cu un profil industrial-agrar evidențiat de volumul ridicat al producției industriale (138,2 miliarde lei, la sf. anului 1993) în comparație cu cel al producției totale agricole (110 miliarde lei).

Industria, cu o existență seculară, cuprinde un număr mare de întreprinderi industriale în cadrul cărora lucrau, la sf. anului 1994, peste 51 de mii de salariați. Alături de cei 20 de agenți economici cu capital integral de stat (printre care mai importanți sunt Combinatul Siderurgic Reșița S.A., Reșița Renk S.A., S.C. „Caromet" din Caransebeș, S.C. Construcții Metalice S.A. din Bocșa ș.a.), activitatea industrială mai este susținută de 217 agenți economici cu capital privat. În cuprinsul jud. funcționează puternice unități aparținând ind. extractive (la Ocna de Fier, Dognecea, Doman, Secu, Anina, Moldova Nouă ș.a.), ind. metalurgici feroase (Reșița, Bistra) care produc fontă, oțel, laminate de diferite tipuri etc. și ind. constr. de mașini (la Reșița, Bocșa, Caransebeș, Topleț, Anina, Moldova Nouă), în cadrul cărora se realizează motoare și boghiuri pentru locomotive Diesel hidraulice și electrice, generatoare electrice pentru termocentrale, poduri rulante, macarale-turn, macarale portuare pivotante, turbine, turbo-suflante, reductoare, utilaje pentru construcția de drumuri, pentru ind. chimică, pentru morărit și pentru ind. alim., șine de cale ferată, șuruburi etc. Mai există întreprinderi ale ind. energiei electrice (termocentralele de la Reșița, Bistra, Anina și hidrocentralele de la Văliug, Bistra, Zăvoi), ale ind. cocso-chimice (Reșița), mat. de constr. (Constantin Daicoviciu, Reșița, Caransebeș, Ruschița), expl. și prelucr. lemnului (Zăvoi, Rusca Montană, Caransebeș, Teregova, Mehadia, Oravița, Bocșa, Borlovenii Noi, Topleț), ind. conf. (Reșița, Caransebeș, Oravița) și alim. (Reșița, Caransebeș, Anina, Oravița, Moldova Nouă, Bozovici).

Agricultura are un caracter mixt (57,8% din producția agricolă se realizează în sectorul vegetal și 42,2% în cel al creșterii animalelor) și o structură adecvată factorilor naturali ai teritoriului, purtând amprenta tipului agricol colinar și montan (fapt pus în evidență de ponderea mică a terenurilor arabile). La sf. anului 1994, supr. agricolă a jud. C.-S. era de 399 620 ha, din care 126 655 ha reveneau terenurilor arabile, 183 372 ha pășunilor naturale, 75 990 ha fânețelor, 12 381 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 1 222 ha viilor și pepinierelor viticole. Supr. arabile sunt cultivate cu porumb (46 635 ha), grâu și secară (28 059 ha), plante pentru nutreț (19 964 ha), ovăz (10 247 ha), orz și orzoaică, cartofi, floarea-soarelui, legume etc. Pomii fructiferi, în cadrul cărora predomină prunul, mărul și părul, sunt răspândiți pretutindeni, dar cele mai mari și mai compacte livezi se află în lungul

culoarului Timiș-Cerna, în Depr. Almăj și în arealul municipiilor Reșița și Caransebeș. Viticultura se practică pe supr. restrânse în zonele localit. Moldova Nouă, Doclin, Naidăș, Socol, Pojejena ș.a. Sectorul zootehnic constituie o ramură importantă a economiei agricole, un număr însemnat de animale fiind crescute în mare parte în cadrul unor complexe de tip industrial. La începutul anului 1995, jud. C.-S. dispunea de 63,0 mii capete bovine (predominant din rasele Pinzgau și Bălțata românească), 68,6 mii capete porcine (mai ales rasele Marele Alb și Mangalița), 323,1 mii capete ovine, 20,0 mii capete caprine, 21,8 mii capete cabaline, 808,4 mii capete păsări; apicultură (23,9 mii familii de albine); sericicultură dezvoltată, cu o îndelungată tradiție. În cadrul sectorului zootehnic se remarcă, după dec. 1989, preponderența sectorului privat (peste 85%) la unele categorii de animale (bovine, ovine, porcine), alte categorii (caprine, cabaline) fiind privatizate în întregime.

Căile de comunicații, cu rol hotărâtor în asigurarea legăturilor de transport dintre diferitele localit., urmăresc, în general, traseul principalelor cursuri de ape (Timiș, Cerna, Bistra, Miniș, Bârzava, Caraș ș.a.), câteva segmente importante ale unor șosele fiind părți componente ale anticelor drumuri romane (Dierna/Orșova — Tibiscum/Jupa, în culoarul Timiș-Cerna sau drumul roman ce porneа din Lederata — azi Ramna, Iugoslavia, prin Berzobis/Berzovia până la Tibiscum/Jupa pe valea Bârzavei), sau segmente ale unor drumuri comerciale din Evul Mediu (drumul sării de la Ocnele Mari prin Baia de Aramă și Orșova, ajungea la Caransebeș și Lugoj). La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. C.-S. însuma 400 km (din care 160 km electrificate), cu o densitate de 46,9 km/1 000 km² de teritoriu. Liniile de c.f. reprezintă segmente din traseele magistrale care leagă Banatul cu provinciile nordice, centrale și sudice ale țării, sau puncte terminus (Reșița, Anina). În arealul jud. C.-S. se află prima și cea mai veche linie de c.f. de pe terit. actual al României, construită în perioada 1846-1854 între Oravița și satul Iam din com. Berliște, via Răcășdia, de 27 km lungime. La scurt timp după aceasta, a fost construită (1860-1864) linia de c.f. Oravița—Anina (33 km). În 1994, drumurile publice măsurau 1 889 km (din care 699 km modernizate), revenind 22,2 km/100 km² de terit. Jud. C.-S. beneficiază și de transportul fluvial pe Dunăre, prin intermediul portului Moldova Nouă, cât și de transportul aerian prin aeroportul de la Caransebeș.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. C.-S. funcționau 255 de grădinițe de copii, cu 13 004 copii înscriși și 579 personal didactic, 293 de școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 39 677 elevi și 2 795 cadre didactice, 24 de licee, cu 10 649 elevi și 998 profesori, 13 școli profesionale, cu 4 028 elevi și 119 profesori etc. Învățământul superior este reprezentat prin Universitatea „Eftimie Murgu" din Reșița, cu două facultăți și mai multe secții, cu 977 studenți și 46 profesori. În 1994, rețeaua așezămintelor culturale cuprindea două teatre dramatice (Reșița și Oravița — secția din Oravița funcționând în clădirea celui mai vechi teatru din țară, 1817), o orchestră simfonică și una populară, 15 case de cultură, 221 de cămine culturale, 254 de biblioteci, cu 2 067 000 de volume, 13 cinematografe, 13 muzee și puncte muzeale sătești, numeroase case memoriale etc. Dintre nenumăratele manifestări etno-folclorice se remarcă „Sărbătoarea liliacului" (în luna mai la Carașova și Eftimie Murgu), „Sărbătoarea narciselor" (în luna mai, la Zervești), „Măsuratul oilor" (Marga și Clocotici) etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul a 11 cluburi și 92 de asociații care cuprind 5 314 sportivi legitimați, 160 antrenori și 329 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. C.-S. cuprindea opt spitale cu 2 917 paturi, 147 dispensare, 11 policlinici (din care două sunt balneare, la Băile Herculane), 63 de farmacii și puncte farmaceutice, din care 34 sunt particulare ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 551 de medici (revenind 1 medic la 664 de locuitori), 90 de stomatologi (1 medic stomatolog la 4 070 locuitori) și 2 146 personal sanitar cu pregătire medie.

Turismul reprezintă o componentă importantă a activității economico-sociale a jud. C.-S., dezvoltat pe baza unui bogat și variat potențial natural și antropic (relief atrăgător, numeroase monumente istorice și situri arheologice, bogate tradiții etnografice, folclorice, culturale etc.), cât și a unei solide baze tehnico-materiale (19 hoteluri, un han, 13 cabane, un motel, opt vile ș.a.), cu o capacitate totală de cazare de 8 657 locuri. Principalele elemente și obiective turistice, de irezistibilă atracție, care

determină un intens flux turistic de sejur sau în tranzit sunt: peisajul natural variat, deosebit de atrăgător, cu numeroase rezervații naturale și monumente ale naturii (rezervația complexă Domogled, 1 195 ha, cu vegetație de stâncărie calcaroasă, cu tufe compacte de liliac sălbatic, cu încântătoare arborete de pin negru sau păduri submediteraneene de cvercinee; Cheile Carașului, cu un interesant și fermecător peisaj carstic, în lungul cărora se află 31 de peșteri, printre care Buhui, Comarnic, Popovăț, Liliecilor ș.a., precum și cu frecvente tufișuri de liliac sălbatic, de mojdrean, scumpie, cărpiniță etc.; Cheile Nerei — 21 km — cele mai lungi din țară; Cheile Minișului, în cadrul cărora se află izbucul *Bigăr* — fenomen rar întâlnit în țară, de mare atractivitate — și peștera Plopa; defileul Dunării cu impresionantele lui Cazanele Mari și Cazanele Mici; Valea Cernei; Culoarul Timiș-Cerna; Culoarul Bistra etc.), monumentele istorice și siturile arheologice (castrele și așezările civile romane Ad Mediam, azi Mehadia, Ad Pannonios/Teregova, Azizis/Fârliug, ruinele orașului roman Tibiscum, azi Jupa, vestigii de apeducte, băi, tabule votive din epoca romană descoperite la Băile Herculane — cea mai veche stațiune balneoclimaterică din țară, cunoscută și folosită pentru efectele curative ale apelor minerale încă din epoca romană; drumul roman Lederata—Berzobis—Tibiscum, păstrat și azi intact pe o lungime de 5 km; ruinele cetății Carașova, sec. 13-14; ruinele cetății medievale din Mehadia etc.), prezența complexelor turistice Muntele Mic, Crivaia, Poiana Mărului, Semenic, Trei Ape și a stațiunii balneoclimaterice Băile Herculane, bogăția, varietatea și originalitatea elementelor etnografice și folclorice (olărit, dulgherit, cojocărit, șezători, datini și obiceiuri tradiționale, piese de port popular, dansuri și cântece populare etc.). Cele mai multe obiective naturale se află grupate în masivele Semenic, Anina, Țarcu și în defileul Dunării, iar cele social-istorice sunt legate de așezările din Depr. Almăj, Depr. Caransebeș-Mehadia etc. Indicativ auto: *CS*.

Localitățile jud. Caraș-Severin

(în paranteze sunt înscrișii anii primei mențiuni documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiilor*	*Sate care aparțin municipiilor*
1. CARANSEBEȘ (1289)		1. Jupa (1369)
2. REȘIȚA (sec. 15)	1. Câlnic (1597) 2. Cuptoare (1673) 3. Doman (1370) 4. Secu (1673) 5. Țerova (1433)	1. Moniom (1777)
II. Orașe	*Localit. componente ale orașelor*	*Sate care aparțin orașelor*
1. ANINA (1733)	1. Steierdorf (1733)	
2. BĂILE HERCULANE (153 d.Hr.)	1. Pecinișca (1540)	
3. BISTRA (sec. 14)	1. Cireșa (1580)	1. Mal (1433)
4. BOCȘA (1534)		
5. MOLDOVA NOUĂ (1717)	1. Măcești (1723) 2. Moldova Veche (1588) 3. Moldovița (1773)	
6. ORAVIȚA (1690-1700)	1. Ciclova Montană (1437) 2. Marila (1909)	1. Agadici (1366) 2. Brădișoru de Jos (1690-1700) 3. Broșteni (1690-1700) 4. Răchitova (1690-1700)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ARMENIŞ	1. Armeniş (1428) 2. Feneş (1501) 3. Plopu (1954) 4. Sat Bătrân (1956) 5. Sub Margine (1954)
2. BĂNIA	1. Bănia (1484) 2. Gârbovăţ (1603)
3. BĂUŢAR	1. Băuţar (1750) 2. Bucova (1459) 3. Cornişoru (1956) 4. Preveciori (?)
4. BERLIŞTE	1. Berlişte (1611) 2. Iam (1335) 3. Milcoveni (1691) 4. Rusova Nouă (1723) 5. Rusova Veche (1421)
5. BERZASCA	1. Berzasca (1692) 2. Bigăr (întemeiat în 1826) 3. Cozla (1909) 4. Drencova (1451) 5. Liubcova (1689)
6. BERZOVIA	1. Berzovia (1690-1700) 2. Fizeş (1329) 3. Gherteniş (1380)
7. BOLVAŞNIŢA	1. Bolvaşniţa (1376) 2. Vârciorova (1433)
8. BOZOVICI	1. Bozovici (1484) 2. Poneasca (1909) 3. Prilipeţ (1484) 4. Valea Minişului (1956)
9. BREBU	1. Brebu (1577) 2. Apadia (1423) 3. Valeadeni (1548)
10. BREBU NOU	1. Brebu Nou (1828) 2. Gărâna (1827)
11. BUCHIN	1. Buchin (1411) 2. Lindenfeld (1827) 3. Poiana (1489) 4. Prisian (1447) 5. Valea Timişului (1690-1700)
12. BUCOŞNIŢA	1. Bucoşniţa (1468) 2. Goleţ (1468) 3. Petroşniţa (1468) 4. Vălişoara (1468)
13. CARAŞOVA	1. Caraşova (1333) 2. Iabalcea (1564) 3. Nermed (1723)
14. CĂRBUNARI	1. Cărbunari (1785) 2. Ştinăpari (1755)
15. CICLOVA ROMÂNĂ	1. Ciclova Română (1828) 2. Ilidia (1223) 3. Socolari (1363)
16. CIUCHICI	1. Ciuchici (1464) 2. Macovişte (1531) 3. Nicolinţ (1389) 4. Petrilova (1717)
17. CIUDANOVIŢA	1. Ciudanoviţa (1538) 2. Jitin (1464)
18. CONSTANTIN DAICOVICIU	1. Căvăran (1376) 2. Maciova (1394) 3. Mâtnicu Mare (1352) 4. Peştere (1577) 5. Prisaca (1561) 6. Zăgujeni (1532)
19. COPĂCELE	1. Copăcele (1503) 2. Ohaba-Mâtnic (1370) 3. Ruginosu (1411) 4. Zorile (1910)
20. CORNEA	1. Cornea (1539) 2. Cruşovăţ (1447) 3. Cuptoare (1501) 4. Macovişte (1954)
21. CORNEREVA	1. Cornereva (1518) 2. Arsuri (1956) 3. Bogâltin (1452) 4. Bojia (1956) 5. Borugi (1954) 6. Camena (1913) 7. Cireşel (?) 8. Costiş (1956) 9. Cozia (1954) 10. Cracu Mare (1954) 11. Cracu Teiului (1954) 12. Dobraia (1954) 13. Dolina (?) 14. Gruni (1956) 15. Hora Mare (1954) 16. Hora Mică (1954) 17. Ineleţ (1956) 18. Izvor (1956) 19. Lunca Florii (1956) 20. Lunca Zaicii (?) 21. Mesteacăn (1956) 22. Negiudin (?) 23. Obiţa (?) 24. Pogara (?) 25. Pogara de Sus (?) 26. Poiana Lungă (1956)

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

27. Prisacina (1956)
28. Prislop (1956)
29. Ruștin (1956)
30. Scărișoara (1954)
31. Strugasca (1956)
32. Studena (1954)
33. Sub Crâng (1954)
34. Sub Plai (1956)
35. Topla (1954)
36. Țațu (1956)
37. Zănogi (1956)
38. Zbegu (1956)
39. Zmogotin (1956)
40. Zoina (1954)

22. CORONINI
1. Coronini (1850)*
2. Sfânta Elena (1823)

23. DALBOȘEȚ
1. Dalboșeț (1603)
2. Bârz (1956)
3. Boina (?)
4. Boinița (?)
5. Prislop (1956)
6. Reșița Mică (1956)
7. Șopotu Vechi (1607)

24. DOCLIN
1. Doclin (1597)
2. Biniș (1371-1372)
3. Tirol (întemeiat în 1811)

25. DOGNECEA
1. Dognecea (1722)
2. Calina (1368-1371)

26. DOMAȘNEA
1. Domașnea (1436)
2. Cănicea (1535)

27. EFTIMIE MURGU
1. Eftimie Murgu (1410, din 1970 actuala denumire)

28. EZERIȘ
1. Ezeriș (1319)
2. Soceni (1452)

29. FÂRLIUG
1. Fârliug (1690-1700)
2. Dezești (1583)
3. Duleu (1690-1700)
4. Remetea-Pogănici (1343)
5. Scăiuș (1637)
6. Valea Mare (1584)

30. FOROTIC
1. Forotic (1597)
2. Brezon (întemeiat în 1872)
3. Comorâște (1597)
4. Surducu Mare (1406)

31. GÂRNIC
1. Gârnic (1913)
2. Padina Matei (1804)

32. GLIMBOCA
1. Glimboca (1370)

33. GORUIA
1. Goruia (1437)
2. Gârliște (1535)
3. Giurgiova (1285)

34. GRĂDINARI
1. Grădinari (1723-1725)
2. Greoni (1597)

35. IABLANIȚA
1. Iablanița (1402)
2. Globu Craiovei (1547)
3. Petnic (1603)

36. LĂPUȘNICEL
1. Lăpușnicel (1603)
2. Pârvova (sec. 15)
3. Șumița (1828)

37. LĂPUȘNICU MARE
1. Lăpușnicu Mare (1540)
2. Moceriș (1439)

38. LUNCAVIȚA
1. Luncavița (1440)
2. Verendin (1439)

39. LUPAC
1. Lupac (1598)
2. Clocotici (1690-1700)
3. Rafnic (1690-1700)
4. Vodnic (1723)

40. MARGA
1. Marga (1470)
2. Vama Marga (1909)

41. MĂURENI
1. Măureni (1828)
2. Șoșdea (1343)

42. MEHADIA
1. Mehadia (1323)
2. Globurău (1584)
3. Plugova (1439)
4. Valea Bolvașnița (1436)

43. MEHADICA
1. Mehadica (1440-1444)

44. NAIDĂȘ
1. Naidăș (1378)
2. Lescovița (1371-1372)

45. OBREJA
1. Obreja (1547)
2. Ciuta (1411)
3. Iaz (1480)
4. Var (1411)

46. OCNA DE FIER
1. Ocna de Fier (întemeiat în 1760)

47. PĂLTINIȘ
1. Păltiniș (1585)
2. Cornuțel (1954)
3. Delinești (1433)
4. Ohabița (1433)
5. Rugi (1585)

48. POJEJENA
1. Pojejena (1690-1700)
2. Belobrești (1717)
3. Divici (1723)
4. Radimna (1690-1700)
5. Șușca (1717)

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Pescari.

BCU IASI / CENTRUL UNIVERSITAR

49. PRIGOR
1. Prigor (1550)
2. Borlovenii Noi (întemeiat în 1829)
3. Borlovenii Vechi (1690-1700)
4. Pătaș (1603)
5. Putna (1577)

50. RAMNA
1. Ramna (1364)
2. Bărbosu (1699)
3. Valeapai (1597)

51. RĂCĂȘDIA
1. Răcășdia (1690-1700)
2. Vrăniuț (1690-1700)

52. RUSCA MONTANĂ
1. Rusca Montană (întemeiat în 1803)
2. Ruschița (întemeiat în 1803)

53. SACU
1. Sacu (1548)
2. Sălbăgelu Nou (întemeiat în 1896)
3. Tincova (1411)

54. SASCA MONTANĂ
1. Sasca Montană (1761)
2. Bogodinț (1690-1700)
3. Potoc (1367)
4. Sasca Română (1690-1700)
5. Slatina-Nera (1829)

55. SICHEVIȚA
1. Sichevița (1690-1700)
2. Brestelnic (1956)
3. Camenița (1956)
4. Cârșie (1954)
5. Cracu Almăj (1956)
6. Crușovița (1954)
7. Curmătura (1956)
8. Frăsiniș (1956)
9. Gornea (1829)
10. Liborajdea (1909)
11. Lucacevăț (1956)
12. Martinovăț (1956)
13. Ogașu Podului (1956)
14. Streneac (1956)
15. Valea Orevița (1956)
16. Valea Ravensca (1956)
17. Valea Sicheviței (1956)
18. Zănou (1956)
19. Zăsloane (1956)

56. SLATINA-TIMIȘ
1. Slatina-Timiș (1433)
2. Ilova (1519)
3. Sadova Nouă (1467)
4. Sadova Veche (1467)

57. SOCOL
1. Socol (1472)
2. Baziaș (1581)
3. Câmpia (1829)
4. Pârneaura (1829)
5. Zlatița (1799)

58. ȘOPOTU NOU
1. Șopotu Nou (întemeiat în 1828)
2. Cârșa Roșie (1954)
3. Drișție (1913)
4. Poienile Boinei (1954)
5. Ravensca (1826)
6. Răchita (1954)
7. Stăncilova (1829)
8. Urcu (1954)
9. Valea Răchitei (1954)
10. Valea Roșie (1956)

59. TÂRNOVA
1. Târnova (1495)
2. Bratova (1956)

60. TEREGOVA
1. Teregova (1447)
2. Rusca (1430)

61. TICVANIU MARE
1. Ticvaniu Mare (1437)
2. Cârnecea (1597)
3. Secășeni (1357)
4. Ticvaniu Mic (1799)

62. TOPLEȚ
1. Topleț (1436)
2. Bârza (1808)

63. TURNU RUIENI
1. Turnu Ruieni (1467)
2. Borlova (1519)
3. Cicleni (1572)
4. Dalci (1534)
5. Zervești (1591)
6. Zlagna (1503)

64. VĂLIUG
1. Văliug (1808)

65. VĂRĂDIA
1. Vărădia (1390)
2. Mercina (1421)

66. VERMEȘ
1. Vermeș (1369)
2. Ersig (1369)
3. Izgar (1389)

67. VRANI
1. Vrani (1402)
2. Ciortea (1355)
3. Icrtof (1723)

68. ZĂVOI
1. Zăvoi (1430)
2. Măgura (1430)
3. Măru (1387)
4. Poiana Mărului (1632)
5. Valea Bistrei (1501)
6. Voislova (1397)
7. 23 August (?)

69. ZORLENȚU MARE
1. Zorlențu Mare (1499)
2. Zorlencior (1603)

BCUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CARAULA, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Câmpiei Desnățuiului cu Piem. Bălăciței, pe râul Baboia; 2 597 loc. (1 iul. 1995): 1 216 de sex masc. și 1 381 fem. Viticultură. Biserica „Sfântul Nicolae" (ante 1845, refăcută în 1886-1892). Cod poștal: 1158.

CARCALIU, com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată pe dr. brațului Măcin (Dunărea Veche); 3 978 loc. (1 iul. 1995): 1 939 de sex masc. și 2 039 fem. Pe terit. com. C. au fost descoperite vestigii neolitice (milen. 4 î.Hr.). Cod poștal: 8892.

CAREI 1. Câmpie în extremitatea de NV a României, parte componentă a Câmpiei Someșului (Câmpia de Vest), alcătuită din depozite argiloase și argilo-nisipoase. Formată în mare parte din relief nisipos, cu numeroase dune de nisip, mobile sau fixate cu vegetație. Alt.: 160 m. Viticultură. Culturi de cereale.

2. Municipiu situat în extremitatea de NV a României (jud. Satu Mare), în Câmpia Carei, la 160 m alt., la 36 km SV de Satu Mare și 8 km de granița cu Ungaria; 25 721 loc. (1 iul. 1995): 12 483 de sex masc. și 13 238 fem. Supr.: 11,8 km²; densitatea: 2 180 loc./km². Nod rutier și feroviar. Expl. de argilă și nisip cuarțos. Constr. de mașini și utilaje tehnologice pentru ind. metalurgică, chimică, de prelucr. a țițeiului, celulozei și hârtiei, construcțiilor (mașini de ridicat și transportat, piese de schimb etc.). Întreprindere de piese turnate din fontă. Fabrici textile (fire din bumbac, in și cânepă), tricotaje și conf., mobilă, încălț., cărămidă, covoare și alim. (ulei vegetal, preparate din carne și lapte, produse zaharoase și de panificație; fermentarea tutunului; morărit). Muzeu de arheologie, istorie și științele naturii. Parc dendrologic (15 ha) în care se află și arborele pagodelor (*Ginkgo biloba*). Municipiul C. funcționează, totodată, ca stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu izv. de ape minerale clorurate, bicarbonatate, sodice, hipotone, termale (52°C), cu efect curativ în tratarea afecțiunilor reumatismale, posttraumatice (stări după entorse, luxații și fracturi), ginecologice și ale sistemului nervos periferic. Istoric. Localit. este menționată documentar, prima oară, în 1320 cu numele *Villa Karull*, iar ca oraș (*oppidum*) și centru meșteșugăresc, în 1459. În 1592 a fost construită o cetate (refăcută în 1699), pe locul alteia din 1482, iar în 1792-1794 pe același loc a fost înălțat castelul

Carei (2)

Castelul Károly

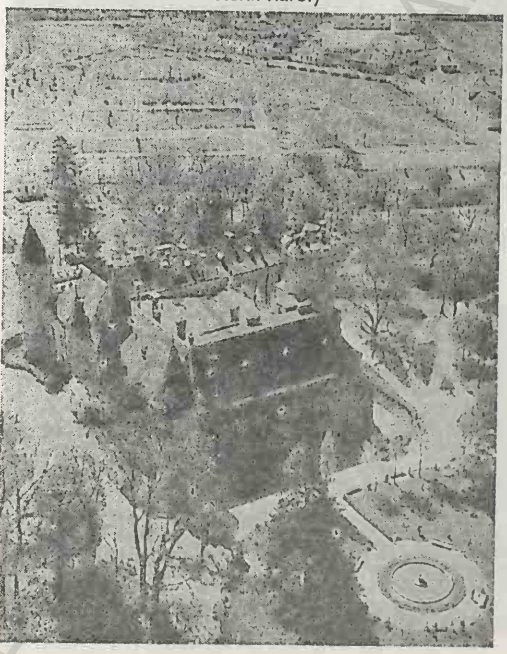

Monumentul ostașului român

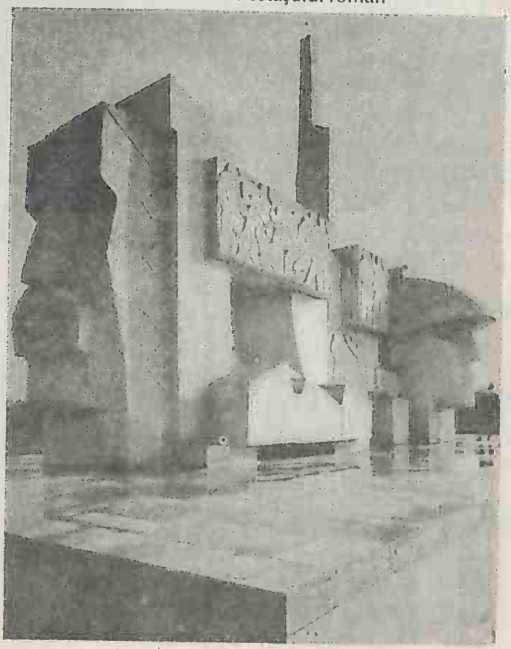

Károly, care a suferit unele modificări și amplificări (șanț cu apă, turnuri, bastion) în 1894. În prima jumătate a sec. 18, au avut loc colonizări cu șvabi. Eliberarea orașului C. de sub ocupația ungară (25 oct. 1944) de armata română, a marcat izgonirea completă a cotropitorilor de pe întreg terit. României. C. a fost declarat oraș-erou, de către Parlamentul României, la 13 oct. 1994 (cu ocazia a 50 de ani de la eliberarea sa, de către armata română) și municipiu la 18 ian. 1995. Municipiul C. are în subordine ad-tivă localit. componentă Ianculești. **Monumente:** mânăstirea piariștilor — complex monahal romano-catolic cu biserică din 1769-1779 (refăcută în 1857-1860 și în 1891), cu clădiri anexe din 1724-1727 (refăcute în 1834); biserica ortodoxă ruteană cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1738); biserica reformată, cu elemente de arhitectură baroce, construită în două etape: 1746-1752 și 1792-1800; biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (fostă greco-catolică) a fost construită în 1760-1766; biserica luterană (1847); Protopopiatul ortodox (1887-1890); fostul sediu al Comitatului Satu Mare (1848), azi liceu; Sediul Poliției (1880-1885); clădirea fostei Primării (1805), azi cazarma grănicerilor; clădirea Judecătoriei (1880-1890); castelul Károly (1792-1794), situat în mijlocul unui parc, este o construcție în stil baroc, reamenajată în 1894, când exteriorul a primit o expresie neogotică. Are o mare sală de recepție, ornamentată cu picturi și sculpturi, azi muzeu; hanul „Cerbul de Aur" (1846-1848), azi cazarmă; tipografia (1880-1890); casa „Kafka Margit" (1905); Monumentul ostașului român — operă în piatră executată, în 1964, de un colectiv condus de sculptorul Vida Gheza. Cod poștal: 3825.

CARMEN SYLVA → Eforie.

CAROLINA → Ada-Kaleh.

C. A. ROSETTI 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Buzău-Călmățui; 4 327 loc. (1 iul. 1995): 2 161 de sex masc. și 2 166 fem. Haltă de c.f. Com. a luat ființă în 1883. Cod poștal: 5184.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 5 sate, situată în NE Deltei Dunării, pe grindul Letea; 1 261 loc. (1 iul. 1995): 619 de sex masc. și 642 fem. Cherhana (în satul Periprava). Moară de vânt. Cod poștal: 8830.

CARPAȚI, sistem montan european, reprezentând continuarea estică a M-ților Alpi, parte componentă a marii unități orogenetice alpino-carpato-himalayană. La Bratislava, în E Bazinului Vienei, Dunărea îi desparte de ultimele prelungiri ale Alpilor (M-ții Leitha), iar la cealaltă extremitate, după ce au descris un arc uriaș, lung de peste 1 300 km, culoarul Timok-Nišava îi separă de Balcani. Formarea sistemului a început prin mișcările tectonice din faza orogenetică austrică (Cretacicul inferior), care au surprins C. în situația de geosinclinal, cu unele creste deasupra mării, mișcări care au determinat cutarea zonei interne a C. și au antrenat în unele sectoare porțiuni din cristalin, acoperite de cuverturi sedimentare mezozoice, suprapunându-le reg. înconjurătoare (autohtone) sub forma pânzelor de șariaj (ex. în M-ții Tatra, M-ții Parâng și Masivul Retezat-Godeanu). Cristalinul și sedimentarul mezozoic al pânzei și al autohtonului au fost apoi puternic cutate și frământate. La sf. Senonianului (faza laramică) are loc o ridicare generală a zonei centrale a C. și retragerea apelor marine din această zonă, conturându-se finisarea structurală a zonei cristalino-mezozoice a C. La sf. perioadei Paleogene, în mișcarea de ridicare și de cutare este antrenată și zona exterioară (a flișului paleogen) care se alătură zonei muntoase mai vechi. În perioada Neogenă s-au produs puternice erupții vulcanice, care au dus la formarea celui mai lung lanț vulcanic din Europa, situat pe rama interioară a arcului carpatic. La exteriorul sistemului montan, în timpul Neogenului și începutul Cuaternarului (cutările valahice) s-a format cea mai mare unitate de orogen a C., *Subcarpații*, producându-se și o înălțare în bloc a întregului masiv. Caracteristică pentru C. este prezența platformelor de eroziune, rezultate în urma acțiunii agenților modelatori externi cât și a ridicărilor succesive. Deși nu există ghețari actuali, urmele glaciației cuaternare sunt evidente în relieful culmilor mai înalte (Tatra, Černogora, Rodna, Căliman, Bucegi, Făgăraș, Parâng, Retezat) prin circuri, custuri, văi glaciare etc. În afara glaciației de tip alpin, C. Nord-Vestici au suferit și influența ghețarului scandinav, care a pătruns pe văi, lărgindu-le și lăsând acumulări de morene. C. sunt străbătuți transversal de numeroase văi și depresiuni. Din punct de vedere geografic, C. se împart în trei grupe pr.: *C. Nord-Vestici, C. Centrali* și *C. Sud-Estici.*

1. CARPAȚII NORD-VESTICI se întind între Dunăre (zona Bratislava), la V și râul Biala (afl. al

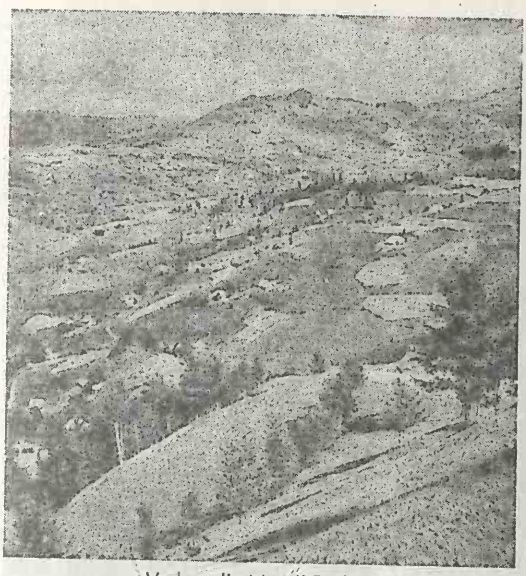

Vedere din Munţii Rodnei

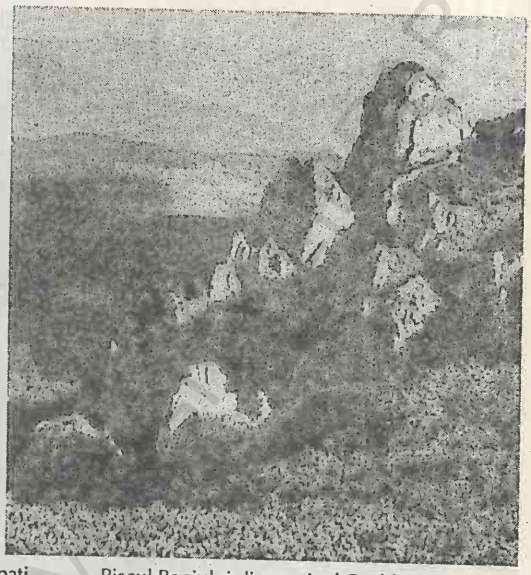

Piscul Baciului din masivul Ceahlău

Carpaţi

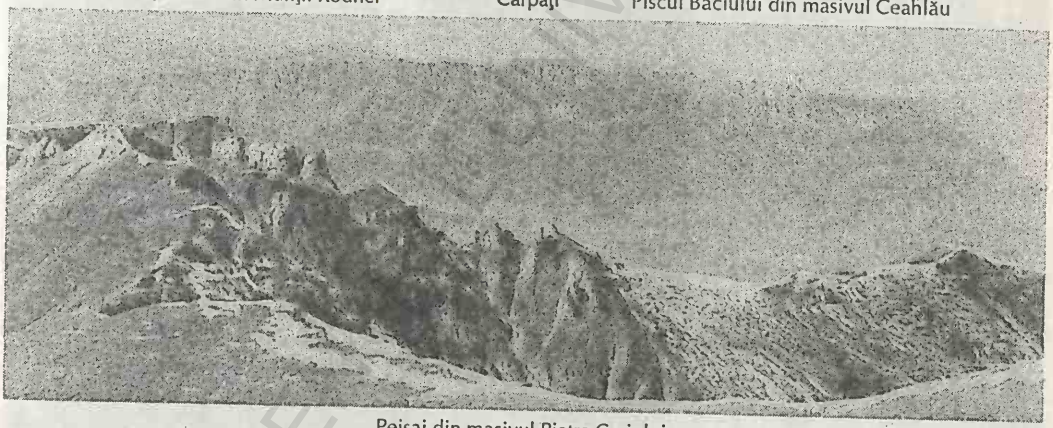

Peisaj din masivul Piatra Craiului

Carpaţi

Creasta principală a Munţilor Făgăraş
şi lacul Podul Giurgiului

Masivul Bucegi

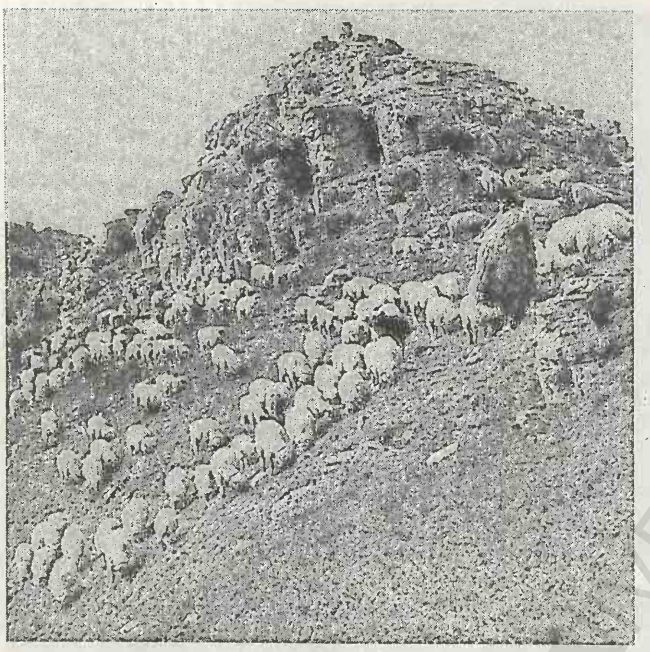

Păstorit în Munţii Parâng

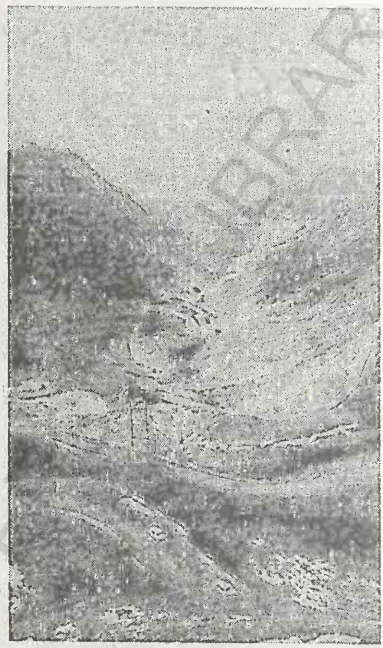

Valea glaciară Bâlea

Carpaţi

Valea Galdei în zona cheilor Întregalde (Munţii Apuseni)

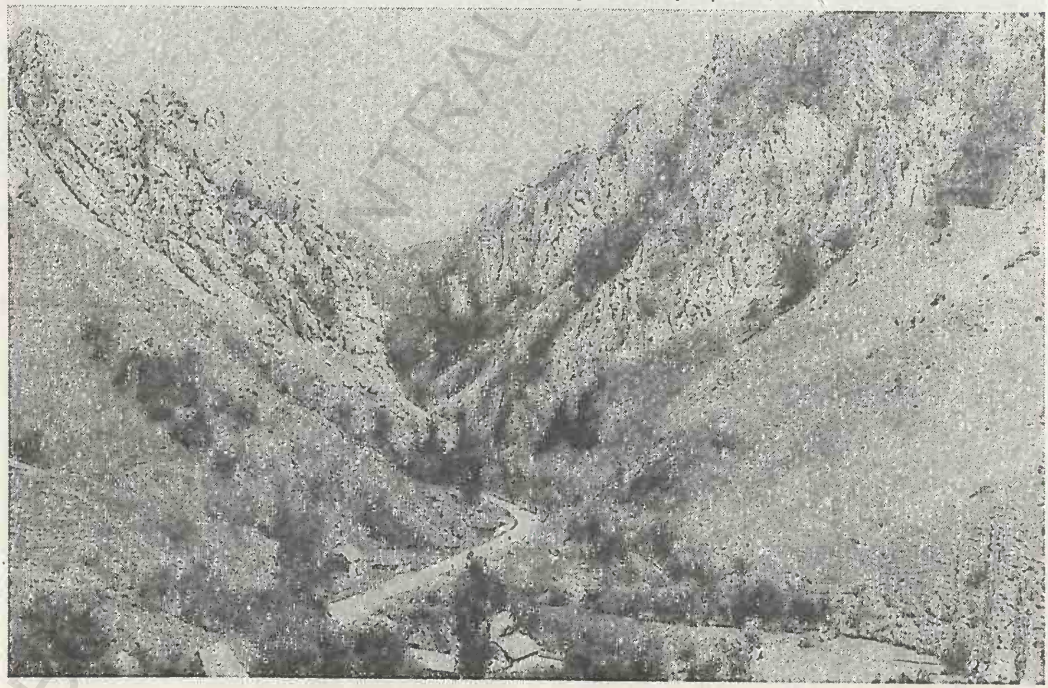

râului Dunajec în S Poloniei), la E. Structura și morfologia acestora sunt complicate, existând atât masive cristaline, cât și eruptive, puternic afectate de eroziune. Se întâlnesc numeroase culmi paralele (fliș), separate prin depresiuni alungite, de natură tectonică sau sculpturală. Alt. medii: 1 000-1 400 m, depășind foarte rar 2 000 m. Totuși, în această grupă se află *Tatra Mare*, cel mai înalt masiv cristalin din întregul lanț carpatic, cu alt. max. de 2 663 m în vf. Gerlachovka, cu forme glaciare bine dezvoltate și păstrate. La S de Tatra Mare, între râurile Váh și Hron, se găsește masivul cristalin Tatra Mică, ce culminează în vf. Dumbier (2 043 m), coborând la periferie sub 1 000 m. Un culoar tectonic miocen, orientat E-V și drenat de râul Hron, desparte M-ții Tatra Mică, din N, de M-ții Metaliferi ai Slovaciei, în S — munți joși (alt. max.: 1 477 m), generați de vulcanismul neogen. Îndepărtând masa de lavă, eroziunea i-a transformat într-o serie de neck-uri și bazine. În extremitatea de V-NV a C. Nord-Vestici, se desfășoară C. flișului. Ei încep la E de Dunăre și la N de Bratislava, prin C. Mici (alt. max: 768 m), în a căror axă apare fundamentul cristalin, și se continuă spre N-NE cu C. Albi, mai înalți (970 m) și mai largi, cuprinzând numeroși martori de calcare jurasice și cu Beskizii Slovaciei — munți mijlocii (1 725 m alt. max. în vf. Babia Gora), având mare lărgime și o structură asemănătoare Obcinelor Bucovinei.

2. CARPAȚII CENTRALI separă C. Nord-Vestici de cei Sud-Estici. Ei se desfășoară între râul Biała, la V și culoarul Rika-Sviča, în E. În relieful lor, cu alt. ce depășesc rar 700-800 m, sunt caracteristice culmile paralele de fliș în alternanță cu câmpulunguri, fragmentate de văi transversale, slab adâncite. Au aspect colinar, de muncei, cu interfluvii largi, pante domoale și trecători joase, de obârșii. Către Depr. Panonică din S-SV, trecerea se face prin două șiruri de măguri (700-1 000 m) reprezentând neck-urile și masivele vulcanice ale M-ților Vihorlat, care încadrează o depresiune subcarpatică.

3. CARPAȚII SUD-ESTICI se desfășoară între culoarele Rika-Sviča, la N și Timok-Nišava, la S, având cea mai mare extindere (c. 2/3) pe teritoriul României. În funcție de structura lor geologică și de caracteristicile morfologice (orientarea crestelor și a culmilor, forme dominante de relief etc.), Carpații Sud-Estici au fost împărțiți de geografi și geologi în trei sectoare mari: *Carpații Orientali*, *Carpații Meridionali* și *Carpații Occidentali*.

Carpații Orientali, care se desfășoară la SE de culoarul Rika-Sviča, se individualizează, mai întâi, printr-o grupare de munți joși (alt. max.: 2 061 m în vf. Hovârla), situați pe teritoriul Ucrainei, cunoscuți sub numele de *Carpații Păduroși*, care se continuă apoi pe teritoriul României. Din punct de vedere fizico-geografic Carpații Orientali de pe teritoriul României se întind de la granița de NV a României (cu Ucraina) și până la Valea Prahovei, iar din punct de vedere al structurii geologice se extind până la Valea Dâmboviței. Carpații Orientali au o orientare generală NV-SE, sunt alcătuiți din trei zone geologice distincte, dispuse paralel (vulcanică în partea lor de V, cristalino-mezozoică în centru și fliș în E), au o structură geomorfologică dispusă în 3-4 șiruri de munți, care închid între ele depresiuni largi, bine populate (Maramureș, Câmpulung Moldovenesc, Țara Dornelor, Giurgeu, Ciuc, Bilbor, Borsec, Brașov ș.a.), au altitudini moderate (în medie 1 500 m), prezintă numeroase pasuri (Prislop, 1 416; Mestecăriș, 1 096; Ghimeș, 1 006 m; Bratocea, 1 263 m; Bicaz, 1 180 m ș.a.), care permit o circulație (rutieră și feroviară) lesnicioasă între Moldova și Transilvania, defilee (Tușnad, Racoș ș.a.), chei (cheile Bistriței, Bicazului etc.) și sunt intens fragmentați de râuri. Pe latura vestică a Carpaților Orientali se individualizează cel mai lung lanț de munți vulcanici din Europa, puternic erodat și cu înălțimi mici (Oaș, Gutâi, Țibleș, Căliman, Gurghiu, Harghita, Bodoc, Baraolt, Perșani ș.a.). O caracteristică a Carpaților Orientali este aceea că, în partea lor sudică, între văile Oituz și Prahova, prezintă o puternică arcuire, prin abaterea direcțiilor lor generale de desfășurare de la NV la SE către SV și V. Geografii atribuie acestor unități montane denumirea de *Carpații de Curbură*, în cadrul căreia se detașează mai multe grupe muntoase, bine individualizate (M-ții Vrancei, M-ții Buzăului, M-ții Ciucaș, M-ții Grohotiș, M-ții Baiului). Carpații Orientali sunt bine împăduriți (în special cu molid, fag și brad), reprezentând principalul domeniu forestier al țării (40% din totalul pădurilor României se găsesc în acești munți), conțin importante zăcăminte de subsol (lignit, minereu de cupru, mangan, plumb, zinc, sulf ș.a.), dispun de numeroase izvoare cu ape minerale, cu valoare terapeutică deosebită, și constituie una dintre cele mai interesante și mai atractive zone turistice ale țării.

Principalele masive muntoase din Carpații Orientali
(în ordinea succesiunii lor de la N-NV către S-SE)

Munții	*Altitudinea maximă (în m)*	*Vârful care atinge altitudinea maximă*
Oaș	869	Obârșiei
Gutâi	1 443	Gutâi
Țibleș	1 839	Țibleș
Maramureș	1 957	Farcău
Rodna	2 303	Pietrosu (cel mai înalt din Carpații Orientali)
Suhard	1 932	Omu
Rarău	1 651	Rarău
Bârgău	1 625	Miroslava
Căliman	2 100	Pietrosu
Bistrița	1 859	Budacu
Stânișoara	1 530	Bivolu
Ceahlău	1 907	Ocolașu Mare
Giurgeu	1 634	Tătaru
Gurghiu	1 777	Saca
Goșmanu	1 474	Geamăna
Tarcău	1 664	Grindușu (sau Tărhăuș)
Ciuc	1 565	Șoiu
Harghita	1 800	Harghita
Nemira	1 649	Nemira Mare
Bodoc	1 241	Cărpiniș
Perșani	1 292	Măgura Codlei
Vrancea	1 785	Goru
Penteleu	1 772	Penteleu
Siriu	1 663	Mălâia
Ciucaș	1 964	Ciucaș
Grohotiș	1 767	Grohotiș
Baiu	1 926	Neamțu

Carpații Meridionali (supranumiți și *Alpii Transilvaniei)* au o extindere de la E la V, în partea centrală a României, pe c. 300 km lungime și 22-75 km lățime, între valea Prahovei la E și culoarele tectonice Timiș-Cerna și Bistra-Strei la V. Din punct de vedere al structurii geologice, Carpații Meridionali sunt încadrați de geologi între râul Dâmbovița, la E și fluviul Dunărea, la V, fiind alcătuiți, predominant, din șisturi cristaline, fapt ce le conferă o masivitate accentuată. Carpații Meridionali sunt cei mai înalți din țară (au zece vârfuri de peste 2 500 m altitudine; alt. max.: 2 544 m, vf. Moldoveanu din M-ții Făgăraș), au un număr redus de trecători (Predeal, 1 040 m; Bran, 1 240 m; Turnu Roșu, 400 m; Cozia, 309 m; Lainici, 450 m; Vâlcan, 1 621 m) și depresiuni intramontane (Brezoi-Titești, Petroșani, Hațeg, Hunedoara), păstrează cele mai multe și mai evidente urme ale glaciațiunii cuaternare (văi și lacuri glaciare, morene, creste zimțate, numite de către geografi custuri etc.), sunt bine împăduriți, constituie cel mai important nod oro-hidrografic al țării și reprezintă o fermecătoare și atrăgătoare zonă turistică a României. Carpații Meridionali conțin zăcăminte de minereu de fier, apoi grafit, mică, roci de construcție etc. Văile râurilor Dâmbovița, Olt și Jiu separă Carpații Meridionali în patru mari grupe: Bucegi-Leaota, Făgăraș (în această grupă se află șase vârfuri care ating sau depășesc altitudinea de 2 500 m: Moldoveanu 2 544 m — altitudinea maximă a României —, Negoiu 2 535 m — „vicecampionul" înălțimilor românești, Vistea Mare 2 527 m, Lespezi 2 522 m, Vânătarea lui Buteanu 2 506 m, Dara 2 500 m), Parâng și Retezat-Godeanu.

Vale cu praguri şi lacuri glaciare (Lia, Ana, Viorica) din Munţii Retezat

Carpaţi

Şaua Bucurii din Munţii Retezat

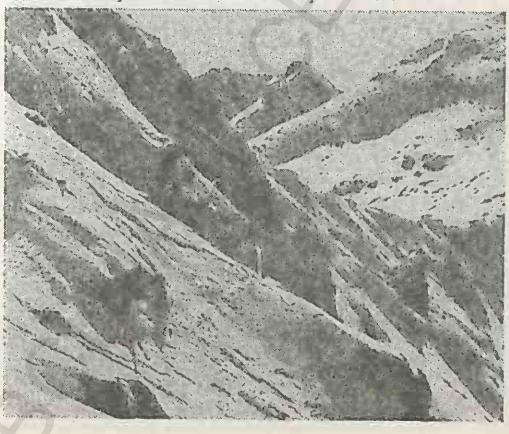

Vârfurile Adam şi Eva din Munţii Apuseni

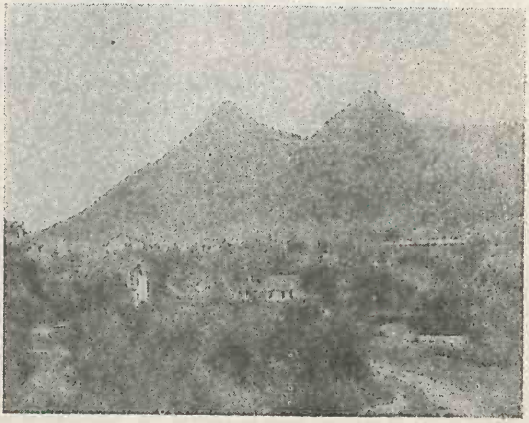

Principalele masive muntoase din Carpaţii Meridionali
(în ordinea succesiunii lor de la E la V)

Munții	*Altitudinea maximă (în m)*	*Vârful care atinge altitudinea maximă*
Bucegi	2 505	Omu
Leaota	2 133	Leaota
Piatra Craiului	2 238	La Om
Iezer	2 462	Iezeru Mare
Făgăraș	2 544 (altitudinea maximă din România)	Moldoveanu
Cozia	1 668	Cozia
Lotru	2 242	Șteflești
Căpățânii	2 124	Ursu
Cindrel	2 244	Cindrel
Șureanu	2 130	Vârful lui Pătru
Parâng	2 519	Parângu Mare
Vâlcan	1 946	Oslea
Retezat	2 509	Peleaga
Godeanu	2 229	Godeanu
Țarcu	2 190	Țarcu
Mehedinți	1 466	Vârful lui Stan
Cerna	1 928	Vârful Dobrii

Principalele masive muntoase din Carpaţii Occidentali
(în succesiunea lor de la N la S)

Munții	*Altitudinea maximă (în m)*	*Vârful care atinge altitudinea maximă*
M-ţii Apuseni		
Meseș	996	Măgura Priei
Plopiș	918	Măgura Mare
Pădurea Craiului	1 004	Măgura Beiușele
Vlădeasa	1 834	Vlădeasa
Gilău	1 405	Măgura Călățele
Muntele Mare	1 826	Muntele Mare
Bihor	1 849 (altitudinea maximă a Carpaților Occidentali)	Curcubăta Mare
Trascău	1 437	Poienița
Metaliferi	1 170	Fericeli
Codru-Moma	1 112	Pleșu
Zarand	836	Drocea
M-ţii Banatului		
Poiana Ruscăi	1 374	Padeș
Dognecea	617	Culmea Mare
Anina	1 160	Leordiș
Semenic	1 447	Piatra Goznei
Locva	735	Corhanu Mare
Almăj	1 224	Svinecea Mare

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Carpaţii Occidentali, situaţi în partea de V a României, între fluviul Dunărea, la S, şi valea râului Barcău, la N şi la V de aliniamentul râurilor Cerna —Timiş—Râu Mare—Strei—cursul mijlociu al Mureşului, sunt alcătuiţi dintr-un mozaic de roci (sedimentare, vulcanice, cristaline etc.), au înălţimi mici (altitudinea maximă este de 1 849 m, vârful Curcubăta Mare din M-ţii Bihor), au culmi domoale, uneori populate cu aşezări omeneşti până aproape de vârf (satul Bădăi, din jud. Alba, se extinde până la 1 600 m alt.), prezintă numeroase fenomene carstice (Cheile Crişului Repede, Cheile Nerei, Cheile Turzii ş.a., peşterile Scărişoara, Meziad, Vântului, Comarnic, Focul Viu etc., doline, polii, uvale, avenuri, izbucuri etc.) şi conţin importante zăcăminte de subsol (minereuri complexe, minereu de fier, uraniu, aur, argint, bauxită, cărbune etc.) şi roci de construcţie (marmură, diatomit, gresii, calcar etc.). Nodurile hidrografice au aspect de munţi-bloc, fără urme glaciare, separaţi prin depresiuni tectonice de tip golf (Beiuş, Zarand ş.a.). Valea inferioară a Mureşului, care traversează Carpaţii Occidentali prin partea lor mediană, îi separă în două grupe mari: *M-ţii Banatului* (la S de râul Mureş) şi *M-ţii Apuseni* (la N de Mureş). Carpaţii Occidentali constituie o importantă zonă turistică a ţării.

Lanţul M-ţilor Carpaţi de pe teritoriul României (denumit *Corona montium* de către unii istorici ai Antichităţii) constituie o adevărată „coloană vertebrală" a spaţiului românesc (care se prelungeşte, de o parte şi de alta, cu subcarpaţi şi podişuri) şi, totodată, un veritabil „zid natural" de apărare în arealul căruia s-a închegat şi s-a dezvoltat, printre altele, *Sarmizegetusa Regia* din M-ţii Orăştiei — principalul centru economic, politic, militar şi religios al statului dac (în sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) şi una dintre cele mai mari şi mai puternice cetăţi de refugiu.

CARPEN, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în S Piem. Bălăciţei, pe cursul superior al râului Terpezita; 3 057 loc. (1 iul. 1995): 1 494 de sex masc. şi 1 563 fem. Pomicultură (meri, pruni, caişi). Bisericile cu acelaşi hram — „Sfântul Ioan Botezătorul", în satele Carpen (1832) şi Geblesti (ante 1840, refăcută în 1877) şi biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1868), în satul Cleanov. Cod poştal: 1149.

CARSIUM → Hârşova.

CASIMCEA 1. Râu în partea centrală a Dobrogei; 60 km; supr. bazinului: 755 km². Izv. din N Pod. Casimcea, de la 300 m alt., din apropierea satului Războieni (com. Casimcea), străbate un sector torenţial de c. 10 km, pătrunde apoi în depresiunea de contact dintre Pod. Casimcea şi Pod. Istriei şi se varsă în lacul Taşaul, având o pantă medie de 5,1‰.

2. Podişul ~ sau Podişul Dobrogei Centrale → Dobrogea (1).

3. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 7 sate, situată în podişul omonim, pe cursul superior al râului Casimcea; 3 139 loc. (1 iul. 1995): 1 572 de sex masc. şi 1 567 fem. Expl. de şisturi verzi. Pe terit. com. au fost descoperite un mormânt tumular (Cultura Cernavodă I), datând de la sf. Neoliticului, în care s-au găsit topoare din silex, ceramică rudimentară, şi vestigiile unei aşezări rurale din sec. 2 d.Hr. Cod poştal: 8871.

CASTELU, com. în jud. Constanţa, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Carasu, pe stg. Canalului Dunăre—Marea Neagră; 6 920 loc. (1 iul. 1995): 3 521 de sex masc. şi 3 399 fem. Haltă de c.f. Fermă de creştere a porcinelor. Pomicultură (piersici, caişi, meri, pruni). Vestigii paleolitice din Epoca bronzului (cazan scitic din bronz, sec. 5 î.Hr.) şi din epocile romană şi feudală (sec. 9-10). Cod poştal: 8652.

CASTRANOVA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanaţi; 3 585 loc. (1 iul. 1995): 1 796 de sex masc. şi 1 789 fem. Complex avicol. Centru viticol şi pomicol. Muzeu etnografic (în satul Castranova). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Dumitru" (construită în 1713 şi refăcută în 1870) şi „Sfântul Nicolae" (1858-1866), în satul Castranova; biserica „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19), în satul Puţuri. Cod poştal: 1116.

CASTRUM ALMAGE → Şercaia.

CASTRUM BOKCHA → Boşca (1).

CASTRUM CRUCEBERG → Teliu.

CASTRUM SEX → Sighişoara.

CASTRUM SZATMAR → Satu Mare (1).

CASTRUM TIMISIENSIS → Timişoara (2).

CASTRUM TURDA → Turda (3).

CASTRUM ZEURINI → Drobeta-Turnu Severin.

CAŞIN 1. Depresiunea ~ → Tazlău (3).

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 2 sate, situată în S Depr. Tazlău-Caşin, la confl. râului Curita

cu Cașin; 3 575 loc. (1 iul. 1995): 1 779 de sex masc. și 1 796 fem. Centru de dulgherit; moară de apă. În această zonă, în timpul primului război mondial s-au dat lupte grele între armatele române și cele germane. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (c. 1740, refăcută în 1933), în satul Curița; biserica, în stil muntenesc, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1776, reparată în 1797 de către zugravul Ioan Popovici), și biserica din lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1796, zugrăvită în 1852 de Gheorghe Grama), în satul Cașin. Cod poștal: 5457.

CATALINA, com. în jud. Covasna, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Târgu Secuiesc, pe Râul Negru; 3 391 loc. (1 iul. 1995): 1 686 de sex masc. și 1 705 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Satul Catalina este menționat documentar, prima oară, în 1334. În satul Hătuica se află o biserică romano-catolică (sec. 16-19), în satul Imeni se află conacul „Cserey" (sec. 18), iar în satele Mărcușa și Mărtineni există câte o biserică reformată din sec. 17 și, respectiv, sec. 15-18 (cu incintă fortificată și turn-clopotniță din 1778). Cod poștal: 4076.

CAȚA, com. în jud. Brașov, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Homoroadelor, pe râul Homorodu Mare; 2 349 loc. (1 iul. 1995): 1 166 de sex masc. și 1 183 fem. Haltă de c.f. Fermă de creștere a ovinelor. În satul Beia se află o biserică evanghelică (sec. 14), fortificată în anii 1493, 1504-1506 (ziduri de incintă cu trei turnuri de apărare; în prezent parțial demantelată), cu un valoros altar poliptic (cu legenda Sfintei Ursula), executat de Johannes Stoss în 1513, iar în satul Paloș există un punct muzeal sătesc cu colecții de arheologie și documente privind istoria locală și de etnografie (ceramică și port popular, țesături etc.). În satul Cața, menționat documentar, prima oară, în 1299, există o cetate țărănească (sec. 13), cu biserică evanghelică de incintă (sec. 16), o biserică ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" (sec. 19) și numeroase case vechi din sec. 19 (casele „Lienert Mihai" — 1808, „Thomas Günther" — 1833, „Hunes" — 1824, „Mathie Gheorghe" — 1872-1873; în satul Ionești se află o biserică unitariană fortificată (sec. 14), iar în satul Drăușeni există o cetate țărănească cu biserică de incintă (sec. 13), cu fresce originare. În satul Cața se află casele memoriale ale istoricului Ion Ursu (1875-1920) și profesorului Ion Popescu (1832-1892). Cod poștal: 3044.

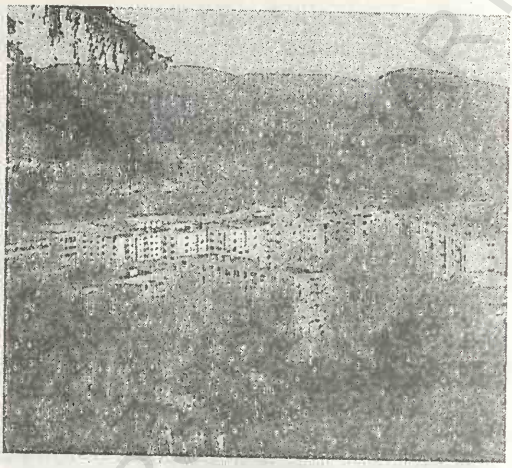

Cavnic. Vedere generală

CAVADINEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în E Pod. Covurlui, pe râul Horincea; 3 302 loc. (1 iul. 1995): 1 569 de sex masc. și 1 733 fem. Viticultură. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1848), în satul Cavadinești. Cod poștal: 6254.

CAVNIC, oraș în jud. Maramureș, situat la poalele M-ților Gutâi, la 650-700 m alt., pe cursul superior al râului Cavnic, la 32 km E de Baia Mare; 5 681 loc. (1 iul. 1995): 2 789 de sex masc. și 2 892 fem. Supr.: 2 km²; densitatea: 2 840 loc./km². Expl. și prelucr. min. complexe cu conținut de plumb, zinc și cupru. Stație de flotație a metalelor neferoase (din 1810). Produse de panificație. Istoric. Localit. apare menționată documentar ca sat în 1336, iar în 1455, cu numele *Capnic*. În 1717, locuitorii din C. și împrejurimi au înfrânt și izgonit una dintre hoardele tătărăști care înainta spre Baia Mare. La începutul sec. 20 devine pr. centru de expl. a min. complexe. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Monumente: Biserica romano-catolică „Sfânta Varvara" (1812); „Stâlpul tătarilor", cu următoarea inscripție: *Anno 1717 usque hic fuerunt tartaris* (în anul 1717 până aici au ajuns tătarii). Paltin secular, înalt de 30 m, cu diametrul trunchiului de 1,32 m. Cod poștal: 4852.

CAZANE, sector al defileului Dunării la trecerea prin Carpați (lung de 9 km), cuprins între localitățile Dubova și Ogradena (azi strămutată în vatra com. Eșelnița, din cauza lacului de acumulare al hidrocentralei Porțile de Fier I). Zona Cazanelor

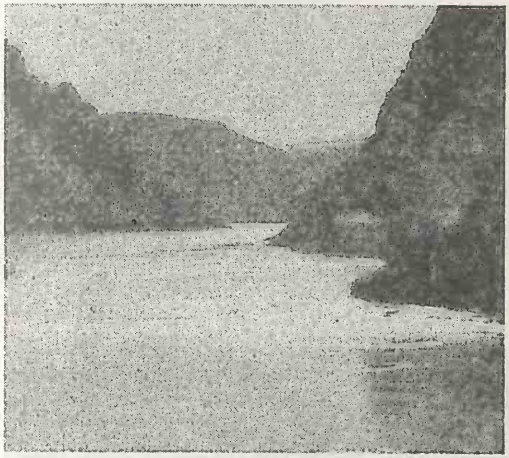

Dunărea la Cazane

este formată din două sectoare: C. Mari (4 km), între masivele Ciucarul Mare (318 m) și Veliki Strbac (768 m), și C. Mici (5 km), între Ciucarul Mic (313 m) și Mali Strbac (626 m). Aici valea Dunării și lacul de acumulare se îngustează până la 180-250 m (în trecut fluviul se îngusta la 152 m), având de străbătut calcare dure, jurasice și cretacice, ceea ce explică valea în chei, cu pereți verticali, stâncoși. Viteza de scurgere a apei în acest sector depășește 5 m/s. Între C. Mari și C. Mici se află bazinetul tectonic Dubova, de formă aproape circulară, care corespunde unor roci mai slabe (neogene). În porțiunile de chei sunt caracteristice marmitele laterale și de fund, cu vârtejuri de ape. În zona Cazanelor Mari se află peșterile Gura Ponicovei și Veterani. Rezervație naturală, complexă (150 ha), care cuprinde stâncile calcaroase ale masivelor Ciucarul Mare și Ciucarul Mic, pe care se dezvoltă o vegetație submediteraneană cu numeroase endemisme și plante rare. Aici se întâlnesc stânjenelul balcanic (*Iris reichenbachii*), laleaua Cazanelor (*Tulipa hungarica*), liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*) etc. Zonă turistică de mare pitoresc.

CĂBEȘTI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în N Depr. Beiuș, la poalele de SV ale M-ților Pădurea Craiului, pe Valea Roșie; 2 233 loc. (1 iul. 1995): 1 156 de sex masc. și 1 077 fem. Satul Căbești este menționat documentar, prima oară, în 1552. Pe terit. com. C. se află Peștera Meziad (→). Mori de apă (în satul Căbești). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1799, cu modificări din sec. 19) și „Adormirea Maicii Domnului", în satele Gurbești și Goila. Cod poștal: 3624.

CĂBICENI → Darabani.

CĂCIULATA, localit. componentă a orașului Călimănești (→), stațiune balneoclimatică de interes general, cu funcționare permanentă.

CĂIANU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Fizeșului, pe râul Suatu; 2 529 loc. (1 iul. 1995): 1 291 de sex masc. și 1 238 fem. În arealul com. C. au fost descoperite urmele unei așezări rurale romane, în care s-au găsit țigle, ceramică și un altar dedicat lui Asklepios. Satul Căianu este menționat documentar, prima oară, în 1326. Biserică reformată (sec. 17), în satul Vaida-Cămăraș și biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1750), în satul Căianu. Cod poștal: 3412.

CĂIANU MIC, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 6 sate, situată în Dealurile Năsăudului, pe râul Ilișua; 5 805 loc. (1 iul. 1995): 2 895 de sex masc. și 2 910 fem. Pomicultură. Satul Căianu Mic este menționat documentar, prima oară, în 1456. Biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1744), în satul Dobricel și castel (sec. 18), în satul Dobric. În arealul său se află lacul Cetățele (Tăul Căianului), ocrotit de lege. Cod poștal: 4581.

CĂIUȚI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 9 sate, situată la poalele de NE ale Dealului Oușoru (753 m alt.), la confl. râului Căiuți cu Tazlău; 5 195 loc. (1 iul. 1995): 2 628 de sex masc. și 2 567 fem. Stație de c.f. Fabrică de cherestea. În satul Căiuți se află conacul „Rosetti" (1846, reparat în 1940 și 1963, distrus parțial de un incendiu în 1990 și refăcut ulterior) în care au avut loc numeroase întruniri ale fruntașilor unioniști de la 1859, iar în satul Pralea există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1755, distrusă în 1774, refăcută în 1810 și restaurată în 1982). Cod poștal: 5464.

CĂLACEA, stațiune balneoclimatică, de interes general, cu funcționare permanentă situată în extremitatea vestică a României, în Câmpia Vingăi, în raza com. Orțișoara (jud. Timiș), la 117 m alt., la 38 km N de Timișoara. Climat continental moderat de câmpie, excitant-solicitant, cu influențe sudice și vestice. Verile sunt răcoroase (media termică a lunii iul. este de 21,5°C) și iernile blânde (media lunii ian. −1,5°C). Temp. medie anuală este în jur de 11°C. Precipitații moderate (600 mm/anual).

Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare și izv. cu ape minerale bicarbonatate, clorurate, sodice, hipotone, termale (38-39°C), descoperite într-un foraj efectuat în anul 1880, indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative (spondiloze, artroze, poliartroze, coxartroze), a celor renale și ale căilor urinare (litiază renală recentă, necomplicată, stări după infecții urinare, tratate și vindecate). Cod poștal: 1995.

CĂLAN, oraș în jud. Hunedoara, situat în compartimentul de E al Depr. Hunedoara, la 231 m alt., pe stg. râului Strei, la 9 km E de municipiul Hunedoara; 14 908 loc. (1 iul. 1995): 7 305 de sex masc. și 7 603 fem. Supr.: 6,7 km²; densitatea: 2 225 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de bentonite (în satul Sântămăria de Piatră), balast și nisip cuarțos. Vechi centru siderurgic (1863), în prezent cu trei furnale în funcțiune (ultimul dat în folosință în 1980); uzină cocso-chimică; reparații de utilaj minier; produse metalice diverse (articole sanitare, sobe și mașini de gătit, cazane pentru baie, vase emailate, tuburi de scurgere etc.). Produse de panificație. Numeroase izv. cu ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, sodice, mezotermale (25-29°C), eficace în tratarea afecțiunilor aparatului locomotor (devieri ale coloanei vertebrale și ale membrelor inferioare), a unor stări prepuberale la copii, a obezității etc. **Istoric.** Aici au fost descoperite urmele unui stabiliment termal roman și ale unei așezări civile romane (sec. 2-3 d.Hr.), cunoscută sub numele *Ad Aquas*, precum și o inscripție pe piatră (*Genio pagi aquensis*). Prima mențiune documentară datează din 1387, fiind consemnat ca sat cnezial. Declarat oraș în 1961. Orașul C. are în subordine ad-tivă localit. componentă Streisângeorgiu și 11 sate care îi aparțin: Batiz, Călanu Mic, Grid, Nădăștia de Jos, Nădăștia de Sus, Ohaba Streiului, Sâncrai, Sântămăria de Piatră, Strei, Strei-Săcel, Valea Sângeorgiului. **Monumente:** În localit. componentă Streisângeorgiu, atestată documentar în 1377, se află biserica „Sfântul Gheorghe" (sf. sec. 11), cu forme romanice simplificate, cu fragmente de picturi murale interioare, din 1313-1314, executate de zugravul Teofil din inițiativa cneazului Bălea. Biserica a fost reparată și repictată în 1409-1417, din care se mai păstrează tabloul votiv care îl înfățișează pe cneazul Lațcu Cândres și pe soția sa Nistora. Interiorul bisericii a fost repictat apoi în 1743-1745 de zugravul Gheorghe Șandor din Făgăraș. Restaurări în 1975-1977. În satul Strei există biserica „Adormirea Maicii Domnului" construită din piatră brută, în stil gotic târziu, în anii 1280-1300, cu picturi murale la interior, executate în a doua jumătate a sec. 14 de către zugravul Grozie, în care se îmbină influența bizantină cu cea nord-italiană (în altar: „Iisus în glorie"; în navă: „Buna Vestire"). Impozant turn-clopotniță. Biserica din Strei este unul dintre cele mai vechi și mai valoroase monumente românești din Transilvania. Cod poștal: 2637.

CĂLĂRAȘI 1. Municipiu în SE României, reședința jud. omonim, situat în SE Câmpiei Române,

Călărași (1). Vedere generală

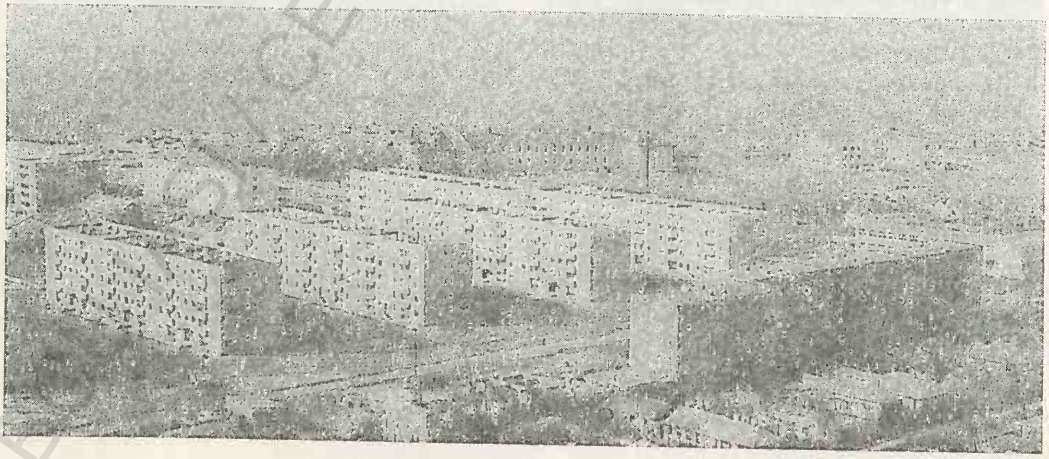

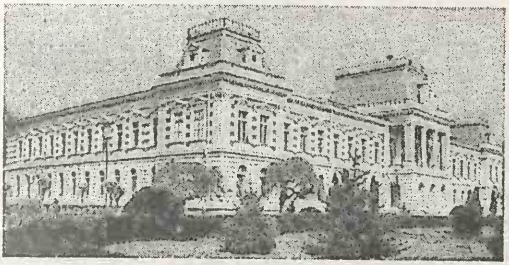

Palatul Prefecturii

Călărași (1)

Hotel „Călărași"

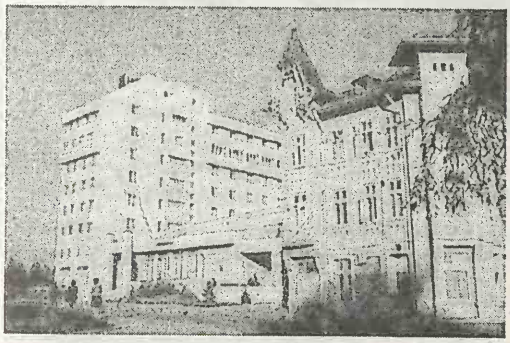

pe o terasă de pe stg. brațului Borcea, la 25 m alt.; 78 637 loc. (1 iul. 1995): 38 886 de sex masc. și 39 751 fem. Supr.: 133 km²; densitatea: 591 loc./km². Port fluvial. Stație finală de c.f. (inaugurată la 17 nov. 1886). Nod rutier și loc de trecere cu bacul peste Dunăre în jud. Constanța. Expl. de balast. Termocentrală. Combinat siderurgic; Combinat de celuloză (din paie) și hârtie. Constr. metalice, reparații de utilaje și mașini agricole. Fabrici de mobilă, conf. și prefabricate din beton. Produse alim. (preparate din carne și lapte, zahăr, panificație). Muzeul Dunării de Jos cu secții de arheologie, istorie și artă plastică; Muzeul memorial „Gheorghe M. Vasilescu" . Biblioteca județeană „Al. Odobescu" cu 166 890 vol. (1994). Parc (17,6 ha). **Istoric:** Săpăturile arheologice au scos la iveală urme de cultură materială din Neolitic, din epoca metalelor (Cultura Coslogeni, sec. 14-13 î.Hr.), vase și monede grecești din mileniul I î.Hr. și vestigii romane din primele sec. ale mileniului nostru. Menționat documentar, prima oară, în sec. 16, cu numele *Lichirești*, care avea schelă și o mică garnizoană de graniță (căpitănie). Denumirea actuală datează din sec. 18 și derivă de la un detașament de călărași ștafetari pe care l-a stabilit aici domnul Constantin Brâncoveanu. Recunoscut oraș în 1832, când devine și reșed. jud. Ialomița. În 1851, orașul este reconstruit pe baza unui plan geometric. Între 24 sept. 1852 și 1881, a purtat numele *Știrbeiu*. În a doua jumătate a sec. 19 este legat de București printr-o șosea și printr-o c.f. când devine și pr. port cerealier. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ialomița, dată la care, prin desființarea jud. Ilfov și împărțirea jud. Ialomița, au luat ființă jud. Călărași și Giurgiu. **Monumente:** biserica Volna (1856); clădirea fostei cazărmi a pompierilor (1897), azi Arhivele Naționale; Catedrala ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1838); Palatul Prefecturii (1895-1897), în stil neoclasic; Monumentul eroilor din primul război mondial, realizat, în 1925, de Teodor Burcă. Cod poștal: 8500.

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare; 3 791 loc. (1 iul. 1995): 1 842 de sex masc. și 1 949 fem. Centru viticol. Pădurea de pe Dealul Ciornohal este alcătuită din stejar, carpen, arțar și jugastru. În poienile pădurii și în subarboret se întâlnesc o serie de elemente xerotermofile ca: scumpia, migdalul pitic (*Prunus tenella*), cireșul de stepă (*Prunus fruticosa*), năgara (*Stipa capillata*), ruscuța de primăvară (*Adonis vernalis*). Declarată rezervație naturală. Cod poștal: 6832.

3. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată în V Pod. Transilvaniei, pe râul Grindu; 2 781 loc. (1 iul. 1995): 1 408 de sex masc. și 1 373 fem. Stație de c.f. Cod poștal: 3371.

4. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați; 6 759 loc. (1 iul. 1995): 3 372 de sex masc. și 3 387 fem. Creșterea bovinelor. Viticultură. În satul Călărași se află biserica ortodoxă cu dublu hram „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (zidită în 1820 prin strădania lui Hagi Ianuș și zugrăvită în 1833 de către Panait, preotul Stan și alții). În satul Sărata a fost construită (1993-1996) o biserică de mari dimensiuni (25 m lungime, 8 m lățime, 25 m înălțime). Cod poștal: 1184.

5. Județ situat în SE României, în E Câmpiei Române, pe stg. cursului inf. al Dunării, la granița cu Bulgaria, intersectat în partea centrală de meridianul de 27° longitudine E și de paralela de 44°20' latitudine N. Jud. C. este limitat de jud. Ialomița

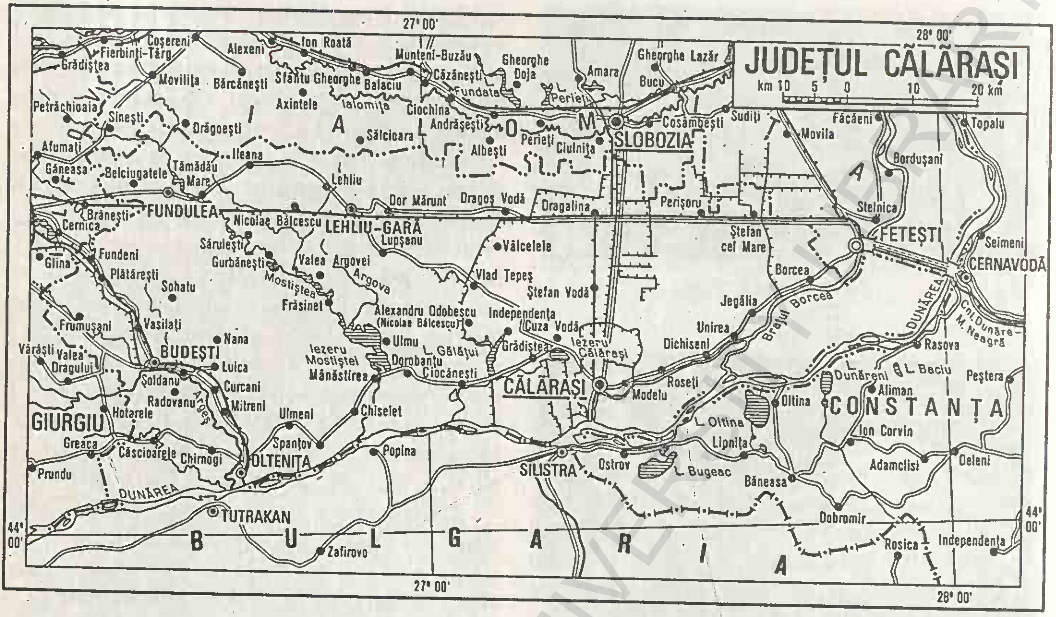

(N), jud. Constanța (E), Bulgaria (S), jud. Giurgiu (V) și jud. Ilfov (NV). Supr.: 5 088 km² (2,13% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 336 176 loc. (1,48% din populația țării), din care 166 620 de sex masc. (49,56%) și 169 556 de sex fem. (50,44%). *Populația urbană*: 134 379 loc. (39,97%); *rurală*: 201 797 loc. (60,03%). *Densitatea*: 66 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 96,37% români, 3,40% țigani, 0,23% alte naționalități. *Reșed.*: municipiul Călărași. *Orașe*: Budești, Fundulea, Lehliu-Gară, Oltenița. *Comune*: 48. *Sate*: 155 (din care 7 aparțin orașelor).

Relieful, în exclusivitate de câmpie, cu înclinare ușoară NV-SE, cuprinde mai multe subunități ale Câmpiei Române (respectiv, Bărăganul Mostiștei sau Bărăganul sudic și prelungirile câmpiilor Burnas și Vlăsia), precum și luncile și terasele, larg dezvoltate, ale Argeșului și Dunării. Monotonia câmpiei, cu interfluviile ei netede, întinse, care formează așa-numitele câmpuri (Câmpul Hagieni, Câmpul Argovei, Câmpul Ștefan Vodă, Câmpul Călărași ș.a.), acoperite în mare parte cu depozite loessoide, este întreruptă, pe alocuri, de crovuri și de văi înguste, de tip „mostiște“, adâncite în pătura de loess. Lunca Dunării reprezintă unitatea cea mai joasă a reliefului (c. 15 m alt.), extinsă exclusiv pe partea stg. a fluviului, pe lățimi cuprinse între 6 și 14 km. Cu mici excepții, lunca Dunării a fost îndiguită și desecată. În extremitatea estică a jud. C. se află aproximativ jumătate din supr. marii unități de relief cunoscută sub numele de Balta Ialomiței sau Balta Borcei, dezvoltată între Dunărea Veche, la E și brațul Borcea, la V.

Clima jud. C. este temperat-continentală, relativ omogenă pe întreg cuprinsul acestuia (ca urmare a uniformității reliefului), caracterizată prin veri foarte calde, chiar secetoase, și ierni reci, marcate uneori de viscole puternice. Valorile medii multianuale ale temp. aerului înregistrează o ușoară diferențiere între partea de NV a jud. (10,4°C, la Fundulea) și cea de SE (11,3°C, la Călărași), unde se individualizează un topoclimat specific luncii Dunării (cu veri calde și ierni mai blânde decât în restul câmpiei). Temp. max. absolută înregistrată până în prezent pe terit. jud. C. a fost de 44°C (10 aug. 1951, la stația meteorologică Valea Argovei), iar temp. minimă absolută a atins valoarea de –30°C (9 ian. 1938, la stația meteorologică din Călărași). Cantitatea medie anuală a precipitațiilor căzute în jud. C. însumează c. 540 mm, dar sunt și ani mai secetoși când aceasta scade sub 400 mm (exemplu, 352 mm în anul 1992). Vânturile bat cu o frecvență mai mare dinspre V (16,4%), N (14,8%) și NE (13,3%), cu viteze medii anuale ce variază

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

între 2,6 și 5,3 m/s. Vitezele max. se înregistrează la vânturile dinspre N și NE, care pot atinge, în timpul iernii, 125 km/oră, fiind determinate de anticiclonul siberian.

Rețeaua hidrografică alohtonă și autohtonă, cu o densitate medie de numai 0,1 km/km² (una dintre cele mai scăzute densități din țară), este tributară în întregime Dunării, care formează limita de S și de E a jud. C., pe o lungime de 145 km. La c. 6 km S de municipiul Călărași, Dunărea se despletește în două brațe (Dunărea Veche, spre E și brațul Borcea, spre V) care închid între ele Balta Ialomiței, extinsă doar cu jumătatea ei sudică pe terit. jud. C. Râurile alohtone sunt reprezentate prin cursurile inf. ale Argeșului (cu afl. său Dâmbovița) și Mostiștei, iar cele autohtone, cu izvoare în câmpie, sunt Rasa, Barza, Argova, Vânăta, Belciugatele, Luica ș.a. Lacurile sunt reprezentate în mare parte prin iazuri, răspândite în majoritate în lungul văii Mostiștea (lacurile Fundulea 440 ha, Gurbănești 680 ha, Frăsinet 1 460 ha, Iezeru Mostiștei 2 600 ha), limane fluviale (Gălățui 375 ha) și lacuri de luncă (Boianu 230 ha, Ceacu 400 ha, Mitreni, Tătaru ș.a.).

Vegetația naturală aparține, în cea mai mare parte, zonei de stepă, caracterizată odinioară prin pajiști alcătuite din: firuță cu bulbi (*Poa bulbosa*), năgară (*Stipa capillata*), peliniță (*Artemisia austriaca*), laptele câinelui sau aliorul (*Euphorbia stepposa*), păiuș (*Festuca valesiaca*) etc. În prezent, vegetația naturală este înlocuită aproape în totalitate cu culturi agricole. Vegetația arborescentă este slab reprezentată, existând doar câteva pâlcuri de pădure în partea de V a jud. C., în componența cărora intră exemplare de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), stejar pufos (*Quercus pubescens*), cer (*Quercus cerris*), gârniță (*Quercus frainetto*), arțar tătărăsc (*Acer tataricum*) ș.a. Vegetația de luncă este formată, în majoritatea cazurilor, din zăvoaie de plop și salcie și din păduri de șleau (pe supr. restrânse), în care predomină stejarul (*Quercus robur*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), ulmul și plopul euroamerican.

Fauna este caracteristică zonelor de stepă și silvostepă, cu elemente tipice, adaptate agrobiocenozelor, printre care iepurele, popândăul, dihorul de stepă, hârciogul, șoarecele de câmp, șobolanul de câmp, orbetele, prepelița, potârnichea, ciocârlia, șopârla, șarpele, gușterul și numeroase insecte (lăcuste, cosași, greieri, călugărițe etc.). În păduri trăiesc căprioara, mistrețul, vulpea, lupul ș.a. Fauna din arealul luncilor și lacurilor este mult mai bogată și mai variată, reprezentată prin: vidră (*Lutra lutra*), câine enot (*Nyctereutes procyonoides*), bizam (*Ondrata zibethica*), corcodelul, cârsteiul de baltă, lișița, rața cârâitoare, barza, acvila țipătoare, șoimul dunărean etc. Ihtiofauna include crapul, știuca, somnul, carasul, bibanul, plătica, linul, caracuda ș.a.

Resursele naturale sunt puține, existând doar câteva areale de expl. a gazelor naturale (Postăvari, Ileana), a argilelor (Budești) și a balastului (aluviunile Dunării, Argeșului și Dâmboviței).

Istoric. Terit. actual al jud. C., care a evoluat de-a lungul timpului în limitele fostului jud. Ilfov și ale jud. Ialomița, a cunoscut o dezvoltare oarecum asemănătoare cu acestea. Cele mai vechi urme de locuire umană în această zonă, scoase la iveală în arealul localit. Oltenița, Călărași, Căscioarele, Radovanu ș.a., datează din Neolitic, și aparțin Culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.). Din perioada de trecere de la Epoca bonzului la cea a fierului, reprezentative sunt descoperirile de la Călărași și Coslogeni, aceasta din urmă fiind caracterizată prin așezări de tip cenușar, de colibe sau bordeie, cu ceramică simplă cu decor plastic rudimentar, care, de altfel, a dat și numele Culturii Coslogeni (sec. 14-13 î.Hr.). Continuitatea și intensificarea locuirii teritoriului actualului jud. sunt legate de existența triburilor trace și apoi geto-dace, care aveau așezări întărite și bine închegate în sec. 2-1 î.Hr., cum era cea de la Chirnogi. Vestigii daco-romane au fost descoperite în arealul localit. Jegălia (sec. 3 d.Hr.), Independența, Curcani și Spanțov (sec. 4 d.Hr.). Vetre românești de locuire statornică au fost scoase la lumină la Curcani (sec. 9-10) și Radovanu (sec. 10 și sec. 15-16). În 1778, o parte din terit. actualului jud. C. figura ca plasă în cadrul jud. Ialomița. În 1832, orașul Călărași a devenit reșed. jud. Ialomița, prin mutarea acesteia de la Urziceni, ca urmare a gravitării hinterlandului cerealier al Câmpiei Române către orașele-porturi dunărene, funcție pe care a păstrat-o până în 1950, când a devenit reșed. centrului raional omonim din fosta regiune Ialomița. Prin reorganizarea ad-tiv teritorială din 17 febr. 1968, când au fost desființate regiunile și raioanele și au fost

reînființate județele României, cea mai mare parte a terit. actual a jud. C. a intrat în componența jud. Ialomița, iar o altă parte în jud. Ilfov. Ca urmare a modificării Legii nr. 2/17 febr. 1968, în temeiul Decretului Consiliului de Stat nr. 15 din 23 ian. 1981, au fost înființate jud. Călărași și Giurgiu, prin desființarea jud. Ilfov și modificarea limitelor jud. Ialomița.

Economia jud. C., aflată în perioada de tranziție către economia de piață, are un profil agrar-industrial. Activitatea economică de pe terit. jud. C. se desfășoară în cadrul a 12 regii autonome (cu activități de producere și distribuire a energiei electrice și termice, telecomunicații, gospodărie comunală și locativă), a peste 240 de societăți comerciale cu capital de stat, cooperatist sau mixt și în cadrul a peste 3 500 de societăți comerciale cu capital privat autohton sau străin. Ca urmare a aplicării Legii nr. 18, a fondului funciar, până în prezent, peste 60% din supr. agricolă a jud. C. se află în proprietate privată.

Industria produce o gamă variată de sortimente: oțel (Călărași), nave fluviale și piese turnate din fontă și oțel (la Oltenița), celuloză și hârtie (Călărași), lacuri și vopsele, produse din cauciuc (Budești, Frumușani, Nicolae Bălcescu, Lehliu-Gară, Fundulea), tricotaje și confecții (Călărași, Oltenița, Lehliu-Gară), prefabricate din beton, cărămizi (Călărași, Oltenița, Budești), mobilier (Ulmeni, Budești), conserve de legume și fructe (Valea Roșie), preparate din carne și lapte (Călărași, Oltenița, Lehliu-Gară, Lupșanu), produse de panificație etc. În ultima perioadă s-a înregistrat o tendință de scădere a producției industriale a jud. C. din cauza lipsei de materii prime, a stagnării investițiilor, a diminuării exportului cât și a scăderii cererii pe piața internă, ca urmare a reducerii puterii de cumpărare a populației. În activitățile industriale ale jud. C. sectorul privat este foarte slab reprezentat, fiind prezent doar în câteva domenii ale ind. alimentare și în construcțiile metalice.

Agricultura, cu vechi tradiții, reprezintă componenta dominantă a activității economice a jud. C. în cadrul căreia ponderea cea mai mare (70,4%) revine producției vegetale, iar restul (29,6%), celei animale. La sf. anului 1994, din totalul supr. agricole a jud. C. (427 651 ha), 413 360 ha (96,7%) reveneau terenurilor arabile (locul 5 pe țară), 8 868 ha viilor și pepinierelor viticole, 4 696 ha pășunilor naturale, 623 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 104 ha fânețelor. În 1994, cea mai mare parte a terenurilor arabile (peste 33%), cu fertilitate și productivitate mari, a fost destinată culturilor de porumb (118 824 ha), urmate de culturile de grâu și secară (118 804 ha), plante uleioase (70 419 ha, locul 1 pe țară), floarea-soarelui (50 969 ha, locul 2 pe țară după jud. Constanța), plante de nutreț (36 174 ha), orz și orzoaică (31 536 ha), leguminoase pentru boabe (10 013 ha), sfeclă de zahăr, legume, pepeni verzi și galbeni, cartofi etc. Viticultura ocupă suprafețe compacte în arealele localit. Chirnogi, Ulmeni, Radovanu, Mânăstirea ș.a. Sectorul zootehnic, cu străvechi tradiții și favorizat de o bogată bază furajeră, oferită de producțiile ridicate de cereale (800 435 tone în 1994) și plante de nutreț (136 487 tone în 1994), cuprindea, la începutul anului 1995, însemnate efective de bovine (49,8 mii capete), porcine (531,2 mii capete), ovine (280,9 mii capete), caprine (14,6 mii capete), cabaline (17,9 mii capete); avicultură (1 588,5 mii capete); apicultură (14,9 mii familii de albine); piscicultură. În cadrul zootehniei se remarcă un procent ridicat (peste 50%) al sectorului privat.

Căile de comunicații. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. C. însuma 243 km, din care 151 km electrificată, cu o densitate de 47,8 km/1 000 km² teritoriu. Jud. C. este străbătut în partea sa nordică de magistrala feroviară București—Constanța, cu ramificații spre Slobozia și Călărași, iar în SV de tronsonul București—Oltenița. În aceeași perioadă, lungimea drumurilor publice măsura 1 102 km, din care 377 km modernizați, cu o densitate de 21,7 km/100 km² teritoriu. O importanță deosebită în transportul rutier o are autostrada București—Fetești—Constanța, aflată în construcție (tronsonul Fetești—Cernavodă a fost dat în folosință în 1990). Transportul fluvial de mărfuri și călători se efectuează pe Dunăre, fiind deservit de porturile Călărași și Oltenița. În partea de SV a jud. C., în 1982 au fost începute, din inițiativa lui Nicolae Ceaușescu, lucrările de realizare a Canalului navigabil București—Dunăre (→), lucrări întrerupte după 1989.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. C. își desfășurau activitatea 165 de grădinițe de copii, cu 9 084 copii înscriși și 445 cadre didactice, 184 de școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 36 585 elevi și 2 167

personal didactic, 13 licee, cu 7 815 elevi și 589 profesori, 10 școli profesionale, cu 3 539 elevi și 107 profesori. La sf. anului 1994, rețeaua așezămintelor de cultură și artă cuprindea: 213 biblioteci, cu 1 520 000 volume, două cinematografe, o casă de cultură, 71 cămine culturale, patru unități muzeale, un ansamblu de cântece și dansuri („Bărăganul") ș.a. În 1994, activitatea sportivă se desfășura în cadrul a patru cluburi, 49 de asociații și 129 de secții sportive în care activau 4 425 de sportivi legitimați, 114 antrenori și 148 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua unităților sanitare era compusă din 7 spitale, cu 1 974 paturi, 83 de dispensare medicale, 8 dispensare-policlinici, 42 de farmacii (din care 30 sunt particulare) ș.a., iar asistența medicală era asigurată de 331 medici (1 medic la 1 016 locuitori), 43 de stomatologi (1 medic stomatolog la 7 818 locuitori) și 1 284 personal medical cu pregătire medie.

Turismul este legat, cu precădere, de prezența Dunării și a obiectivelor social-culturale și istorice din localitățile aflate de-a lungul fluviului, municipiul Călărași reprezentând principalul centru turistic. Deplasările cu vaporul pe Dunăre spre locurile de pescuit și vânat din Balta Ialomiței reprezintă una dintre atracțiile turistice favorite, iar șoseaua modernizată care leagă Capitala țării de litoralul Mării Negre (București—Fetești—Cernavodă—Constanța, cu ramificație de la Lehliu-Gară spre Călărași și, de aici, prin punctul de trecere cu bacul peste Dunăre de la Chiciu—Ostrov) asigură tranzitarea, în sezonul estival, a unui mare număr de turiști. Aceștia pot poposi în pădurile Floroaica și Bogdana sau pot vizita rezervațiile forestiere Ciornuleasa, Tămădău, Caiafele și Moroiu. Baza materială a jud. C. este asigurată prin cele două hoteluri și un camping cu o capacitate totală de 329 de locuri. Indicativ auto: *CL*.

Localitățile jud. Călărași

I. Municipii	
1. CĂLĂRAȘI	
II. Orașe	*Sate care aparțin orașului*
1. BUDEȘTI	1. Aprozi 2. Buciumeni 3. Crivăț 4. Gruiu
2. FUNDULEA	1. Gostilele
3. LEHLIU-GARĂ	1. Buzoeni 2. Răzvani
4. OLTENIȚA	
III. Comune	*Sate componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ALEXANDRU ODOBESCU	1. Nicolae Bălcescu 2. Alexandru Odobescu 3. Gălățui
2. BELCIUGATELE	1. Belciugatele 2. Cândeasca 3. Cojești 4. Mataraua 5. Mărițua
3. BORCEA	1. Borcea
4. CĂSCIOARELE	1. Căscioarele
5. CHIRNOGI	1. Chirnogi
6. CHISELET	1. Chiselet
7. CIOCĂNEȘTI	1. Ciocănești
8. CURCANI	1. Curcani 2. Sălcioara
9. CUZA VODĂ	1. Ceacu 2. Călărașii Vechi 3. Cuza Vodă
10. DICHISENI	1. Dichiseni 2. Coslogeni 3. Libertatea 4. Satnoeni
11. DOR MĂRUNT	1. Dor Mărunt 2. Dâlga 3. Dâlga-Gară 4. Înfrățirea 5. Ogoru 6. Pelinu
12. DOROBANȚU	1. Dorobanțu 2. Bosneagu 3. Vărăști
13. DRAGALINA	1. Dragalina 2. Constantin Brâncoveanu 3. Drajna Nouă

14. Dragoș Vodă	1. Dragoș Vodă
	2. Bogdana
	3. Socoalele
15. FRĂSINET	1. Frăsinet
	2. Curătești
	3. Dănești
	4. Frăsinetu de Jos
	5. Luptători
	6. Tăriceni
16. FRUMUȘANI	1. Frumușani
	2. Orăști
	3. Pasărea
	4. Pădurișu
	5. Pițigaia
	6. Postăvari
17. FUNDENI	1. Fundeni
18. GRĂDIȘTEA	1. Grădiștea
	2. Bogata
	3. Cunești
	4. Rasa
19. GURBĂNEȘTI	1. Gurbănești
	2. Coțofanca
	3. Preasna
	4. Preasna Veche
	5. Valea Presnei
20. ILEANA	1. Ileana
	2. Arțari
	3. Florica
	4. Podari
	5. Răsurile
	6. Răzoarele
	7. Satu Nou
	8. Ștefănești
	9. Vlăiculești
21. INDEPENDENȚA	1. Independența
	2. Potcoava
	3. Vișinii
22. JEGĂLIA	1. Jegălia
	2. Gâldău
	3. Iezeru
23. LEHLIU	1. Lehliu
	2. Săpunari
24. LUICA	1. Luica
	2. Valea Stânii
25. LUPȘANU	1. Lupșanu
	2. Nucetu
	3. Plevna
	4. Radu Vodă
	5. Valea Rusului
26. MÂNĂSTIREA	1. Mânăstirea
	2. Coconi
	3. Sultana
27. MITRENI	1. Mitreni
	2. Clătești
	3. Valea Roșie
28. MODELU	1. Modelu
	2. Tonea
29. NANA	1. Nana
30. NICOLAE BĂLCESCU	1. Nicolae Bălcescu
	2. Fântâna Doamnei
	3. Paicu
31. PERIȘORU	1. Perișoru
	2. Mărculești-Gară
	3. Tudor Vladimirescu
32. PLĂTĂREȘTI	1. Plătărești
	2. Cucuieți
	3. Dorobanțu
	4. Podu Pitarului
33. RADOVANU	1. Radovanu
	2. Valea Popii
34. ROSEȚI	1. Roseți
35. SĂRULEȘTI	1. Sărulești
	2. Măgureni
	3. Polcești
	4. Săndulița
	5. Sărulești-Gară
	6. Sătucu
	7. Solacolu
36. SOHATU	1. Sohatu
	2. Progresu
37. SPANȚOV	1. Spanțov
	2. Cetatea Veche
	3. Stancea
38. ȘOLDANU	1. Șoldanu
	2. Negoești
39. ȘTEFAN CEL MARE	1. Ștefan cel Mare
40. ȘTEFAN VODĂ	1. Ștefan Vodă
41. TĂMĂDĂU MARE	1. Tămădău Mare
	2. Călărești
	3. Dârvari
	4. Plumbuita
	5. Săcele

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	6. Șeinoiu 7. Tămădău Mic		3. Ostrovu 4. Siliștea 5. Vlădicească
42. ULMENI	1. Ulmeni		
43. ULMU	1. Ulmu 2. Chirnogi 3. Făurei 4. Zimbru	46. VASILAȚI	1. Vasilați 2. Gălbinași 3. Nuci 4. Popești
44. UNIREA	1. Unirea 2. Oltina	47. VÂLCELELE	1. Vâlcelele 2. Floroaica
45. VALEA ARGOVEI	1. Valea Argovei 2. Lunca	48. VLAD ȚEPEȘ	1. Vlad Țepeș 2. Mihai Viteazu

CĂLĂȚELE 1. Măgura ~, formă pozitivă de relief, bine individualizată, situată pe terit. jud. Cluj, la SE de Culmea Hențului din SE M-ților Vlădeasa, care străjuiește lacul de acumulare Fântânele și com. Beliș, Mărgău și Călățele. Alt. max.: 1 404 m.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de NE ale Măgurii Călățele, pe cursul superior al râului Călata; 2 790 loc. (1 iul. 1995): 1 387 de sex masc. și 1 403 fem. Stație finală de c.f. Expl. de turbă. Fabrică de cherestea. Centru de dogărit și de confecționare a uneltelor din lemn. Pe terit. com. au fost descoperite (în satul Călata) urmele unei așezări neolitice (bordeie cu acoperiș lipit, ceramică, o figurină din teracotă etc.). Satul Călățele este menționat documentar, prima oară, în 1408. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1764), adusă în satul Dealu Negru, din satul Finciu; biserică fortificată (sec. 12-15), cu tavan casetat, pictat în 1778, în satul Văleni. Cod poștal: 3531.

CĂLDĂRARU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe stg. văii Burdea; 3 076 loc. (1 iul. 1995): 1 477 de sex masc. și 1 599 fem. Stație de c.f. (în satul Burdea), inaugurată la 1 ian. 1897. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Cod poștal: 0396.

CĂLDĂRUȘANI 1. Liman fluvial pe dr. văii Ialomiței, în zona foștilor Codrii ai Vlăsiei, la 40 km NE de București; 2,24 km²; ad. max.: 4 m; vol.: 4,5 mil. m³. Din cauza vegetației acvatice în exces, în special macrophyte, lacul se află într-o fază avansată de eutrofizare cu consecințe negative asupra faunei piscicole. Pe malul său nordic, în arealul com. Gruiu din jud. Ilfov, se află Mânăstirea (de călugări) Căldărușani, a cărei biserică, cu hramul „Sfântul Dumitru", a fost ridicată de

Căldărușani (1)

Vedere de ansamblu a mânăstirii

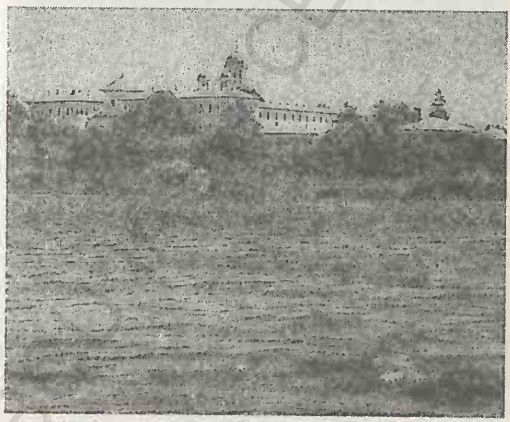

Biserica „Sfântul Dumitru"

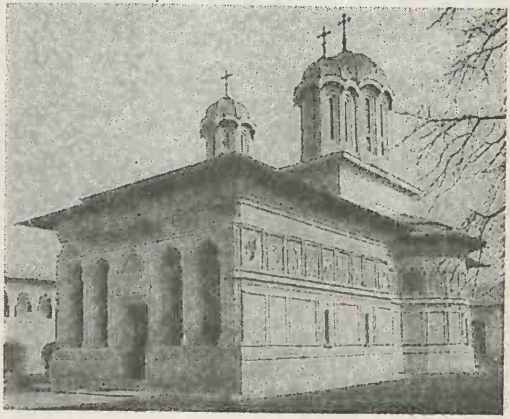

Matei Basarab în 1637-1638 (sfințită la 26 oct. 1638) și refăcută de mai multe ori (1778, 1817, 1911, 1977). În 1778, aici s-a înființat o școală de pictură religioasă („școală de zugravi", pe care a frecventat-o și Nicolae Grigorescu în 1854-1856), care a funcționat până în a doua jumătate a sec. 19, iar în 1825 a fost instalată o tipografie. Muzeu în care se păstrează șase icoane pictate de N. Grigorescu, ferecături, chivoturi, candele, manuscrise vechi etc.

2. Pădure (468 ha) de tip șleau, situată pe terit. com. Grădiștea (jud. Ilfov), formată predominant din stejar (*Quercus robur*), în amestec cu cer (*Quercus cerris*), stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), gârniță (*Quercus frainetto*), arțar tătărăsc (*Acer tataricum*) ș.a., reprezentând un rest din vechii Codrii ai Vlăsiei. În interiorul ei se dezvoltă un abundent strat de arbuști, printre care: prin sânger (*Cornus sanguinea*), porumbar (*Prunus spinosa*), corn (*Cornus mas*), lemn câinesc (*Ligustrum vulgare*), și un variat covor vegetal (brebenei/*Corydalis solida*, brândușe galbene/*Crocus moesiacus*, viorele/*Scilla bifolia*, frăguțe/*Adoxa moschatellina*, ghiocei/*Galanthus nivalis* etc.). În cadrul acestei păduri a fost înființată (în 1954) rezervația forestieră Căldărușani (125 ha).

CĂLIMAN 1. **Munții ~**, masiv muntos vulcanic, situat pe rama internă a Carpaților Orientali, parte componentă a lanțului de munți vulcanici. Este cel mai reprezentativ edificiu vulcanic din Carpații românești, cuprins între M-ții Bârgăului (la NV), Depr. Dornelor (la N), M-ții Bistriței (la E), cursul superior al Mureșului (la S) și Dealurile Bistriței (la V). Alt. max.: 2 100 m (vf. Pietrosu). Este format dintr-o cupolă centrală, alcătuită din curgeri de lavă solidificată, din care se detașează câteva vârfuri conice (Pietrosu, 2 100 m; Iezerul Călimanului, 2 031 m; Rățițiș, 2 021 m) și un larg platou vulcanic, constituit predominant din piroclastite, cu numeroase culmi netede înclinate spre V și S, separate de văi adânci, dominate de mai multe vârfuri conice proeminente (Poiana Tomii, Scaunu, Mogoșu ș.a.), reprezentând intruziuni de lavă solidificată. Masivul C. prezintă, în zona sa înaltă, trăsături tipic alpine, unde se evidențiază câteva circuri glaciare sub vf. Pietrosu, Rățițiș, Bistricior și numeroase pășuni alpine. La poalele nordice ale masivului apar numeroase izv. cu ape minerale carbogazoase (în zona com. Șaru Dornei), ca rezultat al activității postvulcanice. Masivul C. conține importante zăcăminte de sulf nativ. Rezervații naturale cu relief carstic dezvoltat pe roci vulcanice (Peștera Izvoru Tăușoarelor), numeroase specii floristice rare și monumente ale naturii (zâmbrul/*Pinus cembra*, tisa/*Taxus baccata*, smirdarul sau bujorul de munte/*Rhododendron kotschyi*, floarea de colți/*Leontopodium alpinum*, sângele voinicului/*Nigritella nigra* etc.) și elemente faunistice ocrotite (cocoșul de mesteacăn/*Lyrurus tetrix*, cinteza alpină/*Montifrilla nivalis*, cocoșul de munte/*Tetrao urogalus*, râsul/*Lynx lynx*, jderul/*Martes martes*, ierunca/*Tetrastes bonasia* etc.). Parc național (15 300 ha).

2. → Vidra (3).

CĂLIMĂNEȘTI 1. Oraș în jud. Vâlcea, situat în mica depresiune subcarpatică Jiblea, la 260 m alt., pe râul Olt, la 18 km N de Râmnicu Vâlcea; 8 931 loc. (1 iul. 1995): 4 342 de sex masc. și 4 589 fem. Supr.: 4,3 km²; densitatea: 2 232 loc./km². Stație de c.f. (Gara Jiblea, 1889). Hidrocentrală (38 MW), intrată în funcțiune în 1981. Expl. și prelucr. lemnului; mat. de constr.; produse alim. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. **Istoric.** Prima atestare documentară a localit. datează din 1386. În Poiana Bivolari, de pe terit. localit. componente Păușa, au fost descoperite urmele unei așezări civile romane (*canabae*), cunoscută sub numele de *Arutela* sau (mai corect) *Alutela* și ale unui castru roman (60 x 60 m), construit din piatră în anii 137-138 d.Hr., care făcea parte din linia de fortificații *limes Alutanus*. Aici s-au găsit arme, obiecte de vestimentație, ceramică romană și o inscripție votivă, care atestă construirea castrului în timpul domniei împăratului Hadrian. Din 1890, stațiune balneară, iar din 1927 a primit statut de oraș. Orașul C., împreună cu localit. sa componentă Căciulata, formează stațiunea balneoclimatică de interes general, Călimănești-Căciulata, cu funcționare permanentă. Factorii naturali de cură sunt climatul de crutare, lipsit de contraste termice, cu veri răcoroase (media termică a lunii iul. este c. 20°C) și ierni puțin friguroase (media termică în ian. este –1,5°C) și izv. cu ape minerale (descoperite în 1827) sulfuroase, clorurate, bromurate, sodice, calcice, magneziene, cu concentrații (mineralizare între 0,5 și 11,4 g/l), compoziții chimice și temperaturi variate (41-49,5°C). În 1859, medicul francez Joseph Caillat, stabilit temporar în Țara Românească (1854), face o analiză amănunțită a apelor minerale de la C., în urma

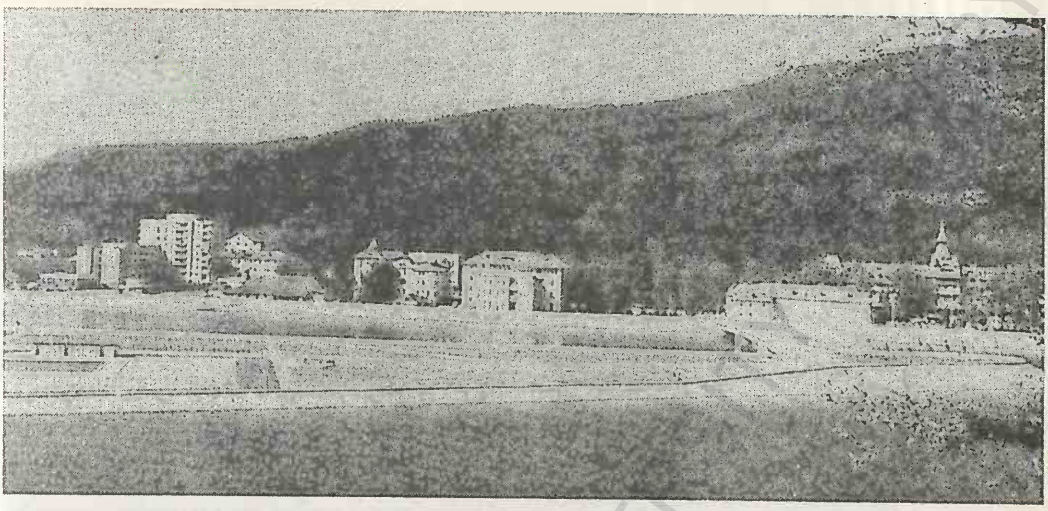

Călimănești (1). Vedere generală

căreia împăratul Napoleon III al Franței a făcut (în 1869) o cură cu ape minerale trimise de la C. În 1893, probele de ape minerale de la C. au fost medaliate cu aur la Expoziția internațională de alimentație și ape minerale de la Bruxelles. Primele stabilimente balneare au fost construite la C. în anul 1910, iar baza de tratament actuală cuprinde instalații moderne pentru băi, electroterapie, hidroterapie, kinetoterapie, instalații pentru aerosoli și inhalații, săli de gimnastică, buvete pentru cură internă cu ape minerale etc. Stațiunea **Călimănești-Căciulata** este indicată pentru tratarea afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică necalculoasă sau calculoasă, hepatită cronică, pancreatită cronică, tulburări după operație pe ficat), ale tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, constipație cronică, colite cronice), ale celor renale și ale căilor urinare (litiază renală, pielonefrită cronică, infecții urinare), ale bolilor de nutriție și metabolice (diabet zaharat, stări după hiper-

Călimănești (1)

Pavilonul central

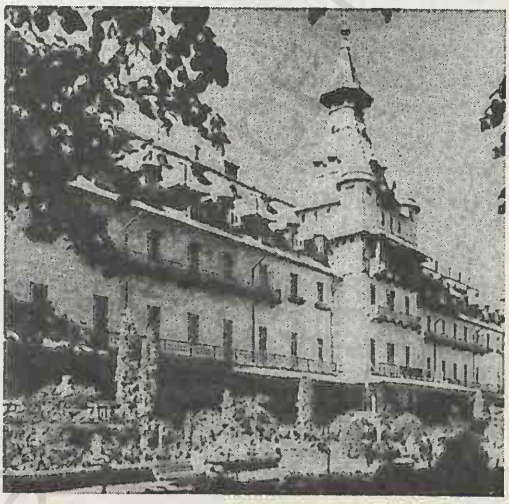

Hotel „Cozia"

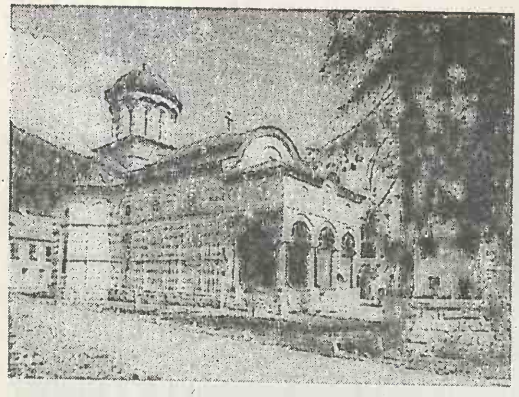

Biserica „Sfânta Treime"a mânăstirii Cozia

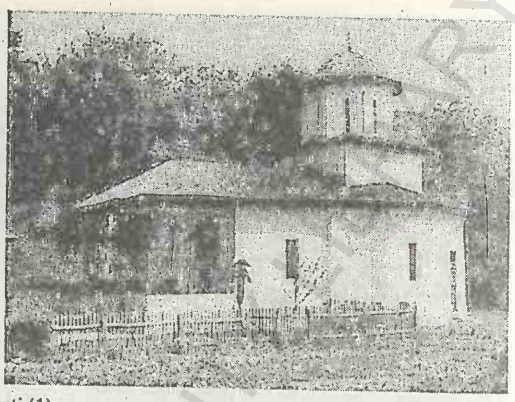

Biserica „Naşterea Maicii Domnului" a schitului Ostrov

Călimăneşti (1)

uricemii, obezitate). În cură externă, apele minerale de aici sunt folosite pentru tratarea bolilor reumatismale, posttraumatice (stări după luxaţii, entorse şi fracturi), ginecologice (sindrom ovarian de menopauză) etc. La Căciulata funcţionează un sanatoriu profilat pe tratamentul copiilor care au sechele după hepatită epidemică şi un sanatoriu pentru bolnavii de silicoză, iar la C. o secţie clinică a Institutului de balneofizioterapie şi recuperare medicală din Bucureşti şi o bază de învăţământ a Catedrei de specialitate a Universităţii de Medicină şi Farmacie din Bucureşti. Oraşul C. are în subordine ad-tivă 5 localit. componente: Căciulata, Jiblea Nouă, Jiblea Veche, Păuşa, Seaca. Monumente: Schitul Ostrov, situat pe o insulă din mijlocul râului Olt, cu biserica „Naşterea Maicii Domnului", zidită în 1520-1522, pe locul unei biserici mai vechi, din iniţiativa domnului Neagoe Basarab şi a soţiei sale Despina. Păstrează picturi murale interioare din 1752-1760. Numeroase reparaţii şi restaurări (1940, 1956-1957, 1962-1963). Pe această insulă a fost amenajat un parc cu c. 50 de specii de arbori şi arbuşti; biserica „Sfinţii Voievozi" (1711-1715, cu pridvor adăugat în 1857); Pavilionul central construit, în 1896, după planurile arhitectului G. Mandrea; casa „Miscurici" (1850-1860); casa din lemn „Dobrin" (1880). În localit. componentă Păuşa se află ruinele unui castru roman, schitul Turnu, cu o biserică veche având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" — ctitorie din 1676 a mitropolitului Varlaam (reparată şi zugrăvită în 1846, distrusă de un incendiu în 1932 şi refăcută în 1933), biserica „Sfântul Nicolae" (1778, cu picturi originare), biserica „Schimbarea la Faţă" (1897-1901), cu clădiri anexe şi clopotniţă din 1932-1933) şi două chilii rupestre (sec. 17); Schitul Fedeleşoiu (1672-1700), ctitorie a domnului Grigore II Ghica şi a mitropolitului Varlaam, cu o biserică având decoraţii sculptate şi picturi originare; Schitul Berislăveşti (1754); Schitul Scăueni (sf. sec. 17), cu o biserică pictată în 1815-1819. La 5 km N de oraşul C., pe malul dr. al Oltului, se află Mânăstirea Cozia, cunoscută mult timp sub denumirea de „Nucet" (nume atribuit, se pare, după numeroasele plantaţii de nuci care existau în trecut în această zonă), cu biserica „Sfânta Treime", ctitorie din 1387-1388 a domnului Mircea cel Bătrân, sfinţită la 18 mai 1388. Biserica păstrează în pronaos fragmente din pictura originară, executată (în 1390-1391) în stilul picturii monastice paleologe. Biserica a fost restaurată în 1517 din iniţiativa domnului Neagoe Basarab şi întregită ulterior (1704-1707) cu un pridvor construit prin grija lui Constantin Brâncoveanu. Picturile murale interioare au fost refăcute total în 1710 de meşterii Preda, Ianache, Sima, Mihail, Andrei, Constantin şi Gheorghe. În naos sunt pictate portretele lui Mircea cel Bătrân şi al fiului său Mihail. În biserică se află mormântul lui Mircea cel Bătrân. Ansamblul monastic mai cuprinde două paraclise: unul în partea de S, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construit în anii 1583-1584 prin străduinţa ieromonahului Amfilohie, cu picturi murale din sec. 18, refăcute în 1823 de zugravul Voicu din Piteşti, şi altul în partea de N, cu hramul „Duminica Tuturor Sfinţilor", construit în 1710-1711, cu unele trans-

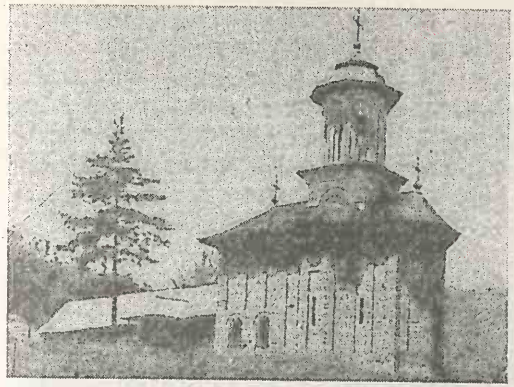

Biserica bolniței, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel"

Biserica cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", a schitului Turnu

Călimănești (1)

formări din 1858 și cu picturi originare. Tot în cadrul ansamblului monahal Cozia se află biserica bolniței (12 m lungime și 4 m lățime), cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", zidită prin grija domnului Radu Paisie, în anii 1542-1543, cu picturi originare, situată de cealaltă parte a șoselei, vizavi de biserica „Sfânta Treime", precum și cuhnia, chiliile (din 1388, cu unele transformări din perioada 1848-1853), fântâna mare (sec. 16), decorată cu reliefuri, și două clopote datând din 1395 și, respectiv, 1413. Ansamblul monahal, restaurat în 1927-1930 și 1958-1962), are un prețios muzeu de artă religioasă cu o colecție valoroasă de icoane. În pronaosul bisericii „Sfânta Treime" se află mormântul monahiei Teofana, mama lui Mihai Viteazul, moartă în 1605. În cerdacul unei chilii de la Mânăstirea Cozia a scris Grigore Alexandrescu celebra poezie *Umbra lui Mircea la Cozia*. În arealul orașului C. se află și Mânăstirea Stănișoara (de călugări), cu o biserică zidită în 1747 prin grija lui Gheorghe Clucerul, pe locul unui vechi schit din lemn. În 1788, mânăstirea a fost jefuită și incendiată de năvălitori, iar călugării omorâți. Reînființată în 1803-1807 de către monahii Sava și Teodosie, veniți de la Muntele Athos, mânăstirea a fost mistuită de un incendiu în 1850. Biserica actuală, cu hramul „Sfântul Gheorghe", a fost zidită în 1903-1908 prin strădania episcopului Gherasim Timuș. În localit. componentă Căciulata există ruinele fostului schit „Sfântul Ioan de sub Piatră" sau „Cozia Veche" (1670), iar în localit. Jiblea Veche se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, refăcută în 1857-1862). Cod poștal: 1079.

2. → Mărășești.

CĂLINEȘTI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 12 sate, situată în zona de contact a Piem. Cândești cu Câmpia Piteștiului, pe stg. văii Argeșului; 10 350 loc. (1 iul. 1995): 5 143 de sex masc. și 5 207 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Pomicultură (meri, pruni). Viticultură. Reșed. com. C. este satul *Vrănești*. Monumente: bisericile „Cuvioasa Parascheva" (1787, cu picturi originare), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a fostei Mânăstiri Râncăciov (sec. 15, refăcută în 1648, cu transformări din 1846-1853), „Sfântul Dumitru și Sfântul Gheorghe" (1733), „Sfinții Voievozi" (1848), în satele Radu Negru, Râncăciov, Văleni-Podgoria și Călinești; bisericile din lemn cu hramurile duble „Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru"-Drăghicești (sec. 18) și „Sfântul Apostol Toma și Sfinții Voievozi" (1758-1759), în satele Călinești și Cârstieni. Cod poștal: 0345.

2. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Maramureș, pe râul Coșeu: 3 567 loc. (1 iul. 1995): 1 749 de sex masc. și 1 818 fem. Creșterea ovinelor. Prelucr. artizanală a lânii. În satul Călinești, menționat documentar, prima oară, în 1387, se află două biserici din lemn: una cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", datând dinainte de 1663, cu decor realizat din crestături în lemn și cu picturi interioare executate, în 1754, de Alexandru Ponehalschi și alta cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1758), cu picturi interioare din 1778 executate de Nicolae Cepschin, în stil popular. În satul Cornești există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1800). Cod poștal: 4941.

3. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea; 4 228 loc. (1 iul. 1995): 2 119 de sex masc. și 2 109 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui etc. În satul Călinești se află un conac de la sf. sec. 19, azi sediul unui dispensar. Cod poștal: 0715.

4. → Călinești-Oaș.

CĂLINEȘTI-OAȘ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în V Depr. Oaș, la poalele M-ților Oaș, pe râul Tur; 4 793 loc. (1 iul. 1995): 2 495 de sex masc. și 2 298 fem. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Călinești*. Satul Călinești-Oaș este menționat documentar, prima oară, în 1490. În arealul com., pe cursul mijlociu al râului Tur, s-a realizat lacul de acumulare *Călinești* (364 ha; vol.: 7,4 mil. m³), pe malurile căruia există amenajări pentru odihnă și agrement. Cod poștal: 3924.

CĂLMĂȚUI 1. Râu, afl. stg. al Dunării, în amonte de com. Stăncuța, jud. Brăila; 145 km; supr. bazinului: 1 460 km². Considerat o veche albie a Buzăului. După unele scrieri din Antichitate, reiese că acum două milenii Buzăul curgea pe valea Călmățuiului. Izv. din Glacisul Istriței, din SV municipiului Buzău și străbate Bărăganul Ialomiței, de la V la E. Difluența Buzăului s-a produs în zona Bălții Plopu. De altfel, mai mulți afl. ai Călmățuiului (Rușavățu, Negreasca ș.a.), se alimentează din pânzele conului de dejecție al Buzăului. Pe cursul inferior al Călmățuiului sunt mai multe cursuri părăsite, abandonate de Călmățui din cauza aluvionării.

2. Râu, afl. stg. al Dunării; 134 km; supr. bazinului: 1 379 km². Izv. din Câmpia Boian, din arealul com. Schitu (jud. Olt). Are curs meandrat, intermitent, secând în perioadele secetoase. Spre vărsare, după ce intersectează pânzele de ape freatice și după ce traversează lacul Suhaia, devine semipermanent până la confl. cu Dunărea.

CĂLMĂȚUIU, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Boian, pe râul Călmățui; 2 837 loc. (1 iul. 1995): 1 340 de sex masc. și 1 497 fem. Viticultură. Culturi de cereale și plante tehnice. Până la 1 ian. 1965 com. și satul Călmățuiu s-au numit *Băsești*. În satul Caravaneți se află ruinele schitului Caravaneți (sec. 17) și conacul lui Gheorghe Niculescu (1900). Cod poștal: 0779.

CĂLMĂȚUIU DE SUS, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Boian, pe râul Călmățui; 3 001 loc. (1 iul. 1995): 1 520 de sex masc. și 1 481 fem. Viticultură. Culturi de cereale și plante tehnice. Până la 1 ian. 1965, satul și com. Călmățuiu de Sus s-au numit *Cârligați*, iar între 1 ian. 1965 și 17 febr. 1968 s-au numit *Călmățuiul*. Biserica „Sfinții Voievozi" (1835), în satul Călmățuiu de Sus. Cod poștal: 0693.

CĂLMĂȚUIUL → Călmățuiu de Sus.

CĂLȚUN, lac glaciar situat pe versantul sudic al M-ților Făgăraș, la 2 175 m alt. Supr.: 0,8 ha; ad. max.: 11,8 m.

CĂLUGĂRA 1. Mânăstirea ~ → Oravița (2).

2. → Măgura (4).

CĂLUGĂRENI 1. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, la confl. râului Câlnișteа cu Neajlovul; 6 633 loc. (1 iul. 1995): 3 255 de sex masc. și 3 378 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Viticultură. Pod de beton peste râul Neajlov care păstrează pe parapeți patru medalioane cu chipul lui Mihai Viteazul, realizate de sculptorul Constantin Baraschi. În arealul com. C., la 13 aug. 1595, armata Țării Românești, comandată de Mihai Viteazul, a repurtat o strălucită victorie asupra oastei otomane comandată de marele vizir Sinan Pașa, cu toate că aceasta din urmă beneficia de superioritate numerică. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. C. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Călugăreni se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1886), conacul „Varthiadi (sec. 19) și un monument (o cruce înaltă din piatră). Monumentul, închinat strălucitei victorii obținute de Mihai Viteazul, în 1595, împotriva

Lacul Călțun

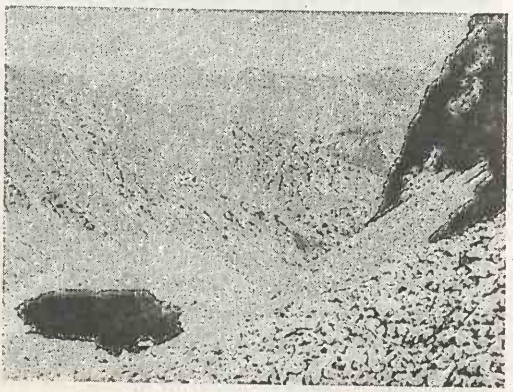

armatelor otomane comandate de Sinan Pașa, a fost ridicat, mai întâi, în 1683 de către Șerban Cantacuzino; în 1913, sculptorul Oscar Späthe a realizat un nou monument (distrus de cutremurul din 4 mart. 1977). În locul monumentului distrus de cutremur a fost ridicat unul nou (în 1993), copie fidelă a celui inițial. Fragmentele monumentului vechi sunt expuse în muzeul local din C. Tot în acest loc, alături de crucea-monument, a fost amplasată statuia lui Mihai Viteazul — operă a sculptorului Anton Panaghia, dezvelită la 13 aug. 1995, cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la vestita bătălie câștigată de domnul Țării Românești. În satul Hulubești se află bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (sec. 19) și „Sfinții Voievozi" (1840-1842). În arealul com. C., pe malul dr. al Neajlovului, se află pădurea Fântânele, alcătuită predominant din tei (*Tilia tomentosa*), în amestec cu gârniță (*Quercus frainetto*), cer (*Quercus cerris*) ș.a., care este parte componentă a rezervației Comana (→ Comana 4.). Cod poștal: 8276.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Teleajenului; 1 474 loc. (1 iul. 1995): 727 de sex masc. și 747 fem. Pomicultură; viticultură. Biserica „Buna Vestire" (1748), în satul Valea Scheilor. Cod poștal: 5028.

CĂLUGĂRI → Cărpinet.

CĂLUI, Mânăstirea ~ → Oboga.

CĂMĂRAȘU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Fizeșului, în zona de izv. a râului Fizeș; 2 706 loc. (1 iul. 1995): 1 336 de sex masc. și 1 370 fem. În satul Cămărașu, menționat documentar, prima oară, în 1325, se află o biserică reformată (1753) și conacul „Kemeny" (sec. 18). Cod poștal: 3418.

CĂMĂRZANA, com. în jud. Satu Mare, alcătuită dintr-un sat, situată în NV Depr. Oaș, la poalele M-ților Oaș; 2 810 loc. (1 iul. 1995): 1 469 de sex masc. și 1 341 fem. Expl. de cinabru (asociat cu galenă, blendă, pirită) și de lignit. Prelucr. artistică a lemnului. Satul Cămărzana este menționat documentar, prima oară, în 1387. Cod poștal: 3923.

CĂMINĂREȘTI → Țigănași.

CĂNEȘTI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Buzăului, pe râul Sărățel, în mica Depr. Chiliile-Cănești, la poalele dealurilor Dâlma și Bocu; 1 205 loc. (1 iul. 1995): 602 de sex masc. și 603 fem. Pomicultură (meri, pruni, nuci). Com. a fost întemeiată în 1884. Cod poștal: 5126.

CĂPĂȚÂNII, Munții ~, culme muntoasă în partea central-sudică a Carpaților Meridionali, cu orientare V-E, extinsă pe o lungime de 37 km, situată între valea Lotrului, la N, Subcarpații, la S, valea Oltețului, la V și valea Oltului, la E. Alt. max.: 2 124 m (vf. Ursu). Constituită din șisturi cristaline și gneise, în partea de N, și din calcare jurasice, în S, acestea din urmă dând un relief specific de doline, lapiezuri, pereți abrupți, hornuri, poduri suspendate (Casa de Piatră), chei (cheile Bistriței vâlcene, Luncavățului ș.a.). Relieful dezvoltat pe șisturile cristaline se remarcă prin prezența celor trei supr. de nivelare carpatice (Borăscu, 1 800-2 000 m, Râul Șes, 1 300-1 700 m și Gornovița, 900-1 000 m alt.).

CĂPÂLNA 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Crișurilor cu Dealurile Vestice, pe râul Crișu Negru; 2 181 loc. (1 iul. 1995): 1 029 de sex masc. și 1 152 fem. Haltă de c.f. Microhidrocentrală (în satul Ginta). Renumită echipă feminină de dansuri populare, numită „Fetele de la Căpâlna". În satul Căpâlna, menționat documentar, prima oară, în 1552, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1724, pictată în 1883); biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1769), în satul Săldăbagiu Mic. Cod poștal: 3630.

2. → Gâlgău.

CĂPÂLNIȚA, com. în jud. Harghita, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele vestice ale M-ților Harghita, pe cursul superior al râului Homorodu Mic; 2 038 loc. (1 iul. 1995): 1 072 de sex masc. și 966 fem. Prelucr. artistică a lemnului. Satul Căpâlnița este menționat documentar, prima oară, în 1567. Cod poștal: 4152.

CĂPLENI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Crasna; 4 558 loc. (1 iul. 1995): 2 204 de sex masc. și 2 354 fem. În satul Căpleni, menționat documentar, prima oară, în 1300, se află biserica romano-catolică „Sfântul Anton" (1711-1714). Cod poștal: 3834.

CĂPRENI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 8 sate, situată în Dealurile Amaradiei, pe râul Amaradia; 2 521 loc. (1 iul. 1995): 1 270 de sex masc. și 1 251 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1829-1830), în satul Cornetu. Cod poștal: 1337.

CĂPUȘU MARE, com. în jud. Cluj, alcătuită din 9 sate, situată la poalele NE ale M-ților Gilău, pe râul Căpuș; 3 950 loc. (1 iul. 1995): 1 943 de sex

masc. și 2 007 fem. Expl. de min. de fier (în satul Căpușu Mic). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfânta Treime" (sec. 17, pictată în 1801-1818 de D. Ispas din Gilău), „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, adusă în 1936 de la Mănăștirul Românesc), „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), „Pogorârea Duhului Sfânt" (1764, pictată în 1802), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită din bârne de stejar în 1730 și pictată la interior în 1808 de către meșterii Dimitrie Ispas din Gilău, Ștefan și Ioan, și „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 17, pictată în 1806), în satele Agârbiciu, Bălcești, Dângău Mare, Dângău Mic, Păniceni și Straja; în satul Căpușu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1282, se află o biserică din sec. 13, cu unele modificări din sec. 18; biserici reformate în satele Căpușu Mic (sec. 18, cu tavan casetat din 1743) și Dumbrava (sec. 18, cu tavan casetat din 1752). Cod poștal: 3452.

CĂRAN → Caransebeș.

CĂRAND, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în N Depr. Zarand, la poalele M-ților Codru-Moma; 1 403 loc. (1 iul. 1995): 712 de sex masc. și 691 fem. Satul Cărand este menționat documentar, prima oară, în 1429. Cod poștal: 2832.

CĂRBUNARI 1. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele NE ale M-ților Locva; 1 373 loc. (1 iul. 1995): 668 de sex masc. și 705 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Zonă turistică (Platoul carstic Cărbunari). Satul Cărbunari este menționat documentar, prima oară, în 1785. Cod poștal: 1789.

2. Sat în com. Dumbrăvița, jud. Maramureș, atestat documentar în 1424, situat în Depr. Copalnic, la 230 m alt., la 11 km SE de Baia Mare, stațiune balneoclimatică sezonieră, de interes local. Factorii naturali de cură sunt climatul de coline, sedativ-indiferent și izv. cu ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, clorurate, sodice, hipertonice, indicate în tratarea unor deficiențe ale aparatului locomotor (hiperlaxitate capsulo-ligamentară, instabilitate musculo-articulară) și a unor afecțiuni în stadiu incipient sau compensate prin tratament medicamentos (artroze cu diverse localizări, în stadiu incipient, fără complicații). Întreprindere particulară de prelucr. a marmurei. Cod poștal: 4837.

CĂRBUNEȘTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații de Curbură, pe cursul superior al râului Lopatna; 2 012 loc. (1 iul. 1995): 1 017 de sex masc. și 995 fem. Centru pomicol. Cod poștal: 2139.

CĂRPINET, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în extremitatea de SE a Depr. Beiuș, la poalele M-ților Bihor și Codru-Moma, pe cursul superior al Crișului Negru; 2 661 loc. (1 iul. 1995): 1 291 de sex masc. și 1 370 fem. Expl. de calcare compacte. Centru de ceramică roșie și albă (în satul Leheceni) și de cojocărit. Creșterea ovinelor. În satul Călugări (fost Ponoarele) se află un izbuc, declarat monument al naturii, și o mânăstire de călugări (Mânăstirea Izbuc). Așezământul monahal, cu două biserici (una din lemn cu hramul „Izvorul Tămăduirii", și una din zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", cu picturi murale executate în 1969-1972) a fost construit în 1928-1930 din inițiativa arhimandritului Atanasie Popescu. În 1947, mânăstirea a fost jefuită de răufăcători și întreaga obște omorâtă (un singur monah a fugit care, ulterior, a trăit și a slujit tot aici). Viața monahală s-a reluat normal în 1954. Casa olarului (sec. 18), în satul Leheceni. Satul Cărpinet este menționat documentar, prima oară, în 1588. Cod poștal: 3643.

CĂRPINIȘ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului; 6 922 loc. (1 iul. 1995): 3 424 de sex masc. și 3 498 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă. Fabrică de cărămidă și țiglă. Topitorie de cânepă. Complex avicol. Culturi de cereale și plante tehnice. Satul Cărpiniș este menționat documentar, prima oară, în 1387. Cod poștal: 1951.

CĂSCIOARELE, com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnasului; 2 335 loc. (1 iul. 1995): 1 169 de sex masc. și 1 166 fem. Culturi de cereale și plante tehnice; viticultură. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii neolitice, aparținând Culturii Gumelnița (milen. 2 î.Hr.), cu un inventar bogat (ceramică cu decor geometric, figurine feminine cu decor geometric incizat, statuete zoomorfe etc.), din Epoca bronzului, din a doua Epocă a fierului (sec. 4-3 î.Hr.) și din sec. 6 d.Hr. (ceramică fină, cenușie, vase romane, fibule din bronz și argint, catarame din fier, mărgele din sticlă etc.). Două biserici cu hramul „Sfântul Nicolae", una din 1847 și alta din 1855, în satul Căscioarele. Cod poștal: 8352.

CĂȘEIU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 10 sate, situată la poalele sudice ale Dealului Chiuiești

(Dealurile Ciceului), în zona de confl. a râului Sălătruc cu Someșul; 4 730 loc. (1 iul. 1995): 2 412 de sex masc. și 2 318 fem. Haltă de c.f. Pomicultură. Pe terit. com. s-au descoperit urmele unui mare castru roman, inițial din pământ, apoi refăcut din piatră (165 x 165 m) în vremea lui Hadrian (sec. 3 d.Hr.), cunoscut sub numele *Samum*, în care și-a avut sediul garnizoana *cohors I Britannica milliaria civium Romanorum equitata*, cu rol defensiv la granița de N a Daciei. Aici s-au găsit: o inscripție cu numele Iuliei Domna, o diplomă militară din anul 120, o stelă funerară a lui Iulius Crescens ș.a. În jurul castrului exista o așezare civilă în stadiul de *vicus* (sat; așezare rurală). Satul Cășeiu este menționat documentar, prima oară, în 1261. Castelul „Haller" (sec. 18) și biserică romano-catolică (sec. 15-16), în satul Coplean; biserici din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 18), în satele Gârbău Dejului și Leurda. Cod poștal: 4662.

CĂTEASCA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Piteștiului, pe dr. râului Argeș, pe autostrada București—Pitești; 3 731 loc. (1 iul. 1995): 1 874 de sex masc. și 1 857 fem. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice, legume etc. Cod poștal: 0335.

CĂTINA 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Buzăului, pe râul Bâsca Chiojdului, la poalele Dealului Cornățelu; 2 906 loc. (1 iul. 1995): 1 445 de sex masc. și 1 461 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Centru de confecționare a instrumentelor muzicale populare și de cioplituri în piatră. Moară de apă (în funcțiune din sec. 19). Satul Cătina este atestat documentar în 1528. Biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (c. 1600), în satul Valea Cătinei. Cod poștal: 5197.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Fizeșului, pe cursul superior al Fizeșului; 2 229 loc. (1 iul. 1995): 1 134 de sex masc. și 1 095 fem. Pe râul Fizeș a fost creat lacul de acumulare Cătina, în scop piscicol. În satul Cătina, menționat documentar, prima oară, în 1327, se află o biserică romano-catolică (1806), iar în satul Feldioara o biserică din sec. 15-16. Cod poștal: 3499.

CĂTUNELE, com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în Dealurile Jiului, pe dr. râului Motru; 2 520 loc. (1 iul. 1995): 1 264 de sex masc. și 1 256 fem. Expl. de lignit (în satul Lupoaia). Pe terit. com. au fost descoperite urmele unui castru roman și ale unei așezări civile romane (sec. 2-3 d.Hr.) în care s-au găsit figurine din bronz și o mână a unei statui din bronz. În satul Lupoaia, atestat documentar în 1558, se află biserica „Sfântul Nicolae" (ante 1776), cu picturi murale interioare din 1816, în satul Cătunele există biserica „Nașterea Maicii Domnului" (1827, reparată în 1901 și 1938), iar în satele Dealu Viilor, Steic și Valea Mânăstirii sunt bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 19), „Adormirea Maicii Domnului (1893) și „Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru" (1821). Cod poștal: 1417.

CĂȚĂLUȘA → Meseșenii de Jos.

CĂUAȘ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Checheț; 2 693 loc. (1 iul. 1995): 1 405 de sex masc. și 1 288 fem. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale și plante tehnice. Satul Căuaș este menționat documentar, prima oară, în 1215. Biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1800), în satul Hotoan. Cod poștal: 3843.

CĂZĂNEȘTI 1. Lac antropic situat în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Durduc, la granița dintre jud. Iași și Vaslui. Supr.: 180 ha; vol.: 5,9 mil. m^3.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. văii Ialomița; 3 570 loc. (1 iul. 1995): 1 794 de sex masc. și 1 776 fem. Stație de c.f. Fabrică de nutrețuri combinate. Fermă de creștere a porcilor. Culturi de cereale, plante tehnice, legume etc. Satul Căzănești este atestat documentar în 1579. Pe terit. com. au fost descoperiți numeroși tumuli cu morminte sarmatice (sec. 2-3 d.Hr.). Biserica „Sfântul Nicolae" (1858). Cod poștal: 8416.

3. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 12 sate, situată în Piem. Cosușteі, pe râul Cosușteа; 2 630 loc. (1 iul. 1995): 1 271 de sex masc. și 1 359 fem. Expl. de balast. Creșterea bovinelor. Bisericile de zid cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1813) și „Nașterea Maicii Domnului" (1836), în satele Govodarva și Poiana; bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Toma" (1740) și „Nașterea Maicii Domnului" (1800, refăcută în 1931), în satul Căzănești, și „Sfinții Voievozi" (1750, refăcută în 1890) și „Sfântul Nicolae" (1764), în satele Ilovu și Valea Cosușteі. Cod poștal: 1498.

CÂINELUI → Râu Câinelui.

CÂINENI 1. Liman fluvial în Câmpia Brăilei, pe stg. râului Buzău, cu apă minerală clorurată, sulfatată, sodică, magneziană, calcică și nămol sapropelic, pe malul căruia se află stațiunea balneoclimaterică Câineni-Băi (→Vișani) . Supr.: 56 ha.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în N Depr. Loviștea, la poalele de SV ale M-ților Făgăraș și cele de SE ale M-ților Lotru, pe cursul mijlociu al Oltului, în zona defileului Turnu Roșu—Cozia; 2 893 loc. (1 iul. 1995): 1 477 de sex masc. și 1 416 fem. Reședința com. este satul Câinenii Mici. Stație de c.f. Balastiere (în satele Robești și Râu Vadului). Expl. și prelucr. lemnului. Pomicultură (nuci, meri). Satul Câinenii Mici este menționat documentar, prima oară, în 1415, cu numele de *Genune*. În raza com. C. se găsesc multe case țărănești specifice zonei, cu valoare arhitecturală și biserici reprezentative pentru faza de rusticizare a artei brâncovenești târzii (sf. sec. 17 și începutul sec. 18), bogată în decorație sculptată și pictată; biserica „Sfântul Nicolae" din satul Câinenii Mari, construită în 1733-1769 de Nicola Petru, păstrează valoroase picturi murale în interior (din 1774) și pe fațade (din 1846); în satul Câinenii Mici se află bisericile „Sfântul Nicolae" (sec. 19, cu refaceri din 1822-1828 și pictată în 1862) și „Sfinții Voievozi" (1807, cu picturi murale în interior din 1858); în satul Motruleni există biserica „Sfinții Voievozi", construită în 1777 de vătaful Constantin Robescu și pictată în 1817, cu turn-clopotniță pe pronaos, iar în satele Greblești și Robești sunt bisericile „Cuvioasa Parascheva" (1793-1797, pictată în 1891) și respectiv „Sfinții Voievozi" (1798). Han turistic (în satul Râu Vadului). Cod poștal: 1083.

Câineni (2). Biserica „Sfântul Nicolae" din Câinenii Mari

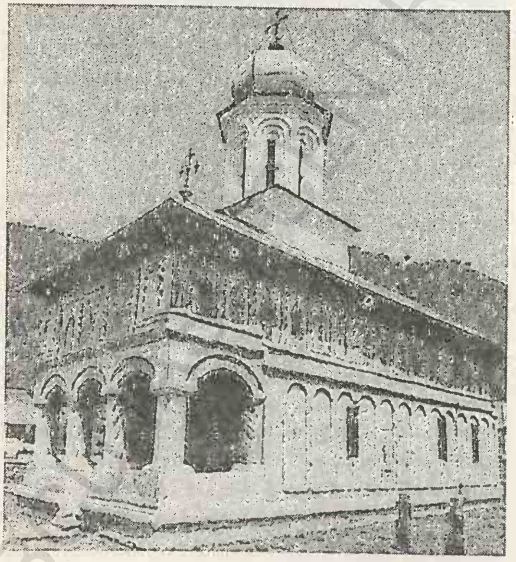

CÂLCESCU → Gâlcescu.

CÂLNIC 1. Com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Secașelor, în zona de confl. a pârâului Câlnic cu Secaș; 3 026 loc. (1 iul. 1995): 1 474 de sex masc. și 1 552 fem. Pe terit. com. s-au descoperit urmele unei așezări neolitice în care s-a găsit ceramică pictată (bi- și tricromă), cu motive geometrice, specifică Culturii Petrești (milen. 3 î.Hr.) și ceramică de tip Coțofeni, datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.). În satul Câlnic, menționat documentar, prima oară, în 1269, se află una dintre cele mai vechi cetăți din Transilvania, construită în jurul anului 1200 și menționată documentar în 1267 ca aparținând conților Kelling. Ea cuprinde o incintă de plan oval, dominată de un puternic donjon (turn) central, paralelipipedic, compus din parter și trei etaje pentru locuințe, numit Turnul Siegfried, menționat în documentele anilor 1270-1272, o capelă și două turnuri de pază. În anul 1430, cetatea a intrat în posesia obștei sătești și a fost amenajată ulterior

Câlnic (1). Planul cetății

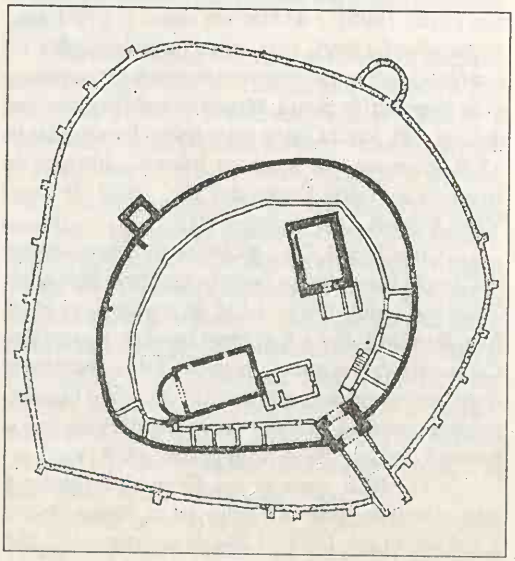

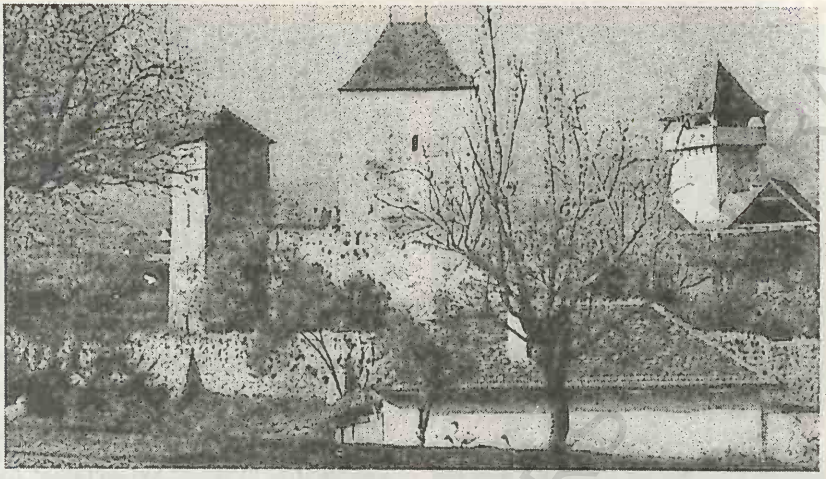

Călnic (1). Cetatea

(sec. 15-16) ca cetate țărănească, sistemul de apărare fiind completat cu o centură exterioară de ziduri, întărită cu o barbacană și un turn. În urma lucrărilor de restaurare (1961-1964), cetatea a fost declarată monument de arhitectură. În satul Cut se află conacul „Bethlen" (sec. 18). Cod poștal: 2587.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 9 sate, situată în SV Depr. Târgu Jiu—Cărbunești, la poalele sudice ale Dealului Sporești, pe râul Tismana; 2 342 loc. (1 iul. 1995): 1 152 de sex masc. și 1 190 fem. În satul Pieptani se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Vasile" (1810 sau 1815, cu pridvor adăugat și cu picturi interioare din 1881). Cod poștal: 1414.

CÂLNIȘTEA, râu, afl. dr. al Neajlovului la Călugăreni; 102 km; supr. bazinului: 1 846 km². Izv. din Câmpia Găvanu-Burdea, de pe raza com. Talpa (jud. Teleorman), de la 107 m alt. Are o pantă redusă de scurgere (0,5 m/km) și un curs puternic meandrat. Alimentează numeroase lacuri de vale. Folosit pentru irigații. Afl. pr.: Glavacioc, Valea Albă, Valea Porumbenilor, Ismar.

CÂMPANI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în SE Depr. Beiuș, la poalele de V ale M-ților Bihor, pe râurile Crișu Băița și Sighiștel; 2 905 loc. (1 iul. 1995): 1 461 de sex masc. și 1 444 fem. Satul Câmpani este menționat documentar, prima oară, în 1492. Biserica din lemn „Sfântul Dimitrie" (1796, cu picturi din 1832 executate de Micula Mihail din Mociar), în satul Fânațe. Cod poștal: 3640.

CÂMPENI 1. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, situată în partea centrală a M-ților Apuseni, între culmile prelungi, nu prea înalte (800-1 200 m), ale M-ților Bihor, Trascău și Munte'e Mare, drenată de Arieș și afl. săi. Supr.: c. 200 km². Relief de luncă, de terase și de glacisuri piemontane. Climă răcoroasă și umedă, cu veri scurte, în care temp. medie a lunii iul. este de 12-16°C, și ierni lungi, nu prea friguroase (temp. medie a lunii

Câmpeni (2). Vedere generală

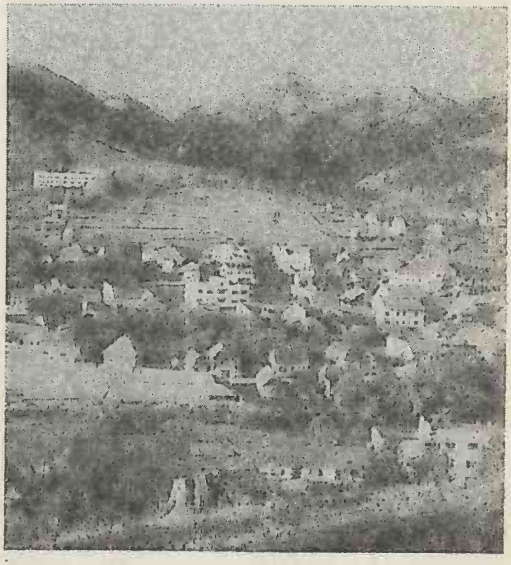

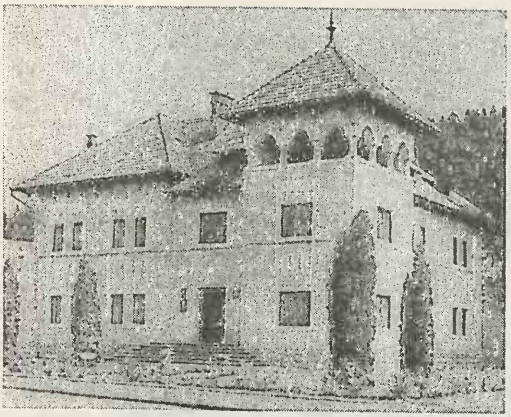

Câmpeni (2). Primăria

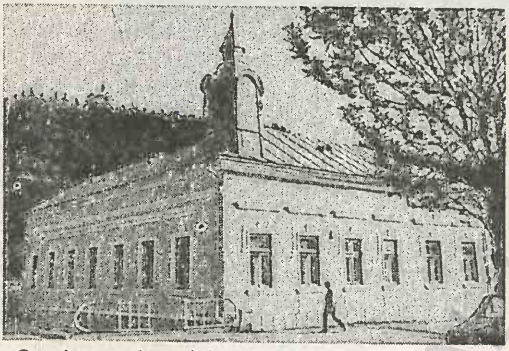

Casa în care şi-a stabilit Avram Iancu cartierul general Câmpeni (2)

Statuia ecvestră a lui Avram Iancu

ian. –3°C). Precipitaţiile anuale însumează 800-1 200 mm. Zăcăminte auro-argentifere. Este o zonă de mare risipire a aşezărilor omeneşti, care se extind pe zeci de km, atât în zona depresionară, cât şi pe culmile domoale înconjurătoare (com. Avram Iancu cuprinde 33 de sate, Arieşeni 18 sate, Albac 16 sate etc.). Cunoscută şi sub numele de *Ţara Moţilor.*

2. Oraş în jud. Alba, situat în depresiunea omonimă, la 533-618 m alt., în zona de confl. a râurilor Bistra şi Cernişa cu Arieş, la 77 km NV de Alba Iulia; 8 740 loc. (1 iul. 1995): 4 418 de sex masc. şi 4 322 fem. Supr.: 86,8 km²; densitatea: 101 loc./km². Important centru al Ţării Moţilor. Staţie de c.f. Nod rutier. Combinat de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, dogărie); conf. şi tricotaje; produse alim. Muzeul „Avram Iancu" (inaugurat la 30 mai 1989). **Istoric.** Menţionat documentar, prima oară, în 1565 şi apoi la 16 mart. 1589. La 24 mai 1782, la C. a avut loc o revoltă ţărănească (ţăranii din satele Câmpeni, Vidra, Bistra ş.a. au distrus butoaiele cu băutură ale arendaşilor cârciumăritului) care a constituit preludiul Răscoalei ţărăneşti din 1784-1785, condusă de Horea, Cloşca şi Crişan (în nov.-dec. ţăranii răsculaţi au ocupat localit. C.). În timpul Revoluţiei din 1848-1849 din Transilvania, la C. s-a aflat cartierul general al lui Avram Iancu. Declarat oraş la 1 ian. 1961. **Monumente:** statuia ecvestră a lui Avram Iancu, operă din 1940 a sculptorului C. Dimitriu-Bârlad; Bustul lui Avram Iancu, realizat în 1992 de M. Buculei; case vechi de c. 200 de ani. Cod poştal: 3375.

CÂMPIA ARADULUI → Arad (1).

CÂMPIA BANATO-CRIŞANĂ → Câmpia de Vest.

CÂMPIA BARCĂULUI → Barcău (2).

CÂMPIA BĂRĂGANULUI → Bărăgan.

CÂMPIA BÂRZAVEI → Bârzava (1).

CÂMPIA BLAHNIŢEI → Blahniţa (2).

CÂMPIA BOIAN → Boian (1).

CÂMPIA BRĂILEI → Brăila (1).

CÂMPIA BURNASULUI → Burnas.

CÂMPIA BUZĂU-CĂLMĂŢUI → Buzău (5).

CÂMPIA CARAŞULUI → Caraş (2).

CÂMPIA CAREI → Carei (1).

CÂMPIA CERMEI → Cermei (1).

CÂMPIA COLINARĂ A TRANSILVANIEI, compartiment central-nordic al Pod. Transilvaniei, situat în partea central-nord-vestică a României,

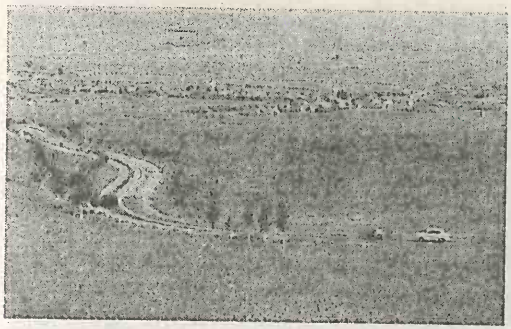

Vedere generală asupra unei porțiuni din Câmpia colinară a Transilvaniei (zona Acățari)

între Culoarul Mureșului (la S), aliniamentul văilor Agriș (afl. al râului Luțu) și Dipșa (la E), valea Someșului Mare (la N) și cea a Someșului Mic (la NV și V) și Valea Florilor — până la Culoarul Arieșului (la SV). Localnicii i-au atribuit acestei zone denumirea de câmpie datorită funcționalității sale agricole străvechi, deși nici relieful și nici majoritatea celorlalte componente ale peisajului nu justifică încadrarea acestei unități în categoria câmpiilor propriu-zise. Litologia (roci în general liabile, reprezentate prin argile vinete, marne, marne nisipoase și nisipuri cu unele intercalații de tufuri dacitice mai rezistente) și structurile în cute diapire (brahianticlinale și domuri) explică predominanța reliefului deluros-colinar, mai înalt în N (550-630 m alt.) și mai coborât în S (450-500 m), reprezentat prin dealuri cu pante domoale, uneori asimetrice, cu creste ce intersectează bolți anticlinale, separate de văi largi și meandrate, care au albii cu tendință de înmlăștinire. Alternanța rocilor permeabile cu a celor impermeabile permite producerea unei eroziuni torențiale active și a unor alunecări mari de teren. Defrișată de timpuriu, Câmpia colinară a Transilvaniei a devenit o zonă agricolă importantă, în cadrul căreia se cultivă cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, plante textile, legume etc. Pe versanții înclinați se mai păstrează petice de pajiști cu caracter xerofil: colilie (*Stipa tirsa*), ruscuță de primăvară (*Adonis vernalis*), păiuș stepic (*Festuca rupicola*), rogoz pitic (*Carex humilis*). Cuprinde trei subunități: *Câmpia Fizeșului*, *Câmpia Sărmașului* și *Câmpia Turzii*.

CÂMPIA COVURLUI → Covurlui.

CÂMPIA CRICOVULUI → Cricov (1).

CÂMPIA CRIȘURILOR → Criș (1).

CÂMPIA DESNĂȚUIULUI → Desnățui (1).

CÂMPIA DE VEST, câmpie fluvio-lacustră, situată în extremitatea vestică a României, între granița cu Ungaria și Iugoslavia, la V, și Dealurile Vestice și zona montană a Carpaților Occidentali, la E, în care pătrunde prin mai multe „golfuri" (Câmpia Lugojului, Depr. Zarand, Depr. Beiuș ș.a.). Are lățimi cuprinse între 40 de km în partea de N și c. 120 km, în S și alt. între 90 și 170 de m. Acoperită în cea mai mare parte cu soluri cernoziomice, propice culturilor agricole. C. de V. cuprinde mai multe subunități: *Câmpia Someșului*, *Câmpia Carei*, *Câmpia Ierului*, *Câmpia Tășnadului*, *Câmpia Barcăului*, *Câmpia Miersigului*, *Câmpia Crișurilor*, *Câmpia Cermei*, *Câmpia Aradului*, *Câmpia Mureșului*, *Câmpia Vingăi*, *Câmpia Timișului*, *Câmpia Lugojului*, *Câmpia Bârzavei*, *Câmpia Carașului*. C. de V. mai este cunoscută și sub denumirea de *Câmpia Banato-Crișană*.

CÂMPIA FIZEȘULUI → Fizeș.

CÂMPIA GĂVANU-BURDEA → Găvanu-Burdea.

CÂMPIA GHERGHIȚEI → Gherghița (1).

CÂMPIA IERULUI → Ier (1).

CÂMPIA JIJIEI → Jijia (1).

CÂMPIA JOASĂ A SOMEȘULUI → Someș (2).

CÂMPIA LUGOJULUI → Lugoj (1).

CÂMPIA MIERSIGULUI, subunitate de câmpie înaltă în partea centrală a Câmpiei de Vest, cuprinsă între Crișu Repede, la N, Dealurile Oradei și Dealurile Hidișelului, la E, Crișu Negru, la S și Canalul Crișurilor, la V. Alt.: 150-170 m.

CÂMPIA MOLDOVEI → Jijia (1).

CÂMPIA MUREȘULUI → Mureș (1).

CÂMPIA PITEȘTIULUI → Pitești (1).

CÂMPIA PLOIEȘTIULUI → Ploiești (1).

CÂMPIA RÂMNICULUI → Râmnic (1).

CÂMPIA ROMANAȚI → Romanați.

CÂMPIA ROMÂNĂ, cea mai mare unitate de câmpie a României, situată în S-SE țării, între Piem. Getic, Subcarpații Prahovei, Buzăului și Vrancei, la N, Pod. Moldovei, la NE, Dobrogea, la E și Dunăre, la S. Lungimea: c. 600 km; lățimea: între 10 km în V și 135-140 km în sectorul central (între Târgoviște și Zimnicea). Alt. medie: c. 100 m; alt. max. depășește 300 m la contactul cu Piem. Getic și cu Subcarpații, iar înălțimile cele mai mici apar în Câmpia Siretului inferior (8-15 m). S-a format prin

acumularea depozitelor de pietrișuri, nisipuri, marne, argile, loessuri în zona de coborâre tectonică a unităților din fundament (la S de aliniamentul Slatina—Urziceni—Însurăței, la adâncime mare, 1 000-3 000 m, se află Platforma Moesică, iar la N de acesta este avanfosa carpatică). Aceste depozite au, în zona de maximă scufundare, grosimi de câteva mii de metri. La contactul cu dealurile, între râurile Vedea, Trotuș și Bârladul inferior, câmpia piemontană este înaltă (300-120 m) și înclinată. Între Argeș și Siretul inferior se află o zonă de luncă largă, de 10-30 km, fără terase, numită câmpie de divagare, de fapt o zonă de subsidență la marginea Subcarpaților, în cadrul căreia mișcările tectonice locale mai accentuate au dus la formarea unor puncte de adunare a apelor. O mare parte a C. R. este formată din terasele Dunării, în număr de 4-5 la V de Argeș și 2-3 la E. În afară de partea nordică, unde este o câmpie piemontană (câmpiile Piteștiului, Târgoviștei, Ploieștiului), în rest este o câmpie tabulară, slab fragmentată de văi, cu numeroase crovuri, lacuri sărate și dune de nisip. Este principala zonă agricolă a României, supranumită „grânarul țării", cu soluri fertile în care predomină cernoziomurile de diferite tipuri și solurile brun-roșcate. C. R. cuprinde următoarele subunități: *Câmpiile Blahniței, Desnățuiului, Romanați, Boian, Gălvanu-Burdea, Burnas, Vlăsiei, Bărăganului, Brăilei, Siretului inferior, Covurlui, Tecuci, Râmnicului, Buzău-Călmățui, Sărata, Ploieștiului, Gherghiței, Titu, Cricovului, Târgoviștei* și *Piteștiului.*

CÂMPIA SĂRATEI → Sărata.

CÂMPIA SĂRMAȘULUI → Sărmaș (1).

CÂMPIA SIRETULUI INFERIOR, câmpie de subsidență, situată în NE Câmpiei Române, în zona de vărsare a Siretului, spre care se adună într-o mare zonă de confl. râurile Buzău, Râmnic, Putna și Bârlad. Alt.: 8-15 m; lățime: 20-30 km. Este cea mai coborâtă treaptă a Câmpiei Române, pe cuprinsul ei aflându-se numeroase brațe și meandre părăsite, cursuri de apă secundare, gârle, bălți etc.

CÂMPIA SOMEȘULUI → Someș (2).

CÂMPIA TĂȘNADULUI → Tășnad (1).

CÂMPIA TECUCIULUI → Tecuci (1).

CÂMPIA TIMIȘULUI → Timiș (1).

CÂMPIA TITU → Titu (1).

CÂMPIA TÂRGOVIȘTEI → Târgoviște (1).

CÂMPIA TRANSILVANIEI → Câmpia colinară a Transilvaniei.

CÂMPIA TURZII 1. Subunitate a Câmpiei colinare a Transilvaniei, situată în partea de SV a acesteia, între Dealul Feleac (la N și NV), Colinele Ludușului (la NE), Culoarul Mureșului (la S și SE), Dealurile Aiudului (la SV) și M-ții Trascău (la V). Între aceste limite, C. T. se prezintă sub forma unei arii depresionare constituită din luncile și terasele râurilor Mureș și Arieș, dominată de Dealul Măhăcenilor ce reprezintă o prelungire, spre N, a Dealurilor Aiudului. Culturi de cereale (grâu, porumb) și de legume (în luncile râurilor).

2. Oraș în jud. Cluj, situat în NE câmpiei omonime, la 450 m alt., la poalele de S ale Colinelor Ludușului, pe dr. râului Arieș, la 30 km SE de municipiul Cluj-Napoca; 29 929 loc. (1 iul. 1995): 14 921 de sex masc. și 15 008 fem. Supr.: 50,2 km²; densitatea: 596 loc./km². Nod feroviar și rutier. Termocentrală. Ind. siderurgică (oțel, laminate, sârmă, cabluri). Produse metalice diverse. Fabrici de conf., tricotaje, postav, izolatori electrici, oxigen, cărămidă și țiglă. Fermă de creștere a bovinelor. Sere legumicole. Centru pomicol. Istoric. Localit. s-a format în 1918 prin contopirea a două sate vechi (Ghiriș și Ghiriș-Sâncraiu, menționate documentar, prima oară, în 1219 și apoi în 1282) și declarată oraș în 1952. Monumente: biserică evanghelică (1680) cu turn (din 1946) și conacele „Păget" (sec. 19), „Betegh" (sec. 19) și „Bethlen" (sec. 18). Cod poștal: 3351.

CÂMPIA VINGĂI → Vinga (1).

CÂMPIA VLĂSIEI → Vlăsia (1).

CÂMPINA, municipiu în jud. Prahova, situat în zona Subcarpaților Prahovei, la 426 m alt., pe stg. văii Prahova, la 33 km NV de Ploiești; 41 283 loc. (1 iul. 1995): 19 856 de sex masc. și 21 427 fem. Supr.: 7,4 km²; densitatea: 5 579 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 10 iun. 1879). Nod rutier. Termocentrală. Expl. și pelucr. petrolului. Turnătorie de oțel și fontă. Constr. și reparații de utilaj petrolier, chimic și minier. Fabrici de angrenaje și organe mecanice de transmisie, reductoare, motoare generatoare și transformatoare electrice, mobilă și cherestea, tricotaje, ciorapi, de cărămidă. Institut de cercetări pentru foraj și extracție (1910). Muzeele memoriale închinate pictorului Nicolae Grigorescu (peste 100 exponate), amenajat într-o clădire construită în 1902-1904, restaurată recent, și scriitorului B. P. Hasdeu (castel construit în 1893-1898, cu documente, fotografii, manuscrise care privesc

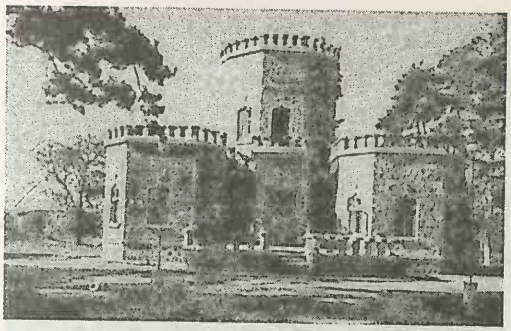

Castelul „Hasdeu"

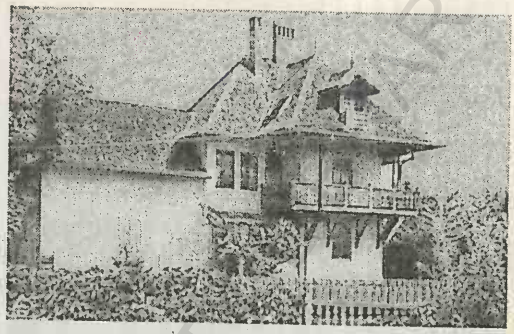

Muzeul memorial „Nicolae Grigorescu"

Câmpina

viața marelui om de cultură și a fiicei sale, Iulia Hasdeu). **Istoric:** Prima menționare documentară a localit. datează din 1503. În 1593 apărea în documente ca punct de vamă pe drumul spre Transilvania. În 1663 devine târg (consemnat ca atare de cronicarul Miron Costin în 1684), iar în 1866 este ridicat la rangul de oraș. În 1890, la C. se ridică prima schelă petrolieră din țară, iar în 1895 se construiește rafinăria „Fabrica Nouă", pe atunci cea mai mare din Europa. La C. au avut loc puternice acțiuni greviste ale petroliștilor în oct. 1920 și ian.-febr. 1933. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. **Monumente:** Biserica „Sfântul Nicolae" a fostului schit „Slobozia" construită în 1714, cu picturi murale la interior, refăcute în sec. 20; biserica de la han, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fostei mânăstiri Poiana, construită în jurul anului 1711 din inițiativa spătarului Toma Cantacuzino, azi în ruină; biserica „Sfânta Treime" (1828, reparată în 1887); casa parohială a fostei stăreții a schitului „Slobozia" (1840). Cod poștal: 2150.

CÂMPINEANCA, com în jud. Vrancea, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Râmnicului cu Dealul Deleanu (Subcarpații Vrancei), pe râul Milcov; 2 910 loc. (1 iul. 1995): 1 345 de sex masc. și 1 565 fem. Viticultură. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Florești*. Bisericile „Sfântul Nicolae" (1819), „Sfinții Voievozi" (1835), „Sfântul Dumitru" (1843) și conacul „Dimachi-Arghiropol" (sec. 17-18), în satul Câmpineanca. Cod poștal: 5318.

CÂMPULUNG 1. Depresiune subcarpatică, tectono-erozivă, situată între cursurile superioare ale râurilor Argeșel și Bratia, dominată de Dealurile Mătău, la E, și Ciocanu, la V, și de prelungirile sudice ale M-ților Iezer-Păpușa, la N, drenată de Râul Târgului. Supr.: c. 100 km². Relieful depresionar este reprezentat prin lunci, terase și culmi deluroase, prelungi, cu aspect de muscele. Temp. medie anuală este de 8-9°C, iar precipitațiile însumează 800-900 mm anual. Pomicultură (meri, peri, pruni etc.). Creșterea ovinelor și bovinelor. Turism. Cunoscută și sub denumirea de *Câmpulung-Muscel*.

2. Municipiu în jud. Argeș, situat în depresiunea omonimă, la 580-600 m alt., pe râul Târgului, la 54 km N-NE de Pitești; 44 560 loc. (1 iul. 1995): 21 566 de sex masc. și 22 994 fem. Supr.: 11,7 km²; densitatea: 3 808 loc./km².. Stație finală de c.f. (inaugurată la 1 iul. 1887). Expl. de argile. Constr. de autoturisme pentru teren („ARO") și de motoare cu combustie internă. Combinat de fire și fibre sintetice. Fabrici de ciment, var, mobilă, cherestea și încălțăminte; morărit și panificație. Prelucr. pieilor de animale. Centru pomicol. Muzeu zonal (cu colecții de istorie și arheologie, de numismatică, de artă plastică și de științele naturii; Muzeu de etnografie și artă populară; casele memoriale „Tudor Mușatescu" și „Mihai Tican-Rumano". **Istoric.** Prima menționare documentară datează din anul 1292, dar localit. are o vechime mult mai mare. La C. și-a stabilit, în 1330, prima reședință Basarab I, întâiul domn al statului feudal Țara Românească (1330-1352). În 1369, domnul Vladislav I mută aici, de la Curtea de Argeș, capitala Țării Românești. În vara anului 1737, orașul a fost incendiat în timpul luptelor dintre turcii otomani și austrieci. Situat pe unul dintre cele mai importante drumuri comerciale între Țara Românească și Transilvania (prin culoarul Rucăr-Bran și pasul Giuvala), C. a fost, în sec. 18-

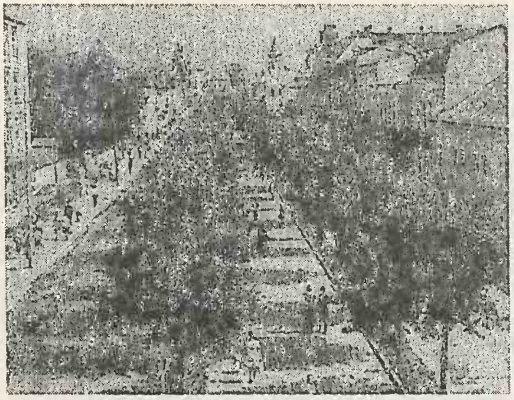

Bulevardul central al municipiului Câmpulung (2)

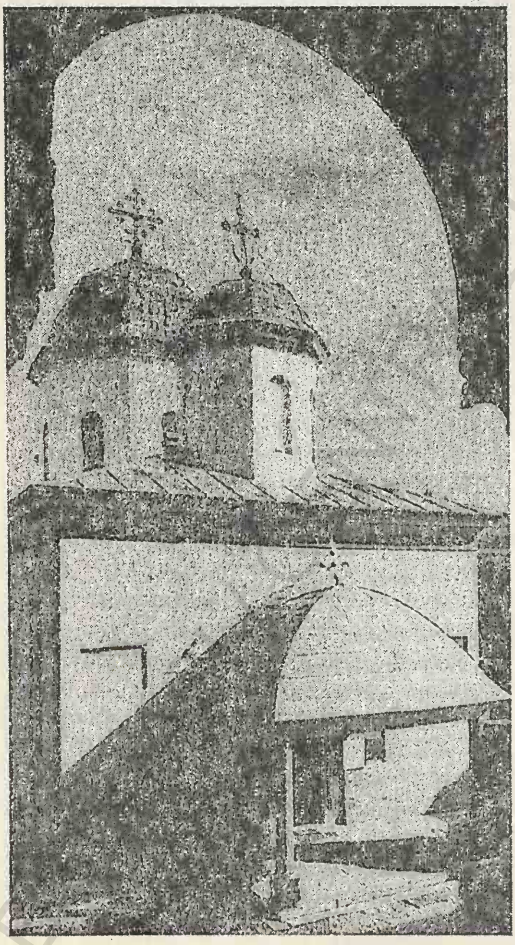

Biserica „Adormirea Maicii Domnului" a Mânăstirii Negru Vodă

19, un însemnat centru meșteșugăresc și comercial. La 28 iun. 1521, negustorul Neacșu din C. a adresat lui Johannes (Hanăș) Benkner, judele Brașovului, o scrisoare care cuprindea informații referitoare la mișcările armatei turcești pe malurile Dunării. Această scrisoare este cel mai vechi text datat, scris în limba română, care s-a păstrat până azi. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. C. are în subordine ad-tivă localit. componentă Valea Rumânești lor. **Monumente:** fundațiile unei biserici romanice (sec. 14); biserica romano-catolică „Sfântul Iacob"-Bărăția (sec. 13), cu turn ridicat în 1730. În corul bisericii Bărăția se află lespedea funerară a comitelui Laurentius de Longo Campo, decedat aici în anul 1300; mânăstirea Negru Vodă (de călugări), cu o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" — ctitorie din 1215, potrivit tradiției, a voievodului Radu Negru, rezidită apoi de Basarab I (fiul lui Radu Negru) și terminată în 1351 de fiul său, Nicolae Alexandru (înmormântat aici). Biserica a suferit mai multe stricăciuni de-a lungul timpului: în 1628, biserica a fost dărâmată din cauza unui cutremur, reconstruită din temelii (1635-1636) din inițiativa domnului Matei Basarab, care a ridicat și un turn-clopotniță, înalt de 35 m, și a înființat o mânăstire. După cutremurele din 1802 și 1819, biserica Mânăstirii Negru Vodă a fost refăcută din nou (1826-1832) din porunca domnului Grigore Dimitrie Ghica. Un incendiu din 1934 a distrus acoperișul și a afectat picturile murale interioare (refăcute în 1955-1957). Mânăstirea Negru Vodă a fost desființată în 1959, devenind biserică de parohie și reînființată după 1989. În incinta mânăstirii se află Casa domnească a lui Matei Basarab, construită în 1650, și Casa Stăreției, construită de Constantin Brâncoveanu; Biserica Domnească, ctitorie din 1567 a Doamnei Chiajna și Petru cel Tânăr; bisericile „Sfinții Împărați Constantin și Elena"-Subești (1552, refăcută în 1779), „Sfântul Ilie" (1620-1626, reparată în 1712), „Sfântul Nicolae" (1570, renovată în 1670 și 1708), „Sfânta Treime" (1632, reparată și pictată în 1730), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"-Scheiu (ante 1779), „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17), „Sfântul Gheorghe"-Olari (sec. 17), „Duminica Tuturor Sfinților" (1833), „Adormirea Maicii Domnului"-Flămânda (1938-1940) — construită după planurile arhitectului G. M. Cantacuzino; bisericile cu dublu hram — „Sfântul

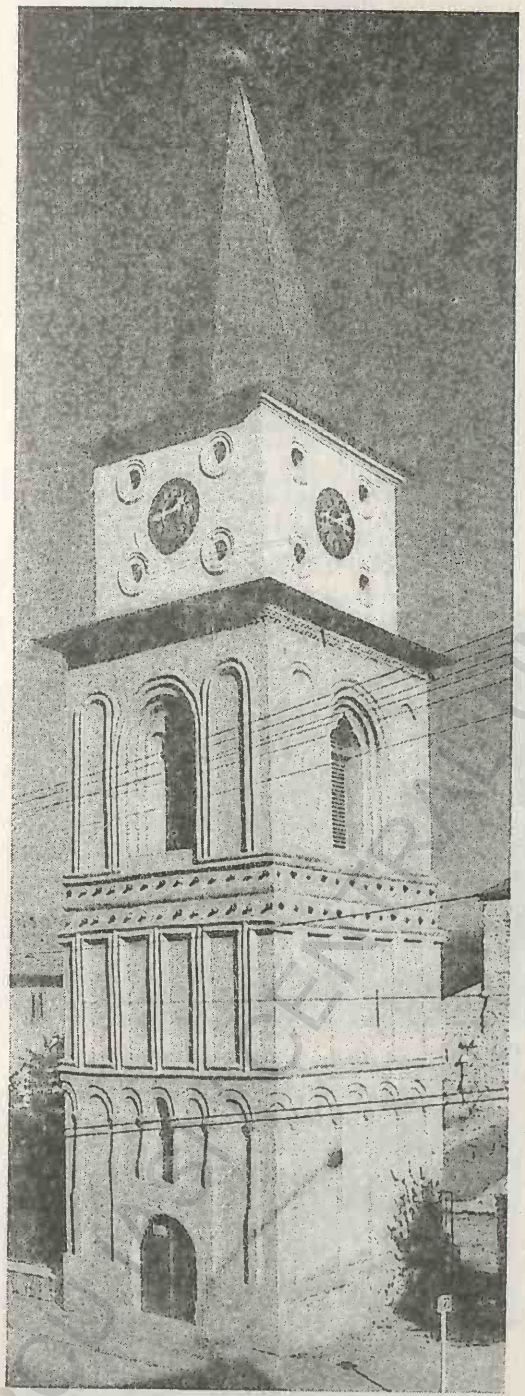

Câmpulung (2). Turnul Bărăției

Gheorghe și Sfinții Apostoli Petru și Pavel"-Visoi (1774) și „Sfântul Nicolae și Buna Vestire" (1860-1861). În sec. 18-19, la Câmpulung a funcționat, pe lângă biserica „Sfânta Maria", o școală de zugravi; clădirea Tribunalului municipal (1900); clădirea fostei Prefecturi (azi Primăria municipală), construită în 1928-1934 după planurile arhitectului D. I. Berechet; clădirea fostului Ateneu (1923), azi Protoeria Câmpulung; casa „Anastase" (1921), azi sediul Băncii Naționale și o casă din 1925 — toate construite după planurile arhitectului I. D. Berindei; Vila „Mirea" (sec. 20) — arhitect Ion Mincu; casa dramaturgului Tudor Mușatescu (începutul sec. 20); casa „Rosetti" (1910); vila „Progor" (1930) ș.a. Cod poștal: 0425.

CÂMPULUNG LA TISA, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în NV Depr. Maramureș, pe stg. râului Tisa, la granița cu Ucraina; 2 472 loc. (1 iul. 1995): 1 208 de sex masc. și 1 264 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Fabrică de cherestea. Satul Câmpulung la Tisa este menționat documentar, prima oară, în 1329. Biserică reformată (1793), cu turn din 1853. Cod poștal: 4945.

CÂMPULUNG MOLDOVENESC 1. Depresiune intramontană de eroziune în N Carpaților Orientali, amplasată pe o linie de șariaj, la 600-650 m alt., pe cursul superior al râului Moldova, dominată de masivul Rarău, la S, și Obcina Feredeu, la N. Relief specific de lunci, terase și coline (împădurite). Climat răcoros (temp. medie anuală este de 6,4°C), cu veri relativ scurte și răcoroase (temp. medie a lunii iul. 14°C) și ierni lungi și friguroase (temp. medie în ian. –4°C), cu frecvente inversiuni termice. Zonă pomicolă și de creștere a bovinelor, ovinelor și porcinelor. Turism de tranzit.

2. Municipiu în extremitatea de N-NE a României, în jud. Suceava, situat în depresiunea omonimă, la 630 m alt., la poalele de N ale masivului Rarău, pe cursul superior al râului Moldova, la 69 km SV de Suceava; 22 041 loc. (1 iul. 1995): 10 655 de sex masc. și 11 386 fem. Supr.: 10,1 km²; densitatea: 2 182 loc./km². Stație de c.f. Expl. de calcar. Fabrici de mobilă și cherestea, încălț., var și alim. (preparate din carne și lapte, produse de panificație, lapte praf). Filatură de bumbac; ind. blănăriei. Constr. de instrumente muzicale populare. Stațiune balneoclimaterică, cu izv. de ape minerale carbogazoase. Parc dendrologic. Patinoar artificial.

Pârtie de schi pe Dealul Runc. Muzeu etnografic și de artă a lemnului. **Istoric.** Localit. are o existență anterioară întemeierii statului feudal Moldova (1359), dar este menționată documentar, prima oară, la 14 apr. 1411, iar ca târg în 1774. Declarat oraș în 1806. Împreună cu cele 15 sate din jur, populate de țărani liberi, C.M. a constituit, până în sec. 18, o formațiune teritorială cu regim ad-tiv și fiscal aparte, respectat de domnii Moldovei. După 1775, a fost desființată de austrieci, care au organizat fondul forestier pe baze proprii. Orașul a întreținut strânse relații cu Transilvania în sec. 18-19, fiind un important punct vamal. Declarat municipiu la 18 ian. 1995. **Monumente:** Biserica gotică (sec. 15); bisericile „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1676, reconstruită în 1928), „Nașterea Maicii Domnului" (ante 1765, reclădită în 1854-1858) și „Sfântul Nicolae", zidită în 1768 de către Teodor Callimah (pe locul unei biserici din lemn din 1688) și refăcută în 1887-1895; case vechi, din sec. 19 (casa „Grămadă" 1817, casa „Pruteanu", sec. 19 ș.a.); clădirile fostei Primării (1896), azi Notariat, și fostei Prefecturi (1900), azi sediul Muzeului de Artă a Lemnului; Banca Națională, construită în 1940 după planurile arhitectului Radu Dudescu. Zonă etnografică și folclorică de mare atracție turistică (costume populare, sculpturi în lemn, ouă încondeiate, dansuri și cântece populare originale etc.). Punct de acces spre rezervația Pietrele Doamnei din masivul Rarău. Cod poștal: 5950.

CÂMPULUNG-MUSCEL → **Câmpulung.**

CÂMPURI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Vrancei, în Depr. Câmpuri-Răcoasa, la poalele sudice ale Dealului Oușoru, pe cursul superior al râului Șușita; 3 978 loc. (1 iul. 1995): 1 947 de sex masc. și 2 031 fem. În satul Gura Văii se află casa memorială „Moș Ion Roată" (personaj popular din perioada Unirii Prin-

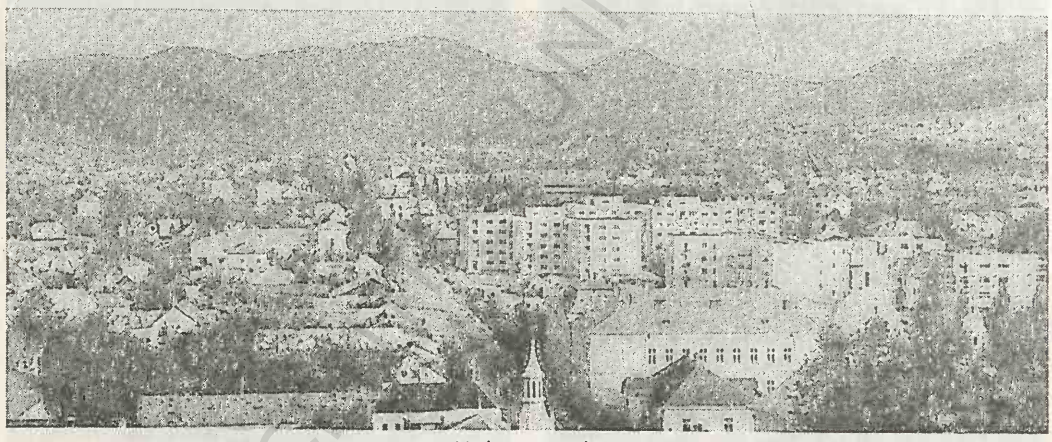

Vedere generală
Câmpulung Moldovenesc (2)

Casa „Grămadă"

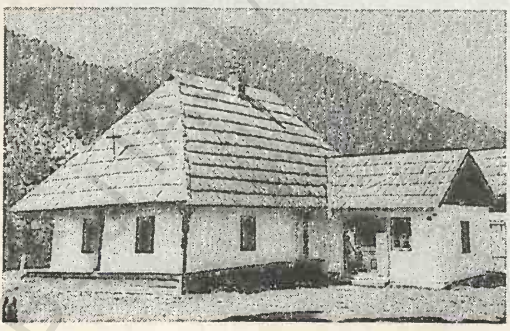

Muzeul Etnografic și de Artă a Lemnului

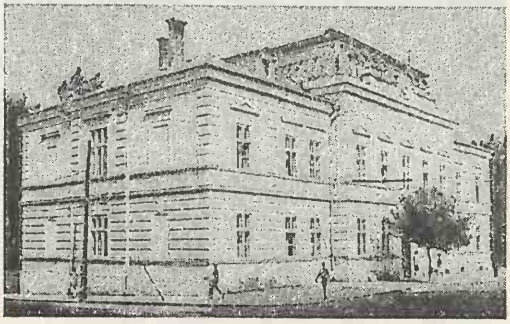

Câmpuri. Casa lui Moș Ion Roată

cipatelor Române — 1859, unul dintre reprezentanții țărănimii în lupta pentru Unirea Principatelor), iar în satul Câmpuri, biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"-Tei (1663). Cod poștal: 5365.

CÂNDEȘTI 1. Piemontul ~, unitate colinară de relief, cu aspect de platformă, parte componentă a Piem. Getic, cuprinsă între văile râurilor Dâmbovița (la E), Argeș (la S) și Râul Târgului (la V). Alt.: 300-550 m. Alcătuit predominant din pietrișuri și nisipuri cuaternare. Are aspectul unor platouri interfluviale largi, ușor înclinate spre S, fragmentate de văi adâncite, dar mult lărgite, însoțite de terase și lunci, dominate de versanți puternic înclinați, afectați de ravene și alunecări.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Piem. Cândești cu Subcarpații Ialomiței și M-ții Leaota, pe cursul superior al râului Dâmbovița; 3 251 loc. (1 iul. 1995): 1 600 de sex masc. și 1 651 fem. Important centru pomicol (meri, pruni, peri, nuci ș.a.). Prelucr. artistică a lemnului. Reședere com. este satul *Cândești-Vale*. În satul Cândești-Vale se află biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva", construită de preoții Pavel și Ioan în anii 1803-1804; în satul Dragodănești există bisericile „Sfânta Treime" (1888) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1876), iar în satul Cândești-Deal, biserica cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1888-1890). Cod poștal: 0256.

3. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 6 sate, situată în SV Depr. Cracău-Bistrița, pe râul Dragova; 4 327 loc. (1 iul. 1995): 2 188 de sex masc. și 2 139 fem. Pe terit. com. au fost descoperite (1946) urmele unei așezări carpice în care s-a găsit un tezaur alcătuit din 288 de monede romane din argint (sec. 1-4) și urmele unei culturi materiale, numită *Cândești*, care atestă continuitatea de locuire a populației autohtone în sec. 5-6. Cod poștal: 5619.

CÂRJIȚI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Poiana Ruscăi; 843 loc. (1 iul. 1995): 408 de sex masc. și 435 fem. Satul Cârjiți este menționat documentar, prima oară, în 1453. Biserica ortodoxă cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18), în satul Cherghеș. Cod poștal: 2711.

CÂRLIBABA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 6 sate, situată în bazinetul depresionar omonim din zona de confl. a râurilor Cârlibaba și Țibău cu Bistrița, la poalele M-ților Suhard, a M-ților Maramureș și a Obcinei Mestecăniș; 2 036 loc. (1 iul. 1995): 1 014 de sex masc. și 1 022 fem. Expl. de min. de mangan și de plumb, atestate din 1782. Creșterea bovinelor și porcinelor. Cod poștal: 5979.

CÂRLIGAȚI 1. → Călmățuiu de Sus.

2. → Pădureni.

CÂRLIGELE, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Râmnicului cu Dealul Deleanu (Subcarpații Vrancei); 2 795 loc. (1 iul. 1995): 1 349 de sex masc. și 1 446 fem. Centru viticol. În satul Bonțești se află biserica „Sfinții Voievozi" (1685-1702), iar în satul Blidari există o biserică din bârne, construită în 1796 de locuitorii satului Mândrești-Munteni, de lângă Focșani, și donată locuitorilor din Blidari, în 1834. În 1906, pereții interiori au fost acoperiți cu tablă galvanizată, pe care s-au aplicat picturi cu scene religioase, fiind un unicat de acest fel în România. În satul Dălhăuți, există bisericile cu hramurile „Izvorul Tămăduirii" (construită în 1828 pe locul uneia din lemn din sec. 17, reparată în perioada 1992-1995 și resfințită la 5 nov. 1995), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1840-1850) și schitul Dălhăuți cu biserica din lemn „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", reclădită în 1810 pe locul uneia din 1625 și reparată în 1899-1900. În arealul satului Dălhăuți se află o pădure seculară (250 ha) alcătuită predominant din fag (*Fagus sylvatica*) și gorun (*Quercus petraea*) de mari dimensiuni (25 m înălțime și 2 m diametrul trunchiului), alături de care se mai dezvoltă carpenul

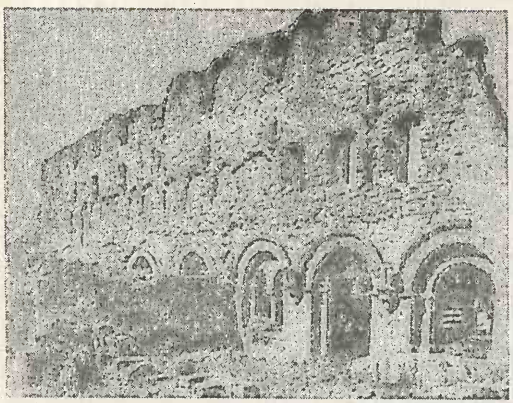

Ruinele fostei mânăstiri cisterciene

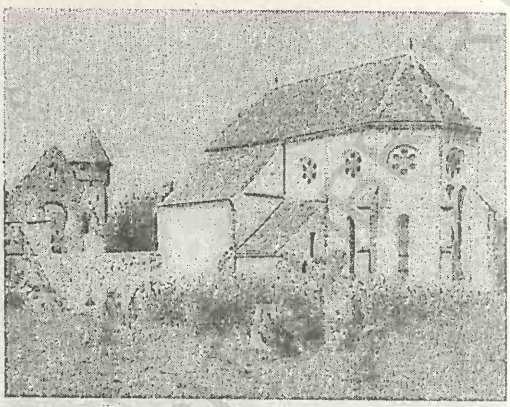

Biserica fostei mânăstiri cisterciene

Cârţa (2)

(*Carpinus betulus*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), ulmul (*Ulmus minor*), arţarul (*Acer campestre*), teiul (*Tilia cordata*) ş.a. Stratul ierbos este bogat şi variat, reprezentat prin brusturele negru (*Symphytum cordatum*), crucea voinicului (*Hepatica transsilvanica*), brebenelul (*Corydalis solida*), toporaşi (*Viola reichenbachiana*) etc. Declarată rezervaţie forestieră (în 1973). Cod poştal: 5391.

CÂRLOGANI, com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în zona Piem. Oltetului, la poalele de NE ale Dealului Beica, pe râul Beica; 3 013 loc. (1 iul. 1995): 1 502 de sex masc. şi 1 511 fem. Bisericile „Sfânta Treime" (1750) şi „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1833), în satele Cepari şi Cârlogani. În satul Cârlogani se află ruinele mânăstirii Zătreşti (1812). Cod poştal: 0571.

CÂRNA 1. → Bistreţ (1).

2. → Goicea.

CÂRPIŢI → Victoria (3).

CÂRŢA 1. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 3 sate, situată în N Depr. Ciuc, pe cursul superior al Oltului; 5 660 loc. (1 iul. 1995): 2 814 de sex masc. şi 2 846 fem. Haltă de c.f. Expl. de calcare dolomitice. Fabrică de cherestea. Fermă de creştere a bovinelor. Muzeu etnografic (în satul Cârţa). În satul Cârţa, menţionat documentar, prima oară, în 1566, se află o cetate ţărănească, cu biserică romano-catolică, de tip sală, construită în 1444-1500, în stilul goticului târziu, cu incintă fortificată (sec. 18), de plan inelar, dominată de un turn de poartă, protejat de un zid-scut. Clopot turnat în anul 1495. În biserică se păstrează o cristelniţă din piatră şi un tabernacol gotic. Cod poştal: 4141.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Făgăraş, în zona de confl. a râului Cârţişoara cu Oltul; 1 087 loc. (1 iul. 1995): 540 de sex masc. şi 547 fem. Staţie de c.f. Topitorie şi ţesătorie de in. Creşterea bubalinelor. Satul Cârţa este menţionat documentar, prima oară, în 1223. Complex mânăstiresc, întemeiat de călugării cistercieni în 1202 (*„beatae Mariae Virginis de Candelis"*), cu o biserică în stil gotic, folosită şi azi, cea mai veche din România. Mânăstirea a fost devastată şi incendiată în timpul năvălirii tătarilor (1241-1242), fiind reconstruită din piatră în 1242-1250. Avariată de turci în 1421 şi 1432, mânăstirea a fost desfiinţată în 1474 din ordinul lui Matei Corvin. În prezent, corul şi absida servesc ca biserică de parohie. Cod poştal: 2409.

CÂRŢIŞOARA, com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Făgăraş, la poalele M-ţilor Făgăraş, pe râul Cârţişoara; 1 284 loc. (1 iul. 1995): 641 de sex masc. şi 643 fem. Creşterea ovinelor. Prelucr. lemnului, a lânii şi a pieilor de animale. Muzeu etnografic. Până la 17 febr. 1968 satul şi com. Cârţişoara s-au numit *Streza-Cârţişoara* (menţionate documentar, prima oară, în 1509). Bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1806) şi „Buna Vestire"-Streza (1818, cu turn din 1821). Punct de acces spre lacul Bâlea. Cod poştal: 2408.

CÂŢĂ → Surdila-Găiseanca.

CÂŢCĂU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SV ale Dealului Muncelu (Dealurile Ciceului), pe dr. văii Someşului; 2 365 loc. (1 iul. 1995): 1 146 de sex masc. şi 1 219 fem.

Stație de c.f. Fermă de creștere a bovinelor. Pomicultură. Satul Câțcău este menționat documentar, prima oară, în 1348. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sec. 18, cu picturi interioare din 1792) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"-din Deal (sec. 17) — azi dezafectată, în satele Muncel și Sălișca. Cod poștal: 4666.

CEAHLĂU 1. Masiv muntos în partea centrală a Carpaților Orientali, limitat de râul Bistricioara (la NV), lacul de acumulare Izvorul Muntelui, de pe Bistrița (la N și E), râurile Bicaz (la S) și Bistra, afl. al Bicazului (la V). Supr.: 290 km². Este alcătuit din roci variate: marno-calcare, șisturi argiloase, argile, gresii și mai ales conglomerate calcaroase de vârstă apțiană (după unii geologi, cenomaniană). Alt. medie: 1 700-1 800 m. Alt. max.: 1 907 m (vf. Ocolașu Mare). Prezintă mai multe vf. izolate, cu alt. de peste 1 700 m: Ocolașu Mic (1 712 m), Panaghia (1 900 m), Toaca (1 904 m). Din cauza prezenței conglomeratelor calcaroase, masivul C. prezintă un relief ruiniform, de un pitoresc renumit (abrupturi, turnuri, praguri, colți etc.). Mulți oameni de știință (Grigore Cobălcescu, Ion Simionescu ș.a.) sau literați (Dimitrie Cantemir, Calistrat Hogaș ș.a.) au descris acest masiv ca cel mai falnic munte al Moldovei. Pe vf. Toaca se află o stație meteorologică,

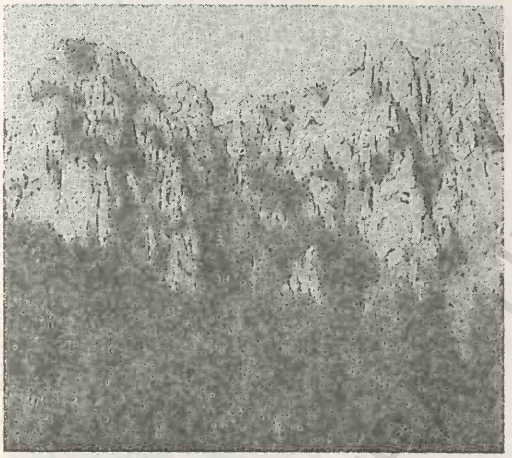

Relief ruiniform (Turnul lui Budu)

Vf. Ocolașu Mare

Ceahlău (1)

Vf. Toaca

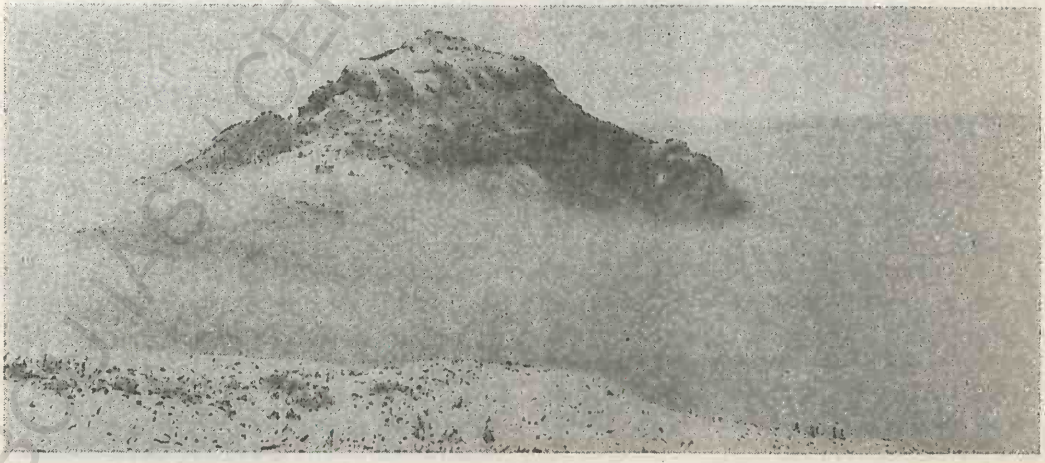

dată în folosință la 1 ian. 1964. Schit de călugări (1990-1993, sfințit la 29 aug. 1993), situat la 1 850 m alt. În cadrul masivului C. se află un Parc național (17 200 ha), în arealul căruia există o rezervație naturală complexă, creată în 1941 (la început cu o supr. de 1 836 ha, astăzi ocupă 4 073 ha), cu numeroase raritați floristice (o specie de coada șoricelului/*Achillea schurii*, garofița/*Dianthus spiculifolius*, vulturica/*Hieracium pseudobifidum*, *Hieracium pojoritense*, ghințura/*Gentiana phlogifolia* ș.a.), monumente ale naturii (papucul doamnei/*Cypripedium calceolus*, floarea de colți/*Leontopodium alpinum*, tisa/*Taxus baccata* etc.) și unele dintre cele mai frumoase exemplare de larice din țară (*Larix decidua var. carpatica*), cunoscut și sub numele de *zadă*, *„Stejarul munților"* sau *„Crin"*, de unde derivă și denumirea rezervației naturale *„Poliția cu crini"*. Pe versantul de NV se află cascada *Duruitoarea*. C. este unul dintre cele mai importante obiective turistice ale țării în legătură cu care s-au născut fermecătoare legende. Alpinism.

2. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată la poalele nordice ale masivului Ceahlău, la 625 m alt., pe țărmul de NV al lacului de acumulare Izvorul Muntelui; 2 530 loc. (1 iul. 1995): 1 233 de sex masc. și 1 297 fem. Expl. forestiere. Creșterea ovinelor și bovinelor. Centru turistic și punct de plecare spre cabanele turistice din masivul C. În satul Bistricioara, în punctul „La lutărie", se află o stațiune arheologică în cadrul căreia s-au identificat 12 așezări, în care s-au găsit vestigii din Paleoliticul mijlociu și târziu (așchii cioplite, cuțite, răzuitoare etc.). **Monumente:** Mânăstirea Durău (de călugări), ctitorie din sec. 17 a unei fiice a domnului Vasile Lupu. Biserica actuală, cu hramul „Buna Vestire", a fost zidită în 1830-1835, pe locul uneia din 1751 și pictată în ceară de Nicolae Tonitza în 1936-1937 (picturile au fost recondiționate în 1969). Așezământul monahal a fost desființat în 1959, devenind, în 1960, schit de călugări cu biserică de parohie. În 1964, schitul a fost forțat să cedeze fostele case ale călugărilor și terenurile aferente Oficiului Județean de Turism Neamț, care a dărâmat construcțiile și a construit vile pentru turism. În 1991, mânăstirea a intrat în posesia mai multor vile și clădiri vechi, trecând la repararea lor, a bisericii și a clopotniței din lemn care datează din 1802; Mânăstirea Sihăstria (de călugări), ctitorită de episcopul Ghedeon în 1740, cu o biserică din lemn, chilii și clopotniță. Incendiată de turci, în 1821. În 1824 s-a construit biserica actuală, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", precum și un zid de incintă care le conferă aspectul de biserică-cetate. Între 1870 și 1910, complexul monahal a rămas în paragină, dar a fost refăcut ulterior. Distrus de un incendiu în 1940-1941, a fost din nou refăcut. La 1 mai 1995 a început construcția unei noi biserici-catedrală; Schitul Sihlea (sec. 18) cu o bisericuță din brad, aflată sub stâncă, cu hramul „Schimbarea la Față" construită, în 1763, de Ioniță Cantacuzino și o biserică din lemn cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", construită în 1813; Palatul Cnejilor este o construcție din sec. 17, aflată pe locul schitului Hangu ce data din sec. 15. În 1639, hatmanul Gheorghe, fratele domnului Vasile Lupu, a construit o biserică de zid pe care Alexandru Antonie Ruset, ginerele hatmanului Gheorghe, o împrejmuiește (în 1676) cu ziduri de apărare. Ulterior, această biserică fortificată intră în posesia familiei Cantacuzino. În 1813, cneazul Gheorghe Cantacuzino execută lucrări de extindere și fortificare a vechilor construcții, fiind numit de acesta „Palatul Cnejilor". În 1821-1823 se fac din nou reparații, iar în 1830-1840 se întărește zidul de apărare, înalt de 8 m, cu câte un turn de observație la fiecare colț. Printre oaspeții familiei Cantacuzino în acest palat s-au aflat diplomatul (consul la Iași) și scriitorul german Wilhelm von Kotzebue, care a scris *Tablouri și schițe din Moldova* și, se pare, Alexandre Dumas-tatăl, care în romanul său *Strigo-*

Ceahlău (2). Biserica „Nașterea Maicii Domnului" a Mânăstirii Sihăstria

iul Carpaților oferă unele informații despre locurile și oamenii de la poalele Ceahlăului. În 1846, fiii lui Gheorghe Cantacuzino, nemaiputând întreține palatul și moșia Hangu, le-au scos la licitație, ele fiind achiziționate de Smaranda Sturdza. Mistuite de un incendiu, palatul și biserica cad în ruină. În 1858, biserica a fost restaurată și s-a construit turnul-clopotniță. În satul Bistricioara se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1831). Până la 1 ian. 1965, satul Ceahlău s-a numit *Schitu*. Pe terit. com. C. se află stațiunea climaterică *Durău* (→). Cod poștal: 5668.

CEAMURLIA DE JOS, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 2 sate, situată pe țărmul de SV al complexului lagunar Razim, în zona de vărsare a râului Slava; 2 463 loc. (1 iul 1995): 1 273 de sex masc. și 1 190 fem. Haltă de c.f. Fabrică de brânzeturi. Piscicultură. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii neolitice (Cultura Hamangia; s-au găsit bordeie, străchini, pahare, cupe, oale sferice, o figurină antropomorfă din os), din Epoca bronzului (un tumul) și din Epoca romană (sec. 2-3 d.Hr.). Cod poștal: 8848.

CEANU MARE, com. în jud. Cluj, alcătuită din 13 sate, situată în Câmpia Sărmașului, pe Valea Largă; 4 182 loc. (1 iul. 1995): 2 168 de sex masc. și 2 014 fem. Conductă de gaze naturale (Zau de Câmpie—Ceanu Mare—Cluj-Napoca). Satul Ceanu Mare este menționat documentar, prima oară, în 1293. Cod poștal: 3369.

CEATALCHIOI, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 4 sate, situată pe dr. brațului Chilia (al Dunării); 562 loc. (1 iul. 1995): 279 de sex masc. și 283 fem. Pescuit. Cod poștal: 8831.

CEATALUL CHILIEI, loc situat la 8 km amonte de municipiul Tulcea, unde Dunărea se bifurcă în brațele Chilia și Tulcea. Cunoscut și sub numele de primul ceatal (prima bifurcație) sau *Ceatalul Ismailului*.

CEATALUL ISMAILULUI → Ceatalul Chiliei.

CEATALUL SFÂNTU GHEORGHE, loc situat la 9 km aval de municipiul Tulcea, unde Dunărea, respectiv brațul Tulcea, se bifurcă din nou în brațele Sulina și Sfântu Gheorghe. Cunoscut și sub numele de al doilea ceatal (a doua bifurcație).

CEAURU-ROVINARI, lac antropic în Depr. Târgu Jiu, creat pe cursul superior al Jiului, în aval de municipiul Târgu Jiu, pe terit. com. Drăgușești, pentru a feri de inundații exploatările de cărbune de la Rovinari. Barajul (15 m înălț.), construit în amonte de aceste exploatări, asigură retenția temporară a apelor în timpul viiturilor periculoase, într-un volum de c. 100 mil. m³. Constituie o „piață" de adunare a apelor (în el se varsă râurile, mai mici, Șușița, Jaleș, Bistrița, Amaradia).

CEDONIA → Sibiu (2).

CEFA 1. Lac (helești) antropic în extremitatea vestică a Românici, în Câmpia Crișurilor, în zona de confl. a râului Corhana cu Canalul Crișurilor. Supr.: 670 ha. Complex piscicol.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Crișurilor, pe Canalul Crișurilor; 5 933 loc. (1 iul. 1995): 2 907 de sex masc. și 3 026 fem. Stație de c.f. Creșterea porcinelor. Pepinieră piscicolă (lacul Cefa). Satul Cefa este menționat documentar, prima oară, în 1302. Biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1826, cu picturi din 1843 executate de către Ioan Lăpăușan) și castelul „Marcovici" (1853), în satul Inand. Rezervație forestieră (pădurea Rădvan). Cod poștal: 3696.

CEHAL, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Tășnadului cu Dealurile Crasnei; 2 329 loc. (1 iul. 1995): 1 181 de sex masc. și 1 148 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, cireși, vișini). Reșed. com. este satul *Cehăluț*, atestat documentar, prima oară, în 1341. Satul Cehal apare menționat documentar, prima oară, în 1300, cu numele *Chohal*. Cod poștal: 3848.

CEHU SILVANIEI, oraș în jud. Sălaj situat la poalele de NV ale Dealurilor Sălajului, la 320 m alt., pe râul Sălaj, la 34 km N de municipiul Zalău; 8 929 loc. (1 iul. 1995): 4 284 de sex masc. și 4 645 fem. Supr.: 8,3 km²; densitatea: 1 076 loc./km². Stație finală de c.f. Nod rutier. Fabrici de mobilă, prelucr. a maselor plastice, tricotaje și conf., cărămidă, marochinărie și alim. (preparate din lapte, conserve de fructe, prelucr. primară a fructelor ș.a.). Fermă de creștere a bovinelor. Centru pomicol. Istoric. Localit. este menționată documentar ca sat, în 1405, iar ca târg în 1566. În 1592, Sigismund Báthori acordă târgului și cetății de aici privilegiul de autoconducere. Devastat de turci în 1670. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Orașul are în subordine ad-tivă 4 sate: Horoatu Cehului, Motiș, Nadiș, Ulciug. **Monumente:** cetatea, construită din lemn și pământ, menționată documentar în 1319, care a aparținut regelui ungur Carol I Robert de Anjou, a

fost devastată în 1670 de turci; castel construit în 1526 de comitele Drágfi János; biserica reformată, în stil gotic, este ctitoria familiei Dragu (catolicizată și maghiarizată cu numele Drágfi) din anul 1519 (cu adăugiri din 1801, 1845, 1905; turn din 1614), care până în 1540 a funcționat ca biserică romano-catolică după care a intrat în posesia reformaților; bisericile din lemn, ortodoxe, cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1732), „Adormirea Maicii Domnului" (1781) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1749), în satele Nadiș, Ulciug și Horoatu Cehului. Cod poștal: 4762.

CEICA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 7 sate, situată în E Dealurilor Hidișelului, pe râul Cârpeștii Mici; 4 216 loc. (1 iul. 1995): 2 125 de sex masc. și 2 091 fem. Stație de c.f. Expl. de argilă. Fabrică de cărămidă. Produse din piele. Creșterea bovinelor. În satul Ceica, menționat documentar, prima oară, în 1398, a fost descoperit un tezaur monetar datând din sec. 17. Bisericile din lemn, cu același hram, „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Ceișoara (1734, pictată în 1834 de către zugravul Costea, cu adăugiri din 1936), Corbești (sec. 17, cu picturi din sec. 18) și Cotiglet (sec. 18); biserica din lemn cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh" (sec. 19, cu picturi din 1870 executate de Emanuel Weiss Antal), în satul Dușești. Cod poștal: 3628.

CELARU, com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Romanați; 5 523 loc. (1 iul. 1995): 2 785 de sex masc. și 2 738 fem. Muzeu etnografic (în satul Celaru). În satul Celaru se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1830, zugrăvită în 1838) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1891), în satul Ghizdăvești sunt bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1855) și „Sfântul Nicolae" (1888), în satele Marotinu de Jos și Marotinu de Sus există bisericile cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1872) și respectiv, „Cuvioasa Parascheva" (1868), iar în satul Soreni se află biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1855). Cod poștal: 1118.

CELEIU → Corabia.

ÇELIK → Telița.

ÇELIK-DERE, Mânăstirea ~ → Frecăței (2).

CENAD, com. în jud. Timiș, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Mureșului, pe stg. văii Mureșului, la granița cu Ungaria; 3 889 loc. (1 iul. 1995): 1 923 de sex masc. și 1 966 fem. Stație finală de c.f. Punct de vamă (deschis la 23 sept. 1994). Fermă de creștere a porcinelor. Centru pomicol. Legumicultură. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii neolitice, din Epoca fierului, din perioada stăpânirii romane (sec. 2-3; coloane, capitele, ceramică, monede, cărămizi cu ștampila unei unități din Legiunea a XIII-a *Gemina*) și din sec. 6-12. În sec. 10-11, aici a existat așezarea *Morisena*, menționată documentar (*Urbs Morisena*) ca reșed. a voievodului Ahtum. În anul 1028, la Morisena a murit voievodul Ahtum, în lupta cu armata regatului ungar, el fiind trădat de Cianadinus, unul dintre comandanții săi, fapt ce l-a determinat pe regele ungur, Ștefan (István) I cel Sfânt, să atribuie localit. numele trădătorului, de la care derivă numele actual. În jurul anului 1020 a luat ființă, în cadrul unei mânăstiri ortodoxe (transformată ulterior într-una catolică), prima școală de pe terit. actual al României. La absolvire, elevii erau confirmați ca preoți. În anul 1042, a fost înființată aici o episcopie catolică în locul bisericii ortodoxe. În 1242, localit. a fost distrusă de invazia tătară. Cucerită apoi de turci (1552), a fost stăpânită de aceștia până în 1698 (perioadă în care a fost reșed. unui sangeac), dată când au fost dărâmate zidurile cetății Morisena. **Monumente:** ruinele cetății și ale fostei mânăstiri „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 10); biserica romano-catolică (sec. 19), cu vitralii de o rară frumusețe. Rezervație forestieră (pădurea Cenad). Cod poștal: 1980.

CENADE, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Secașelor; 1 085 loc. (1 iul. 1995): 544 de sex masc. și 541 fem. Biserică evanghelică (sec. 15, fortificată în sec. 16 cu modificări ale navei din 1905-1906), în satul Cenade. Cod poștal: 3185.

CENARU → Andreiașu de Jos.

CENEI, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului, pe Canalul Bega Veche, la granița cu Iugoslavia; 4 738 loc. (1 iul. 1995): 2 286 de sex masc. și 2 452 fem. Stație de c.f. Creșterea bovinelor. Satul Cenei apare menționat documentar, prima oară, în 1330 cu denumirea *Cheney*. Biserică romano-catolică (1860), în satul Bobda. Cod poștal: 1944.

CEPARI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în mica Depr. Șuici-Cepari din Dealurile Argeșului, pe cursul superior al râului Topolog;

2 689 loc. (1 iul. 1995): 1 338 de sex masc. și 1 351 fem. Pomicultură. Reșed. com. este satul *Ceparii Pământeni*. Vila „Minovici" (începutul sec. 20), în satul Cărpeniș; biserică având hramul „Înălțarea Domnului" (1752), în satul Ceparii Pământeni. Cod poștal: 0486.

CEPLENIȚA, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Jijiei, pe cursul superior al râului Bahlui; 4 546 loc. (1 iul. 1995): 2 286 de sex masc. și 2 260 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale și plante tehnice; viticultură; pomicultură. Muzeu etnografic. Satul Ceplenița este atestat documentar în 1554. În satul Buhalnița se află hanul „Cantacuzino-Pașcanu" (începutul sec. 19) și biserica cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1836, cu pridvor adăugat în 1899 și cerdac din lemn din 1934); în satul Ceplenița există conacul Cantacuzino-Pașcanu (1835-1838), biserica cu hramul „Sfinții Voievozi" (1802, cu catapeteasmă din 1847 și zid de incintă) și un pod de piatră din sec. 15, iar în satul Zlodica se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 17), beciul Zlodica (sec. 15) și un pod din piatră din sec. 15. Cod poștal: 6640.

CEPTURA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealului Istrița, pe râul Bălana; 5 482 loc. (1 iul. 1995): 2 731 de sex masc. și 2 751 fem. Expl. de lignit și de petrol. Centru viticol. Vestigii arheologice ce atestă o perioadă îndelungată de locuire (milen. 5 î.Hr.-1 d.Hr.). Reșed. com. este satul *Ceptura de Jos*. Presă pentru producerea uleiului. Creșterea bovinelor (rasa Holstein). Biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1794), în satul Ceptura de Jos. Cod poștal: 2051.

CERAȘU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Teleajenului cu M-ții Ciucaș, pe cursul superior al râului Drajna; 5 349 loc. (1 iul. 1995): 2 748 de sex masc. și 2 601 fem. Expl. de gips. Pomicultură. Cod poștal: 2122.

CERĂT, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Desnățuiului, pe râul Desnățui; 3 896 loc. (1 iul. 1995): 1 961 de sex masc. și 1 935 fem. Prelucr. lemnului, topitorie de in. Fermă de creștere a porcilor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. În satul Cerăt se află biserica având dublu hram „Sfântul Ioan Gură de Aur și Cuvioasa Parascheva" (1814, pictată în 1824 și reparată în 1887 și 1927). Cod poștal: 1227.

CERBATIS → Mangalia (2).

CERBĂL, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 8 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Poiana Ruscăi; 807 loc. (1 iul. 1995): 410 de sex masc. și 397 fem. Centru de dulgherit (satul Feregi). Pe terit. com. s-a descoperit un tezaur dacic (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.), în care s-au găsit obiecte de podoabă, din argint, și c. 500 denari romani, din argint. Satul Cerbăl este menționat documentar, prima oară, în 1476. Cod poștal: 2758.

CERBURENI, Hidrocentrala ~ → Valea Iașului.

CERCHEZU, com. în jud. Constanța, alcătuită din 4 sate, situată în S Pod. Cobadin, la granița cu Bulgaria; 1 518 loc. (1 iul. 1995): 767 de sex masc. și 751 fem. Cod poștal: 8752.

CERGĂU, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Secașelor; 1 748 loc. (1 iul. 1995): 936 de sex masc. și 812 fem. Reșed. com. este satul *Cergău Mare*. În satul Cergău Mare, menționat documentar, prima oară, în 1302, se află biserica „Buna Vestire" (1804), iar în satul Cergău Mic, atestat documentar, în 1303, există biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 17). Cod poștal: 3176.

CERMEI 1. Câmpia ~, unitate de câmpie în partea centrală a Câmpiei de Vest, limitată de Crișu Negru (la N), Dealurile Codrului (la E), Crișu Alb (la S) și Câmpia Crișurilor (la V), având cea mai mare extindere pe terit. jud. Arad și, parțial, pe cel sudic al jud. Bihor. Alt. cresc de la 110 m în partea centrală până la 160 m la contactul cu Dealurile Codrului. Culturi de cereale și plante tehnice.

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Cermei, pe râul Sartiș; 2 951 loc. (1 iul. 1995): 1 414 de sex masc. și 1 537 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fermă de creștere a porcinelor. Satul Cermei este menționat documentar, prima oară, în 1429. Cod poștal: 2863.

CERNA 1. Munții Cernei, culme muntoasă situată în extremitatea vestică a Carpaților Meridionali, între Depr. Domașnea și Depr. Cornereva (la V), aliniamentul văilor Hidigel și Olanu (la N) și valea Cernei (la E). M-ții C. au o culme pr., paralelă cu valea Cernei, și o culme secundară (Culmea Cerni Vârf, cu vârful omonim de 1 365 m alt.), cu direcție N-S, situată între valea Belareca și Depr. Domașnea. Culmea pr. este îngustă și dominată de

mai multe vârfuri (vf. Dobrii 1 928 m — alt. max. a M-ților C., vf. Cailor 1 856 m, vf. Baldoveni 1 800 m, vf. Vlașcu Mic 1 733 m ș.a.) separate de tot atâtea înșeuări. Din culmea pr. se desprind, spre E, mai multe culmi secundare care se termină cu abrupturi spre valea Cernei. M-ții C. sunt alcătuiți din conglomerate, gresii, calcare, șisturi argiloase, șisturi cristaline și unele apariții granitice. Versanții sunt acoperiți cu păduri, iar satele com. Cornereva (cea mai mare com. din România ca număr de sate), sunt răspândite pe pantele acestor munți.

2. Râu, afl. stg. al Dunării; 84 km; supr. bazinului: 1 433 km². Izv. din masivul Godeanu, de la 2 070 m alt., unde este cunoscut sub numele de Cernișoara, curge în mare parte pe linia tectonică, cu direcția NE-SV, dintre M-ții Godeanu și Cerna, la V și Vâlcan și Mehedinți, la E și, după ce trece prin Băile Herculane și Topleț, se varsă în lacul de acumulare Porțile de Fier I, în amonte de Orșova. După c. 9 km aval de izvor, debitul râului C. sporește mult datorită aportului Izbucului Cernei. Are aspectul unei văi tinere, adânci, cu versanți asimetrici (versantul dr. depășește cu 800-1 000 m pe cel stg.), cu afl. mici, dezvoltați în cursul superior numai pe partea dr. (Radocheasa, Valea lui Ivan, Balmoș, Olanu, Craiova ș.a.), cu pante longitudinale accentuate, în medie de 30 m/km (max.: 100 m/km), cu numeroase chei (Cheile Corcoaiei ș.a.), bazinete depresionare (Urzicari, Lunca Largă, Cerna-Sat, Poiana Schitului ș.a.), praguri etc. Din cauza lucrărilor hidroenergetice din complexul Cerna—Motru—Tismana, prin care s-au creat mai multe lacuri de baraj pe râul Cerna, o mare parte din apa râului a fost transferată, prin aducțiune subterană, în bazinul Motrului. Ca urmare, debitul Cernei a scăzut foarte mult, afectând fauna acvatică. În cursul superior, valea Cernei este însoțită de mici masive calcaroase, cu versanți abrupți și creste semețe, numite *Ciucevele Cernei*, care se succed de la N la S: Ciuceava Șarbei (1 650 m), Ciuceava Sturului (1 302 m), Ciuceava Mare (1 477 m), Ciuceava Neagră (1 052 m), Ciuceava Popii (1 010 m), Ciuceava Frasinului (1 045 m), Ciuceava Chicerii (976 m), Ciuceava Ogașului Cald (849 m).

3. Râu, afl. stg. al Mureșului în amonte de Deva; 73 km; supr. bazinului: 738 km². Izv. de pe versantul de SE al M-ților Poiana Ruscăi, de la 1 130 m alt., de sub vf. Rusca (1 355 m), și trece

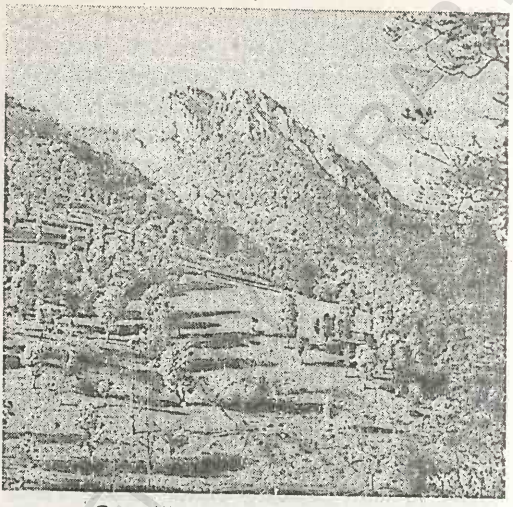

Cerna (1). Vedere din Munții Cernei

Cerna (2). Izbucul Cernei

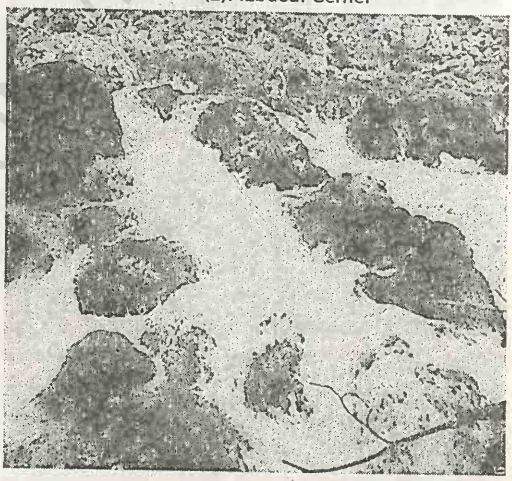

prin municipiul Hunedoara pe care-l alimentează cu apă, dar de la care și preia apele reziduale. Pentru asigurarea debitelor necesare de apă s-a creat, în amonte de Hunedoara, lacul *Cinciș* (→) sau *Teliuc*.

4. Râu, afl. stg. al Oltețului la Bălcești (jud. Vâlcea); 99 km; supr. bazinului: 617 km². Izv. de pe pantele de SV ale M-ților Căpățânii și curge aproximativ paralel cu râul Olteț, străbătând Subcarpații Olteniei și Piem. Oltețului, fără să primească vreun afluent.

5. Lac de acumulare, creat pe cursul superior al râului Cerna (1), în amonte de barajul ridicat în zona de confl. a Văii lui Ivan cu Cerna (înălțimea

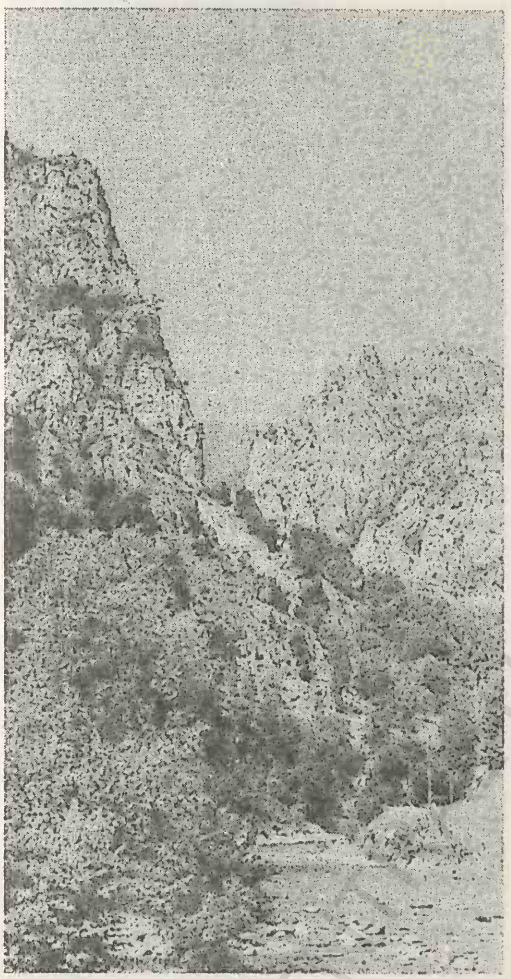

Cerna (2). Valea Cernei dominată de abrupturi calcaroase

barajului: 110,5 m). Vol.: 124 mil. m³. Cunoscut și sub numele de lacul *Valea lui Ivan*.

6. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de SV ale M-ților Măcin; 4 609 loc. (1 iul. 1995): 2 337 de sex masc. și 2 272 fem. Nod rutier. Expl. de cuarțit. Centru de vinificație. Viticultură. Casa memorială „Panait Cerna" (sec. 19). Cod poștal: 8884.

CERNAT, com. în jud. Covasna, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Târgu Secuiesc, pe râul Mărcușa; 4 121 loc. (1 iul. 1995): 2 092 de sex masc. și 2 029 fem. Prelucr. artistică a lemnului. Muzeu etnografic. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii neolitice, aparținând Culturii Criș (milen. 5 î.Hr.), constând în ceramică pictată (cu motive geometrice brune sau albe pe fond roșu) și o așezare rurală dacică (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) în care s-a găsit ceramică cenușie. Satul Albiș este atestat documentar, prima oară, în 1467. În satul Cernat, menționat documentar, prima oară, în 1366 se află o cetate țărănească, cu biserică de incintă (sec. 15-17, reconstruită în 1835-1845 și turn-clopotniță din 1727), o biserică ortodoxă (1872) și mai multe conace din anii 1831, 1839, 1840 și 1844. Cod poștal: 4067.

CERNAVODĂ, oraș în jud. Constanța, situat în V Pod. Carasu, pe dr. Dunării și pe stg. Canalului Dunăre—Marea Neagră, la 65 km V-NV de municipiul Constanța; 21 018 loc. (1 iul. 1995): 11 786 de sex masc. și 10 232 fem. Supr.: 5,0 km²; densitatea: 4 204 loc./km². Port fluvial. Stație de c.f. (inaugurată la 26 sept. 1895). Nod rutier. Expl. de calcar. Centrală atomo-electrică realizată în colaborare cu Canada, pe baza conceptului de reactor nuclear de tip CANDU (*C*anadian *D*euterium *U*ranium), care funcționează cu uraniu natural și care utilizează apa grea ca moderator și ca agent de răcire (uraniul și apa grea folosite la Cernavodă sunt de proveniență românească). Construcția celor cinci reactoare, cu o putere instalată de 700 MW fiecare, a început în 1980. Primul grup energetic a fost inaugurat oficial la 17 apr. 1996, celelate grupuri energetice urmând să fie puse în funcțiune până în anul 2010. La 17 apr. 1996, a fost inițiată reacția nucleară la primul grup energetic și s-a trecut la efectuarea probelor tehnologice, urmând ca, în luna nov. 1996, acest prim reactor să înceapă producția de energie electrică și, o dată cu aceasta, să se efectueze conectarea la sistemul energetic național. Fabrici de ciment, cărămidă, ipsos, var, prefabricate din beton. Prelucr. lemnului; produse alim. (preparate din lapte, panificație). Centru viticol și pomicol (piersici). Muzeu de istorie. În SE orașului se află ecluza de intrare și ieșire în și din Canalul Dunăre–Marea Neagră, cu sasul de 310 x 25 m și cu porturi de așteptare în amonte și aval. Între 9/21 oct. 1890 și 14/26 sept. 1895, ing. român Anghel Saligny a construit, între Cernavodă și Fetești, un complex de poduri feroviare peste Dunăre, peste Balta Ialomiței și Brațul Borcea (inaugurat la 14/26 sept. 1895) în lungime totală de 4 037 m (din care podul peste Dunăre măsoară 1 662 m, iar cel

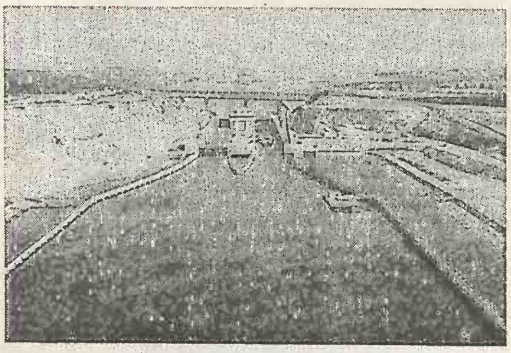

Cernavodă. Ecluza

peste brațul Borcea 920 m), fiind una dintre cele mai importante construcții de acest tip ale epocii. La 21 nov. 1987 a fost dat în folosință noul ansamblu de poduri feroviare și rutiere de la Cernavodă și Fetești. Amplasate paralel și în apropierea celor vechi, noile poduri feroviare sunt prevăzute, fiecare, cu câte două linii de c.f., iar cele rutiere, cu câte șase benzi de circulație, reușind să elimine marile ambuteiaje ale traficului ce se produceau în această zonă din cauza faptului că vechile poduri dispuneau de un singur fir de circulație. **Istoric.** La S de oraș au fost descoperite mai multe așezări și necropole datând din Neolitic, de la începutul Epocii fierului, din perioadele elenistică și romană. Pe Dealul Columbia a fost descoperit (1954-1958) un cimitir de înhumație cu c. 400 de morminte în care s-au găsit schelete umane, topoare din piatră, ofrande, vase din ceramică și figurine feminine specifice Culturii Hamangia (milen. 4-2 î.Hr.), între care și celebrul grup de figurine, din lut ars, „Gânditorul și perechea lui" (ministatuete având o înălțime de 13 cm). În dreptul ins. Hinog, pe terasa de pe dr. Dunării, s-a descoperit ceramică elenistică din sec. 3-2 î.Hr., fapt ce a condus la ipoteza că așezarea elenistică, cunoscută sub numele *Axiopolis*, ar fi fost întemeiată de Lysimachos (regele Traciei). *Axiopolis* s-a dezvoltat încă din perioada preromană, ca cetate geto-dacă ce întreținea legături comerciale cu orașele grecești de pe țărmul Pontului Euxin (Histria, Tomis, Callatis), iar apoi, în epoca romană, ca centru militar și mare oraș, fiind menționat în toate izv. literare care aminteau de cetățile de la Dunărea de Jos. În sec. 4-7 d.Hr. exista aici o așezare fortificată, de formă pentagonală, cu zid de incintă și două porți, cu o fortăreață triunghiulară, o bazilică în centrul cetății, un edificiu cu coloane — probabil un templu. Peste această așezare s-a suprapus, parțial, o cetate feudală timpurie (sec. 9-10), puțin cunoscută, care avea în incintă o bisericuță, iar în afara zidurilor o altă biserică, funerară, cu un cavou anex. În perioada stăpânirii otomane (1417-1829), localit. a fost numită *Bogazchioi* (în traducere: *Satul de la vărsare*). În sec. 19, capătă numele slav de *Cernavoda*, ceea ce reprezintă traducerea numelui Carasu („apa neagră"), purtat de râul care se vărsa în Dunăre la S de oraș (Carasu în lb. turcă însemnând de fapt tot „apa neagră"). **Monumente:** Geamie (sf. sec. 18); ruinele cetății Axiopolis și ale cetății feudale; biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1882-1895). Punct fosilifer. Cod poștal: 8625.

CERNĂTEȘTI 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Buzăului, la poalele Dealurilor Blăjani și Pâclele, pe râul Slănic; 4 153

Cernavodă

Podul feroviar construit de Anghel Saligny

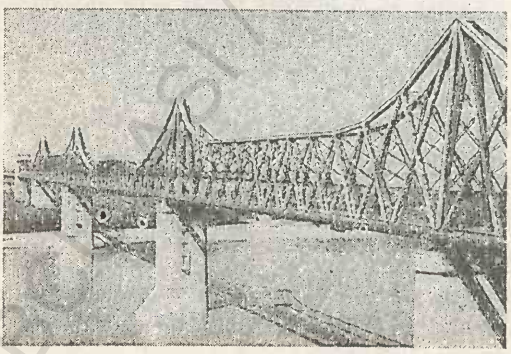

Noul pod, feroviar și rutier

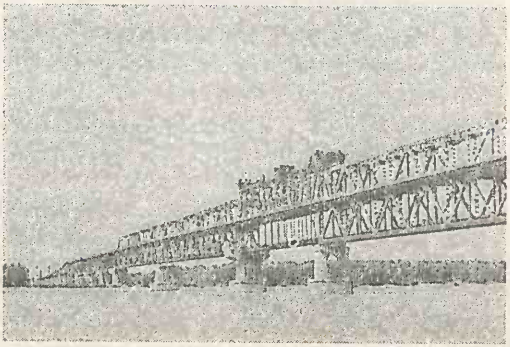

Cernăteşti (2). Cula „Cernătescu"

loc. (1 iul. 1995): 2 061 de sex. masc. şi 2 092 fem. Centru viticol şi pomicol. Creşterea ovinelor. Muzeu cu colecţii de arheologie şi istorie (în satul Aldeni). Satul Cernăteşti este menţionat documentar în 1535. În arealul satului Aldeni au fost descoperite urmele unei aşezări neolitice, aparţinând culturilor Boian (milen. 4 î.Hr.) şi Gumelniţa (milen. 4-3 î.Hr.), cu mai multe niveluri de locuire, în care s-au găsit unelte din silex (lame, vârfuri de suliţă, răzuitoare etc.), obiecte din ceramică, realizate din pastă grosieră (oale, chiupuri), ornamentate cu linii paralele incizate şi cu dungi paralele de barbotină, şi din pastă fină (boluri, vase cu picior, vase tronconice), decorate prin incizie, excizie şi încrustare cu meandre. Plastica este reprezentată prin figurine feminine din lut ars, cu decor geometric incizat. Tot aici a fost identificată şi o necropolă de înhumaţie aparţinând Culturii Sântana de Mureş (sf. sec. 3-sf. sec. 4), în care s-a găsit ceramică specifică acestei culturi. Cod poştal: 5146.

2. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în Piem. Bălăciţei, pe râul Mascot; 2 391 loc. (1 iul. 1995): 1 175 de sex masc. şi 1 216 fem. Pomicultură (meri, pruni, caişi, piersici). În satul Cernăteşti se află un muzeu cu colecţii de artă plastică, cula „Cernătescu" (sec. 18), cu trei niveluri şi biserica având hramul „Sfântul Nicolae", construită în 1820, prin străduinţa fraţilor Dumitru şi Ioan Opran Cernătescu, pictată în 1827 şi reparată în 1885, 1913 şi 1929. În satul Rasnicu Oghian există o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae", datând din 1846-1855 şi refăcută în 1927. Cod poştal: 1194.

CERNEGURA → Piatra-Neamţ.

CERNELE, com. în jud. Dolj, desfiinţată în 1992, iar cele 4 sate componente (Cernele, Cernelele de Sus, Izvoru Rece şi Rovine) au trecut în subordinea ad-tivă a municipiului Craiova. În satul Cernele există biserica având hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1813, reparată în 1883, 1909 şi 1928).

CERNENU → Zărneşti (1).

CERNEŞTI, com. în jud. Maramureş, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Copalnic, la poalele de NE ale Măgurii Preluca şi cele de S ale M-ţilor Gutâi, pe râul Bloaja; 3 986 loc. (1 iul. 1995): 2 023 de sex masc. şi 1 963 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Centru de port popular tradiţional. Staţiune climaterică şi de odihnă, în satul Izvoarele (→). Satul Cernești este menţionat documentar, prima oară, în 1424. În satul Izvoarele se află două biserici din lemn — una din 1803 şi alta, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" din 1928, iar în satele Fânaţe şi Trestia câte o biserică cu acelaşi hram — „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" — datând din 1840 şi, respectiv, 1868. Cod poştal: 4844.

CERNICA 1. Lac antropic pe valea Colentinei, la 14 km E de centrul municipiului Bucureşti; 360 ha. Ad. max.: 3 m. Pescuit. Amenajat ca loc de agrement pentru locuitorii Capitalei (ştrand, restaurant, camping).

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe malul lacului omonim; 8 200 loc. (1 iul. 1995): 4 048 de sex masc. şi 4 152 fem. Staţie de c.f. (în satul Căldăraru). Spital de boli psihice (în satul Bălăceanca). Complex turistic. Pădure cu diferite esenţe (cer, gârniţă, carpen, tei, ulm ş.a.), în care trăiesc mistreţi, căprioare, iepuri, fazani etc. într-o rezervaţie cine-

Cernica (2). Vedere generală a mânăstirii

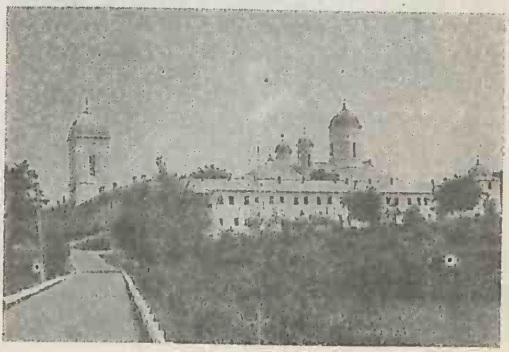

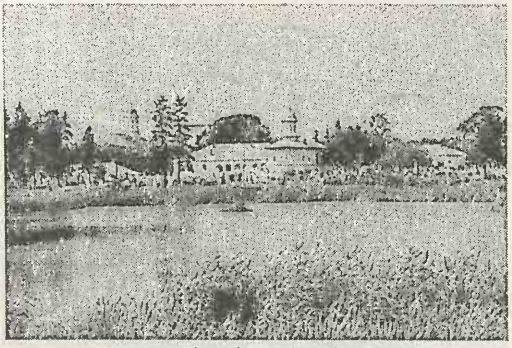

Biserica „Sfântul Nicolae"din Ostrov
a Mânăstirii Cernica

Cernica (2)

Biserica „Sfântul Gheorghe"

getică. Pe terit. satului Bălăceanca au fost descoperite o așezare și o necropolă din Neoliticul timpuriu (milen. 4 î.Hr.) și urmele unei așezări din sec. 6-7, în care s-au găsit fragmente de vase din ceramică, lucrate la roată sau cu mâna, fragmente de amfore, unele decorate cu striuri orizontale, ușor vălurite, două lame de cuțit, un piron, o bucată de seceră ș.a. În satul Cernica, pe malul de NE al lacului și pe ostroavele legate de mal printr-o limbă îngustă de pământ, se află o mânăstire de călugări, ctitorită în 1608 de vornicul Cernica Știrbei, în timpul domniei lui Radu Șerban, ulterior reconstruită și restaurată (1781). Pe locul primei biserici a mânăstirii se află astăzi biserica având hramul „Sfântul Nicolae" din Ostrov, zidită în 1815 prin osârdia starețului Timotei și pictată de meșterii Fotache și Nicolae Polcovnicu. Biserica pr. a mânăstirii, cu hramul „Sfântul Gheorghe", a fost construită (1831-1842) prin grija Sfântului Calinic (stareț al mânăstirii în anii 1818-1840), care a mutat întreaga obște în chiliile din jurul acestei biserici. Complexul monahal a fost restaurat în anii '60 prin grija Patriarhului Justinian. Muzeu de artă religioasă cu c. 300 de piese (icoane, manuscrise, obiecte de cult, ferecături, broderii) și cu o cameră memorială Gala Galaction. Bibliotecă cu c. 14 000 de volume. Casa memorială a Sfântului Calinic. La mânăstirea C. au trăit o perioadă Tudor Arghezi (monahul Iosif), Gala Galaction, Vasile Voiculescu, Naum Râmniceanu ș.a. În cimitirul mânăstirii, unde se află și biserica având hramul „Sfântul Lazăr", construită în 1804 prin grija arhimandritului Gheorghe, sunt îngropate numeroase personalități: Ioan Lupaș, Gala Galaction, Pann. Halippa, pictorul Ion Țuculescu, mitropolitul Nifon ș.a. În sec. 18-19, la C. a funcționat școala de zugravi și copiști a pictorului Nicolae Polcovnicu. În cadrul complexului monahal de la Cernica mai sunt două paraclise cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1783) și „Adormirea Maicii Domnului" (1790). În incinta mânăstirii se află câteva exemplare seculare de stejar (*Quecus robur*), declarate monumente ale naturii. În satul Tânganu există mânăstirea cu același nume (1462-1474, cu refaceri din 1853), iar în satul Bălăceanca, bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1821) și „Adormirea Maicii Domnului" (1870). Cod poștal: 8251.

CERNIȘOARA, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Olteniei cu Piem. Oltețului; 4 163 loc. (1 iul. 1995): 2 173 de sex masc. și 1 990 fem. Reșed. com. este satul *Armășești* în care se află bisericile din lemn cu hramurile „Buna Vestire" (1740) și „Adormirea Maicii Domnului" (1909); în satul Modoia există o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1712, refăcută în 1896), iar în satul Groși, o biserică de zid, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1892). Cod poștal: 1073.

CERTEJU DE SUS, com în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată la poalele M-ților Metaliferi, pe râul Certej; 3 798 loc. (1 iul. 1995): 1 888 de sex masc. și 1 910 fem. Expl. de min. auro-argentifere, de min. complexe și de pirite cuprifere (în satele Hondol și Săcărâmb). Satul Certeju de Sus este menționat documentar, prima oară, în 1468. Cod poștal: 2727.

CERTEZE, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în E Depr. Oaș, pe râul Valea Albă; 5 859 loc. (1 iul. 1995): 3 032 de sex masc. și 2 827 fem. Expl. forestiere și de andezit. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Huta-Certeze are loc anual celebra serbare populară „Sâmbra oilor". Centru de prelucr. artistică a lemnului. În satul Certeze, menționat documentar, prima oară, în 1490, se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1817), iar în satul Moișeni, menționat documentar, prima oară, în 1828, există o biserică ortodoxă cu hramul „ Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1854). Cod poștal: 3920.

CERŢEŞTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpia Tecuciului; 2 362 loc. (1 iul. 1995): 1 148 de sex masc. și 1 214 fem. Viticultură. Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1776) și biserica de zid cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1864), în satul Certești. Cod poștal: 6343.

CERU-BĂCĂINŢI, com. în jud. Alba, alcătuită din 10 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Metaliferi; 439 loc. (1 iul. 1995): 218 de sex masc. și 221 fem. Centru de confecționare a obiectelor din lemn încrustat. Satul Ceru-Băcăinți este amintit documentar în 1909. Cod poștal: 2560.

CERVENIA, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnasului, pe stg. râului Vedea; 3 615 loc. (1 iul. 1995): 1 757 de sex masc. și 1 858 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. Cod poștal: 0789.

CETARIU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Oradei cu Câmpia Barcăului, pe valea Fâneața Mare; 3 726 loc. (1 iul. 1995): 1 824 de sex masc. și 1 902 fem. În satul Cetariu, menționat documentar, prima oară, în 1208, se află biserica romano-catolică „Sfânta Maria" (1804-1809, cu picturi din 1890 executate de Muhits), o casă parohială (1743) și o biserică reformată (sec. 18), iar în satul Șișterea o biserică reformată din sec. 18. Cod poștal: 3728.

CETATE 1. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 6 sate, situată în zona Dealurilor Bistriței, pe râul Budușel; 5 018 loc. (1 iul. 1995): 2 526 de sex masc. și 2 492 fem. Viticultură. Reșed. com. este satul *Satu Nou*. În satul Orheiu Bistriței s-au descoperit urmele unui castru roman (sec. 2-3) de dimensiuni mari (203 x 144 m), în care își avea garnizoana *Cohors I Hispanorum milliaria*, și o așezare civilă romană (sec. 2-3). Biserică evanghelică (sec. 15-17), preluată de cultul ortodox, în satul Dumitrița; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (sec. 18) și biserica evanghelică (sec. 14-15, cu turn-clopotniță din 1820-1822), preluată de cultul ortodox, în satul Petriș. Cod poștal: 4465.

2. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, în V Câmpiei Desnățuiului, pe stg. Dunării; 6 155 loc. (1 iul. 1995): 2 964 de sex masc. și 3 191 fem. Nod rutier. Fabrică de covoare. Produse alim. (preparate din carne și lapte). Creșterea bovinelor. Centru viticol. Biserica „Sfântul Gheorghe", construită în 1842-1843 prin grija lui Dumitru Haralambie și reparată în 1902, în satul Cetate. Cod poștal: 1287.

CETATEA BREAZA → Părău.

CETATEA CHIOARULUI sau CHIOAR → Remetea Chioarului.

CETATEA COHALMULUI → Rupea.

CETATEA DE BALTĂ, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 3 419 loc. (1 iul. 1995): 1 640 de sex masc. și 1 779 fem. Haltă de c.f. Expl. de

Cetatea de Baltă. Castelul „Bethlen"

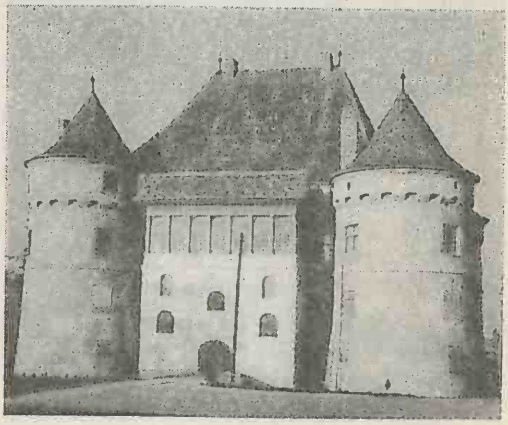

gaze naturale și de argilă. Fabrici de prefabricate din beton și de șampanie. Viticultură. Pomicultură. Pe terit. satului a existat o veche cetate de pază, menționată documentar, pentru prima dată, în 1197 (așezarea este consemnată cu numele „Satul Cetății Târnavei") și apoi în 1202-1203. În perioada 1352-1371, cetatea a fost reconstruită și administrată de așa-numiții castelani, iar în a doua jumătate a sec. 15 a fost renovată din inițiativa lui Matei Corvin. Începând cu 1489 și până în preajma anului 1565, cetatea, împreună cu terit. din jur, s-a aflat sub stăpânirea domnilor Ștefan cel Mare, Petru Rareș și Alexandru Lăpușneanu. În 1544, cetatea a fost aruncată în aer, rămânând în ruină. Din Evul Mediu și până în 1866 localit. a fost reședința comitatului Târnava (în 1866 administrația a fost mutată la Târnăveni). **Monumente:** Castelul „Bethlen" construit în 1570-1580, în stilul Renașterii franceze; înfățișarea actuală o capătă în 1615-1624. În 1769 intră în posesia familiei Haller, când se execută (până în 1773) ample lucrări de renovare (atunci s-a executat și poarta, în stil baroc); biserică construită inițial (sec. 13) în stil romanic, cu modificări baroce și gotice (nava și corul) din sec. 15. Picturile murale interioare, executate în 1525, au fost acoperite de tencuiala și zugrăvirea din timpul reparațiilor făcute în 1895; biserică din sec. 14-16, în satul Tătârlaua. Cod poștal: 3195.

CETATEA DE LA STOENEȘTI → Cetățeni.

CETATEA DE PIATRĂ → Remetea Chioarului.

CETATEA DÂMBOVIȚEI → Rucăr.

CETATEA LUI NEGRU VODĂ, nume atribuit mai multor cetăți (azi în ruină) din Țara Românească și Transilvania, care, potrivit tradiției, ar fi aparținut legendarului domn al Țării Românești, Negru Vodă (sau Radu Negru), cunoscut în istoriografie cu numele Radu I (c. 1377 - c. 1383). Cele mai importante cetăți sunt: ruinele din com. Cetățeni, jud. Argeș (cunoscută și sub numele *Cetatea de la Stoenești*); ruinele de pe Dealul Orății din com. Rucăr, jud. Argeș (cunoscută și sub numele de *Cetatea Dâmboviței*); Cetatea numită, de obicei, Poienari (sau Poenari) de pe terit. com. Arefu, jud. Argeș (→); ruinele cetății de pe terit. satului Șarânga, com. Pietroasele (→), jud. Buzău; ruinele *Cetății Breaza*, de pe terit. satului Veneția de Jos, com. Părău (→), jud. Brașov.

CETATEA NEAMȚULUI → Neamț (2).

CETATEA POIENARI → Poienari.

CETATEA RĂDESII, peșteră activă situată în S M-ților Vlădeasa (M-ții Apuseni), pe valea Someșului Cald, în apropiere de izv. acestuia. Lungime: 260 m. Peștera, săpată în calcare tithonice, are tavanul străpuns de patru hornuri, evidențiate la supr. sub formă de avenuri, prin care pătrunde lumina zilei. Interiorul peșterei are aspectul unei catedrale gotice, luminată difuz, într-o nuanță albăstruie, prin intermediul celor patru hornuri.

CETATEA SUCEVEI → Suceava (3).

CETATEA TURZII → Moldovenești.

CETATEA VOLUNTĂREASCĂ → Voluntari.

CETĂȚENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele sudice ale masivului Leaota, pe valea superioară a Dâmboviței; 3 141 loc. (1 iul. 1995): 1 570 de sex masc. și 1 571 fem. Filatură de lână cardată pentru stofe și tricotaje. Pe terit. com., la poalele dealului pe care se află Schitul Negru, au fost descoperite vestigiile unei așezări geto-dacice (*davă*) datând din sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr., în care s-au găsit urme de locuințe, morminte, ceramică autohtonă, fragmente de amfore grecești, mărgele din sticlă, monede dacice, care imită pe cele grecești, monede romane etc. Pe vârful unui deal abrupt și stâncos, de pe stg. văii Dâmbovița, se află ruinele unei cetăți din sec. 14, atribuită, după tradiție, domnului Negru Vodă (Radu I), cunoscută sub numele de *Cetatea lui Negru Vodă* sau *Cetatea de la Stoenești*, și Schitul Negru sau Cetățuia (de călugări) cu o biserică rupestră (săpată în stâncă) din sec. 14, având hramul „Izvorul Tămăduirii", cu fragmente de pictură murală originară, executată în tempera, și construcții anexe din 1840. Biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1793-1796), în satul Lăicăi. Rezervație naturală complexă situată la extremitatea de S a M-ților Leaota, în cadrul căreia se dezvoltă numeroase endemisme carpatice (omagul/*Aconitum moldavicum*, crucea voinicului/*Hepatica transsilvanica*, coada iepurelui/*Sesleria heuffleriana*, cimbrișorul/*Thymus comosus* ș.a.) și elemente termofile pe stâncile însorite, cu expunere sudică (iarba negilor/*Sedum hispanicum*, mojdreanul/*Fraxinus ornus*, drobul/*Cytisus heufelii* etc.). Cod poștal: 0442.

CETĂȚILE PONORULUI, complex carstic situat în M-ții Bihor (M-ții Apuseni), alcătuit din trei avene adânci (care se înscriu într-o depresiune, cu un diametru de 1 km și o adâncime de 300 m), o peșteră centrală, un izbuc și un râu ce curge

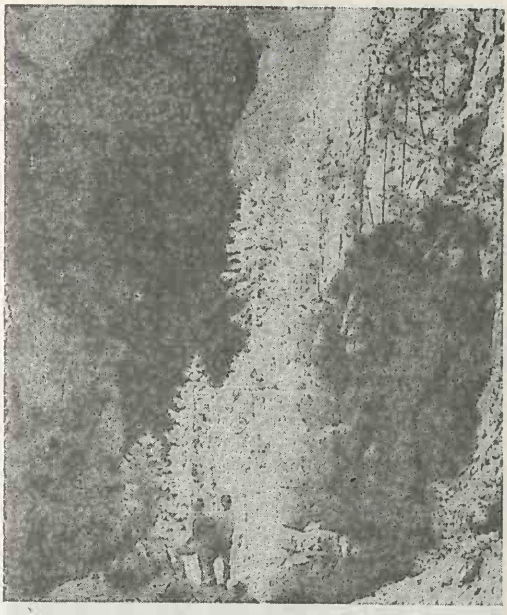

Cetățile Ponorului

printr-un tunel subteran, lung de 2 km, care leagă între ele 14 lacuri. Prăpăstiile mari, asemenea unor căldări uriașe, cu pereți înalți, sunt legate între ele prin porți subterane sau tunele uriașe. Rezervație naturală complexă (93,3 ha). Declarat monument al naturii. Obiectiv turistic.

CEUAŞU DE CÂMPIE, com. în jud. Mureș, alcătuită din 8 sate, situată în Colinele Mădărașului, pe cursul superior al râului Iceni; 5 052 loc. (1 iul. 1995): 2 527 de sex masc. și 2 525 fem. Expl. de gaze naturale. Împletituri din papură (în satul Câmpenița). În satul Porumbeni se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", construită în sec. 16 din bârne de stejar (refăcută în 1749 și reparată în 1841). Păstrează picturi interioare din a doua jumătate a sec. 18. Biserici din lemn, cu același hram, „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Bozed (1750) și Culpiu (sec. 19); în satul Ceuașu de Câmpie, menționat documentar, prima oară, în 1505, există o biserică reformată (sec. 18-19). Cod poștal: 4320.

CEZIENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în N Câmpiei Romanați, pe râul Teslui; 2 421 loc. (1 iul. 1995): 1 174 de sex masc. și 1 247 fem. Centru de confecționare a pieselor de port popular și a țesăturilor de interior cu ajutorul războiului de țesut manual. Conac (sf. sec. 18) și biserica „Sfântul Dumitru" (1849), în satul Cezieni. Cod poștal: 0828.

CHEIA 1. Pârâu, afl. drept al râului Olănești; 24 km; supr. bazinului: 84 km². Izv. din E M-ților Căpățânii, de sub vf. Preota. În cursul superior, în zona masivului Buila-Vânturarița, a săpat chei spectaculoase, în arealul cărora se dezvoltă o vegetație cu numeroase exemplare de tisă (*Taxus baccata*), *Corthusa mathioli* etc. Zona a fost declarată rezervație naturală.

2. Stațiune climaterică și de odihnă de interes general, cu funcționare permanentă, situată în raza com. Măneciu, jud. Prahova, pe râul Teleajen, în depr. intramontană cu același nume, la poalele M-ților Ciucaș (Carpații Orientali), la 871 m alt., la 61 km N de municipiul Ploiești. Climat de depresiune intramontană, tonic-stimulant, cu aer puternic ozonizat. Verile sunt răcoroase (în iul. temp. medii de 16°C) și iernile nu prea friguroase (în ian. medii de –4°C). Temp. medie anuală este de c. 6°C, iar precipitațiile atmosferice însumează 750-800 mm anual. Stațiunea este indicată ca loc de odihnă și recreere pentru cei ce suferă de nevroză astenică, surmenaj fizic și intelectual, hipertiroidie benignă, rahitism și tulburări de creștere la copii, anemii secundare etc. Punct de plecare spre cabanele din munții din împrejurimi. În stațiunea climaterică și de odihnă Cheia se află un centru de telecomunicații

Cheia (2). Complexul turistic

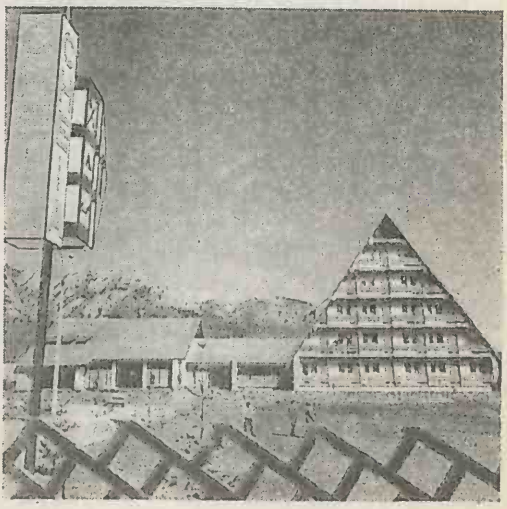

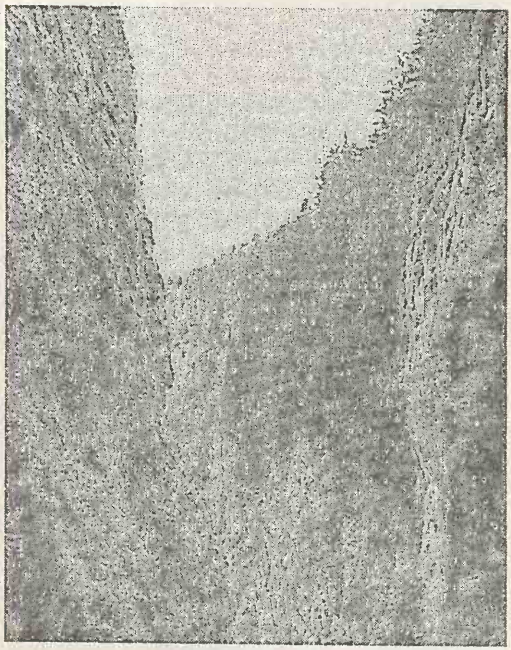

Cheile Orzei

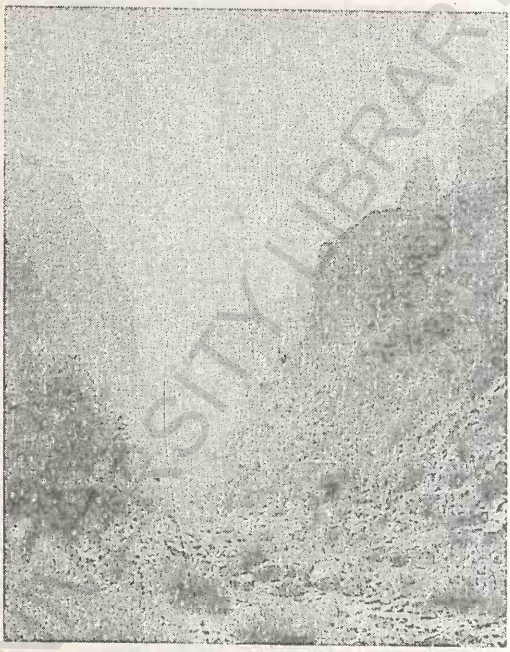

Cheile Turzii

și un releu de televiziune prin satelit, dat în funcțiune la 19 dec. 1991. Cod poștal: 2106.

3. Mânăstirea ~ → Măneciu.

CHEILE BICAZULUI → Bicaz (2).

CHEILE BISTRIŢEI → Bistrița (1).

CHEILE CARAŞULUI → Caraș (1).

CHEILE NEREI → Nera.

CHEILE OLTEŢULUI → Olteț.

CHEILE ORZEI, chei pitorești, săpate de râul Ialomița în formațiunile calcaroase din S M-ților Bucegi, la c. 15 km aval de izv. Ialomiței. Lungime: 2 000 m. Obiectiv turistic.

CHEILE TĂTARULUI, chei pitorești, săpate de râul Ialomița în formațiunile calcaroase din S M-ților Bucegi, la c. 7 km aval de izv. Ialomiței. Lungime: 2 500 m. Obiectiv turistic.

CHEILE TURZII, chei spectaculoase, realizate de râul Hăjdate (afl. al Arieșului) în calcarele jurasice ale Culmii Hăjdate din N-NE M-ților Trascău (M-ții Apuseni), situate în arealul com. Petrești de Jos, jud. Cluj. Lungime: 3,5 km. Aici se află o rezervație complexă (geologică, floristică, faunistică și arheologică) extinsă pe 176 ha, în care există c. 60 de peșteri (Peștera Morarilor, Peștera Binder, Peștera Ascunsă etc.), numeroase stânci, coloane, pereți abrupți și înalți de peste 100 m, c. 1 000 de specii de plante (scorușul/*Sorbus dacica*, usturoiul de stâncărie/*Allium obliquum*) și numeroase specii de fluturi aparținând genurilor *Heterogynis*, *Dysaukes*, *Eubleme* și *Phybalopterix* — acesta din urmă întâlnit doar în M-ții Ural și în zona Rijeka din Croația. În multe din peșterile aflate pe versanții Cheilor Turzii s-au descoperit urme de locuire omenească datând din Paleoliticul mijlociu, din Neolitic (Cultura Criș), din perioada de trecere la Epoca bronzului (Cultura Coțofeni) și din perioadele dacică, romană și feudală. Întreaga zonă a fost declarată monument al naturii. Important obiectiv turistic.

CHEILE ZĂNOAGEI, chei pitorești, săpate de râul Ialomița în formațiunile calcaroase din S M-ților Bucegi, la 11 km aval de izv. Ialomiței. Lungime: 2,5 km. Obiectiv turistic.

CHERECHIU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Ier; 2 463 loc. (1 iul. 1995): 1 223 de sex masc. și 1 240 fem. Haltă de c.f. (în satul Târgușor). Satul Cherechiu este menționat documentar, prima oară, în 1220. Cod poștal: 3759.

CHEŢANI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 7 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. râului Mureș, la poalele de S ale Colinelor Ludușului; 2 762 loc. (1 iul. 1995): 1 378 de sex masc. și 1 384 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale (grâu, porumb), hamei, sfeclă de zahăr, cartofi și legume (ceapă, ardei, roșii etc.). Satul Cheţani este menționat documentar, prima oară, în 1444. Monumentul eroilor (în satul Hădăreni). Biserică din lemn cu dublu hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil și Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 18), în satul Grindeni și biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în satul Cheţani. Cod poștal: 4366.

CHEVEREŞU MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului, pe râul Șurgani; 2 095 loc. (1 iul. 1995): 1 053 de sex masc. și 1 042 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale și plante tehnice. Satul Chevereșu Mare este atestat documentar în 1717. Cod poștal: 1917.

CHIAJNA, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bucureștiului, la V de municipiul București, pe râul Dâmbovița; 7 494 loc. (1 iul. 1995): 3 622 de sex masc. și 3 872 fem. Stație de c.f. Fabrică de cărămidă și prefabricate din beton. Aici, în satul Roșu, se află stația de acumulare și filtrare a apei potabile pentru municipiul București. Bisericile cu hramul „Sfântul Nicolae" (1831, renovată în 1897) și „Sfântul Gheorghe" (1841), în satele Chiajna și Dudu. Cod poștal: 77900.

CHICERA, masiv deluros în Muscelele Argeșului, între râurile Argeș, la V, și Vâlsan, la E, alcătuit din fliș grezo-marnos, gresii, argile ș.a. Alt. max.: 1 218 m (alte surse îi atribuie 1 227 m). Acoperit cu pășuni, fânețe și livezi. Cunoscut și sub numele de *Chiciura*.

CHICHIŞ, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Sfântu Gheorghe, pe Râul Negru; 1 751 loc. (1 iul. 1995): 834 de sex masc. și 917 fem. Haltă de c.f. Creșterea bovinelor. În satul Chichiș, atestat documentar, prima oară, în 1461, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1740), o biserică din sec. 14-16, reconstruită în sec. 20, o biserică reformată (1799) și o casă țărănească, construită, în 1803, din lemn de fag, declarată monument de arhitectură populară. Cod poștal: 4009.

CHICIURA → Chicera.

CHIEŞD, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Majei, pe râul Maja; 2 738 loc. (1 iul. 1995): 1 379 de sex masc. și 1 359 fem. Expl. de lignit. Fermă de creștere a ovinelor. Izv. cu ape minerale sulfuroase. Aici se află un gorun secular (ocrotit). Satul Chieșd este menționat documentar, prima oară, în 1461. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1832), în satul Sighetu Silvaniei. Cod poștal: 4795.

CHIHERU DE JOS, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Mureșului; 1 906 loc. (1 iul. 1995): 961 de sex masc. și 945 fem. Satul Chiheru de Jos este menționat documentar, prima oară, în 1453. În satul Urisiu de Jos se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită în 1747. (refăcută în 1848-1851 și zugrăvită în 1851 de către Popa Gheorghe din Șendreni). Aici se păstrează două icoane (Sfântul Nicolae și Maica Domnului) donate de pan Luca din Urisiu în 1539, manuscrise din sec. 16-17, cărți rare din sec. 18. Clopot din anul 1600. În același sat mai există biserica din lemn cu hramul „Sfânta Treime" (sec. 19). Cod poștal: 4278.

CHILIA 1. Braț al Dunării, în partea de N a Deltei, desprins de brațul Tulcea la Ceatalul Chiliei, formând granița cu Ucraina. Lungime: 111 km; lățime max.: 1 000 m. Ad. max.: 36 m. Caracteristica acestui braț este despletirea succesivă în 3 formațiuni de brațe și ostroave, întrerupte de porțiuni de albie unică (Ostrovul Tătaru, cursul unic de la Chilia Veche, despletirea de la ostroavele Babina-Cernovca, cursul grupat de la Periprava, apoi delta secundară a Chiliei). Pe brațul C. se scurge, în prezent, 62% din debitul fluviului (în scădere față de perioada 1910, când drena 72%). Brațul C. este navigabil pentru vase mici. Delta secundară s-a format începând de la sf. sec. 18 și are c. 40 de brațe mai mici.

2. Grind de origine continentală, între brațele Sulina și Chilia. Supr.: 5 500 ha; lungime: 15 km; lățime: 5 km. Alt. max.: 6,5 m. Este neinundabil și cultivat agricol.

CHILIA VECHE, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 4 sate, situată în N Deltei Dunării, pe Grindul Chilia, pe dr. brațului Chilia; 2 868 loc. (1 iul. 1995): 1 399 de sex masc. și 1 469 fem. Fabrici de brânzeturi și conserve din pește. Abator. Morărit.

Fermă de creștere a porcilor. Pepinieră piscicolă. Cherhana. În Antichitatea greacă, aici a existat o cetate, probabil *Achillea*, care a fost stăpânită de bizantini la sf. sec. 10, apoi s-a aflat sub stăpânire turcească cu numele *Eskil-Kalé*. La mijlocul sec.14, era cunoscută cu numele *Licostomo*. A intrat sub autoritatea Țării Românești înainte de anul 1372. Cucerită și stăpânită apoi de Alexandru cel Bun (1400-1432), cetatea reintră în posesia Țării Românești în 1447. În 1465 este dobândită de Ștefan cel Mare, care o stăpânește până în 1479, când cetatea a fost demantelată. În Evul Mediu, când Chilia Veche se afla la numai 5 km de țărmul Mării Negre (în prezent este la c. 40 km V de țărm, din cauza avansării brațului Chilia în mare), a avut un rol important comercial și strategic. Cod poștal: 8833.

CHILIILE, com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în mica Depr. Chiliile-Cănești, la poalele Dealurilor Bocu și Dâlma, pe râul Sărățel; 888 loc. (1 iul. 1995): 396 de sex masc. și 492 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Satul Chiliile este atestat documentar în 1720. Biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1844), în satul Budești. Cod poștal: 5126.

CHINTENI, com. în jud. Cluj, alcătuită din 9 sate, situată în Dealurile Clujului, pe cursul superior al râului Chinteni; 2 764 loc. (1 iul. 1995): 1 395 de sex masc. și 1 369 fem. În satul Chinteni, menționat documentar, prima oară, în 1263, se află o biserică romano-catolică (1796); biserică ortodoxă (sec. 20), în satul Feiurdeni; conac (sec. 18), în satul Măcicașu; biserică din lemn (sf. sec. 16), în satul Siliștea Veche și biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1726, cu picturi interioare din 1748), în satul Vechea. Cod poștal: 3428.

CHIOAR 1. **Dealurile Chioarului**, subunitate deluroasă a Pod. Someșan, situată între Depr. Baia Mare în N, aliniamentul văilor Lăpuș—Ileanda în E, abruptul petrografic al Culmii Prisnel în S și valea Someșului în E. Dealurile prezintă înălțimi ce variază între 250 și 600 m și sunt alcătuite din marne, tufuri, conglomerate, argile marnoase și nisipuri. Alt. max.: 660 m în masivul (sau Măgura) Prisaca (cunoscut și sub numele de *Țicău* sau *Dealu Mare*). Păduri de gorun și de fag. Pomicultură.

2. **Cetatea Chioarului** → **Remetea Chioarului.**

CHIOCHIȘ, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 10 sate, situată în Câmpia Fizeșului, pe râul Apatiu; 3 496 loc. (1 iul. 1995): 1 704 de sex masc. și 1 792 fem. Satul Chiochiș este menționat documentar, prima oară, în 1320. Biserică din sec. 13-16, în satul Bozieș; biserici din lemn în satele Apatiu („Sfinții Arhangheli", sec. 16) și Buza Cătun (1601, adusă din satul Fântânele în 1897); Castelul „Weselleny" (sec. 18), în satul Chiochiș; biserică reformată (sec. 18) și biserica din lemn „Sfinții Arhangheli" (sec. 17, pictată în 1754), în satul Strugureni. Cod poștal: 4591.

CHIOJDEANCA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Buzăului; 1 962 loc. (1 iul. 1995): 991 de sex masc. și 971 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1774) și „Cuvioasa Parascheva"-Văgăunești (1792, refăcută în 1847), în satele Nucet și Chiojdeanca. Cod poștal: 2142.

CHIOJDENI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Vrancei, în V Depr. Dumitrești, la poalele Dealului Roșu, pe râul Râmnic; 2 334 loc. (1 iul. 1995): 1 177 de sex masc. și 1 157 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Cod poștal: 5329.

CHIOJDU 1. Depresiune de eroziune situată în zona de contact dintre Subcarpați (respectiv Dealul Cornățel) și prelungirile M-ților Siriu (respectiv Masivul Monteoru), dezvoltată în bazinul mijlociu al râului Bâsca Chiojdului. Vatra depresiunii, aflată la 400-450 m alt., este alcătuită din lunci și terase, fiind străjuită de dealurile limitrofe înălțate până la 700-900 m alt. Pantele dealurilor sunt acoperite cu livezi, pășuni și fânețe, iar în partea superioară se află păduri de foioase.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în Depr. Chiojdu, la poalele masivului Monteoru și a Dealului Cornățel, pe râul Bâsca Chiojdului; 3 927 loc. (1 iul. 1995): 1 954 de sex masc. și 1 973 fem. Pomicultură. Satul Chiojdu este atestat documentar la 22 aug. 1560. Pe terit. com. s-a descoperit un mormânt, cu un bogat inventar funerar, atribuit unei prințese ostrogote (sec. 5 d.Hr.). Cod poștal: 5198.

CHIRNOGENI, com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Cobadin; 3 300 loc. (1 iul. 1995): 1 621 de sex masc. și 1 679 fem. Stație de c.f. Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Cod poștal: 8754.

CHIRNOGI, com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnas; 8 194 loc.

(1 iul. 1995): 4 078 de sex masc. și 4 116 fem. Complex avicol. Creșterea porcinelor. Viticultură. Stațiune de cercetări agricole. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. C. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com. au fost descoperite urmele mai multor așezări geto-dacice din sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr., peste care s-au suprapus alte așezări din sec. 6-7 și 9-10. Cod poștal: 8355.

CHIRPĂR, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Hârtibaciului; 1 478 loc. (1 iul. 1995): 765 de sex masc. și 713 fem. În satul Chirpăr, menționat documentar, prima oară, în perioada 1332-1333, se află o biserică ortodoxă (1844, cu unele transformări din 1899) și o cetate cu biserică evanghelică (sec. 13-16); în satul Săsăuș, o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1782); în satul Vărd, o biserică evanghelică (sec. 13, fortificată în sec. 15-16), iar în satul Veseud există o biserică evanghelică (sec. 13, fortificată în sec. 15, 16, 18) și o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1790). Cod poștal: 2491.

CHISCANI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în E Câmpiei Brăilei, pe stg. Dunării; 5 174 loc. (1 iul. 1995): 2 567 de sex masc. și 2 607 fem. Termocentrală (1 950 MW). Fabrici de fibre artificiale, celuloză, hârtie și carton. Sere legumicole. Pe terit. com. a fost descoperită o necropolă sarmatică datând din sec. 1 î.Hr., în care s-au găsit ceramică elenistică, săgeți de tip scitic (cu 3 muchii), coliere din sticlă și mărgean, fibule etc. Cod poștal: 6162.

CHISELET, com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca Dunării, pe dr. văii Mostiștea; 3 544 loc. (1 iul. 1995): 1 780 de sex masc. și 1 764 fem. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a fost în jud. Ilfov. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1863). Cod poștal: 8358.

CHISINDIA, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în S Depr. Zarand, la poalele Dealurilor Cigherului, la confl. râurilor Ciaet și Hurez cu Chisindia; 1 776 loc. (1 iul. 1995): 888 de sex masc. și 888 fem. Satul Chisindia este menționat documentar, prima oară, în 1349. Cod poștal: 2834.

CHIȘINEU-CRIȘ, oraș în extremitatea vestică a României, în jud. Arad, situat în Câmpia Crișurilor, la 102 m alt., pe Crișu Alb, la 42 km N-NE de municipiul Arad; 8 902 loc. (1 iul. 1995): 4 346 de sex masc. și 4 556 fem. Supr.: 7,3 km²; densitatea: 1 219 loc./km². Nod feroviar și rutier. Construcții de mașini-unelte. Fabrici de conf. și alim. (preparate din lapte, lapte praf, conserve de legume și fructe, produse de panificație). Ateliere de reparat mașini și utilaje agricole. Legumicultură. Istoric. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în anii 1202-1203, cu numele *Villa Ineu*, iar apoi, în 1476, cu numele *Kis Ineu (Micul Ineu)*. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Orașul C.-C. are în subordine ad-tivă satul Nădab. Castel (sec. 19). Cod poștal: 2975.

CHIȘLAZ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Barcăului cu Dealurile Barcăului, la 140 m alt., pe râul Barcău; 3 335 loc. (1 iul. 1995): 1 650 de sex masc. și 1 685 fem. Expl. de petrol. Viticultură. Satul Chișlaz este menționat documentar, prima oară, în 1213. Biserică din sec. 15 și biserică romano-catolică (1754), în satul Mișca. Cod poștal: 3795.

CHITILA 1. Lac antropic, realizat pe cursul mijlociu al râului Colentina, la NV de municipiul București. Supr.: 75 ha.

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bucureștiului (Câmpia Română), pe malul lacului omonim; 12 273 loc. (1 iul. 1995): 6 096 de sex masc. și 6 177 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Expl. de argilă. Constr. metalice. Fabrici de cărămidă, plăci și dale din ceramică, prefabricate din beton, de malț (1992), bere, băuturi răcoritoare, îmbuteliere a apelor gazoase și de capsule (1991). Pomicultură (piersici, meri). Cod poștal:78 951.

3. Cartier în partea de NV a municipiului București.

CHIUIEȘTI 1. Masiv deluros în Dealurile Ciceului, limitat de râurile Sălătruc, la E, și Someș, la S. Alt. max.: 709 m (vf. Muncelu).

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de NE ale dealului omonim, la confl. râului Strâmbu cu Sălătruc; 2 986 loc. (1 iul. 1995): 1 521 de sex masc. și 1 465 fem. Satul Chiuiești este menționat documentar, prima oară, în 1467. În satul Valea Cășeiului se află mânăstirea „Cășiel-Strâmbu" (de maici), având biserica cu hramul „Înălțarea Sfintei Cruci", ctitorie din 1765 a nobilului Filip Pahomie Georgiu din Strâmbu. Desființată în 1954, mânăstirea a fost reînființată după 1989. Biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și

Gavriil" (sec. 17), în satul Strâmbu. Cod poștal: 4665.

CHIUZA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Ciceului cu Muscelele Năsăudului, pe dr. văii Someșului Mare; 2 657 loc. (1 iul. 1995): 1 336 de sex masc. și 1 321 fem. Fermă de creștere a ovinelor. Satul Chiuza este menționat documentar, prima oară, în 1292. Biserică din sec. 16, în satul Săsarm. Cod poștal: 4536.

CHIUZBAIA, depresiune de eroziune situată la poalele sudice ale M-ților Igniș, la 580 m alt., drenată de râurile Chiuzbaia (afl. al Săsarului) și Herja (afl. al Firizei), dominată de vârfurile Igniș și Pietricica, la N, și Blidar și Scutu Mare, la E. Relief colinar, de lunci și de terase. În arealul depresiunii se individualizează câteva neck-uri vulcanice, cel mai înalt fiind Măgura (882 m). Temp. medie anuală este de 6-8°C, iar precipitațiile însumează 1 000-1 200 mm anual. Păduri de fag, pășuni și fânețe naturale. Aici se află rezervația paleontologică Chiuzbaia (bogate depozite de floră pliocenă).

CHUMBUL → Jimbolia.

CIACOVA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Timișului, pe râul Timișu Mort; 6 846 loc. (1 iul. 1995): 3 271 de sex masc. și 3 575 fem. Stație de c.f. Ind. textilă și alim. Morărit. Centru pomicol. Fermă de creștere a porcinelor. Izv. cu ape minerale termale. Satul Ciacova este atestat documentar, prima oară, în 1335. **Monumente:** în satul Ciacova se află ruinele unei cetăți, construită în anii 1390-1394 (demantelată în 1701), din care se mai păstrează un turn de apărare (*donjon*) de 30 m înălțime, biserica sârbească, cu hramul „Maica Domnului" (1746-1768, cu picturi murale din 1770-1780 și din 1902-1903 executate de Șt. Alexić și cu iconostas pictat în 1771 de Dimitrie Popovici), o biserică romano-catolică (1871-1890) în stil gotic și o biserică ortodoxă (1900-1907) în stil neobizantin, cu picturi murale în frescă. În satul Cebza, atestat documentar, prima oară, în 1337, se află o biserică din lemn, datând din 1758-1759, renovată în 1815. Conacul „Gudenus" (începutul sec. 19), în satul Gad. Cod poștal: 1931.

CIATA → Lenauheim.

CIBIN 1. → Cindrel.

2. Râu, afl. dr. al Oltului la Turnu Roșu; 80,3 km; supr. bazinului: 2 237 km². Izv. din N M-ților Cindrel, prin două pârâuri (Râul Mare și Râul Mic) care își au obârșia în lacurile glaciare Iezerul Mare (aflat la 1 920 m alt.) și, respectiv, Iezerul Mic (ca origine este socotit însă Râul Mare), apoi își urmează cursul, în zona montană, la contactul șisturilor cristaline cu depozitele neogene, având un profil longitudinal în trepte, cu praguri, și o pantă medie ridicată (50‰), unde formează chei spectaculoase. După ce iese din zona montană și intră în Depr. Sibiu, panta scade la 1-2,5‰. Afl. pr.: Hârtibaciu (pe stg.) și Sadu (pe dr.).

CIBINIUM → Sibiu (2).

CICĂNEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Muscelelor Argeșului, la poalele sudice ale Dealului Tămașu; 2 574 loc. (1 iul. 1995): 1 296 de sex masc. și 1 278 fem. Cod poștal: 0476.

CICÂRLĂU, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în NV Depr. Baia Mare, la poalele de SV ale M-ților Igniș, în zona de confl. a râului Cicârlău cu Someș; 3 991 loc. (1 iul. 1995): 1 989 de sex masc. și 2 002 fem. Stație de c.f. Expl. de min. complexe (sulfuri polimetalice, în satul Ilba), de andezit și bazalt. Viticultură. Pomicultură (meri, peri, castan comestibil). Satul Cicârlău este menționat documentar, prima oară, în 1407. Cod poștal: 4857.

CICEU, Dealurile Ciceului, subunitate deluroasă a Pod. Someșan, situată în N Pod. Transilvaniei, la N de râul Someș și la V de valea Ilișua (afl. al Someșului Mare). Prezintă înălțimi de 400-600 m, fragmentate de văi largi, cu versanți afectați de alunecări. La N, Dealurile Ciceului sunt dominate cu 200-300 m de Culmea Breaza.

CICEU-GIURGEȘTI, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Ciceului, pe râul Valea Mare; 4 624 loc. (1 iul. 1995): 2 342 de sex masc. și 2 282 fem. Satul Ciceu-Giurgești este menționat documentar, prima oară, în 1405. Pe Măgura Ciceului, din apropierea com., se află ruinele cetății Ciceu, construită în 1203-1204. În 1489, a intrat în posesia lui Ștefan cel Mare, fiind amenajată ca reșed. domnească, iar apoi a fost feudă a domnilor moldoveni până în timpul lui Alexandru Lăpușneanu (1568); în 1544 a fost distrusă din ordinul cardinalului Gheorghe Martinuzzi (guvernator al Transilvaniei în anii 1541-1551). Cod poștal: 4598.

CICLOVA ROMÂNĂ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona

Dealurilor Oraviței, la poalele V ale M-ților Anina; 1 861 loc. (1 iul. 1995): 832 de sex masc. și 1 029 fem. Expl. de min. complexe și de bismut. Satul Ciclova Română este menționat documentar, prima oară, în 1828. Biserică ortodoxă cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1797, pictată în 1805 de Ion Zaicu și restaurată în 1966), în satul Ilidia. Cod poștal: 1762.

CIGHER 1. Râu, afl. stg. al Crișului Alb în amonte de orașul Chișineu-Criș; 58 km; supr. bazinului: 670 km². Izv. din M-ții Zarand. Canalizat în cursul mijlociu, pe c. 20 km, unde cursul său se încadrează pe traseul Canalului Morilor. Pe cursul superior, în amonte de com. Tăuț, s-a creat lacul de acumulare Tăuț (supr.: 240 ha; vol.: 14,3 mil. m³).

2. **Dealurile Cigherului**, zonă deluroasă situată în zona de contact a M-ților Zarand cu Câmpia Crișurilor și Câmpia Cermei, cu alt. de 200-300 m, puternic fragmentată de râurile Almaș, Venca Mare, Sărăstrău, Dudița, Nădaș, Cigher, Hodiș ș.a. Alt. max.: 319 m. Zonă pomicolă.

CILIBIA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Buzău-Călmățui, pe dr. văii Buzăului; 2 063 loc. (1 iul. 1995): 1 012 de sex masc. și 1 051 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Nod rutier. Ferme de creștere a ovinelor și bovinelor. Satul Cilibia este atestat documentar în 1822. Cod poștal: 5183.

CILIENI, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Romanați, pe dr. văii Oltului; 3 678 loc. (1 iul. 1995): 1 876 de sex masc. și 1 802 fem. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr etc. Legumicultură. Biserica „Sfântul Nicolae" (1847, cu picturi murale interioare originare). Cod poștal: 0820.

CINCIȘ sau TELIUC, lac de acumulare realizat (1963-1964) pe cursul mijlociu al râului Cerna (afl. stg. al Mureșului), în amonte de municipiul Hunedoara, pentru regularizarea debitelor râului Cerna și pentru alimentarea cu apă a municipiului Hunedoara. Supr.: 2,61 km²; vol.: 43 mil. m³. În timpul lucrărilor de executare a lacului, au fost descoperite o *villa rustica* și o necropolă, datând din sec. 2-3 d.Hr., cu morminte dacice în care s-au găsit două statui de calcar cristalin, ceramică romană, podoabe (fibule, inel de aur), opaițe etc.

CINCU, com. în jud. Brașov, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe cursul superior al râului Cincu; 1 837 loc. (1 iul. 1995): 874 de sex masc. și 963 fem. Pe terit. com. a fost descoperit un depozit de bronz datând din prima Epocă a fierului. În satul Cincu, atestat documentar, prima oară, în anul 1328, se află o biserică evanghelică, fortificată, în stil romanic, construită în sec. 13, cu refaceri din sec. 15 și 17. Altarul poliptic din biserică, închinat Sfântului Apostol Toma, este una dintre capodoperele pictorului Vincentius din Sibiu, realizat în anul 1521. În satul Toarcla există o cetate țărănească cu biserică de incintă (sec. 13). În cadrul com. C. există mai multe case din sec. 17-18, declarate monumente istorice. Cod poștal: 2339.

CINDREL, masiv muntos situat în partea central-nordică a Carpaților Meridionali, între M-ții Șureanu, la V, de care este separat prin valea Sebeșului, și M-ții Lotrului, la S, separați prin râul Sadu. Extins în întregime pe terit. jud. Sibiu. Alt. max.: 2 244 m (vf. Cindrel). Este alcătuit din roci metamorfice (gneise, micașisturi, șisturi amfibolice). Prezintă culmi înalte, masive, cu înclinare slabă, în cadrul cărora se păstrează bine urmele celor trei suprafețe de eroziune, specifice Carpaților (Borăscu, Râu Șes, Gornovița). Relief glaciar (circuri, văi) în zona de obârșie a văilor Cibin, Dobra, Bistra, Sebeș. Este o zonă de păstorit intens în care se află numeroase stâne ale oierilor din Mărginimea Sibiului. Masivul C. este cunoscut și sub numele de *M-ții Cibinului*. Turism.

CIOACA CU BREBENEI, peșteră-aven (descendentă), fosilă, situată în SV M-ților Vâlcan, în arealul satului Cloșani (com. Padeș, jud. Gorj), pe versantul stg. al văii Izvorăle (afl. al Motrului Sec), la poalele de V-NV ale vf. Piatra Cloșani, la 518 m alt. Lungime: 85 m. Descoperită în 1959 de C. Burghele, D. Dancău și V. Decu. În peșteră se

Cindrel. Vedere generală

pătrunde printr-un spațiu îngust, ce reprezintă deschiderea unui aven adânc de 6 m. Este o peșteră caldă (11,5°C), umedă și fără curenți de aer. Prezintă frumoase stalactite, stalagmite, coralite, helictite ș.a. Adăpostește o faună bogată și variată (*Saphrochaeta oltenica*, *Centromerus europaeus*, *Duvalius spinifer* ș.a.). Ocrotită de lege.

CIOARA → Săliștea.

CIOBANU, com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în lunca de pe dr. Dunării; 3 602 loc. (1 iul. 1995): 1 840 de sex masc. și 1 762 fem. Cod poștal: 8774.

CIOCAIA, stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, situată în extremitatea nordvestică a României, în raza com. Săcueni (jud. Bihor), în Câmpia de Vest, la 105 m alt., la 40 km N de Oradea. Factorii naturali de cură sunt climatul de câmpie, excitant-solicitant (temperatura medie anuală este de 9-10°C) și apele minerale feruginoase, bicarbonatate, sodice, hipotone, termale (65°C) indicate pentru tratarea unor deficiențe la nivelul aparatului locomotor (devieri ale coloanei vertebrale și ale membrelor inferioare), a unor stări prepuberale la copiii cu exces ponderal și temperament hiporeactiv, a unor stări de obezitate ș.a. Cod poștal: 3752.

CIOCANU, masiv deluros în Muscelele Argeșului, între râurile Bratia, la V, și Râul Târgului, la E. Alt. max.: 886 m. Acoperit cu pășuni, fânețe și livezi.

CIOCĂNEȘTI 1. Com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 5 084 loc. (1 iul. 1995): 2 536 de sex masc. și 2 548 fem. Fabrică de preparate din carne. Complex avicol. Viticultură. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8555.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Colentina; 5 294 loc. (1 iul. 1995): 2 610 de sex masc. și 2 684 fem. Stație de c.f. Complex avicol. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Ciocănești se află ansamblul conacului „Cantacuzino" (sec. 17-19), în ruină, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1850) și biserica cu dublu hram — „Sfânta Elisabeta și Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1843), iar în satul Urziceanca există conacul „Păunescu" (sec. 19). Cod poștal: 8121.

CIOCÂRLIA 1. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Cobadin; 3 020 loc. (1 iul. 1995): 1 542 de sex masc. și 1 478 fem. Stație de c.f. Cod poștal: 8680.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 873 loc. (1 iul. 1995): 439 de sex masc. și 434 fem. Creșterea bovinelor. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8232.

CIOCHINA, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Ialomița; 3 519 loc. (1 iul. 1995): 1 730 de sex masc. și 1 789 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale și plante tehnice. Legumicultură. Biserică având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1803), în satul Piersica. Cod poștal: 8421.

CIOCILE, com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 2 941 loc. (1 iul. 1995): 1 490 de sex masc. și 1 451 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Satul Ciocile este atestat documentar în 1795. Centru de prelucr. a fibrelor și firelor textile. Cod poștal: 6092.

CIOCLOVINA, culme muntoasă în SV M-ților Vâlcan, alcătuită din roci granitice și calcare. Alt.: 957 m. Versanții sunt acoperiți cu păduri de fag, iar pe vârf se află o poiană cu vegetație termofilă: coada iepurelui (*Sesleria rigida*), păiușul de stâncărie (*Festuca xanthina*), bârcoacea (*Cantoneastes integerrimus*), scorușul (*Sorbus graeca*, *Sorbus dacica* — specii sudice) ș.a. La poalele muntelui se află Schitul Cioclovina, care aparține de Mânăstirea Tismana.

CIOCLOVINA USCATĂ, peșteră în NV M-ților Sebeș, la 775 m alt., pe terit. satului Cioclovina din com. Boșorod, jud. Hunedoara. Lungime: 450 m. Constituită dintr-o galerie orizontală fosilă, cu porțiuni concreționare; locuită în Paleoliticul superior. În stratul de cultură aurignaciană, în care apar și elemente musteriene, a fost descoperită o cutie craniană de tip *homo sapiens fosilis* (c. 60 000 -10 000 î.Hr.).

CIOFRÂNGENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Argeșului, pe râul Topolog; 2 764 loc. (1 iul. 1995): 1 326 de sex masc. și 1 438 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1816), în satul Ciofrângeni. Cod poștal: 0484.

CIOLANU 1. Masiv deluros în Subcarpații Buzăului, situat între râurile Buzău, la N, și Nișcov,

la S, dezvoltat pe un anticlinal, alcătuit din calcare și gresii. Alt. max.: 753 m (vf. Poiana Hoților). Împădurit cu fag și gorun. Expl. de calcare cochilifere.

2. Mânăstirea ~ → Tisău.

CIOLĂNEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe Râul Câinelui; 4 079 loc. (1 iul. 1995): 1 929 de sex masc. și 2 150 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Viticultură. Reșed. com. este satul *Ciolănești din Deal*. Pe terit. com. au fost descoperite vestigiile unei așezări neolitice, aparținând Culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.) și un depozit de vase ceramice dacice (căni, oale, fructiere cu picior). În satul Baldovinești se află ruinele bisericii fostei Mânăstiri Ciolănești (sf. sec. 17). Cod poștal: 0679.

CIOLPANI, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe malul lacului Țigănești; 4 512 loc. (1 iul. 1995): 2 055 de sex masc. și 2 457 fem. În pădurea C. (un rest al Codrilor Vlăsiei) există o rezervație dendrologică (50 ha) și o Stațiune de cercetări forestiere. Localit. C. s-a format după anul 1800 din familiile de clăcași ai mânăstirii. Pe terit. com., pe malul de SV al lacului Țigănești, se află Mânăstirea Țigănești, de maici (1776; numele mânăstirii provine de la donatorul terenului, Matei Țigănescu), atestată documentar din 1780 ca schit de călugări cu o biserică din lemn. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită în 1799-1812 din inițiativa unui grup de ctitori, printre care și marele ban Radu Golescu. Picturile murale interioare, executate în 1853 de Eftimie egumenul, în stil neobizantin, au fost refăcute de mai multe ori (numai în pridvor se mai păstrează scene din pictura originară); imaginile iconografice actuale, datând din 1929, au fost executate de Belizarie. La intrarea în biserică există un frumos ancadrament, ornat cu motive florale. Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996, a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Cod poștal: 8115.

CIOMATU MARE → Puciosu.

CIOMĂGEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 9 sate, situată în Piem. Cotmeana; 1 452 loc. (1 iul. 1995): 756 de sex masc. și 696 fem. Reșed. com. este satul *Răduțești*. Cod poștal: 0376.

CIORANI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Săratei, pe râul Cricovu Sărat; 7 298 loc. (1 iul. 1995): 3 619 de sex masc. și 3 679 fem. Stație de c.f. Creșterea porcinelor. Reșed. com. este satul *Cioranii de Jos*. Cod poștal: 2053.

CIORĂȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe râul Râmnic; 3 918 loc. (1 iul. 1995): 1 832 de sex masc. și 2 086 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Produse de panificație. Fermă de creștere a ovinelor. Cod poștal: 5348.

CIORNOHAL → Călărași (2).

CIORNULEASA → Mitreni.

CIOROGÂRLA, com. în jud. Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Română, pe râul Ciorogârla, la 12 km V de București; 4 607 loc. (1 iul. 1995): 2 257 de sex masc. și 2 350 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Prelucr. lemnului. Legumicultură. Aici se află Mânăstirea Samurcășești (de maici) ctitorită în 1808 de vornicul Constantin Samurcaș și soția sa Zoe. Biserica, avariată grav de cutremurul din 10 nov. 1940, a fost dărâmată și reclădită în 1941-1944, având hramul „Sfânta Treime", păstrându-se forma inițială (stilul brâncovenesc). Biserica a fost pictată în interior, în 1951-1953, de Gheorghe Popescu. În cimitirul mânăstirii, unde se află o biserică din 1876, sunt înmormântate câteva personalități: ziaristul Alexandru Beldiman, actrița Frosa Sarandi, Sofia Heliade (fiica scriitorului Ion Heliade Rădulescu). În satul Ciorogârla se mai află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și „Sfântul Gheorghe" (1832), conacul „Cantacuzino" (sec. 17) și un han (sec. 19). Între 23 ian. 1981 și 2 dec. 1985, a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 și 24 sept. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Cod poștal: 8138.

CIOROIAȘI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Desnățuiului; 2 055 loc. (1 iul. 1995): 1 007 de sex masc. și 1 048 fem. Viticultură. Bisericile cu hramurile „Sfântul Andrei" (1847-1851, reconstruită în 1927-1934) și „Sfântul Haralambie" (1841), în satele Cioroiași și Cioroiu Nou. Cod poștal: 1241.

CIORTEA, vârf în M-ții Făgăraș, la V de vf. Negoiu, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 426 m. Pășuni alpine. De la poalele lui izv. râurile Porumbacu, Avrig, Boia Mică și Boia Mare.

CIORTEȘTI, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc; 4 396 loc. (1 iul. 1995): 2 266 de sex masc. și 2 130 fem. Expl. de gresii și calcare (în satul Coropceni).

Viticultură. Fermă de creștere a bovinelor. Centru de vinificație. Satul Ciortești este menționat documentar în 1523. Biserica ortodoxă cu dublu hram „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul și Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809, refăcută în 1845), în satul Coropceni. Cod poștal: 6662.

CIPRIAN PORUMBESCU, com. în jud. Suceava, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Sucevei; 6 028 loc. (1 iul. 1995): 3 003 de sex masc. și 3 025 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fermă de creștere a bovinelor (în satul Ilișești). În satul Ilișești se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" a fostei mânăstiri Ilișești (ctitorită de marele medelnicer Ionașcu Isăcescu, în 1714, și pictată, în 1867, de Epaminonda Bucevski), și un han turistic. Reșed. com. este satul *Ilișești*. Până la 17 oct. 1953, satul și com. Ciprian Porumbescu s-au numit *Stupca*. Parc dendrologic. În satul Ciprian Porumbescu se află casa memorială și muzeul marelui compozitor român, Ciprian Porumbescu. Cod poștal: 5829.

CIREŞU 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Călmățui; 3 546 loc. (1 iul. 1995): 1 784 de sex masc. și 1 762 fem. Stație de c.f. Produse alim. Fermă de creștere a porcinelor. Centru viticol. Satul Cireșu este menționat documentar în 1794. Cod poștal: 6094.

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Mehedinți, pe râul Bahna; 822 loc. (1 iul. 1995): 375 de sex masc. și 447 fem. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări neolitice, de tip Sălcuța (milen. 4-3 î.Hr.) și mai multe cuptoare primitive de topire a minereului de fier, datând din perioada dacică (sec. 5-4 î.Hr.). În satul Bunoaica se află o veche casă din lemn (1850). În arealul com. C. se află Peștera lui Epuran (→). Cod poștal: 1540.

CISLĂU 1. Depresiune în Subcarpații Buzăului, înconjurată de dealurile Cornățel, Blidișel și Ciolanu, drenată median de râul Buzău. Supr.: c. 50 km². Relief de luncă, terase și de dealuri subcarpatice. Pomicultură.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată în depresiunea omonimă, în zona de confl. a râului Bâsca Chiojdului cu râul Buzău; 5 134 loc. (1 iul. 1995): 2 519 de sex masc. și 2 615 fem. Stație de c.f. Fabrici de var și de conserve de fructe. Herghelie. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci etc.). Stațiune experimentală de sericicultură. Păstrăvărie. Biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1749, refăcută în 1829-1839), în satul Cislău; biserică din lemn cu hramul „Înălțarea Domnului" (1793), în satul Buda Crăciunești. Cod poștal: 5191.

CISNĂDIE, oraș în jud. Sibiu, situat în S Depr. Sibiu, la 510 m alt., la 14 km S de municipiul Sibiu; 17 484 loc. (1 iul. 1995): 8 339 de sex masc. și 9 145 fem. Supr.: 37,4 km²; densitatea: 467 loc./km². Stație finală de c.f. pe linia Sibiu—Cisnădie, construită în 1893-1894. Nod rutier. Termocentrală. Expl. și prelucr. lemnului. Important centru al ind. textile (stofe de lână; țesături din mătase; filatură de bumbac; ață de cusut; covoare plușate și mochete; covoare naționale). Centru pomicol (meri, peri, pruni). Muzeul etnografic Cisnădioara. Muzeul tehnicii textile. Istoric. În arealul orașului C. au fost descoperite urmele unei așezări din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca brozului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), precum și un tezaur alcătuit din 502 monede grecești din bronz. Localit. a fost întemeiată de coloniștii sași la mijlocul sec. 12 și menționată documentar, prima oară, ca sat, în 1204, iar ca așezare cu caracter urban (*civitas*) în 1323. Așezarea a fost devastată de invazia tătară din 1241 și distrusă aproape în întregime de invazia otomană din 1493. În 1494, localit. C. a primit dreptul de a ține târg anual. Declarat oraș în 1948. Orașul C. are în subordine ad-tivă localit. componentă Cisnădioara. Monumente: biserică din sec. 13, inițial bazilică romanică, transformată în stil gotic la sf. sec. 15, înconjurată de o centură de ziduri și străjuită de turnuri de apărare, păstrează fragmente de picturi

Cisnădie. Centrul orașului

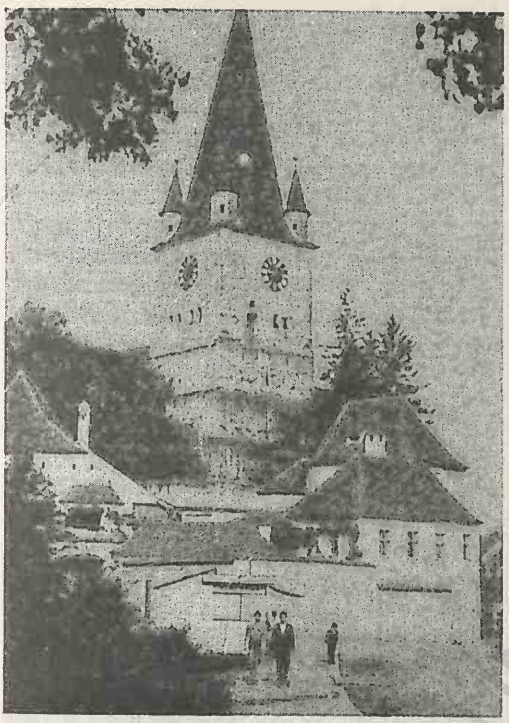

Cisnădie. Biserica evanghelică

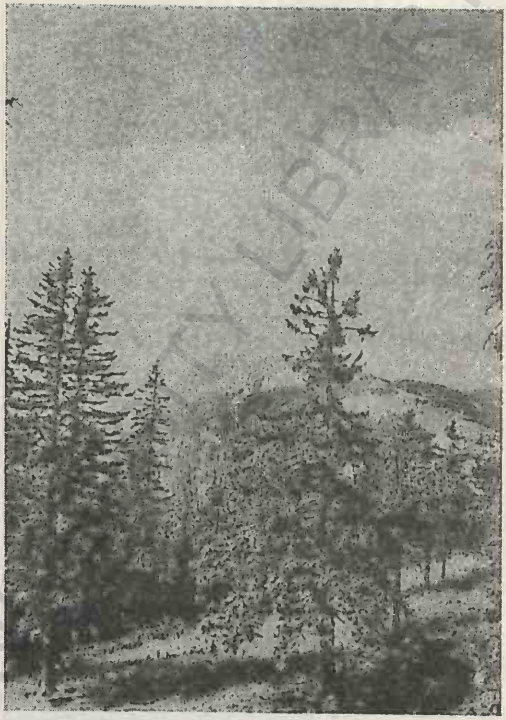

Ciuc (1). Vf. Hăşmaşu Mare

murale de la sf. sec. 15. Predela (partea inferioară) altarului poliptic de la această biserică, realizată în 1525 de Vincentius, care înfăţişează „Apariţia lui Iisus", se află la Muzeul Brukenthal din Sibiu. În localit. componentă Cisnădioara, menţionată documentar în 1223, se află o biserică evanghelică construită, în 1764, pe locul uneia din sec. 14-15 şi o biserică evanghelică, cu hramul „Sfântul Mihail"

Cisnădioara. Biserica evanghelică „Sfântul Mihail"

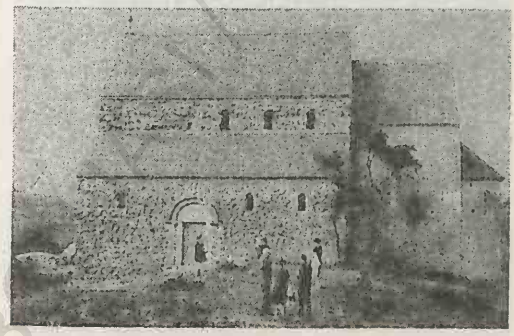

— cea mai veche biserică romanică din România — menţionată documentar la 20 nov. 1223. Dispoziţia planimetrică (bazilică scurtă, cu trei nave acoperite doar de şarpantă) şi decoraţia portalului (sculptat în piatră în jurul anului 1260) indică influenţele arhitecturii renane. Biserica este înconjurată de ziduri de fortificaţie, fiind una dintre cele mai vechi cetăţi ţărăneşti din Transilvania. În arealul localit. componente Cisnădioara se află un bloc masiv de calcar, din Cretacicul superior, în care au fost identificate fragmente de corali, unele foraminifere, gasteropode, amoniţi, belemniţi. Declarat rezervaţie geologică (1 ha) şi monument al naturii. Cod poştal: 2437.

CISNĂDIOARA → Cisnădie.

CIUC 1. Munţii ~, masiv muntos în partea centrală a Carpaţilor Orientali, între văile superioare ale Oltului, la V, Trotuşului, la E şi Uzului, la S, alcătuit din depozite cretacice (fliş grezo-şistos, marne argiloase, gresii etc.). Este puternic fragmentat de râuri, prezintă culmi domoale, cu versanţi afectaţi de alunecări pe marne şi argile şi poate fi

traversat prin pasurile Ghimeș-Făget și Uz. Alt. max.: 1 565 (vf. Șoiu). Împădurit cu conifere.

2. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, în partea centrală a Carpaților Orientali, între M-ții Ciuc, la E, și M-ții Harghita, la V, la 700-950 m alt., drenată de cursul superior al Oltului și afl. săi din această zonă (Racu, Seghеș, Beta, Pustnic, Cozmeni, Pârâu Mare ș.a.). Supr.: c. 300 km². Lungime: c. 50 km; lățime: 6-8 km. Acoperită cu o cuvertură groasă (300-800 m) de sedimente levantin-cuaternare (aglomerate și lave vulcanice) care stau pe un fundament cretacic. Relieful este reprezentat printr-un șes aluvial, format din lunca mlăștinoasă a Oltului, prin 2-3 terase ale Oltului și prin conuri de dejecție (la contactul cu muntele) care se unesc între ele formând un glacis piemontan aproape continuu. Climă răcoroasă și umedă (temp. medie anuală este de 4-5°C; media termică a lunii iul. este de 14-16°C, iar a lunii ian. –6°C), cu frecvente inversiuni termice în anotimpul rece al anului când se înregistrează unele dintre cele mai scăzute temp. din țară, fapt ce i-a atras denumirea de „pol al frigului". Precipitațiile medii anuale însumează 600-700 mm. Cei doi pinteni vulcanici, care pătrund adânc în Depr. C. (cel de la Racu, la N de Miercurea-Ciuc, și cel de la Jigodin, la S de același oraș), cunoscuți și sub numele de pragurile de la Racu și Jigodin, împart Depr. C. în trei compartimente: *Ciucul superior* (relief predominant colinar), *Ciucul mijlociu* și *Ciucul inf.* (cu relief de luncă largă, mlăștinoasă, de terase și de conuri de dejecție). Depr. C. comunică, la N, cu Depr. Giurgeu, prin Pasul Sândominic, și, la S, cu Depr. Sfântu Gheorghe, prin Pasul Tușnad. Prezența numeroaselor izv. cu ape minerale (peste 130 de izv. captate) a determinat apariția și dezvoltarea mai multor stațiuni balneoclimaterice (Băile Tușnad, Miercurea-Ciuc, Jigodin ș.a.).

CIUCAȘ, masiv muntos, situat în S Carpaților Orientali (în Carpații de Curbură), la E de cursurile superioare ale râurilor Teleajen și Tărlung. Alt. max.: 1 954 m (vf. Ciucaș). Este alcătuit din conglomerate, gresii și calcare de vârstă albiană (Cretacicul inf.) care, în urma eroziunii diferențiale, dau un relief ruiniform, spectaculos, cu numeroase abrupturi (sectorul vf. Tigăile Mari și Mici), turnuri, coloane, hornuri, creste ascuțite și stânci izolate de diferite forme (Sfinxul Bratocei, Porumbelul Bratocei, ciuperci uriașe etc.). Alte vf.: Zăganu (1 883 m), Tigăile Mari (1 845 m) ș.a. Obiectiv turistic de mare pitoresc și atractivitate, accesibil prin Pasul Bratocea. Rezervație naturală complexă, cu relief ruiniform și cu o bogată vegetație de pajiști, tufărișuri (afin/*Vaccinium myrtillus*, ienupăr/*Juniperus sibirica*, smirdar/*Rhododendron kotschyi*, jneapăn/*Pinus mugo* etc.) și plante de stâncărie (rogozul verde/*Sesleria rigida sp. haynaldiana*, floarea de colți/*Leontopodium alpinum* etc.). În masivul C. trăiesc numeroase animale sălbatice care alcătuiesc un prețios și variat fond cinegetic: urși, mistreți, cerbi, râși, vulpi, jderi, veverițe, pisici sălbatice, iar recent a fost colonizată capra neagră (declarată monument al naturii și ocrotită de lege). Păsările sunt reprezentate prin vulturi, acvile de munte, ulii, privighetori, cinteze etc., iar reptilele prin vipera comună și șopârla de munte (*Lacerta vivipara*).

CIUCEA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în mica depresiune omonimă, la poalele M-ților Plopiș, Meseș și Vlădeasa, pe cursul superior al Crișului Repede, în apropierea defileului pe care acesta l-a format între M-ții Plopiș, pe dr., și Culmea Scorușeț din N M-ților Vlădeasa, pe stg.; 4 589 loc. (1 iul. 1995): 2 243 de sex masc. și 2 346 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea, mobilă). Țesături. Muzeu etnografic. Muzeul memorial „Octavian Goga". Satul Ciucea este menționat documentar, prima oară, în 1384. Biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1791), în satul Bucea; o biserică din lemn și mausoleu în satul Ciucea. Cod poștal: 3539.

CIUCEVELE CERNEI → Cerna (2).

CIUCHICI, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carașului cu Dealurile Oraviței, pe râul Vicinic; 1 215 loc. (1 iul. 1995): 572 de sex masc. și 643 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Ciuchici este menționat documentar, prima oară, în 1464. Cod poștal: 1773.

CIUCI → Vârfurile.

CIUCSÂNGEORGIU, com. în jud. Harghita, alcătuită din 9 sate, situată în SE Depr. Ciuc, la poalele M-ților Ciuc, pe râul Firșag; 4 984 loc. (1 iul. 1995): 2 538 de sex masc. și 2 446 fem. Izv. cu ape minerale sulfuroase. Satul Ciucsângeorgiu este menționat documentar, prima oară, în 1567. În satul Armășeni se află o biserică romano-catolică, fortificată (sec. 16), în stil gotic târziu, cu picturi

murale la interior (datând din anul 1655), și casa din lemn „Emeric Adorjan" (1797), iar în satul Ciucsângeorgiu, o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), o biserică romano-catolică (sec. 14), cu zid de incintă și bastioane din 1673, și o casă de lemn, construită în 1683. Cod poștal: 4131.

CIUCUROVA, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Babadag, pe cursul superior al râului Slava; 2 189 loc. (1 iul. 1995): 1 108 de sex masc. și 1 081 fem. Expl. de granit (în satul Atmagea). Pomicultură (meri, pruni, caiși, cireși). Cod poștal: 8859.

CIUDANOVIŢA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de N ale M-ților Anina; 1 000 loc. (1 iul. 1995): 518 de sex masc. și 482 fem. Produse alim. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Ciudanovița este menționat documentar, prima oară, în 1538. Cod poștal: 1778.

CIUGUD, com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Secașelor, pe stg. văii Mureșului, vizavi de confl. cu râul Ampoi; 2 461 loc. (1 iul. 1995): 1 188 de sex masc. și 1 273 fem. Expl. de bentonit. Pe terit. satului Drâmbar au fost descoperite urmele unei așezări fortificate (probabil *Zidava*), cu val și două șanțuri, datând din Epoca fierului, iar în arealul satului Dumbrava au fost scoase la lumină vestigiile unei așezări neolitice. Satul Ciugud este menționat documentar, prima oară, în 1335. Cod poștal: 2516.

CIUHOI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Barcăului, în zona de confl. a râului Almaș cu Barcău; 2 197 loc. (1 iul. 1995): 1 056 de sex masc. și 1 141 fem. Satul Ciuhoi este menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294. Cod poștal: 3741.

CIULNIŢA, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Ialomița; 2 359 loc. (1 iul. 1995): 1 166 de sex masc. și 1 193 fem. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 17 nov. 1886). Ateliere de reparat material rulant feroviar și mașini agricole. Fabrici pentru producerea de agregate pentru irigat, de piese de schimb pentru tractoare și mașini agricole și de nutrețuri combinate. Creșterea bovinelor și porcinelor. Culturi de cereale și plante tehnice; legumicultură. În satul Poiana se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (construită în 1746 și reparată în 1804) și case vechi (1810 și 1850); bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1874) și „Cuvioasa Parascheva" (1848) în satele Ciulnița și Ivănești. Cod poștal: 8449.

CIUMANI, com. în jud. Harghita, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Giurgeu, pe cursul superior al râului Mureș, în zona de confl. cu Șumuleu Mare; 4 753 loc. (1 iul. 1995): 2 350 de sex masc. și 2 403 fem. Nod rutier. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Satul Ciumani este menționat documentar, prima oară, în 1567. Muzeu sătesc. Cod poștal: 4207.

CIUMATU MARE → Puciosu.

CIUMEGHIU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Crișurilor, la granița cu Ungaria; 4 474 loc. (1 iul. 1995): 2 220 de sex masc. și 2 254 fem. Nod de c. f. Expl. de petrol. Culturi de cereale, plante uleioase și tehnice. Satul Ciumeghiu este menționat documentar, prima oară, în 1216. Castelul „Miskolczy" (1779, cu transformări din 1910), azi dispensar, în satul Ciumeghiu; castel (sec. 19), în satul Ghiorac. Cod poștal: 3656.

CIUMEŞTI → Sanislău.

CIUNGET → Lotru (1).

CIUNGI, masiv deluros în Pod. Sucevei (Pod. Fălticeni) în care se află cea mai mare înălțime din întregul podiș (692 m, vf. Ciungi).

CIUPERCENI 1. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în SV Depr. Târgu Jiu-Cărbunești, la poalele de NE ale Dealului Bujorescu, pe dr. râului Tismana; 1 618 loc. (1 iul. 1995): 751 de sex masc. și 867 fem. Biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1736-1737), în satul Ciuperceni și biserica de zid cu hramul „Sfântul Vasile" (1819, cu picturi din 1824), în satul Strâmba-Vulcan. Cod poștal: 1415.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 2 221 loc. (1 iul. 1995): 1 081 de sex masc. și 1 140 fem. Fermă de creștere a ovinelor. Cod poștal: 0761.

CIUPERCENII NOI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în SV Câmpiei Desnățui, pe terasele și lunca de pe stg. Dunării; 6 344 loc. (1 iul. 1995): 3 141 de sex masc. și 3 203 fem. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (1852-1856). Rezervație ornitologică (500 ha) cu peste 140 de specii de păsări care cuibăresc aici, printre care: egreta mică (*Egretta garzetta*), stârcul roșu (*Ardea purpurea*), stârcul galben (*Ardea ralloides*), barza neagră (*Ciconia nigra*), corcodelul mare (*Podiceps*

cristatus), rața pestriță (*Anas strepera*) ș.a. Cod poștal: 1290.

CIUREA, com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei cu Pod. Central Moldovenesc, pe râul Niculina; 8 109 loc. (1 iul. 1995): 4 071 de sex masc. și 4 038 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 mai 1892), în satul Ciurea. Expl. de argilă. Fabrici de cărămidă și cahle de teracotă, var și prelucr. a lemnului (cherestea, parchete, lăzi, traverse de c.f.). Creșterea porcinelor. Satul Ciurea este menționat documentar, prima oară, în 1654. Pe terit. satului Hlincea au fost descoperite (1952-1954) urmele unei așezări de bordeie, cu mai multe faze de locuire, atribuită unui grup de slavi din Răsărit (sf. sec. 7-sec. 9 d.Hr.), în care s-au găsit obiecte din ceramică, modelate cu mâna și la roată, unelte și ustensile din os (străpungătoare), din teracotă etc. Tot aici se află o mănăstire de călugări, ctitorită în 1560 de Domnița Maria, fiica lui Petru Șchiopul. Biserica, cu hramul „Sfântul Gheorghe", a fost renovată din inițiativa domnului Vasile Lupu și pictată ulterior, în frescă (1659-1661), cu cheltuiala lui Ștefăniță Lupu, remarcabil fiind tabloul votiv în care apare portretul lui Vasile Lupu. Avariată grav de cutremurul din 4 mart. 1977, biserica a fost consolidată și restaurată integral (1980-1984). Hanul Șanta (sf. sec. 19), în satul Curături și bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Slobozia (1721) și Picioru Lupului (1845). Cod poștal: 6620.

CIURILA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 4 sate, situată pe Dealurile Feleacului, pe cursul superior al râului Hăjdate; 1 569 loc. (1 iul. 1995): 737 de sex masc. și 832 fem. Pomicultură. Satul Ciurila este menționat documentar, prima oară, în 1733. Bisericile din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Pădureni (1750, cu picturi interioare din 1793) și Sălișteni (1754). Rezervația de pe pârâul Dumbrava Filei adăpostește o specie de orhidee, ocrotită, papucul-doamnei (*Cypripedium calceolus*). Cod poștal: 3360.

CIURULEASA, com. în jud. Alba, alcătuită din 9 sate, situată în S Depr. Abrud, pe râul Cernița; 1 484 loc. (1 iul. 1995): 744 de sex masc. și 740 fem. Satul Ciuruleasa este menționat documentar, prima oară, în 1850. Cod poștal: 3376.

CIVITAS DE SEGUSVAR → Sighișoara.

CIVITAS MEDII MONTIS → Baia Sprie.

CIVITAS MILCOVIAE → Odobești (3).

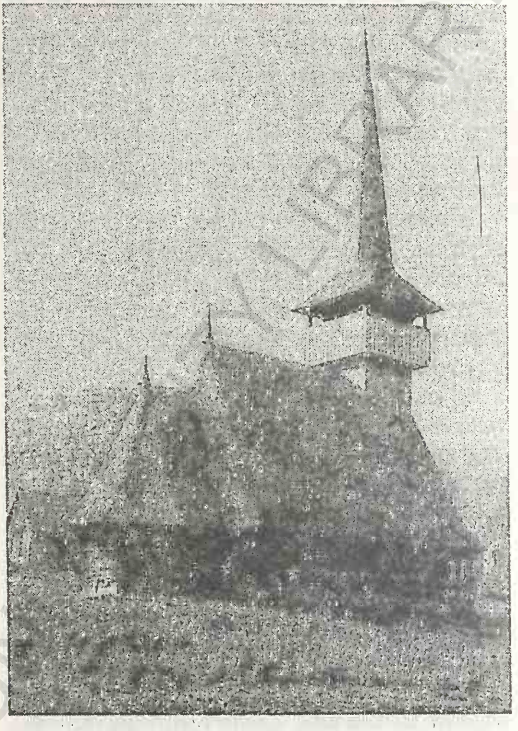

Cizer. Biserica din lemn

CIVITAS MOLDAVIAE → Baia (1).

CIVITAS TORDENSIS → Turda (3).

CIZER, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în S Depr. Șimleu, la poalele M-ților Meseș; 2 615 loc. (1 iul. 1995): 1 283 de sex masc. și 1 332 fem. În satul Cizer, menționat documentar, prima oară, în 1219, o echipă de meșteri din Țara Moților, condusă de Vasile Ursu Nicula (cunoscut sub numele de Horea) a construit o biserică din lemn (1773), care se află astăzi la Muzeul etnografic din Cluj-Napoca. Pe una din grinzile bisericii este incizată inscripția „*lucrat Ursu H*". Cod poștal: 4747.

CLANIȚA, râu, afl. stg. al Teleormanului pe terit. com. Măgura (jud. Teleorman); 73 km; supr. bazinului: 258 km². Izv. din Câmpia Găvanu-Burdea, din arealul com. Izvoru (jud. Argeș). Are un curs foarte meandrat.

CLEJA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de E ale Culmii Pietricica, pe râul Cleja; 6 911 loc. (1 iul. 1995): 3 472 de sex masc. și 3 439 fem. În com. există o biserică romano-

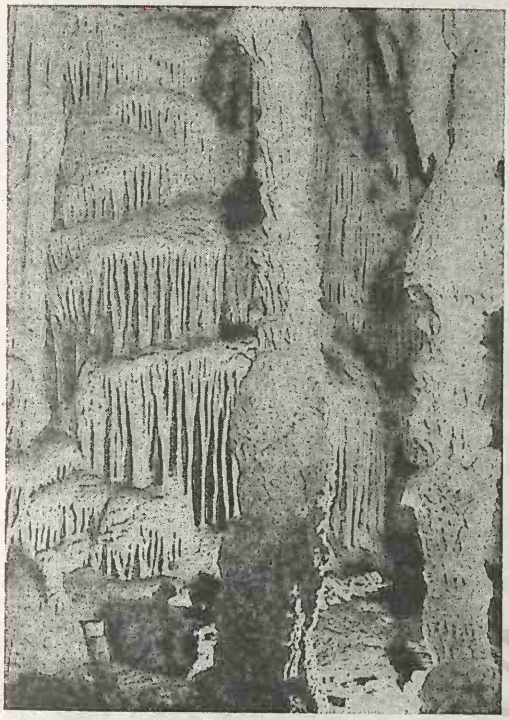

Cloşani. Stalactite şi stalagmite

catolică (1811) şi una ortodoxă (1847). Cod poştal: 5529.

CLEJANI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Neajlov; 3 559 loc. (1 iul. 1995): 1 716 de sex masc. şi 1 843 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Între 17 febr. 1968 şi 23 ian. 1981 com. C. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Neajlovu se află o mânăstire ctitorită de domnul Vlad Călugărul (1492-1493), cu biserica „Adormirea Maicii Domnului", reclădită de Nicodim Greceanul (1799). Restaurată şi zugrăvită în 1868. În satul Clejani există bisericile cu hramurile „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", ctitorie din 1864 a lui Mişa Anastasievici, pictată de Gheorghe Tattarescu şi „Adormirea Maicii Domnului" (1850); două hanuri din sec. 19. Cod poştal: 8184.

CLINCENI, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Română, pe interfluviul dintre Argeş şi Sabar; 4 554 loc. (1 iul. 1995): 2 191 de sex masc. şi 2 363 fem. Centru de antrenament aviatic. Culturi de cereale şi plante tehnice. Între 23 ian. 1981 şi 2 dec. 1985 a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 şi 24 sept. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Cod poştal: 8177.

CLOCOCIOV, Mânăstirea ~ → Slatina.

CLOŞANI, Peştera ~, formaţiune carstică situată în SV Românici, la poalele de NE ale M-ţilor Mehedinţi, pe dr. văii Motru Sec, la 433 m alt. Lungime: 1 100 m. Săpată în calcare tithonice, peştera este formată din două galerii (Galeria cu Apă, 400 m, şi Galeria „Matei Ghica", 700 m), cu numeroase concreţiuni calcaroase, lacuri şi o bogată faună cavernicolă (*Centromerus europaeus*, *Trachysphaera orghidani*, *Polydesmus oltenicus*, *Onychiurus cloşanicus* etc.; resturi fosile de *Ursus spelaeus*). Este o peşteră caldă (11,3°C), foarte umedă şi lipsită de curenţi de aer. Declarată monument al naturii (renumită pentru cantitatea foarte mare şi variată de formaţiuni cristaline). Uşor accesibilă.

CLUJ 1. Dealurile Clujului, zonă deluroasă situată în partea central-nord-vestică a jud. Cluj, între văile râurilor Căpuş (la V), Someşu Mic (S şi SE) şi Luna (N-NE), fiind parte componentă a Pod. Someşan. Este alcătuită, predominant, din conglomerate, gresii, marne, nisipuri, argile marnoase, sare şi tufuri în care râurile şi-au tăiat văi asimetrice, cu caracter subsecvent. Relieful se caracterizează prin prezenţa unui nivel superior, cu aspect de platformă, menţinut la 550-650 m alt., având caracter structural şi de eroziune, cât şi prin existenţa unui nivel general, de 500 m alt., frecvent pe interfluviile secundare — rezultat al eroziunii normale. Bine dezvoltate sunt şi nivelurile de terase din lungul văilor Someşu Mic, Borşa şi Luna, precum şi unele sectoare de defilee epigenetice, sculptate în tufuri (defileele Vultureni—Ciumăfaia pe râul Borşa, Păglişa—Dăbâca pe râul Luna ş.a.). O notă caracteristică a acestei zone deluroase o consituie procesele de modelare, reprezentate prin alunecări de teren, prăbuşiri, cueste etc. Porniturile masive de teren, numite în această reg. „glimei", se produc, aproape exclusiv, în zonele de apariţie superficială a orizonturilor de tufuri.

2. Judeţ situat în NV Transilvanici, în bazinul Someşului Mic, între 46°24'47" şi 47°28'44" latitudine N şi între 23°39'22" şi 24°13'46" longitudine E, limitat de jud. Maramureş (la N), Bistriţa-Năsăud (NE şi E), Mureş (E şi SE), Alba (S), Bihor (V şi SV) şi Sălaj (NV). *Supr.*: 6 674 km² (2,80% din

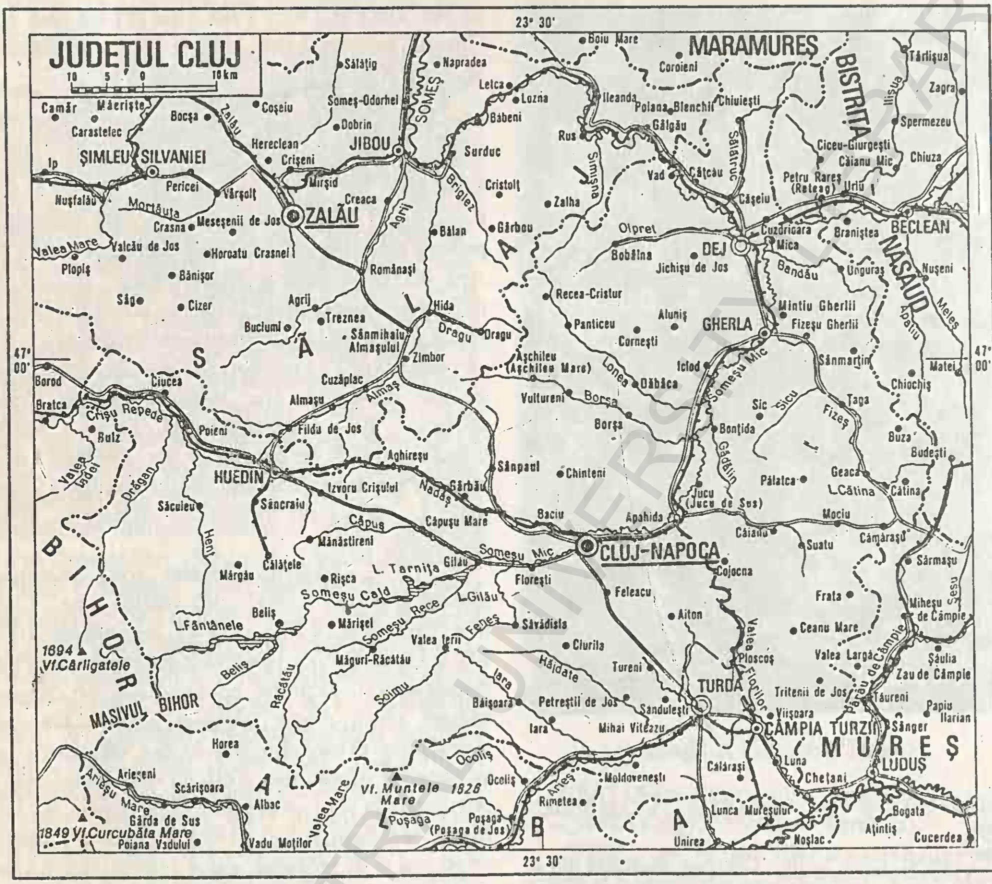

supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 727 656 loc. (3,21% din populația țării), din care 356 506 de sex masc. (48,99%) și 371 150 fem. (51,01%). *Populația urbană*: 499 031 loc. (68,58%); *rurală*: 228 625 loc. (31,42%). *Densitatea*: 109 loc./ km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 77,59% români, 19,85% maghiari, 2,22% țigani, 0,19% germani ș.a. *Reșed.* : municipiul Cluj-Napoca. *Orașe*: Câmpia Turzii, Dej (municipiu), Gherla, Huedin, Turda (municipiu). *Comune*: 74. *Sate*: 417. *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 6.

Relief accidentat, constituit în cea mai mare parte (76%) din unități deluroase aparținând Pod. Someșan și, în mai mică măsură (24%), din porțiuni muntoase ce reprezintă partea de NE a M-ților Apuseni. Câmpiile propriu-zise lipsesc pe terit. jud. C., ele fiind suplinite, ca treaptă de relief, de terasele și luncile bine dezvoltate în sectoarele inf. ale Someșului Mic și Arieșului. Zona deluroasă, extinsă în partea central-nordică și de S a jud. C., include mai multe subunități ale Pod. Someșan (dealurile Clujului, Feleacului, Dejului, Gârbăului, Ciceului ș.a.), între care se individualizează numeroase depresiuni intradeluroase (Apahida, Bonțida, Gilău, Dej, Turda, Câmpia Turzii ș.a.) sau la marginea cărora apar unele depresiuni de contact (Huedin, Iara ș.a.), la limita cu muntele. Sectorul montan, situat în SV jud. C., aparține grupei M-ților Apuseni din Carpații Occidentali, fiind reprezentat prin sectoare ale M-ților Vlădeasa (cu vf. Vlădeasa 1 836 m, alt. max. din județ), Gilău și Muntele Mare, cât și prin porțiuni restrânse din M-ții Trascău, Plopiș, Meseș și Bihor. În extremitatea de E a jud. C., la E de aliniamentul râurilor Valea Florilor—Maraloiu—Someșu Mic, se află o parte din

Câmpia colinară a Transilvaniei (cu subunitățile: Câmpia Fizeșului, Câmpia Sărmașului, Câmpia Turzii ș.a.), unitate aparte de relief, cu caracter monoton, suprapusă parțial peste unele structuri de domuri gazeifere. Numele de câmpie, atribuit acestei regiuni, nu este legat de formele de relief specifice câmpiei în adevăratul sens al cuvântului, ci de funcția ei predominant cerealieră; altfel, această zonă se încadrează în categoria unităților colinare, cu pante domoale și alt. medii de 500 m.

Clima este temperat-continentală cu unele influențe ale maselor de aer vestice, nord-vestice și sud-vestice. Temp. medie anuală variază între 7° și 9°C în zonele deluroase și de podiș și între 2° și 6°C în reg. montane și la periferia cadrului muntos. Verile sunt răcoroase (media lunii iul. se încadrează între 10° și 19°C) și iernile friguroase (media termică a lunii ian. prezintă valori cuprinse între –4° și –8°C). Temp. max. absolută înregistrată până în prezent pe terit. jud. C. a fost de 39°C (16 aug. 1931, Câmpia Turzii), iar minima absolută a coborât până la –35,2°C (18 ian. 1963, Dej). Cantitățile medii anuale ale precipitațiilor variază între 600 și 700 mm în reg. deluroase și 1 400 și 1 600 mm pe crestele înalte ale munților. Vânturile dominante bat cu o frecvență mai mare dinspre V și NV, cu viteze medii cuprinse între 2,9 și 4,3 m/s.

Rețeaua hidrografică este reprezentată printr-o arteră principală — Someșu Mic (format prin unirea, la Gilău, a Someșului Cald cu Someșu Rece), cu direcție SV-NE, al cărui bazin de recepție este dezvoltat integral pe terit. jud. C., colectând numeroși afl. (Căpuș, Nadăș, Borșa, Luna, Lujerdiu, Valea Mărului ș.a., pe stg., și Feneș, Maraloiu, Fizeș, Bandău ș.a., pe dr.). În partea de NE a jud. C., Someșu Mic se unește cu Someșu Mare, în amonte de municipiul Dej, formând un curs unic (cu numele Someș), care iese de pe terit. jud. în aval de com. Vad. Extremitatea de SE a jud. C. este drenată de o parte a cursului inf. a Arieșului (cu afl. săi Iara, Hăjdate — care a sculptat în cursul inf. celebrele Chei ale Turzii —, Valea Racilor, Valea Florilor, Valea Largă ș.a.), iar extremitatea de V este străbătută de cursul superior al Crișului Repede (cu afl. săi Călata, Hent, Drăgan ș.a.). Lacurile naturale sunt puține (Tăul Știucii — 68,7 ha și 12,7 m ad. max. — format prin dizolvarea unui masiv de sare și prăbușirea sterilului acoperitor; lacul de sub Feleac, format în spatele unor valuri de alunecări), mai numeroase fiind lacurile antropice cu scop hidroenergetic și de alimentare cu apă a localit. (Fântânele, Tarnița, Gilău) sau piscicol (iazurile Cătina, Țaga, Tureni ș.a.) și lacurile antropo-saline, formate prin inundarea cu apă a unor vechi ocne părăsite ale căror tavane s-au prăbușit (complexele lacustre de la Turda, Ocna Dejului, Cojocna, Sic).

Vegetația este eterogenă și etajată ca urmare a predominării reliefului deluros și muntos, în arealul jud. C. întâlnindu-se o gamă variată de formațiuni vegetale. Etajul subalpin, prezent în M-ții Vlădeasa și Muntele Mare, se caracterizează prin prezența pajiștilor cu ierburi, în care predomină *Agrostis rupestris*, *Nardus stricta*, *Agrostis tenuis*, *Festuca supina*, asociate cu tufișuri de ienupăr (*Juniperus sibirica*). Etajul pădurilor de molid, extins pe pantele munților între 1 000 și 1 600 m alt., este alcătuit, predominant, din molid (*Picea abies*) în amestec cu brad (*Abies alba*), iar etajul pădurilor de foioase se dezvoltă pe toate formele de relief cuprinse între 400 și 1 000 m alt., fiind constituit din păduri de gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu fag (*Fagus silvatica*), carpen (*Carpinus betulus*) sau ulm (*Ulmus montana*). Pe versanții cu expunere nordică ai văilor Luna, Lujerdiu, Valea Mărului din E Dealurilor Dejului se dezvoltă pâlcuri compacte de păduri de gorun (*Quercus petraea*), carpen (*Carpinus betulus*), frasin (*Fraxinus excelsior*), ulm (*Ulmus campestris*). În Câmpia colinară a Transilvaniei apar insule de stepă, în alternanță cu petece de păduri de cvercinee, și, local, vegetație de sărătură.

Fauna, adaptată etajării vegetației, dar mai puțin fidelă limitelor acesteia din cauza marii sale mobilități, este bogată și variată în specii. În păduri sunt prezente numeroase animale de interes cinegetic, printre care căprioara, cerbul, ursul, vulpea, râsul, mistrețul, veverița ș.a., iar pe valea Someșului a pătruns, pe cale naturală, bizamul (*Ondatra zibethica*). În zona lacurilor antropice trăiesc o serie de păsări de apă (rațele, lișițele, berzele ș.a.), în reg. Pod. Someșan și a Câmpiei colinare a Transilvaniei a fost colonizat fazanul, iar în arealul Cheilor Turzii există acvila de stâncă. Râurile de munte sunt populate cu păstrăvi, lipani și scobari, iar cele din zonele mai joase oferă condiții favorabile dezvoltării mrenei, cleanului ș.a.

Resurse naturale: păduri (169 291 ha, 1994); zăcăminte de min. de fier (Căpușu Mic — unicul zăcământ de origine sedimentară din țară, Băișoara,

Cacova Ierii, Vlaha, Săvădisla), de cărbune brun (Ticu), turbă (Călățele), gaze naturale (Puini, Geaca), feldspat (Muntele Rece, Valea Iara), gips (Cheia, Leghia), sare (Cojocna, Sic, Ocna Dejului); cuarț (Muntele Mare), calcare dolomitice (Sănduleşti, Tureni, Iara, Buru), andezit (Gilău), dacit (Poieni, Morlaca, Bologa), gresii (Recea-Cristur), tufuri vulcanice (Cuzdrioara, Apahida, Aluniș), nisipuri cuarțoase (Gârbău, Aghireșu, Făgetu Ierii, Mănăstireni), nisipuri caolinoase (Popești, Mera), argilă (Câmpia Turzii, Turda, Gherla), marne (Sănduleşti). O categorie aparte o reprezintă izvoarele cu ape minerale sulfatate (Băița), bicarbonatate (Leghia), clorurate, sodice (Cojocna, Turda, Ocna Dejului), clorurate, bicarbonatate, sulfatate, sodice (Someșeni) etc.

Istoric. Săpăturile arheologice efectuate pe terit. jud. C. au scos la iveală numeroase vestigii care atestă o activitate umană pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri. Epoca Neolitică este bine reprezentată prin descoperirile de la Aiton, Apahida ș.a., unde s-au identificat așezări de tip Turdaș, în care s-au găsit unelte din piatră, fragmente ceramice etc. Epoca brozului (1700-700 î.Hr.) este marcată prin descoperirea depozitului de bronzuri de la Fizeșu Gherlii, prin fragmentele de ceramică găsite la Aiton, aparținând Culturii Wietenberg, și prin obiectele din bronz și ceramică de la Gherla, Apahida ș.a. Vestigii ale populației autohtone au fost descoperite la Gilău, Gherla, Aiton ș.a. Începând cu epoca romană, terit. pe care se extinde în prezent jud. C. a cunoscut o mare înflorire prin dezvoltarea centrelor urbane Napoca (Cluj) și Potaissa (Turda), ridicate ulterior la rang de municipii, alături de alte numeroase așezări și castre romane, ca cele de la Cășeiu, Gherla, Aiton, Gilău, Gârbău, Aghireșu ș.a. După retragerea legiunilor și a administrației romane din Dacia (271-275) cele două importante centre urbane (Napoca și Potaissa) au cunoscut o stagnare economică, politică și ad-tivă, însă populația autohtonă daco-romană a continuat să viețuiască neîntrerupt pe aceste meleaguri, urme de locuire găsindu-se la Cluj-Napoca, Soporu de Câmpie (sec. 2-3), Țaga (sec. 4-8), Apahida (sec. 15), Iclod (sec. 7) ș.a. Spre sf. milen. I d.Hr. populația din această zonă s-a organizat într-o puternică formațiune social-politică (un voievodat condus de Gelu) care s-a opus invaziei maghiare. Cetățile de la Dăbâca (sec. 9-13), identificată ipotetic ca reșed. a voievodului Gelu, și de la Moldovenești (sec. 10-13) sunt încă o dovadă clară a continuității și persistenței populației românești pe aceste plaiuri. Începând cu sec. 11, localit. Cluj începe să se refacă, crescându-i din nou rolul ad-tiv, ea devenind un puternic centru de convergență și de influență pentru întreaga Transilvanie. Documentele sec. 12 atestă existența comitatului Cluj ca o proprietate nobiliară cu reșed. la Cluj (menționat și el documentar, prima oară, în 1173 cu numele *Clus* și ridicat în 1316 la rangul de oraș medieval — *civitas*). În sec. 15, comitatul Cluj cuprindea 5 cetăți, 10 orașe și 285 de sate, în sec. 18 acesta era alcătuit din 190 de sate, grupate în două cercuri (superior și inf.) cu câte 6 plase fiecare, iar la mijlocul sec. 19 comitatul Cluj avea în limitele sale un oraș, 8 târguri și 240 de sate cu o populație totală de 186 885 loc. Prin reforma ad-tiv teritorială din 1925 a fost creat jud. Cluj (din vechiul comitat Cluj), fără plășile Teaca și Ormeniș, care includea un municipiu și 226 de sate grupate în 12 plăși. În 1950, în urma împărțirii ad-tiv teritoriale, efectuată după model sovietic, a luat naștere regiunea Cluj, formată din 8 raioane, care a suferit unele modificări în 1952, 1956 și 1961 când ajunsese să cuprindă 14 orașe, 200 de comune și 1 427 de sate. Sub această formă a evoluat până în 1968, când în urma reformei ad-tiv teritoriale din 17 febr. 1968 a fost reînființat jud. Cluj, ce cuprinde în prezent 6 orașe (dintre care 3 sunt municipii), 74 de comune, 417 sate și 6 localit. componente ale orașelor și municipiilor. Terit. actual al jud. C. a fost teatrul desfășurării unor importante evenimente social-politice de-a lungul istoriei sale. El a cunoscut drama năvălirii tătarilor în 1241 și a fost martorul Răscoalei țărănești din 1437, a cărei flacără s-a aprins pe Dealul Bobâlna. În 1599-1600, localnicii au sprijinit acțiunea lui Mihai Viteazul de a uni într-un singur stat cele trei țări române (Țara Românească, Moldova și Transilvania), la Cluj stabilindu-și sediul pentru o perioadă de timp; la 9 aug. 1601, în apropiere de Câmpia Turzii, marele voievod Mihai Viteazul a fost ucis mișelește de către mercenarii generalului Basta. După constituirea principatului autonom al Transilvaniei (1541) sub suzeranitate turcească, orașul Cluj a devenit cel mai important centru economic, politic și cultural al acestuia, fiind, în anii 1790-1848 și 1861-1867, capitala principatului, sediul Dietei și al principelui Transilvaniei. Reprezentanți

ai populației jud. C. au participat atât la Marea Adunare Națională de pe Câmpia Libertății de la Blaj (3/15-5/17 mai 1848), votând pentru punerea în aplicare a programului revoluționar, cât și la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia de la 1 dec. 1918 care a proclamat unirea necondiționată și pentru totdeauna a Transilvaniei cu România. La 31 aug. 1940 și în zilele următoare, la Cluj și în alte localit. de pe terit. jud. C. s-au desfășurat puternice demonstrații de protest ale populației românești împotriva Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940 în urma căruia Italia fascistă și Germania hitleristă cedau Ungariei horthyste partea de NV a Transilvaniei, în majoritate locuită de români. În oct. 1944, terit. jud. C. a fost eliberat de către trupele române de sub dominația ungaro-horthystă. În timpul evenimentelor din dec. 1989, locuitorii jud. și în special cei din municipiul Cluj-Napoca s-au pronunțat pentru înlăturarea de la putere a regimului comunist, unii dintre participanți căzând victime (26 de morți și nenumărați răniți).

Economia actuală a jud. C., aflată în plin proces de trecere de la o economie centralizat-planificată la o economie de piață, se caracterizează printr-o industrie puternică și diversificată, în cadrul căreia, pe lângă cei 13 227 de agenți economici cu capital integral sau majoritar de stat (sf. anului 1993), își desfășoară activitatea și c. 13 000 de agenți economici cu capital privat. Caracterul industrial pronunțat al jud. C. este evidențiat de raportul (net superior) dintre producția globală industrială și producția globală agricolă.

Industria, pr. componentă economică a activității jud. C., are un înalt grad de complexitate, specializare și diversificare și o mare capacitate de producție. În ansamblul economiei jud. C., locurile dominante sunt deținute de ind. constr. de mașini și prelucr. metalelor (utilaj greu, utilaje pentru telecomunicații, pentru metalurgie, pentru ind. textilă și ind. alim., mașini-unelte, cazane, piese auto, calculatoare electronice etc., la Cluj-Napoca, construcții metalice, la Gherla) și de ind. metalurgiei feroase (fontă, oțel, laminate de diferite profile, sârmă zincată, conductori electrici, cabluri de tracțiune etc., la Câmpia Turzii, Cluj-Napoca). În cadrul celorlalte întreprinderi industriale clujene se mai produc: energie electrică și termică (hidrocentralele de la Mărișel, 220 MW și Tarnița, 45 MW, termocentralele de la Dej, Gherla și Câmpia Turzii), materiale abrazive, bujii, aparatură pentru uz casnic, instrumente medicale (Cluj-Napoca), mase plastice, medicamente, cosmetice, sodă caustică, antidăunători, oxigen (Cluj-Napoca, Turda, Câmpia Turzii), mobilă, placaje, furnire, cherestea (Cluj-Napoca, Gherla, Dej, Valea Ierii, Călățele, Beliș, Măguri-Răcătău, Izvoru Crișului), ciment, var, cărămidă, produse refractare, prefabricate din beton, sticlă (Turda, Cluj-Napoca, Dej, Aghireșu, Câmpia Turzii), celuloză și hârtie (Dej), sticlărie pentru menaj și ceramică fină (Turda, Aghireșu, Cluj-Napoca, Câmpia Turzii, Gherla), conf. și tricotaje (Cluj-Napoca, Câmpia Turzii, Gherla, Dej, Huedin), încălțăminte (Cluj-Napoca), produse alim. (Cluj-Napoca, Turda, Dej, Gherla, Câmpia Turzii, Ocna Dejului ș.a.). Ind. poligrafică.

Agricultura, cu caracter complex, ocupă un loc important în economia jud. C., condițiile naturale pedoclimatice oferind posibilitatea practicării unei agriculturi intensive. La sf. anului 1994, jud. C. dispunea de un fond funciar care însuma 424 377 ha, din care 177 204 ha erau terenuri arabile, 161 837 ha pășuni, 77 186 ha fânețe, 6 996 ha livezi și pepiniere pomicole, 1 155 ha vii și pepiniere viticole ș.a. În același an, în structura culturilor de câmp, pe primul loc se situau culturile de porumb (51 651 ha), urmate de cele de grâu și secară (33 685 ha), plante de nutreț (33 649 ha), orz și orzoaică (19 953 ha), cartofi (8 833 ha), legume, plante uleioase etc. Pomicultura, cu o producție totală de fructe de 28 250 tone (în 1994), în special prune, mere și pere, ocupă supr. întinse în zona Dealurilor Clujului, Dejului și SV Câmpiei Transilvaniei, formând bazine pomicole compacte în arealul localit. Dej, Bobâlna, Moldovenești, Turda, Feleac, Cluj-Napoca, Cătina, Ceanu Mare, Unguraș ș.a. Sectorul zootehnic, dependent în mare măsură de baza furajeră a jud. C., cuprindea, la începutul anului 1995, 117,4 mii capete bovine (în special rasele Pinzgau și Bălțata românească), 245,2 mii capete porcine (mai ales rasele Bazna și Marele Alb), 370,1 mii capete ovine, 10,8 mii capete caprine, 19,1 mii capete cabaline; avicultură (1 374,8 mii capete păsări); apicultură (14,9 mii familii de albine). În unele sectoare (la caprine, albinărit) sectorul privat deține 100%, iar în celelalte ramuri zootehnice, acesta este în proporție de peste 80%.

Căile de comunicație cuprind o rețea importantă de drumuri și căi ferate, la care se adaugă transporturile aeriene, realizate prin intermediul aeroportului „Someșeni" din Cluj-Napoca. La sf. anului 1994, lungimea liniilor de c.f. de pe terit. jud. C. totaliza 259 km (din care 122 km electrificate), cu o densitate de 38,8 km/1 000 km² teritoriu, iar cea a drumurilor publice însuma 2 447 km (din care 503 km șosele modernizate), revenind 36,7 km de drum la 100 km² de teritoriu. Un rol important în transporturile rutiere îl au sectoarele drumurilor europene care traversează jud. C., respectiv E 60 (Borș—Oradea—Cluj-Napoca—Turda—Târgu Mureș—Sighișoara—Brașov—București—Urziceni—Slobozia—Hârșova—Constanța, 885, 1 km) și E 576 (Cluj-Napoca—Dej—Bistrița—Vatra Dornei—Suceava, 315,2 km), adevărate magistrale care asigură o mare parte din circulația mărfurilor și călătorilor. Totodată, terit. jud. C. este străbătut de sectoarele a două magistrale de c.f. — una dinspre Episcopia Bihorului—Oradea—Cluj-Napoca—Apahida și alta dinspre Satu Mare—Baia Mare—Dej (cu ramificație spre Vatra Dornei—Suceava și spre Deda—Ciceu—Miercurea-Ciuc—Brașov)—Apahida și de aici către Alba Iulia—Sibiu—Făgăraș—Brașov—București.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. C. își desfășurau activitatea 342 de grădinițe de copii, cu 23 265 de copii înscriși și 1 268 personal didactic, 428 de școli generale (ciclurile primar și gimnazial, clasele 1-4 și respectiv 5-8), cu 75 048 elevi și 3 573 cadre didactice, 55 de licee, cu 25 578 elevi și 2 261 profesori și 7 instituții de învățământ superior, cu 32 de facultăți, 28 829 studenți și 2 464 profesori. Învățământul se desfășoară atât în limba română, cât și în limba maghiară. În aceeași perioadă existau 26 de institute de cercetare științifică (Institutele de Istorie, de Lingvistică, de Speologie, Oncologie, de Cercetări Socio-Umane etc.), o filială a Academiei Române, patru teatre dramatice (Cluj-Napoca și Turda), două opere (română și maghiară, la Cluj-Napoca), filarmonica „Gheorghe Dima" (la Cluj-Napoca), 462 de biblioteci, cu 10 657 000 volume, 11 cinematografe, 18 case de cultură, 223 cămine culturale, 12 muzee, cinci stații locale de radio-emisie, un studio local de televiziune (din 1990), numeroase redacții ale unor edituri, ziare și reviste, filiale ale Uniunilor Compozitorilor, Scriitorilor și Artiștilor Plastici din România etc. Activitatea sportivă are loc în cadrul a 16 cluburi sportive și 100 de asociații sportive în care sunt înscriși 10 161 de sportivi legitimați, instruiți de 288 antrenori, și aflați sub conducerea a 529 arbitri (în 1994).

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. C. cuprindea 17 spitale, cu 7 470 paturi, 229 de dispensare, un sanatoriu TBC (la Săvădisla), cu 105 paturi, 16 policlinici, un preventoriu, cu 95 de paturi, 94 de farmacii (din care 54 sunt particulare) și o policlinică particulară (Interservisan). Asistența medico-sanitară este asigurată de către 2 471 medici (1 medic la 294 locuitori), 319 stomatologi (1 medic stomatolog la 2 281 locuitori) și 5 752 de cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Varietatea peisajului natural și „umanizat", cu reale valențe turistice (Cheile Turzii, cascadele Moara Dracului și Răchițele, masivele muntoase Vlădeasa, Gilău, Muntele Mare ș.a., lacurile de acumulare Fântânele, Tarnița, Gilău, Țaga ș.a.) la care se adaugă numeroasele obiective istorice, de artă și arhitectură, cât și zonele cu specific etnografic și folcloric transilvănean, au favorizat dezvoltarea și intensificarea activităților turistice. Cele mai multe și mai reprezentative obiective de interes turistic sunt concentrate în municipiile Cluj-Napoca (→) și Turda (→), celelalte fiind dispersate pe întreg terit. jud. C., printre care: rezervația complexă Cheile Turzii (175,7 ha), declarate monument al naturii, cu o multitudine de fenomene carstice (peșteri, stânci și pereți abrupți) și numeroase rarități floristice, ca usturoiul sălbatic, mărarul păsăresc, scorușul, scaunul cucului ș.a.; rezervațiile botanice „Fânațele Clujului" (7,5 ha) și Suatu (19,2 ha), biocomplexele acvatice de la Geaca și Fizeșu Gherlii (Lacul Știucilor); rezervația de liliac sălbatic de la Izvoru Crișului; ruinele cetăților de la Dăbâca (sec. 9-13), Bologa (sec. 14) și ale castrelor romane de la Cășeiu, Viișoara, Turda, Moldovenești, Mănăstirea ș.a.; monumentul de pe Dealul Bobâlna, ridicat în amintirea marii Răscoale țărănești din 1437; bisericile din lemn din Așchileu Mic, Ciucea, bisericile reformate din Dej, Cluj-Napoca, Huedin, Turda ș.a., castelele și conacele din Bonțida, Gherla, Mănăstirea, Cuzdrioara ș.a.; locul istoric aflat în apropiere de municipiul Turda, unde a fost asasinat mișelește Mihai Viteazul în aug. 1601, unde există ridicată o troiță. O atracție

deosebită o prezintă staţiunile balneoclimaterice Someşeni, Băiţa, Cojocna, Ocna Dejului, Turda indicate în tratarea bolilor reumatice şi dermatologice, a afecţiunilor sistemului nervos periferic, rahitismului etc. În sprijinul dezvoltării turismului s-au construit numeroase cabane, hoteluri, moteluri, campinguri, drumuri şi căi de acces, capacitatea actuală de cazare a jud. C. (4 810 locuri) fiind asigurate de 27 de hoteluri cu 2 260 de locuri, un motel, un han, cinci cabane, un camping, 22 de vile şi nenumărate case particulare. Indicativ auto: *CJ.*

Localităţile jud. Cluj

(în paranteze sunt înscrişi anii primei menţiuni documentare a localit.)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. CLUJ-NAPOCA (1173)	
2. DEJ (1061)	1. Pintic (1292) 2. Şomcutu Mic (1356)
3. TURDA (1197)	

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*
1. CÂMPIA TURZII (1282)	
2. GHERLA (1291)	1. Băiţa (1214) 2. Hăşdate (1339) 3. Silivaş (1321)
3. HUEDIN (1332)	1. Bicălatu (1249)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. AGHIREŞU	1. Aghireşu (1263) 2. Aghireşu-Fabrici (1913) 3. Arghişu (1470) 4. Băgara (1299) 5. Dâncu (1466) 6. Doroltu (1427) 7. Inucu (1270) 8. Leghia (1343) 9. Macău (1299) 10. Ticu (1521) 11. Ticu-Colonie (1956)
2. AITON	1. Aiton (1320) 2. Rediu (1292)
3. ALUNIŞ	1. Aluniş (1279) 2. Corneni (1219) 3. Ghirolt (1333) 4. Pruneni (1275) 5. Vale (1405)
4. APAHIDA	1. Apahida (1263) 2. Bodrog (1954) 3. Câmpeneşti (1913) 4. Corpadea (1215) 5. Dezmir (1315) 6. Pata (1326) 7. Sânnicoară (1363) 8. Sub Coastă (?)
5. AŞCHILEU	1. Aşchileu Mare (1331) 2. Aşchileu Mic (1587-1589) 3. Cristorel (1479) 4. Dorna (1954) 5. Fodora (1214)
6. BACIU	1. Baciu (1263) 2. Corusu (1332) 3. Mera (1299) 4. Popeşti (1332-1335) 5. Rădaia (1954) 6. Săliştea Nouă (1913) 7. Suceagu (1297)
7. BĂIŞOARA	1. Băişoara (1426) 2. Frăsinet (1956) 3. Moara de Pădure (1954) 4. Muntele Băişorii (1760-1762) 5. Muntele Bocului (1956) 6. Muntele Cacovei (1954) 7. Muntele Filii (1954) 8. Muntele Săcelului (1954) 9. Săcel (1456)
8. BELIŞ	1. Beliş (1913) 2. Bălceşti (1909) 3. Dealu Botii (1954) 4. Giurcuţa de Sus (1954) 5. Poiana Horea (1954) 6. Smida (1956)
9. BOBÂLNA	1. Bobâlna (1332) 2. Antăş (1437)

BCU IASI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Băbdiu (1507)
4. Blidărești (1507)
5. Cremenea (1448)
6. Maia (1315)
7. Oșorhel (1378)
8. Pruni (1338)
9. Răzbuneni (1507)
10. Suarăș (1507)
11. Vâlcelele (1507)

10. BONȚIDA
1. **Bonțida** (1263)
2. Coasta (1318)
3. Răscruci (1325)
4. Tăușeni (1318)

11. BORȘA
1. **Borșa** (1315)
2. Borșa-Cătun (1913)
3. Borșa-Crestaia (1913)
4. Ciumăfaia (1307)
5. Giula (1307)

12. BUZA
1. **Buza** (1220)
2. Rotunda (1956)

13. CĂIANU
1. **Căianu** (1326)
2. Bărăi (1279)
3. Căianu Mic (1913)
4. Căianu-Vamă (1913)
5. Vaida-Cămăraș (1213)
6. Văleni (1956)

14. CĂLĂRAȘI
1. **Călărași** (1291)
2. Bogata (1913)
3. Călărași-Gară (1956)

15. CĂLĂȚELE
1. **Călățele** (1408)
2. Călata (1213)
3. Dealu Negru (1954)
4. Finciu (1459)
5. Văleni (1213)

16. CĂMĂRAȘU
1. **Cămărașu** (1325)
2. Năoiu (1320)
3. Sâmboleni (1329)

17. CĂPUȘU MARE
1. **Căpușu Mare** (1282)
2. Agârbiciu (1448)
3. Bălcești (1909)
4. Căpușu Mic (1219)
5. Dângău Mare (1805)
6. Dângău Mic (1909)
7. Dumbrava (1288)
8. Păniceni (1219)
9. Straja (1219)

18. CĂȘEIU
1. **Cășeiu** (1261)
2. Comorâța (1956)
3. Coplean (1348)
4. Custura (1956)
5. Gârbău Dejului (1315)
6. Guga (1590)
7. Leurda (1909)
8. Rugășești (1325)
9. Sălătruc (1956)
10. Urișor (1405)

19. CĂTINA
1. **Cătina** (1327)
2. Copru (1329)
3. Feldioara (1327)
4. Hagău (1913)
5. Hodaie (1956)
6. Valea Caldă (1956)

20. CÂȚCĂU
1. **Câțcău** (1348)
2. Muncel (1553)
3. Sălișca (1405)

21. CEANU MARE
1. **Ceanu Mare** (1293)
2. Andici (1954)
3. Boian (1413)
4. Bolduț (1954)
5. Ciurgău (1956)
6. Dosu Napului (1956)
7. Fânațe (1956)
8. Hodăi-Boian (1956)
9. Iacobeni (1341)
10. Morțești (1956)
11. Stârcu (1956)
12. Strucut (1956)
13. Valea lui Cati (1956)

22. CHINTENI
1. **Chinteni** (1263)
2. Deușu (1283)
3. Feiurdeni (1326)
4. Măcicașu (1283)
5. Pădureni (1326)
6. Satu Lung (1451)
7. Săliștea Veche (1956)
8. Sânmărtin (1440)
9. Vechea (1315)

23. CHIUIEȘTI
1. **Chiuiești** (1467)
2. Dosu Bricii (1956)
3. Huta (1954)
4. Măgoaja (1588)
5. Strâmbu (1588)
6. Valea Cășeielului (1956)
7. Valea lui Opriș (1956)

24. CIUCEA
1. **Ciucea** (1384)
2. Bucea (1828)
3. Negreni (1406)
4. Prelucele (1956)
5. Vânători (1850)

25. CIURILA
1. Ciurila (1733)
2. Filea de Jos (1450)
3. Filea de Sus (1456)
4. Pădureni (1435)
5. Pruniș (1297)
6. Sălicea (1297)
7. Săliște (1418)
8. Șutu (1456)

26. COJOCNA
1. Cojocna (1199)
2. Boj-Cătun (1913)
3. Boju (1214)
4. Cara (1339)
5. Huci (1956)
6. Iuriu de Câmpie (1320)
7. Moriști (?)
8. Straja (1956)

27. CORNEȘTI
1. Cornești (1306)
2. Bârlea (1317)
3. Igriția (1290)
4. Lujerdiu (1279)
5. Morău (1295)
6. Stoiana (1306)
7. Tiocu de Jos (1392)
8. Tiocu de Sus (1280)
9. Tioltiur (1317)

28. CUZDRIOARA
1. Cuzdrioara (c. 1205-1235)
2. Mănăștirel (1315)
3. Valea Gârboului (1954)

29. DĂBÂCA
1. Dăbâca (1219)
2. Luna de Jos (1315)
3. Pâglișa (1306)

30. FELEACU
1. Feleacu (1366)
2. Casele Micești (1956)
3. Gheorghieni (1333)
4. Sărădiș (1954)
5. Vâlcele (1297)

31. FIZEȘU GHERLII
1. Fizeșu Gherlii (1230)
2. Bonț (1318)
3. Nicula (1326)
4. Săcălaia (1379)

32. FLOREȘTI
1. Florești (1272)
2. Luna de Sus (1298)
3. Tăuți (1448)

33. FRATA
1. Frata (1293)
2. Berchieșu (1332)
3. Oaș (1956)
4. Olariu (1954)
5. Pădurea Iacobeni (1956)
6. Poiana Frății (1956)
7. Răzoare (1954)
8. Soporu de Câmpie (1213)

34. GÂRBĂU
1. Gârbău (1437)
2. Cornești (1263)
3. Nădășelu (1299)
4. Turea (1299)
5. Vișlea (1229)

35. GEACA
1. Geaca (1228)
2. Chiriș (1954)
3. Lacu (1329)
4. Legii (1296)
5. Puini (1265)
6. Sucutard (1320)

36. GILĂU
1. Gilău (1246)
2. Someșu Rece (1448)

37. IARA
1. Iara (1288)
2. Agriș (1358)
3. Borzești (1351)
4. Buru (1470)
5. Cacova Ierii (1426)
6. Făgetu Ierii (1449)
7. Lungești (1954)
8. Mașca (1909)
9. Măgura Ierii (1733)
10. Ocolișel (1449)
11. Surduc (1426)
12. Valea Agrișului (1913)
13. Valea Vadului (1909)

38. ICLOD
1. Iclod (1348)
2. Fundătura (1269)
3. Iclozel (1667)
4. Livada (1320)
5. Orman (1292)

39. IZVORU CRIȘULUI
1. Izvoru Crișului (1276)
2. Nadășu (1263)
3. Nearșova (1391)
4. Șaula (1219)

40. JICHIȘU DE JOS
1. Jichișu de Jos (1292)
2. Codor (1292)
3. Jichișu de Sus (1379)
4. Șigău (1379)
5. Tărpiu (1440)

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

41. JUCU
1. Jucu de Sus (1325)
2. Gădălin (1320)
3. Juc-Herghelie (1956)
4. Jucu de Mijloc (1314)
5. Vișea (1326)

42. LUNA
1. Luna (1270)
2. Gligorești (1332)
3. Luncani (1268)

43. MĂGURI-RĂCĂTĂU
1. Măguri-Răcătău (1956)
2. Măguri (1805)
3. Muntele Rece (1909)

44. MĂNĂSTIRENI
1. Mănăstireni (1332)
2. Ardeova (1375)
3. Bedeciu (1345)
4. Bica (1359)
5. Dretea (1214)
6. Mănăștur Românesc (1376)

45. MĂRGĂU
1. Mărgău (1408)
2. Bociu (1408)
3. Buteni (1291-1294)
4. Ciuleni (1408)
5. Răchițele (1805)
6. Scrind-Frăsinet (1954)

46. MĂRIȘEL
1. Mărișel (1805)

47. MICA
1. Mica (c. 1330)
2. Dâmbu Mare (1954)
3. Mănăstirea (1308)
4. Nireș (1330)
5. Sânmărghita (c. 1330)
6. Valea Cireșoii (1913)
7. Valea Luncii (1322)

48. MIHAI VITEAZU
1. Mihai Viteazu (1332)
2. Cheia (1333)
3. Cornești (1332)

49. MINTIU GHERLII
1. Mintiu Gherlii (1304)
2. Bunești (1343)
3. Nima (1225)
4. Pădurenii (1424)
5. Petrești (1383)
6. Salatiu (1308)

50. MOCIU
1. Mociu (1219)
2. Boteni (1349)
3. Chesău (1312)
4. Crișeni (1378)
5. Falca (?)
6. Ghirișu Român (1377)
7. Roșieni (1956)
8. Turmași (?)
9. Zorenii de Vale (1956)

51. MOLDOVENEȘTI
1. Moldovenești (1075)
2. Bădeni (1291)
3. Pietroasa (1291)
4. Plăiești (1291)
5. Podeni (1291)
6. Stejeriș (1291)

52. PANTICEU
1. Panticeu (1314)
2. Cătălina (1320)
3. Cubleșu Someșan (1306)
4. Dârja (1340)
5. Sărata (1320)

53. PĂLATCA
1. Pălatca (1296)
2. Băgaciu (1461)
3. Mureșenii de Câmpie (1230)
4. Petea (1294)
5. Sava (1318)

54. PETREȘTII DE JOS
1. Petreștii de Jos (1278)
2. Crăești (1310)
3. Deleni (1310)
4. Livada (1310)
5. Petreștii de Mijloc (1407)
6. Petreștii de Sus (1407)
7. Plaiuri (1381)

55. PLOSCOȘ
1. Ploscoș (1913)
2. Crairât (1913)
3. Lobodaș (1956)
4. Valea Florilor (1913)

56. POIENI
1. Poieni (1500)
2. Bologa (1319)
3. Cerbești (1956)
4. Hodișu (1496)
5. Lunca Vișagului (1909)

BCU IAȘI / CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY

	6. Morlaca (1493)
	7. Tranișu (1850)
	8. Valea Drăganului (1455)
57. RECEA-CRISTUR	1. Recea-Cristur (1320)
	2. Căprioara (1461)
	3. Ciubanca (1314)
	4. Ciubăncuța (1554)
	5. Elciu (1230)
	6. Escu (1378)
	7. Jurca (1378)
	8. Osoi (1314)
	9. Pustuța (1499)
58. RIȘCA	1. Rișca (1909)
	2. Dealu Mare (1954)
	3. Lăpuștești (1805)
	4. Mărcești (1956)
59. SĂCUIEU	1. Săcuieu (1461)
	2. Rogojel (1805)
	3. Vișagu (1850)
60. SĂNDULEȘTI	1. Sândulești (1288)
	2. Copăceni (1288)
61. SĂVĂDISLA	1. Săvădisla (1332)
	2. Finișel (1456)
	3. Hășdate (1456)
	4. Lita (1324)
	5. Liteni (1322)
	6. Stolna (1448)
	7. Vălișoara (1456)
	8. Vlaha (1332)
62. SÂNCRAIU	1. Sâncraiu (1337)
	2. Alunișu (1437)
	3. Brăișoru (1519)
	4. Domoșu (1408)
	5. Horlacea (1393)
63. SÂNMĂRTIN	1. Sânmărtin (1292)
	2. Ceaba (1315)
	3. Cutca (1357)
	4. Diviciorii Mari (1173-1196)
	5. Diviciorii Mici (1173-1196)
	6. Măhal (1230)
	7. Sâmboieni (1456)
	8. Târgușor (1336)
64. SÂNPAUL	1. Sânpaul (1295)
	2. Berindu (1372)
	3. Mihăiești (1283)
	4. Sumurducu (1262-1270)
	5. Șardu (1353)
	6. Topa Mică (1324)
65. SIC	1. Sic (1291)
66. SUATU	1. Suatu (1213)
	2. Aruncuta (1346)
	3. Dâmburile (1956)
67. TRITENII DE JOS	1. Tritenii de Jos (1332)
	2. Clapa (?)
	3. Colonia (1954)
	4. Pădurenii (1406)
	5. Tritenii de Sus (1406)
	6. Tritenii-Hotar (1956)
68. TURENI	1. Tureni (1276)
	2. Ceanu Mic (1366)
	3. Comșești (1355)
	4. Mărtinești (1332)
	5. Micești (1297)
69. ȚAGA	1. Țaga (1243)
	2. Năsal (1215)
	3. Sântejude (1173-1196)
	4. Sântejude-Vale (1954)
	5. Sântioana (1305)
70. UNGURAȘ	1. Unguraș (1291)
	2. Batin (1405)
	3. Daroț (1956)
	4. Sicfa (1956)
	5. Valea Ungurașului (c. 1590)
71. VAD	1. Vad (1467)
	2. Bogata de Jos (1325)
	3. Bogata de Sus (1315)
	4. Calna (1325)
	5. Cetan (c. 1593)
	6. Curtuiușu Dejului (1325)
	7. Valea Grosilor (1519)
72. VALEA IERII	1. Valea Ierii (1900)
	2. Cerc (1909)
	3. Plopi (1909)
73. VIIȘOARA	1. Viișoara (1318)
	2. Urca (1289)
74. VULTURENI	1. Vultureni (1314)
	2. Băbuțiu (1344)
	3. Bădești (1332)
	4. Chidea (1332)
	5. Făureni (1396-1508)
	6. Șoimeni (1332)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CLUJ-NAPOCA, municipiu în partea central-nord-vestică a României, reședința jud. Cluj, situat în centrul Transilvaniei, în NV Pod. Transilvaniei, la 345-360 m alt., pe cursul mijlociu al Someșului Mic, înconjurat de Dealurile Clujului și Feleacului (Feleac 754 m, Peana 832 m, Dealul Lombului 673 m ș.a.); 330 843 loc. (1 iul. 1995): 159 772 de sex masc. și 171 071 fem. Supr.: 42 km²; densitatea: 7 877 loc./km². Aeroport (Someșeni). Stație de c.f. Nod rutier. Unul dintre pr. centre industriale, financiare, cultural-științifice, de învățământ și artistice ale țării. Turnătorie de fontă. Constr. de utilaj greu, utilaje pentru telecomunicații, metalurgie, ind. textilă (războaie mecanice pentru țesut) și frigotehnice, calculatoare electronice, mașini-unelte, armături metalice, cazane și arzătoare mici, piese auto, bujii, aparatură pentru uz casnic, instrumente medicale ș.a. Fabrici de televizoare color (marca „Royal"), medicamente, produse cosmetice, electrozi și produse abrazive, mobilă, carton ondulat și ambalaje din carton, tricotaje și conf., țesut lână, piel., blănărie și încălțăminte, prelucr. maselor plastice (plăci, tuburi, folii), produse refractare și prefabricate din beton, sticlă pentru menaj, porțelan și faianță, ceramică fină, obiecte sanitare din ceramică și alim. (preparate din carne și lapte, băuturi, produse de panificație etc.). În C.-N. funcționează o Filială a Academiei Române, șapte instituții de învățământ superior, cu 32 de facultăți, 28 829 studenți și 2 464 cadre didactice în anul școlar 1994/1995 (Universitatea „Babeș-Bolyai", inaugurată la 10 nov. 1872, Universitatea Politehnică, Universitatea de Medicină și Farmacie, Universitatea de Științe Agricole, Academia de Arte Vizuale „Ion Andreescu", Academia de Muzică „Gheorghe Dima", Institutul Teologic protestant unic), numeroase institute de cercetare (Institutul de Istorie, Institutul de Lingvistică, Institutul de Speologie „Emil Racoviță", Institutul Oncologic, Institutul de Cercetări Socio-Umane, Institutul de Cercetări Chimico-Farmaceutice etc.), două teatre dramatice, de stat (unul în lb. română și altul în lb. maghiară), două teatre de operă, de stat (în lb. română și în lb. maghiară), o filarmonică (înființată la 1 sept. 1955), două teatre de păpuși, c. 250 de biblioteci (Biblioteca județeană „Octavian Goga", f. 1950, cu 532 150 vol., 1994; Biblioteca Universității de Medicină și Farmacie, f. 1775, cu 287 279 vol. în 1994; Biblioteca Centrală Universitară, f. 1872, cu 3 553 596 vol., 1994, Biblioteca Universității Politehnice, f. 1884, reorganizată în 1948, cu 750 000 vol., 1994), mai multe muzee și case memoriale: Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (cu piese ale civilizației dacice din M-ții Orăștie, între care se remarcă vasul cu inscripția „Decebalus per Scorilo"/Decebal fiul lui Scorilo, lapidariu roman, gravuri și hărți medievale, stampe, arme, documente de la Revoluția din 1848-1849 etc.); Muzeul Etnografic al Transilvaniei, înființat de Romulus Vuia și reorganizat în 1958 (unelte țărănești de gospodărie, mobilier țărănesc, piese de bucătărie, de port popular, ceramică, obiecte legate de diverse obiceiuri populare etc.); Muzeul de Artă, adăpostit în Palatul Bánfi, cu colecții de artă plastică românească (lucrări semnate de pictorii Nicolae Tonitza, Gheorghe Petrașcu, Lucian Grigorescu, Ion Țuculescu, opere sculptate de Dimitrie Paciurea, Corneliu Medrea, Ion Irimescu, Ion Jalea ș.a., icoane din sec. 18) și de artă decorativă (mobilier de epocă, argintărie etc.); Muzeul de isto-

Cluj-Napoca

Vedere generală

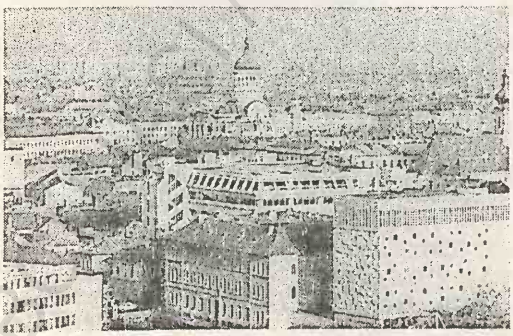

Teatrul Național

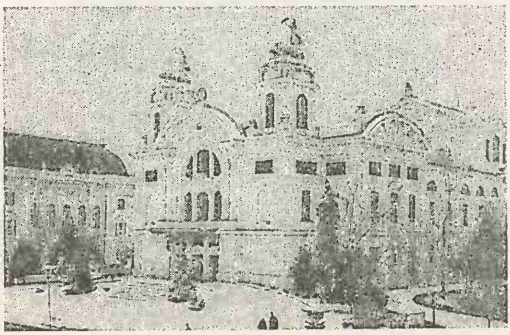

rie a farmaciei (cântare vechi, obiecte din faianță, instrumente de laborator, însumând laolaltă c. 3 000 de exponate); Secția etnografică din Parcul Hoia, în aer liber, cuprinde 82 de construcții grupate pe tipuri de gospodării și monumente de arhitectură populară, instalații tehnice țărănești, ateliere meșteșugărești etc.; Muzeul memorial „Emil Isac" (colecții de documente, manuscrise, fotografii, corespondență, ziare, reviste, obiecte personale care au aparținut poetului) ș.a. La C.-N. își desfășoară activitatea un post de radio-emisie, intrat în funcțiune la 15 mart. 1954 (întrerupt în 1985, postul s-a redeschis după evenimentele din dec. 1989), un post local de televiziune (din 1990), Editura „Dacia" și alte edituri particulare, numeroase redacții ale unor reviste și ziare, precum și Grădină Botanică (înființată în 1872 și reorganizată în 1920-1923 de Alexandru Borza), extinsă pe o supr. de 14 ha, care cuprinde c. 11 000 de specii de plante de pe toate continentele, cu o seră (2 000 m²) în care se dezvoltă numeroase specii de plante exotice. În cartierul Someșeni al municipiului C.-N. există izv. cu ape minerale clorurate, bicarbonatate, sulfatate, sodice cu efect curativ în tratarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze, tendinoze, poliartroze), a celor posttraumatice (stări după entorse și luxații, după operații pe mușchi, tendoane, articulații), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice) etc. **Istoric.** Pe terit. orașului au fost descoperite vestigii arheologice din Neolitic, din Epoca brozului (topoare din bronz cu disc la un capăt și decor geometric gravat pe lamă), din perioada stăpânirii romane (o necropolă tumulară, c. 100 de inscripții, cărămizi ștampilate, monumente sculptate, între care un stâlp de poartă — *postis* — cu

Cluj-Napoca. Biblioteca Academiei Române

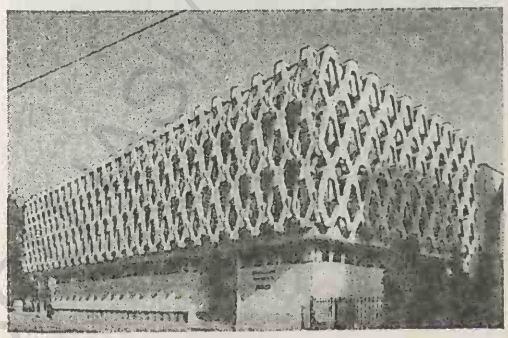

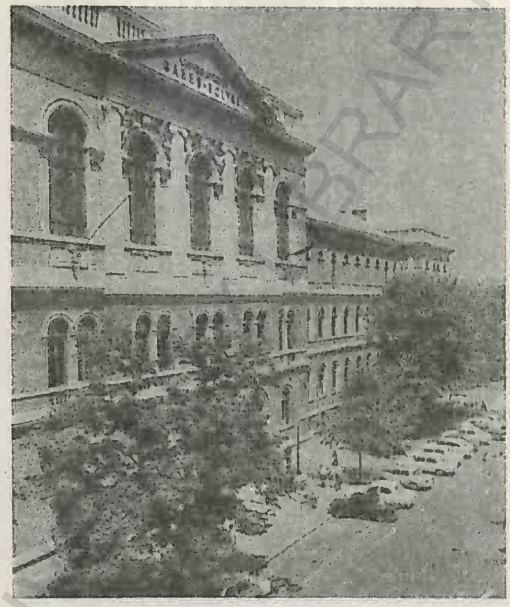

Cluj-Napoca. Universitatea „Babeș-Bolyai"

decor floral în relief etc.), din perioada post-romană (necropolă de înhumație din sec. 5-6, unde s-a găsit o fibulă din argint aurit de 14,4 cm lungime, un tezaur funerar al unei prințese germanice creștine — ostrogotă sau gepidă — din sec. 5 d.Hr., compus din podoabe din aur cu granate, un pandantiv în formă de medalion circular, decorat cu o cruce înscrisă, catarame, coliere de mărgele, un inel, fragmente de brățară etc.), precum și din epoca feudală timpurie (necropolă de incinerație din sec. 7-8 și o necropolă de înhumație din sec. 11). Pe locul actualului oraș, în perioada geto-dacică, a existat așezarea autohtonă *Napoca*, care a cunoscut o însemnată dezvoltare în timpul stăpânirii romane. Situată pe drumul roman ce ducea de la Apulum (azi Alba Iulia) la Porolissum (azi satul Moigrad, jud. Sălaj), localit. Napoca a devenit câtva timp reșed. procuratorului prov. romane Dacia Porolissensis, perioadă în care a căpătat o ascensiune și o prosperitate deosebite. În anul 124 d.Hr., cu ocazia vizitei făcute de împăratul roman Hadrian în Dacia, Napoca a primit rangul de *municipium*, iar în vremea lui Marcus Aurelius a fost ridicată (după anul 180 d.Hr.) la rangul de *colonia* (*colonia Aurelia*). Se pare că orașul a fost înconjurat cu puternice ziduri de piatră (650 x 500 m), aici avân-

du-și reședința. mai multe legiuni romane (*cohors I Alpinorum*; *cohors III Campestris*; vexilații din *legiunile I Adiutrix* și a *V-a Macedonica* etc.). După retragerea legiunilor și administrației romane (271-275) din Dacia, orașul și zona înconjurătoare au continuat să fie locuite neîntrerupt, așa cum atestă vestigiile arheologice din cartierul Mănăștur (aici exista în sec. 9 o așezare întărită și o cetate). Prima menționare documentară datează din 1173, cu numele de *Clus* (în 1177 este menționat comitatul Clus), iar apoi apare în documente cu numele de „*Castrum Clus*" (1175) sau „*Castrenses de Clus*" (1213) — denumirea Clus derivă, se pare, de la cuvântul latin *clivus* (deal, colină). În 1241, castrul Clus a fost distrus de invazia tătară. Refăcut ulterior, devine centrul militar și ad-tiv al comitatului omonim. Sunt aduși aici coloniști germani din Rhenania și Saxonia. În 1316, Carol I Robert de Anjou, regele Ungariei, îl ridică la rangul de *civitas*, cu dreptul de a avea pecete proprie și alte privilegii. În 1405, capătă dreptul de a ridica fortificații, fapt ce-i permite ca în 1407 să se întărească cu o centură de ziduri și bastioane (cu contribuția meșteșugarilor). În perioada nov. 1437-ian. 1438, populația săracă a orașului, condusă de Jacob Bulkescher, fiul magistratului sas din Cluj, a participat la Răscoala de la Bobâlna, iar în 1514 o parte a locuitorilor din Cluj au participat la Războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja. După constituirea principatului autonom al Transilvaniei (1541) sub suzeranitate turcească, Clujul a devenit cel mai important centru economic, politic și cultural al acestuia, fiind, în anii 1790-1848 și 1861-1867, capitala Principatului, sediul Dietei și al principelui Transilvaniei (între 1599 și 1600 aici și-a avut reședința Mihai Viteazul). Totodată, în sec. 16, Clujul s-a afirmat ca un important centru cultural în care funcționa o tipografie (din 1550), o Academie franciscană (din 1580), cu trei facultăți (teologie, filosofie, științe juridice), transformată în 1776 în Colegiu cu 4 facultăți (filosofie, științe naturale, drept, chirurgie). La acest Colegiu, unde unul dintre profesori a fost Ioan Piuariu Molnar, au studiat Gheorghe Șincai, Petru Maior, Gheorghe Lazăr, George Barițiu, Avram Iancu ș.a. În 1798, orașul a fost distrus în mare parte de un incendiu pustiitor. Reprezentanți ai populației din Cluj au participat la Marea Adunare Națională de pe Câmpia Libertății de la Blaj (3/15-5/17 mai 1848) votând pentru punerea în aplicare a programului revoluționar. La 17/29 mai 1848, Dieta din Cluj, constituită din reprezentanți unguri, sași și secui, fără a ține seama de cererea Adunării de la Blaj, votează „uniunea" Principatului Transilvania cu Ungaria. În urma acordului austro-ungar, din 5/17 febr. 1867, privind crearea statului dualist Austro-Ungaria, Transilvaniei i se anulează autonomia, rămânând încorporată Ungariei. În perioada 25 apr./7 mai-13/25 mai 1894, la Cluj a avut loc procesul politic, cu un ecou internațional deosebit, intentat de către guvernul maghiar „memorandiștilor", în care 14 membri ai Comitetului Central al Partidului Național Român (între

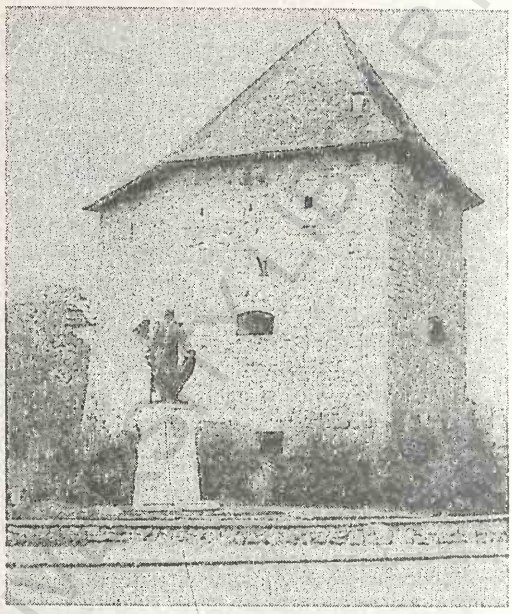

Bastionul croitorilor
Cluj-Napoca
Catedrala „Sfântul Mihail"

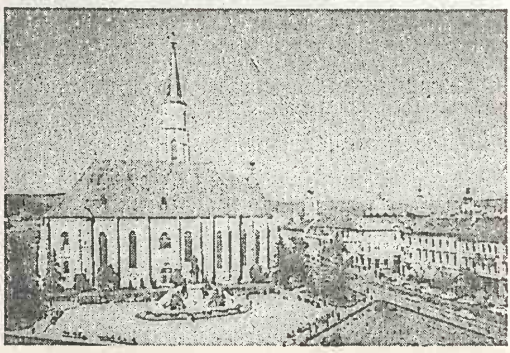

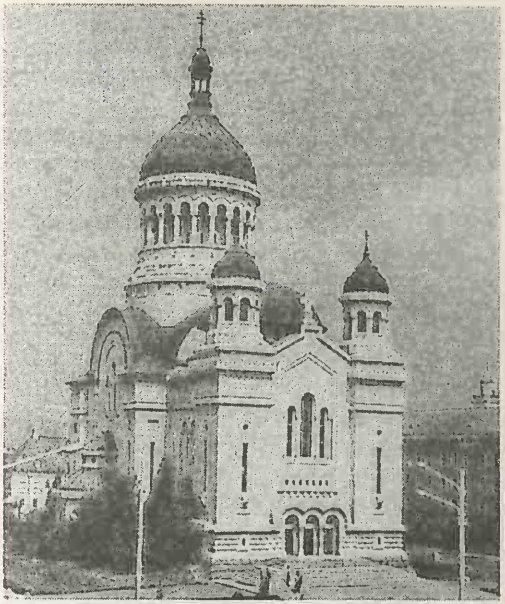

Cluj-Napoca

Catedrala ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului"

Biserica reformată

care Ioan Rațiu și Vasile Lucaciu) au fost condamnați la închisoare, fapt ce a determinat puternice manifestații populare de stradă. După anul 1900, orașul s-a afirmat ca un important centru al luptei revoluționare a românilor transilvăneni pentru unirea Transilvaniei cu România. O mare parte din populația orașului Cluj a participat la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la 1 dec. 1918, care a proclamat unirea necondiționată și pentru totdeauna a Transilvaniei cu România. La 31 aug. 1940 și în zilele următoare, la Cluj s-au desfășurat puternice demonstrații de protest împotriva Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940 în urma căruia Italia fascistă și Germania hitleristă cedau Ungariei horthyste partea de NV a Transilvaniei (inclusiv orașul Cluj). Orașul C. a fost eliberat de armatele române la 11 oct. 1944. Locuitorii orașului C.-N. au protestat cu vehemență și au luptat cu fermitate și curaj în timpul evenimentelor din dec. 1989 pentru înlăturarea de la putere a regimului comunist, condus de Nicolae Ceaușescu, pentru abolirea comunismului și tiraniei, mulți dintre participanți căzând victime (26 de morți și nenumărați răniți) sub gloanțele forțelor de securitate, fidele regimului comunist. La 17 febr. 1968, orașul Cluj a fost declarat municipiu, iar la 16 oct. 1974 i s-a atribuit numele de Cluj-Napoca. **Monumente:** biserica mânăstirii benedictine, construită în 1222, refăcută în stil gotic în sec. 15, apoi în 1645-1647 și reconstruită în sec. 19; catedrala romano-catolică „Sfântul Mihail" (1349-c. 1450), în stil gotic, cu un turn de 80 m înălțime, ridicat în anii 1836-1862, în stil neogotic. Catedrala păstrează, în interior, remarcabile picturi murale de factură gotică (sec. 15), un portal (1528) sculptat în stilul Renașterii germane și un amvon cu sculpturi baroce executat în 1740 de către Johann Nachtigall și Anton Schuchbauer; biserică reformată, ctitorită în 1486 de Matei Corvin și terminată în 1494, este o construcție de tip sală, de mari dimensiuni, refăcută în 1643-1644 (păstrează un amvon datând din 1646); în fața bisericii reformate se află statuia ecvestră a Sfântului Gheorghe omorând balaurul, operă din 1373 a sculptorilor Martin și Gheorghe din Cluj; catedrala evanghelică sinodo-presbiteriană construită în stilul barocului târziu, în anii 1816-1829, după planurile arhitectului Georg Winkler, cu un altar din lemn, realizat de meșterul Gottfried Schneider și pictat de Johann Gentiluomo, și un amvon din lemn, construit în 1825-1826 de tâmplarul Lukas Hoch;

biserica romano-catolică „Sfânta Elisabeta" (1700) din cartierul Someșeni; biserica iezuiților, fostă a piariștilor (1718-1724), în stil baroc; Bastionul Croitorilor (1629, refăcut în sec. 19) cu un fragment din zidul de apărare (sec. 15-17); Cetățuia (sec. 18) — fortificație de tip Vauban; Palatul „Bánffy" construit în anii 1773-1785, în stil baroc, după planurile arhitectului J. E. Blaumann, cu decor sculptat, executat de Anton Schuchbauer, găzduiește în prezent Muzeul de Artă; Palatul „Teleki" construit în perioada 1790-1795, în stil neoclasic, după planurile arhitectului József Leder; Palatul „Tholdalagi" (1801-1807); Palatul Sfatului (1843-1846); biserica reformată construită în 1821-1859 după planurile arhitectului Georg Winkler; biserica romano-catolică „Sfântul Petru" (sec. 14, refăcută în sec. 19); catedrala ortodoxă, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1921-1933, în stil romano-bizantin modern, după planurile arhitecților Constantin Pomponiu și George Cristinel, cu fresce interioare executate de Anastasie Demian și Bogdan Catul; bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfânta Treime"-din Deal (sec. 18), „Nașterea Maicii Domnului" (1750), în cartierul Someșeni, „Schimbarea la Față" (sec. 18), fostă biserica minoriților, „Învierea Domnului" (1800-1803) ș.a.; casa lui Matei Corvin (sec. 15, cu refaceri din sec. 18), cu elemente de trecere de la stilul gotic la Renaștere, azi găzduiește Academia de Arte „Ion Andreescu"; casa principelui Transilvaniei, Ștefan Bocskay (sec. 16, cu refaceri din sec. 19); clădirea Muzeului etnografic al Transilvaniei — „Reduta" — construită în 1810-1812 după planurile arhitectului J. Leder; clădirea fostei monetării (1608); clădirea Seminarului „Báthori Apor" (1721-1727); clădirea Teatrului Național, construită în 1905-1906 după planurile arhitectului austriac Ferdinand Fellner, în colaborare cu Hermann Helmer; Cazarma „Sfântul Gheorghe" (1834-1837); clădirea Primăriei vechi (1843-1846); clădirea Universității „Babeș-Bolyai" (1893-1903); Palatul „Szeki" (1893), construit după planurile arhitectului Pecz Samu; Turnul pompierilor (sec. 15); Turnul zidarilor (sec. 15), cu fragment din zidul de apărare; Bastioanele postăvarilor, cizmarilor ș.a. (sec. 15); clădirea fostului liceu „Marianum" (1872), azi Facultatea de Biologie; clădirea Tribunalului (1902); clădirea Teatrului Maghiar (1912-1913, renovată în 1960); clădirea Bibliotecii Centrale Universitare (1906-1908); Vama veche (1748); biserica Mănăștur-Calvaria, fortificată (sec. 13, refăcută în sec. 19); biserica reformată, construită (1912-1913) după planurile arhitectului K. Koós; parcul municipal (organizat în 1838); numeroase case memoriale: János Bolyai, Carol Popp de Száthmary, Avram Iancu, Gheorghe Dima, Alexandru Lapedatu, Franz Liszt (str. Memorandumului nr. 4 — aici a locuit marele compozitor între 26 nov. și 6 dec. 1846) ș. a.; casa în care s-a judecat (la 7-25 mai 1894) procesul Memorandiștilor; statuia lui Mihai Viteazul, realizată de către sculptorul Marius Butunoiu, cu un basorelief care înfățișează scene din luptele marelui voievod; monumentul „Sfânta Maria Protectoare", realizat în 1744 de către sculptorul Anton Schuchbauer; obeliscul „Carolina", realizat în 1891 de sculptorul Iosif Kleiber; fântâna arteziană din parcul municipal, operă din 1897 a sculptorului Matray Lajos; statuia poetului Mihai Eminescu, dezvelită în 1930, operă a sculptorului Oscar Han; statuia ecvestră a lui Matei Corvin, realizată în 1902 de către sculptorul János Fadrusz, este amplasată în fața catedralei „Sfântul Mihail"; grupul statuar „Școala Ardeleană" — operă a sculptorului Romulus Ladea, reprezentând pe Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior; statuia lui Avram Iancu, dezvelită la 30 nov. 1993, este amplasată în spațiul dintre catedrala ortodoxă și Teatrul Național. Tot în acest perimetru, la 9 mai 1996, a fost dezvelit Monumentul eroilor români, operă a sculptorului Radu Aftenie. La 4 km N de municipiul Cluj-Napoca, de o parte și alta a văii Fânațelor, se află rezervația

Cluj-Napoca. Casa lui Matei Corvin

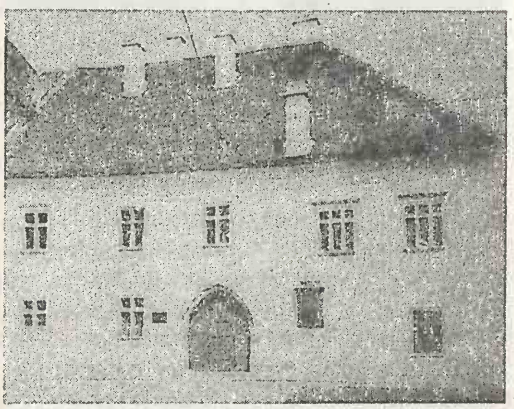

floristică „Fânațele Clujului" (80 ha) alcătuită din variate specii de plante stepice, caracteristice câmpiei ardelene, printre care *Salvia nutans*, *Salvia transsilvanica*, *Centaurea trinervia*, *Crambe tatarica*, *Bulbocodium vernum* ș.a. Cod poștal: 3400.

COARNELE CAPREI, com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei; 2 965 loc. (1 iul. 1995): 1 496 de sex masc. și 1 469 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Iazuri pentru piscicultură. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii din Epoca brozului (fragmente ceramice, topoare confecționate din rocă eruptivă etc.). Satul Coarnele Caprei s-a format pe locul unei foste „odăi" (gospodărie țărănească izolată), numită *Odaia Urzicani*, prin împroprietărirea însurățeilor în 1879. Cod poștal: 6637.

COASTA IAȘILOR, reg. geografică formată dintr-un șir de abrupturi structurale, extins pe o lungime de c. 100 km, care separă Pod. Central Moldovenesc de Câmpia Moldovei. Alt.: c. 200 m. Este o zonă de gresii și calcare. Structura monoclinală a straturilor a favorizat dezvoltarea unor largi fronturi cuestice și a unor platforme structurale cu lățimi de 4-5 km. A fost studiată pentru prima oară în 1941 de geograful Mihai David.

COBADIN 1. Podișul ~, subunitate a Pod. Dobrogei de Sud, situată în partea central-sudică a acestuia, în sudul jud. Constanța. Are aspect tabular, format din platouri interfluviale întinse, ușor ondulate. Prezența calcarelor sarmațiene și cretacice au permis dezvoltarea unui relief carstic specific (văi seci, doline, chei, peșteri, polii) în arealul localit. Negru Vodă, Mereni, Amzacea, Dobromir, Lespezi ș.a. Jumătatea sa vestică este mai înaltă (100-180 m alt.) și secționată median, pe direcția V-E, de valea Urluia, care îl subdivide în *Pod. Cobadin* propriu-zis (în N) și *Pod. Negru Vodă* (în S). Partea estică a Pod. C. este mai joasă (40-90 m alt.), formând *Pod. Topraisar*, care se termină printr-un țărm înalt, cu faleze, întrerupt pe alocuri de limane fluvio-marine.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 5 sate, situată în zona centrală a podișului omonim; 8 676 loc. (1 iul. 1995): 4 318 de sex masc. și 4 358 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Mat de constr., cherestea. Produse alim. Reparații de mașini agricole. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Culturi de cereale. Punct fosilifer. Cod poștal: 8681.

COBIA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 10 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Piem. Cândești, pe râul Cobia; 3 533 loc. (1 iul. 1995): 1 728 de sex masc. și 1 805 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Pomicultură (meri, peri, pruni). Reșed. com. este satul *Gherghițești*. În satul Mănăstirea se află biserica „Sfântul Nicolae" a fostei mânăstiri Cobia, construită în 1571-1572 din inițiativa clucerului Badea Bolosin, având fațadele placate în întregime cu cărămidă smălțuită policromă (tonuri de galben, verde și albastru). Turn-clopotniță. Bisericile „Cuvioasa Parascheva" (1843), „Sfinții Voievozi" (1838), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1850), în satele Călugăreni, Căpșuna și Cobiuța. În satul Frasin Deal există biserica „Copăcei" (1805) și biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"-Șerbești (1828), în satul Frasin Vale biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1746, reparată în 1891, 1927 și 1969), iar în satul Mislea, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1873). Cod poștal: 0182.

COCARGEAUA → Borcea (2).

COCHIRLEANCA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Râmnicului; 5 508 loc. (1 iul. 1995): 2 847 de sex masc. și 2 661 fem. Expl. de gaze naturale (în satul Roșioru). Fabrică de conf. din bumbac (Societate româno-chineză, din 1994), în satul Boboc. Viticultură. Satul Cochirleanca este atestat documentar în 1839. Cod poștal: 5143.

COCIUBA MARE, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în N Câmpiei Cermei, pe râul Rătășel; 3 279 loc. (1 iul. 1995): 1 636 de sex masc. și 1 643 fem. Satul Cociuba Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1445. Cod poștal: 3690.

COCORA, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 3 677 loc. (1 iul. 1995): 1 845 de sex masc. și 1 832 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr etc. Cod poștal: 8418.

COCORĂȘTII MISLII, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Prahovei; 3 698 loc. (1 iul. 1995): 1 814 de sex masc. și 1 884 fem. Cod poștal: 2179.

COCOȘ, Mânăstirea ~ → Niculițel (2).

COCU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Cotmeana; 2 993 loc. (1 iul. 1995): 1 455 de

sex masc. și 1 538 fem. Expl. de petrol. Pomicultură (pruni, meri, peri). Reședința com. este satul *Răchițele de Jos*. Cod poștal: 0378.

CODĂEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Rediu, în zona de confl. cu râul Vaslui; 4 506 loc. (1 iul. 1995): 2 261 de sex masc. și 2 245 fem. Nod rutier. Culturi de plante uleioase. Centru de țesături populare. În satul Pribești se află casa „Rosetti-Balș" (sec. 17-18), una dintre cele mai valoroase realizări ale arhitecturii civile moldovenești ale vremii, precum și biserica ortodoxă cu dublu hram „Sfântul Nicolae și Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18). Cod poștal: 6540.

CODLEA 1. → **Măgura Codlei.**

2. Oraș în jud. Brașov, situat în Depr. Brașov, la poalele de E ale Măgurii Codlei, la 560 m alt., pe râul Vulcănița, la 14 km NV de municipiul Brașov; 24 370 loc. (1 iul. 1995): 12 090 de sex masc. și 12 280 fem. Supr.: 10,1 km²; densitatea: 2 413 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de cărbune brun și de calcar. Constr. de tractoare pentru viticultură și de mașini de strunjit. Fabrici de mașini și utilaje agricole și forestiere, de unelte de mină, de scule pentru prelucr. lemnului, de coloranți și vopsele, de conf., de țesături din bumbac, de mobilă, furnir și placaj și de nutreturi combinate. Abator de păsări. Fermă de creștere a porcinelor; fermă avicolă. Sere de flori (55 ha), înființate în 1890. **Istoric.** Cavalerii teutoni, colonizați în Țara Bârsei (după 7 mai 1211), au construit o cetate (1211-1225), pe versantul nordic al Măgurii Codlei, numită „Cetatea Neagră", cu scopul de a apăra granița de SE a Transilvaniei. Cetatea a fost prădată și incendiată adeseori (1234, 1252, 1335, 1421, 1431) de tătari și de turci. Prima mențiune documentară a localit. datează din 1265. În 1540 a fost înființată o școală săsească, iar în 1800, prima școală în limba română. Localit. C. a fost distrusă în mare parte de incendiile din 1685 și 1701. Declarată oraș în 1950. **Monumente:** cetatea, construită în 1211-1225 de cavalerii teutoni și refăcută în anul 1432; biserica evanghelică, cu dublă incintă fortificată (realizată în 1432), monument, inițial în stil romanic, refăcut în stil gotic după anul 1500 și refăcut din nou după incendiile din 1685 și 1701; clădirea Primăriei vechi (1829); case vechi din 1647, 1769 și 1857 (casa Moise Iacob); fosta casina română (1800). Cod poștal: 2252.

Codlea (2). Vedere generală

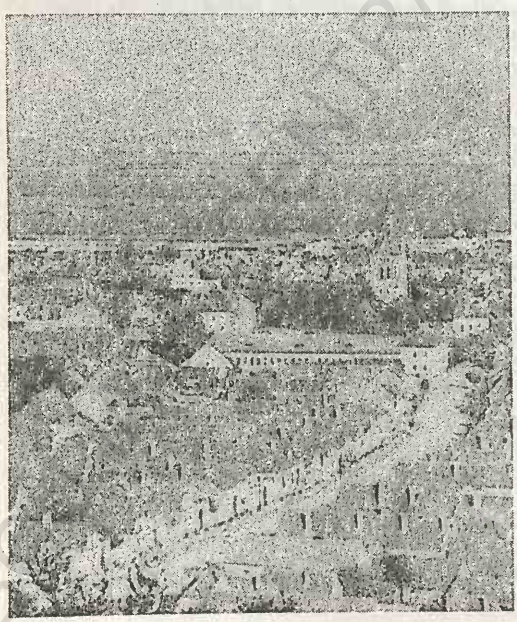

CODRULUI, M-ții ~ → **Codru-Moma (1).**

CODRU-MOMA 1. Masiv muntos în V M-ților Apuseni, delimitat de Depr. Beiuș la N-NE, M-ții Bihor la E-SE, Depr. Brad la SE, Crișu Alb la S și SV și Dealurile Codru-Moma la NV. Alt. max.: 1 112 m (vf. Pleșu). Este alcătuit din calcare jurasice și triasice dure (în E), care au favorizat dezvoltarea unor fenomene carstice (chei, doline, polii, platouri, măguri), din șisturi cristaline și riolite în V și roci vulcanice în S. Prezintă o creastă ascuțită, prelungă, cu direcție NV-SE, cu o ramificație spre N-NV, din care se detașează vf. Pleșu și Bălăteasa (927 m) și alta spre S-SE, cu aspect de platou, denumită Moma (vf. Momuța, 930 m). Expl. de marmură și calcare compacte ornamentale (Vașcău, Moncasa). Bine împădurit. Cunoscut și sub denumirea de *M-ții Codrului*.

2. **Dealurile ~**, subunitate deluroasă aparținând Dealurilor Vestice, extinsă de-a lungul ramei vestice a masivului Codru-Moma, făcând trecerea către Câmpia Cermei. Dealurile C.-M. sunt puternic fragmentate de râuri, având culmi secundare de 200-400 m alt., între care se dezvoltă mici bazinete și culoare depresionare.

COGEALAC, com. în jud. Constanța, alcătuită din 6 sate, situată în E Pod. Casimcea, pe râul Nuntași; 7 218 loc. (1 iul. 1995): 3 732 de sex masc. și 3 486 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Produse alim. Creșterea bovinelor și ovinelor. Culturi de cereale și plante tehnice. Centru de țesături și piese de port popular dobrogean. În arealul satului Gura Dobrogei, în peștera Adam, a fost descoperit (1958) un sanctuar mithraic, iar pe terit. satului Tariverde a fost identificată o așezare getică datând din prima vârstă a fierului (Hallstatt — 1200-450/300 î.Hr.) și locuită până în epoca romană. Cod poștal: 8780.

COHALM → **Rupea.**

COIBA MARE, peșteră în V României, situată pe valea Gârdișoara, în S M-ților Bihor, la 1 000 m alt., la 12 km N de com. Gârda de Sus, jud. Alba. Lungime: 4 447 m. Prima explorare s-a efectuat în 1953, iar în 1955 și 1972 s-au făcut alte cercetări. Peșteră activă, sub forma unei pâlnii, săpată în calcare tithonice, străbătută de un râu permanent. Prezintă o galerie pr. (mult lărgită la intrare, care după c. 100 m se îngustează) cu mai multe lacuri și sifoane, o cascadă și o singură sală (Sala de confluență). Galeria este lipsită de forme concreționare, prezentând forme variate de coraziune și eroziune. Greu accesibilă.

COJASCA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Ialomița; 6 548 loc. (1 iul. 1995): 3 206 de sex masc. și 3 342 fem. Expl. de petrol. Culturi de cereale și plante tehnice. Biserica „Sfântul Nicolae" (1820), în satul Cojasca. Cod poștal: 0243.

COJOCNA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 8 sate, situată într-o zonă deluroasă din SV Câmpiei Fizeșului (Câmpia Transilvaniei), la 335 m alt., pe râul Maraloiu, la 20 km E-SE de Cluj-Napoca; 4 313 loc. (1 iul. 1995): 2 197 de sex masc. și 2 186 fem. Stație de c.f. Pomicultură. Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu veri răcoroase (media termică a lunii iul. 19°C) și ierni friguroase (media lunii ian. –4,5°C) și cu ape minerale clorurate, sodice, de mare concentrație (133,8 g/l), extrase din lacurile saline din stațiune (Lacul Toroc, Lacul Mare). Apele sărate au efect curativ în tratamentul afecțiunilor reumatismale (spondiloze, artroze, poliartroze, tendinoze), a celor ginecologice (insuficiență ovariană, sindrom ovarian de menopauză, cervicite cronice) și endocrine (stări prepuberale la copiii supraponderali și cu temperament hiperreactiv). Pe terit. com. a fost descoperit un tezaur dacic, cu piese din argint (lanț, brățară spiralată terminată cu capete de șarpe și trei fibule cu noduli pe arc), datând din sec. 1 î.Hr. În timpul stăpânirii romane și în Evul Mediu a fost pr. centru de expl. a sării. Biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1796), în satul Cojocna. Cod poștal: 3420.

COLCEAG, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Săratei, pe râul Bălana; 5 793 loc. (1 iul. 1995): 2 800 de sex masc. și 2 993 fem. Stație de c.f. (în satul Inotești) inaugurată la 13 sept. 1872. Biserică având dublu hram „Schimbarea la Față și Sfântul Dumitru" (începutul sec. 18), în satul Parepa-Rușani. Cod poștal: 5038.

COLENTINA 1. Râu, afl. stg. al Dâmboviței; 98 km; supr. bazinului: 636 km². Izv. din Dealurile Târgoviștei și trece prin Buftea și prin partea de N a municipiului București. Între 1930 și 1935, când s-a amenajat cursul Colentinei în aval de Buftea, s-a săpat, în amonte de Buftea, un canal (Canalul Bilciurești—Colacu, jud. Dâmbovița) între Ialomița și Colentina. Pe cursul inf. al râului Colentina au fost create numeroase lacuri antropice, folosite pentru agrement: Ciocănești (90 ha), Buftea (200 ha), Buciumeni (65 ha), Mogoșoaia (96 ha), Chitila (75 ha), Străulești, Băneasa (36 ha), Herăstrău (77 ha), Floreasca (56 ha), Ței (65 ha), Plumbuita (55 ha), Fundeni (123 ha), Pantelimon I (33 ha) și II (313 ha), Cernica (360 ha).

2. Cartier în partea de NE a municipiului București.

COLIBAȘI 1. Denumirea până la 20 mai 1996 a orașului *Mioveni.*

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Burnas, pe râul Argeș; 4 004 loc. (1 iul. 1995): 1 970 de sex masc. și 2 034 fem. Expl. de petrol și gaze. Culturi de cereale, plante tehnice și uleioase, de legume etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. C. a fost în jud. Ilfov. Bisericile cu același hram „Cuvioasa Parascheva", în satele Colibași (1880) și Câmpurelu (sec. 19). Cod poștal: 8280.

COLONEȘTI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în Colinele Tutovei, pe cursul superior al râului Zeletin; 1 973 loc. (1 iul. 1995): 1 015 de sex masc. și 958 fem. Viticultură. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae"

(1673) și „Sfântul Dumitru“ (1809, refăcută în 1832), în satul Colonești. Cod poștal: 5520.

2. Com. în jud. Olt, alcătuită din 9 sate, situată în Piem. Cotmeana; 2 207 loc. (1 iul. 1995): 1 067 de sex masc. și 1 140 fem. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva“ (1831-1832), „Sfântul Nicolae“ (1842) și „Cuvioasa Parascheva“ (1860), în satele Bătăreni, Vlaici și Guești. Cod poștal: 0553.

COLONIA DACICA → **Sarmizegetusa.**

COLONIA ILIE PINTILIE → **Plopeni.**

COLONIA ULPIA TRAIANA AUGUSTA DACICA SARMIZEGETUSA → **Sarmizegetusa.**

COLȚI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Sibiciu (Subcarpații Buzăului), la poalele Dealului Blidișel, pe râul Sibiciu; 1 405 loc. (1 iul. 1995): 701 de sex masc. și 704 fem. Expl. de chihlimbar. Pomicultură (meri, pruni, nuci). Muzeul chihlimbarului (în satul Colți). Satul Colți este menționat documentar, prima oară, în 1277. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Între Sibicii*. Schitul Aluniș (1277) cu biserică având hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul“ (înzestrată de doamna Neaga și Mihnea Turcitul în 1578) și chilii săpate în stâncă. Cod poștal: 5193.

COMANA 1. Lac de luncă în Câmpia Burnas, pe terit. jud. Giurgiu, pe cursul inf. al râului Neajlov, în apropiere de confl. cu Argeșul. Supr. variază între 700 ha, la nivelurile obișnuite ale Neajlovului și 1 000 ha în perioada apelor mari. Din cauza cantităților mari de aluviuni aduse și depuse de Neajlov, lacul are adâncime mică și este aproape în întregime acoperit cu vegetație (doar 25 ha sunt libere de vegetație), fapt ce-i conferă înfățișarea unei mlaștini. Prezintă interes cinegetic (rațe sălbatice) și piscicol.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Făgăraș, în zona de confl. a râului Comana cu Oltul; 2 533 loc. (1 iul. 1995): 1 253 de sex masc. și 1 280 fem. Nod rutier. Expl. de bazalt (în satul Comana de Sus). Culturi de cereale și cartofi. Reșed. com. este satul *Comana de Jos*. Moară de apă și joagăr (Comana de Sus). În satul Comana de Jos se află un punct muzeal cu piese de arheologie și documente referitoare la istoria locală și cu colecție de etnografie (țesături, ceramică, port popular, piese de cult etc.). Bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfântul Nicolae“ și „Cuvioasa Parascheva“ (sec. 18), în satul Comana de Jos și „Adormirea Maicii Domnului“ (sec. 18), în satul Comana de Sus. Rezervație geologică (coloanele de bazalt „Piatra cioplită“). Cod poștal: 3039.

3. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Negru Vodă; 1 914 loc. (1 iul. 1995): 1 004 de sex masc. și 910 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale. Cod poștal: 8748.

4. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Burnas, pe malul lacului omonim, la 35 km S de București: 7 597 loc. (1 iul. 1995): 3 672 de sex masc. și 3 925 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 nov. 1869). Culturi de cereale, de plante tehnice și uleioase etc. Secție de industrializare a laptelui. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. C. a făcut parte din jud. Ilfov. În locul numit „Valea Foii“ s-a descoperit o așezare neolitică (Cultura Gumelnița). Pe terit. com. se află trupul Oloaga-Grădinari al pădurii Comana, care conservă

Comana (4). Mânăstirea Comana

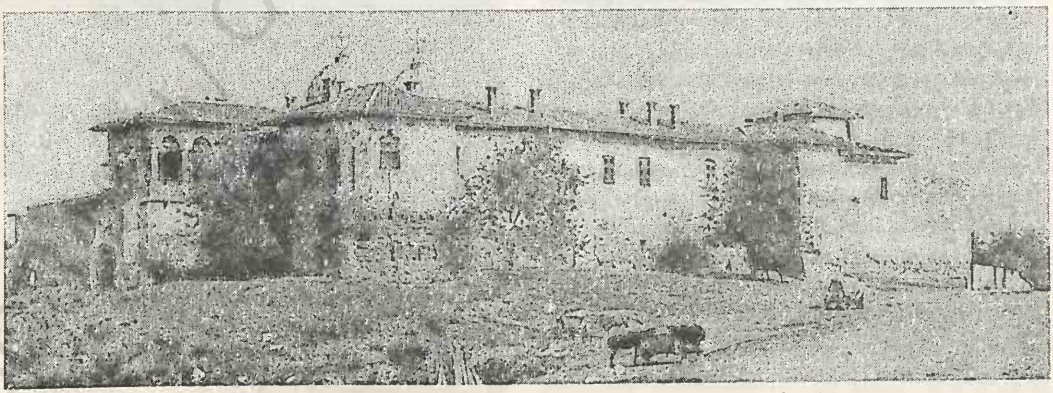

numeroase specii vegetale și animale de origine sudică. Este o pădure de tip „șleau", în care se dezvoltă arbori ca gârnița (*Quercus frainetto*), mojdreanul (*Fraxinus ornus*), stejarul brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), stejarul pufos (*Quercus pubescens*), cerul (*Quercus cerris*), teiul (*Tilia tomentosa*), ulmul (*Ulmus procera*), jugastrul (*Acer campestre*) etc. și plante rare ca laleaua pestriță (*Fritillaria tenella*), leurda (*Allium ursinum*), bujorul românesc (*Paeonia peregrina*) — declarat monument al naturii, rodul pământului (*Arum orientale*), gura lupului (*Scutellaria altissima*) — element pontic mediteranean ș.a. În cadrul subarboretului se remarcă ghimpele (*Ruscus aculeatus*), aclimatizat în pădurea Oloaga-Grădinari, declarat monument al naturii. Rezervația Comana, declarată (în 1954) rezervație forestieră și cinegetică (630,5 ha), se extinde în perimetrele a trei comune: trupul de pădure *Oloaga-Grădinari* se află pe terit. com. Comana, trupul *Fântânele* este în arealul com. Călugăreni, iar trupul *Padina Tătarului* se află în raza com. Mihai Bravu. În satul Comana se află un vechi complex mânăstiresc (Mânăstirea Comana) — ctitorie atribuită domnului Vlad Țepeș (sec. 15), fapt confirmat de descoperirile arheologice care au pus în evidență fundațiile primelor construcții din lemn. Biserica „Sfântul Nicolae" a fost reclădită din inițiativa domnului Radu Șerban, în 1588-1609, refăcută de Șerban Cantacuzino, în 1699-1703 și reconstruită în 1854. Aici se află mormintele domnilor Radu Șerban, Nicolae Pătrașcu (fiul lui Mihai Viteazul) și a membrilor familiei Cantacuzinilor. Întreg ansamblul monahal a fost restaurat în anii 1970-1977, iar biserica pictată, în 1968-1970, în frescă, de către pictorul Ion Taflan; bisericile cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Budeni (1882) și Grădiștea (1657). Cod poștal: 8282.

COMANDĂU, com. în jud. Covasna, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de SV ale M-ților Vrancea, pe cursul superior al râului Bâsca Mare; 1 119 loc. (1 iul. 1995): 580 de sex masc. și 539 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Turbărie situată pe plan înclinat, declarată rezervație. Cod poștal: 4065.

COMARNA, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Central Moldovenesc cu terasele și luncile Jijiei și Prutului; 4 132 loc. (1 iul. 1995): 2 075 de sex masc. și 2 057 fem. Viticultură. Reșed. com. este satul *Osoi*. În satul Comarna, menționat documentar, prima oară, în 1431, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1804). Cod poștal: 6667.

Comarnic (1). Interior din peșteră

COMARNIC 1. Peșteră în SV României, situată pe versantul stâng al râului omonim (afl. al Carașului), în NE M-ților Anina, la 440 m alt. Lungime: 4 040 m. Cunoscută din 1912, dar studiată amănunțit în 1933-1939, 1961, 1965-1969. Peșteră descendentă, străpunsă de ogașul Ponicova, cu două intrări (în N și în SV), foarte ramificată, alcătuită dintr-un etaj superior (fosil) și altul inferior (subfosil), cu o vastă succesiune de galerii mari și foarte mari care asigură legătura între numeroasele săli de dimensiuni grandioase. Prezintă bogate formațiuni concreționare, variate tipuri de stalactite și stalagmite, divers colorate, domuri uriașe, perle de peșteră, „orgi", baldachine, văluri și draperii, lame transparente, cristale de calcită, lapiezuri etc. Temp. aerului din interior este de 9,5°C, iar umiditatea de 85-100%. Faună bogată (păianjeni, muște de guano etc.). Rezervație speologică (din 1946).

2. Oraș în jud. Prahova, situat în zona de contact a Subcarpaților Prahovei cu prelungirile sudice ale M-ților Baiu, extins în lunca și pe terasele de pe stg. râului Prahova, la 500-580 m alt., la 52 km NV de

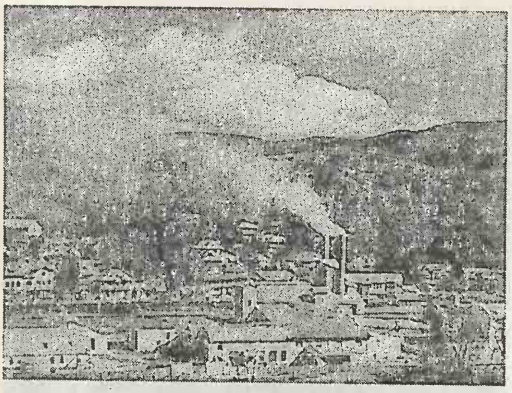

Comarnic (2). Vedere generală

municipiul Ploiești; 13 595 loc. (1 iul. 1995): 6 743 de sex masc. și 6 852 fem. Supr. 1,7 km²; densitatea: 7 997 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 1 dec. 1879). Expl. de balast, de gresie, calcar și marne (pentru ciment). Fabrici de ciment (din 1884), ipsos și var, de produse refractare pentru siderurgie, de cherestea, de covoare. Pomicultură (meri, peri, pruni). Centru de cusături populare. **Istoric.** Prima mențiune documentară a localit. datează din 27 mai 1510, iar apoi este amintită într-un hrisov domnesc emis de Mihai Suțu la 21 oct. 1791. Stație de poștă (1854). Lângă C. s-au dat lupte grele (oct. 1916) între trupele române și cele germano-austro-ungare care încercau să străpungă (fără succes) frontul pe Valea Prahovei. Declarat oraș la 17 febr. 1968. În prezent, orașul C. are în subordine ad-tivă 4 localit. componente: Ghioșești, Podu Lung, Poiana, Posada. **Monumente:** Conac de factură romantică (1878); în localit. componentă Posada se află Schitul „Lespezi" (1601), cu biserica „Sfânta Treime" (1661-1675), pictată de renumitul zugrav Pârvu Mutu în 1694. Cod poștal: 2190.

COMĂNEȘTI 1. Depresiunea ~ → Dărmănești (1).

2. Oraș în jud. Bacău situat în Depr. Dărmănești, la 350-400 m alt., pe râul Trotuș, la 58 km SV de municipiul Bacău; 25 900 loc. (1 iul. 1995): 12 873 de sex masc. și 13 027 fem. Supr.: 3,2 km²; densitatea: 8 093 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de cărbune brun (în localit. componentă Vermești), din 1836. Centrală electrică și de termoficare (intrată în funcțiune în 1954), cu o putere de 25 MW. Combinat pentru industrializarea lemnului (mobilă curbată, placaj, plăci fibrolemnoase, cherestea). Produse alim. **Istoric.** Localit., menționată ca așezare rurală, prima oară, în 1409, este declarată oraș în 1952. În prezent, orașul C. are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Podei și Vermești. **Monumente:** Biserica „Sfântul Spiridon", ctitorie din sec. 18 a fam. Ghica; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 19); Palatul „Ghica-Comănești" (1890), azi muzeu; clădirea gării C.F.R. (1890). Cod poștal: 5475.

COMIȘANI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Târgoviștei, în zona de confl. a râului Slănic cu Ialomița; 5 566 loc. (1 iul. 1995): 2 788 de sex masc. și 2 778 fem. Iazuri și heleșteie. Bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1842) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1821-1831), în satele Comișani și Lazuri. Cod poștal: 0227.

COMLOD 1. Colinele Comlodului, subunitate a Câmpiei colinare a Sărmașului, situată la N de valea Mureșului, între râurile Lechința (la E) și Pârâu de Câmpie (la V), alcătuită din argile marnoase, tufuri, nisipuri și pietrișuri. Relieful, cu alt. de 400-500 m, este format dintr-o succesiune de interfluvii prelungi, domoale, fragmentate de văi largi cu versanți asimetrici, afectați de ravene și alunecări, și cu lunci extinse, uneori înmlăștinite.

Comănești (2). Gara feroviară

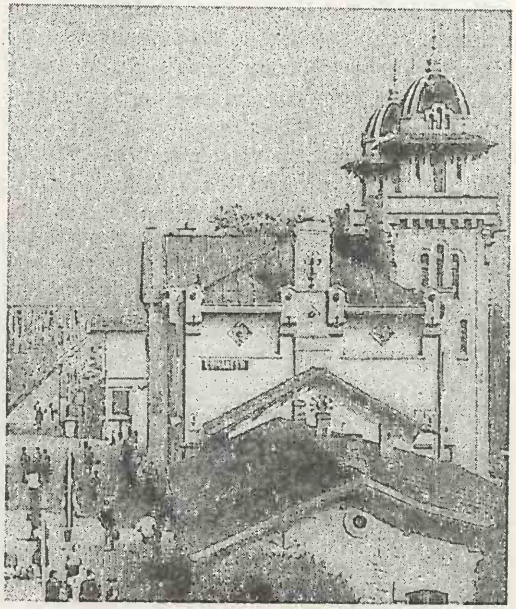

Zăcăminte de gaze naturale cantonate în structurile de domuri.

2. → **Lechința (2).**

COMLOȘU MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Mureșului (Câmpia de Vest), la granița cu Iugoslavia; 4 795 loc. (1 iul. 1995): 2 352 de sex masc. și 2 443 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Culturi de cereale, de floarea-soarelui și sfeclă de zahăr etc. În satul Comloșu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1453, se află biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1794-1796, refăcută și pictată în 1891 și repictată în 1925), conacul „San Marco" (1843) și un han (sec. 18). Cod poștal: 1966.

COMUNĂ, unitate de bază a organizării ad-tiv teritoriale în România, alcătuită din unul (mai rar) sau mai multe sate și condusă de un Consiliu comunal, în fruntea căruia se află un primar. În 1996, pe terit. României existau 2 686 de comune, cu 13 285 de sate. Satul în care își au sediul organele de conducere ale comunei este sat-reședință. În general, comuna poartă numele satului în care se află reșed., dar uneori, comuna poartă numele altui sat din componența sa (exemplu: com. Arefu, din jud. Argeș, poartă numele satului Arefu, iar reșed. com. Arefu este în satul Căpățânenii Pământeni).

CONCEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 2 sate, situată în N Câmpiei Jijiei Superioare; 2 128 loc. (1 iul. 1995): 1 027 de sex masc. și 1 101 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, cartofi etc. Pe terit. com. a fost descoperit un mormânt princiar hunic, cu inventar alcătuit din obiecte din aur și argint (sec. 5 d.Hr.). Biserica din lemn cu hramul „Nașterea Domnului" (sec. 18, refăcută în 1885). Cod poștal: 6866.

CONOP, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de S ale M-ților Zarand, pe Mureș; 2 406 loc. (1 iul. 1995): 1 182 de sex masc. și 1 224 fem. Stație de c.f. Expl. de gresii (în satul Milova). Pomicultură. Satul Conop este menționat documentar, prima oară, în 1510. În satul Chelmac se află ruinele unei cetăți din sec. 15-16, în satul Milova există ruinele exploatării miniere „Zidurile de la Tău" (1800), în satul Conop este conacul „Ștefan Cicio-Pop" (sf. sec. 18), azi școală generală, iar în satul Odvoș se află castelul „Konopi", în stil neoclasic (sec. 18), transformat după 1800. Cod poștal: 2886.

CONSTANTIN DAICOVICIU, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 6 sate, situată la poalele SV ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Timiș; 3 047 loc. (1 iul. 1995): 1 460 de sex masc. și 1 587 fem. Stație de c.f. Expl. de calcar. Fabrici de var și de produse ceramice. Pomicultură (meri, peri, pruni). Reșed. com. este satul *Căvăran*. Până la 26 aug. 1973, com. C.D. s-a numit *Căvăran*. Satul Căvăran este menționat documentar, prima oară, în 1376. Ruinele unui castru roman (sec. 2 d.Hr.). Conacul „Juhasz" (1896), azi orfelinat, în satul Zăgujeni. În satul Căvăran s-a născut istoricul și arheologul Constatin Daicoviciu (1898-1973). Cod poștal: 1684.

CONSTANȚA 1. Municipiu în extremitatea de SE a României, reșed. jud. cu același nume, situat pe țărmul de V al Mării Negre, la 0-60 m alt.; 348 269 loc. (1 iul. 1995): 168 991 de sex masc. și 179 278 fem. Supr.: 57,4 km²; densitatea: 6 067 loc./km². Aeroport internațional, situat la 27 km NV de oraș, în com. Mihail Kogălniceanu. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 4 oct. 1860) și rutier. Cel mai mare port maritim al României și al Mării Negre, cu un trafic de c. 80 de mil. tone mărfuri anual. În 1878, portul C. dispunea de 200 m diguri și 4 ha incintă portuară. La 16 oct. 1896 a început

Constanța (1). Vedere generală

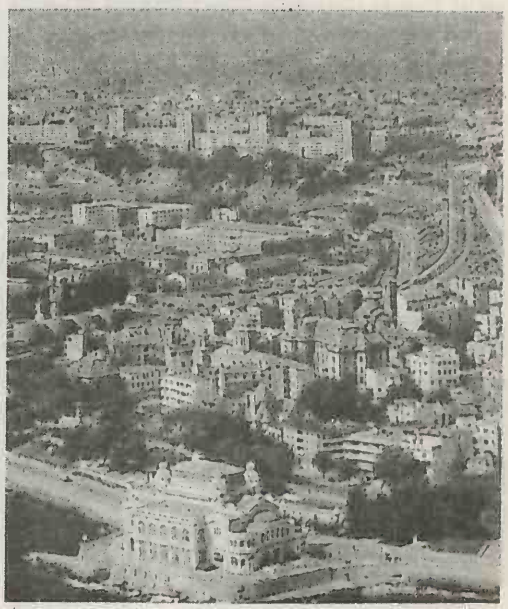

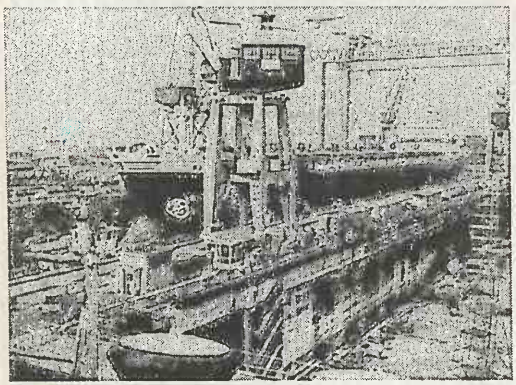

Şantierul naval

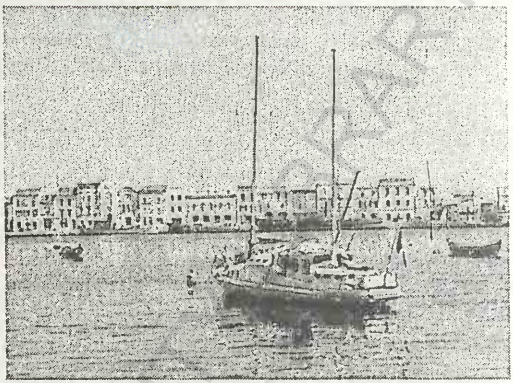

Portul turistic „Tomis"

Constanța (1)

Teatrul de Stat

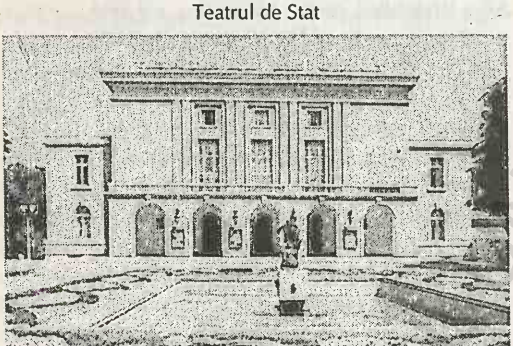

Spitalul

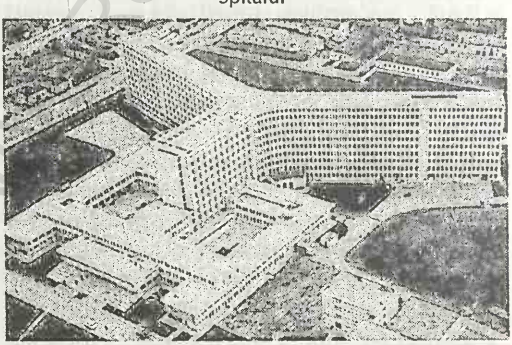

construcția portului modern C. sub conducerea ing. Anghel Saligny, iar la 27 sept. 1909 a avut loc inaugurarea acestuia, în prezența regelui Carol I. În această perioadă au fost realizate un dig de larg, de 1 377 m lungime, digul de Sud (1 497 m), cu farul roșu, danele de încărcare, mii de metri de cheiuri, silozuri, calea ferată ș.a. Supr. platformei portuare era de 119 ha. În prezent, datorită lucrărilor de extindere în zona Constanța Sud—Agigea, supr. platformei portuare este de 3 222 ha (din care 1 518 ha acvatoriu), iar lungimea digurilor de adăpostire însumează 18 km. Portul de astăzi mai dispune de 224 dane operative, 65 km fronturi de acostare, 280 km drumuri, 324 km linii de c.f. etc., la C. putând opera nave de maxim 250 000 tdw. Centrală electrică și de termoficare „Palas" (intrată în funcțiune în 1970). Șantierul naval (f. 1899), astăzi dezvoltat și modernizat, produce șlepuri, cargouri și nave maritime de mare tonaj (mineraliere de 55 000 tdw și petroliere de 150 000 tdw); reparații navale. Fabrici de pompe și compresoare, celuloză și hârtie, mobilă (1967), mat. de constr. (1973, care produce plăci de beton celular autoclavizat/BCA, prefabricate din beton), produse electronice (televizoare color, aparate video, radio-casetofoane) și aparate de uz casnic cu folosință îndelungată (frigidere, cuptoare cu microunde etc.) în colab. cu firma turcă „Vestel", mobilă, țesături din lână (1965), din in și cânepă, ambalaje metalice, marmură compozită (în colab. cu Italia, intrată în funcțiune la 22 sept. 1995) și alim. (ulei comestibil, conserve de legume, preparate din carne și lapte, bere, produse de panificație, îmbuteliat Coca-Cola etc.). Întreprindere poligrafică. Antrepozite frigorifice. Întreprindere piscicolă. Complex avicol. Sere legumicole. Universitatea de stat „Ovidiu" cu trei facultăți, 7 428 studenți și 474 profesori (anul școlar 1994-1995); Universitățile particulare „Hyperion" și „Andrei Șaguna"; Institutul de marină „Mircea cel Bătrân"; cinci teatre (dramatic, de

păpuși, de operetă, de balet clasic și contemporan și de estradă); 11 muzee: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie (colecții de arheologie preistorică, greacă, romană, bizantină, medievală: unelte din silex, ceramică, arme, statui — între care se remarcă statuetele zeiței Fortuna, protectoarea vechiului Tomis, a Șarpelui fantastic sau „Glicon" ș.a. —, vase de sticlă, bijuterii, monede din aur, argint, bronz etc.); Muzeul de Artă (pictură, sculptură și grafică românească, semnate de Theodor Aman, Nicolae Grigorescu, Theodor Pallady, Corneliu Baba, Ion Țuculescu, Dimitrie Paciurea, Ion Jalea, Corneliu Medrea, Vida Gheza, Marcel Chirnoagă ș.a.); Edificiul Roman cu mozaic expune pavimentul cu mozaic al Agorei de secol 4 din orașul antic Tomis, ancore, amfore, lingouri, mărfuri de pe corăbii, statuete, mozaic policrom etc.; Muzeul de Artă Populară (colecții de artă populară dobrogeană: port popular, țesături, ceramică, scoarțe etc.); Muzeul Mării, cu o bogată colecție de faună acvatică provenită din apele planetei; Muzeul Marinei (istoria marinei românești și a flotei comerciale, amfore grecești, armament, documente etc.); Muzeul de Istorie Militară (arme, uniforme, medalii, documente, fotografii); Muzeul de sculptură „Ion Jalea" (108 lucrări — statui, busturi, desene, schițe, reliefuri ș.a. donate de Ion Jalea); Complexul Muzeal de Științele Naturii (cuprinde Aquarium, Planetarium, Observatorul Astronomic și Delfinarium) etc.; 104 biblioteci, între care se remarcă Biblioteca județeană C., f. 1931, cu 529 688 vol., în 1994, cinematografe etc. Post local de radio-emisie și de TV (din 1990). Important centru turistic și stațiune balneoclimatericǎ estivală, cu climat maritim, excitant-solicitant, cu veri călduroase (media termică a lunii iul. > 22°C) și ierni blânde (în ian. temp. medii de 0°-1°C). În lunile de vară, cerul este mai mult senin, Soarele strălucind, în medie, 10-12 ore pe zi. Factorii naturali de cură sunt apa Mării Negre, clorurată, sulfatată, sodică, magneziană (mineralizare 15,5‰) și climatul maritim, bogat în aerosoli salini și radiații solare. Dispune de o plajă întinsă, cu nisip fin, amenajată pentru helioterapie și talazoterapie. Stațiunea este indicată, deopotrivă, pentru odihnă în perioada vacanțelor de vară, cât și pentru tratarea unor boli ca: hipotiroidism, limfatism, anemii secundare, rahitism, decalcifieri, unele dermatoze, afecțiuni reumatismale ș.a. Sub administrarea sa se află și stațiunea balneoclimatericǎ *Mamaia* (→). Istoric. Orașul de astăzi este situat pe terit. anticei colonii grecești *Tomis*, întemeiată de coloniștii din Milet la sf. sec. 7-începutul sec. 6 î.Hr. (săpăturile arheologice au scos la iveală amfore din perioada elenistică, opaițe, vase din sticlă, bijuterii, obiecte de toiletă, o trusă chirurgicală etc.). Cea mai veche atestare documentară a orașului grecesc *Tomis* datează din sec. 3 î.Hr., când a constituit obiectul unui conflict între Byzantion (azi Istanbul) și Callatis (aliată cu Histria) pentru stăpânirea localit. *Tomis*. După anul 260 î.Hr., orașul capătă dreptul să bată monedă (emisiuni din bronz, cele mai multe având pe *avers* capul lui Zeus în cunună de iederă, iar pe *revers* înscrisul *TOMI*); în timpul lui Mithridates VI Eupator, regele Pontului (112-63 î.Hr.), au fost emiși și stateri din aur. După anii 72-71 î.Hr., în

Constanța (1)

Muzeul de Istorie Națională și Arheologie

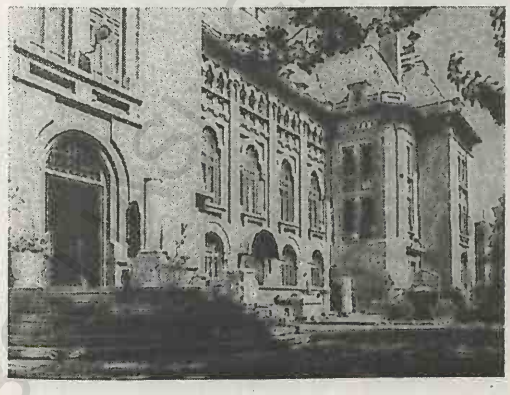

Cazinoul

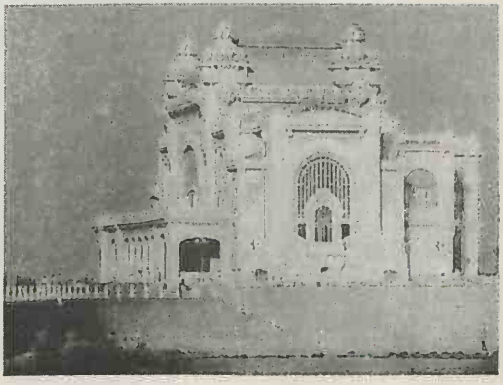

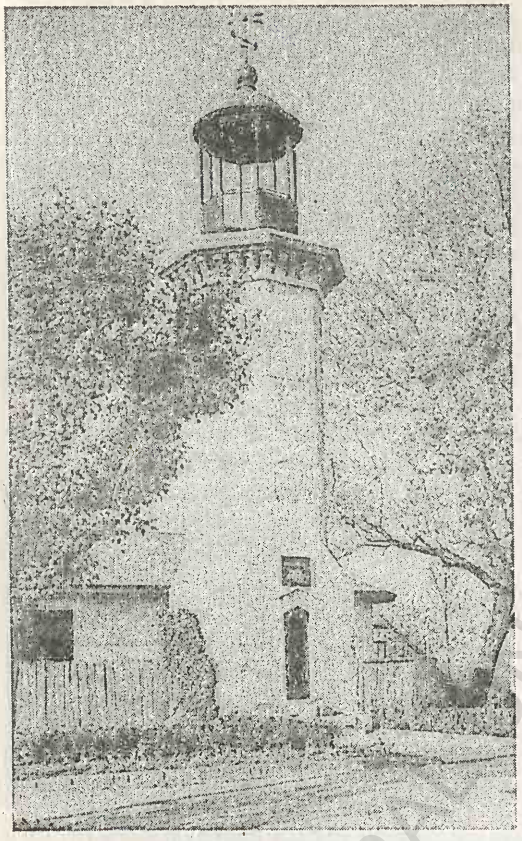

Farul genovez

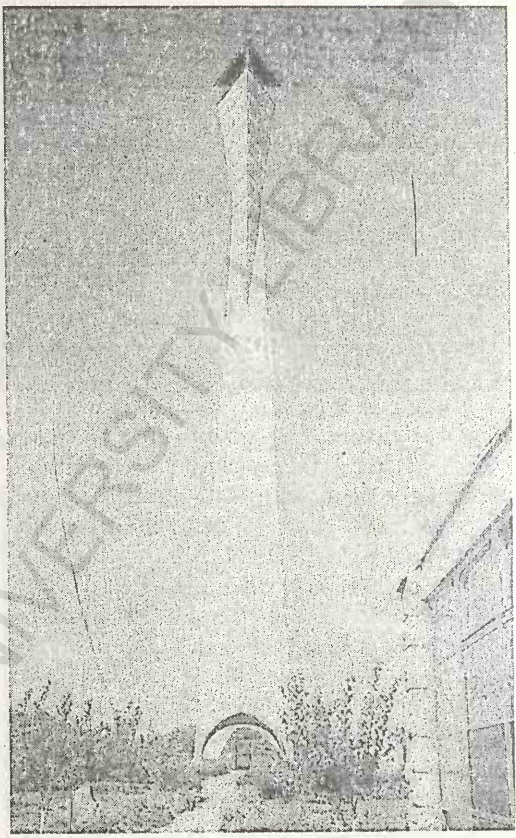

Farul nou

Constanța (1)

urma expediției lui Terentius Varro Lucullus (proconsulul Macedoniei), *Tomis* a intrat sub influența romană timp de un deceniu (în iarna anului 62-61 î.Hr. romanii au fost alungați), după care a fost luat în stăpânire de geții conduși de Burebista. În anul 29-28 î.Hr., Dobrogea, inclusiv orașele pontice Histria, Tomis, Callatis, au fost cucerite de romani, cetățile rămânând direct în subordinea Romei (în fruntea lor fiind numiți proconsuli) până în anul 46 d.Hr. În această perioadă, din porunca împăratului Augustus, a fost exilat la *Tomis* (între anii 9 și 17 d.Hr.) și a murit aici, marele poet latin Ovidiu (Publius Ovidius Naso, 43 î.Hr.-17 d.Hr.). În sec. 1-3, pe când era reședd. guvernatorului roman al prov. Moesia Inferior, orașul *Tomis* a cunoscut o dezvoltare economică și politică maximă, devenind cel mai mare port de pe țărmul Pontului Euxin (Marea Neagră) și sediul Federației cetăților grecești-pontice. Din perioada stăpânirii romane (sec. 2-3) au fost scoase la iveală coloane cu efigii (Dioscurii și Hercule) pe console, statui și reliefuri de cult, cu imaginile mai multor divinități (Fortuna cu Pontus, Asclepios, Șarpele Glicon, Isis, Cavalerul trac, Dyonissos, Mercur, Iunona etc.), monede, ceramică, bijuterii etc. În anul 269 d.Hr., în timpul puternicei invazii a goților, veniți pe mare, orașul *Tomis* a rezistat datorită zidurilor groase de apărare cu care era dotat de romani. Din ansamblul incintei fortificate făcea parte și portul Tomis, cu mai multe complexe arhitecturale între care se remarca un *emporiu* (edificiu amenajat pentru operații și tranzacții comerciale) cu două niveluri (unul inferior, destinat depozitelor de mărfuri și altul superior cu o mare sală acoperită, pentru tranzacții comerciale). Aici a fost descoperit un splendid pavaj de mozaic policrom, de tipul unui covor oriental, cu motive

geometrice (cercuri, pătrate, dreptunghiuri) și elemente vegetale (viță de vie) în culorile roșu, bej, cărămiziu, verde închis, alb, păstrat nealterat, de dimensiuni mari (2 000 m²: 100 x 20 m). În interiorul cetății au mai fost identificate mai multe bazilici din sec. 4-5 d.Hr. și unele inscripții grecești și latine din sec. 5-6. În sec. 4 d.Hr. localit. a luat numele de *Constantia* (după numele împăratului Constantin cel Mare, care a construit aici, printre altele, cartierul Constantiniana), nume adoptat și de turcii otomani, în vremea stăpânirii lor asupra Dobrogei, sub forma de *Küstenge*. În perioada 680-971 orașul a făcut față din ce în ce mai greu atacurilor repetate ale slavilor, bulgarilor și avarilor. Din sec. 10, intră din nou în stăpânirea Bizanțului, fiind menționat pe hărțile de navigație maritimă bizantine și genoveze. La sf. sec. 13, genovezii au întemeiat aici o colonie, au construit o schelă nouă și un far (1300), care există și azi, și au atribuit localit. numele de *Constanza*. Ulterior, localit. a apărut consemnată cu numele *Constantia* pe mapamondul lui Fra Mauro (1457), *Constantza* pe portulanul spaniol al lui Domingo, *Tomi* în *Geographia* lui Mercator (mijlocul sec. 16) și Constanța în sec. 19. În timpul domniei lui Mircea cel Bătrân (1386-1418), C. împreună cu întreaga Dobroge s-a aflat sub autoritatea voievodului, iar în 1417 Dobrogea a fost cucerită de turci, care au menținut-o sub stăpânirea lor timp de peste 400 de ani. Deși în Evul Mediu localit. nu a mai avut o importanță deosebită, prin portul său se exportau, totuși, majoritatea produselor românești destinate orașului Istanbul. După o perioadă de declin, C. a cunoscut o dezvoltare deosebită după Războiul de Independență (1877-1878), când a devenit principala „poartă" maritimă a României. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, C. are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Mamaia și Palazu Mare. **Monumente:** ruinele Ce-

Constanța (1)

Marea Moschee

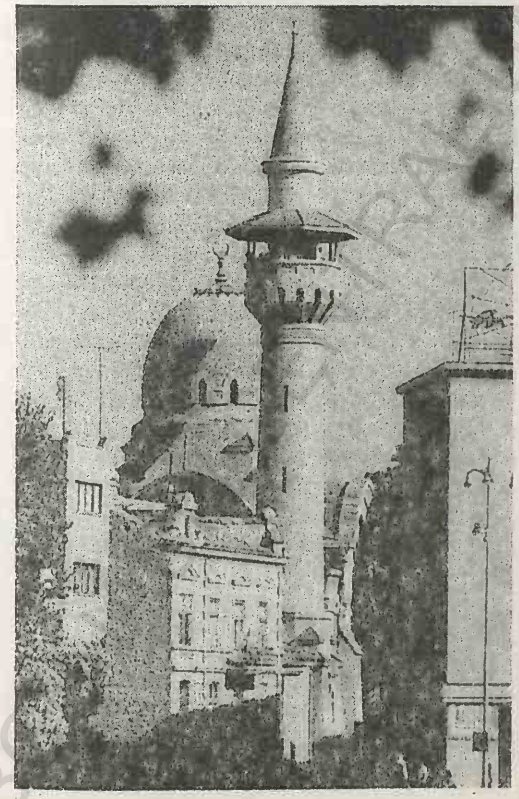

Statuia lui Ovidiu

tății Tomis; Edificiul (*emporiu*) roman cu mozaic (sec. 4 d.Hr.), în cadrul căruia este conservat, nealterat, un mozaic de 2 000 m², compus din elemente florale și motive geometrice în culorile roșu, bej, maron, verde închis și alb; Marea moschee, zidită în 1910-1912, în stil maur, după proiectul savantului Gogu Constantinescu, fiind o copie fidelă a moscheii Konia din Anatolia (Turcia), cu un minaret de 50 m înălțime; geamia „Hunchiar" (1867-1868), în stil maur, cu un minaret de 24 m înălțime; biserica greacă, cu hramul „Schimbarea la Față", construită în 1865-1867 după planurile arhitectului I. Teoharidi; catedrala ortodoxă cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", construită în anii 1883-1895 după planurile arhitectului Ion Mincu, cu picturi murale interioare executate de D. Mirea. Distrusă parțial de bombardamentele inamice în 1941, biserica a suferit reparații capitale în 1946-1951 și a fost repictată, în stil bizantin, în 1959-1965 de către Gheorghe Popescu și Niculina Dona; catedrala romano-catolică (1885); biserica armenească, ctitorie din 1880 a lui N. Torosian; biserica bulgară (1890); biserica romano-catolică construită în 1937-1938 după planurile arhitectului Romano de Simon; bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1905-1911, cu picturi murale realizate de pictorul Nicolae Tonitza) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" ridicată în anii 1934-1937 după planurile arhitectului C. Ionescu-Berechet; Cazinoul — emblema turistică a orașului C. — construit în 1907-1910 după planurile arhitectului D. Renard și restaurat în anii '80; clădirea fostei Primării (1896), azi sediul Muzeului de Artă Populară; clădirea fostei Prefecturi, construită în 1908-1912 după planurile arhitectului E. Lescovar, azi sediul Casei Armatei; clădirea Tribunalului, ridicată în 1908-1912 după planurile arhitectului E. Lescovar; clădirile Școlii de Marină (1908-1909), azi Muzeul Marinei, Bursei (1900-1905), Bibliotecii județene (1924-1931), gării maritime (1930-1935) ș.a.; Hotelul „Carol I", construit în 1882 după planurile arhitectului Alexandru Orăscu; Farul genovez (8 m înălțime), datând din anul 1300; Farul vechi (1860-1861); statuia poetului latin Publius Ovidius Naso, având o înălțime de 2,60 m, așezată pe un soclu înalt de 2,68 m, dezvelită în 1884, este opera sculptorului italian Ettore Ferrari (1849-1930) — cel care a realizat și statuile lui Garibaldi (la Rovigo), ale lui Giuseppe Mazzini și Giordano Bruno (la Roma), Abraham Lincoln (la Washington) și Ion Heliade Rădulescu (amplasată în Piața Universității din București); busturile poetului Mihai Eminescu (operă în bronz, din 1930, a lui Oscar Han) amplasat pe faleză, istoricului Vasile Pârvan (operă din 1957 a lui Ion Irimescu) și naturalistului Grigore Antipa (operă din 1958 a Miliței Petrașcu); statuia lui Anghel Saligny (creată în 1957 de către Oscar Han), amplasată pe faleză, în fața portului; basorelieful de pe peretele Muzeului Arheologic din parcul central, realizat în 1964 de către Ion Jalea; statuia „Arcașul" (operă din 1961 a lui Ion Jalea), amplasată pe faleză; statuia „Aruncătorul cu discul" (operă din 1958 a lui Boris Caragea), amplasată pe faleză; grupul statuar „Faun și Nimfa", autor Constantin Baraschi (1963); grupul statuar realizat în 1959 de către Corneliu Medrea și amplasat pe faleză. Cod poștal: 8700.

2. Județ situat în extremitatea sud-estică a României, în partea central-sudică a Dobrogei, între jud. Tulcea (la N), Marea Neagră (la E), granița cu Bulgaria (la S) și cursul inf. al Dunării (la V), care îl separă de jud. Călărași, Ialomița și Brăila. Este intersectat de paralela de 44° latitudine N și de meridianul de 28° longitudine E. *Supr.*: 7 071 km² (2,97% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 746 839 loc. (3,29 % din populația țării — al patrulea jud. al României ca număr de locuitori), din care 369 802 loc. de sex masc. (49,52%) și 377 037 loc. de sex fem. (50,48%). *Populația urbană*: 499 031 loc. (68,58%); *rurală*: 228 625 loc. (31,42%). *Densitatea*: 105,6 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (recensământul din 7 ian. 1992): 91,7% români, 3,24% turci, 3,20% tătari, 0,76% ruși-lipoveni, 0,61% țigani, 0,18% maghiari, 0,07% germani, armeni, greci ș.a. *Reședința*: municipiul Constanța. *Orașe*: Basarabi, Cernavodă, Eforie, Hârșova, Mangalia (municipiu), Medgidia (municipiu), Năvodari, Negru Vodă, Ovidiu, Techirghiol. *Comune*: 52. *Sate*: 184 (din care 2 aparțin orașului Negru Vodă); *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 19.

Relieful jud. C. este format, predominant, dintr-o zonă extinsă de podiș tabular, cu alt. de 100-200 m, care, sub raport morfostructural, aparține celor două mari unități de podiș — Pod. Dobrogei de Sud și Pod. Dobrogei Centrale (sau Pod. Casimcei). Pod. Dobrogei de Sud, cu subdiviziunile sale (Pod. Carasu, Pod. Oltinei și Pod. Cobadin), are

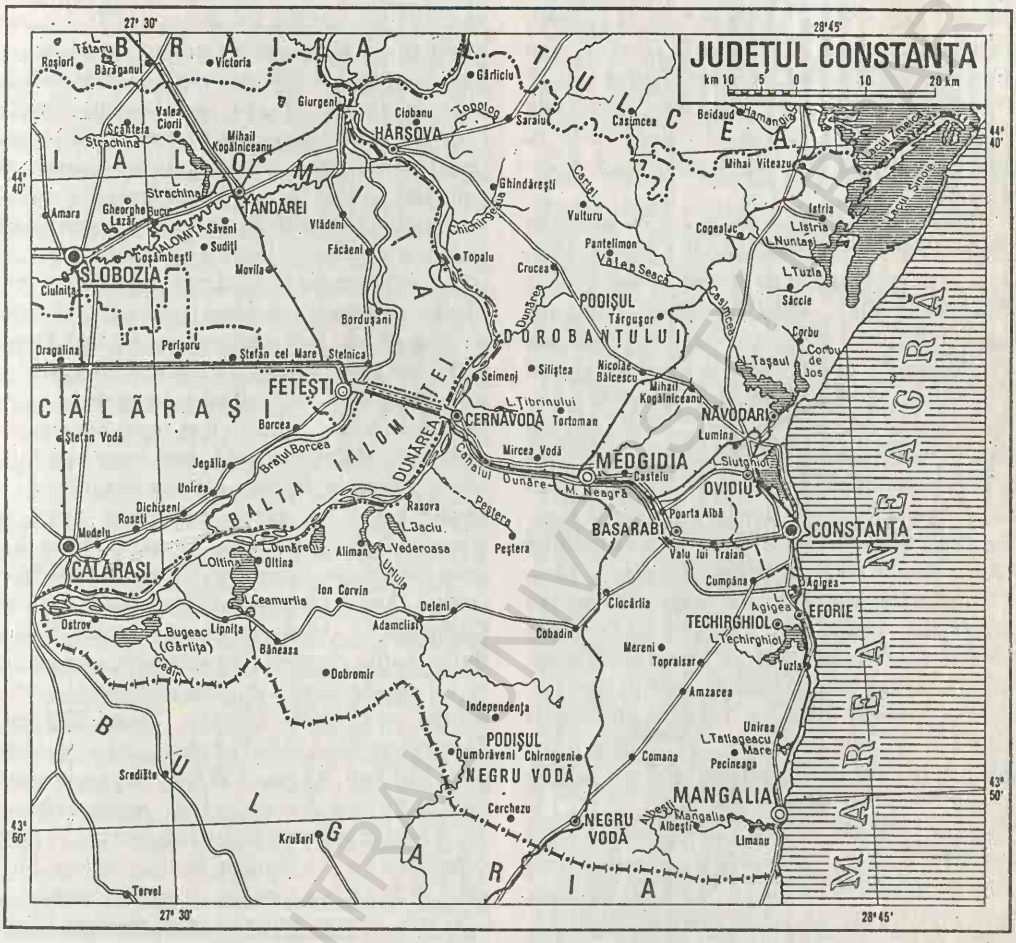

aspectul unei câmpii înalte, acoperită cu depozite groase de loess, care îi conferă un caracter structural evasitabular. Aceste depozite sunt susținute de roci calcaroase și gresii de vârstă cretacică și terțiară, care, la rândul lor, stau peste un fundament rigid, de platformă, alcătuit din șisturi verzi. În cadrul acestei zone, apele de suprafață și-au săpat văi adânci în depozitele de loess, mărginite de versanți abrupți, creând adevărate culoare depresionare, cu aspect de canion. Între aceste văi se desfășoară interfluviile largi, ușor ondulate, cu aspect de poduri suspendate. Specific acestei reg. este și relieful carstic, dezvoltat pe calcare barremiene și sarmațiene, evidențiat prin văi oarbe, polii, doline, depresiuni endoreice, chei, sorburi și peșteri mici. *Pod. Dobrogei Centrale* (sau *Pod. Casimcei*), situat la N de linia tectonică Capidava—Ovidiu, ocupă partea de N a jud. C., având un relief variat, dezvoltat pe calcare, șisturi verzi și loess. Relieful calcaros este evidențiat prin martori de eroziune (resturi ale unei vechi bariere de corali din marea jurasică), pe aliniamentul Hârșova—Crucea—Gura Dobrogei, prin chei (Mireasa, Șirtoman, Valea Seacă), peșteri (Gura Dobrogei), doline, polii, lapiezuri și depresiuni de baraj carstic (Stupina, Crucea, Gălbiori, Mireasa, Târgușor). O caracteristică a acestei zone o constituie faptul că șisturile verzi din fundament apar frecvent la zi, ele jucând un rol important în formarea reliefului din

această parte a jud. C. (dealuri și depresiuni de eroziune dezvoltate pe aceste șisturi). În extremitatea vestică a jud. C., limitrofă Dunării, apar terasele și lunca Dunării, iar în cea estică se extinde o fâșie îngustă a câmpiei litorale, reprezentată prin terase de abraziune, cu zone de faleză înaltă, ce alternează cu plaje și cu reg. joase ocupate de cuvete lacustre.

Clima aparține în proporție de c. 80% sectorului temperat-continental, fiind specifică zonei de câmpie și, în mică măsură, celei de deal, iar aproximativ 20% din terit. jud. C. se află sub influența climatului maritim. Regimul climatic se caracterizează prin veri călduroase, uneori toride, și secetoase și ierni puțin friguroase, marcate adeseori de viscole puternice în arealul continental al jud. C. și prin veri mai puțin fierbinți (datorită brizei marine) și ierni blânde în zona litoralului Mării Negre. Influența Mării Negre asupra regimului termic se manifestă în sezonul cald al anului prin scăderea ușoară a mediilor termice lunare, iar în anotimpul rece prin acțiunea ei moderatoare care determină temperaturi mai puțin coborâte. Aceasta face ca Mangalia să fie printre puținele zone din țară unde pe timpul iernii temp. medie lunară să rămână pozitivă (mediile lunii ian. coborând rareori sub 0°C). Temp. medie anuală oscilează în jurul valorii de 11°C. Temp. max. absolută (42,2°C) s-a înregistrat la Cernavodă, la 20 aug. 1945, iar minima absolută (–33,1°C) la Basarabi, la 25 ian. 1942. La aceeași dată a iernii din 1942, când s-a înregistrat și cea mai scăzută temp. de pe terit. României (–38,5°C, la stațiunea meteorologică Bod din jud. Brașov), pe țărmul Mării Negre temp. aerului era cu peste 13°C mai ridicată la Constanța (–25,0°C) și Mangalia (–25,2°C), tocmai datorită influenței moderatoare a Mării Negre. Precipitațiile medii anuale sunt repartizate neuniform pe terit. jud. C., totalizând sub 500 mm, respectiv, 377,8 mm la Mangalia, 427,0 mm la Cernavodă și 469,7 mm la Oltina. Cea mai mare parte a precipitațiilor cade în sezonul cald, mai ales sub formă de averse. În perioada estivală, nebulozitatea este redusă, ceea ce face ca durata de strălucire a Soarelui să depășească 10-12 ore pe zi, asigurând plajelor litoralului românesc o expunere solară cu mult mai îndelungată decât în alte părți. Vânturile predominante bat dinspre N și NE în zona litoralului Mării Negre (la Constanța 21,5% dinspre N; la Mangalia 17,3% dinspre NE) și dinspre NV, în zona continentală (la Cernavodă, 21,8% din vânturile înregistrate bat dinspre NV). Vitezele medii anuale ale vânturilor sunt mai mari în zona litorală (peste 4 m/s) și mai scăzute în rest (sub 3,6 m/s). În timpul verii, pe litoral se manifestă o circulație locală a aerului, sub forma brizei de mare (ziua) și brizei de uscat (noaptea), care se resimte la o distanță de 10-15 km spre interiorul uscatului.

Rețeaua hidrografică este formată în general din râuri scurte (tributare Dunării sau lacurilor litorale) care seacă frecvent în anotimpul cald, cu excepția râurilor Casimcea, Topolog și Carasu. O notă caracteristică a rețelei hidrografice de pe terit. jud. C. este densitatea foarte scăzută a acesteia, 0,1 km/km² — reprezentând cea mai redusă valoare de pe întreg terit. țării. Valea Carasu a fost supusă în cea mai mare parte lucrărilor de canalizare, pe ea axându-se traseul Canalului Dunăre—Marea Neagră (→). În arealul jud. C. se găsesc numeroase lacuri, de dimensiuni și origini diferite: limane fluviatile (Bugeac sau Gârlița 13,86 km², Oltina 19 km², Mârleanu 7,7 km², Vederoasa 6,08 km², Baciu 3,4 km², Cochirleni ș.a.) situate pe dr. văii Dunării; limane fluvio-marine, formate prin anastomozarea gurilor de vărsare ale râurilor de către cordoanele marine (Corbu sau Cargalâc 5,39 km², Tașaul 22,8 km², Techirghiol 10,68 km², Tatlageac 1,41 km², Mangalia 2,61 km², Agigea 0,55 km²); lagune marine, care reprezintă fostele golfuri marine (Sinoie 165,6 km² cu anexele sale Istria și Nuntași — parte componentă a complexului lagunar Razim, Siutghiol 19,56 km² cu anexa sa — lacul Tăbăcăriei de 0,96 km², separate printr-un grind nisipos); iazuri, amenajate în special în bazinul văii Carasu. Unele dintre aceste lacuri (Techirghiol, Mangalia, Agigea) prezintă o importanță deosebită pentru nămolul lor cu calități terapeutice, altele (Siutghiol, Tașaul, Tatlageac) pentru practicarea sporturilor nautice și pentru turism, iar altele (Sinoie, Oltina, Bugeac ș.a.) pentru piscicultură. Marea Neagră, care scaldă țărmul jud. C. pe aproximativ jumătate din lungimea sa totală (234 km), reprezintă un complex acvatic ce a generat atât dezvoltarea unor activități portuare maritime, cât mai ales apariția mai multor stațiuni balneoclimaterice și dezvoltarea unui intens flux turistic estival.

Vegetația de pe terit. jud. C. este puternic modificată de activitatea antropică. Vegetația naturală a stepei dobrogene, înlocuită în mare parte de

culturile agricole, include pajiști stepice cu păiuș (*Festuca vallesiaca*), pir crestat (*Agropyron cristatum*), colilie (*Stipa capillata*), firuță cu bulbi (*Poa bulbosa*), peliniță (*Artemisia austriaca*), alior (*Euphorbia stepposa*) ș.a. De-a lungul văilor se dezvoltă unele tufișuri de tip submediteranean, alcătuite din păliur (*Paliurus spina christi*), vișin turcesc (*Prunus mahaleb*), iasomia (*Jasminum fruticans*) ș.a. Silvostepa ocupă zone restrânse în SV jud. C. unde vegetează păduri de stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) și stejar pufos (*Quercus pubescens*) în alternanță cu păduri de tei (*Tilia tomentosa*) și cu tufișuri de arbuști submediteraneeni, compuse din cărpiniță (*Carpinus orientalis*), mojdrean (*Fraxinus ornus*), scumpie (*Cotinus coggygria*) ș.a. În zona litorală, până nu demult, se dezvolta o vegetație halofilă și psamofilă cu numeroase raritați floristice (ciucușoara de nisip/*Alyssum borzeanum* ș.a.) și plante ocrotite (cârcelul/*Ephedra distachya*, varza de nisip/*Crambe maritima*, volbura de nisip/*Convolvulus persicus* ș.a.), adaptate la uscăciune. În prezent, cea mai mare parte a vegetației din perimetrul zonei litorale a dispărut din cauza amenajării falezelor și a plajelor, și a extinderii construcțiilor.

Fauna cuprinde elemente caracteristice stepei, adaptate agrobiocenozelor, în cadrul cărora predomină rozătoarele și păsările: popândăul (cel mai mare dăunător), șoarecele, orbetele mic, șobolanul de câmp, dihorul de stepă, iepurele ș.a., prepelița, potârnichea, dropia și spârcaciul (ocrotite de lege), graurul, coțofana, uliul porumbar, uliul șerpar ș.a. Speciile submediteraneene sunt frecvent întâlnite (broasca țestoasă dobrogeană de uscat, șarpele rău), iar elementele endemice sunt tot mai rare (gușterul vărgat, grivanul dobrogean). Fauna pădurilor este alcătuită din căprioari, veverițe, vulpi, mistreți, pisici sălbatice, jderi de scorbură și de piatră, mufloni și fazani (colonizați), bufnițe, șoimul dunărean, pajura țipătoare, turturele, porumbei guleraţi, arici, vipera cu corn (rară), șopârla de frunzar etc. În apele Mării Negre, ale Dunării și ale lacurilor există o bogată și variată ihtiofaună cu mare valoare economică (sturioni, scrumbii, plătică, somn, crap, știucă etc.).

Resurse naturale: zăcăminte de petrol (în platforma continentală a Mării Negre, exploatate începând cu anul 1987) și de min. de fier (Palazu Mare); fosforite (Ivrinezu, Peștera), diatomit (Adamclisi, Abrud, Hațeg, Urluia, Rasova, Văleni, Șipotele), cretă (Basarabi, Medgidia, Nazarcea), bentonit (Adamclisi), dolomit (Dorobanțu, Ovidiu), calcar (Corbu, Piatra, Luminița, Mircea Vodă, Saligny, Hârșova, Topalu, Lespezi, Deleni, Medgidia ș.a.), argilă caolinoasă (Mircea Vodă, Țibrinu, Cuza Vodă, Basarabi, Tortoman, Hațeg, Abrud), șisturi verzi și cuarțite (Istria, Pantelimon, Fântânele, Mihai Viteazu), nisipuri glauconitice și cuarțoase (Remus Opreanu, Cuza Vodă, Medgidia, Ciobănița, Plopeni), ape minerale mezotermale, sulfuroase (Mangalia, Topalu).

Istoric. Cele mai vechi urme ale activității umane în arealul jud. C., datând din Paleolitic, au fost descoperite în peștera de lângă satul Gura Dobrogei (com. Cogealac). Epoca Neolitică este bogat ilustrată atât prin vestigiile de la Cernavodă, aparținând Culturii Hamangia (milen. 4-2 î.Hr.), între care se remarcă celebrele figurine feminine „Gânditorul și perechea lui", specifice acestei culturi, vasele ceramice, fusaiole de lut ars etc., cât și prin obiectele descoperite la Hârșova (pahare și cupe cu picior, vase mari de provizii, castroane, platouri cu decor excizat și pictat etc.), datând din perioada 3500-2800 î.Hr. Din Epoca brozului (1300-1150 î.Hr.) au fost scoase la iveală o serie de depozite la Medgidia, Nicolae Bălcescu, Poarta Albă, Techirghiol, iar din cea a fierului au fost identificate așezări geto-dacice la Istria, Tariverde și mai ales la Cernavodă, unde s-a descoperit o așezare fortificată care a dat numele unei culturi din epoca La Tène. Spre sf. sec. 7 și începutul sec. 6 î.Hr., grecii din Milet au întemeiat pe țărmul vestic al Pontului Euxin mai multe colonii, printre care se numără vestitele așezări cu caracter urban Histros (azi Istria), Tomis (Constanța) și Callatis (Mangalia) — socotite a fi cele mai vechi orașe de pe terit. actual al României. Prin intermediul acestor colonii înfloritoare și prin schimburile comerciale care se efectuau, grecii antici au stabilit strânse legături cu geto-dacii de pe aceste meleaguri, ce aveau numeroase și puternice așezări (printre care se remarca puternicul Carsium — azi Hârșova), lăsând în urma lor numeroase vestigii și mai ales interesante informații despre populația geto-dacă, despre ocupațiile, obiceiurile și modul de viață al acesteia. Între anii 62 și 44 î.Hr., împreună cu întreaga Dobroge, actualul terit. al jud. C. a făcut parte din marele stat centralizat al geto-dacilor condus de Burebista, care se întindea din M-ții Slovaciei și de la Dunărea mijlocie până la M-ții

Haemus (azi Balcani) și Pontus Euxinus (Marea Neagră). Spre sf. sec. 1 î.Hr. (în anii 29-27) s-a instaurat stăpânirea romană asupra Dobrogei (Scythia Minor), care a durat peste șapte secole, determinând o puternică romanizare a populației autohtone. Aceștia au întemeiat, alături de așezările daco-getice existente, o serie de castre și așezări civile romane, printre care Axiopolis (Cernavodă), Ulmetum (Pantelimon), Altina (Oltina), Capidava ș.a. Un moment deosebit de important și cu o semnificație aparte pentru aceste meleaguri îl constituie procesul de creștinare a populației autohtone, care a început în a doua jumătate a sec. 1 d.Hr., când, pe pământul românesc al Dobrogei, a fost aruncată, pentru prima dată, „sămânța evanghelică" prin intermediul predicilor ținute de Sfântul Apostol Andrei — unul dintre cei 12 Apostoli, fratele Sfântului Petru. În timpul (sec. 4-7) și după marile migrații ale popoarelor, creștinismul în acest colț de țară, ca de altfel în toate zonele țării, s-a manifestat printr-o puternică viață bisericească, cu lăcașuri de rugăciune și obiecte de cult, cu episcopi, preoți, călugări și numeroși credincioși. În sprijinul acestor afirmații pledează existența unuia dintre cele mai vechi ansambluri rupestre, datând din sec. 9-10, compus din 6 bisericuțe și cavouri săpate în stâncă, descoperit în Dealul Tibișirul din Basarabi. Cetățile pontice, așezările daco-romane și populația acestor meleaguri au suferit de pe urma valurilor migratoare (goți, huni, slavi și mai ales avari). Regiunea a cunoscut o remarcabilă înflorire în vremea stăpânirii bizantine (sec. 10-11), când au fost refăcute numeroase așezări distruse de migrațiile popoarelor și au fost ridicate noi și puternice cetăți, precum cele de la Păcuiu lui Soare și Hârșova. Urmele civilizațiilor greco-romane și bizantine sunt evidente și pe întreg spațiul constănțean, dar la fel de evidente și de numeroase sunt și mărturiile privind existența populației autohtone care a supraviețuit tuturor vicisitudinilor istoriei și a continuat să existe neîntrerupt pe meleagurile sale — a se vedea descoperirile arheologice, între care se numără cele de la Ostrov (sec. 8-9), Castelu și Satu Nou (sec. 9-10), Pantelimonu de Sus (sec. 10), Capidava (sec. 10-11) etc. Remarcabilă este descoperirea unui urcior nesmălțuit la Capidava (sec. 10) pe care se păstrează, încrustat, numele Petre — ce constituie prima mențiune scrisă despre românii dintre Dunăre și Marea Neagră. La sf. sec. 14, mai exact în 1388, terit. actual al jud. C., ca parte componentă a Dobrogei (numele Dobrogei derivă de la cel al conducătorului militar Dobrotici, întrucât provincia condusă de el în perioada 1348-1386 a fost numită *Dobrugiilli*), a intrat în stăpânirea lui Mircea cel Bătrân. În 1417 aceste ținuturi au fost cucerite de turci și stăpânite până în 1878, când, după Războiul de Independență, au revenit din nou României.

Economia jud. C. se evidențiază printr-un potențial industrial relativ ridicat (în care construcțiile și reparațiile navale, ind. chimică, a mat. de constr., alim. ș.a. au o pondere însemnată), o agricultură intensivă și multilateral dezvoltată, transporturi maritime și fluvio-maritime intense, de interes național, și printr-o activitate turistică și balneară deosebit de intensă (în special în sezonul estival).

Industria, deși este bine dezvoltată, nu se poate spune că este preponderentă în cadrul economiei jud. C., deoarece specificul agrar și turistic fac ca industria să nu cuprindă decât c. 20% din populația ocupată. La începutul anului 1993, activitatea economică era susținută de aportul a 57 de agenți economici cu capital integral de stat (din care 9 regii autonome și 48 de societăți comerciale) și a 275 agenți economici cu capital privat. Pr. produse industriale realizate în întreprinderile jud. C. sunt: energia electrică și termică (termocentralele Ovidiu, Constanța, Năvodari și centrala atomoelectrică de la Cernavodă →), nave maritime de mare capacitate și tancuri petroliere de 55 000 și 150 000 tdw (Constanța, Mangalia), utilaje tehnologice pentru ind. chimică și siderurgică, mașini și utilaje agricole, mașini și utilaje pentru recoltatul stufului, remorci autobasculante (toate la Medgidia), șuruburi (Saligny), îngrășăminte chimice fosfatice, acid sulfuric și produse rezultate prin rafinarea petrolului (Năvodari), celuloză și hârtie, mobilă, țesături din lână, in și cânepă, televizoare color, aparate video, radio-casetofoane, frigidere, cuptoare cu microunde (toate în Constanța), ciment (Medgidia, Cernavodă), prefabricate din beton (Constanța, Cernavodă), conf. și tricotaje (Mangalia), produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume, uleiuri vegetale, dulciuri, paste făinoase, bere, vin etc.) la Constanța, Medgidia, Hârșova, Ostrov, Basarabi, Năvodari, Ovidiu ș.a.

Agricultura, cu vechi tradiții, înzestrată cu un fond agricol mare (566 621 ha, la sf. anului 1994, locul 3 pe țară după jud. Timiș și Dolj), cu un grad

înalt de mecanizare, irigare (peste 431 000 ha amenajate pentru irigat, locul 1 pe țară) și chimizare, are ca trăsătură principală îmbinarea producției cerealiere cu creșterea animalelor, alături de care se dezvoltă viticultura și pomicultura. La realizarea producției globale agricole, sectorul vegetal contribuie în proporție de 69,3%, iar cel animal 30,7%. La sf. anului 1994, structura fondului funciar era formată din 477 950 ha terenuri arabile (locul 3 pe țară după jud. Timiș și Dolj), 65 903 ha pășuni naturale, 17 436 ha vii și pepiniere viticole, 5 332 ha livezi și pepiniere pomicole, constituind laolaltă o supr. totală agricolă de 566 621 ha. În 1994, cele mai mari supr. ale terenurilor arabile erau cultivate cu grâu și secară (120 239 ha), urmate de porumb (119 093 ha), plante uleioase (67 921 ha, locul 1 pe țară), floarea-soarelui (58 804 ha, locul 1 pe țară), plante de nutreț (52 215 ha), orz și orzoaică (46 745 ha), leguminoase pentru boabe (13 468 ha, locul 1 pe țară), legume, sfeclă de zahăr, tutun, pepeni etc. Viticultura are condiții naturale optime de dezvoltare (soluri calcaroase care influențează calitatea vinurilor și climă secetoasă care creează condiții favorabile pentru creșterea conținutului de zahăr în struguri), vestite fiind podgoriile Murfatlar (specializată în vinuri pentru desert), Medgidia (în care predomină soiurile de struguri pentru masă, Afuz Ali, Muscat Hamburg, Perlette, Cardinal și cele pentru stafide — Sultanine, Kiș-Kiș), Nazarcea (vinuri demiseci), Ostrov, Oltina, Cochirleni, Istria, Aliman, Hârșova ș.a. Plantațiile de pomi fructiferi formează bazine pomicole compacte în arealele localit. Medgidia, Mangalia și Basarabi, specializate în producția de piersici, Nazarcea (caiși), Cuza Vodă, Ostrov, Lipnița ș.a. cu producții diversificate de fructe (prune, mere, pere, cireșe și vișine ș.a.). Sectorul zootehnic, profilat în mare măsură pe producțiile de carne, lapte și lână, s-a dezvoltat continuu prin creșterea numărului de ovine (predominant din rasa Merinos de Palas), bovine, porcine, păsări ș.a., aparținând în egală măsură atât sectorului privat, cât și celui de stat. La începutul anului 1995, efectivele de animale de pe cuprinsul jud. C. cuprindeau 58,1 mii capete bovine, 239,3 mii capete porcine, 423,8 mii capete ovine, 22,9 mii capete caprine, 16,0 mii capete cabaline; avicultură (2 598,6 mii capete păsări); apicultură (13,0 mii familii de albine); piscicultură.

Căile de comunicație feroviare, rutiere, fluviale, maritime și aeriene se îmbină armonios în arealul jud. C., el fiind, alături de jud. Tulcea, singurele județe pe terit. cărora există întreaga gamă a transporturilor. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare era de 392 km (din care 129 km electrificate) cu o densitate de 55,4 km de c.f. la 1 000 km² de teritoriu, iar cea a drumurilor publice de 2 269 km (din care 510 km modernizate), revenind 32,1 km/100 km² teritoriu. Legăturile feroviare ale jud. C. cu jud. învecinate și implicit cu restul țării se face prin intermediul magistralei feroviare București—Constanța, ce traversează brațul Borcea și Dunărea peste complexul podurilor dintre Fetești și Cernavodă (unul mai vechi, conceput și construit de ing. Anghel Saligny și dat în folosință în 1895, și altul mai nou, intrat în circuitul feroviar în 1987), cu derivație, la Medgidia, spre Tulcea și spre Negru Vodă. Sunt mai multe locuri pe unde se poate traversa Dunărea pentru a intra în jud. C. pe căile rutiere. Acest lucru se face peste podul de la Giurgeni—Vadu Oii (dat în folosință în 1970), peste complexul de poduri rutiere dintre Fetești și Cernavodă care însoțesc, în paralel, pe cele feroviare, dat în folosință în 1987 și care, de altfel, reprezintă un sector al autostrăzii București—Constanța (dat în folosință în 1990) sau prin traversarea Dunării cu bacul în zona Călărași—Ostrov. O importanță deosebită în transportul rutier constănțean o are drumul european E 87, Tulcea—Constanța—Vama Veche, în lungime totală de 188 km. Transporturile fluviale se efectuează pe Dunăre și pe Canalul Dunăre—Marea Neagră, cu ramificația Poarta Albă—Năvodari—Midia, fiind servite de porturile Ostrov, Cernavodă și Hârșova, pe Dunăre și Cernavodă, Medgidia, Basarabi, Poarta Albă, Năvodari pe Canalul Dunăre—Marea Neagră. În cadrul transporturilor jud. C., cel mai important loc îl ocupă transporturile maritime servite de porturile Constanța, Mangalia și Midia. Transporturile aeriene de mărfuri și călători se realizează prin intermediul aeroportului internațional Mihail Kogălniceanu, aflat la 27 km NV de municipiul Constanța.

Învățământ, cultură și artă. După 1989, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. C. funcționează atât în sistem de stat, cât și în sistem particular. În anul școlar 1994-1995, în jud. C. își desfășurau activitatea 268 de grădinițe de copii, cu 21 950 copii înscriși și 1 136 cadre didactice, 260

de școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 90 825 elevi și 5 016 cadre didactice, 49 de licee, cu 27 406 elevi și 2 191 profesori, 22 de școli profesionale, cu 9 748 elevi și 202 profesori, o universitate de stat („Ovidiu"), cu trei facultăți și două universități particulare („Hyperion" și „Andrei Șaguna") cu 7 248 studenți și 474 profesori, un Institut de marină „Mircea cel Bătrân". La sf. anului 1994, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea cinci teatre (dramatic, de păpuși, de operetă, de balet clasic și contemporan, de estradă), 17 muzee, 12 case de cultură, 109 cămine culturale, 280 de biblioteci, cu 3 702 000 volume, 12 cinematografe, un studio local de radio și unul de televiziune, un post estival (iun.-sept.) de radio care emite zilnic, de la Mamaia, programe de muzică, știri, divertisment etc. simultan în limbile română, engleză, franceză, germană și rusă pentru turiștii aflați la odihnă sau tratament în stațiunile de pe litoralul românesc al Mării Negre. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul a 13 cluburi sportive, 23 de asociații și 246 de secții în care activează 10 412 sportivi legitimați, 314 antrenori și 427 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. C. cuprindea nouă spitale, cu 5 192 de paturi, șase sanatorii, 158 de dispensare medicale, 17 dispensare-policlinici, 115 farmacii (din care 85 sunt particulare) ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 1 261 medici (revenind un medic la 592 locuitori), 226 stomatologi (1 medic stomatolog la 3 305 locuitori) și 4 682 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Jud. C. are un potențial turistic ridicat și variat, datorat prezenței, pe terit. său, a litoralului Mării Negre, a părții de S a complexului lagunar Razim—Sinoie, a cursului inf. al Dunării, a Canalului Dunăre—Marea Neagră, a unor importante obiective istorice (vestigiile cetăților Histria, Tomis, Callatis, Axiopolis, Păcuiu lui Soare, Capidava ș.a., urmele așezărilor geto-dace de la Sacidava, Topalu ș.a., nenumărate vestigii materiale aparținând culturii neolitice Hamangia, descoperite la Cernavodă, Limanu, Dunăreni, Hârșova ș.a., străvechea vatră de civilizație românească de la Adamclisi, complexul rupestru de la Basarabi, edificiul roman cu mozaic de la Constanța etc.), social-culturale și de artă (muzeele din Constanța și Mangalia, bisericile, moscheia, cazinoul, farul genovez ș.a. din Constanța etc.), rezervațiile paleontologice de la Aliman, Seimeni, Topalu, Hârșova, botanice de la Agigea, Neptun, Fântânița-Murfatlar, speologice de la Gura Dobrogei și Limanu, cinegetice de la Negru Vodă, ornitologice de la Grindu Lupilor, podgoria Murfatlar etc. Peștera „La Movile", recent descoperită în apropiere de Mangalia, a stârnit un interes în rândurile biologilor, datorită ecosistemului extrem de original, care s-a dezvoltat în condiții de izolare față de mediul exterior. Dintre toate zonele turistice ale României, litoralul românesc al Mării Negre, extins în cea mai mare parte pe terit. jud. C., cu plaje întinse și nisip fin, orientate spre E și cu timp îndelungat de expunere (10-12 ore pe zi, în sezonul estival), concentrează c. 60% din afluxul turistic internațional al țării și c. 45% din capacitatea de cazare turistică a țării. De-a lungul zonei litorale din E jud. C. sunt situate cele 15 stațiuni balneoclimaterice (Năvodari, Mamaia, Constanța, Eforie Nord, Eforie Sud, Costinești, Techirghiol, Olimp, Neptun, Jupiter. Cap Aurora, Venus, Saturn, Mangalia, 2 Mai), cu numeroase hoteluri moderne, vile, campinguri, moteluri, sate de vacanță etc., putând să găzduiască peste 100 000 de turiști într-o serie (de 12 zile). În 1994, în arealul jud. C. funcționau 274 de hoteluri, 410 vile turistice (15 273 locuri), 24 de campinguri (23 991 locuri), un han, 7 bungalow-uri ș.a., cu o capacitate de cazare de 120 691 locuri (locul I pe țară). Indicativ auto: *CT*.

Localitățile jud. Constanța

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. CONSTANȚA	1. Mamaia
	2. Palazu Mare
2. MANGALIA	1. Cap Aurora
	2. Jupiter
	3. Neptun
	4. Olimp
	5. Saturn
	6. Venus
3. MEDGIDIA	1. Remus Opreanu
	2. Valea Dacilor

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. BASARABI	1. Siminoc	
2. CERNAVODĂ		
3. EFORIE	1. Eforie Nord	
	2. Eforie Sud	
4. HÂRȘOVA	1. Vadu Oii	
5. NĂVODARI	1. Mamaia-Sat	
6. NEGRU VODĂ	1. Grăniceru	1. Darabani
		2. Vâlcelele
7. OVIDIU	1. Poiana	
8. TECHIRGHIOL	1. Sanatoriul Agigea	
	2. Stațiunea Zoologică Marină	

III. Comune	*Satele componente (primul sat este reșed. com.)*
1. ADAMCLISI	1. Adamclisi
	2. Abrud
	3. Hațeg
	4. Urluia
	5. Zorile
2. AGIGEA	1. Agigea
	2. Lazu
3. ALBEȘTI	1. Albești
	2. Arsa
	3. Coroana
	4. Cotu Văii
	5. Vârtop
4. ALIMAN	1. Aliman
	2. Dunăreni
	3. Floriile
	4. Vlahii
5. AMZACEA	1. Amzacea
	2. Casicea
	3. General Scărișoreanu
6. BĂNEASA	1. Băneasa
	2. Făurei
	3. Negureni
	4. Tudor Vladimirescu
7. CASTELU	1. Castelu
	2. Cuza Vodă
	3. Nisipari
8. CERCHEZU	1. Cerchezu
	2. Căscioarele
	3. Măgura
	4. Viroaga
9. CHIRNOGENI	1. Chirnogeni
	2. Credința
	3. Plopeni
10. CIOBANU	1. Ciobanu
	2. Miorița
11. CIOCÂRLIA	1. Ciocârlia
	2. Ciocârlia de Sus
12. COBADIN	1. Cobadin
	2. Conacu
	3. Curcani
	4. Negrești
	5. Viișoara
13. COGEALAC	1. Cogealac
	2. Fântânele
	3. Gura Dobrogei
	4. Râmnicu de Jos
	5. Râmnicu de Sus
	6. Tariverde
14. COMANA	1. Comana
	2. Pelinu
	3. Tătaru
15. CORBU	1. Corbu
	2. Luminița
	3. Vadu
16. CRUCEA	1. Crucea
	2. Băltăgești
	3. Crișan
	4. Gălbiori

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	5. Stupina
	6. Șiriu
17. CUMPĂNA	1. Cumpăna
	2. Straja
18. DELENI	1. Deleni
	2. Petroșani
	3. Pietreni
	4. Șipotele
19. DOBROMIR	1. Dobromir
	2. Cetatea
	3. Dobromiru din Deal
	4. Lespezi
	5. Pădureni
	6. Văleni
20. DUMBRĂVENI	1. Dumbrăveni
	2. Furnica
21. GÂRLICIU	1. Gârliciu
22. GHINDĂREȘTI	1. Ghindărești
	2. Cloșca
	3. Horia
	4. Tichilești
23. INDEPENDENȚA	1. Independența
	2. Fântâna Mare
	3. Movila Verde
	4. Olteni
	5. Tufani
24. ION CORVIN	1. Ion Corvin
	2. Brebeni
	3. Crângu
	4. Rariștea
	5. Viile
25. ISTRIA	1. Istria
	2. Nuntași
26. LIMANU	1. Limanu
	2. Hagieni
	3. 2 Mai
	4. Vama Veche
27. LIPNIȚA	1. Lipnița
	2. Canlia
	3. Carvăn
	4. Coslugea
	5. Cuiugiuc
	6. Goruni
	7. Izvoarele
28. LUMINA	1. Lumina
	2. Oituz
	3. Sibioara
29. MERENI	1. Mereni
	2. Bărăganu
	3. Ciobănița
	4. Lanurile
	5. Miristea
	6. Osmancea
30. MIHAIL KOGĂLNICEANU	1. Mihail Kogălniceanu
	2. Palazu Mic
	3. Piatra
31. MIHAI VITEAZU	1. Mihai Viteazu
	2. Sinoie
32. MIRCEA VODĂ	1. Mircea Vodă
	2. Făclia
	3. Gherghina
	4. Saligny
	5. Satu Nou
	6. Ștefan cel Mare
	7. Țibrinu
33. NICOLAE BĂLCESCU	1. Nicolae Bălcescu
	2. Dorobanțu
34. OLTINA	1. Oltina
	2. Răzoarele
	3. Satu Nou
	4. Strunga
35. OSTROV	1. Ostrov
	2. Almălău
	3. Bugeac
	4. Esechioi
	5. Galița
	6. Gârlița
36. PANTELIMON	1. Pantelimon
	2. Călugăreni
	3. Nistorești
	4. Pantelimon de Jos
	5. Runcu
37. PECINEAGA	1. Pecineaga
	2. Vânători
38. PEȘTERA	1. Peștera
	2. Ivrinezu Mare
	3. Ivrinezu Mic
	4. Izvoru Mare
	5. Veteranu
39. POARTA ALBĂ	1. Poarta Albă
	2. Nazarcea

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

40. RASOVA	1. Rasova 2. Cochirleni
41. SARAIU	1. Saraiu 2. Dulgheru 3. Stejaru
42. SĂCELE	1. Săcele 2. Traian
43. SEIMENI	1. Seimeni 2. Dunărea 3. Seimenii Mici
44. SILIȘTEA	1. Silištea 2. Țepeș Vodă
45. TÂRGUȘOR	1. Târgușor 2. Casian 3. Cheia 4. Grădina 5. Mireasa
46. TOPALU	1. Topalu 2. Capidava
47. TOPRAISAR	1. Topraisar 2. Biruința 3. Movilița 4. Potârnichea
48. TORTOMAN	1. Tortoman 2. Dropia
49. TUZLA	1. Tuzla 2. Costinești 3. Schitu
50. UNIREA	1. Unirea 2. Dulcești 3. Moșneni
51. VALU LUI TRAIAN	1. Valu lui Traian
52. VULTURU	1. Vulturu

CONȚĂȘTI → Vidra (3).

CONȚEȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Dâmbovița; 4 447 loc. (1 iul. 1995): 2 156 de sex masc. și 2 291 fem. Aeroport (în satul Boteni). Haltă de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Expl. de balast. În satul Conțești se află un conac (sec. 19), azi sediul școlii și bisericile cu hramuri duble — „Sfântul Nicolae și Sfânta Treime" (1847-1848) și „Sfântul Mucenic Pantelimon și Sfântul Ștefan" (1814-1815); în satul Boteni există biserica cu triplu hram — „Sfântul Nicolae, Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Voievozi" (1833-1834, cu picturi din 1910-1911), iar în satul Bălteni se află conacul „Olga Greceanu" (1905) și biserica ce are hramul „Sfântul Nicolae și Înălțarea Domnului" (1876, reparată în 1901 și pictată în 1945-1946 de Olga N. Greceanu, pictură reînnoită în 1972). Cod poștal: 0119.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Burnas, pe stg. Văii Vedea; 3 727 loc. (1 iul. 1995): 1 845 de sex masc. și 1 882 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și ulcioase etc. Viticultură. Biserica „Sfântul Nicolae" (1802). Cod poștal: 0790.

3. → Valea Seacă (2).

COPALNIC, depresiune tectono-erozivă, situată în NV Carpaților Orientali, pe terit. jud. Maramureș, mărginită de Culmea Preluca, la S, M-ții Lăpuș, la E, și M-ții Gutâi, la NE, drenată de râurile Cavnic și Chechiș. Relief predominant de culmi deluroase, cu orientare NE-SV, de 400-500 m alt. Pomicultură.

COPALNIC-MĂNĂȘTUR, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 12 sate, situată în Depr. Copalnic, la poalele de N ale Culmii Preluca, la confl. râului Bloaja cu Cavnic; 5 878 loc. (1 iul. 1995): 2 882 de sex masc. și 2 996 fem. Centru pomicol. Satul Copalnic-Mănăștur este menționat documentar, prima oară, în 1424. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sf. sec. 18), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1735), „Sfântul Nicolae" (1750) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19), în satele Berința, Copalnic, Preluca Veche și Copalnic-Mănăștur. În satul Cărpiniș se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1757), iar în satul Berința există ruinele bisericii „Cuvioasa Parascheva" (1807). Cod poștal: 4840.

COPĂCEL, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Hidișelului cu M-ții Pădurea Craiului, pe râul Chijic; 2 403 loc. (1 iul. 1995): 1 215 de sex masc. și 1 188 fem. Satul Copăcel este menționat documentar, prima oară, în 1508. Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1754, cu picturi interioare din sec. 18), în satul Bucuroaia. Cod poștal: 3713.

COPĂCELE, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor

Pogănișului, pe cursul superior al râului Valea Secănească; 1 503 loc. (1 iul. 1995): 732 de sex masc. și 771 fem. Pomicultură. Satul Copăcele este menționat documentar, prima oară, în 1503. Cod poștal: 1685.

COPĂCENI 1. → 1 Decembrie.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Cerna; 3 093 loc. (1 iul. 1995): 1 566 de sex masc. și 1 527 fem. Centru pomicol. Reșed. com. este satul *Ulmetu*. În satul Copăceni se află o biserică din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1775), și alta de zid, cu hramul „Buna Vestire" (1804). Cod poștal: 1057.

COPĂLĂU, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Miletin; 7 375 loc. (1 iul. 1995): 3 671 de sex masc. și 3 704 fem. Prelucr. artistică a lemnului. În satul Coșula se află biserica „Sfântul Nicolae", ctitorită de Petru Rareș în 1535, a fostei mânăstiri (care a funcționat până în 1903), care păstrează, la interior și exterior, fragmente de picturi murale în frescă din 1537 și 1561. Repictată în sec. 19; restaurată în 1976-1980. Biserica este înconjurată de un zid din cărămidă (sec. 17). Turn-clopotniță (sf. sec. 18, cu adăugiri din 1858 — etajul 2). În satul Buda există biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1704). În centrul satului Coșula se află un pod din piatră peste râul Miletin, datând din sec. 18. Rezervație botanică (în satul Cerbu). Cod poștal: 6836.

COPĂLĂU-COZANCEA, Dealurile ~, unitate deluroasă în partea centrală a Câmpăiei Moldovei (în S Câmpiei Jijiei Superioare), cu înălțimi ce depășesc frecvent 200 m alt., situată între aliniamentul dealurilor Vorona și Dealu Mare la V și valea superioară a Bașeului la E. Văile superioare ale Sitnei și Jijiei împart această unitate deluroasă în trei subunități: *Copălău* (229 m alt.) în S-SV, *Cozancea*, în partea centrală și *Guranda* (227 m alt.) în E-NE. Alt. max.: 265 m (Dealu Cozancea). Pantele dealurilor sunt acoperite cu păduri de stejar, iar pe înălțimile mai mari se extind păduri de gorun și fag.

COPȘA MICĂ, oraș în jud. Sibiu, situat în Pod. Târnavelor, la 287 m alt., la confl. râului Vorumloc cu Târnava Mare, la 45 km N de municipiul Sibiu; 5 229 loc. (1 iul. 1995): 2 591 de sex masc. și 2 638 fem. Supr.: 2,8 km²; densitatea: 1 867 loc./km². Nod rutier și feroviar (stație de c.f. din 1875). Expl. de balast și de gaze naturale. La 13 iun. 1933, în apropierea localit. C.M., în zona câmpului gazeifer, a luat foc o sondă care a ars timp de 7 ani (până la 28 mart. 1940), producând o imensă pagubă. Centru al metalurgiei zincului și plumbului și de prelucr. a gazului metan (negru de fum, acid oxalic, acid formic, acid sulfuric). Fabrică de plexiglas și stiplex. Este unul dintre cele mai poluate orașe ale țării. Prima mențiune documentară a localit. datează din 1402. Declarat oraș în 1961. Monumente: o biserică evanghelică din sec. 14, fortificată în sec. 16, cu unele refaceri din sec. 18 și 19; o biserică din sec. 15, fortificată în sec. 16 și refăcută în 1763; biserică ortodoxă (1901). Cod poștal: 3158.

CORABIA, oraș în jud. Olt, situat pe stg. Dunării, la 80 km S de municipiul Slatina; 22 293 loc. (1 iul. 1995): 10 822 de sex masc. și 11 471 fem. Supr.: 19,7 km²; densitatea: 553 loc./km². Port fluvial. Stație finală de c.f. (inaugurată la 1 apr. 1887). Nod rutier. Expl. de balast și argilă. Fabrici de tricotaje și conf., fire și fibre sintetice, încălț., prelucr. a lemnului (mobilă) și alim. (preparate din carne și lapte, zahăr, băuturi alcoolice). Tăbăcărie. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Centru de creație a unor obiecte de artă populară (scoarțe, piese de port popular); Muzeu cu secții de arheologie, istorie, științele naturii și etnografie. Parc. Istoric. Pe terit. fostului sat *Celeiu* (devenit în 1968 cartier al orașului C.) s-au descoperit urmele unei așezări din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca brozului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), în care s-au găsit vestigii de bordeie și ceramică cu decor incizat. Din a doua Epocă a fierului, când așezarea dacică era cunos-

Corabia. Vedere generală

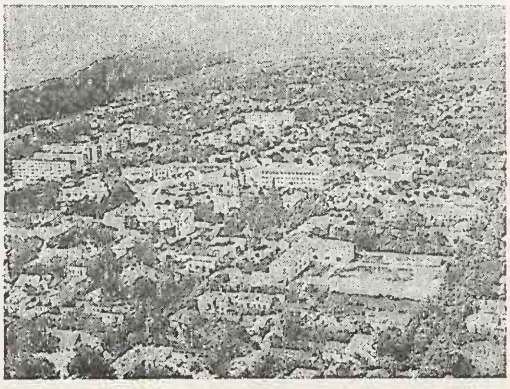

cută cu numele *Sucidava*, s-au descoperit fragmente ceramice tipice. În perioada războaielor daco-romane, romanii au construit aici un castru de pământ în care staționa *Cohors I Lingonum*, iar după cucerirea Daciei (după anul 106 d.Hr.), în jurul castrului s-au așezat primii coloniști romani, alcătuind un *vicus* (sat). Ulterior, așezarea a devenit un important centru militar, economic și portuar (extins pe o supr. de c. 30 ha, înconjurat de ziduri din piatră, cu turnuri de apărare), ajungând la stadiul de oraș, în anul 250. Distrusă de huni, cetatea a fost refăcută în timpul împăratului Constantin cel Mare (306-337), care a transformat Sucidava într-o mare bază militară, construind cazărmi, grajduri, o bazilică creștină și, mai ales, un pod de piatră peste Dunăre (inaugurat în anul 328) și un fort. În anii 527-565, împăratul Iustinian reface din nou cetatea Sucidava. Peste ruinele așezării romano-bizantine s-a instalat, în sec. 14, o așezare românească de bordeie. În 1862 se construiește portul, numit inițial Mircea, prin care se tranzitau cereale, sare, vite, vin, ceară ș.a., iar la 11 dec. 1871 localit. este declarată oraș (prin contopirea cu satele Siliștioara, Dașova, Corabia Veche, Valea Seacă), trasându-i-se o tramă stradală geometrică. Orașul are în subordine ad-tivă localit. componentă Tudor Vladimirescu și satul Vârtopu. **Monumente:** ruinele cetății Sucidava; bisericile cu hramurile „Sfântul Spiridon" (1843), „Sfântul Nicolae" (1844) și „Sfânta Treime (1895-1907, cu picturi originare, reparată în 1935, 1945 și 1960); clădirea Vămii (1870); Monumentul Independenței (1922); bustul lui Popa Șapcă, realizat în 1973 de sculptorul Peter Iacobi. Cod poștal: 0875.

Corabia. Biserica „Sfânta Treime"

CORBASCA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Colinelor Tutovei cu terasele și lunca de pe stg. Siretului; 5 136 loc. (1 iul. 1995): 2 623 de sex masc. și 2 413 fem. Culturi de cereale și plante uleioase. Centru de confecționare a costumelor populare, covoarelor, cergilor, lăicerelor; țesături și cusături. Satul Rogoaza este menționat documentar, prima oară, în 1437. Biserica din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" a fostului schit Pogleț (1828), în satul Pogleț. Cod poștal: 5436.

CORBEANCA, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe cursul superior al râului Cociovalișstea; 3 283 loc. (1 iul. 1995): 1 589 de sex masc. și 1 694 fem. Stațiune de cercetare pentru creșterea taurinelor. Culturi de cereale și plante tehnice. Pomicultură. Iazuri și helestee. Pădure de foioase (rest din vechii Codrii ai Vlăsiei). Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996, a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. În satul Corbeanca, se află o biserică având triplu hram — „Buna Vestire, Sfântul Nicolae și Sfântul Ștefan", ctitorie din 1819 a stolnicului Ogrădeanu. Cod poștal: 8114.

CORBENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Arefu—Corbeni din zona Muscelelor Argeșului, între dealurile Tămașu (1 104 m), la V, și Chiciura (1 218 m), la E, pe cursul superior al râului Argeș; 5 933 loc. (1 iul. 1995): 2 925 de sex masc. și 3 008 fem. Hidrocentrală, în satul Oeștii Pământeni (15 MW), intrată în funcțiune în 1967. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Corbeni este atestat documentar, prima oară, în 1456 într-un document emis de domnul Vladislav II. În satul Corbeni se află biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (1743), casa „Petre Vătășescu" (1915) și vila „Bordenache" (c. 1930) a arhitectului R. Bordenache; în satul Bucșenești se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1746-1748), în satul Oeștii Pământeni este biserica „Sfântul Nicolae" (1840), iar în satul Poienari, ruinele unei cetăți din sec. 14. Cod poștal: 0479.

CORBI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 6 sate, situată în bazinetul depresionar omonim din zona Muscelelor Argeșului, la poalele de E ale Dealului Chiciura (1 218 m), pe cursul superior al Râului Doamnei; 4 806 loc. (1 iul. 1995); 2 348 de sex masc. și 2 458 fem. Expl. de gips (în satele Corbșori și Stănești). Centru pomicol (meri, pruni, peri).

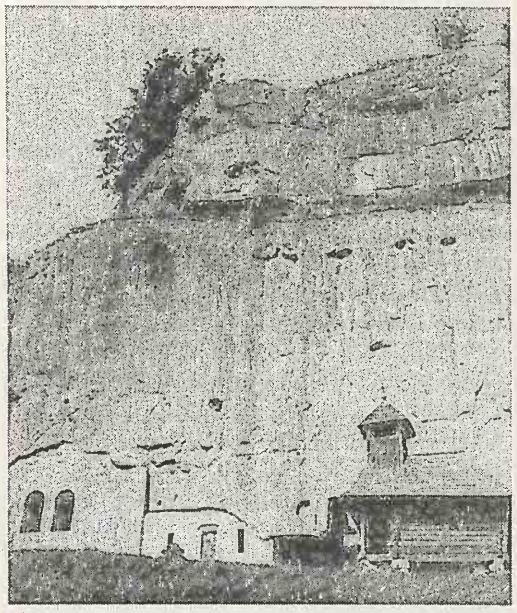

Corbi. Schitul rupestru din satul Jgheaburi

Satul Corbi este menționat documentar, prima oară, la 24 apr. 1495. În satul Jgheaburi se află un schit rupestru (sf. sec. 14-15) cu o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului", extins, la începutul sec. 16, de maica Magdalina. Reamenajat în 1809 de episcopul Iosif de Argeș și transformat în biserică de mir. După prăbușirea unei stânci, în noaptea de Paști a anului 1859, a fost restaurat și consolidat. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi"-Pârâiești (1816) și „Sfânta Treime" (1831-1834, cu picturi originare), în satul Stănești. În satul Corbi se află o biserică având hramul „Sfânta Treime" (1830) și monumentul închinat lui Naum Râmniceanu, dezvelit la 24 apr. 1995, operă a sculptorului Traian Ivănescu, în satul Corbi. Cod poștal: 0471.

CORBII MARI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 9 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Neajlov, pe autostrada București—Pitești; 8 097 loc. (1 iul. 1995): 4 035 de sex masc. și 4 162 fem. Expl. de petrol. Culturi de cereale și plante tehnice. Bisericile cu hramurile „Sfânta Treime", ctitorie din 1693-1705 a paharnicului Dumitrașcu Corbeanu, cu picturi murale din 1761, și „Sfântul Nicolae" (1802-1803), în satele Corbii Mari și Ungureni; biserică având hram triplu „Sfânta Treime, Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1842), în satul Petrești; biserica având hramul „Sfânta Treime" (1837-1838), în satul Moara din Groapă. Cod poștal: 0126.

CORBII CIUNGI → Vânătorii Mici.

CORBIȚA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 9 sate, situată în Colinele Tutovei, pe râul Berheci; 1 992 loc. (1 iul. 1995): 960 de sex masc. și 1 032 fem. Reședința com. este satul *Șerbănești*. În satul Lărgășeni, menționat documentar în 1546, se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1760 a lui Conachi Gavrilă. Satele Rădăcinești și Șerbănești sunt menționate documentar în 1617. Cod poștal: 5411.

CORBU 1. Liman fluvio-marin, pe țărmul Mării Negre, la E de lacul Tașaul și la NE de orașul Năvodari. Supr.: 5,4 km². Cunoscut și sub numele de *Gargalâc*.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată pe țărmul Mării Negre; 4 321 loc. (1 iul. 1995): 2 216 de sex masc. și 2 105 fem. Expl. de calcar. Cod poștal: 8739.

3. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în E Depr. Borsec, la poalele M-ților Bistriței, la confl. râului Corbu cu Bistricioara; 1 614 loc. (1 iul. 1995): 809 de sex masc. și 805 fem. Satul Corbu este menționat documentar în 1808. Cod poștal: 4223.

4. Com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Piem. Cotmeana cu Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Vedea; 2 489 loc. (1 iul. 1995): 1 191 de sex masc. și 1 298 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Expl. de petrol (în satul Ciurești). Bisericile cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (1812), „Cuvioasa Parascheva" (1831), „Adormirea Maicii Domnului" (1802), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1865) și „Cuvioasa Parascheva" (1837), în satele Ciurești, Corbu, Milcoveni, Buzești și Burdulești. Cod poștal: 0511.

CORCOAIA, Cheile Corcoaiei, chei foarte înguste, săpate de râul Cerna în cursul superior, pe o lungime de 200 m, cu pereți verticali, înalți de peste 150 m. Deși au fost afectate parțial de lucrările hidroenergetice executate în bazinul Cernei, Cheile Corcoaiei își mai păstrează aspectul spectaculos. În această zonă există o bogată floră și faună, fapt ce a determinat declararea lor ca rezervație naturală (inclusă în cadrul Parcului național Domoglead-Valea Cernei).

CORCOVA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 13 sate, situată în E Piem. Coșustei, în zona de confl. a râului Coșuștea cu Motru; 6 112 loc. (1 iul. 1995): 3 034 de sex masc. și 3 078 fem. Haltă de c.f. Expl. de nisip și argilă. Fabrică de cărămidă. Centru de vinificație și de fabricare a băuturilor alcoolice. Podgorie. Biserică de zid cu dublu hram — „Sfântul Nicolae și Pogorârea Duhului Sfânt" (1837), în satul Jirov și bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1755, cu picturi murale interioare din 1889) și „Sfântul Nicolae" (1808-1835, cu picturi murale interioare din 1843), în satele Corcova și Cernaia. Cod poștal: 1490.

CORDĂRENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Ibăneasa; 2 220 loc. (1 iul. 1995): 1 087 de sex masc. și 1 133 fem. Pădure cu rezervație de fazani. Cod poștal: 6871.

CORDEȘTI → Stejari.

CORDUN, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată pe cursul inferior al râului Moldova; 6 871 loc. (1 iul. 1995): 3 376 de sex masc. și 3 495 fem. Cod poștal: 5587.

CORLĂTENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe cursul superior al Jijiei; 3 991 loc. (1 iul. 1995): 1 940 de sex masc. și 2 051 fem. În arealul satului Corlăteni, menționat documentar, prima oară, în 1431, au fost descoperite fragmente de ceramică pictată, de tip Cucuteni, și un tezaur monetar (5 800 de piese din argint, din perioada feudală, reprezentând groși moldovenești) cu monede emise în vremea domnului Petru Mușat. Pe terit. satului Verbia (azi Recia-Verbia), menționat documentar, prima oară, în 1437, au avut loc, în Evul Mediu, două bătălii: în zilele de 17 și 18 nov. 1561, oastea lui Alexandru Lăpușneanu (trădat de o mare parte a boierimii) a fost înfrântă, după o luptă înverșunată, de oastea lui Ioan Iacob Heraclid (Despot Vodă) sprijinită de Habsburgi și nobilimea protestantă polonă; în luna mai 1600, armata Țării Românești, comandată de Mihai Viteazul, a înfrânt, la Verbia, resturile forțelor moldovo-polone, alungându-l pe Ieremia Movilă și punând stăpânire pe Moldova. La 6 iul. 1600, într-un hrisov emis de Mihai Viteazul, acesta s-a autointitulat „domn al Țării Românești și Ardealului și a toată țara Moldovei", realizând prima unire politică a celor trei țări române. În satul Vlădeni, menționat documentar, prima oară, în 1581, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1785, cu transformări și adăugiri din 1945) și casa „Haret" (1760), iar în satul Dimăcheni există biserica de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1612). Cod poștal: 6874.

CORLĂȚEL, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Piem. Bălăciței cu Câmpia Blahniței, pe cursul superior al râului Drincea; 1 451 loc. (1 iul. 1995): 733 de sex masc. și 718 fem. Biserică de zid cu dublu hram — „Sfântul Nicolae și Pogorârea Duhului Sfânt" (1837, cu picturi murale originare), în satul Corlățel. Cod poștal: 1597.

CORNĂȚEL, masiv deluros în Subcarpații Buzăului, între râurile Bâsca Chiojdului la V și Buzău la E. Alt. max.: 827 m. Expl. de diatomit (Pătârlagele).

CORNĂȚELU, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Baranga; 1 857 loc. (1 iul. 1995): 881 de sex masc. și 976 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Cornățelu (1596, cu refaceri în 1725 și 1884) și Bolovani (1835) și cu hramul „Mucenița Anastasia, Sfântul Dimitrie și Adormirea Maicii Domnului", în satul Alunișu (1818, cu picturi murale din 1904-1905 și refaceri din 1947) și „Sfântul Nicolae", în satul Slobozia (1810, reclădită în 1848-1850). Cod poștal: 0118.

CORNEA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în Culoarul Timiș—Cerna, pe cursul superior al râului Cerna; 2 387 loc. (1 iul. 1995): 1 175 de sex masc. și 1 212 fem. Stație de c.f. Pomicultură. Muzeu etnografic. Satul Cornea este menționat documentar, prima oară, în 1539. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1805, pictată în 1824 și restaurată în 1938), în satul Crușovăț, și „Înălțarea Domnului" (1810, pictată în 1824 de Ion Zaicu), în satul Cuptoare. Cod poștal: 1615.

CORNEDEI-CIUNGII BĂLĂSANI → Maramureș (1).

CORNEREVA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 40 de sate (cea mai mare com. din România ca nr. de sate), situată în depresiunea omonimă, la poalele de NV ale M-ților Cernei, pe cursul superior al râului Bela Reca; 3 704 loc. (1 iul. 1995): 1 853 de sex masc. și 1 851 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor (rasele

Bălțata românească și Pinzgau). Satul Cornereva este menționat documentar, prima oară, în 1518. În satul Bogâltin se află Mânăstirea Bogâltin, ctitorie din 1949 a monahiei Nimfodora Ghergulescu și a familiilor Ion Rădulescu, Gheorghe Sorescu și N. Cănicean, cu o biserică construită în 1959, având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel". Prin decretul 410 din 1959, mânăstirea a trecut în subordinea parohiei Bogâltin, a cărei biserică veche (construită în 1854) păstrează picturi murale executate în anii '20 de către Gheorghe și Corneliu Baba. Mânăstirea a fost reînființată după 1989 (centrul eparhial a făcut demersurile necesare în aug. 1990). În arealul com. C. se află Peștera Borzoni (ocrotită de lege). Cod poștal: 1621.

CORNEȘTI 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 9 sate, situată la poalele sudice ale Dealului Bobâlna (693 m alt.), pe râul Lujerdiu; 1 771 loc. (1 iul. 1995): 856 de sex masc. și 915 fem. Satul Cornești este menționat documentar, prima oară, în 1306. În satul Lujerdiu se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din anul 1600 a lui Mihai Viteazul, cu transformări din 1684 și din sec. 19; în satul Tioltiur există o biserică ortodoxă din sec. 16 (cu transformări din sec. 18) și o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1800), iar în satele Stoiana și Tiocu de Sus se află câte o biserică datând din sec. 15 și, respectiv, sec. 13 (cu transformări din sec. 15). Cod poștal: 3488.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 10 sate, situată în Câmpia Cricovului, pe râul Crivăț; 7 890 loc. (1 iul. 1995): 3 745 de sex masc. și 4 145 fem. Nod rutier. Bisericile cu hramurile „Sfântul Ștefan" (1812-1817) și „Adormirea Maicii Domnului" (1862-1864), în satele Cătunu și Hodărăști și bisericile cu dublu hram — „Sfântul Evanghelist Ioan și Sfântul Grigore" (ante 1810) și „Sfântul Haralambie și Adormirea Maicii Domnului" (1832), în satele Cristeasca și Frasinu; în satul Cornești există biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1829). Cod poștal: 0239.

CORNETU 1. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Română, pe râul Argeș; 4 345 loc. (1 iul. 1995): 2 094 de sex masc. și 2 251 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Legumicultură; viticultură. Între 23 ian. 1981 și 2 dec. 1985, com. C. a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 și 24 sept. 1996 din Sectorul Agricol Ilfov. Com. C. a fost afectată de lucrările canalului Dunăre—București (multe case au fost demolate și strămutate pe alt loc). Cod poștal: 8169.

2. Schitul ~ → Brezoi.

CORNI 1. Masiv deluros în Colinele Bour-Vorona, în zona de contact a Pod. Sucevei cu Câmpia Jijiei Superioare. Alt. max.: 367 m.

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată la poalele dealului omonim; 6 272 loc. (1 iul. 1995): 3 157 de sex masc. și 3 115 fem. Biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (c. 1780), în satul Corni. Cod poștal: 6844.

3. Com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpia Covurlui; 2 527 loc. (1 iul. 1995): 1 288 de sex masc. și 1 239 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, caiși). Cod poștal: 6270.

CORNU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Prahovei cu prelungirile de S ale M-ților Baiu, pe stg. Văii Prahova; 4 426 loc. (1 iul. 1995): 2 115 de sex masc. și 2 311 fem. Pomicultură. Reșed. com. este satul *Cornu de Jos*. Biserica „Înălțarea Domnului" (1864), în satul Cornu de Sus. Cod poștal: 2157.

CORNU LUNCII, com. în jud. Suceava, alcătuită din 9 sate, situată în S Pod. Sucevei, pe râul Moldova; 6 839 loc. (1 iul. 1995): 3 419 de sex masc. și 3 420 fem. Nod rutier. Topitorie de in și cânepă (în satul Băișești). În satul Băișești se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi", construită în 1778, cu adăugiri (pridvor, pronaos, turle, abside laterale) din sec. 19. Cod poștal: 5777.

COROD, com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpia Tecuci, pe râul Corozel; 7 717 loc. (1 iul. 1995): 3 980 de sex masc. și 3 937 fem. Centru viticol. Cod poștal: 6316.

COROIENI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Boiu, la poalele de NV ale Culmii Breaza, la izv. râului Poiana; 2 342 loc. (1 iul. 1995): 1 156 de sex masc. și 1 186 fem. Pomicultură. Satul Coroieni este menționat documentar, prima oară, în 1584. Biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1706), în satul Drăghia și biserica din zid cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1813), în satul Valea Lăpușului. În arealul com. C. se află

rezervația peisagistică Cheile Babei. Cod poștal: 4879.

COROIEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în S Colinelor Tutovei, pe râul Dumbrava; 2 156 loc. (1 iul. 1995): 1 083 de sex masc. și 1 073 fem. Viticultură. Satul Mireni este menționat documentar, prima oară, în 1529, iar Chilieni în 1629. În perimetrul com. se află pădurea Seaca-Movileni, alcătuită din stejar pufos (*Quercus pubescens*), stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), gârniță (*Quercus frainetto*), stejar pedunculat (*Quercus robur*) în amestec cu arțar tătăresc (*Acer tataricum*), mojdrean (*Fraxinus ornus*) ș.a. Pădurea este declarată rezervație forestieră și botanică și este ocrotită de lege. Cod poștal: 6422.

COROISÂNMĂRTIN, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 1 520 loc. (1 iul. 1995): 750 de sex masc. și 770 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Satul Coroisânmărtin este menționat documentar, prima oară, în 1324. Biserică ortodoxă (1832). Cod poștal: 3261.

CORONA → Brașov (2).

CORONINI, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele SE ale M-ților Locva, pe malul stg. al Dunării; 2 053 loc. (1 iul. 1995): 1 052 de sex masc. și 1 001 fem. Pomicultură. Ruinele unei cetăți feudale (sec. 11-15), de formă, aproximativ, circulară, cu ziduri groase și turnuri de apărare. În dreptul com. C., în apele Dunării, se află o stâncă solitară, numită Babacai, care, bătută de vântul local Coșava, emite un sunet bizar, ce a dat naștere unei legende interesante. Între 1 ian. 1965 și 20 mai 1996, satul și com. C. s-au numit *Pescari*. Cod poștal: 1787.

CORUND, com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în SE Depr. Praid—Corund, la poalele Dealurilor Șiclod și ale M-ților Gurghiu, la 540-600 m alt., pe cursul superior al râului Corund, la 95 km V-NV de municipiul Miercurea-Ciuc; 6 393 loc. (1 iulie 1995): 3 184 de sex masc. și 3 209 fem. Expl. de calcar, andezit, aragonit și argilă. Străvechi (atestat ca atare în 1333) și renumit centru de ceramică populară smălțuită, caracterizată prin eleganța și bogăția ornamentației (motive florale și zoomorfe) și prin glazura albastră, mai rar gălbuie. Vestit și vechi centru (din 1910) de confecționare a șepcilor din iască. Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu climat de depresiune,

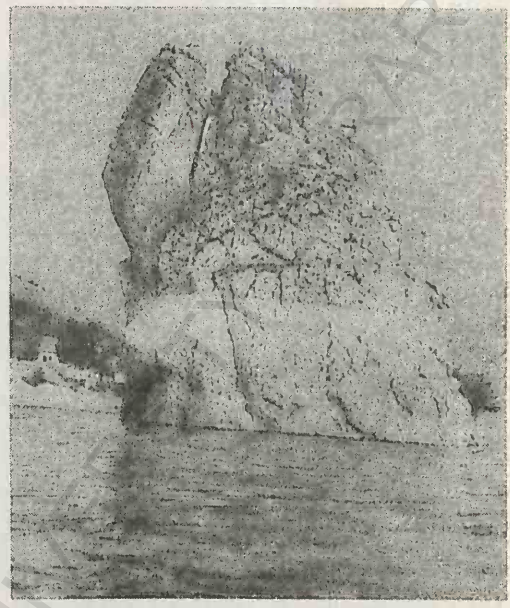

Coronini. Stânca Babacai

tonic-stimulant, și cu izv. de ape minerale carbogazoase, feruginoase, bicarbonatate, calcice, indicate în cură internă pentru tratarea afecțiunilor tubului digestiv și a celor hepato-biliare. Muzeu sătesc (în satul Corund). Biserică din lemn (1723) și biserică unitariană (sec. 16), în satul Corund. Rezervație geologică (Dealul Melcului) și rezervație mixtă (Dealul Fârtuș). Cod poștal: 4169.

CORUȘU → Baciu (1).

COSÂMBEȘTI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Ialomița; 3 471 loc. (1 iul.1995): 1 740 de sex masc. și 1 731 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 iul. 1887). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, sfeclă de zahăr etc. Legumicultură. Conacul „Bolomey" (1892) și biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1859), în satul Cosâmbești; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1844), în satul Mărculești. Cod poștal: 8443.

COSMEȘTI 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 6 sate, situată în lunca și pe terasele Siretului; 6 677 loc. (1 iul. 1995): 3 385 de sex masc. și 3 282 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Fabrică de cherestea. Fermă de creștere a porcinelor. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1864). Cod poștal: 6323.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Sericu; 2 682 loc. (1 iul. 1995): 1 326 de sex masc. și 1 356 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Hanul grecilor (c. 1890), în satul Ciuperceni. Cod poștal: 0618.

COSMINELE, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Teleajenului; 1 344 loc. (1 iul. 1995): 650 de sex masc. și 694 fem. Reședința com. este satul *Cosmina de Jos*. Cod poștal: 2083.

COSTACHE NEGRI, com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Covurlui, pe râul Gologan; 2 374 loc. (1 iul. 1995): 1 191 de sex masc. și 1 183 fem. Nod rutier. În sec. 19 s-a numit *Mânjina*. La conacul cărturarului Costache Negri (astăzi Muzeu memorial) se întâlneau, adeseori, în 1848, revoluționarii din Țara Românească și Moldova în vederea stabilirii unui program comun de luptă pentru libertate și independență. Cod poștal: 6222.

COSTEȘTI 1. Oraș în jud. Argeș, situat în Câmpia Piteștiului, la 200 m alt., pe cursul superior al râului Teleorman, la 24 km S de municipiul Pitești; 12 272 loc. (1 iul. 1995): 6 044 de sex masc. și 6 228 fem. Supr.: 29 km²; densitatea: 423 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Nod rutier. Fabrici de mașini-unelte, scule și dispozitive de verificare auto, prelucr. a lemnului, textile, nutrețuri combinate și alim. (preparate din lapte, produse de panificație ș.a.); reparații de mașini agricole. Ferme de creștere a păsărilor și a bovinelor. Prima atestare documentară a localit. datează din iun. 1535. Declarată oraș la 17 febr. 1968. În prezent, orașul C. are în subordine ad-tivă 6 sate: Broșteni, Lăceni, Pârvu Roșu, Podu Broșteni, Smei, Stârci. Monumente: Bisericile din lemn cu hramurile „Înălțarea Domnului"-Telești (1773) și „Cuvioasa Parascheva" (1807); bisericile de zid cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1804), „Adormirea Maicii Domnului" și „Sfântul Prooroc Ilie" (1933); Clădirea fostei Judecătorii (1890), azi sediul Băncii Naționale; Casa Parohială (Protoieria), construită în 1933 după planurile arhitectului D. I. Berechet; biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1788), în satul Broșteni. Cod poștal: 0388.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Buzău-Călmățui, pe cursul superior al râului Călmățui; 4 615 loc. (1 iul. 1995): 2 303 de sex masc. și 2 312 fem. Nod rutier. Com. C. a luat ființă în 1892. Pe terit. satului Spătaru se află o pădure (346 ha) alcătuită predominant din frasin pufos (*Fraxinus pallisae*), în amestec cu stejar pedunculat (*Quercus robur*) și stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*). La parterul acestei păduri se dezvoltă multe rarități de floră, printre care laleaua de crâng (*Tulipa biebersteniana*), bibilica (*Fritillaria tenella*), garofița (*Dianthus guttatus*) ș.a. Declarată rezervație forestieră (1975). Cod poștal: 5161.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în E Colinelor Tutovei, pe râul Ghilanoiu; 3 096 loc. (1 iul. 1995): 1 515 de sex masc. și 1 581 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Viticultură. Satul Rădești este menționat documentar în 1509, iar satele Chițcani și Puntișeni în 1529. În satul Chițcani se află biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1817) și un pod vechi — „Podul Doamnei" (1841), iar în satul Pârvești se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" a fostului schit Crucea, construită în 1816-1820 pe locul uneia din 1666. Cod poștal: 6513.

4. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Olteniei cu prelungirile de S ale M-ților Căpățânii, la 450 m alt., la 54 km V-NV de Râmnicu Vâlcea; 3 637 loc. (1 iul. 1995): 1 772 de sex masc. și 1 865 fem. Expl. de calcar și nisip cuarțos. Prelucr. lemnului; mat. de constr.; produse alim. Moară și joagăr (sec. 19). Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu climat de dealuri, sedativ-indiferent (temp. medie anuală este de c. 8°C) și cu izv. de ape minerale sulfuroase, clorurate, bicarbonatate, sodice, hipotone, indicate, în cură internă, pentru tratarea unor tulburări funcționale ale intestinului gros (colon iritabil, constipație) și a unor afecțiuni hepatobiliare (dischinezie biliară), iar în cură externă pentru tratarea unor afecțiuni reumatismale și ginecologice (sindrom ovarian de menopauză). Stabiliment pentru băi (sec. 19). Pe terit. fostului sat Ferigile (azi înglobat în satul Costești) a fost descoperită o necropolă tumulară de incinerație datând din prima Epocă a fierului (sec. 6-4 î.Hr.), aparținând populației traco-getice, în care s-au găsit vârfuri de lance, fibule, topoare și zăbale din fier, vase mari din ceramică, căni cu o toartă cu decor spiralat, cești cu una sau două toarte cu decor spiralat, strâchini etc. Monumente: *Mânăstirea Arnota*, ctitorie din

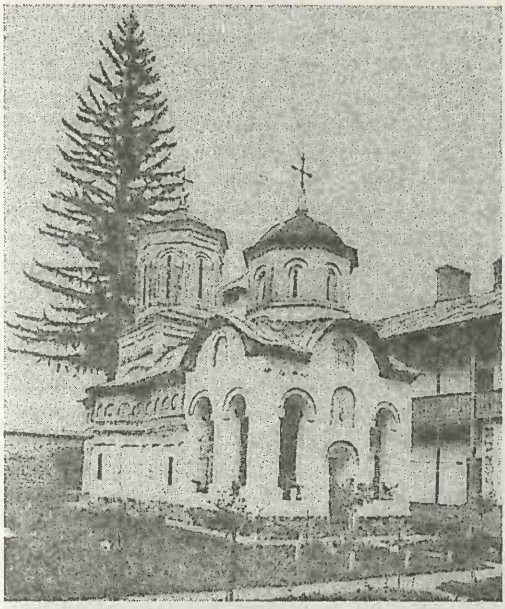

Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"
a Mânăstirii Arnota

Costeşti (4)

Biserica „Adormirea Maicii Domnului"
a Mânăstirii Bistriţa

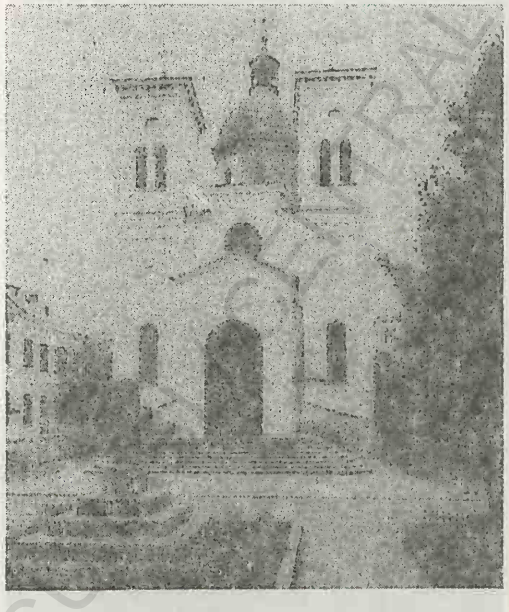

anii 1633-1636 a lui Matei Basarab, pe locul unui aşezământ monahal mai vechi, cu biserica având hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", având faţadele împărţite printr-un brâu de cărămidă aparentă în două registre, cel superior, cu ocniţe adânci, iar cel inferior, decorat cu arcaturi (succesiune de arcade). Picturile murale interioare, între care se remarcă tabloul votiv cu portretul ctitorului, au fost executate în 1644 de Stroe Zugravul din Târgovişte. În 1694, pe latura vestică a bisericii, a fost construit un pridvor deschis, cu coloane de cărămidă. Biserica a fost renovată şi repictată, prima oară în 1705-1706 din iniţiativa lui Constantin Brâncoveanu (fără a înlocui pictura originară), iar apoi în 1852-1856 de domnul Barbu Ştirbei, când au fost dărâmate şi chiliile vechi, fiind construite altele noi, din cărămidă. Complexul monahal a mai fost renovat în 1907, 1935, 1954-1958. În pronaosul bisericii se află înmormântaţi Matei Basarab şi tatăl acestuia (Danciu vel Vornic). Muzeu de artă religioasă; *Mânăstirea Bistriţa*, situată la 6 km N de Costeşti, în satul Bistriţa, cu biserica „Adormirea Maicii Domnului", este una dintre cele mai importante aşezări monastice şi culturale din Ţara Românească, ctitorie din 1492-1494 a fraţilor Craioveşti (Barbu, devenit monahul Pahomie, Pârvu, Danciu şi Radu). În 1509 ansamblul monastic a suferit mari stricăciuni datorate domnului Mihnea cel Rău. În 1515-1519, boierii Craioveşti (Dobromir, Dumitru şi Chirtop) au reconstruit şi pictat biserica şi au refăcut chiliile. În urma frecventelor jafuri biserica a fost refăcută în 1683-1684 prin grija lui Constantin Brâncoveanu, iar în 1820 a fost repictată din iniţiativa marelui ban Grigore Brâncoveanu. Avariate grav de cutremurul din 1838, biserica şi clădirile anexe au fost rezidite în 1846-1855, în stil neoclasic, sub Gheorghe Bibescu şi Barbu Ştirbei. Picturile murale interioare au fost executate în 1855 de Gheorghe Tattarescu. Bolniţa Mânăstirii Bistriţa, cu hramul „Schimbarea la Faţă" a fost construită în 1520-1521 şi pictată imediat după aceea, iar în 1710 i s-a adăugat un pridvor. În satul Bistriţa se mai află bisericile cu hramul „Sfântul Grigore Decapolitul-Eleonul" (sec. 15-16, refăcută în 1712, cu fresce originare) a fostului schit Păpuşa, „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (ante 1633), „Sfinţii Îngeri" (sec. 17, cu picturi din 1782) şi „Naşterea Maicii Domnului" (1689, cu picturi murale din 1788) a fostului schit Ţigănia. În satul Pietreni se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1664-

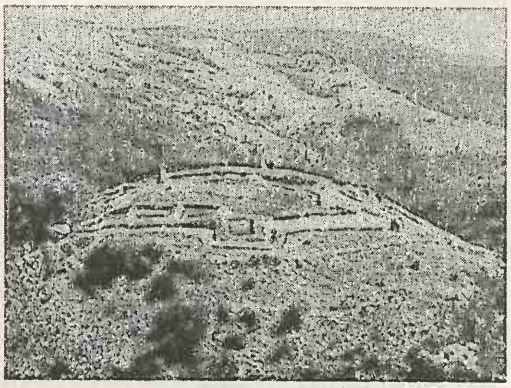

Costești (5). Cetatea Blidaru

1665 a mitropolitului Ștefan și bisericile de zid cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1700, cu picturi murale din 1779) a fostului schit „Sub Piatră" și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1758; cu fresce originare) a fostului Schit „Păr". Cod poștal: 1047.

5. Sat în com. Orăștioara de Sus, jud. Hunedoara, la 18 km S de Orăștie, unde se află cetatea dacică *Blidaru* (sf. sec. 2 î.Hr.-106 d.Hr.), considerată reșed. permanentă a regelui Burebista și a unora dintre succesorii săi. Cetatea, situată pe Dealul Cetățuia, la 3 km SV de sat, este alcătuită din două incinte alăturate, cu ziduri construite, succesiv, din blocuri de calcar, străjuite de 6 turnuri de apărare și înconjurată de un val de pământ cu două rânduri de palisade. Cucerită de romani în anul 102 d.Hr., a fost refăcută ulterior de Decebal, dar distrusă definitiv de armata împăratului Traian în anul 106 d.Hr.

COSTEȘTII DIN VALE, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Potopu; 3 573 loc. (1 iul.1995): 1 743 de sex masc. și 1 830 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Schit (sec. 18), în satul Mărunțișu; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1898), în satul Tomșani și cea având triplu hram — „Sfântul Nicolae, Sfântul Ștefan și Sfântul Gheorghe" (1800), în satul Costeștii din Vale. Conacul „Costescu" (sec. 19), azi spital, în satul Costeștii din Vale. Cod poștal: 0110.

COSTINEȘTI, stațiune balneoclimaterică estivală, de interes general, situată în extremitatea sud-estică a României, în raza com. Tuzla (jud. Constanța), pe țărmul Mării Negre, la 10 m alt., la 28 km S de municipiul Constanța. Climat de litoral maritim, cu veri călduroase (în iul. temp. peste 22°C) și ierni blânde (în ian. medii termice de 0°C). Vara predomină zilele senine, iar durata de strălucire a Soarelui este de 10-12 ore pe zi. Factorii naturali de cură sunt climatul maritim, excitant-solicitant, bogat în aerosoli salini, și apa Mării Negre clorurată, sulfatată, sodică, magneziană (mineralizare 15,5‰). Plaje întinse, cu nisip fin, amenajate pentru helioterapie și talazoterapie. Stațiunea este indicată atât pentru persoanele sănătoase, care pot folosi cura heliomarină în vacanțele de vară, cât și pentru cele suferinde, pentru tratarea unor afecțiuni reumatismale, a unor stări de debilitate, anemii secundare, rahitism, decalcefieri, hipotiroidism, a unor dermatoze scuamoase (psoriazis) etc. Minihoteluri, vile, camping, restaurante, baruri de zi și de noapte, cinematografe etc. În stațiune există un mare complex turistic pentru tineret, construit într-o concepție modernă, în care funcționează o tabără studențească internațională de vară, fapt ce i-a conferit un binemeritat renume de stațiune pentru tineret și studenți. Anual, în perioada mai-sept. are loc la C. Salonul național de grafică satirică pentru tineret, în iul. se desfășoară Gala tinerilor actori, iar în aug. Festivalul național de jazz și Serbările Mării.

Costinești. Vedere generală

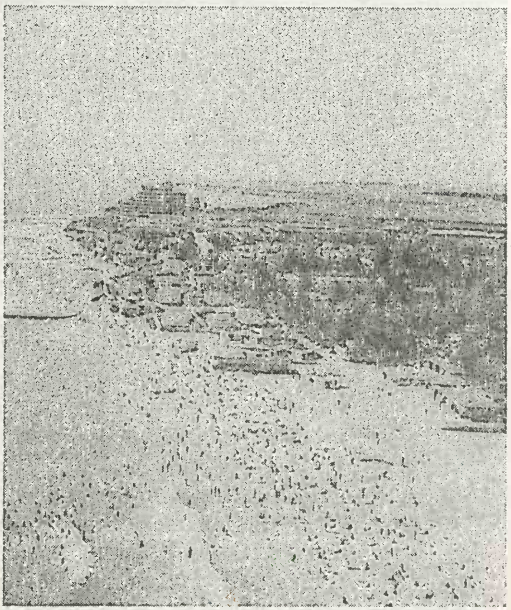

Între 26 și 30 aug. 1996, a avut loc prima ediție a Festivalului național „Mediafest". Cod poștal: 8716.

COSTIȘA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în SE Depr. Cracău-Bistrița, pe râul Bistrița; 3 415 loc. (1 iul. 1995): 1 715 de sex masc. și 1 700 fem. Stație de c.f. Hidrocentrală (14 MW) dată în folosință în 1964. În satul Costișa se află conacul „Cantacuzino-Pașcanu" (1870), cu parc și lacuri în cascadă. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări neolitice, precucuteniană, cu ceramică și plastică specifice Culturii Precucuteniene și o așezare, fortificată cu șanțuri de apărare, datând din Epoca brozului (sec. 19-14 î.Hr.), în care s-au găsit amfore și cești cu două toarte, cu decor geometric incizat adânc, creând cultura eponimă. Cod poștal: 5616.

COSTULENI, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Central-Moldovenesc cu terasele și lunca Jijiei; 4 670 loc. (1 iul. 1995): 2 318 de sex masc. și 2 352 fem. Expl. de gresii și nisipuri. Podgorie. Centru pomicol și viticol; centru de vinificație. Satul Costuleni este menționat documentar în 1772. Pe terit. satului Cozia au fost descoperite urmele unei așezări de bordeie cu vatră și acoperiș de lemn, datând din prima Epocă a fierului (sec. 10-9 î.Hr.), în care s-au găsit unelte din os, strâchini, oale cu decor geometric ș.a., care au dat numele culturii Hallstattiene eponime, răspândită în N Moldovei. În satul Costuleni se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1858, construită pe locul uneia din 1795), iar în satul Covasna, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1739). Cod poștal: 6667.

COȘBUC, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Năsăudului, la poalele de SV ale Dealului Măgura (1 194 m), la confl. râului Bichigiu cu Sălăuța; 3 469 loc. (1 iul. 1995): 1 744 de sex masc. și 1 725 fem. Stație de c.f. pe linia Năsăud—Salva—Vișeu de Jos construită în 1948 pe Valea Sălăuței, prin Pasul Șetref (817 m alt.), scurtând drumul dintre Maramureș și zona centrală a Transilvanici. Pod din lemn (grăniceresc, sec. 19), refăcut în 1930, în satul Coșbuc. Satul Coșbuc apare menționat documentar, prima oară, în 1523 cu numele *Hordo*, iar în 1750 *Hordou*. Aici s-a născut poetul George Coșbuc în casa căruia, construită de tatăl poetului, Sebastian Coșbuc, în sec. 19, s-a organizat un muzeu memorial care cuprinde obiecte ce au aparținut poetului (leagănul, scaunul, pupitrul, pelerina, trusa de voiaj ș.a.). În curtea muzeului se află bustul poetului, realizat de sculptorul Oscar Han. Cod poștal: 4518.

COȘEIU, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Sălajului; 1 399 loc. (1 iul. 1995): 707 de sex masc. și 692 fem. Pomicultură. În satul Coșeiu, menționat documentar, prima oară, în 1299, se află o biserică din sec. 15 și o clopotniță din lemn (1865). Cod poștal: 4768.

COȘERENI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe dr. râului Ialomița; 7 019 loc. (1 iul. 1995): 3 529 de sex masc. și 3 490 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. C. a făcut parte din jud. Ilfov. Conacul „Chiroiu" (începutul sec. 20, renovat în 1994-1995), în satul Borănești, azi sediul I.A.S. Cod poștal: 8234.

COȘEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Piem. Cândești cu Dealurile Argeșului, pe cursul inf. al Râului Doamnei; 5 624 loc. (1 iul. 1995): 2 815 de sex masc. și 2 809 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de olărit, în satul Petrești. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1775), „Sfântul Nicolae" (1775, cu picturi originare) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1839), în satele Lăpușani, Petrești și Jupânești; biserica din lemn cu hramul „Înălțarea Domnului" (1742, cu picturi originare), în satul Jupânești. Cod poștal: 0404.

COȘOVENI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați; 4 847 loc. (1 iul. 1995): 2 365 de sex masc. și 2 482 fem. Haltă de c.f. (în satul Cârcea), inaugurată la 5 ian. 1878. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui etc. Complex avicol. Pe terit. com. au fost descoperite două tezaure de argint datând din perioada de trecere de la sclavagism la feudalism (două fibule mari din argint, atribuite gepizilor, sec. 6-7 d.Hr., cataramă etc.). Conacul „Nicolau" (1797-1798) și bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (ante 1794) și „Sfântul Nicolae" (1889, cu fresce originare), în satul Coșoveni; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sf. sec. 18 și începutul sec. 19, reparată în

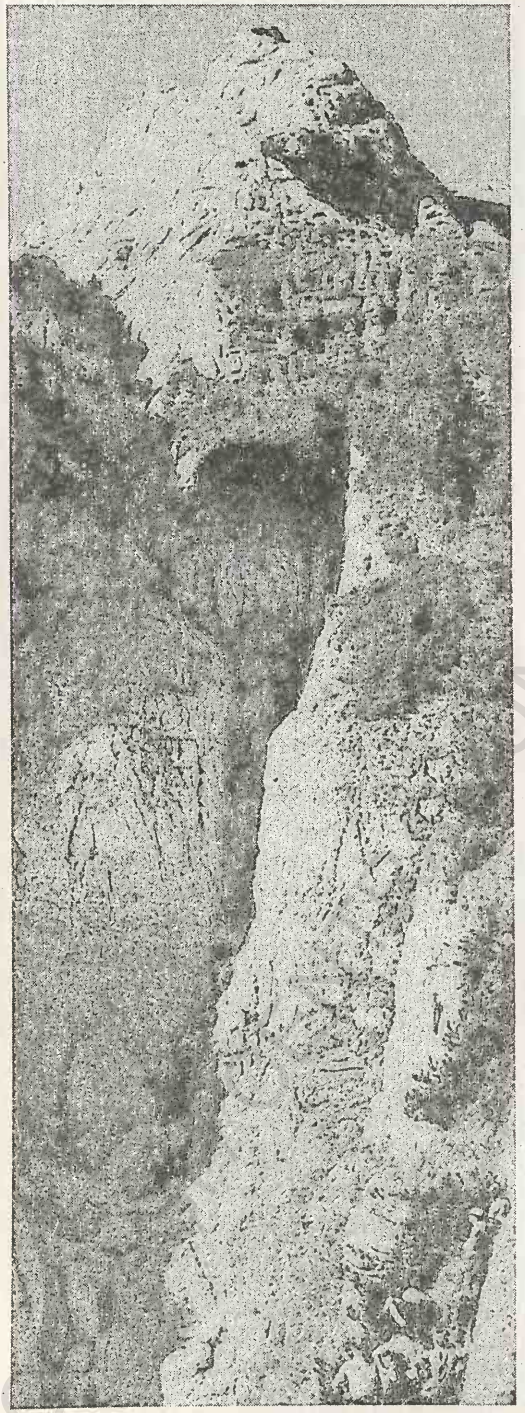

Vârful Coştila

1880 și 1930), în satul Cârcea; biserica având hram dublu — „Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru" (1825, zugrăvită în 1852 și refăcută în 1893 și 1953), în satul Ghindeni. Cod poștal: 1113.

COȘTEIU, com. în jud. Timiș, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Lugojului, pe râul Timiș; 3 709 loc. (1 iul. 1995): 1 734 de sex masc. și 1 975 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de balast. Satul Coșteiu este menționat documentar, prima oară, în 1597. În satul Hezeriș se află o mânăstire cu o biserică din lemn având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17, cu picturi din 1770-1779) și cabana „Căprioru'". Rezervație forestieră (pădurea Cătălina). Cod poștal: 1844.

COȘTILA, vârf pe versantul prahovean al masivului Bucegi, la NV de Bușteni, alcătuit din conglomerate calcaroase. Alt.: 2 498 m. Releu de televiziune.

COȘTIUI → Rona de Sus.

COȘUȘTEA 1. **Piemontul Coșuștei**, unitate de relief piemontană, situată în SV României, pe terit. jud. Mehedinți, parte componentă a dealurilor piemontane ale Motrului, limitat de Pod. Mehedinți la NV și Piem. Bălăciței la SE. Alt.: 360-400 m. Fragmentat de Coșuștea cu afl. său Coșuștea Mică și de cursul superior al Hușniței.

2. Râu, afl. dr. al Motrului pe terit. com. Corcova; 68 km; supr. bazinului: 453 km². Izv. din N M-ților Mehedinți, de la 580 m alt., de pe terit. com. Isverna (jud. Mehedinți), dintr-un izv. carstic bogat și traversează zonele calcaroase ale M-ților și Pod. Mehedinți, formând mai multe chei pitorești.

COTEANA, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Boian, pe interfluviul Olt-Miloveanu; 2 853 loc. (1 iul. 1995): 1 375 de sex masc. și 1 478 fem. Nod rutier. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1845). Cod poștal: 0519.

COTEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Vrancei, în zona de contact a Dealului Deleanu cu Glacisul Râmnicului; 4 436 loc. (1 iul. 1995): 2 074 de sex masc. și 2 362 fem. Nod rutier. Stație de c.f. (inaugurată la 13 iun. 1881). Important centru viticol și pomicol. Combinat de vinificație. În satul Cotești, menționat documentar în 1472, se află Mânăstirea Cotești (de maici) cu biserica „Sfânta Treime", construită în

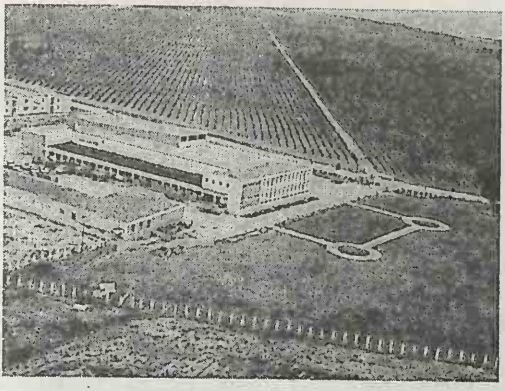

Coteşti. Combinatul de vinificaţie

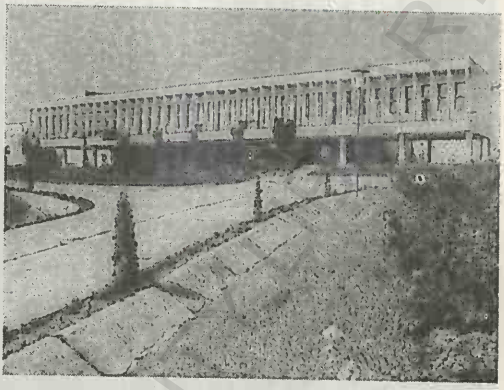

Cotnari. Combinatul de vinificaţie

1720-1757 de către episcopul Ştefan I. Cod poştal: 5389.

COTMEANA 1. Platforma sau Piemontul ~, unitate piemontană de relief în S României, parte componentă a Pod. Getic, situată între Muscelele Argeşului, la N, valea Argeşului, la E, Câmpiile Piteştiului, Găvanu-Burdea şi Boian, la SE şi S şi valea Oltului, la V. Are aspectul unor platouri largi, ce coboară de la c. 400 m alt., în N, la c. 200 m, în S, drenate de numeroase văi, cu desfăşurare divergentă (Cotmeana, Vedea, Plapcea, Iminog ş.a.), care au creat mari conuri de dejecţie aluvio-proluviale.

2. Râu, afl. stg. al Vedei în Câmpia Boian, în aval de com. Icoana, jud. Olt; 82 km; supr. bazinului: 504 km². Izv. din piemontul omonim, din arealul com. Cotmeana.

3. Com. în jud. Argeş, alcătuită din 14 sate, situată în piemontul cu acelaşi nume, în zona de izv. a râului omonim; 2 275 loc. (1 iul. 1995): 1 133 de sex masc. şi 1 142 fem. Nod rutier. Fabrică de cherestea. În satul Cotmeana se află o mânăstire de călugări cu biserica „Buna Vestire", ctitorie din anii 1387-1389 a lui Radu I şi a fiilor săi, Dan I şi Mircea cel Bătrân, având faţadele din cărămidă aparentă, decorate cu firide lungi, până sub cornişă, marcate prin discuri de ceramică smălţuită. A suferit numeroase restaurări (1711, 1781, 1875, 1924, 1959, 1972, 1990). Turn-clopotniţă, construit în 1777. Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1695), în satul Bascoavele; biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1843), în satul Ursoaia. Cod poştal: 0372.

COTNARI, com. în jud. Iaşi, alcătuită din 11 sate, situată în zona de contact a Dealului Mare (SE Pod. Sucevei) cu Câmpia Jijiei Inferioare, pe cursul superior al râului Valea Oii; 7 899 loc. (1 iul. 1995): 4 047 de sex masc. şi 3 852 fem. Staţie de c.f. Expl. de gresii. Pomicultură (meri, peri, pruni, cireşi, vişini). Veche (sec. 15) şi renumită podgorie în care predomină soiurile indigene: Grasa de Cotnari, Fetească, Tămâioasă românească, Frâncuşa. Combinat de vinificaţie. Pe terit. com., în satul Cătălina, au fost descoperite urmele unei cetăţi traco-getice (sec. 5-3 î.Hr.), reşed. a unui conducător tribal, o diademă din argint aurit din sec. 13 ş.a. Satul Cotnari este menţionat documentar, ca târg, la 5 oct. 1448. Monumente: Podul de piatră din

Cotnari. Podul de piatră

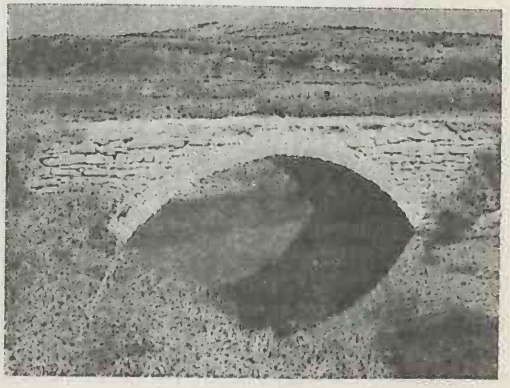

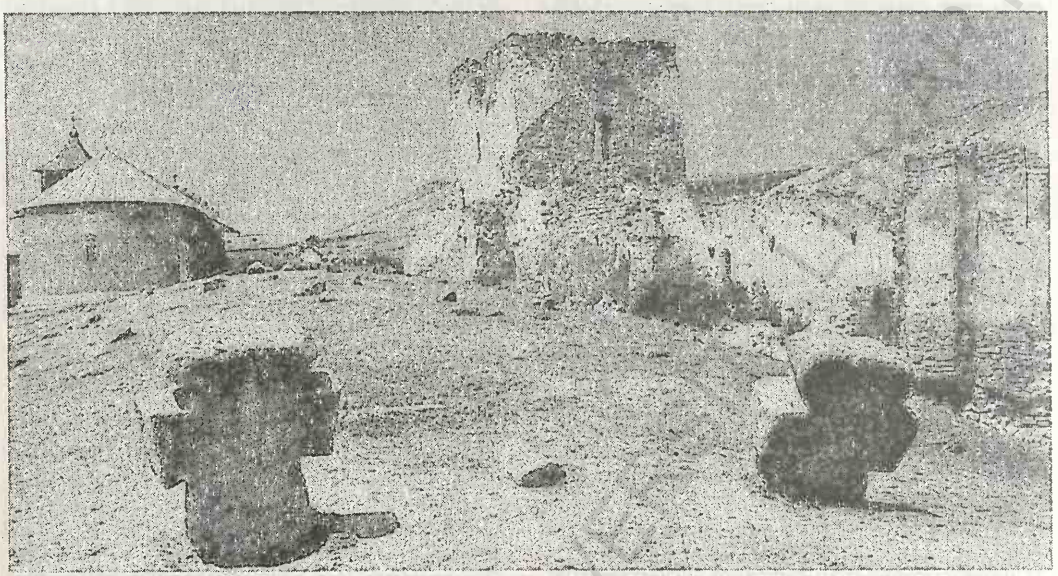

Cotnari. Ruinele bisericii catolice

satul Cârjoaia (sec. 15, reparat în 1847) și beciurile caselor domnești (1491) atribuite lui Ștefan cel Mare; biserica catolică ridicată în stil gotic de domnul Despot Vodă în anii 1561-1563 (pe lângă care a ființat Colegiul latin, f. 1562, sub conducerea lui Ioan Sommer) distrusă de un incendiu în 1873 (azi în ruină); bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (ctitorie din c. 1493 a lui Ștefan cel Mare) și „Sfântul Nicolae" (ante 1617) și ruinele caselor domnești de la sf. sec. 15, în satul Cotnari. Cod poștal: 6638.

COTROCENI, cartier în partea central-vestică a municipiului București.

COTUL BRADULUI → Bivolari (1).

COTUL PISICII, meandru (cotitură) puternic al Dunării inferioare, în aval de Galați, în zona com. Grindu (jud. Tulcea), cu o arcuire de peste 200°, determinată de structura rezistentă a rocilor din fundament. În această zonă, unde Dunărea atinge adâncimi de 20-30 m, din cauza puternicei meandrări a albiei, în perioada dezghețului de primăvară se formează frecvente zăpoare (baraje de gheață) care îngreunează navigația. Denumit astfel după vechiul nume al com. Grindu (*Pisica*).

COȚOFĂNEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 5 sate, situată în NE Subcarpaților Vrancei, la poalele Dealului Oușoru, pe dr. văii Trotușului; 3 110 loc. (1 iul. 1995): 1 532 de sex masc. și 1 572 fem. Haltă de c.f. (în satul Bâlca) inaugurată la 22 iun. 1884. Pomicultură. Biserica „Sfântul Gheorghe" (1834). Cod poștal: 5465.

COȚOFENEȘTI → Vărbilău.

COȚOFENII DIN DOS, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Piem. Bălăciței cu terasele și lunca de pe dr. Jiului; 2 737 loc. (1 iul. 1995): 1 354 de sex masc. și 1 383 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Viticultură. Pe terit. com., pe terasa superioară a Jiului, au fost descoperite urmele unei așezări, cu inventar bogat, tipic pentru perioada de trecere de la Neolitic la Epoca brozului (2500-1800 î.Hr.), căreia i s-a atribuit numele de *Cultura Coțofeni*, cu arie largă de răspândire în Oltenia, Crișana, Banat și Transilvania. Se caracterizează prin existența locuințelor-bordei în care s-au găsit cești cu bazinul sferic și gura evazată, cu toartă supraînălțată, cu decor geometric realizat prin împunsături succesive, topoare din piatră și cupru, strâchini hemisferice etc. În satul Coțofenii din Dos, menționat documentar în 1615, se află două hanuri din sec. 19 și biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1827, cu picturi din 1831; reparată în 1860 și 1930), iar în

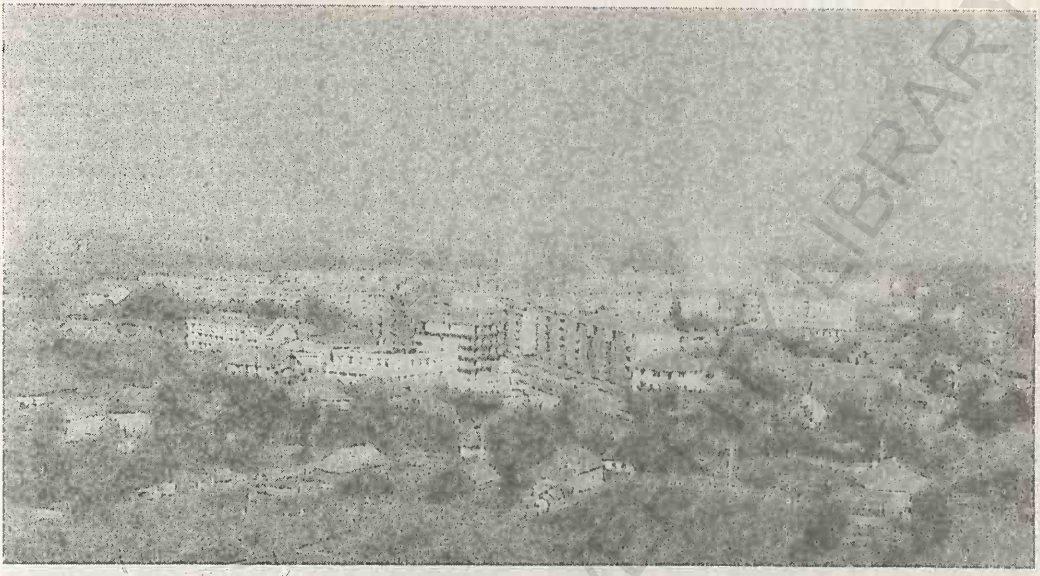

Covasna (1). Vedere generală

satul Mihăița, biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (ante 1872). Cod poștal: 1143.

COȚUȘCA, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 9 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe interfluviul Volovăț—Ghireni; 5 209 loc. (1 iul. 1995): 2 541 de sex masc. și 2 668 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și uleioase etc. Cod poștal: 6890.

COVASNA 1. Oraș în jud. Covasna, situat în E-SE Depr. Târgu Secuiesc, la poalele vestice ale M-ților Vrancea, la 550-600 m alt., pe cursul superior al râului Covasna, la 35 km E de municipiul Sfântu Gheorghe; 12 561 loc. (1 iul. 1995): 5 986 de sex masc. și 6 575 fem. Supr.: 5,1 km²; densitatea: 2 463 loc./km². Nod rutier. Expl. de grèsii și forestiere. Fabrici de mobilă și cherestea, de cărămidă și de produse alim. Filatură și țesătorie de lână. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, climat tonic, veri răcoroase (media termică a lunii iul. este de 17°C) și ierni friguroase (temp. medie a lunii ian. este –5°C). Temp. medie anuală este de c. 7°C, iar precipitațiile însumează, în medie, c. 600 mm/anual. Numeroase izvoare (c. 1500) cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurosodice, feruginoase, iodurate, bromurate, hipotone și hipertone indicate pentru tratarea afecțiunilor cardiovasculare (infarct miocardic la minimum 3 luni după externarea din spital, cardiopatie ischemică, insuficiență mitrală și aortică compensată, hipertensiune arterială etc.), a celor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică necalculoasă, pancreatită cronică etc.), digestive (gastrite cronice hiperacide, ulcere gastrice și duodenale cronice) și a unor boli asociate (obezitate, complicată cu afecțiuni cardiovasculare, nevroze respiratorii, nevroze astenice etc.). Buvete pentru cură internă cu ape minerale. O deosebită valoare terapeutică o au mofetele (emanații de bioxid de carbon), extinse pe o supr. de 40 ha. Stațiunea dispune de instalații moderne pentru mofete și pentru diverse proceduri, de un spital cu profil de cardiologie, de două sanatorii pentru copii (unul cu profil de tratare a sechelelor de reumatism cardioarticular și altul pentru tratarea sechelelor după hepatită), de mai multe hoteluri moderne etc. Istoric. În arealul orașului, pe Dealul Zânelor (938 m alt.), a fost identificată o cetate dacică (fortificată cu ziduri realizate din lespezi de piatră unite cu pământ, late de 2 m, străjuite de turnuri de apărare), datând din sec. I î.Hr.-I d.Hr. În interiorul cetății au fost scoase la iveală (în urma săpăturilor arheo-

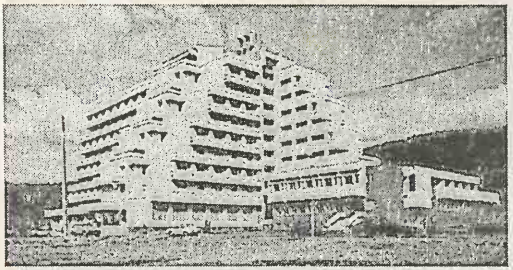

Covasna (1). Sanatoriul

logice din 1942-1943, 1949, 1968) arme și unelte din fier, monede romane, cărămizi romane și o cantitate mare de ceramică dacică lucrată cu mâna sau la roată. Dar, întâmplător, în perimetrul orașului C. au fost descoperite urme și mai vechi de locuire, exemplificate prin topoare din piatră și cupru și fragmente ceramice din Neolitic, aparținând Culturii Boian, apoi un fragment de spadă și o urnă din Epoca brozului, ceramică dacică din a doua Epocă a fierului — La Tène (sec. 5 î.Hr.-sec. 1 d.Hr.) etc. Continuitatea de locuire a populației autohtone este confirmată și de unele descoperiri din cartierul Voinești care datează din perioada migrațiilor (sec. 4-6). O dată cu pătrunderea maghiarilor în Transilvania, aici au fost colonizați secui. Prima mențiune documentară a localit. datează din 1567. În 1764 au luat ființă formațiunile de grăniceri secui. În 1881, C. intră în rândul stațiunilor balneoclimaterice. Declarată oraș la 17 febr. 1968. În prezent, orașul C. are în subordine ad-tivă localit. componentă Chiuruș (atestată documentar în 1464). **Monumente:** ruinele Cetății dacice de pe Dealul Zânelor; biserica în stil romanic (sec. 13-14, cu refaceri ulterioare, în stilurile gotic și baroc), în localit. componentă Chiuruș; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1800, cu picturi murale originare). În centrul orașului C. se află rezervația geologică „Balta dracului", cu intense emanații de dioxid de carbon. Cod poștal: 4055.

2. Județ situat în partea central-estică a României, în concavitatea Carpaților de Curbură, pe cursul superior al Oltului și în bazinul Râului Negru, la intersecția meridianului de 26° longitudine E cu paralela de 46° latitudine N, între jud. Harghita (N-NV), Bacău (NE), Vrancea (E), Buzău (S-SE) și Brașov (V-SV). Supr.: 3 710 km² (1,55% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 232 520 loc. (1,02% din populația țării), din care 114 797 loc. de sex masc. (49,37 %) și 117 723 loc. de sex fem. (50,63%). *Densitatea*: 62,7 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (7 ian. 1992): 75,01% maghiari, 23,37% români, 1,10% țigani ș.a. *Reședința*: municipiul Sfântu Gheorghe. *Orașe*: Baraolt, Covasna, Întorsura Buzăului, Târgu Secuiesc. *Comune*: 33. *Sate*: 122 (din care 11 aparțin municipiilor și orașelor). *Localit. componente ale orașelor*: 1.

Relief predominant muntos (60% din supr. jud. C.), cu alt. medie de 800-1 200 m, care se aseamănă cu zidurile unei puternice cetăți, mărginind câteva areale depresionare și culoare tectonice intramontane. Zona montană cuprinde în întregime unitățile M-ților Bodoc și Baraolt, în partea central-nordică și în V jud. C., precum și prelungirile M-ților Harghita în NV, cu vf. Cucu (1 558 m alt.) situat la granița cu jud. Harghita, ale M-ților Nemira (vf. Șandru Mare 1 640 m alt.) în NE, ale M-ților Vrancea (vf. Lăcăuț 1 777 m — altitudinea max. a jud. C.) în E și ale M-ților Buzăului (masivele Penteleu, Podu Calului și Siriu) și Clăbucetele Întorsurii în S și SE. Ariile depresionare intramontane, bine individualizate, includ sectorul de NE al Depr. Brașov, reprezentat prin două subdiviziuni — Depr. Târgu Secuiesc (sau Bretcu) și Depr. Sfântu Gheorghe —, apoi Depr. Baraolt, Depr. Întorsura Buzăului, Depr. Comandău, Depr. Aita, Depr. Ozunca ș.a. În partea de V a jud. C. se află Culoarul Rotbav—Căpeni, denumit de unii geografi și Culoarul Măieruș, cu o lungime de 30 km și o lățime de c. 3 km (drenat de râul Olt, care în această zonă meandrează foarte puternic) ce se individualizează ca o zonă de legătură, feroviară și rutieră, între Depr. Bârsei, la S, și Depr. Baraolt, la N. O notă aparte în relief o formează Culoarul sau „Poarta" de la Reci, cu o lățime de c. 8 km, care asigură comunicarea între Depr. Târgu Secuiesc și Depr. Sfântu Gheorghe. Râu Negru îl împarte în două unități morfologice distincte: una pe malul dr. (Piem. de la Reci, 540 m alt.) și alta pe malul stg. (transformată într-o reg. de dune — Dunele de la Reci), extinse pe c. 8 km², acoperite în trecut cu păduri compacte de mesteacăn (*Betula verrucosa*), fapt ce i-a atras și numele de „Mestecănișul de la Reci", înlocuite în mare parte de plantații de arin negru (*Alnus glutinosa*) și de pin (*Pinus silvestris*).

Climă temperat-continentală, cu un sector predominant (60%) aparținând climatului de munte

și altul cu climă continental-moderată, caracteristic ținuturilor de dealuri și depresiuni. Între cele două sectoare există diferențieri marcante anotimpuale, cât și din punct de vedere al valorilor medii ale temp. aerului. În ținutul cu climă de dealuri și depresiuni, verile sunt calde și cu precipitații bogate și iernile friguroase, iar temp. medie anuală variază între 5 și 7,6°C, în timp ce în sectorul cu climă de munte verile sunt răcoroase, cu precipitații abundente, iernile aspre, cu viscole frecvente și strat de zăpadă gros și stabil o perioadă îndelungată, iar valorile medii anuale ale temp. aerului oscilează în jur de 1°C. Temp. max. absolută (39,3°C) s-a înregistrat la Păpăuți (15 iul. 1952), iar temp. minimă absolută (–35,2°C) la Întorsura Buzăului (1 febr. 1947). În zonele depresionare se produc, mai ales iarna, frecvente inversiuni de temp. (cu urmări nefavorabile pentru agricultură, transporturi etc.) care determină scăderea accentuată a temp. aerului, formarea ceții etc. Astfel, la 9 ian. 1964, un asemenea fenomen de inversiune termică s-a produs în Depr. Târgu Secuiesc, când pe fundul depresiunii s-a instalat un aer foarte rece provocând scăderea temp. până la –24,8°C, în timp ce pe vf. masivului Lăcăuț, ce domină depresiunea dinspre E, s-a înregistrat doar –4,5°C. Cantitățile medii anuale ale precipitațiilor sunt mai reduse (600 mm) în ariile depresionare, mai adăpostite, și mai abundente (1 200 mm) pe crestele înalte ale munților, expuse advecțiilor de aer oceanic și umed dinspre V. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre N și NE (16-17,2%) în reg. depresionară Târgu Secuiesc și dinspre V, NV și SV (peste 55%) pe culmile înalte ale munților. Vitezele medii anuale ale vânturilor de V și NV depășesc 10 m/s, în timp ce vitezele celor din zonele depresionare au valori de 3-4 m/s. Prezența celor două forme majore de relief (munții și depresiunile) favorizează apariția (pe fondul general al circulației aerului), din cauza diferenței de presiune și de temp. dintre ele, a unor brize locale cu mișcare ascendentă ziua (dinspre depresiune spre culmile montane înconjurătoare) și descendentă noaptea. În partea de NE a jud. C. bate un vânt local, numit Nemira, cu o frecvență mai mare iarna, când provoacă viscole, fiind considerat o continuare a Crivățului.

Rețeaua hidrografică ce brăzdează terit. jud. C. include în pr. un sector din cursul superior al râului

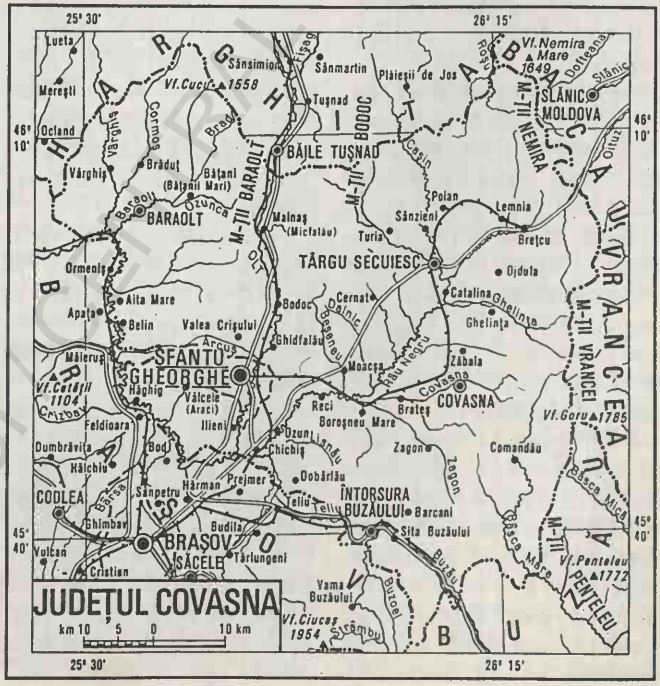

Olt, care drenează partea central-vestică și vestică a județului, pe o distanță de 129 km, mai întâi pe direcția N-S, iar în aval de confl. cu Râu Negru și până la confl. cu râul Vârghiș pe direcția S-N, formând marele cot în interiorul căruia se află M-ții Baraolt. Pe acest ultim sector, care formează, în mare parte, limita dintre jud. Covasna și jud. Brașov, râul Olt prezintă o puternică meandrare din cauza pantei reduse de scurgere (0,5 m/km). Râu Negru, afl. cel mai important al Oltului pe partea stângă, străbate jumătatea de E a jud. C., pe direcția NE-SV, respectiv Depr. Târgu Secuiesc, colectând numeroși afl., printre care Estelnic, Cașin (cu afl. Turia), Mărcușa ș.a. (pe dr.) și Ghelința, Zăbala, Covasna, Săciova, Tărlung ș.a. (pe stg.). În zona de V a jud. C., Oltul mai primește pe partea dr. o serie de afl. mai mici, cum sunt Arcuș, Vâlcele, Aita, Baraolt și Vârghiș (cu afl. său Cormoș). Extremitățile de NE, E și SE ale jud. C. sunt drenate de cursurile superioare ale râurilor Oituz, Bâsca Mare și Buzău. Întreaga rețea hidrografică de pe terit. jud. C. prezintă o densitate ce variază între 0,7 și 0,9 km/km². O categorie aparte, cu importanță economică deosebită, o prezintă bogatele straturi acvifere subterane, din care apar la zi numeroase izv. cu ape minerale, renumite pentru calitățile lor curative (la Covasna, Malnaș, Bodoc, Bixad, Vârghiș, Vâlcele, Turia ș.a.).

Vegetația prezintă o zonalitate pe verticală, determinată de configurația reliefului și de zonalitatea climei și a solurilor. Cele două unități majore de relief — munții și depresiunile — includ formațiuni vegetale caracteristice fiecărei trepte în parte. Astfel, pe crestele înalte ale M-ților Vrancea, Penteleu, Nemira, Harghita, la peste 1 550 m alt., se extind pajiștile secundare, alcătuite din asociații de țăpoșică (*Nardus stricta*) și păiuș roșu (*Festuca rubra*) în alternanță cu tufișuri de afin (*Vaccinium myrtillus*), jneapăn (*Pinus mugo*) ș.a. Pantele M-ților Vrancea, Nemira, Harghita și Bodoc, între 1 200 și 1 500 m alt., sunt acoperite cu păduri de molid (*Picea abies*), alături de care mai apar exemplare de paltin de munte (*Acer pseudoplatanus*) și de scoruș de munte (*Sorbus aucuparia*). Molidul coboară pe unele văi până la 700 m alt. Spre partea inf. a pădurilor de molid încep să se iveacă exemplare răzlețe de fag (*Fagus silvatica*) și brad (*Abies alba*), iar pe măsură ce alt. scade, pantele munților mai mici și ale piemonturilor mai înalte sunt îmbrăcate cu păduri de amestec, alcătuite din ulm de munte (*Ulmus montana*), frasin (*Fraxinus excelsior*), carpen (*Carpinus betulus*), gorun (*Quercus petraea*) ș.a. Pădurile de fag, carpen, gorun și de stejar acoperă și piemonturile înalte, marcând trecerea de la vegetația de munte la cea de depresiune. Pădurile de gorun cu carpen tivesc aproape continuu părțile marginale ale Depr. Târgu Secuiesc și Baraolt. Șesurile depresiunilor sunt ocupate în cea mai mare parte de culturile agricole și pe mici areale se dezvoltă o vegetație intrazonală și azonală, reprezentată prin specii mezohigrofile (păduri de sălcii sau tufișuri de răchită și arin negru) sau higrofile (rogoz, stânjenel de baltă, troscot ș.a.). În Depr. Târgu Secuiesc și Sfântu Gheorghe se întâlnesc mai multe mlaștini eutrofe, cu vegetație specifică, formată din plante higrofile, printre care bumbăcarița (*Eriophorum angustifolium*), coada calului (*Equisetum palustris*), feriga de baltă (*Dryopteris thelypteris*). În aceste mlaștini și-au găsit adăpost câteva relicte glaciare (*Dryopteris cristata, Spiraea salicifolia, Galium boreale, Ligularia sibirica, Lysimachia thyrsiflora, Stellaria longifolia, Cnidium dubium* ș.a.), dintre care unele se află la limita sudică a arealului lor mondial. În bazinul inf. al Râului Negru, pe malul său stg., se află terenuri nisipoase cu dune (Dunele de la Reci), care la începutul sec. 20, erau acoperite cu păduri compacte de mesteceni (*Betula verrucosa*), ce formau așa-numitul „Mestecăniș de la Reci", care au fost înlocuite în cea mai mare parte cu plantații de arin negru (*Alnus glutinosa*) și de pin (*Pinus silvestris*).

Fauna este bogată și variată, fiind adaptată la condițiile de relief și climă. Pădurile constituie domeniul vast și propice pentru existența numeroaselor viețuitoare, multe dintre ele de interes cinegetic. Cele mai frecvente viețuitoare ale domeniului forestier sunt ursul, lupul, vulpea, râsul (*Lynx lynx*), jderul de copac (*Martes martes*), veverița, căpriorul, cerbul, mistrețul, cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), ciocănitoarea de munte (*Picoides tridactylus alpinus*), huhurezul (*Strix aluco aluco*), privighetoarea, vipera de munte, șopârla de munte, tritonul de munte etc. Zonele depresionare sunt populate de iepuri, vulpi, dihori, lupi, șobolani de câmp, șoareci de câmp, mierle, coțofene etc. În apele râurilor de munte trăiesc păstrăvi, clean, mreană, zglăvoc ș.a.

Resursele naturale: zăcăminte de lignit (Vârghiș, Baraolt, Căpeni, Racoșu de Sus, Valea Crișului) și min. de fier (Vârghiș, Doboșeni); expl. de andezit (Bixad, Malnaș), gresie (Arcuș, Zagon, Sita Buzăului, Brețcu, Ariușd, Sfântu Gheorghe, Covasna, Boroșneu Mare, Măgheruș, Bodoc, Dobârlău, Întorsura Buzăului ș.a.), calcare și serpentine (Vârghiș), argilă (Brețcu, Bodoc), nisipuri cuarțoase (Hăghig, Iarăș, Araci), balast (Micfalău, Sfântu Gheorghe, Ilieni, Ozun, Bățanii Mari, Întorsura Buzăului). Bogățiile aparte ale jud. C. sunt pădurile (167 375 ha, la sf. anului 1994) și numeroasele izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, clorurate, feruginoase etc. (Biborțeni, Covasna, Bodoc, Malnaș, Vâlcele, Bixad, Vârghiș, Zăbala, Șugaș, Herculian, Ozunca-Băi, Bálványos, Turia ș.a.) și bogatele emanații de dioxid de carbon, vapori de apă și hidrogen sulfurat (așa-numitele solfatare). Uneori, degajările de dioxid de carbon și hidrogen sulfurat, considerate fenomene postvulcanice, neîntâlnind stratul acvifer pe care să-l transforme în izv. carbogazoase (borvizuri), rămân în stare gazoasă și apar la suprafață sub forma mofetelor (la Covasna acestea se găsesc pe o supr. de 40 ha, apoi la Bálványos, Malnaș-Băi, Șugaș ș.a.).

Istoric. Prezența omului pe terit. actual al jud. C. datează din cele mai îndepărtate timpuri, urmele activității sale fiind scoase la iveală de numeroase săpături arheologice care au stabilit că acestea aparțin Neoliticului (milen. 5-4 î.Hr.). Vestigiile materiale descoperite la Sfântu Gheorghe, Borosneu Mare, Leț, Reci și mai ales la Ariușd atestă existența omului pe aceste meleaguri în toată Epoca neolitică. Reprezentativ pentru această epocă este întinsa așezare neolitică identificată în arealul localit. Ariușd (cu mai multe niveluri de locuire), caracteristică fazei de început a Culturii Cucuteni, care a și dat numele Culturii Ariușd. Perioada de trecere de la Neolitic la Epoca brozului, aparținând Culturii Glina III - Schneckenberg (sec. 18-16 î.Hr.) este marcată prin descoperirile de la Zăbala, Ariușd, Sfântu Gheorghe ș.a., iar urme ale Culturii Wietenberg (sec. 16-13 î.Hr.), specifice perioadei de mijloc a Epocii brozului, au fost scoase la iveală în arealul localit. Imeni, Bixad, Sfântu Gheorghe ș.a. Perioada de trecere de la Epoca brozului la prima vârstă a fierului — Hallstatt (1200-450/300 î.Hr.) este bine reprezentată prin vestigiile descoperite în așezările de la Ghidfalău, Peteni, Reci, Cernat, Sfântu Gheorghe ș.a. Epoca La Tène dacică (sec. 5 î.Hr.-1 d.Hr.), care oglindește stadiul de dezvoltare al societății geto-dace din vremea regilor Burebista și Decebal, caracterizată prin dezvoltarea metalurgiei fierului, prin apariția de noi forme ceramice datorate folosirii roții olarului, prin dezvoltarea meșteșugurilor etc., este evidențiată prin descoperirile de la Covasna, Sfântu Gheorghe, Olteni, Ghelința, Surcea ș.a. unde s-au găsit numeroase tezaure de podoabe dacice. La Covasna a fost identificată, din această epocă, o puternică cetate cu trei incinte de piatră, datând din sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr. În perioada stăpânirii romane au fost construite aici numeroase fortificații și castre care aveau menirea să obstrucționeze văile și pasurile prin care puteau să pătrundă dușmanii. Printre acestea se numără castrele de la Olteni, Brețcu (Angustia), Reci ș.a. datând din sec. 2-3. După retragerea armatei și a administrației romane (271-275) de pe aceste meleaguri, populația autohtonă a continuat să existe și să-și desfășoare activitatea neîntrerupt, organizându-se în obștii sătești, agricole și pastorești. Descoperirile arheologice din arealele localit. Sfântu Gheorghe, Cernat, Olteni, Reci, Coșeni, Ghidfalău ș.a. atestă cu pregnanță prezența populației românești pe aceste meleaguri înainte de pătrunderea forțelor regatului feudal maghiar. În sec. 4 d.Hr., în această zonă erau mult răspândite produsele Culturii Sântana de Mureș, descoperite în necropolele și așezările de la Reci, Cernat, Sfântu Gheorghe ș.a., care, pe lângă elementele culturii materiale autohtone, cuprindea și componente ale triburilor goților. În sec. 6, încep să pătrundă în această regiune triburile slave a căror conviețuire cu populația românească autohtonă este dovedită de vestigiile descoperite în așezările de la Angheluș, Cernat, Sfântu Gheorghe, Coșeni, Poian, Târgu Secuiesc ș.a. În a doua jumătate a sec. 11, peste populația românească sedentară s-a instaurat și s-a extins treptat dominația regatului feudal maghiar, însoțită și de colonizarea secuilor (în jurul anului 1200) care au adoptat, ulterior, prin sec. 15, organizarea administrativă cunoscută sub numele de „Scaune". Se presupune că această formă de organizare administrativă a ținut seama de organizarea vechilor „Scaune de judecată" ale populației românești autohtone. După stabilirea secuilor în această zonă, țăranii români, apoi și cei maghiari, au fost deposedați de pământ de către autoritățile

feudale și transformați în iobagi, fapt ce i-a determinat, ca împreună, să lupte, veacuri de-a rândul, împotriva asupririi feudale. Pătrunderea și stabilirea ungurilor în această regiune, în sec. 11-12, este dovedită de descoperirile din necropolele de la Zăbala și Peteni în care s-au găsit obiecte de inventar tipic maghiare. Începând din această perioadă, populația românească a convieţuit paşnic cu secuii colonizați aici pentru a apăra granița de E a Transilvaniei. La începutul sec. 16, mai precis în anul 1514, românii și secuii au luptat laolaltă împotriva nobilimii feudale în timpul Războiului țărănesc condus de Gheorghe Doja. La fel s-a întâmplat și în nov. 1848, când țărănimea română, împreună cu secuimea iobagă s-au răsculat împotriva nemeșilor, opunând o aprigă rezistență trupelor imperiale venite să înăbușe revoluția. În baza legii de împărțire pe județe din 1921 și apoi a reorganizării ad-tiv teritoriale din 1926, a fost creat și județul Trei Scaune (corespunzător în mare parte cu jud. Covasna de azi), cu reșed. la Sfântu Gheorghe, care cuprindea 5 plăși, 2 orașe și 97 de comune. Această formă de organizare s-a menținut până în sept. 1950 când a avut loc o nouă împărțire ad-tiv teritorială — pe regiuni și raioane —, fostul județ devenind, în cea mai mare parte, raion în cuprinsul regiunii Brașov. Prin Legea nr. 2/17 febr. 1968 privind organizarea ad-tiv teritorială a României, a luat ființă, printre altele, și jud. C. în componența căruia intră un municipiu (Sfântu Gheorghe), care este și reșed. județului, 4 orașe, 33 de comune și 122 de sate.

Economia jud. C. are un caracter agrar-industrial, evidențiat de raportul dintre producția globală agricolă (108 074 mil. lei, 1993) și producția globală industrială (53 974,4 mil. lei). În perioada de după dec. 1989, o dată cu trecerea treptată de la economia planificată la economia de piață, în cadrul jud. C. s-au înființat 11 regii autonome cu capital integral sau majoritar de stat, 22 de societăți comerciale și 327 de agenți economici cu caracter privat.

Industria reprezintă una dintre pr. ramuri ale economiei jud. C. în cadrul căreia se produc: mașini și agregate industriale, subansamble auto, motoare electrice, echipament electric auto (Sfântu Gheorghe), organe de asamblare, izolatori electrici de joasă tensiune, șuruburi (Târgu Secuiesc), piese pentru tractoare și mașini agricole (Întorsura Buzăului), mase plastice (Sfântu Gheorghe), confecții (Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc), fire și țesături din bumbac și lână (Sfântu Gheorghe, Covasna), prelucr. inului (Reci), mobilă (Sfântu Gheorghe, Covasna, Târgu Secuiesc), cherestea, lăzi, butoaie ș.a. (Brețcu, Covasna, Oituz, Comandău, Întorsura Buzăului, Târgu Secuiesc, Zăbrătău, Baraolt, Sita Buzăului), cărămizi (Bodoc, Malnaș, Covasna, Întorsura Buzăului), prefabricate din beton (Sfântu Gheorghe), preparate din lapte și carne (Sfântu Gheorghe, Târgu Secuiesc, Baraolt), bere (Sfântu Gheorghe), spirt (Malnaș), amidon și glucoză (Târgu Secuiesc) etc. Centre de îmbuteliere a apelor minerale la Bodoc, Covasna, Biborțeni, Vâlcele, Malnaș.

Agricultura beneficiază de condiții naturale favorabile culturii plantelor (în special a plantelor tehnice) și creșterii animalelor. În cadrul realizării producției globale agricole, sectorul vegetal contribuie în proporție de 70%, iar cel animal de 30%. La sf. anului 1994, jud. C. dispunea de o supr. agricolă extinsă pe 186 416 ha, din care 86 642 ha erau terenuri arabile, 58 126 ha ocupate cu pășuni naturale, 40 264 ha cu fânețe și 1 384 ha de livezi și pepiniere pomicole. În același an, terenurile arabile, răspândite în șesurile depresiunilor și în luncile râurilor, erau însămânțate cu plante de nutreț (29 482 ha), orz și orzoaică (16 697 ha), grâu și secară (15 053 ha), cartofi (13 030 ha, locul 3 pe țară după jud. Suceava și Harghita), porumb (4 716 ha), ovăz, sfeclă de zahăr, legume, in etc. Pomicultura, restrânsă ca supr., include plantații mici de pruni, meri, peri, cireși și vișini care ocupă, în general, terenurile în pantă. Sectorul zootehnic are condiții bune de dezvoltare, ca urmare a existenței unei bogate și variate baze furajere. La începutul anului 1995, efectivele de animale de pe cuprinsul jud. C. erau formate din: 57,4 mii capete bovine (în special din rasa Bălțata românească), 89,4 mii capete porcine, 191,4 mii capete ovine (predominant din rasele Țigaie și Spancă), 6,0 mii capete caprine, 13,2 mii capete cabaline (mai ales rasa Lipițan, provenită din herghelia de la Dalnic), nenumărate bubaline; avicultură (537,2 mii capete păsări). Apicultură (6,6 mii familii de albine). În cadrul sectorului zootehnic se remarcă preponderența sectorului privat față de cel de stat, variind între 55,2% la creșterea păsărilor și 97,8% la creșterea ovinelor, iar în domeniile apiculturii și creșterii caprinelor proprietatea particulară să fie de 100%.

Căile de comunicații feroviare și rutiere sunt singurele mijloace ale jud. C. care asigură întregul trafic de mărfuri și călători. La începutul anului 1995, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. C. însuma 115 km (din care 46 km electrificată), cu o densitate de 31,0 km/1000 km² de teritoriu, iar cea a drumurilor publice era de 810 km (din care 218 km modernizate), cu o densitate de 21,8 km/100 km² de teritoriu (sub media pe țară, de 30,5 km/100 km² de teritoriu). O importanță deosebită pentru transporturile feroviare și rutiere o au cele două tronsoane ale magistralelor care traversează jud. C. — magistrala feroviară București—Brașov—Sfântu Gheorghe—Ciceu—Deda—Baia Mare— Satu Mare și drumul european E 572 care, pe terit. jud. C., urmărește, în paralel, magistrala feroviară. O importanță remarcabilă pentru transporturile rutiere dintre Transilvania și Moldova o are drumul național modernizat Brașov—Târgu Secuiesc—Brețcu—Oituz—Onești—Adjud—Bacău— Suceava care traversează jud. C. prin partea central-estică a sa.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, rețeaua unităților școlare de pe terit. jud. C. cuprindea 179 de grădinițe de copii, cu 10 611 copii înscriși și 642 cadre didactice, 166 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 27 504 elevi și 2 086 cadre didactice, 15 licee, cu 7 067 elevi și 761 profesori, 11 școli profesionale, cu 3 009 elevi și 115 profesori ș.a. Instrucția și educația copiilor și elevilor se realizează atât în limba română, cât și în limba maghiară (pentru copiii care aparțin acestei minorități naționale). Activitățile cultural-artistice se desfășoară în cadrul celor șase case de cultură, 101 cămine culturale, șapte cinematografe, un teatru de stat (la Sfântu Gheorghe), cu secțiile română și maghiară, 220 de biblioteci, cu 1 484 000 volume, cinci muzee, numeroase formații artistice de amatori etc. Manifestările etno-folclorice au loc la Întorsura Buzăului (Festivalul folclorului ciobănesc „Ciobănașul"), Covasna (Nedeea mocănească), Bățanii Mici și Bálványos (Festivalul cântecului și portului popular) etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 10 cluburi și 147 secții sportive cu 4 992 sportivi legitimați, 95 de antrenori și 135 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua unităților sanitare cuprindea șase spitale, cu 2 238 paturi, 62 de dispensare (inclusiv dispensare balneare și două dispensare școlare), 10 policlinici, 34 de farmacii (din care 26 sunt particulare), un sanatoriu cardiovascular (la Covasna), un sanatoriu pentru adulți (la Turia) și un sanatoriu pentru copii (la Vâlcele). În același an, asistența medicală era asigurată de 315 medici (1 medic la 738 locuitori), 55 stomatologi (1 medic stomatolog la 4 228 locuitori) și 1 412 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Particularitățile peisajului natural, dominat de masivele muntoase ce înconjură jud. C. ca o puternică centură și care închid între ele numeroase depresiuni cu un farmec aparte, specificul și frumusețea obiectivelor istorice și arhitectonice, prezența numeroaselor stațiuni balneoclimaterice, capacitățile suficiente de cazare (20 de hoteluri, trei campinguri, 14 vile ș.a., cu o capacitate totală de 4 235 locuri, la sf. anului 1994), varietatea și bogăția elementelor etno-folclorice, multitudinea căilor de acces ș.a. favorizează, laolaltă, desfășurarea unui intens trafic turistic. Printre atracțiile turistice ale peisajului natural, frecvent vizitate de turiștii aflați la odihnă, la tratament balnear sau în tranzit, sunt peștera cu emanații de sulf de la Turia, declarată rezervație naturală, defileul Oltului dintre Bixad și Malnaș (c. 20 km lungime), dunele de nisip de la Reci (6-10 m înălțime) pe care se dezvoltă plantații de anin, pin, plop canadian și mesteacăn, precum și exemplare de plante rare, ca de pildă laleaua pestriță, turbăria de la Comandău, declarată monument al naturii, vf. Lăcăuț (1 777 m, cel mai înalt din jud. C.), mlaștinile de la Ozun, Apa Roșie și Fagul Rotund (Estelnic), punctele fosilifere de la Aita Seacă ș.a. Obiectivele istorice și arhitectonice de o irezistibilă atracție sunt cetățile medievale de la Bálványos, Cernat, Malnaș, Bixad, rezervația arheologică neolitică de la Ariușd, bisericile fortificate (sec. 15-16) de la Aita Mare, Arcuș, Belin, Ilieni, Sfântu Gheorghe, Sânzieni, Zăbala, Bodoc ș.a., castelele de la Arcuș, Ozun, Turia, Vârghiș, conacele de la Bicfalău, Cernat, Ilieni, Reci ș.a. Obiceiurile tradiționale (claca, șezătoarea, colindele etc.), bogăția folclorului (hora, bătuta, sârba, csárdás), varietatea elementelor de port popular ca și prezența nenumăratelor stațiuni balneoclimaterice cu ape minerale diferite (Bálványos, Covasna, Malnaș-Băi, Ozunca-Băi, Biborțeni, Vâlcele, Vârghiș, Turia ș.a.) sunt valori în plus care fac să crească potențialul turistic al jud. C. Indicativ auto: *CV*.

Localităţile jud. Covasna

(în paranteze sunt înscriși anii primei menţiuni documentare)

I. Municipii		*Sate care aparţin municipiului*
1. SFÂNTU GHEORGHE (1332)		1. Chilieni (1334) 2. Coşeni (1448)

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparţin orașului*
1. BARAOLT (1224)		1. Biborţeni (1332) 2. Bodoş (1459) 3. Căpeni (?) 4. Micloşoara (1211) 5. Racoşul de Sus (1417)
2. COVASNA (1567)	1. Chiuruş (1464)	
3. ÎNTORSURA BUZĂULUI (1770)		1. Brădet (1909) 2. Floroaia (1954) 3. Scrădoasa (1956)
4. TÂRGU SECUIESC (1407)		1. Lunga (1332)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. AITA MARE	1. **Aita Mare** (1211) 2. Aita Medie (1332)
2. BARCANI	1. **Barcani** (1913) 2. Lădăuţi (1954) 3. Sărămaş (1956) 4. Valea Mare (1913)
3. BĂŢANI	1. **Băţanii Mari** (1332) 2. Aita Seacă (1332) 3. Băţanii Mici (1567) 4. Herculian (1566) 5. Ozunca-Băi (1956)
4. BELIN	1. **Belin** (1332) 2. Belin-Vale (1956)
5. BODOC	1. **Bodoc** (1332) 2. Olteni (1332) 3. Zălan (1319)
6. BOROŞNEU MARE	1. **Boroşneu Mare** (1332) 2. Boroşneu Mic (1567) 3. Dobolii de Sus (1461) 4. Leţ (1332) 5. Ţufalău (1567) 6. Valea Mică (1913)
7. BRATEŞ	1. **Brateş** (1415) 2. Pachia (1567) 3. Telechia (1567)
8. BRĂDUŢ	1. **Brăduţ** (1332) 2. Dobоşeni (1566) 3. Filia (1569) 4. Tălişoara (1332)
9. BREŢCU	1. **Breţcu** (1426) 2. Mărtănuş (1567) 3. Oituz (1533)
10. CATALINA	1. **Catalina** (1334) 2. Hătuica (1332) 3. Imeni (1561) 4. Mărcuşa (1497) 5. Mărtineni (1407)
11. CERNAT	1. **Cernat** (1332) 2. Albiş (1539) 3. Icafalău (1332)
12. CHICHIŞ	1. **Chichiş** (1461) 2. Băcel (1909)
13. COMANDĂU	1. **Comandău** (1913)
14. DOBÂRLĂU	1. **Dobârlău** (1760-1762) 2. Lunca Mărcuşului (1954) 3. Mărcuş (1505) 4. Valea Dobârlăului (1956)
15. GHELINŢA	1. **Ghelinţa** (1567) 2. Harale (?)
16. GHIDFALĂU	1. **Ghidfalău** (1332) 2. Angheluş (1332)

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Fotoș (1407)
	4. Zoltan (1359)
17. HĂGHIG	1. Hăghig (1332)
	2. Iarăș (1954)
18. ILIENI	1. Ilieni (1332)
	2. Dobolii de Jos (1461)
	3. Sâncraiu (1334)
19. LEMNIA	1. Lemnia (1332)
	2. Lutoasa (1506)
	3. Mereni (1567)
20. MALNAȘ	1. Micfalău (1850)
	2. Bixad (1648)
	3. Malnaș (1366)
	4. Malnaș-Băi (1913)
	5. Valea Zălanului (1854)
21. MOACȘA	1. Moacșa (1332)
	2. Dalnic (1332)
	3. Pădureni (1332)
22. OJDULA	1. Ojdula (1332)
	2. Hilib (1602)
23. OZUN	1. Ozun (1332)
	2. Bicfalău (1508)
	3. Lisnău (1332)
	4. Lisnău-Vale (1913)
	5. Lunca Ozunului (1956)
	6. Măgheruș (1512)
	7. Sântionlunca (1332)
24. POIAN	1. Poian (1332)
	2. Belani (1536)
	3. Cărpinenii (?)
	4. Estelnic (1332)
	5. Valea Scurtă (1760-1762)
25. RECI	1. Reci (1334)
	2. Aninoasa (1567)
	3. Bita (1332)
	4. Saciova (1567)
26. SÂNZIENI	1. Sânzieni (1332)
	2. Cașinu Mic (1567)
	3. Petriceni (1332)
	4. Valea Seacă (1311)
27. SITA BUZĂULUI	1. Sita Buzăului (1533)
	2. Crasna (1909)
	3. Merișor (?)
	4. Zăbrătău (1954)
28. TURIA	1. Turia (1307)
	2. Alungeni (1567)
29. VALEA CRIȘULUI	1. Valea Crișului (1332)
	2. Arcuș (1332)
	3. Calnic (1332)
30. VÂLCELE	1. Araci (1332)
	2. Ariușd (1520)
	3. Hetea (1571)
	4. Vâlcele (1839)
31. VÂRGHIȘ	1. Vârghiș (1334)
32. ZAGON	1. Zagon (1567)
	2. Păpăuți (1567)
33. ZĂBALA	1. Zăbala (1466)
	2. Peteni (1567)
	3. Surcea (1567)
	4. Tamașfalău (1591)

COVĂSINȚ, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a prelungirilor vestice ale M-ților Zarand cu Câmpia Aradului, pe canalul Matca; 2 608 loc. (1 iul. 1995): 1 249 de sex masc. și 1 359 fem. Haltă de c.f. Fermă de creștere a bovinelor. Centru pomicol și viticol. Satul Covăsînț este atestat documentar, prima oară, în 1280, ca centru al unui cnezat românesc. Cod poștal: 2933.

COVURLUI 1. Podișul ~, subunitate în S Colinelor Fălciului, desfășurată sub forma unui evantai de culmi și platouri, cu înclinare constantă spre S, ce scad de la 300 m alt. în N la c. 200 m în S, la contactul cu Câmpia Covurlui. Constituit predominant din prundișuri cuaternare în care văile (Suhurlui, Covurlui, Slivna ș.a.) s-au adâncit puternic, prezentând versanți abrupți, afectați de alunecări și ravenări.

2. Câmpia ~, câmpie deluroasă joasă (80-200 m alt.), situată pe terit. jud. Galați, la S de Pod. Covurlui, între văile Geru, la V, și Prut, la E, și Câmpia Siretului Inferior, la S, puternic fragmentată de râuri (Geru, Gologan, Suhurlui, Lozova, Neagra, Chineja ș.a.). Este formată dintr-o asociere de câmpuri interfluviale și terase, cu alt. ce coboară de la 214 m în N (în zona com. Băleni) la 60-70 m, în S (în arealul com. Smârdan și Braniștea). Culturi de cereale și plante tehnice.

COZANCEA → Copălău-Cozancea.

COZIA 1. Masiv muntos în SV M-ților Făgăraș, între râurile Olt, la V, Băiaș, la N, Topolog, la E, și Sălătrucel, la S, alcătuit din gnaise, șisturi cristaline, gresii și calcare, cu forme de relief de un pitoresc deosebit (abrupturi, creste zimțate, turnuri, mici escavații de peșteri, forme antropomorfe, ca de pildă „Sfinxul Coziei", „Ciobănașul", „Haiducul", „Ursul", „Faraonul" etc.). Munte cu mari perspective de dezvoltare turistică. Alt. max.: 1 668 m (vf. Cozia). Rezervație naturală complexă (c. 17 100 ha) înființată în 1966, declarată Parc național (1990), cu abrupturi stâncoase, forme bizare de relief și o vegetație diversă și abundentă. În cadrul rezervației, c. 4 500 ha sunt acoperite cu păduri de fag, gorun, și tufărișuri termofile (scumpia/*Cotinus coggygria*, mojdreanul/*Fraxinus ornus* ș.a.), iar c. 600 ha o reprezintă stâncile. Covorul vegetal cuprinde o mare diversitate de plante, între care se remarcă garofița albă (*Dianthus kitaibelii sp. spiculifolius*), stânjenelul de stâncă (*Iris dacica*), omagul (*Aconitum tauricum sp. hunyadense*), gușa porumbelului (*Silene dubia*), pesma (*Centaurea stoebe*), mixandra (*Erysimum saxosum*), măceșul de Cozia (*Rosa villosa* ssp. *Coziae*) ș.a. Faună bogată și variată: pisici sălbatice, jderi de copaci, cerbi, căprioare, râși, mistreți, capre negre, cinteze, coțofene, vipere cu corn, scorpionul carpatic etc.

2. Pas (300 m alt.) și defileu situate pe cursul mijlociu al râului Olt, între confluența acestuia cu Lotru și orașul Călimănești; lungime: 14 km. În lungul defileului se desfășoară o șosea modernizată (pe dr. Oltului) și o linie de cale ferată (pe stg. Oltului) care asigură legătura între Sibiu și Râmnicu Vâlcea. Pe malul drept al Oltului, la 1 km N de Mânăstirea Cozia, în punctul „Cozia Veche" săpăturile arheologice au scos la iveală (în 1966), o așezare geto-dacică cu două niveluri de locuire (sec. 4 î.Hr.-1 d.Hr.).

3. Mânăstirea ~ → Călimănești.

4. Cultura ~ → Costuleni.

COZIENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 20 de sate, situată în depresiunea omonimă din Subcarpații Buzăului, dominată de Dealurile Blidișel, în V, și Dâlma, în E, pe râul Bălăneasa; 2 771 loc. (1 iul. 1995): 1 339 de sex masc. și 1 432 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci), în satul Bălănești. Satul Cozieni este menționat documentar în 1525. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1835), în satul Bălănești și „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în satul Cocârceni. Cod poștal: 5130.

COZLA → Piatra-Neamț.

COZMA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în Colinele Mădărașului, pe cursul superior al râului Agriș; 714 loc. (1 iul. 1995): 359 de sex masc. și 355 fem. În satul Cozma, menționat documentar, prima oară, în 1231, se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 14, reparată în sec. 19). Cod poștal: 4262.

COZMEȘTI, com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în E-SE Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Moșna; 2 910 loc. (1 iul. 1995): 1 433 de sex masc. și 1 477 fem. Expl. de gresii, argile și nisipuri. Satul Cozmești este menționat documentar, prima oară, în 1503. Cod poștal: 6674.

CRACĂU-BISTRIȚA, depresiune de eroziune în E României, desfășurată în lungul cursurilor inf. ale râurilor Cracău (afl. al Bistriței) și Bistrița, în zona de contact dintre M-ții Stânișoarei și Goșmanu, la V și Dealurile Corni, Holmu Mare, Runcu, Șerbești ș.a. (Subcarpații Neamțului), la E. Supr.: 515 km². Alt. medie: 400 m. Depresiunea are o formă de pâlnie, ce se lărgește de la 3-4 km, în NNE, la peste 15 km, în S-SE, iar alt. coboară de la 500 m, în NE, la 340 m, în SE. Relieful este format dintr-o câmpie aluvială etajată, din terasele și luncile Cracăului și Bistriței. Climă răcoroasă (temp. medie anuală 6-8°C) și precipitații moderate (600-700 mm/anual). Soluri variate, predominante fiind cele brune luvice în partea de NV, cernoziomurile și solurile cenușii în partea centrală și de E. Pășuni și fânețe naturale întrerupte de pâlcuri de păduri de stejar. Local se întâlnesc ochiuri de vegetație de silvostepă. Culturi de cereale, plante tehnice și de cartofi. Pomicultură.

CRAIDOROLȚ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Crasna; 2 122 loc. (1 iul. 1995): 1 029 de sex masc. și 1 093 fem. Nod rutier. Centru de albinărit. Satul Craidorolț este menționat documentar, prima oară, în 1319. Biserică din sec. 14, în satul Eriu-Sâncrai și biserică reformată (sec. 17), în satul Craidorolț; biserici ortodoxe, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Țeghea (1767) și Craidorolț (1770). Cod poștal: 3856.

CRAIOVA, municipiu în S României, reședința jud. Dolj, situat în NV Câmpiei Romanați, pe terasele de pe stg. Jiului, la 100 m alt.; 308 031 loc. (1 iul. 1995): 149 837 de sex masc. și 158 194 fem. Supr.: 39,2 km²; densitatea: 7 858 loc./km². Aeroport. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 5 ian. 1873) și rutier. Important centru industrial, comercial, cultural, științific și de transport al țării. Centrală electrică și de termoficare (110 MW), intrată în funcțiune în 1987. Constr. de utilaj greu, utilaje energetice, petroliere și miniere, mașini și utilaje agricole și forestiere, avioane, de automobile pentru oraș (marca „Olcit", în colab. cu firma franceză Citroën, în perioada 1982-1996, ultimul automobil fiind construit la 14 mai 1996, și marca „Cielo", din anul 1996, în colab. cu firma sud-coreeană „Daewoo", care au pus bazele, la 30 nov. 1994, societății mixte, româno-coreene, „RODAE AUTOMOBILE"), tractoare, locomotive Diesel și Diesel-electrice, motoare electrice pentru locomotive, generatoare electrice sincrone, transformatoare de mare putere (până la 400 MVA), aparataj electric de înaltă tensiune, mașini-unelte (strunguri cu comandă numerică ce pot prelucra piese din metal cu diametrul de 2,5-3 m), echipamente pentru ridicat și manipulat etc. Filatură și țesătorie de bumbac. Fabrici de tricotaje și conf., de țesături din lână, de prelucr. a lemnului (cherestea, parchete, traverse ș.a.), mat. de construcție (prefabricate din beton, panouri pentru construcția de locuințe, tuburi pre-

Craiova. Vedere generală

comprimate, plăci de teracotă) și alim. (preparate din carne și lapte, zahăr, ulei, bere, produse de panificație etc.). Tipografie. Universitate (f. la 27 aug. 1965) cu 13 facultăți, 14 821 studenți și 956 de profesori (în anul școlar 1994-1995). Teatru Național (f. 1854), cu secții de dramă, muzicală și de păpuși (f. 1948), dispune de o clădire nouă, modernă, dată în folosință în 1973; Filarmonica de stat „Oltenia" (înființată la 17 apr. 1947); Ansamblul de cântece și dansuri „Nicolae Bălcescu"; studiouri locale de radio-emisie și de televiziune. Centru editorial și de presă cu îndelungată tradiție. Numeroase biblioteci (Biblioteca județeană „Alexandru și Aristia Aman", f. 1908, cu 445 469 volume, în 1994; Biblioteca universitară; Biblioteca franceză

Craiova. Palatul Prefecturii

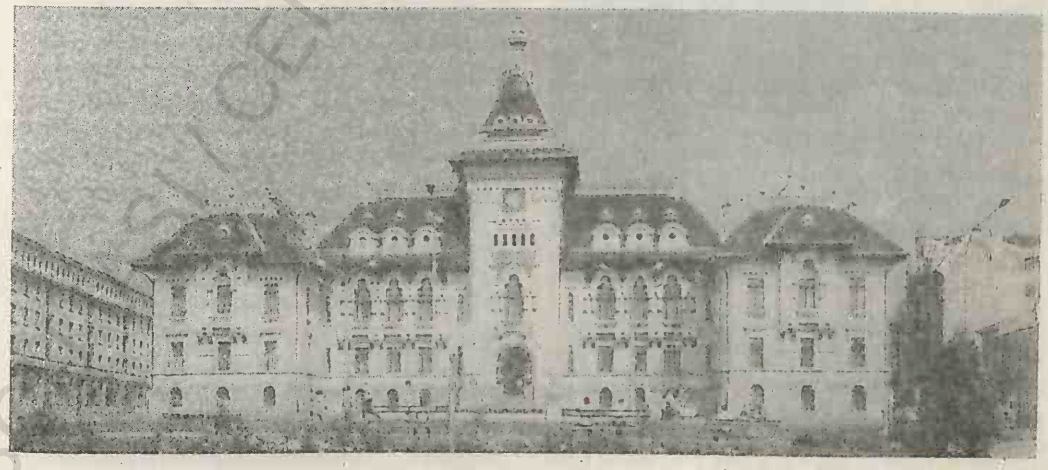

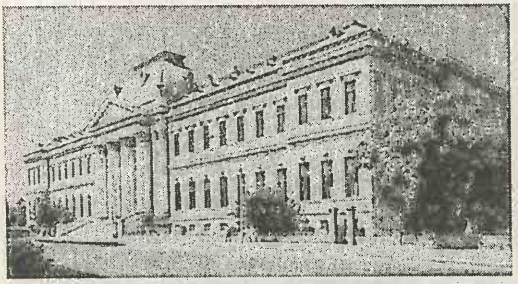

Craiova. Universitatea

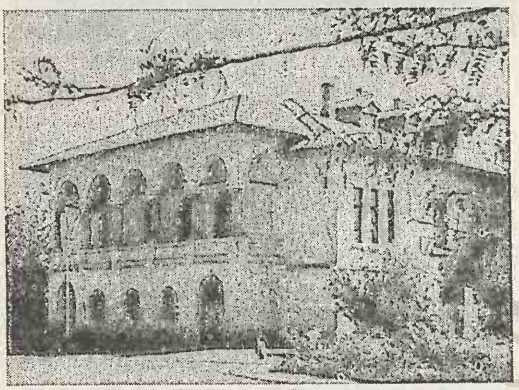

Craiova. Casa Băniei

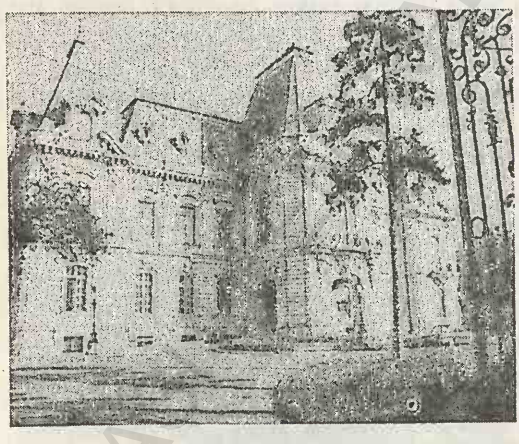

Craiova. Palatul lui Dinu Mihail

„Omnia"; Biblioteca britanică ș.a.), cinematografe (6), case de cultură (5) și muzee: Muzeul Olteniei (f. 1915), cu secții de istorie și arheologie, etnografie și științele naturii, cuprinde peste 12 000 de exponate; Muzeul de Artă (înființat în 1954), cu colecții de pictură universală și românească, de grafică și sculptură românească (7 sculpturi realizate de Constantin Brâncuși), de icoane etc., adăpostit în palatul lui Dinu Mihail (construit în 1896, în stilul academismului francez, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau); Muzeul de Etnografie și Artă Populară, situat în Casa Băniei — construcție realizată în 1699 din inițiativa domnului Constantin Brâncoveanu; Muzeul de Arheologie și Istorie; Muzeul de Istorie a Medicinei și Farmaciei, cu colecții de mobilier, instrumentar, documente, reviste, obiecte care au aparținut unor savanți etc.; Muzeul Militar Dolj, cu exponate referitoare la istoria militară a jud. Dolj; Muzeul Teatrului Național; Muzeul de științele naturii, cu colecții de mamifere cuaternare, de entomologie, de orinotologie etc. În C. există unul dintre cele mai frumoase parcuri din țară — Parcul „Romanescu" (numit până în 1992 „Parcul Poporului"), realizat în anii 1900-1903 după planurile arhitectului francez Émile Redont, extins pe 90 ha. Târg anual internațional de mașini și utilaje agricole (din 1991). **Istoric.** Localit. este locuită neîntrerupt din Neolitic și până astăzi, așa cum dovedesc descoperirile arheologice din perimetrul orașului. Pe terit. municipiului C. au fost identificate vestigii neolitice (ceramică pictată policrom) și urmele unei așezări din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca brozului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.). În arealul municipiului C. au fost identificate urmele unei importante așezări daco-getice, datând din sec. 4 î.Hr., numită *Pelendava*, în care s-a găsit un tezaur compus din 80 de piese de harnașament, lucrate din argint, unele placate cu aur, aparținând unei căpetenii daco-getice. Pe terasa Jiului, la marginea orașului, au fost descoperite urmele unei așezări civile romane și ale unui castru roman din sec. 2-3 plasate pe drumul roman care venea de la Drobeta la Romula. Prima mențiune documentară a localit. C. datează de la 1 iun. 1475. În 1492, Vlad Călugărul, domn al Țării Românești (sept.-nov. 1481; 1482-1495), a stabilit la C. reședința Banilor Olteniei (transferând-o de la Strehaia), unde s-a menținut până în 1761, când reședința a fost mutată la București; desființată apoi în 1831. În cursul războaielor ruso-turce din 1768-1774 și 1806-1812, C. a suferit de pe urma jafurilor turcești care au provocat mari pagube materiale; în 1795, ciuma și incendiul, care i-au urmat la scurt timp, au decimat populația. În sec. 18-19, C. a fost

un important centru cultural, prin înființarea unei școli în limba română (1755) și a alteia în limba greacă (1826) și a unei tipografii (1837). Locuitorii orașului au participat la Revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, la Revoluția din 1848-1849, ca și la întreaga mișcare de renaștere a României din epoca modernă. La 5 nov. 1896 a fost inaugurat iluminatul electric al orașului C. La 8/20 nov. 1916, trupele germane au ocupat orașul. Între 17 iul. și 19 aug. 1934, la C., s-a rejudecat procesul intentat unor muncitori petroliști și de la căile ferate care au participat la greva din 1933. La 7 sept. 1940, la C., s-a semnat Tratatul româno-bulgar prin care partea de S a Dobrogei — Cadrilaterul (respectiv județele Durostor și Caliacra) — a intrat în componența Bulgariei. Orașul C. a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă 4 localit. componente (Făcăi, Mofleni, Popoveni și Șimnicu de Jos) și 4 sate (Cernele, Cernelele de Sus, Izvorul Rece, Rovine). **Monumente:** la Mofleni se află Mânăstirea „Bucovăț" (de călugări), cu biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" construită în 1506-1512 și refăcută în 1571-1572 de marele ban Ștefan și fiul său Pârvu și pictată în 1574. După cutremurul din 11 ian. 1838, biserica și mânăstirea cad în ruină, fiind reconstruite în 1873 prin contribuția enoriașilor. Biserica este din nou lăsată în părăsire în 1896 și restaurată după primul război mondial de Comisiunea Monumentelor Istorice, și reînființată ca mânăstire (o perioadă a funcționat ca biserică de parohie). În prezent, în incinta mânăstirii se află Seminarul Teologic al Arhiepiscopiei Craiovei. În municipiul C. se găsesc numeroase biserici și clădiri cu valoare istorică și arhitecturală: Biserica Domnească, cu hramul „Sfântul Dumitru", ctitorie din 1651-1652 a lui Matei Basarab, ridicată pe locul uneia mai vechi, construită în sec. 15 de boierii Craiovești (refăcută în 1690 din inițiativa lui Petre Obedeanu și apoi în 1724 de fiul său Constantin). După cutremurul din 11 ian. 1838, care i-a provocat mari stricăciuni, a fost reconstruită integral în 1885-1889 după planurile arhitectului francez Émile Lecomte du Noüy și renovată în 1906 și 1933 (când au fost executate și picturile murale interioare de pictorii francezi Menipot și Boriès). Este în prezent Catedrala Mitropolitană a Olteniei, în interior aflându-se moaștele Sfintei Mucenițe Tatiana; biserica „Sfântul Ilie", construită în 1720 și refăcută în 1893 după planurile arhitectului P. Springler, păstrează picturi murale executate de Gheorghe Tattarescu; biserica având dublu hram — „Sfântul Gheorghe și Cuvioasa Parascheva" (1730); biserica „Sfânta Mina" (1731, cu picturi murale originare); biserica fostei mânăstiri „Obedeanu", cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" a fost construită în 1748-1753, cu modificări ulterioare, având turlele căzute la cutremurul din 4 mart. 1977; pe lângă biserica acestei mânăstiri a funcționat prima școală din Oltenia (înființată în 1755); bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe"-Vechi (1730-1775); „Sfântul Gheorghe"-Nou (1754-1755, refăcută din temelii în 1913), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 16, zidită de la nivelul ferestrelor în 1783-1791), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 15, refăcută din temelii în 1783-1785), „Sfântul Nicolae"-Craiovița (1770); biserica Hagi Enusi, cu hramul „Toți Sfinții" (1792, cu picturi din 1895); biserica „Brândușa" (1793), cu înfățișare rustică; biserica „Madona Dudu", cu hram dublu — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Pantelimon", zidită în 1758 prin strădania marelui clucer Constantin Fotescu și a tăbăcarului Hagi Ion Gheorghe pe locul unei biserici din lemn ce data din anul 1700, a fost refăcută în 1842-1843, apoi dărâmată complet în 1913 și reconstruită în 1929-1942 după planurile arhitecților Ion Trajanescu și Sterie Becu. În pronaos se află mormântul poetului Vasile Cârlova; biserica având hramul „Sfântul Nicolae"-Belivacă (1794, cu picturi murale interioare, originare); biserica având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfânta Parascheva" (1795); biserica „Sfântul Nicolae"-Ungureni (1774-1780); biserica având triplu hram — „Sfântul Ioachim, Sfânta Ana și Sfântul Haralambie" (1802); biserica „Sfinții Trei Ierarhi" (1815); biserica „Sfântul Nicolae"-Dorobanțu (1782-1783); biserica „Știrbei" cu hramul „Sfânta Treime" (1906); biserica romano-catolică „Toți Sfinții și Sfântul Anton" (1654, refăcută în 1734-1738 și renovată în 1841-1844); Casa Băniei, construită din inițiativa domnului Constantin Brâncoveanu, în 1699, are un elegant foișor pe coloane de piatră; Casa „Glogoveanu" (1802); Casa „Jianu" (sec. 18); clădirea fostului Palat de Justiție, construită în 1880-1890 după planurile arhitectului Ion Socolescu, azi sediul Universității; clădirea Palatului Administrativ, construită în 1912-1913 după planurile arhitectului Petre Antonescu; palatul

lui Dinu Mihail, construit în 1896, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, azi Muzeul de Artă; Fântânile „Popova" (1651), „Obedeanu" (1774), „Jianu" (1800), „Purcarului" (1816), Fântâna Roșie (1850-1870), monumentul lui Barbu Știrbei, realizat în 1907 de Jean du Noüy; monumentul fraților Buzești (autor Boris Caragea); bustul lui Petrache Poenaru, operă din 1935 a lui Anghel Chiciu etc. Cod poștal: 1100.

CRAIVA, com. în jud. Arad, alcătuită din 10 state, situată în zona de contact a Câmpiei Cermei cu Dealurile Codru-Moma, pe cursul superior al râului Sartiș; 3 330 loc. (1 iul. 1995): 1 652 de sex masc. și 1 678 fem. În satul Ciuntești se află biserica din lemn cu hramul „Buna Vestire" (1725), cu picturi interioare, în stil bizantin, realizate pe pânză sau pe lemn de tei și lipit pe pereții de scânduri. Cod poștal: 2857.

CRAPINA, lac de luncă, situat în marele cot al Dunării, în N Dobrogei, în amonte de Isaccea; 29,4 km². Separat de Dunăre prin grinduri fluviatile, dar legat de fluviu prin privaluri. Pescuit.

CRASNA 1. Dealurile Crasnei, unitate deluroasă de relief în NV României, parte componentă a Dealurilor Vestice, limitată de râurile Barcău, la V-SV și Crasna, la E-SE, de Câmpia Tășnadului, la N și Depr. Șimleului, la S. Au aspectul unor glacisuri de eroziune, cu înclinare spre V-NV. Alt. max.: 327 m. Sunt constituite din marne, nisipuri și pietrișuri și sunt acoperite cu păduri, pajiști naturale și pomi fructiferi.

2. Râu în NV României, afl. stg. al Tisei pe terit. Ungariei; 140,4 km, din care 121 km pe terit. României. Supr. bazinului: 2 140 km². Izv. din zona de contact dintre M-ții Meseș și M-ții Plopiș, de sub vf. Măgura Priei, de la 565 m alt., și străbate, pe direcție S-N-NV, Depr. Șimleului (trece prin orașul Șimleu Silvaniei, după care ocolește cristalinul insular al Măgurii Șimleului și traversează defileul epigenetic dintre Cehei și Uileacu Șimleului), Câmpia Tășnadului, Câmpia Ierului și a Someșului. În aval de satul Moftinu Mic este îndiguit pe 70 km lungime. În secolele trecute se vărsa în Someș. Afl. pr.: Valea Banului, Bicu, Carastelec, Zănicel, Șoldulița, Zalău, Maja, Cerna, Maria.

3. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 9 sate, situată în Depr. Subcarpatică Olteană, la poalele sudice ale M-ților Parâng, pe râul Turbați; 5 758 loc. (1 iul. 1995): 2 845 de sex masc. și 2 913 fem. În satul

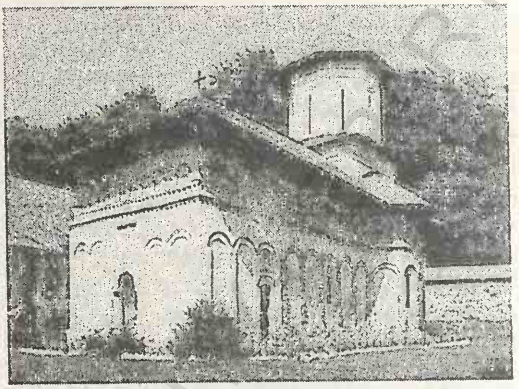

Crasna (3). Biserica „Sfântul Nicolae" a schitului

Crasna se află un schit cu biserica „Sfântul Nicolae", ctitorie din anul 1636 a marelui pitar Dimitrie Filișanu, cu picturi murale în frescă din 1757, între care se remarcă tabloul votiv cu portretele lui Matei Basarab și mitropolitului Ștefan. Chiliile au fost refăcute în 1808, iar biserica restaurată în 1936-1938 și în 1991-1993. Bisericile din lemn, cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Aninișu din Deal (1768), Aninișu din Vale (1800, reparată în 1834 și refăcută în 1904) și Drăgoiești (1760); în satul Dumbrăveni se găsesc bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1768), „Sfinții Îngeri" (1810) și „Sfântul Gheorghe" (1824), iar în satul Cărpiniș biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1738), cu zid de incintă din sec. 19. Cod poștal: 1345.

4. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 4 sate, situată în S Depr. Șimleului, la poalele M-ților Plopiș, în zona de confl. a Văii Banului cu Crasna; 6 429 loc. (1 iul. 1995): 3 123 de sex masc. și 3 306 fem. Nod rutier. Expl. și prelucr. lemnului. Ateliere de reparații. Fermă de creștere a bovinelor. Pomicultură. În satul Crasna, menționat documentar, prima oară, în 1213, se află ruinele unei cetăți din sec. 13-15 și o biserică în stil gotic (1380-1400), cu tavan casetat, pictat în 1736; turn din 1708; ample transformări în 1909. Cod poștal: 4742.

5. → Sita Buzăului.

6. Pădure lângă satul Crasna (com. Albești, jud. Vaslui) unde, la 5-6 sept. 1450, oastea lui Bogdan II, domn al Moldovei, a înfrânt armata polonă invadatoare care urmărea să-l reînscăuneze

ca domn pe Alexăndrel, refugiat în Polonia după înfrângerea de la Tămășeni.

CRASNICOL, grind fluvio-maritim, situat în S Deltei Dunării, între brațul Sfântu Gheorghe al Dunării și țărmul Mării Negre, la V de com. Sfântu Gheorghe. Supr.: c. 3 500 ha. Lungime: 18 km. Străbătut de canalele Tarița, Belciug, Crasnicol, Lejai ș.a. Este una dintre cele mai populate zone ale Deltei Dunării de către păsările migratoare sau în pasaj.

CRĂCĂOANI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Neamțului cu M-ții Stânișoarei, pe cursul superior al râului Cracău; 4 382 loc. (1 iul. 1995): 2 224 de sex masc. și 2 158 fem. Zăcăminte de sare gemă. Cod poștal: 5645.

CRĂCIUNA → Odobești.

CRĂCIUNELU DE JOS, com. în jud. Alba, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava; 4 219 loc. (1 iul. 1995): 2 154 de sex masc. și 2 065 fem. Stație de c.f. Pomicultură. Biserică reformată (în satul Bucerdea Grânoasă), datând din sec. 16, cu adăugiri din sec. 18 și din 1868. Cod poștal: 3181.

CRĂCIUNEȘTI 1. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în partea centrală a Pod. Transilvaniei, pe râul Niraj; 4 369 loc. (1 iul. 1995): 2 144 de sex masc. și 2 225 fem. Haltă de c.f. (în satul Cinta). Culturi de cartofi și sfeclă de zahăr. Legumicultură. În satul Crăciunești, menționat documentar, prima oară, în 1444, se află o biserică zidită în 1622 și două biserici din lemn, una cu hramul „Sfântul Nicolae"-Nicolești (sec. 18, cu transformări din sec. 20) și alta cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihai și Gavriil" (sec. 19). Cod poștal: 4332.

2. Sat în com. Bocicoiu Mare, jud. Maramureș, menționat documentar, prima oară, în 1385, situat în extremitatea de N a României, la granița cu Ucraina, în Depr. Maramureș, la 300 m alt., pe stg. râului Tisa, la 7 km NE de municipiul Sighetu Marmației. Stațiune balneoclimatică de interes local, sezonieră, cu izv. de ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, hipotone indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor hepato-biliare (dischinezie biliară) și digestive (colon iritabil). Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Cod poștal: 4948.

CRĂIEȘTI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Mădărașului, pe cursul superior al râului Lechința; 1 112 loc. (1 iul. 1995): 571 de sex masc. și 541 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Satul Crăiești este menționat documentar prima oară, în 1549. Cod poștal: 4264.

CRÂMPOAIA, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Boian, pe dr. văii Vedea; 4 139 loc. (1 iul. 1995): 2 065 de sex masc. și 2 074 fem. Culturi de plante uleioase, de cereale și de plante tehnice. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1797, cu refaceri din 1867) și conacul „Stember" (1900), în satele Buta și Crâmpoaia. Cod poștal: 0869.

CRÂNG, așezare rurală permanentă din zonele montane, alcătuită din pâlcuri de gospodării (de la 2-5 până la 20-30), dispersate pe mari suprafețe de teren și aflate, de obicei, la distanțe mari de principalele căi de comunicație. Cea mai mare frecvență a acestor tipuri de așezări rurale se întâlnește în sectorul central și sudic al M-ților Apuseni (Carpații Occidentali).

CRÂNGAȘI, cartier în partea de V-NV a municipiului București.

CRÂNGENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Boian, pe râul Călmățui; 3 544 loc. (1 iul. 1995): 1 743 de sex masc. și 1 801 fem. Viticultură. Cod poștal: 0695.

CRÂNGU, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Boian, pe râul Călmățui; 3 879 loc. (1 iul. 1995): 1 894 de sex masc. și 1 985 fem. Moară de cereale (1930), în satul Crângu. Viticultură. Înainte de 1 ian. 1965, satul și com. Crângu s-au numit *Ologi*. Biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (1845), în satul Zlata. Cod poștal: 0743.

CRÂNGURILE, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Câmpia Titu, pe râul Potopu; 3 385 loc. (1 iul. 1995): 1 589 de sex masc. și 1 796 fem. Expl. de balast. Fabrică de lacuri și vopsele. Culturi de cereale și plante tehnice. Reșed. com. este satul *Bădulești*. În satul Bădulești se află bisericile cu dublu hram — „Nașterea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1796-1806 și pictată în 1849) și „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Ioan Botezătorul" (1856, reparată în 1902) precum și biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18); în satul Crângurile de Sus se află biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1800, reparată în 1902), iar în satul Rățești, biserica având

hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1826). Cod poștal: 0172.

CREACA, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 9 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, la poalele de NE ale Măgurii Stânii, pe cursul inf. al râului Agrij; 3 100 loc. (1 iul. 1995): 1 515 de sex masc. și 1 585 fem. Nod rutier. Expl. de calcar (în satul Prodănești). Centru de prelucr. artistică a lemnului (în satul Brebi). În satul Creaca, menționat documentar, prima oară, în 1385, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1710). Câte o biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", există în satele Borza (1758, strămutată din satul Poarta Sălajului, com. Românași), Brebi (1759, amplificată în 1853 și pictată în a doua jumătate a sec. 19), Brusturi (1701) și Jac (1756). În satul Prodănești se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1730). Cod poștal: 4713.

CREASTA COCOȘULUI, vârf în M-ții Gutâi, alcătuit din andezite bazaltice, piroclastite, aglomerări vulcanice și revărsări de lavă, reprezentând un vechi con vulcanic. Alt.: 1 428 m. Cunoscut și sub numele de *Pana Cocoșului*, *Tifăria Gutâiului*, *Țurana Gutâiului* și *Piatra Mare*. Pe acest vârf există o rezervație mixtă (50 ha), geologică, botanică și faunistică (acvila de stâncă/*Aquila chrysaëtos*, corbul/*Corvus corax*, uliul păsărelelor/*Accipiter nisus*, acvila țipătoare/*Aquila pomarina*, codobatura vânătă/*Motacilla cinerea* ș.a.).

CREMENEA, braț navigabil al Dunării inferioare care limitează la V Balta Brăilei. Brațul C. se desprinde de Dunăre la N de Giurgeni și curge paralel cu brațul Vâlciu. Lungime: 70 km. Prin acest braț se scurge 67% din apele fluviului, restul canalizându-se prin brațele Dunărea Veche/Măcin (20%) și Vâlciu (13%).

CREȚENI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în SE Piem. Oltețului, pe râul Pesceana; 2 806 loc. (1 iul. 1995): 1 376 de sex masc. și 1 430 fem. Centru pomicol și viticol. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1767) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1771), în satele Crețeni și Mrenești. Cod poștal: 0919.

CREȚEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în N Colinelor Fălciului, pe râul Lohan; 1 824 loc. (1 iul. 1995): 905 de sex masc. și 919 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 25 iul. 1888). Viticultură. Biserică având hramul „Sfântul Dumitru" (1864), în satul Budești. Cod poștal: 6582.

CREVEDIA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Crevedia; 6 123 loc. (1 iul. 1995): 3 021 de sex masc. și 3 102 fem. Creșterea bovinelor. Combinat avicol. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a fost în jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1833-1834), „Duminica Tuturor Sfinților" (1801) și „Sfântul Nicolae" (1669), în satele Cocani, Dârza și Mănăstirea. Cod poștal: 8126.

CREVEDIA MARE, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, la confl. râului Chipicanu cu Neajlov; 4 883 loc. (1 iul. 1995): 2 408 de sex masc. și 2 475 fem. Nod rutier. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a fost în jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1880) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1890), în satul Crevedia Mare. Cod poștal: 8155.

CREVENICU, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Glavacioc; 1 842 loc. (1 iul. 1995): 907 de sex masc. și 935 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1849-1853) și „Sfânta Treime" (1839), în satele Crevenciu și Rădulești. Cod poștal: 0613.

CRICĂU, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Trascău, pe râul Cricău; 1 965 loc. (1 iul. 1995): 988 de sex masc. și 977 fem. Satul Cricău este menționat documentar, prima oară, în 1206. Pe înălțimea Piatra Craivii (1 083 m), de pe terit satului Craiva, s-au descoperit urmele unei cetăți (extinsă pe 2 412 m²), înconjurată de ziduri groase de 2,5 m, precum și ale unei așezări dacice (un sanctuar, ceramică dacică, țigle, unelte, arme, lănțișoare, brățări din bronz etc.) datând din sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr. Biserică din sec. 13, transformată în stil gotic în sec. 15, cu fragmente de picturi murale din sec. 14-15. Cod poștal: 2520.

CRICIOVA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Dealurile Lugojului, la confl. râului Nădrag cu Timiș; 1 688 loc. (1 iul. 1995): 823 de sex masc. și 865 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Criciova apare menționat documentar, prima oară, în 1444. În satul Jdioara se află ruinele unei cetăți din sec. 13. Cod poștal: 1821.

CRICOV, subunitate a Câmpiei Române, în N acesteia, la S de Subcarpații Ialomiței, între râurile Prahova, la E, și Ialomița, la V. Zonă cerealieră.

CRICOVU DULCE, râu, afl. stg. al Ialomiței pe terit. com. Cornești, jud. Dâmbovița; 69 km; supr. bazinului: 577 km². Izv. din Subcarpații Ialomiței, de la 665 m alt. și trece prin Moreni. Cândva se vărsa în Prahova, prin albiile părăsite Viroaga și Poienari, iar apoi, din cauza mișcărilor neotectonice, și-a schimbat cursul spre V, către Ialomița. Afl. pr.: Provița. Cunoscut și sub numele de *Cricov*.

CRICOVU SĂRAT, râu, afl. stg. al Prahovei în Câmpia Gherghiței, pe terit. com. Adâncata, jud. Ialomița; 82 km; supr. bazinului: 660 km². Izv. din Subcarpații Buzăului, din Dealul Fântânei, de la 640 m alt., traversează glacisul Istriței și trece prin Urlați. Afl. pr.: Lapoș, Chiojdeanca, Matița.

CRISIUS → Huedin (2).

CRISTEȘTI 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată în SV Câmpiei Jijiei Superioare, pe cursul superior al râului Miletin; 4 539 loc. (1 iul. 1995): 2 233 de sex masc. și 2 306 fem. Pomicultură. Biserici din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" și „Schimbarea la Față", în satele Cristești (1771) și Schit-Orășeni (1762). Cod poștal: 6842.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 2 sate, situată în SE Pod. Sucevei, pe stg. văii Moldova; 4 046 loc. (1 iul. 1995): 1 992 de sex masc. și 2 054 fem. Nod rutier. Expl. de marne, gresii și argile. Fermă de creștere a bovinelor. În satul Cristești, menționat documentar în 1427, se află o biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1657) cu catapeteasmă din 1909 și turn de poartă din 1834-1849, iar în satul Homița există biserica din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1853). Cod poștal: 6760.

3. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Transilvaniei, pe stg. Mureșului; 5 636 loc. (1 iul. 1995): 2 825 de sex masc. și 2 811 fem. Stație de c.f. Combinat chimic (îngrășăminte azotoase). Culturi de sfeclă de zahăr și cartofi. Pe terit. satului Cristești (menționat documentar, prima oară, în 1332) s-au descoperit vestigiile unei așezări de la sf. Neoliticului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), în care s-au găsit psalii (piese duble de zăbale) din bronz, aplice din bronz, lame din fier, ceramică etc., și vestigii din perioada daco-romană (sec. 2-3 d. Hr.) ale unei așezări cu caracter urban (*vicus*), constând în mari cantități de vase ceramice de tip provincial roman (amfore, urcioare), opaițe, podoabe, figurine de teracotă, lei funerari, *lupa capitolina* etc. Cod poștal: 4310.

CRISTIAN 1. Com. în jud. Brașov, alcătuită dintr-un sat, situată în SV Depr. Brașov, la poalele Masivului Postăvaru, pe râul Ghimbășel; 3 836 loc. (1 iul. 1995): 1 852 de sex masc. și 1 984 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Zăcăminte lenticulare de cărbune. Expl. forestiere, de cărbune brun, de calcar și de argilă. Fabrici de mobilă și cherestea, de prefabricate din beton, de cărămidă și țiglă. Preparate din carne. Creșterea bovinelor. Sere floricole. Satul Cristian este menționat documentar, prima oară, în 1362. Biserică evanghelică, în stil romanic (sec. 13), fortificată în sec. 16 (cetate țărănească) cu două rânduri de ziduri, întărite cu turnuri de apărare (cetatea a fost refăcută în 1961); biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1795), cu picturi murale la interior din 1821. Cod poștal: 2218.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Sibiu, la poalele M-ților Cindrel, pe râul Cibin; 3 106 loc. (1 iul. 1995): 1 545 de sex masc. și 1 561 fem. Stație de c.f. Expl. de calcar. Constr. metalice; prefabricate din beton. Pomicultură. Institut de montanologie. Muzeu sătesc amenajat într-o casă din sec. 18. Satul Cristian este menționat documentar, prima oară, în 1223. Biserică evanghelică, inițial romanică, reconstruită în stil gotic în 1486-1498 de o echipă condusă de meșterul Andreas din Sibiu, fortificată în sec. 16 cu două rânduri de ziduri, întărite cu turnuri de apărare; biserica ortodoxă cu hramul „Buna Vestire", construită în 1790, în stil baroc, cu picturi murale din 1805. Cod poștal: 2453.

Cristian (2). Biserica evanghelică

CRISTIANU MARE → Postăvaru.

CRISTINEŞTI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 5 sate, situată în N Dealurilor Ibăneşti, în zona izv. Başeului, la graniţa cu Ucraina; 3 754 loc. (1 iul. 1995): 1 768 de sex masc. şi 1 986 fem. Nod rutier. Culturi de plante uleioase. Două biserici din lemn (1770 şi 1897). Biserica de zid având hramul „Sfinţii Voievozi" (1857). Cod poştal: 6861.

CRISTOLŢ, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 4 sate, situată în Dealurile Gârboului, pe râul Cristolţel; 1 711 loc. (1 iul. 1995): 832 de sex masc. şi 879 fem. Satul Cristolţ este menţionat documentar, prima oară, în 1554. Biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 18), în satul Muncel. Cod poştal: 4688.

CRISTURU SECUIESC, oraş în jud. Harghita, situat în E Pod. Târnavelor, la 393 m alt., pe dr. râului Târnava Mare, la 82 km V de municipiul Miercurea-Ciuc; 11 212 loc. (1 iul. 1995): 5 613 de sex masc. şi 5 599 fem. Supr.: 5 km²; densitatea: 2 242 loc./km². Staţie de c.f. Nod rutier. Expl. de gaz metan şi de balast. Întreprindere de oţeluri speciale. Fabrici de mobilă şi conf. Filaturi de bumbac, in şi cânepă. Topitorie de cânepă şi in. Produse de panificaţie. Complex avicol. Fermă de creştere a porcilor. Sere legumicole. Muzeu de istorie, ştiinţele naturii şi etnografie (f. 1946 şi reorganizat în 1960); Muzeul tehnicii populare. Liceu (din 1712). Staţiune balneoclimatică sezonieră, de interes local, cu climat de coline, sedativ, şi cu izvoare cu ape minerale clorurate, sodice, de mare concentraţie (mineralizare 140 g/litru) indicate pentru tratarea afecţiunilor reumatismale şi a celor posttraumatice.

Cristuru Secuiesc. Casă ţărănească din 1852

Istoric. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, în 1332, cu numele *Sacerdos de Sancta Croce*. În 1459 figura ca oraş (*oppidum*), iar în sec. 17 este amintit ca târg. Ulterior, a existat ca aşezare rurală, fiind declarată oraş în 1956. În prezent, oraşul Cristuru Secuiesc are în subordine localit. componentă Filiaş. Monumente: Biserica unitariană (sec. 11, cu refaceri din sec. 15); biserica reformată, construită în 1822-1834 pe fundaţiile unei biserici din 1644, cu un turn din 1866; biserica romano-catolică (sec. 14); conacele „Ugron" (sec. 17) şi „Gyárfás" (sec. 18, în stil baroc); fostul Cazinou (sec. 19), azi Muzeul de Istorie; statuia lui Nicolae Bălcescu. În localit. componentă Filiaş există o biserică unitariană construită în 1803 pe fundaţile uneia din sec. 17, precum şi o rezervaţie naturală geologică (vulcani noroioşi). Cod poştal: 4180.

CRIŞ 1. Câmpia Crişurilor, subunitate a Câmpiei de Vest, situată în partea centrală a acesteia, la graniţa cu Ungaria, între Crişu Repede, la N, Câmpiile Miersigului şi Cermei, la E, şi Câmpia Aradului, la S, drenată de Crişu Negru, Teuz, Canalul Crişurilor ş.a. Soluri predominant cernoziomice, propice culturilor agricole.

2. Râu, afl. stg. al Tisei pe terit. Ungariei, format prin unirea Crişului Repede cu Crişu Alb. *Crişu Repede* (148 km; supr. bazinului: 2 425 km²) izv. din marginea de E a Depr. Huedin, de la 710 m alt., de pe raza com. Izvoru Crişului (jud. Cluj), străbate defileul de la Poieni, săpat în rocile eruptive din N M-ţilor Vlădeasa, trece apoi prin Depr. Ciucea-Negreni, unde primeşte pe stg. afl. Drăganu, în continuare străpunge şisturile cristaline ale M-ţilor Plopiş şi ale Culmii Scorușeţ, formând defileul de la Bratca (zonă în care confl. cu Valea Iadei), iar după cheile de la Vadu Crişului intră în Câmpia de Vest, trecând prin Oradea, în aval de care este îndiguit. Debitul mediu multianual variază între 13 şi 24 m³/s. Pe terit. com. Girişu de Criş, din malul stg. al Crişului Repede porneşte către S Canalul Crişurilor (→). *Crişu Alb* (238 km; supr. bazinului: 4 155 km²) izv. din masivul Pietrele Albe (SV M-ţilor Bihor), de sub vf. Certezu (1 184 m alt.), de la 980 m alt. În cursul superior, până în com. Crişcior (jud. Hunedoara), are aspect sălbatic, vijelios, cu pante medii în jur de 25 m/km, străbate apoi Depr. Brad, Hălmagiu, Gurahonţ şi Zarand, iar în aval de oraşul Sebiş drenează Câmpia Cermei şi

Câmpia Crișurilor, trecând prin Ineu și Chișineu-Criș, și confl. cu Crișu Repede pe terit. Ungariei. Debitul mediu multianual variază între 10 și 24 m³/s. Afl. pr.: Râbița, Cigher, Chișindia, Crișu Negru. În arealul com. Buteni, jud. Arad, din malul stg. al Crișului Alb se desprinde Canalul Morilor (→) care, după ce parcurge un traseu paralel cu cel al Crișului Alb pe o distanță de 83,5 km se unifică din nou în aval de com. Pilu. În aval de Chișineu-Criș, cursul Crișului Alb este îndiguit. *Crișu Negru* (139 km; supr. bazinului: 4 476 km²) izv. de pe versantul N al vf. Curcubăta Mare, de la 1 460 m alt., străbate Depr. Beiuș, trecând prin orașele Vașcău, Ștei și Beiuș, și, după ce traversează defileul dintre Borz și Șoimi din NV M-ților Codru-Moma, drenează Câmpia Cermei și Câmpia Crișurilor, unde este îndiguit în mare parte (52,5 km pe malul dr. și 37,5 km pe malul stg.). Afl. pr.: Crișior, Crișu Băița, Crișu Vărateculuí, Crișu Pietros, Valea Roșie, Holod.

3. → Canalul Crișurilor

CRIȘAN, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată în partea centrală a Deltei Dunării, pe canalul Sulina; 1 424 loc. (1 iul. 1995): 736 de sex masc. și 688 fem. Cherhana. Centru internațional de informare și cercetare a Rezervației Biosferei „Delta Dunării", inaugurat la 2 oct. 1994. Monument ridicat în amintirea inaugurării canalului Sulina. Popas turistic și punct de plecare în excursii pe canalele și lacurile Deltei Dunării. Cod poștal: 8826.

CRIȘCIOR, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată în E Depr. Brad, la poalele M-ților Metaliferi, la confl. râului Bucuresci cu Crișu Alb; 4 709 loc. (1 iul. 1995): 2 311 de sex masc. și 2 398 fem. Expl. forestiere, auro-argentifere (în satul Barza) și de andezit. Termocentrală. Stație de flotație a minereurilor auro-argentifere. Constr. și reparații de utilaj minier și de utilaje pentru cariere și construcții. Prefabricate din beton. Centru de cojocărit. În satul Crișcior, menționat documentar prima oară, în 1439, se află biserica de zid, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie de la sf. sec. 14 a cneazului Bălea și a soției sale, jupânița Vișe, cu fragmente de picturi murale originare (remarcabil este tabloul votiv înfățișând familia ctitorului). Peretele nordic al bisericii păstrează fragmente de pictură din scena „Judecata de apoi" (sec. 15). Cod poștal: 2778.

CRIȘENI, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Sălajului cu prelungirile de N ale M-ților Meseș, la izv. râului Sălaj; 2 044 loc. (1 iul. 1995): 1 010 de sex masc. și 1 034 fem. Centru de împletituri din răchită și paie (în satul Cristur-Crișeni). Satul Crișeni este menționat documentar, prima oară, în 1387. În satul Cristur-Crișeni există o biserică reformată din sec. 16 (cu transformări de la începutul sec. 19), cu turn datând din 1765. Cod poștal: 4748.

CRIȘTIOR, pas în V M-ților Apuseni, între M-ții Bihor și M-ții Codru-Moma, pe cumpăna de ape dintre râurile Crișior și Valea de la Lazuri, la 700 m alt. Străbătut de o șosea modernizată care asigură legătura între Oradea și Deva, trecând prin Depr. Beiuș și Depr. Brad-Hălmagiu.

CRIȘTIORU DE JOS, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Codru-Moma, în apropiere de Pasul Crișior, pe râul Crișior; 1 864 loc. (1 iul. 1995): 913 de sex masc. și 951 fem. Expl. de calcar. Centru de ceramică roșie și albă (în satul Sălișteș de Vașcău). Cod poștal: 3644.

CRIVADIA → Vulcan (1).

CRIVAIA, stațiune climaterică și de odihnă de interes general, cu funcționare permanentă, situată în extremitatea sud-vestică a României (jud. Caraș-Severin), la poalele M-ților Semenic (Carpații Occidentali), la 650 m alt., la 31 km SE de municipiul Reșița. Stațiunea se află într-o poiană cu multă verdeață, înconjurată de dealuri împădurite cu foiase și conifere, dispunând de un climat de adăpost, sedativ-indiferent, cu temp. medii anuale în jur de 7,5°C (în iul. temp. medii de 18°C, iar în ian. de –3°C) și precipitații medii care însumează c. 800 mm anual. Stațiunea este indicată pentru tratarea nevrozelor astenice, a afecțiunilor endocrine și a celor respiratorii. Numeroase posibilități de drumeții spre masivul Semenic, peștera Comarnic, lacul Buhui etc. și de practicare a sporturilor de iarnă.

CRUCEA 1. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Casimcea, în zona de izv. a pârâului Dunărea; 3 368 loc. (1 iul. 1995): 1 749 de sex masc. și 1 619 fem. Nod rutier. Prelucr. lemnului; produse alim. Pomicultură (piersici, caiși, meri). Dealul Alah-Bair (205 m alt.), care domină satul Bălțăgești, este un interesant martor de eroziune, cu relief ruiniform. Peste șisturile verzi din

baza dealului sunt dispuse discordant calcare jurasice și cretacice. Datorită unor orizonturi bogate în fosile, Dealul Alah-Bair a fost declarat rezervație. Cod poștal: 8768.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 4 sate, situată la poalele N ale masivului Bârnaru (M-ții Bistriței), în zona Cheilor Bistriței de la Zugreni, la confl. a râului Bârnărel cu Bistrița; 2 788 loc. (1 iul. 1995): 1 439 de sex masc. și 1 349 fem. Expl. de min. complexe și de uraniu. Cuptor pentru ars var (1928), în satul Chiril. Satul Crucea apare consemnat în documentele anului 1803 cu 70 de loc. Rezervația naturală Dealul Toancelor (în raza satului Chiril). Cod poștal: 5931.

3. → Vâlcelele (2).

CRUCIȘOR, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Ardudului cu Dealurile Codrului, pe râul Valea Vinului; 2 996 loc. (1 iul. 1995): 1 548 de sex masc. și 1 448 fem. Expl. forestiere și de argile colorate. Fabrică de sticlă și de geamuri (în satul Poiana Codrului). Pomicultură (meri, pruni, peri, cireși). Satul Crușcior este menționat documentar, prima oară, în 1231. Cod poștal: 3949.

CRUJANA → Pătrăuți.

CRUȘEȚ, com. în jud. Gorj, alcătuită din 10 sate, situată în S Dealurilor Amaradiei, pe râul Amaradia; 3 890 loc. (1 iul. 1995): 1 838 de sex masc. și 2 052 fem. Viticultură. În satul Măiag se află biserica „Sfântul Nicolae" (1818), iar în satul Slăvuța există o biserică de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1813) și una din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1684). Cod poștal: 1362.

CUCA 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 14 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Nedea; 2 398 loc. (1 iul. 1995): 1 163 de sex masc. și 1 235 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1790), „Sfinții Voievozi" (1828) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1806), în satele Bărbălani, Cârcești și Valea Cucii. Cod poștal: 0373.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Covurlui, în zona izv. râului Lozova; 2 589 loc. (1 iul. 1995): 1 289 de sex masc. și 1 300 fem. Nod rutier. Cod poștal: 6214.

CUCERDEA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnăveni; 1 886 loc. (1 iul. 1995): 943 de sex masc. și 943 fem. Satul Cucerdea este menționat documentar, prima oară, în 1278. Cod poștal: 4354.

CUCI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele Mureșului, în zona de contact cu prelungirile S ale Colinelor Comlodului; 2 013 loc. (1 iul. 1995): 1 029 de sex masc. și 984 fem. Stație de c.f. Centrală electrică și de termoficare (800 MW), intrată în funcțiune în 1963. Fermă de creștere a porcilor. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, tutun, legume. Pomicultură (nuci, meri). În satul Cuci, menționat documentar, prima oară, în 1410, se află castelul „Degenfeld", cu parc (sec. 19), o biserică din sec. 15, cu turn din 1835, o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1835) și o biserică ortodoxă de zid (în construcție din 1992); biserică reformată (1782-1786), în satul Petrilaca. Cod poștal: 4357.

CUCUTENI, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Colinelor Ruginoasa cu Câmpia Jijiei Inferioare, pe Valea Oii; 1 337 loc. (1 iul. 1995): 660 de sex masc. și 677

Cucuteni. Vase aparținând Culturii Cucuteni

fem. Viticultură. Satul Cucuteni este menționat documentar în 1772. Săpăturile arheologice efectuate pe terit. satului Băiceni, în perioada 1885-1910, au scos la iveală importante vestigii neolitice, datând din mileniul 4-3 î.Hr., cunoscute sub numele de *Cultura Cucuteni*, răspândită pe întreg terit. României (Moldova, NE Munteniei, SE Transilvaniei, Basarabia). Are mai multe faze de dezvoltare (A, A-B, B, C) caracterizate printr-o ceramică de foarte bună calitate, bogat și variat pictată, în care predomină decorul în spirală. Plastica este reprezentată de figurine feminine cu torsul plat, decorate cu motive geometrice (romburi, spirale, haşuri în triunghiuri) incizate. Pe terit. Transilvaniei, *Cultura Cucuteni* este cunoscută sub numele de *Ariușd*. În 1962, tot arealul satului Băiceni, a fost descoperit un mormânt în care s-a găsit un tezaur de aur, traco-getic (sec. 4 î.Hr.), compus dintr-un coif cu falsă vizieră, două brățări spiralate terminate cu capete de țapi de munte, mai multe aplice ș.a. În satul Cucuteni se află casele familiei Cantacuzino (sec. 17-18) și bisericile cu hramurile „Schimbarea la Față" (1777) și „Sfinții Voievozi" (1804), iar în satul Băiceni, biserica din lemn cu hramul „Sfânta Treime" (1808). Cod poștal: 6763.

CUDALBI, com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Pod. Covurlui cu Câmpiile Tecuciului și Covurluiului, pe râul Geru; 7 993 loc. (1 iul. 1995): 4 128 de sex masc. și 3 865 fem. Nod rutier. Produse alim. Fermă de creștere a porcinelor. Viticultură. În arealul com. C. a fost descoperit (în 1931) un tezaur alcătuit din 28 de monede bizantine, din bronz, datând din sec. 6 d.Hr. Pe terit. com. se află Mânăstirea Gologanu (de maici), cu biserica „Nașterea Maicii Domnului", ctitorie din 1934 a Eugeniei Pană-Gologanu. Desființată în 1959, mânăstirea a fost reînființată în 1990 și restaurată în 1991. Cod poștal: 6318.

CUGIR 1. Râu, afl. stg. al Mureșului pe terit. com. Șibot (jud. Alba); 54 km; supr. bazinului: 354 km². Izv. din M-ții Șureanu, de sub Vârful lui Pătru (2 130 m), de la 1 900 m alt., și trece prin orașul Cugir.

2. Oraș în jud. Alba, situat la poalele de NV ale M-ților Șureanu, la 304 m alt., pe râul omonim, la 36 km SV de municipiul Alba Iulia; 31 152 loc. (1 iul. 1995): 15 491 de sex masc. și 15 661 fem. Supr.: 47 km²; densitatea: 322 loc./km². Stație finală de c.f. Vechi centru siderurgic (1799). Constr. de mașini-unelte, de mașini și utilaje agricole, de mașini industriale de cusut, de mașini de spălat rufe ș.a. Fabrici de conf. și de produse alim. Istoric. La marginea de V a orașului, în punctul numit „Cetățuia", au fost identificate (în 1977) urmele unei așezări geto-dacice, fortificată cu val de pământ și ziduri din piatră și pământ, late de 3,5 m, datând din sec. 3 î.Hr.-1 d.Hr., presupusă a fi antica *Singidava* (menționată și de către Ptolomeu). În arealul orașului au mai fost descoperite două tezaure monetare de argint (unul cuprinzând 2 000 de tetradrahme macedonene și altul denari romani), și un depozit alcătuit din 24 de verigi din aur și 130 de obiecte fragmentare din bronz (brățări, fibule etc.) datând din Hallstatt (1200-450/300 î.Hr.). Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1330, iar apoi în 1493 cu numele *Villa Kudzyr*. Declarat oraș în 1960, Cugirul are în subordine ad-tivă 7 localit. componente: Bocșitura, Bucuru, Călene, Fețeni, Goașele, Mugești, Vinerea. Monumente: Bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1808) și „Sfânta Treime" (1808). Punct de plecare spre rezervația Iezerul Șureanu. Cod poștal: 2566.

CUHEA → Bogdan Vodă.

CUJMIR, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Blahniței, pe râul Drincea; 4 140 loc. (1 iul. 1995): 1 953 de sex masc. și 2 187 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Viticultură. Biserica „Sfinții Voievozi" (1715, refăcută în 1868), în satul Cujmir. Cod poștal: 1578.

CULCIU, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Someșului, pe stg. văii Someșului; 3 936 loc. (1 iul. 1995): 1 923 de sex masc. și 2 013 fem. Culturi de cereale și de sfeclă de zahăr. Reșed. com. este satul *Culciu Mare*, menționat documentar, prima oară, în 1279. Bisericile cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Cărășeu (sec. 19) și Lipău (1836). Cod poștal: 3942.

CUMIDAVA → Râșnov.

CUMPĂNA, com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situate în NE Pod. Cobadin; 8 101 loc. (1 iul. 1995): 4 068 de sex masc. și 4 033 fem. Nod rutier. Complex avicol. Pe terit. com. a fost descoperit un cadran solar roman, din marmură, plasat între coarnele unui cap de taur (sec. 1-2 d.Hr.), precum și câteva inscripții funerare grecești din

sec. 2-3 d.Hr. Aici au fost identificate urmele unei așezări rurale care făcea parte din *territorium tomitan*. Cod poștal: 8742.

CUMPĂNIȚA, Hidrocentrala ~ → Arefu.

CUNGREA, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în Piem. Cotmeană; 2 560 loc. (1 iul. 1995): 1 223 de sex masc. și 1 337 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1802-1810, cu pridvor adăugat în 1902 și cu picturi originare), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1834), „Adormirea Maicii Domnului" (1802-1810), „Sfântul Gheorghe" (1838, reparată în 1902) și „Sfântul Nicolae" (1853), în satele Cepești, Oteștii de Jos, Oteștii de Sus, Aldești (sat înglobat în prezent în satul Cepești) și Cungrea. În satul Ibănești se află o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1785-1786, reparată și pictată în 1833). Cod poștal: 0523.

CUPȘENI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în N Depr. Lăpuș, la poalele de V ale M-ților Țibleș, pe râul Rotunda; 4 279 loc. (1 iul. 1995): 2 093 de sex masc. și 2 186 fem. Centru de port popular tradițional. În satul Cupșeni, menționat documentar, prima oară, în 1584, se află bisericile de lemn cu hramurile „Sfântul Ilie" (sec. 18) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18, strămutată în 1847 din satul Peteritea, com. Vima Mică); în satul Costeni există bisericile din lemn „Sfântul Nicolae" (1870) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1885), iar în satele Libotin și Ungureni se află câte o biserică din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" — datând din 1671 și, respectiv din sec. 18. Cod poștal: 4891.

CURĂȚELE, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Beiuș, pe râul Beiușele; 2 903 loc. (1 iul. 1995): 1 429 de sex masc. și 1 474 fem. Moară de apă. Satul Curățele este menționat documentar, prima oară, în 1692. Cod poștal: 3613.

CURCANI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe cursul inf. al râului Argeș; 5 181 loc. (1 iul. 1995): 2 578 de sex masc. și 2 603 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț etc. Legumicultură. Pe terit. com. a fost descoperit (1954) un mormânt de înhumație (sec. 3-4 d.Hr.) în care s-au găsit ceramică fină cenușie, un pieptene din os, mărgele din piatră, o fibulă din argint. În 1975 a fost descoperit un tezaur monetar alcătuit din 36 de monede din bronz, datând din sec. 2-1 î.Hr. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. C. a fost în jud. Ilfov. Cod poștal: 8345.

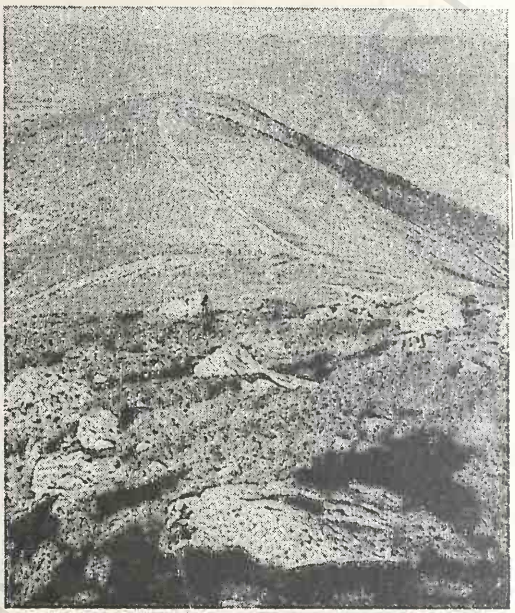

Vârful Curcubăta Mare

CURCUBĂTA MARE, vârf în M-ții Bihor, cel mai înalt din M-ții Apuseni. Alt.: 1 849 m. Alcătuit din șisturi cristaline, care au generat un relief cu forme greoaie și largi supr. de nivelare. Partea superioară este acoperită cu pășuni alpine, iar sub 1 700 m alt. cu păduri de conifere. Zonă de atracție turistică.

CURMĂTURII, Munții ~ → Hășmaș (1).

CURTEA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Lugojului cu M-ții Poiana Ruscăi, pe cursul superior al râului Bega; 1 329 loc. (1 iul. 1995): 655 de sex masc. și 674 fem. Satul Curtea este menționat documentar, prima oară, în perioada 1517-1518. Han (sec. 18), în satul Coșava. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1782-1804) și „Cuvioasa Parascheva" (1794, pictată în 1804-1806), în satele Homojdia și Curtea. Cod poștal: 1865.

CURTEA DE ARGEȘ, municipiu situat în jud. Argeș, în zona Dealurilor Argeșului, la 420 m alt., pe cursul superior al râului Argeș, la 38 km N-NV de municipiul Pitești; 35 718 loc. (1 iul. 1995):

17 315 de sex masc. și 18 403 fem. Supr.: 7,6 km²; densitatea: 4 700 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată în 1880). Nod rutier. Expl. forestiere, de argilă și de balast. Hidrocentrală (7,7 MW), intrată în funcțiune în 1972. În localit. componentă Noapteș se află o altă hidrocentrală (15,4 MW), dată în folosință în 1973. Fabrici de componente electronice, de aparate electrice pentru uz casnic (mixere, aspiratoare, föhn-uri), de piese auto, de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, plăci aglomerate din lemn), de ceramică fină (obiecte din porțelan), de conf. și alim. (preparate din carne și lapte, alcool, drojdie furajeră, produse de panificație etc.). Fabrică de nutrețuri combinate. Centru pomicol. Muzeu cu secții de istorie și de artă populară. Centru turistic. Istoric. În arealul municipiului au fost descoperite o necropală tumulară hallstattiană, aparținând Culturii Ferigile (1150-450 î.Hr.), și un tezaur alcătuit din inele de aur, datând din Epoca bronzului, și un altul format din denari romani republicani emiși în perioada 148-64 î.Hr. Prima atestare documentară a localit. datează din 1330 când se pomenește existența aici a Cetății Argeș. Localit. a fost reședința domnească din ultimii ani de domnie ai lui Basarab I (1310-1352) și până în timpul domnului Dan II (1420-1431). La Cancelaria domnească de aici, Vladislav I (Vlaicu), domn al Țării Românești (1364-c. 1377), a emis primele acte domnești, din câte se cunosc până în prezent (primul datat 25 nov. 1369), care purtau mențiunea „din Argeș". Așezarea este menționată cu numele actual, prima oară, într-un act din 24 apr. 1510 scris de grămăticul Varnava. Totodată, localit. a fost prima reședința a Mitropoliei Țării Românești, înființată în 1359 de domnul Nicolae Alexandru (fiul lui Basarab I), pe lângă care a funcționat (din 1359) o școală de grămătici. Orașul C. de A. a fost declarat municipiu la 18 ian. 1995, având în subordine ad-tivă localit. componentă Noapteș. **Monumente:** Vestigiile Curții domnești, alcătuită dintr-o incintă patrulateră neregulată, mărginită de ziduri din piatră, în interiorul căreia se găsesc pivnițele a două case domnești; biserica având hramul „Sân Nicoară" (sf. sec. 13-începutul sec. 14) — probabil că a fost paraclisul Curții domnești — edificiu de mici dimensiuni, cu specific arhitectonic bizantino-balcanic; biserica Domnească având hramul „Sfântul Nicolae" — ctitorie a domnului Basarab I și a fiului său Alexandru, ridicată pe locul unei biserici vechi (care data din sec. 13) și terminată în 1352. Este un

Curtea de Argeș

Biserica „Sfântul Nicolae"

Biserica episcopală „Adormirea Maicii Domnului"

edificiu de mari dimensiuni având plastica fațadelor realizată din zidărie cu cărămidă aparentă și piatră de râu, cu rosturi largi de mortar sclivisit. La interior păstrează picturi murale executate în anii 1364-1366 în stilul epocii bizantin-paleologe. Reparată în sec. 18, când i s-au adăugat ancadramentele ferestrelor din piatră sculptată, biserica a fost folosită multă vreme ca necropolă domnească (aici se află și mormântul lui Vlaicu Vodă); biserica episcopală sau biserica Mânăstirii Curtea de Argeș, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", este ctitoria domnului Neagoe Basarab, construită în anii 1512-1517 (sfințită la 15 aug. 1517) pe locul unui vechi lăcaș de cult (sec. 14) care a adăpostit prima mitropolie a Ungrovlahiei (întemeiată de Nicolae Alexandru), recunoscută de patriarhia din Constantinopol în 1359. Tradiția orală populară susține că atât proiectantul, cât și conducătorul lucrărilor de construcție a bisericii a fost Meșterul Manole (se pare că acesta este numele sub care era cunoscut constructorul Manolii din Nikosia) adus de Neagoe Basarab pentru ridicarea celebrului edificiu religios. Cercetătorii de specialitate afirmă, însă, că legendarul Meșter Manole ar fi fost doar conducătorul lucrărilor de împodobire a fațadelor bisericii cu ornamente dăltuite în piatră, iar zidirea ar fi fost făcută de meșteri locali, îndrumați de însuși Neagoe Basarab. Legenda zidirii bisericii, transmisă de-a lungul veacurilor, prin intermediul baladelor populare, arată că pentru a înfăptui construcția cât mai repede, așa cum își dorea voievodul-ctitor, Meșterul Manole și-a jertfit soția, zidind-o la temelia bisericii. Locul acestei jertfe a fost consemnat de urmașii voievodului în unghiul dintre două ziduri de pe fațada sudică a bisericii. Dar totul se rezumă doar la o legendă frumoasă! Arhitectural, biserica prezintă proporții armonioase, fiind construită în întregime din piatră și având împărțirea clasică a lăcașurilor de cult ortodox: pronaos (care are și funcție de necropolă), naos și altar. Soclul monumentului este relativ înalt, împodobit cu ciubuce și profile cioplite în piatră fasonată. Un brâu din piatră, cioplit în forma unei frânghii răsucite în patru, prinde biserica de jur împrejur, împărțind pereții exteriori în două registre. Registrul inferior este decorat cu panouri dreptunghiulare înalte, încadrate de rame cioplite în piatră, în cadrul lui fiind practicate ferestre înguste, iar registrul superior are un șir de arcade cu deschizături ample ce înlănțuie biserica. Legătura dintre arcade se face prin intermediul unor discuri cu motive ornamentale arabe și persane, în culori dominante de verde, auriu și albastru. Cele patru turle, fiecare cu câte opt ferestre înguste, decorate cu rame florale, au în vârf câte o cruce. Turlele mici crează o impresie deosebită prin faptul că întreaga lor arhitectură este răsucită în jurul axului vertical. Biserica „s-a zugrăvit (pictat) la anul 7035 (1526), septembrie 10, cu mâna lui Dobromir Zugravul", în timpul domniei lui Radu de la Afumați (ginerele lui Neagoe Basarab). Biserica a suferit numeroase stricăciuni în urma jafurilor și a calamităților naturale, dar a fost refăcută de fiecare dată. Primul jaf l-a suferit în iarna anului 1610-1611, când oștile lui Gabriel Báthory „au sfârmat Mitropolia de la Argeș cea foarte scumpă", iar în perioada 1769-1774 a fost prădată de turci. Distrusă parțial de cutremurele din 14 oct. 1802 și 11 ian. 1838 și de incendiile din 1814, ian. 1866 și din 23 apr. și 2 dec. 1867. Biserica a fost reparată, consolidată și i s-au refăcut zugrăvelile în 1640, din inițiativa lui Matei Basarab, în 1682, în timpul domniei lui Șerban Cantacuzino, la sf. sec. 18 și începutul sec. 19 de către episcopul Iosif Sevastis ș.a. Dar, cea mai importantă restaurare a fost efectuată în 1875, după proiectul și sub conducerea arhitectului francez Émile Lecomte du Noüy. Din păcate, vechea pictură a fost înlocuită cu una nouă, mult inferioară, ca valoare, celei vechi, o parte din pictura originară păstrându-se, fragmentar, la Muzeul de Artă al României și la Muzeul Național de Istorie a României din București. În pronaosul bisericii se află mormintele voievozilor Neagoe Basarab († 15 sept. 1521) și Radu de la Afumați († 4 ian. 1529), precum și ale membrilor familiei regale (regii Carol I și Ferdinand și soțiile lor, Elisabeta și Maria). Biserica Mânăstirii Curtea de Argeș a redevenit, în 1990, scaun episcopal al Eparhiei Argeșului; Palatul Episcopal a fost construit în anii 1886-1890; biserica Brad-Botușari, ctitorie din 1583-1585 a lui Petru Cercel, cu refaceri din sec.19; bisericile având hramurile „Adormirea Maicii Domnului"-Drujești (1793-1795), „Sfinții Îngeri" (1717), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1583), „Sfinții Voievozi"-Flămânzești (1796), „Sfântul Gheorghe" (1934-1936); protoieria Curtea de Argeș (1430); clădirea Muzeului municipal (1897); clădirea fostei Primării (1900-1902); Vila

Rozelor, construită în 1930 după planurile arhitectului R. Bordenache, azi sediul Casei Armatei; clădirea Gării feroviare (1880); fântâna lui Manole — construcție de zidărie realizată în stilul cișmelelor din reg. de munte a jud. Argeș, pe locul unde legenda spune că s-ar fi prăbușit Meșterul Manole. Cod poștal: 0450.

CURTEA VECHE → Șuțești.

CURTEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealului Bour cu Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Drăcșani; 3 990 loc. (1 iul. 1995): 1 992 de sex masc. și 1 998 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului (în satul Orășeni-Vale). În satul Agafton se află mânăstirea cu același nume, întemeiată de sihastrul Agafton în sec. 16. În 1740 a fost construită biserica cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt", iar la 1 iul. 1838 a început zidirea Bisericii Mari, terminată în 1843. La această mânăstire, în sec. 19, a fost stareță una dintre mătușile (Olimpiada) poetului Mihai Eminescu. În satul Mănăstirea Doamnei există o biserică din lemn din anul 1552, ctitorie a Doamnei Elena, soția domnului Petru Rareș, iar în satul Orășeni-Deal o biserică din lemn din 1762. Cod poștal: 6810.

CURTICI, oraș situat în extremitatea vestică a României (jud. Arad), în Câmpia Aradului, la 107 m alt., la 17 km N de municipiul Arad și la 8 km de granița cu Ungaria; 9 846 loc. (1 iul. 1995): 4 698 de sex masc. și 5 148 fem. Supr.: 5,5 km²; densitatea: 1 790 loc./km². Important punct de vamă (din 1921) pe c.f. ce merge spre țările Europei Centrale și Occidentale. Nod rutier. Ateliere de reparații feroviare și de utilaje agricole. Produse alim. Fabrică de conf. și de gheață. Centru legumicol. Sere legumicole. Vestigii neolitice, din epoca daco-romană și din perioada feudalismului timpuriu. Atestat documentar în 1519. Declarat oraș la 17 febr. 1968. Orașul C. are în subordine ad-tivă satul Dorobanți. Castel (1769), în arhitectura căruia predomină elemente ale barocului târziu. Cod poștal: 2955.

CURTIȘOARA, com. în jud. Olt, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a teraselor de pe stg. Oltului cu Piem. Cotmeana; 4 357 loc. (1 iul 1995): 2 229 de sex masc. și 2 128 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Cod poștal: 0510.

CURTUIȘENI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Carei; 3 856 loc. (1 iul. 1995): 1 922 de sex masc. și 1 934 fem. Stație de c.f. Viticultură. Pe terit. com. au fost descoperite (1968) vestigii din Epoca bronzului (topoare, seceri, brățări) și urmele unei cetăți geto-dacice din sec. 2-1 î.Hr., în care s-au găsit arme de fier, obiecte de podoabă, ustensile din bronz, ceramică etc. Satul Curtuișeni este menționat documentar, prima oară, în 1342. Ruinele unei biserici (probabil) romanice. Cod poștal: 3772.

CUSTURA MARE, lac glaciar în M-ții Retezat, la 2 226 m alt. Supr.: 2,8 ha; ad. max.: 9 m.

CUZA VODĂ 1. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 4 121 loc. (1 iul. 1995): 2 045 de sex masc. și 2 076 fem. Produse alim. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui etc. Reșed. com. este satul *Ceacu*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8552.

2. → Alexandru I. Cuza.

CUZĂPLAC, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, pe cursul superior al râului Almaș; 2 136 loc. (1 iul. 1995): 1 053 de sex masc. și 1 083 fem. Expl. de cărbune brun (în satul Tămașa) și de turbă (în satul Stoboru) cu un ridicat conținut de sulf (7,15%). Satul Cuzăplac este menționat documentar, prima oară, în 1219. În satul Petrindu se află o biserică datând din sec. 14 (cu transformări din sec. 18), iar în satul Cubleșu o biserică din lemn, cu hramul „Învierea Domnului" (sec. 18). Turbărie (2 ha), declarată rezervație naturală. Cod poștal: 4729.

CUZDRIOARA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată în S Dealurilor Ciceului, pe dr. Someșului Mare, în zona de confl. cu Someșu Mic; 2 861 loc. (1 iul. 1995): 1 408 de sex masc. și 1 453 fem. Pomicultură. În satul Cuzdrioara, menționat documentar, prima oară, în perioada 1205-1235, se află un conac (sec. 19) și o biserică din sec. 15. Cod poștal: 4652.

D

DAGÂŢA, com. în jud. Iaşi, alcătuită din 9 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Mănăstirea; 4 543 loc. (1 iul. 1995): 2 333 de sex masc. şi 2 210 fem. Staţie de c.f. Creşterea ovinelor. În satul Dagâţa, menţionat documentar în 1469 cu numele *Brudureşti*, se află conacul „V. Tăutu" (jumătatea sec. 19), iar în satul Mănăstirea există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1723). Cod poştal: 5597.

DAIA, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Burnas; 3 267 loc. (1 iul. 1995): 1 591 de sex masc. şi 1 676 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui etc. Între 17 febr. 1968 şi 23 ian. 1981 a fost în jud. Ilfov. Cod poştal: 8376.

DAIA ROMÂNĂ, com. în jud. Alba, alcătuită dintr-un sat, situată în Pod. Secaşelor; 3 177 loc. (1 iul. 1995): 1 638 de sex masc. şi 1 539 fem. Pe terit. satului Daia Română, menţionat documentar, prima oară, în 1293, au fost descoperite (în punctul „Părăuţ") urmele unei aşezări neolitice aparţinând Culturii Petreşti (sf. milen. 3 î.Hr.) şi vestigiile unor aşezări suprapuse (în punctul „Turnul") din Epocile bronzului (Cultura Wietenberg, sec. 16-13 î.Hr.), fierului (Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr. şi La Tène, sec. 5 î.Hr.-1 d.Hr.), dacică (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) şi romană. Biserică având hramul „Sfânta Treime" (sec. 17; pictată în sec. 18). Cod poştal: 2576.

DALBOŞEŢ, com. în jud. Caraş-Severin, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Almăj, la poalele de NV ale M-ţilor Almăj, pe stg. râului Nera; 2 098 loc. (1 iul. 1995): 1 009 de sex masc. şi 1 089 fem. Expl. de lignit. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Dalboşeţ este menţionat documentar, prima oară, în 1603. Cod poştal: 1641.

DANEŞ, com. în jud. Mureş, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, la confl. râului Seleuş cu Târnava Mare; 4 651 loc. (1 iul. 1995): 2 332 de sex masc. şi 2 319 fem. Staţie de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice, cartofi etc. Centru

Daneş. Castelul din satul Criş

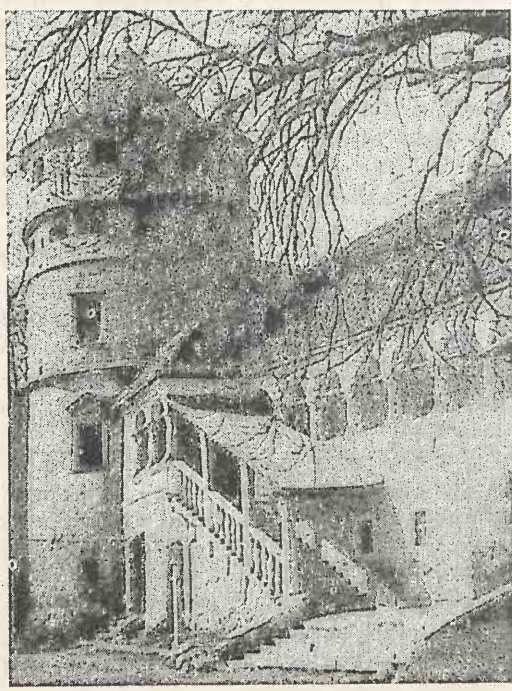

viticol. Satul Daneș este menționat documentar, prima oară, în 1348. În satul Criș se află un castel, construit (1559-1589) în stilul Renașterii transilvănene, prevăzut cu turnuri circulare de apărare la fiecare colț (Turnul arcașilor, are încăperi de locuit). Corpul rezidențial este dotat cu frumoase ancadramente din piatră, în stil renascentist, și vitralii originare. Castelul este acoperit cu țigle smălțuite. În satul Seleuș există o cetate țărănească (1503-1504), cu biserică evanghelică de incintă (1476), în stil gotic, iar în satul Daneș se află o biserică evanghelică (sec. 15-16, cu turn din 1927) și o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1796). Cod poștal: 3083.

DANEȚI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Romanați; 7 405 loc. (1 iul. 1995): 3 784 de sex masc. și 3 621 fem. Produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. Creșterea viermilor de mătase. Viticultură. Pe terit. com. D. au fost descoperite vestigiile unei necropole daco-romane (sec. 2-3). Bisericile având hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1842), „Sfântul Nicolae" (1825) și „Adormirea Maicii Domnului" (1774, reparată în 1891-1895 și 1906, cu picturi murale interioare din 1895), în satele Brabeți, Braniște și Locusteni. Cod poștal: 1122.

DANUBIUS, denumire de origine celtică atribuită Dunării. A fost preluată de geografii și istoricii romani, inițial pentru cursul superior și mijlociu al fl., în amonte de defileul carpatic. Mai târziu s-a generalizat pentru întregul curs (→ *Dunărea*).

DARA, vârf în partea central-estică a M-ților Făgăraș, la E de vf. Moldoveanu, între obârșiile râurilor Zârna, la E, și Râu Doamnei, la V. Alt.: 2 500 m. Alcătuit din șisturi cristaline. Acoperit cu pășuni alpine.

DARABANI, oraș în jud. Botoșani, situat în Câmpia Jijiei Superioare, la 260 m alt., la 70 km N de Botoșani și la 2 km de granița cu Rep. Moldova; 12 049 loc. (1 iul. 1995): 5 943 de sex masc. și 6 106 fem. Supr.: 3,8 km²; densitatea: 3 171 loc./km². Expl. de nisip cuarțos și de calcar. Prelucr. lemnului; produse ceramice, textile și alim. Filatură de bumbac (falimentară în 1993, pe cale de desființare în 1995). Covoare. Morărit. Centru pomicol. Istoric. Menționat documentar în 1569 cu numele *Căbiceni* (care s-a păstrat până în 1874). Numele actual derivă de la corpul de ostași pedeștri, numiți în Evul Mediu *darabani*. În 1835, localit. capătă dreptul de a organiza târguri, ulterior făcându-se un intens comerț cu vite și cereale. Declarată oraș în 1926. În 1950, așezarea a fost trecută în rândul localit. rurale, iar la 17 febr. 1968 declarată din nou oraș. Orașul D. are în subordine ad-tivă 3 sate: Bajura, Eșanca, Lișmănița. Monumente: bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1837-1840), construită din inițiativa boierului Teodor Balș, „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1834), „Sfântul Nicolae" (1907-1911), în satul Bajura; case vechi (Casa „Balș", 1837). Cod poștal: 6864.

DAROVA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Lugojului; 3 225 loc. (1 iul. 1995): 1 673 de sex masc. și 1 552 fem. Expl de lignit. Pe terit. satului Sacoșu Mare au fost descoperite urmele unei așezări dacice, datând din a doua Epocă a fierului, în care s-a găsit un tezaur de aur format din 11 brățări și un inel. Satul Darova a fost întemeiat în 1786. Cod poștal: 1826.

DASCĂLU, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vlăsiei; 2 247 loc. (1 iul. 1995): 1 131 de sex masc. și 1 116 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Bisericile „Cuvioasa Parascheva" (sec. 17) și „Adormirea Maicii Domnului" (sf. sec. 19), în satele Dascălu și Runcu; biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Dumitru" (1800-1801), în satul Gagu. Cod poștal: 8247.

DAVIDEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 3 sate, situată în Piem. Cândești, pe râul Argeșel; 2 684 loc. (1 iul. 1995): 1 335 de sex masc. și 1 349 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de dogărit. Biserică având hramul „Înălțarea Domnului" (1794), în satul Davidești; biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (începutul sec. 19), în satul Voroveni; conacul „Perieteanu" (sec. 19), în satul Conțești. Cod poștal: 0407.

DĂBÂCA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată în NE Dealurilor Clujului, pe râul Lonea; 1 666 loc. (1 iul. 1995): 815 de sex masc. și 851 fem. Pomicultură. În arealul com. au fost descoperite urmele unui castru roman, precum și ale unei cetăți inelare cu șanț, val de pământ și palisadă, datând din sec. 9, identificată ca reședință a voievodului Gelu. În sec. 11-13, cetatea a fost reclădită din piatră. În satul Dăbâca, menționat documentar, prima oară, în 1219, se află o biserică reformată

(1743) și conacul „Rhedy" (sec. 18); în satul Luna de Jos există o biserică reformată (1727) și castelul „Teleki" (sec. 18). Cod poștal: 3490.

DĂBULENI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Romanați cu terasele de pe stg. Dunării; 14 452 loc. (1 iul. 1995): 7 185 de sex masc. și 7 267 fem. Nod rutier. În arealul com. D. se găsesc întinse zone acoperite cu dune de nisip, în mare parte fixate de vegetație. Stațiune de cercetări pentru ameliorarea solurilor nisipoase și pentru aclimatizarea plantelor pe nisipuri. Fermă de creștere a bovinelor. Centru de creștere a viermilor de mătase și de valorificare a gogoșilor acestora. Pomicultură. Viticultură; centru de vinificație și de cojocărit. În satul Dăbuleni, menționat documentar, prima oară, la 5 iun. 1494, într-un act emis de Vlad Călugărul, se află bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1813-1817) și „Sfântul Nicolae" (1842). Cod poștal: 1185.

DĂBULENI-BECHET, sector al câmpei de terase ale Dunării, aflat în S Câmpiei Romanați, care nu a fost afectat de amplele lucrări de irigare și de amenajare a terenurilor din această zonă, pentru a păstra un fragment de peisaj natural nealterat. Această regiune cuprinde dune de nisip și ochiuri de apă alimentate de izvoare. În apele acestor mici lacuri se dezvoltă o bogată faună de nevertebrate, de mare interes științific și, totodată, oferă condiții propice de viață pentru multe păsări de apă (stârci, gâște sălbatice, rațe pitice, berze, nagâți, corcodei etc.).

DĂENI, com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată pe dr. brațului Dunărea Veche; 2 794 loc. (1 iul. 1995): 1 392 de sex masc. și 1 402 fem. Produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. Pescuit. Cod poștal: 8897.

DĂEȘTI 1. Lac antropic, de retenție, pe cursul inf. al Oltului, construit în scop hidroenergetic (1971-1975). Supr.: 209 ha; vol.: 11,2 mil. m^3.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Olteniei, pe stg. văii Oltului și a lacului de acumulare Dăești; 2 538 loc. (1 iul. 1995): 1 252 de sex masc. și 1 286 fem. Stație de c.f. Hidrocentrală (37 MW) intrată în funcțiune în 1976. În satul Fedelești se află un schit cu o biserică mică, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", ctitorită în 1673 de domnul Grigore Gheorghe Ghica, cu remarcabile picturi murale interioare executate în 1702 de o echipă de zugravi formată din Sima, Ranite, Gheorghe și Ștefan. În satul Sânbotin există o biserică ortodoxă cu dublu hram — „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului și Sfântul Grigore Decapolitul" (1774-1782, cu fresce originare), iar în satul Dăești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1814). Cod poștal: 1026.

DĂLHĂUȚI → Cârligele.

DĂMĂROAIA, cartier în partea de N-NV a municipiului București.

DĂMIENEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Central Moldovenesc cu terasele de pe stg. Siretului; 1 967 loc. (1 iul. 1995): 986 de sex masc. și 981 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1773) și „Sfântul Nicolae" (1779), în satele Drăgești și Dămienești. Cod. poștal: 5515.

DĂMUC, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată la poalele M-ților Tarcău, pe râul Dămuc, în zona Cheilor Bicazului; 3 121 loc. (1 iul. 1995): 1 544 de sex masc. și 1 577 fem. Cod poștal: 5666.

DĂNCIULEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Plosca; 2 887 loc. (1 iul. 1995): 1 439 de sex masc. și 1 448 fem. Muzeu etnografic cu colecții de costume populare și obiecte de uz casnic (în satul Rădinești). Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1833-1836) și „Sfântul Dumitru" (1837), în satele Hălăugești și Zăicoiu. Cod poștal: 1361.

DĂNEASA, com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Boian cu terasele de pe stg. Oltului; 4 022 loc. (1 iul. 1995): 2 048 de sex masc. și 1 974 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1657) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1861, reparată în 1874 și 1888), în satele Pestra și Dăneasa; Conacul „Comăneanu" (începutul sec. 20), în satul Berindei. Cod poștal: 0846.

DĂNEȘTI 1. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 11 sate, situată în E Depr. Târgu Jiu, la poalele de NV ale Dealului Bran; 3 663 loc. (1 iul. 1995): 1 822 de sex masc. și 1 841 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Conacul „Vasile Brătuianu" (sec. 19), în satul Trocani și biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (sec. 19), în satul Brătuia. În arealul satului Botorogi, la 185 m alt., se află pădurea Botorogi, declarată rezervație naturală forestieră. Este un șleau de luncă în care predomină stejarul (*Quercus robur*) și frasinul de luncă (*Fraxinus*

angustifolia), alături de care se mai dezvoltă ulmul, jugastrul și plopul. Subarboretul este alcătuit din arțar tătăresc, păducel, alun, măceș, sânger ș.a. Pătura ierbacee este abundentă și variată: laleaua pestriță (*Fritillaria meleagris*), mărăgăritarul (*Convallaria majalis*), leurda (*Allium ursinum*) ș.a. Cod poștal: 1439.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în N Depr. Ciuc, pe cursul superior al Oltului; 4 588 loc. (1 iul. 1995): 2 266 de sex masc. și 2 322 fem. Haltă de c.f. Zăcăminte de cinabru (în satul Mădăraș). Expl. de balast. Moară de apă (începutul sec. 19), în satul Mădăraș. Păstrăvărie (în satul Mădăraș). Centru de olărit (ceramică neagră). Izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, slab sulfuroase, calcice, magneziene, hipotermale (21°C), valorificate local. Muzeu sătesc (Dănești). Cod poștal: 4127.

3. Stațiune balneoclimatică sezonieră, de interes local, în raza com. Șișești, jud. Maramureș, situată în NE Depr. Baia Mare, la 350 m alt., la poalele M-ților Gutâi, într-o reg. de dealuri și coline, la 20 km E de municipiul Baia Mare. Factorii naturali de cură constau în climatul de adăpost, sedativ-indiferent (temp. medie anuală c. 8°C; în iul. medii termice de 19°C, iar în ian. –3°C) și izv. cu ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, clorurate, sulfatate, sodice indicate în tratarea afecțiunilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide), a celor ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice), endocrine (stări prepuberale la copiii hiperreactivi) și reumatismale. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Cod poștal: 4849.

4. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe Valea Fereștilor; 2 414 loc. (1 iul. 1995): 1 199 de sex masc. și 1 215 fem. Muzeu de arheologie și etnografie „Eugenia și Costache Burada"; casa memorială „Emil Racoviță" (în satul Emil Racoviță); biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1739, reconstruită în 1834 și refăcută în 1933), în satul Dănești; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1739, reconstruită în 1834 și refăcută în 1933), în satul Dănești; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1809), în satul Botoaia. Cod poștal: 6542.

DĂNICEI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 13 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe stg. râului Topolog; 2 656 loc. (1 iul. 1995): 1 324 de sex masc. și 1 332 fem. Reșed. com. este satul *Dealu Lăunele*. Bisericile din lemn cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1767), „Sfântul Nicolae" (1828) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1844), în satele Valea Scheiului, Drăgulești și Bădeni; biserica de zid cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 18, refăcută în 1853), în satul Linia pe Vale. Cod poștal: 1032.

DĂRĂȘTI-ILFOV, com. în jud. Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Română, pe râul Argeș; 2 869 loc. (1 iul. 1995): 1 428 de sex masc. și 1 441 fem. Centru viticol. Între 23 ian. 1981 și 2 dec. 1985 a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 și 24 sept. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Cod poștal: 8272.

DĂRMĂNEȘTI 1. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, în E Carpaților Orientali, între M-ții Berzunț la E-NE și Nemira la V-SV, de-a lungul văii Trotuș. Supr.: c. 300 km². Lungime: c. 25 km; lățime: c. 13 km. Trotușul și afl. săi (Uz, Dofteana, Slănic) au creat un relief de lunci, terase și conuri de dejecție (îngemănate uneori în largi câmpii piemontane), care, morfometric, variază de la 320 m alt. în zona de luncă până la c. 650 m alt. în colinele de la contactul cu rama montană. Climat cu veri răcoroase (17-18°C media termică a lunii iul.) și ierni friguroase (–4°C media termică a lunii ian.). Zăcăminte de cărbuni. Geologii îi atribuie denumirea de Depr. *Comănești*.

2. Oraș în jud. Bacău, situat în depresiunea omonimă, la 450 m alt., pe râul Uz, la 75 km SV de municipiul Bacău; 14 118 loc. (1 iul. 1995): 7 038 de sex masc. și 7 080 fem. Supr.: 8,3 km²; densitatea: 1 700 loc./km². Stație de c.f. Expl. de petrol și de cărbune brun. Hidrocentrala „Poiana Uzului" (4,15 MW), intrată în funcțiune în 1977. Termocentrală. Rafinărie de țiței; instalații pentru producerea cocsului din petrol. Fabică de mobilă și cherestea; tăbăcărie; produse alim. Muzeu etnografic. Declarat oraș la 18 apr. 1989. Satele care aparțin orașului: Dărmăneasca, Lapoș, Păgubeni, Plopu, Sălătruc. Monumente: biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1808, pictată în 1873 de către Alexandru Zugravul, cu adăugiri din 1884 și reparată în 1932); în cartierul Boiștea se găsesc instalații tehnice populare (dârstă de la sf. sec. 19; piuă și vâltoare de la începutul sec. 20; moară de apă, începutul sec. 20); la 4 km N de Dărmănești se află Palatul „Știrbei" (sf. sec. 19); bisericile din lemn cu

hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1795, refăcută în 1886) și „Sfinții Voievozi" (1813), în satele Plopu și Lapoș. Turism. Cod poștal: 5477.

3. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Cricovului, pe râul Provița; 8 166 loc. (1 iul. 1995): 4 039 de sex masc. și 4 127 fem. Centru de ceramică populară. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1833-1837) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1861-1862), în satele Dărmănești și Mărginenii de Sus. Cod poștal: 0212.

4. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Sucevei, în zona de confl. a râului Hătnuța cu Suceava; 5 742 loc. (1 iul. 1995): 2 751 de sex masc. și 2 991 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Reședința com. este satul *Măriței*. Bisericile din lemn cu hramurile „Înălțarea Domnului" (sf. sec. 18) și „Sfântul Dumitru" (1794), în satele Dărmănești și Călinești. Cod poștal: 5852.

DÂLMA, masiv deluros în Subcarpații Buzăului, între râurile Bălăneasa la V și Sărățel la E. Alt. max.: 801 m. Cunoscut și sub numele de *Botanu*.

DÂMBOVICIOARA 1. Peșteră situată în SE M-ților Piatra Craiului, pe stg. râului Dâmbovicioara, la 861 m alt., la 1 km N de satul Dâmbovicioara, în amonte de Cheile Dâmbovicioarei, în apropierea culoarului depresionar Rucăr-Bran. Lungime: 244 m. Peștera, sculptată în calcare jurasice de către Pârâul Peșterii, are forma unei galerii orientate SV-NE, ce se îngustează treptat de la intrare către partea posterioară, fără ramificații laterale importante, în care concrețiunile sunt slab dezvoltate. Este o peșteră caldă (10-12°C), cu umiditate moderată și faună săracă. Importanță turistică. Ușor accesibilă.

2. Cheile Dâmbovicioarei, chei săpate de râul Dâmbovicioara în pereții calcaroși din SE M-ților Piatra Craiului, în aval de satul Dâmbovicioara. Lungime: c. 1 km. Interes turistic.

3. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 3 sate, situată în mica Depr. Podu Dâmboviței, la poalele SE ale M-ților Piatra Craiului, pe râul Dâmbovicioara; 1 208 loc. (1 iul. 1995): 621 de sex masc. și 587 fem. Expl. de calcar. Prelucr. pieilor de animale. Turism. În satul Podu Dâmboviței se află podul lui Brâncoveanu (1711) și biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena", construită în 1940 după planurile arhitectului D.I. Berechet. Cod poștal: 0439.

DÂMBOVIȚA 1. Râu în S României, afl. stg. al Argeșului la Budești (jud. Călărași); 268 km; supr. bazinului: 2 759 km². Izv. de pe versantul N al M-ților Iezer, de la 2 240 m alt., curge mai întâi pe direcția SV-NE, până în dreptul vf. Păpușa, unde brusc își schimbă direcția către S-SE, traversează extremitatea sudică a M-ților Piatra Craiului prin impresionantele chei ale Dâmboviței, trece prin zonele depresionare Rucăr-Dragoslavele, desparte apoi Subcarpații Ialomiței de Muscelele Argeșului și Piem. Cândești, străbate Câmpia Română și trece prin București, unde are cursul canalizat. Având în vedere constituția geologică a Carpaților Românești, geologii consideră cursul superior al D. ca linie de demarcație între Carpații Orientali și cei Meridionali, în timp ce geografii, luând în considerație aspectele fizico-geografice ale acestora (înălțime, masivitate, fragmentare hidrografică etc.), stabilesc valea râului Prahova ca limită între Carpații Orientali și Carpații Meridionali. Începând din anul 1983, pe cursul superior al D., în zona Rucăr-Dragoslovele, s-a construit un sistem de microhidrocentrale (lacul de acumulare de la

Cheile Dâmbovicioarei

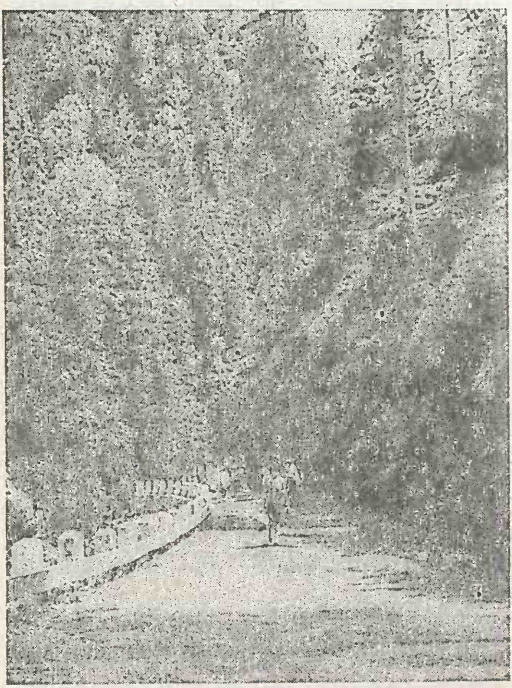

Pecineagu cu hidrocentrala Clăbucet, 64 MW, lacul de acumulare Sătic cu hidrocentrala Rucăr, 46 MW, și de aici, printr-o galerie de fugă de 8 km lungime, apele D. pun în mișcare microhidrocentrala Dragoslovele, 7,6 MW). Afl. pr.: Dâmbovicioara, Râu Alb, Ilfov, Colentina, Pasărea, Călnău. D. alimentează parțial Bucureștiul cu apă potabilă prin intermediul stației de filtrare de la Arcuda.

2. Județ situat în partea central-sudică a României, în bazinele superioare ale râurilor Ialomița și Dâmbovița, între 44°25' și 45°27' latitudine N și între 25°10' și 25°54' longitudine E, străjuit, la N, de „meterezele" M-ților Bucegi și Leaota, mărginit de jud. Brașov (la N), Prahova (NE și E), Ilfov (SE), Giurgiu (S-SE), Teleorman (S-SV) și Argeș (la V). *Supr.:* 4 054 km² (1,70% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 557 125 loc. (2,46% din populația țării), din care 273 408 loc. de sex masc. (49,07%) și 283 717 loc. de sex fem. (50,93%). *Populația urbană:* 175 541 loc. (31,51%); *rurală:* 381 584 loc. (68,49%). *Densitatea:* 137,4 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 98,74% români, 0,85% țigani, 0,41% alte minorități. *Reșed.:* municipiul Târgoviște. *Orașe:* Fieni, Găești, Moreni, Pucioasa, Titu. *Comune:* 76. *Sate:* 361 (din care 7 aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 7.

Relief variat, dispus etajat în trei trepte majore ce se succed de la N la S pe o diferență de nivel de 2 375 m, de la 2 505 m, în vf. Omu (alt. max. a jud. D.), la 130 m alt. în arealul com. Poiana, situată în câmpia joasă de divagare, la SE de Titu. În cadrul jud. D., forma predominantă de relief o constituie câmpiile, care se extind pe 50% din supr. sa, fiind reprezentate prin segmente, mai mari sau mai mici, ce aparțin Câmpiei Române, și anume Câmpiile Găvanu-Burdea, Titu, Piteștiului, Târgoviștei, Cricovului și Vlăsiei. Unitățile de deal și podiș, care constituie treapta colinară înaltă, ocupă 41% din supr. jud. D. Ele sunt plasate în partea central-nordică a județului și sunt reprezentate prin Subcarpații Ialomiței, alcătuiți din numeroase dealuri (Dealu Mare, Micloșani, Plaiu Sirnei ș.a.) și depresiuni (Moroeni-Pietroșița, Bărbulețu-Râu Alb, Bezdead, Vulcana, Voinești, Pucioasa, Ocnița ș.a.), cât și prin extremitatea SE a Piem. Cândești. Munții, cu un procent de 9% din supr. jud. D., domină extremitatea nordică a acestuia, în perimetrul său aflându-se cea mai mare parte a masivului Leaota (cu vf. Leaota, 2 133 m alt.) și o parte din masivul Bucegi, marcat de abrupturile sale marginale și de înălțimile ce depășesc frecvent 2 000 m alt. (vf. Omu, 2 505 m, situat la limita cu jud. Prahova — cel mai înalt din Bucegi, vf. Doamnele 2 402 m, vf. Bătrâna 2 181 m ș.a.).

Climă temperat-continentală, cu diferențieri mai mari între unitățile montane și cele de câmpie, evidențiate și prin amplitudinea termică max. de 78,4°C rezultată din cumularea valorilor termice extreme (–38,0°C pe vf. Omu și +40,4°C la Găești, în zona de câmpie). Regimul climatic general se caracterizează prin veri foarte calde și ierni nu prea friguroase în zonele de câmpie și prin veri răcoroase și ierni foarte reci, marcate de viscole frecvente, în reg. montane. Ținuturile deluroase și piemontane sunt dominate de caracteristici climatice intermediare față de cele două areale învecinate. Valorile termice medii anuale variază între 10,5°C în câmpie (la Corbii Mari), 9°C în subcarpați și 2°C pe vf. Omu. Temp. max. absolută (40,4°C) s-a înregistrat la Găești (la 20 aug. 1946), iar temp. minimă absolută (–38,0°C) la stația meteorologică de pe vf. Omu (la 11 febr. 1929). Precipitațiile căzute anual înregistrează valori medii cuprinse între 512,1 mm (la Potlogi) în câmpie și 1 400 mm pe culmile montane înalte. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre NE (15%) și SV (14%), în zona de contact a câmpiei cu subcarpații (la Târgoviște), și dinspre NV (25%), V (21%) și SV (17%) pe crestele înalte ale munților. Vitezele medii anuale ale vânturilor variază între 1,1 și 3,0 m/s la Târgoviște și Titu și între 4,5 și 8,0 m/s pe culmile montane.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. D., cu o densitate medie relativ mare (0,5 km/km²), aparține, în general, celor două sisteme hidrografice distincte: Ialomița, care drenează partea central-nordică și sud-estică a jud. D., pe o lungime de 132 km, și Argeș, care străbate SV județului, pe distanță de 47 km. Dâmbovița, cel mai important afluent al Argeșului (cu care confluează în afara limitelor jud. D.), ce brăzdează median jud. D. pe direcția NV-SE, pe o distanță de 67 km, este râul de la care și-a luat numele și județul. Alte râuri, care își au izvoarele pe terit. jud. D. sau îl traversează sunt:

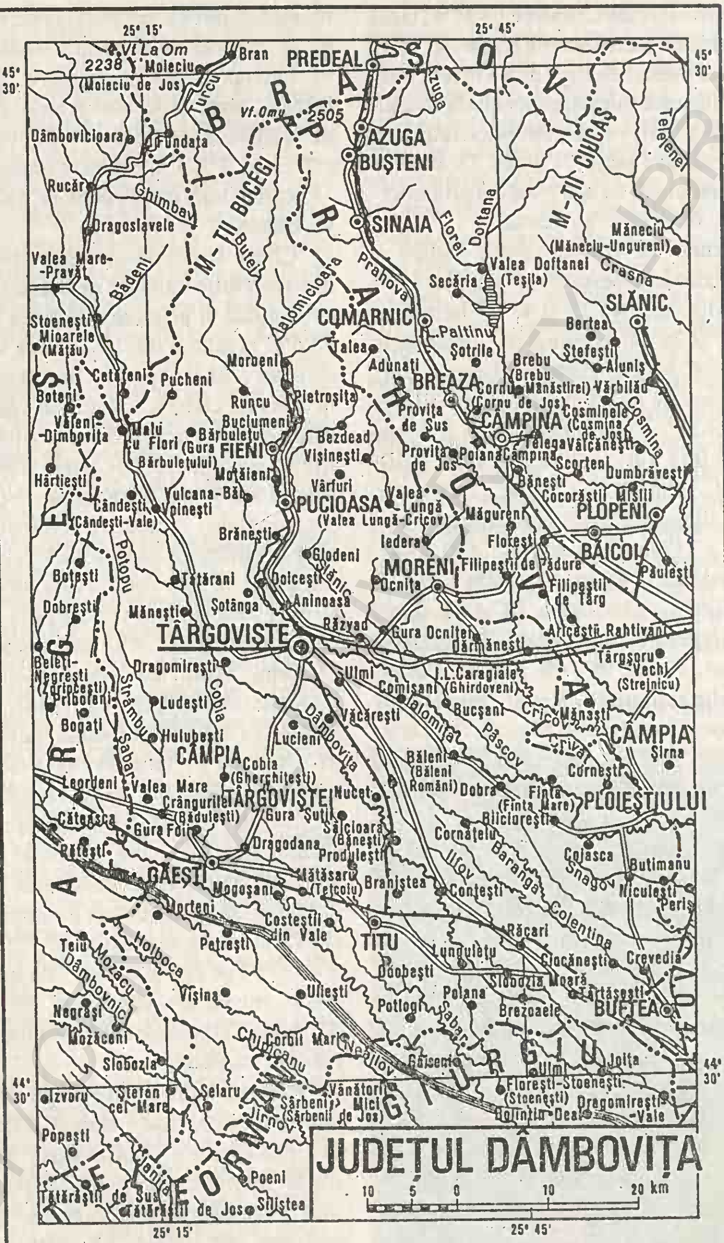

Cricovu Dulce, Pârscov, Crevedia, Colentina, Ilfov, Șuța, Sabar, Potopu, Cobia, Neajlov, Dâmbovnic, Glavacioc ș.a. Lacurile existente pe terit. jud. D. sunt în majoritate de origine antropică, realizate pentru irigații și piscicultură (Dragodana, Nucet, Priseaca, Bungetu, Colanu, Băleni, Gherghești, Comișani ș.a.) sau pentru producerea energiei electrice (lacul de acumulare Scropoasa, construit în 1929 pe cursul superior al Ialomiței, cu un vol. de 37 500 m³, folosit pentru uzinele hidroelectrice de la Dobreșt

și Moroeni; lacul de acumulare de la Pucioasa, cu un vol. de 8 mil. m³, intrat în circuitul hidroenergetic în 1974).

Vegetația prezintă o evidentă etajare, asemenea formelor de relief. Etajele alpin și subalpin, prezente pe crestele înalte ale M-ților Bucegi și Leaota, sunt dominate de asociațiile vegetale alcătuite din pajiști cu țăpoșică (*Nardus stricta*), părușcă (*Festuca supina*), iarba stâncilor (*Agrostis rupestris*), rogoz (*Carex curvula*) ș.a. ce alternează cu tufișuri scunde de arbuști, formate din smirdar (*Rhododendron kotschyi*), jneapăn (*Pinus mugo*), ienupăr (*Juniperus communis ssp. nana*), afin (*Vaccinium myrtillus*) ș.a. Specific zonei alpine a M-ților Bucegi este larga dezvoltare a vegetației de stâncărie, cu multe elemente floristice rare, ocrotite de lege, între care se remarcă floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), ghințura (*Gentiana lutea*), clopoțelul de munte (*Campanula alpina*) etc. Etajul pădurilor de rășinoase, cu molid (*Picea abies*) și brad (*Abies alba*), acoperă pantele munților între 1 200 și 1 900 m alt. Pădurile de foioase, constituite din fag (*Fagus silvatica*), în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*), gorun (*Quercus petraea*) ș.a., sunt răspândite în subcarpați și în Piem. Cândești. În câmpie se dezvoltă, insular, păduri de cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*), iar în luncile râurilor se întâlnesc zăvoaie de anin negru, plop și salcie.

Fauna este bogată în specii și diversă, elementele predominante fiind cele de pădure, reprezentate prin urși, cerbi, mistreți, jderi, râși (ocrotiți de lege), căpriori (colonizați în subcarpați și în Piem. Cândești), fazani colonizați, cocoși de munte (ocrotiți de lege), veverițe etc. Fauna alpină are ca element dominant și caracteristic capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), declarată monument al naturii și ocrotită de lege. În zona de câmpie trăiesc diverse rozătoare (popândău, hârciog, șoarece de câmp, iepurele ș.a.), păsări (ciocârlia, prepelița, potârnichea, uliul etc.), reptile (șopârla, gușterul, șarpele), insecte etc. Apele râurilor de munte, de deal și de câmpie sunt bogate în păstrăv, scobar, clean, mreană, crap, știucă etc.

Resurse naturale: zăcăminte de petrol (Moreni, Gura Ocniței, Ochiuri, Răzvad, Șotânga, Corbii Mari, Teiș, Valea Mare, Aninoasa, Cobia, Ludești, Hulubești, Vișina, Cojasca, Poiana ș.a.), gaze naturale (Gura Șuții, Bilciurești, Finta, Nucet, Brătești de Jos, Gheboaia), lignit (Șotânga, Mărgineanca), sare gemă (Ocnița, Gura Ocniței, Ochiuri), gips (Lăculețe, Pucioasa, Fieni) și sulf (Pucioasa). Din categoria rocilor utile și a materialelor de construcții mai importante fac parte gresiile (Buciumeni, Moroeni), marnele (Sima, Fieni, Pucheni), calcarele (Lespezi), argilele comune (Crângurile, Doicești, Pucioasa, Șotânga), balastul (Viișoara, Mătăsaru, Ionești, Crângurile, Crovu ș.a.). O importanță aparte o au pădurile (120 832 ha, 1994) și izv. cu ape minerale sulfuroase, clorurosodice, sulfatate, bicarbonatate de la Pucioasa, iodurate, bromurate și sărate la Vulcana-Băi, sau cu alte compoziții chimice, mai ales sărate, la Bezdead, Gura Ocniței, Glodeni, Lăculețe, Vârfuri, Urseiu ș.a.

Istoric. Urmele materiale aparținând Culturii de Prund (în special unelte din silex), descoperite în arealele localit. Petrești, Potlogeni-Deal, Ionești și Greci, dovedesc că terit. actual al jud. D. a fost locuit încă din Paleoliticul inferior (1 000 000-100 000 î.Hr.). Epoca Neolitică (5500-2500 î.Hr.) este sugestiv materializată în așezările identificate pe terit. localit. Mătăsaru, Geangoești, Moara din Groapă, Ionești, Pădureni, Vadu Stanchii, Morteni, Cornești, Mogoșani, Șelaru, Vișina ș.a. Perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.) este marcată de o așezare de tip Coțofeni, scoasă la iveală în vatra satului Bungetu, unde s-a găsit ceramică specifică acestei culturi. Epoca bronzului (1800-800 î.Hr.) este bine reprezentată prin vestigiile descoperite în așezările de la Perșinari, Viforâta, Nucet, Morteni, Vârfuri, Mătăsaru, Cornești, Colacu, Hăbeni ș.a., iar cea a fierului (800 î.Hr.-sec. 1-3 d.Hr.) prin așezările descoperite în arealele localit. Mătăsaru, Valea Voievozilor, Cătunu, Căprioru, Bucșani, Ocnița, Finta ș.a. Vestigiile arheologice din așezările geto-dace de la Tețcoiu, Cătunu, Costeștii din Vale, Cornești ș.a., datând din sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr., precum și tezaurele monetare (grecești, macedonene, romane, celtice și tipuri hibride de monede daco-getice) descoperite în localit. Căprioru, Cojasca, Gheboieni, Adânca, Potlogi, Valea Voievozilor, Brâncoveanu, Răcari, Cătunu, Răzvad ș.a. atestă intensele legături economice și culturale pe care le întreținea populația autohtonă cu lumea exterioară și în special cu cea romană. Continuitatea locuirii neîntrerupte a acestui teritoriu de către populația autohtonă, între sec. 2 și 14, este atestată de numeroase așezări ome-

nești și necropole descoperite în localit. Mătăsaru (sec. 2-3), Voinești (sec. 2 și 8), Mogoșani (sec. 4), Ilfoveni, Târgoviște, Cătunu, Cornești, Brătești de Jos, Băleni, Cazaci (sec. 2-14). Populația românească sedentară, permanent prezentă pe aceste locuri, întreținea legături strânse și cu Imperiul Roman de Răsărit, fapt dovedit de monedele bizantine descoperite la Târgoviște (monede bătute în anii 969-976, în timpul domniei lui Ioan I Tzimiskes). Se pare că o zonă din terit. actual al jud. D. a făcut parte din voievodatul lui Seneslau, care se extindea în V Munteniei, la E de râul Olt, voievodat amintit în Diploma Ioaniților din 1247. Primele mărturii documentare referitoare la unele așezări mai importante din perimetrul geografic al jud. D. provin din sec. 14, de la cronicarul Johannes Schiltberger care, într-o notă de călătorie, descrie cum Mircea cel Bătrân a transferat, în 1396, capitala Țării Românești de la Curtea de Argeș la Târgoviște unde a construit Curtea domnească și un paraclis. Stabilirea capitalei Țării Românești la Târgoviște și menținerea acesteia în funcție (cu unele întreruperi) până spre mijlocul sec. 17, când capitala domnească a fost mutată definitiv la București, a făcut ca orașul să devină, pentru timp de aproape trei secole, cel mai însemnat centru economic, politic și cultural al Țării Românești. Jud. D., sau „Țara Dâmboviței" cum era numit de Vasile Alecsandri, este o unitate ad-tiv teritorială tradițională, menționată documentar ca atare, prima oară, în 1512, când administrarea lui era asigurată de către un vornic de Târgoviște. În Târgoviște, și-au stabilit reședința domnească marii voievozi ai neamului, începând cu Mircea cel Bătrân și continuând cu Dan II, Vlad Dracul, Vlad Țepeș, Radu de la Afumați, Mihai Viteazul, Radu Șerban, Radu Mihnea, Matei Basarab ș.a.

Economia jud. D. se caracterizează printr-o structură industrial-agrară. După 1989 a fost abandonată dezvoltarea planificată a economiei (care s-a dovedit catastrofală de-a lungul perioadei comuniste) și s-a trecut la o etapă nouă, aceea a economiei de piață. În perioada postdecembristă, pe terit. jud. D. au luat ființă 38 de agenți economici cu capital integral sau majoritar de stat, din care 10 sunt regii autonome și 28 sunt societăți comerciale. La activitatea acestora s-au alăturat peste 8 000 de agenți economici cu capital privat.

Industria se caracterizează prin preponderența ramurilor constructoare de mașini, metalurgică, mat. de constr., textilă și alim. care realizează laolaltă 82,8% din producția industrială a jud. D., urmate de ind. extractivă (10,9%), ind. energiei electrice și termice (6,3%) ș.a. Pr. produse finite create de industria dâmbovițeană sunt: energia electrică (termocentrala Doicești și hidrocentralele de la Moroeni, Dobrești și Pucioasa), oțeluri speciale (aliate și înalt aliate), strunguri automate, instalații de foraj petrolier (toate la Târgoviște), utilaj chimic (Târgoviște, Găești, Moreni), frigidere cu compresor (Găești), aparataj electric (Titu), copuri electrice pentru iluminat (Fieni, Târgoviște), produse ceramice, prefabricate din beton, lianți, azbociment (Târgoviște, Fieni, Doicești), mobilă (Târgoviște, Pucioasa, I. L. Caragiale), cherestea (Târgoviște, Titu, Răcari, Brănești), fire și țesături din bumbac, in, cânepă și confecții-textile (Pucioasa, Brănești, Târgoviște, Moreni, Tătărani, Voinești), preparate din carne și lapte, spirt, băuturi alcoolice, conserve de fructe și legume, produse de fermentare a tutunului, de panificație etc. (Târgoviște, Pucioasa, Titu ș.a.). Abator de păsări (Titu). O contribuție importantă la diversificarea produselor finite o au și meșteșugurile tradiționale, reprezentate prin prelucr. firelor și fibrelor textile (țesături de interior, piese de port popular, covoare manuale — la Pietroșița, Pucheni, Runcu ș.a.), de prelucr. artistică a lemnului, a părului de capră și a răchitei (Băleni, Dărmănești, Cândești, Malu cu Flori, Pucheni, Pietroșița ș.a.), de modelare a lutului (ceramica ornamentală și de uz casnic de la Gheboaia, Odobești, Dărmănești) etc.

Agricultura beneficiază de o supr. agricolă totală de 249 796 ha (ceea ce reprezintă 61,6% din supr. jud. D., la sf. anului 1994), din care terenurile arabile au cea mai mare extindere (174 260 ha), urmate de terenurile ocupate cu pășuni (43 571 ha) și cu fânețe naturale (18 854 ha), apoi livezi și pepiniere pomicole (11 715 ha) și vii și pepiniere viticole (1 396 ha). În 1994, terenurile arabile erau cultivate cu porumb (67 289 ha), grâu și secară (43 277 ha), plante de nutreț (24 832 ha), orz și orzoaică (10 908 ha), ovăz (5 251 ha) plante uleioase, floarea-soarelui, legume, cartofi, leguminoase pentru boabe, sfeclă de zahăr, tutun etc. Pomicultura, specifică zonelor subcarpatice și piemontane, este

reprezentată, în principal, prin întinse plantații de meri și peri, ce formează adevărate bazine pomicole în arealele localit. Voinești, Malu cu Flori, Văleni-Dâmbovița, Bărbulețu, Cândești ș.a., cât și prin livezi de pruni, cireși, caiși, nuci ș.a. În 1994, producția totală de fructe realizată în jud. D. a fost de 52 775 tone (locul 3 pe țară), din care 24 996 tone de mere, în special din soiul ionatan (renumitul ionatan de Voinești). Sectorul zootehnic, cu vechi tradiții în acest județ și cu o contribuție de 40,4% la realizarea producției globale agricole, cuprindea (începutul anului 1995) 95,1 mii capete bovine, 124,7 mii capete porcine, 122,5 mii capete ovine, 17,9 mii capete caprine, 17 mii capete cabaline; avicultură: 3 508,7 mii capete păsări; apicultură (17,1 mii familii de albine). Se remarcă faptul că, după 1989, sectorul privat a devenit predominant în majoritatea ramurilor zootehniei (93% la bovine, 72,7% la porcine, 82,1% la ovine, 57,9% la păsări), iar în anumite cazuri (la caprine) este integral privat.

Căile de comunicație de pe terit. jud. D. au o repartiție relativ uniformă, construirea lor pe diferite direcții realizându-se în strânsă legătură cu configurația reliefului și cu necesitățile economice. La sf. anului 1994, lungimea totală a liniilor de cale ferată era de 172 km (din care 66 km electrificate), cu o densitate de 42,4 km/1000 km² teritoriu, iar lungimea rețelei de drumuri publice însuma 1 736 km (din care 414 km modernizate), cu o densitate de 42,8 km/100 km² teritoriu — superioară celei pe țară, care era de 30,5 km/100 km² teritoriu. O importanță deosebită în transportul rutier o are segmentul din autostrada București—Pitești care traversează partea de SV a jud. D. pe o distanță de 35 km, între comunele Corbii Mari și Morteni.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. D. își desfășurau activitatea 336 de grădinițe de copii, cu 16 551 copii înscriși și 759 cadre didactice, 383 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4, și gimnazial — clasele 5-8), cu 63 281 elevi și 4 108 cadre didactice, 29 de licee, cu 17 755 elevi și 1 238 profesori, 21 de școli profesionale, cu 6 507 elevi și 108 profesori, o universitate — „Valahia" (la Târgoviște) —, cu două facultăți, 414 studenți și 63 de profesori. În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea două teatre, 14 muzee, cinci case de cultură, șapte cluburi, trei case de cultură (a sindicatelor, a armatei și a tineretului), 156 de cămine culturale, zece cinematografe, 330 biblioteci, cu 2 083 000 vol., nenumărate ansambluri folclorice, tarafuri de muzică populară, fanfare, formații corale etc. În ansamblul și în varietatea activităților culturale dâmbovițene, un loc de prestigiu îl ocupă Festivalul internațional de interpretare a romanțelor, șansonetelor și cântonetelor „Crizantema de aur", care se desfășoară anual, toamna (din 1967), la Târgoviște. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor șase cluburi sportive și 81 de asociații sportive în care activează 6 850 sportivi legitimați, 235 antrenori și 326 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua sanitară a jud. D. cuprindea șapte spitale, cu 3 209 paturi, zece dispensare-policlinici, 140 dispensare medicale, 111 farmacii (din care 88 sunt particulare), două sanatorii (Moroeni și Aninoasa), un sanatoriu balnear (Pucioasa) ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 684 medici (1 medic la 814 persoane), 103 medici stomatologi (1 medic stomatolog la 5 409 persoane) și 2 446 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turismul. Peisajele de o rară frumusețe și obiectivele naturale oferite de M-ții Leaota și Bucegi (piscuri semețe, peștera Ialomiței, Cheile Urșilor, Tătarului, Zănoagei, Orzei, apoi Sfinxul și Babele din M-ții Bucegi, aflate pe terit. jud. Prahova, dar ușor accesibile și de pe terit. jud. Dâmbovița, rezervația naturală, complexă, Bucegi, pârtiile amenajate pentru sporturile de iarnă, numeroasele cabane și hoteluri etc.), climatul nuanțat, cu particularități favorabile tratamentului balnear și odihnei (stațiunile balneoclimaterice Pucioasa și Vulcana-Băi), valoroasele monumente istorice și arhitecturale de la Târgoviște (→), Potlogi (→), Viforâta (→), Doicești (→), Răzvad (→) ș.a., neasemuitele bogății etnografice și folclorice (Pietroșița, Dărmănești, Finta, Cândești etc.) și nu în ultimul rând varietatea faunei cinegetice, prezența unor rezervații (Poiana cu narcise de la Vișina, rezervația paleontologică Plaiul Domnesc) etc. reprezintă doar câteva elemente din multitudinea posibilităților de reală atracție turistică din perimetrul jud. D. În 1994, capacitatea totală de cazare a jud. D. (3 942 de locuri) era asigurată de 11 hoteluri, șase cabane, un camping, 17 vile ș.a. Indicativ auto: *DB*.

Localităţile jud. Dâmboviţa

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. TÂRGOVIŞTE	1. Priseaca

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*	*Sate care aparţin oraşului*
1. FIENI		1. Berevoeşti 2. Costeşti
2. GĂEŞTI		
3. MORENI		
4. PUCIOASA	1. Bela 2. Diaconeşti 3. Glodeni 4. Malurile 5. Miculeşti 6. Pucioasa-Sat	
5. TITU		1. Fusea 2. Hagioaica 3. Mereni 4. Plopu 5. Sălcuţa

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ANINOASA	1. Aninoasa 2. Săteni 3. Viforâta
2. BĂLENI	1. Băleni-Români 2. Băleni-Sârbi
3. BĂRBULEŢU	1. Gura Bărbuleţului 2. Aluniş 3. Bărbuleţu 4. Cetăţuia 5. După Deal 6. Pietrari 7. Râu Alb de Jos 8. Râu Alb de Sus 9. Şipot 10. Valea
4. BEZDEAD	1. Bezdead 2. Broşteni 3. Costişata 4. Măgura 5. Tunari 6. Valea Morii
5. BILCIUREŞTI	1. Bilciureşti 2. Suseni-Socetu
6. BRANIŞTEA	1. Braniştea 2. Dâmbovicioara 3. Săveşti
7. BRĂNEŞTI	1. Brăneşti 2. Gura Vulcanei 3. Lăculeţe-Gară 4. Priboiu 5. Toculeşti 6. Vulcana-Pandele
8. BREZOAELE	1. Brezoaele 2. Brezoaia
9. BUCIUMENI	1. Buciumeni 2. Dealu Mare 3. Valea Leurzii
10. BUCŞANI	1. Bucşani 2. Hăbeni 3. Racoviţa 4. Rătoaia
11. BUTIMANU	1. Butimanu 2. Bărbuceanu 3. Lucianca 4. Ungureni
12. CÂNDEŞTI	1. Cândeşti-Vale 2. Aninoşani

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Cândești-Deal
	4. Dragodănești
	5. Valea Mare
13. CIOCĂNEȘTI	1. Ciocănești
	2. Crețu
	3. Decindea
	4. Urziceanca
	5. Vizurești
14. COBIA	1. Gherghițești
	2. Blidari
	3. Călugăreni
	4. Căpșuna
	5. Cobiuța
	6. Crăciunești
	7. Frasin-Deal
	8. Frasin-Vale
	9. Mănăstirea
	10. Mislea
15. COJASCA	1. Cojasca
	2. Fântânele
	3. Iazu
16. COMIȘANI	1. Comișani
	2. Lazuri
17. CONȚEȘTI	1. Conțești
	2. Bălteni
	3. Boteni
	4. Călugăreni
	5. Crângași
	6. Gămănești
	7. Helești eu
	8. Mereni
18. CORBII MARI	1. Corbii Mari
	2. Bărăceni
	3. Grozăvești
	4. Moara din Groapă
	5. Petrești
	6. Podu Corbencii
	7. Satu Nou
	8. Ungureni
	9. Vadu Stanchii
19. CORNĂȚELU	1. Cornățelu
	2. Alunișu
	3. Bolovani
	4. Corni
	5. Slobozia
20. CORNEȘTI	1. Cornești
	2. Bujoreanca
	3. Cătunu
	4. Cristeasca
	5. Crivățu
	6. Frasinu
	7. Hodărăști
	8. Ibrianu
	9. Postârnacu
	10. Ungureni
21. COSTEȘTII DIN VALE	1. Costeștii din Vale
	2. Mărunțișu
	3. Tomșani
22. CRÂNGURILE	1. Bădulești
	2. Crângurile de Jos
	3. Crângurile de Sus
	4. Pătroaia-Deal
	5. Pătroaia-Vale
	6. Potlogeni-Vale
	7. Rățești
	8. Voia
23. CREVEDIA	1. Crevedia
	2. Cocani
	3. Dârza
	4. Mânăstirea
	5. Samurcași
24. DĂRMĂNEȘTI	1. Dărmănești
	2. Mărginenii de Sus
	3. Vlădeni
25. DOBRA	1. Dobra
	2. Mărcești
26. DOICEȘTI	1. Doicești
27. DRAGODANA	1. Dragodana
	2. Boboci
	3. Burduca
	4. Cuparu
	5. Pădureni
	6. Picior de Munte
	7. Străoști
28. DRAGOMIREȘTI	1. Dragomirești
	2. Decindeni
	3. Geangoești
	4. Mogoșești
	5. Rânccăciov
	6. Ungureni
29. FINTA	1. Finta Mare
	2. Bechinești
	3. Finta Veche
	4. Gheboaia
30. GLODENI	1. Glodeni
	2. Gușoiu

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	3. Lăculețe
	4. Livezile
	5. Malu Mierii
	6. Schela
31. GURA FOII	1. Gura Foii
	2. Bumbuia
	3. Catanele
	4. Făgetu
32. GURA OCNIȚEI	1. Gura Ocniței
	2. Adânca
	3. Ochiuri
	4. Săcueni
33. GURA ȘUȚII	1. Gura Șuții
	2. Sperieteni
34. HULUBEȘTI	1. Hulubești
	2. Butoiu de Jos
	3. Butoiu de Sus
	4. Măgura
	5. Valea Dadei
35. IEDERA	1. Iedera de Jos
	2. Colibași
	3. Cricovu Dulce
	4. Iedera de Sus
36. I. L. CARAGIALE	1. Ghirdoveni
	2. I. L. Caragiale
	3. Mija
37. LUCIENI	1. Lucieni
	2. Olteni
	3. Raciu
	4. Siliștea
	5. Șuța Seacă
38. LUDEȘTI	1. Ludești
	2. Milosari
	3. Potocelu
	4. Scheiu de Jos
	5. Scheiu de Sus
	6. Telești
39. LUNGULEȚU	1. Lungulețu
	2. Oreasca
	3. Serdanu
40. MALU CU FLORI	1. Malu cu Flori
	2. Capu Coastei
	3. Copăceni
	4. Micloșanii Mari
	5. Micloșanii Mici
41. MĂNEȘTI	1. Mănești
	2. Drăgăești-Pământeni
	3. Drăgăești-Ungureni
42. MĂTĂSARU	1. Tețcoiu
	2. Crețulești
	3. Mătăsaru
	4. Odaia Turcului
	5. Poroinica
	6. Puțu cu Salcie
	7. Sălcioara
43. MOGOȘANI	1. Mogoșani
	2. Chirca
	3. Cojocaru
	4. Merii
	5. Zăvoiu
44. MOROENI	1. Moroeni
	2. Dobrești
	3. Glod
	4. Lunca
	5. Mușcel
	6. Pucheni
45. MORTENI	1. Morteni
	2. Neajlovu
46. MOȚĂIENI	1. Moțăieni
	2. Cucuteni
47. NICULEȘTI	1. Niculești
	2. Ciocănari
	3. Movila
48. NUCET	1. Nucet
	2. Cazaci
	3. Ilfoveni
49. OCNIȚA	1. Ocnița
50. ODOBEȘTI	1. Odobești
	2. Brâncoveanu
	3. Crovu
	4. Miulești
	5. Zidurile
51. PETREȘTI	1. Petrești
	2. Coada Izvorului
	3. Gherghești
	4. Greci
	5. Ionești
	6. Potlogeni-Deal
	7. Puntea de Greci
52. PIETROȘIȚA	1. Pietroșița
	2. Dealu Frumos
53. POIANA	1. Poiana
	2. Poienița
54. POTLOGI	1. Potlogi
	2. Pitaru

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Podu Cristinii
4. Românești
5. Vlăsceni

55. PRODULEȘTI
1. **Produlești**
2. Broșteni
3. Costeștii din Deal

56. PUCHENI
1. **Pucheni**
2. Brădățel
3. Meișoare
4. Valea Largă
5. Vârfureni

57. RĂCARI
1. **Răcari**
2. Bălănești
3. Colacu
4. Ghergani
5. Ghimpați
6. Mavrodin
7. Săbiești
8. Stănești

58. RĂZVAD
1. **Răzvad**
2. Gorgota
3. Valea Voievozilor

59. RUNCU
1. **Runcu**
2. Bădeni
3. Brebu
4. Ferestre
5. Piatra
6. Silиștea

60. SĂLCIOARA
1. **Bănești**
2. Cătunu
3. Cuza Vodă
4. Ghinești
5. Mircea Vodă
6. Moara Nouă
7. Movila
8. Podu Rizii
9. Sălcioara

61. SLOBOZIA MOARĂ
1. **Slobozia Moară**

62. ȘELARU
1. **Șelaru**
2. Fierbinți
3. Glogoveanu

63. ȘOTÂNGA
1. **Șotânga**
2. Teiș

64. TĂRTĂȘEȘTI
1. **Tărtășești**
2. Bâldana
3. Gulia

65. TĂTĂRANI
1. **Tătărani**
2. Căprioru
3. Gheboieni
4. Priboiu

66. ULIEȘTI
1. **Uliești**
2. Croitori
3. Hanu lui Pală
4. Jugureni
5. Mânăstioara
6. Olteni
7. Ragu
8. Stavropolia

67. ULMI
1. **Ulmi**
2. Colanu
3. Dimoiu
4. Dumbrava
5. Matraca
6. Nisipurile
7. Udrești
8. Viișoara

68. VALEA LUNGĂ
1. **Valea Lungă-Cricov**
2. Băcești
3. Izvoru
4. Moșia Mică
5. Șerbăneasa
6. Ștubeie Tisa
7. Valea lui Dan
8. Valea Lungă-Gorgota
9. Valea Lungă-Ogrea
10. Valea Mare

69. VALEA MARE
1. **Valea Mare**
2. Fețeni
3. Gârleni
4. Livezile
5. Saru
6. Stratonești
7. Valea Caselor

70. VĂCĂREȘTI
1. **Văcărești**
2. Brătești de Jos
3. Bungetu
4. Perșinari

71. VĂLENI-DÂMBOVIȚA
1. **Văleni-Dâmbovița**
2. Mesteacăn

72. VÂRFURI
1. **Vârfuri**
2. Cârlănești
3. Cojoiu
4. Merișoru

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	5. Stătești
	6. Șuvița
	7. Ulmetu
73. VIȘINA	1. Vișina
	2. Broșteni
	3. Izvoru
	4. Răscăeți
	5. Vultureanca
74. VIȘINEȘTI	1. Vișinești
	2. Dospinești
	3. Sultanu
	4. Urseiu
75. VOINEȘTI	1. Voinești
	2. Gemenea-Brătulești
	3. Izvoarele
	4. Lunca
	5. Manga
	6. Mânjina
	7. Oncești
	8. Suduleni
76. VULCANA-BĂI	1. Vulcana-Băi
	2. Nicolaești
	3. Vulcana de Sus

DÂMBOVNIC, râu în S României, afl. dr. al Neajlovului în aval de com. Bucșani, jud. Giurgiu; 129 km; supr. bazinului: 636 km². Izv. din Piem. Cotmeana, din arealul com. Albota, jud. Argeș și străbate Câmpiile Piteștiului și Găvanu-Burdea. Afl. pr.: Mozacu, Gliganu, Jirnov.

DÂNGENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Jijia; 2 936 loc. (1 iul. 1995): 1 456 de sex masc. și 1 480 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 iun. 1896). Complex avicol. Pe terit. satului Iacobeni a fost descoperit un cazan scitic din bronz (sec. 6-5 î. Hr.), cu bazin semisferic, având patru toarte zoomorfe (în formă de capră de munte), susținut de un picior central, evazat la bază. Conac (sf. sec. 19), în satul Dângeni. Cod poștal: 6886.

DÂRJIU, com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Homoroadelor, la poalele de SE ale Dealului Pietriș; 1 304 loc. (1 iul. 1995): 650 de sex masc. și 654 fem. Haltă de c.f. Culturi de cartofi. În satul Dârjiu, menționat documentar, prima oară, în 1334 se află o biserică, inițial romanică (sec. 14-15), transformată ulterior în stil gotic, fortificată în anul 1400 (incintă poligonală cu ziduri înalte și turn de poartă), cu picturi murale interioare de factură gotică (se remarcă „Legenda lui Ladislau", „Conversiunea Sfântului Pavel" ș.a.), realizate în 1419 de meșterul Paul; în satul Mujna, atestat documentar în 1520, există o biserică din sec. 15, cu zid de incintă și turn-clopotniță construite în 1834-1837. Cod poștal: 4196.

DÂRJOV, râu, afl. stg. al Oltului pe terit. com. Coteana, jud. Olt; 35 km; supr. bazinului: 167 km². Izv. din S Piem. Cotmeana și drenează NV Câmpiei Boian. Pe cursul mijlociu al acestui râu s-au descoperit vestigii aparținând Culturii de Prund (unelte, așchii etc.) datând din Paleoliticul inf. (600 000-480 000 î.Hr.).

DÂRLOS, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mare; 3 013 loc. (1 iul. 1995): 1 544 de sex masc. și 1 469 fem. Centru viticol. În satul Dârlos, menționat documentar, prima oară, în 1317, se află o biserică evanghelică de factură gotică târzie (sec. 15) având ancadramentele ferestrelor bogat dantelate. În interior păstrează fragmente de pictură murală cu scene din patimile mântuitorului nostru Iisus Hristos, executate înainte de anul 1544. Tot aici, a fost dezvelit (12 nov. 1995) un monument închinat eroilor căzuți în timpul celor două războaie mondiale. În satul Curciu există o cetate cu biserică evanghelică de incintă (sec 15-16). Cod poștal: 3147.

DÂRMĂNEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată în Piem. Cândești, pe Râu Doamnei; 3 617 loc. (1 iul. 1995): 1 858 de sex masc. și 1 759 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Bisericile având hramurile „Sfântul Nicolae" (1773, cu picturi din 1777) și „Sfinții Voievozi" (1798), în satele Piscani și Negreni. Cod poștal: 0403.

DÂRVARI, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 2 sate, situată în SE Câmpiei Blahniței; 3 235 loc. (1 iul. 1995): 1 570 de sex masc. și 1 665 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și uleioase. Muzeu sătesc. Cod poștal: 1584.

DEALU 1. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de SV ale M-ților Gurghiu; 3 801 loc. (1 iul. 1995): 1 998 de sex masc. și 1 803 fem. Satul Dealu este atestat documentar în 1334,

iar Tibod în 1566. Centru de cioplit lemnul. În satul Dealu există case din lemn (sec. 18) și porți sculptate în lemn și pictate. Cod poștal: 4160.

2. Mânăstirea ~ → Aninoasa (3) și Târgoviște (2).

DEALU MARE 1. Mare unitate de relief deluros, cu forme masive, situată în SE Pod. Sucevei (parte integrantă a Pod. Moldovei), desfășurată pe stg. văii Siretului, pe direcția NV-SE, sub forma unor culmi prelungi, incluzând mai multe subunități deluroase (Holm, Lespezi, Tudora, Sângeap, Pietrăria ș.a.) alcătuite din gresii și calcare oolitice de vârstă Sarmațian inferior. Spre SE, Dealu Mare se prelungește cu Colinele Ruginoasa. Alt. max.: 587 m (în Dealul Tudora). Complexul deluros Dealu Mare este acoperit cu întinse păduri de foioase, în care predomină fagul, precum și cu o pădure naturală de tisă *(Taxus baccata)*, situată pe terit. com. Tudora, jud. Botoșani, declarată rezervație forestieră și ocrotită de lege.

2. Masiv deluros în Subcarpații de Curbură, la S și E de râul Cricovu Sărat, în prelungirea vestică a Dealului Istrița. Alt. max.: 442 m. Podgorii.

3. → Prisaca.

DEALUL MĂRII → Denistepe.

DEALUL MELCULUI → Corund.

DEALU MORII, com. în jud. Bacău, alcătuită din 14 sate, situată în Colinele Tutovei, pe râul Berheci; 3 100 loc. (1 iul. 1995): 1 509 de sex masc. și 1 591 fem. Expl. de gaze naturale. Centru viticol. Satul Tăvădărești este menționat documentar în 1428, iar Grădești în 1455. Cod poștal: 5433.

DEALUL NEGRU, masiv deluros în NV Piem. Cotmeana, situat între văile râurilor Sâminic, la N, Topolog, la E și S, și Olt, la V, constituit predominant din argile nisipoase, pietrișuri și nisipuri. Alt. max.: 584 m. Din cauza pantelor mari și a frecventelor alunecări de teren, reprezintă porțiunea cea mai dificilă a șoselei Râmnicu Vâlcea—Pitești.

DEALURILE VESTICE sau PIEMONTURILE VESTICE, vastă reg. de dealuri piemontane în V României, strâns lipită de masivele Carpaților Occidentali, extinsă, discontinuu, între râurile Nera, la S, și Someș, la N, reprezentând treapta intermediară de relief interpusă între câmpie și munți. D.V. sunt alcătuite predominant din argile, pietrișuri și nisipuri pliocene, acoperite de o cuvertură de depozite aluviale neogene. În partea de N sunt caracteristice ivirile de roci dure (andezite sau calcare) care apar în relief sub formă de măguri proeminente. Relieful colinar din zona Dealurilor Sălajului și Crasnei este dominat de măguri cristaline și vulcanice proeminente (Măgurile cristaline ale Șimleului, Chilioarei ș.a. și cele vulcanice Moigrad, Pomăt, Citera ș.a.) care, intersectate de ape, au permis apariția unor mici defilee. Relieful se caracterizează prin ansambluri de culmi prelungi, cu suprafețe netede, monoclinale (fragmentate de văi scurte, divergente, semipermanente) ce scad altimetric de la 400-600 m, la contactul cu muntele, la 150-250 m, la trecerea spre câmpie. Marile artere hidrografice, zonele subsidente prin care trec acestea și depresiunile cu largă extindere au creat discontinuități marcante în desfășurarea ariei colinare. Climă temperat-continentală, cu valori de tranziție între munte și câmpie și între N și S (temp. medie anuală este de 8-9°C în N și 10-11°C în S) și precipitații abundente (700-900 mm/anual) influențate de masele de aer oceanic dinspre V. Vegetația care acoperă D.V. este alcătuită din păduri de cer și gârniță, la care se adaugă gorunul și fagul, în N, și unele elemente termofile (mojdrean, scumpie, cărpiniță, liliac sălbatic etc.) în S. Importantă zonă pomi-viticolă și de creștere a animalelor. În cadrul D.V. se deosebesc două mari sectoare distincte: *Dealurile bănățene*, la S de râul Mureș (Pod. Lipovei, Dealurile Lugojului, Pogănișului, Dognecei și Oraviței) și *Dealurile crișene*, la N de Mureș (Dealurile Cigherului, Codru-Moma, Pădurii Craiului, Oradei, Barcăului, Crasnei, Codrului, Asuajului și Sălajului).

1 DECEMBRIE, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Română, pe interfluviul Argeș—Sabar, la 20 km S de București; 8 447 loc. (1 iul. 1995): 4 078 de sex masc. și 4 369 fem. Expl. de balast. Port pe Canalul București—Dunăre, rămas în fază avansată de construcție după 1989. Produse alim. (preprate din carne și lapte, conserve din legume și fructe, băuturi răcoritoare — îmbuteliere Pepsi-Cola). Fabrică de nutrețuri combinate. Mari sere legumicole și floricole (c. 50 ha). Ferme pomicole (cireși, piersici, caiși), avicole, de creștere a bovinelor și turinelor tinere (baby-beef) și de creștere a animalelor pentru blană. Legumicultură. Culturi de cereale și de plante tehnice. Com. a fost declarată oraș la 18 apr. 1989 și trecută din nou în categoria localit. rurale la 23 ian. 1990, în urma abrogării Legii nr. 2/1989. Între 23 ian.

1981 și 24 sept. 1996, com. 1 Decembrie a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Copăceni*, iar între 17 febr. 1968 și 20 mai 1996, s-a numit *30 Decembrie*. Bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1827-1830) și „Adormirea Maicii Domnului" (1827), în satele Copăceni și 1 Decembrie. Cod poștal: 8274.

DED → Deta.

DEDA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată pe râul Mureș, la ieșirea acestuia din defileu, la poalele M-ților Gurghiu; 4 264 loc. (1 iul. 1995): 2 079 de sex masc. și 2 185 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului. Centru de confecționare a pieselor de port popular. Moară modernă de cereale, dată în folosință la 22 oct. 1994. Satul Deda este menționat documentar, prima oară, în 1393. Cod poștal: 4229.

DEDU MIC → Deta.

DEJ 1. Dealurile Dejului, complex de masive deluroase în NV Pod. Transilvaniei, aparținând Pod. Someșan, situat între văile Olpret, la N, Someș, la NE, Someșu Mic, la E, și Lonea, la S și V. Alt. max.: 693 m (Dealul Bobâlna). Dealurile sunt alcătuite din argile marnoase, gresii, tufuri și sunt acoperite cu păduri de stejar în amestec cu carpen, arțar și gorun. Zăcăminte de sare gemă. Fragmentate intens de râuri. Cunoscute și sub denumirea de *Dealurile Bobâlnei*.

2. Municipiu în jud. Cluj, situat pe stg. râului Someș, în aval de confl. Someșului Mare cu Someșu Mic, în zona de contact a teraselor Someșului cu Dealurile Dejului, la 250 m alt., la 60 km N-NE de municipiul Cluj-Napoca; 41 585 loc. (1 iul. 1995): 20 452 de sex masc. și 21 133 fem. Supr.: 14,4 km²; densitatea: 2 888 loc./km². Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată în 1881) și rutier. Expl. de sare gemă (în cartierul Ocna Dejului), de tufuri dacitice și de balast. Termocentrală. Fabrici de mobilă, de celuloză și hârtie, de conf., de tricotaje, de produse ceramice refractare, de fire și fibre artificiale și alim. (conserve de carne, de legume și fructe, preparate din carne și lapte, sucuri naturale concentrate, produse de panificație ș.a.). Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Centru pomicol. Muzeu municipal de istorie și artă plastică (cu peste 18 000 exponate). Bibliotecă municipală (cu peste 100 000 volume). Stațiune balneoclimaterică, sezonieră, cu ape sărate, în fosta localit. componentă Ocna Dejului (→), devenită (1991) cartier al municipiului Dej. **Istoric.** În perimetrul municipiului Dej a fost descoperit un opaiț din bronz (sec. 4 d.Hr.), cu un mâner în formă de cruce (înscrisă în romb), terminat cu o pasăre (asemănătoare unui porumbel)

Dej (2). Vedere generală

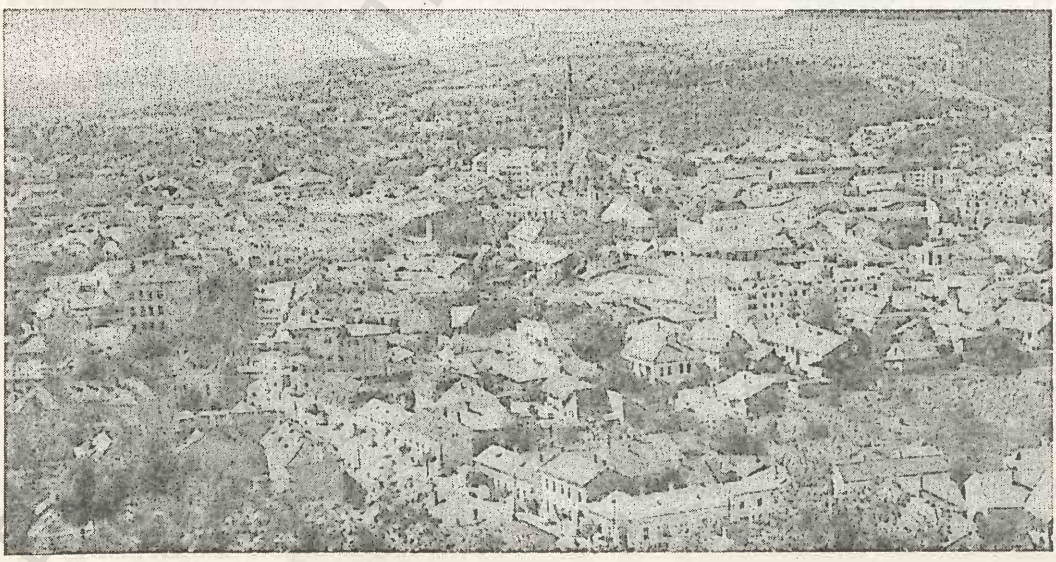

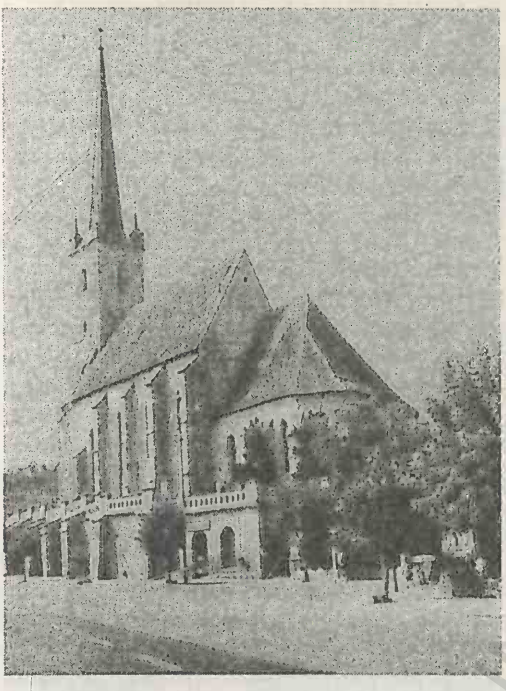

Dej (2). Biserica „Sfântul Ştefan"

în vârf. Prima menţiune scrisă a localit. datează din anul 1061. În perioada 1166-1197, a fost reşed. unei unităţi ad-tive cu numele *Solnoc*, ai căror comiţi deţineau, în anumite perioade de timp, şi calitatea de voievozi ai Transilvaniei. Menţionată apoi, în 1214, cu numele *Deés*, în 1284 cu denumirea de Villa *Deéswaar*, iar din 1854 cu toponimul actual. Denumirea aşezării se pare că derivă de la cuvântul slav *desa* (loc mlăştinos), fapt confirmat de prezenţa, pe terit. localit., până în sec. 19, a mai multor bălţi şi mlaştini. Localit. a fost devastată de invazia tătară din 1241 şi de cea turcească din 1556. Ulterior, dezvoltarea sa a fost strâns legată de expl. şi comerţul sării. Locuitorii din Dej au participat la Răscoala ţărănească de la Bobâlna din 1437-1438 şi la cea din 1514, condusă de Gheorghe Doja. În 1668, localit. a fost ridicată la rangul de „Oraş nobil". Declarat municipiu la 17 febr. 1968, Dej are în subordine ad-tivă două localit. componente: Pintic şi Şomcutu Mic. Localit. componentă Ocna Dejului a devenit cartier al municipiului Dej în 1991, iar localit. componentă Peştera s-a autodesfiinţat prin depopulare la sf. anilor '80 ai sec. 20.

Monumente: biserica având hramul „Sfântul Ştefan", construită în stil gotic târziu, în perioada 1453-1536, de dimensiuni mari, cu amvon sculptat (cu motive florale în relief) realizat în 1752 de David Şipoş. Are un turn-clopotniţă de 72 m înălţime construit în anul 1500; biserica având hramul „Sfântul Anton din Padova" a fostei mânăstiri franciscane, construcţie în stil baroc, ridicată în anii 1726-1736; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1776); biserica romano-catolică (sec. 18); sinagoga (sec. 20); clădirea Tribunalului (sf. sec. 19-începutul sec. 20); monumentul închinat Răscoalei din 1437; biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1822-1825, cu picturi interioare din 1827), în localit. componentă Pintic. Centru turistic. Cod poştal: 4650.

DELEANU, masiv deluros în E Subcarpaţilor Vrancei, situat între râurile Milcov, la N, şi Râmna, la S. Alt. max.: 694 m. Alcătuit din pietrişuri, nisipuri şi argile loessoide cuaternare. Acoperit în bună parte cu păduri de gorun (*Quercus petraea*).

DELENI 1. Com. în jud. Constanţa, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Cobadin; 2 328 loc. (1 iul. 1995): 1 150 de sex masc. şi 1 178 fem. Nod rutier. Expl. de calcar. Pe terit. com. a fost identificată, de către Grigore Tocilescu, în 1883-1898, cariera din care au fost extrase blocurile de calcar pentru paramentul monumentului „Tropaeum Traiani" de la Adamclisi. Cod poştal: 8665.

2. Com. în jud. Iaşi, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealului Mare cu Câmpia Jijiei Inferioare, pe cursul superior al râului Bahlui; 9 945 loc. (1 iul. 1995): 5 090 de sex masc. şi 4 855 fem. Expl. de calcare compacte şi de gresii microconglomeratice, foarte dure, care din sec. 15 sunt folosite la confecţionarea pietrelor de moară. Centru pomicol. Creşterea bovinelor şi ovinelor (rasa merinos); sericicultură; apicultură; piscicultură în iazurile Gurguiata, Strâmbu, Leahu. Rezervaţie forestieră (Pădurea Humosu, 73,3 ha, pe Dealu Mare) cu arbori seculari în care, alături de fag *(Fagus sylvatica)*, se întâlnesc carpenul *(Carpinus betulus)*, paltinul *(Acer platanoides)*, teiul argintiu *(Tilia tomentosa)*, frasinul *(Fraxinus excelsior)* ş.a. Sanatoriu T.B.C. **Monumente:** În satul Deleni se află Mânăstirea Lacuri (de călugări), cu biserica „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1724 a marelui vistier Iordache Cantacuzino, desfiinţată în 1959 şi apoi redeschisă şi renovată în 1990; biserica

„Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din anii 1668-1669 a marelui vornic Todirașcu Conta (cu transformări din 1722), cu picturi murale interioare executate de Ioasaf de la Vatopedia; palatul „Ghica" (1730). În satul Feredeni se află casele curții boierești „Crupenschi" (căzute în ruină în sec. 18 și refăcute în sec. 19) și biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1791, cu catapeteasmă din 1800 și zid de incintă din 1791). Cod poștal: 6646.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în E Colinelor Tutovei, la izv. râului Ghilanoiu; 2 577 loc. (1 iul. 1995): 1 234 de sex masc. și 1343 fem. Expl. de calcar. În satul Moreni se află o mânăstire de maici, cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1801 prin grija credincioșilor Hordună și Giușcă. Desființată în 1959, mânăstirea a fost reînființată în 1990. Cod poștal: 6524.

DELEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 10 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Buda; 4 995 loc. (1 iul. 1995): 2 529 de sex masc. și 2 466 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17, cu unele transformări din 1802), „Sfântul Nicolae" (1732) și „Sfântul Gheorghe" (1818), în satele Bălești, Cozmești și Răduiești. În satul Fâstâci se află ansamblul fostei mânăstiri Fâstâci (sec. 17-19), cu biserica având hramul „Sfântul Nicolae", reclădită în 1721 și zugrăvită în 1851, cu zid de incintă (1851) și turn-clopotniță (1808), iar în satul Mânăstirea se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fostului schit „Sfântul Nicolae"-Hârșova, construită în 1771 pe locul uneia din 1669. Cod poștal: 6547.

DELTA DUNĂRII, întinsă unitate joasă de relief (alt. medie: 31 cm), în mare parte aflată sub ape, situată în zona de vărsare a fl. Dunărea în Marea Neagră. Supr.: 5 050 km² (din care 4 340 km² pe terit. României și 710 km² pe terit. Ucrainei), împreună cu zonele inundabile, grindurile, ostroavele, japșele și cu complexul lagunar Razim-Sinoie. Spațiul deltaic, format în perioada Cuaternară, în strânsă legătură cu variațiile de nivel ale Mării Negre și cu aportul bogat în aluviuni al Dunării, are aspectul unui uriaș triunghi echilateral, cu laturile de c. 80 km fiecare. La ceatalul Ismail, Dunărea se desparte în brațele Chilia și Tulcea, iar după c. 17 km spre aval, brațul Tulcea se ramifică (la ceatalul Sfântu Gheorghe) în brațele Sulina și Sfântu Gheorghe. Între aceste trei brațe mari ale Dunării se desfășoară, în cea mai mare parte, terit. mirific al Deltei Dunării care este format din numeroase grinduri (grindurile fluviale Chilia, Caraorman, Pardina, Stipoc, grindurile fluvio-maritime Letea, Sărăturile, Crasnicol ș.a.), canale (Dunavăț, Litcov, Dranov, Caraorman, Crasnicol ș.a.), gârle (Șontea, Păpădia, Litcov, Lopatna ș.a.), lacuri (Merhei, Matița, Fortuna, Gorgova, Trei Ozere, Roșu, Roșuleț, Puiu ș.a.), mlaștini, ghioluri etc. Delta Dunării a înregistrat de-a lungul timpului o ușoară înaintare în largul Mării Negre, în zona gurilor de vărsare ale Dunării, fenomen evidențiat și de faptul că farul vechi din com. Sfântu Gheorghe se află, în prezent, la peste 2 km de țărmul actual al Mării Negre, iar cel de la Sulina este astăzi în centrul orașului. În evoluția Deltei Dunării se remarcă, de curând, și unele fenomene de retragere a țărmului pe unele porțiuni, fapt ce a impus mutarea stâlpilor de telegraf din calea apelor mării care au inundat țărmul. Clima Deltei Dunării este continentală și secetoasă (precipitațiile medii multianuale însumează, la Sulina, c. 360 mm), în această zonă înregistrându-se cea mai scăzută nebulozitate din țară. Vegetația este abundentă, formată din stufărișuri și rogozuri, din plante acvatice (în special nuferi). Pe grinduri se dezvoltă zăvoaie de păduri de esență moale (salcie și plop). Pe grindurile mai mari (fluvio-maritime) se dezvoltă o vegetație de nisipuri și sărături, precum și păduri de stejar, în amestec cu frasin pufos, ulm, plop ș.a. Aici sunt abundente plantele agățătoare, între care se remarcă *Periploca graeca* și vița sălbatică *(Vitis silvestris)*, care atinge dimensiuni foarte mari. Delta

Delta Dunării. Colonie de pelicani

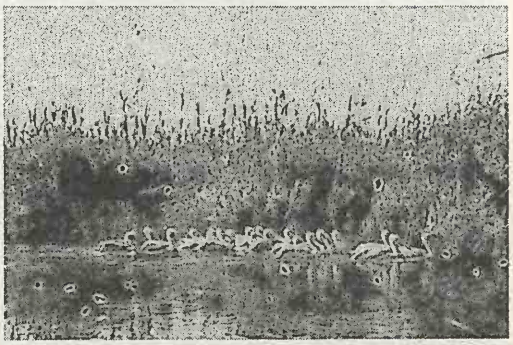

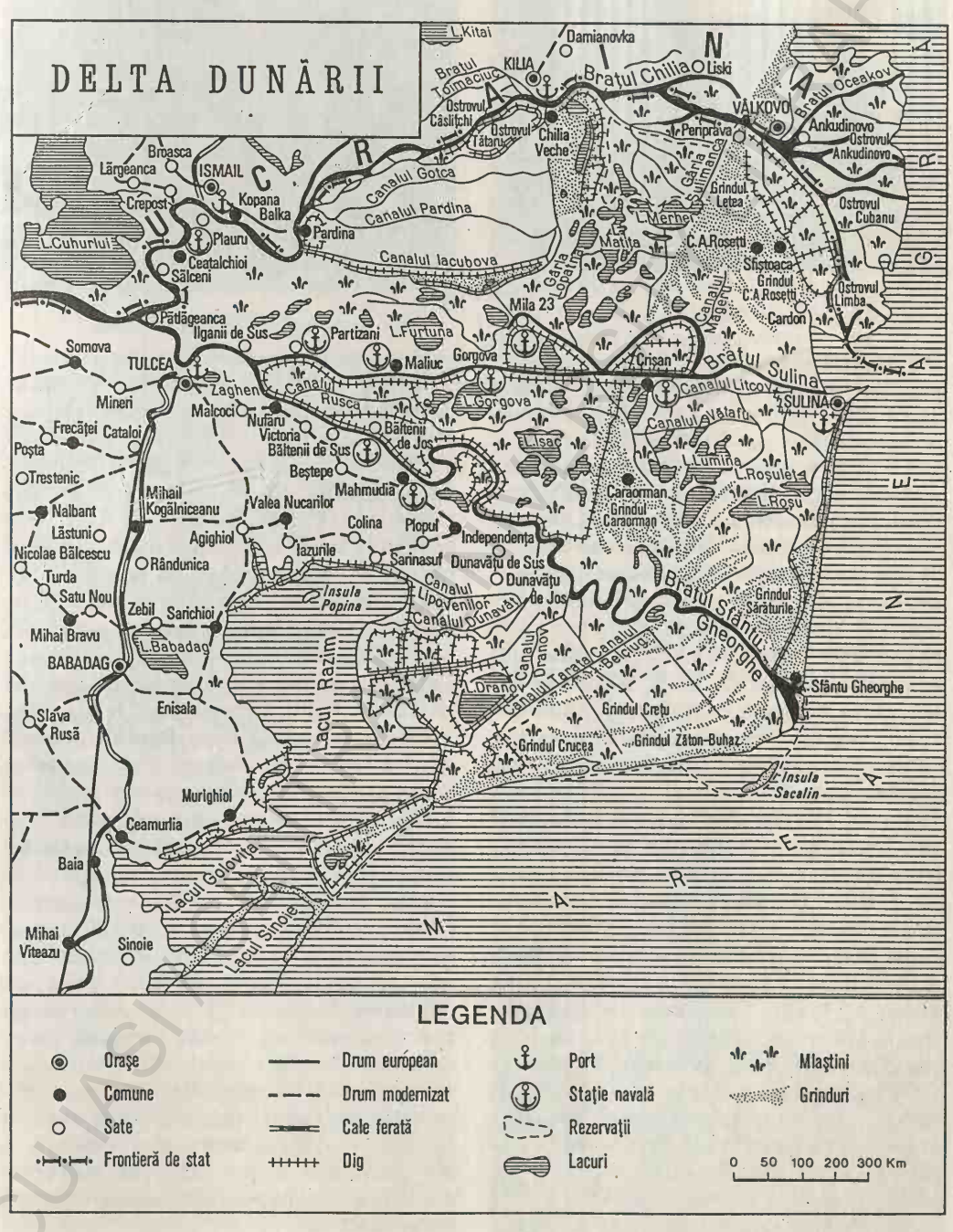

LEGENDA

- Oraşe
- Comune
- Sate
- Frontieră de stat
- Drum european
- Drum modernizat
- Cale ferată
- Dig
- Port
- Staţie navală
- Rezervaţii
- Lacuri
- Mlaştini
- Grinduri

0 50 100 200 300 Km

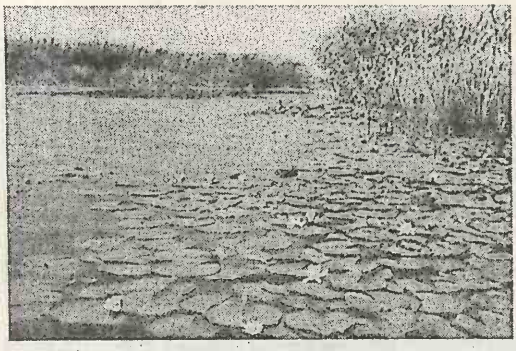

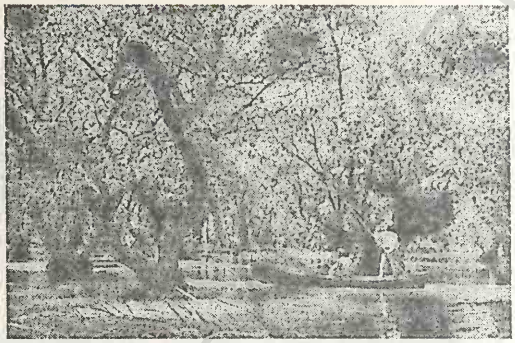

Delta Dunării

Nuferi

Pescari

Dunării reprezintă un obiectiv de mare atracție prin prezența în cadrul ei a unei variate faune piscicole și ornitologice (autohtonă și de pasaj). Aici se întâlnesc peste 300 de specii de păsări (berze, rațe și gâște sălbatice, sitari, cormorani, egrete, lișițe, stârci, călifari albi și roșii, flamingo, lebede, pelicanul alb și pelicanul creț, acvile, vulturi albi etc.), unele dintre ele declarate monumente ale naturii și ocrotite de lege (pelicanul, gâsca cu gâtul roșu/ *Branta ruficollis*, care iernează în Delta Dunării, lopătarul, egreta, piciorongul, călifarul ș.a.). În arealul Deltei Dunării, se intersectează șase lungi drumuri ale păsărilor migratoare. Dintre mamifere se remarcă herminele, nurcile, pisicile sălbatice, vulpile, mistreții. Câinele enot și bizamul sunt specii pătrunse de curând aici prin migrație. Ihtiofauna cuprinde peste 100 de specii de pești (scrumbie, biban, știucă, șalău, crap, caracudă, somn, caras etc.), multe dintre ele cu o valoare economică remarcabilă (morunul, nisetrul, păstruga, cega — purtători ai icrelor negre). Din cauza specificului morfohidrografic al Deltei Dunării, populația este destul de rară, existând câteva localit. cu număr redus de locuitori (Sulina, Sfântu Gheorghe, Crișan, Maliuc, Pardina, Chilia Veche ș.a.). Funcțiile specifice Deltei Dunării sunt cele piscicole, stuficole (aici aflându-se mari supr. stuficole, extinse pe c. 240 000 ha), cinegetice și mai ales turistice și de navigație. Turismul deltaic este favorizat de faptul că fiecare anotimp prezintă atracții originale, dar se pare că cel mai frumos sezon este toamna — anotimpul preferat al vânătorilor și pescarilor și deopotrivă al iubitorilor de culori pastelate. Pentru caracteristicile sale morfohidrografice specifice, cât și pentru varietatea și originalitatea florei și faunei, în arealul Deltei Dunării au fost delimitate (începând din anul 1938) mai multe rezervații naturale (pădurile Letea și Caraorman, zona Roșca-Buhaiova-Merhei, perimetrele Sfântu Gheorghe-Perișor-Zătoane și Periteasca-Leahova-Gura Portiței ș.a.) cu scopul declarat de a fi conservat procesul natural de evoluție și de ocrotire a florei și faunei. Din cauza extinderii (în perioada 1960-1989) unor activități economice în cadrul Deltei Dunării (exploatări stuficole, forestiere și piscicole, intensificarea unor lucrări cu caracter agricol etc.) s-au produs anumite dezechilibre pe unele porțiuni ale acesteia, fapt ce a determinat ca, în aug. 1990, UNESCO să includă Delta Dunării în cadrul rezervațiilor biosferei. Declararea Deltei Dunării ca rezervație a biosferei, extinsă pe o supr. de 591 200 km², s-a datorat și importanței sale științifice și peisagistice, fapt ce a permis, printre altele, crearea unui corp de pază, înființarea unui Institut de cercetări și a unei instituții de supraveghere a calității mediului, precum și stabilirea unui regulament de desfășurare a activităților economice și de turism în cadrul Deltei Dunării și delimitarea unor perimetre strict protejate. După ce oceanologul francez Jacques Yves Cousteau a întreprins cercetări științifice complexe în Delta Dunării, în anul 1991, s-a stabilit înființarea, la Uzlina, a unui Centru internațional de educație, instruire și dezbateri științifice pe probleme de protecție a mediului și de ecologie a deltelor. Delta Dunării, ca unitate aparte de relief, se remarcă prin câteva caracteristici proprii arealului său:

— cea mai tânără unitate de relief din România;

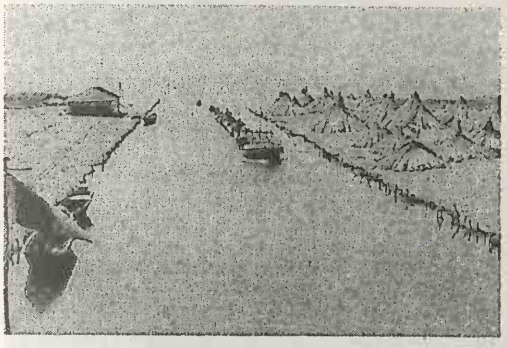

Delta Dunării. Recoltarea stufului

— cea mai compactă supr. stuficolă (c. 240 000 ha);
— cele mai întinse dune de nisip de pe terit. României (c. 20 000 ha);
— cea mai întinsă plajă de pe litoralul românesc al Mării Negre (c. 30 km lungime; 1-2 km lățime);
— cel mai mare lac din țară (Razim — 415 km²);
— cel mai mare grind fluvio-maritim (Letea — 17 000 ha);
— cea mai joasă altitudine din România (Sulina — 3,5 m);
— cel mai estic oraș al României (Sulina — 29°41' 24" longitudine E);
— cea mai bogată și mai variată faună ornitologică din Europa (peste 300 de specii).

DEMNITZIKOS → Zimnicea.

DEMSUŞ → Densuș.

DENISTEPE (denumirea turcească pentru *Dealul Mării; deniz* = Mare; *tepe* = Deal), masiv deluros izolat, situat în N Dobrogei, în S Dealurilor Tulcei (din care face parte), reprezentând alt. max. a acestora (270 m). Este alcătuit din gresii jurasice. Conform legendei, de inelul din fier, prins cândva de vârful stâncii, a fost ancorată corabia argonauților plecați spre Colhida în căutarea „lânii de aur".

DENSUŞ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 7 sate, situată în V Depr. Hațeg-Pui, la poalele de SE ale M-ților Poiana Ruscăi; 1 995 loc. (1 iul. 1995): 1 013 de sex masc. și 982 fem. Expl. de min. de fier (în satul Poieni). Pomicultură. În satul Densuș, menționat documentar, prima oară, în 1360, se află una dintre cele mai vechi biserici din România. Pe ruinele unei construcții din sec. 4, a fost construită, în sec. 13, biserica actuală, din pietre brute scoase din ruinele orașului roman Ulpia Traiana Sarmizegetusa, aflat în apropiere. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae", de plan pătrat (c. 6 x 6 m), ctitorie din sec. 13 a familiei cneziale Mușana, are o înfățișare ciudată (o masă cubică cu acoperiș de piatră peste care se înalță o turlă cu baza tot cubică, dar cu corpul prismatic, terminat cu patru frontoane triunghiulare) care nu ascunde, însă, amprentele stilistice ale romanicului târziu. În interior, păstrează fragmente de pictură murală datând din 1443. Restaurată în 1962. Monument de arhitectură. În satul Peșteana există biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Prooroc Ilie" (sec. 19), o biserică reformată (sec. 16-17) și casa „Breasovay Alexe" (sec. 18). Până la 17 febr. 1968, com. D. s-a numit *Demsuș*. Cod poștal: 2654.

DENTA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bârzavei, pe râul Bârzava; 3 236 loc. (1 iul. 1995): 1 592 de sex masc. și 1 644 fem. Haltă de c.f. Satul Denta este menționat documentar, prima oară, în 1322. Cod poștal: 1928.

DEPRESIUNEA SUBCARPATICĂ OLTEANĂ, mare uluc depresionar, situat între marginea sudică a Carpaților Meridionali dintre Olt și Motru și dealurile subcarpatice, format dintr-o succesiune de depresiuni strâns legate între ele (Horezu, Polovragi, Novaci, Târgu Cărbunești, Câmpu Mare, Târgu Jiu). Climatul moderat din această zonă permite dezvoltarea castanului dulce și a nucului.

Densuș. Biserica „Sfântul Nicolae"

DEPRESIUNEA TRANSILVANIEI → Transilvania (1).

DERNA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Barcăului cu M-ții Plopiș; 3 412 loc. (1 iul. 1995): 1 696 de sex masc. și 1 716 fem. Expl. de nisip bituminos. Pomicultură. Satul Derna este menționat documentar, prima oară, în 1406. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1721), în satul Sacalasău. Cod poștal: 3793.

DERSCA, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în Dealurile Ibănești, pe râul Buhai, la granița cu Ucraina; 5 623 loc. (1 iul. 1995): 2 760 de sex masc. și 2 863 fem. Expl. de turbă. Pe terit. satului Lozna au fost descoperite urmele unei așezări de bordeie (sec. 7-8), căptușite cu lemn, în care s-au găsit cuțite din fier, șlefuitoare de piatră, vase ceramice modelate cu mâna, borcane modelate la roată ș.a., iar în satul Dersca au fost scoase la iveală urmele unei cetăți dacice, în care s-a descoperit un tezaur alcătuit din 51 dinari de argint, republicani și imperiali, și o brățară din argint de 160 g. Rateș construit în anul 1700. Conac (sf. sec. 19), în satul Dersca. Rezervație botanică (plante de turbărie). Cod poștal: 6857.

DERVENT, Mânăstirea ~ → Ostrov (1).

DESA, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Desnățui, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 4 980 loc. (1 iul. 1995): 2 459 de sex masc. și 2 521 fem. În arealul com. D. se găsesc întinse șiruri de dune de nisip, parțial fixate de vegetație. Viticultură. Aici s-au descoperit urmele unei așezări civile și ale unui castru roman din piatră (sec. 2 î.Hr.-4 d.Hr.) Tot aici s-a găsit un cazan din bronz, cu picior evazat și cupă cilindrică terminată cu 2 toarte trilobate, de tip hunic (sec. 5). Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" construită în 1860 (pe locul uneia ce data dinainte de anul 1845) și reparată în 1906. Cod poștal: 1292.

DEȘEȘTI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în V Depr. Maramureș, la poalele de N ale M-ților Gutâi, pe râul Mara; 2 781 loc. (1 iul. 1995): 1 370 de sex masc. și 1 411 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului (porți, obiecte din lemn pentru uz casnic etc.) și de confecționare a pieselor de port popular tradițional. În satul Deești, menționat documentar, prima oară, în 1360, se află biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1717, pictată în 1780 de către Radu Munteanu), iar în satul Hărnicești, atestat documentar în 1360, există o biserică din lemn cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1770), cu pereții interiori acoperiți de picturi cu scene biblice care alternează cu motive decorative florale datorate zugravului Radu Munteanu. Colecție de icoane pe lemn. Punct de plecare spre rezervațiile Creasta Cocoșului și Cheile Tătarului. Cod poștal: 4930.

DESNĂȚUI 1. Câmpia ~, unitate de câmpie în S-SV Olteniei, parte componentă a Câmpiei Române, situată între Piem. Bălăciței, la N, râul Jiu, la E, și Dunărea, la S și V. Este formată, aproape în întregime, din terasele Dunării, acoperite cu numeroase câmpuri de dune. Alt. descresc de la 200 m, în N la 15-20 m, în S. Drenată de râurile Desnățui și Sărăcceaua. Zonă cerealieră. Cunoscută și sub numele de *Câmpia Băilești*.

2. Râu în S-SV Olteniei, cu caracter tipic de câmpie (panta generală de scurgere este de 2,2‰); 95 km; supr. bazinului: 1 764 km². Izv. din Piem. Bălăciței, de la 260 m alt., din arealul com. Bălăcița, jud. Mehedinți și se varsă în lacul Bistreț. Afl. pr.: Terpezița, Baboia.

DETA, oraș în extremitatea de SV a României, în jud. Timiș, situat în Câmpia Bârzavei, la 80 m alt., pe râul Birda, la 43 km S de Timișoara și 14 km de granița cu Iugoslavia; 7 257 loc. (1 iul. 1995): 3 482 de sex masc. și 3 775 fem. Supr.: 3 km²; densitatea: 2 419 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă. Fabrici de prelucr. a lemnului (placaje, furnire), prelucr. a tulpinelor de cânepă și de conf. Complex avicol. Apicultură. Muzeu de istorie. Istoric. Localit. este menționată documentar, prima oară, în 1360, ca posesiune a nobilului Petrus de Deed, de la care derivă numele actual. În anii 1411 și 1427, localit. apare consemnată cu denumirile *Ded* și, respectiv, *Dedu Mic*, iar din 1724 poartă numele Deta. În perioada 1727-1794, s-au făcut colonizări cu germani și cu câteva familii de italieni. Declarat oraș în 1810, a decăzut în sec. 20, fiind trecut în rândul așezărilor rurale. Declarat, din nou, oraș, la 17 febr. 1968, are în subordine ad-tivă satul Opatița. Biserică romano-catolică (1898-1899) în stil neogotic. Cod poștal: 1927.

DETUNATELE, denumirea a două vârfuri din NV M-ților Trascău (*Detunata Goală*, 1 169 m alt., lipsită de vegetație, de unde derivă și numele, și *Detunata Flocoasă*, 1 205 m alt., denumită astfel datorită vegetației care o acoperă) situate la 12 km

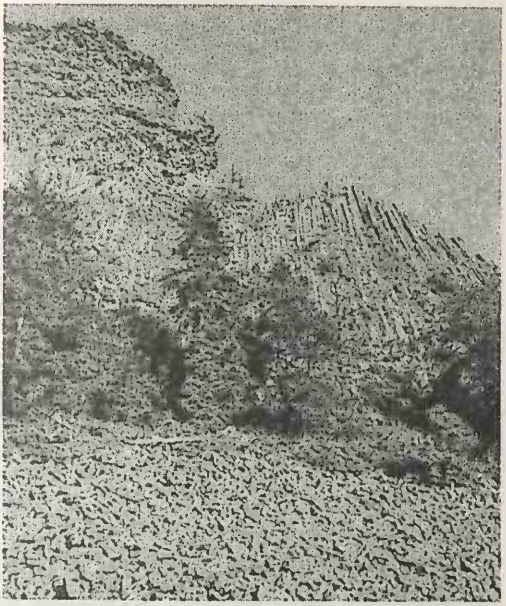

Detunata Goală

E de Abrud. Reprezintă resturile unor vulcani neogeni și sunt alcătuite din curgeri de lavă bazaltică, solidificată. Detunatele apar în relief ca niște pereți uriași de stâncă în cadrul cărora se evidențiază nenumărate coloane hexagonale așezate una lângă alta, ca celulele fagurilor de albine, alcătuind o gigantică „orgă de piatră", care dă peisajului o notă de originalitate. Din când în când, bucăți mari de bazalt se desprind din roca-mamă, rostogolindu-se cu un vuiet înspăimântător. Zgomotul provocat de rostogolirea stâncii, amplificat de ecou, răzbate până în depărtări, ca o detunătură, justificând denumirea atribuită Detunatelor. Declarate monument al naturii. Obiectiv turistic.

DEVA, municipiu în partea central-vestică a României, reședința jud. Hunedoara, situat pe stg. văii Mureșului, în compartimentul nordic al Depr. Hunedoara, numit Depr. Simeria-Deva, la poalele NE ale M-ților Poiana Ruscăi, la 180-220 m alt., străjuit de Dealul Cetății; 77 067 loc. (1 iul. 1995): 37 120 de sex masc. și 39 947 fem. Supr.: 14,6 km²; densitatea: 5 278 loc./km². Stație de c.f. Expl. de pirite cuprifere și de andezit. Centrală electrică și de termoficare (860 MW) situată în satul Mintia (din com. Vețel), aflat în apropiere, intrată în funcțiune în 1969. Metalurgie neferoasă (prepararea min. de cupru). Constr. de utilaje și piese de schimb pentru ind. minieră, pentru construcții și pentru cariere; reparații de utilaje miniere. Fabrici de produse ceramice refractare, prefabricate din beton, cahle de teracotă, cărămizi, lianți, mobilă, sticlă, porțelanuri și faianță și produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de carne, băuturi, produse de panificație etc.). Țesătorie de mătase. Moară ultramodernă de cereale, intrată în funcțiune în 1994. Complex avicol. Sere legumicole (16 ha). Centru pomicol. Teatru de estradă, cinematografe și biblioteci (cea mai importantă este biblioteca județeană „Ovid Densusianu", f. în 1949, cu 260 853 volume, în 1994). Muzeul Civilizației Dacice și Romane, cu secții de istorie și arheologie, științele naturii, etnografie, adăpostit în castelul „Magna Curia", în care sunt expuse reliefuri de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa și de la Micia, unelte de minerit, instrumente medicale, piese din bronz, costume de port popular, unelte gospodărești, ceramică populară, icoane pe sticlă etc.; Muzeul „Cetatea Devei". Stație seismică amenajată la baza Dealului Cetății. Stațiune balneoclimaterică (Sărata-Deva), sezonieră, de interes local, cu izv. cu ape minerale clorurate, sodice, bicarbonatate, hipertone, sărate (mineralizare 38,7-40,4 g/litru). **Istoric.** Pe terit. orașului au fost descoperite urmele unei așezări neolitice de bordeie, în care s-au găsit vase ceramice, cu decor geometric incizat, aparținând Culturii Coțofeni, precum și vestigii din Epoca bronzului. Pe Dealul Cetății (un con vulcanic alcătuit din andezite), ce domină vatra orașului de la 184 m alt., a existat o așezare dacică, de tip *oppidum*, peste care, la mijlocul sec. 13, s-a construit o puternică cetate, menționată documentar, prima oară, în 1269, cu numele *Castrum*

Deva. Vedere generală

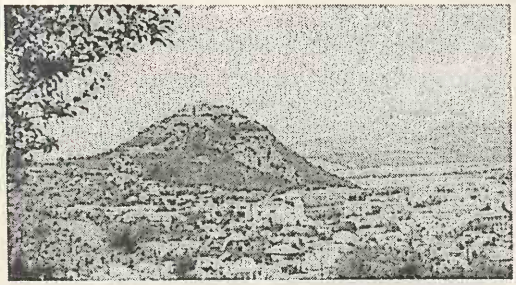

Dealul Cetății

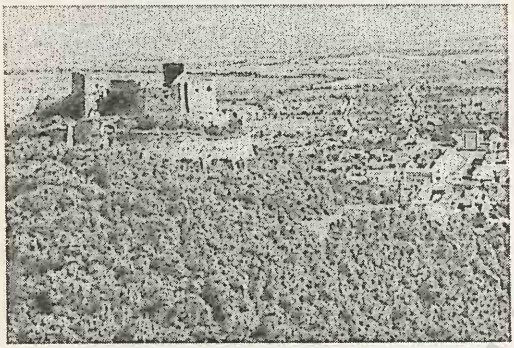

Ruinele Cetății

Statuia lui Decebal

Deva

Deva, care funcționa ca fortăreață militară. Transformată în sec. 15, de voievodul Iancu de Hunedoara, în cetate nobiliară, a fost ulterior (în sec. 16-18) amplificată, devenind una dintre cele mai puternice cetăți din Transilvania. Prin poziția sa geografică, cetatea a avut un important rol de apărare în timpul incursiunilor otomane din sec. 15-16. După anul 1607, s-a aflat în proprietatea principilor Transilvaniei, iar în 1686 a fost ocupată de austrieci. În nov. 1784, țăranii răsculați au încercat să asedieze, fără succes, cetatea. În aug. 1849, cetatea a fost distrusă ca urmare a exploziei depozitului de muniții care se afla aici, după care a căzut în ruină. Orașul D. a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă localit. componentă Sântuhalm și 3 sate care îi aparțin: Archia, Bârcea Mică, Crisur. **Monumente:** Castelul „Magna Curia", ulterior „Bethlen", construit în sec. 16, în stil renascentist (a suferit transformări baroce în 1621, când a fost în posesia principelui Gabriel Bethlen, și în sec. 18, când i s-a adăugat o scară monumentală și un balcon polilob); biserica ortodoxă, ctitorie din anul 1700 a banului Gheorghe Cantacuzino; mânăstirea franciscană, cu biserică în stil baroc (sec. 18); biserica evanghelică (sec. 19); ruinele Cetății Deva; clădirea fostei Prefecturi (1890), azi Palatul ad-tiv; clădirea Teatrului (1911); sinagogă (1896); statuia regelui dac Decebal, operă a sculptorului Ion Jalea; Monumentul lui Horea, Cloșca și Crișan. Pe Dealul Bejan, din SV orașului, se află o rezervație forestieră (103 ha), care se remarcă prin faptul că aici, pe o supr. relativ restrânsă, există apropae toate speciile de stejar prezente în România: stejarul pedunculat (*Quercus robur*), gorunul (*Quercus dalechampii* și *Quercus polycarpa*), cerul (*Quercus cerris*), gârnița (*Quercus frainetto*) și stejarul pufos (*Quercus pubescens* și *Quercus virgiliana*). Coexistența lor a favorizat apariția unui număr mare de hibrizi care dau acestei rezervații valoarea unui adevărat laborator natural. Dealul cetății, pe lângă valoarea de monument istoric a ruinelor cetății, se evidențiază și prin existența, în arealul său, a vegetației și faunei cu caractere xerotermofile. Cod poștal: 2700.

DEVESEL, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Blahniței, pe terasele și în lunca de pe stg. Dunării; 3 954 loc. (1 iul. 1995): 1 629 de sex masc. și 1 965 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Viticultură. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 19), în satul Dunărea Mică. Cod poștal: 1562.

DEVESELU, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați, pe Valea Pârliți; 3 229 loc. (1 iul. 1995): 1 635 de sex masc. și 1 594 fem. Stație de c.f. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale și plante tehnice. Aici au fost descoperite urmele unui castru roman (sec. 2-3 d.Hr.). Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1786-1798, refăcută în 1824), în satul Comanca; Conac (sec. 19), în satul Deveselu. Cod poștal: 0826.

DEZNA, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată în depresiunea omonimă, aflată la zona de contact dintre Dealurile Codru-Moma și M-ții Codru-Moma, la confl. râului Moneasa cu Sebiș; 1 649 loc. (1 iul. 1995): 804 de sex masc. și 845 fem. Pomicultură. Urmele unei cetăți de piatră (sec. 13) pe Dealul Ozoiu (390 m alt.); în satul Dezna, menționat documentar, prima oară, în 1318, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt", ruinele cetății Dezna (sec. 13-17) și un castel în stil neoclasic (sec. 19). Cod poștal: 2836.

DICHISENI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 4 sate, situată în E Câmpiei Bărăganului, pe terasele și în lunca de pe stg. brațului Borcea al Dunării; 1 862 loc. (1 iul. 1995): 930 de sex masc. și 932 fem. Cherhana. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. D. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe grădiștea Coslogeni, de pe terit. satului Coslogeni, a fost descoperită o stațiune cu două niveluri de locuire: o așezare neolitică, aparținând Culturii Hamangia și o așezare de la sf. Epocii bronzului și începutul Epocii fierului (bordeie, ceramică cu decor simplu). Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 19), în satul Coslogeni; biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1875), în satul Dichiseni. Cod poștal: 8542.

DICIOSÂNMARTIN → Târnăveni.

DIDEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, la confl. râului Tecuci cu Vedea; 1 487 loc (1 iul. 1995): 736 de sex masc. și 751 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Legumicultură. În satul Didești se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1705) a fostului schit, construită de logofătul Șerban Știrbei. Cod poștal: 0665.

DIECI, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Gurahonț, în zona Dealurilor Codru-Moma, pe dr. Crișului Alb; 1 764 loc. (1 iul. 1995): 884 de sex masc. și 880 fem. Expl. de andezit. Pomicultură (meri, peri, pruni, piersici). Satul Dieci este menționat documentar, prima oară, în 1613. Biserică din lemn (sec. 18), în satul Roșia. Muzeu etnografic, în satul Revetiș. Cod poștal: 2839.

DIERNA → Orșova.

DIMACI → Suraia.

DIMITRIE CANTEMIR, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 5 sate, situată în NE Colinelor Fălciului, pe cursul superior al râului Elan; 2 906 loc. (1 iul. 1995): 1 483 de sex masc. și 1 423 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Muzeu memorial „Dimitrie Cantemir". Muzeu memorial „Dimitrie Cantemir" Pădure de stejari seculari, în satul Grumezoaia, declarată rezervație forestieră. Înainte de 23 mart. 1974, com. D. C. s-a numit *Hurdugi*. Reșed. com. este satul *Hurdugi*. În satul Grumezoaia se află biserica din lemn cu hramul „Vovidenia" (sec. 17) a fostului schit Grumezoaia. Cod poștal: 6598.

DINOGETIA → Jijila (2).

DINTR-UN LEMN, Mânăstirea ~ → Frâncești.

DIOSIG, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Ier; 9 435 loc. (1 iul. 1995): 4 704 de sex masc. și 4 731 fem. Stație de c.f. Viticultură. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Produse alim. În satul Roșiori au fost descoperite urmele unei așezări fortificate, aparținând Culturii Otomani (sec. 19-13 î.Hr.), cu un inventar bogat de ceramică tipică, cu decor spiralic incizat, și piese din bronz (topor, brățară ș.a.). În perimetrul com. D. a fost scos la iveală un tezaur de monede romane, republicane. În satul Diosig, menționat documentar, prima oară, în 1278, se află castelul „Zichy" (1701). Cod poștal: 3747.

DIOȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați, în zona de izv. a râului Gologan; 3 535 loc. (1 iul. 1995): 1 829 de sex masc. și 1 706 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Complex avicol. În satul

Dioşti se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae“ (1866-1868, refăcută în 1925) şi „Sfinţii Voievozi“ (1834, reclădită în 1871); în satul Radomir se află biserica „Sfântul Gheorghe“, construită în 1815 prin strădania lui Hagi Maciu şi reparată în 1897-1898 şi în 1937, iar în satul Ciocăneşti există un han din sec. 19 şi biserica având hramul „Sfinţii 40 de Mucenici“ (1910). Cod poştal: 1111.

DITRĂU 1. Pas în Carpaţii Orientali, între M-ţii Giurgeu, la V, şi M-ţii Suhard, la E, la 1 036 m alt., în zona de izv. a râului Putna (afl. al Bistricioarei). Asigură legătura rutieră (drum parţial nemodernizat) între Moldova şi Transilvania (varianta Bicaz—Ceahlău—Grinţieş—Tulgheş—Ditrău—Gheorgheni). Cunoscut şi sub denumirea de *Pasul Tulgheş*.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Gheorgheni, la poalele de SV ale M-ţilor Giurgeu, pe râul Ditrău; 6 628 loc. (1 iul. 1995): 3 326 de sex masc. şi 3 302 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Zăcăminte de minereuri şi sulfuri polimetalice. Expl. de roci pentru constr. Fabrică de cherestea. Satul Ditrău este menţionat documentar, prima oară, în 1567. Biserică romano-catolică (ante 1500), reconstruită în 1747, cu zid de incintă (1771) şi turn de poartă (1760), în satul Ditrău. Cod poştal: 4214.

DOBA, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Someşului, la graniţa cu Ungaria; 2 650 loc. (1 iul. 1995): 1 303 de sex masc. şi 1 347 fem. Culturi de cereale. Poieni cu narcise şi cu lalele pestriţe. Satul Doba este menţionat documentar, prima oară, în 1323. Cod poştal: 3988.

DOBÂRCENI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, la izv. râului Corogea; 2 606 loc. (1 iul. 1995): 1 270 de sex masc. şi 1 336 fem. Nod rutier. Satul Dobârceni este menţionat documentar, prima oară, în 1427. Cod poştal: 6887.

DOBÂRLĂU, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în SE Depr. Sfântu Gheorghe; 2 292 loc. (1 iul. 1995): 1 157 de sex masc. şi 1 135 fem. În satul Dobârlău, menţionat documentar, prima oară, în jurul anului 1760, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului“, construită în 1795, restaurată în 1883, 1920, 1964 şi pictată în 1965, iar în satul Mărcuş, atestat documentar în 1505, există o biserică din sec. 15. Cod poştal: 4012.

DOBRA 1. Com. în jud. Dâmboviţa, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Cricovului, la confl. râului Pârscov cu Ialomiţa; 3 964 loc. (1 iul. 1995): 1 950 de sex masc. şi 2 014 fem. Nod rutier. Biserică (1810, renovată în 1860). Cod poştal: 0234.

2. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 13 sate, situată în depresiunea omonimă, în zona de contact a teraselor de pe stg. Mureşului cu prelungirile de NV ale M-ţilor Poiana Ruscăi, la confl. râului Dobra cu Mureşul; 3 583 loc. (1 iul. 1995): 1 731 de sex masc. şi 1 852 fem. Staţie de c.f. Expl. de calcar (în satul Roşcani). Prelucr. lemnului. Satul Abucea este menţionat documentar, prima oară, în 1491 cu numele *Habwcha* (sau *Habucha*), iar în 1750 cu toponimul *Abucsa*. Satul Dobra este atestat documentar în 1387. În satul Roşcani se află biserica având hramul „Buna Vestire“ (sec. 15) cu ancadramente gotice şi picturi murale interioare din 1766. Biserici din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva“, în satele Abucea (sec. 18) şi Stâncești (sec. 19) şi biserici din zid, cu acelaşi hram, „Cuvioasa Parascheva“, în satele Lăpuşnic (sec. 17) şi Rădulești (sec. 17). Cod poştal: 2743.

DOBRENI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 5 sate, situată în N Depr. Cracău-Bistriţa, la confl. râului Almaş cu Horaiţa; 3 541 loc. (1 iul. 1995): 1 756 de sex masc. şi 1 785 fem. Nod rutier. În satul Dobreni se află Mânăstirea Horaiţa (de călugări), înfiinţată în 1725, cu biserica „Botezul Domnului“, construită în 1867, de arhimandritul Ermoghen Buhuş, pe locul bisericii din lemn. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinţii Voievozi“ (1832) şi „Sfântul Dumitru“ (1752, cu pridvor adăugat în 1933), în satele Căşăria şi Sărata. Cod poştal: 5629.

Dobreni. Biserica „Botezul Domnului“ a Mânăstirii Horaiţa

DOBREŞTI 1. Com. în jud. Argeş, alcătuită din 2 sate, situată în Piem. Cândeşti; 1 934 loc. (1 iul. 1995): 954 de sex masc. şi 980 fem. Cod poştal: 0352.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 8 sate, situată în depr. omonimă, din zona dealurilor Pădurea Craiului, la poalele vestice ale M-ţilor Pădurea Craiului, pe cursul superior al râului Holod; 6 071 loc. (1 iul. 1995); 3 083 de sex masc. şi 2 988 fem. Expl. de bauxită (în satul Luncasprie). Instalaţie de preparare a bauxitei. Satul Dobreşti este menţionat documentar, prima oară, în 1508. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1756) şi „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1725, pictată în 1769), în satele Topa de Jos şi Luncasprie. Cod poştal: 3619.

3. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Romanaţi; 2 746 loc. (1 iul. 1995): 1 410 de sex masc. şi 1 336 fem. Nod rutier. În satul Murta se află biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1839-1845, refăcută în 1894), iar în satul Căciulăteşti există schitul Zdrelea (Jdrélea)-Roaba, ctitorie de la sf. sec. 15, probabil, a boierilor Craioveşti, refăcut în sec. 17 şi apoi reconstruit în alt loc, şi biserica „Sfântul Dumitru" (1854-1855). Cod poştal: 1179.

DOBREŢU, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în SE Piem. Oltetului, pe râul Horezu; 1 521 loc. (1 iul. 1995): 740 de sex masc. şi 781 fem. Biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Voievozi" (1789), în satul Curtişoara. Cod poştal: 0588.

DOBRIN, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 6 sate, situată în Dealurile Sălajului, pe râul Sălaj; 1 880 loc. (1 iul. 1995): 934 de sex masc. şi 946 fem. Satul Dobrin este menţionat documentar, prima oară, în 1423. Bisericile din lemn, cu acelaşi hram, „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", în satele Dobrin (1720) şi Doba (sec. 17). Cod poştal: 4755.

DOBROEŞTI, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe stg. râului Colentina, la marginea de E a municipiului Bucureşti; 6 137 loc. (1 iul. 1995): 3 020 de sex masc. şi 3 117 fem. Creşterea bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice şi de nutreţ etc. Legumicultură. Între 23 ian. 1981 şi 24 sept. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. În satul Fundeni se află biserica cu hramul „Sfântul Eftimie" (sec. 17; → *Fundeni 1*). Cod poştal: 73534.

DOBROGEA 1. Podişul Dobrogei, mare unitate de podiş în SE României, între Dunăre, la V şi N, Delta Dunării, la NE, ţărmul Mării Negre, la E, şi graniţa cu Bulgaria, la S, suprapusă peste trei subunităţi structurale, diferite atât prin fundament, cât şi prin cuvertura sedimentară de suprafaţă. Pod. Dobrogei de Nord, situat între valea Dunării, la V şi N, Delta Dunării, la NE, complexul Razim-Sinoie, la E, şi aliniamentul văilor Peceneaga—Slava, la S, cu înălţimi de 150-400 m, reprezintă o asociere de trei subunităţi morfostructurale, bine diferenţiate între ele: *Pod. Niculiţel*, *Dealurile Tulcei* şi *Pod. Babadag*. Fundamentul este constituit din formaţiuni paleozoice, străbătute de mase granitice, peste care există depozite calcaroase, grezoase, argiloase, triasice şi cretacice. Importante zăcăminte de pirite cuprifere (Altân Tepe) şi baritină (Somova); roci de constr. (granit, porfir, calcar). Păduri de stejar în amestec cu gorun, tei alb, jugastru etc. Pomicultură; viticultură (podgoria Niculiţel). Pod. Dobrogei Centrale sau Pod. Casimcea, situat între aliniamentul văilor Peceneaga—Slava, la N, ţărmul Mării Negre, la E, Pod. Carasu, la S, şi Dunăre, la V, este constituit predominant din şisturi verzi în fundament (care adeseori apar la supr.), peste ele aflându-se formaţiuni jurasice şi cretacice. Este un podiş de eroziune, cu înălţimi de 150-320 m, fragmentat pe direcţia NV-SE de râul Casimcea. Masivele calcaroase, resturi ale unei bariere de corali din Jurasic, rămase la supr. sub forma unor martori de eroziune pe aliniamentul Hârşova—Crucea—Gura Dobrogei, chei, dolinele şi peşterile din această zonă dau o notă de diversitate în peisaj. Pod. Dobrogei Centrale cuprinde mai multe subunităţi: *Pod. Casimcei*, *Pod. Hârşovei* şi *Pod. Istriei*. Pod. Dobrogei de Sud, cuprins între Dunăre, la V, Pod. Dobrogei Centrale, la N, ţărmul Mării Negre, la E, şi graniţa cu Bulgaria, la S, corespunde în fundament soclului rigid de platformă, format din şisturi cristaline mezometamorfice peste care sunt extinse depozite de gresii şi calcare mezozoice şi neogene, acoperite de o cuvertură de loess. Circa 2/3 din supr. acestui podiş este drenată de bazine hidrografice care sunt tributare Dunării. Unele diferenţieri geomorfologice permit împărţirea Pod. Dobrogei de Sud în trei subunităţi: *Pod. Carasu* sau *Pod. Dorobanţului*, *Pod. Oltinei* şi *Pod. Cobadin* (cu Pod. Negru Vodă). Vegetaţie de stepă cu procent ridicat

de plante termofile. Viticultură (podgoriile Murfatlar, Ostrov).

2. M-ții Dobrogei → Măcin (1).

DOBROMIR, com. în jud. Constanța, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Oltinei, pe râul Valea Mare; 2 355 loc. (1 iul. 1995): 1 201 de sex masc. și 1 154 fem. Expl. de calcar (în satul Lespezi). Culturi de cereale, de plante uleioase și de nutreț etc. Pomicultură (piersici, cireși, caiși). Înainte de 17 febr. 1968 s-a numit *Dobromiru din Vale*. Cod poștal: 8669.

DOBROSLOVENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Romanați, la confl. râului Frăsinet cu Teslui; 3 916 loc. (1 iul. 1995): 1 952 de sex masc. și 1 964 fem. Nod rutier. Pe terit. satului Rețca au fost descoperite vestigii neolitice, aparținând Culturilor Sălcuța și Vădastra (milen. 4 î.Hr.), din Epocile bronzului (Cultura Verbicioara, sec. 16-13 î.Hr.) și fierului (Cultura Basarabi, sec. 9-6 î.Hr.). Tot aici, au fost identificate ruinele orașului roman *Romula* (sec. 2-3 d.Hr.), dezvoltat pe locul unei vechi așezări dacice, cunoscută sub numele de *Malva*. Orașul *Romula*, devenit capitala prov. Dacia Malvensis, era format din 2 castre, construite la începutul sec. 2 (unul dintre ele de dimensiuni mari, 60 x 80 m), incluse în sistemul defensiv al limesului alutan, și din orașul propriu-zis, înconjurat cu două centuri de apărare: prima consta dintr-un zid de cărămidă, gros de 1,95 m, cu laturile de 182 x 216 m, iar a doua, exterioară, era formată dintr-un val de pământ (300 x 200 m), dublat de șanț, construită în anul 248 pe vremea lui Filip Arabul. În timpul domniei împăratului Hadrian, orașul *Romula* a fost ridicat la rangul de *municipium*, iar în timpul lui Septimius Severus la cel de *collonia*. În interiorul ariei urbane au fost descoperite, în anii 1965-1977, urmele a numeroase edificii publice, temple, terme, ateliere, canale de scurgere, cuptoare pentru ars cărămida, inscripții, opaițe, capul unei statui din marmură reprezentând o divinitate (probabil Fortuna), capul unei statuete înfățișând pe Liber Pater, o placă din bronz a Cavalerilor danubieni etc. Orașul *Romula* a fost locuit până în sec. 4-6. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1781, cu fresce originare), în satul Rețca. Cod poștal: 0829.

DOBROTEASA, com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe stg. văii Oltului; 2 178 loc. (1 iul. 1995): 1 030 de sex masc. și 1 148 fem. Nod rutier. Biserică având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1843-1845) și cula „Galița" (1790-1800), în satul Câmpu Mare. Cod poștal: 0530.

DOBROTEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Tecuci; 5 473 loc. (1 iul. 1995): 2 639 de sex masc. și 2 834 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1753, refăcută în 1870 și pictată în 1913) și clădirea Primăriei (1935), în satul Dobrotești. Cod poștal: 0672.

DOBROVĂȚ, com. în jud. Iași, alcătuită dintr-un sat, situată în E Pod. Central Moldovenesc, la poalele Dealului Coloneasa, pe râul Dobova; 2 577 loc. (1 iul. 1995): 1 275 de sex masc. și 1 302 fem. Expl. lemnului. Creșterea ovinelor și bovinelor. În satul Dobrovăț, menționat documentar, prima oară, în 1499, se află o mânăstire de maici, cu biserica „Pogorârea Duhului Sfânt", ctitorită de Ștefan cel Mare; construcția bisericii a început la 27 apr. 1503 și s-a terminat în 1504. Este un edificiu monumental (restaurat în 1975-1977) cu o lungime de 32 m și o lățime de 8 m, ce conservă la interior un valoros ansamblu de picturi murale executate între anii 1527 și 1531, reprezentând teme iconografice cu orientare monastică („Scara lui Ioan Climax", „Minunea Sfântului Sava" ș.a.). O valoare deosebită prezintă tabloul votiv care îl înfățișează pe domnitorul ctitor, cu macheta bisericii în mâini, alături de fiii săi, Bogdan III și Petru Rareș. Turn de poartă cu decorații de factură baroc-moldovenească (sec. 18). Mânăstirea a fost desființată prin decretul 410 din 1959 și reînființată în 1990. În satul Dobrovăț mai există o biserică paraclis, cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1743) și o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Pantelimon" (1797). Cod poștal: 6622.

DOBRUN, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Romanați, pe râul Olteț; 3 336 loc. (1 iul. 1995): 1 623 de sex masc. și 1 713 fem. Reședința com. este satul *Osica de Jos*. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1825), în satul Osica de Jos. Cod poștal: 0565.

DOBRUȘA, Schitul ~ → Ștefănești (3).

DOCLIN, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Dognecei cu M-ții Dognecei; 2 128 loc. (1 iul. 1995): 1 010 de sex masc. și 1 118 fem. Stație de c.f.

Expl. de nisip. Centru viticol (satul Tirol) și de ceramică populară (satul Biniș). Satul Doclin este menționat documentar, prima oară, în 1597. Cod poștal: 1732.

DODU → Rarău (1).

DOFTEANA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Dărmănești, la confl. râului Dofteana cu Trotuș; 10 555 loc. (1 iul. 1995): 5 359 de sex masc. și 5 196 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol și nisip. Fabrică de cherestea. Muzeu etnografic. Conac (sf. sec. 19), azi spital (în satul Dofteana). Parc dendrologic (25,7 ha), cu specii exotice: pin oriental *(Pinus armandii)*, molid american *(Picea rubra, Picea omorika)*, pin *(Pinus nigra var. carmanica)*, ienupăr de Virginia *(Juniperus virginiana)* etc. Cod poștal: 5470.

DOGNECEA 1. **Munții Dognecei**, masiv muntos în NV M-ților Banatului, între văile Pogăniș, la N, și Caraș, la S. Alt. max.: 617 m (vf. Culmea Mare). Alcătuit din formațiuni de fliș grezos, argilo-bituminoase, șisturi sericito-cloritoase etc. Acoperit cu păduri de gorun în amestec cu carpen. Zăcăminte de min. de fier, min. complexe ș.a.

2. **Dealurile Dognecei**, zonă colinară aparținând Dealurilor Vestice, situată între M-ții Dognecei, la E, Câmpia Bârzavei, la V, și Dealurile Pogănișului, la N, și râul Caraș, la S. Prezintă culmi prelungi, domoale (200-300 m alt.), separate de văi largi, cu lunci și terase constituite din depozite aluvionare și loessoide.

3. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de S ale M-ților Dognecei, pe râul Dognecea; 2 158 loc. (1 iul. 1995): 1 048 de sex masc. și 1 110 fem. Expl. de min. de fier, de plumb și de sulfuri polimetalice. Pomicultură. Satul Dognecea este menționat documentar în 1722. Biserică din lemn (1780), în satul Calina; biserică romano-catolică (1780), în satul Dognecea. Cod poștal: 1737.

DOICEȘTI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită dintr-un sat, situată în Subcarpații Ialomiței, pe râul Ialomița; 4 921 loc. (1 iul. 1995): 2 493 de sex masc. și 2 428 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 ian. 1890). Termocentrală (120 MW), dată în folosință în 1954. Produse ceramice (cărămizi, țigle, blocuri ceramice). Pomicultură. Biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1706), cu picturi murale de epocă, parțial refăcute, și coloane, în pridvor, cu caneluri în torsadă. Ruinele

Dolhasca. Biserica „Sfântul Nicolae" a Mânăstirii Probota

caselor domnești ale lui Constantin Brâncoveanu (1706). Cod poștal: 0269.

DOLHASCA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Pod. Sucevei cu terasele de pe dr. Siretului, la confl. râului Șomuzu Mare cu Siretul; 10 601 loc. (1 iul. 1995): 5 240 de sex masc. și 5 361 fem. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 15 dec. 1869) și rutier. Expl. de balast. Fabrică de cherestea. Centru de olărit. În satul Probota se află Mânăstirea Probota, ctitorie din anul 1530 a domnului Petru Rareș. Ansamblul arhitectonic este alcătuit din biserică, din casele domnești, cu care face corp comun și clopotnița (1550), din casele egumenilor și dintr-o incintă patrulateră întărită cu ziduri înalte, străjuite de turnuri de apărare la colțuri și de un turn de poartă (1550). Biserica, având hramul „Sfântul Nicolae", păstrează picturi murale interioare și exterioare, ce datează din 1532. În biserică se află mormintele lui Petru Rareș (1546), ale soției sale, Doamna Elena, și ale fiului său, Ștefăniță (1552), ale căror pietre funerare sunt cele mai reprezentative pentru sculptura sec. 16. Mânăstirea Probota a fost desființată în 1959 și reînființată în 1990. În satul Poiana există biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului"-Rahtivani (1896) și rațeșul „Rahtivanu" (începutul sec. 19), azi în ruine. Cod poștal: 5761.

DOLHEȘTI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în E Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Crasna; 2 585 loc. (1 iul. 1995): 1 349 de sex masc. și 1 236 fem. Expl. de argilă, de nisip și de gresii. În arealul satului Dolhești, menționat documentar, prima oară, în 1406, a fost descoperit un tezaur compus din mo-

nede de aur și un lanț de aur datând din sec. 11 d.Hr. În satul Brădicești există o biserică din lemn, cu hramul „Buna Vestire" (1692-1694), cu pridvor din 1768 și picturi pe pereții interiori datând din 1853. Cod poștal: 6663.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Sucevei, pe râul Șomuzu Mare; 4 139 loc. (1 iul. 1995): 1 980 de sex masc. și 2 159 fem. Haltă de c.f. Reșed. com. este satul *Dolheștii Mari*. Centru de olărit. În perimetrul com. D. au fost descoperite vestigiile unei așezări aparținând Culturii Horodiștea-Folțești (milen. 3-2 î.Hr.) în care s-au găsit cești, pahare, amfore cu decor incizat, topoare din silex etc., precum și o necropolă datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului. În satul Dolhești se află biserica cu hramul „Sfânta Parascheva", ctitorie dinainte de anul 1481 a hatmanului Șendrea, cu picturi murale originare (între care se remarcă tabloul votiv cu chipul ctitorului) și cu pridvor adăugat în 1854. Cod poștal: 5770.

DOLJ, județ situat în S-SV României, în bazinul inf. al Jiului, pe stg. Dunării, la granița cu Bulgaria, între 43°43' și 44°42' latitudine N și între 22°50' și 24°16' longitudine E, mărginit de jud. Mehedinți (V și NV), Gorj (N), Vâlcea (NE) și Olt (E) și de Bulgaria (S), de care este separat prin apele fluviului Dunărea pe o distanță de 150 km. *Supr.*: 7 414 km² (3,11% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 756 318 loc. (3,33% din populația țării, locul 3 pe țară, după jud. Prahova și Iași), din care 370 015 loc. de sex masc. (48,92%) și 386 303 de sex fem. (51,08%). *Populația urbană*: 380 860 loc. (50,36%); *rurală*: 375 458 loc. (49,64%). *Densitatea*: 102 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 97,5% români și 2,5% alte minorități. *Reșed.*: municipiul Craiova. *Orașe*: Băilești, Calafat (municipiu), Filiași, Șegarcea. *Comune*: 94. *Sate*: 380 (din care 13 aparțin municipiilor și orașelor). *Localit. componente ale municipiilor și orașelor*: 5.

Relief predominant de câmpie (43% din supr. jud. D.), aparținând sectorului vestic al Câmpiei Române, reprezentat prin subunitățile sale (Câmpia Desnățui, Câmpia Romanați și extremitatea de E a Câmpiei Blahniței), ce ocupă partea central-sudică a jud. D. Regiunea de câmpie, cunoscută și sub numele de Câmpia Olteniei, este formată, în cea mai mare parte, din terasele Dunării, exprimate în relief prin câmpuri netede, cu ușoară înclinare spre S. În partea de NV și de NE a jud. D. se desfășoară zone mai înalte, cu aspect colinar și de platouri piemontane, care aparțin extremității sudice a Piem. Getic, ce se prelungește în această parte prin subunitățile sale — Piem. Bălăciței și Dealurile Amaradiei — care ating valori altitudinale de 200-300 m. În extremitatea sudică a jud. D. se extinde lunca Dunării, cea mai joasă treaptă de relief (28-40 m alt.), care este, de fapt, un întins șes aluvial, denivelat pe alocuri de șirurile de dune de nisip de la Maglavit, Ciupercenii Noi, Desa, Dăbuleni ș.a.

Clima temperat-continentală, cu veri foarte calde și ierni moderate și cu valori termice anuale ce variază între 10°C (în N) și 11,5°C (în S). Temp. max. absolută (42,0°C) s-a înregistrat la stația meteorologică Leu (17 aug. 1952), iar minima absolută (–35,5°C) la Craiova (25 ian. 1963). Cantitățile medii anuale de precipitații însumează 486 mm, în S (la Bechet) și c. 600 mm, în N (la Brădești). Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre E (24,6%) și V (18,7%) în partea central-nordică a jud. D. și dinspre SE (20,1%) și V (14,1%) în jumătatea sudică a acestuia. Vitezele medii anuale ale vânturilor variază între 1,2 și 4,3 m/s. În sezonul cald al anului, în partea de S a jud D., intensitatea mai mare a vânturilor care bat dinspre V determină mobilitatea accentuată a dunelor de nisip din sectorul Calafat—Bistreț—Dăbuleni.

Rețeaua hidrografică, cu o densitate ce variază între 0,1 și 0,4 km/km², este reprezentată, în principal, prin cursul inf. al Dunării (care își desfășoară albia pe 150 km, între gura de vărsare a râului Drincea, în V și ostrovul Păpădia, în E) care formează granița jud. D. (și implicit a României) cu Bulgaria și prin sectorul inf. al văii Jiului care străbate partea de E a jud. D., de la N la S, colectând o serie de afl. (Amaradia, Argetoaia, Rasnic ș.a.). Panta redusă de scurgere a apei (4-8 ‰) și lărgirea albiei Dunării în sectorul aferent jud. D. au favorizat aluvionarea, despletirile și formarea mai multor ostroave (Calafatu Mare, Pietrișu, Nebuna, Gitanu, Copanița, Păpădia ș.a.) care constituie zone periculoase de navigație întrucât aici se formează zăpoare. Rețeaua de ape curgătoare este completată cu unele râuri mai mici, printre care Desnățui (cu afl. săi: Terpezița, Băldal, Baboia sau Eruga ș.a.), Balasan (sau Sărăceaua), Jiț, Teslui, Geamărtălău,

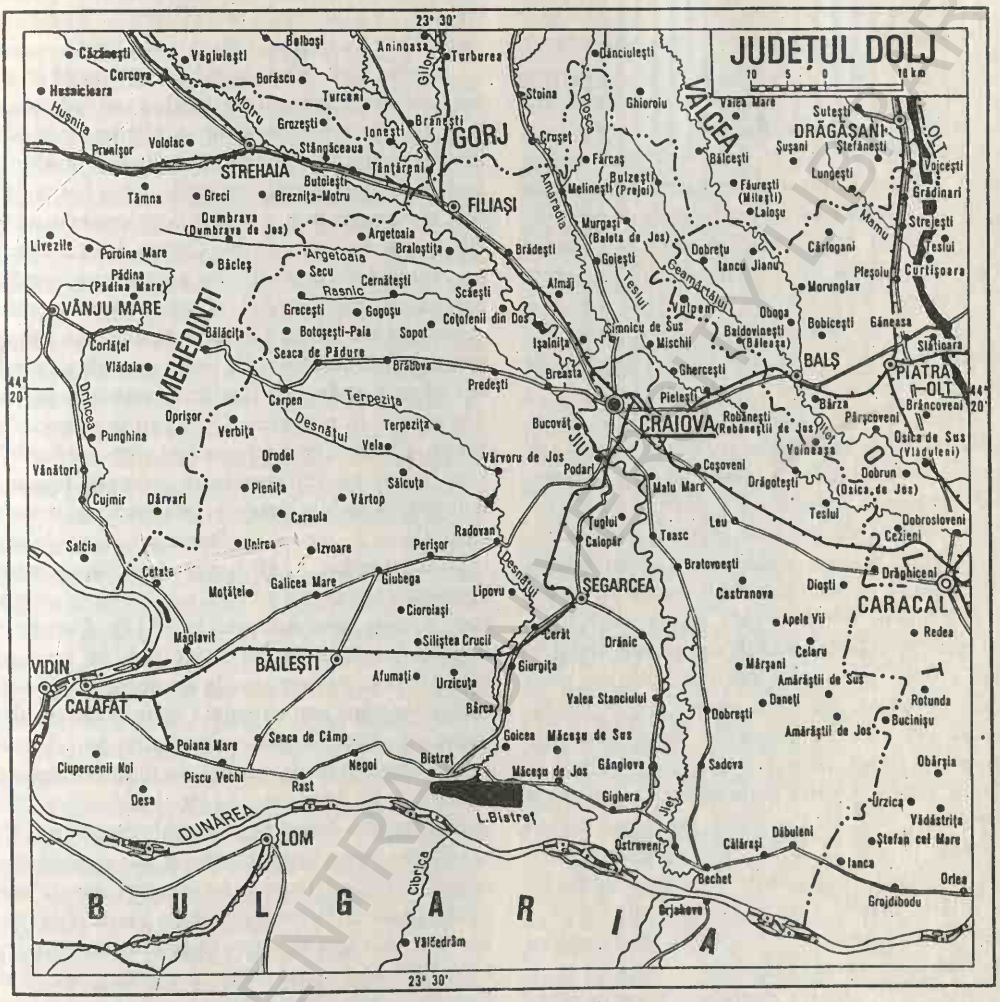

Horezu ș.a. Majoritatea lacurilor naturale se află în lunca Dunării (Bistreț, Călugăreni, Rast, Arcear, Golenți, Maglavit, Fântâna Banului ș.a.), în mare parte desecate, și în lunca Jiului (Lacul Mare și Lacul Mic din com. Prunet), iar lacurile antropice sunt amplasate în bazinele râurilor Desnățui (Fântânele), Baboia (lacurile Vârtop, Cornu, Caraula) și Jiu (lacul Ișalnița).

Vegetația naturală a suferit, în ultimele două secole, mari modificări, ca urmare a intervenției pe scară largă a omului care a defrișat pădurile de pe supr. întinse, determinând despădurirea câmpiei și a Piem. Getic și transformarea lor în vaste zone de stepă antropică. Astfel, în jumătatea de S a jud. D., vegetația naturală a fost înlocuită în proporție de peste 90% de culturi agricole, doar pe alocuri întâlnindu-se pâlcuri de păduri alcătuite din stejar pufos *(Quercus pubescens)* sau din stejar brumăriu *(Quercus pedunculiflora)*. Pajiștile secundare din această zonă sunt puternic stepizate, compuse din asociații de ierburi xerofite, în cadrul cărora, alături de păiuș *(Festuca valesiaca)*, se dezvoltă bărboasa *(Botriochloa ischaemum)* ș.a. În zonele mai înalte, piemontane și deluroase, se dezvoltă, pe arii restrânse, păduri de cer *(Quercus cerris)* și gârniță *(Quercus frainetto)* sau păduri de gorun *(Quercus petraea)*, defrișate în prezent în proporție de 85%, ce alternează cu pajiști stepizate și cu terenuri

cultivate. Despădurirea completă a câmpiei a avut ca efect negativ apariția și dezvoltarea, sub acțiunea vântului, a câmpurilor de dune de nisip. Amploarea acestui fenomen a determinat reînceperea plantării salcâmilor pe terenurile nisipoase pentru stăvilirea extinderii dunelor. Astfel, de la mijlocul secolului trecut și până în prezent au apărut nenumărate păduri de salcâm care acoperă dunele de nisip din arealele localit. Maglavit, Ciupercenii Noi, Poiana Mare, Desa, Piscu Vechi, Băilești, Rojiște, Apele Vii, Celaru, Amărăștii de Sus, Piscu Sadovei, Bechet ș.a. Luncile largi ale Dunării și Jiului sunt ocupate de păduri de sălcii și plopi, precum și de smocuri de trestie, papură, rogoz, pipirig etc.

Fauna, corespunzătoare condițiilor de silvostepă, cuprinde numeroase rozătoare (șoareci de câmp, șobolanul cenușiu, dihorul de stepă, popândăul, nevăstuica, iepurele ș.a.), păsări de uscat (prepelița, potârnichea, prigoria, graurul, privighetoarea, pițigoiul, presura, lăstunul ș.a.), păsări de baltă (rața, stârcul, barza, corcodelul, becațina, cufundacul, bâtlanul, fluierarul etc.), insecte, reptile etc. Din cauza modificării radicale a mediului natural de viață, dropia *(Otis tarda)*, una dintre cele mai mari păsări de uscat, declarată monument al naturii, cândva prezentă pe câmpurile dintre Seaca de Câmp și Băilești, Bistreț și Urzicuța, Giubega și Vârtop, Bârca și Valea Stanciului etc., a dispărut de pe terit. jud. D. Condițiile ecologice permit existența în jud. D. a unor elemente de origine mediteraneană, cu răspândire limitată în partea de SV a țării, printre care se remarcă următoarele insecte: cârcâiacul sau scolopendra *(Scolopendra cingulata)*, scarabeul *(Scarabeus affinis)*, cicoarea *(Cicada orni)*, lăcusta marocană *(Dociostaurus maroccanus)* ș.a. Fauna domeniului forestier, restrânsă ca arie de răspândire și săracă în specii tipice de pădure, este reprezentată prin lupi, vulpi, jderi, viezuri, căpriori, fazani (colonizați) etc. Ihtiofauna, care populează apele Dunării și lacurilor, este bogată și variată în specii: crap, știucă, plătică, babușcă, somn, șalău, caras, caracudă, lin, roșioară, văduviță etc.

Resursele naturale: zăcăminte de țiței (Melinești, Brădești, Almăj, Șimnicu de Sus, Mischii, Ghercești, Pielești, Coșoveni, Malu Mare, Cârcea) și de gaze naturale (Isalnița, Șimnicu de Sus, Ghercești, Pielești, Coșoveni), argile și luturi argiloase, balast (Calafat, Filiași, Bârca, Cernele, Lipovu, Isalnița ș.a.), ape minerale (Gighera, Urzicuța), valorificate local, păduri (81 357 ha, 1994).

Istoric. Terit. actual al jud. D. reprezintă un tezaur arheologic întrucât în arealul său au fost scoase la iveală urmele a nenumărate așezări omenești care atestă locuirea acestor meleaguri din cele mai îndepărtate timpuri. Neoliticul (milen. 4-3 î.Hr.) este bine reprezentat prin vestigiile descoperite în arealele localit. Șimnicu de Jos, Cârcea, Rast, Sălcuța ș.a., aceasta din urmă fiind și așezarea eponimă a unei culturi specifice de la sf. milen. 4 și începutul milen. 3 î.Hr. Tranziția de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.) este sugestiv ilustrată de Cultura Coțofeni ale cărei urme materiale au fost descoperite în raza com. Coțofenii din Dos. Din Epoca mijlocie a bronzului au fost scoase la lumina zilei bogate vestigii (ceramică decorată, figurine feminine cu rochii clopot etc.) din marea necropolă de la Cârna — fostul sat Dunăreni, com Goicea (jumătatea milen. 2 î.Hr.), precum și din așezarea eponimă descoperită pe terit. satului Verbicioara, com. Verbița, datând din sec. 16-13 î.Hr. Din prima Epocă a fierului — Hallstatt (sec. 9-6 î.Hr.) au fost identificate urme puternice în arealul satului Basarabi (aparținând municipiului Calafat) care a și dat numele Culturii Basarabi răspândită pe cea mai mare parte a terit. României. În a doua Epocă a fierului — La Tène (sec. 5 î.Hr.-1 d.Hr.) numărul așezărilor geto-dace din perimetrul actual al jud. D. era foarte mare, urme materiale din această perioadă fiind identificate în localit. Șimnicu de Jos, Făcăi, Craiova (Pelendava), Balta Verde, Isalnița, Mofleni ș.a. După cucerirea Daciei de către romani (105-106), de-a lungul drumurilor strategice care se îndreptau spre Sarmizegetusa, a luat naștere un număr impresionant de castre (la Bistreț, Desa, Căciulătești, Răcarii de Jos ș.a.) și așezări civile (Bârca, Viișoara, Leu, Galicea Mare, Moțăței ș.a.). Din rândul numeroaselor așezări, Craiova s-a dezvoltat în mod deosebit, devenind, în 1492, reșed. banilor Olteniei (funcție pe care a menținut-o până în 1761, când reșed. a fost mutată la București) și cel mai important oraș din această zonă, ajungând în sec. 17-18 al doilea oraș ca importanță al Țării Românești (după București). În sec. 15, printre județele Olteniei apare consemnat documentar Județul de Baltă, care îngloba în cea mai mare parte „fâșia de câmpie din lungul Dunării, cu lunca cea largă și plină de mari și nenumărate lacuri din jos de

Calafat" — deci o mare supr. din terit. actual al jud. D. La începutul sec. 16, în locul Județului de Baltă apare o altă unitate administrativă, numită Jiul de Jos — devenită mai târziu Dolj. După unii specialiști, originea denumirii Dolj, derivă din combinarea cuvântului slav *dolji* sau *dolje* (care înseamnă jos, de jos) cu numele râului Jiu care străbate aceste ținuturi, rezultând, astfel, denumirea de Jiul de Jos. În anul 1700, acest județ apare consemnat cartografic, pentru prima oară, pe o hartă întocmită de Stolnicul Constantin Cantacuzino, cu numele Jiul inferior, alături de celelalte patru județe din Oltenia (Mehedinți, Vâlcea, Romanați și Jiul superior sau jud. Gorj de astăzi). Cu acest nume — Jiul inferior — județul respectiv a fost preluat și introdus de către cartograful austriac Fr. Schwantz pe o hartă întocmită de el în 1723, pe care sunt consemnate nu numai numele județelor, ci și stemele acestora (Doljul de azi, sau Jiul inferior de atunci, având ca emblemă un pește) și plășile din care erau alcătuite (patru la număr). Ulterior, dimensiunile și forma jud. au fluctuat ajungând să cuprindă 10 plăși în 1815, 7 plăși în 1872, 10 plăși în 1892, iar sub forma stabilită de reorganizarea ad-tiv teritorială din 1925 (8 plăși și o supr. de 6 540 km²) a evoluat până în sept. 1950, când, în urma restructurării ad-tive, fostul jud. Dolj a fost inclus, alături de porțiuni ale altor județe limitrofe, în regiunea Oltenia, cu 13 raioane și o supr. totală de 20 300 km². Prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968, referitoare la reorganizarea ad-tiv teritorială a României, a fost reînființat jud. Dolj, constituit în prezent din 5 orașe (din care două sunt municipii — Craiova și Calafat), 94 de comune și 380 de sate.

Economia. Jud. D. are o economie complexă, bazată pe o industrie nouă, modernă și variată și pe o agricultură dezvoltată și diversificată. Particularitățile reliefului și condițiile pedo-climatice au imprimat economiei jud. D. un puternic caracter agricol, alături de cel industrial, care este predominant. Activitatea economică este susținută de 9 866 de societăți comerciale, din care 237 agenți economici cu capital de stat, 30 de regii autonome, 398 societăți comerciale pe acțiuni și 9 544 de agenți economici cu capital privat.

Industria este ramura conducătoare a economiei jud. D. Ponderea cea mai mare în sectorul industrial o deține municipiul Craiova, unde sunt concentrate majoritatea unităților industriale. Pr. produse industriale realizate de către întreprinderile doljene sunt: energie electrică și termică (termocentralele de la Işalnița, Craiova și Podari), utilaje grele, utilaje energetice, petroliere, forestiere și miniere, mașini și utilaje agricole, avioane, automobile de oraș (inițial marca „Oltcit", în colaborare cu firma franceză Citroën, iar din 1996, marca „Cielo", în colaborare cu firma sud-coreană „Daewoo"), tractoare, locomotive Diesel și Diesel-electrice, motoare electrice pentru locomotive, transformatoare de mare putere (până la 400 MVA), aparataj electric de înaltă tensiune, generatoare electrice sincrone destinate echipării grupurilor electrogene navale, echipamente pentru ridicat și manipulat (toate acestea la Craiova), piese turnate și produse electrotehnice (Calafat, Băilești), produse chimice (acetilenă, îngrășăminte azotoase, amoniac etc.), la Işalnița, prefabricate din beton (Craiova, Băilești, Plenița, Filiași, Calafat), cărămizi și plăci de teracotă (Mofleni, Șimnicu de Jos, Calafat, Lipovu), mobilă, cherestea, ambalaje, traverse, parchete, doage ș.a. (Craiova, Filiași, Băilești, Calafat, Plenița, Poiana Mare, Șegarcea), țesături din lână și bumbac, conf. și tricotaje, covoare (Craiova, Calafat, Băilești, Bechet, Cetate, Pielești), piele și talpă (Bucovăț), produse alim. (ulei, zahăr, preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, lapte praf, vin, alcooluri, bere, spirt, țigarete, produse de panificație etc.), la Craiova, Șegarcea, Băilești, Calafat, Podari, Bechet, Poiana Mare, Dăbuleni etc.

Agricultura, căreia industria îi furnizează mașini și utilaje agricole, îngrășăminte chimice, materiale necesare pentru canale și irigații, mori de cereale etc., este a doua ramură a economiei jud. D. (după industrie), cu vechi tradiții, în cadrul căreia, după 1991, s-a dezvoltat cu precădere sectorul privat prin trecerea terenurilor din proprietatea statului în proprietatea foștilor proprietari. La sf. anului 1994, supr. agricolă a jud. D. era de 588 693 ha (locul 2 pe țară după jud. Timiș), din care 485 331 ha terenuri arabile (locul 1 pe țară), 68 784 ha pășuni naturale, 2 683 ha fânețe naturale, 20 445 ha vii și pepiniere viticole (locul 3 pe țară după jud. Vrancea și Galați) și 11 450 ha livezi și pepiniere pomicole. În același an, parcul de tractoare și mașini agricole cuprindea 7 734 tractoare (locul 2 pe țară după jud. Timiș), 4 840 pluguri pentru tractoare, 1 392 cultivatoare mecanice, 2 623 semănători, 2 180 combine ș.a., iar supr. amenajată

pentru irigat depășea 302 000 ha. În 1994, terenurile arabile erau ocupate, în special, cu culturi de grâu și secară (178 608 ha, locul 1 pe țară), urmate de culturile de porumb (165 226 ha, locul 1 pe țară), plante de nutreț (36 424 ha), plante uleioase (25 984 ha), floarea-soarelui (24 230 ha), orz și orzoaică (36 818 ha), ovăz, sfeclă de zahăr, cartofi, leguminoase pentru boabe, tutun, legume (10 647 ha, locul 1 pe țară), pepeni verzi și galbeni (7 314 ha, locul 1 pe țară) etc. O importantă cantitate de legume (tomate, ardei, castraveți ș.a.) se obține în serele de la Işalnița. Cultura viței de vie, cunoscută din vechime și practicată mai ales pe fruntea teraselor sau pe terenurile nisipoase, formează renumitele podgorii Șegarcea—Lipovu, specializate în producția de struguri pentru vinificație (soiurile Rieseling italian, Fetească albă, Pinot gris, Aligoté, Muscat Ottonel, Sauvignon etc.), Ostroveni—Bechet—Dăbuleni, cu soiuri de struguri de masă (Afuz Ali, Cardinal etc.), Coșoveni—Castranova—Tâmburești—Sadova, Calafat—Ciuperceni—Poiana Mare, Plenița—Izvoare—Băilești ș.a. Pomicultura, practicată în zona Piem. Bălăciței, formează bazine pomicole în arealele localit. Argetoaia, Brabova, Fărcaș, Predești ș.a. În 1994, producția totală de fructe a fost de 16 126 tone, din care 6 704 tone prune, 5 205 tone mere, apoi pere, piersici etc. Sectorul zootehnic, dispunând de o bază furajeră adecvată și de ferme moderne, înregistra, la începutul anului 1995, 88,3 mii capete bovine, 179,8 mii capete porcine, 333,2 mii capete ovine, 64,4 mii capete caprine, 29,2 mii capete cabaline; avicultură (2 898,1 mii capete păsări); apicultură (17,6 mii familii de albine); sericicultură (Maglavit, Leu); piscicultură. În cadrul sectorului zootehnic ponderea cea mai mare este deținută de sectorul privat.

Căile de comunicație corespund complexității economiei jud. D., transporturile desfășurându-se pe căile feroviare, rutiere, fluviale și aeriene. În 1994, rețeaua feroviară de pe cuprinsul jud. D. însuma 221 km (din care 79 km electrificate), cu o densitate de 29,8 km/1 000 km² teritoriu. Importanța transportului feroviar este marcată de prezența pe terit. jud. D. a unui segment al magistralei feroviare București—Craiova—Timișoara, cât și de existența nodurilor feroviare Craiova și Filiași, din care se ramifică alte linii de c.f. cu importanță locală (Craiova—Calafat; Craiova—Balș) sau națională (Filiași—Târgu Jiu—Petroșani). În același an, lungimea totală a drumurilor publice era de 2 116 km (din care 472 km modernizate), revenind 28,5 km la 100 km² de teritoriu, municipiul Craiova fiind centrul polarizator al tuturor drumurilor doljene și, totodată, unul dintre cele mai mari noduri rutiere ale țării. Alături de *D*(rumurile) *N*(ționale) cu importanță locală, terit. jud. D. este străbătut și de tronsoanele a două artere rutiere de interes național (București—Pitești—Craiova—Timișoara; București—Roșiori de Vede—Craiova—Timișoara) și a două magistrale rutiere de interes european (E 70: Moravița—Timișoara—Caransebeș—Drobeta-Turnu Severin—Craiova—Slatina—Pitești—București—Giurgiu—Ruse și E 79: Oradea—Beiuș—Deva—Petroșani—Târgu Jiu—Craiova— Calafat și de aici cu feribotul la Vidin). Transportul fluvial se efectuează pe Dunăre, prin intermediul porturilor Cetate, Calafat și Bechet, iar transportul aerian de mărfuri și călători este asigurat de avioanele companiei TAROM care efectuează zboruri directe de pe aeroportul din Craiova către București, pe o durată de circa 30 de minute.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, activitatea de instruire și educare a copiilor și tineretului se desfășura în cadrul a 374 de grădinițe de copii (cu 18 394 copii înscriși și 1 058 de cadre didactice), 375 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8) cu 77 182 de elevi și 5 251 de cadre didactice, 47 de licee (cu 28 205 elevi și 2 617 profesori), 28 de școli profesionale (cu 6 857 elevi și 245 profesori), o universitate de stat, cu 13 facultăți, 14 821 studenți și 956 profesori și 11 facultăți particulare. În același an, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea un Teatru Național (la Craiova, f. în 1854), cu secții de dramă, muzicală și de păpuși, filarmonica „Oltenia" (înființată la 17 apr. 1947, la Craiova), un ansamblu de cântece și dansuri „Nicolae Bălcescu", un studio local de radio-emisie și unul de TV, 12 case de cultură, 152 de cămine culturale, 56 de cinematografe, 378 de biblioteci, cu 4 669 000 vol., 13 institute de cercetare-dezvoltare și proiectare, 18 muzee, numeroase case editoriale de stat și particulare, nenumărate formații corale și de dansuri populare, ansambluri folclorice, tarafuri și orchestre de muzică populară, fanfare ș.a. Un loc aparte îl ocupă Festivalul cântecului popular „Maria Tănase" care se desfășoară anual la Craiova. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul a nouă cluburi

sportive și 225 secții sportive în care activează 8 123 sportivi legitimați, 250 antrenori și 554 arbitri.

Ocrotirea sănătății. În 1994, rețeaua unităților sanitare din jud. D. cuprindea nouă spitale cu 5 238 paturi, un sanatoriu TBC (în satul Leamna de Jos, com. Bucovăț), 177 de dispensare, 18 policlinici, 134 de farmacii și puncte farmaceutice (din care 80 sunt particulare). În același an, asistența medicală era asigurată de 1 746 medici (1 medic la 433 de locuitori), 159 medici stomatologi (1 medic stomatolog la 4 756 locuitori) și 4 514 personal sanitar cu pregătire medie.

Turism. Absența peisajelor naturale spectaculare și puternicele transformări antropice intervenite de-a lungul timpului situează jud. D. între unitățile ad-tive cu potențial turistic redus, dar abundența obiectivelor istorice și arhitectonice din Craiova (→) și din alte localități (castrele romane de la Brădești și Răcarii de Jos, urmele de cultură materială din așezările arheologice de la Coțofenii din Dos, Cârna, Coșoveni, Podari ș.a., culele din Almăj, Cernătești și Brabova, conacul din Coțofenii din Față, 1653, Mânăstirea Bucovăț, 1571-1572, bisericile vechi din Argetoaia, Sadova, Ciutura ș.a.), rezervația ornitologică de la Ciupercenii Noi, punctul fosilifer de la Bucovăț (→), pădurea Plenița (cu bujori), pădurea de stejar brumăriu de la Braniște, zona protejată Dăbuleni-Bechet (→) etc., înlesnesc practicarea unui turism local și de tranzit. Capacitatea totală de cazare este de 1 163 locuri, asigurată prin rețeaua hotelieră formată din zece hoteluri, 17 vile și un camping. Indicativ auto: *DJ.*

Localitățile jud. Dolj

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*	*Sate care aparțin municipiului*
1. CRAIOVA	1. Făcăi	1. Cernele
	2. Mofleni	2. Cernelele de Sus
	3. Popoveni	3. Izvorul Rece
	4. Șimnicu de Jos	4. Rovine
2. CALAFAT		1. Basarabi
		2. Ciupercenii Vechi
		3. Golenți

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. BĂILEȘTI	1. Balasan	
2. FILIAȘI		1. Almăjel
		2. Bâlta
		3. Braniște
		4. Fratoștița
		5. Răcarii de Sus
		6. Uscăci
3. ȘEGARCEA		

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. AFUMAȚI	1. Afumați
	2. Boureni
	3. Covei
2. ALMĂJ	1. Almăj
	2. Beharca
	3. Bogea
	4. Coțofenii din Față
	5. Moșneni
	6. Șitoaia
3. AMĂRĂȘTII DE JOS	1. Amărăștii de Jos
	2. Ocolna
	3. Prapor

BCUIASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. AMĂRĂȘTII DE SUS	1. Amărăștii de Sus
	2. Dobrotești
	3. Nisipuri
	4. Zvorsca
5. APELE VII	1. Apele Vii
6. ARGETOAIA	1. Argetoaia
	2. Băranu
	3. Berbeșu
	4. Iordăchești
	5. Leordoasa
	6. Malumnic
	7. Novac
	8. Piria
	9. Poiana Fântânii
	10. Salcia
	11. Teascu din Deal
	12. Ursoaia
7. BÂRCA	1. Bârca
8. BECHET	1. Bechet
9. BISTREȚ	1. Bistreț
	2. Bistrețu Nou
	3. Brândușa
	4. Plosca
10. BOTOȘEȘTI-PAIA	1. Botoșești-Paia
11. BRABOVA	1. Brabova
	2. Caraiman
	3. Mosna
	4. Răchita de Jos
	5. Urdinița
	6. Voița
12. BRALOȘTIȚA	1. Braloștița
	2. Ciocanele
	3. Racovița
	4. Schitu
	5. Sfircea
	6. Valea Fântânilor
13. BRATOVOEȘTI	1. Bratovoești
	2. Bădoși
	3. Georocu Mare
	4. Prunet
	5. Rojiște
	6. Tâmburești
14. BRĂDEȘTI	1. Brădești
	2. Brădeștii Bătrâni
	3. Meteu
	4. Piscani
	5. Răcarii de Jos
	6. Tatomirești
15. BREASTA	1. Breasta
	2. Cotu
	3. Crovna
	4. Făget
	5. Obedin
	6. Roșieni
	7. Valea Lungului
16. BUCOVĂȚ	1. Bucovăț
	2. Cârligei
	3. Italieni
	4. Leamna de Jos
	5. Leamna de Sus
	6. Palilula
	7. Sărbătoarea
17. BULZEȘTI	1. Prejoi
	2. Bulzești
	3. Frățila
	4. Gura Racului
	5. Înfrățirea
	6. Piscu Lung
	7. Poienile
	8. Săliște
	9. Seculești
	10. Stoicești
18. CALOPĂR	1. Calopăr
	2. Bâzdâna
	3. Belcinu
	4. Panaghia
	5. Sălcuța
19. CARAULA	1. Caraula
20. CARPEN	1. Carpen
	2. Cleanov
	3. Geblești
21. CASTRANOVA	1. Castranova
	2. Puțuri
22. CĂLĂRAȘI	1. Călărași
	2. Sărata
23. CELARU	1. Celaru
	2. Ghizdăvești
	3. Marotinu de Jos
	4. Marotinu de Sus
	5. Soreni
24. CERĂT	1. Cerăt
	2. Malaica
25. CERNĂTEȘTI	1. Cernătești
	2. Cornița
	3. Rasnicu Bătrân

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	4. Rasnicu Oghian
	5. Țiu
26. CETATE	1. Cetate
	2. Moreni
27. CIOROIAȘI	1. Cioroiași
	2. Cetățuia
	3. Cioroiu Nou
28. CIUPERCENII NOI	1. Ciupercenii Noi
	2. Smârdan
29. COȘOVENI	1. Coșoveni
	2. Cârcea
30. COȚOFENII DIN DOS	1. Coțofenii din Dos
	2. Mihăița
	3. Potmelțu
31. DANEȚI	1. Daneți
	2. Brabeți
	3. Braniște
	4. Locusteni
32. DĂBULENI	1. Dăbuleni
	2. Chiașu
33. DESA	1. Desa
34. DIOȘTI	1. Dioști
	2. Ciocănești
	3. Radomir
35. DOBREȘTI	1. Dobrești
	2. Căciulătești
	3. Georocel
	4. Murta
	5. Toceni
36. DRĂGOTEȘTI	1. Drăgotești
	2. Benești
	3. Bobeanu
	4. Buzduc
	5. Popânzălești
	6. Viișoara
37. DRĂNIC	1. Drănic
	2. Booveni
	3. Foișor
	4. Padea
38. FĂRCAȘ	1. Fărcaș
	2. Amărăști
	3. Golumbelu
	4. Golumbu
	5. Moflești
	6. Nistoi
	7. Plopu-Amărăști
	8. Puținei
	9. Soceni
	10. Tălpaș
39. GALICEA MARE	1. Galicea Mare
40. GÂNGIOVA	1. Gângiova
	2. Comoșteni
41. GHERCEȘTI	1. Ghercești
	2. Gârlești
	3. Luncșoru
	4. Ungureni
	5. Ungurenii Mici
42. GIGHERA	1. Gighera
	2. Nedcia
	3. Zăval
43. GIUBEGA	1. Giubega
	2. Galiciuica
44. GIURGIȚA	1. Giurgița
	2. Curmătura
	3. Filaret
45. GOGOȘU	1. Gogoșu
	2. Gogoșița
	3. Ștefănel
46. GOICEA	1. Goicea
	2. Cârna *
47. GOIEȘTI	1. Goiești
	2. Adâncata
	3. Fântâni
	4. Gruița
	5. Mălăești
	6. Mogoșești
	7. Muereni
	8. Pioroști
	9. Pometești
	10. Popeasa
	11. Țandăra
	12. Vladimir
	13. Zlătari
48. GRECEȘTI	1. Grecești
	2. Bărboi
	3. Busu
	4. Busulețu
	5. Grădiștea
	6. Gropanele
49. IȘALNIȚA	1. Işalnița
50. IZVOARE	1. Izvoare
	2. Corlate
	3. Domnu Tudor
51. LEU	1. Leu
	2. Zănoaga

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Dunăreni.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

52. LIPOVU
1. Lipovu
2. Lipovu de Sus

53. MAGLAVIT
1. Maglavit
2. Hunia

54. MALU MARE
1. Malu Mare
2. Ghindeni
3. Preajba

55. MĂCEȘU DE JOS
1. Măceșu de Jos
2. Săpata

56. MĂCEȘU DE SUS
1. Măceșu de Sus

57. MÂRȘANI
1. Mârșani

58. MELINEȘTI
1. Melinești
2. Bodăiești
3. Bodăieștii de Sus
4. Godeni
5. Muierușu
6. Negoiești
7. Odoleni
8. Ohaba
9. Ploștina
10. Popești
11. Spineni
12. Valea Mare
13. Valea Muierii de Jos

59. MISCHII
1. Mischii
2. Călinești
3. Gogoșești
4. Mlecănești
5. Motoci
6. Urechești

60. MOȚĂȚEI
1. Moțătei
2. Dobridor
3. Moțătei-Gară

61. MURGAȘI
1. Balota de Jos
2. Balota de Sus
3. Bușteni
4. Gaia
5. Murgași
6. Picăturile
7. Rupturile
8. Velești

62. NEGOI
1. Negoi
2. Catane
3. Catanele Noi

63. ORODEL
1. Orodel
2. Bechet
3. Călugărei
4. Cornu
5. Teiu

64. OSTROVENI
1. Ostroveni
2. Lișteava

65. PERIȘOR
1. Perișor
2. Mărăcinele

66. PIELEȘTI
1. Pielești
2. Câmpeni
3. Lânga

67. PISCU VECHI
1. Piscu Vechi
2. Ghidici
3. Pisculeț

68. PLENIȚA
1. Plenița
2. Castrele Traiane

69. PODARI
1. Podari
2. Balta Verde
3. Braniște
4. Gura Văii
5. Livezi

70. POIANA MARE
1. Poiana Mare
2. Tunarii Noi
3. Tunarii Vechi

71. PREDEȘTI
1. Predești
2. Bucicani
3. Cârstovani
4. Frasin
5. Milovan
6. Pleșoi
7. Predeștii Mici

72. RADOVAN
1. Radovan
2. Fântânele
3. Întorsura
4. Târnava

73. RAST
1. Rast

74. ROBĂNEȘTI
1. Robăneștii de Jos
2. Bojoiu
3. Golfin
4. Lăcrița Mare
5. Lăcrița Mică
6. Robăneștii de Sus

75. SADOVA
1. Sadova
2. Piscu Sadovei

76. SĂLCUȚA
1. Sălcuța
2. Mârza
3. Plopșor
4. Tencănău

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

77. SCĂEŞTI	1. Scăeşti 2. Valea lui Pătru
78. SEACA DE CÂMP	1. Seaca de Câmp 2. Piscu Nou
79. SEACA DE PĂDURE	1. Seaca de Pădure 2. Răchita de Sus 3. Veleni
80. SECU	1. Secu 2. Comănicea 3. Smadovicioara de Secu 4. Şumandra
81. SILIŞTEA CRUCII	1. Siliştea Crucii
82. SOPOT	1. Sopot 2. Başcov 3. Beloţ 4. Cernat 5. Pereni 6. Pietroaia 7. Sârsca
83. ŞIMNICU DE SUS	1. Şimnicu de Sus 2. Albeşti 3. Cornetu 4. Deleni 5. Dudovicești 6. Duţuleşti 7. Floreşti 8. Izvor 9. Jieni 10. Leşile 11. Milești 12. Românești
84. TEASC	1. Teasc 2. Secui
85. TERPEZIŢA	1. Terpeziţa 2. Căciulatu 3. Căruia
	4. Floran 5. Lazu
86. TESLUI	1. Teslui 2. Coşereni 3. Fântânele 4. Preajba de Jos 5. Preajba de Pădure 6. Ţărţăl 7. Urieni 8. Viişoara-Moşneni
87. ŢUGLUI	1. Ţuglui 2. Jiul
88. UNIREA	1. Unirea
89. URZICUŢA	1. Urzicuţa 2. Urzica Mare
90. VALEA STANCIULUI	1. Valea Stanciului 2. Horezu-Poenari
91. VÂRTOP	1. Vârtop
92. VÂRVORU DE JOS	1. Vârvoru de Jos 2. Bujor 3. Ciutura 4. Criva 5. Dobromira 6. Drăgoaia 7. Gabru 8. Vârvor
93. VELA	1. Vela 2. Bucovicior 3. Cetăţuia 4. Desnăţui 5. Gubaucea 6. Segleţ 7. Suharu 8. Ştiubei
94. VERBIŢA	1. Verbiţa 2. Verbicioara

DOLJEŞTI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Birei, pe stg. văii Siretului; 6 839 loc. (1 iul. 1995): 3 416 de sex masc. şi 3 423 fem. În satul Doljeşti se află biserica având hramul „Sfânta Treime" a fostei mânăstiri Doljeşti, ctitorie din 1774 a hatmanului Vasile Ruset, cu turn adăugat în 1884 şi pridvor din 1929. Cod. poştal: 5576.

DOMAŞNEA, com. în jud. Caraş-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în Culoarul Timiş-Cerna, pe cumpăna de ape dintre râurile Timiş şi Cerna, în zona pasului Poarta Orientală a Transilvaniei; 1 593 loc. (1 iul. 1995): 785 de sex masc. şi 808 fem. Staţie de c.f. Pomicultură. În satul Domaşnea, menţionat documentar, pentru prima oară, în 1436, se află biserica având hramul „Sfântul Atanasie" (1808, pictată în 1830 şi restaurată în 1881). Cod poştal: 1620.

DOMENII, cartier în partea central-nord-vestică a municipiului Bucureşti.

DOMNEŞTI 1. Com. în jud. Argeş, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Dealurilor

Argeșului cu Muscelele Argeșului, pe Râu Doamnei; 3 389 loc. (1 iul. 1995): 1 657 de sex masc. și 1 732 fem. Fabrici de cherestea și de sucuri naturale. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Muzeu etnografic și de artă feudală. Biserică având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1828-1831); casa „Mirică Ion" (1802). Cod poștal: 0465.

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Română, pe râul Sabar; 5 834 loc. (1 iul. 1995): 2 905 de sex masc. și 2 929 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Legumicultură. Între 23 ian. 1981 și 2 dec. 1985 a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 și 24 sept. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18, ctitorie a lui Petcu Cioroglideanu și a fiului său Matei) și „Adormirea Maicii Domnului" (1817), în satul Domnești. Cod poștal: 8177.

DOMOGLED, culme muntoasă în M-ții Mehedinți, predominant calcaroasă, cu abrupturi și tancuri ce domină valea Cernei, la Băile Herculane. Alt. max.: 1 105 m. Acoperită cu vegetație de stâncărie, reprezentată prin arborete de pin negru de Banat, de alun turcesc, tufărișuri de liliac, cât și de păduri de stejar pufos, cer și gorun. Rezervație complexă în cadrul Parcului Național Domogled-Valea Cernei.

Culmea Domogled

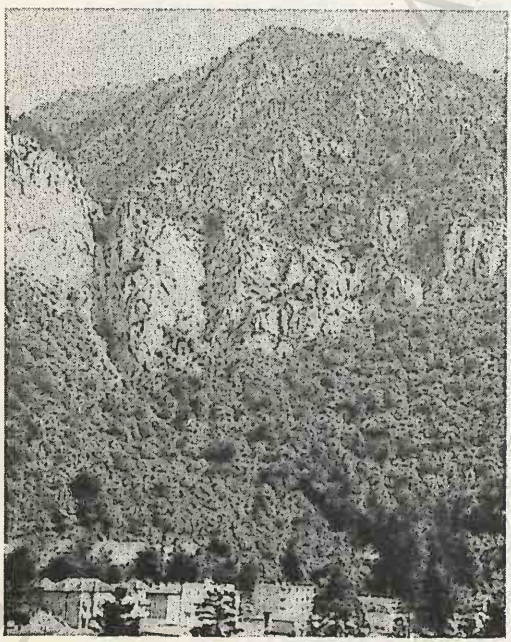

DOMOGLED—VALEA CERNEI, unul dintre cele mai mari (60 100 ha) și mai importante Parcuri Naționale din România, declarat ca atare în 1982, extins pe ambii versanți ai râului Cerna, a cărui vale urmează un culoar tectonic, lung de 82 km, străbătând M-ții Godeanu, Mehedinți și Cernei. În cadrul acestui parc sunt delimitate mai multe rezervații naturale (Domogled—Țesna—Vârful lui Stan, Coronini—Bedina, Geanțurile Cernei, Ciucevele Cernei, Piatra Cloșanilor, Cheile Corcoaiei ș.a.) cu numeroase fenomene carstice, cu vegetație de stâncărie calcaroasă, între care se remarcă tufișurile de liliac sălbatic *(Syringa vulgaris)*, arboretele de pin negru *(Pinus nigra* ssp. *banatica)*, de alun turcesc *(Corylus colurna)*, cu supr. compacte acoperite cu stânjenel de stâncă *(Iris reichenbachi)*, pădurile de cvercinee submediteraneene, cu o variată entomofaună ș.a.

DONARIS → Dunărea.

DORGOȘ, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Lipovei, la confl. Pârâului Mare cu Mureșul; 1 281 loc. (1 iul. 1995): 624 de sex masc. și 657 fem. Pomicultură. Satul Dorgoș este menționat documentar, prima oară, în 1717. Punct fosilifer (în satul Zăbalț); pădurea Măgura, declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 2889.

DOR MĂRUNT, com. în jud. Călărași, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Cucuveanu; 6 921 loc. (1 iul. 1995): 3 436 de sex masc. și 3 485 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Herghelie. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Biserică având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1813), în satul Dâlga. Cod poștal: 8531.

DORNA, Depresiunea Dornelor sau Țara Dornelor, depresiune tectono-erozivă în N Carpaților Orientali, încadrată de M-ții Suhard (N), Giumalău (NE), Bistriței (E-SE), Căliman (S) și Bârgău (V), drenată de râul Bistrița cu afl. ei Dorna și Neagra Șarului. Supr.: 450 km². Relieful, sculptat în formațiuni sedimentare paleogene și vulcanice, prezintă o treaptă mai înaltă, colinară, cu alt. între 800 și 1 000 m, situată la contactul cu zona montană, împădurită cu fag și molid și una inf., formată din terasele și luncile râurilor pe care se găsesc mlaștini de turbă (Panaci, Poiana Stampei, Coșna ș.a.). Cli-

mat răcoros (temp. medie anuală 5°C) și precipitații moderate (600-750 mm/anual). Expl. forestiere, de min. de mangan și de turbă. Izv. cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, calcice, magneziene pe baza cărora s-au dezvoltat stațiunile balneoclimaterice Vatra Dornei, Dorna Candrenilor, Șaru Dornei, Poiana Negrii. Comunică cu zonele învecinate prin pasurile Tihuța (spre Transilvania), Mestecăniș (spre Bucovina de N și Maramureș), Drăgoiasa (spre Transilvania) și pe valea Bistriței cu Moldova centrală.

DORNA-ARINI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Dornelor, la confl. râului Neagra Șarului cu Bistrița; 3 151 loc. (1 iul. 1995): 1 541 de sex masc. și 1 610 fem. Preparate din lapte (în satul Ortoaia). Creșterea bovinelor. Biserică din lemn (sec. 18), în satul Gheorghițeni. Reședința com. este satul *Cozănești*. Cod poștal: 5981.

DORNA CANDRENILOR, com. în jud. Suceava, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Dornelor, la 829 m alt., pe râul Dorna, la poalele de S ale vf. Oușoru (1 639 m) din M-ții Suhard; 4 779 loc. (1 iul. 1995): 2 341 de sex masc. și 2 438 fem. Haltă de c.f. Expl. de andezit și de turbă. Prelucr. lemnului (cherestea) și a laptelui. Creșterea bovinelor. Stațiune balneoclimaterică, în satul Poiana Negrii (→). Nămol de turbă. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Important centru de confecționare a cojoacelor, bundițelor și chimirelor (Coșna). În satul Coșna există o mlaștină de turbă unde vegetează pinul (*Pinus silvestris*) și câteva relicte glaciare: mesteacănul pitic *(Betula humilis)*, mușchiul frunzos *(Sphagnum wulfianum)*. Punct de plecare spre rezervația 12 Apostoli din M-ții Călimani. Cod poștal: 5991.

DORNEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în N Pod. Sucevei, la confl. râului Ruda cu Suceava; 4 435 loc. (1 iul. 1995): 2 233 de sex masc. și 2 202 fem. Nod feroviar și rutier. Mat. de constr. Morărit și panificație. Topitorie de in și cânepă. Culturi de cartofi, sfeclă de zahăr, de in și cânepă. Cod poștal: 5876.

DOROBANȚU 1. Podișul ~ → Carasu (2).

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganu Mostiștei, pe malul SE al lacului Mostiștea; 3 383 loc. (1 iul. 1995): 1 684 de sex masc. și 1 699 fem. Nod rutier. Culturi de cereale și plante tehnice. Pescuit. În satul Vărăști se află o pădure de stejari seculari *(Quercus robur)*, iar pe ins. Ulmilor, din arealul aceluiași sat, au fost descoperite vestigii materiale din Neoliticul mijlociu (milen. 5-4 î.Hr.) ale căror caracteristici au determinat atribuirea numelui de *Cultura Boian* pentru întreaga arie de răspândire a ei. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. D. a făcut parte din jud. Ialomița. Bisericile „Sfântul Nicolae" (1854), în satul Boșneagu și „Sfânta Treime" (1838), în satul Vărăști. Cod poștal: 8556.

3. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 5 sate, situată în NV Pod. Babadag; 1 729 loc. (1 iul. 1995): 854 de sex masc. și 875 fem. Expl. de calcar (în satul Cârjelari). Cod poștal: 8894.

DOROGUNEA → Dorohoi.

DOROHOI, municipiu în jud. Botoșani, situat în zona de contact a Câmpiei Jijiei Superioare cu Dealurile Bour, la 150-200 m alt., la confl. râului Buhai cu Jijia, la 35 km NV de Botoșani; 35 187 loc. (1 iul. 1995): 17 227 de sex masc. și 17 960 fem. Supr.: 9,3 km²; densitatea: 3 857 loc./km². Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 15 dec. 1888) și rutier. Expl. de argilă și de balast. Constr. de mașini-unelte grele pentru deformare plastică. Fabrici de conf., tricotaje, încălț., corpuri pentru iluminat electric, sticlărie pentru menaj, de porțelan, cărămi-

Dorohoi. Biserica „Sfântul Nicolae"-Domnească

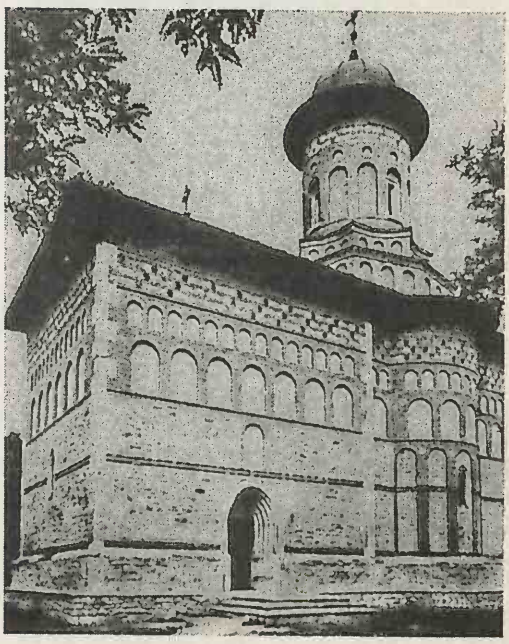

dă, prelucr. a lemnului și produse alim. (preparate din carne și lapte, produse de panificație etc.). Reparații de mașini și utilaje agricole. Centru pomicol. Muzeu cu secții de istorie și de științele naturii, inaugurat în 1968, cu o interesantă colecție de fluturi datorată lui Al. Nemeș; Muzeul memorial „George Enescu"; casa memorială „Mihai Eminescu". Grădină publică. La D. s-au născut scriitorul Păstorel Teodoreanu, mineralogul Vasile Bușureanu ș.a. Istoric. Localit. apare menționată documentar, prima oară, ca târg, într-un act încheiat la Lvov, la 6 oct. 1407, între boierii moldoveni și regele Poloniei, Vladislav II Jagiełło. Într-un document din 8 oct. 1408, localit. este consemnată ca oraș și punct de vamă. În sec. 13-14, așezarea s-a numit *Dorogunea*, nume de la care a derivat cel actual (în slavă, *doroga* înseamnă drum). În perioada 1560-1778, D. a fost reședința Vorniciei Țării de Sus, iar apoi a fost, pe rând, reședința de ținut, de isprăvnicie, de district, de ocol, de plasă și de județ (până în 1950). Orașul D. a fost declarat municipiu la 24 nov. 1994, având în subordine ad-tivă trei localit. componente: Dealu Mare, Loturi Enescu, Progresul. Monumente: biserica având hramul „Sfântul Nicolae"-Domnească, de mari dimensiuni (23,75 m lungime și 9,55 m lățime) — ctitorie din 18 oct. 1495 a domnului Ștefan cel Mare — este un monument de arhitectură în stil moldovenesc, cu elemente bizantine, având fațadele decorate cu o combinație de arcade oarbe, de firide și de ocnițe, în care s-a folosit ceramica smălțuită, și ancadramente de factură gotică. În interior, biserica păstrează picturi murale executate în 1522-1525, între care se remarcă un tablou votiv înfățișându-l pe Ștefan cel Mare și pe soția sa, Maria-Voichița. Biserica are o catapeteasmă din 1795 și un cafas (balcon în care cântă corul) din 1883. Biserica a fost restaurată în 1896, 1908 și 1921. Clopotniță din 1868; biserica din lemn „Vârgolici", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1779), are un valoros decor sculptat și pictat; casa cneazului Moruz (1850), azi școală; casa-muzeu „George Enescu" (1860); casă particulară din 1828; clădirea liceului „Grigore Ghica" construită în 1880 după planurile arhitectului Leonida Negrescu; clădirea vechii Prefecturi (1899), azi sediul Muzeului de științele naturii; clădirea Primăriei municipale (1905). În raza municipiului D. se află rezervația Ezer-Dorohoi (600 ha). Cod poștal: 6850.

DOROLȚ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Someșului, la granița cu Ungaria; 3 430 loc. (1 iul. 1995): 1 765 de sex masc. și 1 665 fem. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Satul Dorolț este menționat documentar, prima oară, în 1320. Biserică din sec. 15 și biserică romano-catolică, având hramul „Maica Domnului" (1739-1769), în satele Atea și Dara. Cod poștal: 3997.

DOSUL LĂCȘORULUI, aven în SV României, dezvoltat în calcarele jurasice din SV M-ților Șureanu (Carpații Meridionali), la 700 m alt., la c. 1 km NE de satul Ohaba-Ponor, com. Pui, jud. Hunedoara. Ad.: 262 m. Descoperit în 1973. Avenul este alcătuit dintr-o succesiune de puțuri, separate uneori prin diafragme. Are o formă circulară cu pereții degradați. Din baza avenului se desprind două galerii divergente.

DOȘTAT, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Secașelor; 1 035 loc. (1 iul. 1995): 519 de sex masc. și 516 fem. Satul Doștat este menționat documentar, prima oară, în 1320. Cetate (în satul Boz) cu biserică evanghelică din 1523. Cod poștal: 2598.

DRAGALINA 1. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 8 655 loc. (1 iul. 1995): 4 298 de sex. masc. și 4 357 fem. Nod feroviar. Reparații de mașini și utilaje agricole. Prelucr. lemnului. Centru de morărit și panificație. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice, uleioase și de nutreț etc. pe bază de irigații. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. D. a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8538.

2. → Tutova (3).

DRAGODANA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Câmpia Titu, pe râul Potopu; 7 473 loc. (1 iul. 1995): 3 555 de sex masc. și 3 918 fem. Clădirea Primăriei (1916); capelă (1896); conac (sec. 19), în satul Dragodana. Cod poștal: 0184.

DRAGOMIREȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Piem. Cândești și Subcarpații Ialomiței, pe râul Dâmbovița; 8 097 loc. (1 iul. 1995): 4 109 de sex. masc. și 3 988 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Pomicultură. În satul Dragomirești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1462, refăcută în 1701 și 1836) și casele familiei Greceanu (sec. 17, refăcute în 1733-1734);

în satul Decindeni există paraclisul „Radu Vodă" (sec. 16, refăcut în sec. 18), în satul Ungureni se află biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1818), iar în satul Mogoșești, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1807). Cod poștal: 0251.

2. Com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Depr. Maramureș, la poalele de NE ale M-ților Țibleș, pe râul Iza; 3 481 loc. (1 iul. 1995): 1 681 de sex masc. și 1 800 fem. Expl. de gresie. Topitorie de in și cânepă. În satul Dragomirești, menționat documentar, prima oară, în 1385, se află o mânăstire de călugări, înființată în 1926 de preotul Moldovan. Biserica „Sfântul Ilie" și chiliile au fost mistuite de incendiu în 1949 și au fost reconstruite în 1950-1954. Desființată în 1959, mânăstirea a fost reînființată în ian. 1991. Biserica din lemn din Dragomirești, construită în 1722, cu un turn-clopotniță zvelt, păstrează picturi pe pereții interiori și piese de mobilier din sec. 18. A fost demontată, adusă și remontată în incinta Muzeului Satului din București. Cod poștal: 4980.

3. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Neamțului: 2 330 loc. (1 iul. 1995): 1 145 de sex masc. și 1 185 fem. Biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1824), în satul Unghi. Cod poștal: 5634.

4. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 12 sate, situată în Colinele Tutovei, la confl. râului Lipova cu Tutova; 4 197 loc. (1 iul. 1995): 2 153 de sex masc. și 2 044 fem. Nod rutier. Satul Dragomirești este menționat documentar, prima oară, în 1439, iar satele Tulucești și Rădeni în 1443 și, respectiv, 1498. În satul Dragomirești se află biserica din lemn cu hramul „Vovidenia" (1777, cu soclu din piatră și unele adăugiri din 1874). Cod poștal: 6434.

DRAGOMIREȘTI-VALE, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Dâmbovița; 4 017 loc. (1 iul. 1995): 1 967 de sex masc. și 2 050 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Între 23 ian. 1981 și 2 dec. 1985 a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 2 dec. 1985 și 24 sept. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Biserică având dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfânta Vineri" (1760), ctitorie a stolnicului Mihai Fălcăianu și a soției sale Safta, în satul Dragomirești-Deal. Cod poștal: 8130.

DRAGOMIRNA 1. **Podișul Dragomirnei**, subunitate a Pod. Sucevei, situată în N acestuia, între granița cu Ucraina, la N, râul Siret, la E, Pod. Fălticeni, la S, și Obcina Mare, la V. P.D. se prezintă sub forma unor platouri structurale largi, cu pante domoale, alcătuite din gresii sarmatice, care alternează cu nisipuri și argile. P.D. este fragmentat de valea râului Succava și de afl. acestuia, Sucevița, Horaiț, Hătnuța ș.a. Este acoperit cu păduri de foioase (în special gorun și fag). Alt. max.: 528 m (vf. Teișoara).

2. Mânăstirea ~ → Mitocu Dragomirnei.

DRAGOSLAVELE, com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în depr. omonimă, la poalele de V ale M-ților Leaota, pe cursul superior al Dâmboviței; 2 484 loc. (1 iul. 1995): 1 291 de sex masc. și 1 193 fem. Expl. de calcar. Microhidrocentrală (7,6 MW). Fabrică de cherestea. Centru de țesături populare. În Evul Mediu a fost un important punct de vamă al Țării Românești, pe drumul comercial dintre Țara Românească și Transilvania prin pasul Giuvala, din Culoarul Rucăr-Bran. În oct. 1916 aici s-au desfășurat lupte violente între trupele române și cele germane. **Monumente:** în satul Dragoslavele se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1661 a domnului Grigore Gheorghe Ghica; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1660) a fost adusă aici în 1949 din satul Borza (Sălaj), de Patriarhul Justinian, când a fost înființat și un schit de călugări. Așezământul este și reședința patriarhală de odihnă, având o clădire construită în 1930 de către arhitectul D. I. Berechet; cruci din piatră cu inscripții din 1642, 1664 etc.; biserica având hramul „Înălțarea Domnului" (1745). Cod poștal: 0436.

DRAGOȘ VODĂ, com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 3 093 loc. (1 iul. 1995): 1 533 de sex masc. și 1 560 fem. Stație de c.f. Complex avicol. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Irigații. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8535.

DRAGU, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată în N Dealurilor Clujului, pe râul Voivodeni; 1 334 loc. (1 iul. 1995): 620 de sex masc. și 714 fem. Aici a fost descoperită o spadă din bronz datând de la începutul Epocii fierului. Satul Dragu este menționat documentar, prima oară, în 1332. Bisericile din lemn, cu hramurile „Sfântul Vasile cel Mare" (1809) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1820, cu picturi interioare din 1831), în

satele Dragu și Voivodeni. Castelul „Bethlen" (sec. 18-19), în satul Dragu. Cod poștal: 4726.

DRAJNA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 11 sate, situată în depresiunea omonimă din Subcarpații Buzăului, pe râul Drajna; 5 918 loc. (1 iul. 1995): 2 866 de sex masc. și 3 052 fem. Moară de apă (începutul sec. 19), în satul Drajna de Jos. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Reședința com. este satul *Drajna de Sus*. Pe terit. satului Drajna de Jos a fost descoperit un mare depozit de bronzuri (240 de obiecte: 199 seceri, arme de luptă, podoabe etc.) datând din sec. 13 î.Hr., iar în arealul satului Drajna de Sus, pe Dealul Grădiștea, au fost identificate urmele unui castru roman de piatră (176 x 200 m), inițial de pământ, care a rezistat din anul 101 până în anul 117 d.Hr. În apropierea castrului a existat o așezare civilă dacă (cu numele *Ramidava*), apoi romană, ale căror vestigii (arme de fier, monede, ceramică, fibule, garnituri vestimentare din bronz, fragmente de *terra sigilata*, o cățuie dacă, un vas ceramic tronconic ș.a.) au fost scoase la iveală de săpăturile arheologice. Satele Drajna de Jos și Drajna de Sus sunt amintite documentar, prima oară, într-un hrisov domnesc emis de Neagoe Basarab la 10 iul. 1517. În satul Drajna de Jos se află conacul „Filipescu" (sf. sec. 19), iar în satul Ogretin există ruinele bisericii cu dublu hram — „Sfântul Dumitru și Sfânta Parascheva" datând din 1817. Cod poștal: 2119.

DRANOV 1. Ostrov în S Deltei Dunării, între brațul Sfântu Gheorghe, la NE și E, Marea Neagră, la S, lacul Razim, la V, și canalul Lipovenilor, la N. Supr.: 870 km². Acoperit cu numeroase mlaștini, bălți, lacuri, dune de nisip și drenat de o rețea densă de canale (Dranov, Lipovăț, Dunavăț, Crasnicol, Belciug, Perișor, Mustacal ș.a.). Ornitofaună bogată și variată (cocori, cormorani, lebede, pelicani, piciorongi, țigănuși etc.). Domeniu piscicol. Cherhanale.

2. Grind maritim în SV ostrovului omonim, la S de lacul Dranov, străbătut de nenumărate canale.

3. Lac cu apă dulce în S Deltei Dunării, în V-SV ostrovului omonim. Supr.: 21,70 km²; vol.: 21,7 mil. m³. Legat prin mai multe canale cu lacul Razim și cu brațul Sfântu Gheorghe. Importanță piscicolă.

4. Canal navigabil (pentru vase mici) care unește brațul Sfântu Gheorghe cu lacul Razim prin intermediul lacului omonim; 25 km.

DRĂCENI → Slatina (3).

DRĂCȘANI, cel mai mare iaz (440 ha) de pe terit. jud. Botoșani, situat în Câmpia Jijiei Superioare, pe cursul inf. al râului Sitna, în aval de confl. cu râul Drăcșani. Importanță piscicolă și pentru irigații.

DRĂCȘENEI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Burdea; 4 026 loc. (1 iul. 1995): 1 928 de sex masc. și 2 098 fem. Stație de c.f. (în satul Beuca) inaugurată la 1 ian. 1887. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Muzeu de istorie și etnografie. În satul Drăcșani se află biserica „Sfântul Nicolae" (1871), Primăria (sf. sec. 19), casa „Anton Popescu" (1895) și o școală din 1894. Cod poștal: 0666.

DRĂGANU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în Piem. Cotmeana; 1 912 loc. (1 iul. 1995): 942 de sex masc. și 970 fem. Expl. de petrol. Pomicultură (meri, pruni). Reședința com. este satul *Drăganu-Olteni*. Cod poștal: 0369.

DRĂGĂNEȘTI 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 9 sate, situată în SE Depr. Beiuș, la confl. Crișului Pietros cu Crișu Negru; 3 060 loc. (1 iul. 1995): 1 504 de sex masc. și 1 556 fem. Satul Drăgănești este menționat documentar, prima oară, în 1552. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1731), „Sfinții Arhangheli" (sec. 18, pictată în 1764 de David Zugravul) și „Buna Vestire" (sec. 19), în satele Talpe, Șebiș și Belejeni. Cod poștal: 3615.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Tecuciului, pe cursul inf. al râului Bârlad; 5 735 loc. (1 iul. 1995): 2 927 de sex masc. și 2 808 fem. Haltă de c.f. (în satul Malu Alb). Viticultură. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. Cod poștal: 6329.

3. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Gherghiței, pe stg. văii Prahova; 5 146 loc. (1 iul. 1995): 2 477 de sex masc. și 2 669 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice, leguminoase pentru boabe ș.a. Conacul lui Șerban Cantacuzino (prima jumătate a sec. 17), în satul Drăgănești. Cod poștal: 2055.

DRĂGĂNEȘTI DE VEDE, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Burdea; 2 291 loc. (1 iul. 1995): 1 149 de sex masc. și 1 142 fem. Stație de c.f. (în satul Măgura cu Liliac). Culturi de cereale și plante tehnice. Cod poștal: 0687.

DRĂGĂNEŞTI-OLT, oraş în jud. Olt, situat în zona de contact a Câmpiei Boian cu lunca şi cu terasele de pe stg. râului Olt, la 100 m alt., la 36 km S-SE de municipiul Slatina; 13 408 loc. (1 iul. 1995): 6 612 de sex masc. şi 6 796 fem. Supr.: 4 km²; densitatea: 3 352 loc./km². Staţie de c.f. Nod rutier.Expl. de argilă. Hidrocentrală (53 MW) intrată parţial în funcţiune în 1987 şi cu toată capacitatea în iun. 1989. Fabrici de tricotaje, conf., cărămidă, produse chimice (detergenţi) şi produse alim. (preparate din lapte, zahăr, băuturi alcoolice, panificaţie etc.). Filatură de bumbac. Reparaţii de maşini şi utilaje agricole. Spital (1905). Muzeu de istorie. Centru viticol. Fermă de creştere a bovinelor. Istoric. În arealul oraşului au fost descoperite (1993) vestigiile unei aşezări neolitice, aparţinând Culturii Gumelniţa (milen. 4-3 î.Hr.), şi o necropolă. Din Epoca bronzului au fost identificate urme ale purtătorilor Culturii Glina III — Schneckenberg (sec. 18-16 î.Hr.), iar din perioada daco-romană au fost scoase la iveală numeroase fragmente ceramice. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, la 1 iun. 1526, într-un act emis de domnul Radu de la Afumaţi. Declarat oraş la 17 febr. 1968. În prezent, oraşul are în subordine ad-tivă satul Comani. Monumente: Biserica ortodoxă cu hram dublu — „Sfântul Nicolae şi Cuvioasa Parascheva" (1775); bisericile cu hramurile „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1830) şi „Adormirea Maicii Domnului" (1864); clădirea Primăriei (1890). În satul Comani se află ruinele bisericii fostului schit (datând din 1770), bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1832) şi „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1856) şi conacul „Leontopol" (1900). Cod poştal: 0847.

DRĂGĂNEŞTI-VLAŞCA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Burnas, la confl. râului Valea Albă cu Călniştea; 5 198 loc. (1 iul. 1995): 2 439 de sex masc. şi 2 759 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Reparaţii de maşini şi utilaje agricole. Mobilă; conf.; produse alim. Ferme de creştere a păsărilor şi a bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice şi nutreţ etc. Staţiune de cercetări agricole. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1853) şi monument închinat eroilor primului război mondial, în satul Drăgăneşti-Vlaşca. Pădure (rest al Codrilor Vlăsiei). Cod poştal: 0633.

DRĂGĂŞANI 1. Lac de acumulare creat pe cursul inf. al Oltului (dat în folosinţă în 1980), în arealul municipiului Drăgăşani, ale cărui ape sunt utilizate pentru punerea în mişcare a turbinelor hidrocentralei Drăgăşani, cât şi pentru alimentarea cu apă a municipiului. Supr.: 828 ha; vol.: 48 mil. m³.

2. Municipiu în jud. Vâlcea, situat în zona de contact a Piem. Oltetului cu terasele de pe dr. Oltului, la 140 m alt., la 54 km S de municipiul Râmnicu Vâlcea; 22 693 loc. (1 iul. 1995): 10 949 de sex masc. şi 11 744 fem. Supr.: 6,2 km²; densitatea: 3 660 loc./km². Staţie de c.f. (inaugurată la 13 dec. 1886). Nod rutier. Expl. de balast. Hidrocentrală (53 MW) intrată parţial în funcţiune în 1981 şi cu toată capacitatea în 1989. Constr. de remorci pentru autoturisme, jenţi, piese şi accesorii pentru autovehicule. Fabrici de prelucr. a maselor plastice şi a lemnului (mobilier şi alte produse), talpă şi încălţ. din cauciuc, conf. şi produse alim. (preparate din carne şi lapte, băuturi alcoolice, panificaţie etc.). Staţiune de cercetări viticole înfiinţată în 1936 pe baza pepinierei viticole care exista din 1897. Muzeu al viei şi vinului (inaugurat în 1983); casa memorială „Gib Mihăescu". Vechi centru viticol (sec. 18) şi de vinificaţie. Ferme de creştere a bovinelor şi a păsărilor. Apicultură. Istoric. În perimetrul municipiului D., în cartierul Momoteşti, au fost identificate urmele unei aşezări civile dacice şi ale castrului roman numit *Rusidava*, situate pe drumul antic ce ducea de la oraşul Romula (azi satul Reşca, com. Dobrosloveni, jud. Olt) la Apulum (azi Alba Iulia). Prima menţiune documentară a localit. datează din 7 iun. 1535. În sec. 18 apare consemnată ca târg, iar în catagrafia din 1833 figurează ca oraş. La 29 mai 1821, la D.,

Drăgăşani (2). Vedere din centru

armata pandurilor, comandată de Tudor Vladimirescu, a repurtat o victorie în luptele purtate cu trupele turcești. Orașul D. a fost declarat municipiu la 6 iul. 1995, având în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Valea Caselor, Zărneni, Zlătărei. Monumente: Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1793, reparată în 1870 și 1881), „Sfântul Ilie" (sec. 18, cu fresce originare) și „Sfântul Nicolae" (1826-1835, cu picturi murale originare); Monumentul eteriștilor (dezvelit în 1881); Monumentul eroilor din primul război mondial; statuia lui Tudor Vladimirescu. Cod poștal: 0900.

DRĂGEȘTI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în Dealurile Hidișelului, în zona de izv. a râurilor Hidișel și Tășad, pe cursul superior al râului Cârpeștii Mici; 2 485 loc. (1 iul. 1995): 1 229 de sex masc. și 1 256 fem. Stație de c.f. Satul Drăgești este menționat documentar, prima oară, în 1508. Punct fosilifer (calcarele tortoniene din satul Tășad). Cod poștal: 3628.

DRĂGHICENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați, pe râul Gologan; 2 041 loc. (1 iul. 1995): 1 022 de sex masc. și 1 019 fem. Muzeu etnografic. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, cu modificări din 1872) și conac (sec. 19), în satul Liiceni. Cod poștal: 0827.

DRĂGOEȘTI 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Colceag; 974 loc. (1 iul. 1995): 498 de sex masc. și 476 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. D. a fost în jud. Ilfov. Biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1818). Cod poștal: 8223.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Oltului; 2 426 loc. (1 iul. 1995): 1 210 de sex masc. și 1 216 fem. În satul Drăgotești se află conacul „Suțu" (1880) și bisericile cu hramurile „Sfinții Trei Ierarhi" (1530, cu adăugiri din 1769 și din sec. 19 și cu fragmente de picturi murale din sec. 18) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1852-1853), iar în satul Geamăna există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1874). Cod poștal: 1022.

DRĂGOIASA, mică depresiune intramontană, tectono-vulcanică, situată în Carpații Orientali, între M-ții Căliman, la V, și M-ții Bistriței, la E, pe cursul superior al râului Neagra (afl. al Bistriței), la N de Depr. Bilbor; face parte din șirul de depr. formate la contactul dintre zonele vulcanică și cristalino-mezozoică. Denumită, frecvent, și *Depr. Glod.*

DRĂGOIEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Sucevei, pe râul Moldova; 5 374 loc. (1 iul. 1995): 2 667 de sex masc. și 2 707 fem. Reședința com. este satul *Măzănești*. Biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1818), în satul Drăgoiești. Cod poștal: 5830.

DRĂGOTEȘTI 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Romanați, pe râul Teslui; 2 457 loc. (1 iul. 1995): 1 179 de sex masc. și 1 278 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. În satul Drăgotești se află biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", construită în 1840 prin grija postelnicului Ioniță Piciu și biserica „Sfântul Nicolae" zidită în 1837-1845 pe locul uneia din lemn din 1780; în satul Popânzălești se găsesc bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ante 1678, refăcută în 1799 și 1835) și „Izvorul Tămăduirii" (1837), iar în satul Viișoara se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1865). Cod poștal: 1130.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 3 sate, situată în Dealurile Jiului, pe râul Jilțu; 2 776 loc. (1 iul. 1995): 1 406 de sex masc. și 1 370 fem. Stație de c.f. Expl. de lignit. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (1855), în satul Trestioara. Cod poștal: 1444.

DRĂGUȘENI 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Podriga; 2 759 loc. (1 iul. 1995): 1 382 de sex masc. și 1 377 fem. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări neolitice de tip Cucuteni, în care s-au găsit topoare, dălți, împungătoare, răzuitoare etc. din piatră și silex, un pumnal și o sulă din cupru, o mare diversitate de obiecte din ceramică (strachini, fructiere, pahare etc.) cu decor pictat bogat, cu benzi incizate, adânci și late, în diferite combinații geometrice (spirale, meandre, arc de cerc, triunghiuri etc.) și numeroase figurine antropomorfe și zoomorfe (câine, taur, berbec etc.) din lut ars, decorate geometric. Printre acestea se remarcă statueta „Venus", înaltă de 23 cm, bogat decorată prin incizie cu motive spiralice și triunghiuri. Tot aici s-a mai descoperit o necropolă sarmatică de înhumație (sec. 2-3). Biserică din lemn (1750); biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1857). În satul Podriga se află un castel din sec. 19. Cod poștal: 6875.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită din 7 sate, situată în S Pod. Covurlui, la izv. râului Suhurlui; 4 966 loc. (1 iul. 1995): 2 580 de sex masc. și 2 386 fem. Nod rutier. Viticultură. În satul Adam se află Mânăstirea Adam (de călugări), cu biserica „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie dinaintea anului 1652 a serdarului Adam. Biserica actuală a fost construită în 1802-1813 prin osârdia stareților Ioanichie Greceanu și Metodie Gociu. Refăcută după cutremurul din 10 nov. 1940. Până în 1959 a funcționat ca mânăstire de maici, an în care a fost desființată prin decretul 410, devenind biserică de parohie. Mânăstirea a fost reînființată în 1991. Biserica, avariată de cutremurele din 1977, 1986, 1990, a fost consolidată și renovată ulterior. Clopotniță cu clopot având imprimat pe el anul 1848. Cod poștal: 6273.

3. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în SE Pod. Suceava, pe râul Moldova; 2 791 loc. (1 iul. 1995): 1 368 de sex masc. 1 423 fem. În satul Drăgușeni se află un vechi han moldovenesc de tip rateș (sec. 18) și biserica din lemn cu dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Spiridon" (1780), cu decor sculptat la ancadramente. Cod poștal: 5796.

DRĂGUȚEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Târgu Jiu, la poalele de NV ale Dealului Bran; 4 855 loc. (1 iul. 1995): 2 424 de sex masc. și 2 431 fem. Stație de c.f. Muzeu etnografic. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1780), în satul Cârbești. Cod poștal: 1438.

DRĂNIC, com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Desnățui, pe dr. văii Jiului; 3 128 loc. (1 iul. 1995): 1 517 de sex masc. și 1 611 fem. Muzeu cu colecții de istorie, etnografie și științele naturii (în satul Padea). Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1838, reparată în 1883 și 1927) și „Sfântul Nicolae" (ante 1845, refăcută în 1931), în satele Drănic și Foișor; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1857), în satul Padea. Cod poștal: 1169.

DRÂNCENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Pod. Central Moldovenesc cu terasele și lunca de pe dr. Prutului, la granița cu Rep. Moldova; 4 500 loc. (1 iul. 1995): 2 237 de sex masc. și 2 263 fem. Expl. de nisip (în satul Albița). Fermă de creștere a ovinelor (în satul Râșești). Stațiune balneoclimaterică în satul *Băile Drânceni* (→). Reșed. com. este satul *Ghermănești*.

Vas aparținând Culturii Dridu

Punct de frontieră, rutier (vamă), cu Rep. Moldova, în satul Albița. Biserică cu hramul „Sfântul Nicolae" (1864-1865). Cod poștal: 6594.

DRIDU, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului, la confl. râului Prahova cu Ialomița; 5 456 loc. (1 iul. 1995): 2 642 de sex masc. și 2 814 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fabrică de tricotaje și conf. Fermă de creștere a ovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. D. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări deschise de bordeie, datând din sec. 8-11, aparținând populației autohtone, cu un bogat inventar de ceramică striată și ceramică cenușie (oale sferice, urcioare globulare cu gura treflată etc.), constituind o cultură caracteristică definită cu numele de Cultura Dridu. Răspândită pe o arie largă a terit. României. Biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1774-1782), în satul Dridu-Snagov. Cod poștal: 8224.

DRINAGO → Brăila (2).

DRINCEA, râu în SV României, afl. stg. al Dunării pe terit. com. Cetate, jud. Dolj; 72 km; supr. bazinului: 632 km². Izv. din Dealul Bucovățu, din Piem. Bălăciței, de la 300 m alt., din arealul com. Livezile, jud. Mehedinți, și străbate Câmpia Blahniței. Are curs intermitent; în verile aride seacă parțial.

DROBETA-TURNU SEVERIN, municipiu în SV României, reșed. jud. Mehedinți, situat pe stg. fl. Dunărea, la ieșirea acestuia din defileul Porțile de Fier, pe malul lacului de acumulare Porțile de Fier I, la 65 m alt., la granița cu Iugoslavia; 118 816

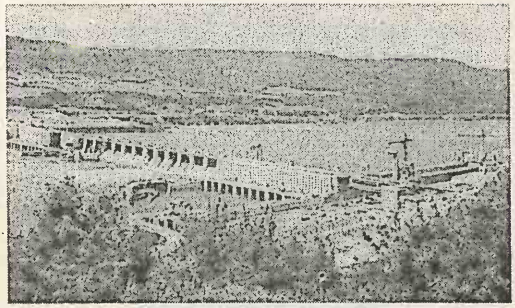

Hidrocentrala „Porţile de Fier I"

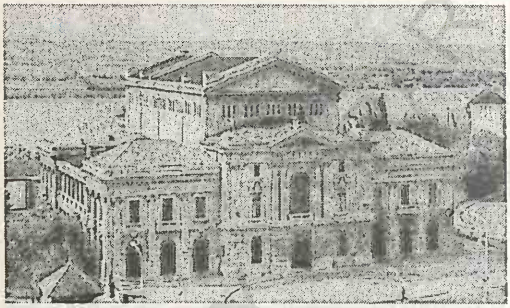

Teatrul

Drobeta-Turnu Severin

Muzeul „Porţile de Fier"

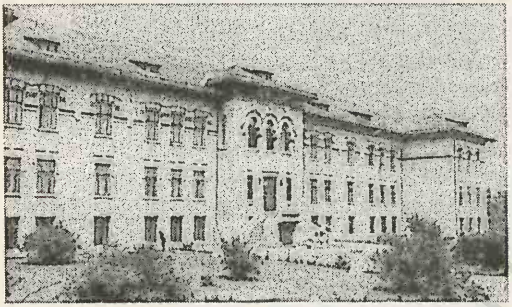

Ruinele castrului roman

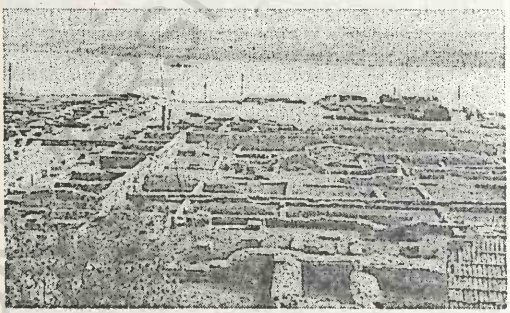

loc. (1 iul. 1995): 58 949 de sex masc. şi 59 867 fem. Supr.: 11 km²; densitatea: 10 801 loc./km². Port fluvial. Staţie de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Nod rutier. Expl. de balast, de calcar, de gresii şi marne (în localit. componentă Gura Văii) şi de nisip cuarţos (în localit. componentă Schela Cladovei). Două centrale electrice şi de termoficare: una intrată în funcţiune în 1967 (cea a Combinatului de prelucr. a lemnului) şi alta în 1986. În zona Gura Văii—Šip (Iugoslavia), în perioada 1964-1971, a fost construit, în colaborare cu Iugoslavia, complexul hidroenergetic şi de navigaţie „Porţile de Fier I" (→) cu o mare hidrocentrală (cea mai mare de pe Dunăre), cu o putere instalată de 2 100 MW (din care centrala de pe malul românesc are o putere instalată de 1 050 MW), alimentată de apele lacului de acumulare Porţile de Fier I. Centru de metalurgie a pulberilor. Constr. de nave fluviale, vagoane de c.f. pentru mărfuri, aparate de măsură şi control. Fabrici de anvelope gigant (cu diametrul exterior variind între 1,6 şi 2,7 m), celuloză şi hârtie, tricotaje, conf., prelucr. a lemnului (mobilă, placaj, furnir, plăci fibro-lemnoase, cherestea), var (în localit. componentă Gura Văii) şi produse alim. (preparate din carne şi lapte, bere, vin, spirt, dulciuri, panificaţie, drojdie, ţigarete etc.). Piscicultură. Muzeul „Porţile de Fier" cu secţii de istorie, ştiinţele naturii, artă plastică şi etnografie; Muzeu de Artă. Biblioteca judeţeană „I.G. Bibicescu" (f. 1921) cu 264 300 volume (în 1994). Teatru; două cinematografe; numeroase şcoli şi licee. Parcul Trandafirilor. Vizavi de oraş, în mijlocul apelor Dunării a existat, până în 1971, ins. Ada-Kaleh (→), în prezent acoperită de apele lacului de acumulare Porţile de Fier I. **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire descoperite pe terit. oraşului datează din Epoca bronzului şi sunt reprezentate prin fragmente ceramice, aparţinând Culturii Gârla Mare (sec. 15-13 î.Hr.). Au mai fost identificate vestigiile unui bordei din Epoca fierului (sec. 5-4 î.Hr.) şi resturi de ceramică dacică. Pe locul actualului oraş a existat în Antichitate aşezarea dacică numită *Drobeta*, menţionată de Ptolemeu în scrierile sale. În timpul primului război daco-roman (101-102 d.Hr.), împăratul roman Traian a înfiinţat la Drobeta un mare şi important centru militar (rămas sub administraţie romană până în sec. 3 d.Hr.), folosit ulterior ca bază de pornire în cel de-al doilea război daco-roman

(105-106 d.Hr.). În anii 103-105, aici a fost construit (cu ajutorul legiunilor romane), după planurile arhitectului Apolodor din Damasc, podul din piatră peste Dunăre care măsura 1 134,9 m lungime și 14,55 m lățime și era susținut de 20 de piloni hexagonali construiți din piatră brută și cărămidă cu liant hidraulic. Podul era suspendat deasupra apei la o înălțime de 19 m și era prevăzut cu arcade de 33 m lărgime între stâlpii de susținere. Castrul, de mari dimensiuni (137,50 x 123 m), situat în imediata apropiere a podului, menit să-i asigure paza, a avut circa cinci faze constructive începând cu anul 101 și terminând cu refacerea lui la sf. sec. 5 (castrul a fost distrus, probabil, de avari, la începutul sec. 7). Așezarea civilă care a luat naștere în jurul castrului s-a contopit cu așezarea dacică, ea înregistrând o dezvoltare rapidă după ridicarea sa la rang de *municipiu*, în anul 121, din ordinul împăratului roman Publius Aelius Hadrianus. Așezarea apare menționată epigrafic în anul 145 cu numele *Municipium Aelium Hadrianum Drobetensium*. În anul 193, împăratul Septimius Severus a ridicat această așezare la rang de *Colonia*. După retragerea administrației și a armatelor romane (în perioada 271-275), așezarea civilă și castrul militar au continuat să existe neîntrerupt până către mijlocul sec. 5 (442-447), când au fost distruse de năvălirea hunilor conduși de Attila. Ulterior, Drobeta s-a refăcut și a devenit un mare centru comercial și meșteșugăresc, cu un oficiu vamal și fiscal pentru mărfurile care circulau pe aici, localit. fiind menționată ultima oară în vremea împăratului bizantin Iustinian (527-565) cu numele *Theodora*, după numele soției sale. Totodată, Iustinian a dat dispoziție să se construiască aici un puternic turn de apărare, menționat în documentele vremii cu denumirea de „Turnul Teodorei". Pe ruinele castrului roman (distrus, probabil, de avari la începutul sec. 7) s-a dezvoltat în sec. 10 o așezare de bordeie, cu vetre deschise. Săpăturile arheologice au scos la iveală fragmente de ceramică striată, de tip balcano-dunărean, aparținând Culturii Dridu (sec. 8-11), care atestă o intensă locuire a acestei zone. În sec. 13-16, aici a existat o puternică cetate (*Castrum Zeurini*), menționată documentar în Diploma Ioaniților, în anul 1247. În anul 1230, aici s-a constituit o importantă unitate militar-administrativă, numită Banatul de Severin, care cuprindea sudul Banatului, reg. Severinului și o mică parte din V Olteniei, care avea un conducător ce purta titlul de *ban*. Această unitate este cea de-a patra formațiune politică feudală românească din Oltenia, menționată documentar cu numele *Terra Zeurino* (Țara Severinului) alături de țările lui Farcaș, Ioan și Litovoi. În 1524, localit. a fost ocupată de către oștirile otomane (care au distrus cetatea), rămânând sub dominația acestora

Drobeta-Turnu Severin

Ruinele piciorului podului lui Traian

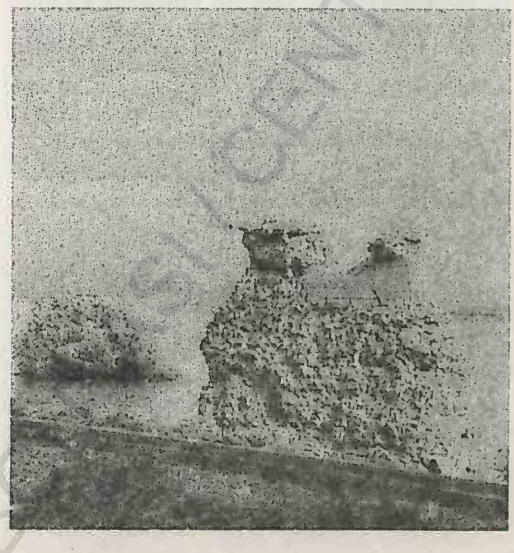

Turnul de NE al Cetății Severinului

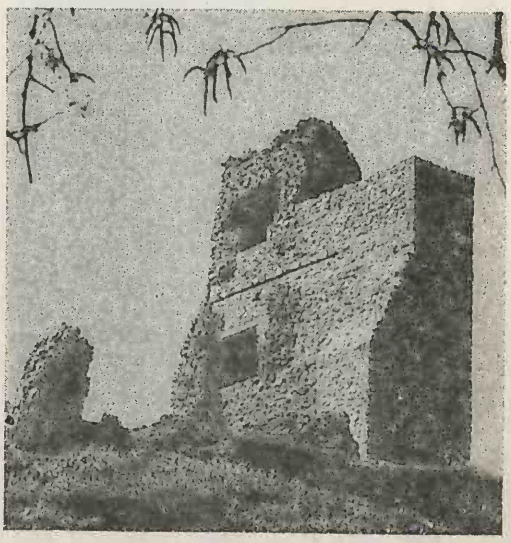

c. 300 de ani. Reconstruit în urma unui decret din 22 apr. 1833 emis de generalul Kiseleff, după planurile arhitectului francez Xavier Villacrosse, orașul a devenit capitală de județ în 1841, funcție păstrată până în 1950 și reluată după 1968, o dată cu reorganizarea ad-tiv teritorială a țării. La 17 febr. 1968, orașul a fost declarat municipiu și a redevenit reșed. jud. Mehedinți. Până la 15 mai 1972, municipiul s-a numit *Turnu Severin*. În prezent, municipiul are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Dudașu Schelei, Gura Văii și Schela Cladovei. **Monumente:** Ruinele castrului roman Drobeta, de mari dimensiuni (137,50 x 123 m), datând din sec. 2-5, în cadrul căruia au fost identificate curți, camere de locuit pentru ofițeri, un *Praetorium* (reșed. comandantului), un altar, depozite de muniții și de alimente, un mare edificiu al termelor etc. Zidurile de incintă ale castrului aveau 3 m înălțime, 1,50 m grosime și erau străjuite de 4 turnuri la colțuri; ruinele Turnului de apărare, numit „Turnul Teodorei", de formă circulară (sec. 6); ruinele unuia dintre picioarele Podului lui Traian; ruinele termelor romane (descoperite în 1936); ruinele cetății medievale (sec. 13-16) în care se găsesc și fundațiile a două bazilici romanice paleocreștine, datând din perioada romană târzie; ruinele bisericii Mânăstirii Vodița din cartierul Vârciorova, ctitorie a călugărului Nicodim din anii 1364-1370, ridicată cu cheltuiala lui Vladislav I, domn al Țării Românești. Biserica Mânăstirii Vodița a fost refăcută în 1500 din inițiativa domnului Radu cel Mare și apoi în 1689, de către Cornea Brăiloiu, după care s-a degradat treptat, căzând în ruină. În 1990, a început refacerea Mânăstirii Vodița după modelul celei inițiale; bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului"-Maioreasa (1856) și „Sfântul Ioan Botezătorul"-Grecescu (1873, cu picturi realizate de Gheorghe Tattarescu); biserica romano-catolică (1875-1885); sinagogă de rit sefard (sec. 19); castelul de apă (1912-1915); Monumentul lui Traian, realizat în 1906 de sculptorul D. Franassovici; busturile lui Ștefan Paulian (operă a lui Gheorghe D. Anghel din 1932-1946) și al lui Al. Burileanu (realizat de către sculptorul Fr. Storck în 1889). Cod poștal: 1500.

DROCEA, vârf în partea central-estică a M-ților Zarand, constituind alt. max. a acestora (836 m).

Dr. PETRU GROZA → Ștei.

DRUMUL TABEREI, cartier în partea de V a municipiului București, ale cărui blocuri de locuit, magazine, cinematograf, parc public, ștrand și alte dotări au fost construite în perioada 1960-1980.

DUBOVA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată pe stg. fl. Dunărea, respectiv pe malul lacului de acumulare Porțile de Fier I, la poalele M-ților Almăj, în bazinetul depresionar omonim; 1 164 loc. (1 iul. 1995): 571 de sex masc. și 593 fem. Expl. de crom și huilă (în satul Baia Nouă), de antracit, azbest și serpentină (în satul Eibenthal) și de caolin și argilă caolinoasă (în satul Tișovița). Satul Dubova este menționat documentar, prima oară, în perioada 1690-1700. Până la 29 oct. 1977, satul și com. D. s-au numit *Plavișevița*. Cod poștal: 1545.

DUDA-EPURENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Crasnei; 4 896 loc. (1 iul. 1995): 2 466 de sex masc. și 2 430 fem. Reșed. com. este satul *Epureni*. Biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sf. sec. 18-începutul sec. 19). Cod poștal: 6575.

DUDEȘTI 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 4 001 loc. (1 iul. 1995): 2 023 de sex masc. și 1 978 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Niculești-Jianu*. Cod poștal: 6096.

2. Cartier în partea central-sud-estică a municipiului București.

DUDEȘTII VECHI, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Mureșului, pe râul Aranca, la granița cu Iugoslavia; 6 356 loc. (1 iul. 1995): 3 074 de sex masc. și 3 282 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale și plante tehnice. Până la 1 ian. 1965 s-a numit *Bețenova Veche*. În satul Dudeștii Vechi, menționat documentar, prima oară, în 1213 cu numele *Terra castri Bosencu*, iar apoi (în 1808) cu acela de *Stara Beschenova*, se află biserica romano-catolică, bulgară, cu hramul „Sfânta Maria" (1804). Cod poștal: 1977.

DULCEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Neamțului, pe Valea Neagră; 4 837 loc. (1 iul. 1995): 2 364 de sex masc. și 2 473 fem. Centru de împletituri populare. Moară de cereale (1928) cu utilaj german original (1928)

și biserica „Pogorârea Duhului Sfânt" (1605, cu transformări din sec. 18 și 19), în satul Dulcești; casa „Dimitrie Ghica" (începutul sec. 19) și biserica „Înălțarea Domnului" (ante 1653), în satul Bozienii de Sus. Cod poștal: 5570.

DUMBRAVA 1. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 11 sate, situată în Piem. Bălăciței, pe râul Argetoaia; 2 219 loc. (1 iul. 1995): 1 078 de sex masc. și 1 141 fem. Reședința com. este satul *Dumbrava de Jos*. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1804), în satul Albulești; bisericile din zid cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1787, refăcută în 1892) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1820), în satele Rocșoreni și Dumbrava de Sus. Cod poștal: 1497.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Gherghiței, pe stg. râului Teleajen; 4 247 loc. (1 iul. 1995): 2 096 de sex masc. și 2 151 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și nutreț etc. Biserică având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1800-1880), în satul Zănoaga. Cod poștal: 2056.

3. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Dealurile Lugojului, pe cursul superior al râului Bega; 2 759 loc. (1 iul. 1995): 1 355 de sex masc. și 1 404 fem. Hată de c.f. Pomicultură. Satul Dumbrava este menționat documentar, prima oară, în 1453. Cod poștal: 1859.

DUMBRAVA HARGHITEI → Lueta.

DUMBRAVA ROȘIE, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în NV Depr. Cracău-Bistrița, pe stg. văii Bistrița; 6 279 loc. (1 iul. 1995): 3 173 de sex masc. și 3 106 fem. Fermă de creștere a bovinelor. În arealul său se întâlnește o plantă rară, *Seseli hippomarathrum*. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări neolitice cu cinci niveluri de locuire, aparținând Culturilor Precucuteni și Cucuteni (vase ceramice cu bogat decor spiralic, incizat, figurine feminine și zoomorfe schematizate) și o necropolă de tip Sântana de Mureș (sec. 3-4 d.Hr.), în care s-au găsit un pahar de sticlă, un pahar ceramic cu decor, piepteni din os, mărgele, fibule din argint ș.a. Cod poștal: 5611.

DUMBRAVA TISMANEI → Tismana.

DUMBRAVA VADULUI → Șercaia.

DUMBRĂVENI 1. Oraș în jud. Sibiu, situat în Pod. Târnavelor, la 350 m alt., pe dr. râului Târnava Mare, la 73 km NE de municipiul Sibiu; 8 800 loc. (1 iul. 1995): 4 280 de sex masc. și 4 520 fem. Suprafața: 1,8 km²; densitatea: 4 888 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă. Fabrică de mobilă; topitorie de in; produse alim. Combinat avicol. Sere legumicole și floricole. Gimnaziu (din 1843). Istoric. Pe terit. orașului a fost descoperit un tipar din bronz pentru turnat aplici semicirculare de centură, de tip avar (sec. 7-8). Prima mențiune documentară a localit. datează din 1332, iar apoi apare consemnată în 1374. În 1671, aici s-au stabilit mai mulți coloniști armeni veniți din Moldova (ulterior maghiarizați), care au dat un impuls dezvoltării comerciale a localit. pe care au numit-o, mai întâi, *Elisabetopole*, apoi *Ibașfalău* (până în anul 1918). Orașul D. are în subordine ad-tivă două localit. componente: Ernea și Șaroș pe Târnave. **Monumente:** castelul „Apáfi" (1552-1563) situat în mijlocul unui parc creat în sec. 17 de către Peter Haji; catedrala armenească (1785-1790), în stil baroc; biserica romano-catolică (1795); biserica evanghelică (1771, cu unele transformări din 1925). În localitatea componentă Șaroș pe Târnave, există o biserică evanghelică (sec. 13-14), fortificată în 1500, cu unele transformări din sec. 15 și 19. Cod poștal: 3130.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în SV Pod. Cobadin, la granița cu Bulgaria; 568 loc. (1 iul. 1995): 288 de sex masc. și 280 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Până în 1992 satele Dumbrăveni și Furnica au făcut parte din com. Independența. Centru de țesături populare. Rezervație forestieră (Pădurea Dumbrăveni, 345 ha). Cod poștal: 8762.

3. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Pod. Suceava cu terasele de pe dr. Siretului; 7 961 loc. (1 iul. 1995): 4 019 de sex masc. și 3 942 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr ș.a. Satul Dumbrăveni este menționat documentar, prima oară, în 1430. Cod poștal: 5815.

4. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Deleanu și Căpățânii (Subcarpații Vrancei) cu Câmpia Râmnicului, pe râul Râmna; 4 072 loc. (1 iul. 1995): 1 956 de sex masc. și 2 116 fem. Nod rutier. Viticultură. Înainte de 1 ian. 1965 s-a numit *Generalissimul Suvorov*. În satul Cândești se află Mânăstirea Recea (de maici), cu biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" construită în 1685-1692, reparată în 1710, și restaurată în 1802-1804. Casa

Dumbrăveni (4). Casa memorială „Alexandru Vlahuță"

memorială „Alexandru Vlahuță" (sec. 19), în satul Dragosloveni. Cod poștal: 5323.

DUMBRĂVEȘTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe dr. Teleajenului; 3 664 loc. (1 iul. 1995): 1 786 de sex masc. și 1 878 fem. Cod poștal: 2081.

DUMBRĂVIȚA 1. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Brașov, la poalele SE ale M-ților Perșani, pe râul Hămăradia; 4 508 loc. (1 iul. 1995): 2 229 de sex masc. și 2 279 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, cartofi ș.a. Muzeu sătesc (în satul Vlădeni). Până la 1 ian. 1965, satul și com. D. s-au numit Țânțari, menționat documentar, prima oară, în 1509. La E de com. D. se află o mlaștină eutrofă (0,5 ha), unde vegetează numeroase specii de plante rare, printre care bulbucii de munte *(Trollius europaeus)*, șapte degete *(Comarum palustre)*, bumbăcarița *(Eriophorum latifolium)*, odoleanul *(Valeriana simplicifolia)* etc. Cod poștal: 2253.

2. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 6 sate, situată în E Depr. Baia Mare, la poalele de NV ale Dealului Copalnic, pe râul Chechiș; 4 473 loc. (1 iul. 1995): 2 219 de sex masc. și 2 254 fem. Expl. de gips. Pomicultură. Stațiune balneoclimaterică, în satul Cărbunari (→). Satul Dumbrăvița este menționat documentar, prima oară, în 1411. Bisericile cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1815) și „Nașterea Maicii Domnului" (1888), în satele Rus și Cărbunari. Cod poștal: 4837.

3. Com. în jud. Timiș, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Timișului; 2 254 loc. (1 iul. 1995): 1 087 de sex masc. și 1 167 fem. Prelucr. lemnului. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Satul Dumbrăvița a fost înființat în 1891. Cod poștal: 1912.

DUMEȘTI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în Colinele Bahluiului (Câmpia Jijiei Inferioare), pe râul Bahlui; 4 385 loc. (1 iul. 1995): 2 282 de sex masc. și 2 103 fem. Haltă de c.f. Creșterea bovinelor. Viticultură. În satul Dumești, menționat documentar în 1619, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (sf. sec. 18-începutul sec. 19), în stilul arhitecturii populare moldovenești, și biserica din zid cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1802), iar în satul Păușești există o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1643) și una din zid cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1805, cu catapeteasmă din 1811). Cod poștal: 6651.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al Bârladului; 3 710 loc. (1 iul. 1995): 1 880 de sex masc. și 1 830 fem. Haltă de c.f. Centru de olărit. În satul Dumești se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (c. 1830), iar în satul Schinetea există conacul mareșalului Constantin Prezan (sec. 19). Cod poștal: 6557.

DUMITRA 1. Depresiune de eroziune în NV Dealurilor Bistriței, cu aspect de bazinet, situată pe valea superioară a râului Rosna. Supr.: c. 10 km². Relief de luncă și de terase. Pomicultură.

2. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 3 sate, situată în depresiunea omonimă; 4 483 loc. (1 iul. 1995): 2 251 de sex masc. și 2 232 fem. Important centru pomicol (meri, din soiurile Ionathan și Parmen auriu, pruni, peri). Satul Dumitra este menționat documentar, prima dată, în perioada 1317-1320 cu numele *Villa Demetrii*, iar apoi (1332) cu acela de *Sacerdos de Villa Demetrii*. Biserici în satele Dumitra (cu turn de poartă, 1488), Tărpiu (în stil gotic târziu, 1504) și Cepari (sec. 15).

Dumitra (2). Biserica evanghelică din satul Dumitra

Monument închinat eroilor primului război mondial (în satul Dumitra). Cod poștal: 4516.

DUMITREŞTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 16 sate, situată în depresiunea omonimă din Subcarpații Vrancei, la confl. râului Motnău cu Râmnic, la poalele Dealurilor Roșu în NV și Căpățânii în SE; 5 297 loc. (1 iul. 1995): 2 595 de sex masc. și 2 702 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea); prelucr. primară a fructelor. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Cod poștal: 5327.

DUNAVĂŢ, canal antropic, navigabil, în S Deltei Dunării, care traversează ostrovul Dranov, unind lacul Razim cu brațul Sfântu Gheorghe. Lungime: 25 km. Canalul a fost realizat la începutul sec. 20.

DUNĂREA, fluviu în Europa, al doilea ca lungime și debit, după fl. Volga; 2 860 km; supr. bazinului hidrografic: 817 mii km², din care 221,7 mii km² (respectiv 27%) pe terit. României. Izv. din E M-ților Schwarzwald (Pădurea Neagră), din Germania, prin pâraiele Breg și Brigach, care confluează la Donaueschingen, străbate partea de S a Germaniei (Bavaria) și NE Austriei, apoi formează, pe o porțiune, granița între Slovacia și Austria, parcurge în continuare SV Slovaciei, realizând granița cu Ungaria. În această zonă se află în construcție hidrocentrala Gabcikovo. După ce separă M-ții Börzsöny de M-ții Pilis, prin defileul numit Porțile Vișegrádului, din N Ungariei, își schimbă brusc cursul către S (la Vác), drenând apoi partea central-vestică a Ungariei pe direcție N-S. În aval de Mohács părăsește terit. Ungariei, formând, în continuare, granița între Croația și Iugoslavia, iar la SE de Vukovar își schimbă din nou direcția de curgere, către E-SE, zonă unde se află cea mai mare „piață" de confluență a apelor Dunării cu o serie de afl. importanți (Drava, Sava, Tisa, Timiș ș.a.). De aici spre aval, cu un debit mult sporit de aportul afluenților primiți, Dunărea drenează NV Iugoslaviei (respectiv terit. Serbiei), intră apoi pe terit. României în arealul localit. Baziaș, face în continuare granița între Iugoslavia și România până la confl. cu râul Timok, iar de aici, spre aval, până în dreptul localit. Silistra, formează hotarul cu Bulgaria. De la Silistra și până la confl. cu Prutul, Dunărea curge numai pe terit. României, iar de aici și până la gura brațului Chilia, formează, mai întâi, pe o mică porțiune, granița cu Rep. Moldova și apoi cu Ucraina. Sectorul superior al Dunării (de la izvoare și până la Viena) este tipic montan, cu o vale îngustă și adâncă, cu pante abrupte și cu alimentare bogată prin intermediul afluenților coborâți din Alpi. Lățimea Dunării, de la izvor și până la Ulm (Germania), oscilează între 20 și 100 m, de la Ulm și până la Viena între 100 și 350 m, iar viteza de curgere pe acest sector este de 1-2,8 m/s. În sectorul mijlociu (de la Viena până la Baziaș), Dunărea străbate bazinele Vienei și Bratislavei (care alcătuiesc un fel de „antecameră" a marelui bazin Panonic), în cadrul cărora a fost silită să străpungă două bariere muntoase, croindu-și porțile (sau defileele) de la Bratislava (sau Poarta Devin), între prelungirile M-ților Leitha, în S-SV, și Carpații Mici, în N-NE, și de la Vișegrád (Poarta de la Dorog sau Gran), între M-ții Pilis, în S, și Börzsöny, în N. După ce scapă din chingile Porții de la Vișegrád, în dreptul localit. Vác, apele fluviului își schimbă brusc direcția de curgere, către S, curgând, pe c. 400 km, pe direcția meridianului, drenând median câmpia slab accidentată a Panoniei, unde valea este largă, cu albia meandrată și cu o luncă bine dezvoltată. Viteza de curgere în sectorul mijlociu este de 0,3-1,1 m/s, cu excepția zonei defileului Porțile Vișegrádului, unde valea se îngustează până la 0,6 km, iar viteza curentului apei crește la 2,2-4,7 m/s. Sectorul inferior, românesc (de la Baziaș și până la vărsare), în lungime de 1 075 km, începe cu

BAZINUL DUNĂRII
GERMANIA
POLONIA
CEHIA
PRAGA
Moldova
Main
Canalul Dunăre-Main
Regensburg
Ulm
Donau
Brigach
Breg
Donaueschingen
Iller
Lech
Iser
Inn
Passau
Linz
Donau
VIENA
Salzach
Traun
AUSTRIA
ELVEȚIA
SLOVACIA
Váh
Hron
BRATISLAVA
Dunaj
Vác
BUDAPESTA
Raba
Sió
Drava
Mohács
Paks
L.Balaton
Tisza
Dunăre
Erd
UNGARIA
SLOVENIA
LJUBLJANA
ZAGREB
CROAȚIA
Sava
Novi Sad
Dunav
Pančevo
BELGRAD
BOSNIA ȘI HERȚEGOVINA
SARAJEVO
Drina
IUGOSLAVIA
Morava
Timok
Vidin
Lom
Dunav
Calafat
Dunărea
Jiu
Oltenița
Bazias
Orșova
Drobeta-Turnu Severin
Timișoara
Arad
Oradea
Tokaj
Someș
Cluj-Napoca
Târgu Mureș
Mureș
Alba Iulia
ROMÂNIA
Olt
Argeș
Ialomița
BUCUREȘTI
Turnu Măgurele
Giurgiu
Călărași
Hârșova
Constanța
Silistra
Ruse
Svištov
Nikopol
Iantra
Vit
Iskăr
SOFIA
BULGARIA
Galați
Brăila
Buzău
Tulcea
UCRAINA
Nistru
REPUBLICA MOLDOVA
Moldova
Siret
Bistrița
Prut
CHIȘINĂU
MAREA NEAGRĂ
TURCIA
GRECIA
ALBANIA
SKOPJE
FOSTA REP. IUGOSLAVĂ A MACEDONIEI
MAREA ADRIATICĂ
MAREA TIRENIANĂ
ROMA
ITALIA
0
100 km
1.LIECHTENSTEIN

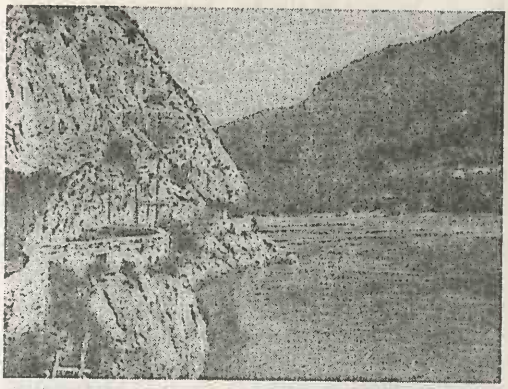

Dunărea la Cazane

Înainte de crearea lacului de acumulare Porțile de Fier I

După formarea lacului de acumulare Porțile de Fier I

un spectaculos și impresionant defileu (Porțile de Fier), lung de 144 km, care străbate SV Carpaților Meridionali, având, pe o porțiune de 9 km lungime, numită Cazane (→), caracter de vale transversală, cu versanți calcaroși abrupți. În această zonă, România a construit (1964-1971), în colaborare cu Iugoslavia, nodul hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I (→) care cuprinde lacul de acumulare Porțile de Fier I și o mare hidrocentrală cu o putere instalată de 2 100 MW (din care 1 050 MW aparțin României). Între Drobeta-Turnu Severin și Călărași, Dunărea se lărgește, devine asimetrică, având malul dr. mai înalt (150-200 m) și cel stg. mai coborât, unde se dezvoltă o luncă largă (populată cu numeroase lacuri, multe dintre ele asanate sau desecate) și c. 4-5 niveluri de terase, bine conturate, ce alcătuiesc o bună parte din câmpurile fertile ale sudului Câmpiei Române. În cadrul albiei Dunării există mai multe ostroave vechi, neinundabile (Ostrovu Corbului, Ostrovu Mare, ins. Șimian, ins. Ada-Kaleh — acum acoperită de apele lacului de acumulare → ș.a.). Între malul de V al ins. Ostrovu Mare și malul sârbesc al Dunării, în dreptul satului Ostrovu Mare (com. Gogoșu, jud. Mehedinți) și al localit. Mihailovac (pe malul sârbesc) s-au construit lacul de acumulare (400 mil. m³) și hidrocentrala Porțile de Fier II (216 MW), rod al colaborării între România și Iugoslavia, dată în folosință în 1985. Tot aici, în arealul com. Gogoșu, între malul de E al ins. Ostrovu Mare și malul românesc al Dunării se află în construcție o hidrocentrală adițională (54 MW) care aparține numai României. În zona Turnu Măgurele—Nicopole este prevăzut să se construiască o altă hidrocentrală, în colab. cu Bulgaria. De la S de Călărași și până la Hârșova, între brațul Borcea al Dunării, la V, și valea Dunării propriu-zis, la E, se află Balta Ialomiței (→), zonă în care se află un complex de poduri feroviare și rutiere între Fetești (→) și Cernavodă (→). În aval de com. Giurgeni (jud. Ialomița) — în arealul căreia a fost dat în folosință (la 22 dec. 1970) un pod rutier ce asigură legăturile între litoralul Mării Negre și restul țării — Dunărea se despletește în două brațe pr., Dunărea, la V și Dunărea Veche (sau brațul Măcin), la E, care închid între ele Balta Brăilei (→), precum și în alte două brațe secundare — Vâlciu și Cremenea care curg paralel și în apropierea văii pr. a Dunării (în partea de V a Bălții Brăilei). De la Brăila și până la prima despletire a Dunării, cunoscută sub numele de primul ceatal (Ceatalul Chiliei sau Ceatalul Ismail, unde Dunărea se ramifică în brațele Chilia și Tulcea), Dunărea curge pe o singură albie, prezentând coturi mari (Cotul Pisicii→) care favorizează formarea zăpoarelor de gheață în timpul primăverii. Adâncimea Dunării atinge, în acest sector, 24 m, fundul ei coborând sub nivelul mării. În aval de municipiul Tulcea, brațul Tulcea al Dunării se desparte din nou, la al doilea ceatal (Ceatalul Sfântu Gheorghe) formând brațele Sulina și Sfântu Gheorghe, astfel încât Dunărea se varsă în Marea Neagră prin trei guri pr. (Chilia, Sulina și Sfântu Gheorghe) care formează, totodată, Delta Dunării (→). Regimul hidrologic al Dunării este complex, ea aducând în Marea Neagră, în medie, un debit de apă de 6,5 mii m³/s și 79 mil. tone aluviuni anual. Pe anumite porțiuni, Dunărea îngheață în

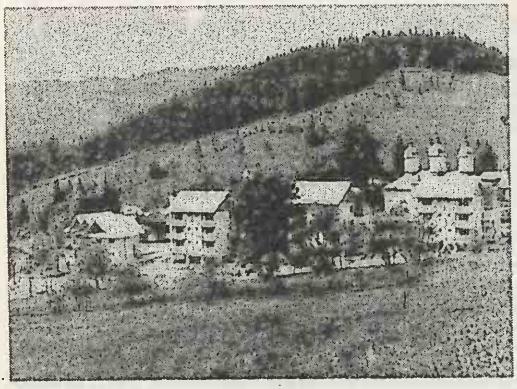

Durău (1). Vedere din staţiune

iernile aspre. Are peste 300 de afl. direcţi, dintre care cei mai importanţi sunt: Inn, Morava, Váh, Hron, Drava, Sava, Morava, Tisa, Timiş, Timok, Jiu, Olt, Argeş, Ialomiţa, Siret, Prut ş.a. Dunărea este navigabilă de la Ulm şi până la vărsare, iar canalele Main-Dunăre (dat în folosinţă la 25 sept. 1992) şi Dunăre-Marea Neagră (inaugurat la 26 mai 1984) asigură o legătură navigabilă între Marea Nordului (prin intermediul fl. Rin) şi Marea Neagră pe o distanţă de c. 3 500 km. Porturi pr.: Ulm, Linz, Viena, Bratislava, Budapesta, Belgrad, Orşova, Drobeta-Turnu Severin, Calafat, Turnu Măgurele,

Cascada Duruiroarea

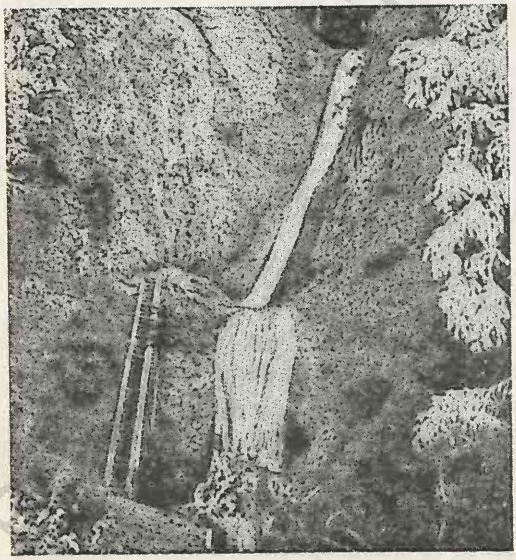

Giurgiu, Ruse, Călăraşi, Cernavodă, Brăila, Galaţi, Tulcea, Sulina. În Antichitate, Dunărea a fost numită *Danubius*, *Istros* şi *Donaris*.

DUNĂREA VECHE, braţ navigabil al Dunării inferioare, între Giurgeni şi Brăila, limitând la E Balta Brăilei. Prin el se scurge 20% din apele fl. Cunoscut şi sub numele de Braţul *Măcin*.

DURĂU 1. Staţiune climatericăşi de odihnă, de interes general, cu funcţionare permanentă, situată în N-NE României, în arealul com. Ceahlău (jud. Neamţ), într-o poiană însorită, la poalele M-ţilor Ceahlău (Carpaţii Orientali), la 780-800 m alt. la 60 km NV de municipiul Piatra-Neamţ. Climatul tonic-stimulant, aerul curat, lipsit de praf şi alergeni, şi atmosfera bogată în ozon sunt pr. factori naturali de cură. Staţiunea este indicată atât pentru odihnă, cât şi pentru tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic şi intelectual, de anemii secundare etc. Numeroase posibilităţi de drumeţii montane (vf. Ocolaşu Mare şi Toaca din Masivul Ceahlău de 1 907 m şi respectiv 1 904 m alt., cascada Duruitoarea, rezervaţia complexă faunistică şi floristică Ceahlău etc.) şi de practicare a sporturilor de iarnă.

2. Mânăstirea ~ → Ceahlău (2).

DURNEŞTI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 6 sate, situată în SE Câmpiei Jijiei Superioare; 3 841 loc. (1 iul. 1995): 1 891 de sex masc. şi 1 950 fem. Aici se află Mânăstirea „Eroii Neamului" (de maici) întemeiată în 1945 prin strădania maicii Teodora, cu biserica având hramul „Sfânta Treime", construită prin coletă publică şi închinată eroilor români căzuţi pe câmpurile de luptă. Biserica şi chiliile au fost demolate în 1960, iar mânăstirea desfiinţată. După Revoluţia din dec. 1989, aceeaşi maică, Teodora, a iniţiat o coletă publică şi a depus toate eforturile pentru reînfiinţarea mânăstirii. Prin osârdia ei au fost reconstruite biserica şi chiliile în perioada 1990-1991. Conac (sec. 19), azi sanatoriu, în satul Guranda. Cod poştal: 6821.

DUROSTORUM → Ostrov (1).

DURUITOAREA, cascadă în două trepte, situată pe versantul de NV al masivului Ceahlău, la 1 200 m alt. Prima treaptă are înălţimea de 20 m, cea totală fiind de 30 m. Obiectiv turistic în apropiere de staţiunea Durău.

DVORNICIANI → Vorniceni.

DZIMNICOS → Zimnicea.

DZIMNIKES → Zimnicea.

E

EFORIE, oraș în extremitatea de SE a României, în jud. Constanța, situat pe fâșia litorală dintre lacul Techirghiol și Marea Neagră, la 6-20 m alt., la 14-19 km S de municipiul Constanța; 9 295 loc. (1 iul. 1995): 4 401 de sex masc. și 4 894 fem. Supr.: 5,6 km²; densitatea: 1 659 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Renumit centru balneoclimateric și de odihnă, format din două localit. componente care sunt și stațiuni balneoclimaterice: *Eforie Nord*, cu funcționare permanentă, mai intensă în perioada estivală, la 14 km S de Constanța, și *Eforie Sud*, cu funcționare estivală, la 19 km S de Constanța. Ambele stațiuni balneoclimaterice sunt de interes general și au un climat de litoral maritim, cu veri călduroase (temp. medie a lunii iul. 22°C) și ierni blânde, cu zăpadă puțină (în ian. temp. medie 0°C). Precipitații reduse (c. 400 mm/anual). Vara, nebulozitatea este scăzută, iar durata de strălucire a Soarelui este de 10-12 ore pe zi. Factorii naturali de cură sunt climatul maritim, excitant-solicitant, apa Mării Negre clorurată, sulfatată, sodică, magneziană (mineralizare 15 g/l), apa sărată a lacului Techirghiol (mineralizare 70-80 g/l), nămolul sapropelic de pe fundul lacului și aerosolii salini. Pe țărmul Mării Negre există plaje cu nisip fin, amenajate pentru helioterapie și talazoterapie, iar pe malul de E al lacului Techirghiol există baze de tratament în aer liber, unde se pot face ungeri cu nămol de pe fundul lacului, urmate de băi în lac. Stațiunile sunt indicate atât pentru persoanele sănătoase, care pot folosi curele aerohelioterme în timpul vacanțelor de vară, cât și pentru persoanele suferinde care doresc să se trateze de afecțiuni reumatismale, de neurologii periferice, de unele boli dermatologice, respiratorii, ginecologice, rahitism, decalcifieri, anemii secundare etc. În stațiunea Eforie Nord există două baze de tratament (una legată de complexul hotelier „Meduza", „Delfinul", „Steaua de Mare" și alta de clinica „Grand") cu funcționare permanentă (inclusiv în anotimpul rece al anului) care posedă instalații pentru băi calde cu apă provenită din lacul Techirghiol, instalații pentru împachetări calde cu nămol, instalații pentru aerosoli, pentru tratamente ginecologice etc., iar în Eforie Sud se află un sanatoriu pentru copii, cu profil reumatologic (cu funcționare permanentă) și altul cu profil de debilitate și rahitism (numai pe timpul verii). Numeroase hoteluri („Belona", construit în 1930-1934 după planurile arhitectului G. M. Cantacuzino și renovat în anii 1993-1995, „Europa", „Meduza", „Delfinul", „Steaua de Mare", „Flamingo", „Riviera" etc.), restaurante, cinematografe, cofetării, baruri de zi și de noapte, bowling-uri, terenuri de sport, de minigolf, campinguri etc. Stațiunea Eforie și-a început activitatea în 1894, când Eforia Spitalelor Civile din București a construit aici un sanatoriu pentru tratarea bolnavilor de reumatism. Acest stabiliment a constituit nucleul stațiunii Eforie care, până în 1933, a aparținut orașului Techirghiol. În același an (1933), stațiunea Eforie a obținut statutul de oraș. În stațiunea Eforie Sud, primele amenajări (primul hotel, stabilimente pentru băi ș.a.) au fost efectuate în 1899-1900, iar în 1945 a fost declarată oraș. Până la 8 sept. 1950, stațiunea Eforie Sud s-a numit *Carmen*

Hotel „Europa"
Eforie Nord
Vedere generală (în prim-plan hotelurile „Meduza", „Delfinul" și „Steaua de Mare"

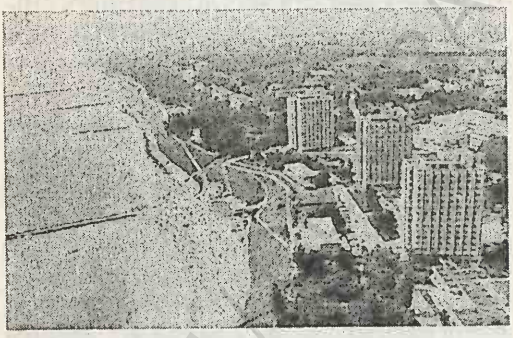

Sylva, iar între 8 sept. 1950 și 29 mart. 1962, *Vasile Roaită*. Cod poștal: 8712.

EFTIMIE MURGU, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită dintr-un sat, situată în NE Depr. Almăj, la poalele de N ale M-ților Almăj, pe râul Rudăria; 1 967 loc. (1 iul. 1995): 967 de sex masc. și 1 000 fem. Expl. de antracit, huilă și de azbest. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Eftimie Murgu este menționat documentar, prima oară, în 1410, cu numele *Gerlissa*, în 1484 cu cel de *Rwdarya*, iar din 1588 cu acela de *Rudăria*. Casele memoriale „Eftimie Murgu" și „Ioan Sârbu". Până la 19 mai 1970 com. s-a numit *Rudăria*. Cod poștal: 1636.

ELAN 1. Râu, afl. dr. al Prutului pe terit. com. Cavadinești (jud. Galați); 68 km; supr. bazinului: 608 km². Izv. din Dealul Lohanu, de la 280 m alt., de pe terit. com. Crețești (jud. Vaslui), mărginește la E Dealurile Fălciului și străbate Depr. Elan. Are un bazin asimetric, dezvoltat exclusiv pe dr. (toți afl. îi primește de pe partea dr.), iar versantul stg. al văii are aspectul unei cueste înalte. Afl. pr.: Oțeleni, Bărboși, Vutcani, Urdești, Epureni.

2. Depresiunea Elanului, depresiune cu caracter colinar în E României, în E Pod. Bârladului, la E de Dealurile Fălciului, între râurile Elan, la V, și Prut, la E. Formată din culmi deluroase prelungi, ce coboară ușor spre Valea Prutului, separate de văi largi, cu șesuri extinse. Alt. max.: 234 m.

ELISABETOPOLE → Dumbrăveni (1).

EMIL BODNARAȘ, denumirea între 7 sept. 1976 și 20 mai 1996 a com. *Milișăuți*.

ENISALA → Sarichioi.

ENOȘEȘTI → Piatra Olt.

EPURENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Fălciului, pe râul Epureni; 3 216 loc. (1 iul. 1995): 1 675 de sex masc. și 1 541 fem. Stație de c.f. Satul Epureni este menționat documentar într-un act emis de Ștefan cel Mare la 5 mart. 1493. Cod poștal: 6484.

ERBICENI, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în Colinele Bahluiului (Câmpia Jijiei Inferioare), la confl. râului Durusca cu Bahlui; 5 095 loc. (1 iul. 1995): 2 513 de sex masc. și 2 582 fem. Haltă de c.f. Viticultură. Pe terit. satului Spinoasa au fost descoperite urmele mai multor așezări și morminte datând din Paleoliticul superior, din Epipaleolitic, Neolitic, din perioada de trecere de la Epoca bronzului la cea a fierului, din timpul migrațiilor popoarelor și din perioada de trecere de la sclavagism la feudalism. În satul Erbiceni, menționat documentar în 1436, se află un han de tip rateș (sec. 18) și o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1848). Cod poștal: 6624.

EREMITU, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în depresiunea omonimă din zona Dealurilor Mureșului, la poalele de NV ale Dealului Becheci (1 080 m alt.), pe râul Niraj; 3 915 loc. (1 iul. 1995): 2 007 de sex masc. și 1 908 fem. Nod rutier. Expl. și prelucr. primară a lemnului. Culturi

de cartofi. Centru de olărit (în satul Călugăreni). În satul Eremitu, menționat documentar, prima oară, în 1567, se află ruinele cetății Vityal (sec. 14-16), o biserică romano-catolică (sec. 15) și o biserică ortodoxă din lemn (sec. 18), iar în satul Călugăreni există biserica unei foste mânăstiri franciscane, construită în 1666-1678, cu transformări din sec. 20. Cod poștal: 4341.

ERIU → Ier (2).

ERNEI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Nirajului cu terasele de pe stg. Mureșului, pe râul Terebici; 4 842 loc. (1 iul. 1995): 2 464 de sex masc. și 2 378 fem. Stație de c.f. (în satul Dumbrăvioara). Nod rutier. Expl. de gaze naturale (în satul Dumbrăvioara). Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, cartofi, legume ș.a. Satul Ernei este menționat documentar, prima oară, în 1332. În satul Dumbrăvioara, atestat documentar, prima oară, în 1319, se află o biserică reformată (1785) și castelul „Teleki" (sec. 19), iar în satul Călușeri, menționat documentar, prima oară, în 1332, există o biserică unitariană (1762) cu turn ridicat în 1783. Cod poștal: 4296.

ERYTHIA → Ada-Kaleh.

ESCHIBABA → Stejaru (2).

ESKIL-KALÉ → Chilia Veche.

EŞELNIŢA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită dintr-un sat, situată pe stg. Dunării, la confl. cu râul omonim, la poalele M-ților Almăj; 3 066 loc. (1 iul. 1995): 1 511 de sex masc. și 1 555 fem. Expl. de crom, granit, calcar și balast. Pescuit. Satul E. este menționat documentar, prima oară, în 1484. Până la 20 mai 1996, satul și com. E. s-au numit *Ieșelnița*. Com. E. a fost afectată, în mare parte, de lucrările din cadrul complexului Porțile de Fier I, numeroase gospodării fiind strămutate pe versanți. Cod poștal: 1547.

EZERIŞ 1. Depresiune de eroziune, situată în NV M-ților Banatului (Carpații Occidentali), între M-ții Dognecei și Semenic, la 200 m alt., drenată de râul Tău. Supr.: c. 15 km². Relief de luncă și terase. Pomicultură.

2. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, pe râul Tău; 1 344 loc. (1 iul. 1995): 645 de sex masc. și 699 fem. Haltă de c.f. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Ezeriș este menționat documentar, prima oară, în 1319. Punct fosilifer (în satul Soceni). Cod poștal: 1669.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

F

FARAOANI, com. în jud. Bacău, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de E ale Culmii Pietricica, pe dr. văii Siretului; 5 597 loc. (1 iul. 1995): 2 710 de sex masc. și 2 887 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Expl. de balast. Centru de dogărit și rotărit. Cod poștal: 5530.

FARCAȘA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 5 sate, situată pe râul Bistrița, în amonte de lacul de acumulare Izvoru Muntelui, la poalele de V ale M-ților Stânișoarei și cele de NE ale masivului Grințieș (M-ții Bistriței); 3 258 loc. (1 iul. 1995): 1 632 de sex masc. și 1 626 fem. Biserică (1774) cu colecție de icoane. Cod poștal: 5672.

FARCĂU, vârf în M-ții Maramureș, la granița cu Ucraina, constituind alt. max. a acestora (1 957 m). Alcătuit din porfire, calcare, gresii și șisturi. Acoperit cu pășuni alpine.

FĂCĂENI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în E Câmpiei Bărăganului, pe stg. brațului Borcea al Dunării; 5 950 loc. (1 iul. 1995): 3 006 de sex masc. și 2 944 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Irigații. Pomicultură. Legumicultură. Complex avicol. Apicultură. Piscicultură. Conacul „Aurel Bentoiu" (1937), în satul Făcăeni. Cod poștal: 8589.

FĂGĂRAȘ 1. Munții ~, masiv muntos în partea central-estică a Carpaților Meridionali, între râurile Olt, la V, și Dâmbovița, la E, care domină, spre N, Pod. Transilvaniei cu 1 600—2 000 m. Constituit în întregime din șisturi cristaline (paragnaise, micașisturi, cuarțite, gneise, calcare, dolomite cristaline ș.a.). Alt. max.: 2 544 m (vf. Moldoveanu, cel mai înalt din țară). Este format dintr-o creastă pr., cu direcție E-V, extinsă pe 70 km lungime (din care se detașează numeroase vârfuri piramidale, abrupturi și stâncării), dublată spre S de mai multe culmi și masive montane cu înălțimi mai mici (Iezer-Păpușa, Ghițu, Frunți, Cozia). M-ții F. sunt cei mai masivi și mai înalți din Carpații românești (au șase vârfuri de peste 2 500 m, 30 de vârfuri peste 2 400 m și c. 150 de vârfuri peste 2 300 m), prezintă un caracter tipic alpin, cu numeroase urme ale glaciației cuaternare (circuri, văi și lacuri glaciare, custuri, morene etc.). Climat alpin, cu precipitații abundente (peste 1 400 mm/anual) și vânturi predominante dinspre V. Important nod orohidrografic al Carpaților Meridionali (de pe versantul lor S izv. râurile Argeș, Vâlsan, Râu Târgului, Râu Doamnei ș.a., iar de pe versantul nordic o puzderie de râuri mai mici — Sebeș, Berivoiu, Săvăstreni, Breaza, Sâmbăta, Viștea, Ucea, Arpaș, Cârțișoara ș.a. — care formează, aici, cea mai densă rețea hidrografică din țară, a cărei valoare este de 1,4 km/km² față de 0,5 km/km² cât este media pe țară). În zona înaltă, la peste 1 700 m alt., se extind pășunile alpine, propice păstoritului, și tufărișuri subalpine (jneapăn, smirdar, afin), printre care, din loc în loc, se dezvoltă exemplare izolate sau pâlcuri de zâmbru (*Pinus cembra*), iar mai jos, pantele lor sunt acoperite cu păduri de conifere și de fag. Constituie una dintre cele mai importante zone turistice ale țării (numeroase trasee marcate, cabane, refugii etc.), traversat, pe la obârșiile Argeșului, de șoseaua de mare alt. (2 034 m) — „Transfăgărășan" — ce leagă Muntenia de Transilvania. Vârfuri pr.: Negoiu (2 535 m), Viștea Mare (2 527 m), Lespezi

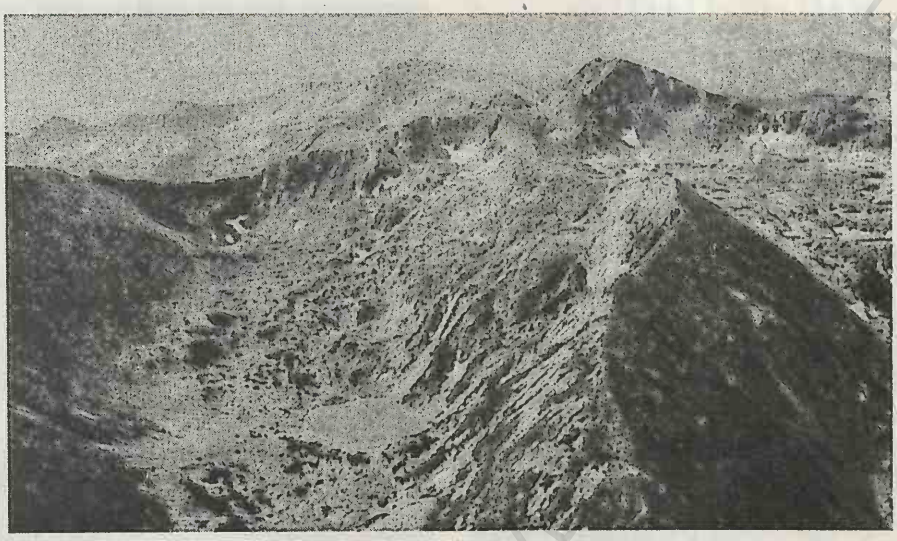

Vedere generală
Munţii Făgăraş

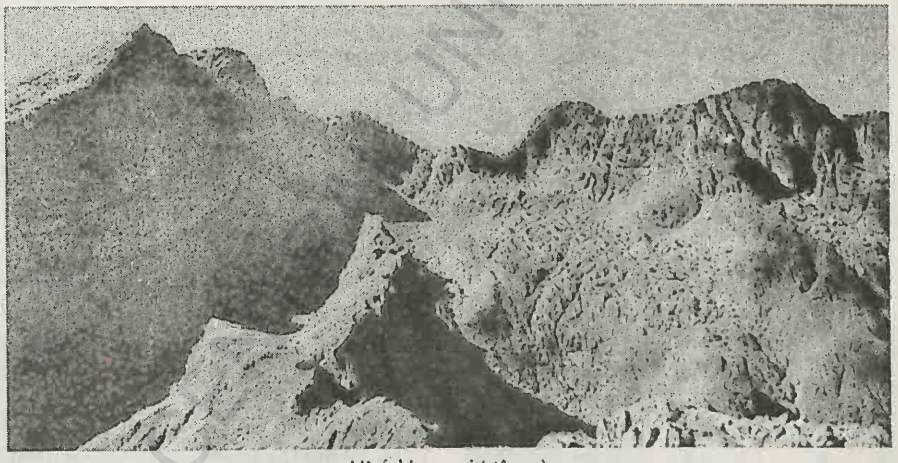

Vârful Lespezi (stânga)

Pantele sudice ale masivelor
Arpaşu Mic şi Râiosu în zona de izvor a pârâului Capra

Vârfurile Viştea Mare (stânga) şi Moldoveanu (dreapta)

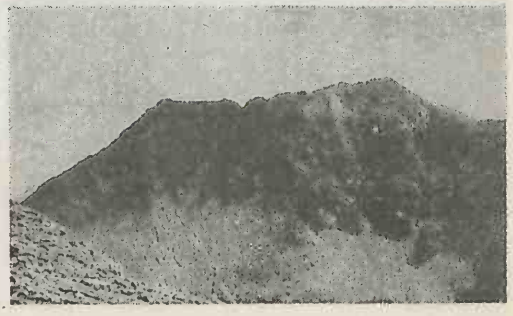

(2 522 m), Vânătarea lui Buteanu (2 506 m), Dara (2 500 m), Urlea (2 473 m), Gălășescu (2 471 m), Arpașu Mare (2 468 m), Arpașu Mic (2 459 m), Ucea Mare (2 434 m), Capra (2 417 m).

2. Depresiunea ~, depresiune de eroziune, în partea centrală a României, în zona de contact a M-ților Făgăraș, la S, Perșani, la E și Pod. Hârtibaciului, la N, drenată median, de la E, la V, de râul Olt și numeroșii săi afl. Supr.: c. 1 000 km². Alt. medie: 500 m. Este de fapt o câmpie aluvio-proluvială etajată, formată dintr-o îmbinare de glacisuri piemontane, dezvoltate la contactul cu muntele, din terasele și luncile extinse în lungul văii Oltului și afl. săi. Climă răcoroasă (media termică 6-8°C/anual), cu inversiuni de temperatură în sezonul rece al anului și cu precipitații bogate (700-850 mm/anual). Vegetație de pajiști și pășuni în alternanță cu pâlcuri de păduri de fag și stejar. În Depr. F. se află și renumita poiană cu narcise de la Dumbrava Vadului. Culturi de cartofi, sfeclă de zahăr, cereale, plante tehnice. Creșterea vitelor (bovine, bubaline). Cunoscută și sub denumirea de *Țara Făgărașului* sau *Țara Oltului*.

3. Municipiu în jud. Brașov, situat în depresiunea cu același nume, la 430 m alt., pe stg. râului Olt, la confl. cu Berivoiu, la 67 km NV de municipiul Brașov; 45 426 loc. (1 iul. 1995): 22 218 de sex masc. și 23 208 fem. Supr.: 12,1 km²; densitatea: 3 754 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă și balast. Hidrocentrală; termocentrală. Combinat chimic (îngrășăminte, mase plastice, explozivi, vopsele). Constr. de utilaje pentru ind. chimică și alim. Fabrici de cherestea, de mobilă și de produse alim. (preparate din lapte și carne, panificație etc.). Sere legumicole. Muzeul Țării Făgărașului cu colecții de arheologie și istorie, de etnografie și artă populară locală (țesături de interior, ceramică, icoane pe sticlă, piese de port popular românesc și săsesc — pieptare, cingători, caite săsești, unelte agricole etc.). Istoric. Menționat documentar, prima oară, cu numele de *Fogros*, la 11 mart. 1291 și apoi în 1393, iar ca oraș în 1431. Între 1369 și 1462, s-a aflat în stăpânirea domnilor Țării Românești. În 1310, voievodul Transilvaniei, Ladislau Kán, construiește o cetate de lemn, înconjurată cu valuri de pământ, supusă refacerilor și amplificărilor în sec. 15-17. În 1539, voievodul Ștefan Mailath (care a stăpânit cetatea între 1528 și 1541) reclădește o parte din cetate. Ulterior, cetatea s-a aflat în posesia lui Baltazar Báthori, apoi a lui Mihai Viteazul (1599-1600), a lui Ștefan Csáki (1601-1613), Gabriel Bethlen (1613-1629) ș.a. În 1623, principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen, creează un sistem de fortificații, transformând totul în castel-cetate, apropiat de forma actuală. În timpul domniei lui Gheorghe Rákóczi I (1630-1648) a fost

Făgăraș (3). Vedere generală

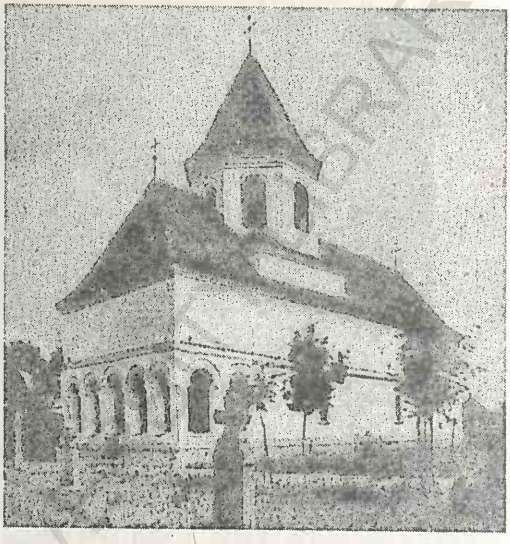

Făgăraș (3). Biserica „Sfântul Nicolae"

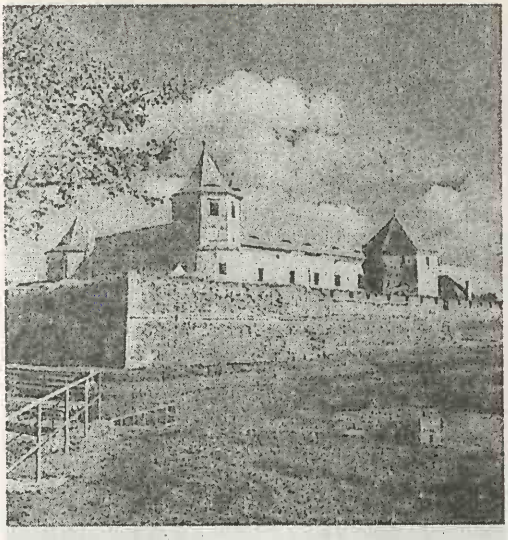

Făgăraş (3). Castelul-cetate

dublată fortificaţia castelului şi s-a lărgit şanţul cu apă din jurul acestuia. În 1650, castelul este reamenajat şi modernizat în stil renascentist. În timpul lui Mihail Apáfi (1661-1690), în acest castel a funcţionat Dieta Transilvaniei. Castelul, având forme arhitectonice şi decorative viguroase, specifice Renaşterii transilvănene, cu turnuri poligonale la colţuri, a fost înconjurat, în sec. 17-18, cu o centură de ziduri din cărămidă, în sistem Vauban, mărginită la exterior de un şanţ cu apă. Între 1948 şi 1960, castelul a fost folosit ca penitenciar pentru deţinuţii politici, iar după anul 1965 a fost renovat şi amenajat ca muzeu. Până în 1737, F. a fost reşed. episcopiei greco-catolice, an în care aceasta a fost mutată la Blaj de către Ioan Inochentie Micu (Clain). Declarat municipiu la 27 iul. 1979. **Monumente:** biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1694-1697), ctitorie a domnului Constantin Brâncoveanu, cu turn-clopotniţă pe pronaos, păstrează la interior frumoase picturi murale executate în 1721. Biserica a fost renovată în 1921-1922; biserica reformată (1712-1715) cu un valoros amvon decorat cu sculpturi; biserica ortodoxă cu hramul „Sânta Treime" (1783-1791), cu picturi murale din 1791-1797; biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1991-1994); castelul-cetate; casa memorială „Ioan Inochentie Micu (Clain)", construită în 1727 în stilul Renaşterii transilvănene; bustul Doamnei Stanca (soţia voievodului Mihai Viteazul), operă a sculptorului Spiridon Georgescu; bustul lui Badea Cârţan, realizat de sculptorul Vasile Blendea ş.a. Cod poştal: 2300.

FĂGET 1. Masiv deluros situat în partea de N a Dealurilor Mureşului (E-NE Pod. Transilvaniei), pe dr. râului Luţ. Alt. max.: 684 m. Alcătuit din argile marnoase, nisipuri, tufuri vulcanice ş.a.

2. Oraş în jud. Timiş, situat în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Dealurile Lugojului, pe cursul superior al râului Bega, la 98 km E de municipiul Timişoara; 7 642 loc. (1 iul. 1995): 3 770 de sex masc. şi 3 872 fem. Supr.: 9,2 km²; densitatea: 830 loc./km². Staţie de c.f. Expl. de nisipuri cuarţoase şi de argilă. Prelucr. lemnului; produse textile (pături) şi alim. Moară de cereale (din 1720). Pomicultură. Centru de olărit (în satul Jupâneşti). **Istoric.** Localit. apare menţionată documentar, prima oară, ca târg cu o puternică cetate, în 1548. În perioada 1594-1602, cetatea din F. a fost în posesia Banului de Lugoj. În 1602, cetatea a fost asediată şi distrusă de turci, ulterior căzând în ruină. În 1607, localit. apare menţionată ca reşed. a districtului cu acelaşi nume. La 16 aug. 1849, armata revoluţionară maghiară, comandată de generalul Bem, şi-a stabilit tabăra la poalele cetăţii. La 5 iul. 1994, com. Făget a fost declarată oraş, având în subordine ad-tivă 10 sate: Băteşti, Begheiu Mic, Bichigi, Brăneşti, Bunea Mare, Bunea Mică, Colonia Mică, Jupâneşti, Povârgina, Temereşti. **Monumente:** biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 16, cu refaceri şi picturi din 1783, executate de Gheorghe Diaconovici-Loga), în satul Băteşti; biserica din lemn de stejar, având hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1782-1783, cu picturi interioare realizate în 1785 de Gheorghe Diaconovici-Loga), în satul Povârgina; biserica din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18), în satul Jupâneşti; ruinele cetăţii Făget (sec. 16). Cod poştal: 1861.

FĂGEŢELU, com. în jud. Olt, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Cotmeana, pe râul Vedea; 1 424 loc. (1 iul. 1995): 656 de sex masc. şi 768 fem. Nod rutier. Viticultură; pomicultură (meri, pruni, peri). Pe terit. satului Chilia a fost descoperită o necropolă de incineraţie (sec. 3 d.Hr.) aparţinând dacilor romanizaţi. În satul Chilia se află o biserică ortodoxă cu dublu hram, „Adormirea Maicii Domnului şi Sfântul Nicolae" (1830, cu picturi murale

interioare din 1842), și o biserică având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1842), iar în satul Făgețelu există două biserici cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului" —, una datând din 1805 și cealaltă din 1822 (cu picturi murale originare), precum și o biserică din lemn și zid având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Cuvioasa Parascheva" (1853). Cod poștal: 0536.

FĂLCIU 1. Dealurile (Colinele) Fălciului, complex de dealuri în E României, parte componentă a Pod. Bârladului, situate între râurile Bârlad, la V, și Elan, la E. Se prezintă sub forma unor șiruri deluroase înalte (250-377 m alt.), cu direcție N-S, extinse pe o lungime de c. 100 km, terminate prin versanți abrupți, cu caracter de cueste, afectați de procese de alunecare și ravenare. Sunt constituite din argile, nisipuri, marne argiloase, gresii și pietrișuri. Intens fragmentate de râuri. Acoperite în mare parte cu păduri de stejar în amestec cu gorun și tei. Alt. max.: 377 m.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului; 6 446 loc. (1 iul. 1995): 3 240 de sex masc. și 3 206 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Fermă de creștere a porcinelor. Viticultură. Centru de vinificație. Iazuri și helețeie pentru pescuit și irigații. Până în 1950 a făcut parte din categoria comunelor urbane (oraș) și a fost reședința plasei Dimitrie Cantemir. Cod poștal: 6492.

FĂLCOIU, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați, la confl. Oltețului cu Oltul; 4 216 loc. (1 iul. 1995): 2 045 de sex masc. și 2 171 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc.; legumicultură. Conac (sec. 19) și biserica „Sfântul Nicolae" (1596, refăcută în 1710), în satul Fălcoiu; biserica „Sfinții Voievozi" (1783-1796, cu fresce originare), în satul Cioroiu. Cod poștal: 0830.

FĂLTICENI 1. Podișul ~, subunitate a Pod. Sucevei, situată în S acestuia, între Pod. Dragomirnei (la N) și văile Siretului (la E) și Moldovei (la V), drenată de râurile Șomuzu Mare, Șomuzu Mic ș.a. Se prezintă sub forma unor platouri structurale mărginite de cueste, afectate de procese de alunecare și ravenare. Pod. F. este alcătuit predominant din argile cu intercalații nisipoase, gresii calcaroase și calcare oolitice ș.a. Alt. max.: 528 m (Dealul Teișoara).

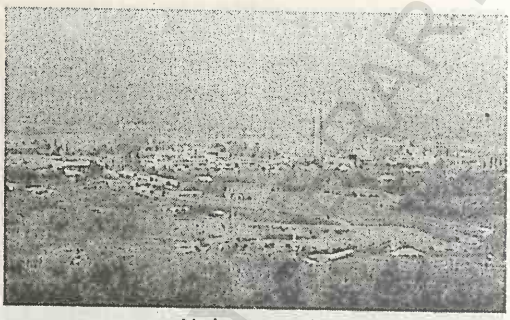

Vedere generală
Fălticeni (2)
Centrul municipiului

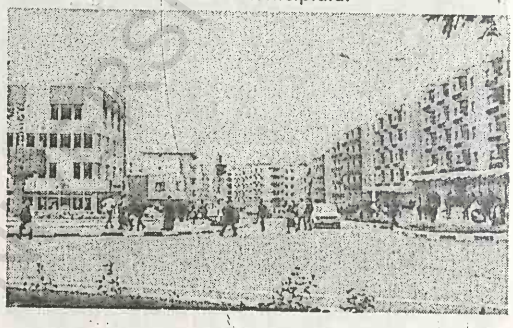

2. Municipiu în jud. Suceava, situat în podișul omonim, la 220—390 m alt., pe râul Șomuzu Mare, la 25 km S de municipiul Suceava; 33 429 loc. (1 iul. 1995): 16 127 de sex masc. și 17 302 fem. Supr.: 7,5 km²; densitatea: 4 457 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 10 oct. 1887). Nod rutier. Expl. de argilă. Constr. de mașini-unelte. Fabrici de produse chimice (detergenți, sulfat de amoniu, săpunuri, plexiglas), de sticlărie pentru menaj, de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, lăzi, butoaie), de produse textile (filatură și țesătorie de in și cânepă, covoare) și alim. (conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, amidon, glucoză, lapte praf, panificație etc.). Centru pomicol (meri). Sere floricole. Stațiune de cercetare și producție pomicolă. Muzeu cu secții de istorie, etnografie, artă (peste 120 de sculpturi și 130 de desene realizate de Ion Irimescu; lucrări aparținând pictorilor Aurel Băeșu, Dimitrie Loghin, Ștefan Șoldănescu ș.a.) și de științele naturii; Muzeul apelor „M. Băcescu"; casele memoriale „Mihail Sadoveanu", „Nicu Gane", „Ion Creangă". La F. s-au născut numeroase personalități, printre care: actorii Jules Cazaban și Grigore Vasiliu-Birlic, prozatorul Nicolae Gane, folcloristul și etnograful Artur Gorovei,

criticul și istoricul literar Eugen Lovinescu ș.a. Istoric. Prima menţiune documentară a localit. datează din jurul anului 1440, iar la 15 mart. 1490 este amintită într-un act domnesc ca „sat pe nume Şumuz, anume Fulticeanii". În 1779, aici s-au refugiat numeroşi locuitori din Suceava ca urmare a cotropirii (în 1775) Bucovinei de către austrieci, iar la 8 aug. 1780, domnul Constantin Moruzi a emis un hrisov domnesc prin care poruncea să se întemeieze un târg nou, cu numele *Şoldăneşti*, în ţinutul Sucevei, pe moşia stolnicului Ioniţă Başotă. În 1826, numele localit. a fost schimbat din Şoldăneşti în F. În cursul sec. 19 şi începutul sec. 20, la F. se ţineau vestite iarmaroace, în ziua de Sfântul Ilie (20 iul.), care durau câteva săptămâni. Până în 1950, F. a fost reşed. de judeţ. Declarat municipiu la 24 nov. 1994, F. are în subordine ad-tivă localit. componente Şoldăneşti şi Ţarna Mare. **Monumente:** biserica din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (c. 1706, refăcută în 1824); biserica „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1798 a lui Andrei Başotă; biserica „Adormirea Maicii Domnului" (1827, cu adăugiri din 1923); biserica „Sfântul Ilie", construită în 1851 pe locul uneia din lemn din 1765; pod de piatră (sec. 15); casa „Cantacuzino-Paşcanu" (1858), azi sediul Bibliotecii municipale; casa pictorului Ştefan Şoldănescu (1830); casa lui Alecu Forăscu-Botez (1896), azi muzeu; casa familiei Lovinescu (1850), azi Galeria Oamenilor de seamă; casă din lemn (1842) în care a funcţionat Şcoala domnească. Cod poştal: 5750.

FĂRĂGĂU, com. în jud. Mureş, alcătuită din 6 sate, situată în Colinele Mădăraşului, pe cursul superior al râului Şar; 1 678 loc. (1 iul. 1995): 843 de sex masc. şi 835 fem. Nod rutier. Satul Fărăgău este menţionat documentar, prima oară, în 1357. Biserică reformată (sec. 17), cu tavan casetat şi pictat (în 1769), în satul Tonciu. Cod poştal: 4263.

FĂRĂU, com. în jud. Alba, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe valea Drumu Podului; 2 130 loc. (1 iul. 1995): 1 079 de sex masc. şi 1 051 fem. Viticultură. În satul Fărău, menţionat documentar, prima oară, în 1299, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" construită în 1762 în satul Sâniacob şi strămutată aici în 1842, când i s-au făcut unele adăugiri, iar în satul Sânbenedic există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" datând de la începutul sec. 18 (refăcută în 1730 şi 1773 şi pictată în 1798 şi 1861); Biserica unitariană (sec. 15-18), în satul Sânbenedic; în satul Şilea sunt două biserici din lemn — una cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", datând din 1664, cu picturi din 1745, executate de Iacov, şi din 1843, realizate de Ioan Jijiu şi alta cu hramul „Sfântul Nicolae" (1761-1774, cu picturi din 1794, datorate lui Popa Nicolae). Cod poştal: 3342.

FĂRCAŞ, com. în jud. Dolj, alcătuită din 10 sate, situată în Dealurile Amaradiei, pe râul Ploşca; 3 416 loc. (1 iul. 1995): 1 699 de sex masc. şi 1 717 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, caişi). Bisericile având hramurile „Sfântul Nicolae" (1816) şi „Sfinţii Voievozi" (1835), în satele Golumbelu şi Soceni; în satul Tălpaş se află bisericile „Sfântul Nicolae" (1837-1840, reparată în 1911 şi 1933) şi „Înălţarea Domnului" (1850), iar în satul Nistoi, există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1814). Cod poştal: 1139.

FĂRCAŞA, com. în jud. Maramureş, alcătuită din 4 sate, situată în SV Depr. Baia Mare, la confl. râului Borturc cu Someş; 3 653 loc. (1 iul. 1995): 1 784 de sex masc. şi 1 869 fem. Fabrică de obiecte din sticlă (pahare, vaze pentru flori etc.). În satul Fărcaşa, menţionat documentar, prima oară, în 1424, se află biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1774, restaurată în 1954) cu colecţii de icoane şi de piese etnografice, iar în satul Buzeşti, atestat documentar în 1648, există biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1799). Cod poştal: 4818.

FĂRCAŞELE, com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Romanaţi, la confl. râului Teslui cu Oltul; 5 184 loc. (1 iul. 1995): 2 620 de sex masc. şi 2 564 fem. Staţie de c.f. Expl. de balast. Fermă de creştere a ovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice şi de nutreţ etc.; legumicultură. Pe terit. satului Hotărani au fost descoperite urmele unei aşezări rurale romane (sec. 2-4 d.Hr.), în cadrul căreia s-au găsit monede, ceramică, fragmente de cuptoare din cărămidă, obiecte din bronz ş.a., şi ale unei aşezări neolitice aparţinând Culturii Vădastra (milen. 4 î.Hr.). În satul Hotărani se află mânăstirea Hotărani, ctitorie din 1588 a vornicului Mitrea şi a jupâniţei Neaga, a cărei biserică, având hramul „Sfinţii Voievozi", păstrează unul dintre cele mai vechi pridvoare de zid din Ţara Românească, adăugat în anii 1707-1708, o dată cu repararea bisericii. Picturi murale interioare din 1840. Turn-clopotniţă

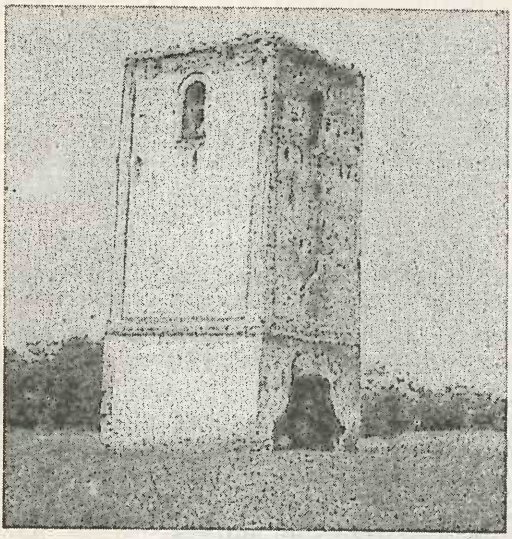

Fărcaşele. Turnul-clopotniţă al Mânăstirii Hotărani

cu amenajări defensive construit în 1707-1708. Cod poştal: 0812.

FĂRCĂŞEŞTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a teraselor de pe dr. Jiului cu Dealul Bujorescu (Dealurile Jiului); 4 254 loc. (1 iul. 1995): 2 130 de sex masc. şi 2 124 fem. Expl. de lignit (în satul Roşia-Jiu). Termocentrală (în satul Rogojel) cu o putere instalată de 1 720 MW. În satul Fărcăşeşti se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul"-Broşteniţa (1848) şi „Sfântul Nicolae" (1847), în satul Peşteana de Jos există biserica „Sfântul Nicolae" a fostului schit (ante 1720), iar în satele Timişeni şi Valea cu Apă sunt bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1773) şi „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1705, refăcută din temelie în 1948-1950). Cod poştal: 1442.

FĂUREI 1. Oraş în jud. Brăila, situat în V Câmpiei Brăilei, la 42 m alt., la 64 km SV de municipiul Brăila; 4 565 loc. (1 iul. 1995): 2 235 de sex masc. şi 2 330 fem. Supr.: 2,2 km²; densitatea: 2 075 loc./km². Nod feroviar (staţia de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) şi rutier. Expl. de petrol şi de argilă. Prelucr. metalelor şi a lemnului. Fabrici de aparataj pentru telecomunicaţii, de agregate pentru irigaţii, de conf., de cărămizi şi de produse alim. Centru viticol. Fermă pomicolă (150 ha), cu cireşi, vişini, caişi, pruni. Declarat oraş la 17 febr. 1968. Cod poştal: 6050.

2. Com. în jud. Neamţ, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpaţii Neamţului; 2 140 loc. (1 iul. 1995): 1 046 de sex masc. şi 1 094 fem. Nod rutier. Biserică având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1663), în satul Făurei. Cod poştal: 5571.

FĂUREŞTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în S Piem. Oltetului, pe stg. râului Olteţ; 3 874 loc. (1 iul. 1995): 1 887 de sex masc. şi 1 987 fem. Reşed. com. este satul *Milești*. Expl. de petrol şi gaze naturale. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1779), „Adormirea Maicii Domnului" (1825) şi „Sfântul Ioan Botezătorul" (1829, cu picturi murale interioare originare), în satele Băbeni-Oltetu, Budeşti şi Milești. Cod poştal: 0949.

FÂNAŢELE CLUJULUI → Cluj-Napoca.

FÂNAŢELE DE LA VALEA LUI DAVID → Leţcani.

FÂNTÂNELE 1. Lac antropic construit în perioada 1970-1974, cu scop hidroenergetic, pe cursul superior al râului Someşu Cald, în arealul com. Beliş din jud. Cluj. Supr.: 8,15 km²; vol.: 225 mil. m³. Barajul hidrocentralei Mărişel este amplasat la intrarea în defileul Mărişel al Someşului Cald, iar uzina hidroelectrică ce se află în aval foloseşte o cădere de apă de peste 450 m şi are o putere instalată de 220 MW.

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vingăi, pe stg. râului Mureş; 5 693 loc. (1 iul. 1995): 2 879 de sex masc. şi 2 814 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice şi de nutreţ etc.; legumicultură. Creşterea bovinelor. În satul Fântânele, menţionat documentar, prima oară, în 1457, se află biserica romano-catolică „Îngerul Păzitor" (1780) şi castelul „Köver-Appel" (sec. 19). Cod poştal: 2918.

3. Com. în jud. Mureş, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 5 262 loc. (1 iul. 1995): 2 633 de sex masc. şi 2 629 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Centrală electrică şi de termoficare (250 MW) intrată în funcţiune în 1954. Culturi de cereale, de plante tehnice şi de nutreţ, de cartofi şi legume etc. În satul Fântânele, menţionat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică din sec. 13, cu refaceri şi transformări din sec. 18, în satul Roua, atestat documentar în 1566, există o biserică unitariană (sec. 18, refăcută în sec. 19), iar în satul Bordoşiu, consemnat documentar în 1566 cu numele Bordoş, se află o biserică

romano-catolică (sec. 15, cu transformări din 1857) și o casă parohială romano-catolică (1812). Cod poștal: 3273.

4. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Sărătei cu Dealul Istrița (Subcarpații Buzăului), pe râul Bălana; 4 239 loc. (1 iul. 1995): 2 101 de sex masc. și 2 138 fem. Viticultură. Pe terit. satului Vadu Săpat a fost identificat un ansamblu de așezări omenești, datând din sec. 5-7, aparținând Culturii Ipotești-Cândești, în cadrul căruia s-au găsit fragmente ceramice, podoabe din metal realizate prin presare în tipare ș.a. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1735-1750), „Buna Vestire"-Mărășeasca (1802-1810), cu zid de incintă, și „Cuvioasa Parascheva"-Ghinoaica (1804), în satele Fântânele, Vadu Săpat și Ghinoaica. Cod poștal: 5036.

5. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în luncile și pe terasele interfluviului Siret—Suceava; 4 884 loc. (1 iul. 1995): 2 387 de sex masc. și 2 497 fem. Haltă de c.f. (în satul Bănești). Fermă de creștere a bovinelor. Legumicultură. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1706, refăcută în 1826), în satul Bănești. Cod poștal: 5819.

6. → Comana (4).

FÂNTÂNIȚA-MURFATLAR → Basarabi.

FÂRDEA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Lugojului cu M-ții Poiana Ruscăi, pe cursul superior al râului Bega; 1 986 loc. (1 iul. 1995): 1 006 de sex masc. și 1 980 fem. Nod rutier. Expl. de nisip cuarțos (în satul Gladna Montană). Pomicultură (meri, peri, pruni, piersici). Satul Fârdea este menționat documentar, prima oară, în 1361. Biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 18, pictată în 1781), în satul Zolt. Cod poștal: 1862.

FÂRLIUG, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 6 sate, situată în Dealurile Pogănișului, pe râul Pogăniș; 2 163 loc. (1 iul. 1995): 1 038 de sex masc. și 1 125 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Localit. s-a dezvoltat pe vatra unei vechi așezări dacice, numită *Azizis* (sau *Aizis*), și a unui castru roman (sec. 2 d.Hr.) și a fost menționată documentar, prima oară, în perioada 1690-1700. În satul Remetea-Pogănici se află ruinele unei cetăți din sec. 14. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1783) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1800, restaurată în 1893), în satele Fârliug și Valea Mare. Cod poștal: 1720.

FÂRTĂȚEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 20 de sate, situată în S Piem. Oltețului, pe râul Cerna; 4 823 loc. (1 iul. 1995): 2 308 de sex masc. și 2 515 fem. Pomicultură. Centru de fabricare a rachiului. Biserică din lemn (ante 1827), în satul Afânata. Bisericile din zid cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1713, refăcută în 1858-1861), „Sfântul Nicolae" (sec. 18, refăcută în 1832 și în 1873), „Sfinții Voievozi" (1715, refăcută în 1836-1840), „Sfântul Nicolae" (1816, refăcută în 1842-1850), „Sfântul Gheorghe" (1838, cu picturi originare), „Sfântul Nicolae" (1830), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1864) și „Sfântul Nicolae" (1868), în satele Nisipi, Giulești, Dejoi, Becșani, Fârtățești, Tanislavi și Stănculești. În satul Seciu se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1900). Cod poștal: 0935.

FÂRȚĂNEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Covurlui cu Pod. Covurlui, pe râul Chineja; 5 218 loc. (1 iul. 1995): 2 570 de sex masc. și 2 648 fem. Haltă de c.f. Viticultură. Biserica „Sfinții Voievozi" (ante 1809). Cod poștal: 6264.

FELDIOARA, com. în jud. Brașov, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Brașov, la confl. râurilor Bârsa, Hămăradia, Vulcănița și Crizbav cu Oltul;

Feldioara. Cetatea

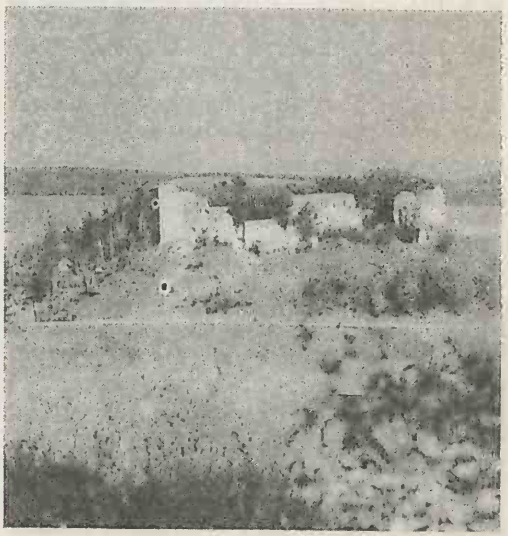

7 042 loc. (1 iul. 1995): 3 548 de sex masc. și 3 494 fem. Stație de c.f. Stație hidrologică. Expl. de nisip cuarțos. Fabrică de cărămidă și țiglă. Fermă de creștere a porcilor. Iazuri piscicole. Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr etc. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări neolitice cu un nivel de locuire aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), unul Culturii Cucuteni (milen. 4-3 î.Hr.) și altul Culturii Ariușd (milen. 4-3 î.Hr.), precum și vestigiile unui castru roman de piatră (sec. 2 d.Hr.). După 7 mai 1211, în această zonă au fost colonizați cavalerii teutoni, care și-au stabilit reșed. la F. (1211-1225) cu scopul de a apăra granița de SE a Transilvaniei. Pe un pinten de deal, care domină valea Oltului, ei au construit o cetate de plan ovoidal, întărită cu patru turnuri pătrate. Transformată în cetate țărănească și refăcută ultima oară în 1457 (azi în ruină), cetatea Feldioarei (sau Marienburg) a fost martora victoriei oștilor moldovenești, conduse de Grozav (vornicul lui Petru Rareș), asupra partizanilor lui Ferdinand I de Habsburg (22 iun. 1529). Drept mulțumire, Ioan Zápolya a dăruit lui Petru Rareș cetatea Ungurași. Biserică evanghelică, inițial romanică, transformată apoi în stil gotic, cu incintă fortificată din sec. 16-17. Tot în satul Feldioara, menționat documentar, prima oară, în 1240, există biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 18), iar în satul Rotbav, atestat documentar în 1413, se află o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 13-16). Cod poștal: 3011.

FELDRU, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Bistriței cu Muscelele Năsăudului, pe râul Someșu Mare; 7 965 loc. (1 iul. 1995): 4 024 de sex masc. și 3 941 fem. Haltă de c.f. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Feldru, menționat documentar, prima oară, în 1440, se află o biserică ortodoxă din 1783, iar în satul Nepos, atestat documentar în 1717, există un pod din lemn, acoperit, din sec. 19. Cod poștal: 4528.

FELEACU 1. Dealurile Feleacului, subunitate a Pod. Someșan cuprinsă între râul Someșu Mic, la N, Câmpiile Fizeșului și Sărmașului, la E (pe aliniamentul văilor Maraloiu și Valea Florilor), râul Arieș, la S, și M-ții Gilău—Muntele Mare, la V. Alcătuite din depozite argilo-nisipoase, argilo-marnoase, gresii, tufuri, pietrișuri ș.a. Pe latura de N sunt afectate de alunecări. Fragmentate de râurile Valea Racilor, Micus, Hăjdate, Feneș ș.a. Alt. max.: 832 m (vf. Peana).

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Feleacului, la izv. Văii Racilor; 3 804 loc. (1 iul. 1995): 1 879 de sex masc. și 1 925 fem. Expl. de nisipuri cuarțoase. Pomicultură (meri, peri, pruni). Culturi de cereale, plante de nutreț ș.a. Centru de confecționare a uneltelor din lemn și a unor instrumente muzicale populare. În satul Feleacu, menționat documentar, prima oară, în 1366 (apoi la 28 febr. 1367, 1377, 13 ian. 1415, 24 iul. 1509 etc.) se află biserica ortodoxă cu hramul „Cuvioasa Parascheva" construită în 1486-1488, pe locul uneia mai vechi (probabil din lemn), cu sprijinul domnului Ștefan cel Mare, ca reșed. a episcopilor de Feleac, fiind un monument de arhitectură gotică, de tip biserică-sală, cu picturi murale interioare și icoane executate de zugravul Nistor din Feleacu, în perioada 1760-1765. Biserica a fost restaurată în 1925 când a fost ridicat și turnul. În satul Gheorghieni, atestat documentar, prima oară, în 1333, există o biserică romano-catolică din sec. 15. Rezervația botanică Valea Căprioarei. Cod poștal: 3422.

FELICENI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 11 sate, situată în Depr. Odorhei, pe râul Târnava Mare; 2 981 loc. (1 iul. 1995): 1 480 de sex masc. și 1 501 fem. Haltă de c.f. (în satul Feliceni). Nod rutier. Pomicultură (meri, peri, cireși). În satul Feliceni, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află o cetate țărănească (construită din piatră în sec. 15 și refăcută după incendiul din 1670) și o biserică din sec. 12-13, cu tavan casetat (pictat în 1670) și cu frumoase porți secuiești lucrate în sec. 19 de meșterul popular Nagy Lajos. În satul Forțeni, atestat documentar în 1333, există o biserică (sec. 14) cu tavan casetat (pictat în 1679) și un conac (1672); în satul Tăureni (menționat documentar în 1334) se află o biserică din 1680 (renovată în 1814 și 1851), iar în satul Văleni (atestat documentar în 1333), o biserică datând din 1804. Cod poștal: 4160.

FELNAC, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vingăi, pe stg. văii Mureșului; 4 957 loc. (1 iul. 1995): 2 490 de sex masc. și 2 467 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Expl. de petrol (în satul Zădăreni). Pe terit. com. F. a fost descoperit un mormânt din sec. 6-7 aparținând primei perioade a artei avare (stil geometric) în care s-au găsit 29 de

tipare din bronz pentru presat aplici de centură, cu motive vegetale, stilizate geometric (rozete, împletituri). Satul Felnac este menționat documentar, prima oară, în 1330, iar Bodrogu Nou apare consemnat pe o hartă a generalului Mercy din 1723, fiind plasat pe malul dr. al Mureșului. Satul Zădăreni a fost colonizat cu șvabi în 1737. Pe terit. com. a existat o cetate (sec. 14), care a fost reconstruită în anul 1500 și demantelată în 1699. În satul Bodrogu Nou se află Mânăstirea Hodoș-Bodrog (de călugări) întemeiată în sec. 12 și atestată documentar, prima oară, în 1177 cu numele „Hvdust". După această dată este menționată în documente cu denumirile de „Zadus" (1233), „Harduld" (1278), „Hudus-monostura" (1293), ulterior generalizându-se numele de „Hodos". În 1446, apare consemnată cu toponimul „Bodrog", iar în 1568 cu acela de „Bodruk". O dată cu dispariția satului Hodoș, în sec. 18, numele mânăstirii este legat tot mai mult de toponimul Bodrog, pentru ca, după anul 1784, să fie folosite ambele denumiri — Hodoș-Bodrog. Mânăstirea Hodoș-Bodrog a avut inițial o biserică din lemn, pe locul ei zidindu-se, la sf. sec. 14, biserica cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", iar alături clopotnița și vechea stăreție. Ansamblul monahal a suferit mari distrugeri în timpul invaziei tătare din 1241, însă a fost refăcut ulterior. Biserica mânăstirii a suferit importante modificări ale incintei și restaurări în anii 1766, 1803, 1902-1907, intervențiile având caracteristici baroce. Picturile murale, executate în 1766 de meșteri formați în ambianța școlii de la Hurezi, au trăsături ale stilului brâncovenesc. Așezământul monahal a funcționat fără întrerupere până în 1959 (fiind cel mai vechi din România), când i-a fost desființat statutul de mânăstire și a fost transformat în gospodărie anexă a Episcopiei Aradului. Reînființată în 1975, mânăstirea a fost supusă unor ample lucrări de consolidare și restaurare (1979-1985). În anii 1933, 1970 și 1975, ansamblul monahal a fost inundat de apele Mureșului, fără să producă, însă, pagube importante. Mânăstirea are o importantă colecție de icoane din sec. 15-18, cărți vechi, manuscrise, argintărie, obiecte romane provenite din săpăturile arheologice efectuate în 1976-1977 în incinta mânăstirii. Cod poștal: 2948.

FERDINAND → Bistra (3).

FERENTARI, cartier al municipiului București, situat în partea de S-SV a acestuia.

FETEȘTI, municipiu în jud. Ialomița, situat în E Câmpiei Bărăganului, pe stg. brațului Borcea (al Dunării), la 55 km SE de municipiul Slobozia; 36 319 loc. (1 iul. 1995): 18 012 de sex masc. și 18 307 fem. Supr.: 8,5 km²; densitatea: 4 272 loc./km². Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 1 iul. 1887) și rutier. Port fluvial. Aici se află podul feroviar peste brațul Borcea (920 m lungime) — parte componentă a complexului de poduri feroviare construit, între 1890 și 1895, de ing. Anghel Saligny, peste brațul Borcea, Balta Ialomiței și Dunăre, în lungime totală de 4 037 m (între Fetești și Cernavodă). La 21 nov. 1987 a fost dat în folosință noul ansamblu de poduri feroviare și rutiere de la Fetești și Cernavodă. Amplasat paralel și în apropierea podului vechi, noul pod (feroviar și rutier) de la F., prevăzut cu câte două linii de c.f.,

Felnac. Biserica cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a Mânăstirii Hodoș-Bodrog

Feteşti. Aspect din centru

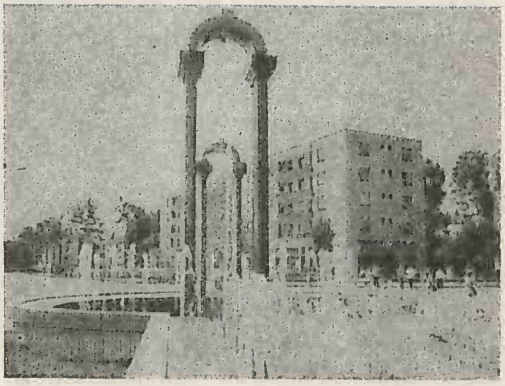

iar cel rutier cu câte șase benzi de circulație (menit să asigure circulația rutieră pe viitoarea autostradă București—Fetești—Constanța, parțial dată în folosință), reușește să elimine marile strangulări ale traficului, produse în această zonă, din cauza faptului că vechiul pod dispunea doar de un singur fir de circulație. La F. funcționează un atelier de reparații feroviare și un depou de locomotive (din 1888). Fabrici de tricotaje, de prelucr. a lemnului, de nutrețuri combinate și de produse alim. (conserve de legume și fructe, cașcaval, panificație ș.a.). Topitorie de in. Centru de conservare a semințelor (două silozuri) și de vinificație. Trei mori de cereale (una datând din 1904 și alte două construite în perioada 1929-1934). Fermă de creștere a porcilor. Piscicultură în regim natural. Muzeu cu colecții de mașini, utilaje și unelte agricole tradiționale. Parc. **Istoric.** Localit apare menționată documentar, ca sat, la 21 apr. 1528 într-un act emis de domnul Radu de la Afumați, iar după anul 1864 s-a extins ca urmare a împropietăririi țăranilor cu pământ. În 1865, a fost trecută în rândul comunelor, ulterior dezvoltându-se ca târg de cereale și de animale în zona vadului de trecere peste brațul Borcea. Declarat oraș la 17 iul. 1934 și municipiu la 18 ian. 1995, F. are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Buliga, Fetești-Gară, Vlașca. **Monumente:** o biserică din 1882 și biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1884). Cod poștal: 8576.

FIENI, oraș în jud Dâmbovița, situat în zona de contact a Subcarpaților Ialomiței cu prelungirile sudice ale M-ților Bucegi, la 436 m alt., la confl. râului Ialomița cu Ialomicioara, la 26 km N de municipiul Târgoviște; 8 216 loc. (1 iul. 1995): 3 977 de sex masc. și 4 241 fem. Supr.: 7,7 km²; densitatea: 1 067 loc./km². Stație de c.f. Expl. de marne și gresii. Combinat de lianți și azbociment (ciment, var, ipsos, tuburi și plăci de azbociment). Fabrici de becuri pentru iluminat și de utilaj energetic. Produse alim. **Istoric.** Localit. este menționată documentar, ca sat, la 14 iul. 1532, într-un act emis de domnul Vlad Înecatul, în care se specifică faptul că locuitorii acestei așezări erau plăieși (păzitori ai hotarelor de trecere peste M-ții Bucegi). Declarat oraș la 17 febr. 1968, F. are în subordine ad-tivă satele Berevoești și Costești. Biserică având triplu hram — „Sfântul Nicolae, Cuvioasa Parascheva și Sfântul Dumitru" (1804). Cod poștal: 0284.

FIERBINȚI-TÂRG, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Ialomița; 5 357 loc. (1 iul. 1995): 2 694 de sex masc. și 2 663 fem. Stație de c.f. Prelucr. lemnului. Culturi de cereale și plante tehnice. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), „Sfântul Nicolae" (1854), „Adormirea Maicii Domnului" (1842) și „Sfânta Maria" (1754), în satele Fierbinți-Târg, Fierbinții de Jos, Fierbinții de Sus și Grecii de Jos. Cod poștal: 8213.

FILANTROPIA, cartier în partea centrală a municipiului București.

FILDU → Almaș (1).

FILDU DE JOS, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Almaș-Agrij, pe cursul superior al râului Almaș; 1 593 loc. (1 iul. 1995): 783 de sex masc. și 810 fem. Centru de prelucr.

Fildu de Jos. Biserica din lemn cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt"

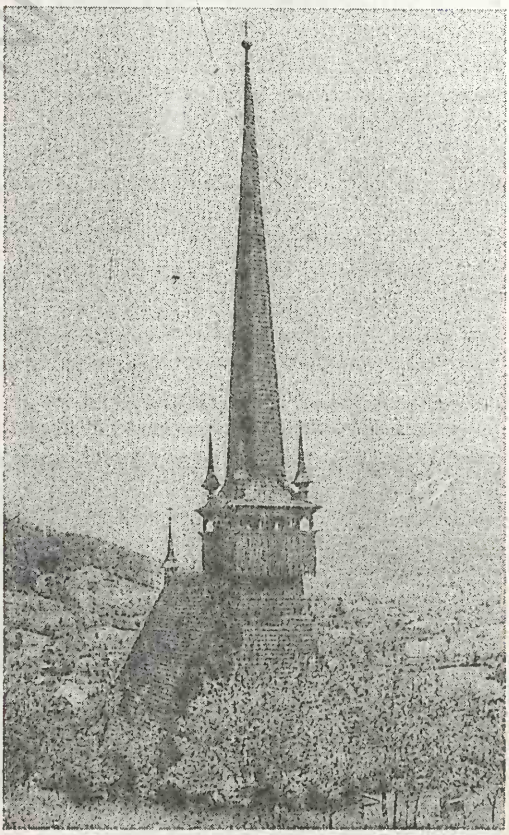

artistică a lemnului (sculpturi în lemn). Satul Fildu de Jos este menționat documentar, prima oară, în 1249. În satul Fildu de Sus, atestat documentar în 1415, se află o biserică din lemn cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1727), cu decor de crestături, picturi interioare (sec. 19) și cu turla de 40 m înălțime. Este una dintre cele mai desăvârșite realizări ale arhitecturii populare din lemn din România. În satul Tetișu există o biserică din sec. 14, refăcută în 1937. Cod poștal: 4736.

FILIAȘI, oraș în jud. Dolj, situat în zona de contact a Dealurilor Amaradiei cu terasele de pe stg. râului Jiu, la 110 m alt., la 37 km NV de municipiul Craiova; 20 199 loc. (1 iul. 1995): 10 128 de sex masc. și 10 071 fem. Supr.: 4,4 km²; densitatea: 4 590 loc./km². Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 5 ian. 1875) și rutier. Expl. de argilă și de balast. Fabrici de transformatoare și motoare electrice, utilaje și piese de schimb pentru ind. mat. de constr., de prelucr. a lemnului (cherestea, parchete), prefabricate din beton și produse alim. Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Centru viticol. Istoric. În arealul orașului a fost descoperit un tezaur monetar din sec. 13. Localit. apare menționată documentar, ca sat, într-un act emis de către domnul Alexandru II Mircea la 1 ian. 1573. Declarat oraș la 17 febr. 1968, F. are în subordine ad-tivă șase sate: Almăjel, Bâlta, Braniște, Fratoștița, Răcarii de Sus și Uscăci. **Monumente:** biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 17, refăcută în 1805 și în 1900 și renovată în 1921) atribuită lui Dumitru Filișanu; biserica „Sfântul Nicolae" (1750-1755, reparată în 1904, 1910, 1932), în satul Fratoștița; mausoleul familiei Filișanu (1865-1868). Cod poștal: 1186.

FILIPENI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 8 sate, situată în Colinele Tutovei, pe râul Prunteșți; 2 420 loc. (1 iul. 1995): 1 216 de sex masc. și 1 204 fem. În satul Filipeni, menționat documentar, prima oară, în 1584, se află o mănăstire, cu biserică din lemn (sec. 17), iar în satul Mărăști există o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1801 sau 1815, cu pridvor adăugat în 1921). Cod poștal: 5522.

FILIPEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Dealului Bahna (Subcarpații Neamțului) cu terasele de pe dr. Siretului, pe râul Turbata; 4 318 loc. (1 iul. 1995): 2 146 de sex masc. și 2 172 fem. Stație de c.f. (în satul Galbeni), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier. Hidrocentrală (29,15 MW), în satul Galbeni, dată în folosință în 1983. Fabrică de amidon, glucoză și dextrină. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cartofi și legume. Biserica „Sfinții Voievozi" (sec. 18). Conacul „Zarifopol" (sec. 19), în satul Cârligi. Cod poștal: 5514.

Filipeștii de Pădure. Biserica „Trei Ierarhi"

FILIPEȘTII DE PĂDURE, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe râul Provița; 10 757 loc. (1 iul. 1995): 5 242 de sex masc. și 5 515 fem. Nod rutier. Expl. de lignit și de petrol. Termocentrală. Constr. și reparații de utilaj minier (agregate hidraulice de înaltă presiune). Prelucr. primară a fructelor. Pomicultură (meri, peri, pruni). Menționat documentar, ca sat, în sec. 16, cu denumirea *Filipeștii Vechi*. Pe terit com. au fost descoperite urmele unui castru roman din sec. 2 d.Hr. În satul Filipeștii de Pădure se află

biserica având hramul „Trei Ierarhi", ctitorie din 1688 a Doamnei Bălașa Cantacuzino, cu picturi murale din 1692, executate de Pârvu Mutu. Remarcabil tablou votiv reprezentând familia marelui agă Matei Cantacuzino și a soției sale Bălașa. Iconastas (1688) cu decor sculptat. Tot aici, există conacul lui Matei și Toma Cantacuzino (1680-1690). Cod poștal: 2067.

FILIPEȘTII DE TÂRG, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe râul Prahova; 8 021 loc. (1 iul. 1995): 4 077 de sex masc. și 3 999 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, peri, pruni). În satul Filipeștii de Târg se află ruinele palatului postelnicului Constantin Cantacuzino (1633), conacul lui Pană Filipescu (sec. 18), cu zid de incintă, clădirea poștei (sec. 18) și o moară de apă de la sf. sec. 18. În satul Mărginenii de Jos există biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1855). Cod poștal: 2076.

FINIȘ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Beiuș, la confl. râului Finiș cu Crișu Negru; 3 688 loc. (1 iul. 1995): 1 793 de sex masc. și 1 895 fem. Haltă de c.f. Prelucr. lemnului (în satul Ioaniș). Păstrăvărie. Satul Finiș este menționat documentar, prima oară, în 1291. Ruinele unei cetăți medievale. Cod poștal: 3617.

FINTA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Cricovului, pe râul Ialomița; 4 736 loc. (1 iul. 1995): 2 376 de sex masc. și 2 360 fem. Reșed. com. este satul *Finta Mare*. Expl. de gaze naturale. Moară (sf. sec. 19). Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale și plante tehnice. Centru de ceramică populară. La 17 mai 1653, oastea Țării Românești, condusă de Matei Basarab, a înfrânt aici armata moldovenească, comandată de Vasile Lupu și sprijinită de cazacii conduși de Timuș Hmelnițki. În satul Finta se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1791, reparată în 1851, 1880, 1914, 1930-1932), conacul „Hulea" (sf. sec. 19) și clădirea Primăriei (1910), iar în satul Gheboaia există biserica având dublu hram — „Sfântul Dumitru și Cuvioasa Parascheva" (1856). Cod poștal: 0238.

FIRIZA, lac de acumulare, creat în 1961-1963 pe cursul râului Firiza, în amonte de municipiul Baia Mare. Supr.: 110 ha; vol.: 17,6 mil. m³. Coronamentul barajului are 165 m lungime și 52 m înălțime, iar hidrocentrala „Strâmtori" are o putere instalată de 4 MW și a fost dată în folosință în 1967.

FIȘICI, stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, situată în E-SE României, în raza com. Bozioru (jud. Buzău), în zona de contact a M-ților Buzău cu Subcarpații de Curbură, la 650 m alt., la 49 km NV de municipiul Buzău. Climat continental de dealuri, sedativ-indiferent, cu temp. medii anuale de 7°C, cu veri răcoroase (media termică a lunii iulie 17°C) și ierni friguroase (media temp. în ian. în jur de –4°C). Precipitațiile anuale însumează c. 800 mm. Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare și izv. cu ape minerale sulfuroase, iodurate, clorurate, sodice, calcice, magneziene, hipertone și oligominerale indicate pentru tratarea bolilor reumatismale (spondiloze, artroze, poliartroze, tendinoze), a celor ginecologice, renale (litiază urinară recentă, necomplicată, stări după infecții urinare, tratate și vindecate), respiratorii, digestive (colon iritabil), cardiovasculare etc. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Cod poștal; 5131.

FITIONEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de E ale Dealului Momâia (Subcarpații Vrancei), pe râul Șușița; 3 256 loc. (1 iul. 1995): 1 637 de sex masc. și 1 619 fem. Viticultură. Aici se află schitul Mușunoaiele (de călugări) cu o biserică de zid având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1940 pe locul uneia din lemn (1839). Desființat în 1959, schitul a fost reînființat în 1990. În satul Mănăstioara există biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sf. sec. 18). Cod poștal: 5356.

FIZEȘ, Câmpia Fizeșului, subunitate a Câmpiei Transilvaniei, situată între Someșu Mare, la N, aliniamentul râurilor Meleș și Pârâu de Câmpie, în E (care o separă de Dealurile Lechinței și Dealurile

Lacul Firiza

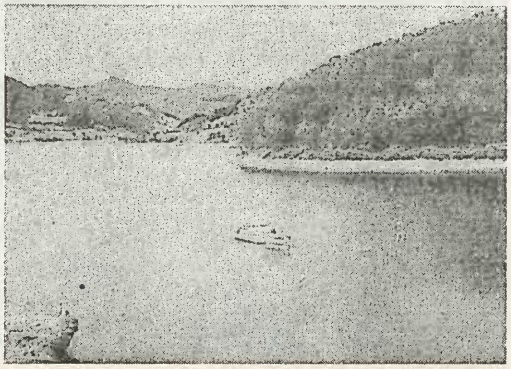

Comlodului), Câmpia Sărmașului, în S, și Someșu Mic, la V. Este de fapt o reg. colinară, cu alt. medie de 500 m, ce cuprinde Dealurile Sicului, la S de râul Fizeș și Dealurile Jimborului, la N de Fizeș. Alt. max.: 624 m (Dealul Unguraș din Dealurile Jimborului). Constituite predominant din argile marnoase, gresii, sare, tufuri, argile nisipoase și pietrișuri.

FIZEȘU GHERLII, com. în jud. Cluj, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Fizeșului, pe râul Fizeș; 2 513 loc. (1 iul. 1995): 1 253 de sex masc. și 1 260 fem. Pomicultură. Satul Lunca Bonțului s-a autodesființat prin depopulare în anii '80-'90 ai sec. 20. Pe terit. com. a fost descoperit un depozit de bronzuri (sec. 9 î.Hr.) ce cuprinde fragmente de căldăruțe, cupe hemisferice, brățări, fibule, vârfuri de suliță etc. Satul Fizeșu Gherlii este menționat documentar, prima oară, în 1230. În satul Nicula, atestat documentar în 1326, se află mânăstirea cu același nume (de călugări), întemeiată în 1552 (data este incertă). Biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită de pustnicul Nicolae în 1650, a dispărut în incendiul din 24 apr. 1973. În acest incendiu s-a topit și clopotul pe care era scris anul 1696. În locul bisericii dispărute s-a adus o biserică din lemn din satul Fânațe, jud. Bistrița-Năsăud, datând din 1701. Biserica din zid, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", construită în perioada 1875-1879 din inițiativa lui Mihai și Ioan Ivașcu (tată și fiu), prof. de teologie la Gherla, păstrează picturi murale originare, de factură bizantină, executate în tempera. Muzeu religios cu icoane pe sticlă, cărțile vechi de cult etc. Mânăstirea Nicula este un renumit centru de realizare a icoanelor pe sticlă, înființat în sec. 18, ale cărui icoane, remarcabile prin compoziția simplă, desenul naiv, de o mare expresivitate și prin coloritul viu, sunt răspândite în toată Transilvania. Biserică reformată (sec. 17), cu tavan casetat (1675), în satul Fizeșu Gherlii; biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1829), în satul Bonț. Cod poștal: 3493.

FLĂMÂNDA 1. → Jiana.

2. → Moșteni.

FLĂMÂNZI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Dealului Mare cu Câmpia Jijiei Inferioare; 11 954 loc. (1 iul. 1995): 5 664 de sex masc. și 5 990 fem. Filatură de bumbac. Fabrică de brânzeturi. La 8/21 febr. 1907, la F. a avut loc un incident care a declanșat începutul marii răscoale țărănești. **Monumente:** biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1657), în satul Prisăcani; obelisc închinat răscoalei din 1907, ridicat în 1977; în satul Flămânzi a existat conacul domnului Mihail Sturdza (sf. sec. 19, refăcut în 1923), mistuit de un incendiu în 1977. La 20 aug. 1977, com. F. a fost unificată cu com. Nicolae Bălcescu sub denumirea de F., iar satul Flămânzi a înglobat satul Cordun, formând satul Flămânzi. Cod poștal: 6840.

FLOREASCA 1. Lac de origine antropică pe valea Colentinei, în N municipiului București; 56 ha. Total asanat, constituie un loc de agrement pentru locuitorii Capitalei. Legat prin ecluze în amonte cu lacul Herăstrău și în aval cu lacul Tei. Bază nautică.

2. Cartier în partea de N a municipiului București.

FLOREȘTI 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele nordice ale Dealului Feleac, pe râul Someșu Mic; 6 307 loc. (1 iul. 1995): 3 125 de sex masc. și 3 181 fem. Hidrocentralele Florești I (6,9 MW, dată în folosință în 1986) și Florești II (1,5 MW, intrată în funcțiune în 1987). Pomicultură (meri, pruni, peri). Fermă de creștere a nurcilor. În satul Florești, menționat documentar, prima oară, în 1272, se află o biserică romano-catolică (sec. 14-15); în satul Luna de Sus, atestat documentar în 1315, există o biserică reformată (sec. 18, cu amvon din 1728 și tavan casetat, pictat în 1752), iar în satul Tăuți, atestat documentar în 1448, este o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19). Cod poștal: 3440.

2. Com în jud. Mehedinți, alcătuită din 9 sate, situată în E-NE Piem. Cosușteа; 2 931 loc. (1 iul. 1995): 1 483 de sex masc. și 1 448 fem. În satul Zegujani se află biserica „Sfântul Nicolae" (1832-1835), iar în satul Peștenuța există o biserică din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1777, refăcută în sec. 19). Cod poștal: 1528.

3. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Prahovei, pe râul Prahova; 7 575 loc. (1 iul. 1995): 3 699 de sex masc. și 3 876 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol. Termocentrală. Fabrică de anvelope; reparații de mașini și utilaje (în satul Călinești). În satul Călinești se află un Sanatoriu T.B.C., ruinele unei mori de apă din sec. 19, aparținând lui Constantin Aldea, ruinele

conacului „Mavros Cantacuzino“ (sec. 19) și biserica „Adormirea Maicii Domnului“ (1640-1646). În satul Florești există ruinele palatului „Micul Trianon“ (1910-1916) și biserica „Sfânta Treime“ (1887). Cod poștal: 2065.

4. → Câmpineanca.

FLOREŞTI-STOENEŞTI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Ilfovăț; 8 615 loc. (1 iul. 1995): 4 251 de sex masc. și 4 364 fem. Reșed. com. este satul *Stoenești*. Expl. de petrol și gaze naturale. Muzeu de artă populară (în satul Stoenești) cu obiecte de port popular, scoarțe, țesături de interior, obiecte de cojocărit, de fierărie, de pescuit etc., amenajat într-un vechi conac al familiei Drugănescu, construit în stilul arhitecturii brâncovenești de la începutul sec. 18. Lângă conac se află biserica „Buna Vestire“-Drugănești, ctitorită de Gavriil Drugănescu în 1723 și restaurată de arhitectul G. M. Cantacuzino în 1939-1942. În satul Stoenești mai există biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva“, ctitorie din 1838 a căminarului Scarlat Stoenescu. În satul Florești există conacul „Djuvara“, din sec. 18 (azi sanatoriu T.B.C.) și biserica „Sfântul Nicolae“, începută în 1679 de comisul Stoian Florescu și terminată în 1715 de către Voichița Florescu; biserica „Sfinții Voievozi“ (1800-1801), în satul Palanca. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. F.-S. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8152.

FOCŞANI, municipiu în partea de E a României, reșed. jud. Vrancea, situat în Câmpia Siretului Inferior, la 55 m alt., pe râul Milcov; 100 681 loc. (1 iul. 1995): 48 685 de sex masc. și 51 996 fem. Supr.: 11,9 km²; densitatea: 8 460 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de balast. Ind. metalurgică (turnătorie de fontă, laminoare de sârmă și de profile mijlocii). Constr. de utilaj greu, motoare electrice, utilaje și piese de schimb pentru ind. chimică, mașini și utilaje agricole, unelte de mână, de aparataj electric de joasă tensiune pentru instalații etc. Combinat de prelucr. a lemnului (mobilă, plăci fibro-lemnoase etc.). Fabrici de conf., tricotaje, prelucr. a maselor plastice (saci pentru îngrășăminte chimice, folii, tuburi și plăci de plastic), prefabricate din beton, vase emailate și produse alim. (preparate din carne și lapte, vin, coniac, vermut, panificație etc.). Filaturi de lână și de bumbac cardate. Morărit. Combinat de vinificație. Ferme de creștere a porcinelor, ovinelor și păsărilor. Centru pomicol și viticol. Stațiune de cercetare și producție pomicolă. Muzeu județean cu secții de arheologie-istorie, etnografie, științele naturii. Biblioteca județeană „Duiliu Zamfirescu“ (f. 1910), cu 178 500 vol. (1994). Teatru „Gheorghe Pastia“ și Ateneul Popular (din 1929). Festival anual, internațional, al viei și vinului (din 1996). Istoric. Întemeierea localit. datează din 1482, când mai multe așezări s-au unificat într-un târg, atestat ca atare într-un act comercial din anul 1546. Ulterior, târgul Focșani apare menționat foarte des în documentele anilor 1552, 1559 (16 apr.), 1572, 1574, 1575 (la 26 ian. 1575, localit. este amintită în legătură cu lupta victorioasă a lui Ioan Vodă Viteazul împotriva turcilor, luptă care a avut loc la 24 apr. 1574 la Jilițe, lângă Focșani), 1622 (poetul polonez

Focșani

Vedere generală

Palatul Prefecturii

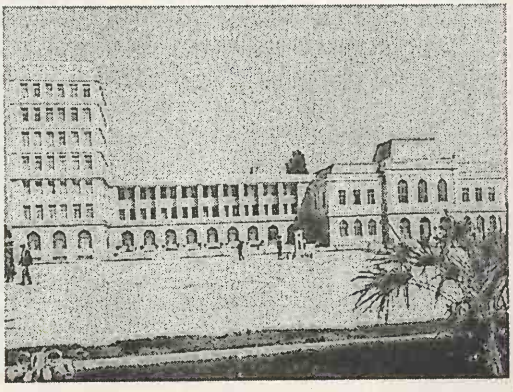

Samuel Twardowski numește localit. Focșani, într-o consemnare a sa, „orășel muntenesc"), 1643, 1653, 1658, 1661 (călătorul turc Evlia Celebi afirmă, într-o notă de călătorie, că „.... la Focșani se produce cea mai bună silitră"/azotat de potasiu) etc. Denumirea de Focșani a localit. provine, se pare, de la familia Focșa, care în sec. 15 deținea proprietăți de pământ în această zonă. Orașul a suferit distrugeri provocate de incendiile din 1636, 1716, 1758 și 1854, de invazia unor cete de tâlhari în 1685 sau a tătarilor în 1735 și 1758, de cutremurele din 1774, 1802, 1838, 10 nov. 1940, 4 mart. 1977, de războiul ruso-turc din 1789 ș.a. În 1718, locuitorii orașului au fost decimați de o cumplită epidemie de ciumă. La 6 iul. 1862, domnitorul Alexandru Ioan Cuza semnează un decret prin care consfințește unificarea oficială într-o singură localit., cu numele de *Focșani*, a administrației celor două orașe *(Focșanii-Munteni și Focșanii Moldovcni)* care până atunci erau separate printr-o linie de demarcație stabilită pe râul Milcov, fiecare dintre ele având câte o administrație proprie. În centrul orașului se păstrează borna de hotar așezată pe locul unde a funcționat, până în 1859, pichetul de graniță de la frontiera dintre Moldova și Țara Românească. La Focșani, guvernul României a semnat, la 26 nov./9 dec. 1917, armistițiul cu Puterile Centrale. Orașul Focșani a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Mândrești-Moldova și Mândrești-Munteni. **Monumente:** ruinele cetății Crăciuna (sec. 15), fortificată de către Ștefan cel Mare în 1482 cu scopul asigurării unui avanpost în calea incursiunilor turcești; biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (fostă „Sfântul Ioan Botezătorul"), ctitorie din 1661-1664 a domnului Grigore Ghica, refăcută în 1735 și 1840, restaurată și zugrăvită în 1899 și în 1976-1977; biserica având hramul „Sfântul Dumitru", ctitorie a căpitanului Vicol din perioada 1696-1700; biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" a fostei mânăstiri „Precista", ctitorie a lui Nicolae Mavrocordat din anii 1709-1716 (reparații efectuate în 1924); biserica „Sfântul Nicolae"-Vechi (1700-1720); biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului"-Donie, zidită în anii 1708-1712 prin strădania stolnicului Ion Donie; biserica având hramul „Sfântul Nicolae"-Nou construită în 1732 (pe locul unei biserici din lemn din 1680-1690) prin grija și pe cheltuiala biv-vel paharnicului Constantin Năsturel. Biserica, ce păstrează o catapetesmă din 1812, a fost restaurată în 1976-1977; biserica „Proorocul Samuil" a fostei mânăstiri Roman este ctitoria din 1756 a lui Constantin Cehan Racoviță, având zid de incintă ridicat în 1789; biserica având hramul „Sfinții Voievozi" din Tăbăcari sau biserica lui Curt (1744-1746); biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1760-1770 a lui Ioniță Jălăboiu, zugrăvită în 1898; biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului"-Săpunaru (1783, zugrăvită în 1815); biserica Domnească (1785); biserica armenească având hramul „Sfântul Gheorghe" (1789); biserica „Vovidenia" din Armeni, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1789-1798, reparată în 1898-1899); biserica „Sfinții Voievozi"-Stamatinești (1789-1798), ctitorie a banului Toma

Focșani

Monumentul Unirii

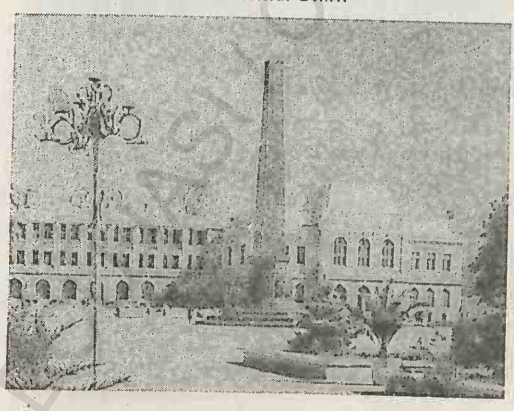

Mausoleul eroilor din primul război mondial

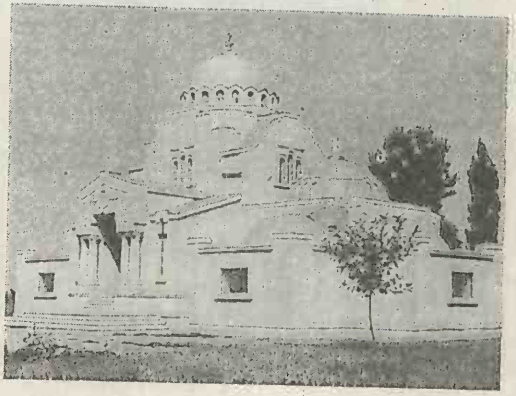

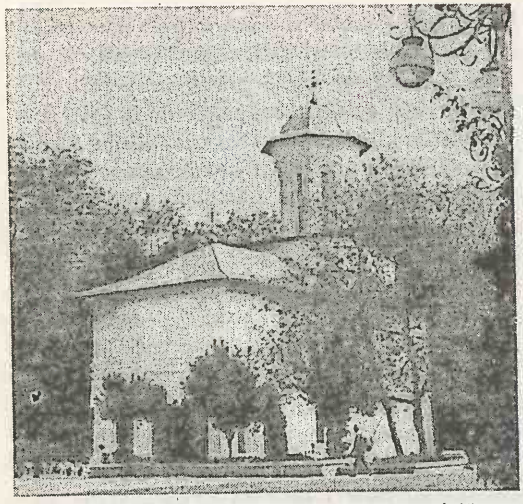

Focşani. Biserica „Naşterea Maicii Domnului"

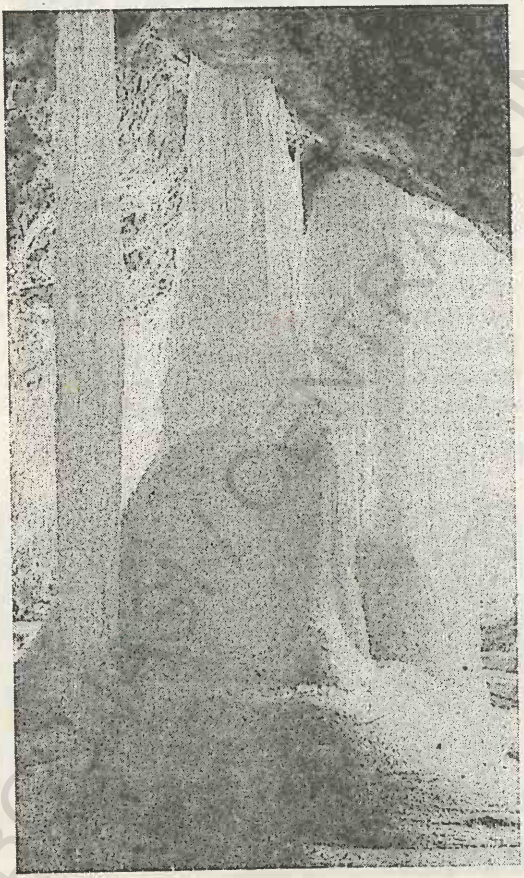

Gheţarul de la Focul Viu

Stamatin; biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"-Ovideni (1789-1798); biserica având hramul „Sfântul Nicolae"-Tăbăcari (sf. sec. 18); biserica având hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (fostă capelă militară) este ctitoria din anul 1815 a serdarului Costache Robescu, cu pridvor adăugat la sf. sec. 19; biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" din Ocol (1819, reparată în 1880-1888); biserica „Sfântul Spiridon" (1820-1826, cu picturi murale interioare din 1926); biserica având hramul „Sfântul Nicolae"-Stroe (1839); biserica având hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" (mijlocul sec. 19, zugrăvită în 1871); clădirea fostei vămi şi a fostului pichet de graniţă (sec. 18), azi sediul Complexului muzeal Vrancea; casa „Anghel Saligny" (sec. 19); clădirea Tribunalului judeţean, construită în 1909 după planurile arhitecţilor Al. Clavel şi C. Băicoianu; clădirea Teatrului „Gheorghe Pastia" construită în anii 1909-1913 după planurile arhitecţilor G. Ciogolea şi Simion Vasilescu, consolidată şi renovată în perioada 1991-1995; clădirea fostei Prefecturi ridicată în 1913 după planurile arhitecţilor Daniel Renard şi Simion Vasilescu, azi sediul Primăriei; clădirea Băncii Naţionale zidită în 1926 după planurile arhitectului Ion Antonescu; clădirea Ateneului Popular, construită în 1927, după planurile arhitecţilor Simion Vasilescu şi Fr. Manuel; mausoleul eroilor din primul război mondial, ridicat în 1927; Statuia Independenţei, realizată în 1916 de sculptorul Oscar Späthe; Monumentul eroilor Regimentului 10 Dorobanţi, ridicat în 1914; bustul lui Nicolae Filipescu, operă din 1928 a sculptorului Oscar Späthe; Monumentul Unirii — obelisc înalt de 19,64 m, din granit roşu, având la baza sa octogonală un basorelief din bronz ce înconjură ca un inel coloana de granit a obeliscului, în care sunt redate 85 de personaje din istoria României şi a actului Unirii din 1859; realizat în anii 1974-1975 de un colectiv condus de sculptorul Ion Jalea, a fost dezvelit la 24 ian. 1976. Cod poştal: 5300.

FOCUL VIU 1. Gheţarul de la ~, peşteră în V României, în partea centrală a M-ţilor Bihor, situată pe cumpăna de ape dintre bazinul Văii Galbena şi Depr. Groapa de la Barsa, la 1 120 m alt. Prima descriere datează din 1934, iar observaţii detaliate se fac în 1948. Peşteră descendentă, săpată în calcare tithonice, formată dintr-o sală mare (50 m lungime şi 5 m lăţime) legată printr-un coridor de o

sală mai mică. Sala Mare, în care se pătrunde pe o scară din lemn de 20 m lungime și înclinare de 30°, păstrează un bloc uriaș de gheață, cu un volum de c. 25 000 m³ (al doilea după Ghețarul de la Scărișoara). Gheața reflectă razele Soarelui, care se strecoară printr-o spărtură eliptică (un horn uriaș) a tavanului Sălii Mari, dând impresia unor limbi de foc (de la care derivă denumirea). Numeroasele coloane și domuri mari de gheață diferă ca număr și mărime de la un an la altul. Blocul de gheață este perforat de mai multe puțuri săpate de apele care picură din bolta peșterii.

2. → Andreiașu de Jos.

3. → Lopătari.

FOCURI, com. în jud. Iași, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare, pe râul Gârla Morii; 5 948 loc. (1 iul. 1995): 3 125 de sex masc. și 2 823 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Fermă de creștere a bovinelor (în satul Fântânele). Satul Focuri, numit inițial *Odaia Praguri*, a luat ființă în 1879 prin împroprietărirea însurăților cu pământ. Cod poștal: 6626.

FOENI, com. în jud. Timiș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timișului, pe cursul inf. al Timișului, la granița cu Iugoslavia; 1 712 loc. (1 iul. 1995): 795 de sex masc. și 917 fem. Stație de c.f. (în satul Cruceni). Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Pe terit. satului Cruceni a fost descoperit un cimitir de înhumație din Epoca bronzului, în care s-au găsit cești, strâchini, cu decor geometric incizat. În satul Foeni, menționat documentar, prima oară, în anul 1289, se află conacul familiei Mocioni (1750). Cod poștal: 1942.

FOGROS → Făgăraș (3).

FOIENI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Carei, la granița, cu Ungaria; 1 994 loc. (1 iul. 1995): 924 de sex masc. și 1 070 fem. Culturi de cereale și plante tehnice. Fermă de creștere a bovinelor. Satul Foieni este menționat documentar, prima oară, în perioada 1410-1518. Biserică romano-catolică cu hramul „Sfântul Arhanghel Mihail" (1785). Rezervație forestieră. Cod poștal: 3831.

FOLTEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în E Câmpiei Covurlui, pe dr. Prutului și pe râul Chineja; 3 186 loc. (1 iul. 1995): 1 628 de sex masc. și 1 558 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. Viticultură. Pescuit în regim natural. Pe terit. satului Stoicani au fost descoperite urmele unei așezări din perioada de tranziție de la Neolitic la Epoca bronzului (sf. milen. 3 - începutul milen. 2 î.Hr.), în care s-au găsit cești cu toartă supraînălțată, castroane și fragmente ale unei figurine feminine, toate cu motive meandrice și spiralice. Tot aici au fost identificate vestigiile unei așezări neolitice aparținând Culturii Gumelnița (milen 4-3 î.Hr.). Biserica „Sfinții Voievozi" (1809). Cod poștal: 6246.

FORĂȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 9 sate, situată în Pod. Fălticeni, pe râul Moldova; 4 940 loc. (1 iul. 1995): 2 407 de sex masc. și 2 533 fem. Culturi de cereale, cartofi și legume. În satul Forăști există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1764, cu iconostas din 1772 și picturi executate de către Anastasie Zugravul). Cod poștal 5793.

FOROTIC, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Dognecei cu M-ții Dognecei, pe râul Ciornovăț; 1 951 loc. (1 iul. 1995): 996 de sex masc. și 955 fem. Haltă de c.f. Expl. de granit (în satul Surducu Mare). Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Surducu Mare au fost descoperite urmele unui castru roman de piatră (130 x 160 m) din sec. 2-3, în care s-au identificat termele cu instalații de hipocaust, și vestigiile unei așezări civile cu caracter minier. Satul Forotic este menționat documentar, prima oară, în 1597. Cod poștal: 1757.

FORTUNA → Furtuna.

FRASIN, com. în jud. Suceava, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Gura Humorului, la confl. râului Suha cu Moldova; 6 689 loc. (1 iul. 1995): 3 404 de sex masc. și 3 285 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de gaze naturale, forestiere și de balast. Fabrică de cherestea și ambalaje. Cod poștal: 5920.

FRATA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Sărmașului, pe Valea Morii; 4 457 loc. (1 iul. 1995): 2 277 de sex masc. și 2 180 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului. În satul Soporu de Câmpie, la poalele Dealului Cunteni (sau Hodac) a fost descoperită o necropolă (sec. 2-3) aparținând populației autohtone dacice în care s-au găsit fructiere cu picior, cești cu două toarte, oenochoe etc. Satul Frata este menționat documentar, prima oară, în 1293. Biserică având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1747), în satul Berchieșu și biserica din lemn cu

hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1827), în satul Frata. Cod poștal: 3370.

FRĂSINEI, Mânăstirea ~ → Muereasca.

FRĂSINET 1. Lac antropic creat pe cursul mijlociu al râului Mostiștea, în arealul comunelor Frăsinet și Valea Argovei. Supr.: 1 460 ha. Folosit ca bazin piscicol și pentru irigații.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Mostiștea; 1 926 loc. (1 iul. 1995): 944 de sex masc. și 982 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și uleioase etc. Pepinieră piscicolă. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. F. a făcut parte din jud. Ilfov. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1834), în satul Tăriceni. Cod poștal: 8528.

FRĂTĂUȚII NOI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în N Pod. Sucevei, pe râul Suceava, la granița cu Ucraina; 5 292 loc. (1 iul. 1995): 2 595 de sex masc. și 2 697 fem. Pomicultură (meri, peri). Centru de țesături și cusături populare și de pielărie și cojocărie (în satul Costișa). Cod poștal: 5888.

FRĂTĂUȚII VECHI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în N Pod. Sucevei, pe râul Suceava; 4 880 loc. (1 iul. 1995): 2 368 de sex masc. și 2 512 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, peri). Centru de confecționare a scoarțelor, ștergarelor, cojoacelor, bundițelor și chimirelor. Cod poștal: 5887.

FRĂTEȘTI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Burnas; 5 513 loc. (1 iul. 1995): 2 704 de sex masc. și 2 809 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 nov. 1869). Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de floarea-soarelui etc. Muzeu (în satul Frătești) cu colecții de arheologie (unelte de silex, podoabe și ceramică din Epoca fierului) și de etnografie (unelte agricole, piese de port popular etc.). Bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1864) și „Sfânta Ecaterina" (1880), în satele Cetatea și Frătești. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. F. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8376.

FRÂNA → Axente Sever.

FRÂNCEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în NE Piem. Oltețului, pe râul Bistrița olteană; 5 690 loc. (1 iul. 1995): 2 809 de sex masc. și 2 881 fem. Nod rutier. Fermă de creștere a bovinelor. Moară cu făcaie (din 1868), în satul Surpatele. În arealul com. F. se află o rezervație de

Frânceşti. Biserica din lemn (bolniţa) cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"

goruni seculari (*Quercus petraea*). Bisericile cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1684, cu pridvor și turlă adăugate în 1801) a fostului schit Mănăilești, „Trei Ierarhi" (1797, cu fresce originare), „Nașterea Maicii Domnului" (1742) a fostului schit Colnic, și „Sfântul Nicolae" (1893), în satele Mănăilești, Genuneni, Moșteni și Frâncești; bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1776) și „Sfinții Voievozi" (1806), în satele Moșteni și Viișoara. În satul Dezrobiți se află Mânăstirea Dintr-un lemn (de maici), întemeiată, se pare, la sf. sec. 16 și începutul sec. 17, cu o biserică din zid cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", ctitorie din 1634-1635 (menționată documentar la 20 apr. 1635) a lui Preda Brâncoveanu (nepot de văr al lui Matei Basarab și bunicul lui Constantin Brâncoveanu), cu picturi originare. În 1684, din inițiativa lui Șerban Cantacuzino au fost refăcute ferestrele, s-a adăugat un pridvor cu coloane din piatră sculptate și s-au executat picturile murale în pridvor. În 1714-1716, prin grija domnului Ștefan Cantacuzino, au fost construite turla de pe pronaos și un frumos portal la intrare și s-au repictat pereții interiori ai bisericii. În 1938-1939 au fost construite chilii noi și s-au executat ample lucrări de renovare a ansamblului monahal. Complexul monastic a fost

restaurat în 1926-1930, 1938-1939, 1955, 1962-1963 și 1969. Din pictura murală originară (cea executată în 1635) se mai păstrează doar chipul Maicii Domnului, în pronaos, restul picturilor fiind cele realizate în 1714-1715 și spălate în 1938-1939. În apropierea acestei biserici, pe un tăpșan ce domină latura de V a incintei, se află biserica de lemn (Bolnița), cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1810-1814 pe locul unei bisericuțe din lemn (distrusă de un incendiu la sf. sec. 18). Conform tradiției, bisericuța din lemn de altădată (numită și Biserica Dintr-un lemn) fusese construită (realizată) la sf. sec. 16 din lemnul unui stejar uriaș, din inițiativa Ancuței, fiica Doamnei Chiajna și a lui Mircea Ciobanul. La Mânăstirea Dintr-un lemn există o valoroasă colecție de icoane pe lemn și de obiecte vechi bisericești. Stăreția din incinta mare datează din 1633-1654, refăcută în 1715, iar turnul-clopotniță din aceeași perioadă. În satul Surpatele se află mânăstirea cu același nume (de maici), ctitorie de la începutul sec. 16 a fraților Teodor și Stanciu Frâncu și refăcută de boierii Buzești în sec. 17. Biserica actuală, cu dublu hram „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil și Sfânta Treime" a fost reconstruită din zid, în anii 1703-1706, din inițiativa Doamnei Maria, soția lui Constantin Brâncoveanu, și pictată în 1706 de Andrei, Hranite, Gheorghe și Iosif Ierodiaconul. Biserica a fost reparată și repictată în 1815. Ansamblul monahal a fost restaurat în 1927-1935, 1958-1959, 1990-1992. Cod poștal: 1013.

FRECĂȚEI 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 6 sate, situată în Balta Brăilei (Insula Mare a Brăilei), pe stg. brațului Dunărea Veche; 1 518 loc. (1 iul. 1995): 758 de sex masc. și 760 fem. Culturi de porumb, de grâu, de plante tehnice și de nutreț. Cod poștal: 6173.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Tulcei cu Pod. Niculițel, pe râul Telița; 3 848 loc. (1 iul. 1995): 1 930 de sex masc. și 1 918 fem. În satul Telița se află Mânăstirea Çelik-Dere (de maici), situată pe valea pârâului Çelik de la care a preluat numele (în lb. turcă Çelik-Dere înseamnă pârâul de oțel, denumit astfel datorită descoperirii în această zonă a unor arme din diferite epoci). Așezământul monahal a fost construit în 1841-1844 de către călugări români și ruși, refăcut la începutul sec. 20. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost zidită în mai multe etape: 1901-1902, 1910-1916 și 1928-1932 (când a fost și pictată), după proiectele arhitecților Toma Dobrescu și Dumitru Berechet. Colecție de artă veche religioasă. Aici se află o moară de vânt (o raritate în peisajul natural românesc). Cod poștal: 8843.

FRUMOASA 1. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 4 sate, situată în NE Depr. Ciuc, la poalele M-ților Ciuc; 3 735 loc. (1 iul. 1995): 1 873 de sex masc. și 1 862 fem. Fabrică de cherestea. Creșterea

Frecăței (2). Mânăstirea Çelik-Dere

ovinelor. Satul Frumoasa este menționat documentar în 1324. Biserică romano-catolică (sec. 15) cu zid de incintă (sec. 18) și casă parohială (sec. 19), în satul Nicolești. Cod poștal: 4135.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Boian cu Câmpia Burnas, pe râul Vedea; 2 843 loc. (1 iul. 1995): 1 437 de sex masc. și 1 406 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1821) și „Adormirea Maicii Domnului" (1806), în satele Frumoasa și Păulească. Cod poștal: 0787.

FRUMOSU, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată la poalele SV ale Obcinei Mari și cele SE ale Obcinei Feredeu, la confl. râurilor Frumosu și Deia cu Moldova; 3 603 loc. (1 iul. 1995): 1 840 de sex masc. și 1 763 fem. Stație de c.f. Cod poștal: 5970.

FRUMUȘANI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe dr. râului Dâmbovița; 4 686 loc. (1 iul. 1995): 2 375 de sex masc. și 2 311 fem. Ind. chimică. Complex avicol. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de floarea-soarelui etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. F. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" și „Sfântul Dumitru" (1817), în satul Oltina; ruinele bisericii cu hramul „Sfântul Nicolae" (1796), în satul Pițigaia; bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" și „Sfântul Nicolae" (1841), în satul Postăvari. Cod poștal: 8334.

FRUMUȘICA 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealului Mare cu Câmpia Jijiei Superioare; 5 920 loc. (1 iul. 1995): 2 912 de sex masc. și 3 008 fem. Centru viticol. Fermă de creștere a bovinelor. Centru de olărit. Satele Boscoteni și Rădeni sunt menționate documentar în 1437, iar Vlădeni-Deal în 1430. În 1830, localit. figura ca târg. Biserică ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" a schitului Balș (Schitul Frumușica) construită în 1835 pe locul uneia din sec. 18, cu refaceri din 1990, în satul Storești. Cod poștal: 6839.

2. → Tichilești.

3. → Bodești (2).

FRUMUȘIȚA, com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în E Câmpiei Covurlui, în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului, pe râul Chineja; 5 261 loc. (1 iul. 1995): 2 656 de sex masc. și 2 605 fem. Stație de c.f. Pe terit. satului Tămăoani au fost descoperite două căni dacice din ceramică și un cylix grecesc (vas ceramic de băut vin, cu două toarte) datând din sec. 4 î.Hr. Biserica „Cuvioasa Parascheva" (ante 1809). Cod poștal: 6244.

FRUNȚI, masiv muntos, desprins din culmea sudică a M-ților Făgăraș, situat între văile Topolog, la V, și Argeș, la E, alcătuit predominant din fliș grezo-marnos, gresii și șisturi. În axa pr. a masivului se găsesc gnaise oculare care dau un relief pitoresc, cu proeminențe, cu pereți verticali, cu mici peșteri. Pe rama sudică a acestui masiv predomină depozitele sedimentare cocene în cadrul cărora relieful capătă un aspect domol, formând prispa meridională a acestora. Alt. max.: 1 534 m. Acoperit cu păduri de foioase (îndeosebi fag și gorun).

FRUNZARU, Hidrocentrala ~ → Sprâncenata.

FULGA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Săratei, la confl. râurilor Bălana și Ghighiu; 4 036 loc. (1 iul. 1995): 1 934 de sex masc. și 2 102 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Reșed. com. este satul *Fulga de Jos*. Cod poștal: 2044.

FUNDATA 1. Liman fluviatil pe stg. cursului inf. al Ialomiței, în Câmpia Bărăganului, pe terit. com. Gheorghe Doja și Andrășești (jud. Ialomița). Supr.: 510 ha. Pescuit. Irigații.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 3 sate, situată în culoarul Rucăr-Bran, în zona pasului Giuvala, la poalele M-ților Leaota, Bucegi și Piatra Craiului; 1 187 loc. (1 iul. 1995): 592 de sex masc. și 595 fem. Creșterea bovinelor. Centru de țesături și cusături populare și muzeu etnografic (în satul Șirnea), cuprinzând piese de port popular, ceramică, interioare de locuințe, piese de cult, țesături etc. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1835-1837), în satul Fundata. Cod poștal: 2234.

FUNDENI 1. Lac situat pe cursul inf. al Colentinei, pe terit. satului omonim (com. Dobroești, jud. Ilfov), la marginea de NE a municipiului București. Supr.: 123 ha. Pe malul nordic se află spitalul Fundeni, iar în partea sa sudică există un mic ostrov locuit (aparținând cartierului Pantelimon din Municipiul București). Pescuit. Pe malul său estic se află biserica „Fundenii Doamnei", cu hramul „Sfântul Eftimie", monument reprezentativ de artă brâncovenească, ctitorie a marelui spătar Mihai Cantacuzino, sfințită la 1 mai 1699 și renovată în 1860 de

Doamna Maria Ghica (după această dată, locuitorii au atribuit lăcașului numele biserica „Fundenii Doamnei"). În pridvor se păstrează o amplă compoziție murală executată de faimosul zugrav Pârvu Mutu, înfățișând „Judecata de apoi". Fațadele bisericii sunt împodobite în întregime cu ornamente orientale de tipul miniaturilor persane (măsuțe cu vase de flori, chiparoși, havuzuri, palate, mănunchiuri cu ramuri de lămâi etc.) realizate în stuc.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului, la confl. râului Pasărea cu Dâmbovița; 5 176 loc. (1 iul. 1995): 2 534 de sex masc. și 2 642 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, de plante tehnice și de nutreț etc. Biserică având hramul „Sfântul Andrei" (1732). Pădure de foioase de interes cinegetic. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. F. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8284.

3. Com. în jud. Galați, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe stg. râului Siret; 3 984 loc. (1 iul. 1995): 1 988 de sex masc. și 1 996 fem. Stație de c.f. (în satul Hanu Conachi), inaugurată la 13 sept. 1872. Reșed. com. este satul *Fundenii Noi*. Pomicultură (meri, peri, nuci, pruni). Viticultură. Fermă de creștere a ovinelor (Hanu Conachi). Satul Fundeni este menționat documentar în 1521. Biserica „Înălțarea Domnului", ctitorie din 1829 a lui Costache Conachi. Rezervație de dune de nisip (Hanu Conachi), ocupând o supr. de 199,3 ha, fixate cu plantații de salcâm și cu o floră arenicolă în care predomină salcia târâtoare (*Salix rosmarinifolia*). În această rezervație trăiesc șopârla de nisip (*Eremias arguta deserti*) — specie care atinge în România limita vestică a arealului său mondial și șarpele de nisip (*Coluber jugularis caspius*) — element termofil aflat aici la limita nordică a arealului. Cod poștal: 6232.

FUNDULEA, oraș în jud. Călărași, situat în V Câmpiei Bărăganului, la 70 m alt., în apropiere de confl. râului Belciugatele cu Mostiștea, la 95 km NV de municipiul Călărași și la 38 km E de București; 6 555 loc. (1 iul. 1995): 3 285 de sex masc. și 3 270 fem. Supr.: 23 km²; densitatea: 285 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 17 nov. 1886). Nod rutier. Confecții metalice. Produse chimice și alim. (zahăr, panificație etc.). Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe etc. Institut de cercetări pentru cereale și plante tehnice, specializat în crearea de noi soiuri de plante, ameliorate genetic, cu producții mari și rezistente la boli. Stațiune de cultură a plantelor medicinale. Institut de cercetare și producție a sfeclei de zahăr. Localit. este menționată documentar, ca sat, în 1778 și declarată oraș la 18 apr. 1989, având în subordine ad-tivă satul Gostilele (menționat documentar în 1583). Cod poștal: 8264.

FUNDU MOLDOVEI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 10 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de SE ale Obcinei Mestecăniș și cele de SV ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Moldova; 4 419 loc. (1 iul. 1995): 2 188 de sex masc. și 2 231 fem. Expl. de pirite cuprifere. Centru de constr. a instrumentelor populare, de prelucr. artistică a lemnului, de țesături și cusături populare. Schitul „Orata" (de călugări) înființat în 1953 de familia Pomohaci pe vatra unei vechi sihăstrii. În satul Colacu se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1800). Cod poștal: 5964.

FURCULEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Boian, pe interfluviul Vedea-Călmățui; 4 085 loc. (1 iul. 1995): 2 019 de sex masc. și 2 066 fem. Nod rutier. Produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de floarea-soarelui etc. Centru de țesături și cusături populare. În satul Furculești se află o biserică din 1819, iar în satul Moșteni există biserica având dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1850). Cod poștal: 0735.

FURNICA, masiv muntos în SE M-ților Bucegi, situat între văile râurilor Izvorul Dorului, la V și S, și Peleș, la N, care domină, la E, Valea Prahovei printr-un abrupt în zona orașului Sinaia. Alt. max.: 2 103 m (vf. Furnica). Constituit din fliș grezos calcaros (strate de Sinaia) și din conglomerate de Bucegi. Acoperit cu păduri de molid până la 1 800 m alt., iar mai sus de pajiști alpine. Turism intens facilitat de șoseaua modernizată ce urcă de la Sinaia până la Cota 1 400, și mai ales de Telecabina Sinaia — Cota 1 400 și Telefericul Cota 1 400 — Vârful cu Dor. Numeroase poteci marcate și cabane. Pârtii de schi. Instalație pentru bob.

FURTUNA sau FORTUNA, lac în partea central-vestică a Deltei Dunării, situat la NE de ostrovul Maliuc, în sectorul fluvial al Deltei, în apropiere de brațul Sulina, de care este legat prin mai multe gârle. Supr.: 977,5 ha; ad. max.: 2 m; vol.: 9,8 mil. m³. Pescuit. Loc de cuibărit al lebedei mute.

G

GAI, Mânăstirea ~ → Arad (2).

GALATA, Mânăstirea ~ → Iaşi (1).

GALAŢI 1. Municipiu în extremitatea estică a României, reşed. jud. cu acelaşi nume, situat în SE Câmpiei Covurlui, pe stg. fl. Dunărea, pe trei terase ale acestuia, la 4-35 m alt., la 7 km aval de confl. Siretului cu Dunărea şi la 150 km amonte de vărsarea Dunării în Marea Neagră; 328 058 loc. (1 iul. 1995): 162 676 de sex masc. şi 165 382 fem. Supr.: 118,9 km²; densitatea: 2 759 loc./km². Nod feroviar (staţia de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) şi rutier. Port fluvio-maritim (7-10 m pescaj în aval). Centrală electrică şi de termoficare (160 MW) intrată în funcţiune în 1969. Combinat siderurgic (cel mai mare din ţară), dat în exploatare în 1962, cu o staţie de sortare şi aglomerare a min. de fier, o uzină cocso-chimică, patru furnale de câte 1 700 m³ fiecare, unul de 2 700 m³ (dat în folosinţă în 1978) şi un altul de 3 500 m³ (intrat în funcţiune în 1981 — fiind printre primele 10 furnale din lume), în cadrul căruia se produc: oţel, fontă, tablă groasă, cabluri, lanţuri, sârmă, cuie etc. Constr. de nave fluviale şi maritime (mineraliere de 55 000 tdw, cargouri de 4 500 tdw, remorchere maritime, motonave fluviale, elice pentru nave), de utilaj greu pentru constr. navale, de utilaje pentru telecomunicaţii, de piese şi accesorii pentru autovehicule, de piese de schimb pentru maşini şi utilaje agricole, de aparatură şi instrumente de control pentru diverse procese industriale etc.; produse metalice de larg consum. Fabrici de mobilă, produse chimice (lacuri, vopsele, detergenţi, coloranţi), cosmetice, textile (fire şi ţesături din bumbac, in şi cânepă) şi produse alim. (preparate din carne şi lapte, conserve, dulciuri,

Galaţi (1)

Vedere generală asupra cartierului Ţiglina

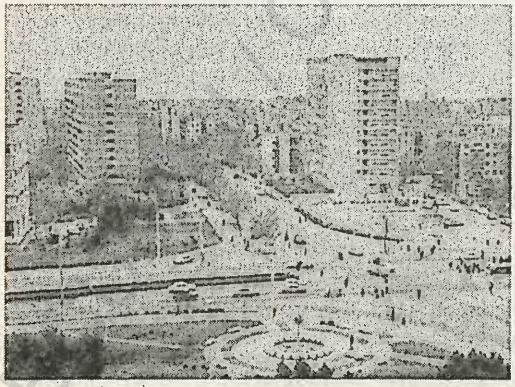

Şantierul naval

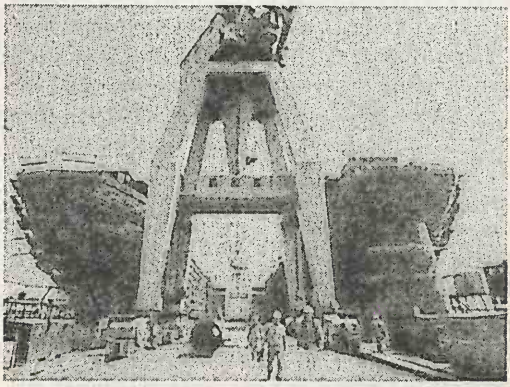

paste făinoase, bere etc.), cărămidă și prefabricate din beton, nutrețuri combinate ș.a. Sere legumicole. Stațiune de cercetări piscicole. Grădină botanică (16 ha). Universitatea „Dunărea de Jos" (f. în 1948) cu 7 facultăți, 7 037 studenți și 502 prof. (în anul școlar 1994-1995); Universitatea particulară româno-americană „Anghel Rugină" (f. 1991) cu 2 facultăți. Teatru dramatic (f. 1955), teatru muzical („Nicolae Leonard", f. 1955) și teatru de păpuși (f. 1952), orchestră simfonică (înființată în 1956), numeroase cinematografe, biblioteci (între care Biblioteca „V. A. Urechia", f. 1870, cu 568 417 vol. în 1994, cu incunabule, tipărituri vechi etc.) și muzee: Muzeul Județean de Istorie, cu colecții de arheologie (obiecte din Paleolictic, Neolitic etc.), de istorie și etnografie (costume, țesături, unelte, război de țesut manual); Muzeul de Artă (pictură, sculptură, grafică, artă decorativă); Complexul muzeal de științele naturii; Expoziția de personalități istorice ale sec. 19 (Alexandru Ioan Cuza, Costache Negri, Mihail Kogălniceanu ș.a.). Istoric. Așezare străveche (urme de cultură materială din sec. 6-5 î.Hr.), cu multe vestigii de cultură geto-dacă, română și românească descoperite în cartierul Barboși, pe promontoriul Tirighina. Aici au fost identificate urmele unei așezări dacice, fortificate (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) în care s-au găsit vase grecești de import și un sanctuar asemănător cu cel descoperit în M-ții Orăștiei. Cucerită de legiunile împăratului roman Traian, în primii ani ai sec. 2 d.Hr., cetatea a fost transformată într-un avanpost militar roman (un *castellum*/fortificație de proporții mai mici/ de c. 4 000 m², construit mai întâi din pământ, iar apoi întărit cu ziduri și turnuri de apărare din piatră) și în stațiune a flotei dunărene. Fiind neîncăpător, romanii au construit, în anul 171 d.Hr., lângă *castellum*, un castru de piatră (cu scopul de a apăra granița de N a *limesului danubian*) în care au staționat mai multe detașamente ale legiunilor romane (*Legio V Macedonica, Cohors II Mattiacorum, Legio I Italica* ș.a.). Cu o scurtă întrerupere (datorată invaziei carpilor din anul 238 d.Hr.), fortificația romană a fost menținută de Imperiul Roman (apoi Imperiul Romano-Bizantin) până în sec. 6 d.Hr. Prima mențiune documentară a localit. datează din anul 1134, iar apoi din 1445. În Evul Mediu, G. a avut un important rol în comerțul Moldovei cu alte reg., importanța sa sporind după anul 1484 când porturile moldovenești Chilia și Cetatea Albă au fost cucerite de turci. Atestat documentar ca oraș, la sf. sec. 15, G. apare consemnat ca atare la mijlocul sec. 16 pe o hartă a Moldovei întocmită de Georg von Reicherstorffer, secretar regal, consilier (din 1526) și emisar (în 1527 și 1535) al lui Ferdinand I de Habsburg la curtea domnului moldovean Petru Rareș. În 1542, G. a fost inclus în raiaua Brăilei ocupată de turci în 1540 și stăpânită până în 1829. În 1613, germanul Johannes Wilden, și, în 1681, italianul Giovanni Battista de Bruyo menționează orașul G. ca pe un important centru comercial, pescăresc și portuar. Orașul a fost jefuit de tătari în 1651 și de turci în 1711. Începând cu sec. 18, G. devine cea mai mare piață de comerț la Dunărea de Jos și cel mai important port pentru exportul lemnului, cerealelor, mierii ș.a., lucru confirmat și de Dimitrie Cantemir în lucrarea *Descriptio Molda-*

Galați (1)

Teatrul dramatic

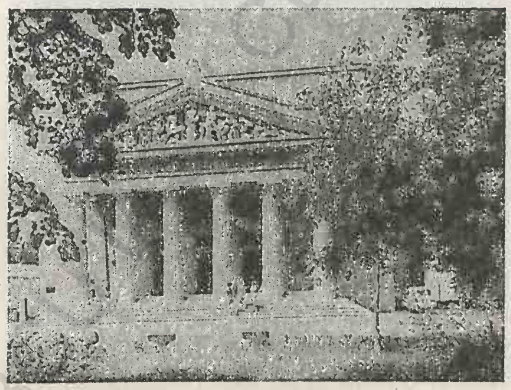

Muzeul de Artă

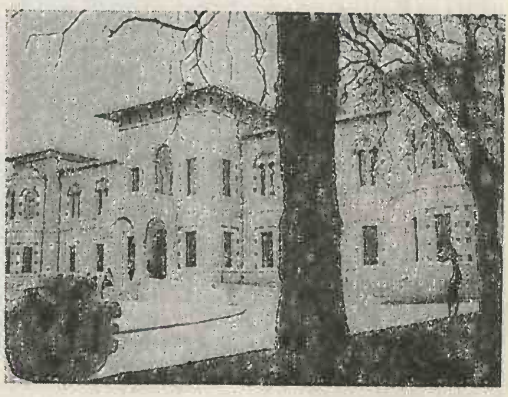

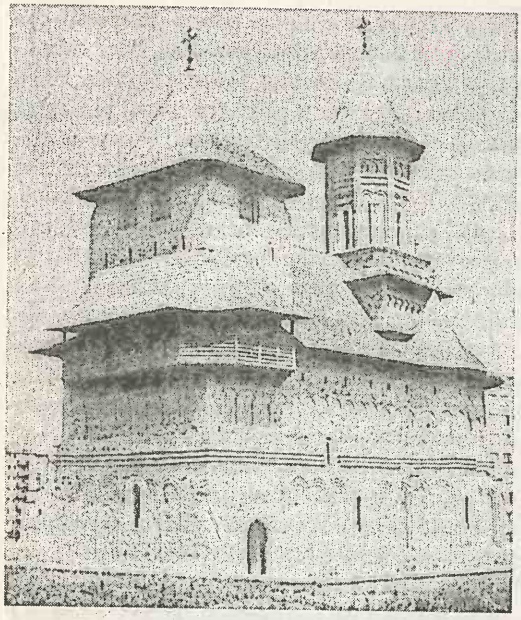

Biserica „Precista" (vedere dinspre sud-vest)

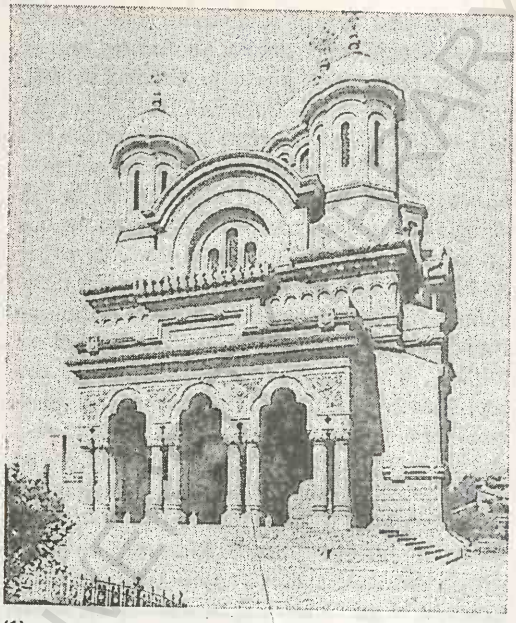

Catedrala „Sfântul Nicolae"

Galaţi (1)

viae în care amintește că „.... este târgul cel mai vestit al întregii Dunări". În această perioadă, marile puteri europene și-au deschis la G. viceconsulate (Rusia în 1784, Austria în 1794, Anglia și Franța în 1804, Prusia în 1838) pentru a întreține un comerț regulat cu Țările Române. Este remarcabil faptul că, în 1838, din totalul de 8,55 mil. de franci, cât a însemnat comerțul exterior al Moldovei, 5,95 mil. de franci s-au realizat prin intermediul portului G. După Pacea de la Adrianopol (1829) și transformarea sa în *porto-franco* (1836-1883), orașul G. a înregistrat o dezvoltare comercială și economică mult mai mare, devenind, în 1841, al doilea oraș al Moldovei (ca importanță), după Iași. În perioada 1856-1945, G. a fost sediul Comisiei Europene a Dunării. Orașul a fost devastat de două incendii (1769 și 1821) și a suferit mari pagube în anii ocupației bulgaro-austro-germane (1916-1918) și a celei germane (în 1944). Declarat municipiu la 17 febr. 1968 și din nou *porto-franco* la 25 apr. 1994. **Monumente:** biserica fortificată „Precista", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1645-1647, în timpul domniei lui Vasile Lupu, având fațadele decorate cu două registre de arcaturi și ciubuce. Biserica a fost reparată în 1829 și 1869 și restaurată în 1957; păstrează o colecție de icoane vechi; biserica „Sfântul Gheorghe" (1664-1665); biserica „Mavromol", cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fostei Mânăstiri „Mavromol" (în limba greacă înseamnă stâncă neagră), ctitorie din 1669 a lui Gheorghe Duca (reconstruită în 1700-1702 de fiul său Constantin; picturile murale interioare au fost refăcute în 1973-1975 de Gheorghe Răducanu; clopotul bisericii datează din 1865), păstrează o icoană făcătoare de minuni cu chipul Maicii Domnului, datând din sec. 17. Pe lângă această biserică a fost înființată în 1765 o școală cu limba de predare greacă, iar în 1803 o școală cu limba de predare română; biserica „Vovidenia" (sau „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului") este ctitoria din 1790 a lui Ioan Cârjă (refăcută în 1865); biserica „Sfinții Voievozi" (1801-1805, refăcută în 1856); bisericile având hramurile „Sfântul Spiridon" (1815-1817, refăcută în 1828), „Sfântul Dumitru", ctitorie din 1649 a domnului Vasile Lupu, și „Sfântul Nicolae", construită în 1845 pe fundațiile unei biserici din 1776; biserica romano-catolică (sec. 17, refăcută în 1829-1844); catedrala ortodoxă, cu hramul „Sfântul Nicolae", construită în anii 1906-1917 după planurile arhitecților Petre

Antonescu și Ștefan Burcuș, în prezent biserica episcopală a Episcopiei Dunărea de Jos; clădirea Palatului Prefecturii, construită în stil tradițional românesc, în anii 1901-1906, după planurile arhitectului Ion Mincu, cu sculpturi de Fr. Storck; clădirea Palatului de Justiție (azi sediul Rectoratului Universității) a fost construită în perioada 1921-1923, după planurile arhitectului Grigore Cerchez, pe locul hanului Ventura; Palatul Navigației, construit la începutul sec. 20 după planurile lui Anghel Saligny; gara fluvială realizată în 1912 după planurile arhitectului Petre Antonescu; han (1882); statuia lui Mihai Eminescu — operă a sculptorului Fr. Storck, dezvelită în 1911; statuia lui Costache Negri (1912, sculptor Ion Iordănescu); busturile lui Alexandru Ioan Cuza (1883, sculptor necunoscut), Mihail Kogălniceanu (1893, sculptor Vladimir Hegel), George Enescu (1956, sculptor Florica Ioan), I. L. Caragiale (1956, sculptor Andrei Ostap) etc. Cod poștal: 6200.

2. Județ situat în extremitatea estică a României, între cursurile inf. ale Siretului (la V), Prutului (la E) și Dunării (la SE), la granița cu Rep. Moldova, între 45°25' și 46°10' latitudine N și între 27°20' și 28°10' longitudine E, între jud. Vaslui (la N), Rep. Moldova (E), jud. Tulcea (SE), Brăila (S) și Vrancea (V și NV). *Supr.*: 4 466 km² (1,87% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 643 017 loc. (2,84% din populația țării), din care 321 582 loc. de sex masc. (50,01%) și 321 435 loc. de sex fem. (49,99%). *Populația urbană:* 387 607 loc. (60,28%); *rurală:* 255 410 loc. (39,72%). *Densitatea:* 144 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 98,8% români, 0,9% țigani, 0,06% maghiari, 0,05% ruși-lipoveni, 0,19% alte minorități. *Reședința:* municipiul Galați. *Orașe*: Berești, Târgu Bujor, Tecuci (municipiu). *Comune*: 56. *Sate*: 180 (din care 2 aparțin orașelor).

Relief predominant de câmpie (69%), aparținând unor subunități ale Câmpiei Române (respectiv Câmpia Covurlui, Câmpia Tecuciului și Câmpia Siretului inferior), cu cea mai mare extindere în părțile central-sudică și vestică ale jud. G. Zonele de N și de NV ale jud. G. sunt ocupate, în proporție de 31%, de prelungirile Pod. Moldovenesc — respectiv Pod. Covurlui, în N, și Colinele Tutovei, în NV — ce ararecori depășesc 300 m alt. În partea de S a Câmpiei Tecuciului, formată în întregime din terasele Siretului și Bârladului, se desfășoară, sub forma unei fâșii de c. 20 km lungime și 4-5 km lățime, între localit. Ivești și Hanu Conachi, o zonă nisipoasă în care predomină relieful de dune, în mare parte fixate de vegetație. Extremitățile de V, S, SE și E ale jud. G. sunt ocupate de luncile largi ale Siretului, Dunării și Prutului, care reprezintă treptele cele mai coborâte ale reliefului gălățean (8-13 m alt.). În extremitatea sudică a jud. G. se află o reg. de scufundare lentă a scoarței terestre, evidențiată atât de linia de falie Focșani—Nămoloasa—Galați, cât și de convergența, în această zonă, a mai multor cursuri de ape care se constituie într-o adevărată „piață de adunare a apelor".

Clima temperat-continentală cu veri foarte calde și secetoase și ierni geroase, marcate adeseori de viscole puternice. Temp. medii multianuale oscilează în jurul valorii de 10°C. Temp. max. absolută (40,6°C) s-a înregistrat la Târgu Bujor (11 aug. 1951), iar temp. minimă absolută (–32,0°C) la Drăgușeni (11 febr. 1929). Cantitățile anuale de precipitații însumează c. 400 mm în partea de S a jud. G. și c. 500 mm în N. Vânturile dominante (puternice aproape în tot cursul anului) bat cu o frecvență mai mare dinspre N (25,1%) și NE (19,8%), cu viteze medii anuale cuprinse între 1,6 și 4,0 m/s la Tecuci și între 2,4 și 5,3 m/s la Galați.

Rețeaua hidrografică, cu o densitate redusă (0,1-0,2 km/km²), este dominată de cursul inf. al Dunării (care delimitează jud. G. în SE, pe o lungime de 20 km) și de cursurile inf. ale Prutului (cu afl. Elan și Horincea) și Siretului (cu afl. săi Bârlad, Călmățui, Suhu, Mălina) — ambele tributare Dunării pe terit. jud. G. Râul Chineja, cu afl. săi Covurlui, Slivna, Bujoru ș.a., drenează partea de E a jud. G. și se varsă în lacul Brateș (→) care este cel mai mare și mai important lac de pe terit. jud. G. În lunca Siretului sunt câteva limane fluviatile — Lozova, Mălina, Cătușa — în care debușează râurile cu aceleași nume, precum și lacul Tălăbasca prin care trece râul Călmățui (ce se varsă apoi în Siret).

Vegetația naturală aparține zonelor stepei și silvostepei. În prezent, vegetația naturală este înlocuită, în cea mai mare parte, de culturi. Local, se mai întâlnesc mici petice de pajiști degradate, alcătuite din firuță (*Poa bulbosa*), peliniță (*Artemisia austriaca*), bărboasă (*Botriochloa ischaemum*), păiuș (*Festuca valesiaca*) ș.a. și pâlcuri de păduri de

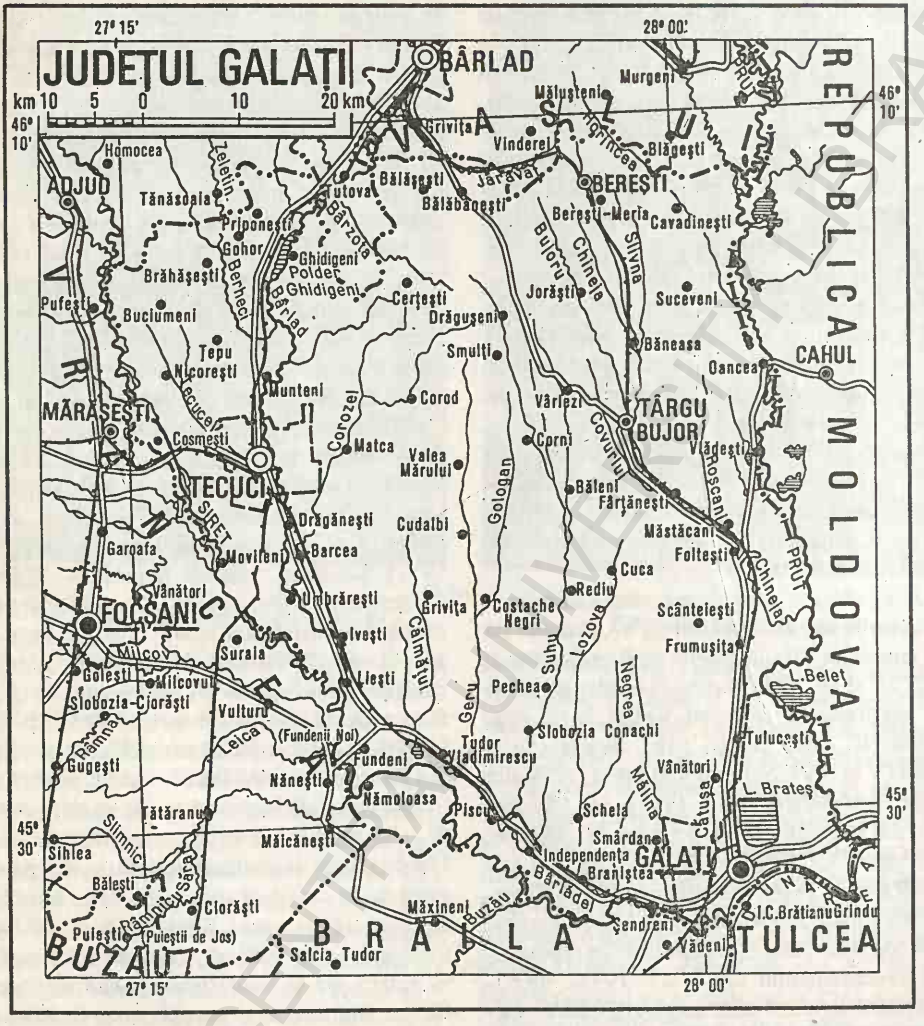

stejar (*Quercus robur*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) și tei (*Tilia tomentosa*) sau cu plantații de salcâm (*Robinia pseudacacia*), prezente mai ales în zonele nisipoase pentru fixarea dunelor de nisip. Pădurile de foioase, ce ocupă colinele din N și NV jud. G., sunt alcătuite din gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) și tei (*Tilia tomentosa*). Pe dunele de nisip din zona Ivești—Hanu Conachi, alături de plantațiile de salcâm, se dezvoltă o vegetație spontană psamofilă, compusă din *Festuca cinerea ssp. arenicola, Plantago indica, Helichrysum arenarium* ș.a. În luncile râurilor se întâlnesc frecvent zăvoaie de plop, de salcie sau cătină roșie (*Tamarix ramosissima*), precum și păpurișuri, trestișuri și rogozuri.

Fauna este diversă și bogată în specii, cuprinzând lupi, vulpi, iepuri, popândăi, dihori, șoareci dungați, căpriori, fazani (colonizat), termite, câinele enot și numeroase păsări de apă (rațe, gâște, stârci, lișițe, berze, cocostârci, bâtlani etc.). Apele Dunării sunt bogate în pești migratori, de mare valoare economică (morun, nisetru, păstrugă, scrumbie), iar apele râurilor Prut și Siret și cele ale lacului Brateș constituie domeniul de viață al crapului, șalăului, somnului, carasului, bibanului, caracudei, linului, roșioarei, știucii ș.a.

Resursele naturale sunt reprezentate doar prin câteva zăcăminte de petrol și gaze naturale (Schela, Independența, Țepu), prin mici supr. ocupate de păduri (44 925 ha, în 1994) și prin unele roci de construcție (argile, luturi loessoide, balast — Barcea, Movileni ș.a.).

Istoric. Descoperirea nenumăratelor vestigii arheologice atestă faptul că pe terit. actualului județ s-a desfășurat o intensă viață social-economică încă din Neolitic, de când datează materialele scoase la lumina zilei în arealele localit. Stoicani, Brăhășești, Slobozia Blăneasa ș.a. Trecerea de la Neolitic la Epoca bronzului (sf. milen. 3-începutul milen. 2 î.Hr.) este marcată de așezarea descoperită la Folteștí care a și dat numele unei culturi eneolitice. Prezența unei populații sedentare în Epoca bronzului (1800-800 î.Hr.) pe aceste meleaguri este sprijinită de mărturiile arheologice descoperite la Berești, Cavadinești, Gănești, Balintești, Poiana, Gârbovăț ș.a. Epoca fierului (800 î.Hr.-sec. 1-3) este bogat ilustrată de materialele arheologice descoperite în localit. Poiana, Brăhășești, Braniștea, Negrilești, Brănești, Săseni, Schela ș.a. Geto-dacii au lăsat din această perioadă bogate mărturii, scoase la iveală în marea așezare *Piroboridava*, identificată pe terit. satului Poiana, important centru economic și strategic din sec. 4 î.Hr-1 d.Hr., precum și în cetatea dacică de la *Barboși* (sec. 1 î.Hr-1 d.Hr.), cucerită și incendiată de romani în timpul împăratului Traian. Pe locul ei, aceștia au construit castrul *Tirighina* (sau Ghertina), folosit ca garnizoană pentru apărarea granței și pentru supravegherea spațiului nord-estic și a drumului comercial care lega Moesia inferior cu partea central-vestică a Daciei. După retragerea armatelor și a administrației romane din Dacia (271/275), populația autohtonă și-a continuat viața și activitatea, în pofida vicisitudinilor create de trecerea popoarelor migratoare (în sec. 3-7) prin această zonă. Persistența și continuitatea de locuire este dovedită de descoperirile de la Stoicani (sec. 8-9), Șendreni (sec. 10-11) ș.a., precum și de un document (fragmentele unei scrisori aparținând unui comandant bizantin) în care se afirmă că în regiunea Dunării de Jos existau, în sec. 10, circa 500 de sate. În sec. 13, această zonă, împreună cu întreaga regiune de la gurile Dunării, forma unul dintre pr. areale ale comerțului pe care-l practicau negustorii genovezi. După formarea statelor feudale Țara Românească și Moldova (în sec. 14), numeroase localit. din perimetrul actual al jud. G. au fost consemnate în documente interne sau în unele însemnări ale unor călători străini (Tecuci în 1434, Galați în 1445, Sârbi 1437, Grozăvești 1521, Poiana 1522 etc.). Situat la interferența imperiilor feudale Rus și Otoman, angajate într-o luptă acerbă pentru expansiune, locuitorii de aici au suferit mult de pe urma războaielor purtate între acestea. În ciuda unor obstacole care i-au îngreunat dezvoltarea, populația meleagurilor gălățene a avut o contribuție importantă la înfăptuirea marilor evenimente ale istoriei țării: a sprijinit acțiunile revoluționare de la 1848-1849 și actul Unirii Principatelor Române de la 1859, a participat la Războiul pentru Independență din 1877-1878 și la evenimentele ce au marcat desăvârșirea statului național unitar român din 1918. În timpul primului război mondial, la Nămoloasa au avut loc puternice lupte împotriva cotropitorilor pe linia de fortificații Focșani—Nămoloasa. La 10/23-12/25 iul. 1917, în reg. Nămoloasa s-a desfășurat o puternică acțiune de artilerie (cea mai mare de pe frontul românesc), rămasă fără urmări practice, întrucât atacul de infanterie prevăzut pentru 13/26 iul. a fost în cele din urmă contramandat din cauza situației generale de pe Frontul de Est. De remarcat faptul că pe meleagurile gălățene s-a născut, la Târgu Bujor, Eremia Grigorescu (1863-1919) — unul dintre cei mai mari și importanți generali ai armatei române care a comandat Divizia 15 în bătăliile de la Oituz și care, în iul./aug. 1917, a condus grupul de armate ce a oprit ofensiva germană la Mărășești. Jud. G. a fost înființat, în forma actuală, la 17 febr. 1968. El a provenit din fosta regiune Galați (constituită în 1950, care se extindea pe o supr. de 12 910 km² și era formată din 7 raioane ad-tive: Galați, Brăila, Focșani, Tecuci, Panciu, Bujor și Făurei).

Economia jud. G., cu un pronunțat caracter industrial-agrar, se caracterizează printr-o dinamică ascendentă și printr-o gamă variată de activități economice aparținând unei sfere largi de producție materială (industrie, agricultură, transporturi, comerț, circulație turistică etc.). Activitatea economică a jud. G. este dominată de trei ramuri (siderurgie, constr. de mașini și ind. alim.), cu ponderi mari în realizarea producției globale industriale județene și naționale. După evenimentele din dec. 1989, o dată cu trecerea la economia de piață, pe

terit. jud. G. au luat naștere peste 7 900 de societăți comerciale (din care peste 200 sunt cu capital mixt — autohton și străin) și 17 regii autonome.

Industria, în cadrul căreia majoritatea întreprinderilor sunt concentrate în municipiile Galați și Tecuci, are o structură diversificată, dar dominată de ramura metalurgiei feroase, reprezentată prin marele Combinat siderurgic de la Galați (azi S.C. „SIDEX" S.A.), care asigură materia primă pentru 60% dintre agenții economici din țară angrenați în prelucrarea metalului. Societatea Comercială (SC) „SIDEX" S.A. din Galați asigură c. 75% din necesarul de fontă al țării, 51,5% din cel de laminate finite pline, 55,2% din oțelul brut, peste 90% din producția de tablă groasă și mijlocie a țării și o importantă cantitate de cocs metalurgic. Circa 40% din volumul producției fizice a acestei veritabile „Cetăți a metalului" este destinat exportului, produsele sale fiind cumpărate și cunoscute în peste 40 de țări ale lumii. Ind. constr. de mașini, a doua ramură ca importanță după ind. metalurgiei feroase, concentrată cu precădere în municipiul Galați, se remarcă prin producția de nave fluviale și maritime, de utilaj greu pentru construcțiile navale, de utilaje pentru telecomunicații, de piese și accesorii pentru autovehicule și pentru mașini și utilaje agricole, de elice și lanțuri pentru nave, de mecanisme și agregate pentru mineraliere, piese turnate din fontă, produse metalice de larg consum etc. Alte produse industriale realizate de întreprinderile gălățene sunt: energie electrică (centrala termoelectrică din Galați, 160 MW), ambalaje metalice (Tecuci), lacuri și vopsele, detergenți, produse cosmetice, fire și țesături din bumbac, fire de in și cânepă, mobilă (Galați), prefabricate din beton, cărămizi (Galați, Tecuci), cherestea și ambalaje din lemn (Tecuci, Cosmești, Șendreni, Târgu Bujor, Liești), confecții (Tecuci, Târgu Bujor), preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, ulei vegetal, vin, spirt, bere, produse de panificație etc. (Galați, Tecuci, Berești, Târgu Bujor, Ghidigeni, Nicorești, Ivești, Liești, Cudalbi, Pechea). Ind. poligrafică (Galați).

Agricultura, cu vechi tradiții, constituie una dintre componentele importante ale economiei jud. G., dispunând de condiții pedo-climatice favorabile, de o bază tehnico-materială bine dezvoltată și de posibilități de folosire a metodelor agrotehnice avansate. La sf. anului 1994, potențialul productiv al agriculturii gălățene era format din 357 988 ha teren agricol, din care 289 887 ha reveneau terenurilor arabile, 43 412 ha pășunilor naturale, 21 938 ha viilor și pepinierelor viticole (locul 2 pe țară, după jud. Vrancea), 2 202 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 548 ha fânețelor naturale. În același an, baza tehnico-materială era asigurată de 4 209 tractoare, 2 657 pluguri pentru tractor, 1 314 semănători mecanice, 1 108 combine pentru recoltat cereale etc., iar supr. amenajată pentru irigat era de peste 141 000 ha. În 1994, cea mai mare parte a supr. arabile a fost destinată culturilor de porumb (109 251 ha), urmate de culturile de grâu și secară (93 300 ha), de plante uleioase (25 413 ha), plante de nutreț (23 476 ha), floarea-soarelui (22 779 ha), orz și orzoaică (8 777 ha), pepeni verzi și galbeni (5 487 ha, locul 2 pe țară, după jud. Dolj), ovăz (3 934 ha), leguminoase pentru boabe, legume, cartofi, sfeclă de zăhăr, tutun etc. Viticultura, cu o îndelungată tradiție (prima atestare documentară referitoare la această activitate reiese dintr-un act de cumpărare a unei vii din Nicorești, datând din 28 mart. 1605), are condiții prielnice de dezvoltare în arealele localit. Nicorești, Târgu Bujor, Ivești, Hanu Conachi, Berești, Smulți, Oancea, Băleni, Bălăbănești, Pechea, Berheci, Smârdan, Nămoloasa ș.a., formând întinse podgorii cu tot atâtea centre de vinificație. Elementul specific al culturilor viței de vie îl constituie predominarea soiurilor Băbească neagră, alături de care se mai cultivă supr. însemnate cu Aligoté, Riesling italian, Pinot gris, Muscat Hamburg, Cabernet Sauvignon ș.a. Prin producția de struguri (76 702 tone, în 1994), jud. G. se situează pe locul 2 pe țară, după jud. Vrancea. Pomicultura, în structura căreia predomină livezile de meri, pruni, cireși și vișini, peri, caiși, nuci, formează bazine pomicole compacte în zonele localit. Berești, Ivești, Liești, Târgu Bujor, Vlădești, Tecuci. Zootehnia este o ocupație străveche a populației gălățene, practicată atât în păstorit, cât și în ferme moderne de creștere a animalelor. La începutul anului 1995, efectivele de animale înregistrate pe cuprinsul jud. G. însumau 67,3 mii capete bovine (în special din rasele Holstein, Bruna de stepă și Sura se stepă), 110,9 mii capete porcine, 262,1 mii capete ovine, 17,6 mii capete caprine, 19,2 mii capete cabaline; avicultură (2 385,1 mii

capete păsări); apicultură (15,4 mii familii de albine); sericicultură; piscicultură.

Căile de comunicație. La sf. anului 1994, lungimea totală a rețelei feroviare de pe terit. jud. G. însuma 285 km (din care 86 km electrificate), revenind 65,2 km de c.f. la 1 000 km² de teritoriu (densitate superioară mediei pe țară, care este de 47,7 km/1 000 km² teritoriu). Pr. magistrale feroviare dinspre Muntenia (București—Ploiești—Buzău—Brăila—Galați), dinspre Transilvania (Ciceu—Ghimeș—Adjud—Mărășești—Tecuci—Galați), dinspre Moldova (Suceava—Bacău—Mărășești—Tecuci—Galați sau Iași—Vaslui—Bârlad—Tecuci—Galați) și dinspre Dobrogea (Constanța—Fetești—Făurei—Brăila—Galați) converg către portul Galați și de aici, prin stația Galați-Larga, către punctul de frontieră Reni (Ucraina). Transporturile rutiere au la dispoziție o rețea de drumuri publice, care, la sf. anului 1994, totaliza 1 412 km (din care 263 km modernizate), cu o densitate de 31,6 km/100 km² teritoriu (superioară mediei pe țară care este 30,5 km/100 km² teritoriu). Legăturile rutiere cu Dobrogea sunt asigurate prin trecerea Dunării cu bacul în zona Galați—Unirea (jud. Tulcea). Un rol important în economia jud. G. îl au transporturile de mărfuri și călători pe Dunăre, portul Galați dispunând de c. 6,5 km de cheiuri și de un bazin portuar cu o supr. de peste 100 ha, cu adâncimi de 13-25 m, fapt care permite acostarea în acest port și a unor vase maritime de tonaj mai mic și mediu.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, în perimetrul geografic al jud. G. funcționau 260 de grădinițe de copii, cu 17 782 copii înscriși și 867 cadre didactice, 252 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 75 690 elevi și 2 605 cadre didactice, 31 de licee, cu 19 469 elevi și 1 541 profesori, 17 școli profesionale, cu 10 042 elevi și 209 profesori, o universitate cu 7 facultăți, cu 7 037 studenți și 502 profesori. În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea trei teatre (dramatic, muzical și de păpuși), o orchestră simfonică, zece muzee, șase case de cultură, 93 de cămine culturale, 23 de cinematografe, 330 de bibilioteci, cu 3 827 000 volume, numeroase formații corale și de dansuri populare, ansambluri folclorice, fanfare, tarafuri și orchestre de muzică populară, case editoriale de stat și particulare, între care se evidențiază Editura „Porto Franco" etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 13 cluburi și 206 secții sportive în care activează 7 685 sportivi legitimați, 249 antrenori și 332 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua unităților sanitare de pe cuprinsul jud. G. se compunea din 11 spitale, cu 4 000 de paturi, 13 dispensare-policlinici, 162 dispensare medicale, 107 farmacii, din care 53 sunt private. Asistența medicală era asigurată de 857 medici (1 medic la 750 locuitori), 164 stomatologi (1 medic stomatolog la 3 920 locuitori) și 3 660 cadre sanitare cu pregătire medie. În același an, în jud. G. protecția socială era asigurată de trei cămine de bătrâni, două leagăne de copii și 15 creșe.

Turism. Cadrul natural al jud. G., în care câmpia predomină în proporție de 69%, oferă puține elemente spectaculoase de ordin turistic. Această situație este compensată, totuși, de existența numeroaselor monumente istorice, arhitectonice și de artă din municipiile Galați (→) și Tecuci (→) și din alte localit. (vestigiile arheologice de la Poiana Folteşti, Berești ș.a., conacul familiei Negri din com. Costache Negri, centrul de olărit Cudalbi ș.a.). Faptul că terit. jud. G. se află în vecinătatea unor importante zone turistice — Delta Dunării și Vrancea —, că prin acest județ trec o serie de drumuri dinspre Moldova spre litoralul Mării Negre și că fondul turistic natural oferă câteva peisaje de atracție (valea Dunării, luncile Siretului și Prutului de interes cinegetic și piscicol, faleza lacului Brateș) și unele rezervații naturale (pădurile de la Hanu Conachi și Movileni, dunele de nisip de la Ivești—Hanu Conachi) și nu în ultimul rând faptul că aici există numeroase podgorii (cea mai renumită fiind Nicorești), oferă tot atâtea popasuri pentru turiștii aflați în tranzit. De interes științific sunt punctele fosilifere „La Rateș", de lângă Tecuci (cuprinzând rsturi fosile de mamut, de cerb cu coarne uriașe și de rinocer lânos, care au trăit pe teritoriul României în Pleistocen) și Barboși (Tirighina) de lângă Galați, care include numeroase moluște din Pleistocen. În 1994, capacitatea totală a unităților de cazare turistică din jud. G. era de 1 899 de locuri, dispersate în cinci hoteluri, moteluri, hanuri, cabane, campinguri și tabere pentru elevi. Indicativ auto: *GL*.

Localităţile jud. Galaţi

I. Municipii	
1. GALAŢI	
2. TECUCI	
II. Oraşe	*Sate care aparţin oraşului*
1. BEREŞTI	
2. TÂRGU BUJOR	1. Moscu 2. Umbrăreşti
III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. BARCEA	1. Barcea 2. Podoleni
2. BĂLĂBĂNEŞTI	1. Bălăbăneşti 2. Bursucani 3. Cruceanu 4. Lungeşti 5. Rădeşti 6. Zimbru
3. BĂLĂŞEŞTI	1. Bălăşeşti 2. Ciureşti 3. Ciureştii Noi 4. Pupezeni
4. BĂLENI	1. Băleni
5. BĂNEASA	1. Băneasa 2. Roşcani
6. BEREŞTI-MERIA	1. Bereşti-Meria 2. Aldeşti 3. Balinteşti 4. Onciu 5. Pleşa 6. Prodăneşti 7. Puricani 8. Săseni 9. Slivna 10. Şipote
7. BRANIŞTEA	1. Braniştea 2. Lozova 3. Traian 4. Vasile Alecsandri
8. BRĂHĂŞEŞTI	1. Brăhăşeşti 2. Corcioveni 3. Cosiţeni 4. Toflea
9. BUCIUMENI	1. Buciumeni 2. Hănţeşti 3. Tecucelu Sec 4. Vizureşti
10. CAVADINEŞTI	1. Cavadineşti 2. Comăneşti 3. Găneşti 4. Vădeni
11. CERŢEŞTI	1. Cerţeşti 2. Cârlomăneşti 3. Cotoroaia
12. CORNI	1. Corni 2. Măcişeni 3. Urleşti
13. COROD	1. Corod 2. Blânzi 3. Brătuleşti 4. Cărăpceşti
14. COSMEŞTI	1. Cosmeşti 2. Băltăreţi 3. Cosmeştii-Vale 4. Furcenii Noi 5. Furcenii Vechi 6. Satu Nou
15. COSTACHE NEGRI	1. Costache Negri
16. CUCA	1. Cuca
17. CUDALBI	1. Cudalbi
18. DRĂGĂNEŞTI	1. Drăgăneşti 2. Malu Alb
19. DRĂGUŞENI	1. Drăguşeni 2. Adam 3. Căuieşti 4. Fundeanu 5. Ghinghieşti 6. Nicopole 7. Ştieţeşti
20. FÂRŢĂNEŞTI	1. Fârţăneşti 2. Viile
21. FOLTEŞTI	1. Folteşti 2. Stoicani
22. FRUMUŞIŢA	1. Frumuşiţa 2. Ijdileni 3. Tămăoani

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

23. FUNDENI	1. Fundenii Noi 2. Fundeni 3. Hanu Conachi 4. Lungoci
24. GHIDIGENI	1. Ghidigeni 2. Gara Ghidigeni 3. Gârbovăț 4. Gefu 5. Gura Gârbovățului 6. Slobozia Corni 7. Tălpigi 8. Tăplău
25. GOHOR	1. Gohor 2. Gara Berheci 3. Ireasca 4. Nărtești 5. Poșta
26. GRIVIȚA	1. Griviţa 2. Călmățui
27. INDEPENDENȚA	1. Independenţa
28. IVEȘTI	1. Iveşti 2. Bucești
29. JORĂȘTI	1. Jorăşti 2. Lunca 3. Zărnești
30. LIEȘTI	1. Liești
31. MATCA	1. Matca
32. MĂSTĂCANI	1. Măstăcani 2. Chiraftei
33. MOVILENI	1. Movileni
34. MUNTENI	1. Munteni 2. Frunzeasca 3. Negrilești 4. Slobozia Blăneasa 5. Țigănești 6. Ungureni
35. NĂMOLOASA	1. Nămoloasa 2. Crângeni 3. Nămoloasa-Sat
36. NICOREȘTI	1. Nicoreşti 2. Braniștea 3. Coasta Lupei 4. Dobrinești 5. Fântâni 6. Grozăvești 7. Ionășești 8. Mălureni 9. Piscu Corbului 10. Poiana 11. Sârbi 12. Vișina
37. OANCEA	1. Oancea 2. Slobozia Oancea
38. PECHEA	1. Pechea 2. Lupele
39. PISCU	1. Piscu 2. Vameș
40. PRIPONEȘTI	1. Priponești 2. Ciorăști 3. Huștiu 4. Liești 5. Priponeștii de Jos
41. REDIU	1. Rediu 2. Plevna 3. Suhurlui
42. SCÂNTEIEȘTI	1. Scânteieşti 2. Fântânele
43. SCHELA	1. Schela 2. Negrea
44. SLOBOZIA CONACHI	1. Slobozia Conachi 2. Cuza Vodă 3. Izvoarele
45. SMÂRDAN	1. Smârdan 2. Cișmele 3. Mihail Kogălniceanu
46. SMULȚI	1. Smulţi
47. SUCEVENI	1. Suceveni 2. Rogojeni
48. ȘENDRENI	1. Şendreni 2. Movileni 3. Șerbeștii Vechi
49. TUDOR VLADIMIRESCU	1. Tudor Vladimirescu
50. TULUCEȘTI	1. Tulucești 2. Șivița 3. Tătarca

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

51. ȚEPU	1. Țepu 2. Țepu de Sus
52. UMBRĂREȘTI	1. Umbrărești 2. Condrea 3. Salcia 4. Siliștea 5. Torcești 6. Umbrărești-Deal *
53. VALEA MĂRULUI	1. Valea Mărului 2. Mândrești
54. VÂNĂTORI	1. Vânători 2. Costi 3. Odaia Manolache
55. VÂRLEZI	1. Vârlezi 2. Crăiești
56. VLĂDEȘTI	1. Vlădești 2. Brănești

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Vasile Roaită.

GALAȚII BISTRIȚEI, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de N ale Dealului Pădurea Murii (Dealurile Lechinței), pe râul Dipșa; 2 475 loc. (1 iul. 1995): 1 213 de sex masc. și 1 262 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Galații Bistriței apare menționat documentar, prima oară, în 1345. Biserică (în satul Herina), construită din cărămidă (1250-1260), în stil romanic; biserici din sec. 15, în satele Albești Bistriței și Dipșa; biserică catolică (sec. 15), în satul Tonciu. Cod poștal: 4420.

GALBENI, Lacul de acumulare ~ → Nicolae Bălcescu (1).

GALBENU, com. în jud. Brăila, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe malul N al lacului Jirlău; 3 394 loc. (1 iul. 1995): 1 692 de sex masc. și 1 702 fem. Haltă de c.f. (în satul Zamfirești). Nod rutier. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, de plante tehnice și de nutreț etc. Piscicultură. Cod poștal: 6066.

GALDA DE JOS, com. în jud. Alba, alcătuită din 11 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Aiudului cu prelungirile M-ților Trascău, pe râul Galda; 4 414 loc. (1 iul. 1995): 2 211 de sex masc. și 2 203 fem. Fermă de creștere a porcilor. Pomicultură (meri, peri, pruni). În satul Galda de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1287 se află biserica ortodoxă cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1715, cu picturi murale interioare din 1752); în satul Galda de Sus, atestat documentar în 1648, există biserica având hramul „Sfântul Mihail" (sec. 17), iar în satul Mesentea, menționat documentar în 1303, biserica ortodoxă având hramul „Cuvioasa Parascheva", construită în 1782 pe locul unei biserici mai vechi. Ruinele unei biserici din sec. 13-16, în satul Benic. Cod poștal: 3317.

GALEȘ, lac de origine glaciară, situat în E M-ților Retezat, la obârșia văii omonime, la 2 040 m alt. Supr.: 3,68 ha; ad. max.: 20,5 m.

GALICEA, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în zona de contact a Piem. Cotmeana cu terasele de pe stg. Oltului, la confl. râului Topolog cu Oltul; 4 037 loc. (1 iul. 1995): 2 096 de sex masc. și 2 211 fem. Bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", cu zid de incintă, a fostului schit Flămânda, ctitorie din 1596 a marelui logofăt Teodosie Rudeanu, „Adormirea Maicii Domnului" (1752, cu picturi murale interioare originare), „Sfântul Nicolae" (sec. 18, refăcută în 1821) și „Sfinții Voievozi" (1833, cu picturi originare în altar și pronaos și cu pridvor adăugat în 1890), în satele Dealu Mare (fost Flămânda), Teiu, Cocoru și Bratia din Deal. În satul Cremenari există biserica din zid cu dublu hram — „Intrarea în Biserică a

Lacul Galeș

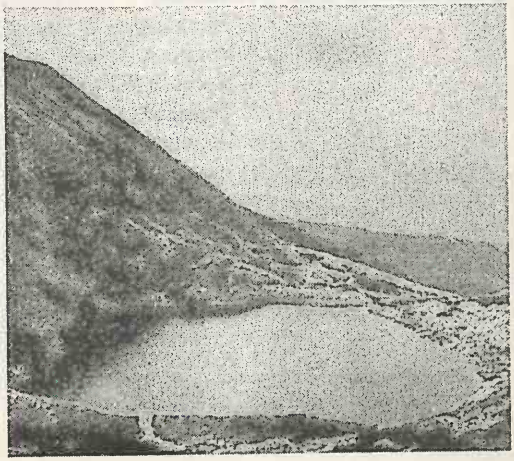

Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1826-1828, cu fresce originare). Cod poștal: 1016.

GALICEA MARE, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Desnățuiului, pe râul Băboia; 5 255 loc. (1 iul. 1995): 2 591 de sex masc. și 2 664 fem. Nod rutier. Moară de cereale. Fermă de creștere a porcilor. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, de plante tehnice și de nutreț etc. Viticultură. Cod poștal: 1245.

GARGALÂC → Corbu (1).

GAROAFA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe râul Putna; 4 372 loc. (1 iul. 1995): 2 231 de sex masc. și 2 141 fem. Centru de olărit. Cod poștal: 5394.

GARVĂN → Jijila (2).

GAVOJDIA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Lugojului, la confl. râului Spaia cu Timiș; 2 959 loc. (1 iul. 1995): 1 544 de sex masc. și 1 415 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Fabrică de cizme din cauciuc. Satul Gavojida apare menționat documentar în 1370 și 1447. Cod poștal; 1811.

GĂEȘTI, oraș în jud. Dâmbovița, situat în NV Câmpiei Titu, la 183 m alt., pe râul Sabar, în zona de confl. a râului Cobia cu Potopu, la 30 km S-SV de municipiul Târgoviște; 17 157 loc. (1 iul. 1995): 8 134 de sex masc. și 9 023 fem. Supr.: 15 km²; densitatea: 1 144 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Nod rutier. Expl. de balast. Constr. de utilaje pentru foraj și exploatare sonde, de utilaj chimic, de frigidere cu compresor, de congelatoare. Fabrici de prelucr. a lemnului și a tutunului, de prefabricate din beton și de construcții metalice diverse. Spital (1905). Ferme de creștere a bovinelor și păsărilor. Centru pomicol. Istoric. Localit. apare menționată documentar ca sat, prima oară, în 1498 și capătă statut de oraș în 1775. În timpul războiului ruso-turco-austriac (1736-1739) a devenit reședința jud. Dâmbovița (până la refacerea orașului Târgoviște), iar apoi a ajuns reședința jud. Vlașca (până în 1832), când orașul Giurgiu i-a luat locul ca urmare a ieșirii lui din categoria raialelor turcești (1829). În 1807, orașul a fost mistuit, în mare parte, de un incendiu. În 1888, G. a fost centrul unei răscoale țărănești. Monumente: bisericile cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"-Cioflec (1776), „Sfântul Ilie" (1780), „Sfântul Nicolae" (1812), „Sfânta Treime" (1823); conacul „Grigore Olănescu" (sec. 19), azi Club. Cod poștal: 0150.

Găești. Centrul orașului

GĂGEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Elanului, pe râul Elan; 2 015 loc. (1 iul. 1995): 1 020 de sex masc. și 995 fem. Satul Giurcani este menționat documentar în 1635. Pădure cu stejari seculari (în satul Popeni). Cod poștal: 6490.

GĂICEANA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată în Colinele Tutovei; 2 921 loc. (1 iul. 1995): 1 475 de sex masc. și 1 446 fem. Expl. de gaze naturale. Satele Găiceana și Popești sunt menționate documentar în 1528. Biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1808, reclădită în 1864, căptușită cu scânduri la exterior în 1933 și pridvor adăugat în 1938), în satul Găiceana. Cod poștal: 5432.

GĂINA, culme muntoasă în S M-ților Bihor, în zona de izvor a Arieșului Mic, la S de vf. Curcubăta

Vârful Găina

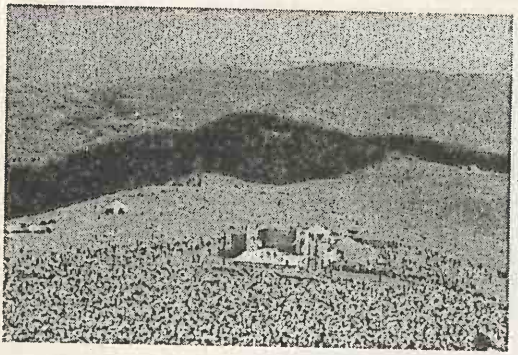

Găina. Târgul de fete

Mare, formată din fliș marno-grezos (Cretacicul superior). Alt. max.: 1 486 m (vf. Găina). Culmea G. este renumită pentru târgurile anuale care au loc aici, în luna iulie, pe platoul dintre vf. Găina și înălțimea numită „La Târg". „Târgul de fete" de pe acest platou este o sărbătoare tradițională cu numeroase manifestări de etnografie și folclor românesc, unde se fac și schimburi de produse locale. Numele vine de la legendara „găină de aur" — *vâlva* munților, care aducea bogăția filoanelor în minele de aur.

GĂISENI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Titu cu Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Argeș; 5 409 loc. (1 iul. 1995): 2 609 de sex masc. și 2 800 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Căscioarele se află biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" a fostei Mânăstiri „Strâmbul", ctitorie din 1512-1521 a marelui vornic Drăghici Vintilescu, cu adăugiri din sec. 17-19, astfel încât edificiul inițial a devenit altarul noului monument. Tot în satul Căscioarele se află biserica cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a fostei Mânăstiri Căscioarele (întemeiată, se pare, în 1431), refăcută în 1725 și 1753. În biserică se păstrează pietre funerare din sec. 16, între care piatra de mormânt a stolnicului Neagoe, datând din 1504. Pe terit. com. se află o frumoasă pădure de foioase (5 000 ha). Cod poștal: 8143.

GĂLĂNEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în N Pod. Sucevei, la confl. râului Voitinel cu Suceava; 5 984 loc. (1 iul. 1995): 2 961 de sex masc. și 3 023 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Ferme de creștere a bovinelor (în satul Gălănești) și păsărilor (în satul Hurjuieni). Culturi de catofi și legume. Cod poștal: 5895.

GĂLĂȘESCU, vârf în M-ții Făgăraș, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 471 m. Acoperit cu pășuni alpine.

GĂLĂTENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râurile Clanița și Călnișteа; 3 483 loc. (1 iul. 1995): 1 703 de sex masc. și 1 780 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol. Culturi de cereale, plante tehnice, legume ș.a. În satul Gălăteni se află bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1844) și „Sfântul Gheorghe" (sec. 19) și un conac (1900), azi dispensar. Cod poștal: 0641.

GĂLĂȚUI, liman fluviatil, situat în S Câmpiei Bărăganului, pe dr. Văii Barza, pe terit. jud. Călărași. Supr.: 375 ha. Folosit pentru irigații.

GĂLĂUȚAȘ, com. în jud. Harghita, alcătuită din 8 sate, situată în NV Depr. Giurgeu, la poalele de N ale M-ților Gurghiu, pe cursul superior al râului Mureș; 2 933 loc. (1 iul. 1995): 1 441 de sex masc. și 1 492 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Combinat pentru industrializarea lemnului. Biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1791), mutată în 1903 din Toplița la Gălăutaș. Cod poștal: 4219.

GĂLBINAȘI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Buzău-Călmățui, pe râul Buzău; 3 833 loc. (1 iul. 1995): 1 868 de sex masc. și 1 965 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume ș.a. Cod poștal: 5181.

GĂLEȘTI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în zona Dealurilor Nirajului, pe râul Niraj și pe canalul Vețca; 3 015 loc. (1 iul. 1995): 1 494 de sex masc. și 1 521 fem. Ferme de creștere a bovinelor și a nutriilor. Satul Adrianu Mic apare menționat documentar, prima oară, în 1567, iar Adrianu Mare în 1570. În satul Gălești, atestat documentar în 1501, se află o biserică din sec. 14-15, cu fragmente de picturi murale interioare de factură populară și ornamente vegetale datând din 1497. Nava bisericii a fost refăcută în sec. 17. Clopot din 1498. În satul Troița, atestat documentar în 1332, există o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19), iar în satul Maiad, menționat documentar în 1513, se află o biserică din sec. 14-18. Cod poștal: 4335.

GĂNEASA 1. Com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Romanați cu Piem. Oltețului, pe râul Oltișor; 4 162 loc. (1 iul. 1995): 2 063 de sex masc. și 2 099 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Vestigii materiale din Neolitic. Conac (începutul sec. 20) și biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1862), în satul Izvoru. Cod poștal: 0562.

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Pasărea; 4 189 loc. (1 iul. 1995): 2 047 de sex masc. și 2 142 fem. Stațiune științifică de cercetare a culturilor de câmp. Culturi de cereale, de plante tehnice și de legume. Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996, com. G. a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Bisericile „Sfântul Ilie" (sec. 17) și „Sfântul Nicolae" (1817, ctitorie a Zoiței Cantacuzino), în satele Piteasca și Moara Domnească. Cod poștal: 8249.

GĂNEȘTI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 4 357 loc. (1 iul. 1995): 2 155 de sex masc. și 2 202 fem. Stație de c.f. Nod rutier. În satul Gănești, menționat documentar, prima oară, în 1302, se află un castel (sec. 18-19) care a aparținut nobilului Rhédey și o biserică romano-catolică (1806-1809); bisericile ortodoxe, din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" —, în satele Sub Pădure (1750) și Cuștelnic (1780). Cod poștal: 3241.

GĂTAIA 1. Mică unitate de câmpie, în extremitatea de S a Câmpiei de Vest, parte componentă a Câmpiei Bârzavei, situată la S de râul Bârzava, drenată de râurile Moravița și Semnița. Acoperită cu depozite aluvionare și loessoide.

2. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 10 sate, situată în câmpia omonimă, pe râurile Bârzava și Moravița; 7 920 loc. (1 iul. 1995): 3 941 de sex masc. și 3 979 fem. Nod feroviar și rutier. Prelucr. lemnului. Produse electrotehnice (secție pentru produse tipizate a fabricii Electrotimiș din Timișoara) și alim. Fermă de creștere a porcinelor (în satul Birda). Culturi de cereale și sfeclă de zahăr. Satul Gătaia este menționat documentar, prima oară, în 1323. În satul Șemlacu Mic se află Mânăstirea „Săraca", amintită documentar în 1270, dar cu o existență anterioară acestei date, cu biserica ce are hramul „Schimbarea la Față", zidită în 1443 de ieromonahul Macarie, renovată și pictată în 1730 de Andrei zugravul și fiul său. În 1778, împăratul Iosif al II-lea al Austriei desființează mânăstirea. În 1934 a avut statut de biserică de parohie, iar apoi mânăstire de călugări. Ansamblul monahal a fost restaurat în 1963. În satul Mânăstire se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1793-1794). Cod poștal: 1837.

GĂUJANI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 2 924 loc. (1 iul. 1995): 1 436 de sex masc. și 1 488 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice, de legume ș.a. Pescuit în regim natural. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1856) și „Cuvioasa Parascheva" (1882), în satele Găujani și Pietrișu. Cod poștal: 8389.

GĂURICIU → Izvoarele (5).

GĂVANU-BURDEA, câmpie în S României, parte componentă a Câmpiei Române, cuprinsă între Câmpia Piteștiului, la N-NV, râul Argeș, la E, Câmpia Burnas, la S-SE și râul Vedea, la V. Are aspectul unei câmpii cu caracter piemonatan în N și tabular în S, cu alt. ce coboară treptat de la N-NV către S-SE, de la 170 m la 90 m. Ea apare ca o asociere de câmpuri interfluviale largi, netede, intersectate de numeroase văi (Vedea, Câinelui, Burdea, Teleorman, Clanița, Călnișteа, Glavacioc, Dâmbovnic, Neajlov ș.a.) cu terase și lunci bine dezvoltate, cu aspect de văi-culoar în care râurile meandrează puternic. Acoperită cu depozite groase de loess (5-12 m), în care procesele de tasare au format numeroase crovuri, numite local găvane sau padine, unele ocupate de lacuri (Lacul lui Dințică, Lacul Popilor, Lacul Țuțui ș.a.). Pe întreaga supr. a Câmpiei G-B. predomină solurile cernoziomice și brun-roșcate, cu o fertilitate naturală ridicată, propice culturilor agricole. Denumirea Câmpiei a fost introdusă de geograful George Vâlsan.

GÂLCESCU (CÂLCESCU), lac glaciar în masivul Parâng, la 1 925 m alt. Supr.: 3 ha. Ad. max.: 9,3 m; vol.: 0,1 mil. m^3. Aici își are obârșia unul dintre izv. Lotrului. Situat sub vf. Setea Mare (2 358 m). Rezervație naturală (care cuprinde lacul și împrejurimile lui).

GÂLGĂU, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 9 sate, situată în zona Dealurilor Ciceului, pe râul Someș; 2 808 loc. (1 iul. 1995): 1 374 de sex masc. și 1 434 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de calcar (în satul Glod). Mat. de constr. Complex

avicol. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Gâlgău este menționat documentar, prima oară, în 1405. În satul Căpâlna, la 16 sept. 1437, s-a încheiat o „unire frățească" între nobilime, cler, fruntașii secui și patriciatul săsesc, cunoscută sub denumirea *Unio trium nationum*, îndreptată împotriva țăranilor răsculați și contra populației românești majoritare, care urma să fie exclusă din viața politică a Transilvaniei. Casa „Mihalyi" (sec. 20), în satul Chizeni; bisericile din lemn cu hramurile „Fecioara Maria" (1690, mutată aici în 1805 din alt sat) și „Sfântul Nicolae" (1817), în satele Bârsanu Mare și Fodora. Cod poștal: 4676.

GÂNGIOVA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în SE Câmpiei Desnățui, pe cursul inf. al Jiului; 2 983 loc. (1 iul. 1995): 1 421 de sex masc. și 1 582 fem. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi și legume ș.a. În satul Comoșteni se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae", construită în 1786, pictată în 1789 și reparată în 1882, 1921 și 1934, iar în satul Gângiova, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" 1845-1846 cu picturi murale interioare din 1890 și amvon pictat în 1858. Cod poștal: 1173.

GÂRBĂU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în SV Dealurilor Clujului, pe râul Nadăș; 2 546 loc. (1 iul. 1995): 1 271 de sex masc. și 1 275 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de nisipuri cuarțoase. Pomicultură (meri, peri, pruni). Pe Dealul Babii au fost descoperite urmele unei așezări rurale romane (sec. 2-3 d.Hr.). În satul Gârbău, menționat documentar, prima oară, în 1437, se află o biserică ortodoxă din lemn (sec. 19) și conacul „Lazsay" (sec. 19); în satul Nădășelu există conacul „Laszay-Filip" (sec. 18-19), în satul Turea, conacul „Bánfi" (sec. 17), iar în satul Vișlea se află o biserică din sec. 16. Cod poștal: 3468.

GÂRBOU 1. **Dealurile Gârboului**, zonă deluroasă aparținând Pod. Someșan (NV Pod. Transilvaniei), situată între râul Someș, la N și NE, Dealurile Dejului, la E, Dealurile Clujului, la S, și Depr. Almaș-Agrij, în V. Constituită în cea mai mare parte din conglomerate, gresii, argile marnoase ș.a. Alt. max.: 597 m.

2. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 7 sate, situată în Dealurile Gârboului, pe râul Briglez; 2 793 loc. (1 iul. 1995): 1 323 de sex masc. și 1 470 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). În satul Gârbou, menționat documentar, prima oară, în 1366, se află castelul „Haller", în stil baroc (1766); biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), în satul Solomon. Cod poștal: 4690.

GÂRBOVA 1. **Munții Gârbovei** → Baiului, **Munții ~**.

2. Com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în S Pod. Secașelor, la contactul cu prelungirile nordice ale M-ților Cindrel; 2 136 loc. (1 iul. 1995): 1 020 de sex masc. și 1 116 fem. Centru viticol. În satul Gârbova, menționat documentar, prima oară, în 1291 se află cetatea Greavilor (reședință nobiliară fortificată, cu zid de incintă, turn de poartă și donjon) datând din sec. 12, refăcută în sec. 16, ruinele unei bazilici romanice (sec. 13) și un castel (sec. 19). În satul Cărpiniș se află biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), iar în satul Reciu este o biserică din 1491, cu transformări din 1801. Cod poștal: 2589.

GÂRBOVI, com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului; 4 649 loc. (1 iul. 1995): 2 274 de sex masc. și 2 375 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl de gaze naturale. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, de plante tehnice și de nutreț etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8239.

GÂRCENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Gârceneanca; 2 236 loc. (1 iul. 1995): 1 104 de sex masc. și 1 132 fem. În satul Gârceni, menționat documentar, prima oară, în 1437, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1746, refăcută în 1821, cu pridvor închis în 1921) și Mânăstirea „Melinești" (de maici) cu biserica din lemn având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sf. sec. 18, reconstruită în 1826-1830 și restaurată în 1925-1928). În satul Trohan există biserica de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sf. sec. 18, căptușită cu lemn la exterior și tencuită la interior în 1940), iar în satul Dumbrăveni se află biserica din lemn cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (1814). Cod poștal: 6535.

GÂRCINA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Neamțului cu M-ții Stânișoarei, pe râul Cuejdiu; 4 432 loc. (1 iul. 1995): 2 210 de sex masc. și 2 222 fem. Expl. de săruri de potasiu și magneziu. Centru de cojocărit și de pielărie. În satul Almaș se află

Mânăstirea Almaș (de călugări), datând din sec. 18, cu biserică din zid, având hramul „Sfântul Nicolae", construită în 1821 pe locul uneia din lemn, renovată și mărită în 1851. Desființată de autoritățile comuniste în 1959, mânăstirea a fost redeschisă în 1990; biserica „Pogorârea Duhului Sfânt" (ante 1668), în satul Gârcina. Cod poștal: 5627.

GÂRCOV, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în S Câmpiei Romanați, pe stg. Dunării; 2 809 loc. (1 iul. 1995): 1 408 de sex masc. și 1 401 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Pescuit în regim natural. Cod poștal: 0876.

GÂRDA DE SUS, com. în jud. Alba, alcătuită din 17 sate, situată pe cursul superior al râului Arieș, la confl. cu râul Gârda Seacă, la poalele NE ale vf. Curcubăta Mare din M-ții Bihor, la 740 m alt.; 2 043 loc. (1 iul. 1995): 1 042 de sex masc. și 1 001 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). În satul Gârda de Sus, menționat documentar, prima oară, în 1909, se află o biserică din lemn, cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", construită în 1792 pe locul uneia mai vechi. Biserica, extinsă în 1863, când a fost alungită nava, păstrează picturi interioare realizate în 1804. Cod poștal: 3390.

GÂRLA MARE, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 2 sate, situată în SE Câmpiei Blahniței, pe stg. Dunării; 5 648 loc. (1 iul. 1995): 2 750 de sex masc. și 2 898 fem. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Viticultură. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, legume etc. Pescuit în regim natural. Pe terit. com. au fost descoperite urmele mai multor așezări omenești din Neoliticul mijlociu și târziu (milen. 4-2 î.Hr.), aparținând Culturilor Vinča-Turdaș și Sălcuța, din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.) și mai ales din epocile mijlocie și târzie ale bronzului (1500-1300 î.Hr.). *Cultura Gârla Mare*, cunoscută în literatura de specialitate și sub numele *Gârla Mare-Cârna* (denumită după stațiunile eponime), sau Cultura câmpurilor de urne, cu răspândire foarte mare (Sudul Olteniei, Banat, NE Iugoslaviei), se caracterizează prin mari cimitire plane (câmpuri de urne) cu morminte de incinerație sau de înhumare, cu urne cu capac însoțite de vase mai mici cu caracter de ofrandă și alte obiecte. Aici s-au găsit vase ceramice (urne, strachini, cești), numeroase figurine zoomorfe din teracotă (sub formă de capră sau de pasăre) și antropomorfe (statuete feminine, stilizate, cu rochia în formă de clopot), bogat decorate cu elemente geometrice (spirale, meandre), dispuse în registre și radial față de axul vasului. Biserica „Pogorârea Duhului Sfânt" (1838), în satul Gârla Mare. Cod poștal: 1576.

GÂRLENI 1. Lac de acumulare, de origine antropică, pe cursul inf. al Bistriței, construit în scop hidroenergetic, dat în folosință în 1965. Supr.: c. 10 km²; vol.: 5,1 mil. m³.

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată la poalele N ale Culmii Pietricica, pe cursul inf. al Bistriței; 5 644 loc. (1 iul. 1995): 2 851 de sex masc. și 2 793 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 15 febr. 1885). Expl. de balast. Moară (1900). Hidrocentrală (23,6 MW), dată în folosință în 1965. Reșed. com. este satul *Gârlenii de Sus*. Până la 1 ian. 1965, com. G. s-a numit *Racila*. Conac (sf. sec. 19), azi dispensar, în satul Gârleni. Cod poștal: 5538.

GÂRLICIU, com. în jud. Constanța, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca și pe terasele de pe dr. brațului Dunărea Veche, pe canalul Baroiu; 1 819 loc. (1 iul. 1995): 938 de sex masc. și 881 fem. Fermă de creștere a ovinelor. Pescuit în regim natural. Biserică ortodoxă (construită între 1865 și 1902). Cod poștal: 8776.

GÂRLIȚA, liman fluviatil în SV Dobrogei, în Pod. Oltinei, pe dr. brațului Ostrov al Dunării, cu care comunică printr-o gârlă, pe terit. com. Ostrov (jud. Constanța). Supr.: 13,86 km². Ad. max.: 1,70 m. Pescuit. Irigații. Cunoscut și sub numele de *Bugeac*.

GÂRNIC, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de E ale M-ților Locva și cele V ale M-ților Almăj; 1 976 loc. (1 iul. 1995): 983 de sex masc. și 993 fem. Centru de cusături și țesături populare. Cod poștal: 1791.

GEACA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Fizeșului, la poalele SV ale Dealului Ascuțit (557 m alt.), pe cursul superior al râului Fizeș, pe malurile lacurilor antropice Țaga și Cătina; 1 773 loc. (1 iul. 1995): 899 de sex masc. și 874 fem. Expl. de gaze naturale (în satul Puini). Satul Geaca este menționat documentar, prima oară, în 1228. Biocomplex acvatic și loc de popas pentru păsările migratoare, declarat rezervație zoologică (25 ha). Aici se întâlnesc egreta mare (*Casmerodius albus*), călifarul alb (*Tadorna tadorna*), călifarul

roșu (*Tadorna ferruginea*), lopătarul (*Platalea leucorodia*) ș.a. Biserică din 1449, în satul Legii și biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1771), în satul Lacu. Cod poștal: 3498.

GEAMĂNA, vârf în masivul Goșmanu, reprezentând alt. max. a acestuia (1 474 m).

GEMENELE 1. Lac de origine glaciară, situat în M-ții Retezat, la 1 920 m alt. Supr.: 2,48 ha; ad. max.: 5,3 m.

2. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Brăilei; 2 074 loc. (1 iul. 1995): 1 042 de sex masc. și 1 032 fem. Nod rutier. Fermă de creștere a bovinelor. Pomicultură (meri, peri, pruni, caiși). Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de cartofi și legume etc. Satul Gemenele a fost întemeiat în 1892. Cod poștal: 6130.

GENERALISSIMUL SUVOROV → Dumbrăveni (3).

GENERAL POETAȘ → Ulmu (1).

GENUNE → Câineni.

GEOAGIU, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 11 sate, situată în depresiunea omonimă de la poalele de SE ale M-ților Metaliferi, la 350 m alt., la confl. râului Geoagiu cu Mureșul, la 46 km E-NE de Deva; 6 252 loc. (1 iul. 1995): 3 016 de sex masc. și 3 236 fem. Haltă de c.f. Expl. de calcar, de travertin și de balast. Fabrică de cărămizi; produse

Lacul Gemenele

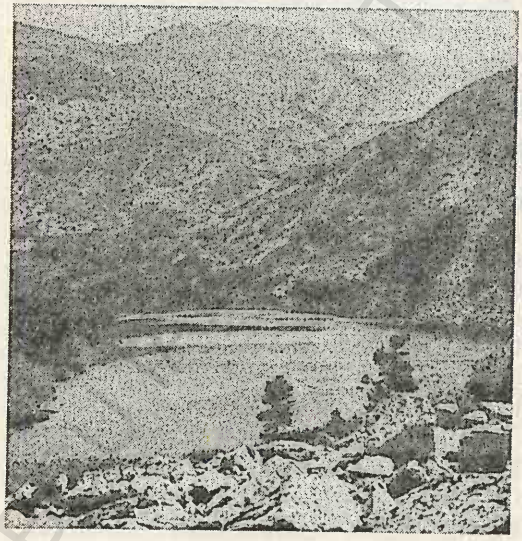

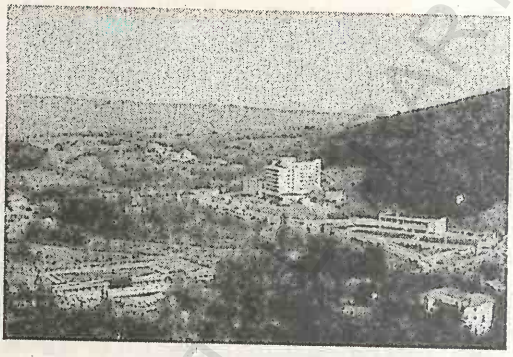

Vedere generală
Geoagiu-Băi
Hotel „Diana"

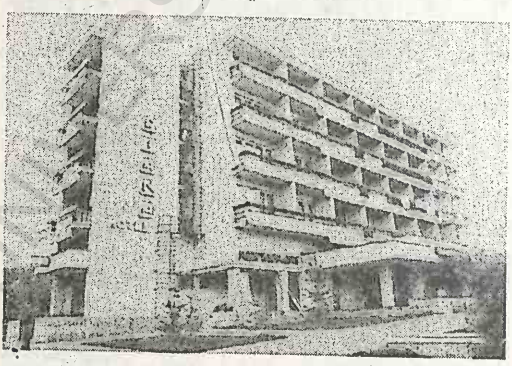

alim. Pomicultură (meri, peri, pruni). Stațiune de cercetări și producție pomicolă. În satul Aurel Vlaicu se află Muzeul memorial „Aurel Vlaicu" (pioner al aviației românești și mondiale), amenajat în casa în care a trăit marele inventator cu familia sa (construită în 1880). Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă (în satul *Geoagiu-Băi*), cu climat moderat, reconfortant, cu ierni blânde, lipsite de geruri (temp. medie a lunii ian. –2°C) și veri plăcute (în iul. temp. medii de 20°C) și cu numeroase izv. de ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, slab radioactive, ușor carbogazoase, mezotermale (29-33°C) indicate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după poliomielită, nevrite ginecologice, tulburări minore de pubertate și de menopauză) etc. În cură internă, apele minerale au efect curativ asupra bolilor gastroduodenale (gastrite, ulcere), hepato-biliare, renale (microlitiază, infecții ușoare) etc. Stațiunea dispune de baze de tratament, iar în sezonul estival

poate fi folosit ștrandul în aer liber, cu apă termală (30°C). Stațiunea este cunoscută de pe vremea stăpânirii romane, mai întâi cu numele *Germisara*, iar apoi *Thermae Dodone*. Mărturii ale intensei activități desfășurate aici sunt bazinul circular, datând din epoca romană (sec. 2-3 d.Hr.), săpat în stâncă, cu diametrul de 7,59 m, ce colectează apa unui izvor termal, inscripții votive pentru vindecări ș.a. descoperite în această zonă. Pe terit. satului Cigmău, pe platoul Turia-Cetatea Uriașilor, au fost descoperite urmele unui castru roman de zid (246,5 x 75,8 m) datând din sec. 2-3 d.Hr., situat pe drumul ce lega Ulpia Traiana Sarmizegetusa de Apulum, în jurul căruia s-a dezvoltat așezarea civilă prosperă Germisara, unde au fost identificate edificii de zid cuprinzătoare, monumentale (sanctuarele dedicate lui Iupiter, Esculap și Hygieia) și s-au găsit o statuetă din bronz înfățișându-l pe Hercule, reliefuri funerare și de cult, inscripții votive etc. În 1507, localit. a fost feudă a lui Radu cel Mare, domn al Țării Românești. De la sf. sec. 15 și până în 1761, aici a funcționat o mânăstire care a fost incendiată din ordinul generalului austriac Buccow. Bisericile cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" —, în satele Băcâia (sec. 18) și Bozeș (sec. 16); biserica „Sfântul Nicolae" (sec. 16) și capelă romanică (sec. 13), în satul Geoagiu. Cod poștal: 2616.

GEORGE ENESCU, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 5 sate, situată în NV Câmpiei Jijiei Superioare, pe râul Ibăneasa; 3 629 loc. (1 iul. 1995): 1 733 de sex masc. și 1 896 fem. Nod rutier. Reședința com. este satul *Dumeni*. După 16 sept. 1955, com., inițial numită *Liveni-Vârnav*, a căpătat denumirea G.E., ea fiind locul de naștere al marelui compozitor și interpret George Enescu. Muzeu memorial amenajat în casa celebrului muzician (reorganizat în 1970) cu obiecte personale, primele creații originale, pianina din copilărie, jucării, desene, cărți de povești care i-au aparținut. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1834), în satul George Enescu. Cod poștal: 6870.

GERASUS, denumirea antică a râului *Prut*, folosită de către romani.

GERLISSA → Eftimie Murgu.

GERMISARA → Geoagiu.

GETIC, Piemontul ~ → Piemontul Getic.

GHELARI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de E ale M-ților Poiana Ruscăi; 2 953 loc. (1 iul. 1995): 1 452 de sex masc. și 1 501 fem. Expl. de min. de fier și dolomit. Furnal (1806-1810), în satul Govăjdia. Satul Ghelari este menționat documentar, prima oară, în 1733. Biserici din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli

George Enescu. Muzeul memorial

Ghelari. Biserica ortodoxă

Mihail și Gavriil" —, în satele Ruda (1653) și Ghelari (sec. 18). Biserică ortodoxă, construită și finisată în etape (1939-1973, cu picturi murale interioare din anii '60), în satul Ghelari. Cod poștal: 2766.

GHELINȚA, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în E Depr. Târgu Secuiesc, la poalele de V ale M-ților Vrancea, pe râul Ghelința; 4 611 loc. (1 iul. 1995): 2 328 de sex masc. și 2 283 fem. Expl. de petrol și de gresii. Moară (sec. 19). Păstrăvărie. Pe terit. com. a fost descoperită (în 1894) o brățară dacică din argint, sub formă de spirală, terminată cu capete de șarpe, stilizate. Satul Ghelința este menționat documentar, prima oară, în 1567. Biserică fortificată, romano-catolică (sec. 13), construită în stil romanic târziu, care păstrează un ansamblu de pictură murală gotică, executat în 1330, reprezentând scene din ciclul cristologic „Legenda regelui Ladislau cel Sfânt", „Judecata de apoi" etc. Are plafon casetat, pictat în stil renascentist, decorat cu motive heraldice și florale (1628). Monumentul a fost restaurat în 1972. Cod poștal: 4081.

GHEORGHE DOJA 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului, pe malul lacului Fundata; 2 883 loc. (1 iul. 1995): 1 409 de sex masc. și 1 474 fem. Nod rutier. Fermă de creștere a porcinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de floarea-soarelui etc. Pescuit în regim natural. Cod poștal: 8429.

2. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Pod. Târnavelor cu Dealurile Nirajului, pe râul Niraj; 2 507 loc. (1 iul. 1995): 1 277 de sex masc. și 1 230 fem. Haltă de c.f. (în satele Leordeni și Tirimia). Culturi de cereale, de cartofi, legume ș.a. Cămin cultural. Satul Gheorghe Doja este menționat documentar, prima oară, în 1409, cu numele *Villa Lucafalwa*. Biserică reformată (1715), în satul Leordeni. Cod poștal: 4314.

GHEORGHE GHEORGHIU-DEJ → Onești.

GHEORGHE LAZĂR, com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în E Câmpiei Bărăganului; 2 462 loc. (1 iul. 1995): 1 219 de sex masc. și 1 243 fem. Fermă de creștere a porcinelor. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Cod poștal: 8448.

GHEORGHENI 1. Depresiunea ~ → Giurgeu (2).

2. Oraș în jud. Harghita, situat în SE Depr. Giurgeu, la 820 m alt., pe râul Belchin, la 47 km N de municipiul Miercurea-Ciuc; 21 612 loc. (1 iul. 1995): 10 662 de sex masc. și 10 950 fem. Supr.: 8,2 km²; densitatea: 2 635 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Constr. de utilaje și piese de schimb pentru ind. forestieră, de piese și accesorii pentru autovehicule. Expl. și prelucr. lemnului (mobilă, cherestea, lăzi etc.). Filatură și țesătorie de in și cânepă. Fabrici de stofe pentru mobilă, țesături tehnice și produse alim. (preparate din carne și lapte, bere, prelucr. fructelor de pădure, panificație etc.). Moară de apă (1868). Muzeu cu colecții de istorie, etnografie, științele naturii și de artă plastică. Preventoriu pentru copii. Patinoar artificial (3 000 de locuri). Parc dendrologic (13 ha). Istoric.

Gheorgheni (2). Casa de cultură a sindicatelor

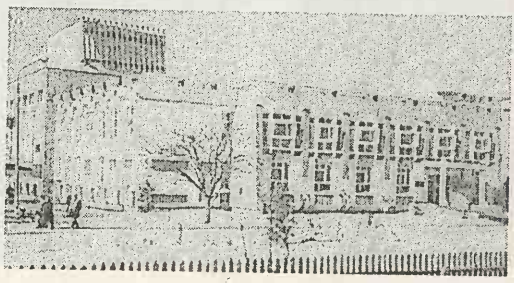

Localit. apare menționată documentar, prima oară, într-un registru papal din anul 1232, iar apoi în 1285, în 1333 (*sacerdos de Giorgio*) etc. În anul 1500 este semnalată prezența Cetății Both. Locuitorii așezării au participat la Răscoala din 1514 condusă de Gheorghe Doja. În perioada 1637-1762, la G. s-au stabilit numeroase familii de armeni care au impulsionat dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului. Declarat oraș în 1905, G. are în subordine ad-tivă patru localit. componente: Covacipeter, Lacu Roșu, Vargatac și Visafolio. Monumente: ruinele Cetății Both (sec. 16); ruinele Oficiului de vamă care a funcționat între 1607 și 1810; biserica romano-catolică (sec. 14, reconstruită în 1627, renovată și înconjurată cu zid de incintă în 1756); casa parohială a bisericii romano-catolice (1758); biserica armenească, construită în 1734, în stil baroc, înconjurată cu zid de incintă în 1748; capela armenească (1650); casa „Bocsánczy" (1733); biserica ortodoxă (1929-1937); casa „Vertán" (1770), azi sediul Muzeului orășenesc; casă din lemn din 1845 (pe strada Gábor Aron nr. 18). La 26 km NE de oraș se află stațiunea climaterică și de odihnă Lacu Roșu (→), iar la 30 km NE de G., zona turistică Cheile Bicazului. Cod poștal: 4 200.

GHERĂEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. râului Moldova; 6 430 loc. (1 iul. 1995): 3 249 de sex masc. și 3 181 fem. Nod rutier. Expl. de balast. Cod poștal: 5592.

GHERĂSENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Săratei, pe cursul superior la râului Călmățui; 3 809 loc. (1 iul. 1995): 1 896 de sex masc. și 1 913 fem. Instalație de pasteurizare a laptelui și de ambalare în pungi de plastic a acestuia. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. În vatra satului a fost descoperită o necropolă (sec. 5 d.Hr.) cu morminte de incinerație, în care s-au găsit ceramică și o diademă din aur de tip hunic. Cod poștal: 5162.

GHERCEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Amaradiei cu Câmpia Romanați, pe cursul superior al râului Teslui; 1 827 loc. (1 iul. 1995): 870 de sex masc. și 957 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Pomicultură (meri, peri, pruni, caiși). Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1827-1831, reconstruită în 1864), „Înălțarea Domnului" (1878) și „Sfântul Nicolae" (1875), în satele Ghercești, Gârlești și Ungureni. Cod poștal: 1110.

GHERGHEASA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Râmnicului; 2 567 loc. (1 iul. 1995): 1 248 de sex masc. și 1 319 fem. Haltă de c.f. Expl. de gaze naturale. Pe terit. com. G. s-a efectuat cel mai adânc foraj din România (6 800 m). Culturi de cereale, plante tehnice și nutreț, de floarea-soarelui ș.a. Cod poștal: 5281.

GHERGHELEU, deal în Subcarpații Homoroadelor din SE Pod. Transilvaniei, situat la N de Rupea, între râurile Paloș și Archita. Alcătuit din gresii moi, de vârstă sarmațiană. Prezintă o cuestă spre Est. Alt. max.: 785 m.

GHERGHEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în Colinele Tutovei, la confl. râului Studinești cu Valea Micești; 2 664 loc. (1 iul. 1995): 1 389 de sex masc. și 1 315 fem. În satul Corodești, menționat documentar în 1455, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1743, căptușită cu scândură în 1930). Cod poștal: 6435.

GHERGHIȚA 1. **Câmpia Gherghiței**, subunitate a Câmpiei Române, extinsă în partea central-nordică a acesteia, între râurile Dâmbovița, la V și Cricov, la E, delimitată de Câmpiile Cricovului și Ploieștiului, la N, Săratei, la E, Vlăsiei, la S, Titu, la V și Târgoviștei, la NV. Este o câmpie joasă (91 m alt.), de subsidență, drenată de o rețea hidrografică divagantă. Acoperită în cea mai mare parte cu soluri brun-roșcate și aluviale.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 7 sate, situată în E câmpiei cu același nume, pe râul Prahova; 4 057 loc. (1 iul. 1995): 1 968 de sex masc. și 2 089 fem. Nod rutier. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. În satul Gherghița, menționat documentar, prima oară, în 1431, se află bisericile cu hramurile „Sfântul Procopie"-Domnească, ctitorie din 1641 a domnului Matei Basarab (refăcută în 1895) și „Sfântul Dumitru" (1705, refăcută în 1888), iar în satul Ungureni, biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1790). Cod poștal: 2059.

GHERLA, oraș în jud. Cluj, situat în zona de contact a Dealurilor Dejului cu Dealurile Jimborului, la 252-261 m alt., la confl. râului Fizeș cu Someșu Mic, la 45 km NE de municipiul Cluj-Napoca; 24 612 loc. (1 iul. 1995): 12 029 de sex masc.

Gherla. Biserica armeano-catolică

și 12 583 fem. Supr.: 4,5 km²; densitatea: 5 469 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Termocentrală. Combinat pentru industrializarea lemnului (mobilă, placaje, furnire, plăci aglomerate din lemn/PAL, butoaie ș.a.). Construcții și confecții metalice diverse. Fabrici de tricotaje, de conf., de sticlărie pentru menaj, de chibrituri, de cărămidă și de produse alim. (preparate din carne și lapte, spirt, băuturi alcoolice, panificație etc.). Ateliere pentru confecționarea manuală a covoarelor orientale. Fermă de creștere a bovinelor. Centru pomicol. Muzeu cu secții de arheologie și istorie (exponate din Paleolitic, Neolitic, din Epoca metalelor, unelte dacice, heraldică etc.) și de etnografie. Parc dendrologic, în cadrul căruia se dezvoltă câteva exemplare de arborele pagodelor (*Ginkgo biloba*). Istoric. În arealul orașului au fost descoperite urmele unei așezări din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), în care s-au găsit un vas ceramic cilindric, o statuetă din bronz a unui satir ș.a. În partea de S a orașului au fost identificate vestigiile unui castru roman (sec. 2-3 d.Hr.), în jurul căruia s-a dezvoltat o așezare civilă romană, în care s-au găsit o aplică din bronz, cu decor figurat, în relief, o aplică pectorală cu bustul Minervei, monumente funerare, fragmente dintr-o statuie a lui Iupiter ș.a. Prima mențiune documentară a localit. datează din 6 ian. 1291. Declarată oraș în 1510. În perioada 1541-1551, din ordinul lui Gheorghe Martinuzzi (episcop de Oradea și guvernator al Transilvaniei în perioada 1541-1551) a fost construit un castel-cetate, de apărare („Cetatea Nouă"), transformat, la 20 oct. 1785, în penitenciar (numit *„Carcer principatae Transilvaniae"*) pe care autoritățile comuniste l-au folosit ca una dintre cele mai dure pușcării din țară, pentru exterminarea numeroșilor deținuți politici, oponenți ai regimului. La sf. sec. 17, la G. s-a stabilit un grup de armeni veniți din Moldova, de la care a derivat numele *Armenopolis* (sau *Armenierstadt*), sub care apare consemnat orașul G. din 1726 până în jurul anului 1850. Tot în această perioadă, G. a funcționat ca mare centru comercial (cu patru târguri pe an) și meșteșugăresc. În a doua jumătate a sec. 19 și la începutul sec. 20, orașul G. a fost un important centru cultural și de învățământ ca urmare a înființării unui seminar greco-catolic (1859), a transferării, de la Năsăud, a Preparandiei (în 1869), la care a învățat și poetul George Coșbuc, și a apariției și funcționării mai multor tipografii (imprimerii): „Dicceana" (f. 1866), „Gheorghe Lazaru" (f. 1880), „Aurora" (f. 1881), „Augustin S. Deac" (1919-1948). Orașul G. are în prezent, în subordine ad-tivă, trei localit. componente: Băița, Hășdate, Silivaș. **Monumente:** castelul-cetate „Martinuzzi", construit în anii 1541-1551, în stilul Renașterii, după planurile arhitectului italian Domenico da Bologna în folosul cardinalului Martinuzzi și transformat în penitenciar; biserica armeano-catolică „Solomon" (1723-1724); catedrala armenească având hramul „Sfânta Treime", edificiu în stil baroc și neoclasic, de mari proporții, construit în perioada 1784-1798; casele „Karacsony", „Lászlóffy" ș.a., în stil baroc (sec. 18); bisericile ortodoxe, din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în localit. componente Băița (sec. 15) și Silivaș (1827). Cod poștal: 3475.

GHERȚA MICĂ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a M-ților Oaș cu Câmpia Someșului, pe râul Tur; 3 250 loc. (1 iul. 1995): 1 682 de sex masc. și 1 568 fem. Expl. de andezit. Pomicultură (meri, pruni, cireși). Satul Gherța Mică este menționat documentar, prima oară, în 1393. Biserică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1873). Cod poștal: 3938.

GHEȚARUL DE LA BARSA, peșteră situată în M-ții Bihor, într-o depresiune închisă (Groapa de la Barsa) din complexul carstic Padiș-Cetățile Ponorului, la 1 100 m alt. Lungime: 2 750 m. Constituită dintr-o galerie pr. (întreruptă de mai multe săli, cascade și hornuri) și câteva galerii colaterale, terminate cu hornuri. Păstrează un strat de gheață permanent, gros de 50 cm, pe o supr. de 133 m². Face parte din Parcul Național al M-ților Apuseni.

GHEȚARUL DE LA VÂRTOP → Vârtop (1).

GHIDFALĂU, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Sfântu Gheorghe, la poalele de S ale M-ților Bodoc, pe stg. Oltului; 2 553 loc. (1 iul. 1995): 1 306 de sex masc. și 1 247 fem. Fermă de creștere a bovinelor. În satul Ghidfalău, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică fortificată (sec. 13), în stil romanic, cu refaceri ulterioare gotice și baroce; biserică reformată (1792) și conacul „Benkö" (1832), în satul Zoltan. Cod poștal: 4035.

GHIDIGENI, com. în jud. Galați, alcătuită din 8 sate, situată în lunca și pe terasele râului Bârlad, la contactul cu prelungirile de V ale Pod. Covurlui; 5 549 loc. (1 iul. 1995): 2 822 de sex masc. și 2 727 fem. Haltă de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Nod rutier. Fabrică de spirt, de băuturi alcoolice și de drojdie. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, de legume ș.a. Satul Tălpigi este menționat documentar în 1487. Cod poștal: 6342.

GHIGHIU, Mânăstirea ~ → Bărcănești (2).

GHILCOȘ → Lacu Roșu (1).

GHIMBAV 1. Râu, afl. stg. al Oltului pe terit. com. Feldioara (jud. Brașov); 49,8 km; supr. bazinului: 434,5 km². Izv. din N M-ților Bucegi, de la 2 000 m alt. și drenează vestul Depr. Brașov, trecând prin Râșnov, Cristian și Ghimbav. Cunoscut și sub numele de *Ghimbășel*.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită dintr-un sat, situată în V Depr. Brașov, pe râul cu același nume; 5 300 loc. (1 iul. 1995): 2 638 de sex masc. și 2 662 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Constr. aeronautice (motoplanoare, helicoptere). Filatură și țesătorie de lână. Fabrică de hârtie cretată și carton. Culturi floricole în seră. Satul Ghimbav este menționat documentar, prima oară, în 1342. Biserică în stil gotic (sec. 14-15, refăcută în 1775); biserică ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" (1780), cu picturi murale în frescă; cetate țărănească (sec. 13-15) cu biserică evanghelică de incintă. Case din sec. 18. Cod poștal: 2251.

GHIMEȘ 1. Depresiune intramontană, tectono-erozivă, în partea centrală a Carpaților Orientali, pe valea superioară a Trotușului, străjuită de M-ții Tarcău, la N și E, și Ciuc, la S și V. Supr.: c. 100 km². Expl. forestiere și de gresii.

2. Pas de înălțime în V M-ților Ciuc, pe cursul superior al râului Trotuș, la 1 170 m alt., ce asigură legătura rutieră (șosea modernizată) între Moldova (Bacău—Moinești—Comănești—Ghimeș—Făget) și Transilvania (Lunca de Sus—Frumoasa—Miercurea-Ciuc).

GHIMEȘ-FĂGET, com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Ghimeș, la poalele de S ale M-ților Tarcău și cele ale M-ților Ciuc, pe cursul superior al Trotușului; 5 264 loc. (1 iul. 1995): 2 734 de sex masc. și 2 530 fem. Stație de c.f. Expl. de gresii. Satul Ghimeș, menționat documentar în 1760, a funcționat ca punct de vamă până în 1918. Reședința com. este satul *Făget*. Ruinele cetății Rakóczi (1780), fostul punct vamal, în satul Făget. Cod poștal: 5494.

GHIMPAȚI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în N Câmpiei Burnas, la confl. râului Bratilov cu Glavacioc; 6 200 loc. (1 iul. 1995): 3 063 de sex masc. și 3 137 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale (în satul Valea Plopilor). Fabrică de conf. Produse chimice și alim. Pădure de agrement cu rezervație de fazani. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț etc. Între 1 ian. 1965 și 17 febr. 1968, com. și satul G. s-au numit *Sălcioara*, iar între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1866), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1876), „Sfântul Gheorghe" (1891, refăcută în 1958-1970) și „Sfinții Voievozi" (1820), în satele Ghimpați, Copaciu, Naipu și Valea Plopilor. Cod poștal: 8171.

GHIMPELE → Peleaga (2).

GHINDARI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în Dealurile Târnavelor, pe cursul superior al râului Târnava Mică; 5 329 loc. (1 iul. 1995): 2 615 de sex masc. și 2 714 fem. Stație de c.f. Expl. de balast. Mat. de constr. Topitorie de in și cânepă. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de plante tehnice, de cartofi și legume etc. Centru de olărit. Satul Abud este menționat documentar, prima oară, în 1567, cu numele *Abod*, iar satul

Ghindari în 1507. În satul Trei Sate se află un castel din sec. 18 și o biserică unitariană (1798). Cod poștal: 3288.

GHINDĂREŞTI, com. în jud. Constanța, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Casimcea cu terasele de pe dr. Dunării; 4 103 loc. (1 iul. 1995): 2 095 de sex masc. și 2 008 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Pescuit. Biserică ortodoxă (1892-1895), în satul Tichilești. Până la 20 mai 1996, com. G. s-a numit *Horia*. Cod poștal: 8770.

GHIOROC, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a M-ților Zarand cu Câmpia Aradului, pe Canalul Matca; 4 144 loc. (1 iul. 1995): 2 005 de sex masc. și 2 139 fem. Nod feroviar. Expl. de diorite și balast. Mat. de constr. Centru viticol (în satul Miniș există o școală viticolă înființată în 1881). Satul Ghioroc este menționat documentar, prima oară, în 1214, cu numele *Villa Gyoroc*. Biserică romano-catolică (1779-1781), biserica ortodoxă având hramul „Sfântul Mucenic Dimitrie" (1793) și un monument închinat eroilor căzuți în luptele din 1944 pentru eliberarea țării, dezvelit la 18 sept. 1994, toate în satul Ghioroc. Cod poștal: 2899.

GHIOROIU, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în S Piem. Oltețului, pe râul Pesteana; 2 308 loc. (1 iul. 1995): 1 090 de sex masc. și 1 218 fem. Fermă de creștere a porcinelor. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sec. 16) și „Cuvioasa Parascheva" (1784, refăcută în 1837-1838), în satele Mierea și Știrbești; biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1791, refăcută ulterior), în satul Herăști. Cod poștal: 0959.

GHIRODA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timișului, pe Canalul Bega; 4 626 loc. (1 iul. 1995): 2 228 de sex masc. și 2 398 fem. Satul Ghiroda este menționat documentar, prima oară, în 1389. Cod poștal: 1911.

GHIȚU, masiv muntos, în S M-ților Făgăraș, între văile superioare ale Argeșului și Vâlsanului. Alcătuit din gnaise și șisturi amfibolice. Alt. max.: 1 632 m. Mărginește spre NE Depr. Arefu.

GHIZELA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Pod. Lipovei cu Câmpia Lugojului, pe râurile Chizdia și Miniș; 1 330 loc. (1 iul. 1995): 664 de sex masc. și 666 fem. Expl. de balast (în satul Șanovița). Satul Ghizela este menționat documentar, prima oară, în 1880. Cod poștal: 1874.

GIARMATA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timișului; 5 452 loc. (1 iul. 1995): 2 679 de sex masc. și 2 773 fem. Stație de c.f. Complex avicol. Centru apicol. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Viticultură. Muzeu etnografic. Satul Giarmata este menționat documentar, prima oară, în 1334. Biserica romano-catolică „Sfântul Iosif" (1771-1773, cu picturi murale din 1935), în satul Giarmata. Cod poștal: 1981.

GIERA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în S Câmpiei Timișului, la granița cu Iugoslavia; 1 294 loc. (1 iul. 1995): 615 de sex masc. și 679 fem. Stație finală de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice și uleioase ș.a. Satul Giera este menționat documentar, prima oară, în 1322. Cod poștal: 1935.

GIGHERA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării, la confl. Jiului cu Dunărea; 3 734 loc. (1 iul. 1995): 1 762 de sex masc. și 1 972 fem. Pescuit în regim natural. Muzeu cu secții de istorie și etnografie (în satul Nedeia). Satele Nedeia și Zăval sunt menționate documentar, prima oară, în 1530. Bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1848, refăcută în 1936), „Sfântul Nicolae" (1845) și „Sfântul Dumitru" (sec. 18, refăcută în 1828), în satele Gighera, Zăval și Nedeia. Cod poștal: 1254.

GILĂU 1. Munții ~, masiv muntos în NE M-ților Apuseni, delimitat de valea Crișului Repede, la N, cea a Someșului Rece, la S, de M-ții Bihor, la SV și M-ții Vlădeasa, la V și NV. Alt. max.: 1 405 m (vf. Măgura Călățele). Alcătuit dintr-un nucleu de granit, mărginit de șisturi cristaline și depozite sedimentare vechi, slab metamorfozate. Prezintă supr. netede de nivelare (aici se remarcă bine nivelurile de eroziune Fărcaș și Mărișel). Împreună cu Muntele Mare, situat în SE, formează o unitate geomorfologică distinctă, cunoscută în literatura de specialitate sub numele de *Gilău-Muntele Mare*.

2. Lac antropic, situat pe terit. com. Gilău (jud. Cluj), la confl. Someșului Cald cu Someșu Rece, construit în scop energetic (hidrocentrala din satul Someșu Rece) și pentru alimentarea cu apă a municipiului Cluj-Napoca. Supr.: 0,715 km^2; vol.: 4,1 mil. m^3.

3. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Gilău, în zona de confl. a Someșului Cald cu Someșu Rece (în aval de care formează cursul unic numit Someșu Mic) și a râului Căpuș cu Someșu Mic; 7 758 loc. (1 iul. 1995): 3 974 de sex masc. și 3 784 fem. Nod rutier. Expl. de andezit și de feldspat. Hidrocentralele Gilău I (6,9 MW), intrată în funcțiune în 1977, Gilău II (6,9 MW), dată în folosință în 1986, și Tarnița (45 MW), dată în exploatare în 1974. Centru de rotărit. Satul Someșu Cald, menționat documentar, prima oară, în 1448, a fost desființat în 1974, pe locul lui fiind amenajat lacul Tarnița (→). În zona de confl. a râului Căpuș cu Someșu Mic au fost descoperite vestigii preistorice, cu ceramică aparținând Culturii Tisa (milen. 7-3 î.Hr.), și prefeudale (fragmente ceramice din sec. 7-8). În perimetrul parcului în care se află castelul feudal au fost identificate urmele unui castru roman (210 x 138 m), inițial cu val de pământ și șanț, refăcut din piatră, în anul 147 d.Hr. În apropierea castrului au fost scoase la iveală vestigiile unei așezări civile romane (*canabae*) care se dezvoltase în jurul castrului. Aici au fost găsite cești dacice, borcane, castroane, opaițe, catarame, aplice și pandantive de harnașament, un medalion funerar roman, un relief cu Cavalerul trac, o statuetă din bronz înfățișând-o pe Venera, coloane, capiteluri etc. La G. a existat și o cetate atribuită voievodului român Gelu (sec. 9-10). În satul Gilău, menționat documentar, prima oară, în 1246, se află castelul „Wass" construit în sec. 15, în stil renascentist, de către episcopul Ladislau Geréb, și renovat în 1877. Tot în satul Gilău există și conacul „Gallus" (sec. 19). În satul Someșu Rece, menționat documentar, prima oară, în 1448, se află biserica ortodoxă, din lemn, având hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1728), cu picturi interioare executate în 1758 (repictată la sf. sec. 18 de meșterul Dimitrie Ispas din Gilău). Cod poștal: 3447.

GILORT, râu, afl. stg. al Jiului pe terit. com. Țânțăreni, jud. Gorj; 116,2 km; supr. bazinului: 1 360 km². Izv. din masivul Parâng, de sub vf. Mândra, de la 2 000 m alt., colectează apele de pe versantul sudic al acestuia, străbate Subcarpații Olteniei, trecând prin Novaci și Târgu Cărbunești și separă Dealurile Jiului de Piem. Oltețului. Aproape de vărsare are un debit mediu de 11,7 m³/s. Afl. pr.: Pârâu Galben, Ciocadia, Blahnița.

GIRIȘU DE CRIȘ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Crișurilor cu Câmpia Miersigului, pe râul Crișu Repede și pe Canalul Crișurilor, la granița cu Ungaria; 4 926 loc. (1 iul. 1995): 2 412 de sex masc. și 2 514 fem. Satul Girișu de Criș este menționat documentar, prima oară, în 1221. În satul Cheresig, atestat documentar în 1289, se află ruinele *donjonului* unui castel medieval, construit din cărămidă, sub formă poligonală, înainte de anul 1289, și casa „Flutur Florian" (1886). Cod poștal: 3732.

GIROC, com. în jud. Timiș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timișului, pe interfluviul Timiș-Bega; 3 730 loc. (1 iul. 1995): 1 770 de sex masc. și 1 960 fem. Complex avicol. Centru apicol. În satul Giroc, menționat documentar, prima oară, în perioada 1371-1372, se află o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfântul Dumitru" (1759). Cod poștal: 1913.

GIROV, com. în jud. Neamț, alcătuită din 11 sate, situată în Subcarpații Neamțului, la confl. râurilor Zahorna și Bahana cu Cracău; 6 823 loc. (1 iul. 1995): 3 363 de sex masc. și 3 460 fem. Nod rutier. Produse alim. Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Centru de cojocărit și de pielărie. În satul Turtuiești se află un pod din piatră din 1475 și o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1825, cu pridvor adăugat în 1930); bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1803, cu pridvor adăugat în 1896) și „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1817), în satele Girov și Gura Văii. Cod poștal: 5631.

GIUBEGA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Desnățui; 4 278 loc. (1 iul. 1995): 2 103 de sex masc. și 2 175 fem. Nod rutier. Viticultură. Bisericile cu dublu hram — „Sfântul Dumitru și Cuvioasa Parascheva" (ante 1845, refăcută în 1881-1883) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel și Sfântul Gheorghe" (1842-1846, reparată în 1861 și 1896), în satele Giubega și Galiciuica. Cod poștal: 1244.

GIULEȘTI 1. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Maramureș, pe râul Mara; 3 628 loc. (1 iul. 1995): 1 779 de sex masc. și 1 849 fem. Nod rutier. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Prelucr. artistică a lemnului (porți maramureșene sculptate); confecționarea covoarelor, cergilor ș.a. Satul Giulești apare menționat documentar, prima oară, în 1349, și se pare că numele lui

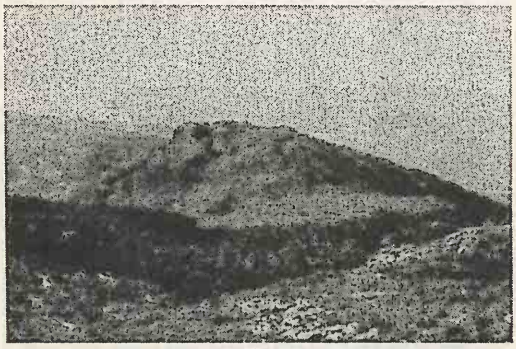

Vârful Giumalău

provine de la cneazul Giulea, fiul voievodului maramureșan Dragoș (sec. 14). În arealul com. G. au fost descoperite o necropolă cu peste 100 de morminte de înhumație (în care s-au găsit monede din sec. 14-16, inele și peceți din argint ș.a.), precum și fundațiile unei biserici din sec. 14. Tot aici, istoricul Nicolae Iorga a descoperit cea mai veche „mătrică" (matricolă de stare civilă) românească în care sunt trecute nașterile și căsătoriile. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1653, cu picturi interioare din 1782) și „Sfântul Nicolae" (1700), în satele Mănăstirea și Fierești; în satul Giulești există o biserică de zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19). Cod poștal: 4928.

2. Cartier în NV municipiului București.

GIULVĂZ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Timișului, pe dr. râului Timiș; 2 781 loc. (1 iul. 1995): 1 335 de sex masc. și 1 446 fem. Stație de c.f. Satul Giulvăz este menționat documentar, prima oară, în 1433. În satul Ivanda sunt izvoare cu ape minerale sulfatate, clorurate, sodice, magneziene, termale, valorificate local. Conac (sec. 19), în satul Rudna; biserică ortodoxă (1851), în satul Ivanda. Cod poștal: 1939.

GIUMALĂU, masiv muntos în M-ții Bistriței, în N Carpaților Orientali, alcătuit din șisturi cristaline, situat între râurile Bistrița (la S) și Putna (la V și N) și masivul Rarău (la E). Are aspect greoi, de bloc uriaș, cu spinări rotunjite, dispuse radiar în jurul vf. principal. Alt. max.: 1 857 m (vf. Giumalău). Păduri de molid și pajiști alpine. În poienile situate la 1 000-1 200 m sunt numeroase „odăi" de fân (unele cu caracter permanent). Prospecțiunile recente au pus în evidență unele zăcăminte neferoase, exploatabile. Pe valea superioară a râului Putna (care izv. din SV masivului G., ocolindu-l pe la V și N), la 1 856 m alt., se află o rezervație forestieră de molizi seculari (290 ha).

GIURGENI, com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în E Câmpiei Bărăganului, pe stg. Dunării, la confl. cu Ialomița; 1 583 loc. (1 iul. 1995): 816 de sex masc. și 767 fem. Mat. de constr. Fermă de creștere a ovinelor. Între G. și Vadu Oii (localit. componentă a orașului Hârșova), situată pe malul dr. al Dunării, se află un pod peste Dunăre (lungime: 1 464,4 m; lățime: 13,8 m, cu patru benzi de circulație), dat în exploatare la 22 dec. 1970, ce asigură legătura rutieră a localităților din Moldova și Muntenia cu cele din Dobrogea și, mai ales, cu stațiunile balneoclimaterice de pe litoralul Mării Negre. În secolele trecute aici era un vad bun pentru trecerea turmelor de oi peste Dunăre (inițial cu bărci și caiace, și mai târziu cu bacul). Pe terit. satului Piua Petrii, distrus de inundațiile din primăvara anului 1975 (în prezent dezafectat), se află locul de confl. al râului Ialomița cu Dunărea. Cod poștal: 8591.

GIURGEU 1. Munții ~, masiv muntos în partea centrală a Carpaților Orientali, în zona cristalino-

Giurgeni. Podul rutier Giurgeni–Vadu Oii

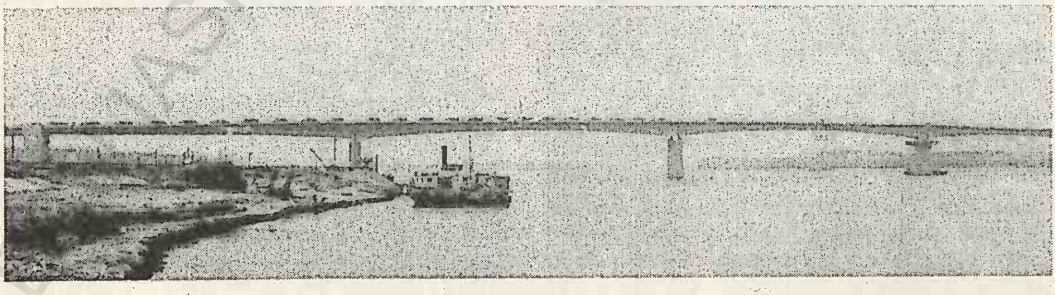

mezozoică, situat între M-ții Căliman, la N-NV, Depr. Bilbor și Borsec, la NE și E, M-ții Hășmaș, la S-SE și Depr. Giurgeu, la V. Se prezintă sub forma unei culmi prelungi, cu orientare NV-SE, cu o lungime de 50 km și lățime variabilă (6-25 km), constituită din șisturi cristaline, piroclastite, sienite nefelinice ș.a. Alt. max.: 1 634 m (vf. Tătaru). Acoperită cu păduri de molid.

2. Depresiunea ~, depresiune intramontană, de baraj vulcanic, situată în partea centrală a Carpaților Orientali, axată pe valea superioară a Mureșului, încadrată de zona eruptivă a M-ților Căliman și Gurghiu, în N și V și cea cristalino-mezozoică a M-ților Giurgeu și Hășmaș, în E și SE. Supr.: c. 1 600 km². Lungime: c. 40 km; lățime: 10-25 km. Vatra depresiunii este acoperită cu depozite pliocen-cuaternare de c. 1 000 m grosime. Relieful depresiunii este relativ neted, cu aspect de câmpie înaltă (700-800 m alt.), cu lunci și terase bine dezvoltate, cu unele zone mlăștinoase în S și cu unele asocieri de glacisuri piemontane la contactul cu muntele. Climă răcoroasă (temp. medie anuală la Gheorgheni este de 5,6°C), cu ierni aspre (media termică a lunii ian. –6,8°C), veri nu prea calde (în iul. temp. medie 16°C) și precipitații bogate (800 mm/anual). Iarna, caracteristica pr. o reprezintă frecventele inversiuni de temp. (aerul foarte rece de pe crestele montane înconjurătoare, fiind mai greu, coboară în vatra depresiunii, și înlocuiește aerul mai cald decât cel de pe înălțimi, staționând mai mult timp aici), fapt ce determină înregistrarea unor valori foarte scăzute, uneori sub –30°C, la Toplița, Joseni, Gheorgheni, Miercurea-Ciuc ș.a. Aceasta i-a îndreptățit pe meteorologi să numească zona respectivă drept „Polul frigului" din România. Numeroase izv. cu ape minerale bicarbonatate, sodice, feruginoase, carbogazoase (Toplița, Remetea, Suseni, Voșlăbeni). Culturi de plante textile și furajere, de cartofi etc. Fânețe umede și local mlaștini eutrofe. Importantă zonă turistică. Cunoscută și sub denumirea de *Depr. Gheorgheni* sau *Țara Giurgeului*.

GIURGIȚA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Desnățui, pe râul Desnățui; 3 296 loc. (1 iul. 1995): 1 583 de sex masc. și 1 713 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. În satul Giurgița se află bisericile cu dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1852-1856)

Giurgiu (1). Vedere generală

și „Sfântul Dumitru și Sfânta Parascheva" (1862-1864) și biserica din lemn cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfânta Treime", construită în 1827 (refăcută în 1850-1851 și renovată în 1913-1916). Cod poștal: 1232.

GIURGIU 1. Municipiu în extremitatea sudică a României, reședința jud. cu același nume, situat în S Câmpiei Burnas, la 25 m alt., pe stg. fl. Dunărea, la 65 km S de capitala țării, București, vis-à-vis de orașul Ruse (Bulgaria); 73 967 loc. (1 iul. 1995): 35 984 de sex masc. și 37 983 fem. Supr.: 47,6 km²; densitatea: 1 554 loc./km². Punct de frontieră (vamă), feroviar și rutier, cu Bulgaria. Port fluvial. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 1 nov. 1869; G. a fost primul oraș legat feroviar de Capitală) și rutier. Expl. de balast. Centrală electrică și de termoficare, intrată în funcțiune în 1984. Constr. de utilaj greu, de utilaje pentru ind. chimică și metalurgică, de utilaje pentru explorări geologice și foraj. Șantier naval (construcții și reparații de nave fluviale). Combinat chimic (coloranți, pigmenți, detergenți, diluanți, aracet, antigel ș.a.). Instalație modernă pentru topit titan și zirconiu, dată în

Giurgiu (1). Gara fluvială

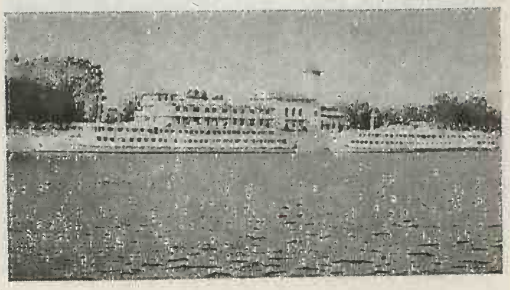

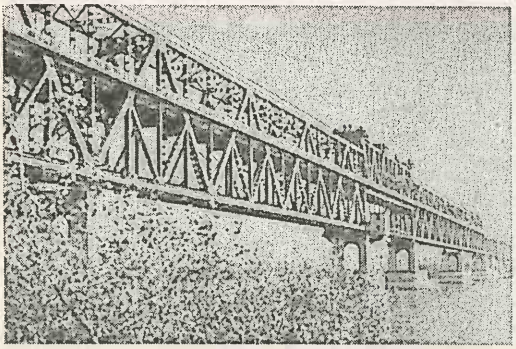

Podul rutier și feroviar Giurgiu–Ruse

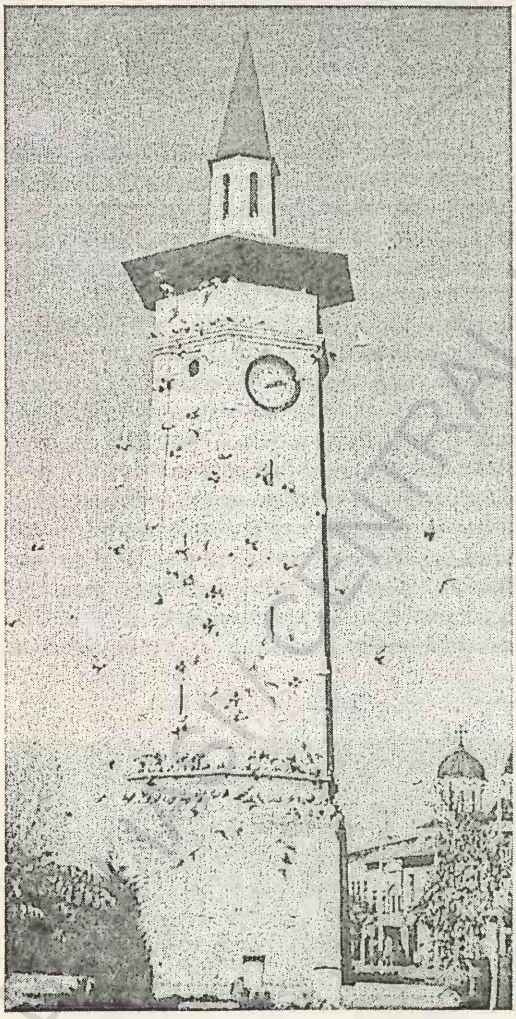

Giurgiu (1)
Turnul cu ceas

folosință la 2 dec. 1992. Fabrici de piese turnate din fontă, de mobilă, de fire și de țesături din bumbac, de mat. de constr. (cărămidă, prefabricate din beton), de nutreturi combinate și de produse alim. (zahăr, preparate din lapte, conserve de legume și fructe, bere, panificație etc.). Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Pescuit în regim natural. Important centru de tranzit rutier, feroviar și fluvial și punct de legătură cu orașul Ruse (Bulgaria) prin intermediul podului rutier și feroviar (2 200 m lungime) construit peste Dunăre în anii 1952-1954 (inaugurat la 20 iun. 1954). Muzeu cu secții de istorie, etnografie și științele naturii. Teatru dramatic și de estradă („Ion Vasilescu"). Bibliotecă județeană (f. 1951), cu 162 617 volume (1994). **Istoric.** În arealul orașului **G.** au fost descoperite urmele unei așezări datând din Mezolitic (milen. 10-7 î.Hr.) în care s-au găsit unelte, ceramică ș.a. Localit. apare menționată documentar, prima oară, într-un act emis de domnul Mircea cel Bătrân la 8 ian. 1394, și amintită ulterior la 23 sept. 1403, 11 mai 1409 etc. În același document, din 11 mai 1409, este consemnată existența unei cetăți, situată pe ins. Sfântul Gheorghe — cetate presupusă a fi de origine genoveză, construită (așa cum susțin unii istorici) anterior întemeierii statului feudal Țara Românească (începutul sec. 14). Cucerită de turci în 1417, recucerită apoi de români în 1428, cetatea a fost luată din nou în stăpânire de turci în 1545 și transformată în raia (împreună cu 25 de sate din jur) care a funcționat cu mici întreruperi până în 1829, când cetatea a fost dărâmată, iar terit. raialei a fost restituit Țării Românești (în urma Tratatului de pace de la Adrianopol din 1829). La 15-20 oct. 1595, la **G.**, Mihai Viteazul și forțele toscane care-l sprijineau au obținut o remarcabilă victorie asupra trupelor otomane invadatoare și au cucerit, pentru scurt timp, cetatea, iar Sinan Pașa a fost destituit din postul de mare vizir. Orașul **G.** a fost reconstruit în perioada Regulamentelor Organice (după luna iul. 1831), devenind un important centru comercial și portuar și reședința (1832) fostului jud. Vlașca (în locul orașului Găești). Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** ruinele cetății medievale; Turnul cu ceas (22 m înălțime), construit (din piatră) de turci la începutul sec. 18 pentru observații militare (refăcut în sec. 19, când i s-a adăugat ceasul); clădirile Prefecturii vechi (1870-1903), azi sediul Muzeului județean, Primăriei (1889) și Tribu-

nalului (1935), azi sediul Prefecturii; bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1830), „Sfântul Gheorghe" (1840), „Adormirea Maicii Domnului" (1852), „Sfânta Treime"-Smârda (1864), „Buna Vestire"-Grecească (1864); casa Dr. Caragea (1880); bustul poetului Mihai Eminescu. Cod poștal: 8375.

2. Județ situat în extremitatea de S-SE a României, în partea central-sudică a Câmpiei Române, pe stg. Dunării, la granița cu Bulgaria, la intersecția paralelei de 44° latitudine N cu meridianul de 26° longitudine E, între jud. Dâmbovița (la N), Ilfov (NE), Călărași (E), Rep. Bulgaria (la S) și jud. Teleorman (V). *Supr.:* 3 526 km² (1,48% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 302 839 loc. (1,34% din populația țării), din care 148 346 de sex masc. (48,98%) și 154 493 de sex fem. (51,02%). *Populația urbană:* 92 696 loc. (30,61%); *rurală:* 210 143 loc. (69,39%). *Densitatea:* 85,9 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 96,40% români, 3,54% țigani și 0,06% alte minorități (bulgari, ucraineni, turci, tătari ș.a.). *Reședința:* municipiul Giurgiu. *Orașe:* Bolintin-Vale, Mihăilești. *Comune:* 46; *Sate:* 166.

Relieful, în exclusivitate de câmpie, cu înclinare ușoară pe direcția NV-SE, cuprinde mai multe subunități ale Câmpiei Române (respectiv Câmpia Burnas și porțiuni din câmpiile Vlăsia, Găvanu-Burdea, Titu), în cadrul căreia o extensiune mare au terasele și luncile Dunării, Argeșului și Neajlovului. Acest sector central al Câmpiei Române, cu interfluviile lui întinse și netede și cu alt. ce variază între 14 și 140 m, este acoperit în mare parte cu depozite de loess pe care s-au format soluri cernoziomice și brun-roșcate de pădure (cu diferite grade de podzolire) propice culturilor agricole. Lunca Dunării, extinsă pe stg. fluviului, între satul Pietrișu (com. Găujani) și com. Greaca, are o lățime ce variază între 3 și 8 km și o alt. absolută de 14-18 m, fiind presărată cu nenumărate grinduri fluviale și cu unele mici zone mlăștinoase (sezoniere). Până prin anii '60, lunca Dunării era un domeniu al apelor provenite din revărsarea Dunării, apoi a fost scoasă treptat de sub influența acestui fenomen, prin îndiguiri și desecări, fiind, astfel, redată agriculturii.

Clima jud. G. este temperat-continentală, relativ uniformă pe întreg cuprinsul acestuia, ca urmare a uniformității reliefului, fiind caracterizată prin veri călduroase și secetoase și ierni friguroase, marcate adeseori de viscole puternice. Valorile medii multianuale ale temp. aerului înregistrează o ușoară diferențiere între partea de N a jud., unde acestea ajung până aproape de 10,5°C, și cea de S (11,3°C, la Giurgiu), unde se individualizează un topoclimat specific luncii Dunării (cu veri mai calde și ierni mai blânde decât în restul câmpiei). Temp. max. absolută înregistrată până în prezent pe terit. jud. G. a fost de 42,8°C (la Giurgiu, la 7 aug. 1896), iar temp. minimă absolută a atins valoarea de –32,0°C (la Greaca, la 25 ian. 1942). Cantitatea medie anuală a precipitațiilor totalizează c. 550 mm, dar sunt ani mai secetoși când aceasta scade sub 400 mm (exemplu, 352 mm în 1992). Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre E și NE (18-20%) și dinspre SV (17%) cu viteze medii anuale ce variază între 2,2 și 4,5 m/s, vitezele cele mai mari având vânturile dinspre NE care pot atinge, în timpul iernii, 125 km/oră.

Rețeaua hidrografică, cu o densitate mai mare (0,3 km/km²) în partea de NV a jud. G. și mult mai scăzută (sub 0,1 km/km²) în cea de S, este reprezentată, în principal, prin sectoarele inf. ale Dunării (care delimitează județul la S, pe o lungime de c. 68 km) și Argeșului (cu afl. săi Neajlov și Sabar), ce străbate jud. G. pe direcție NV-SE, pe o distanță de 113 km. La acestea se adaugă câteva sectoare de vale ale unor râuri mai mici, printre care Ilfov, Dâmbovnic, Câlnișteа, Glavacioc, Ismar, Pasărea, Parapanca ș.a. Lacurile naturale sunt puține (cel mai important fiind Comana, cu o supr. de 700 ha la niveluri medii și 1 000 ha la niveluri mari, situat în lunca Neajlovului) din cauza lucrărilor de desecare care au dus la dispariția complexelor lacustre Greaca, Pietrele și altele, în schimb lacurile antropice (iazuri) sunt mai numeroase, fiind răspândite pe văile râurilor Câlnișteа, Glavacioc, Ismar, Parapanca ș.a. De remarcat faptul că pe terit. jud. G. s-au efectuat (1982-1989) lucrările de realizare a celei mai mari porțiuni a canalului navigabil București—Dunăre (→), începute din ordinul lui Nicolae Ceaușescu și sistate după 1989 — cale navigabilă ce urmărea cursul inf. al Argeșului din aval de Mihăilești. În cadrul acestor lucrări s-au executat și finalizat câteva lacuri de acumulare, noduri hidroenergetice și porturi, rămase nefuncționale din cauza întreruperii lucrărilor de execuție a întregului traseu al canalului.

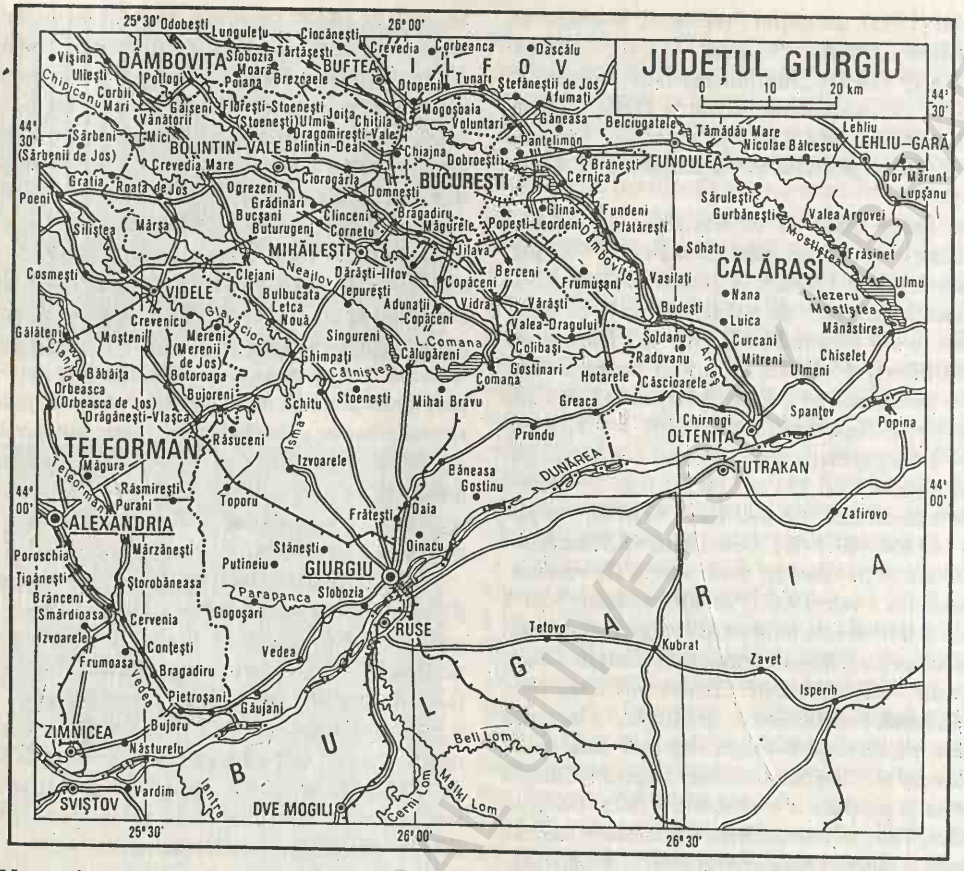

Vegetația naturală a fost îndepărtată de pe mari suprafețe ca urmare a antropizării puternice a peisajului geografic. Părțile de S și de E ale jud. G. se încadrează în zona de vegetație a silvostepei, în care se mai păstrează mici pajiști degradate, alcătuite din specii de firuță (*Poa bulbosa, Poa pratensis*), de păiuș (*Festuca valesiaca*), peliniță (*Artemisia austriaca*) ș.a., ce alternează cu pâlcuri de păduri, formate din stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) în amestec cu stejar pufos (*Quercus pubescens*), cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*). În zona pădurilor de foioase, extinsă în NV jud. G., pădurile apar ca resturi ale unor vechi codri. Acestă zonă cuprinde atât păduri de cer și gârniță, cât și unele păduri de câmpie, de tip șleau, alcătuite din stejar (*Quercus robur*), tei (*Tilia tomentosa*), carpen (*Carpinus betulus*), ulm (*Ulmus scabra*) ș.a. Subarboretul este format din gherghinar (*Crataegus monogyna*), corn (*Cornus mas*), sânger (*Cornus sanguinea*), măceș (*Rosa canina*), porumbar (*Prunus spinosa*) ș.a. Pătura ierbacee este abundentă și variată. Se remarcă bujorii (*Paeonia peregrina*) din pădurile Comana și Manafu, frăsinelul (*Dictamnus albus*) și ghimpele (*Ruscus auleatus*) din pădurea Comana. Vegetația din luncile Dunării, Argeșului, Sabarului, Neajlovului este formată, în majoritatea cazurilor, din zăvoaie de plop și salcie, iar în părțile mai înalte ale luncii se dezvoltă, adeseori, păduri de șleau de luncă, în care predomină stejarul (*Quercus robur*), frasinul (*Fraxinus excelsior*), ulmul (*Ulmus carpinifolia*).

Fauna include elemente tipice zonelor de stepă și silvostepă (popândăul, iepurele, dihorul de stepă, hârciogul, șoarecele de câmp, șobolanul de câmp, orbetele, prepelița, potârnichea, ciocârlia, turturica, șopârla, gușterul, lăcuste, cosași, greieri, cicade etc.); din ce în ce mai rar se întâlnește dropia (*Otis tarda*) — pasăre de mari dimensiuni, ocrotită de

lege, dar și unele exemplare aclimatizate în diverse păduri (căpriorul, fazanul). Fauna din arealele luncilor și lacurilor este mult mai bogată și variată, cuprinzând numeroase păsări (rațe, gâște, berze, lișițe, cocostârci ș.a.), mamifere (vidra, nurca, bizamul) și pești (știucă, plătică, somn, caras, crap, biban, caracudă, roșioară etc.).

Resursele naturale sunt puține, existând doar câteva zone de expl. a țițeiului și gazelor naturale (Cartojani, Roata de Jos, Mârșa, Vânătorii Mici, Găiseni, Grădinari, Valea Plopilor, Buturugeni, Bolintin-Deal) și a mat. de constr. (luturi, argile, balast, la Ogrezeni, Stoenești, Malu Spart, Găiseni, Grădinari, Dărăști, Bucșani ș.a.). Pădurile ocupă o supr. de 37 461 ha (în 1994).

Istoric. Pe terit. actual al jud. G., rezultat în urma modificării legii nr. 2/17 febr. 1968, în temeiul Decretului Consiliului de Stat nr. 15 din 23 ian. 1981 (când au fost înființate jud. Călărași și Giurgiu prin desființarea jud. Ilfov și modificarea limitelor jud. Ialomița), se găsesc numeroase vestigii care atestă existența vieții pe aceste meleaguri din cele mai vechi timpuri, respectiv din Mezolitic (milen. 10-7 î.Hr.), descoperite la Giurgiu, Malu ș.a. Neoliticul este mult mai bine reprezentat prin descoperirea urmelor unor așezări (în arealele localit. Frătești, Malu, Căscioarele ș.a.) aparținând Culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.). Epoca bronzului este ilustrată prin descoperirile aparținând culturilor Glina (sec. 18-16 î.Hr.) și Tei (1900-1300 î.Hr.), caracteristice unei populații sedentare de agricultori. Din vremea geto-dacilor a fost descoperită marea așezare fortificată de la Popești (sec. 2-1 î.Hr.), identificată ipotetic cu *Argedava* — important centru politic și reșed. unei căpetenii geto-dace (probabil a formațiunii politice din rândul căreia s-a ridicat regele Burebista). Cucerirea (105-106) și apoi ocupația romană (106-271/275) și-au pus amprenta pe o parte din aceste meleaguri. Astfel, urmele unui val roman de pământ, ce venea dinspre valea Oltului pe la sud de Alexandria, au fost identificate în arealul com. Greaca. Dovezile materiale și scrise atestă existența unor puternice așezări omenești (cu populații stabile) pe aceste meleaguri, înaintea năvălirii popoarelor migratoare din perioada sec. 3-7. În timpul marilor invazii ale populațiilor migratoare, populația autohtonă se refugia temporar în codrii, care acopereau o mare parte a Câmpiei Române. Populația daco-romană și apoi românească au lăsat urme de viață materială, aparținând Culturii Dridu (sec. 8-11), descoperite la Giurgiu, Izvoarele (sec. 8) ș.a. Multe locuri din perimetrul actual al jud. G. au o importanță istorică, întrucât ele amintesc de luptele purtate de români pentru apărarea independenței țării. Astfel, la începutul anului 1595 (14-15 ian.), frații Radu, Preda și Stroe Buzescu, aflați în fruntea unor detașamente curajoase, înfrâng, la Putineiu și Stănești tătarii care invadaseră țara. La 13 aug. 1595 are loc vestita bătălie de la Călugăreni dintre armatele otomane, conduse de către marele vizir Sinan Pașa, și cele comandate de către Mihai Viteazul, bătălie încheiată cu o răsunătoare și categorică biruință a românilor, iar la 15-20 oct. același an, la Giurgiu, neînfricatul domn român, Mihai Viteazul, sprijinit de forțele toscane, a obținut o remarcabilă victorie asupra trupelor otomane invadatoare, cucerind pentru scurt timp cetatea, iar Sinan Pașa a fost destituit din postul de mare vizir. Terit. actual al jud. G. a evoluat de-a lungul timpului ca parte componentă a fostelor jud. Vlașca (orașul Giurgiu devenind în 1832 reșed. acestui județ) și Ilfov, fiind întemeiat ca județ de sine stătător la 23 ian. 1981 prin desființarea jud. Ilfov și modificarea limitelor jud. Ialomița. Se poate spune, deci, că acest județ este cea mai tânără unitate ad-tiv-teritorială a țării.

Economia jud. G., al cărui proces de restructurare a început după 1989, se află în plin proces de tranziție către o economie de piață, în cadrul ei activând 10 regii autonome, c. 3 000 de societăți comerciale cu capital privat, c. 200 de societăți cu capital de stat, 3 societăți comerciale cu capital mixt, 35 de societăți comerciale cu capital străin, 6 cooperative meșteșugărești ș.a. Economia actuală a jud. G. are un pronunțat caracter agrar-industrial. Ponderea sectorului privat în producția industrială a jud. G. a fost, în 1992, de 2,6%, iar în agricultură acesta se apropia de 3/4, respectiv 73,8% (ca urmare a aplicării Legii nr. 18, a fondului funciar).

Industria, concentrată cu precădere în municipiul Giurgiu, produce o gamă diversificată de sortimente: nave fluviale, mașini și utilaje grele, utilaje pentru explorări geologice, pentru foraje și exploatarea sondelor, utilaje pentru ind. chimică și metalurgică, piese turnate din fontă, energie electrică și termică (la Giurgiu), produse chimice (epiclorhidrină, detergenți, pigmenți și coloranți etc.), la Giurgiu, Ghimpați, țesături din bumbac (Giurgiu,

Bolintin-Vale, Mihăilești), confecții (Ghimpați), prefabricate din beton (Giurgiu), cărămizi (Grădinari), mobilă și cherestea (Giurgiu, Ciorogârla, Bolintin-Vale), preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, zahăr, bere, vin, produse de panificație ș.a. (Giurgiu, Bolintin-Vale, Iepurești, Ghimpați, Greaca, Hotarele, Mihăilești, Slobozia, Vedea). O ramură importantă o reprezintă ind. de extracție a petrolului și gazelor naturale, cu centre la Cartojani, Florești-Stoenești, Mârșa, Găiseni, Roata de Jos ș.a.

Agricultura, cu o îndelungată tradiție, constituie componenta dominantă a activității economice a jud. G., în cadrul căreia ponderea cea mai mare (69,7%, în 1994) revine producției vegetale, iar restul (30,3%) celei animale. La sf. anului 1994, din totalul supr. agricole a jud. G. (277 393 ha), 259 293 ha (93,5%) reveneau terenurilor arabile, 8 905 ha pășunilor și fânețelor naturale, 7 999 ha viilor și pepinierelor viticole și 1 196 ha livezilor și pepinierelor pomicole. În același an, terenurile arabile, cu fertilitate și productivitate mari, au fost destinate culturilor de porumb (89 807 ha), grâu și secară (77 077 ha), plante de nutreț (26 310 ha), plante uleioase (21 631 ha), orz și orzoaică (20 052 ha), floarea-soarelui (18 849 ha), ovăz, sfeclă de zahăr, legume, cartofi, tutun, pepeni etc. Viticultura ocupă supr. compacte în arealele localit. Greaca (important centru pentru producția de struguri timpurii pentru consum), Stănești, Băneasa, Putineiu, Gogoșari, Mihăilești ș.a. Sectorul zootehnic, cu străvechi tradiții și favorizat de o bogată bază furajeră, oferită de producțiile mari de cereale (604 393 tone, 1994) și plante de nutreț (136 319 tone, 1994), cuprindea, la începutul anului 1995, însemnate efective de bovine (51,2 mii capete), porcine (173,6 mii capete), ovine (129,8 mii capete), caprine (12,1 mii capete), cabaline (16,0 mii capete); avicultură (1 409,1 mii capete păsări); apicultură (9,4 mii familii de albine); piscicultură. În cadrul zootehniei se remarcă un procent ridicat (cuprins între 59 și 87%) al sectorului privat. În domeniile creșterii caprinelor, cabalinelor și în albinărit, sectorul privat este în proporție de 100%. În cadrul sectorului de stat, creșterea animalelor și păsărilor este asigurată în ferme și complexe moderne, cum sunt cele de la Giurgiu, Izvoru, Mihăilești ș.a.

Căile de comunicație. La începutul anului 1995, lungimea rețelei feroviare de pe terit. jud. G. însuma 113 km, din care 48 km electrificată, cu o densitate de 32 km/1000 km² de teritoriu. Jud. G. este străbătut în partea SE de una dintre primele linii de c.f. din România, inaugurată la 1 nov. 1869, care lega capitala țării — București (din Gara Filaret, azi desființată) — cu portul dunărean Giurgiu. Din această linie de c.f., de importanță internațională (ea traversează Dunărea peste „Podul Prieteniei", inaugurat la 20 iun. 1954, asigurând legăturile feroviare cu Bulgaria și Turcia), modernizată și bine întreținută, se ramifică, în apropiere de Giurgiu, spre V-NV, o linie secundară ce face joncțiunea, la Videle, cu magistrala feroviară București—Roșiori de Vede—Craiova—Drobeta-Turnu Severin—Timișoara, al cărui prim tronson traversează jud. G. prin partea sa nordică. În același an, lungimea drumurilor publice care împăienjenesc terit. jud. G. totaliza 1 030 km, din care 328 km modernizate, de interes național și internațional, cu o densitate de 29,2 km/100 km² teritoriu. O importanță deosebită în transportul rutier de mărfuri și călători o au segmentul autostradei București — Pitești, care străbate partea de N a jud. G., precum și drumurile de importanță europeană E 85 (Siret—Suceava—Bacău — Focșani — Buzău — Urziceni — București—Giurgiu, în lungime de 545,1 km) și E 70 (Moravița—Timișoara—Caransebeș—Drobeta-Turnu Severin—Craiova—Slatina—Pitești—București—Giurgiu, 684,5 km) care străbat perimetrul jud. G. în traseul lor către Bulgaia și Turcia, traversând același „Pod al Prieteniei" (pod mixt, feroviar și rutier) de la Giurgiu. O categorie aparte o reprezintă transportul fluvial, pe Dunăre, deservit de portul Giurgiu. Canalul navigabil București—Dunăre (→), ale căror lucrări au fost întrerupte după 1989, urma să străbată partea de E-SE a jud. G.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, pe terit. jud. G. își desfășurau activitatea 169 de grădinițe de copii, cu 6 892 copii înscriși și 360 cadre didactice, 193 de școli generale (învățământ primar — clasele 1-4, și gimnazial — clasele 5-8), cu 29 319 elevi și 1 075 cadre didactice, nouă licee, cu 5 435 elevi și 389 profesori, șapte școli profesionale, cu 1 365 elevi și 76 de profesori. La sf. anului 1994, rețeaua așezămintelor de cultură și artă cuprindea un teatru de revistă și comedie („Ion Vasilescu"), o societate corală („Lira") și una

muzicală („Cântarea Dunării"), 46 de cămine culturale, trei case de cultură, 18 de cinematografe, 191 de biblioteci, cu 1 195 000 volume, două muzee. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul unui club și 111 secții sportive în care activează 4 998 sportivi legitimați, 81 antrenori și 116 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua unităților sanitare era compusă din opt spitale, cu 1 420 de paturi, șase policlinici, 73 de dispensare, 14 cabinete medicale private, 39 de farmacii (din care 25 sunt private) ș.a., iar asistența medicală era asigurată de 341 medici (1 medic la 880 locuitori), 68 de medici stomatologi (1 medic stomatolog la 4 453 locuitori) și 1 085 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism de tranzit. Pr. obiective turistice, grupate în municipiul Giurgiu (→) și în câteva localit., sunt: rezervațiile naturale de la Comana (→) și Corbu Ciungi (→) și mânăstirea din com. Comana; rezervația forestieră Manafu din com. Izvoarele; conacul familiei Udriște Năsturel din Herăști, com. Hotarele (sec. 17); ruinele palatului lui C. Cantacuzino (sec. 17) și biserica având hramul „Sfântul Nicoale" din Mironești, com. Gostinari — ctitorie, din 1668-1669, a Ilincăi Cantacuzino, soția postelnicului Constantin Cantacuzino; locul istoric de la Călugăreni, unde a fost ridicată, mai întâi, o troiță, în 1683, de către Șerban Cantacuzino, și apoi un monument, în 1913, închinate strălucitei biruințe obținute de către Mihai Viteazul în 1595, împotriva armatelor otomane comandate de Sinan Pașa (distrus de cutremurul din 4 mart. 1977, a fost refăcut în 1994 și plasat pe locul vechii cruci); stațiunea argeologică de la Popești (orașul Mihăilești), identificată, probabil cu antica *Argedava* — centrul politic al uniunii tribale daco-getice din sânul căreia s-a ridicat regele Burebista; muzeul etnografic al Câmpiei Dunării din satul Stoenești (com. Florești-Stoenești); conac în stil brâncovenesc (azi sanatoriu) și biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1679-1715), în satul Florești, com. Florești-Stoenești etc. În 1994, rețeaua de cazare turistică cuprindea patru hoteluri și un motel cu o capacitate totală de 573 de locuri. Indicativ auto: *GR*.

Localitățile jud. Giurgiu

I. Municipii	
1. GIURGIU	
II. *Orașe*	*Sate care aparțin orașului*
1. BOLINTIN-VALE	1. Crivina 2. Malu Spart 3. Suseni
2. MIHĂILEȘTI	1. Drăgănescu 2. Novaci 3. Popești
III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ADUNAȚII-COPĂCENI	1. Adunații-Copăceni 2. Dărăști-Vlașca 3. Mogoșești 4. Varlaam
2. BĂNEASA	1. Băneasa 2. Frasinu 3. Pietrele 4. Sfântu Gheorghe
3. BOLINTIN-DEAL	1. Bolintin-Deal 2. Mihai Vodă
4. BUCȘANI	1. Bucșani 2. Anghelești 3. Goleasca 4. Obedeni 5. Podișor 6. Uiești 7. Vadu Lat
5. BULBUCATA	1. Bulbucata 2. Coteni 3. Făcău 4. Teișori
6. BUTURUGENI	1. Buturugeni 2. Pădureni 3. Podu Ilfovățului 4. Poșta
7. CĂLUGĂRENI	1. Călugăreni 2. Brăniștari

3. Crucea de Piatră
4. Hulubești
5. Uzunu

8. CLEJANI
1. Clejani
2. Neajlovu
3. Podu Doamnei
4. Sterea

9. COLIBAȘI
1. Colibași
2. Câmpurelu

10. COMANA
1. Comana
2. Budeni
3. Falaștoaca
4. Grădiștea
5. Vlad Țepeș

11. CREVEDIA MARE
1. Crevedia Mare
2. Crevedia Mică
3. Dealu
4. Găiseanca
5. Priboiu
6. Sfântu Gheorghe

12. DAIA
1. Daia
2. Plopșoru

13. FLOREȘTI-STOENEȘTI
1. Stoenești
2. Florești
3. Palanca

14. FRĂTEȘTI
1. Frățești
2. Cetatea
3. Remuș

15. GĂISENI
1. Găiseni
2. Cărpenișu
3. Căscioarele
4. Podu Popa Nae

16. GĂUJANI
1. Găujani
2. Cetățuia
3. Pietrișu

17. GHIMPAȚI
1. Ghimpați
2. Copaciu
3. Naipu
4. Valea Plopilor

18. GOGOȘARI
1. Gogoșari
2. Drăghiceanu
3. Izvoru
4. Rălești

19. GOSTINARI
1. Gostinari
2. Mironești

20. GOSTINU
1. Gostinu

21. GRĂDINARI
1. Grădinari
2. Tântava
3. Zorile

22. GREACA
1. Greaca
2. Puțu Greci
3. Zboiu

23. HOTARELE
1. Hotarele
2. Herăști
3. Izvoarele
4. Miloșești
5. Teiușu

24. IEPUREȘTI
1. Iepurești
2. Bănești
3. Chirculești
4. Gorneni
5. Stâlpu
6. Valter Mărăcineanu

25. IZVOARELE
1. Izvoarele
2. Chiriacu
3. Dimitrie Cantemir
4. Petru Rareș
5. Radu Vodă
6. Valea Bujorului

26. JOIȚA
1. Joița
2. Bâcu
3. Cosoba
4. Săbăreni

27. LETCA NOUĂ
1. Letca Nouă
2. Letca Veche
3. Milcovățu

28. MÂRȘA
1. Mârșa

29. MIHAI BRAVU
1. Mihai Bravu

30. OGREZENI
1. Ogrezeni
2. Hobaia

31. OINACU
1. Oinacu
2. Braniștea

32. PRUNDU
1. Prundu
2. Puieni

33. PUTINEIU
1. Putineiu
2. Hodivoaia
3. Vieru

34. RĂSUCENI
1. Răsuceni
2. Carapancea
3. Cucuruzu
4. Satu Nou

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

35. ROATA DE JOS	1. Roata de Jos 2. Cartojani 3. Roata Mică 4. Sadina
36. SCHITU	1. Schitu 2. Bila 3. Cămineasca 4. Vlașin
37. SINGURENI	1. Singureni 2. Crânguri 3. Stejaru
38. SLOBOZIA	1. Slobozia
39. STĂNEȘTI	1. Stănești 2. Bălanu 3. Ghizdaru 4. Oncești
40. STOENEȘTI	1. Stoenești 2. Ianculești 3. Mirău
41. TOPORU	1. Toporu 2. Tomulești
42. ULMI	1. Ulmi 2. Căscioarele 3. Drăgăneasca 4. Ghionea 5. Icoana 6. Moșteni 7. Poenari 8. Trestieni
43. VALEA DRAGULUI	1. Valea Dragului
44. VĂRĂȘTI	1. Vărăști 2. Dobreni
45. VÂNĂTORII MICI	1. Vânătorii Mici 2. Corbeanca 3. Cupele 4. Izvoru 5. Poiana lui Stângă 6. Vâlcelele 7. Vânătorii Mari 8. Zădăriciu
46. VEDEA	1. Vedea 2. Malu

GIUVALA → Bran (2).

GIUVĂRĂȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Câmpiei Romanați, pe cursul inf. al Oltului; 2 899 loc. (1 iul. 1995): 1 475 de sex masc. și 1 424 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Biserica „Sfântul Nicolae" (1857). Cod poștal: 0823.

GLAVACIOC 1. Râu, afl. stg. al Câlnistei; 132 km. Izv. din Câmpia Găvanu-Burdea, din arealul com. Mozăceni, jud. Argeș, și trece prin orașul Videle. Are debit semipermanent.

2. Mânăstirea ~ → Ștefan cel Mare (1).

GLĂVĂNEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 5 sate, situată în S Colinelor Tutovei, la confl. râului Zeletin cu Apa Neagră; 4 000 loc. (1 iul. 1995): 2 021 de sex masc. și 1 979 fem. Expl. de gaze naturale. Satul Frumușelu este menționat documentar, prima oară în 1428, iar Putredeni în 1507. Cod poștal: 5426.

GLĂVILE, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în Piem. Oltețului, pe cursul superior al râului Pesceana; 2 808 loc. (1 iul. 1995): 1 347 de sex masc. și 1 461 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1782) și „Sfântul Nicolae" (1847), în satul Olteanca; biserica din zid, cu hramul „Sfântul Dumitru" (1882), în satul Jaroștea. Cod poștal: 0922.

GLIMBOCA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită dintr-un sat, în V Culoarului Bistra, la poalele de NV ale Muntelui Mic și cele de SV ale M-ților Poiana Ruscăi, la confl. râului Glimboca cu Bistra; 1 907 loc. (1 iul. 1995): 900 de sex masc. și 1 007 fem. Expl. de andezit, de bazalt și de tufuri andezitice. Centru pomicol. Satul Glimboca este menționat documentar, prima oară, în 1370. Cod poștal: 1672.

GLINA, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bucureștiului, pe râul Dâmbovița; 6 273 loc. (1 iul. 1995): 3 103 de sex masc. și 3 170 fem. Stație de c.f. (în satul Cățelu). Expl. de balast și argilă. Ferme de creștere a bovinelor și porcinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, de cartofi, legume etc. Sere legumicole. Între 23 ian. 1981 și 24 sept. 1996, com. G. a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Pe terit. com. au fost descoperite vestigii materiale din prima Epocă a bronzului (sec. 18-16 î.Hr.), care constituie Cultura Glina (cunoscută și sub numele de Glina III), cu o mare arie de răspândire în Muntenia, Oltenia și SE Transilvaniei. Așezările aparținând Culturii Glina

sunt amplasate pe forme de relief apărate natural, cu bordeie simple, ceramică inferioară și figurine feminine, masculine și zoomorfe din lut ars. Cod poștal: 7902

GLOD → Drăgoiasa.

GLODEANU-SĂRAT, com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Săratei, pe râul Sărata; 4 423 loc. (1 iul. 1995): 2 212 de sex masc. și 2 211 fem. Nod rutier. Satul Glodeanu-Sărat este atestat documentar în 1500. Cod poștal: 5169.

GLODEANU-SILIȘTEA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 4 452 loc. (1 iul. 1995): 2 158 de sex masc. și 2 294 fem. Nod rutier. Colecție muzeală cu piese de arheologie, de istorie și etnografie (în satul Cotorca). Satul Glodeanu-Siliștea este menționat documentar, prima oară, în 1571. Cod poștal: 5168.

GLODENI 1. Com. în jud. Dâmbovița; alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Ialomiței; 4 615 loc. (1 iul. 1995): 2 377 de sex masc. și 2 238 fem. Stație de c.f. (în satul Lăculețe), inaugurată la 1 ian. 1890. Expl. de gips (în satul Lăculețe) și de argilă. Pomicultură (meri, pruni, peri). Bisericile cu dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfânta Parascheva" (1868) și „Sfântul Nicolae și Sfântul Ilie" (1646, refăcută în sec. 18 și 19), în satele Glodeni și Lăculețe. Cod poștal; 0277.

2. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în E Colinelor Mădărașului, pe râul Mureș, la confl. cu râul Șar; 3 553 loc. (1 iul. 1995): 1 759 de sex masc. și 1 794 fem. Materiale de constr. În satul Glodeni, menționat documentar, prima oară, în 1263, se află biserica ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17) și un conac (1872), azi sediul unui cămin-spital; în satul Păcureni, atestat documentar în 1322, există o biserică din sec. 15, cu transformări din 1907-1908 și o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18); în satul Moișa, atestat documentar în 1256, se află o biserică din lemn datând din sec. 14. Cod poștal; 4294.

GLOGOVA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată în NV Dealurilor Jiului, pe râul Motru; 1 946 loc. (1 iul. 1995): 934 de sex masc. și 1 012 fem. Reședința com. este satul *Iormănești*. Fabrică de cărămizi. Centru de ceramică populară cu cromatică variată. În satul Glogova se află o culă (sec. 17-18), cu ziduri groase de 1,5 m, dominate de numeroase metereze, care a aparținut familiei Glogoveanu și biserica „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1730-1732 a lui Matei și Ioniță Glogoveanu, cu picturi murale din 1764. Aici se află înmormântat domnul Țării Românești, Basarab cel Tânăr (Țepeluș), ucis de către boieri în 1482 pe când era urmărit de Vlad Călugărul (care îl alungase de la domnie). În satul Cleșnești există biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1864). Cod poștal; 1418.

GOALA → Vedea (4).

GODEANU 1. Masiv muntos situat în partea de V a Carpaților Meridionali, la SV de M-ții Retezat, între râurile Lăpușnic la N-NE și Cerna la E, M-ții Cernei la S-SV și aliniamentul văilor Râu Rece și Râu Șes la V. Alcătuit din formațiuni cristalino-mezozoice (gnaise, paragnaise, magmatite). Prezintă culmi netede, cu înclinare către E-SE, fragmentate de văi adânci, cu o largă dezvoltare a platformei de eroziune Borăscu, cu nenumărate forme de relief glaciar (circuri și văi glaciare). Are 21 de vârfuri peste 2 000 m alt. (Gugu, Godeanu, Borăscu ș.a.). Alt. max.: 2 291 m (vf. Gugu). O caracteristică importantă a acestui masiv o reprezintă existența celor trei suprafețe de eroziune (de denudare), bine individualizate, etajate la diferite altitudini absolute și studiate prima dată de către geograful francez Emm. de Martonne: *Suprafața Borăscu* (numită astfel după vf. Borăscu de 2 158 m alt.) se află la o altitudine absolută cuprinsă între 1 800 și 2 000 m, având o extindere redusă, dar se remarcă printr-o netezime evidentă; *Suprafața Râu Șes* (numită astfel după râul omonim) se menține la nivelul de 1 400-1 600 m alt.; *Suprafața Gornovița*, redusă ca extindere, se prezintă ca o prispă situată la 800-1 300 m alt., tivind marginile masivului

Vedere din Munții Godeanu

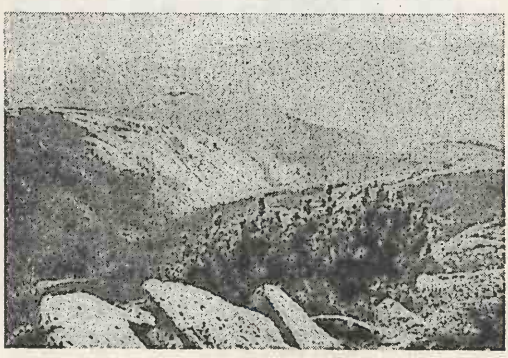

montan. Pantele masivului G. sunt acoperite cu păduri de molid și de fag în amestec cu brad (până la 1 700-1 800 m alt.), iar la peste 1 800 m alt. există ample pășuni alpine. Important nod hidrografic (de aici izv. râurile Rodocheasa, Ivan, Balmez, Râu Șes, Olanu ș.a.). Păstorit. Obiectiv turistic.

2. Vârf în partea centrală a masivului Godeanu, constituit din șisturi cristaline. Alt. max.: 2 229 m. De sub acest vârf izv. Râu Șes. Acoperit cu pășuni alpine.

3. Com. în jud Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Mehedinți, pe cursul superior al râului Topolnița; 704 loc. (1 iul. 1995): 329 de sex masc. și 375 fem. În satul Păunești se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Dimitrie" (1835, reparată în 1884). În perimetrul satului Marga există Peștera Topolnița (→). Cod poștal: 1522.

GODENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de S ale Dealului Ciocanu (Muscelele Argeșului), pe dr. Râului Târgului; 3 524 loc. (1 iul. 1995): 1 717 de sex masc. și 1 807 fem. Expl. de lignit. Pomicultură (meri, pruni, peri). Bisericile cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (1875-1880) și „Sfântul Nicolae" (1911), în satele Cotești și Capu Piscului. Cod poștal: 0421.

GODINEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Subcarpatică Olteană, pe râul Tismana; 2 420 loc. (1 iul. 1995): 1 111 de sex masc. și 1 309 fem. În satul Arjoci se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1778-1779). Cod poștal: 1430.

GOGOȘARI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Burnas, pe râul Parapanca; 2 343 loc. (1 iul. 1995): 1 153 de sex masc. și 1 190 fem. Ferme de creștere a porcinelor și ovinelor (în satul Izvoru). Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. satului Drăghiceanu, au fost descoperite urmele unei așezări Neolitice aparținând Culturii Dudești (milen 5-4 î.Hr.), în care s-au găsit ceramică brun închis, modelată cu mâna, decorată cu motive meandrice, iar pe terit. satului Izvoru au fost identificate o necropolă din sec. 3-4 d.Hr. și o necropolă din sec. 6-7 d.Hr. în care s-au găsit ceramică fină cenușie (în special urcioare cu gura trilobată), piepteni, fibule din argint, mărgele din chihlimbar, pahare din sticlă ș.a. Bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1849, refăcută în 1932), „Sfântul Nicolae" (1886) și „Sfântul Nicolae" (1922), în satele Gogoșari, Izvoru și Rălești. Cod poștal: 8387.

GOGOȘU 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în Piem. Bălăciței, pe râul Raznic; 1 196 loc. (1 iul. 1995): 566 de sex masc. și 630 fem. Cod poștal: 1147.

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Blahniței, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării, la confl. râului Blahnița cu Dunărea; 5 275 loc. (1 iul. 1995): 2 709 de sex masc. și 2 566 fem. În arealul com. G., între satul Ostrovu Mare, situat pe malul de V al ins. Ostrovu Mare și localit. Mihailovac, de pe malul sârbesc al Dunării, se află hidrocentrala Porțile de Fier II, rod al colaborării dintre România și Iugoslavia, dată în folosință în 1985, cu o putere instalată de 216 MW. Tot aici, între malul de E al ins. Ostrovu Mare și malul românesc al Dunării se află în construcție o hidrocentrală adițională (54 MW), ce aparține numai României. Lacul de acumulare, creat în spatele barajului are o supr. de 40 000 ha și un vol. de 800 mil. m³. Prelucr. laptelui. Fermă de creștere a porcilor. Viticultură. Pescuit în regim natural. Pe terit. satului Balta Verde a fost descoperit un mare cimitir de incinerație, aparținând Culturii Gârla Mare (1500-1300 î.Hr.), în care s-au găsit urne piriforme, obiecte de cult, statuete feminine cu rochie în formă de clopot, figurine zoomorfe, podoabe din bronz, vârfuri de lance ș.a. Tot aici, pe Câmpul Deciului au fost identificate urmele unui castru roman de pământ (100 x 100 m) și ale unei așezări civile din sec. 2-3 d.Hr. În arealul satului Ostrovu Mare de pe ins. cu același nume (aflată în mijlocul cursului Dunării) au fost decoperite

Gogoșu (2). Hidrocentrala Porțile de Fier II

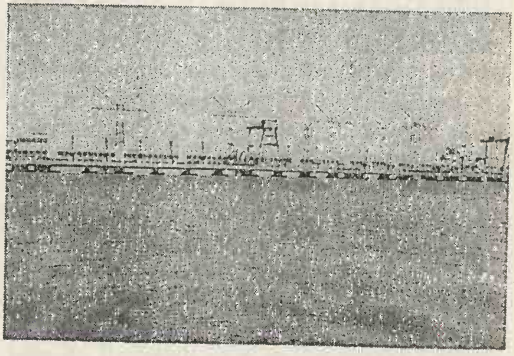

vestigiile unor aşezări aparţinând Culturilor Vinča-Turdaş (milen. 5-4 î.Hr.), Sălcuţa (milen. 4-3 î.Hr.), Coţofeni (2500-1800 î.Hr.) şi Glina (1800-1600 î.Hr.) cu un inventar bogat, constituit din urne, cu resturi de incineraţie, decorate cu motive spiralice cu semnificaţii de simbol solar, străchini-capac, figurine feminine cu rochie în formă de clopot, decorate cu motive spiralice incizate, figurine zoomorfe în formă de capră de munte sau pasăre de apă, decorate spiralic etc. Cod poştal: 1568.

GOHOR, com. în jud. Galaţi, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Colinelor Tutovei cu Câmpia Tecuciului, pe râul Zeletin; 3 777 loc. (1 iul. 1995): 1 879 de sex masc. şi 1 898 fem. Viticultură. Satul Gohor este menţionat documentar în 1528. Cod poştal: 6339.

GOICEA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Desnăţui, în lunca şi pe terasele de pe stg. Dunării, pe râul Desnăţui; 4 947 loc. (1 iul. 1995): 2 318 de sex masc. şi 2 629 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, de plante tehnice şi de nutreţ, de legume etc. Pomicultură (meri, pruni, caişi, piersici), în satul Cârna. Pescuit în regim natural în apele Dunării şi ale lacului Bistreţ. Centru de prelucr. artistică a nuielelor de răchită (împletituri). Pe terit. satului Cârna a fost descoperită o necropolă de incineraţie datând din milen. 2 î.Hr., cu 115 morminte în care s-au găsit vase ceramice, bogat decorate (prin incizie) cu motive geometrice (zig-zaguri, festoane, spirale), şi figurine feminine cu rochia în formă de clopot, cu decor asemănător cu acela al ceramicii. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1856) şi „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1898), în satele Goicea şi Cârna (fost Dunăreni). Cod poştal: 1234.

GOIEŞTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 13 sate, situată în zona Dealurilor Amaradiei, pe râul Amaradia; 3 354 loc. (1 iul. 1995): 1 632 de sex masc. şi 1 722 fem. În arealul satului Adâncata a fost descoperit (în 1908) un tezaur monetar alcătuit din 28 de monede getice din argint, datând din a doua jumătate a sec. 2 î.Hr. În satul Adâncata se află biserica „Sfântul Nicolae" (1806) şi un han (sec. 19); bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1743-1746), „Înălţarea Domnului" (1751-1753, cu picturi originare), „Sfântul Dumitru" (sec. 18, refăcută în 1974), „Sfântul Pantelimon" (1816) şi „Adormirea Maicii

Goicea. Vase aparţinând Culturii Gârla Mare-Cârna descoperite în satul Cârna

Domnului" (1823), în satele Muereni, Gruiţa, Pometeşti, Goieşti şi Mălăeşti. Cod poştal: 1137.

GOLĂEŞTI → Târgu Bujor.

GOLĂIEŞTI, com. în jud. Iaşi, alcătuită din 8 sate, situată în SE Câmpiei Jijiei Inferioare, în lunca şi pe terasele de pe dr. Prutului, pe cursul inf. al Jijiei, la graniţa cu Rep. Moldova; 3 466 loc. (1 iul. 1995): 1 770 de sex masc. şi 1 696 fem. Satul Golăieşti este menţionat documentar în 1583. Biserica „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în stil baroc, în satul Cilibiu. Cod poştal: 6683.

GOLEŞTI 1. → Ştefăneşti (1).

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 11 sate, situată în N-NV Piem. Cotmeana, la poalele de N ale Dealului Negru, pe râul Sâminic; 2 757 loc. (1 iul. 1995): 1 328 de sex masc. şi 1 429 fem. Reşed. com. este satul *Popeşti*. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1747), „Sfântul Gheorghe" (1820) şi „Sfântul Nicolae" (1848), în

satele Coasta, Poenița și Drăgănești. În satul Opătești se află biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1767), iar în satul Vătășești, biserica de zid cu dublu hram — „Buna Vestire și Sfântul Ioan" (1805, cu fresce originare). Punct fosilifer. Cod poștal: 1028.

3. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe râul Milcov; 3 024 loc. (1 iul. 1995): 1 473 de sex masc. și 1 551 fem. Ferme de creștere a bovinelor și păsărilor. Apicultură. Cod poștal: 5316.

GOLIA, Mânăstirea ~ → Iași (1).

GOLOVIȚA, lagună marină situată în SV complexului lagunar Razim. Supr.: 119 km²; ad. max.: 1,5 m. Comunică cu lacurile Zmeica și Razim. În NE lagunei se află ins. Bisericuța. Pescuit.

GORANU, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, desființată în 1991. Cele 4 sate (Goranu, Feței, Lespezi, Săliștea), au devenit, după 1991, localit. componente ale municipiului Râmnicu Vâlcea. În satul Goranu se află ruinele unei biserici cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfântul Nicolae" (sec. 17), iar în satul Feței există biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1805). În arealul satului Feței, pe valea pârâului Stăncioi, se află „Piramidele de pământ" (12 ha), declarate rezervație geologică și geomorfologică (1966). În această zonă, apele de șiroire, rezultate din ploi și din topirea zăpezilor, au creat o mare varietate de forme, prin dezgolirea unor strate, de vârstă Neogenă, alcătuite din pietrișuri, nisipuri marnoase și marne. Apele de șiroire au format adâncituri de 10 m în versantul văii Stăncioi, creând imense forme cu aspect de tuburi de orgă, sau, altele, cu înfățișarea unor dinți de ferăstrău. Totodată, au mai rezultat și unele masive piramidale de pământ, stâlpi și muchii verticale, turnuri gigantice de 80 de m înălțime etc. Important obiectiv turistic. Cod poștal: 1024.

Goranu. Piramidele de pământ

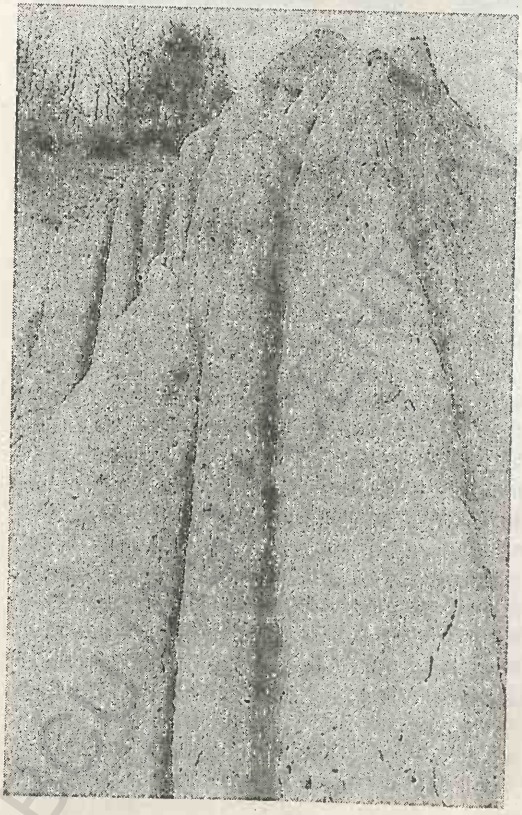

GORBAN, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului, la confl. cu Jijia, la granița cu Rep. Moldova; 2 759 loc. (1 iul. 1995): 1 400 de sex masc. și 1 359 fem. Moară de cereale. Prelucr. laptelui. Satul Gorban este menționat documentar în 1820. Biserică (1820), în satul Zberoaia. Cod poștal: 6673.

GORBĂNEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe cursurile superioare ale râurilor Drislea și Burla; 3 506 loc. (1 iul. 1995): 1 757 de sex masc. și 1 749 fem. Culturi de cereale, de sfeclă de zahăr, legume, plante de nutreț ș.a. Centru de ceramică populară. Biserică din lemn (1802). Cod poștal: 6818.

GORGOTA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Gherghiței, pe râul Prahova; 5 710 loc. (1 iul. 1995): 2 816 de sex masc. și 2 894 fem. Stație de c.f. (în satul Crivina), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. Cod poștal: 2034.

GORGOVA, lac de luncă în partea central-vestică a Deltei Dunării, situat pe interfluviul dintre brațul Sulina, la N și canalul Gura Litcov, la S. Supr.: 13,78 km²; vol.: 13,8 mil. m³. Piscicultură.

GORJ, județ situat în SV României, în NV Olteniei, pe cursul mijlociu al râului Jiu, între 44°58' și 45°38' latitudine N și între 22°06' și 23°39' longitudine E, străjuit, la N, de „meterezele" M-ților

Godeanu, Vâlcan și Parâng, mărginit de jud. Hunedoara (N și NV), Vâlcea (NE și E), Dolj (SE), Mehedinți (V și SV) și Caraș-Severin (NV). *Supr.:* 5 602 km² (2,35% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1995): 397 170 loc. (1,75% din populația țării), din care 197 023 loc. de sex masc. (49,61%) și 200 147 loc. de sex fem. (50,39%). *Populația urbană:* 169 637 loc. (42,71%); *rurală:* 227 533 loc. (57,29%). *Densitatea:* 70,9 loc./km². *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 98,7% români, 1,1% țigani, 0,1% maghiari, 0,1% alte minorități. *Reșed.:* municipiul Târgu Jiu. *Orașe:* Bumbești-Jiu, Motru, Novaci, Rovinari, Târgu Cărbunești, Țicleni. *Comune:* 63. *Sate:* 415 (din care 21 aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 14.

Relief variat, cu trei trepte distincte ce coboară treptat, de la N către S: în N și NV se desfășoară pantele sudice ale M-ților Parâng, Vâlcan și Godeanu, iar în V-NV se extinde partea de NE a M-ților Mehedinți. Zona montană ocupă 29% din supr. jud., având alt. ce depășesc frecvent 1 800 m (vârfurile Parângu Mare 2 519 m, situat la limita cu jud. Hunedoara, reprezintă alt. max. de pe cuprinsul jud. G., Tărtăruț 1 959 m, Straja 1 868 m, Oslea 1 946 m, Godeanu 2 229 m ș.a.), nenumărate urme ale glaciației cuaternare (circuri și lacuri glaciare, custuri, morene etc.) și spectaculoase forme de relief carstic (cheile Oltețului, Runcului, Motrului și Galbenei, peșterile Polovragi, Muierilor, Cloșani, Cioaca cu Brebenei, Gura Plaiului ș.a., câmpul de lapiezuri de la Runcu etc.). O caracteristică a masivelor Godeanu și Parâng o constituie prezența celor trei suprafețe de eroziune (de denudare), bine individualizate și etajate la diferite altitudini absolute: *suprafața Borăscu* (numită astfel de către geograful francez Emm. de Martonne după vf. Borăscu — 2 158 m alt. din masivul Godeanu), aflată la 1 800-2 000 m alt., se prezintă sub forma unei suprafețe reduse ca extindere, dar cu o netezime evidentă, care nivelează multe dintre culmile ce se desfac din vârfurile principale; *suprafața Râu Șes* (numită astfel de către Emm. de Martonne după râul cu același nume din masivul Godeanu), se menține la 1 400-1 600 m alt.; *suprafața Gornovița*, redusă ca extindere, se prezintă ca o prispă situată la 800-1 300 m alt., tivind marginile masivelor montane. Zona subcarpaților Getici, extinsă în partea centrală a jud. G., pe c. 34% din supr. acestuia, între râurile Olteț, la E, și Motru, la V, cuprinde *Depr. subcarpatică olteană*, aflată imediat sub poalele munților, închisă spre S de un șir de dealuri cu înălțimi de 400-550 m, axate pe anticlinale (dealurile Săcelu 563 m, Mâța 543 m, Mogoș 486 m, Copăcioasa 433 m, Bălani 348 m, Stroiești 400 m, Câmpu Fomii 375 m, Sporești 402 m ș.a.) și *Depr. Târgu Jiu—Cărbunești*, constituită din lunci și terase, situată între aliniamentul dealurilor subcarpatice care o despart de Depr. subcarpatică olteană, la N, și Dealu Roșiei, Dealu lui Bran și Dealu Bujorescu, la S; peste o treime din supr. jud. G. (respectiv 37%) este ocupată, în partea de S, de o porțiune a Piem. Getic, reprezentat prin subunitățile sale, respectiv, Dealurile Amaradiei (care aparțin Piem. Oltețului) și Dealurile Jiului — alcătuite din culmi prelungi, cu alt. de 330-480 m, separate de văi largi, cu aspect de culoare depresionare.

Clima temperat-continentală, cu slabe influențe mediteraneene și cu aspecte locale, determinate de prezența munților înalți și mijlocii, a dealurilor subcarpatice, a depresiunilor ș.a. Regimul climatic se caracterizează, în general, prin veri răcoroase, cu precipitații bogate, și ierni friguroase (mai ales în sectorul montan), cu frecvente viscole și strat de zăpadă stabil pe o perioadă îndelungată. În sezonul rece al anului, ținuturile deluroase sunt invadate adeseori de un aer mai cald, venit dinspre Marea Mediterană, provocând dezghețul și topirea stratului de zăpadă. Temp. medie anuală variază între 10,2°C în zonele depresionare (la Târgu Jiu), 6°C în reg. deluroase, 3,4°C pe munții cu alt. mijlocii și 0°C pe crestele munților înalți. Temp. max. absolută (40,6°C) s-a înregistrat la Târgu Jiu (8 sept. 1946), iar minima absolută (–31°C), tot la Târgu Jiu (24 ian. 1942). Precipitațiile medii anuale sunt repartizate neuniform, înregistrând creșteri substanțiale o dată cu altitudinea, respectiv 585 mm în lunca Jiului, 753 mm în arealele depresionare, 925 mm în zona dealurilor subcarpatice și peste 1 200 mm pe culmile montane înalte. Vânturile, puternic influențate de formele de relief, bat cu o frecvență mai mare dinspre N (14%), în zona depresionară, la Târgu Jiu (canalizat pe această direcție prin intermediul văii Jiului), și dinspre NV (25%), pe crestele înalte ale munților. Vitezele medii anuale ale vânturilor oscilează între 1,6 și 3,2 m/s în depresiuni și între 4,0 și 7,0 m/s în zonele montane înalte. În

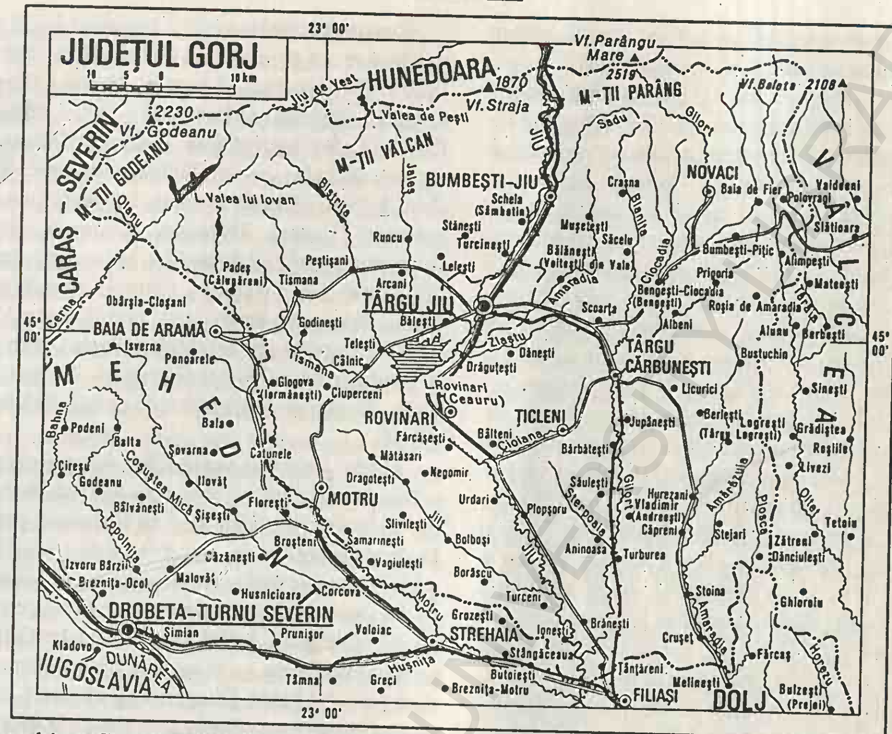

perimetrul jud. G. se remarcă (în special în Depr. Târgu Jiu) o accentuată stare de calm atmosferic (frecvența medie anuală a calmului la Târgu Jiu este de 53,2%), datorată adăpostului creat de unitățile de relief înconjurătoare, marcată de o climă mai blândă, ca urmare a unor influențe mediteraneene, determină ca în zona Tismana—Pocruia, de la poalele M-ților Vâlcan, să se dezvolte pe supr. compacte arborete de castan comestibil, declarate rezervații naturale.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. G., cu o densitate medie de 0,5 km/km^2, aparține unui singur bazin colector, Jiul (cu excepția a două sectoare de vale din zona de izvoare — respectiv Olteț, cu o lungime de 30 km, unde formează chei sălbatice, de o rară frumusețe, în NE jud. G., și Cerna, în NV pe o lungime de 24 km) care adună apele afluenților săi de pe o supr. de peste 4 000 km^2. În drumul său median prin jud. G., Jiul străbate aceste meleaguri de la N la S, pe o distanță de 133 km, primind numeroși afl. pe partea dr. (Bratcu, Porcu, Șușița, Jaleș, Runcu, Bistrița gorjeană, Tismana, Jilțu, Motru ș.a.) și pe stg. (Polatiștea, Sadu, Amaradia, Zlastu, Cioiana, Gilort ș.a.). Extremitatea SE a jud. G. este drenată de un alt râu, mai mare, cu numele de Amaradia, care se varsă tot pe stg. Jiului, dar pe terit. jud. Dolj, în aval de com. Ișalnița. Lacurile naturale sunt de origine glaciară și se află mai cu seamă în masivul Parâng, iar cele antropice au fost construite în scop energetic (lacurile Motru, Cerna sau Valea lui Ivan ș.a.) sau pentru atenuarea viiturilor și combaterea inundațiilor (lacul Ceauru, →).

Vegetația naturală prezintă o etajare clară, de la S la N și cuprinde peste 2 000 de specii de plante superioare. Etajul pădurilor de foioase, extins în zona dealurilor subcarpatice și piemontane, ce depășesc 200-300 m, cât și pe pantele munților, până la c. 1 600 m, este reprezentat mai întâi prin păduri de cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*) sau păduri de cer și de gorun (*Quercus petraea*), ce alternează cu pajiști secundare și cu terenuri cultivate. În interiorul acestor păduri se dezvoltă unele elemente termofile, printre care mojdreanul (*Fraxinus ornus*), curpenul de pădure (*Clematis vitalba*), iedera (*Hedera helix*), *Rosa micrantha* ș.a. În continuarea acestui prim etaj al pădurilor de foioase, între 300 și c. 1 600 m alt., se extind pădurile de amestec: gorun cu carpen (*Car-*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pinus betulus), uneori și cu cer sau gârniță; păduri de fag (*Fagus silvatica*) în amestec cu carpen; păduri de fag în amestec cu brad (*Abies alba*) și molid (*Picea abies*). Datorită unor condiții climatice locale, cu ușoare influențe mediteraneene, pe stâncăriile calcaroase, cu expunere sudică, ale M-ților Vâlcan și Mehedinți, se dezvoltă o serie de specii termofile, printre care alunul turcesc (*Corylus colurna*), liliacul sălbatic (*Syringa vulgaris*), scumpia (*Cotinus coggygria*), ghimpele (*Ruscus aculeatus*). În bazinul Sohodolului apare izolat pinul negru (*Pinus nigra* ssp. *banatica*) ș.a. Local, la poalele și la adăpostul M-ților Vâlcan, în zona Tismana—Pocruia, aceleași condiții microclimatice, cu influențe mediteraneene, permit dezvoltarea în condiții optime a castanului comestibil (*Castanea vesca*). Etajul pădurilor de molid (*Picea abies*) ocupă supr. restrânse pe versanții munților înalți, între 1 600 și 1 900 m alt. Pe latura sudică a M-ților Vâlcan și Godeanu și în M-ții Mehedinți, etajul molidului lipsește, fagul ridicându-se până la limita actuală a pădurii spre golul de munte. Etajul subalpin, extins la peste 1 800 m alt., este format din pajiști, alcătuite din țăpoșică (*Nardus stricta*), iarba stâncilor (*Agrostis rupestris*), părușcă (*Festuca supina*), unghia păsării (*Viola declinata*) ș.a., ce alternează cu tufișuri de jneapăn (*Pinus mugo*), ienupăr (*Juniperus communis ssp. nana*), smirdar (*Rhododendron kotschyi*), afin (*Vaccinium myrthillus*), merișor (*Vaccinium vitis idaea*), *Brukenthalia spiculifolia*. Etajul alpin se întâlnește numai pe mici suprafețe în M-ții Godeanu și Parâng, fiind reprezentat de pajiști de coarnă (*Carex curvula*) și de rugină (*Juncus trifidus*) ș.a.

Fauna este diversă și bogată în specii, elementele predominante fiind cele de pădure, reprezentate prin urși, mistreți, căpriori, jderi, cerbi, pisici sălbatice, cocoși de munte, veverițe, râși, huhurezi etc. În partea de V a jud. G. se remarcă o pătrundere abundentă a unor elemente faunistice aparținând biocenozelor mediteraneene, printre care: vipera cu corn (*Vipera ammodytes*), broasca țestoasă de uscat (*Testudo graeca*), scorpionul (*Euscorpius carpathicus*), călugărița (*Scolopendra cingulata*) ș.a. Fauna alpină are ca element dominant și caracteristic — capra neagră (*Rupicapra rupicapra*), declarată monument al naturii și ocrotită de lege. Apele râurilor de deal și de munte sunt bogate în păstrăv, lipan, scobar, clean, mreană, crap, știucă ș.a.

Resurse naturale: lignit, identificat în 17 strate productive, exploatabil la suprafață, în bazinele Motru (la Horăști, Leurda, Motru, Ploștina, Lupoaia, Roșiuța) și Rovinari (Urdari, Mătăsari, Roșia-Jiu, Rovinari, Gârla, Beterega, Cicani ș.a.), antracit (Schela), petrol (Țicleni, Turburea, Bustuchin, Bâlteni, Albeni, Scoarța, Logrești ș.a.), gaze naturale (Țicleni, Hurezani, Logrești, Bibești, Bustuchin), grafit (Baia de Fier, Polovragi), dolomit (Tismana), calcar (Suseni, Gureni), granit (Meri), marne (Bârsești), argilă refractară (Schela, Viezuroiu), izvoare cu ape minerale (Săcelu), serpentină (Pocruia), balast (Telești, Bărbătești, Târgu Cărbunești, Țânțăreni ș.a.); pădurile ocupă 273 868 ha (1994).

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire (unelte și obiecte din silex) pe terit. actual al jud. G. datează din Paleoliticul mijlociu și au fost descoperite în Peștera Muierilor de lângă Baia de Fier. Descoperirea unor vestigii de edificii și a unor inscripții vechi atestă prezența elementelor dac și roman pe aceste meleaguri. Astfel, în zona Cheilor Oltețului, pe muntele Padeș, a existat o puternică cetate getodacă (sec. 2-1 î.Hr.). Din perioada stăpânirii romane au fost identificate urmele castrelor de la Bumbești-Jiu (unde își avea sediul *Cohorta a IV-a. Cypria*) și Săcelu, precum și numeroase valuri de pământ și ziduri de împrejmuire a unor cetăți (Pleșa, Săcelu, Glodeni, Vârț). Nenumărate vestigii ale unor așezări omenești din epoca daco-romană (Suseni, Boroșteni, Bălești, Bârsești, Brădiceni, Topești ș.a.) au fost descoperite în apropierea drumului strategic care lega municipul Drobeta (azi Drobeta-Turnu Severin), pe Dunăre, cu municipiul Apulum (azi Alba Iulia), trecând peste Carpați, prin pasul Vâlcan. De altfel, izvoarele cu ape minerale de la Săcelu erau cunoscute și folosite ca ape tămăduitoare de către romani, aici descoperindu-se, în zilele noastre, câteva monumente dedicate zeului Esculap (Asclepios) și zeiței Hygieia — fiica (sau soția) lui Esculap — considerați zeii tămăduirii, ai sănătății. După retragerea armatelor și a administrației romane din Dacia (271/275), populația autohtonă a continuat să viețuiască neîntrerupt pe aceste meleaguri, în așezări compacte. Printre vechile așezări omenești consemnate în hrisoavele sec. 14 se numără Tismana, Pocruia, Topești, Ungureni de Jiu, Vălari, Dăbăcești pe Jaleș (azi Runcu), Grosani (azi Vânăta), Bălești, Turcinești, Fărcășești, Roșia-Jiu,

Văgiulești ș.a. Istoricii au ajuns la concluzia că, în sec. 13, pe aceste locuri se întindea *Țara Litua* (menționată documentar, prima oară, în 1247), condusă de voievodul Litovoi, care stăpânea ambii versanți ai Carpaților. Mânăstirea Tismana (→), ridicată în anii 1375-1378 prin osârdia călugărului Nicodim, cu sprijinul domnului Vladislav I (Vlaicu), care a și înzestrat-o, a jucat un rol important de-a lungul veacurilor, ca principal lăcaș de cult, ca școală, spital și cetate. Domeniul Mânăstirii Tismana cuprindea, în sec. 14-15, peste 30 de sate din Oltenia (cel mai mare din Țara Românească), dintre care cea mai mare parte erau localizate în limitele actuale ale jud. G. În sec. 16, numărul așezărilor omenești, menționate documentar, se dublează față de sec. 15, iar în sec. următoare acestea se înmulțesc necontenit. Jud. G., însă, apare ca unitate ad-tivă, cu această denumire, la sf. sec. 15 (până la acea dată făcuse parte din jud. Jaleș, menționat documentar, prima dată, la 3 oct. 1385, într-un act emis de domnul Dan I, iar ultima mențiune scrisă a jud. Jaleș datează din 20 oct. 1444). Denumirea de Gorj, cu care apare acest ținut la sf. sec. 15, se pare că derivă din slavonă (Gornîi-Jiu = Jiul de Munte sau Jiul de Sus), dar ca unitate ad-tivă de sine stătătoare s-a definit la începutul sec. 20 — formă sub care s-a menținut, aproximativ în cadrul acelorași limite, până în 1950, când regimul comunist a înfăptuit reorganizarea ad-tivă teritorială a țării (regiuni și raioane), terit. actual al jud. G. fiind inclus în regiunea Oltenia, cu 5 raioane. Prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968, privind organizarea administrativă a teritoriului României, a fost reînființat jud. G.

Economia jud G. se caracterizează printr-o structură industrial-agrară. După 1989, o dată cu trecerea de la o economie planificată, la o economie de piață, în care cererea și oferta au un rol primordial, pe terit. jud. G. funcționează 158 de agenți economici cu capital integral de stat, din care 36 sunt regii autonome și 122 societăți pe acțiuni. La activitatea acestora s-au alăturat peste 3 780 de agenți economici cu capital privat, 17 cu capital mixt și peste 80 de organizații cooperatiste.

Industria se caracterizează prin preponderența ramurilor extractivă (cărbuni, țiței, gaze naturale, mat. de constr. etc.), constr. de mașini și prelucr. metalelor, alim., mat. de constr. ș.a. Pr. produse finite realizate de către industria gorjeană sunt: energie electrică (termocentralele de la Turceni, 2 640 MW, Rogojel 1 720 MW, Rovinari 1 390 MW, centrala electrică și de termoficare de la Târgu Jiu, hidrocentralele de la Novaci și din complexul hidroenergetic Cerna—Motru—Tismana), utilaje miniere (Motru, Târgu Jiu, Rovinari, Bâlteni), mașini-unelte pentru presare și forjare, articole tehnice din cauciuc și cauciuc regenerat (Târgu Jiu), mașini-unelte și frigidere cu compresor (Bumbești-Jiu), mat. de constr. (ciment, var, cărămidă, tuburi de azbociment etc.), la Bârsești, Târgu Jiu, Târgu Cârbunești, Țântăreni, mobilă, cherestea, parchete, plăci aglomerate din lemn ș.a. (Târgu Jiu, Novaci, Baia de Fier, Bumbești-Jiu, Tismana, Padeș, Peștișani), confecții (Târgu Jiu, Tismana, Padeș, Motru, Târgu Cărbunești), tricotaje (Motru), sticlărie pentru menaj (Târgu Jiu), produse alim. (preparate din carne și lapte, produse zaharoase, vin, bere, alcool, țigarete ș.a.), la Târgu Jiu, Bumbești-Jiu, Bumbești-Pițic, Motru, Novaci, Târgu Cărbunești, Bengești, Arcani, Bărbătești, Padeș ș.a. Un loc aparte în economia sătească a jud. G. îl ocupă meșteșugurile tradiționale, reprezentate prin prelucr. lutului (Glogova, Arcani, Stroiești, Urechești, Pețteana-Jiu ș.a.), cioplitul și sculptatul lemnului (Suseni, Runcu, Albeni, Baia de Fier, Polovragi, Hobița ș.a.) — îndeletnicire care l-a influențat mult pe marele sculptor Constantin Brâncuși, originar din acest județ, de la Hobița, dulgheritul și confecționarea uneltelor, a mobilierului și a obiectelor casnice, prelucr. firelor textile ș.a.

Agricultura, ocupație cu îndelungată tradiție în jud. G., dispune de o însemnată supr. agricolă (250 204 ha, la sf. anului 1994, ceea ce reprezintă c. 45% din supr. jud. G.), din care, ponderea cea mai mare (41,3%, respectiv 103 234 ha) revine terenurilor arabile, urmate de pășuni (84 787 ha) și fânețe naturale (40 518 ha), livezi și pepiniere pomicole (13 266 ha), vii și pepiniere viticole (8 399 ha). În același an, terenurile arabile erau ocupate de culturi de porumb (57 140 ha), grâu și secară (21 259 ha), plante de nutreț (9 069 ha), cartofi, legume, orz și ovăz ș.a. În cadrul jud. G. se remarcă un ușor echilibru, respectiv o mică diferență între valoarea producției agricole vegetale (56 653 mil. lei, în 1993) și producția agricolă animală (49 823 mil. lei). Pomicultura, în cadrul

căreia predomină prunii, merii, perii, nucii ș.a., cu extindere mare în zonele deluroase, formează bazine pomicole compacte în arealele localit. Bârsești, Turcinești, Dobrița, Săcelu, Dănești, Bălănești, Tismana ș.a. Sectorul zootehnic, în cadrul căruia o pondere tot mai mare (peste 68%) revine crescătorilor particulari de animale, cuprindea, la începutul anului 1995, efective însemnate de bovine (79,7 mii capete), în special din rasele Bălțata românească și Sura de stepă, porcine (129,4 mii capete), mai ales din rasele Mangalița și Marele alb, ovine (157,4 mii capete), predominant din rasele Țurcană și Țigaie, caprine (22,2 mii capete — în întregime în sectorul particular), cabaline (10,0 mii capete). Avicultură (2 424,3 mii capete); apicultură (13,6 mii familii de albine); sericicultură.

Căile de comunicație. La sf. anului 1994, lungimea rețelei feroviare însuma 236 km (din care 221 km electrificată), cu o densitate de 40,0 km/1 000 km² de teritoriu, iar cea a drumurilor publice, 1 886 km (din care 610 km modernizate), cu o densitate de 33,7 km/100 km² de teritoriu (superioară mediei pe țară, care este 30,5 km/100 km² de teritoriu). Un loc însemnat în transportul feroviar îl ocupă tronsonul de cale ferată Bumbești—Livezeni (30 km lungime, 38 de tunele, 25 de viaducte și 10 poduri), prin defileul Jiului, realizat în mare măsură cu ajutorul brigăzilor voluntare de tineret și dat în folosință în 1948, care leagă sudul țării (respectiv Oltenia) cu bazinul carbonifer Petroșani. În cadrul rețelei de drumuri, o importanță remarcabilă o au Drumul European E 79 — Oradea—Beiuș—Deva—Petroșani (apoi prin defileul Jiului, însoțind calea ferată) — Târgu Jiu—Craiova—Calafat, cât și Drumul Național alpin Novaci—Oașa—Sebeș (150 km) peste crestele M-ților Parâng, prin pasul Urdele (1 950 m alt.), care asigură legăturile rutiere între Oltenia și Transilvania pe variante mult mai scurte.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1994-1995, rețeaua unităților de învățământ din perimetrul jud. G. cuprindea 383 de grădinițe de copii, cu 15 045 copii înscriși și 688 cadre didactice, 404 școli generale (învățământ primar — clasele 1-4 și gimnazial — clasele 5-8), cu 47 356 elevi și 1 838 cadre didactice, 27 de licee, cu 12 676 elevi și 1 203 profesori, 22 de școli profesionale, cu 6 059 elevi și 61 profesori, o universitate de stat — „Constantin Brâncuși" (înființată la Târgu Jiu, în 1991), cu două facultăți, cu 1 262 studenți și 41 profesori. Manifestările culturale și de artă se desfășoară în cadrul celor 12 case de cultură, 140 de cămine culturale, 23 de cinematografe, un teatru („Elvira Godeanu", la Târgu Jiu), nouă muzee, 245 de biblioteci, cu 2 223 000 vol., nenumărate formații corale și de dansuri, ansambluri folclorice, tarafuri și orchestre de muzică populară, fanfare etc. Activitatea sportivă se desfășoară în cele patru cluburi și 100 secții sportive, cu 5 896 sportivi legitimați, 119 antrenori și 281 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1994, rețeaua unităților sanitare cuprindea șapte spitale, cu 3 266 paturi, 125 de dispensare, 81 cabinete stomatologice, nouă policlinici, 65 de farmacii (din care 43 sunt particulare), un sanatoriu (la Dobrița, com. Runcu) ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 555 medici (1 medic la 715 locuitori), 64 medici stomatologi (1 medic stomatolog la 6 205 locuitori) și 1 977 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism intens legat de varietatea condițiilor naturale, în cadrul cărora se detașează neunumărate frumuseți (defileul Jiului, săpat între M-ții Parâng și Vâlcan, în lungul căruia se desfășoară calea ferată și șoseaua națională; cheile Oltețului, Runcului, Corcoaiei ș.a., peșterile Polovragi, Muierilor, Cloșani, lacurile glaciare ș.a.), de vestigiile arheologice (castrul de la Bumbești-Jiu, așezările daco-romane de la Suseni, Bârsești, Boroșteni ș.a.), de trecutul istoric (Câmpia Padeșului — loc unde, la 23 ian. 1821, Tudor Vladimirescu a citit Proclamația prin care chema poporul la luptă împotriva nedreptăților sociale), de numeroasele obiective arhitectonice (mânăstirile Tismana și Polovragi, schitul Lainici, bisericile din lemn din Drăgușești, Bibești, Turburea, culele de la Curtișoara, Pojogeni, Groșerea ș.a.) și de artă, între care se detașează operele monumentale ale lui Constantin Brâncuși de la Târgu Jiu (→), de muzeele etnografice și memoriale (Curtișoara, Bărbătești, Scaca, Vladimir, Hobița celebrului Brâncuși ș.a.), precum și de datinile, obiceiurile, tradițiile, portul gorjenesc și mai ales de originalitatea și specificul ornamentației în lemn sculptat, prezente la mai toate construcțiile țărănești (case și porți, biserici din lemn etc.). O atracție deosebită o prezintă stațiunea balneoclimaterică Săcelu (→) și

numeroase rezervații naturale: arboretele de castan comestibil de la Tismana, Pocruia, Polovrogi ș.a.; tufărișul de alun turcesc de la Tismana (Cotu cu aluni) și Gorganu (din M-ții Mehedinți); masivul Piatra Cloșanilor, cu relief carstic, cu arborete de fag cu elemente termofile și cu tufărișuri de liliac care se dezvoltă până la 1 400 m alt.; pădurea Botorogi de lângă Târgu Jiu; izbucul de la Isvarna ș.a. De altfel, întreaga regiune a jud. G. se integrează într-o zonă turistică mult mai vastă, cunoscută sub numele generic de Nordul Olteniei. Pentru satisfacerea nevoilor de cazare turistică, jud. G. dispune de 1 950 de locuri în 13 hoteluri, șapte cabane, 12 vile, șapte campinguri etc. Indicativ auto: *GJ*.

Localitățile jud. Gorj

I. Municipii	*Localit. componente al municipiului*	
1. TÂRGU JIU	1. Bârsești 2. Drăgoeni 3. Iezureni 4. Polata 5. Preajba Mare 6. Romanești 7. Slobozia 8. Ursați	
II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Sate care aparțin orașului*
1. BUMBEȘTI-JIU		1. Curtișoara 2. Lăzărești 3. Pleșa 4. Tetila
2. MOTRU	1. Dealu Pomilor 2. Horăști 3. Însurăței 4. Leurda 5. Ploștina	1. Lupoița 2. Râpa 3. Roșiuța
3. NOVACI		1. Bercești 2. Hirișești 3. Pociovalișteа 4. Sitești
4. ROVINARI		1. Vârț
5. TÂRGU CĂRBUNEȘTI		1. Blahnița de Jos 2. Cărbunești-Sat 3. Cojani 4. Crețești 5. Curteana 6. Florești 7. Măcești 8. Pojogeni 9. Rogojeni 10. Ștefănești
6. ȚICLENI		

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ALBENI	1. Albeni
	2. Bârzeiu de Gilort
	3. Bolbocești
	4. Doseni
	5. Mirosloveni
	6. Prunești
2. ALIMPEȘTI	1. Alimpești
	2. Ciupercenii de Olteț
	3. Corșoru
	4. Nistorești
	5. Sârbești
3. ANINOASA	1. Aninoasa
	2. Bobaia
	3. Costești
	4. Groșerea
	5. Sterpoaia
4. ARCANI	1. Arcani
	2. Câmpofeni
	3. Sănătești
	4. Stroiești
5. BAIA DE FIER	1. Baia de Fier
	2. Cernădia
6. BĂLĂNEȘTI	1. Voiteștii din Vale
	2. Bălănești
	3. Blidari
	4. Cânepești
	5. Glodeni
	6. Ohaba
	7. Voiteștii din Deal
7. BĂLEȘTI	1. Bălești
	2. Ceauru
	3. Cornești
	4. Găvănești
	5. Rasova
	6. Stolojani
	7. Tălpășești
	8. Tămășești
	9. Voinigești
8. BĂRBĂTEȘTI	1. Bărbătești
	2. Musculești
	3. Petrești
	4. Socu
9. BÂLTENI	1. Bâlteni
	2. Cocoreni
	3. Moi
	4. Pește ana-Jiu
	5. Vlăduleni
10. BENGEȘTI-CIOCADIA	1. Bengești
	2. Bălcești
	3. Bircii
	4. Ciocadia
11. BERLEȘTI	1. Berlești
	2. Bârzeiu
	3. Gâlcești
	4. Lihulești
	5. Pârâu Viu
	6. Scrada
	7. Scurtu
12. BOLBOȘI	1. Bolboși
	2. Bălăcești
	3. Bolboasa
	4. Igirosu
	5. Miclosu
	6. Ohaba-Jiu
	7. Valea
13. BORĂSCU	1. Borăscu
	2. Baniu
	3. Calapăru
	4. Gura-Menți
	5. Menții din Dos
	6. Miluta
	7. Scorușu
14. BRĂNEȘTI	1. Brănești
	2. Bădești
	3. Brebenei
	4. Capu Dealului
	5. Gilortu
	6. Pârâu
15. BUMBEȘTI-PIȚIC	1. Bumbești-Pițic
	2. Cârligei
	3. Poienari
16. BUSTUCHIN	1. Bustuchin
	2. Cionți
	3. Motorgi
	4. Nămete
	5. Poiana-Seciuri
	6. Poienița
	7. Pojaru
	8. Valea Pojarului
17. CĂPRENI	1. Căpreni
	2. Aluniș

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Brătești
4. Bulbuceni
5. Cetatea
6. Cornetu
7. Dealu Spirei
8. Satu Nou

18. CĂTUNELE
1. Cătunele
2. Dealu Viilor
3. Lupoaia
4. Steic
5. Valea Mânăstirii
6. Valea Perilor

19. CÂLNIC
1. Câlnic
2. Câlnicu de Sus
3. Didilești
4. Găleșoaia
5. Hodoreasca
6. Pieptani
7. Pinoasa
8. Stejerei
9. Vâlceaua

20. CIUPERCENI
1. Ciuperceni
2. Boboiești
3. Peșteana-Vulcan
4. Priporu
5. Strâmba-Vulcan
6. Vârtopu
7. Zorzila

21. CRASNA
1. Crasna
2. Aninișu din Deal
3. Aninișu din Vale
4. Buzești
5. Cărpiniș
6. Crasna din Deal
7. Drăgoiești
8. Dumbrăveni
9. Radoși

22. CRUȘEȚ
1. Crușeț
2. Bojinu
3. Marinești
4. Măiag
5. Mierea
6. Miericeaua
7. Slămnești
8. Slăvuța
9. Urda de Jos
10. Văluța

23. DĂNCIULEȘTI
1. Dănciulești
2. Bibulești
3. Hălăngești
4. Obârșia
5. Petrăchei
6. Rădinești
7. Zăicoiu

24. DĂNEȘTI
1. Dănești
2. Barza
3. Botorogi
4. Brătuia
5. Bucureasa
6. Merfulești
7. Șasa
8. Trocani
9. Țârculești
10. Ungureni
11. Văcarea

25. DRĂGOTEȘTI
1. Drăgotești
2. Corobăi
3. Trestioara

26. DRĂGUȚEȘTI
1. Drăguțești
2. Cârbești
3. Dâmbova
4. Iași-Gorj
5. Tâlvești
6. Urechești

27. FĂRCĂȘEȘTI
1. Fărcășești
2. Fărcășești-Moșneni
3. Peșteana de Jos
4. Rogojel
5. Roșia-Jiu
6. Timișeni
7. Valea cu Apă

28. GLOGOVA
1. Iormănești
2. Cămuiești
3. Cleșnești
4. Glogova
5. Olteanu

29. GODINEȘTI
1. Godinești
2. Arjoci
3. Câlcești
4. Chiliu
5. Pârâu de Pripor
6. Pârâu de Vale
7. Rătez

30. HUREZANI
1. Hurezani
2. Busuioci

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Pegeni
4. Plopu
5. Totea de Hurezani

31. IONEȘTI
1. Ioneşti
2. Gura Şuşiţei
3. Ilieşti
4. Picu

32. JUPÂNEȘTI
1. Jupâneşti
2. Boia
3. Pârâu Boia
4. Vidin
5. Vierşani

33. LELEȘTI
1. Leleşti
2. Frăteşti
3. Rasoviţa

34. LICURICI
1. Licurici
2. Frumuşei
3. Negreni
4. Totea

35. LOGREȘTI
1. Târgu Logreşti
2. Colţeşti
3. Frunza
4. Logreşti-Moşteni
5. Măru
6. Popeşti
7. Seaca

36. MĂTĂSARI
1. Mătăsari
2. Brădet
3. Brădeţel
4. Croici
5. Runcurel

37. MUȘETEȘTI
1. Muşeteşti
2. Arşeni
3. Bârcaciu
4. Gămani
5. Grui
6. Stăncești
7. Stăncești-Larga

38. NEGOMIR
1. Negomir
2. Artanu
3. Bohorel
4. Condeieşti
5. Nucetu
6. Orzu
7. Paltinu
8. Raci
9. Ursoaia
10. Valea Racilor

39. PADEȘ
1. Călugăreni
2. Apa Neagră
3. Cerna-Sat
4. Cloşani
5. Motru Sec
6. Orzeşti
7. Padeş
8. Văieni

40. PEȘTIȘANI
1. Peştişani
2. Boroşteni
3. Brădiceni
4. Frâncești
5. Gureni
6. Hobiţa
7. Seuca

41. PLOPȘORU
1. Plopşoru
2. Broşteni
3. Broştenii de Sus
4. Ceplea
5. Cursaru
6. Deleni
7. Izvoarele
8. Olari
9. Piscuri
10. Sărdăneşti
11. Văleni

42. POLOVRAGI
1. Polovragi
2. Racoviţa

43. PRIGORIA
1. Prigoria
2. Bucşana
3. Burlani
4. Călugăreasa
5. Dobrana
6. Negoieşti
7. Zorleşti

44. ROȘIA DE AMARADIA
1. Roşia de Amaradia
2. Becheni
3. Dealu Viei
4. Ruget
5. Seciurile
6. Stejaru
7. Şitoaia

45. RUNCU
1. Runcu
2. Bâlta
3. Bâltişoara

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Dobrița
5. Răchiți
6. Suseni
7. Valea Mare

46. SAMARINEȘTI
1. Samarinești
2. Băzăvani
3. Boca
4. Duculești
5. Larga
6. Țirioi
7. Valea Bisericii
8. Valea Mică
9. Valea Poienii

47. SĂCELU
1. Săcelu
2. Blahnița de Sus
3. Hăiești
4. Jeriștea
5. Magherești

48. SĂULEȘTI
1. Săulești
2. Bibești
3. Dolcești
4. Purcaru

49. SCOARȚA
1. Scoarța
2. Bobu
3. Budieni
4. Câmpu Mare
5. Cerătu de Copăcioasa
6. Colibași
7. Copăcioasa
8. Lazuri
9. Lintea
10. Mogoșani
11. Pișteștii din Deal

50. SCHELA
1. Sâmbotin
2. Arsuri
3. Gornăcel
4. Păjiștele
5. Schela

51. SLIVILEȘTI
1. Slivilești
2. Cojmănești
3. Miculești
4. Strâmbu
5. Sura
6. Șiacu
7. Știucani
8. Tehomir

52. STĂNEȘTI
1. Stănești
2. Alexeni
3. Bălani
4. Călești
5. Curpen
6. Măzăroi
7. Obreja
8. Pârvulești
9. Vaidei
10. Vălari

53. STEJARI
1. Stejari
2. Baloșani
3. Băcești
4. Dealu Leului
5. Piscoiu
6. Popești-Stejari

54. STOINA
1. Stoina
2. Ciorari
3. Mielușei
4. Păișani
5. Toiaga
6. Ulmet
7. Urda de Sus

55. TELEȘTI
1. Telești
2. Buduhala
3. Șomănești

56. TISMANA
1. Tismana
2. Celei
3. Costeni
4. Gornovița
5. Isvarna
6. Pocruia
7. Racoți
8. Sohodol
9. Topești
10. Vâlcele
11. Vânăta

57. TURBUREA
1. Turburea
2. Cocorova
3. Poiana
4. Spahii
5. Șipotu

58. TURCENI
1. Turceni
2. Gârbovu
3. Jilțu
4. Murgești

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	5. Strâmba-Jiu
	6. Valea Viei
59. TURCINEŞTI	1. Turcineşti
	2. Cartiu
	3. Horezu
	4. Rugi
60. ŢÂNŢĂRENI	1. Ţânţăreni
	2. Arpadia
	3. Chiciora
	4. Floreşti
61. URDARI	1. Urdari
	2. Fântânele
	3. Hotăroasa
62. VĂGIULEŞTI	1. Văgiuleşti
	2. Cârciu
	3. Covrigi
	4. Murgileşti
	5. Valea Motrului
63. VLADIMIR	1. Andreeşti
	2. Frasin
	3. Valea Deşului
	4. Vladimir

GORNEŞTI, com. în jud. Mureş, alcătuită din 9 sate, situată în SV Dealurilor Mureşului, pe stg. râului Mureş, la cofl. cu Habic; 5 657 loc. (1 iul. 1995): 2 838 de sex masc. şi 2 819 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Expl. de gaze naturale (în satul Teleac). Produse alim. Fermă de creştere a porcinelor. În satul Gorneşti, menţionat documentar, prima oară, în 1319, se află un conac (1770-1778), construit în stil baroc după planurile arhitectului austriac Andreas Meyerhoffer, cu parc dendrologic, şi o biserică din sec. 15, cu turn din 1797 şi refaceri din sec. 19; biserică din lemn cu dublu hram — „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil şi Sfântul Nicolae" (sec. 17), în satul Mura Mică; biserică din sec. 14, în satul Periş şi biserică din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 17), în satul Mura Mare. Cod poştal: 4288.

GORNET, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpaţii Teleajenului; 3 306 loc. (1 iul. 1995): 1 678 de sex masc. şi 1 628 fem. Cod poştal: 2130.

Gorneşti. Conacul

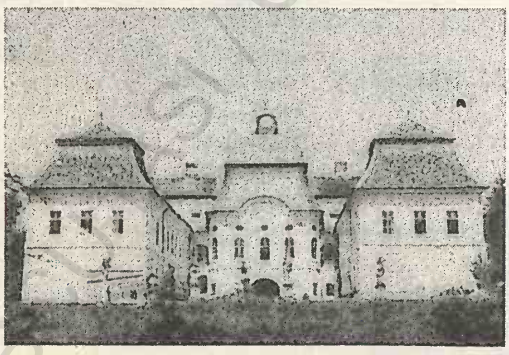

GORNET-CRICOV, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de V ale Dealului Istriţa, pe râul Cricovu Sărat; 2 836 loc. (1 iul. 1995): 1 402 de sex masc. şi 1 434 fem. Viticultură. Cod poştal: 2143.

GORU, masiv muntos, cu aspect de măgură, situat în partea centrală a M-ţilor Lăcăuţ (M-ţii Vrancei), alcătuit din fliş paleogen (gresii). Alt. max.: 1 785 m (vf. Goru). Acoperit cu pajişti alpine. Accesibil, pe poteci marcate, dinspre văile superioare ale râurilor Zăbala şi Putna.

GORUIA, com. în jud. Caraş-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în SV Depr. Caraşova, la poalele de SE ale M-ţilor Dognecea şi cele de N ale M-ţilor Anina, pe cursul superior al râului Caraş; 1 021 loc. (1 iul. 1995): 491 de sex masc. şi 530 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Goruia este menţionat documentar, prima oară, în 1437. Cod poştal: 1771.

GOSTAVĂŢU, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în E Câmpiei Romanaţi, pe cursul inf. al Oltului; 3 340 loc. (1 iul. 1995): 1 709 de sex masc. şi 1 631 fem. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, legume. Colecţie de arheologie şi numismatică (în satul Slăveni). Pe terit. com. G. s-a descoperit un coif din bronz, de tip greco-iliric, datând din a doua Epocă a fierului (La Tène, sec. 5 î.Hr.-sec 1 d.Hr.). Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1810, refăcută în 1863 şi pictată în 1869) şi „Sfinţii Voievozi" (1859), în satul Gostavăţu. Cod poştal: 0814.

GOSTINARI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Burnas, la confl. râului Neajlov cu Argeşul; 2 670 loc. (1 iul. 1995): 1 356 de sex masc. şi 1 314 fem. Nod rutier. Culturi de

cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume ș.a. În satul Mironești se află ruinele palatului postelnicului Constantin Cantacuzino (sec. 17) și biserica având hramul „Sfântul Nicolae", ctitorie din 1668-1669 a Ilincăi Cantacuzino (soția lui Constantin Cantacuzino), iar în satul Gostinari există biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18) și curțile lui Ștefan Bellu (1818). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8336.

GOSTINU, com. în jud. Giurgiu, alcătuită dintr-un sat, situată în S Câmpiei Burnas, pe stg. Dunării; 2 647 loc. (1 iul. 1995): 1 316 de sex masc. și 1 331 fem. Centru apicol. Pescuit în regim natural. Împletituri din papură. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8377.

GOȘMANU, Munții ~, masiv muntos în partea central-estică a Carpaților Orientali, sub forma unei culmi prelungi, cu direcție NV-SE, delimitată de valea Bistriței la N și E, Depr. Tazlău, la S, și aliniamentul văilor Asău—Tarcău, la V. Constituit predominant din fliș grezos-șistos. Alt. max.: 1 474 m (vf. Geamăna). Important nod hidrografic (de aici izv. râurile Oanțu, Secu, Vaduri, Calu, Iapa, Nechitu ș.a. — toate afl. pe dr. ale Bistriței — și râul Tazlău). Acoperit cu păduri de brad (*Abies alba*) și molid (*Picea abies*) în amestec cu fag (*Fagus sylvatica*). O supr. de 171,3 ha de pădure este declarată rezervație forestieră, adăpostind numeroși arbori seculari cu dimensiuni impresionante (60 m înălțime și peste 1,50 m diametrul trunchiului). Expl. forestiere.

GOVORA 1. Lac de acumulare creat pe cursul inf. al Oltului, în aval de municipiul Râmnicu Vâlcea, pe terit. com. Mihăești și Budești. Supr.: 477,2 ha; vol.: 18,5 mil. m³. Apele acestui lac, dat în folosință în 1975, pun în mișcare turbinele hidrocentralei Govora (45 MW) din arealul com. Mihăești, jud. Vâlcea.

2. → Băile Govora.

3. Mânăstirea ~ → Mihăești (3).

GRADIȘTEA, com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în NV Câmpiei Brăilei, pe râul Buzău; 2 573 loc. (1 iul. 1995): 1 278 de sex masc. și 1 295 fem. Nod rutier. Expl. de balast. Centru de prelucr. a firelor și fibrelor textile. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Cod poștal: 6140.

GRAJDURI, com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Rebricea; 2 595 loc. (1 iul. 1995): 1 299 de sex masc. și 1 296 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 mai 1892). Spital (în satul Pădureni). Satul Grajduri este menționat documentar în 1423. În satul Poiana cu Cetate se află ruinele bisericii Cujna (sec. 17). Cod poștal: 6619.

GRATIA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Dâmbovnic; 3 266 loc. (1 iul. 1995): 1 555 de sex masc. și 1 711 fem. Fermă avicolă. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr etc. Cod poștal: 0627.

GRĂDINARI 1. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carașului cu Dealurile Oraviței, pe râul Caraș; 2 214 loc. (1 iul. 1995): 1 071 de sex masc. și 1 143 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Înainte de 1 ian. 1965, satul și com. G. s-au numit *Cacova*. Satul Grădinari apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1723-1725 cu numele Kákova. Cod poștal: 1750.

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în E Câmpiei Găvanu-Burdea, pe râul Argeș; 3 561 loc. (1 iul. 1995): 1 722 de sex masc. și 1 839 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de gaze, de petrol și de balast. Mat. de constr. Culturi de legume. Cămin-spital pentru copiii handicapați neuropsihomotor, construit în perioada febr. 1991 — apr. 1993 (inaugurat la 3 mai 1993). În satul Tântava se află biserica având dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfânta Treime" (1877), iar în satul Grădinari există conacul „Oteteleșanu" (1900-1916). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8178.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată pe terasele de pe dr. râului Olt; 2 549 loc. (1 iul. 1995): 1 249 de sex masc. și 1 308 fem. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (1577), în satul Grădinari. Cod poștal: 0574.

GRĂDIȘTEA 1. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 4 sate, situată în S-SE Câmpiei Bărăganului, pe terasele de pe stg. Dunării; 5 008 loc. (1 iul. 1995): 2 483 de sex masc. și 2 525 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, de legume etc. Pescuit; irigații din apele Dunării și ale lacului Gălățui. Înainte de 1 ian. 1965, satul și com. G. s-au

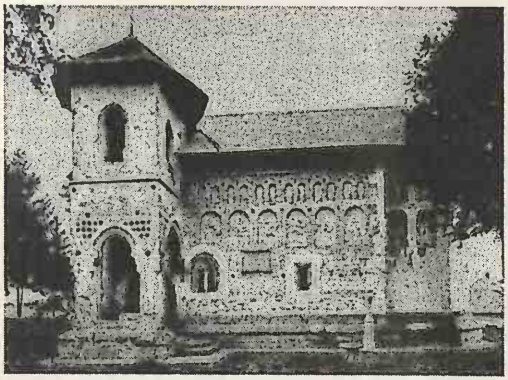

Grămești. Biserica „Sfântul Nicolae"

numit *Cocomeanca*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov, iar până la 29 mart. 1982 din jud. Ialomița. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1820-1826), în satul Bogata. Cod poștal: 8214.

2. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe malul lacului Căldărușani; 2 837 loc. (1 iul. 1995): 1 435 de sex masc. și 1 402 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 nov. 1869). Nod rutier. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț etc. Pescuit. Pe terit. com. se află rezervația forestieră Căldărușani (125 ha), înființată în 1954, în cadrul Pădurii Căldărușani (468 ha). Rezervația este formată predominant din stejar (*Quercus robur*) în amestec cu cer (*Quercus cerris*), stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), gârniță (*Quercus frainetto*), arțar tătăresc (*Acer tataricum*) ș.a., reprezentând un rest din vechii Codrii ai Vlăsiei. În satul Sitaru se află Mânăstirea (de călugări) „Sfântul Nicolae-Balamuci", ctitorie din anul 1627 a soților Pavel (Papa) și Elena Greceanu, a cărui biserică, având hramul „Adormirea Maicii Domnului", păstrează picturi murale din 1752. Ansamblul monahal a suferit reparații și consolidări după cutremurele din 1750, 1802, 1940 și 1977. Biserica a fost restaurată în 1989-1990, când a fost spălată și pictura. Bisericile cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Rasa (1836) și Grădiștea (1846 — ctitorie a vistiernicului Bunea Grădișteanu). Cod poștal: 8553.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Olteț; 3 071 loc. (1 iul. 1995): 1 511 de sex masc. și 1 560 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Biserică având dublu hram — „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfântul Matei" (1840), în satul Grădiștea; biserică având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1748), în satul Strâchinești; bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1763) și „Sfinții Voievozi" (1816), în satele Obislavu și Valea Grădiștei. Cod poștal: 0971.

GRĂDIȘTEA MUNCELULUI → Orăștioara de Sus.

GRĂJDENI, Mânăstirea ~ → Griviţa (3).

GRĂMEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în NE Pod. Suceava, pe dr. văii Siretului; 3 132 loc. (1 iul. 1995): 1 568 de sex masc. și 1 564 fem. Satul Grămești apare menționat documentar într-un act emis la 6 nov. 1632. În satul Bălinești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (21,85 m lungime și 9 m lățime), ctitorie (ante 1493) a logofătului Ion Tăutul, construită din piatră brută și din cărămidă, cu elemente gotice (ancadramente, nervuri de boltă ș.a.) și decorație în ceramică smălțuită policromă, cu motive heraldice (sub cornișă are un brâu cu discuri din ceramică smălțuită). În interior păstrează picturi murale executate în 1493 de Gavriil Ieromonahul, iar pe pereții exteriori fragmente de picturi datând din epoca lui Petru Rareș. Reparată în 1763. În satul Rudești există bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și „Sfântul Dumitru" (1792, cu refaceri din 1945). Cod poștal: 5858.

GRĂNICERI, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Crișurilor, la granița cu Ungaria; 2 281 loc. (1 iul. 1995): 1 121 de sex masc. și 1 160 fem. Stație de c.f. Pe terit. com. G. a fost descoperit, la începutul sec. 20, un tezaur compus din 3 falere (elemente de podoabă discoidale) de aur, datând din Epoca târzie a bronzului. Satul Grăniceri este menționat documentar, prima oară, în 1438 cu numele *Olthlaka*. Biserică având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1758). Cod poștal; 2987.

GRĂNICEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 6 sate, situată în N Pod. Suceava, pe râul Horaiț; 4 825 loc. (1 iul. 1995): 2 434 de sex masc. și 2 391 fem. Fermă de creștere a bovinelor (în satul Dumbrava). Culturi de cartofi. În satul Iacobești se află biserica din lemn cu hramul „Nașterea Maicii

Domnului" (1792) și curtea baronilor Capri (sf. sec. 19). Cod poștal: 5865.

GREACA 1. Fost lac de luncă (7 400 ha), pe stg. Dunării, pe terit. com. Greaca, complet desecat și redat circuitului agricol în anii '60.

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în E Câmpiei Burnas, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 3 020 loc. (1 iul. 1995): 1 474 de sex masc. și 1 546 fem. Produse alim. Centru viticol. Centru de rotărit și de împletituri din papură. Stațiune de cercetări viticole. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com., pe malul fostului lac, au fost descoperite (1960) urmele unei așezări neolitice, aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), și ale unei așezări din sec. 9-10. Biserică (1888) și conacul „Gorski" (1900-1916), azi sediul Stațiunii viticole, în satul Greaca. Cod poștal: 8342.

GREBĂNU, com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Buzăului cu Câmpia Râmnicului, la poalele de E ale Dealului Buda; 5 202 loc. (1 iul. 1995): 2 527 de sex masc. și 2 675 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1843), în satul Grebănu; biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1822), în satul Homești. Cod poștal: 5267.

GREBENIȘU DE CÂMPIE, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în zona Colinelor Comlodului; 1 410 loc. (1 iul. 1995): 736 de sex masc. și 674 fem. Expl. de gaze naturale. Centru de confecționare a pieselor de port popular. Satul Grebenișu de Câmpie este menționat documentar, prima oară, în 1294. Cod poștal: 4345.

GRECEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Bălăciței; 2 030 loc. (1 iul. 1995): 1 005 de sex masc. și 1 025 fem. În satul Grecești se află biserica cu dublu hram — „Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Haralambie" (1820) și biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" (1853), iar în satul Grădiștea, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Dimitrie" (ante 1845). Cod poștal: 1196.

GRECI 1. Denumirea sub care mai este cunoscut vf. Țuțuiatu din M-ții Măcin.

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 6 sate, situată în N Piem. Bălăciței; 1 588 loc. (1 iul. 1995): 754 de sex masc. și 834 fem. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1889, refăcută în 1910) și „Nașterea Maicii Domnului" (construită în 1864 pe locul uneia din lemn din 1704, cu picturi originare), în satele Greci și Sălătruc. Cod poștal: 1487.

3. Com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de V-NV ale M-ților Măcin, străjuită de vf. Țuțuiatu (sau Greci); 5 658 loc. (1 iul. 1995): 2 772 de sex masc. și 2 886 fem. Expl. de granit. Cod poștal: 8886.

GRINDU 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Bărăganului; 2 382 loc. (1 iul. 1995): 1 185 de sex masc. și 1 197 fem. Stație de c.f. Expl. de petrol. Ferme de creștere a bovinelor și păsărilor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Biserică având hramul „Înălțarea Domnului" (1841, cu tâmplă adusă de la Athos în 1841). Cod poștal: 8420.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Dunării, în interiorul Cotului Pisicii; 1 397 loc. (1 iul. 1995): 728 de sex masc. și 669 fem. Cherhana. Înainte de 1 ian. 1965, satul și com. G. s-au numit *Pisica*. Cod poștal: 6211.

GRINDUȘU, vârf în S-SE M-ților Tarcău, alcătuit din fliș grezos (facies de Tarcău), constituind alt. max. a acestora (1 664 m). Nod hidrografic (de sub vf. G. izv. râurile Tarcău, Camenca și Tărhăuș). Cunoscut și sub numele de *Tărhăuș*.

GRINȚIEȘ 1. Masiv muntos în S M-ților Bistriței, alcătuit din roci cristaline (filite, șisturi sercito-cloritoase), situat între văile râurilor Borca (la N), Bistrița (E) și Bistricioara (S). Alt. max.: 1 758 m (vf. Grințieș). Nod hidrografic (de aici izv. râurile Dreptu, Grințieș, Seaca ș.a.). Acoperit cu păduri de molid.

2. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SE ale masivului omonim, la confl. râului Grințieș cu Bistricioara; 2 462 loc. (1 iul. 1995): 1 224 de sex masc. și 1 238 fem. Expl. forestiere. Biserica din lemn cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1793-1794, cu pridvor adăugat în 1891 și cu picturi interioare executate de zugravul Teodosie), în satul Grințieș. Cod poștal: 5670.

GRIVIȚA 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Tecuciului, pe râurile Geru și Călmățui; 3 768 loc. (1 iul. 1995): 1 921 de sex masc. și 1 847 fem. Nod rutier. Centru viticol. Biserică având hramul „Sfântul Gheorghe" (1809, refăcută în 1862-1865 de Alexe Atanasiu) și conacul lui Tache Atanasiu (sec. 19), în satul Călmățui. Cod poștal: 6223.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului, în zona de izv. a râului Strachina; 7 075 loc. (1 iul. 1995): 3 551 de sex masc. și 3 524 fem. Nod rutier. Ferme de creștere a bovinelor și păsărilor (în satul Smirna). Stație meteorologică. Cod poștal: 8434.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 5 sate, situată în SV Colinelor Fălciului, la contactul cu Pod. Covurlui, pe stg. văii Bârladului; 4 725 loc. (1 iul. 1995): 2 431 de sex masc. și 2 294 fem. Haltă de c.f. Viticultură. Pe terit. satului Grăjdeni se află biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1780) și Mânăstirea Grăjdeni (de maici), cu biserica având hramul „Sfântul Nicolae", ctitorie din anii 1533-1540 a domnului Petru Rareș (restaurată în 1687, 1853, 1862, 1992). În satul Grivița există bustul domnitorului Al. I. Cuza, realizat în 1904 de sculptorul Constantin Băncescu. Cod poștal: 6416.

4. Cartier în partea central-nord-vestică a municipiului București.

GROAPA DE LA BARSA, mic bazin depresionar, situat în partea centrală a M-ților Bihor, în cadrul complexului carstic Padiș—Cetățile Ponorului, la c. 1 100 m alt. Supr.: 2,42 km²; lungime: 2 km; lățime: 1 km. Aici se află o multitudine de fenomene carstice: 4 peșteri mari (Peștera Neagră, Ghețarul de la Barsa, Peștera de la Zăpodie, Ponorul de la Zăpodie), numeroase doline, arcade naturale, ponoare, un lac de dolină etc. Inaccesibil turiștilor.

GROHOTIȘ, Munții ~, masiv muntos, situat în extremitatea de S-SV a Carpaților Orientali, în Carpații de Curbură, între văile superioare ale Teleajenului (la E) și Doftanei (la V), alcătuit din conglomerate de Bucegi, gresii și fliș-șistos grezos. Masivul G. prezintă o culme pr., cu direcție NNE-SSV, dominată de mai multe vârfuri ce depășesc 1 500 m alt. (Bobu Mare, 1 757 m, Grohotiș, 1 767 m — alt. max. a masivului, Sfântul Ilie, 1 588 m ș.a.), din care se desprind câteva culmi laterale (Culmea Nebunului, între Teleajen și Crasna, Culmea Trifoiu-Șerban Vodă, între râurile Vărbilău și Crasna, Culmea Clăbucet-Păltinetu, între Vărbilău și Doftana ș.a.). Culmile interfluviale sunt prelungi, cu aspect de platou neted, uneori ușor bombat, acoperite cu păduri sau cu pășuni (la peste 1 600 m alt.). Versanții văilor care fragmentează culmile montane sunt abrupți și afectați de intense procese de eroziune și gravitaționale ce determină acumularea, la poalele pantelor abrupte, a unor îngrămădiri de fragmente de roci. Acest fenomen explică atribuirea acestor munți a numelui de Grohotiș.

GROJDIBODU, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Romanați, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 3 523 loc. (1 iul. 1995): 1 774 de sex masc. și 1 749 fem. Culturi de cereale, de plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. pe baza sistemului de irigații Corabia—Grojdibodu—Călărași—Dăbuleni. Pescuit în regim natural. Biserică având dublu hram — „Sfântul Grigore Decapolitul și Sfântul Haralambie" (1863), în satul Grojdibodu. Cod poștal: 0879.

GROPENI, com. în jud. Brăila, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Câmpiei Brăilei, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 3 626 loc. (1 iul. 1995): 1 900 de sex masc. și 1 726 fem. Fermă de creștere a porcinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Pescuit în regim natural. Centru de împletituri din papură. Satul Gropeni a fost întemeiat în 1828. Cod poștal: 6164.

GROPNIȚA, com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare; 3 304 loc. (1 iul. 1995): 1 669 de sex masc. și 1 635 fem. Fermă de creștere a bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume, cartofi ș.a. Viticultură. În satul Gropnița, menționat documentar în 1803, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1830). Cod poștal: 6628.

GROSU → Silițea (3).

GROȘI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în NE Depr. Baia Mare, la confl. râului Chechiș cu Lăpuș; 2 324 loc. (1 iul. 1995): 1 136 de sex masc. și 1 188 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Groși este menționat documentar, prima oară, în 1411. Cod poștal: 4836.

GROTA MIRESEI, lac carsto-salin în perimetrul orașului Slănic, jud. Prahova, cantonat în interiorul Muntelui de Sare. Supr.: 1 300 m²; ad. max.: 32 m. Potrivit legendei, în acest lac s-ar fi aruncat o mireasă nefericită, întâmplare de la care derivă numele actual. Din cauza unor infiltrații puternice de apă dulce prin fisurile Muntelui de Sare, porțiuni din acesta s-au prăbușit, la mijlocul lunii iul. 1995, știrbindu-i, astfel, cercul pereților de sare care înconjură lacul.

GROZEȘTI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului și de pe stg. Jijiei, la granița cu Rep. Moldova; 1 749

loc. (1 iul. 1995): 895 de sex masc. și 854 fem. Satul Grozești este menționat documentar în 1772. Cod poștal: 6670.

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în S Dealurilor Jiului, pe stg. râului Motru; 2 393 loc. (1 iul. 1995): 1 171 de sex masc. și 1 222 fem. Viticultură. Biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1704), în satul Grozești. Cod poștal: 1485.

3. → Odobești (3).

4. → Oituz (3).

GRUIA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Blahniței, în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării; 3 490 loc. (1 iul. 1995): 1 716 de sex masc. și 1 734 fem. Nod rutier. Expl. de argilă. Produse alim. Fermă de creștere a porcinelor. Viticultură. Pe terit. com. G. a fost descoperită o necropolă birituală (de incinerație și de înhumație) datând din sec. 8-7 î.Hr. în care s-au găsit urne, cești, fibule, brățări spiralice ș.a. Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1834-1837), în satul Gruia. Cod poștal: 1572.

GRUIU, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe dr. râului Ialomița; 6 853 loc. (1 iul. 1995): 3 198 de sex masc. și 3 385 fem. Nod rutier. Stație finală de c.f. (în satul Șanțu-

Grota Miresei

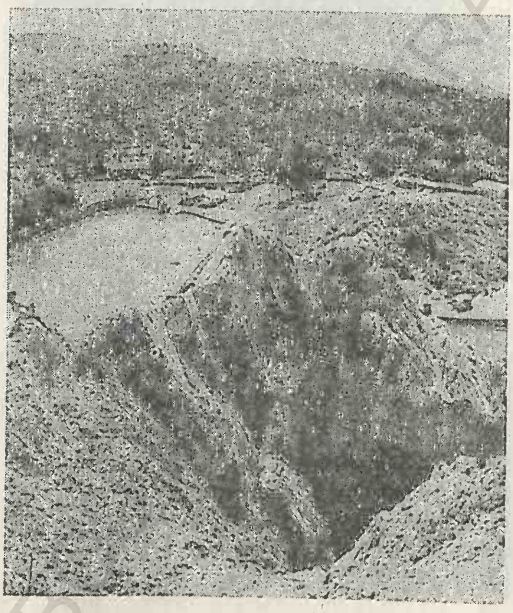

Floreşti). În arealul com. G. se află extremitatea de NE a lacului Snagov și jumătatea de V a lacului Căldărușani. Piscicultură. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. În satul Lipia, pe malul de N al lacului Căldărușani, se află Mânăstirea Căldărușani (→), iar în satul Siliștea Snagovului, pe o mică ins. din lacul Snagov, există Mânăstirea Snagov (de călugări), întemeiată în sec. 14 de Mircea cel Bătrân. Biserica actuală, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", a fost construită în anii 1517-1521 din inițiativa lui Neagoe Basarab și pictată în 1563 prin grija domnului Petru cel Tânăr (restaurată în anii 1904, 1941, 1953, 1966). Aici a funcționat o tipografie, înființată de Antim Ivireanul. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8116.

GRUMĂZEŞTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Neamțului; 5 478 loc. (1 iul. 1995): 2 714 de sex masc. și 2 764 fem. Centru de cojocărit și de țesături populare. Parc dendrologic (2 ha) cu arbori seculari (stejari, fagi, brazi, tei). Colecție de fluturi (c. 125 000 exemplare) aparținând naturalistului Aristide Caradja. Biserică din lemn cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (ante 1598, refăcută în 1784), în satul Topolița. Cod poștal: 5681.

GUGEŞTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe râul Râmna; 6 281 loc. (1 iul. 1995): 3 065 de sex masc. și 3 216 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 iun. 1881). Nod rutier. Expl. de balast. Prelucr. lemnului (cherestea, placaje, furnire, butoaie, doage). Fermă de creștere a bovinelor. Colecție de istorie și arheologie și biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1879), în satul Gugești. Cod poștal: 5315.

GUGU, vârf în Masivul Godeanu, reprezentând alt. max. a acestuia (2 291 m), alcătuit din șisturi cristaline. Înconjurat de circuri glaciare.

GUMELNIŢA → Oltenița.

GURA APELOR → Râul Mare (2).

GURA BAŞEULUI → Ștefănești (2).

GURA BOULUI → Vedea (2).

GURA CALIŢEI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 10 sate, situată în SE Subcarpaților Vrancei, pe râul Râmna; 3 103 loc. (1 iul. 1995): 1 568 de sex masc. și 1 535 fem. Viticultură. Până la 6 aug. 1970, com. G. C. s-a numit *Lacul lui Baban*. Cod poștal: 5386.

GURA FOII, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în SV Câmpiei Târgoviștei, pe râul Potopu; 2 490 loc. (1 iul. 1995): 1 231 de sex masc. și 1 259 fem. Expl. de balast. Biserica din lemn cu dublu hram — „Cuvioasa Parascheva și Sfântul Nicolae" (sec. 19), în satul Bumbuia. Cod poștal: 0181.

GURAHONȚ 1. Depresiune tectono-erozivă, situată în partea de SV a M-ților Apuseni, între M-ții Codru-Moma, la N, și Zarand, la S, pe cursul superior al Crișului Alb. Supr.: c. 200 km². Relief de luncă, terase și dealuri piemontane. Climă răcoroasă (temp. medie anuală 8°C), cu precipitații moderate (800 mm/anual).

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 10 sate, situată în depr. omonimă, la confl. râurilor Sighișoara și Iosei cu Crișu Alb; 4 924 loc. (1 iul. 1995): 2 377 de sex masc. și 2 547 fem. Stație de c.f. Produse alim. Prelucr. lemnului. Centru pomicol. Satul Gurahonț este menționat documentar, prima oară, în 1386. Castel în stil neoclasic (sec. 19). În satul Zimbru se află rezervația botanică naturală „Dosul Laurului" (31 ha), declarată rezervație în 1933, singurul loc din țară unde vegetează laurul (*Ilex aquifolium*) — element atlantic aflat la limita estică a extinderii lui. Această poiană cu laur se află în mijlocul unei păduri de fag, amestecată cu carpen, gorun, mesteacăn, paltin și ulm (82,6 ha). Pe dealurile Baltele și Boilor, pe stâncării, se întâlnește o specie endemică rară, *Centaurea simonkaiana*. Parc dendrologic (în satul Gurahonț). Cod poștal: 2841.

GURA HUMORULUI, oraș în jud. Suceava, situat în mica depresiune omonimă, la poalele de SE ale Obcinei Mari, la 490 m alt., la confl. râului Humor cu Moldova, la 38 km SV de municipiul Suceava; 16 850 loc. (1 iul. 1995): 8 072 de sex masc. și 8 778 fem. Supr.: 69,8 km²; densitatea: 241 loc./km². Stație de c.f. (inaugurată în 1888). Expl. de calcar și de balast. Fabrici de articole tehnice din cauciuc, de cherestea și produse alim. (conserve de legume și fructe, preparate din lapte, panificație etc.). Filatură de bumbac. Centru pomicol. Izoare cu ape minerale slab sulfuroase, oligominerale. Muzeu etnografic. Parc dendrologic (15 ha). Puncte fosilifere (Piatra Pinului, Piatra Șoimului). Istoric. Localit. apare menționată documentar, prima oară, la 26 febr. 1490, într-un act emis de cancelaria domnească a lui Ștefan cel Mare. O dată cu ocuparea Bucovinei de către Imperiul Habsburgic, în 1775, așezarea rămâne sub stăpânire austriacă până în 1918. La 10 sept. 1782, comandamentul militar austriac, instalat inițial în satul Vama, a fost mutat la Gura Humorului, unde va construi o fortăreață. După anul 1800, aici s-au stabilit mai multe familii de germani, poloni, evrei, ucraineni ș.a. care, în 1835, au creat o colonie de sine stătătoare cu numele *Bori*. În 1855, localit. a fost legată telegrafic cu Viena. În anul 1904, localit. a fost declarată oraș. În prezent, are în subordine activă localit. componentă Voroneț. **Monumente:** biserică ortodoxă din 1885; clădirea fostei Judecătorii (1904), azi sediul Muzeului Etnografic. În localit. componentă Voroneț se află Mânăstirea Voroneț (de maici) cu biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", ctitorie de mari dimensiuni (29,50 m lungime, fără pridvor, și 7,70 m lățime) a domnului Ștefan cel Mare, ridicată în trei luni și 21 de zile (24 mai-14 sept. 1488) pe locul unui vechi schit din lemn. Zidită din piatră brută, în stil moldovenesc de epocă, biserica a fost amplificată (i s-a adăugat pridvorul) în timpul domniei lui Iliaș II Rareș (1546-1551), când, prin strădania mitropolitului Grigore Roșca, i s-a adăugat un pridvor închis (în 1547), pictat în același an. Biserica Mânăstirii Voroneț este un remarcabil monument al artei feudale românești, cu somptuoase picturi pe pereții interiori și exteriori, datând din 1534-1535 și din 1547, executate pe un fond albastru închis (intrat în circuitul mondial cu numele de „albastru de Voroneț"). Pronaosul a fost pictat în 1550 prin grija mitropolitului Teofan. Ansamblul pictural de pe pereții bisericii se caracterizează prin armonie cromatică, vigoare compozițională, claritate, monu-

Gura Humorului. Vedere generală

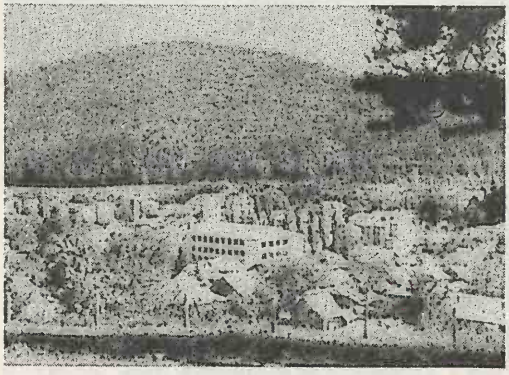

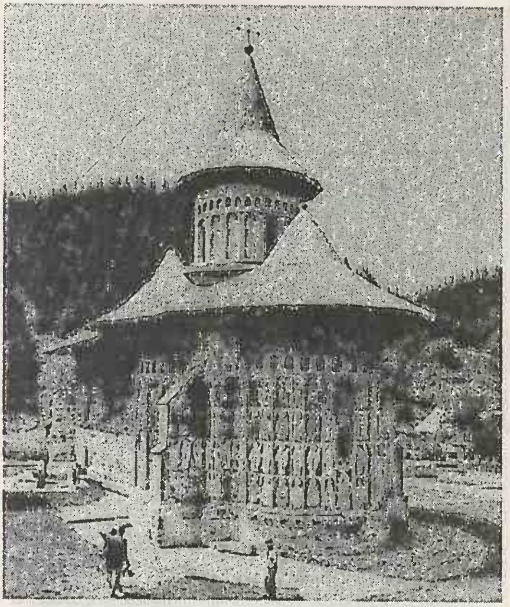

Gura Humorului. Biserica „Sfântul Gheorghe" a Mânăstirii Voroneț

mentalitate. Dintre toate picturile, cea mai desăvârșită scenă, după aprecierea mai multor specialiști, este cea de pe peretele vestic, intitulată „Judecata de Apoi", pictată în 1547. Autorul prezumtiv al picturilor murale exterioare este pristavul Marcu. În biserică se află mormântul lui Daniil Sihastrul, călugăr la această mânăstire care, conform tradiției, l-ar fi îmbărbătat pe Ștefan cel Mare după înfrângerea de la Valea Albă din anul 1476. În 1786, mânăstirea a fost desființată, iar chiliile distruse, rămânând doar biserica de mir. Mânăstirea a fost reînființată în 1990. Turnul-clopotniță al mânăstirii are două clopote datând din timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Cele două clopote, trase alternativ, scot sunete repetate, cu tonalități diferite, din care se poate desluși numele lui Ștefan. Pentru valoarea ei arhitectonică și picturală, biserica Mânăstirii Voroneț face parte din categoria monumentelor UNESCO. În 1781, la Mânăstirea Voroneț a fost descoperit *Codicele Voronețean* (manuscris datând din sec. 16) care cuprinde traducerea din limba slavonă a unor fragmente din „Faptele Apostolilor", fiind cel mai vechi text românesc scris în grai rotacizant. Obiectiv turistic de mare atracție. Cod poștal: 5900.

GURA LITCOV, Canalul ~ → Litcov

GURA OCNIȚEI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Ialomiței cu Câmpia Târgoviștei, pe râul Slănic; 7 218 loc. (1 iul. 1995): 3 475 de sex masc. și 3 743 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și sare. Termocentrală. Pomicultură (meri, pruni, peri). Izv. minerale cu apă sărată. În satul Săcueni se află o biserică având hramul „Nașterea Domnului", ctitorie din 1654-1657 a marelui postelnic Neagoe Săcuianu, cu contraforturi și fațade decorate cu un brâu median și picturi murale interioare realizate în 1667 de zugravii Mihail Monahul și Ianache; în satul Adânca se află biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1886-1891, cu picturi murale executate de Iordache Dumitrescu), iar în satul Gura Ocniței, biserica „Sfânta Parascheva" (1809) și ruinele bisericii „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17-18). Cod poștal: 0217.

GURA PLAIULUI, peșteră situată la poalele de SV ale M-ților Vâlcan, în arealul satului Topești (com. Tismana, jud. Gorj), la 650 m alt. Lungime: 150 m. Săpată în calcare jurasic-cretacice, peștera este accesibilă prin intermediul unui mic aven, de 7 m lungime, de la baza căruia pornește un culoar în pantă ce conduce într-o sală foarte mare (70 m lungime și 4 m înălțime), ornamentată cu numeroase formațiuni concreționare. Aproximativ la mijlocul acestei săli se desprinde, spre stânga, un pasaj care face legătura cu o altă sală, asemănătoare celei dintâi. Peștera adăpostește o bogată faună de nevertebrate cavernicole, dintre care unele sunt endemisme (coleopterul *Tismanella chappuisi*). Peștera, declarată monument al naturii, este ocrotită de lege.

GURA PONICOVEI, peșteră în SV României, situată pe versantul stg. al Dunării, în zona lacului de acumulare Porțile de Fier I și a defileului de la Cazanele Mari, la 62 m alt. Lungime: c. 1 000 m. Explorată prima dată în 1872 și apoi în 1962-1963, 1965-1969. Are o formă ramificată, fiind săpată de pârâul Ponicova (afl. al Dunării), în fisurile calcarelor cretacice ale masivului Ciucaru Mare. Prezintă numeroase galerii largi, etajate (unele înalte de 30 m), inundate parțial, la viituri, de apele lacului de acumulare, care fac legătura între sălile foarte mari (cea mai mare are 100 m lungime, 60 m lățime și 30 m înălțime). Conține enorme blocuri de prăbușire, uriașe anemolite atârnate de tavan, formațiuni concreționare, depozite de guano

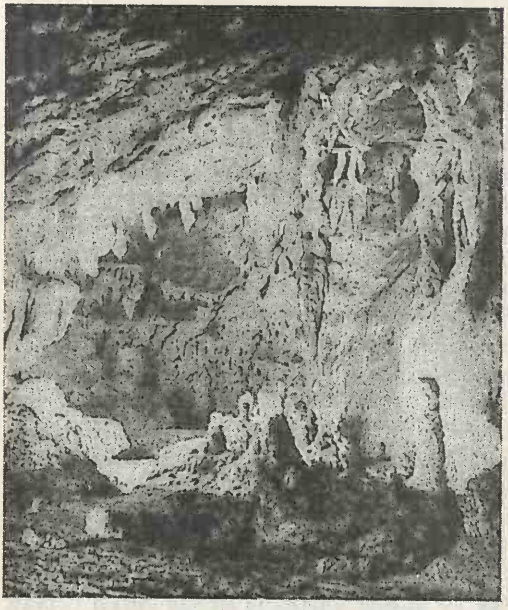

Gura Ponicovei. Interiorul peșterei

Gurasada. Biserica „Sfântul Mihail"

provenite de la coloniile de lilieci. Temp. în interior este de 11°C, iar umezeala 94-100%. Faună bogată (lilieci, păianjeni, insecte, fluturi etc.). Resturi scheletice de *Ursus spelaeus* și fragmente de ceramică hallstattiană. Rezervație speologică.

GURA PORTIȚEI → Portița.

GURA RÂULUI, com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată în SV Depr. Sibiu, la poalele de N ale M-ților Cindrel, pe cursul superior al râului Cibin; 3 641 loc. (1 iul. 1995): 1 833 de sex masc. și 1 808 fem. Hidrocentrală (3,7 MW), intrată în funcțiune în 1981. Satul Gura Râului este menționat documentar în 1733. Muzeu etnografic (țesături și piese de port popular, obiecte din ceramică, icoane pe sticlă). Biserică ortodoxă (fostă unită) cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18). Punct de acces spre rezervația naturală Izvoarele Ciudulului. Cod poștal: 2455.

GURASADA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 11 sate, situată la poalele de S ale M-ților Metaliferi, la confl. râului Gurasada cu Mureșul; 1 900 loc. (1 iul. 1995): 895 de sex masc. și 1 005 fem. Stație de c.f. Expl. de bentonită și de caolin. În satul Gurasada, menționat documentar, prima oară, în 1292 cu numele *Terra Zad*, se află Expoziția memorială „Silviu Dragomir", un conac (sec. 19) și biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Mihail", construită în sec. 13 din piatră brută și mortar hidraulic, păstrând picturi murale interioare executate în 1765 de zugravii Nicolae din Pitești și Ioan din Deva (se remarcă „Judecata de Apoi" în care sunt introduse mai multe accente de critică socială). Biserica a fost amplificată ulterior prin construirea mai multor încăperi anexe și a unui turn-clopotniță prevăzut cu foișor din lemn. Biserici din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1725), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), „Intrarea în Ierusalim" (sec. 18) și „Cuvioasa Parascheva" (sec. 17), în satele Boiu de Jos, Cărmăzănești, Dănulești, Gothatea și Runcșor. Cod poștal: 2745.

GURA ȘUȚII, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Câmpia Titu, pe cursul superior al râului Șuța; 5 579 loc. (1 iul. 1995): 2 808 de sex masc. și 2 771 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Biserică cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (începutul sec. 19), în satul Gura Șuții. Cod poștal: 0115.

GURA TEGHII, com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de S ale M-ților

Penteleu, pe râurile Bâsca Mare și Bâsca Mică; 4 325 loc. (1 iul. 1995): 2 199 de sex masc. și 2 126 fem. Expl. de petrol (în satul Furtunești). Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Produse de tâmplărie. Punct de acces spre rezervația Milea-Viforâta. Cod poștal: 5196.

GURA VADULUI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealului Istrița cu Câmpia Săratei, pe cursul superior al râului Ghighiu; 2 554 loc. (1 iul. 1995): 1 243 de sex masc. și 1 311 fem. Expl. de calcar (Tohani). Viticultură. Combinat de vinificație (în satul Tohani). Biserică având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1816), în satul Tohani. Pe Dealul Tohani au fost identificate specii rare de plante xerofile. Cod poștal: 5026.

GURA VĂII 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în SE Depr. Tazlău-Cașin, la poalele de S ale Culmii Pietricica, pe râul Tazlău; 5 572 loc. (1 iul. 1995): 2 796 de sex masc. și 2 776 fem. Expl. de petrol (în satul Dumbrava). Înainte de 1 ian. 1965 satul și com. Gura Văii s-au numit *Râpile*. Biserică având dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Ștefan" (1750) și biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1781, cu adăugări din 1912), în satul Gura Văii. Cod poștal: 5452.

2. Localit. componentă a municipiului Drobeta-Turnu Severin, pe stg. Dunării, pe terit. căreia se află hidrocentrala Porțile de Fier I (1 050 MW — centrala de pe malul românesc), construită în 1964-1971, în colab. cu Iugoslavia (1 050 MW centrala de pe malul iugoslav, aflată pe terit. localit. Șip). Sectorul Gura Văii-Vârciorova adăpostește o vegetație cu caracter termofil și o serie de raritățti floristice printre care laleaua Cazanelor (*Tulipa hungarica*) și umbelifera endemică (*Prangos carinata*).

GURA VITIOAREI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Teleajenului, pe râul Teleajen; 6 071 loc. (1 iul. 1995): 3 055 de sex masc. și 3 016 fem. Expl. de nisip cuarțos. Pomicultură (meri, pruni, peri). Hanul Roșu, cu zid de incintă (sec. 18), în satul Făgetu. Cod poștal: 2112.

GURBĂNEȘTI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Mostiștea; 1 663 loc. (1 iul. 1995): 829 de sex masc. și 834 fem. Ferme de creștere a bovinelor, ovinelor și porcinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și nutreț, floarea-soarelui, leguminoase etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. G. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com. s-a descoperit (1957) o necropolă tumulară scitică, de înhumație (sec. 5 î.Hr.), în care s-au găsit mai multe piese din aur, între care se remarcă o placă din aur cu decor ciocănit. Cod poștal: 8522.

GURGEN → Gurghiu (3).

GURGHIU 1. Munții ~, masiv muntos în partea central-vestică a Carpaților Orientali, în șirul munților vulcanici, situat între defileul Toplița—Deda al Mureșului, la N, Depr. Giurgeu, la E, pasul Sicaș și râul Sicașău, la S-SE, și Subcarpații Târnavelor și Dealurile Mureșului, la V. Alcătuit din andezite, piroclastite și aglomerate vulcanice. Cupola centrală, constituită din curgeri de lavă, formează un podiș înalt, de c. 1 000 m alt., cu direcție NV-SE, de o netezime remarcabilă („Platoul vulcanic"), din care se detașează mai multe vârfuri conice, resturi ale unor vechi cratere (Fâncelu 1 684 m, Bătrâna 1 634 m, Bucin 1 287 m, Tatarca 1 689 m, Amza 1 694 m ș.a.). Partea vestică a platoului vulcanic, extinsă în pante domoale către V, este mult mai bine păstrată, fiind drenată de râurile Fâncel, Gurghiu, Târnava Mică, Târnava Mare, Vârșag ș.a. Alt. max.: 1 777 m (vf. Saca). Acoperit cu păduri de molid, iar la peste 1 600 m alt. se extind pajiști alpine. Expl. forestiere. Păstorit. Turism.

2. Râu, afl. stg. al Mureșului; 55 km; supr. bazinului: 564 km². Izv. din N M-ților Gurghiu, de sub vf. Bătrâna, de la 1 280 m alt., străbate piemontul cu același nume pe o pantă accentuată (26‰) și, după ce traversează Dealurile Mureșului, se varsă în Mureș la Reghin (360 m alt.).

Munții Gurghiu

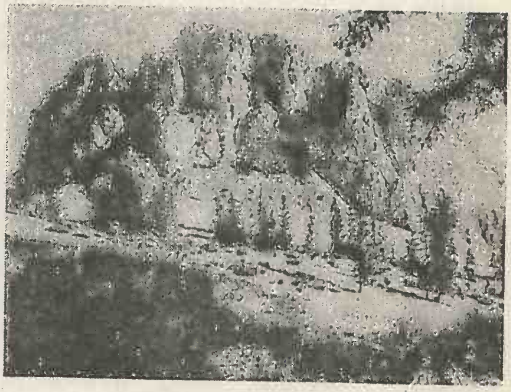

3. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 10 sate, situată în zona Dealurilor Mureșului, pe râul cu același nume; 6 440 loc. (1 iul. 1995): 3 273 de sex masc. și 3 167 fem. Expl. și prelucr. lemnului. Centru de ceramică populară. Poieni cu narcise și lalele pestrițe (*Fritillaria meleagris*). Ruinele unei cetăți medievale, menționată documentar, prima oară, în 1248, cu numele *Gurgen*. Castel cu capelă romano-catolică (1730) și parc (în satul Gurghiu). În satul Cașva, menționat documentar, prima oară, în 1453, a fost sfințit locul (18 iun. 1995) și s-a pus piatra de temelie a bisericii ortodoxe cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților". Cod poștal: 4281.

GURUSLĂU → **Hereclean.**

GUȘOENI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Oltețului; 2 010 loc. (1 iul. 1995): 969 de sex masc. și 1 041 fem. Centru viticol. Bisericile din lemn cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1550, refăcută în 1915), „Sfântul Nicolae" (1773), „Cuvioasa Parascheva" (1766, refăcută în 1803) și „Sfântul Nicolae" (1773), în satele Gușoeni, Burdălești, Măgureni și Gușoianca. Cod poștal: 0924.

GUTÂI sau GUTIN 1. **Munții ~**, masiv muntos în NV Carpaților Orientali, în cadrul lanțului munților vulcanici, situat între Depr. Maramureș, la N, M-ții Țibleș și Depr. Lăpuș, la E, Depr. Copalnic, la S, și Depr. Baia Mare, la V-NV. Alcătuit din andezite, piroclastite, andezite bazaltice, aglomerări vulcanice și revărsări de lavă. Alt. max.: 1 443 m (vf. Gutâi). În cadrul M-ților G. se individualizează câteva vârfuri semețe: Igniș (1 307 m), Plesca Mare (1 291 m), Rotunzilor (1 241 m), Țigani (1 224 m) ș.a. Pe vf. Creasta Cocoșului (1 428 m alt.), numit și Tifăria Gutâiului, Pana Cocoșului, Țurana Gutâiului, Piatra Mare, care are o formă bizară, există o rezervație (50 ha) în care trăiesc acvila de stâncă (*Aquila chrysaëtos*), corbul (*Corvus corax*), uliul păsărelelor (*Accipiter nisus*), acvila țipătoare mică (*Aquila pomarina*), codobatura vânătă (*Motacilla cinerea*) etc. Masivul G. este acoperit cu păduri de foioase și de conifere, iar în partea superioară de pășuni. Este traversat de șoseaua modernizată Sighetu Marmației—Baia Mare, peste pasul Gutâi, și de șoseaua nemodernizată Sighetu Marmației—Ocna Șugatag—Cavnic peste pasul Strâmbului. Expl. forestiere. Zăcăminte de min. neferoase și polimetalice. Păstorit.

Munții Gutâi. Vârful Creasta Cocoșului

2. Pas în V M-ților Gutâi, la 987 m alt., care asigură legătura rutieră (șosea modernizată) între Depr. Maramureș și Depr. Baia Mare.

BCU IASI / CENTRU VECHI

CULEGERE ȘI PAGINARE COMPUTERIZATĂ
EDITURA ENCICLOPEDICĂ

Format: 16/ 70 x 100
Coli de tipar: 40,25

Tiparul executat la
S.C. ROMCARTEXIM S.A.
Tel: 211.27.52; 211.39.90 Fax: 211.34.21
București

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY